
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
1869

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 195

Bu kitap KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'nin
bir kültür hizmetidir.

This book is a public service of
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Takım Numarası:

978-975-8046-94-2 (Tk)

ISBN:

978-605-9117-81-4

Baskı ve Cilt:

Or-kay Matbaacılık, İnecik Mah.
Çırağan Sk. No: 4 Melikgazi / KAYSERİ
info@orkamatbaa.com / T.: +90 352 322 17 00

Ön Kapak: Filiz Bengi'nin, Kayseri Döner Kümbet bezemelerinden iki yanı aslanlı hayat ağacıyla, çift başlı kartal motifini kümbet ile birlikte ele aldığı yorumu.
Arka Kapak: Gevher Nesibe Medresesi taç kapısının yanında yer alan geometrik bezemeli gül bezeğinin Jale Yavuz tarafından yapılmış, kompozisyonu.

Bu kitap Ekim 2023 tarihinde 500 adet basılmıştır.

This book was printed in October 2023 in a run of 500.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi

KAYSERİ ANSİKLOPEDİSİ

Cilt 6

Yayına Hazırlayan
ÜLKE YAYIN HABER TİC. LTD. ŞTİ.
Merkez: Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No:3/19 Sultanahmet - İstanbul Tel: (212) 518 95 78 - 79
e-posta: kayseriansiklopedisi@gmail.com

Bilim ve Danışma Kurulu:
Prof. Dr. Celil Arslan, Mehmet Çayırdağ, Prof. Dr. Mehmet İnbaşı,
Prof. Dr. Mehmet İpşirli, Prof. Dr. Mehmet Şahin,
Prof. Dr. Mustafa Kara, Prof. Dr. Yıldıray Özbek

Yayın Hazırlama ve Genel Koordinatör:
Fatih Gökdağ

Yayın Kurulu:
Prof. Dr. Atabey Kılıç, Prof. Dr. Gülbadi Alan,
Fatih Gökdağ, Prof. Dr. Mehmet Vural, Prof. Dr. Sultan Murat Topçu
Yusuf Turan Günaydın

Denetleme Kurulu:
Serdar Öztürk, Salih Özgöncü, Erkan Küp

Yayın Sekreteri:
Dr. Recep Kanalga

Tashih - Redaksiyon:
Selma Günaydın

Son Okuma:
Ayşe Esra Baykan

Teknik Yönetim ve Tasarım:
Kâmil Yalçınkaya, Ayten Balaç, Mahmut Karatoprak

Fotoğraf:
Ülke Arşivi

Dizgi, Uygulama, Teknik Hizmetler:
Ülke Yayın Haber Tic. Ltd. Şti.

Yayına Katkıda Bulunanlar:
Ahmet Emin Güven (ö. 2021), Alim Gerçel, Prof. Dr. Mustafa Keskin, Halit Erkiletlioğlu, Halil Severcan,
Prof. Dr. Mustafa Işık, Mahmut Sabah (ö. 2019), S. Burhanettin Akbaş, Hüseyin Cömert,
Prof. Dr. İsmail Görkem, Emir Kalkan (ö. 2015), Veli Altınkaya (ö. 2021), Prof. Dr. Halil Tekiner,
Mustafa Çınar, (ö. 2018), Yusuf Özmerdivenli, Yusuf K. Ünal, Bekir Oğuzbaşaran, Dr. Kadir Özdamarlar

Görsel Malzeme Katkısında Bulunanlar:
Nihat Karakaya, Faruk Yaman

Faydalanılan Arşivler:
Kayseri Valiliği Fotoğraf Arşivi, İçişleri Bakanlığı Arşivi, TBMM Kütüphanesi, TTK Arşivi, Millî Kütüphane,
KAYTAM Arşivi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Arşivi, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Kütüphane ve Arşivi
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

Y A Z A R L A R

AHMET SIVACI, AHMET ULUYAĞMUR, AHMET YALÇIN (Dr. Öğr. Üyesi), ALİ AKSAKAL, ALİ ÇAVUŞOĞLU (Prof. Dr. - 23.09.2021 vefat), ALİ GÜLER (Dr.), ALİ TUZCU, ALİM GERÇEL, ARİF SARI (Doç. Dr.), ASLIHAN DOĞAN TOPÇU (Prof. Dr.), ATABEY KILIÇ (Prof. Dr.), BAKİ YAŞA ALTINOK, BAYRAM BİLGE TOKEL, BEKİR KÖYLÜ (Arş. Gör.), BETÜL GÖRKEM (Dr. Öğr. Üyesi), BİRSEN KOCA, BURAK ASİLİSKENDER (Prof. Dr.), CELİL ARSLAN (Prof. Dr.), CENGİZ KARTIN (Doç. Dr.), DERYA GÜNERİ (Arş. Gör. Dr.), EBRU DAVULCU (Doç. Dr.), ELMAS ŞAHANKAYA POLAT (Öğr. Gör.), EMİN TOROĞLU (Prof. Dr.), EMRE UÇAR, ERHAN ÇAPRAZ (Doç. Dr.), ERHAN YOSKA (Dr. Öğr. Üyesi), ESENGÜL SAĞLAM CAN (Arş. Gör.), ESİN YEĞENAĞA, ESRA GÜNDOĞAN BALDIK (Arş. Gör.), ESRA KÜRÜM (Doç. Dr.), EYÜP POLAT (Dr. Öğr. Üyesi), FADİME ÖZLER KAYA (Dr. Öğr. Üyesi), FATİH GÖKDAĞ, GÖKÇE ÖZTÜRK, GÜLBADİ ALAN (Prof. Dr.), HALİL SEVERCAN, HALİL TEKİNER (Prof. Dr.), HALİT ERKİLETLİOĞLU, HAMİT KARASU (Dr. Öğr. Üyesi), HASAN ALİ ŞAHİN (Prof. Dr.), HASAN YÜKSEL, HAVA SELÇUK (Prof. Dr.), HİKMET ZEKİ KAPCI (Doç. Dr.), HÜLYA TOKER (Dr.), İBRAHİM ULVİ YAVUZ, İBRAHİM ÜNAL, İNCİNUR ATİK GÜRBÜZ (Doç. Dr.), İSA KOYUNCU (Arş. Gör.), İSMAİL ARISAN, İSRAFİL MUTLU (Arş. Gör.), KADİR ÖZDAMARLAR (Dr. Öğr. Üyesi), KEMALETTİN TEKİNSOY, MEHMET ÇAYIRDAĞ, MEHMET İNBAŞI (Prof. Dr.) MEHMET METİN, MEHMET SOMUNCU (Prof. Dr.), MEHMET VURAL (Prof. Dr.), MUHSİN İLYAS SUBAŞI, MURAT YERLİKAN (24.10.2022 vefat), MUSTAFA CENGİZ, MUSTAFA DENKTAŞ (Prof. Dr.), MUSTAFA ERDOĞDU, MUSTAFA FİKRİ TEKELİOĞLU, MUSTAFA IŞIK (Prof. Dr.), MUSTAFA İBAKORKMAZ, MUSTAFA ÖCAL (Dr.), MUSTAFA SOYLAK (Prof. Dr.), MUSTAFA UYAN, NESLİHAN ALTUNCUOĞLU (Doç. Dr.), NEVZAT ÖZKAN (Prof. Dr.), NİLAY ÇORAĞAN (Prof. Dr.), NURKAL KUMSUZ, OKŞAN BAŞOĞLU (Prof. Dr.), OSMAN ERAVŞAR (Prof. Dr.), OSMAN GERÇEK, OSMAN ÖZSOY (Prof. Dr.), ÖMER ÖZCAN, RASİM DENİZ (Dr.), RECEP KANALGA, REMZİ AYDIN (Doç. Dr.), SAİM CİRTİL (Dr. Öğr. Üyesi), SALİH MURAT GÜRBÜZ, SELCEN UZATMA, SELİM TUNÇBİLEK, SELMA GÜNAYDIN, SERGÜL VURAL, SULTAN MURAT TOPÇU (Prof. Dr.), SUZAN SUZİ TOKATLI (Prof. Dr.), SÜLEYMAN KOCABAŞ, ŞEYDA GÜNGÖR (Dr. Öğr. Üyesi), ŞÜKRÜ ÖZTÜRK, ÜSTÜN TUNCER, VACİT İMAMOĞLU (Prof. Dr.), VEYSEL TOKER, YALÇIN TEKOL (Prof. Dr.), YILDIRAY ÖZBEK (Prof. Dr.), YUSUF TURAN GÜNAYDIN, ZEYNEP AYTEKİN (Arş. Gör.)

K I S A L T M A L A R

GENEL KISALTMALAR

B.: Belge
bk.: Bakınız
*: Bakınız
BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C: Cilt
çev: Çeviren
Dos: Dosya
DTCFD: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
ERÜ: Erciyes Üniversitesi
ed.: Editör
EÜİİBFD: Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
EÜSBE: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
GÜSBE: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
H: Hicri
hzl.: Hazırlayan
İÜEF: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi
KAYTAM: Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi
KB: Kültür Bakanlığı
KBB: Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kls.: Klasör
KTO: Kayseri Ticaret Odası
ktp.: Kütüphane
Kurav: Kuran Araştırmaları Vakfı
KÜSBE: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
MÖ: Milattan Önce
MS: Milattan Sonra
M: Miladi
Matb. Matbaası
Md.: Müdürlüğü
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MSB: Milli Savunma Bakanlığı Arşivi
MÜSBE: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
No.: Numara
Ö.: Ölümü
s.: Sayfa
S.: Sayı
SAD: Selçuklu Araştırmaları Dergisi
Sad: Sadeleştiren
SBF: Siyasal Bilgiler Fakültesi
SÜSBE: Selçuk Üniversitesi Soysal Bilimler Enstitüsü
t. y.: Tarih yok
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphane ve Arşivi
TDK: Türk Dil Kurumu
TED: Türk Etnoğrafya Dergisi
TFAD: Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
TKAD: Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi
TÜSBE: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
TOEM: Tarihi Osmani Encümeni Mecmuası
TTK: Türk Tarih Kurumu Kütüphane ve Arşivi
TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu
vd.: Ve diğerleri
vrk.: Varak
Y.: Yıl
Yay.: Yayınları

SIK KULLANILAN KAYNAKÇA KISALTMALARI

A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu): Ahmed Nazîf, *Kayseri Tarihi (Mir'at-i Kayseriyye),* Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, Kayseri, 1987.

A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler): Ahmed Nazîf, *Kayseri Meşhurları (Kayseriyye Meşâhiri),* hzl. Meserret Diriöz-Haydar Ali Diriöz, YAK-TAŞ AŞ. Yayını, Kayseri 1991.

Aksarâyî, *MA:* Kerîmüddîn Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, çev. Mürsel Öztürk, TTK Yayınları, Ankara 2000.

Albayrak, *SDOU:* Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı* I-IV, Medrese Yayınevi, İstanbul 1980.

Bağdatlı, *Hediyye:* Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetu'l-Arifin Esmau'l-Müellifin Asaru'l-Musannifin* I-II, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1951.

Bilim ve Din Sempozyumu: XIII. ve XVI. Yüzyıllarda Kayseri'de Bilim ve Din Sempozyumu, Ankara 1998.

Bursalı, *OM*[1]: Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri* I-III, Maarif Nezareti Yayını, İstanbul 1915.

Bursalı, *OM*[2]: Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri* I-III, hzl. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, İstanbul 1971.

Cömert, *19.Y.Kayseri:* Hüseyin Cömert, *19. Yüzyılda Kayseri*, Mazaka Yayıncılık, Kayseri 2007.

Çakmakoğlu Kuru, *Kayseri Mimarisi:* Alev Çakmakoğlu Kuru, *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi*, İlköz Matbaası, Ankara 1998.

Çalışkan, *Kayseri Belediyesi:* Necmettin Çalışkan, *Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediyesi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 1995.

Çayırdağ, *KTA:* Mehmet Çayırdağ, *Kayseri Tarihi Araştırmaları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2001.

Çınar, *Musikî Yolcuları:* Mustafa Çınar, *Kayseri Musıkî Yolcuları*, Mimarsinan Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, t.y.

Çoker, *TPT (1919–1923):* Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923), I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995, III.

Çoker, *TPT (1931-1935):* Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi TBMM -IV. Dönem 1931-1935,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1996, II.

Çoker, *TPT (1961–1964):* Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1961–1964),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, I.

Çoker, *TPT (1966–1980):* Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1966–1980),* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1999, II.

Danişmend, *İOTK:* İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* I-V, İstanbul 1972.

DBİA: Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1993.

Denktaş, *KYA:* Mustafa Denktaş, *Kayseri'de Yıkılan Anıtlarımız*, Kayseri 2007.

Denktaş, *Su Yapıları:* Mustafa Denktaş, *Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları (Çeşmeler ve Hamamlar),* Kıvılcım Yayınları, Kayseri 2000.

Develi: Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni 22-26 Ekim 2002, Develi Belediyesi Kültür Yayınları, Develi 2003.

Develioğlu, *Bİ*: Abdullah Develioğlu, *Büyük İnsanlar Üç Bin Türk ve İslam Müellifi*, İstanbul 1973.

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi I-XXXIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1988-2015.

Doğan, *Erciyes:* Aydemir Doğan, *Erciyes Defteri*, Beğendik Yayını, Kayseri 1990.

Eravşar, *SKayseri:* Osman Eravşar, *Seyahatnamelerde Kayseri*, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2000.

Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri:* Halit Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri Tarihi*, Bel-Sin Eğitim, Hizmet, Güzelleştirme ve Yardım Vakfı Kültür Yayını, İstanbul 2006.

Erkiletlioğlu, *KYTN:* Halit Erkiletlioğlu, *Kayseri Yakın Tarihinden Notlar*, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 1998.

Erkiletlioğlu, *Osmanlı Kayseri:* Halit Erkiletlioğlu, *Osmanlılar Zamanında Kayseri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 1996.

Erkiletlioğlu, *KT:* Halit Erkiletlioğlu, *Kayseri Tarihi*, Kayseri 1993.

Esterâbâdî, *Bezm*[1]: Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, İstanbul 1928.

Esterâbâdî, *Bezm*[2]: Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1990.

Fotoğraflarda Kayseri: *Fotoğraflarda Kayseri 1880-2006*, Kayseri Kocasinan Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2006.

Gabriel, *Türk Anıtları:* Albert Gabriel, *Kayseri Türk Anıtları*, çev. Ahmet Akif Tütenk, Ankara 1954.

Günay, *TPT (1939-1943):* Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-VI. Dönem 1939-1943,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2007, V.

Güneş, *TPT (1935-1939):* İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-V. Dönem 1935-1939,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2001, II.

Güneş, *TPT (I. ve II. Meşrutiyet):* İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-Meşrutiyete Geçiş Süreci / I. ve II. Meşrutiyet,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, II.

Gürlek, *DŞY*: Ahmet Gürlek, *Develili Şairler ve Yazarlar*, Vatan Yayınları, Kayseri 2009.

Güven, *Kayseri'de Mecmualar:* Ahmet Emin Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar (Ve Muhtevalarından Seçmeler),* Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2000.

H. Edhem, *Kayseriyye:* Halil Edhem, Kayseriyye Şehri / Mebânî-i İslâmiyye ve Kitâbeleri, Matbaa-i Orhaniye, İstanbul 1333.

H. Edhem, *Kayseri (Göde): Kayseri Şehri -Selçuklu Tarihinden Bir Bölüm-,* hzl. Kemal Göde, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.

Işık, *TEKAA*: ed. İhsan Işık , *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi (10 cilt)*, Elvan Yayınları, Ankara, 2006.

İA: İslam Ansiklopedisi I-XIII, Millî Eğitim Bakanlığı - Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979-1988.

İbn Bîbî, *el-Evamir:* İbn Bîbî, *el-Evamirü'l-Alaiyye fi'l Umuri'l-Ala'iyye I-II*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1997.

İbnülemin, *SATŞ:* İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri I-IV*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988.

İhsanoğlu (Ed.), *Osmanlı Devleti: Osmanlı Medeniyeti ve Devleti Tarihi*, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA Yayınları, İstanbul 1994.

İmamoğlu, *Kayseri Evleri:* Vacit İmamoğlu, *Geleneksel Kayseri Evleri,* Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2006.

İnbaşı, *16.YBKayseri:* Mehmet İnbaşı, *16. Yüzyıl Başlarında Kayseri*, Kayseri İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Kayseri 1992.

Kalaç, *Kitabım:* Ahmet Hilmi Kalaç, *Kendi Kitabım*, Yeni Matbaa, Ankara 1960.

Kalkan, *KŞ:* Emir Kalkan, *Kayseri Şairleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 1996.

Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar:* Emir Kalkan-İrfan Birol-Murat Yerlikhan, *Kayseri Meşhurları*, Mazaka Yayıncılık, Kayseri 2006.

Karabulut, *KMM:* Ali Rıza Karabulut, *Kayseri'de Meşhur Mutasavvıflar*, Kayseri 1984 (?).

Karal, *OsmanlıT:* Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi, VII-XI*, TTK Yayınları, Ankara 1947-1962.

Kars, *M.M. Kayseri:* Zübeyir Kars, *Millî Mücadele'de Kayseri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999.

KBB-KA-: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Ansiklopedisi, C. I 2009; C. II 2010; C. III 2013; C. IV 2015.

Koçer, *Ulemâ:* Mehmet Zeki Koçer, *Kayseri Ulemâsı*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1972.

Köksal, *KDŞ:* M. Fatih Köksal, *Kayserili Divan Şairleri*, Geçit Yayınları, Kayseri 1998.

KYTSB[1]*: I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996)*, Kayseri 2000.

KYTSB[2]*: II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998),* Kayseri 1998.

KYTSB[3]*: III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (06-07 Nisan 2000),* Kayseri 2000.

KYTSB[4]: IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (10-11 Nisan 2003), Kayseri 2003.

M. Süreyya, *SO*[1]: Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî I-IV*, hzl. Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Mustafa Keskin, Sebil Yayınevi, İstanbul 1996.

M. Süreyya, *SO*[2]: Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî I-VI, çev. Seyit Ali Kahraman, hzl. Nuri Akbayar, KB. ve Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.

Mazıoğlu, *ARAŞ.*: Hasibe Mazıoğlu, *Ahmet Remzi Akyürek ve Şiirleri*, Sevinç Matb., Ankara 1987.

Muallim Cevdet, *Zeyl:* Muallim Cevdet [İnançalp], *Zeylün alâ Fasli'l-Ahiyyeti'l-Fityâni't-Türkiyye fî Rıhleti'bni Battûta*, Kurtuluş Matbaası, İstanbul 1932.

Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler:* Mücellidoğlu Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı),* Mars Matbaası, Ankara 1968-1969, 1969-1970, 1970-1971.

Önder, *KBT:* Ali Rıza Önder, *Kayseri Basın Tarihi (1910-1960),* Kayseri İşçi Kredi Bankası Kültür Yayınları, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972.

Özbek - Arslan, *KTKVE* : Yıldıray Özbek-Celil Arslan, *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, C I-III, Kayseri, 2008.

Özdoğan, *K.Tarihi:* Kâzım Özdoğan, *Kayseri Tarihi / Kültür ve Sanat Eserleri-I,* Erciyes Matbaası, Kayseri 1948 (Diğer ciltleri yayımlanmamıştır).

Özkeçeci, *Cami ve Mescidler:* İlhan Özkeçeci, Tarihi Kayseri Cami ve Mescidleri, Kayseri Kocasinan Belediyesi Yayınları, Kayseri 1997.

Özkeçeci, *KCMM:* İlhan Özkeçeci, *Kayseri Cami Mimarisinde Minber Minareler*, Kayseri 1993.

Öztürk, *TPT (1923-1927):* Kâzım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem 1923-1927,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995, III.

Öztürk, *TPT (1927-1931):* Kâzım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem 1927-1931,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995, III.

Öztürk, *TPT (1950-1954):* Kâzım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem 1950-1954,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, VII.

Öztürk, *TPT (1954-1957):* Kâzım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem 1954-1957,* TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, II.

Pakalın, *SOZ*: Mehmed Zeki Pakalın, *Sicill-i Osmanî Zeyli I-XIX*, hzl. Mehmet Metin Hülagü vd., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

Pamukciyan, *BE*: Kevork Pamukciyan, *Biyografileriyle Ermeniler,* hzl. Osman Köker, Aras Yayınları, İstanbul 2003.

Satoğlu, *Ansiklopedi:* Abdullah Satoğlu, *Kayseri Ansiklopedisi,* KB. Yayınları, Ankara 2002.

Satoğlu, *Kayseri Şairleri:* Abdullah Satoğlu, *Kayseri Şairleri*, Ankara 1970.

Sıvacı, *KG*: Ahmet Sıvacı, *Kayseri Güldestesi,* Kayseri Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2000.

Sümer, *Yabanlu:* Faruk Sümer, *Yabanlu Pazarı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1985.

TBMM Albümü: TBMM Albümü / 1920-2010, 5 Cilt, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Ankara 2010.

Topçu, *DTE:* Sultan Topçu, *Develi'deki Türk Eserleri*, Develi 2007.

Turan, *SZT:* Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971.

TDEA: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I-VIII, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977-1998.

TK. *KKA. TD*: (Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü *Kuyûd-ı Kadîme Arşivi Tapu-Tahrir Defteri*)

Türk Ailesi: Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi I-III, Koordinatör: İsmail Kara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1992.

Uzunçarşılı, *OT:* İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi I-VI,* TTK Yayınları, Ankara 1972-1983.

Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri:* İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu-Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1988.

Yedekçioğlu, *K.Ağzı:* Kâzım Yedekçioğlu, *Kayseri Ağzı I-III*, Özel İdare Matbaası, Kayseri 1989, 1992, 1998.

Yeğen, *KTE*: Ali Yeğen, *Kayseri'de Tarihi Eserler*, Kayseri 1993.

Yücel, *ABHA:* Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar II,* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1991

Yücel, *KBAD:* Yaşar Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, Ankara 1970.

MADDE YAZIMININ GENEL KISTASLARI

Maddelerin genel kıstasları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin bu ansiklopedinin hazırlanması ile ilgili kuruluyla birlikte aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir:

- Köy, belde, mahalle ve semtler bağlı olduğu ilçeler içinde alınacak ancak; yapıları, mekânları vb. hususlarda tarihî özellik taşıyan yerleşim yerleri,
- Şehir yöneticilerinden; sancak beyleri, mütesellimler, mutasarrıflar ve asil valiler,
- Hayatta olmayan önemli iş adamları,
- Profesör, doçent, yazarlardan ve sanatçılardan; Kayserili veya Kayseri üzerine eser vermiş olanlar. Kayseri doğumlu gözükmemesine rağmen Kayserili olduğu bilinenler,
- General ve paşa rütbesini/unvanını almış Kayserililer,
- Gazetecilerden sürekli basın kartı sahibi olanlar, sarı basın kartı sahibi olup fiilî gazetecilik yapanlar,
- Sporculardan "millî" olanlar,
- Müzisyenlerden (saz ve ses sanatçısı ile bestekâr, güfte yazarı) TRT referansı olanlar ile müzik çalışmaları ile tanınan-bilinen şahıslar,
- Ansiklopedide yer alacak kurum, kuruluş ve yayın organlarının resmî kayıtlı isimleri ile sıralanması,
- Sanayi ve ticaret kuruluşlarından ilk olma özelliği gösterenler ve Türkiye genelinde ilk 500 firma arasında bulunanlar,
- Hayırseverlerin bir madde başlığı altında toplanması.
- Madde yazımında genel olarak TDK yazım kurallarına uyulması.

SEYYİD HALİL TÜRBESİ

Türbe, Bünyan* ilçesine bağlı Karakaya kasabasının mezarlık alanı içerisinde bulunmaktadır. Yapının giriş kapısı üzerindeki inşa kitabesi okunamadığından, vakfiyesinden hareketle 1354-1355 yılına tarihlendirilmektedir. Türbenin inşasında düzgün ve kaba yonu taş malzeme bir arada kullanılmıştır. Yapıya giriş, kuzey cephede yer alan kapı açıklığından sağlanmaktadır. Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir plan gösteren iki bölümlü yapının eyvan şeklindeki batı kısmı beşik tonozla, doğu kısmı ise sivri kemerlere oturan yuvarlak bir kasnak üzerinde yükselen kubbe ile örtülüdür. Her iki bölümün üzeri de yakın tarihlerde dıştan, kurşun malzeme ile kaplanmıştır. Türbenin içerisinde üçü eyvanlı, üçü de kubbeli bölümde olmak üzere altı mezar bulunmaktadır. Türbe doğu, batı ve güney cephelerinde yer alan birer mazgal pencere ile aydınlatılmaktadır. Yapıya ilişkin Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alan 1836-1837 tarihli belgede, vakfa mutasarrıf olan kimselerin görevlerini yerine getirmeyerek vakıf şartlarını ihlal ettikleri belirtilmektedir. Belgede yer alan bilgilerden, görevlilerin vakıf gelirlerini amacına uygun olarak kullanmadığı, türbenin harap olmasına sebep oldukları anlaşılmaktadır. Bundan dolayı vakfın tasarrufu, Evkaf Nezaretine geçmiştir. Türbenin iç kısmının, kalem işi ile yapılmış mimari tasvirlerinin yer aldığı manzara resimleriyle süslü olduğu, yayınlardan öğrenilmektedir. XVIII. yüzyıla tarihlendirilen tasvirler arasında bentten akan sular, bent gölünde yüzen bir kayık, ufak kuleler ve tulumbalar bulunduğu ifade edilmektedir. 1992 yılında, yapının bulunduğu Bünyan ilçesinde meydana gelen deprem, türbenin beden duvarları ve kubbe geçişlerini sağlayan pandantiflerde çatlamalar oluşmasına sebep olmuştur. Yapı, daha sonra vakıflarca restore edilerek neredeyse tamamen yenilenmiştir.

Kaynakça: BOA, HAT., 552/27194; Günsel Renda, *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı 1700–1850*, Ankara 1977, s. 136; S. Cirtil, *Eratna Beyliği Mimarisi*, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2001, s. 128; Özbek-Arslan, *KTKVE*, s. 843; Remzi Aydın, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Onarım Faaliyetleri: Kayseri Örneği", (Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlamamış Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 412-414.

Seyyid Halil Türbesi (R. Aydın)

REMZİ AYDIN

SEYYİD MEHMED NİSARÎ

Kayseri müftüsü (?-Kayseri, 8 Eylül 1707). Ali Nisârî*nin büyük oğlu olup doğum tarihi bilinmemektedir. Eğitimini, mahalle mektebi hocalarından ve babasından aldı. Genç yaşında edindiği bilgi ve iyi ahlakıyla dikkat çekti. Babasının İstanbul'da ölümü (1698) üzerine onun yerine, 29 gibi erken bir yaşta Kayseri müftüsü oldu. Babasının verdiği fetvaları toplayarak *el-Fevâidü'l-Aliyye mine'l-Mesâili'ş-Şer'iyye* adıyla kitap hâline getirdi (1700). Müftülüğü esnasında, çok genç denilecek bir yaşta vefat etti. Beliğ*, ağabeyinin ölümüne bir şiirle tarih düşürmüştür.

1834 tarihli *Temettuat Defteri*'nde, Kapan Mahallesi cemaati içinde, 1872 tarihli Kayseri Vergi Defteri kayıtlarında Kapan Mahallesi/Kemerli Sokak'ta 'Müftüzade Nisârî Efendi' kaydı geçmektedir. Üzerinde, ağalara mahsus mal varlığı kaydı bulunmaktadır. 'Müftüzade' şöhretiyle yetinilen, ismi bile zikredilmeyen 'Nisarî' adının bu tarihlere kadar uzanması, şöhretinin ne kadar kalıcı olduğunun belgesi sayılabilir.

Kaynakça: Bursalı, *OM*², II/45; Bağdatlı İsmâil Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn, esmâü'l-müellifîn ve*

âsârü'l-musannifîn, İstanbul 1955, II/ 208; Karabulut, *KMM*, s. 227; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri*, Kayseri, 1998, I/ 221–222; A. E. Güven, *Şair Beliğ,* Kayseri, 2001, s. XII-XII, 100.

MUSTAFA IŞIK

SEYYİD MEHMED SUNULLAH EFENDİ

Kadı (Kayseri, ? – Kayseri, Aralık - Ocak 1726/27). Şeyh Kasım'ın torunlarındandır. İlk eğitiminden sonra geldiği İstanbul'da medrese tahsilini tamamladı, Şeyhülislam Ali Efendi'den mülazım (stajyer) oldu. 1694'ten itibaren Galatasaray Rabia Medresesinde, Ali Efendizade Darülhadisinde, Fenayî Dede, Şahkulu, Hekimbaşı Nuh Efendi ve Sahn-ı Seman Medreselerinde müderrislik yaptı. Daha sonra Kayseri Kadılığına getirildi (1714). Üsküdar Kadılığı payesi ilavesiyle Sofya ve ardından Diyarbakır Kadılıklarında bulundu. 18 Aralık I724'te ayrıldığı son görevinin ardından doğum yeri olan Kayseri'ye geldi. İki yıl sonra vefat etti, burada toprağa verildi.

Kaynakça: Abdülkadir Özcan, *KYTSB²*, s. 342-343.

SELMA GÜNAYDIN

SEYYİD MUSTAFA

Kadı, müderris (? – Kayseri, 1727). Babası, Seyyid Sunullah'tır. Şeyh İbrahim Tennûrî'nin torunlarındandır. "Tennûrîzâde" diye bilinmektedir. Eşref-zâde Şeyh İzzeddîn Ahmed Efendi'nin müritlerindendir. Kadılık ve müderrislik de yaptı. Kayseri'de vefat etti.

Eseri: *Hediyyetü'l-Fukarâ fî Menâkıb-ı Eşref-zâde* İzzüddîn *Ahmed Efendi*.

Kaynakça: Ali Rıza Karabulut, *Dîvânçe-i Râşid Efendi ve Kayseri Müellifleri*, Kayseri 2008, s. 147-148.

SELMA GÜNAYDIN

SEYYİD SEYFULAH EFENDİ

Kayseri Kadısı (Kayseri, ? – İstanbul, Aralık 1640). Eğitimini tamamladıktan sonra Behramiye, Sekban Ali Medreselerinde müderrislik yaptı. Tayin edildiği İznik Süleyman Paşa Medresesine gitmeyince 10 yıl kadar mazul (işsiz) kaldı. Daha sonra Kayseri Kadılığına getirildi (1637). Ertesi yıl görevinden alındı. Bunun üzerine İstanbul'a geldi. 1640 sonlarında Kudüs Kadılığına tayin edildiyse de hareket edemeden aynı yıl içinde öldü. Değerli bir kadı, derviş tabiatlı, salih bir kimse olduğu bildirilmektedir.

Kaynakça: Özcan, *KYTSB²*, s. 339.

SELMA GÜNAYDIN

SEYYİD ŞERİF TÜRBESİ (DEVELİ)

Türbe, Rifaî Tarikatı şeyhlerinden Seyyid Şerif adına H 695 (M 1295-1296) yıllarında inşa edilmiş olup Develi ilçe merkezinde Yukarı Develi mevkiinde Tekke Sokağı üzerinde bulunmaktadır. 1975 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından esaslı bir şekilde restore edilmiştir.

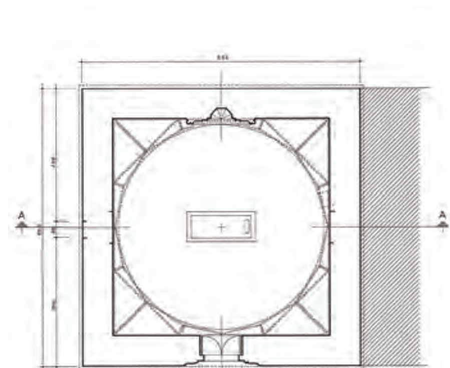
Tamamen kesme taştan inşa edilmiş olan türbe, taç kapı üzerinde bulunan kitabesine göre Şeyh Muhammed tarafından Rifaî Tarikatı şeyhi Seyyid Şerif adına 1296 yılında yaptırılmıştır. Türbe, kare kübik bir gövde ile onu örten kasnaksız bir kubbeden oluşmaktadır. Türbenin üzeri hafif sivri bir kubbe ile örtülmüştür. Kubbe kasnağı üzerinde yuvarlak kemerli üç adet pencere bulunmaktadır. Türbenin kubbesinde yer alan pencerelerin yuvarlak kemerlerinin üstünden itibaren tamamen kubbeyi dolanan, üzeri meander motifleri ile süslü bir silme kuşağı yer almaktadır. Kubbe yüzeyine, başlangıçtan kilit taşına doğru spiral bir kıvrım oluşturacak şekilde on iki basamak yerleştirilmiştir. Basamakların üzerleri meander motifleriyle süslenmiştir. Kubbe kasnağının tepe noktasından beyaz mermer bir alem yükselmektedir.

Türbenin güney cephesi sağır bırakılmış, doğu ve batı cepheleri üzerine dikdörtgen birer adet pencere açılmıştır. Yapının saçak kısımları kaval silmelerle tezyin edilmiş olup saçak köşelerine taştan çörtenler konulmuştur.

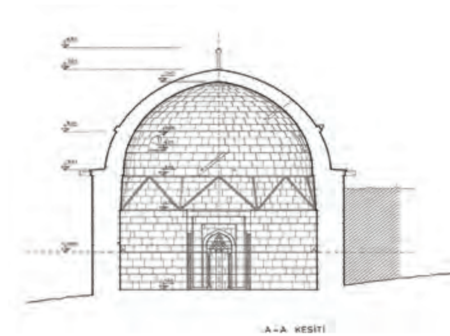
Türbenin taç kapısı, kuzey cephenin tam ortasında yer alır. Taç kapının etrafında iki bordür bulunmaktadır. Dıştaki bordürün üzeri geometrik süsleme ile bezenmiştir. İçteki bordür, meander motifleri ile süslenmiştir. Türbeye, basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Basık kemer

üzerinde bugün, oldukça tahrip olmuş, içerisinde altı adet palmet bulunan bir rozet yerleştirilmiştir. Basık kemerli giriş kapısının üstünde, beyaz mermer üzerine üç satırlık inşa kitabesi hakkedilmiştir.
Anlamı:
"Kabir herkesin gireceği bir ev, ölüm de herkesin ondan içeceği bir bardaktır. Bu türbeyi, Allah kabrini nurlandırsın, Eren Şeyh Seyyid Şerif, Allah akıbetini ihsan eylesin, zaif kul Şeyh Muhammed'e H 695 (M 1296) yılında yaptırmıştır."
Türbenin saçak kısmını dolaşan kaval silmeler, taç kapının bulunduğu noktadan yukarıya doğru yaklaşık 0,50 m yükseltilmiş ve kuşağın altına beyaz mermer bir pano yerleştirilmiştir. Panonun etrafı rumilerle bezenmiş olup iç kısmı, balıksırtı şeklinde süslenmiştir. Yapının iç mekânına, basık kemerli bir kapıdan girilmektedir.
Türbenin iç mekânı 6.40x6.40 m ebatlarında kare bir plana sahip olup üzeri üçgenlerle geçilen hafif sivri bir kubbeyle örtülmüştür. Kırmızı ve koyu gri renkli taşların dönüşümlü olarak yerleştirildiği kubbe eteğinde, sivri kemerli üç mazgal pencere yer almaktadır.
Doğu ve batı cepheleri birbirinin simetriği olan dikdörtgen birer adet pencereyle hareketlendirilmiştir. Cephelerinin birleştiği noktalarda, zeminden 1.54 m yüksekliğe yerleştirilmiş taş kandillikler bulunur.
Güney cephesinin tam ortasında yer alan mihrap, yüksek kabartma şeklinde yapılmış bezemeleriyle dikkat çekmektedir. Mihrabın tepelik kısmında değişik şekillerde yapılmış beş adet dendan yer almaktadır. Mihrabın etrafını, üç bordür hâlinde yapılmış bezemeler çevirmektedir. 0.15 m çapında silindirik gövdeli sütunçeler, en dış bordürün yerini alır. 2.20 m yükseklikte çan şekilli başlıklarla nihayetlenir. Sütunçelerin yüzeyleri, balıksırtı şeklinde yivlendirilmiştir. Dıştan içe doğru ikinci bordürün üzeri 0.30 m genişlikte ve 0.4 m derinlikte olup geometrik ve bitkisel süslemelerden oluşan bir kompozisyon ile bezelidir. Mihrabın köşelik kısmının üzeri boş bırakılmıştır. Mihrabın kavsarasını kuşatan sivri kemerin üzeri, beş kollu yıldızların birbirine eklenmesi ile oluşturulan geometrik süslemelerle bezenmiştir. Mihrap kavsarası, dört sıra mukarnastan oluşur. Kavsara mukarnaslarının üzerleri baklava dilimleri şeklinde olup üçüncü sıranın ortasında yer alan mukarnasın üzerinde, bitkisel süsleme yer almaktadır. Mihrap nişi üç köşeli olup 1.60 m yükseklikte, 0.80 m genişlikte, 0.37 m derinliktedir. Mihrap nişinin köşelerinde yer alan sütunçeler

Seyyid Şerif Türbesi (S. M. Topçu)

Seyyid Şerif Türbesi planı (VGM Arşivi)

Seyyid Şerif Türbesi, kesit (VGM Arşivi)

silindirik gövdeli olup üzerleri burmalıdır. İç mekânın zemini taş olup mekân içerisinde ikisi kuzeyde, biri ortada yer alan üç sanduka bulunmaktadır. Bu sandukalardan ortadaki, Rifaî Şeyhi Seyyid Şerif'e aittir. Bunun başucunda bulunan kurs biçimli taş, günümüzde yapının içerisinde bulunmamaktadır. Tahsin Özgüç-Mahmut Akok, bu taşın sandukanın başucunda bulunduğunu belirtmektedir. Daha sonra türbe hakkında araştırma yapan Hakkı Önkal, bu taşın mihrabın sağında duvara dayalı olduğunu belirtmektedir.

Seyyid Şerif Türbesi'nde iç mekân, birçok Selçuklu türbesinde görülenin aksine, dışa nispetle daha ehemmiyetle ele alınmıştır. Süslemeler, mihrap ve taç kapıda yoğunlaşmaktadır. Kubbe kasnağının ortasından itibaren kubbeyi tamamen dolaşan silmenin meander motifleri ile spiral biçimde kilit taşına kadar uzanan basamaklar üzerindeki meander motifleri âdeta birbirinin tamamlayıcısı olarak tasarlanmıştır. Süslemelerde, yüksek kabartma ve oyma teknikleri kullanılmıştır. Genellikle taş üzerine işlenen bezemeler, taç kapının üstünde yer alan panoda beyaz mermer üzerine aynı kalitede işlenmiştir.

Osmanlı Dönemi kayıtlarında türbeden Seyyid Şerif Zaviyesi olarak bahsedilmektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde bulunan H 1294 (M 1877) tarihli, Develi ve çevresindeki vakıfların muhasebe kayıtlarının tutulduğu defterde, Seyyid Şerif Zaviyesi'nin hademesine gelirlerinin ödenmesi için Çelebi mezrasındaki bir kıt'a bağın vakfedildiğine ilişkin bilgi bulunmaktadır.

Kaynakça: BOA, Evkaf, Sıra No: 23978, V.4b; Sadi Bayram, "Anadolu'da İlk Rufailer ve Hz. Zeynel Abidin Ali er-Rufai Soyu Hakkında Yeni Hipotezler", *KYTSB*[1], s. 27-33; Tahsin Özgüç-Mahmud Akok, "Develi Abideleri", *Belleten*, C. XIX, Ankara 1975, s. 382; Hakkı Önkal, *Anadolu Selçuklu Türbeleri*, Ankara 1996, s. 287-288.

SULTAN MURAT TOPÇU

SEYYİD YAKUP EFENDİ

Sultan Bayezid Camii vaizi (Kayseri, ? - İstanbul, Temmuz 1668). Küçük yaşta İstanbul'a geldi. Nakşibendi tarikatından Hekimoğlu Zaviyesi Şeyhi Müftü Ahmed Efendi'ye intisap etti. Bir süre sonra şeyhinin münasip görmesiyle İstanbul'da Eğrikapı dışındaki zaviyeye halife oldu. Ardından Halil Paşa Camii, Yavuz Sultan Selim Camii (1655), Sultan Bayezid Camii (1665) vaizliklerine getirildi. Bu görevdeyken öldü.

Seyyid Yakub Efendi vaazlarını, *Mecâlis-i Va'ziyye* adlı eserde toplamıştır. *Sicill-i Osmanî*'de Fatih Camii'ndeki vaizliğinden de söz edilmektedir.

Kaynakça: Özcan, *KYTSB*[2], s. 340.

SELMA GÜNAYDIN

SEZGİN, FİKRET

Fikret Sezgin
(A. Satoğlu Arşivi)

Şair, avukat (Kayseri, 1928-Adana, 4 Nisan 2014). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü'nden mezun oldu (1951). Fark derslerini de vererek Hukuk Fakültesini bitirdi (1955). Bir süre memurluk ve Adana'da serbest avukatlık yaptı (1956). Sabancı Holdingin hukuk müşavirliğini yürüttü (1958). Cenazesi, Adana Kabasakal Mezarlığı'na defnedildi. Şiirleriyle araştırma yazıları pek çok gazete ve dergide yayımlandı. Mustafa Emre ile birlikte *Turunç Sanat* adında üç aylık bir dergi çıkarttı. Halk şiiri geleneğini sürdürdüğü modern şiirleriyle yenilikçi lirik şiirler yazdı.

Eserleri: *Bir Avuç Toprak* (1999); *Bulutlar Yağmur Olur* (2003); *Arkası Yarınlı Sevgiler* (2006); *Zaman Telli Turna* (2007); *Yer Çekimsiz Sevgiler* (2008); *Dağlar Yalnızlıktan Korkar* (2009); *Sevince Irmak Olmak* (2010); *Sonsuz Karanlık* (2011); *Denizde Parmak İzi* (2013).

Kaynakça: Mustafa Emre, *Sevgi Bilge Şairi Fikret Sezgin - Hayatı ve Şiirleri*, Adana 2011; Satoğlu, *Ansiklopedi*; http://blog.milliyet.com.tr/sair-fikret-sezgin-in-ardindan/Blog/?BlogNo=458149

NURKAL KUMSUZ

SINIKÇI MAHALLESİ

Osmanlılar zamanında gayrimüslim unsurlarla - daha çok Rum ve Ermenilerle - meskûn olan mahalle, şimdiki Caferbey

Mahallesi* civarındaydı. Mahalle ile ilgili ilk kayıt, *1648 Tarihli Cizye Defteri*'nde yer almaktadır. Defterdeki kayıt, "Cemâat-i Sınıkçı tâbi-i Selmân" şeklindedir. Buna göre "Selman Mahallesi'nde "Cemâat-i Selaldı", "Cemâat-i Köyyıkan", "Cemâat-i Rûmiyân der Mahalle-i Selmân", "Cemâat-i Sisiyân-ı Taşra der Mahalle-i Selmân" grupları yanında bir de "Cemâat-i Sınıkçı"dan bahsedilmiştir. Bu tarihte müstakil bir mahalle olmaktan ziyade Selman Mahallesi'nde yaşayan bir bölük olarak kaydedilmiş olup ve mahallede toplam, 40 tane gayrimüslim vardır. Bunların Rum ve Ermeni asıllı Osmanlı tebaası olduğu tahmin edilmektedir.

1691 tarihli kayıtlarda ise "Mahalle-i Sınıkcı" adı altında müstakil mahalle olarak kaydedilmiş olup toplam nüfusu, 52 gayrimüslimdir.

1834 tarihli temettuat kayıtlarında yer almayan ve 1870 tarihli nüfus defterlerinde "Yine Sınıkçı Mahallesi" adıyla kayıtlı olan mahalle, Büyük Bahçebaşı Caddesi, Tekkeönü, Kadir Fırını, Karapapa ve Emirze Çıkmazı isimlerinde dört sokağı vardı. Mahallede meskûn olan gayrimüslim sayısı 133 haneydi. XX. yüzyılın başlarında bunların göç ettikleri bilinmektedir.

Kaynakça: *MAD 3659,* s. 13-15*; MAD. 5856*, s. 7-8; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; *Temettuât Defteri II (1250/1834 Tarihli)*, hzl. İsmet Demir, Kayseri 1999, s. 251-257; Cömert, *19. Y. Kayseri*, s. 193; "Kayseri'nin Mahalleleri", Çayırdağ, *KTA*, s. 370-374; Doğan Yörük, "H. 1259/ M. 1843 Tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri'de Rum ve Ermeniler", *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 8/11 Fall 2013, p. 439-466, Ankara.

MEHMET İNBAŞI

SIRÇALI KÜMBET

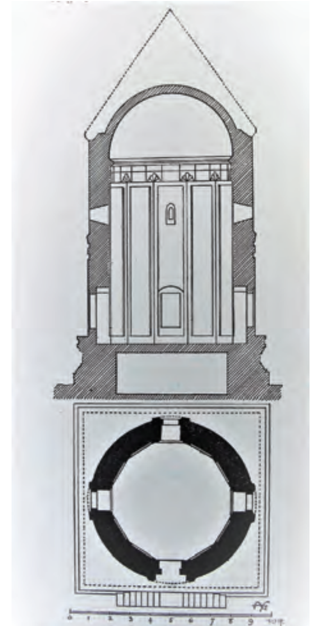
Melikgazi ilçesi Gültepe Mahallesi'nde Merkez Endüstri Meslek Lisesinin bahçesinde bulunmaktadır. Kimin için yapıldığı, mimarı ve kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Üslup özelliklerine göre XIV. yüzyıl ortalarına tarihlenir.

Kesme taştan inşa edilen türbe, kare bir kaide üzerine, dıştan silindirik, içten onikigen gövdelidir ve üzeri kubbeyle örtülmüştür. Orijinalinde benzerlerine bakarak konik bir külahla örtülü olduğu söylenebilir. Dıştan kare, içten daire planda olan kaide, düzgün kesme taştan yapılmış ve üçlü silmeli bir profil ile son bulmuştur. Silindirik gövde taş kaplamalı bir kubbe ile örtülmüş ve doğusuna bir pencere açılmıştır. Kuzeyde dörder basamaklı iki kollu merdivenle sahanlığa çıkılır. Kalan izlerden merdivenlerin basamak altlarının profillendirildiği anlaşılmaktadır.

Sırçalı Kümbet (Çizim: P. Lucas, 1712)

Silindirik gövdenin doğu, batı ve güneyinde dikdörtgen birer pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin üstüne birer de mazgal pencere açılmıştır. Kuzey cephede ise taç kapı bulunmaktadır. Taç kapı ve dikdörtgen pencereleri çerçeveleyen profilli üçlü silme, alttan silindirik gövdeyi çevirmektedir.

Taç kapı, cepheden hafif taşkın yapılmıştır. Ortadaki daha geniş olmak üzere, üç bordürle çevrilmiştir. Bordürler süslemesizdir. Taç kapı sütunçeleri silindirik formlu ve mukarnaslı piramidal başlıklıdır. Giriş kapısının basık kemeri tek renk geçmeli taşla örülmüştür. Kemerin üze-

Sırçalı Kümbet plan ve kesiti (Çizim: A. Gabriel)

Sırçalı Kümbet (W. J. Childs, 1912)

rine beyaz mermerden yerleştirilmiş kitabe panosu yazısızdır. Sütunçelerin taşıdığı teğet kuşatma kemeri, silmelerle dikdörtgen bir panoya dönüştürülen alınlığın iki yanında bulunan ajur tekniğinde işlenmiş geometrik süslemeli birer kabara yerleştirilmiştir. Arak kabaralar kırılmıştır. Taç kapı, üstte palmet biçimli bir tepelikle son bulmaktadır.

Sırçalı Kümbet (KBB Arşivi)

Yapıyı inceleyen araştırmacılar, bugün herhangi bir izi kalmamış olan çini süslemenin varlığından bahsetmekte ve nerede kullanıldığı konusunda farklı görüşler ileri sürmektedirler. Halil Ethem, kümbetin adından hareketle iç kısmında kullanılmış olabileceğini; Arseven, dışta çini friz; A. Gabriel, E. Diez, O. Aslanapa ve Ş. Yetkin, konik külahının firuze renkli çinilerle kaplı olduğunu; Akok, saçak kornişi altında çini plakalarla kaplamış bir yazı şeridi olması gerektiğini belirtir. Türbenin, 1712 yılında Paul Lucas tarafından çizilen bir resminden hareketle külahlı olduğu, daha sonra da külahın yıkıldığı söylenebilir.

Silindirik gövdeli türbelerin Anadolu'da en erken örnekleri Ahlat'ta bulunmaktadır. Yapı, XIII. yüzyıl son çeyreğinden itibaren görülmeye başlayan silindirik gövdeli kümbetlerin Kayseri'deki tek örneğini oluşturmaktadır. İlhanlı etkisindeki kümbetlerin boyutlarındaki büyüme, Sırçalı Kümbet'te oldukça belirgindir. Sırçalı Kümbet'in benzerlerinin XIV. yüzyıldan itibaren yaygınlaştığı dikkate alındığında yüzyılın ortalarına yerleştirilebilir.

Kaynakça: BOA, 387 Numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (937/1530) I -Konya, Bey-şehri, Ak-şehir, Larende, Aksaray, Niğde, Kayseriyye ve İç-il Livâları (Dizin ve Tıpkıbasım)*, Ankara 1996, s. 222; *Voyage du Sieur Paul Lucas, Fait par Ordre du Roy Dans la Grece, l'Asie Mineure, la Macedoine et l'Afrique: Contenant la Description de la Natolie, de la Caramanie, de la Macedoine*, C. I, yay. Chez Nicolas Simart, Paris 1712, s. 176; R. Oberhummerer-H. Zimmerer, *Durch Syrienund Kleinasien*, Berlin 1899, s. 263, şek. 35; Halil Ethem, *Kayseriyye Şehri, Mebâni-i İslâmiyye ve Kitâbeleri -Selçuk Tarihinden Bir Kıta-*, İstanbul 1334, s. 108; (*Kayseri Şehri -Selçuklu Tarihinden Bir Bölüm-*, hzl. K. Göde, Ankara 1982, s. 131; A. Gabriel, *Monuments Turcs d'Anatolie I*, Paris 1931, s. 80; A. Cemal, *Kayseri*, İstanbul 1932, s. 77; C. E. Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, İstanbul, tarihsiz, s. 197; E. Diez, *Türk Sanatı -Başlangıcından Günümüze Kadar-*, çev. O. Aslanapa, İstanbul 1946, s. 88; E. Diez-O. Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1955, s. 80; M. Akok, "Kayseri'de Dört Mezar Anıtı", *Türk Etnoğrafya Dergisi*, S. XI, Ankara 1969, s. 17-52; O. Aslanapa, *Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı*, İstanbul 1977, s. 35; O. Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1984, s. 203; O.

Aslanapa, *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, Ankara 1993, s. 170; Ş. Yetkin, *Anadolu'da Türk Çini Sanatı'nın Gelişmesi*, İstanbul 1986, s. 145; O. C. Tuncer, *Anadolu Kümbetleri -Beylikler ve Osmanlı Dönemi-*, C. III, Ankara 1992, s. 20-25; Erkiletlioğlu, *KT*, s. 197-198; Yeğen, *KTE*, s. 106; A. Çakmakoğlu Kuru, *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi*, Ankara 1998, s. 440-449; S. Cirtil, "Eratna Beyliği Mimarisi", SÜ Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2001, s. 229-233.

SAİM CİRTİL

SIRRÎ (MÜFTÎZÂDE MEHMED SIRRÎ EFENDİ)

Şair, öğretmen (Kayseri, 1906-Kayseri, 4 Ağustos 1968). Babası, Müftü Hacı Enver Efendi*; annesi, Eynihanzâde Sakıp Efendi'nin kızı Fatma Hanım'dır. Sırrî, ilk bilgileri, zamanında bir ilim yuvası olan aile muhitinden aldı fakat henüz beş yaşındayken babasını, yedi yaşındayken de annesini kaybetti. Bunun üzerine ağabeyi Halid (Tapkan*) Hoca Efendi, Sırrî'yi yanına aldı ve bir baba şefkatiyle büyütüp tahsil ve terbiyesiyle meşgul oldu. İlkokuldan sonra Melikgazi Medresesine devama başladı, oradayken hocaları tarafından olağanüstü bir zekâya sahip olduğu anlaşılınca Kayseri Rüştiyesine nakli yapıldı ve oradan mezun oldu. O tarihlerde açılan ilkokul öğretmenliği sınavını kazanarak üç yıl kadar Saimbeyli'de ilkokul öğretmenliği yaptı. Memleketin ileri gelen bilginleri ile tartışacak derecede bilgi birikimine ve hareketli bir zekâya sahip olan Sırrî Efendi, pek hassas ve heyecanlı yapısı sebebiyle bir işte fazla sebat edemedi, Bayındırlık Bakanlığında üç kez büro hizmetinde bulundu, daha sonra Kayseri Tayyare Fabrikasında çalıştı, buradan emekli oldu (1967).

Kendi şiirleriyle babasından, ağabeyi şair Kâmî*den ve diğer Kayserili şairlerden topladığı *Evrâk-ı Perişân* isimli bir mecmuası vardır. Bir kısım şiirlerini "Hulki" müstear ismiyle yazmıştır.

Şiirlerine örnekler:

Kayseri

Ehl-i sâ'ye menba'-ı feyz-i ticâret Kayserî
Belde-yi mâmûredir bilmez atâlet Kayserî

Mürtefi' kârgir binâlar muhteşem kâşâneler
Pek güzel çarşûları *sâhib-nefâset Kayserî*

Nesc ider a'lâ ipek seccâde hem Lâhori şâl
Etmede Keşmir ü Şîrâz'a rekâbet Kayserî

Anda medfûndur o Zeynü'l-'âbidîn-i muhterem
Nice olmaz mazhar-ı yümn ü sa'âdet Kayserî

Hazret-i Peygamberin almış du'â-yı himmetin
Etdiğiyçün hakkına hürmet ri'âyet Kayserî

Leb-â-leb dolmaktadır câmi mesâcid rûz u şeb
Gıbta-bahşâ-yı melek ehl-i 'ibâdet Kayserî

Neşr olur andan cihâna nice envâ'-ı ulûm
Her sene verdikçe huffâza icâzet Kayserî

Berk-âverdir her kûşesinde nûr-ı san'at ma'rifet
Olsa lâyık merkez-i emr-i hükûmet Kayserî

Ekmeğin taşdan çıkarır sa'y ider hep gençleri
Ehl-i hicretdir kabûl etmez betâet Kayserî

Nakl idüp sükkânını yaz günleri hep bağlara
Geceler kalmakta ağyârdan selâmet Kayserî

Her sene arslan gibi erler verirler orduya
Ehl-i seyfe itmede cidden sadâkat Kayserî

Pek dil-âverdir husûsâ Kayserînin gençleri
Yakışır askerliğe verir liyâkat Kayserî

Pek güzel derk eyleyip sa'yin füzûn etmektedir
Devr-i Cumhûriyyete sâhib-dirâyet Kayserî

Aldatır hûb-rûları hâricde gerçi Sırri'yi
Hoş gelir ammâ bu îcâb-ı nezâket Kayserî

Ya'ni her türlü teceddüd bulunur bu beldede
Öyle isti'dâda mâliktir nihâyet Kayserî

Kaynakça: Güven, *Kayseri'de Mecmualar*, s. 197-200.

ATABEY KILIÇ

SITKÎ

Âşık. (Gergeme, Doğanlar Mahallesi / Bünyan, 1820-1873). Asıl adı Memiş'tir. Köy imamı olduğu ve Bünyan'ın çevresindeki köylerde imamlık yaptığı için daha ziyade "Memiş Hoca" adıyla tanınmıştır. Kaynaklarda ailesi hakkında herhangi bir bilgi aktarılmamıştır. Öğrenimi hakkında da bilgi bulunmayan Sıtkî'nin esaslı bir tahsil görmediği, sadece köy hocalarından edindiği dinî bilgiler sayesinde uzun müddet imamlık vazifesinde bulunduğu ifade edilmektedir. Kaynaklarda Sıtkî'nin ölüm tarihi hakkında tam bir birlik bulunmamaktadır. Bazı kaynaklar, 1873 yılını esas alırken bazıları da 1892 yılında vefat ettiğini belirtmektedir. Şiirlerinde bazen "Sıtkî" bazen de "Memiş" mahlasını kullanmıştır. Elimizdeki şiirlerin çoğu "âşık tarzı şiir geleneği"ne dâhildir. Fakat şiirleri arasında yer alan bir "münacaat"ı, onun "divan tarzı şiir geleneği"ne bağlı eserler de vermiş olduğunu göstermektedir. Âşık tarzında, hece vezniyle yazdığı şiirlerinin çoğu, imamlık yaptığı yerlerde karşılaştığı olaylar üzerine "irticalen" söylediği "hicviye"lerdir. Dolayısıyla Sıtkî, daha ziyade "hicviye" tarzındaki şiirleriyle tanınmıştır. Bunun yanında kendisine mal edilen "mâni" tarzında şiirleri de vardır. Sıtkî'nin gerek divan şiiri gerekse âşık şiiri tarzında yazdığı şiirlerinin dili oldukça sadedir. Konu yelpazesi oldukça geniştir. Bir "Divan"ı olduğu söylenmekteyse de bugüne kadar bu eseri ele geçirilememiştir.

Develili Seyrânî'nin çağdaşı olan Sıtkî'nin Seyrânî ile karşılaştığı, aynı zamanda onunla iyi bir dost olduğu belirtilmektedir. Sıtkî'nin Seyrânî'nin ölümü üzerine onun mezarı başında söylediği ve sadece tek dörtlüğü elimize ulaşan şu şiiri, bu dostluğun derecesini göstermesi açısından oldukça kıymetlidir:

Kimi Sünnî dedi kimi Kızılbaş
Kişi kâmil olmaz değmedikçe taş
Rabbin etsin sana imanı yoldaş
Gözet yollarımı ben de geliyom

Sıtkî hakkında ilk bilgileri, *Çağlayanlar Beldesi Bünyan* adlı eseriyle Hamdi Üçok* vermiştir. Fakat ondan sonra bazı madde başı ve makaleler dışında Sıtkî üzerine henüz dört başı mamur bir çalışma yapılmamıştır. Örnek olması açısından Sıtkî'nin bir şiirini aşağıya alıyoruz.

SANIRLAR

Cevâhir kadrini bilmez
Bu ilin âdemi cânım
Seni bir boncuk sanırlar
Sakın incinme sultânım

Aşk yoluna koydum seri
Gezeriz dehri serseri
Rezzâkım Cenâb-ı Bârî
Dakika kat etmez nânım

Kimi ister cevâhirden
Kim(i) ister fizzatâhirden
Kimi nüsha-ı zâhirden
Bahusûs ki boş dükkânım

Sıtkî şâir sırasında
Merhemi yok yarasında
Aziziye kazasında
Gergeme köyü mekânım

Kaynakça: Hamdi Üçok, *Çağlayanlar Beldesi Bünyan*, Kayseri 1953; Emir Kalkan, *Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri*, Kayseri 1988, s. 42-43; S. Burhanettin Akbaş, *Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası*, Kayseri 1994, s. 32; Abdullah Satoğlu, *Kayseri Şairleri*, Ankara 1970, s. 70; "Sıdkî", *TDEA*; Rasim Deniz, "Sıtkî", *Erciyes*, S. 46 (Aralık 1981), s. 19-20; S. Burhanettin Akbaş, "Gergemeli Memiş

Hoca (Sıtkı)", *Erciyes*, S. 164 (Ağustos 1991), s. 21-23; Satoğlu, *Ansiklopedi*, "Sıtkı"; Betül Aydoğdu (Görkem), "Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri (İnceleme-Metin)", Kayseri 2011 (Erciyes Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

ERHAN ÇAPRAZ

SIVACI, AHMET

Yazar, tiyatro yönetmeni, eğitimci (Kayseri, 10 Nisan 1954-). Babası, Hacı Osman Ağa; annesi ise I. Dünya Harbi gazisi Ali Çavuş'un kızı Fatma Hanım'dır. İlkokulu Mehmet Karamancı İlkokulunda, Ortaokulu Kadı Burhaneddin Ortaokulunda okudu. Kayseri Meslek Lisesi Teknik Ressamlığı Bölümü'nden mezun olduktan sonra Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinden daha sonra da yine dört yıllık Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre resmî kurumlarda personel müdürü ve genel koordinatör olarak görev yaptı. Bu arada lise döneminde başladığı gazete köşe yazarlığını ve tiyatro yönetmenliği ve oyunculuğuna devam etti.

Şiirleri, hikâyeleri ve edebî türde yazıları, dünya şiiri ve hikâyesi konusunda araştırma-inceleme çalışmaları çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlandı. 1977 yılından itibaren *Türk Edebiyatı* ve *Hisar* dergilerinde şiirleri, daha sonraki yıllarda hikâyeleri yayımlanmaya başladı.

1993 yılının sonunda Kayseri'de yayına başlayan ilk yerel televizyonda ve daha sonraları farklı televizyon kanallarında "sanatsanat" adı altında kültür-sanat prodüktörlüğü ve farklı resmî kurumlarda tiyatro kursu öğretmenliği yaptı. KAST (Kayseri Sanat Tiyatrosu) adı altında Türk ve dünya klasiklerinden, ayrıca kendi yazdığı oyunları sahneye koydu. *Turnalar"* adlı oyunu "Kayseri Büyükşehir Belediyesi Geleneksel Uluslararası Liseler Arası Tiyatro Festivali'nde defalarca sahnelendi. Zaman zaman konser sunuculuğu yapmaktadır.

Şiirin, hikâyenin, edebiyatın her türünün bilgi, bilge ve çile işi olduğu inancıyla duyduğunu, yaşadığını, hissettiğini farklı imgelerle, soyut tarzda söyleyip kendi çizgisini oluşturdu.

Evli olup iki kız babasıdır.

Eserleri- Şiir: *Yağmurlar Güle Yağdı* (1986); *Denizleri Gözlerime Yükledim* (1989); *Ay Doğacak Şafakta* (1997); *Tükeniyor Bir Şeyler* (2006); *Yalnızlık Akıverdi Avuçlarımdan* (2018). Öykü: *Çınarlar Sessiz Çöker* (2008); *Son Yaprak da Düştü* (2009); *Karanlıkta Kar Ayini* (2011); *Uzun Seneler Sonra* (2014); *Susuz Yaz'ın Salkım Söğütleri* (2015); *Raks-ı Bülbül, Raks-ı Mimoza* (2016); *Karlı Dağın Ateşi* (2018); *Kuğuların Sessizliği* (2020); *Nam-ı Diğer Kayseri* (2020); *Seherde Yağmur Ayini* (2021). Tiyatro: *Mimar Ağa Sinan Destanıdır* (2006); *Mimar Ağa Destanıdır* (2017). Deneme: *Aşkın Yeni Adı* (2012); *Düvenönü Yağız Atlı Fayton Durağı* (2014); *Aşkın Öteki Yüzü* (2019). Araştırma-inceleme: *Kayseri Güldestesi* (2000); *Kayseri'de Meslekler ve Ustalar* (2011). Biyografi: *Kayseri-Kunuri Hattı* (2009); *Kayseri'de İz Bırakanlar 1* (2010); *Kayseri'den Kopan Türkü* (2019); *Kayseri'de İz Bırakanlar 2* (2021).

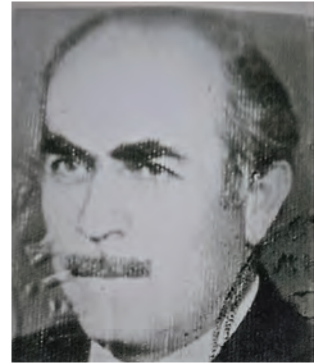
YAYIN KURULU

Ahmet Sıvacı

SİCİMOĞLU, M. ŞAHAP

Belediye Başkanı, inşaat mühendisi ve müteahhit (Kayseri, 1917 - Kayseri, 13 Aralık 1983). İlk ve ortaöğreniminden sonra 1944 yılında Yıldız Teknik Okulu Mühendislik Bölümü'nden mezun oldu. Belediye başkanlığı öncesi, müteahhit olarak Gaziantep ve Niğde gar binalarını yaptı.

Osman Kavuncu, 1957 genel seçimlerinde Kayseri'den Demokrat Parti milletvekili seçilerek belediye başkanlığından ayrılınca yerini Şahap Sicimoğlu'na bıraktı. Talas Caddesi'nin iki yanındaki evleri kamulaştırarak bu yolu iyice genişletti. 1950'li yıllarda Kayseri Belediyesi Başkanı Osman Kavuncu'nun Dönemi'nde planları yapılan Sivas Caddesi'nin Cumhuriyet Meydanı ile Atatürk Stadyumu (Bugün Kayseri Forum olan yer) arasında kalan ilk bölümünün genişletilerek bulvar hâline getirilmesi, belediye başkanlığı zamanında gerçekleşmiş (1957-58) ve caddenin iki tarafına kooperatifler tarafından beşer katlı binalar yapılmıştır. *Hâkimiyet* gazetesinde çıkan

Şahap Sicimoğlu

bir haberde (1959), Sivas Caddesi üzerinde önemli tarihî eserlerin olduğu ve bu caddenin meydana gelişinde birçok alanın istimlaki söz konusu olduğu anlatılmıştır. 1959 yılında, Sivas Caddesi'nin 41 m, İstanbul Caddesi'nin 35 m genişliğinde uzun bir bulvara dönüştürülmesi, 1930'lardan başlayan yeni yol düzenlemelerinin geldiği boyutu göstermesi bakımından önemlidir.

Şehrin görünümünü bozan yerlerde kamulaştırmalar yaparak şehre bir düzen getirmeye çalıştı. Lale Camii etrafı, Cumhuriyet Meydanı ile Kazancılar Çarşısı arasındaki dükkânlar, Cami-i Kebir Mahallesi'nin Düvenönü'ne bakan kısmı, Küçük Mustafa Mahallesi'nin bir kısmı vb. kamulaştırmalarla şehrin düzenli bir şekilde gelişmesine katkıda bulunuldu. Kamulaştırmalar sebebiyle ev ve arsalarını kaybedenlere, Sahabiye ve Fatih Mahallelerinde belediye tarafından yaptırılan evlerden daire verdi. Döneminin önemli icraatlarından birisi de Osman Kavuncu Dönemi'nde yapımına başlanan çevre yolunun hizmete açılmasıdır.

Kayseri şehir planında yeşil alan olarak gösterilmiş olan Cumhuriyet Mahallesi'ndeki alışveriş merkezi olan Havuzlu Han'ın yeri, Sicimoğlu'nun özel gayretleri ile imar değişikliği yaptırılıp satılmış, özel girişimciler tarafından Havuzlu Han yaptırılmıştır. Şehir merkezindeki bu güzel alanın bina ile doldurulması, meclis üyeleri ve halkın tepkisini çekmiş, bundan dolayı belediye başkanlığı görevinden istifa etmiştir (27 Temmuz 1959).

Kayseri'de eğitim alanında da öncü insanlardan birisi olmuştur. Talas Amerikan Ortaokulunun kapanması üzerine, yirmi kadar Kayserili ve zamanın TED Genel Başkanı Suat Ballar ile bir araya gelerek Kayseri TED Kolejini açtılar (21 Aralık 1965).

Kayseri'deki basın hayatına da katkıları olmuştur. Kayseri'de bugün de yayımlanmakta olan önemli yerel gazetelerden *Kayseri Hâkimiyet*'in ilk genel yayın yönetmenlerinden birisidir. Evli üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 152; Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri*, s. 12, 722-723 *Hâkimiyet* gazetesi, Kayseri İl Halk Kütüphanesi Arşivi, 20 Ekim 1959; Filiz Sönmez, "Kayseri Barınma Kültüründe Değişim: 1930-1970", (Doktora Tezi), İst. 2012, s. 54; Kayseri Büyükşehir Belediyesi, "2015-2019 Stratejik Planı", Ağustos-2014, s. 12; http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/3508.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

SİNAN PAŞA (YULAR KISTI)

Kayseri Beyi (? - İran, 1512). Enderûn'dan yetişti, Kayseri Beyi oldu. Mısır Meliki Kayıtbay ile meydana gelen Çukurova Muharebesi'nde, Karaman Beylerbeyi Karagöz Paşa'nın emri altındaki askerin kumandanlığını yaptı (1486). Bu muharebede birtakım uygunsuz davranışları sebebiyle Kayseri Beyliğinden azledilip yerine başkası getirildi (1487). Şehzade Cem'e kapıcıbaşı (Osmanlı Sarayı'nda kapıcıların âmiri durumunda olan kimse) ve vezir mesabesinde olup sonra Şehzade Ahmed'in hizmetinde bulundu. Harpte şehit oldu (1512). İnsaflı ve ılımlı bir zattı.

Kaynakça: M. Süreyya, *SO*[2], C. V, s. 1512; A. Nazif, *Mir'ât (Palamutoğlu)*, s. 115.

SELMA GÜNAYDIN

SİNEMADA VE TELEVİZYON DİZİLERİNDE KAYSERİ VE KAYSERİLİLER

Sinemada

Özellikle Yeşilçam'ın altın dönemlerini yaşadığı 1950'lerden bu yana Türkiye'de kitleler tarafından sevilen çok önemli bir iletişim mecrasıdır. Yeşilçam sineması olarak adlandırılan dönem boyunca hatta 1980'lere dek Türk sinemasında özellikle klasik anlatı kalıplarıyla çekilen popüler filmlerde karakterler/tipler ön planda olmuştur. Bu karakterler/tipler arasında çok sık kullanılan ve ayrıştırıcı unsur olarak altı çizilen nokta, karakterlerin/tiplerin ait olduğu yöreler ya da kimi zaman etnik kökenleridir. Özellikle o dönemde sinemada ve sonra da televizyonda üretilen temsiller, farklı etnik kökenler ve/veya farklı yöre/şehirler, anlatıdaki karakterler/tipler üzerinden genellikle klişeleşmiş bir tarzda, belli ka-

lıplara hapsedilerek verilmiştir. Söz konusu bu karakter/tiplemelerin o etnik köken/yöreye ait olduğunu göstermek için sinema ve televizyonda bu temsiller genellikle karakter/tiplerin kullandığı dil/şive, gösterdiği hâl/tavır, o etnik kökene/yöreye/şehre ilişkin yaygın kanı/inanışların paylaşımı dolayısıyla kurulmuştur. Türk sinemasında bu şekilde yer bulan klişeleşmiş kullanımlardan biri de Kayseri ve Kayserililerle ilgilidir. Tarihsel olarak bakıldığında Kayseri ve Kayserililerin anlatı formları içindeki varlığı, farklı kültürlerde de bulunan ancak Anadolu topraklarında Karagöz olarak da bilinen "Gölge Oyunu"na dek götürülebilmektedir. Karagöz ve Hacivat'ın başkarakter olduğu gölge oyununda, "Kayserili" namıyla anılan bir tipleme de bulunmaktadır. Eserde Kayserili tiplemesi, Cevdet Kudret tarafından "Mayısoğlu" olarak da adlandırılarak Kayseri şivesiyle konuştuğu, "pastırmacı" ya da "bakkal" olduğu tarif edilmiştir.

Sinemada saptanabilen ve ulaşılabilen şekliyle, içinde Kayseri ve Kayserililerin yer aldığı filmlerin ilki, 1947 yapımı Vedat Örfi Bengü'nün yönettiği "Kılıbıklar"dır. Filmin Kayseri'de geçtiği ve kahramanlarının Kayserili olduğuna dair bilgi, kaynaklarda mevcuttur. 1950'ler, Türk toplumu için siyasal, toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin başlangıcı olurken Türk sineması da bu dönüşümleri sinema temsilleri vasıtasıyla seyirciye aktarmıştır.

Bu dönemde yaşanan yoğun iç göçle Anadolu'nun her yerinden İstanbul'a yönelen kitlelerin ilk örnekleri, sinemada yansımasını bulmuştur. Bu gidişin öncülerinden olan Mehmet Muhtar'ın 1950 yapımı filmi, İstanbul Geceleri'nin Kayserili kahramanları Recep ile Şaban, yanlışlıkla gittikleri İstanbul'da bambaşka bir dünyayı deneyimlerler. Film dikkatle izlendiğinde, Recep ile Şaban'ın Kayserili oldukları anlaşılmaktadır. Kayseri ve Kayserililerle ilgili yapılan film taramasında Kayseri Bülbülleri filmine rastlanmıştır. Bu filmin aslında 1951'de Muammer Çubukçu'nun yönettiği İstanbul Çiçekleri filmi olduğu ve filmin ilk adının Kayseri Bülbülleri olduğu belirtilmektedir. Bu filme ilişkin ayrıntılı bilgi ya da izlenebilecek bir kopya bulunamasa da filmin, S. Nahit Bilge'nin "Gönülden Gönüle" adlı operetinden uyarlandığı, kaynaklarda belirtilmektedir.

Kayseri, tek başına bir mekân olarak sınırlı sayıda filmde yer almıştır. Bunlardan ilki, "Acı Zeytin", yönetmeni, Nişan Hançer; senaryo, Orhan Kemal. Halk müziği sanatçısı Nurettin Çamlıdağ ile Nevin Aypar'ın başrollerini oynadığı bu film, 1961'de Kayseri'de çekilmiş. Sarımsaklı Barajı, Yazı Bağları, Karpuzatan, mekân olarak kullanılmıştır (F. Yaman Arşivi).

Sırrı Gültekin'in yönettiği, "Cezmi Bant 007,5 Kayseri'den Sevgilerle" (1965) ise "Rusya'dan Sevgilerle James Bond" filmiyle isim benzerliği kullanan tipik bir Öztürk Serengil filmi olarak seyirciye ulaşmıştır.

"Bir Türk'e Gönül Verdim" filminden Eva Bender ve Ahmet Mekin'in bulunduğu bir sahne.

1960'lar, Türkiye'de siyasal, ekonomik ve toplumsal değişimlerin devam ettiği, iç göçün yanı sıra dış göç olgusunun da geliştiği dönemlerdir. Bu dönemde de Türk sinemasında toplumsal meselelere duyarlı yönetmenler, kendi sinema anlayışları çerçevesinde ülkede yaşanan değişimleri yansıtmaya devam etmiştir. Bunlardan biri de Halit Refiğ'dir. Refiğ, 1964 yapımı Gurbet Kuşları'nda, o dönemde yoğun olarak yaşanan köyden kente göç olgusunu işlemiştir. Filmin ana olay örgüsü, Maraş'tan, "taşı toprağı altın" İstanbul'a "şah olmaya" gelen bir ailenin bireylerinin yaşadığı olaylar üzerine kuruluyken yan öyküde, aile ile aynı trenle İstanbul'a gelen "Kayserili haybeci" karakterinin gelişimi ve değişimi de görülmektedir. Sözlükte karşılığı, "işsiz güçsüz, bedavadan geçinen kimse" olan haybeci, filmde işini bilen, uyanık, fırsatçı bir Kayserili temsili olarak olumsuzlanmaktadır. Haybeci, bu hâliyle seyircinin anlatı içerisinde; Anadolu'dan gelen saf ve temiz aile bireyleri ile bir karşılaştırma yapabilmesine de araç olur.

Sırrı Gültekin'in yönettiği Cezmi Bant 007,5 Kayseri'den Sevgilerle (1965) ise "Rusya'dan Sevgilerle James Bond" filmiyle isim benzerliğini kullanan tipik bir Öztürk Serengil filmi olarak seyirciye ulaşmıştır.

Bir Türk'e Gönül Verdim (1969, Halit Refiğ), yönetmenin kendi sinema anlayışı içerisinde tartışmaya çalıştığı Doğu/Batı, geleneksel/modern kavramları üzerine kurduğu öyküsüyle öne çıkar. Almanya'dan memleketi Kayseri'ye dönüş yapan İsmail, onun karşısında yer alan Mustafa ve öykü Kayseri'de geçtiği için anlatı kişilerinin tümü Kayserili sayılır. Şehre gelen Alman kadın Eva'ya, Mustafa dışındaki herkesin gösterdiği tutucu tavırlarla Kayserililer, olumsuz olarak genellenmiştir.

1970'ler, Türkiye'de giderek artan siyasal istikrarsızlık ve ekonomik sıkıntılarla karakterize olan bir dönemdir. 60'larda sinemamızda hâkim olan hemen her türden popüler anlatılar (melodramlar, tarihsel filmler ve avantürler vb.) 70'lerde de devam ederken bir yandan da bu ortamdan bir kaçış aracı olarak nitelenebilecek şekilde Türk sinemasında güldürü filmlerinde bir artış olmuştur. Bunlardan biri, Semih Evin'in yönettiği "İşte Hendek İşte Deve" filmidir. 1971 yapımı filmde, Kayseri'den İstanbul'a gelen Veli ile Nuri (Münir Özkul ve Sami Hazinses) adlı iki arkadaşın öyküsü anlatılır. Filmde, Veli karakterinin sergilediği ve beğenilen bir davranışı üzerine söylediği "Eee... Bu, Kayseri kafası ne de olsa!.." sözü ve ayrıca başka filmlerde de rastlanılan "Övünmek gibi olmasın ama Kayseriliyim!" söz öbeği, Kayseriliği olumlamak amacıyla kullanılmıştır. Filmin karakteri Veli, Kayseri'nin neresinden (Molu) olduğunu da ayrıntılı şekilde tarif eder. Bu ayrıntıların verilmesinde, o dönemde Yeşilçam'da on yedi (17) filmde yapımcılık yapmış olan Kayserili işletmeci ve film prodüktörü Üveyis Molu'nun etkisinin olma ihtimalini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Çünkü o dönemde Anadolu'dan büyük işletmeciler, çekilen filmler üzerinde oyuncudan konuya dek pek çok noktada etkili olabilmekteydiler.

1972'de çekilmiş olan Ver Allahım Ver, yine bir Semih Evin (Yönetmen) ve Üve-

yis Molu (Yapımcı) iş birliğiyle gerçekleşmiştir. Ver Allahım Ver, Veli'nin Kayseri'deki pazardan köyüne dönüşüyle açılır. Veli'nin babası, onu zorla aynı köyden zengin bir ailenin kızıyla evlendirmek istemektedir. Veli buna itiraz eder, köyden kaçmak ister ancak bunun için parası yoktur. Konuşan eşeğinin verdiği akıl ile yaşlı eşeği boyayıp babasına satar. Böylece film, Kayserililer için yaygın olarak söylenen "Ticarette babasını bile tanımaz.", "Eşeği boyayıp babasına satar." gibi aslında olumsuz içerimler taşıyan Kayserili algısına katkıda bulunmuş olur.

1970'lerde artan güldürü türünde film çeken yönetmenlerin içinde öne çıkan ve sonraları bir ekol olarak kabul edilen isimlerden biri de Ertem Eğilmez'dir. Eğilmez'in arka arkaya çektiği üç filmden ilki, Yalancı Yârim'dir. Yalancı Yârim (1973), o dönemin popüler şarkıcısı Emel Sayın (Alev) ve Yeşilçam sinemasının jönlerinden Tarık Akan'ın (Ferdi) başrollerde olduğu komedi türünde bir filmdir. Filmde, Yeşilçam'ın masalsı formülü, bir kez daha zengin kız/fakir oğlan (ya da tersi) ikiliğiyle oluşturulmuştur. Filmde farklı sosyoekonomik sınıflara mensup iki gencin bir oyun olarak başlayan aşkı, olay örgüsü ilerledikçe gerçeğe dönüşür. Seyirci, film boyunca Alev'in fakir ama görgülü, onurlu ailesi ve çevresindekileri; Ferdi'nin babası Mahmut Erciyes ve zengin Kayserili Erciyes ailesinin görgüsüzlükleri, olumsuzlukları ve bazen de uyanıklık yaparken düştükleri gülünç durumlarla harmanlanmış olarak izler.

Ertem Eğilmez'in Kayserililere yer verdiği güldürü türünde çekilmiş iki film daha vardır. Bunlar Salak Milyoner (1974) ve Köyden İndim Şehire (1974) filmleridir. O kadar çok sevilmiştir ki bu filmlerde yer alan diyaloglar, uzun yıllar Türk sinema seyircisinin belleğinde yer etmiştir ("Saffet...Emineee.." ve "Iıh ııh Gayseri.."). Ancak bu başarıda, iki filmde de oynayan önemli aktörlerin etkisini de yadsımamak gerekmektedir (Kemal Sunal, Zeki Alasya, Metin Akpınar ve Halit Akçatepe). Salak Milyoner'in öyküsü,

"Bir Türk'e Gönül Verdim", Almanya'dan memleketi Kayseri'ye dönüş yapan İsmail, onun karşısında yer alan Mustafa'nın hikâyesinin anlatıldığı, yönetmenliğini Halit Refiğ'in yaptığı, 1969 yapımı film (Yapım: Erman Film, afiş tasarım: Mehmet Bal).

Kayseri'de, köyde başlar. Dört kardeş, babalarının ölümünden sonra onun kendilerine söz ettiği hazineyi aramak için İstanbul'a gider. İstanbul'da seyirciyi eğlendiren çeşitli maceralar yaşadıktan sonra hazineyi bulamadan Kayseri'ye, köylerine dönerler. Filmin sonunda tarlalarını sürerken tesadüfen, film boyunca aradıkları altın dolu sandığı bulurlar.

Köyden İndim Şehire ise Salak Milyoner'in bittiği yerden, dört kardeşin altınlara kavuşması ile başlar. Sahip oldukları çok miktarda altını köyde ya da Kayseri'de bozdurmalarının dikkat çekeceğini düşünen kardeşler, Ankara'ya giderek yine Kayserili kuyumcu hemşerilerinden yardım istemeye karar verirler. Köyden İndim Şehire, dört kardeşin önceki filmde bulmak için uğraş verdikleri altınları bozdurma çabaları üzerine ku-

1972'de çekilmiş olan "Ver Allahım Ver" filmi, Semih Evin (Yönetmen) ve Kayserili Üveyis Molu'nun (Yapımcı) iş birliği ile gerçekleşmiştir.

rulmuştur. Her iki filmde de gözü açık, işini bilen Kayserililer ile bu özelliklere sahip ama saflığını kaybetmemiş Kayseriliiler de bulunmaktadır.

Ayrıca 1975 yapımı iki filmde de Kayserilileri temsil eden tiplerin bulunduğu belirtilmektedir: Nuri Kantar ve Ailesi (1975, Yön. E. Göreç) ile Yakalarsam Severim (1975, Yön. S. Evin). 1976'da çekilmiş olan Sevgili Halam (Yön. N. Ergün) ise İstanbul'da yaşayan zengin bir Kayserili ailenin oğlu ile Karadenizli bir ailenin kızı arasındaki aşk öyküsü üzerine kurulmuştur. Anlatıda Kayserili olmak, Kayserili ailenin fertleri tarafından defalarca çeşitli vesilelerle olumlanmaktadır.

Yine 1976'da yönetmenliğini Natuk Baytan'ın yaptığı Sakar Şakir filminde, Kayseri'de yaşayan ve sakarlığıyla çevresindekileri bıktıran ve İstanbul'da ölen amcasından büyük bir miras kalan Kayserili Şakir'in maceraları izlenir.

1980'ler Türkiye'nin her açıdan zor ve sıkıntılı bir dönemi olurken Türk sineması da siyasal olaylarla ortaya çıkan seyirci kaybını gidermenin yollarını bulmaya çalışmıştır. Bu dönemde Kemal Sunal'ın baş rolde olduğu filmler yine popülerdir.

2000'lerin ikinci yarısına gelindiğinde sinemada Kayseriliiler ve Kayserililik bir kez daha gündeme gelmiştir. 2016 yılında gösterime giren Dedemin Fişi isimli film, "Kayseri sucuğu kötüleniyor." iddialarıyla gündemde yer almıştır. Kayseri Ticaret Borsası tarafından filmde Kayseri şehri, Kayserili esnaf ve Kayseri sucuğuna olumsuz imaj verildiği belirtilerek inceleme yapılması istenilmiştir. Bu durum, sinemada Kayserililerin sunulma biçimine yönelik açıkça gerçekleştirilmiş ilk ve tek karşı çıkış olma açısından ilginç, önemli ve kayda değerdir.

Kayserilileri ve Kayseriliiliğe ilişkin temsilleri içeren bu filmler göz önüne alındığında özellikle 1960'ların ikinci yarısı ve 1970'lerin ortalarına dek Türk sinemasında Kayseriliiliğin ve Kayseri'nin oldukça yoğun biçimde yer aldığı söylenebilir. Bu filmlerden bir kısmına muhtemelen erişilememiştir. Ancak Kayserililerin temsil edildiği başka filmlerde de Kayserililere ve Kayseriliiliğe, tarihsel ve kültürel bağlamından koparılarak ve farklı bireysel özellikler yok sayılarak yer verildiği görülmektedir.

Kayseri tek başına bir mekân olarak sınırlı sayıda filmde yer almıştır. Acı Zeytin (Sarımsaklı Barajı, Yazı Bağları, Karpuzatan, 1961), Bir Türk'e Gönül Verdim, (1969), Onu Allah Affetsin (1970), İmzam Kanla Yazılır (1970), Çaba (Koyunabdal köyü, 1988), Acı Gönül (Yeşilhisar, 1999), Cumhurbaşkanı Öteki Türkiye'de (2004), Cenneti Beklerken (2005), Gergedan Mevsimi (2012) Kayseri'nin mekân olarak yer aldığı bazı filmlerdir.

Kayseri, mekân olarak sınırlı sayıda filmde yer alsa da farklı filmlerde çok sayıda Kayserili karakter/tiplemeler bulunmaktadır. Söz konusu bu temsiller, toplumda genel olarak dolaşımda bulunan Kayserili imgesini yeniden üreten ve bu nedenle de Kayseriliiliği, "uyanık, işini bilir, parayı sever" vb. gibi özelliklere indirgeyen yapıdadır. Kısaca Türk sinemasında filmler aracılığıyla kurulan Kayserili temsillerinin, Kayseriliiliğe ilişkin bir stereotip (kalıp yargı) kurarak filmleri seyredenlerin/tüketenlerin zihinlerinde bu genellemeler aracılığıyla olumsuz çağrışımlar yarattığı söylenebilir. Oysaki filmlerin genelindeki Kayserili karakterlerin ağzından da sıklıkla duyulduğu üzere Kayseriliiler için Kayserililik, geçmişten günümüze geldiği şekliyle söylersek, "Övünmek gibi olmasın ama Kayseriliyiz!" sözleriyle vurgula-

nan, gurur duyulacak bir durum arz etmektedir.

Ülkemizde film arşivciliğinin yetersiz olması, özellikle eski Türk filmlerine erişim konusunda, güçlüğü beraberinde getirmiştir. Kayseri ve Kayserililerin içinde yer aldığı ancak sözü edilen nedenlerle erişilememiş ve bu çalışma kapsamında değerlendirilemeyen elbette başka filmler de olabilir. Yine bu çalışmada ayrıntılı olarak yer verilmeyen ancak Kayseri ve Kayserililik kapsamında mutlaka değinilmesi gereken iki film bulunmaktadır. Bu filmlerden ilki, dünyaca ünlü Kayserili yönetmen Elia Kazan'ın yönettiği ve Kayseri'den Amerika'ya göç hikâyesini anlattığı otobiyografik America America'dır (1963). Diğer film ise Altan Dönmez'in yönettiği Taş Mektep'tir (2010). Film, Kurtuluş Savaşı'nın en zor döneminde 1920-1921 öğretim yılında Kayseri Lisesinde (Taş Mektep) eğitim gören her etnik kökenden altmış üç öğrencinin savaşa katılmak üzere Sakarya Cephesi'ne gidişini anlatır.

Altan Dönmez'in yönettiği "Taş Mektep" (2010) filmi, Kurtuluş Savaşı'nın en zor döneminde, 1920-1921 öğretim yılında Kayseri Lisesinde (Taş Mektep) eğitim gören her etnik kökenden altmış üç öğrencinin, savaşa katılmak üzere Sakarya Cephesi'ne gidişini anlatır.

Televizyonda

Televizyon da tıpkı sinema gibi kitlelerin büyük ilgi duyduğu iletişim araçlarından biridir. Televizyonun Türkiye'deki serüveni, 1968'de TRT ile başlamıştır. Sinemanın, 1970'lerin ikinci yarısından itibaren, siyasal ortamın da etkisiyle yavaş yavaş popülerliğini yitirmesi, video teknolojisinin ve TRT yayıncılığının gelişmesiyle TV, yepyeni bir iletişim aracı olarak evlere girmiştir. Ülke, siyasal, ekonomik ve toplumsal alanlardaki sorunlarla 1980 Darbesi'ne doğru hızla giderken seyirci de bu ortamda, sinema salonlarından evlere doğru çekilmiştir. Bu süreçte evin güvenli ortamında televizyon ile baş başa kalan izleyici, artık yeni bir kavramla karşılaşmıştır: "Dizi izlemek." Bu dönemden itibaren TRT ile başlayan, kamu yayıncılığı ilkeleriyle sınırları çizilen yayın anlayışı çerçevesinde çekilen diziler ve programlar, sonradan özel televizyonların kurulmasıyla dizi furyasına dönüşerek günümüze dek devam etmiştir. Çeşitli TV kanallarında yayımlanan onlarcasının içerisinde Kayserili tiplemelerin yer aldığı birçok dizi bulunmaktadır.

Tarihî sırasıyla 1970'lerde yayımlanan, Nuri Kantar ve ailesinin hikâyelerini anlatan Kaynanalar dizisi, bunların içerisinde bir ilk örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Nuri Kantar, sinemada genellikle işini bilir, uyanık, kurnaz, komik, zengin Anadolulular olarak sinemada sunulan temsilleriyle Kayserililerin televizyondaki öncüsü olmuştur. Televizyonda Kayserililerin yoğun biçimde ve kalıp yargı dışında temsil edilmeye başlanması, tıpkı sinemada olduğu gibi tarihsel süreçle koşut biçimde gerçekleşmiştir. Kayserililer, Türkiye'de ancak ticaretin dışında bir alan olan siyasette ön plana çıktıkları dönemde yani 2000'lerin ilk yarısından sonra kalıpla-

rın dışında sunulmaya başlanmıştır.
2000'lerin ilk yarısından itibaren Türkiye siyasetinin yeni aktörleri arasında yer alan Kayserililer, 2000'lere dek daha çok uyanık, işini bilir, kıvrak zekâlı ama komik durumda kalan karakterler olarak, 2000'lerin ikinci yarısından sonra ise kalıplaşmış yapıdan farklı temsil edilmeye başlanmıştır. 2006 yılında yayımlanmaya başlanan iki dizide Kayserililerin, bu yeni bakışla temsil edildiği görülür. Binbir Gece dizisinde, deri fabrikaları olan muhafazakâr, Kayserili Evliyaoğlu ailesi ve üyeleri etrafında gelişen öykü, izleyicinin uzun süre ilgisini çekerken Hacı dizisinde "Hacı" lakaplı Hayrullah Gesili, başka bir Kayserili temsilidir. Binbir Gece dizisinde Kayserililer, yeni bir bakışla sunulmuş, Kayserili Evliyaoğlu ailesi ve üyeleri etrafında gelişen öykü, izleyicinin uzun süre ilgisini çekmiştir.
Yayımdan kaldırılan Hacı dizisinden sonra, 2008'de yayımlanmaya başlanan Melekler Korusun dizisinde yer alan Kayserili apartman görevlisi Fevzi karakteriyle Kayserililerin temsilinde klişelere kısmen de olsa bir dönüş sezilmiştir. Eğitimsiz ama kurnaz, parayı seven apartman görevlisi, Melekler Korusun'da sürekli aşağılanan ve küçük görülen ya da diğer bir deyişle çevresindekiler tarafından onaylanmayan ama buna rağmen kendi amaçlarını gerçekleştiren bir karakterdir.
Bu diziler içerisinde 2009 yılında yayımına başlanan Geniş Aile dizisi, sadece Kayserili temsilleriyle değil, Kayseri'ye ve Kayseri'deki pek çok mekân, özdeyiş ve yerel özelliklere yer vermesiyle ayrıcalıklı bir yerde durmaktadır. Dizideki bazı espriler, ifadeler ve sözü edilen mekânlar, yerler kimi zaman sadece Kayserililerin anlayacağı kadar yerelleşebilmektedir. Dizide yer alan Kirişçi ailesinin fertleri aracılığıyla hemen bütün bölümlerinde oluşturulan yoğun Kayseri atmosferi, "Geniş Aile Kayseri Muhabbetleri" başlığıyla bir internet paylaşım sitesinde yer alacak kadar dikkat çekmiştir.
2003'de yayımlanmaya başlanan Mahsun Kırmızıgül'ün başrolünde oynadığı Zalim dizisi, Kayseri'de Beştepeler Parkı, Kayseri Evinde çekildi.
2010 dizi sezonunda son derece iddialı bir yapım olarak yayımına başlanan Lale Devri dizisi de Kayserililerin siyaset, ticaret ve toplumsal alandaki yükselişlerine koşut biçimde Kayserili temsiller sunar. Dizide zengin, geleneklerine bağlı, muhafazakâr ve ticaret hayatında Kayseri'yi aşıp İstanbul'da da yükselişte olan Ilgaz ailesi ve yakın çevresinde dönen farklı olaylar konu edilmektedir.
2000'lerin ilk yarısında görülen ve içinde yoğun Kayserili temsilleri bulunan bu dizilerden sonra 2013 yapımı iki dizide yine Kayserili karakterler yer almıştır. Bugünün Saraylısı'nda Kayserili, varlıklı bir ailenin, annesini kaybetmiş, dizilere düşkün kızı Ayşen'in İstanbul'a gelişiyle değişen hayatı, Babam Sınıfta Kaldı'da (2013) ise Kayserili saf ve temiz Tahsin'in İstanbul'da yaşadıkları konu edilir.
Kayserililerin yer aldığı bir başka dizi, 2016 yaz sezonunda TRT 1'de yayımlanmaya başlanmış olan Hangimiz Sevmedik'tir. Dizide, beyaz eşya dükkânı sahibi Kayserili Durulmaz Kardeşler, Kayseriliği temsil etmektedirler.
Televizyon, anlatı yapısı ve prodüksiyon koşullarıyla, izleyicisi açısından sinemadan farklı bir mecra olduğu için yapımların, dizilerin üretimi, yayımlanması ve yayımdan kaldırılması oldukça hızlı gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle, bu çalışma kapsamında değerlendirilememiş sinema alanında da olduğu gibi, içinde Kayserili temsiller bulunan farklı televizyon yapımları, dizileri olabilir.
Görüldüğü gibi Kayseri ve Kayserililer, uzun yıllardır hem sinemada hem de TV dizilerinde çoğunlukla standart, klişeleşmiş, kalıp yargılar içerisinde sunulmaktadır. "Uyanık, işini bilen, parayı seven, ticarete yatkın vb." özelliklerle temsil edilen Kayserililer, seyredenlerin zihinlerinde Kayseriliğe ilişkin anlam haritaları oluşmasına hizmet etmektedir. Ancak bu haritaların seyirci için her zaman doğru ve gerçeğe yakın bir temsil sunup sunmadığı da tartışmaya açıktır.

Kaynakça: C. Kudret, *Karagöz,* C. I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004; A. Sıvacı, "Üveyis Molu" *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010; A. Doğan Topçu, "Övünmek Gibi Olmasın Ama Kayseriliyiz! Türk Sinemasında Kayseri ve Kayseriliiler", *Erciyes'in Rüyası Kayseri*, ed. Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013; S. Büker ve A. Doğan Topçu, "İstanbul Geceleri, Yesin Onu İstanbul", *Akdeniz İletişim*: *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 1, 2003, s. 16-24; https://sadibey.com/2011/07/04/yesilcamin-cografyasi/#.V6c42dKLRD9(Bu filmin bir kopyası bulunamamıştır). http://www.sinemalar.com/film/12509/Kilibiklar. https://sadibey.com/ 2011/07/04/yesilcamin-cografyasi/#.V6c42dKLRD9

ASLIHAN DOĞAN TOPÇU

SİNEMALAR bk. EĞLENCE MEKÂNLARI

SİPAHİOĞLU, CELALETTİN

Yazar, radyo programcısı, ilahiyatçı (Kayseri, 1958-). İlkokulu Ankara'da, İmam Hatip Lisesini Kayseri'de tamamladı. Erzurum İslami İlimler Fakültesinde yüksek lisansını tamamlayarak mezun oldu (1982). Kayseri âlimlerinden Abdullah Saracoğlu* ve İbrahim Eken* Hoca'dan Arapça dersleri aldı. Beş sayı yayımlanan, aylık *Müslümanca* dergisini çıkardı (2008). Kuruluşuna öncülük ettiği Kardeş Radyolar Platformu çerçevesinde, kentin birçok mahallesinde Kutlu Doğum Programları organizasyonları içinde aktif rol oynadı. İslami İlimler Araştırma Enstitüsü Derneği kurucusu olup yönetim kurulu başkanlığıyla, Kayseri'de İslami çizgide yayın yapan radyolardan Birlik FM ve Furkan Radyoda hem yöneticilik hem de programcılık yapmaktadır. 1982 yılından beri, tefsir, hadis, İslam tarihi ve İslam hukuku alanında, özel ders gruplarına dersler vermektedir. Hâlen Hunat Medresesi'nde tefsir derslerine devam etmekte olup altı çocuk babasıdır.

Eserleri: *Hz. İbrahim ve Tebliğ Metodu* (1998), *Namaz: Allah ile Buluşma* (2012)

OSMAN GERÇEK

SİPAHİOĞLU, HÜSEYİN

Öğretim üyesi, rektör, hematolog. (Alanya, 1925- Alanya, 11 Eylül 2010). İstanbul Tıp Fakültesinden mezun oldu (1947). İstanbul Üniversitesinden sonra Kayseri Gevher Nesibe Tıp Fakültesinde çalıştı. Gevher Nesibe Tıp Fakültesinin dekanlığını yaptı (1978-1980). Kayseri Erciyes Üniversitesi Rektörü oldu (1980-1982). Rektörlüğü sırasında Mimar Sinan Parkı içinde yer alan Gevher Nesibe Şifahiyesi'nin Tıp Tarihi Müzesi olarak açılmasını sağladı (1982). Talasemi hastalığı konusunda dernek kurarak insanları, bu hastalığa karşı bilinçlendirme konusunda önemli faaliyetlerde bulundu. Türkiye'de henüz bilinmeyen AIDS hastalığı konusunda yaptığı araştırma ve açıklamalarla gündeme geldi. 1985 yılında rahatsızlanan Murtaza Elgin'in AIDS virüsü taşıdığını açıkladı ve Türkiye'de AIDS teşhisini koyan ilk doktor olarak tarihe geçti. Türkiye'de ve dünyada tıp alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Hüseyin Sipahioğlu, Türkiye AIDS'ten Korunma Derneği başkanlığı, Akdeniz Üniversitesi Kurucu Mütevelli Heyeti üyeliği, Antalya Verem Savaş Derneği kurucu üyeliği, Alanya Turistik İşletmeciler Derneği (ALTİD) kurucu üyeliği, Alanya Devlet Hastanesi Derneği kurucu başkanlığı ve Akdeniz Muzcular Derneği kurucu başkanlığı gibi görevlerde de bulundu.

Alanya'nın yetiştirdiği ilk profesör unvanına sahip olan Hüseyin Sipahioğlu, evli ve dört çocuk babasıydı.

Eserleri: *Alanya Damlataş Mağarası ve Amfizem, Müzmin Bronşit ve Astımlı Hastalara Tavsiyeler* (1955); *Kayseri Gevher Nesibe Sultan Tıp Sitesi 1206* (1981); *Anılarım* (*50 Yıllık Bir Hekimin Yaşam Öyküsü*) (1997); AIDS (2003); *Noah'ın Anahtarı* adlı eserleri ve 300 bilimsel makalesi bulunmaktadır.

NURKAL KUMSUZ

2006 yılında yayımlanmaya başlanan iki dizide, Kayserililerin yeni bakışla temsil edildiği görülür. Bunlardan "Hacı" dizisinde "Hacı" lakaplı Hayrullah Gesili, başka bir Kayserili temsilidir.

Hüseyin Sipahioğlu

Celalettin Sipahioğlu

SİRÂCEDDİN SÜLEYMAN bk. KADI SİRÂCEDDİN SÜLEYMAN

SİVAS CADDESİ

Osman Kavuncu Bulvarı ve Park Caddesi ile birlikte şehrin doğu-batı istikametindeki en önemli ulaşım aksıdır. Kayseri'nin "Bulvarlar Şehri" olarak tanımlanmasındaki en önemli faktörlerden biridir. Kayseri şehrinin tarih boyunca gelişimini birinci derecede etkileyen figür hiç şüphesiz ki Kayseri Kalesi'dir. Kayseri şehriyle ilgili en eski belgelerden birisi olan, 1500 yılında yapılan ikinci tahrirde Kayseri Dış Kalesi'nin, "Yeni Kapı", "Sivas Kapısı, "Kiçikapı", "Boyacı Kapısı", "Meydan Kapısı", "At Pazarı Kapısı" isimleri ile anılan altı kapısı bulunduğu ifade edilmektedir. Dış Kale surlarının ve şehrin doğu istikametinde kalan mahalleleri, "Sivas Kapısı ve bu kapıya tabi mahalleler" olarak isimlendirilmiş, uzun yüzyıllar içerisinde doğu yönünde oluşan şehirlerarası bağlantı aksına da "Sivas Caddesi" ismi verilmiştir.

Kayseri'ye ait ilk planlama dokümanı olarak kabul edilebilecek Fransız Jean S. Euthychides tarafından hazırlanan (1882) haritada, Kayseri Kalesi önünden doğu istikametinde uzanan yol, bugünkü Büyükşehir Belediyesinin bulunduğu alana kadar düz bir çizgide devam etmekte, daha sonra dar ve kıvrımlı bir şekil aldığı görülmektedir. Henüz otomobilin bulunmadığı o yıllarda ilk genişletme çalışmalarının İstanbul Caddesi ile birlikte, şehrin seçimle iş başına gelen ilk Belediye Başkanı İmamzade Mehmet Bey* zamanında (1909-1914) gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Sivas Caddesi'nin bugünkü Büyükşehir Belediyesinin bulunduğu alana kadarki ilk bulvar olarak planlanması, 1945 Oelsner planları içindedir.

Bir diğer istimlak ve genişletme çalışması ise Belediye Başkanı Osman Kavuncu* (1950-1957) zamanında gerçekleştirilmiştir. Yine 1957-1959 yılları arasında belediye başkanlığı yapmış olan Şahap Sicimoğlu* zamanında, Sivas Caddesi üzerindeki eski binalar istimlak edilmiş ve genişletilmiştir. Aynı dönemde hak sahiplerine verilmek üzere caddenin iki tarafına beş katlı bloklar yapılırken Şehir Stadyumu da inşa edilmiş, Sivas Caddesi'nin ilk fiziki oluşumu sağlanmıştır.

İmar ve İskân Bakanlığı tarafından ihale edilerek yaptırılan (1975) ve Bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe giren Yavuz Taşçı planlarında yüksek bloklu, geniş caddeli kent görünümü ilk olarak Sivas Caddesi'

Sivas Caddesi, 1960'lı yıllar (S. Emdem)

nde oluşmaya başlamıştır. Taşçı planında Kayseri metropoliten alanı "hizmetler yoğun" şehir merkezi olarak tasarlanmış, gelişme, lineer formda ve tek merkezli olarak ele alınmıştır. Bu lineer formun oluşmasındaki en önemli unsur da Sivas Caddesi'dir.

Daha önce Büyükşehir Belediyesine kadar olan kısım, zemin katlarda konut olarak oluşmuş olmasına rağmen zamanla ticarete dönüşmüş, Tuna Caddesi kavşağına kadar devam eden güzergâhta zemin katlar, şehrin prestijli ticaret alanları hâline gelmiştir. 1980'li yılların başında Sivas Caddesi-MKP Bulvarı köşesine Büyükşehir Belediye binasının yapılması, caddenin şehirdeki merkezî konumunu tartışılmaz hâle getirmiştir.

2000'li yılların başında Başkan Mehmet Özhaseki* zamanında nüfus ve buna paralel olarak motorlu taşıt sayısının artması sonucu uzman firmalarca yapılan çalışmalarda, Osman Kavuncu Caddesi, Park Caddesi ve Sivas Caddesi toplu taşıma koridoru olarak belirlenmiştir. Raylı sistemin inşası aşamasında ileride kilitlenmelere sahne olması kaçınılmaz olarak görünen MKP Bulvarı ve Fuzuli Caddesi kesişimleri yer altına alınarak motorlu taşıt trafiği ve raylı sisteminin seyri kolaylaştırılmıştır.

Sivas Caddesi'nde oluşturulan "araç-raylı sistem-yaya" trafiği dengesi, caddenin eski değerini kazanmasını sağlamıştır. Ortada 10 m genişliğindeki raylı sistem koridorundan günde yüz binlerce yolcu taşınmakta, yanlarda 3+3 şerit motorlu araç trafiği işlemekte, cadde boyunca devam eden otoparklarda yüzlerce araç park edebilmekte; kentliler, genişliği 10 m'yi bulan kaldırımlarında gezinti, buluşma ve sosyalleşme işlevlerini yerine getirebilmektedir.

Yine Belediye Başkanı Mehmet Özhaseki zamanında (2005-2009) eski stadyumun taşınmasıyla yapılan alışveriş merkeziyle otel, şehrin ticari ve turistik gelişimine önemli katkılar sağlamakta, Erciyes Turizm Merkezine gelen ziyaretçilere sağlanan konaklama imkânıyla çevre illerden alışveriş için gelenler, caddeyi sosyal, kültürel ve ticari bir alana dönüştürmektedir. Fuzuli Caddesi'nden Tuna Caddesi'ne kadar olan mesafede caddenin güneyine yapılmış olan Alpaslan Parkı ise şehrin sosyal merkezi konumundadır.

Sivas Caddesi - 2022 (Ülke Arşivi)

Kaynakça: Mehmet Çayırdağ, *Kayseri Tarihi Araştırmaları*, Kayseri 2001; Kemalettin Tekinsoy, *Kayseri'nin İmarı ve Mekânsal Gelişimi*, Kayseri 2011.

KEMALETTİN TEKİNSOY

SİVAS CADDESİ ÇEŞMESİ

Sivas Caddesi'nin hemen kenarında bulunan çeşme, yolun ortasında kalması sebebiyle, inşa edildiği yerden sökülerek 8-10 m kuzeye, bugünkü bulunduğu yere taşınmıştır. Çeşme üzerinde bulunan kitabede inşa tarihi mevcut değildir. Eser, tamamen düzgün kesme taşla inşa edil-

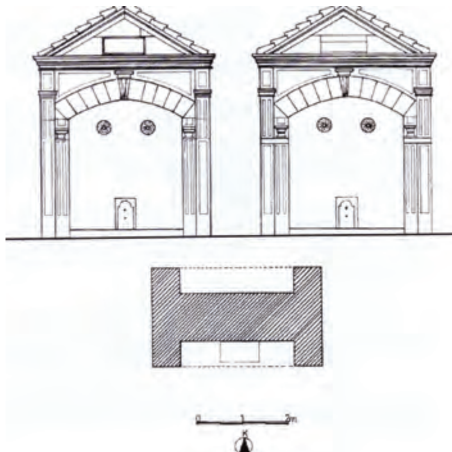
Sivas Caddesi Çeşmesi - 2022 (Ülke Arşivi)

Sivas Caddesi Çeşmesi'nin taşınmadan önceki hâli (M. Denktaş)

miştir. Kitabesi ve ayna taşı mermerdir. Kayseri'de, günümüze ulaşabilmiş iki yüzü bağımsız çeşmelerin tek örneği olan Sivas Caddesi Çeşmesi, 5.11 m yükseklikte, 3.66 m genişliğinde ve 2.16 m derinliğinde dikey dikdörtgen bir plan arz eder. Bu çeşmenin her iki cephesi de birbirinin simetriği olarak yapılmıştır.

Her iki cephedeki 0.56 m derinliğindeki çeşme nişinin üzerini örten basık kemerleri, dekoratif başlıklara sahip taştan ayaklar tarafından taşınmaktadır. Basık kemerin oturduğu içteki ayaklar ile dışta alınlığı taşıyan ayakların üzeri, iki sıra silme ile hareketlendirilmiştir. Üçgen alınlığın hemen altında yandaki ayakların dekoratif başlıkları vardır. Profilli saçak kısmı üzerinde yer alan üçgen alınlığın üzeri oluklu kiremit biçimli taşlarla kademeli olarak örtülmüştür. Saçak silmesinin hemen üzerinde bulunan kitabe panosunun kuzey cephede olanı boş bırakılmış, güney cephedeki pano içerisine ise kitabe yerleştirilmiştir. 0.95 m x 0.40 m ölçülerindeki iki satırlık mermer kitabe nesih ta'lik yazıyla yazılmıştır.

Sivas Caddesi Çeşmesi planı (Çizim: M. Denktaş)

Okunuşu:

Fî sebîlillah cihâdın dâimâ te'yîd içtün
Selsebîl-i rahmet-i Hakk'la hurûşân kadrini
Eser-i nev açdı milleti râh-ı ikbâli bugün
Bu musanna çeşmeden iş'âri derken hayra seni.

Çeşmenin her iki cephesindeki mermer ayna taşlarının üzerinde ikişer adet delik bulunmaktadır. Güney cephede bulunan ayna taşının önünde 0.85 x 0.45 m ölçülerindeki su yalağı görülmektedir.

Her iki cephede çeşme nişi içerisinde basık kemerin oturduğu ayakların başlıkları hizasında ikişer adet, başlıkların iç yüzlerinde de birer adet gülbezekler yer almaktadır. Bu gülbezeklerin üzeri, açılmış çiçek motifleri şeklinde dekore edilmiştir.

Çeşmede, süsleme olarak silmelerin ağırlığı ön plandadır. Her iki cephedeki basık kemerin oturduğu içteki ayak ve bunun dış yanında cephe boyunca üçgen alınlığa kadar yükselen pilasterler üzerindeki ve üçgen alınlığın altındaki saçağın profilleri dikkat çekicidir. Ayrıca içteki ayak ve pilasterlerin dekoratif başlıkları da yapıya zengin bir görünüş kazandırmıştır. Çeşme nişi üzerinde bulunan gülbezeklerle ayna taşının düzenlenişi de her iki cephede bulunan çeşme nişlerinin boş olan görüntüsünü bir nebze kırmıştır.

Eser üzerinde bulunan kitabede yapılış tarihi belli değildir. Ancak Kayseri ve civarında XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyıl başlarına tarihlenen birçok çeşmede üçgen alınlık ve kırma çatı dikkati çekmektedir. Avrupa neoklasik üslubunun Anadolu'daki bir yansıması olarak kabul edilen bu uygulamaları, Kayseri ve civarındaki şu çeşmelerde görmekteyiz: Meydan Çeşmesi*-Talas (1887), Harman Camii Çeşmesi* (XIX. yüzyıl sonları, XX. yüzyıl başı), Salih Ağa Çeşmesi* (1926)

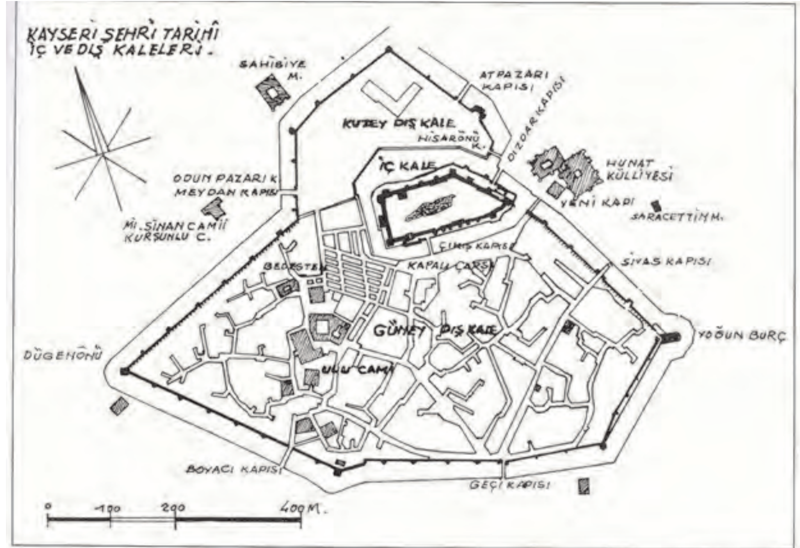
gibi. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere Sivas Caddesi Çeşmesi, büyük bir ihtimalle XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olmalıdır.

MUSTAFA DENKTAŞ

SİVAS KAPISI

Kayseri Dış Kale surları üzerinde, Yoğun Burç'la İç Kale arasında, şimdiki Cumhuriyet Mahallesi*ne açılan kapı. Kayseri şehir surları ilk defa Romalılar zamanında İmparator III. Gadianus tarafından MS 243 yılında inşa ettirilmiştir. Bu surlar, şimdiki Cumhuriyet Meydanı'ndan Seyyid Burhaneddin (Talas) Bulvarı istikametinde Kartal semtine geliyor, buradan güneye dönerek Emirağa Mahallesi* civarına, buradan da kuzeye dönüp Bozatlıpaşa Mahallesi* ilerisinden tekrar doğuya dönerek Düvenönü'nü geçip Cumhuriyet Meydanı'na ulaşıyordu. Bu şekilde dikdörtgen veya kare planlı olarak çok geniş alanları içine alan sur, Bizans Dönemi'nde, şehrin küçülmesi sebebiyle bakımı ve tamiri zor olduğundan, VII. yüzyılın başında Bizans İmparatoru Jüstinyen zamanında şimdiki Yoğun Burç'un bulunduğu yerden Düvenönü'ne kadar devrin mimarisindeki surlarla bir yay çekilerek şehir küçültülmüş, buna paralel, Cumhuriyet Meydanı köşesine bir yay daha çekilerek İç Kale meydana getirilmiştir. Türkler, Anadolu'nun fethinden sonra bu kale ve şehirle karşılaşmışlardır. Bu surlar içerisine Türkler, İçeri Şar (İçeri Şehir) ismini vermişlerdir. Bu surlarda çift kemerli ve dikdörtgen kesitli burçlara sahip bölümler, Roma'dan kalmış olup üçgen kesitli burçlarla takviyeli bölümler, Bizans Dönemi'ne ait kalıntılardır. Selçuklu Dönemi'ndeki ilave burçlar daha çok, çokgen kesitlidir. Bugüne kalan Yoğun Burç* ve Ok Burcu*, Selçuklular zamanındaki ilavelerdir.

Türklere intikal eden bu Dış Kale surlarının dört büyük kapısı bulunmaktaydı. Bunlar, doğuya açılan Sivas Kapısı, Güneye açılan Kiçikapı ve Boyacı Kapısı, Meydan'a açılan Meydan Kapısı'dır. Bunlar arasında sonradan açılan Kağnı Pazarı'ndaki Yeni Kapı gibi kapılar da

Sivas Kapısı'nı gösteren Kale planı (Çizim: A. Gabriel'den Ahmet Akif Tütenk)

bulunmaktaydı.

Sivas Kapısı'nın ilk defa XIII. yüzyılda Selçuklular zamanında, 1243 yılında Moğollar'ın Kayseri'yi ele geçirip yakıp yıkmaları esnasında ismi geçmektedir. Kaynakta "Sivas Burcu" olarak bahsedilen kapının dış çevresinde bulunan debbağlardan (tabaklar, dericiler) bahsedilmiştir. Kayseri'nin tarihî el sanatlarından olan dericiliğin (göncülük) bu mahallede XX. yüzyıla kadar geldiği bilinmektedir. Moğollar, mancınıklarla yıktıkları bu kapıdan şehre girerek büyük bir katliamda bulunmuşlardır.

Osmanlı Dönemi'nde XVI. yüzyılda yapılan şehir tahrirlerinde mahalleler, bu kapılara ve bir camiye (Lala Camii*) göre gruplandırılmıştır. Sivas Kapısı, şehrin diğer kapıları gibi yıkılıp yok olmuştur. Ancak Dış Kale surlarından Tennuri Caddesi'ne açılan boşluk, zamanımıza kadar bu isimle gelmiştir.

Kaynakça: Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Şehrinin Kuruluş Yeri ve Kalesi'nin Tarihi Değişimi", *Kayseri Müzesi Yıllığı*, 1987, S. I, s. 33-47; Çayırdağ, "Kale", *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Ansiklopedisi*, C. III, s. 404-409; Halil Edhem (Eldem), *Kayseri Şehri*, yay. Kemal Göde, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 121; Albert Gabriel, Kayseri *Türk Anıtları,* terc. Ahmet Akif Tüfenk, yay. Faruk Yaman, Kayseri 2008, s. 65-92; Mehmet İnbaşı, *1500 (Hicrî 906) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri*, Kayseri Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009, s. 2-28.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

Siviş Camii'nin Melikgazi Belediyesi tarafından restore edildikten sonra açılışı-04.05.2018

SİVİŞ CAMİİ

Kayseri Merkez Melikgazi ilçesinde bulunmaktadır. Camiye ait hiçbir kitabe bulunamamıştır. Beden duvarları yüksekliğinde duvarlarla çevrili küçük bir avluya sahip, dikdörtgen planlı bir yapıdır. Doğu cephenin kuzey ucuna yakın yerde bulunan düz lentolu silmeli kapıdan girilen iki bölümlü cami avlusu ve güneydeki harim bölümünden oluşmaktadır. Yığma kâgir duvarlardan oluşan caminin betonarme üst örtüsünü iç mekânda kuzey güney yönünde iki adet betonarme kolon ve bunları yine sadece kuzey güney yönünde duvarlara bağlayan kirişler taşımaktadır. Caminin üst örtüsü orijinalinde, ahşap kirişleme üzerine toprak dam örtülüdür.

Harim bölümü kare planlıdır. Cami harim kısmının kuzey hattı boyunca ahşap bir kadınlar mahfili bulunmaktadır. Kadınlar mahfili, cami giriş aksında dairesel kesitli ahşap dikmeler ve bu dikmelerin yanında daha küçük kare kesitli ahşap dikmeler üzerine oturtulmuştur. Caminin iç beden duvarı ve mihrabı, zaman içerisinde mermer ile kaplanmıştır. Mihrabın sağında, binanın güneybatı yönünde ahşap minber ve sol köşede konik biçimli ahşap vaaz kürsüsü yer almaktadır. Zemin kaplamaları ahşaptır. Cami harimi iki adet kare kesitli kolon üzerinde betonarme döşeme ile kapatılmış olup iç beden duvarları çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Caminin güney beden duvarında mihrap yanlarında üst kotta birer adet; kuzey cephesinde alt kotta iki adet, üst kotta bir adet, doğu ve batı cephesinde üst kotta birer adet olmak üzere toplam yedi adet içten ve dıştan düz lentolu penceresi mevcuttur.

Cami içerisinde ahşap bir minber bulunmaktadır. Caminin beden duvarlarında malzeme olarak moloz taş kullanılmış olup aralarına ahşap hatıllar yerleştirilmiştir. Caminin avlusunun kuzeydoğu köşesinde, duvara bitişik olarak yapılan merdivenlerle çıkılan köşk minaresi bulunmaktadır.

Avlu giriş kapısının üzerinde latin harfleriyle 1952 yılı ibaresi yer almaktadır. Muhtemelen bu yılda elden geçirilmiş olan caminin geçmiş dönemine ilişkin bir kitabe, cami içerisinde bulunmamaktadır. Mermer kaplama ile duvar yüzeyi arasındaki 4 cm'lik çıkıntı, burada orijinal mihrapla bir kitabe olma olasılığını akla getirmektedir.

CELİL ASLAN-FADİME ÖZLER

Siviş Camii, restorasyon öncesi (C. Aslan-F. Özler)

SİYASÎ BABA

Millî Kütüphanede bulunan (8-11) sayılarına göre haftalık siyasi gazetedir. 8. sayı 19.2.1955 tarihini taşımaktadır. Aralıksız çıktığı kabul edilirse ilk sayısının 1954 yılı sonlarına rastladığı anlaşılır. Başlığının altında "Hakları destekler, haksızı köstekler" sözü vardır. Kurucusu, Nejad Çeven; sahibi ve müdürü, Reşat Pilli'dir. Ederi, on kuruştur. Yeni Basımevinde basılmıştır.

Siyasî Baba, sert bir yergi ve taşlama gazetesi kimliğindedir. Görülebilen sayılarının sonuncusu olan 11. sayı, 19.3.1955 tarihini göstermektedir. Bu sayıdan sonra yayınını durdurduğu sanılmaktadır.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 86.

YAYIN KURULU

SOĞANLI KİLİSELERİ

Soğanlıdere Vadisi, volkanik Kapadokya bölgesinin güneyinde, Kayseri ili Yeşilhisar ilçesinin sınırları içerisinde, ilçeye 15 km uzaklıkta yer alır. Soğanlı köyü ile vadiyi içene alan bölge, "Soandos" adıyla bilinmektedir. Soandos Vadisi, Toroslar üzerinden geçerek Kayseri'yi Bizans İmparatorluğu'nun güney kentlerine bağlayan yol üzerinde bulunur. Güneyden ulaşılan vadi, kuzey ve batıya doğru iki kola ayrılmaktadır. Vadinin kuzeyinde Güzelöz, doğusunda Keşlik, güneydoğusunda Kale ve Akköyler vardır. Bu vadide, IX-XII. yüzyıllar arasında Bizans Dönemi'nde kayaya oyulmuş kilise, şapel, mezar ve manastırlar, konutlar, zirai kuruluşlar vardır.

XII. yüzyılda imparatorluktaki iktidar mücadelelerinde önemli bir rol oynayan aristokrat asker ailelerinden biri de Kapadokya'daki "Skepides" ailesidir. Soandos Vadisi, özellikle bu aile tarafından kurulmuş, kayaya oyma yapılardan oluşan zirai ve dinî bir yerleşim yeri olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nda imparator ailesi ve kilise ile birlikte geniş arazi sahibi bu aristokrat ailelerin de sanatta söz sahibi olduğu görülür. Böylece askerî ve idari kimlikleri nedeniyle başkent Konstantinopolis ile yakın ilişkide olan Skepides ailesi baniliğinde X. yüzyıl ile XI. yüzyılın üçüncü çeyreği arasında verimli, üretken bir dönem yaşanır. Dolayısıyla bu aristokrat aileler, kiliselerin duvar resimlerini, başkentten getirttikleri ustalara yaptırmışlardır.

Bölgede çalışmalar yapan araştırmacı Ousterhout, köyün merkezindeki VI. yüzyıla ait tek nefli, kâgir yapı olan Ak Kilise'nin köydeki cemaat kilisesi olduğunu belirtir. Rott, seyahatnamesinde, bugün yok olmuş olan bu yapının çok

Soğanlı gravürü,1842 (Çizim: W. J. Hamilton)

köşeli apsisinin fotoğrafını yayımlar. Yapı, apsis cephesindeki pencereler ve cepheyi dolanan profilli silme ile İç Anadolu'daki kâgir kiliselerin cephe özelliklerini gösterir.

Vadinin batı uzantısında ise kayaya oyma büyük bir yapı kompleksinin olduğu bildirilir. Bu yapı komplesinin kuzeyinde, kör kemerli bir cepheye sahip büyük bir salonun olduğu görülür. Kompleks ile çağdaş olduğu düşünülen doğu şapeli, kapalı Yunan hacı planlı olup özel bir şapeldir. Üst katta bulunan iki nefli batı şapelinin ise yapı kompleksine sonradan eklendiği düşünülür. Komplekse ait batıdaki mekânların tarımsal ve gündelik yaşama ait birimler olduğu tespit edilmiştir. Batı vadinin güney yamaçlarında volkanik delikler, mezar taşları ile mezar alanı dikkati çeker. Bu mezarlardan bazıları Roma Dönemi'ne ait olup buradaki kayaya oyma gömü şapelleri, Bizans Dönemi'ne aittir.

Azize Barbara (Tahtalı) Kilisesi

Tek nefli, beşik tonozlu kiliseye, batısında yer alan küçük boyuttaki serbest haç planlı bir narteksten girilmektedir. Kuzey ve güney haç kollarında mezarlar bulunan narteksin orta bölümüne, bir kubbe oyulmuştur. Kilisenin doğusunda naos genişliğinde büyük, at nalı biçiminde bir apsis vardır. Apsisin önündeki altar (sunak) ile templon duvarı ise kısmen korunmuştur. Kilisenin doğusunda, yan duvarları dolanan bir seki dikkati çeker.

Azize Barbara (Tahtalı) Kilisesi, Tahtalı-Barbara Kilisesi, İsa'nın cehenneme iniş sahnesi (N. Çorağan)

Güney duvarında farklı boyutlarda iki adet arkosolium nişi bulunmaktadır. Kuzey duvarın doğusunda ise bir niş daha yer almaktadır. Kilisenin kuzeyindeki küçük boyuttaki şapel de tek nefli olup beşik tonoz örtülüdür. Şapele kilisenin kuzeyinden ve batıdaki avludan giriş sağlanır. Şapelin kuzey duvarında dört yuvarlak kemerli niş ile zemininde bir mezar bulunur. Yapı kompleksinin batısında yer alan avlu, kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı olup kuzeyine iki mekân eklenmiştir.

Kilisenin yoğun olarak duvar resimleri ile süslü olduğu görülür. Kilise girişinde bir ithaf yazıtı bulunduğu söylenir. Yazıta göre 1006-1021 yıllarına tarihlenen kilisenin apsis yarım kubbesinde Dünya Hâkimi İsa (Theophany), İncil yazarları sembolleri ile Âdem ve Havva vardır. Apsis duvarında ise piskoposlar (Kornoutos, Athenogenes, Leontios, Basileos, Khrysostomos, Blasios, Nikolaos ve Theophylaktos) dikkati çeker. Naosun tonozunda "Meryem'e Müjde", "Meryem'in Elizabeth'i Ziyareti", "Su Deneyi", "Beytüllahim'e Yolculuk", "İsa'nın Doğumu" ve "Cehenneme İniş (Anastasis)" sahneleri tasvir edilmiştir. Tonozdaki bu sahneleri, madalyon içindeki Tevrat peygamberleri birbirinden ayırmaktadır. Tonoz ortasındaki takviye kemerinde ise "Efes'li Yedi Uyuyanlar" madalyon içinde betimlenmiştir. Güney duvarda "Deesis (Yakarış)" ile bazı azizler, kuzey duvarda ise ayakta aziz betimlemeleri ile Konstantin ve Helena, ölen kişiler için tanrıya yalvaran aracı figürler olarak yer alır. Nartekste haç kollarında, asker azizler ve doğu kolunda Meryem ve "Çocuk İsa" vardır.

Ballık Kilise

Soğanlı köyünün güneydoğusunda, Gök (Münhil) Kilise'nin güneybatısında yer alır. X-XI. yüzyıla tarihlenen yapı, iki nefli olup nefler beşik tonozla örtülüdür. Neflerden kuzeydeki paraklesion olarak değerlendirilir. Her iki nef doğuda, merkezi içeride at nalı biçiminde apsisle sonuçlanır. Apsislerde İsa ve Meryem tasvirleriyle birlikte neflerin tonoz ve duvarlarında İncil konulu İsa'nın çocukluk dönemine ait "İsa'nın Doğumu", "Beytülahim'e Yolculuk" ile "İsa'nın Çektikleri", "Çarmıhta İsa" sahneleri ile Tevrat konulu "İbrahim'in İshak'ı Kurban Edişi" resmedilmiştir.

Canavar (Yılanlı) Kilise

Kilise, Soğanlı Vadisi'nin kuzeyindedir. Uzunlamasına dikdörtgen planlı, iki nefli, beşik tonoz örtülüdür. Neflerin doğusunda, merkezi içeride at nalı biçiminde apsisler yer alır. Fakat kuzey nefin doğusundaki apsis yıkılmıştır. Güney nefin güney duvarında iki mezar nişi vardır. Kuzey neften güney nefe kemer açıklığı ile geçilir. Kuzey duvarda dikdörtgen mezar nişleri mevcuttur. Kuzey nefe giriş aynı zamanda batı duvardaki kapıdan sağlanır. Güney nef, doğu-batı doğrultusunda olup kuzey duvarında dikdörtgen mezar nişleri içerir. Kilisenin kuzey nefi XII. yüzyılın ortalarına ait resimlere sahiptir. Bunlar İncil konulu "İsa'nın Doğumu", "Kahin Kralların Gelişi", "Mısır'a Kaçış", "İsa'nın Tapınağa Takdimi" sahneleridir. Kilisenin güney nefinde ise apsiste "Havarilerin Komünyonu", "Cehennmeme İniş (Anastasis)", "Son Yargı" sahneleri yer alır.

Geyikli Kilise

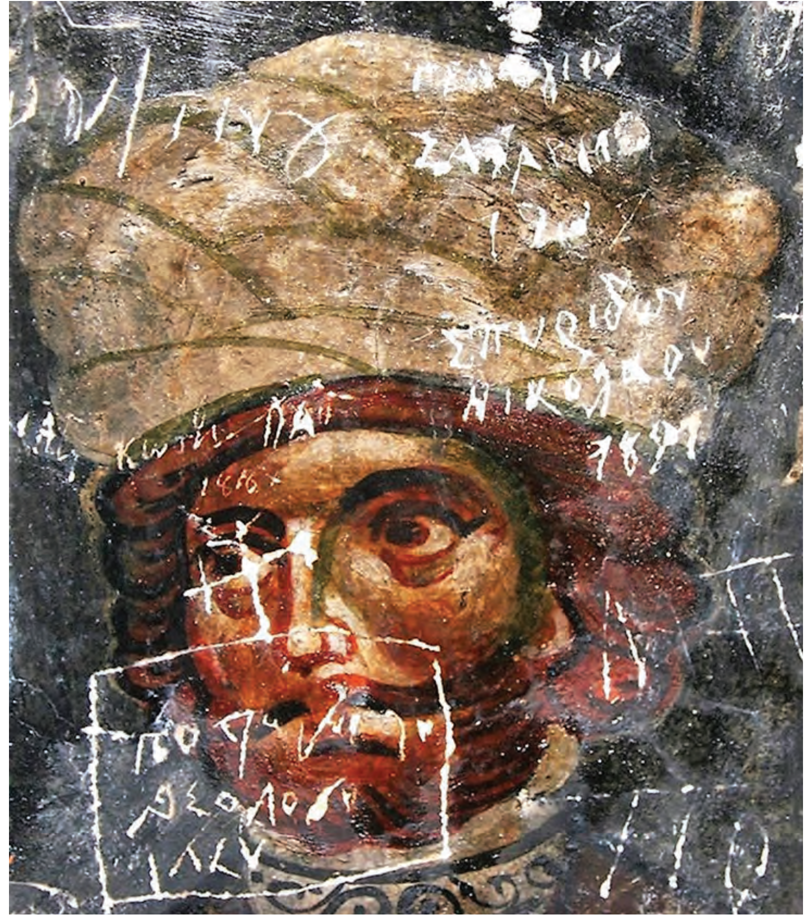
Soğanlı merkezine inen ana yolun sağında, Küçük Geyikli (Melekli) Kilisesi'ne yaklaşık 30 m uzaklıktadır. Kilise, doğu-batı yönünde uzunlamasına dikdörtgen planlı, iki neflidir. Beşik tonozla örtülü nefler, doğuda merkezi içeride bir apsisle sonuçlanır. Ortasında altar yer alan apsisler, naostan basit bir templon duvarı ile ayrılır. Kiliseye kuzeybatısındaki kapı ile girilir. Batıda, kareye yakın dikdörtgen bir narteks inşa edilmiştir. Nefin kuzey ve güney duvarlarında mezar nişleri vardır. Kilisenin güneyinde yer alan mezar şapeli, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı ve beşik tonoz örtülüdür. Doğuda, merkezi içeride bir apsis, batıda ise giriş açıklığı yer alır. XI. yüzyıla tarihlenen Geyikli Kilise'de aziz ve azize figürleri tasvir edilmiş olup konulu sahne yoktur. Şapelde ise "Deesis (Yakarış)" ve "Meryem'e Müjde" resmedilmiştir.

Gök Kilise

Soğanlı Vadisi'nin güneydoğusunda bulunur. "Münhil Kilise" olarak da adlandırılan yapı, iki nefli ve beşik tonozla örtülüdür. Neflerin doğusunda, merkezi içeride at nalı biçiminde iki apsis bulunur. Apsisler naostan basit templon duvarları ile ayrılır. Nefler birbirinden, dikdörtgen biçimli iki paye ile ayrılır. Güney nefin güney duvarında üç mezar nişi yer alır. Kuzey nefin kuzey duvarında ise farklı boyutlarda üç mezar nişi inşa edilmiştir. Kiliseye giriş, kuzey nefin kuzey duvarındaki kapı ile sağlanır. X. yüzyıla tarihlenen duvar resimleri, yoğunlukla tonozdadır. Sahneler, İncil konulu olup İsa'nın çocukluk dönemini içerir.

Karabaş Kilisesi ve Yapı Kompleksi

Soğanlı Vadisi'nin kuzeyinde, Canavar (Yılanlı) Kilise'nin doğusundadır. Kiliseyi içeren Karabaş Manastırı, yedi mekândan oluşur. Manastırın doğusundaki ana kilise iki neflidir. Beşik tonozla örtülü nefler, birbirinden dikdörtgen iki paye ile ayrılır. Neflerin doğusunda, merkezi içeride at nalı biçiminde apsisler vardır. Ortasında altar yer alan apsisler, naostan basit templon duvarları ile ayrılır. Kuzey nef, batısındaki kapı ile manastırın avlusuna açılır. Aynı nefin kuzey duvarında üç adet mezar nişi bulunur. Güney nefin duvarları sade olup güney duvarının merkezinde yer alan açıklık ile güneyindeki şapellere bağlanır. Güneyde yer alan şapeller, farklı boyutlarda olup dikdörtgen planlıdır. Şapellerin doğusunda, merkezi içeride at nalı biçiminde apsisler mevcuttur. Her iki şapelin arasında dikdörtgen planlı bir geçiş mekânı dikkat çeker. Ayrıca şapeller, kuzey şapelin güney duvarına, güney şapelin ise batı duvarına açılan bir hol ile bağlanır. Ayrıca kuzey şapel, batı duvarındaki bir kapı ile düzensiz planlı bir mekâna sahiptir. Manastır kompleksinin kuzeybatısında yer alan salon, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Doğu duvarında, dikdörtgen büyük bir niş vardır. Güney duvarındaki kapılarla avluya açılır.

Karabaş Kilisesi, Skepides ailesinden Mikhael Skepides (N. Çorağan)

Karabaş Kilisesi, yoğun duvar resimleriyle bezelidir. Vadide ayrıcalıklı ve kali-

Karabaş Kilisesi ve yapı kompleksi (N. Çorağan)

teli özelliklere sahip bu resimleri dört ayrı dönem içinde incelemek mümkündür. I. dönem; IX. yüzyıl sonu, X. yüzyıl başına ait olup nartekste, kuzey nefte ve güney nefin apsisinde bulunur. Bu resimler; "Deesis (Yakarış)" ve "Pantokrator İsa"dır. 1050 yılına tarihlenen II. döneme ait resimler ise "Meryem'e Müjde", "İsa'nın Doğumu", "İlk Bakımı" ve "Melekler" ile "Çobanlar", "İsa'nın Tapınağa Sunumu", "Metamorfosis (Başkalaşım)", "Havarilerin Komünyonu", "Çarmıhta İsa", "Boş Mezar Başında Kadınlar", "Anastasis (İsa'nın Cehenneme İnişi)" ve "İsa'nın Göğe Yükselişi"dir. Bu sahneler, kuzey nefin tonozunda ve apsisinde yer alır. Batı giriş kapısı üzerindeki kitabeye göre III. dönem, 1060-1061 yıllarına tarihlenir. Bu resimler, Skepides ailesinin üyelerinden oluşan bani figürleri olup kuzey nefin duvar ve nişlerindedir. IV. ve son dönem ise restorasyon evresi olan 1211-1272 yıllarına ait resimlerdir. Batı nartekste ve kuzey nefin apsisinde yer alır.

Kubbeli (Belli) 1 Kilise

Soğanlı Vadisi'nin yaklaşık merkezinde, Karabaş Kilisesi'nin güneybatısındadır. Üç nefli plana sahip kilisenin orta nefine küçük bir kubbe oyulmuştur. Beşik tonozla örtülü kuzey ve güney nefler, orta neften ikişer paye ile ayrılır. Neflerin doğusunda, merkezi içeride, at nalı biçiminde apsisler bulunur. Apsislerin merkezinde, apsis duvarına bitişik altarlar yer alır. Batı duvarlarındaki kapılarla, düzensiz planlı nartekse geçilir. Kuzey nefin kuzey duvarında, doğuda bir açıklık ile batıda iki mezar nişi dikkati çeker. Ayrıca duvar önünde seki vardır. Güney nefin ise güney duvarında, merkezdeki açıklık bugün, içi kaba yonu taşla dolmuş bir mekâna açılır. Duvarın önünde seki vardır. Yapının batısında yer alan narteks, düzensiz planlıdır. X. yüzyıla tarihlenen kilisenin duvar resimleri tek aziz, azize figürleri ile birlikte "Deesis (Yakarış)" ve İncil konulu sahnelerden oluşur. Apsis zafer kemerinde, Tevrat peygamberleri madalyon içinde tasvir edilmiştir. Güney nefin tonozunda ve orta nefi kuzey neften ayıran kemerlerin iç yüzeyinde martir ve azizler görülür. Orta nefin örtü sisteminde ve batıdaki alınlıkta "Meryem'e Müjde", "Meryem'in Elizabeth'i Ziyareti", "Su Deneyi", "İsa'nın Doğumu", "Mısır'a Kaçış", "Çocukların Katli", "Tapınağa Takdim", "Zekeriya'nın Öldürülmesi" sahneleri tasvir edilmiştir. Prothesis apsisinin yarım kubbesinde "Deesis (Yakarış)" sahnesi ile altta havariler resmedilmiştir. Kuzey nefin tonozunda Vaftizci Yahya ile birlikte Havari Petrus ve Paulos'un yaşamından sahnelerle İsa'nın mucizelerine ait bazı sahneler yer alır.

Kubbeli (Belli/Vaftizci Yahya) 2 Kilise

Kilise, yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Doğusunda, ortadaki büyük olmak üzere merkezi içeride at nalı biçiminde üç apsis bulunur. Apsislerde duvara bitişik altarlar dikkati çeker. Ayrıca apsisler, naostan basit templon duvarları ile ayrılır. Naosun batısındaki birbirine kemerler ile bağlanan on bir sütunlu merkezî bölüm, kasnaklı küçük bir kubbe ile örtülüdür. Kilise güneyde doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir paraklesion (gömü mekânı) ile kuzeyde küçük boyutta dikdörtgen planlı bir şapele sahiptir. Her ikisinin de doğusunda, merkezi içeride at nalı biçiminde apsisleri vardır. Şapelin batısında dikdörtgen planlı bir narteks yer alır. Narteksin güneyindeki kapı, ana kilisenin naosuna açılır. Kilisedeki İncil konulu duvar resimleri, X. yüzyıla tarih-

lenmektedir. Burada kubbede, "Göğe Çıkış" sahnesi ile birlikte tonoz ve duvarlarda İsa'nın çocukluk dönemine ait sahneler bulunmaktadır.

Küçük Geyikli (Melekli) Kilisesi

Soğanlı merkezine inen ana yolun sağında, batı vadinin güney yamaçlarında, mezarlık alanının merkezinde bulunur. Kiliseye, batı duvarının kuzey köşesindeki kapı ile girilir. Kilise, dikdörtgen bir naos ile güneyinde doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı, beşik tonoz örtülü pareklesion (gömü mekânı) içerir. Yapının doğusunda, at nalı biçiminde apsis bulunur. Kilisenin kuzey duvarında üç mezar nişi vardır. Naosun üst bölümü, alttan yukarı doğru kademeli olarak inşa edilen üç dikdörtgen piramidal basamaklı kubbe ile örtülüdür. Kilisenin ve güneyindeki pareklesionun zemininde mezarlar vardır. Duvar resimleri, XII. yüzyıla tarihlenir. Apsiste "Deesis (Yakarış)" sahnesi bulunur.

Soğanlı Han Yapı Kompleksi

Doğu, batı ve kuzey yönlerden kapalı, güney bölümü açık yaklaşık dikdörtgen planlı avlunun etrafında yapılar yer almaktadır. Avlunun kuzeyindeki yapılara ait cephe oldukça itinalı işçiliğe sahip olup yedi adet ince, uzun at nalı kemerli nişlerle hareketlendirilmiştir. Cephenin doğu ve batısında yer alan girişler, yaklaşık aynı boyutlarda kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı, beşik tonoz örtülü iki mekâna açılmaktadır. Bu girişler, sonradan taş duvarla örülerek kapatılmıştır. Aynı cephenin üst bölümlerinde çok sayıda güvercin tünek yuvaları açılmıştır. Avlunun doğusundaki kilise ise dört serbest destekli kapalı Yunan hacı planında inşa edilmiştir. Kilisenin batısında, avluyla bağlantılı narteks bulunur. Kilisenin merkezî mekânında küçük bir kubbe oyulmuştur. At nalı biçiminde ana apsisin iki yanında küçük birer apsis yer alır. Ancak 1920 yıllarında bu kilisenin tamamen yıkıldığı düşünülmektedir. Yapı kompleksi, XII. yüzyıla tarihlenmektedir.

Kubbeli Kilise (N. Çorağan)

Yılanlı Şapel

Vadinin kuzeyinde, Soğanlı köyüne giden karayolun kıyısında yer alır. Yapının tamamen yıkılmış olan giriş bölümünün güneyinde bir mezar bulunur. Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı şapel, beşik tonoz örtülüdür. Doğuda, merkezi içeride at nalı biçiminde bir apsisi vardır. Apsis zemininde, bugün var olmayan templon duvarının izleri görülmektedir. Şapelin güney duvarı önünde seki yer alır. Aynı duvarın batısında yuvarlak kemerli dikdörtgen bir niş içinde mezar bulunur. Batı duvarında ise eksende dikdörtgen iki niş mevcuttur. Yapıya batı duvarındaki kapı ile girilmektedir. Şapelin duvarlarında, beşik tonoz ile apsis yarım kubbesinde beyaz sıva üzerine siyah ve kızıl kahve renklerde yapılmış geometrik ve çizgisel, iki boyutlu insan ve hayvan figürleri dikkati çeker. Apsisin yarım kubbesinde merkezde, dışta siyah, içte kızılkahve iç içe iki daireden oluşan büyük bir madalyon içinde kızılkahve bir haç bulunmaktadır. Yapının güney duvarında, yılan tasvirleriyle bir yılanın ağzında insan figürü dikkati çekmektedir. Tasvirler arasındaki kitabe Markos ve Lukas İncili'nden alıntılar olup buradaki gömü ile ilgilidir. Şapelin batı duvarının kuzey bölümünde yaşam ağacını simgeleyen kıvrık dallı büyük bir haç vardır. Kuzey

Sokubaşı Çeşmesi (Y. Özbek)

duvarda, Mezmur'dan alınan "İsa'nın Dirilişi" ile ilgili bir ilahi, yapının gömü işlevini ortaya koyar. İkonoklasmus (726-843) Dönemi'ne tarihlenen, ölüm ve sonrasına ait yaşamı ifade eden imgeleriyle bu yapı, özel bir gömü şapeli olarak değerlendirilir.

Kaynakça: E. Akyürek, Ö. Çömezoğlu, A. Tiryaki, A. Yamaç, N. Karakaya, M. Mirmiroğlu, F. Barut, T. Uyar, S. Evcim, *Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri* (*TAY*) *Klasör 8* (*Bizans*-İç Anadolu), 2015; N. Asutay-Fleissig, "Kapadokya'da 11. Yüzyıl Bizans Resim Sanatına Bir Örnek: Kayseri'nin Soğanlı Köyünde Küçük Geyikli Kilise (Melekli Kilise)", *Sanatın Ortaçağı; Türk, Bizans ve Batı Sanatı Üzerine Yazılar*, ed. E. Akyürek, İstanbul 1997, s. 105-109; N. Çorağan Karakaya, "Soğanlı Vadisi'ndeki Yılanlı Şapel", *Bizans ve Çevre Kültürler, Prof. Dr. Yıldız Ötüken'e Armağan*, ed. S. Doğan-M. Kadiroğlu, 2010, s. 124-135; N. Çorağan Karakaya "Kayseri'deki Roma ve Bizans Dönemi Eserleri", *Erciyes'in Rüyası Kayseri*, hzl. F. Özdem, İstanbul 2013, s. 88-100; F. Hild, *Das Byzantinische Strassensystem in Kappadokien*, Wien 1977, s. 69-70; F. Hild, M. Restle, *Tabula Imperii Byzantini 2 Kappadokien*, Wien 1941, s. 282-285; G. de Jerphanion, *Une Nouvelle Province de l'Art Byzantin Les Églises Rupestres de Cappadoce*, Paris 1925-42; C. I, s. 45; C. II, s. 309; C. Jolivet-Lévy, *Les* Églises *Byzantines de Cappadoce Le Programme Iconographique de I'Abside et de ses Abords,* Paris 1991, s. 246-247; M. Restle, *Byzantine Wall Painting in Asia Minor*, New York 1967, C. I, s. 160-167; C. III, s. 433-467, plan XLVI, XLVII, XLVIII, XLIX; L. L. Rodley, *Cave Monasteries of Byzantine Cappadocia*, Cambridge-Massachusetts 1985, 45-49,pl.8, 38-40, 193-206, res.178-179; H. Rott, Kleinsiatische Denkmaler aus Pisidien, Pamphylien, *Kappadokien und Lykien*, Leipzig 1908, s. 123-148; J. Strzygowski, *Kleinasienein Neuland der Kunstgeschicte*, Leipzig 1903, s. 149-150; N. Thierry, "Etude Stylistique des Peintures de Karabaş Kilise en Cappadoce (1060-1061)", *Cahiers Archeologique*, 17, (1967) 161-175.

NİLAY ÇORAĞAN

SOKUBAŞI ÇEŞMESİ

Melikgazi ilçesi, Kemeraltı Mahallesi' nde bulunan eser, bir evin avlu duvarının sokağa bakan cephesine tek kemerli olarak inşa edilmiştir.

Çeşme nişini örten yuvarlak kemer, yanlardaki duvarın üzerine yerleştirilmiş silmesi içe doğru çıkıntı yapmış başlıklara oturmaktadır. Kemer yüzeyi profilli silmelerle hareketlendirilmiştir. Kemer kilit taşı dışa taşkındır ve akant yaprağı kabartmasıyla bezenmiştir. Kemer açıklığına demirden gergi çubuğu yerleştirilmiştir. Kemerin oturduğu tablaların silmeleri niş içinde de devam ettirilmiştir. Çeşmenin ayna taşı yoktur. Çeşme yalağının iki yanındaki sekiler, geç dönemde yapılmış olmalıdır. Çeşme duvarında tek musluk için bir boru yer almaktadır. Çeşmenin önüne, sonradan koruma amaçlı bir duvar yapılmıştır. Tümüyle düzgün kesme taşla inşa edilmiş olan çeşmenin kemer ve nişi içindeki silmeler dışında bezemesi yoktur. Çeşme, muhtemelen 20. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olmalıdır.

YILDIRAY ÖZBEK

SOLMAZ, N. MEHMET

N. Mehmet Solmaz

Yazar, vaiz (Kayseri / Talas, Vengicek, Yazılı köyü, 1934-) Taşcıoğlu Kur'an Kursunda hıfzını tamamladı. Özel olarak Arapça okudu. İlkokul diplomasını dışarıdan aldı. Tahsilini, Kayseri İmam Hatip Okulu ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Mahalle imamlığı ile dinî vazifeye başladı. Kayseri Şeker ve Yolbaşı Camileriyle, Ankara-Altındağ Yeşilöz Camii'nde imamlık yaptı.

Amasya Bölge Vaizliği ve Ankara Vaizliği vazifelerinde bulundu.
Cemiyet çalışmalarına Kayseri'de başladı (1961), Ankara'da devam etti. Çeşitli mesleki ve kültürel cemiyet ve federasyonlarda görev aldı. Türkiye Din Görevlileri Yardımlaşma Dernekleri Federasyonunda genel sekreterlik ve genel başkanlık görevlerini yürüttü. *Hakses* dergisinin sahip ve neşriyat müdürlüğünü yaptı. Ankara vaizliğinden emekli oldu (1984). Almanya ve İsviçre'de din görevlisi olarak hizmet etti. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Eserleri: *Kur'an-ı Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid Mücâdelesi* (Prof. Dr. İsmail Lütfü Çakan'la birlikte); *Seçme Dualar*; *Mehmed Akif'ten Seçmeler*; *Dört Büyük İmam*; *Gerçeğin Özü*; *Peygamber Sözü: 301 Hadis* (1991); *Âlim ve Mücahid Bediüzzaman Said-i Nursî* (1998); *Üçlü Tanrı İnancı: Teslis* (2005); *Geçmişten Geleceğe Vengicek/Yazılı* (Necati Solmaz ile Birlikte 2008); *İki Ömer (Dede-Torun)* (2009); *İncillerin Hikâyesi* (2014); *Yol Gösterenler* (2014); *Dua İbâdeti ve Kur'anda Dua* (2014).

Kaynakça: *Peygamber Sözü: 301 Hadis*, 9. Baskı (2012).

YAYIN KURULU

SOMER, TARIK GALİP

Öğretim üyesi, rektör, kimya mühendisi (Kayseri/Develi, 17 Aralık 1927 - Ankara, 1997). Babasının adı Mehmet, annesinin adı Elmas Hanım'dır. İlkokulu Merkez İlkokulunda, ortaokulu Develi Ortaokulunda, lise öğrenimini ise parasız yatılı olarak Sivas Lisesinde tamamladı. Millî Eğitim Bakanlığının sınavını kazanarak burslu olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildi (1946).
Yükseköğrenimini Renselear Polytechnic Institutede tamamlayan Prof. Dr. Somer, Massachusetts Institute of Technologyde yüksek lisansını (1950-1952), University of Maryland'da (1952-1954) doktorasını yaptı.
1957 yılından itibaren Orta Doğu Teknik Üniversitesinde çalışmaya başladı, Kimya ve Kimya Mühendisliği Bölümlerinin kurulmasında yer aldı. 1958 yılında doçent, 1964 yılında ise profesör unvanlarını aldı. ODTÜ Kimya Mühendisliği Bölüm Başkanlığı yaptı (1958-1970). ODTÜ rektör yardımcılığı (1973-1974), Savunma Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Kurulu Başkan Yardımcılığı (1966), Üniversitelerarası Kurum Başkan Yardımcılığı (1974), ODTÜ Rektörlüğü (1974-1976), Darmstadt'ta Technische Hochschule'de konuk profesörlük (1976-1977), UNESCO'da teknik danışmanlık (1980-1982), Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (1982-1987), Türk Üniversiteleri Yüksek Kurul Başkanlığı (1984-1985), Gureba Üniversitesi Mütevelli Heyeti üyeliği (1987), TSE Üniversite Temsilcisi ve Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu (1990). ODTÜ Kimya Mühendisliği Bölümü'nden emekli oldu (1995). Uluslararası düzeyde 40'ı aşkın yayını bulunmaktadır. Bolu ilinde bir okul inşa ettirmiş ve bu okulu Millî Eğitim Bakanlığına bağışlamıştır. Evli ve bir çocuk babasıydı.

Kaynakça: https://www.ankara.edu.tr/kurumsal/tanitim/rektorlerimiz 01.02.2021

KADİR ÖZDAMARLAR

SOMUNCU BABA bk. HÂMİD B. MUSA EL-KAYSERÎ

SOMUNCU, MEHMET

Öğretim üyesi, coğrafyacı (Kayseri, 1959). İlkokulu İstiklal İlkokulunda okudu. Kadıburhanettin Ortaokulunda başladığı ortaokul öğrenimini Fevziçakmak Ortaokulunda, Sümer Lisesinde başladığı lise öğrenimini ise Ürgüp Lisesinde tamamladı (1979). Aynı yıl Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde yükseköğrenime başladı ve bu bölüme bir yıl devam etti. AÜ DTCF Coğrafya Bölümü Fiziki Coğrafya ve Jeoloji Ana Bilim Dalı'ndan mezun oldu (1980-1984). TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Strüktür Sistemleri Ünitesi'nde deprem konusunda araştırmacı olarak çalıştı (1985-1987). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden "Develi Ovası'nın Kuzey ve Batı Bölümünde Rüzgâr Erozyonu Sorunu ve Alınması Gereken Önlemler Üzerinde Bir Araştırma" konulu

Tarık Galip Somer

Mehmet Somuncu

tezi ile yüksek lisans derecesi aldı (1987). AÜ DTCF Beşerî ve İktisadi Coğrafya Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1989). Bu üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünden "Kayseri-Sarımsaklı Ovası ile Çevresinin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası" konulu tezi ile doktora derecesi aldı (1993). Aynı üniversitede yardımcı doçent (1994), doçent (2006), profesör (2011) oldu.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), The French National Centrefor Scientific Research (CNRS) ve Caucasus Network for Sustainable Development of Mountain Regions tarafından desteklenen veya yürütülen çok sayıda araştırma projesinde görev aldı ve bu projelerden büyük bölümünün yürütücülüğünü yaptı. Ankara Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezinde çeşitli kademelerde görev yaptıktan sonra, aynı merkezin müdürlük görevine getirildi (2008). Ankara Üniversitesinin farklı birimlerinde çeşitli görevlerde bulundu. DTCF Yönetim Kurulu üyesi (2008-2010), DTCF Coğrafya Bölüm Başkanlığı ve Fakülte Kurulu üyesi olarak görev yaptı (2017-2020). Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Beşerî ve İktisadi Coğrafya Ana Bilim Dalı başkanlığı görevini 2010 yılından beri sürdürmektedir.

Üniversite dışında çok sayıda ulusal ve uluslararası bilimsel ve gönüllü kuruluşta ve kamu kurumunda görev yaptı ve yapmaya devam etmektedir. 2015 yılından beri Güney Doğu Avrupa Dağ Araştırma Ağı (South Eastern European Mountain Research Network-SEEmore) Başkan Yardımcılığı görevini yürütmektedir. 2016 yılından bu yana Uluslararası Coğrafyacılar Birliği Akdeniz Havzası Komisyonu (International Geographical Union-IGU, Commission Mediterranean Basin-COMB) Yönlendirme Kurulu üyesidir. Hâlen bilimsel yönlendirme kurulu üyesi olduğu Kafkas Dağ Bölgesi Bilimsel Ağı'nın (Scientific Network for the Caucasus Mountain Region-SNC-mt) Bilimsel Yönlendirme Kurulu başkanlığını yaptı (2017-2019).

Ankara Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünde Dağcılık İl Spor Temsilciliği görevine başladı (1983), bu görevi 30 yıl boyunca sürdürdü. Türkiye Dağcılık Federasyonunda Çevre Kurulu üyeliği (1995-1997) ve asbaşkanlık görevini (1997-2001) yürüttü. 2015 yılında mütevelli heyeti üyesi olduğu Türkiye Çevre Vakfında hâlen vakıf başkanı olarak görev yapmaktadır. 2009 yılında yayım hayatına başlayan Ankara Üniversitesi *Çevrebilimleri Dergisi*'nin kurucusu ve başeditörüdür. Ulusal ve uluslararası düzeyde kitap, kitap bölümü, makaleler ve bildiriler olmak üzere basılmış olan 150'nin üzerinde yayını bulunmaktadır. Bilimsel çalışmaları ve yayımlarında Kayseri ili önemli bir yer tutmaktadır.

YAYIN KURULU

Ümit Fehmi Sorgunlu

SORGUNLU, ÜMİT FEHMİ

Yazar, yayıncı (1 Ocak 1949 - 26 Haziran 2010). Babası Kâmil Bey, annesi Nazire Hanım'dır. İlkokulu Etiler İlkokulunda tamamladı (1960). Ortaokulu Nazmi Toker Ortaokulunda dışarıdan tamamladı (1980). Memuriyet hayatına başladığı SSK Bölge Müdürlüğünden emekliye ayrıldı (1995). Sanat hayatına şiirle başladı (1968). İlk şiiri *Sevgilime Sevgilerle* 1969'da *Emel* gazetesinde çıktı. Ahmet Sıvacı ile kurduğu Sanat Yayınevinde, *Meçhuller* (Hikâye 1975) ve *Adımlar* (Şiir 1976) antolojilerini hazırladı. 1976 yılında *Doğuş Edebiyat* dergisini çıkardı. 1995 yılında *Öncü Edebiyat*, *Kültür ve Sanat* dergisinin genel sanat yönetmenliğini yaptı. *Akın Günlük* ve *Hâkimiyet* gazetelerinde "Divit Sanat" adında bir kültür, sanat eki hazırladı. KASD (Kayseri Sanatçılar Derneği) "Hikâye Teşvik" (1982), *Kayseri Olay* gazetesi hikâye (1984), Kayseri Gazeteciler Cemiyeti röportaj (1987), Basın Yayın Genel Müdürlüğü röportaj (1991), *Kayseri Akın Günlük* gazetesi ve *Berceste* dergisi Türk Edebiyatına Hizmet (1992, 2004), Türki-

ye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi Hikâye Ödüllerini (2006-2008) aldı. 1970 yılından itibaren *Hisar, Eğitim ve Kültür*, *Bilim ve Düşünce*, *Doğuş*, *Küçük Dergi*, *Kültür ve Sanat*, *Erciyes, Kültür Dünyası*, *Tepe*, *Konevî, Somuncu Baba*, *Altınoluk*, *Berceste*, *Dergâh* ve *Türk Edebiyatı* gibi birçok dergide şiir ve hikâyeleri yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) ve İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği) üyeliğinde bulundu. Uzun bir süre *Berceste Kültür Sanat ve Edebiyat* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yürüttü. Millî-İslami edebiyat anlayışı doğrultusunda eserler verdi. Şiirden sonra hikâye türüne yönelip burada karar kıldı. Hikâyelerinde 1970'ten 2000'li yıllara değin Türkiye'nin siyasi, sosyal ve kültürel alt yapısının yansımalarını ele aldı. Ölümünden sonra yayımlanan *Mazideki Şehir* (2013), yazarın hatıralarını içerir. Yakalandığı hastalık sonucu vefat etti. Evli ve dört çocuk babasıydı.

Eserleri- Hikâye: *Acılar Nerede Başlar* (1983); *Yağmur Yağmıyordu* (1987); *Eylül Vurgunu* (1997); *Gülün Müjdesi* (2005); *Tarihten Gelen Ses* (2008). Deneme: *Hikâyeden Taşan Sözler* (2009).

Kaynakça: Kendinden alınan özgeçmiş (2009); Mustafa İbakorkmaz, "Ümit Fehmi Sorgunlu Hikâyeciliğine Genel Bir Bakış", *Şehir Kültür Sanat* (Kayseri Büyükşehir Belediyesi), S. 11, 2017, s. 76-78, ; TYB, *Kültür Sanat Yıllığı* (1984, 2011); Işık, *TEKAA*, Selim Tunçbilek, "Eylül Vurgunu ve Ümit Fehmi'nin Hikâyeciliği", *Genç Kardelen*, S. 10, Ekim 1998; S. Muhsin Alkım, *Ümit Fehmi Sorgunlu Hikâyeciliğine Genel Bir Bakış*; Nurkal Kumsuz , "Eylül Vurgunu", *Kültür Dünyası*, S. 15, Temmuz 1998; Burcu Yılmaz Çebin, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sorgunlu-umit-fehmi 27.06.2021, 01.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

SOYAK, ZEKİ

Yazar, imam hatip meslek dersleri öğretmeni (Kayseri / Süksün, 1938 - Kayseri, 2005). İlkokulu kasabasında, ortaöğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesinde (1959), yükseköğrenimini ise İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde tamamladı (1967). Yükseköğrenimi sırasında zamanının âlimlerinden dersler aldı. Yüksek lisansını tamamladığında Kayseri İmam Hatip Lisesinde dört yıl, idarecilik ve öğretmenlik yaptı (1967). Bir yandan da Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünde İslam tarihi okuttu. Ardından Urfa İmam Hatip Lisesi ve Nevşehir İmam Hatip Lisesinde dörder yıl müdürlük yaptı. Uğradığı haksız muameleler, baskınlar ve sürgünler sebebiyle, çok sevdiği öğretmenlik görevinden istifa etti (1978). Nevşehir'de 13 öğretmen arkadaşıyla birlikte Mefkûreci Öğretmenler Derneğini kurdu (1975). Kısa bir sürede tüm yurtta yüzlerce şubesi açılan derneğin darbe sebebiyle 1980 yılında kapatılmasına kadar genel başkanlığını yaptı. Sonraki yıllarda Nevşehir'de *İlkadım* dergisinin (1992), 1993 yılında Art Fm'in (şimdiki adıyla Enderûn Fm) ve Enderûn Eğitim Vakfının (1995) kurulmasına öncülük etti.

Tevfik Soyata

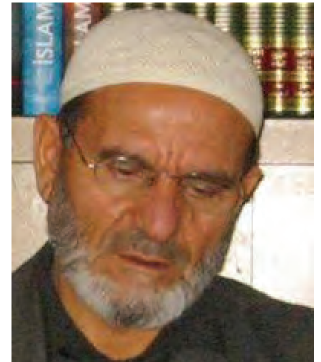
Eserleri: *İzahlı Kırk Hadis* (1993); *Kur'an ve Hadis'te Kıssalar Hisseler* (2003); *Kur'an ve Hadis'te Kıssalar ve Hisseler 2* (2004); *Ummandan Katreler*; *Kırk Hadis*; *Fazilet Toplumu*; *Ölçüler Dengeler*; *İslam Ahkâmı*; *Mefkûre*; *Sohbetler*; *İslamda Ahlak ve Adab*; *Nebevi Ahlak*; *Kur'an-Sünnet Ayrılmazlığı*; *Hasret Şiirleri*.

Kaynakça: *İlkadım* dergisi, S. 214-215, 2006 s. 6.

YAYIN KURULU

SOYATA, TEVFİK

Müzisyen, tambur sanatçısı (Kayseri, 1950-). İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri, yükseköğrenimini AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümü'nde tamamladı. Küçük yaşlardan itibaren müziğe gönül vererek çeşitli sazları çalmayı denedi. Ankara'ya yükseköğrenim için geldiği yıl-

Zeki Soyak

larda, Cinuçen Tanrıkorur'un başlattığı Türk müziği çalışmalarına katıldı ve aynı yıl, tambur sazına ilgi duyarak Yılmaz Pakalınlar'ın öğrencisi oldu. Daha sonra İsmail Baha Sürelsan'ın evinde tertiplediği müzik sohbetlerine tamburuyla katılarak feyzaldı. 1976 yılında açılan sınav neticesinde TRT Ankara Radyosunda tambur sanatçısı olarak göreve başladı. TRT Erzurum Radyosu TSM biriminde şef olarak görev yaparak (1987-1989) bant yayınlarının radyolarda yayımlanmasını sağladı. Yeni kurulmakta olan T.C. Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğuna genel sanat yönetmeni olarak atandı (1990). Topluluk bünyesinden küçük bir grupla, Polonya'da düzenlenen "Uluslararası Geleneksel Müzikler Yarışması"na katılarak (1991) "En İyi Şef" ve "En İyi Müzik" ödüllerine layık görülüp Bakanlığın takdirlerine mazhar oldu. Kültür Bakanlığı ve Konya Belediyesinin düzenlemiş olduğu beste yarışmalarında beş eseri ödüle layık görüldü. Selçuk Üniversitesi Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarının kuruluşundan itibaren görev üstlendi (1994). Yıllarca Hacettepe, Ankara ve Atatürk Üniversiteleriyle çeşitli kurumların bünyelerinde açılan Türk Müziği birimlerinde görev yaparak, kabiliyetli gençlerin yetiştirilmesi yönünde gayret sarf etti. Hâlen TRT ve Kültür Bakanlığına bağlı Türk müziği korolarında pek çok öğrencisi sanatçı olarak görev yapmaktadır. Ankara Devlet Klasik Türk Müziği Korosunda tambur sanatçısı olarak göreve başladı (1996) ve şef kadrosu aldı (2012). Talas Belediyesi Musiki Cemiyeti Koordinatörlüğü yapmaktadır. Tevfik Soyata, evli ve iki çocuk babasıdır.

Kaynakça: https://tanbur.tr.gg/Tevfik-SOYATA.htm 24.07.2021; https://tevfiksoyata.com/kimdir/15.08.2021

YAYIN KURULU

SOYER, ŞEFİK REFİK

Şefik Refik Soyer

Kayseri Valisi, Milletvekili, asker (Niğde, 1889 - 28 Ocak 1962). İlk, orta ve lise tahsilini Niğde ve Konya'da yaptı. Harbiye Mektebinden mezun oldu (1909). Harp Akademisine girdi (1912). Balkan Harbi'nde sakatlandı. Birinci Dünya Savaşı'nda Harbiye Nezaretinde çalıştı. Anadolu'ya geçerek İstiklal Savaşı'na katıldı (1921). Millî Savunma Bakanlığı Personel İşlerinde 1928 yılına kadar görev yaptı. Bu arada yüzbaşılığa terfi etti. Harp malulü olarak emekliye sevk edildi (1928). 1930 yılında girdiği İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu (1933). Yalova kaymakamlığından Bursa valiliğine tayin edildi (1935). Naklen Kayseri valiliğine tayin edildi (Haziran 1938). Kayseri'de görev yaptı (30.05.1939-26.02.1941). Ticaret Bakanlığı İaşe Müsteşarlığına atandı (1941). Hatay (1942), İzmir (1944) ve Konya valisi (1948) olarak görev yaptı. Emekli olduktan (1950) sonra VIII. Dönem Niğde milletvekili oldu.

Kaynakça: Zühtü Arslan, *Parlamento Tarihi XI. Dönem (1957-1960)*, C. III, s. 773-774, PDF.

YAYIN KURULU

SOYKAN, ŞERİFE bk. ESMER HATUN

SOYLAK, MUSTAFA

Mustafa Soylak

Öğretim üyesi, kimyager, Türkiye Bilimler Akademisi asli üyesi (Kayseri/Melikgazi, 13 Şubat 1967-). Kayseri'de Ahmet Baldöktü İlkokulunu (1977), Fevziçakmak Ortaokulunu (1980) ve Fevziçakmak Lisesini (1983) bitirdi. Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü'nün ilk mezunları arasında yer aldı (1988). Aynı bölüme araştırma görevlisi olarak atandı (1989). "Kayseri Civarındaki Akarsuların Anorganik Kirlilik Açısından İncelenmesi" adlı tezi ile Bilim Uzmanı (1990), "Kayseri ve Çevresindeki Şifalı Suların Kimyasal İncelenmesi ve Tungsten Tayini İçin Yeni Bir Yaklaşım" adlı tezi ile de doktor (1993) unvanı aldı. Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümünde yardımcı doçent (1995), ardından doçent (1998) kadrosuna atandı. 2003'ten itibaren aynı bölümde profesör doktor olarak görev yapmaktadır. Erciyes Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölüm başkanlığı yaptı (2007-2013). Erciyes Üniversitesi Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürlüğü (2001-2005) görevini ise 2019 yı-

lından itibaren yeniden sürdürmektedir. Erciyes Üniversitesi Senato üyeliği yaptı (2010-2013). King Saud Üniversitesi-Suudi Arabistan (2010-2016) ve Yakın Doğu Üniversitesi-KKTC'de ziyaretçi profesör (2018-2019) olarak bulundu. Clarivate Analytics (Thomson Reuters) tarafından hazırlanan "Dünyanın En Nüfuzlu Bilim İnsanları" listesinde yer aldı (2014-2019). "Bilime Yön Veren 100 Türk Bilim İnsanı" listesinde (2017) ve "Kimya Bilimine Yön Veren 100 Türk" araştırmasında (2021) birinci sırada yer aldı. Prof. Dr. Mustafa Soylak, çalışmalarında insan sağlığını yakından ilgilendiren ve toksik eser veya ultraeser (Günlük gereksinimi 100 mikrogr'dan az olan kobalt, krom, selenyum gibi elementler.) ağır metallerin, organik kalıntı ve kirliliklerin tayini öncesi kimyasal analizin en önemli basamağı olan örnek hazırlama ile onu izleyen tayin basamağında aletten alete değişen problemlerin giderilmesi amacıyla farklı mekanizmalara dayanan ayırma/önderiştirme yöntemleri üzerine yoğunlaştı. Çalışmalarına 30.000'den fazla atıf yapılmış olup H-indeksi 101'dir. TÜBİTAK Teşvik Ödülü (2001) ve Girişimci İşadamları Vakfı "Yılın Girişimci Akademisyeni" Ödülü (2017) ve TÜBİTAK Bilim Ödülü (2020) sahibidir. "AD Scientific Index" 2021 yılı dünyanın en üretken 10 bin bilim insanı sıralamasında yer aldı.

M. Soylak, M. Doğan, *Kayseri Civarındaki Şifalı Kaplıca ve İçmece Suları*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 1997 kitabı yanında üç ayrı kitabı, SCI kapsamında 650 yayını bulunmaktadır.

HALİL TEKİNER

SOYLU, NECDET

Şair (Kayseri/Felahiye/Darılı köyü, 08 Temmuz 1941-). İlkokulu köyünde okudu. Boğazlıyan Ortaokuluna başladıysa da Kayseri'ye taşınmaları ve bazı şartların etkisiyle okuyamadı. İş hayatına atılarak değişik işlerde çalıştı. 1965 yılında Almanya'ya işçi olarak gitti.

Şiir yazmaya başlamasında gurbet hayatının özlem yüklü havası etkili oldu. Gurbet, hasret, sosyal şartlar ve dinî motifler, işlediği başlıca temalardır.

Eserleri: *Gönül Bahçemizden* (1998); *Gurbet Yolcusu* (2002).

NURKAL KUMSUZ

SÖĞÜT FİKİR KULÜBÜ

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu Söğüt'ten ismini alan Söğüt Fikir Kulübü, Ali Biraderoğlu'nun önderliğindeki Kayserili "Büyük Doğucular"ın tesis ettiği, Necip Fazıl tarafından övülmüş bir dernektir. Kulübün resmen kuruluşu 1970'li yıllarda olsa da Kayseri'de Büyük Doğu'nun müesseseleşmesi, 8 Şubat 1950'de Büyük Doğu* Cemiyetinin Kayseri şubesinin açılmasıyla başlamıştır. Büyük Doğu Fikir Kulübü şubesi, Türk Ocağı ve MTTB Kayseri temsilciliği ile devam eden yolculuğunda, Erbakan'ın Millî Nizam Par-

Söğüt Kitabevinde bir bayramlaşma sonrası toplu fotoğraf (Ahmet Yalçın Arşivi)

Filiz Sönmez

tisini kurması (1970) neticesinde önemli bir tartışma başlamıştır. "İslama hizmet, parti ile mi yoksa kültür faaliyetleriyle mi olmalı?" yönündeki bu tartışma neticesinde Kayseri'de bir ayrışma yaşanmıştır. MTTB genel merkezinin, parti taraftarı olmayanlardan temsilciliği alması, Söğüt Fikir Kulübü'nün kuruluşuna giden yolu açmıştır. Zira o dönemde MTTB Kayseri şubesi, Büyük Doğucuların toplandığı bir mekândır.

Söğüt Fikir Kulübü, 1977 senesinde, merhum Kenan Kuzuimam ve Ahmet Gengeç'in Kayseri Valiliğine verdiği dilekçe ile kurulmuş ve 27 Mayıs Caddesi civarındaki Yücel İş Hanı birinci katında faaliyetlerine başlamıştır. 1980 Askerî Darbesi ile bütün dernekler gibi kapatılmışsa da ilerleyen süreçte, Söğüt'ün zararlı dernekler arasında sayılmadığı, mensuplarından hiç kimsenin anarşi olaylarında adı geçmediği için tekrar açılabileceği, sıkıyönetim idaresince bildirilmiş ancak Ali Biraderoğlu'nun, "Bu dönemde bir mekâna gidip gelmeye ortam çok uygun değil, kendimizi kapatalım." teklifi üzerine kulüp, resmî olarak kapatılmıştır.

1965 yılındaki Büyük Doğu Fikir Kulübü Kuruluş Nizamnamesi'ndeki, "Kulüp merkezinde her cumartesi saat 19:00'da toplantı tertip edilecek." maddesi gereğince Söğüt'te, istisnalar hariç sürekli cumartesi sohbetleri yapılmıştır. Söğüt, resmen kapandıktan sonra ders ve seminerler 90'lı yıllara kadar evlerde sürmüş, ilerleyen süreçte resmî bir vasfı olmaksızın, kiralanan mekânlarda devam etmiştir. Bu toplantılar, Kayseri'de âdet olan akşam oturmalarından*, içerik yönünden farklıdır. Söğüt kitap mütalaaları, seminer ve toplantılarıyla Kayseri gençliğinin fikren yetiştirildiği bir okul mesabesindedir. "Osmanlı Toprak Hukuku, Osmanlı Maliyesi, Osmanlı Hukuk Sistemi, Osmanlı Ordu Sistemi ve Osmanlı Medreseleri" burada düzenlenen seminerlerden bazılarıdır.

Kapsamlı bir kütüphanesi bulunan Söğüt Fikir Kulübü'nün, kitabevi ve gazete faaliyeti olmuştur. Yazışmaların *Söğüt Gazetesi* adına yapıldığına dair evraklara ulaşsak da gazetenin nüshasına ulaşamadık. KAV-Kültür Araştırmaları Vakfı adıyla vakıflaşmak için gereken başvurular yapılmışsa da bu girişim başarılı olamamıştır. Söğüt Kitabevi, Söğüt mensupları tarafından kurulan ve 1977-1987 yılları arasında faaliyet gösteren bir müessesedir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Söğüt Kitabevi, Kayseri fikir hayatında belirli bir düşünceye sahip topluluk tarafından kurulan ilk kitabevi özelliğindedir ve ticari faaliyetten ziyade, inandıkları dünya görüşünün (İslami düşüncenin) yayılması için çalışmıştır.

Söğüt hâlen, gençliğinde burada fikren beslenen, hayatın çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra tekrar eski ocağa dönen Büyük Doğucuların gayretleriyle mevcudiyetini sürdürmektedir.

Kaynakça: *Kayseri'de Büyük Doğu Hareketi-Söğüt Fikir Kulübü*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2019.

AHMET YALÇIN

SÖNMEZ, FİLİZ

Öğretim üyesi, mimar (Kayseri, 01 Temmuz 1976-). İlk, orta ve liseyi Kayseri'de bitirdi (1984). Lise öğrenimini Kayseri Behice Yazgan Kız Lisesinde tamamladı (1993). Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu (2000). Erciyes Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı (2002). ODTÜ Fen Bilimler Enstitüsü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı'nda "Organic Architecture and Frank Lloyd Wright in Turkeywithinthe Framework of House Design" adlı teziyle yüksek lisans programını tamamladı (2006). Aynı yıl YTÜ'de Fen Bilimler Enstitüsünde doktora programına başladı (2006). Doktora çalışmaları çerçevesinde araştırma ve incelemelerde bulunmak üzere 13 aylığına Florida Üniversitesinde (ABD'de) bulundu (2010-2011). "Kayseri Barınma Kültüründe Değişim: 1930-1970" adlı tezi ile de doktorasını tamamladı (2012). ERÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçentlik kadrosuna atandı (2013). Uni-

versita Degli Studi di Roma La Sapienza Mimarlık Fakültesi, İtalya'da doktora sonrası araştırma kapsamında yedi ay boyunca çalışmalar yaptı (2013). University of Florida, Liberal Arts and Sciences, Spohp, Amerika Birleşik Devletleri'nde beş ay boyunca doktora sonrası araştırmalarda bulundu (2016-2017). ERÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı Doçenti oldu (2017). Akademik çalışmaların yanı sıra Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı Başkanlığı, merkez müdürlüğü ve yönetim kurulu üyelikleri gibi çeşitli yönetim kademelerinde görevlerde bulundu. Hâlen Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı Başkanlığı, Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi yönetim kurulu üyeliği, Kayseri Mimar Sinan Mimarlık ve Kültür Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürlüğü görevlerini yürütmektedir. Çalışma alanları Domestik Mimarlık, Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Yerel Modernleşme ve Sözlü Tarih Yöntemi'dir. Kayseri Cumhuriyet Dönemi mimarlık tarihiyle ilgili yayımlanmış makale ve tebliğleri bulunmaktadır.

Kayseri ile ilgili çalışmaları arasında: "Kayseri Tren İstasyonu ve Çevresinin, Kentin Modernleşme Sürecine Katkısı Üzerine Bir Okuma"; "Fevzi Çakmak Mahallesi'ni Anlamak/Anlamlandırmak: Dünü, Bugünü ve Planlanan Yarını Üzerine"; "Kayseri'deki Osmanlı Son Dönem Sıbyan-İptidai Mekteplerinden Bir Örnek: Barbaros İptidai Mektebi, 1908-1910"; "Kayseri Gökdelen Vakıf İş Hanı Nasrullahzade Hacı Mehmet Efendi Vakfı İş Hanı 1969"; "Kayseri Kentinde Fiziksel Çevrenin Değişimi: 1882–1945"; "Kapalı Çarşı Yaşantısı ve Bellekteki Yeri"; "Bir Muhafazakâr Modernleşme Laboratuvarı Olarak Kayseri: Orta Anadolu'da Kent Belleğinin Değişimi"; "Halk Katılımlı Bir Koruma Bilincinin Geliştirilmesi: Küçüknalbant Ailesi'nin Mekânsal ve Sosyal Deneyimleriyle Sahabiye Mahallesi"; "Kayseri'de 18.Yüzyılda Bir Sadrazam Hanı: Vezirhanı" vb. yer almaktadır.

YAYIN KURULU

SÖNMEZ, METİN

Metin Sönmez

Gazeteci (Kayseri, 27 Ocak 1965-) Salih Avgun Paşa İlkokulunu bitirdikten sonra, 50. Yıl Dedeman Ortaokulundan mezun oldu. Hürriyet Endüstri Meslek Lisesi Elektronik Bölümü'nde eğitim görürken bir yandan da *Ülker* gazetesi spor servisinde görev yaptı. Gazeteciliğe profesyonel olarak geçişi, 1985 yılında oldu. Mesleğe ilk adım attığı *Ülker* gazetesinde çalışırken *Türkiye* gazetesi Kayseri Haber Merkezi Bölge Müdürü görevini üstlendi (1986). Buradan sonra *Güneş* gazetesi Orta Anadolu Bölge temsilciliğinde çalıştı. Haftalık yayımlanan *Rapor 38* dergisinde genel yayın yönetmeni olarak gazeteciliğe devam etti. Yaklaşık iki yıl süreyle de *Kayseri Manşet* dergisinde aynı görevi sürdürdü. Bir süre Erciyes TV'de haber merkezi müdürü olarak çalıştıktan sonra *Yeni Kayseri* ve *Akın Günlük* gibi gazetelerde spor servisi müdürü olarak görev yaptı. 1999 yılında göreve başladığı *Büyük Kayseri* gazetesinde 20 yıl genel yayın yönetmenliği yaptıktan sonra hâlen *Gazete Kayseri*'de aynı görevi yürütmektedir.

Lisanslı ve amatör olarak futbol, basketbol oynayan Sönmez, aynı zamanda antrenörlük yapmaktadır. Kayseri Gazeteciler Cemiyetinde 10 yıl boyunca başkan yardımcılığı ve genel sekreterlik gibi görevlerde bulunmuştur. Bir çocuk babasıdır ve sürekli sarı basın kartı taşımaktadır.

YAYIN KURULU

SÖYLEMEZZÂDE ABDÜLHALÎM EFENDİ

Âlim (Kayseri,?-1703'den sonra). Söylemezzâde Abdülhalîm Efendi, Sultan II. Mustafa Devri (1695-1703) müspet ilim âlimlerindendir. O, özellikle matematik ve astronomi gibi tabii ilimlerde ün kazanmış, eserlerini dönemin geleneğine uyarak Arapça kaleme almıştır.

Eserleri arasında *Risâle-i Usturlâb ve Mesâil-i Rub'u Mu'cib* ve 18 bölüm olarak düzenlenmiş olan *Behcetü'l-elbâb* en çok bilinenlerdendir.

Kaynakça: Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, C. III, Matbaa-i Âmire, İstanbul H 1333 (M 1914), s. 272.

MEHMET VURAL

Abdullah Sözen

SÖZEN, ABDULLAH

Bağlama sanatçısı (Kayseri/ Yeşilhisar, 1956-). 1959 yılında ailesi ile Ankara'ya yerleşti.

İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Müzik Bölümü'nü bitirdi (1980). Aynı yıl, Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Türk Halk Müziği Korosu "Yetişmiş Sanatçı" sınavını, derece ile kazandı. 12 Eylül 1980 müdahalesinden sonra, bu koro faaliyete geçemeyince Isparta ve Ankara'da liselerde müzik öğretmeni olarak çalıştı.

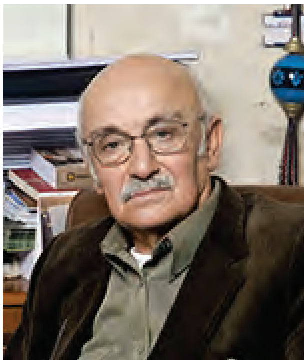
TRT İzmir radyosunun "Yetişmiş Bağlama Sanatçısı" sınavını kazandı (1982). Ankara Radyosu Yurttan Sesler Topluluğunda saz sanatçısı olarak tayin oldu (1985). Yurttan Sesler Koro Şefliği sınavını kazandı ve koro şefi olarak çalışmaya başladı (2000).

Başbakanlık Gençlik Spor Genel Müdürlüğü Danışma Kurulu ve jüri üyeliği yaptı. Uzun yıllar Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde THM dersleri verdi, korolar çalıştırdı.

Rektör Prof. Dr. Mehmet Şahin'in davetiyle Erciyes Üniversitesi Müzik Bölümü'nde THM dersleri ve yıl sonu konserleri hazırladı. Yıldız Ayhan ile Ahmet Gazi Ayhan'ı anma konserlerine sürekli şef olarak katıldı. Atilla İçli'nin hazırlayıp sunduğu "Yörelerimiz Türkülerimiz" Kayseri programında müzik danışmanlığı ve sanatçı olarak katkıda bulundu

Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Türk Halk Müziği ve Türk Halk Oyunları Danışma Kurulu üyeliği ve Millî Eğitim Bakanlığı Türk halk müziği jüri üyeliği görevlerinde bulundu. 2 Aralık 2011 tarihinde emekli oldu. Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Metin Sözen

SÖZEN, METİN

Öğretim üyesi, sanat tarihçisi (Elazığ/ Harput, 24 Mayıs 1936-). Antalya Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nden (1959) mezun oldu. Üniversitede bitirdiği bölümün Türk-İslam Kürsüsü'ne asistan oldu. Aynı yerde doktorasını verip (1967) doçentliğe (1972) ve profesörlüğe (1979) yükseldi. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı ve buradan emekli oldu (2004).

Türkiye'deki doğal, tarihsel ve kültürel mirasın önemine uygun korunması, yaşatılması ve tanıtılması amacıyla yoğun çaba gösterdi. Safranbolu, Kastamonu, Bursa, Edirne, Uşak, Afyonkarahisar, Denizli, Karaman, Ağırnas, Tokat, Amasya, Gümüşhane, Sivas, Malatya, Elazığ, Kars, Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, İstanbul başta olmak üzere farklı ölçeklerdeki yerleşmelerde koruma politikaları ve projelerinin uygulanmasını sağladı. TBMM Başkanlığı kültür ve sanat danışmanı, Bilim ve Değerlendirme Kurulu başkanı olarak yeniden yapılanma sürecinde "Devletin Evi Saray" başlığı altında geliştirdiği "Saray Müze, Müze İçinde Müze, Depo Müze, Fabrika Müze" kavramları ışığında, 1984-2009 yılları arasında Dolmabahçe, Beylerbeyi, Yıldız Saraylarında; Aynalıkavak, Küçüksu, Ihlamur, Beykoz, Maslak Kasırlarında ve Yalova Atatürk Köşkü'ndeki bilimsel çalışmaları yönetti. Uzun yıllar Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarının üyelik ve başkanlık görevlerini yürüttü. 2004 yılında Semerkant'ta düzenlenen törende "Ağa Han Uluslararası Mimarlık Ödülü," 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Kültür ve Sanat Büyük Ödülü" olmak üzere çeşitli ödüller aldı. Ağırnas'ta Kayseri Bulvarı'nın adı "Prof. Dr. Metin Sözen Bulvarı" olarak değiştirildi.

1990 yılında kurulan ÇEKÜL/Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfının kurucusu ve başkanıdır. TKB/ Tarihi Kentler Birliğinin kurulmasına öncülük etti (2000). TKB Danışma Kurulu Başkanı olarak kamu-yerel-sivil-özel kesimlerin yerelde iş birliği geliştirmesi için örgütlenme çalışmalarına emek vermeye devam ediyor. 19 yıldır düzenlenen TKB Koruma Özendirme Yarışması'nda "Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü" her yıl tarihî bir belediyeye veriliyor.

Başlıca Eserleri: *Anadolu Medreseleri* (1970); *Anadolu'da Kentler* (1971); *Diyarbakır'da Türk Mimarisi (*1971),

Türk Mimarlığı'nın Tarihsel Gelişimi (1980); *Anadolu'da Akkoyunlu Mimarisi* (1981); *Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı* (1983); *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı* (1984); *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü* (Uğur Tanyeli ile, 1986); *Sinan, Architect of Ages* (Yüzyılların Mimarı Sinan, 1988).

YAYIN KURULU

SPOR KAYSERİ

1971`de Kayseri'de yayımlanan haftalık spor dergisidir. Sayfaları, kurşun hurufat kullanılarak el dizgisi ile hazırlanmıştır. Tirajı, 2.500-3.000 civarında olan dergide Aydemir Doğan, Hasan Sami Bolak, Mahmut Fidanil, Mehmet Tokat (Lastik Memet) Güntaç Aktan, Mehmet Aydoğan, Mehmet Kiracıoğlu gibi yazarlar yer almıştır.

YAYIN KURULU

Spor Kayseri, 3. sayı

STRABON

Tarihî dönemlerde Kayseri'ye geldiği bilinen ilk seyyahtır. Strabon, MÖ 64-MS 21 yılları arasında yaşamıştır. Bilinebilen ilk seyyahlardandır ve aslen Amasyalıdır. Anadolu'nun ve antik dünyanın pek çok bölgesini dolaşmış ve gördüklerini *Geographia* adlı eserinde toplamıştır.

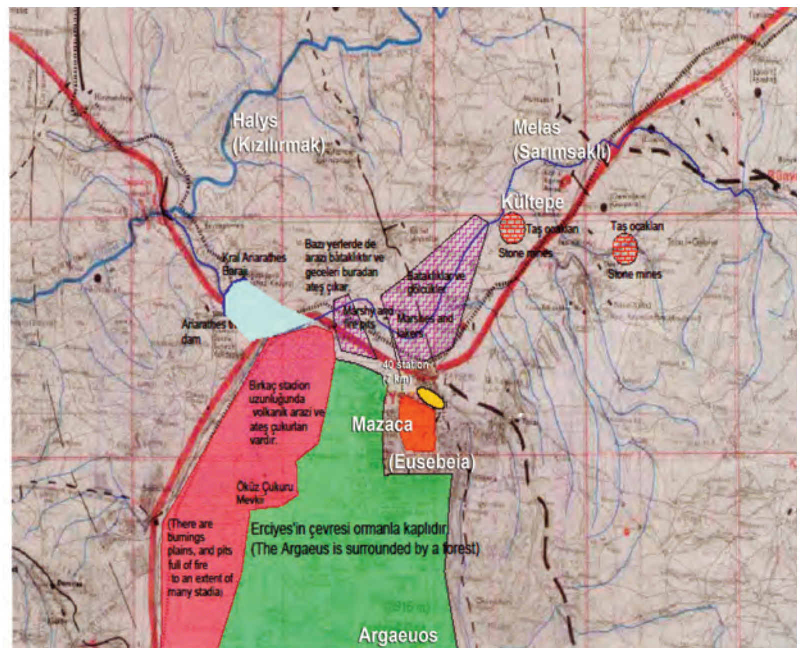
Strabon, MÖ I. yüzyılda Kayseri'yi görmüş ve bu tarihe ait bilgiler vermiştir. "Kabilenin Metropolisi" olarak tanımladığı şehrin en eski adı olarak "Mazaka"-dan bahsederken "Eusebeia" ve "Argaios'un yanında" isimlerini de kullanır. Eserinde daha çok, şehrin kurulduğu yer ve Erciyes* Dağı hakkındaki bilgilerden bahsederken şehir halkı ve gündelik hayatla ilgili bazı kısa bilgiler de verir.

Erciyes Dağı'nın o zamanlar da tepesinde hiçbir zaman karının eksik olmayışıyla anıldığını belirterek açık havalarda Pontos (Karadeniz) ve İsikos'un (Akdeniz) görülebildiğini abartılı olarak anlatır. Nitekim XIX. yüzyılda dağa tırmanan birçok seyyah, Strabon'un bu ifadesinin doğruluğunu araştıracaktır.

Şehrin Argaios'un (Erciyes'in) eteklerinde kurulduğunu belirtir. Eski Kayseri olarak bilinen bu şehre ait kalıntılar, şehrin güneyinde, Battal Mahallesi olarak bilinen kesimde yer almaktaydı. Eski şehrin kurulduğu alanın uygun bir yer olmadığını belirten Strabon, bu alanın su bakımından yoksun, savunma tesisleri bulunmaması nedeniyle de tahkimatının zayıf olduğuna dikkati çeker. Surların yapılmamasındaki nedeni ise ilginç bir gerekçeye bağlar. *"Bir ok atımlık mesafede bulunan halkın surlara güvenerek yağmacılık yapmalarının önlenmesi"* şeklinde açıklar. Bu ifadeye göre surla çevrili olmayan yerleşmenin dışında da iskânın olduğunu öğreniyoruz. Yararlı tepelerin önünde yaşayan halk olarak tanımlanan bu kesimin, şehrin kuzeyindeki ovalık alan olması gereklidir. Şehrin etrafının surla çevrili olmayışının diğer bir nedeni de en son MÖ V. yüzyıldaki yağmacılık ve istila hareketinin Pers işgalinden sonra bir daha yaşanmamış olmasıdır.

Şehrin toprağında tarım yapmanın imkânsızlığından da bahseder. Toprağın o dönemde kıraç, kumlu ve altının kayalık olduğunu doğru bir biçimde belirlemiştir. Strabon'un şehre geldiği sırada arazi üzerindeki çukurlardan ateş çıkıyordu. Bu ateş çukurlarını, bölgenin volkanik bir arazide olmasına bağlayarak açıklamış ve toprağın altında soğuk su ve ateş bulunduğunu belirtmiştir. Çevredeki bazı arazinin bataklık oluşundan bahset-

Amasyalı Strabon'un gravürü (wikipedia)

Strabon'un gözünde Mazaka (Harita düzenleme: K. Demir- S. Çabuk)

mesiyse Kayseri'nin coğrafyasında ilk çağlardan günümüze çok fazla bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Yine sonraki yüzyıllarda gelen seyyahlar da şehrin çevresindeki bataklıklardan bahsetmişlerdir.

MÖ I. yüzyılda "Argaios" olarak bilinen Erciyes Dağı, etrafı ormanlarla çevrili ve şehrin akropolisi (en yüksek noktası) niteliğindeydi. Bu özelliğinden dolayı Erciyes Dağı, ilk çağlarda tapınılan bir dağ olmuş, MÖ 4. yüzyıla kadar bir kült merkezi olarak görülmüştür. Dağın bu özelliğine, antik dünyada başka yazarlar da dikkat çekmiştir. Maximus Tyrius, bu dağı hem yemin tanrısı hem kült heykeli olarak tanımlamıştır. Aslında Erciyes'in bu şekilde kutsal bir görünüş kazanması, Hititler Dönemi'ne kadar gitmektedir. Bu dönemde kutsal sayılan dağlar, Roma Dönemi'nde de aynı işlevi devam ettirerek kült merkezi hâline gelmiştir. Dağın üzerinde bulunan ve değişik tarihlerde yapılmış kalıntılar, dağın kült merkezi olduğu yıllara aittir. Bazı sikkelerin üzerinde dağın tepesinde oturan bir tanrı tasvir edilirken Roma Dönemi'nde bu tanrının yerini, Jupiteri temsil eden, kanatlarını açmaya hazırlanan bir kartal almıştır.

Strabon, şehrin kuzeyinden akan Melas (Sarımsaklı) Irmağı'ndan da şehrin su ihtiyacını karşılamaya yetmediği şeklinde bahseder. Melas'ın yaz aylarında su seviyesinin azalması ve hatta kuruması nedeniyle şehrin havasını bozması Strabon'un da dikkatini çekmiştir. Günümüzde de yaz aylarında Sarımsaklı Irmağı'nın su seviyesi düşmekte ve yer yer çevresindeki yerleşmeler için kötü kokulu balçık hâline gelmektedir. Şehirdeki küçük bataklıklar oluşması ise Melas'ın ovaya yayılmasından değil, şehir merkezindeki zemin suyu seviyesinin yüksekliği ile yakından ilgilidir. Melas, doğudan şehre gelmekte ve batıya doğru kıvrılarak akmakta ve Kızılırmak'a karışmaktadır. Strabon ise ırmağın akış yönüyle ilgili coğrafi bir yanlış yaparak Euphrates'e (Fırat'a) aktığını belirtmiştir.

Strabon, kentin çevresindeki taş ocaklarından bahsederken Melas Irmağı kenarındaki ocakların, ırmağın taşması sonucunda sular altında kaldığını anlatır. Strabon'un bahsettiği taş ocakları, Engir Gölü çevresinde olmalıdır. Günümüzde bu taş ocaklarının kotu, ırmak kotundan epeyce yukarıdadır. Bu nedenle Strabon'un verdiği bu bilgi çelişkilidir.

Strabon, Melas Irmağı üzerinde Ariarathes'in bir baraj yaptırdığını, komşu ova dediği bir bölgeyi denize benzer bir göl hâline getirdiğini ve barajın yıkılarak suyunun etrafa yayıldığını anlatır. Şehir çevresinde yapılan incelemelerde bu baraja ait herhangi bir kalıntı olmadığı gibi coğrafi olarak da o dönemde baraj yapmaya elverişli bir alan da bulunmamaktadır. Bununla birlikte şehrin doğusunda, Hititler Dönemi'nde inşa edildiği belirtilen bir su bendinin kalıntısı günümüze kadar gelmiştir. Strabon'un bahsettiği barajın bu olması gerekir.

Seyyaha göre şehrin savunma tesisi yoktu. Ancak şehrin çevresinde bir kısmı şehrin ileri gelen idareci ve aristokrat kesimine, bir kısmı da halktan zengin kişilere ait çok sayıda müstahkem mevki vardı. Küçük kale niteliğinde olduğu anlaşılan bu evlerin kendi hizmetkârları ve köleleri bulunuyordu. Mazaka'nın etrafının surla çevrili olmamasına karşılık, castron (Roma Dönemi'nde küçük kaleler, geçici kamplar, farklı büyüklükteki askerî kamplar) benzeri böyle küçük mekânların bulunması ise ilgi çekicidir. Bugünkü şehir merkezindeki İç Kale'nin geçmişi, yapılan araştırmalara göre castrona kadar gidiyordu. Küçük bir yerleşme olarak kurulan bugünkü Kale, daha sonraları gelişmiş ve VI. yüzyılda, yeni dış surların da kurulmasıyla bugünkü şeklini almıştır.

Strabon, eserinde şehrin Anadolu içindeki konumu hakkında da bazı bilgiler verir. Şehre, Kilikya bölgesinden ulaşan yol güzergâhından ve şehirdeki geçerli yasalardan bahseder. Buna göre de şehirde Romalıların kanunlarına benzer bir kanun olan "Kharondos" kanunları kullanılıyordu. Bu kanunun metni ve içeriği hakkında bilgi bulunmamasına karşılık, halk tarafından seçilen "Nomodus" adlı

bir kanun yorumlayıcının kanunlarının uygulandığı bilinmektedir.

Strabon, Mazaka'nın sınırları ve komşu bölgelerine olan uzaklıkları, iklim, üretilen tarım ürünleri hakkında da bilgiler verir. Çeşitli meyvelerin, özellikle de hububatın çokça yetiştiğini ve Pontos'tan (Karadeniz'den) daha güneyde olmasına karşılık daha soğuk bir ülke olduğunu söyler.

Kapadokya bölgesinin ürettiği bir üründen ayrıca bahseder. Bu, Antik Çağ'da "Sinoplu" olarak bilinen boyadır. Bu boyanın Kayseri'de üretilip üretilmediği belli değildir. Strabon, Kapadokya'da üretilen bu boyanın tüccarlar tarafından Sinop'a sevk edildiğini ve buradan gemilere yüklenerek satıldığını belirtir. Bu durumdan dolayı da bu boyaya "Sinoplu" adı verilmiştir.

Strabon'un verdiği bu bilgilerden MÖ I. yüzyılda şehrin ilk kurulduğu yer olan Mazaka'dan ovaya doğru bir yayılmanın başladığı, eski şehrin etrafında müstahkem mevkilerin bulunduğu öğrenilmektedir. Bu bilgilerden, bugünkü Kayseri'nin fiziki yapısının henüz bu dönemde oluşmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte şehrin etrafındaki müstahkem mevkilerden birisinin, bugünkü İç Kale'nin temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz.

MS V. yüzyıla kadar şehir hakkında bilgi veren herhangi bir eser yoktur. Bu süre zarfında şehirde nelerin değiştiğini, fiziki ve sosyal yapıda ne gibi gelişmelerin olduğunu tespit etmek oldukça zordur. Strabon'dan sonra şehir hakkında bilgi veren diğer önemli bir kaynak da Aziz Basileus'un mektuplarıdır.

Gerçi bu eser, bir seyahatname olmasa da coğrafi bakımdan bilgiler veren en eski ikinci kaynak olması nedeniyle önemlidir.

Kaynakça: Osman Eravşar, *Seyahatnamelerde Kayseri*, Kayseri 2000; Basilius, Epistolae; *Ecclesiae Graecae Monumenta* II, London 1926-1934; N. Baydur, *Kültepe ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul 1970; K. Bittel, Ein Persischer Feueraltaraus Kappadokien. *Satura Früchteaus der Antiken Welt*, Otto Weinreich zum 13.Maerz 1951 dargebracht, (s. 15-28). Baden-Baden. (1952); Horace Leonard Jones, "Strabon", *Real Ensiklopedia*, C. IV, A-1, s. Sut.81, 1931; H. L. Jones, The Geography of Strabon, Londra 1950-1954; Strabon, *Coğrafya* (*Geographika*), XII, İstanbul 1969; Strabon, *Strabon Geographika/ Antik Anadolu Coğrafyası*, çev. A. Pekman, İstanbul 1993.

OSMAN ERAVŞAR

SUİÇMEZ MUSTAFA EFENDİ

Âlim (Kayseri,? - Kayseri, 1172/1758). Babası Mehmed Efendi'dir. Battal Hatibi Hassan Efendi* ve İnceboyun Ali Efendi ile çağdaştır. Hanefi mezhebindendir. Usûl-i fıkıh (Fıkıh ilmi; İslamiyetin içtimai, medeni, hukuki, siyasi bütün amelî hükümlerini şer'î delilleriyle birlikte açıklayan ilim.) kurallarına uygun olarak yazılmış *Mirvaha* adındaki *Mülteka* şerhi, en meşhur eseridir. *Mülteka*, İbrahim b. Muhammed el-Halebî'nin (ö. 1549) 1517 yılında yazdığı fıkıh/İslam hukukuyla ilgili bir eserdir. Raşid Efendi Kütüphanesinde 15 tane yazması bulunmaktadır. Ancak Suiçmez Efendi'nin şerhi, şimdilik

Suiçmez Mustafa Efendi'nin mezar taşı

Subaşı (Üskübü) İbtidai Mektebi

ortada yoktur. Ağırnaslı Mesud Efendi'nin (ö. 1894) yazdığı *Mir'at-i Mecelle*'nin (1881) baskısında künyesi "Mustafa Hoca b. Mehmed el-Kayseri, el-Hanefi, Suiçmez Efendi" olarak geçer. Osmanlı Devleti ve İslam âleminin ilk medeni kanunu olan *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*, yarım asır Osmanlı Devleti'nde uygulanmıştır. *Mecelle*'nin kaynaklarını tespit eden Mesud Efendi* *el-Mirveha*'yı 150 kaynaktan biri olarak kaydeder. Mezar taşında *Efdalü'l-Ulemâi'l-Âmilîn, Şârihu'l-Mülteka Suiçmez Efendi* yazmaktadır. "Bildiğini yapan yani hayatına uygulayıp yaşayan, *Mülteka*'yı açıklayan" anlamına gelmektedir. Ahmed Nazif Efendi*, mezar taşına uygun olarak 1758 tarihini verir. Bursalı ve İsmail Paşa'nın 1756 tarihinde vefat ettiği kaydı, kullandığı kaynağın hatası olmalıdır.

"Suiçmez" lakabıyla meşhur olmuştur. Bursalı, "Senelerce su içmediği söylenir." derken Koçer, "rüya âleminde büyük bir zatın elinden su içtiği için" kaydını ekler. Ancak 1872/182 Nolu Kayseri Vergi Defteri ve 1834 yılı mal varlığı kayıtlarına baktığımızda, "Ekmekyemez", "Kurtyemez", "Yerebasmaz", "Etyemez", "Üzümyemez" gibi lakaplar görmekteyiz. Bize göre bu yüzden, su içmez adında bir olağanüstülük aramak gerekmez. 1900 tarihli Kayseri Yıllığında, ziyaret edilen makamlarda, "*Mülteka* Şarihi Suiçmez Efendi" olarak kaydı geçer. Ahmed Nazif, aynı yıllarda kabrinin ziyaret edildiğini yazar. "Suiçmez" lakabındaki sır, Seyyid Burhaneddin'i ziyaret edenlerin dikkatini çekmekte, Türbe'nin kuzey tarafında, Mürid Ali Efendi'nin mezarının yanındaki kabri özellikle ziyaret edilmektedir.

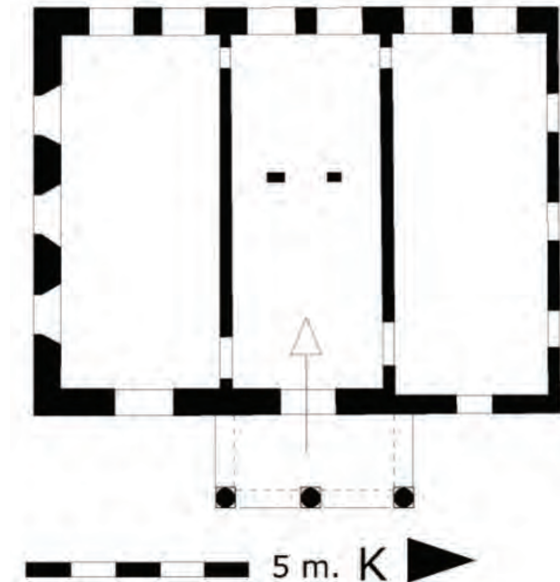
Kaynakça: A. Nazif, *Meşâhir* (Diriözler), s. 52; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 43; Bursalı, *OM*[1] I / 343; Cömert, *19. Y. Kayseri,* s. 123; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri*, (I-III) Kayseri 1998, I/282; Mustafa Işık, *Kayseri'de Mimari Eserlerde Geçen Ayet ve Hadisler*, TDV, Ankara 2003, s. 114; İsmail Paşa Bağdadî, *Hediyyetu'l-Ârifîn Esmâu'l-Müellifîn Âsâr-ü'l-Musannifîn*, İstanbul 1955, II/451; K. Yıldız-T. Nacar, *Mir'ât-ı Mecelle'de Belirtilen Mecelle Kaynakları*, s. 87-105, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 20, Ekim 2012, s. 88, 89, 99; Ali Rıza Karabulut, *Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Yazmalar Katalogu*, Ankara 1995, I/ 258–259; II /461; Kocabaşoğlu-Uluğtekin, *Salnamelerde Kayseri*, Kayseri 1998, s. 134; Koçer, *Ulemâ*, s. 33.

MUSTAFA IŞIK

SUBAŞI bk. ÜSKÜBÜ

SUBAŞI (ÜSKÜBÜ) İBTİDAİ MEKTEBİ

Melikgazi ilçesi, Subaşı Mahallesi'nde meydanda bulunan yapı, düzgün kesme taş malzemeyle iki katlı olarak inşa edilmiştir. Üst kat revakının doğu cephesinde yer alan kitabeden, yapının "*Mekteb-i İbtidâî*" olarak H 1324 (M 1906) yılında inşa ettirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Köy sakinlerinden derlenen bilgilere göre okul, Darsiyaklı* (Kayabağ) Süleyman

Subaşı (Üskübü) İbtidai Mektebi üst kat planı (Çizim: Y. Özbek)

Usta tarafından inşa edilmiştir.
Okulun bodrum katına, üst kat revakının sütunlarının oturtulduğu yuvarlak kemerli bir geçitten ulaşılır. Doğu cephe ortasına açılan bir kapıdan güney-kuzey doğrultuda uzanan koridora geçilmektedir. Bodrum kat doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı üç mekân olarak tasarlanmıştır. Güney ve batı duvarları diğerlerinden daha kalın tutulmuştur ve bu duvarlar, şevli ikişer pencereyle boşaltılmıştır. Kuzey duvarında da bir pencere açıklığı gözlenir. Bodrum katın tavanı, ahşap kirişlemelidir.
Yapının üst katında doğu cephede, üç sütun ve duvarlara oturan yuvarlak formlu iki kemerle oluşturulan bir giriş revakı yer alır. Alt katla simetrik bir mekân düzenlemesi gözlenir. Üst katın güney ve kuzey cepheleri üçer pencereyle boşaltılmıştır. Batı cephede altı pencere açıklığı yer alırken doğu cephe genişlikleri farklı iki pencere açıklığına sahiptir. Güney ve kuzey taraftaki dersliklerin batı ucuna açılan kapılarla ortadaki dersliğe geçiş sağlanmıştır. Zemin döşemesi ve üst örtüsü ahşap olan okulun çatısı kiremitle kaplıdır.

Kaynakça: Yıldıray Özbek, "Osmanlı Modernleşmesinin Kayseri Anıtları: Mektep Yapıları", *Osmanlı Dünyasında Kültürel Karşılaşmalar ve Sanatsal Yansımaları Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu'na Armağan*, Ankara 2017, s. 145-158.

YILDIRAY ÖZBEK

SUBAŞI KÖPRÜSÜ

Melikgazi ilçesi, Subaşı Mahallesi'nde yer alan esere, Gesi yolu üzerinden 8 km doğuya ilerlenerek ulaşılmaktadır. Büyük Bürüngüz'den Subaşı Mahallesi'ne giden yol üzerinde bulunan yapı, adını bulunduğu mahalleden almıştır.
Eser tek kemerlidir. Kemer, düzgün kesme taşla, duvarlarıysa kaba yonu ve moloz taşlar kullanılarak inşa edilmiştir. Zemin döşemesinde sal taşları mevcuttur. Köprü, mahalle içinden geçen dere üzerinde doğu-batı istikametinde konumlanmıştır. Eser, yuvarlak kemer gözlü ve düz köprü formundadır. Köprünün kemer ve duvarlarını desteklemek amacıyla her iki tarafına payanda yapılmıştır. Sonradan ilave edilen betonarme blokla köprü genişletilmiştir. Boyu 17 m, genişliği ise 5 m ölçülerinde olan köprünün aslında korkuluklu olmadığı anlaşılmakla birlikte günümüzde, sonradan ilave edilen demir korkuluklar mevcuttur. Köprünün kemer açıklığı 4,77 m ölçüsünde olup köprü, sade ve süslemesizdir.
Üzerinde herhangi bir kitabe bulunmayan yapı, XVIII. yüzyıla tarihlendirilebilir. Yapılan ilave ve onarımlarla güçlendirilen köprü hâlen kullanılmaktadır.

SALİH MURAT GÜRBÜZ

Subaşı Köprüsü memba tarafı görünüş (S. M. Gürbüz)

Subaşı Köprüsü menba cephesi kesiti (Çizim: S. M. Gürbüz)

SUBAŞI MAHALLESİ MEYDAN ÇEŞMESİ

Melikgazi ilçesi, Subaşı Mahallesi meydanında bulunan çeşme, günümüzde hâlen kullanılmaktadır. Çeşme nişi içerisinde bulunan kitabelere göre eser, H 1197 (M 1782) yılında inşa edilmiş olup H 1274 (M 1857) tarihinde onarılmıştır. Çeş-

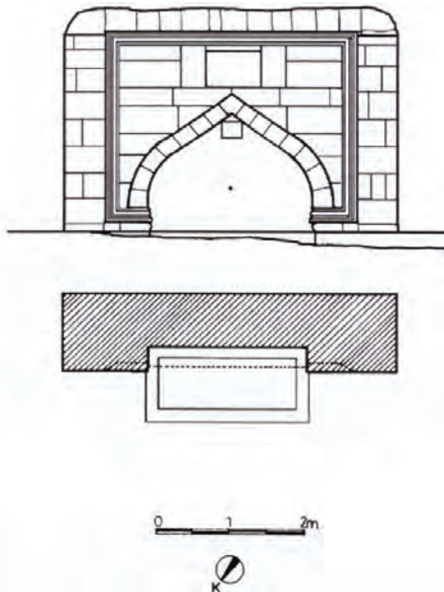

Subaşı Meydan Çeşmesi

Subaşı Meydan Çeşmesi inşa kitabesi

Subaşı Meydan Çeşmesi onarım kitabesi

menin kitabeleri mermer olup diğer bölümlerinde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Yol kotunun zaman içerisinde yükselmesinden dolayı günümüzde kısmen toprağa gömülmüş olan eser, batı yöndeki binaya bitişiktir.

Tek kemerli olarak inşa edilen çeşmenin yüksekliği 3.20 m, genişliği 4.57 m, derinliği de 1.10 m olup yatay dikdörtgen, prizmatik bir kütle arz etmektedir. 0.36 m derinliğindeki çeşme nişinin üzerini

Subaşı Meydan Çeşmesi planı
(Çizim: M. Denktaş)

örten sivri kemer, yanlarda toprağa gömülü olan kesme taş ayaklar üzerindeki profilli başlıklar üzerine oturmaktadır. Sivri kemerin oturduğu başlıkların üzerinden başlayan profilli kenar silmeleri, saçak kısmında da devam etmektedir. Niş içerisindeki ayna taşı üzerinde tek delik bulunmaktadır. Çeşme nişinin zemininde bulunan 1.90 x 0.70 m ölçülerindeki beton su yalağı da yakın bir tarihte yapılmış olmalıdır. Çeşme nişinin üzerini örten sivri kemerin kilit taşının hemen altında 0.23 x 0.28 m ölçülerindeki inşa kitabesi yer almaktadır. Dört satırlık kitabe, celi sülüs hatla yazılmıştır. Okunuşu:

Kendisi mülküdür çeşmesi
Âb-ı hayâttır havz-ı Cennet
Olsun sâhibü'l-hayrât Hacı
'Osmân Ağa sene 1197 (M 1782)

Sivri kemerin hemen üzerinde ise 0.75 x 0.50 m ölçülerindeki onarım kitabesi yer almaktadır. Altı satırdan oluşan kitabe, celi talik yazıyla yazılmıştır. Okunuşu:

Hamdülillâh verdi itmâmın Hudâ-yı müste'ân
Ne güzel oldu eserin çeşme-i âb u revân
Bu makām-ı dil-küşâda susayan ibl-i tarîk
Hüseyn'in 'aşkına nûş ideler ez-dil ü cân
Sâibe cûd u himem Gâzî cihân 'Abdülmecîd
Daşdı deryâ-yı sahâvet katredir bunda semân
Gonca-i gül-zâr-ı şevket ser-hidmesidir
Hazret-i Ahmed Kemâlüddîn Efendi sâyebân
Hâcı İbrâhîm Ağa'nın hayratı icrâ olup
Hakk rızâsiçün akıtdın akd-i mecûdın 'ayân
Şükriyâ târihini yaz hâme-i zer-nakşla
İde hasbe'l-hayr duâ içdikçe cümle mü'minân 1274.

Çeşmede süsleme olarak kenar ve saçak kısmındaki profilli silmelerden söz edilebilir.

M 1782 yılında inşa edilen çeşme üzerinde bulunan kitabeye göre 1857 yılında

onarılmıştır. 1970'li yıllarda yapılan son onarımlar esnasında eksenden arkaya doğru kaymaya başlayan çeşmenin doğu ve batı yönüne 0.58 m genişliğindeki duvarlar eklenmiştir. Yine bu onarımlar sırasında çeşme üzerindeki harpuşta ile niş içerisindeki beton yalak da yapıya ilave edilmiştir. Orijinal hâlini kısmen kaybeden eser, günümüzde tahminen 0.70 x 0.80 m toprağa gömülü vaziyettedir.

MUSTAFA DENKTAŞ

SUBAŞI MİMAR MEHMED AĞA ÇEŞMESİ bk. MİMAR MEHMED AĞA ÇEŞMESİ

SUBAŞI, MUHSİN İLYAS

Eğitimci, gazeteci, şair ve yazar (Sivas/ Şarkışla, 1942-) Kökleri Ahıska'ya uzanan bir ailenin mensubu olup annesi, ev hanımı Gülgez Hanım; babası, çiftçi Bayram Subaşı'dır. İlköğrenimini Şarkışla' nın Yapıaltı (Gümüştepe) İlkokulunda (1955), lise öğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesinde (1964), yükseköğrenimini ise Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünde tamamladı (1972).

Yazı hayatına on dört yaşında, bir gazetede yayımlanan yazısıyla başladı. Lise öğrencisi olduğu sıralarda, *Kayseri Ekspres* gazetesinin yayın müdürü oldu. Sekiz ay yayım yapan bu gazetenin kapanmasının ardından, Kayseri'de yayımlanan *Devrim*, *Ülker*, *Emel*, *Akın*, *Hâkimiyet*, *Yeni Sabah* gibi gazetelerde yazıları yer aldı (1955-1965).

Liseden mezun olduktan sonra *Hâkimiyet* gazetesinin sorumlu yazı işleri müdürlüğüne getirildi (1966), iki yıl boyunca burada, ardından *Yeni Sabah* gazetesinde kayıtlı gazeteci olarak görev yaptı (1973). Yükseköğrenimini tamamlayınca öğretmen olarak Malatya Atatürk Lisesine atandı (1973). 1974 yılında Kayseri'ye tayin olarak 1977 yılına kadar Kayseri Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesin de, ardından emekli olacağı 1995 tarihine kadar da Kayseri Ticaret Lisesinde öğretmenlik yaptı. Bölgesel yayım yapan Elif TV'nin genel müdürlüğü (1995-1997), İhlas Haber Ajansının (İHA) bölge müdürlüğü (1995-2002) görevlerini icra etti.

Haziran 1979 ila Mayıs 1981 yılına kadar toplam 24 sayıdan oluşan ve Türkiye genelinde büyük ilgi gören *Küçük Dergi*'yi çıkardı.

"Uyan" adlı ilk şiiri, *İslam* dergisinde yayımlandı (1962). İlk şiir kitabı *Vuslat Türküsü* ile şair olarak adını duyurdu (1968). Sonraki yıllarda şiir, deneme, eleştiri ve inceleme yazıları *Hareket, Türk Yurdu, Hisar, Türk Edebiyatı, Töre, Millî Kültür, Boğaziçi, Kültür ve Sanat, Yeni Düşünce, Küçük Dergi, Berceste, Gültepe, Erciyes, Buruciye Edebiyat, Yediiklim, Ayvakti, Şiirvakti, Bizim Külliye* dergilerinde yer aldı. Siyasal ve aktüel konulardaki yazıları ise 1965 yılından itibaren, *Yeni Devir*, *Orta Doğu*, *Hergün*, *Bizim Anadolu*, *Babıalide Sabah* ve *Türkiye* gibi günlük gazetelerde yayımlandı.

"Selçuk Yurdagül" imzasını da kullandı. Sevgi *Donanması* adlı şiir kitabıyla Kayseri Sanatçılar Derneği Şiir Armağanına (1981), araştırma dalında Başbakanlık Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü Basın Ödülü'ne (1976, 1984), yine araştırma dalında Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Basın Ödülü'ne (1984, 1985) layık görüldü. *Güneşe Uçan Kelebek* isimli eseri, Aydınlar Ocağının "Yılın Romanı" ödülüne layık görüldü (2001). Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi, *Aşk Prensesleri de Öldürür* isimli eserine "Yılın Romanı ve Yazarı" ödülünü verdi (2012). ESKADER tarafından *Toprağın Dili* isimli eserine "Yılın Monografisi", Yeni Ufuklar Derneğinin "Türk Kültürüne Hizmet" Ödülü (2013), Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesince, "Kültür ve Sanat Üstün Hizmet Ödülü" verildi (2017). Çok sayıda şiiri Zekai Tunca, İsmail Ötenkaya ve Mustafa Demirci tarafından bestelendi, TRT repertuvarına alındı. Şiirlerinin birçoğu Katharine Branning tarafından İngilizceye, Dr. Cengiz Ketene tarafından Arapçaya çevrildi. *Batı'daki Mevlânâ* isimli eseri, Fransızcaya çevrildi. 1991'de Dünya Sanat ve Kültür Akademisi ile Kültür Bakanlığının birlikte düzenlediği "Dünya Şairler Kongresi"ne

Muhsin İlyas Subaşı

katıldı. Bunun dışında 10'un üzerinde uluslararası toplantıya katılıp çeşitli tebliğler sundu. Merkezi, Kazakistan'da bulunan "Türk Dünyası Bilimler Akademisi", *Batı Türk'ü Tanıdıkça* isimli eserini Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin lehçelerinde yayımlama kararı aldı.

Edebiyat anlayışına göre şiirin amacı, geçmiş ve gelecek arasında köprü vazifesi görmeli ve geleceği beslemeyi amaçlamalıdır. Şairin misyonu, toplumun millî duygularına tercüman olabilmek ve milletin ortak şahsiyetini samimi, kalıcı biçimde aktarabilmek olmalıdır. Şiirlerindeki hâkim temalar; aşk, vuslat, ölüm, toplumsal meseleler, aile, anne ve çocuk, savaşlar, gelecek ve tarihî meseleler oluşturmaktadır. Roman yazarı olarak romanını, gelecek nesillere tarih, kültür, benlik ve din bilinci aşılamanın yollarından biri olarak görür.

12 bin dolayındaki kitabını bağışladığı Melikgazi Belediyesi, "Muhsin İlyas Subaşı Kütüphanesi" adıyla bir kütüphaneyi halkın hizmetine sundu. TYB ve İLESAM üyesidir. Evli ve üç kız babasıdır.

Eserleri- Oyun: *Alpaslan* (1962). Şiir kitapları: *Vuslat Türküsü* (1968); *Aydınlığın Gözleri* (1979); *Bu Yüreğin Ülkesinde* (1981); *Sevgi Donanması* (1982); *Deryadil* (1985); *Sevdakâr* (1988); *Bir Sır Gibi* (1991); *Aşkistan* (2005); *Gül Seferi* (2013); *Tohum* (2019); *Bütün Şiirlerim* (2021). Romanları: *Ahtapot* (1995); *Ben Onurumu Çiğnetmem* (2003); *Güneşe Uçan Kelebek* (2005); *Aşkta Yanan Dede* (2010); *Aşk Prensesleri de Öldürür* (2011); *Ateşi Gül Eylemek* (2015); *Aşkımı Taşla Yazdım* (2017); *Beşinci Halife Ömer b. Abdülaziz* (2019); *Anadolu Selçuklu Sultanları* (2021).

Deneme eserleri: *Şiirden Şuura* (2004); *Şehirnâme* (2011); *Roman Üzerine Notlar* (2017); *Şehirden Kültüre* (2021). İnceleme eserleri: *Kayseri'nin Manevi Mimarları* (1995); *Dünden Bugüne Kayseri* (2003); *Bu Şehrin Hikâyesi* (2003); *Batı'daki Mevlânâ* (2007); *Batı İslam'ı Tanıdıkça* (2008); *Batı Türk'ü Tanıdıkça* (2008). Biyografi çalışmaları: *Taşla Konuşan Deha Mimar Sinan* (2004); *Ağırnaslı Sinan* (2005); *İki Mevlevi* (2005); *Toprağın Dili Âşık Veysel* (2013); *Gül Devrini Arayan Adam* (2016); *Oğuzun Altın Sesi* (2017). Konuşmalar: *Aydınlığa Çağrı* (2017); *İnandığım Gibi* (2017). Seyahatname: *Gezi Notları* (2017). Tanıtım: *40. Yılında Kayseri OSB* (2017); *Geleceğim Okuduğum Okuldadır (*2017).

Kaynakça: Esra Kürüm, *Ortak Değerlerimizin Dili Muhsin İlyas Subaşı- Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*, Şiir Vakti Yayınları, Kayseri 2014; Esra Kürüm, *Muhsin İlyas Subaşı, Vefa ile Donanmak*, Şiir Vakti Yayınları, Kayseri 2019; *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, İstanbul 200; *TDEA* C. 8; *Yurt Ansiklopedisi*, C. IX, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982; Sait Özer, *Edebiyatımızın Çınarlarından Muhsin İlyas Subaşı*, Kayseri 2021.

ESRA KÜRÜM

SUCAN, SERDAR

Serdar Sucan

Öğretim üyesi, sporcu (Kayseri/Pınarbaşı, 07 Mayıs 1973-) Ahmet Baldöktü İlkokulunu (1984), 50. Yıl Dedeman Ortaokulunu (1987), ardından Kayseri Lisesini bitirdi (1990). Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'ne girdi (1991). Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan mezun oldu (1997). Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okutman olarak göreve başladı (2000). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda lisansüstü öğretimini (2005) ve doktora öğretimini tamamladı (2013). Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'nde Yrd. Doç. Dr. (2013-2018) ve Dr. Öğr. Üyesi olarak (2018-2019) görev yaptı. 2020 yılında Doç. Dr. ve dekan yardımcısı oldu.

Kayserispor Kulübü'nün alt yapısında futbola başladı (1985). 1991'den sonra Kayserispor, Erciyesspor, Gençlerbirliği, Zonguldakspor, Adıyamanspor, Y. Yozgatspor, Kartalspor ve Kırşehir Petlasspor takımlarında profesyonel futbolcu olarak oynadı. Türkiye U21 Ümit Millî Futbol Takımında yer aldı (1993-1995). TOHM Kayseri psikolojik destek perso-

neli olarak görev yaptı (2013-2016). 2000 yılından bu yana Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği (TÜFAD) Kayseri Şubesi Eğitim Genel Sekreterliği görevi ile 2013 yılından itibaren de Kayserispor Kulübü Psikolojik Performans Danışmanlığı görevi devam ediyor. UEFA B Lisans Antrenör ve FUTSAL Antrenör belgelerine sahiptir.

Kaynakça: https://avesis.erciyes.edu.tr/ssucan 18.06.2021

YAYIN KURULU

SULAR bk. İÇME SULARI

SULİ PAŞA HATUN/SÜLİPAŞA HATUN bk. DOĞA HATUN

SULTAN HAMAMI

Hamam, Cumhuriyet Mahallesi Sultan Hamamı Sokağı'nda bulunmaktadır. Banisi ve inşa tarihi bilinmemektedir. 1989 yılında ortaya çıkarılan bölümlerle birlikte çifte hamam olarak inşa edildiği anlaşılan eser, pek çok defa onarıma tabi tutulduğu için orijinal hâliyle günümüze ulaşamamıştır.

Hamamı iki bölüm hâlinde incelemek mümkündür. Bunlardan ilki, hâlen ayakta olan ve 1975 yılına kadar kullanılan erkekler ve kadınlar kısmı, ikincisi ise kazılar sonucu temel seviyesinde ortaya çıkarılan güneydeki bölümdür. Hâlen ayakta olan bölüm, plan olarak tek eyvanlı bir sıcaklık ile bu sıcaklığı üç yönde kuşatan halvetlerden oluşmaktadır.

Orijinal planını kaybeden hamamda, yapılan onarımlar ve ilaveler nedeniyle farklı malzeme kullanımı dikkati çeker. Hamamın duvarları ile kubbenin ikisi hariç tamamında moloz taş, kapı söveleri ile kemerlerde kesme taş ve üç kubbede de tuğla malzeme kullanılmıştır.

Hamamın kuzeybatı köşesinde yer alan soyunmalığın üst örtüsü ile kuzey ve batı duvarları tamamen yıkılmıştır. 7,70 x 5,40 m ölçülerindeki bu mekânın üzeri sivri tonozla örtülüyken 1989 yılında yapılan kazı çalışmaları sırasında bu tonoz çökmüştür. Soyunmalık bölümünün doğu duvarı üzerinde iki adet kapı bulunmaktadır. Bunlardan kuzeye kaydırılmış

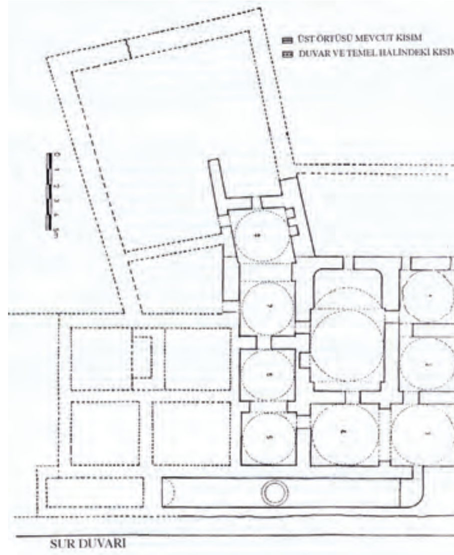

Sultan Hamamı, restorasyon sonrası üstten görünümü

olanı halvete, güneye kaydırılmış olanı sıcaklığa açılmaktadır.

Sıcaklık bölümünün kuzey, güney ve doğu cephelerinde, üzerleri kubbeyle örtülü sekiz adet halvet hücresi bulunmaktadır. Soyunmalığın doğu duvarından hafif kuzeye kaydırılan yuvarlak kemerli kapıdan 3,45 x 3,29 m ölçülerindeki halvete girilir. Halvetin üzerini örten tuğla kubbenin büyük bir bölümü yıkılmıştır. 3,50 x 3,48 m ölçülerindeki ikinci halvetin üzeri de tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbe, köşelerdeki tromplara oturmaktadır. 4.17 x 4.00m ölçülerindeki halvetin üzeri kubbeyle örtülüdür. Doğu cephesindeki duvarın ortasına yerleştirilen 0,65 m açıklıkla su deposu irtibatlandırılmıştır. Bu halvet ile güneyinde yer alan halvet 3,30 m genişliğinde 0,70 m derinliğindeki bir kemerle birbirlerine bağlanmıştır. Doğu cephesinin güney köşesine açılan kapıdan üçüncü halvete girilir. 4,15 x 4,00 m ölçülerindeki dördüncü halvetin üzeri de

Sultan Hamamı, restorasyon öncesi üstten görünümü (M. Denktaş)

Sultan Hamamı planı (Çizim: M. Denktaş)

kubbeyle örtülüdür. Bu halvetin batı duvarının üzerinde bulunan basık kemerli kapıdan sıcaklığa, güney cephesinin batı köşesine açılan yuvarlak kemerli kapıdan da beşinci halvete geçilmektedir. Beşinci halvetle batısında bulunan altıncı halvet, hemen hemen (3,40 x 3,40 m) aynı ölçülerdedir. Altıncı halvetin batı cephesine açılan kapıdan, 3, 41 x 3, 35 m ölçüsündeki yedinci halvet hücresine geçilmektedir. Yedinci halvetin batı cephesinde bulunan 3,15 m genişliğinde ve 1,04 m, derinliğindeki bir kemer ile sekizinci halvet irtibatlandırılmıştır. Duvarları düzgün olmayan halvetin üzeri, kubbeyle örtülü olup kubbeye geçiş, köşelerde pandantiflerle sağlanmıştır. Halvetin kuzey cephesinde iki adet küçük niş bulunmaktadır. Batı cephesinin ortasında düz lentolu bir adet pencere vardır.

Hamamın doğu cephesi boyunca uzanan su deposunun üzeri güney-kuzey yönünde basık bir tonozla örtülmüştür. Hamamın batı cephesi boyunca uzanan temel bakiyelerinin depo, avlu, kurutma mekânlarına ait olduğu ifade edilmektedir.

Hamamın güneyinde bulunan arazi üzerinde 1989 yılında yapılan kazılar sonunda temel seviyesinde bazı bölümler ortaya çıkarılmıştır. Bu bölümler yaklaşık olarak aynı ölçülere sahip olan dört mekânla, bunların doğu ve güney cephesi boyunca uzanan dikdörtgen mekânlardan oluşmaktadır. Kazılar sonucu ortaya çıkarılan bu bölümlerin, hamamın hâlen ayakta bulunan kısmıyla hiçbir geçiş bağlantısının bulunmaması düşündürücüdür.

Hamamın güney cephesi boyunca uzanan 12,80 x 3,60 m ölçülerindeki dikdörtgen mekânın fonksiyonu kesin olarak bilinemememektedir. Bu mekânın kuzeydeki bölümlere geçişi sağlayan bir ön mekân olarak kullanılmış olması muhtemeldir.

1989 yılında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan kurnalar, günümüze ulaşamamıştır. Muhtemelen odanın üzeri kubbe, küçük eyvanın üzeri de tonozla örtülmüş olmalıdır. Bu odanın doğu duvarından güneye kaydırılmış kapıdan 4,20 x 4,10 m ölçülerindeki ikinci odaya girilmektedir. Bu odanın doğu duvarı üzerinde 0,85 x 0,65 m ölçülerinde iki adet niş görülmektedir. Bu nişlerin içerisinde birer adet kurna bulunmaktadır. Bu odanın kuzeybatı köşesine açılan kapıdan 4,75 x 4,10 m ölçülerindeki üçüncü odaya geçilmektedir. Bu odanın doğu duvarı önünde, kazı sonucu ortaya çıkan kurna taşı günümüze ulaşamamıştır. Bu odanın batı duvarına açılan kapıdan, 4,00 x 3,90 m ölçülerindeki dördüncü odaya girilmektedir. Bu odanın tahrip olan zemininin kuzey kısmındaki cehennemlikle hâlen ayakta olan hamamın cehennemlik kısımları birbirine organik olarak bağlanmıştır. Bu da bize her iki bölümün hemen hemen aynı tarihlerde inşa edilmiş olduğunu göstermektedir.

Sultan Hamamı orijinalinde çifte hamam olarak inşa edilmiştir. Hâlen ayakta olan kısım, büyük bir ihtimalle erkekler bölümü, 1989 yılında yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan güneydeki yıkık kısım ise kadınlar bölümü olmalıdır. Bilinmeyen bir tarihte yine bilinmeyen bir nedenle kadınlar bölümünün tamamıyla erkekler bölümünün soyunmalık kısmı tamamen yıkılmıştır.

Hamam, inşa edildikten sonra birçok defa onarıma tabi tutulmuştur. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan *M 1584 Tarihli 584 Numaralı*

Sultan Sazlığı (Dursun Çiçek)

Defter'in 87a sayfasında, Gevher Nesibe Medresesi'nin vakıfları arasında Sultan Hamamı'nın adı geçmektedir. Yine bu *Defter*'deki bilgilere göre medrese ile birlikte hamam da onarılmıştır. *Kayseri* Şeriyye *Sicili H 1019 (M 1610) Tarihli 13 Numaralı Defter*'in 149, 175 numaralı belgelerine göre, hamamın kiraya verildiği; *1062 (M 1652) Tarihli 59 Numaralı Defter*'in 140 numaralı belgesine göre, hamamın kazanının ve haznesinin tamire muhtaç olduğu ve bu nedenle hamamın atıl vaziyette bulunduğu, onarımı için de 1000 akçenin gerektiği ve mahkemeden gerekli izinin alınabilmesi için müracaat edildiği anlaşılmaktadır.

Gevher Nesibe Medresesi* ile birlikte Sultan Hamamı da H 1067 (M 1656- 57) yılında Mimar Ömer Ağa tarafından onarılmıştır. Adı geçen medrese, üzerindeki kitabeye göre H 602 (M 1205) yılında I. Gıyaseddin Keyhüsrev* tarafından, kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan* adına inşa ettirilmiştir. Büyük bir ihtimalle Sultan Hamamı da aynı Sultan tarafından XIII. yüzyıl başlarında inşa ettirilmiştir.

Sultan Hamamı, 2015 yılında aslına uygun restore edilerek turizme kazandırılmıştır.

Kaynakça: Kazım Özdoğan, *Kayseri Tarihi, Kültür ve Sanat Eserleri (Âlimler, Şairler, Sanatkârlar)*, C. I, Kayseri 1948, s. 184; Osman Eravşar, "Sultan Hamamı", *Selçuklu Gevher Nesibe Sultan Tıp Fakültesi (Tıp Mektebi 1206)*, Kayseri 1991, s. 32; Yasemin Demircan, *Tahrir ve Evkaf Defterleri'ne Göre Kayseri Vakıfları*, Kayseri 1992, s. 72; Mustafa Ertürk, "Kayseri'nin 13 Numaralı Şerıiye Sicili", EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 1994, s. 35, 43; Yılmaz Önge, *Anadolu'da XII. XIII. Yüzyıl Türk Hamamları*, Ankara 1995, s. 145; Mustafa Oğuz, 59 Numaralı Şeriye Sicili (H 1062/M 1652) Transkripsiyon ve Değerlendirme, EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 1998, s. 117.

MUSTAFA DENKTAŞ

SULTAN SAZLIĞI MİLLÎ PARKI

Kayseri ilinin büyük ovalarından biri olan Develi Ovası, bir çöküntü (tektonik) ovası olup Erciyes Dağı'nı güneyinden ve güneybatısından çevrelemektedir. Çemberimsi bir görünüşü bulunan bu büyük ovanın alanı yaklaşık 1.000 km²dir. Ku-

zey-güney yönünde uzunluğu 40 km, doğu-batı yönünde genişliği 35 km olan ovanın deniz seviyesinden ortalama yükseltisi 1.075 metredir. Develi Ovası, ırmaklara akıntısı olmayan bir kapalı havza durumundadır. Ovanın ortasında Yay Gölü adı verilen bir göl yer alır. Bu ovanın büyük bir kısmı, genel olarak "Sultan Sazlığı" diye anılan bataklık-sazlık hâlindedir.

Sultan Sazlığı, su toplama alanı 319.000 hektar olan Develi kapalı havzasının merkezinde yer almaktadır. Alan, tatlı, tuzlu ve hafif tuzlu göl ile geniş bataklık ekosistemlerinden meydana gelmiştir. Başlıca göller, Yay Gölü ile yazın büyük bölümü kuruyan, Çöl Gölü'dür. Bunların dışında ufak, çok sayıda gölün bulunduğu Sultan Sazlığı bataklığının yüzölçümü, mevsim koşullarına ve su seviyelerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Yay Gölü, kabaca Develi Ovası'nın orta bölümünde yer alır. Gölün alanı 3.650 hektar, maksimum derinliği ise 1,5 metre olup üzerinde iki ada yer almaktadır. Karların erimeye başladığı ve yağışların fazla olduğu ilkbahar mevsiminde gölün alanı genişler ve derinliği artar. Buna karşılık kurak yaz mevsiminde göl alanı daralır, derinlik de azalır. Gölün yakın çevresi, sazlık ve bataklıklarla kaplı olup tümüyle "Sultan Sazlığı" olarak adlandırılan bu ekosistem, dünyadaki ve Türkiye'deki en önemli sulak alanlardan biridir.

Sultan Sazlığı, uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinin bir arada bulunmasının yanında barınak ve yiyecek açısından zengin bir özelliğe sahip olması nedeniyle, kuşların dinlenme ve kışlama alanı olarak oldukça uygun bir alandır. Sultan Sazlığı'nın en önemli özelliği, kuşların ana göç yolları üzerinde olmasıdır. Sultan Sazlığı'ndaki ekosistem özelliklerinin ideale yakın olduğu dönemlerde Sultan Sazlığı ve çevresinde 600.000 su kuşunu görmek mümkündür. Sultan Sazlığı'nda bu zamana kadar yapılan kuş sayım sonuçlarına göre maksimum 301 kuş türü sayılmıştır. Sultan Sazlığı'ndaki kuş türü ve sayısı özellikle, sulak alan ekosistemindeki su seviyesinin değişimine ve aylara bağlı olarak büyük farklılık göstermektedir. Nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir nitelikteki 72 kuş türünün 20'si burada kuluçkaya yatmaktadır. Avrupa'da turna, flamingo, akbalıkçıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan konumundadır. Bu özelliklerinden dolayı Sultan Sazlığı'nın bir kısmı, "Su Kuşları Koruma ve Üretme Sahası" olarak ayrılmıştır (1972). 1982 yılından beri av yasağı bulunan yörenin 17.000 hektarlık bölümü, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı tarafından "Tabiatı Koruma Alanı" ilan edilmiştir (1988). Daha sonra da Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulunca "1. Derecede Doğal Sit Alanı" olarak belirlenmiştir (1993). 17.200 hektarlık alan ise RAMSAR alanı olarak ilan edilmiştir (1994). 1972 yılından itibaren ulusal ve uluslararası düzeydeki çeşitli koruma statüleriyle korunan Sultan Sazlığı, 2006 yılında millî parka dönüştürülmüştür. Sultan Sazlığı Millî Parkı'nın toplam alanı 24.357 hektardır.

Sultan Sazlığı'ndaki sulak alan ekosisteminin nadir olarak bir arada bulunan tatlı ve tuzlu su ekosistemini bünyesinde barındırması, bu alanın ekolojik önemini daha da artırmaktadır. Tatlı ve tuzlu su ekosisteminin etrafında ise tuzcul çayır ve meralar hâkimdir. Birden fazla ekosistemin bir arada bulunması, bu alandaki biyolojik çeşitliliğin zenginleşmesindeki en önemli faktörlerden birisini oluşturmaktadır. Bu biyolojik çeşitlilik içerisindeki alanın vejetasyon yapısına ve flora (bitki) çeşitliliğine bakıldığında, tatlı ve yarı tuzlu sulu ortamlarda sucul vejetasyonun, suların çekilmiş olduğu tuzcul alanlar ile topraktaki tuz oranının azaldığı alanlarda ise karasal vejetasyonunun hâkim olduğu görülür. Yapılan çalışma ve araştırmalar sonucunda alanda 428 doğal bitki türünün olduğu ve bunların 48'inin endemik olduğu saptanmıştır. Tespit edilen 48 endemik tür içerisinde yer alan Puccinelliabulbosa (Grossh.) subsp. Caesaria Kit Tan türünün ise dünyadaki tek yayılış alanının Sultan Sazlığı

olması bu alanın önemini daha da artırmaktadır.
Sultan Sazlığı'nda farklı ekosistem ve habitatların bir arada olması, birçok fauna (hayvan) türüne üreme, konaklama ve beslenme imkânı sunmaktadır. Bunun sonucu olarak da Sultan Sazlığı fauna türleri [Fitoplankton, zooplankton, omurgasızlar (sucul omurgasızlar, karasal omurgasızlar), omurgalılar (balıklar, iki yaşamlılar, sürüngenler, memeliler ve kuşlar)] açısından da oldukça zengindir. Fakat bu fauna zenginliği içerisinde kuş türlerinin Sultan Sazlığı için ayrı bir önemi bulunmaktadır. Çünkü Sultan Sazlığı, her yıl Afrika-Avrupa-Asya arasında göç eden göçmen kuşlar tarafından kullanılan ve ülkemizden geçen iki önemli ana kuş göç yolunun kesişim noktasında bulunmasının yanında, sahip olduğu ekosistem çeşitliliğiyle kuşlar için farklı kuluçka, beslenme, üreme, konaklama ve sığınma yeri sağlaması sebebiyle fauna içerisinde en zengin tür çeşitliliğine sahiptir. Ayrıca Sultan Sazlığı'nın içerisinde yer aldığı Develi Havzası'nın denizden yüksekliğinin 1071-1076 m arasında değişmesi sebebiyle, yayılış alanı Sultan Sazlığı'na göre daha kuzey enlemlerde olan kuş türleri, burayı kuluçka amacıyla kullanmaktadır.
Doğal özellikler bakımından uluslararası düzeyde öneme sahip olan Sultan Sazlığı, kültürel anlamda ve turizm bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Sazlık ve çevresi 1950'li yıllara kadar göçebe hayvancılık faaliyeti yürüten Yörükler tarafından kışlık mera alanı (kışlak) olarak kullanılmıştır. Günümüzde Sultan Sazlığı Millî Parkı'nın çevresinde köyler, hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü, geçici veya dönemlik yerleşmeler olan "dam"lar yer almaktadır. Millî Park çevresindeki bu kırsal yerleşim birimlerindeki ekonomik faaliyetler genel olarak hayvancılık, tarım ve saz kesimi ağırlıklı olmak üzere daha küçük düzeyde turizm ve el sanatlarından ibarettir.
Kapadokya Bölgesi, Erciyes Dağı ve Aladağlar Millî Parkı üçgeninde yer alan Sultan Sazlığı Millî Parkı, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken bir alandır. Zira Millî Park, doğa turizmi, ekoturizm, ornitoturizm gibi turizm çeşitleri için Kayseri ilindeki en yüksek potansiyele sahip alanlardan biridir. Sultan Sazlığı Millî Parkı ve Ramsar Alanı İdare ve Ziyaretçi Tanıtım Merkezi Kompleksinde; Ziyaretçi Tanıtım Binası, Gözlem Kulesi, Kuş Rehabilitasyon Merkezi inşaatı ve ahşap yürüyüş patikası ve kuş gözlem kulübeleri bulunmaktadır. Yerel pansiyonlar konaklama imkânı sunmakta, güney sazlıklarının içinde kuş gözlemi için kayık turları düzenlenmektedir.

Kaynakça: M. E. Sönmez, M. Somuncu, "Sultansazlığı'nın Alansal Değişiminin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi", *Türk Coğrafya Dergisi*, 2016, 66/1-10; M. Somuncu, *Cumhuriyet'in 75. Yılında Kayseri,* Kayseri Valiliği Yayını, Ankara 1998; M. Somuncu, Kayseri-Sarımsaklı Ovası ile Çevresinin Beşerî ve İktisadi Coğrafyası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1993; U. Özesmi-M. Somuncu-H.Tunçel, "Sultan Sazlığı Ekosistemi", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Türkiye Coğrafyası Dergisi*, 1993, 2/275-288; M. Somuncu. "Develi Ovası'nın Kuzey ve Batı Bölümünde Rüzgâr Erozyonu Sorunu İle Alınması Gereken Önlemler Üzerine Bir Araştırma", *Jeomorfoloji Dergisi*", 1988, 16/37-45.

MEHMET SOMUNCU

SUN, SAMED AYDIN

Gazeteci (Kayseri, 1995-). İlk ve ortaöğrenimini Sadiye Nuhoğlu İlköğretim Okulunda tamamladı. Sümer Lisesinden mezun oldu (2013). Daha sonra Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2017 yılında mezun oldu. Mezuniyetinin hemen ardından, o dönemde ismi Doğan Haber Ajansı, günümüzde ise Demirören Haber Ajansı olan DHA'da polis-adliye muhabiri olarak görev yapmaya başladı. Hâlen DHA'da muhabir olarak görevine devam eden Sun'un, *Hürriyet*, *Milliyet*, *Posta* başta olmak üzere birçok ulusal gazetede haberleri yer almaktadır. *Kayseri Star Haber* gazetesi muhabiri olduğu dönemde *Gerçek Haber* gazetesine transfer oldu ve burada da şehir protokolüyle röportajlar yaparak gazetecilik görevini sürdürmektedir. Anadolu Üniversitesi

Samed Aydın Sun

Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden de mezun oldu (2021). İletişim Fakülteleri arasında "Oscar" olarak nitelendirilen 29'uncu Aydın Doğan Genç İletişimciler Yarışması birinciliği ve Kayseri Gazeteciler Cemiyeti tarafından birincilik ödülü başta olmak üzere çok sayıda mesleki ödüle layık görüldü.

YAYIN KURULU

Şakir Sungar

SUNGAR, ŞAKİR

Gazeteci, yazar (Kayseri, 1907 - Kayseri, 1982). Kayseri'nin Camiikebir Mahallesi'nde doğdu. Babası, Kâmil; annesi, Necmiye'dir. İlk ve ortaöğreniminden sonra Kayseri Lisesinde okudu. Onuncu sınıftan ayrılıp öğretmen olarak hayata atıldı (1933-1934). Üç yıl şehir okullarında çalıştıktan sonra İstanbul'a giderek *Son Posta* gazetesinde çalışmaya başladı (1936). İki yıl bu gazetede zabıta muhabirliği yaptı ve *Cumhuriyet* gazetesine geçti. İki yıl da burada çalıştıktan sonra *Tan* gazetesinde muhabirlik yaptı. Necip Ali Küçüka'nın çıkardığı *Hakikat* gazetesinde adli röportajlar yazmaya, böylece yazarlığa başladı. İkinci Dünya Savaşı içinde Tan ve *Hakikat*'teki görevlerine devam ederken İstanbul'un korkulu günler geçirdiği sırada evini Kayseri'ye gönderdi, ardından 1940'ta kendisi de gitti.

Kayseri'de Vali Cavit Ünver'in isteği üzerine *Kayseri* gazetesini yönetmeye başladı. 1948 yılına kadar hem bu gazetenin başında bulundu hem de İl Basımevi müdürlüğü yaptı. *Kayseri* gazetesinde çeşitli yazıları yer aldı. 1949'da Kayseri'de *Erciyes Postası* gazetesini çıkardı.

Ş. Sungar, 1951'de Ankara'ya giderek bir yıl *Ulus* gazetesinde çalıştı. 1952'de de İstanbul'a gitti, *Altıok* dergisini kurdu. On beş günde bir çıkan bu derginin yayını, 1960 yılına kadar devam etti. "Saat Onbir Buçuğa Geldi" başlıklı bir yazısı yüzünden mahkemece hüküm giydiyse de 27 Mayıs Devrimi'nden sonra cezası afla düştüğünden hapse girmedi.

Devrimden sonra yeniden Kayseri'ye gelen Sungar, *Hâkimiyet* ve *Emel* gazetelerinde yazılar yazdı. Bu arada beyin kanaması geçirdiğinden bir süre çalışamadı. Ancak 1970'e kadar *Emel* gazetesinde yazmaya devam etti. Kayseri'de, *Gerçek* adlı haftalık bir gazete de çıkarmaya başladı (15 Temmuz 1971). *Kaderin Cilveleri* adlı romanı, burada tefrika edildi.

Eserleri: *31 Mart Vak'asının Suçluları Nasıl Asılmışlardır?* (1946); *Öğretmenin Esrarı* (1947); *Filiğin Emin Baltayla Nasıl Öldürüldü?* (Ermenilerin balta ile keserek öldürdüğü bir Kayserilinin başından geçenler anlatılmaktadır, 1948); *Zincidere'de Neler Gördüm* (1948); *Kayseri Rehberi* (1965); *Ankara Rehberi* (1969); *Orman İşletmelerinde Neler Gördüm?* (Eskişehir, 1946); *Yavuz'un Elçisi* (Eser, Kayseri'de yazılmış ve Güzel Sanatlar Derneğince 29 kez temsil edilmiştir.); *Gedik Ahmet Paşa* (Piyesi, 1970'te kaleme aldı.); *Turizm ve Turist* (Kayseri'nin turizm yönünden önemini belirten broşür, 1970 yılında yayımlandı.); *Boz Ahmed'in Osman* (Roman, Başak Film tarafından filme uyarlanmıştır.); radyofonik piyesler yazdı.

Kaynakça: Önder, *KBT* s. 167-168; Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010, s. 630-32; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 410.

YAYIN KURULU

SURETİALEM FOTOĞRAF VE SİNEMA SANATI DERNEĞİ

Dernek, 2012 yılında kuruldu. Kurucu üyeleri; Yusuf Kartal, İsmail Kaya, Metin Şimşek, Mustafa İbakorkmaz, Tamer Avcı, Yaşar Taflı, Nevzat Cansever'dir. Suretialem Fotoğraf ve Sinema Sanatı Derneğinin Kayseri'den ve Türkiye'nin çeşitli illerinden üyeleri bulunmaktadır. Dernek, amacını "Kayseri'nin ve Türkiye'nin tarih, kültür turizmini fotoğraf sanatıyla duyurmak için çalışmalar yapmak" olarak tanımlamaktadır.

Dernek, yayın faaliyeti olarak *Medrese Kültür Sanat Edebiyat** (2014) dergisini beş sayı yayımlamıştır. Suretialem Fotoğraf ve Sinema Sanatı Derneği, 2016 yılında Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonuna üye olmuştur. Fotoğraf sergileri, fotoğraf eğitimleri düzenlemekte, fotoğraf gezileriyle gençlere fotoğraf sanatını sevdirerek onları kötü alışkanlıklardan uzaklaştırmak amacıyla gezi, eğitim ve

atölye çalışmaları yapmaktadır.
Hazırladığı projeyle Gençlik ve Spor Bakanlığının gençlik projesi uygulaması kapsamında çalışmalar yürütmektedir. "Suretialem Fotoğraf Kahve" adlı proje çerçevesinde gençlere ücretsiz eğitim vermekte, gençler için hazırladığı mekânda kitap okuma, sinema gösterileri, fotoğraf eğitim ve sunumları gibi etkinlikler gerçekleştirmektedir. Kuruluşundan itibaren derneğin başkanlığı, Yusuf Kartal tarafından yürütülmektedir.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Suretialem Fotoğraf ve Sinema Sanatı Derneği'nin bir faaliyetinden görünüm

SURLUEV, BURHAN

Udi (Kayseri, 1960-). İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de tamamladı. Müzik hayatına, İsmail Ediz'den ud dersleri alarak başladı (1980). Halk Eğitim Merkezi TSM korosunda udi olarak görev aldı (1980-1985). Orduevi TSM korosu ve Erciyes Üniversitesi TSM Korolarında görev yaptı. Kayseri'de kurulan Belediye Konservatuvarında öğrenci olarak eğitim almaya başladı (1985). Dört yıl eğitimden sonra eğitmen olarak ve konservatuvar korosunda udi olarak görev yaptı. Ayrıca iki yıl kadar Talas İlçesi Belediye Konservatuvarı TSM Bölümü'nde eğitmen ve koro şefi olarak görev yaptı (1998). Kayseri Büyükşehir Belediye Konservatuvarı müdürlüğünden emekli oldu (2004-2019). Evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Burhan Surluev

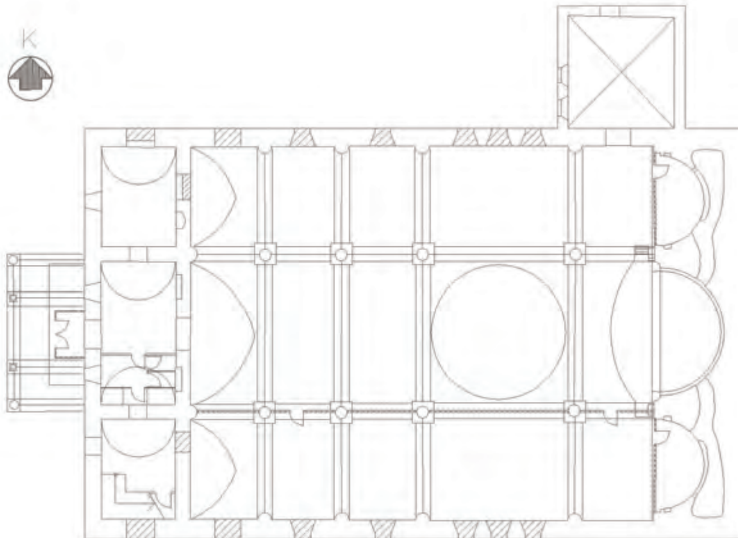
SURP ASDVADZADZİN (MERYEM ANA) KİLİSESİ

Kilise, Meryem Ana'ya adanmış olması dolayısıyla Ermenice "Surp Asdvadzadzin" adıyla bilinir. Yapının bulunduğu alan, XX. yüzyıl başlarına kadar sur içinde, Emir Sultan Mahallesi* olarak anılmıştır.
Yapı, ilk olarak 1277 tarihli bir el yazmasında bahis konusu olmuştur. Bu el yazmasına göre şehrin Hristiyan geçmişinin başlarına tarihlenebilecek ana kilise olduğu belirtilmektedir. Eski kaynaklardan, yer altında ve ahşap olduğu bilgisi edinilen yapının adı, 1808'e kadar birçok Ermeni dinî hatıratında geçmekte ve onarımıyla ilgili pek çok belge bulunmaktadır. Sözgelimi, Osmanlı Arşivindeki 1725 tarihli bir belgeye göre, depremde yıkılınca "önceki hâlinden noksan" yapılması şartıyla onarımı kabul edilmiştir. Aynı belge, kilisenin ferman gereğince onarılmasına karşın keşfinden fazla yapıldığı iddiasıyla yıktırılmak istendiğini ve bunun üzerine bir kez daha keşfinin rica edildiğini içermektedir. 1781 tarihli bir şeriye sicilindeyse çökme tehlikesinde olduğu gerekçesiyle onarım izni istendiği, yapılan keşif üzerine onarımına izin verildiği kayıtlıdır. Kilisenin onarımıyla ilgili olarak bir de 1831 tarihli ferman bulunmaktadır. Halkın ve özellikle şehrin ileri gelenlerinden Hacı Garabed Zartaryan'ın katkılarıyla kilisenin yeniden inşa edilmesi, büyük olasılıkla bu fermanla mümkün

Surp Asdvadzadzin (Meryem Ana) Kilisesi'nin 60'lı yıllardaki görünümü

olmuştur. Kilisenin batı cephesindeki oval pencerenin altında yazan "1835" rakamı, bu onarım sırasında yazılmış olmalıdır. Kilisenin koruma kurulundaki dosyasında, narteks ve naos arasındaki kapının üstünde bulunan iki kitabenin çevirisi yer almaktadır. Üzeri boyanarak kapatılan oval kitabede, "Garabet Ağa Zartaryan bu binayı, bu Tanrısal yapıyı Ermeni cemaatinin ve asilzadelerinin yardımı ile inşa ettirdi. İnşa tarihi 1838 Şubat" yazmaktadır. Bunun altında, üzerine sonradan yazılan yazılarla tahrip edilen bir diğer kitabede ise "Sen sema-i padişahın ve sen nura boğan yukarıdaki kudsi şerifin sen aziz Meryem Ana'nın ismi ile inşa olunan bu bina, Osmanlı İmparatoru Sultan Mahmut tarafından verilen ferman ve Majak vilayetinin mergazası olan Başpiskopos Hakop Efendi' nin önderliği ve aynı derecede takdis olunan Ermeni evlatlarının yardımları ile meydana getirilmiştir. 1287 Şubat." yazdığı belirtilmektedir. Aynı kitabenin bir başka okumasında, "Başpiskopos Manuk"un adı ve yapının, "Ermeni takvimine göre 1290" (Miladi takvime göre 1841-1842) yılında "yenilendiği" bilgisi verilmektedir. Kilise üzerinde tespit edilen farklı tarihler karışıklık doğursa da yapımın 1835'te bittiği, bezeme vb. eksiklerin sonraki yıllarda tamamlandığı ve tarihlerin, yapı üzerinde ayrı ayrı belirtildiği düşünülebilir. Yine çeşitli kaynakların verdiği bilgiler değerlendirildiğinde kilisenin 1875'te de müdahale gördüğü, kubbesinin de sonradan inşa edildiği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da kubbenin 1875 onarımıyla mı yoksa 1885 yılında mı yapıldığı konusunda çelişki ortaya çıkmaktadır. Ancak, on yıllık bu belirsizlik, Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim tebaasının XIX. yüzyıl. sonlarında kiliselere kubbe yapmak konusunda kazandığı serbestliği değiştirmemektedir.

1895 yılında Ermeni ve Türkler arasında yaşanan çatışmada, Ermenilere sığınak olan, Kayserililerin "Büyük Jam" dediği kilise, I. Dünya Savaşı'na kadar işlevini sürdürmüştür. Ardından depo, sergi salonu, belediye, zabıta karakolu olarak kullanılan yapı, 1980 yılında, korunması gereken kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne tahsis edilerek daha çok, spor olmak üzere resim, müzik, yabancı dil vb. kursların verildiği bir yer olmuştur. Bu süreçte mimari niteliklerine özen gösterilmeksizin kullanılan kilise, 2012 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiş ve 2019 sonlarına dek süren restorasyon süreci başlamıştır. Bugün, Şehir Kütüphanesi olarak mimari ve kültürel değerine daha yakışır biçimde kullanılmaktadır.

Surp Asdvadzadzin (Meryem Ana) Kilisesi'nin, spor salonu olarak kullanıldığı dönemdeki planı (Çizim: Ş. Güngör)

Ana yapı malzemesi taş olmak üzere yığma teknikle inşa edilen kilise, dörder sütunla üç nefe ayrılmış bazilikal planlıdır. Orta nefin girişten itibaren 3 ve 4. sütunları arasında kalan alanın üzeri kubbe, diğer kısımlar tonozla örtülmüştür. Batıdaki üç kemerli portikten, nartekse ulaşılır. Narteksteki ana kapıya ek olarak, yanlarda birer -bugün kapatılmış durumda- kapı bulunmaktadır. Bunların dışında, kuzey ve güney duvarlarının batı ucundaki ikişer giriş de kilisenin ana ibadet mekânı olan naosa geçiş sağlamaktadır. Narteks ve portiğin üzerindeki galeriye çıkış, sonradan narteksin güney bölümüne eklenen betonarme bir merdivenle sağlanmaktadır. Yapının kuzeydoğusunda, büyük ihtimalle sonradan eklenen vaftizhane yer almaktadır.

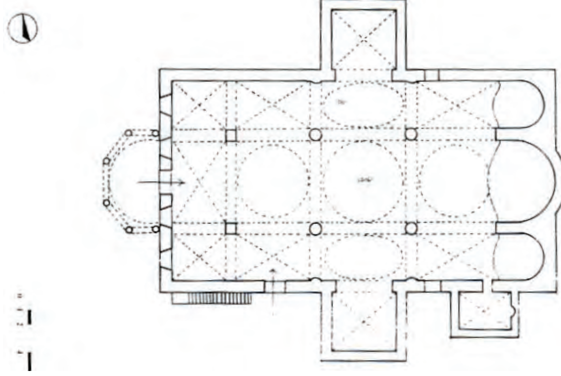
Kilise, ayrıntılarında "klasik canlandırmaların" yoğun olarak göze çarptığı ancak genel kurgusundaki masif ve yalın etki nedeniyle bölgenin geleneksel karakterinden fazla uzaklaşmayan bir cephe düzeni göstermektedir. Cephelerdeki kemerler, içteki strüktürün dışa yansıtılması bakımından bölge kiliseleri için bir yeniliktir. Batı tarzı bir giriş amaçlandığını gösteren portik, ortadaki geniş ve yüksek üç kemer açıklıklı narteksi ve alınlığıyla cephenin genel kurgusundaki simetriyi güçlendirmektedir. Galeri katında, kemerin altındaki duvarın, ortada oval ve yanlardaki birer pencereden oluşan açıklıkları, bu etkiyi daha da pekiştirmiştir. Tüm pencereler dışta düz söveli, dikdörtgen açıklıklardır. Alttakilerin üzerinde düz birer korniş, üst kat pencerelerinin üzerinde, cephedeki neoklasisizmin ilk göze çarpan ögesi olarak üçgen alınlıklar bulunmaktadır.

Doğuda, apsisin dışa yansıtılmadığı sağır bir cephe oluşturulmuştur. Çok sayıda taşçı işareti görülen, yüzeyin ortasından yükselen alınlık, cephedeki tek harekettir. Kubbe, alınlığın gerisinden görünüşe katılmaktadır. Kasnak, pencerelerin arasındaki plasterlerin, alınlıkları, plasterlerin üzerindeki başlıklar ve kupa/vazo kabartmaları ile XIX. yüzyıl Batı etkilerinin en yoğun olarak görüldüğü bölümdür.

Surp Asdvadzadzin (Meryem Ana) Kilisesi'nin 2021 yılı görünümü

Yapı, cephe düzeyinde ele alındığında saçak profili, oval pencereler ve kasnaktaki vazo kabartmalarıyla sınırlı barok etkilenmelerle birlikte, daha çok XIX. yüzyıl klasik canlandırmacı üslubunu yansıtmaktadır. İçeride ise sütun başlıkları, kubbe etek silmesinin profili, apsis ve galeri döşemelerinin biçimlenişi ve batı kapısının çevresindeki düzenleme, üslup özelliklerinin tartışılabileceği yerlerdir. Tekrar eden profillerden oluşan etek silmesi, strüktürel bir öge olan kubbeye, dekoratif bir geçiş hazırlamıştır. Neflere doğru dalgalanarak uzanan galeri döşemesi ve apsis döşemesindeki benzer kıvrımlar, barok karakterdedir. Yivli gövdeli, yumurta frizli, volütlü plasterler ve iki yandaki sütunlarla bu ögelerin üzerindeki korniş, batı girişini vurgulayan ayrıntılardır. Kornişin üzerindeki kitabe-

Restorasyonu 2019 yılında tamamlan Kilise, Şehir Kütüphanesi olarak mimari ve kültürel değerine daha yakışır biçimde kullanılmaktadır (KBB Arşivi).

Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi planı (Çizim: F. İlter)

lik ise yarım eliptik üst parçası ve elips biçimli kitabesi ile dönemin seçmeci tavrına uyarak klasik ve barok ögelerin birlikteliğine örnektir. Geçirdiği restorasyonda, spor salonu olarak kullanıldığı sırada boyanarak kapatılan örtü ögeleri, duvar ve sütunlar temizlenerek bezeme ögeleri açığa çıkarılmıştır.

Kaynakça: BOA, C.Adl. 3027 M 1138; M. Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK Basımevi, Ankara 1997; A. Alboyacıyan, *Badmootiun Hye Gesaria*, Cairo 1937; M. Karakaş, "18. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Kayseri 1997; M. Kılıç, "197/1 Numaralı Kayseri Şeriye Sicili H 1246/1248 (M 1831/1832) Transkripsiyon ve Değerlendirme", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2002; K. Pamukciyan, *Ermeni Kaynaklarından Tarihe Katkılar-Zamanlar, Mekânlar, İnsanlar*, Aras Yayıncılık, İstanbul 2003.

ŞEYDA GÜNGÖR

SURP KRİKOR LUSAVORİÇ KİLİSESİ

Yapı, Ermeniler arasında, Hristiyanlığın kabulünü sağlayan ve bu nedenle "Aydınlatcı Aziz" olarak anılan Krikor Lusavoriç'e ithaf edilmiştir. İlk kuruluş tarihi 301 olan kilise, 1859'da Karamercan Ermeni Okulunun arsası üzerine ikinci kez inşa edilmiştir. 1883-1885 yılları arasında geçirdiği büyük onarımın iki kitabesi bulunmaktadır. 1902-1903 yıllarında ise kilisenin içi sıvanarak altın yaldızlı bezemelerle kaplanmış ve kadınlar kısmı ile üst kat koro ve ibadet yerleri genişletilmiştir. 1878'e kadar Surp Sarkis Kilisesi Mütevelli Heyetince yönetildikten sonra, Gümüşyan Okulu ile ayrı bir mahalle oluşturmuştur. I. Dünya Savaşı sırasında kullanılmayan yapı, küçük onarımlarla 1919'da tekrar açılmıştır. 1999'da restore edilerek özgün işlevini sürdüren yapı, İç Anadolu Bölgesi'ndeki ibadete açık tek Ermeni kilisesidir.

Kilisenin bulunduğu Caferbey Mahallesi*, XIX. yüzyılda "Dışarışar Selaltı Mahallesi" olarak bilinmekteydi. Yapı, büyük bir avlu içinde, Gümüşyan Kız (1899) ve Erkek (1868) Okulları ile birlikte yer alıyordu. Bugün, okullara ait duvarların bir kısmı ayaktadır. Kilise, üç nefli bazilikal planlıdır. Batıdaki beş kenarlı portikten nartekse geçilir. Narteks; çapraz tonozlarla örtülen, ortada geniş, yanlarda dar, üç birimden oluşur. Kemerlerle narteksten ayrılan naos, ikişer sütunla ayrılan neflerden oluşmaktadır. Orta nef birimleri kubbe, yan neflerin orta kısımları oval kubbe, diğer bölümleri çapraz tonoz örtülüdür. Yan duvarların kubbe hizasındaki kısımlarının kuzey ve güneye doğru genişletilmesiyle farklı bir plan şeması elde edilmiş, bu durum bazı sanat tarihçilerini, kilise planının haç biçiminde olduğu görüşüne yöneltmiştir. Ancak, bu birimler haçvari bir plandan çok, naosa katılan eyvan etkisi yaratmaktadır. Doğuda protesis, diakonikon ve apsis yer almakta, apsis dışarıda küçük dairesel bir duvarla kendini göstermektedir. Narteks ve portiğin üzerindeki galeriye çıkış, dışarıdan, yan duvarların batı ucuna bitişen merdivenlerle sağlanmıştır. Kuzeydeki merdiven bugün mevcut değildir. Ancak buradaki kapı, merdivenin varlığına işaret etmektedir.

Cepheler; üçgen alınlıklar, saçak silmesi ve pencerelerin üzerindeki kornişlerle zenginleştirilmiştir. Duvar örgüsünde görülen renk farkı, portiğin onarımlardan birinde eklenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Pencere üstlerindeki bezemelerin üslubuna bakılırsa bu müdahale, son onarımın yapıldığı 1903 yılında gerçekleşmiş olabilir.

Yapı, kesintilerle de olsa işlevini sürdürdüğünden, donanım ve bezemeleri iyi durumdadır. Galeri ve bema korkulukları ile ahşap altarlar, bölge kiliseleri için örnek olabilir. Dinî konular ve bitkisel

motiflerden oluşan duvar resimleri daha çok, örtüde yoğunlaşmıştır. Gri-mavi üzerine sarı yeşil ve mavi renkler kullanılmıştır. Altın yaldızla bezenen altar, sütun başlıkları ve apsis önündeki ayaklara bitişik sütunceler oldukça gösterişlidir. Çoğu kilisede olduğu gibi pandantiflere İncil yazarları resmedilmiş, pencerelerin kenarları bezeme şeritleriyle vurgulanmıştır.

Kaynakça: P. Tuğlacı, *İstanbul Ermeni Kiliseleri*, Pars Yayın Ltd., İstanbul 1991; L. P. Dabağyan, *Türkiye Ermenileri Tarihi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2003; F. İlter, "19. Yüzyıl İç Anadolu Azınlık Yapıları Üzerine Gözlem ve Değerlendirmeler, *12. Türk Tarih Kongresi* Ayrı basım, TTK, Ankara 2000; Ş. Açıkgöz Güngör, "Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler", İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, (Doktora Tezi), İstanbul 2007.

ŞEYDA GÜNGÖR

Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi

SUSKU SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

Susku Sanat/Edebiyat dergisi, 1989-1993 tarihleri arasında Kayseri'de iki dönem hâlinde yayımlandı. İki aylık bir periyot öngörerek çıkmasına rağmen periyotlarında aksamalar oldu. Birleşik sayılar dâhil, her iki dönem de beşer sayı çıkan bir sanat edebiyat dergisidir. Kapak dâhil, kırk sayfa olarak yayımlanmıştır. Derginin sahibi ve genel yayın yönetmeni, Mehmet Uçar; sorumlu yazı işleri müdürü ise Nasır Kayar'dır. İlk sayısı, Haziran/Temmuz 1989 yılında çıktı. Mehmet Akif'le başlayan, Nurettin Topçu, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu'nun temsil ettiği dünya görüşü ve edebiyat anlayışını merkeze alan bir yayın çizgisi oluşturmuştur. Bu isimlerin yanı sıra 80 kuşağının, Üç Çiçek benzeri yayınlarının da etkileri dergide görülmektedir. Bu yönüyle farklı dünya görüşüne sahip şair ve yazarlara da sayfalarında yer vermiştir.

Susku Sanat/Edebiyat dergisi temelde Mehmet Uçar tarafından çıkarılmıştır. Abdullah Bektaş, Muhammed Ali Garip, İlyas Aslan, derginin temel ekibidir. Mehmet Uçar'ın birden fazla müstear isimle yazı, şiir ve çevirileri yayımlanmıştır. Dergi, yayımlandığı dönemde edebiyat çevrelerinde kendine yer edinmiş, birçok yazar ve şair, ürünleriyle dergiye katkıda bulunmuştur. *Susku* Sanat/Edebiyat dergisinde ürünleri yayımlanan isimler şunlardır:

Mehmet Uçar, Abdullah Bektaş, Tamer Kaplan, Salih Yalçın, Osman Yılmaz, İlker Toprak, Fuat Çiftçi, Erdal Danacı, Ahmet Yetiş, Güllü Güngör, Mustafa Arslan, Muhammed Ali Garip, Ersin Erdoğan, Şebnem Şenlen, M. Cemil Erdem, Halil Özden, Ayhan Değirmenci, Baki Ayhan T., Sıtkı Karaca, Ahmet Gök, Hüseyin Çiftçi, Zahide Nimet Özcan, Şule Kardeş.

Dergi, Haziran-Temmuz 1990 yılında yayımlanan beşinci sayısı ile birinci dönem yayın hayatını sona erdirdi. 1992 yılında Nisan-Mayıs sayısıyla ikinci dönemiyle yeniden yayımlanmaya başlanmıştır. Bu dönemde derginin temel ekibine ve yazar kadrosuna yeni isimler katılmıştır.

Recai Tekin, Şule Kardeş, Azize Karaköse, Emel Kaplan, Mustafa Aslan, Şebnem Şenlen, Nazir Akalın, Özgür, Ahmet Gök, Levent Telli, Hüseyin Çiftçi, Hasan Aktaş, Veli Karanfil, Muzaffer Koçer, Mustafa Karaman, İlyas Aslan, Mustafa İbakorkmaz, Muhammed Ali Garip, Abdullah Bektaş, Cahit Aktaş, Mansur Tuncay Taşçı, Hakan Albayrak, Kadir Çetin, Özlem Aslan, Aziz Hamurcu, A. Levent Alpüren, Metin Akbaş, Evun Sevgi Okumuş, Ahmet Harun, Oktay Kılıçarslan, Fazıl Karaköse, Selçuk Küpçük, Seyfullah Karaköse, Fatih Başlan, Mustafa Ersözlü, Kenan Çağan, Ali Kamış, Eda As-

Susku Sanat Edebiyat Dergisi 1. sayısı

Suyakanmış Hatun Kümbeti-2022

lan, Arzu Karaca Ayçiçek, Erdoğan Altınkaynak, Recep Garip, Dr. Berat Gül, Kadir Çetin, Ercan Oğuz, Fuat Çiftçi, Erol Göka, Ahmet Karadağ, Nurettin Aytemur, Hayrullah Arslantekin, M. Akif Cihan, Haluk Aslantürk, ikinci dönemde ürünleriyle dergide yer alan isimlerdir. Yusuf Kaplan, Âşık Meydani gibi farklı isimlerle yapılan söyleşiler, Rabindranath Tagor, Halil Cibran ve çağdaş Arap şiirinden yapılan çeviriler, dergide dikkat çeken farklı bölümleri oluşturmuştur.

Susku Sanat/Edebiyat dergisi, Nisan 1994'te yayımladığı 5-6 sayıları içeren toplu sayısıyla yayın hayatına veda etmiştir.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

SUYAKANMIŞ (SUYURGUKMUŞ) HATUN KÜMBETİ

Melikgazi ilçesi, Yanıkoğlu Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnşa kitabesi bulunmamaktadır. Kimin için yapıldığı, mimarı ve kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Üslup özelliklerine göre XIV. yüzyıl üçüncü çeyreğine tarihlenir. Tamirlerle günümüzdeki şeklini almıştır.

Kesme taştan, 5.30 m boyutlarında, altıgen planda, baldaken tarzda inşa edilmiştir. Kubbe örtülü olması gereken üst örtüsü bugün mevcut değildir. Profilli silmelere sahip kaidesi olmasına karşın cenazeliği yoktur. Kaide üzerinde baldakeni taşıyan "L" biçiminde birer ayağı bulunmaktadır. Ayaklar üzerine iki kademeli sivri kemerlerle taşınan pandantiflerle bugün bulunmayan kubbeye geçilmektedir. Saçak altında nesih yazı kuşağı ve silme ile geçilen bir saçakla son bulmaktadır. Kümbette herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

Saçak altında yer alan nesih hatlı bir satırlık yazıda Âl-i İmrân suresi 18-21. ayetleri yazılıdır.

Fakat türbenin Osmanlı Sultanı Genç Osman'ın annesine ait olduğunun hangi dayanağa göre söylendiği bilinmemektedir. Osmanlı Dönemi'ne ait 1530 tarihli defterde Suyakanmış Hatun Türbesi geçmemekte fakat aynı isimde bir zaviyeden bahsedilerek vakıfları sayılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğünde Suyakanmış Hatun binti Abdurrahman'a ait H 917 (M 1511/1512) tarihli bir vakfiyede, aynı isimle zaviyenin yerinin tarif edildiği belirtilmektedir. Bu kayıtlara göre, Genç Osman'ın annesine ait olmasının tarih bakımından mümkün olamayacağı anlaşılır. Kayıtlardan, Suya Kanmış Hatun'un kimliği hakkında sadece babasının adının Abdurrahman olduğunu çıkarabiliyoruz. Fakat Osmanlı Dönemi'nde Suyakanmış Hatun Zaviyesi'ne ait olan *1584 Tarihli Tahrir Defteri*'ndeki kayıtlar, eski defterlerden aktarılmıştır. Kayıtlardan, adı geçen zaviyenin Şeyh Abdülkerim ve Şeyh Ahmed'in tasarrufunda bulunduğunu anlamaktayız.

Anadolu Selçuklu mimarisinde baldaken tarzında altıgen türbe bulunmamaktadır. Baldaken tarzın ise Beylikler Dönemi'nde yaygınlaştığı bilinmektedir. Yapının açık olan üst örtüsünün, benzerlerinden hareket edilerek içten kubbe, dıştan bir külah olması gerektiği ve XIV. yüzyıl üçüncü çeyreğinde yapıldığı söylenebilir. Planı ve formu ile Kayseri türbeleri arasında özel bir uygulamadır.

Kaynakça: BOA, 387 Numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (H 937/ M 1530) I -Konya, Bey-şehri, Ak-şehir, Laren-*

de, Ak-saray, Niğde, Kayseriyye ve İç-il Livâları (Dizin ve Tıpkıbasım), Ankara 1996, s. 221; Kemalettin Karamete, *Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış*, Kayseri 1934, s. 86; A. Kılcı, XIV ve XV. Yüzyıllarda Baldaken Tarzı Denen Türbeler, (AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1991, s. 19; O. C. Tuncer, *Anadolu Kümbetleri -Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, C. III, Ankara 1992, s. 48-49; Yeğen, *KTE*, s. 109; A. Çakmakoğlu Kuru, *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi*, Ankara 1998, s. 459-463; Satoğlu, *Ansiklopedi*, "Suya Kanmış Hatun Türbesi"; S. Cirtil, Eretna Beyliği Mimarisi, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2001, s. 251-253.

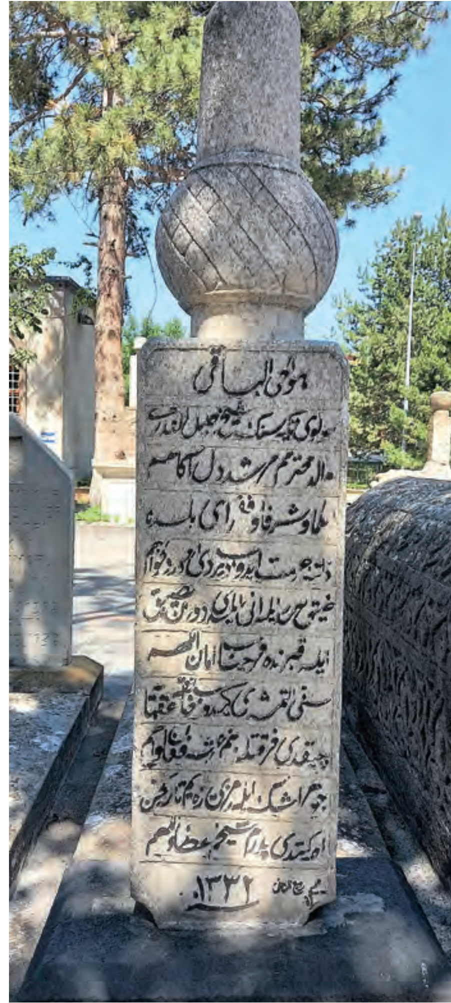
SAİM CİRTİL

SÜLEYMAN ATÂULLAH EFENDİ

Mevlevi şeyhi (Kayseri, 1856 - Kayseri, 9 Mart 1914). Babası, Kayseri Mevlevi Şeyhi Seyyid Ahmed Remzi Dede Efendi; annesi, Konyalı Çelik Paşazade'nin kızı ve İbrahim Paşa'nın kız kardeşi Libas Hanım'dır. Oğluna, babasının adını vermiştir. Bir buçuk yaşındayken annesi, on yaşındayken de babası öldüğünden eniştesi ve vekili Hacı Osman Dede ile diğer eniştesi Nuh Efendi Hoca'nın himayesi ve terbiyesi altında büyüdü, onlardan ders okudu.

On altı yaşında iken İbrahim Tennurî ahfadından Gavremzade Şeyh İbrahim Efendi'nin kızı Emetullah Kadriye Hanımla evlendi. Bu evliliğinden dört oğlu ile bir kızı dünyaya geldi. Oğulları Ahmet Remzi (Akyürek*), Mehmet Şemseddin (Şemsî*), Mustafa Hüsameddin, Osman Huldi Efendiler; kızı da Fatma Gevher [Barkınay] Hanım'dır. Çocuklarından Mehmet Şemseddin Efendi, Galatasaray Lisesinde öğretmenlik yaptı. Hüsameddin Efendi, Kayseri Mevlevihanesi şeyhlerinden idi. Huldi Efendi ise 23 yaşında Çanakkale'de şehit düştü.

Kayseri Mevlevihanesinde babasından sonra posta oturmuş ve 50 yıl şeyhlik yapmış olan Süleyman Atâullah Efendi şair olmamakla beraber şiirden anlayan bir zattır. Güzel şiir okurdu. Az konuşur, iyi Farsça bilirdi. Herkese kendini sevdirmişti. Vefat edince ailenin diğer şeyhlerinin de metfun bulunduğu Seyyid Burhaneddin Türbesi'nin avlusuna gömüldü.

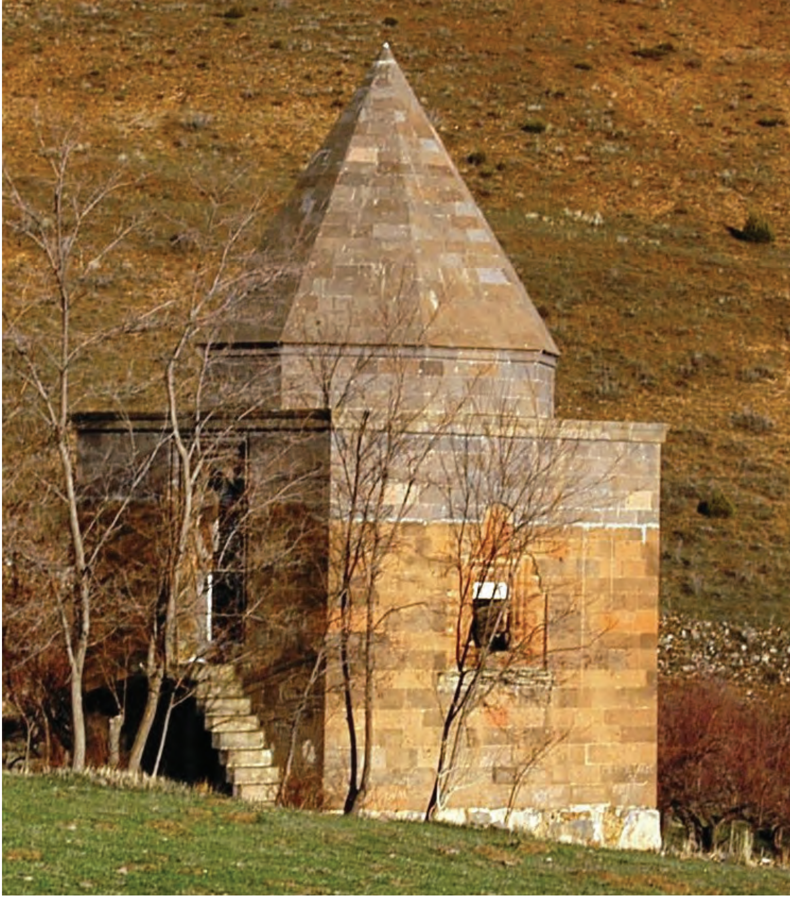
Süleyman Atâullah Efendi'nin Seyyid Burhaneddin Türbesi'nin avlusundaki mezar taşı

Atâullah Efendi'nin oğlu Ahmet Remzi (Akyürek*) Dede tarafından yazılmış, türbe avlusundaki mezar kitabesi:

Mevlevî tekyesinin şeyh-i celîlü'l-kadri
Vâlid-i muhteremim mürşid-i dil-i âgâhım
Ulema vü fukarâ vü şürefâ-yı belde
Zâtına hürmet idüp dirdi odur dil-hâhım
Zıyk-ı sadr ile anı eyledi devrân tazyîk
Eyle kabrinde ferah-yâb emân Allah'ım
Sinni altmıştı gidüp hankâh-ı ukbâya
Çıkdı firkatle benim arşa sütûn-ı âhım
Cevher-i eşk ile Remzî yazayım târîhin
Âh gitti pederim şeyhim Atâullah'ım
Fî 11 Rebîüssânî, sene 1332

Kaynakça: Pakalın, *SOZ*, C. XVII, s. 24; Çayırdağ, *KTA*, s. 67; Mazıoğlu, *ARAŞ*, s. 25, 250-251.

SELMA GÜNAYDIN

Süleyman Bey (Dulkadıroğlu) Zaviyesi (C. Aslan)

SÜLEYMAN BEY (DULKADIROĞLU)

Maraş/Elbistan merkezli Dulkadıroğlu Beyliği'nin hükümdarlarındandır. 46 yıl Dulkadır Beyliği'nde bulunan Nasıreddin Mehmed Bey, 1442 yılında vefat edince yerine, oğlu Süleyman Bey geçmiştir. Babası zamanında Osmanlı Padişahı Çelebi Mehmed'in, kardeşlerine karşı yaptığı mücadele sırasında (Fetret Devri) yardımına gitmişti. Onun yerine tahta çıkan oğlu II. Murad'ın desteğiyle Kayseri'yi Karamanoğulları'ndan geri almak için şehri kuşatmıştı. Tarihler, şehri Dulkadıroğulları'nın geri aldığını kaydediyorsa da şehirde Karamanoğlu hâkimiyetinde bir kopukluk olmadığından, bu teşebbüsünde muvaffak olamadığı veya çok kısa sürede ayrılmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır.

Süleyman Bey, tahta çıktığında yaşlı ve tecrübeliydi. Bu devirde Dulkadıroğulları, Kayseri'yi ele geçirememişse de şehrin en yakınından başlayan alanlar (Bünyan ve Talas'ın yukarı köyleri dâhil) Dulkadıroğulları sınırları içerisindeydi. II. Murad, oğlu Mehmed'e (Fatih Sultan Mehmed), Süleyman Bey'in kızı Sitti Hatun'u zevce olarak almıştı. 1450 Kasım ve Aralık aylarında bunun için büyük bir düğün yapılmıştır. Süleyman Bey, kızlarından birisini de Mısır Memluklu Sultanı Çakmak'a vererek iki tarafla da akrabalık tesis etti. Doğuya, mahallî beyler üzerine başarısız bir harekette bulunmanın dışında herhangi bir faaliyeti olmayan Süleyman Bey, hayatının sonunda çok fazla şişmanlamış, çok fazla hanıma ve evlada sahip olarak 1454 yılında vefat etmiştir. Yerine, oğlu Melik Arslan geçmiştir.

Onun Pınarbaşı'nın Pazarören bucağına yakın Gülâhi (Koccağız) köyü arazisinde yaptırmış olduğu iki katlı özgün bir mimariye sahip zaviyesi (Dulkadıroğlu Süleyman Bey Zaviyesi) bulunmaktadır. Yine bu tekkenin yakınında bulunan Melikgazi köyündeki Melikgazi Türbesi*, cami ve zaviyesine vakıflar yapmıştır.

Kaynakça: Refet Yinanç, *Dulkadır Beyliği*, TTK 1989, s. 55-58, 124-139; Faruk Sümer, "Bozok Tarihine Dair Araştırmalar", *AÜ DTC Fakültesi 50. Yıl Anma Kitabı*, 1973, s. 336; Çayırdağ, "Dulkadıroğulları'nın Kayseri'deki Eserleri", *KTA*, s. 253-260.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

SÜLEYMAN BEY TÜRBESİ bk. DULKADIROĞLU SÜLEYMAN BEY TÜRBESİ

SÜLEYMAN FEHMİ EFENDİ

Dersiâm (Kayseri/ Develi/Sindelhöyük, 1853 - İstanbul, 24 Mart 1919). Kocabaşoğlu Ali Efendi'nin oğlu olup 1867'de Kayseri'de Sahabiye Medresesine girmiş ve beş sene tahsilden sonra 1872'de İstanbul'a gelmiştir. Babıali civarında Hadım Hasan Paşa Medresesine girmiştir. 1887'de bu medreseden kaydını Hamidiye Medresesine naklettirmiştir. Huzur dersleri hocalarından İstanbullu Hafız Mehmet Eşref Efendi'nin ders halkasında bulunup 1888'de icazet aldı. Şeyhülislam Bodrumi zamanında ruus (müderrislik) imtihanına girdi (1891) ve Beyazıt Camii'nde derse çıktı (1895). Beyazit Camii'nde icazet verdi (1897). İcazet verdiği esnada dördüncü rütbeden Osmanlı

ve Mecidiye nişanları kendisine ihsan olundu. 1900'da "İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği"nde görevlendirildikten sonra "Hareket-i Haric"e terfi olundu (1905). Beyazıt dersiâmlığı yanında Üsküdar'da Çinili Medresesine müderris tayin edildi (1909). Mezarı, Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

Süleyman Fehmi Efendi, Diyanet İşleri Başkanı Ali Rıza Hakses'in kız kardeşi Hasibe Hanım'la evlendi. Bu evlilikten çocukları olmadığından yeğeni Osman Efendi'yi yanına alarak "evlatlık" edindi, onu Fatih Medresesinde okuttu, vefat etmeden önce de Sindelhöyük'e dersiam tayin ettirdi.

Süleyman Fehmi Efendi, bilim adamlığı yanında esnaflıkla da uğraştı, İstanbul'da işlerini yürüttüğü birkaç dükkâna sahip oldu.

Süleyman Fehmi Efendi, Süleyman Kocabaş*ın dedesi Ahmet Efendi (I. Dünya Harbi'nde şehit) ile amca çocuklarıdır.

Kaynakça: Albayrak, *SDOU*, C. IV, s. 303.

SÜLEYMAN KOCABAŞ

SÜLEYMAN HAYRİ BEY bk. HAYRİ

SÜLEYMAN PAŞA (ABDÜLCELİLZÂDE)

Kayseri Valisi. Babası, Mehmed Emin Paşa'dır. Mîr-i mîrân (beylerbeyi), sonra vezir rütbesiyle Şehrizor valisi (1776) ve ardından Musul valisi, Sivas (1777), ikinci defa Musul (1779), Rakka (1783), ikinci defa Sivas (1784), Kayseri (1785), ardından Halep, Kars (1785) ve üçüncü defa Musul valisi (1786) oldu. Bir iki sene sonra vefat etti. Tedbirli, doğru idi.

Kaynakça: M. Süreyya, *SO*[2], C. V, s. 1546.

SELMA GÜNAYDIN

SÜLEYMAN PAŞA (KARA)

Vali (? - İzmir, ?). Kayserilidir. Kapıcıbaşı oldu. Vezirlikle Kandiye valisi (1826/27), Girit (1829/30) ve Resmo valisi oldu. Sonra azledilip (1830) kapıcıbaşılık verildi. İzmir'de, evinde otururken vefat etti.

Kaynakça: M. Süreyya, *SO*[2], C. V, s. 1548.

SELMA GÜNAYDIN

SÜLEYMAN (RAFÎ') EFENDİ

Müderris. Kayserilidir. 1845-1866 seneleri arasında Huzur Dersleri'nde muhatap olarak bulunmuş 1867 senesinde Halep mollası olmuş, bir müddet sonra da vefat etmiştir.

Kaynakça: Ebül'ülâ Mardin, *Huzur Dersleri*, C. II-III, İstanbul 1966, s. 311.

YAYIN KURULU

SÜLEYMAN TÜRÂBÎ

Mevlevi şeyhi (? - Kayseri, 1835). Kayseri Mevlevihanesinin babadan oğula geçecek şekilde görev alan son dört şeyhinden birincisidir. Konya Ereğlisi'nde medfun şair Türâbî neslinden olup Mevlânâ Dergâhı postnişini Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin mürşididir.

Kayseri Mevlevihanesine şeyh olarak ta-

Süleyman Türâbî'nin Seyyid Burhaneddin Türbesi'nin içindeki mezar taşı

Mehmet Süme

yin edildi (1826), burada dokuz yıl şeyhlik yaptı. Mezarı, Kayseri'de Mevlânâ'nın hocası Seyyid Burhaneddin'in türbesi içerisinde bulunmaktadır. Kaleme alanın ismi belirtilmemiş olmasına rağmen, torunu Ahmet Remzi Dede tarafından yazılmış olduğu tahmin edilen mezar taşı kitabesi şöyledir::

Sânî-i Molla-yı Rûmî pîşvâ-yı ârifân
Mürşid-i râh-ı hakîkat feyz-bahş-ı sâlikân
Seyr idüp esrâr-ı arş ü âlem-i lâhûtı hep
Hak ile hakka'l-yakîn vuslatta idi her zamân
Oldu sırr-ı pâkine ilhâm-ı emr-i İrci'î
Bâl açup gitdi huzûra ol hümâ-yı lâ-mekân
Dergeh-i vâlâ-yı Mevlânâ'da iken post-nişîn
Tekye-i dârü's-selâma oldu şeyh-i kâmrân
Çıkdı bir târîh-i mu'cem Hayretâ dilden hemân
Kutb-ı devrân Şeyh Süleymân eyledi azm-i cinân / Sene 1251 (1835)

Kayseri Mevlevihanesi, Kale Önü'nde, şimdiki Vakıf Bayram Paşa İş Hanı'nın yerindeydi. Tekkeyi, IV. Murad'ın sadrazamı Bayram Paşa yaptırmıştır. Daha önce de bunun yerinde Seyyid Burhaneddin'in dergâhının olduğu, sonradan mevlevihaneye dönüşen bir yapı bulunduğu, tarihî kayıtlardan bilinmektedir. Tekke, yirminci yüzyılın başlarına kadar geldiği hâlde, sonradan yıkılıp yok olmuştur. Süleyman Turâbî'den sonra Mevlevihaneye oğlu Ahmed Remzi Efendi, şeyh oldu ve onun da mezarı, türbe içindedir. Ahmet Remzi Efendi'nin yerine oğlu Süleyman Atâullah Efendi*, onun yerine de son şeyh şair, mütefekkir Ahmet Remzi Dede (Akyürek) şeyh olmuştu. Her ikisinin de mezarları, türbe avlusundadır.

Kaynakça: Mehmet Çayırdağ, *Seyyid Burhaneddin Hüseyin,* Kayseri 1997; Mehmet Çayırdağ, "Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevilik", *KYTSB* [3], s. 101-114; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Mevlevihânesi", *Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 12, S. 2, s. 91-95; Mazıoğlu, *ARAŞ*, s. 1, 78, 79; Yaşar Kağıtçı, *Seyyid Burhaneddin Hazretleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2014, s. 135, 136.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

SÜME, MEHMET

Öğretim üyesi, tarihçi (Kayseri/Develi, 1967-). İlk, orta ve lise öğrenimimi Develi'de yaptı. 1988'de AÜ DTCF Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl içerisinde öğretmenliğe başladı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde başladığı yüksek lisans programından, "42 Numaralı Develi Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu H 1312-1313 (M 1894-1895)" adlı tezini tamamlayarak mezun oldu (1991-1993). "Develi Kazası 1839-1910" adlı doktora tezini Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı (7 Ekim 2008), doçentlik kadrosuna atandı (20 Şubat 2019). Hâlen Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Genel olarak Osmanlı Devleti'nin sosyal ve ekonomik, özelde ise Bolu, Kayseri ve Develi'nin idari, sosyal ve ekonomik yapılarına ilişkin çalışmalarını sürdürmektedir.

Eserleri: "Develi" *KBB, Kayseri Ansiklopedisi* (2009); "Yakınçağ Avrupa Tarihi" (Kitapta bölüm), AÖF Yayınları, (2013); *Evliya Çelebi'nin İzinde Bolu* (2013); *Gerede Nüfus Defteri*, C. I-II, (2015); *Bolu Nüfus Defteri* 1840 (2018); *XIX. Yüzyılda Orta Anadolu'da Bir Osmanlı Kazası Develi* (2018); *Geçmişten Günümüze Karadeniz'de Ulaşım*, Trabzon 2020; "Osmanlı Ulaşım ve Haberleşme Ağında Bolu Menzilinin Yeri ve Önemi", (2020) (Kitapta bölüm).

YAYIN KURULU

SÜMENGEN, ERDAL

Erdal Sümengen

Yazar (Kayseri/Develi, 1950-). İlköğrenimini Develi'de tamamladı. Liseyi, İstanbul'da Pertevniyal Lisesinde okudu. Bir süre Sosyal Bilimler Yüksek Okuluna devam etti. Ticaretle uğraşmaktadır.

Sümengen genellikle toplumsal ve lirik şiirler yazmaktadır. Şiirleri *Erciyes*, *İnanç*, *Yeni Çağrı*, *Kültür*, *Nazlı*, *Anadolu Sanat* ve *Hürriyet* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı.

Evli olan şair, iki çocuk babasıdır.

Eserleri: *Umut Çiçeği* (1983); *Yeter* (1986).

Kaynakça: Gürlek, *DŞY*, s. 183.

YAYIN KURULU

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası (Basın Yayın Albümü'nden)

SÜMERBANK KAYSERİ BEZ FABRİKASI

Yapıldığı dönem ve konumu itibarıyla büyük bir devrimin eseridir. Yapılış amacı, ekonomik ve sosyal işlevi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet oluşturma çabalarıyla doğrudan ilgilidir. Bundan dolayı tesis, sadece Kayseri merkezli değil, o dönemde oluşturulmaya çalışılan "modern" Türkiye hakkında genel bir değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Sümerbank'ın kurumsal yapısı incelendiğinde, Cumhuriyet'in ana fikirlerinin bir yansıması olduğu söylenebilir. Kurum, çalışanlarını, aileleriyle birlikte kendi "tek" kimliği altında toplamayı amaçlayan bir organizasyondur. Bu düşüncenin ilk uygulaması olan Kayseri Fabrikası ve lojmanları ise her ne kadar sanayileşme hedefini gerçekleştirmek için kurulmuşsa da aslında, ardında "modernleşme" hareketinin tetiklendiği şehir ölçeğinde bir düzenlemedir.

Tesis, Sovyetler Birliği'nden alınan 8,5 milyon Türk liralık krediyle ve dönemin Başbakanı İsmet İnönü tarafından Türkiye'ye davet edilen Sovyet uzmanların incelemeleri doğrultusunda, Turkstroj tarafından kurulmuştur. 20 Mayıs 1934'te temelleri atılan fabrika ve binaların tasarımı, Moskova'da yapılmıştır. İnşası, Türk-Sovyet iş birliği ile 16 ayda tamamlanarak 16 Eylül 1935'te dönemin Başbakanı İsmet İnönü tarafından, aralarında İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Celal Bayar başta olmak üzere bakanların ve SSCB'den gelen yetkililerin yer aldığı heyetin katılımıyla düzenlenen törenle hizmete açılmıştır. Mimarı, Prof. Ivan Nikolaev, müteahhidi ise Abdurrahman Naci Bey isimli bir Türk'tür. Amacı, halk tipi, ucuz pamuklu kumaş üretmek olan fabrika, pamuklu tekstil sanayi kolunun gelişmesine ve yurt ekonomisine geniş ölçüde yardımcı olmuştur.

Kuruluş yıllarında, 2.100 işçi ile 155 me-

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası, dönemin başbakanı İsmet İnönü tarafından, aralarında İktisat Vekili Celal Bayar başta olmak üzere bakanların ve SSCB'den gelen yetkililerin yer aldığı heyetin katılımıyla düzenlenen törenle hizmete açılmıştır. (B. Asiliskender Arşivi)

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikasının açılış töreninde, kendi yazdığı manzumeyi okuyan genç işçi Bayan Şükriye (Mehmet Şahin, "Kayseri'de Üçüncü Büyük Adım Sümer Bez Fabrikası", Bizim Kayseri, Aralık 2016, S. 25).

mur çalıştıran fabrikanın, memur ve ustalar için konutları, revir, kreş, işçi ve memur lokali, market ve fırın gibi temel ihtiyaçları karşılayacak birimlerle sosyal amaçlı sinema, 1.000 kişilik kapalı tribünlü futbol sahası, tenis kortu gibi spor birimleri ve etrafında müzikli eğlenceler de düzenlenen yarı olimpik bir yüzme havuzu bulunmaktadır. İşletme binası, 144x244 m'lik genişlik ve yaklaşık 35.000 m²lik kapalı alanıyla 1960'ların sonuna kadar Balkanlar'ın en büyük fabrika yapısı olarak bilinmektedir. Bununla birlikte, yerleşke içinde yer alan elektrik santrali, dönemin önemli modern mimari akımlarından Rus konstrüktivizminin sayılı örnekleri arasındadır.

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası, Cumhuriyet'in mekân devrimine bir örnektir. Hem mimari hem de şehircilik düzenlemeleri ile basit ve yalın nitelikler taşıyan binalardan oluşmaktadır. Fabrikanın mimari ve kentsel özellikleri, Kayseri şehrinin gelişimine yön vermiştir. Tesisin sahip olduğu modern tasarım ilkeleri, kentin planlanmasının ana fikirlerinden biri olmuştur. Ayrıca 1950 yılında, çalışanları ve emeklilerine kooperatif kurma hakkı tanımış ve lojmanlarının çevresindeki arazilerini konut yapımı için tahsis etmiştir. Günümüzde, Yeni Mahalle, Bebek Evler, Memur Evleri ve İki Yüz Evler olarak bilinen semtleri kurmuştur.

Sümerbank, Kayseri'de yeni yerleşim yerleri ortaya çıkarmasının yanı sıra kentin ekonomisine de katkıda bulunmuştur. Fabrika, işçisini çalıştırmaya başlamadan önce eğitmiş, onlara "zanaat" kazandırmış ve işlerinde uzman bireyler yetiştirmiştir. Bu bireyler, fabrikadaki çalışma sürelerinin ardından, özel girişimleriyle yeni tesisler kurmuş ve kentin ekonomik gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu sayede ekonomisinin gelişmesiyle Kayseri hem sosyal hem de ticari ölçekte hızla büyümüştür.

1999 yılında işletmeye kapatılan fabrika, -özelleştirilmek yerine- kamulaştırılarak Erciyes Üniversitesinin kullanımına bırakılmıştır. DOCOMOMO Türkiye Ulusal Çalışma grubunun girişimleri sonucu, "Sümerbank Kayseri Yerleşkesi" hem kent kültündeki hem de ulusal kimliğin oluşturulmasındaki öneminden dolayı 2003 sonunda, "anıt" olarak tescillenerek koruma altına alınmıştır.

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası, Mayıs 2012'de Abdullah Gül Üniversitesine tahsis edilmiştir. AGÜ, Sümerbank Bez Fabrikasını butik bir kampüs alanına çevirerek burada eğitime devam etmektedir. AGÜ, sahip olduğu kültürel mirasın sürdürülebilirliğini önemli bir sosyal görev olarak benimseyerek kampüs alanını sadece eğitim ve araştırma merkezi olarak değil, Kayseri'de yaşayanların bilim ve sanatla buluşacağı bir yerleşke kurgulamış, çevresiyle iletişim ve etkileşim içerisinde sosyokültürel bir merkeze dönüştürmüştür.

Kaynakça: B. Asiliskender, "From Industrial Site to University Campus: Sümerbank Kayseri Textile Factory", *DOCOMOMO (Documentationand Conservation of buildings, sites and neighborhoods of the Modern Movement) Journal 49*, 86-89, Fundaçio Miesvan der Rohe, Barcelona (2013); B. Asiliskender, "Cumhuriyet Sonrası Kalkınma Hareketi Olarak Sanayileşme ve Mekânsal Değişim", *TALİD Türkiye Literatür Araştırmaları Dergisi, Türk Mimarlık Tarihi Sayısı,* 7/13, 153-170, Bilim ve Sanat Vakfı, İstanbul (2009); B. Asiliskender, Modernleşme ve Konut: Cumhuriyet'in Sanayi Yatırımları ile Kayseri'de Mekansal ve Toplumsal Değişim, İTÜ FBE, İstanbul 2008 (Doktora Tezi); B. Asiliskender, "Installing 'Modern' Life Style with Architecture", *DC Papelas*, Universitat Politecnica de Catalunya, 13&14, 216-223, Barcelona (2005); B. Asiliskender, "Erken Cumhuriyet'in 'Modern' Mirası: Sümerbank

Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları", *Mimarlık*, 316, 53-58, Ankara (2004); B. Asiliskender, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mimaride 'Modern' Kimlik Arayışı: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Örneği, İTÜ FBE, İstanbul 2002 (Yüksek Lisans Tezi); D. Barlas, Etatismand Diplomacy in Turkey: Economicand Foreign Policy Strategies in an Uncertain World, 1929-1939, Brill (1998); I. Nikolaev, АрхитектурнаяТипологияПромышленныхПредприятий (Endüstri Yatırımlarının Mimari Tipolojisi), Stroyisdat, Moskova 1975 (Yeniden basım 2002); S. İlkin, "Birinci Sanayi Planı'nın Hazırlanışında Sovyet Uzmanlarının Rolü", *Cumhuriyetin Harcı 2 – Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004, s. 201-238.

BURAK ASİLİSKENDER

Sümersporun logosu

SÜMERSPOR KULÜBÜ

Kayseri'de kurulan ilk futbol takımıdır. 1935 yılında Sümerbank Bez Fabrikası* mensupları Şevket Turgut, Bülent Bedihi, Emin Yüce, Arif ve Gıyasettin Beyler tarafından kurulmuştur. Rengi siyah-beyazdır. Kayseri'de fabrikasının kurulmasından sonra 500 kişi çalıştıran iş yerlerinin spor kulübü kurması için çıkarılan 3530 sayılı Yasa gereği, Sümerspor kuruldu. İlk futbolcular burada yetiştirildi.

1960'lı yılların başına kadar Kayseri'nin bütün futbol müsabakaları, bütün 19 Mayıs Bayramı törenleri, buranın toprak zeminli, ufacık bir ahşap tribünü olan futbol sahasında yapıldı.

Sümerspor, 1936-1946 yılları arasında 10 yıl üst üste şampiyon olma başarısını göstererek kırılması zor bir rekora imza atmıştır. 1948-1949-1953-1959-1960-1964 tarihlerinde ve devamında sayısız Kayseri şampiyonlukları kazanan Sümerspor, Türkiye Kupası'nda üç tur geçme başarısını gösteren tek Kayseri takımıdır. En büyük başarısı, 1978-1979 sezonunda "Türkiye Amatör Takımlar Şampiyonu" olmasıdır. Antalya'da Türkiye şampiyonu olan Sümersporun başında genel kaptan olarak Nuri Yeşiloğlu, Antrenör olarak da Münip Beyhan vardı. Sümerspor, Sümerbank Bez Fabrikası'nın 1999 yılında üretimi durdurmasıyla müessese kulübü hüviyetini kaybetti. Takım, günümüzde bir gençlik kulübü olarak başta Antrenör Aziz Naldemirci olmak üzere birkaç Sümerspor sevdalısının katkılarıyla Kayseri gençliğine hizmete devam etmektedir.

HALİL SEVERCAN

Sümerspor'un unutulmaz genel kaptanı Nuri Yeşiloğlu (1924-1985)

SÜRAL, MEHMET MUZAFFER

Harp ve İstiklal madalyası sahibi albay (Kayseri, 1883- 10 Aralık 1965). Hacı Osman Bey'in oğludur. 14 Ocak 1901'de girdiği Harp Okulundan teğmen olarak mezun oldu (22 Ağustos 1903). Harp Okulundan mezun olduktan sonra 2. Ordu emrinde göreve başladı. Üsteğmen rütbesine yükseldi (22 Temmuz 1908). Yüzbaşı rütbesiyle 5. Kolordu 11. Süvari Alayı 4. Bölük'e tayin edildi (29 Kasım 1914). 5. Tümen 11. Kafkas Süvari Bölük Komutanı olarak göreve başladı (28 Aralık 1915). Binbaşı rütbesine yükseldi (1

1978-1979 Türkiye Amatör Takımlar şampiyonu Sümerspor takımı ve yöneticileri (H. Severcan Arşivi)

Mahir Sürmelibey

Mehmet Sürmeli

Cem Sefa Sütcü

Mart 1921) ve 18. Süvari Alay Komutanı olarak atandı. İstanbul'da Personel İşleri emrine (25 Ekim 1923), Konya Halıcıoğlu Askerî Lisesi beden eğitimi öğretmenliğine (6 Şubat 1924), Alaca Askerlik Şubesi Başkanlığına tayin edildi (8 Haziran 1925). Kağızman'da 19. Kolordu 1. Süvari Tümeni 41. Süvari Alay Komutanlığına atandı (15 Haziran 1934). Bu görevdeyken emekli oldu (2 Ocak 1937).

İkinci Dünya Savaşı'nda tekrar silahaltına alınarak Çorlu Hava Haber Verme Mıntıka Komutanlığına getirildi (6 Haziran 1943) ve yeniden emekli edildi (22 Mayıs 1942).

Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, İstiklal Savaşı'na katıldı ve bu savaşlarda gösterdiği yararlıklar nedeniyle 1915'te Harp Madalyası, 21 Şubat 1927'de İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi.

Kaynakça: MSB Arşivi Albay Bölümü Şahsi Dosyası, Kls.45, Dos.1427.

HÜLYA TOKER

SÜRMELİ, MEHMET

Yazar, öğretmen (Kayseri/Yahyalı,1957-). İlköğrenimini Yahyalı'da, ortaöğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Yükseköğrenimini Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olarak ikmal etti (1979). Kayseri/Yahyalı, Sivas ve Ankara'da öğretmenlik yaptı. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Ana Bilim Dalı'nda 'Kur'an'da Velayet Kavramı' çalışmasıyla yüksek lisans (1996), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde de 'Sahabenin Kur'an Anlayışı' adlı teziyle doktora yaptı (2003). Din Öğretimi Genel Müdürlüğünde "Dinî Terimler Sözlüğü Yazma" ve "Ders Programlarının Yenilenmesi" Komisyonlarında görev aldı (1998-2007). Ankara Tevfik İleri İmam Hatip Lisesinde, 2014 yılına kadar öğretmenliğe devam etti. 2014 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği ve başkan yardımcılığı yaptı. Birçok ilmî dergide makaleleri yayımlandı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Tevhid Risalesi* (1990); *Nebevi Zühd* (1996); *Kur'an'da Velayet Kavramı* (2001); *Gaye İnsan Hz. Muhammed* (s.a.v.) (2017); *Muhammed Suresi 19. Ayet Tefsiri* (2003); *Sahabenin Kur'an Anlayışı* (2005); *Nasıl İman Edelim* (2015); *Vuslatın Önündeki Engeller* (2018); *Beş Terim* (2015); *Yahyalılı Hacı Hasan Efendi ve Tasavvuf Anlayışı* (2016); *Hz. Peygamber'in Kur'an Anlayışı* (2016); *Çocuk Eğitimi* (2017); *İsra Suresi 32. Ayet Tefsiri* (2017); *İslâm'a Davette Nitelik Sorunu* (2018); *Siyasette Müslümanca Duruş* (2018); *Bir İbadet Olarak Cihad -Davetin Esasları* (2020) *Bir Arınma Yolu Olarak Namaz* (2021); *Dinler Arası Diyaloga Reddiye* (2021); *Hz. Peygamberin Tefsir Yöntemi* (2021).

YAYIN KURULU

SÜRMELİBEY, MAHİR

Şair, makine mühendisi (Kayseri, 1953-). İDMM Akademisi (Yıldız) mezunu (1977). Yirmi yıl Sümerbank'ta görev yaptı. Çalışmalarını Kayseri'de bir fabrikanın müdürlüğünü yaparak sürdürdü. Şiirlerini *Türk Edebiyatı*, *Kültür Sanat* ve *Hâkimiyet Sanat*'ta yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

Eseri: *Yangın Yeri Yüreğim* (1990).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*, s. 3279.

YAYIN KURULU

SÜTCÜ, CEM SEFA

Öğretim üyesi, iktisatçı (Kırşehir, 1968-). Kayseri İncesu Kızılören köyü nüfusuna kayıtlıdır. Lise öğrenimini İstanbul Kabataş Erkek Lisesinde tamamladı (1984). Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İngilizce İktisat Bölümü'nden mezun oldu (1990). Aynı yıl İşletme Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak akademisyenliğe başladı. Yüksek lisansını (1992), doktorasını istatistik alanında tamamladı (1995), profesör oldu (2013). 1997 yılından beri Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde Bilişim Anabilim Dalı'nda çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk sahibidir.

Eserleri: *Kişisel Bilgisayarlar ve Kullanımına Giriş* (1995); *İletişimin Değişen Yüzü* (Ortak yazar, 2005); *Elektronik Ticaretten Sosyal Ticarete Dönüşüm Sürecinde Ölçümleme* (2013).

YAYIN KURULU

Ş

ŞABAN HAMİ (HÂMÎ)

Şair, ziraat mühendisi (Kayseri, 1877 - Bilecik, 4 Aralık 1933). Şair Osman Efendi'nin oğlu ve Bağdat valilerinden Şaban Bey'in torunudur. Babası, Vahit Bey; annesi, Hisarcıklızâde Müftü Nail Efendi'nin kızı Nimet Hanım'dır. Babası Vahit Bey, Kayseri'de "Osman Beyzade" olarak tanınırdı. İlk ve orta tahsilini Kayseri'de yaptı. İstanbul'da tahsile başladığı Halkalı Ziraat Mektebini 1901 yılında pekiyi dereceyle bitirdi. Mezuniyeti sonrası orman müfettişi oldu. Tarım Bakanlığına bağlı olarak Kudüs dâhil birçok Osmanlı vilayetinde görev yaptı. Ayrıca, tavukçuluk, bağcılık, aracılık, hayvancılık ve bazı gıda maddelerinin muhafazası hakkında makaleler yazmıştır. İzmir'de, meslektaşı Salih Zeki Bey ile birlikte *Ziraat ve Ticaret Gazetesi* isimli bir dergi çıkarmıştır. 1909 tarihinden itibaren dergi biçiminde çıkmaya başlayan *Erciyes* gazetesinin üç kişilik yazar kadrosunda yer almıştır. Bilecik Numune Fidanlığı müdürüyken kalp rahatsızlığı sebebiyle vefat etmiştir.
Ailece şair olan Şaban Hami Bey, şair Behçet Kemal Çağlar'ın babasıdır. Babasının amcası Osman Seyfi Bey de divan sahibi bir şairdir.

Gazel

Âşık-ı efgendeyim dil-dâr olmuş olmamış
Bülbül-i nâlendeyim gül-zâr olmuş olmamış.

Dil hayâl-i yâr ile zevki tamâm itmektedir
İstemem ben vuslatı dil-dâr olmuş olmamış

Ben cünûn-ı aşk ile dem-beste vü hayrân iken
Dilberim Leylâ huşyâr olmuş olmamış

Tîr-i müjgânın dem-â-dem sînemi delmektedir
Çeşm-i cellâdın senin hûn-hâr olmuş olmamış

Cennet-i rûyin görelden arttı derdim çün hezâr
Çeşmime dünyâ görünmez târ olmuş olmamış.

Rezm-gâh-ı aşkta ceyş-i adem bin kan eder
Hâmiyâ dil rezmde ser-dâr olmuş olmamış

Hünker-i hüsnin senin kâfir değil de ya nedir
Bellerinde anların zünnâr olmuş olmamış.

Şaban Hâmî'nin oğlu Behçet Kemal Çağlar'ın da aynı redifli bir gazeli vardır.

Gazel
Gîsûları oldukta perişân iki yüzden
Dünyâyı tutar fitne-i devrân iki yüzden

Bûs eylemeğe sâki-i peymâne-perestî
Aksiyle dahi eyledi fermân iki yüzden

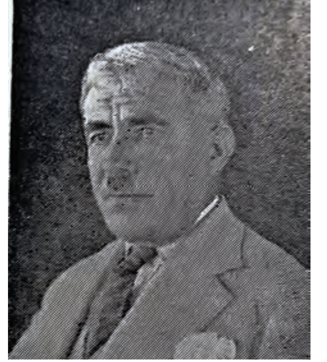
Benzer mi ki bir yüzle kamer çehreye cânâ
Olsun hele gör meş'ale-efşân iki yüzden

Âyine-sıfat….. sâfî bulunmaz
Zîrâ olur ol mehveşe hayrân iki yüzden

Yüz yerde yüzün sürse de pâyine Hâmî
İtmez o perî bûseler ihsân iki yüzden

Kaynakça: Rasim Deniz, Yazmalar Arşivinden; Önder, *KBT*, s. 142; Güven, *Kayseri'de Mecmualar*, s. 175.

RASİM DENİZ

Şaban Hami

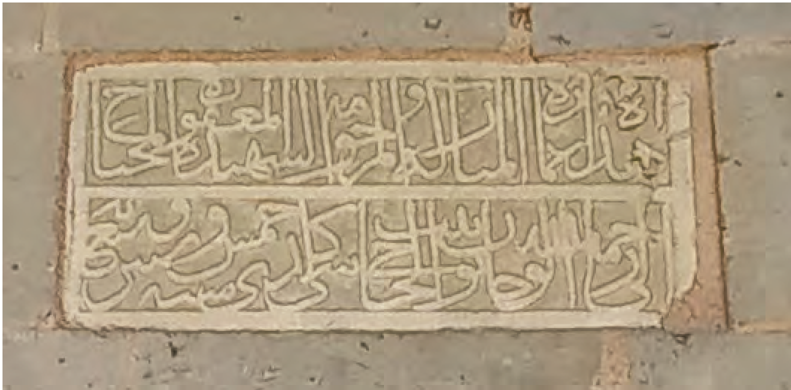

Şadgeldi Ulu (Alev) Hatun Türbesi'nin restorasyon öncesi görünümü

ŞADGELDİ ULU (ALEV) HATUN TÜRBESİ

Melikgazi ilçesi, Sahabiye Mahallesi'ndedir. "Dede Kümbet" veya "Sazgeldi Türbesi" olarak da bilinmektedir. Şadgeldi kızı Ulu (Alev) Hatun için H 765 (M 1364) yılında yaptırılmıştır. Tamirlerle günümüzdeki şeklini almıştır.

Moloz taştan yapılmış türbenin duvarlarının köşelerinde, kemerlerde ve mihrabında kesme taş kullanılmıştır. Kare planlı, prizma gövdeli ve önünde eyvanı bulunan bir yapıdır. Türbenin güney cephede iki, doğu cephede birer pencere açıklığı bulunmaktadır.

Batı tarafında bulunan ön giriş, türbe kitlesinden daha dar tutulmuştur. Yapıyı ortalayacak biçimde yerleştirilen, 3.40x2.25 m ölçülerindeki giriş eyvanının duvarları 1.00 m kalınlığında, türbenin esas mekân duvarlarından daha ince olarak yapılmıştır. Ön girişin üzeri sivri beşik tonoz ile örtülmüştür. Eyvanın doğu duvarına basık kemerli bir kapı yerleştirilmiştir. Giriş kapısı, yanlarda yuvarlak silme profiller üzerine oturan ikinci bir kemer içinde bulunmaktadır. Kapı kemeri, profilli konsollara oturur ve üzerinde dikdörtgen kitabesi bulunmaktadır. Giriş kapısının etrafı silme ile çevrilmiştir. Eyvandaki giriş kapısı üzerine yerleştirilmiş beyaz mermer üzerine sülüs hatlı iki satırlık yazı bulunmaktadır.

Şadgeldi Ulu (Alev) Hatun Türbe kitabesi

Türbenin kitabesinden, Amasya Emîri Şadgeldi Paşa'nın kızı Ulu/Alev Hatun için 1364 yılında yaptırıldığı ve kızının, babasından önce öldüğü anlaşılmaktadır.

Esas türbe bölümü, 5.60x5.60 m ölçülerinde kare planlıdır. Güney duvarının ortasına bir mihrap ve mihrabın iki tarafına dikdörtgen birer pencere yerleştirilmiştir. Kubbe, Türk üçgenleri ile geçilmiştir.

Kesme taştan yapılmış beş kenarlı mihrap nişinin üzeri dört sıra mukarnas kavsaralıdır. Mihrap, süslemesiz dört bordürle çevrilmiştir. Köşeliklerinde yüzeysel olarak oyulmuş yıldız biçiminde birer rozet bulunmaktadır.

Türbenin zemini, kesme taş döşenmiş ve daha önce Kayseri Müzesine kaldırılan sandukalar yerine sembolik dört lahit yapılmıştır. Beyaz mermerden yapılan özgün sandukaların Kayseri Müzesi İslami Mezar Taşları ve Kitabeleri deposuna taşındıkları ve bu sandukaların, Hacı Şadgeldi Paşa'nın çocuklarından Ulu/Alev Hatun, Kiçi Hatun ve Mahmut adlarında üç kişiye ait olduğu anlaşılmaktadır. Eratnaoğulları Devleti'nde önemli bir yere sahip olan Amasya Emîri Hacı Şadgeldi Paşa'nın çocuklarına ait bir aile türbesidir.

Yapı, türbe-eyvan birleşiminin devamı olan fakat kare prizmal gövdeli türbelerde ön giriş eyvanının bulunduğu 1364 tarihinde inşa edilen erken örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça: BOA, 387 Numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (937/1530) I -Konya, Bey-şehri, Ak-şehir, Larende, Aksaray, Niğde, Kayseriyye ve İç-il Livâları (Dizin ve Tıpkıbasım)*, Ankara 1996, s. 203, 205, 220; O. F. Sağlam, "Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Bazı Kitabelerle Meskukâtın Millî Tarihe Hizmetleri", *IV. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 10-14 Kasım 1948, Kongreye Sunu-*

lan Tebliğler, Ankara 1952, s. 158-173; O. C. Tuncer, *Anadolu Kümbetleri -Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, C. III, Ankara 1992, s. 46-48; Erkiletlioğlu, *KT*, s. 198-199; Yeğen, *KTE*, s. 106; A. Çakmakoğlu Kuru, *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi*, Ankara 1998, s. 450-458; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 388, 450-451; S. Cirtil, Eratna Beyliği Mimarisi, Konya 2001, s. 268-275 (SÜ Sosyal Bilimler Ens. Basılmamış Doktora Tezi).

SAİM CİRTİL

Şadgeldi Ulu (Alev) Hatun Türbesi'nin restorasyon sonrası görünümü

ŞÂDÎ (İSMAİL YAŞAR ŞÂDÎ)

Şair (İstanbul, Rumi 4 Eylül 1304/1888-İstanbul, H 14 Zilkade 1341 / M 28 Haziran 1923). Hayatı hakkındaki ilk ve en geniş bilgileri İbnülemin Mahmut Kemâl İnal'ın *Son Asır Türk Şairleri*'nde bulduğumuz Şâdî, Atpazarı esnafından Talaslı Ak Mehmedzade Mustafa Efendi'nin oğludur. İlk ve ortaokul tahsilini Fatih semtinde aldı, sonra Mercan İdadi Mektebine kaydolup buradan mezun oldu. Hukuk Mektebine girdi, bir sene kadar rüsumat emaneti muhasebe kalemine (gümrük vergilerinin toplanmasıyla ilgili bir kurum) kabul edildi. 1909 yılında çalışmaya başladığı Şirket-i Hayriye İdaresi (1854-1945 yıllarında İstanbul'da vapur işletmeciliği yapan şirket) müsaade etmediği için Hukuk Mektebindeki tahsilini bir yıl sonra bırakmak zorunda kaldı. Birkaç sene Bahriye Kaptan Mektebinde, birkaç ay da İptidai Hariç Medresesinde Türkçe dersleri verdi. 28 Haziran 1923 tarihinde, hastalığı sebebiyle vefat etti, Fatih Sultan Mehmed Han Camii haziresine defnedildi. Cenazesinde ediplerden, şairlerden ve tanıdıklardan oluşan bir hayli kalabalık bir cemaat bulunmuştu. Vefatına, Üsküdarlı Tal'at'ın söylediği manzumenin derin manalı tarih beyti şöyledir:

Gidüp bir kabrine yüz sür oku târîhini Tal'at
Yaşar öldüyse Şâdî âlemin kalb-i metîninde

(Tal'at! Kabrine bir gidip yüz sür, tarihini oku. Şadî öldüyse de âlemin sağlam kalbinde yaşar./ Yaşar Şâdî öldüyse de âlemin sağlam kalbindedir./ Yaşar öldüyse de âlemin sağlam kalbinde Şâdîdir/ mutludur.)

Tal'at isimli bu şairin "kıt'a-ı sagîre" şeklinde yazdığı diğer tarih manzumesi de şöyledir:

Olunca 'âzim-i gülşen-serây-ı rahmet-i Yezdân
Egerçi kabr-i pâki nûrlarla doldu Şâdî'nin
Olursa çok mudur târîh-i gevher bârı hüzn-engîz
Bu demde irtihâli bâ'is-i hüzn oldı Şâdî'nin

(Gerçi Şadi, yüce Allah'ın gül bahçesi gibi cennetine yönelince tertemiz kabri nurlarla doldu. Noktalı (ب ت ث ز ن ش ي) harflerden oluşan tarih manzumesi, hüzün verici olursa, bu çok mudur ki... Şâdî'nin bu demde -vakitsiz/beklenmedik- vefâtı/göçüp gitmesi, hüzne sebep oldu.)

Şâdî

İbn ülemin'in şu ifadesi de çok hüzün vericidir: "Bu eseri tertibe başladığım esnada terceme-i hâllerini istediğim şair ve nazımlardan ilk getiren Yaşar Şâdî idi. Garibdir ki ilk giden de o oldu."

Yaşar Şâdî, vefatından üç buçuk ay önce yazıp İbnülemin'e gönderdiği özgeçmişinde "Biri aruz, diğeri hece veznindeki âsâra (eserlere) mahsus olarak iki kıt'a defter-i eş'ârımla (şiir defteri) hutût-ı meşâhîri hâvî (meşhurların hatları/yazdıkları) mecmûa-i hâtırâtım (hâtıralarımı

Milliyetçilik Nedir?

Şafak dergisinde R. Oğuz Arık'ın makalesinin olduğu bir sayfa (K. Özdamarlar Arşivi)

topladığı bir defter) vardır." diyerek eserlerinden bahsetmektedir. Şiirlerini, arkadaşlarının toplayıp saklamak istediği aktarılsa da neticenin ne olduğu belli değildir. "*Mecmû'a-i hâtırâtım*" dediği mecmuayı, Şâdî'nin kardeşi, Halil Nihad'ın ısrarı üzerine hediye etmiş ve bu eser, Türk ve İslam Eserleri Müzesine teslim edilmiştir. Bu mecmuanın, İbnülemin'in 1897'de tertip etmeye teşebbüs ettiği "Hutût-ı Meşâhîr (Meşhur kişilerin kendi el yazıları)" taklit edilmek suretiyle oluşturulmak istense de farklılıklar arz ettiği anlaşılmaktadır. İbnülemin'in ifadesine göre kendisi, bu eserini ileride yazmak istediği eserlerin içine almak için oluşturmuş, Şâdî ise bu meşhurlar ile alaka kurmak için böyle bir mecmua tertip etmiştir. "Şâir-i seyyâr" namıyla yâd edilen Şâdî, uzun boylu, büyük vücutlu, zayıfça, bir ayağı aksak, işsiz güçsüz adamlar gibi her semte seğirten, cildi ve kâğıdı gayet adi olan defterine erbâb-ı kemâl ve ikbâl ile birlikte meziyet defterinde ismi bile olmayan bazı kişilere de yazı yazdırır bir kişi imiş. Tahsili noksan ise de tabiatı müsait olduğu için:

"Gam seni terk eylemez sen eyle terk-i gam biraz
Gel kapanma seyre çık güller açıldı geldi yaz
Sen açılmazsan açılmaz gönlümüz ey verd-i nâz

"Gel kapanma seyre çık güller açıldı geldi yaz" gibi güzel manzumeler yazdığını belirttiği Şâdî için İbnülemin, "İstidat sahibi, karakterli, uslu, büyüklüğe düşkün, büyüklerle oturup kalkmaya istekli ve hiç evlenmemiştir." şeklinde özel bilgiler de verir. İbnülemin'in şiirlerinden örnek olarak aldığı aruz ile yazılmış bir gazel ve şarkı ile hece vezninde yazılmış "Levha-i Teessür" başlığı altında verdiği beş dörtlükten oluşan şiirlere bakılacak olursa Şâdî'nin şairliği, vasatın altında bir derecededir diyebiliriz.

Kaynakça: İbnülemin, *SATŞ*, C. III, s. 1753-56; Köksal, *KDŞ*, s. 258-63; Güven, *Kayseri'de Mecmualar*, s. 158-160.

ATABEY KILIÇ

ŞAFAK DERGİSİ

Kayseri Lisesi öğrencilerinin ve edebiyat öğretmeni Ayvaz Gökdemir* yönetiminde çıkardıkları milliyetçi bir dergidir. İlk sayı 01.12.1967 yılında 50 krş. olarak çıkmıştır. Aylık olarak çıkan dergi, 24 sayı olarak yayınlammıştır.

Yazı kurulu: Mustafa Oğuzkan, Mustafa Çuhadar*, Mustafa Bayır, Ayvaz Gökdemir'dir. Sahibi ve Sorumlu Müdürü Muzaffer Tok'tu. Umum Sorumlu Müdür: Faruk Ünlühizarcı'dıydı. Teknik sekreterler: Mustafa Şerbetçi, Sedat Şenerman'dı. Yazarları: Faruk Ünlühizarcı, Fuat Papuccu, Maruf Çaksu, Muazzir Özcan Mustafa Oğuzhan, Naci Ağırbaş, Nahit Dinçer, Tacettin Özdoğan, şairlerden bazıları: Ayhan İnal, Kemal Tabak, Mebrure Özen, Mehmet Akif Ziya Soyak'tı.

Milliyetçilik ve Türkçülük çatısı altında fikir ve gönül birliği ile çıkarılan önemli bir dergiydi. Dergi geniş bir yankı bulmuştur. Ayvaz Gökdemir'in görevinin Ankara'ya çıkması üzerine ve bazı idarecilerinde görev değişikliği ile 24. sayıda, Aralık 1969 tarihinde kapanmıştır.

KADİR ÖZDAMARLAR

ŞAH KUTLUĞ HATUN TÜRBESİ

Melikgazi ilçesi, Hunat Külliyesi'nin doğusundadır. Türbe, Şah Kutluğ Hatun tarafından oğulları Haydar ve Bahşayiş Beyler adına H 750 (M 1349) yılında inşa ettirilmiştir. Plan durumundan hareketle bazı araştırmacılar yapıyı, "zaviye" olarak ele almaktadır. Çökmüş olan kubbesi, 1977 yılında onarılarak üzeri külahla kapatılmıştır. Çevresi evlerle sarılı olan türbenin etrafı, 1992 yılında temizlenerek ortaya çıkarılmış, tekrar tamir edilmiş ve bir avlu duvarı içine alınmıştır.

Kesme taştan inşa edilen türbe, kuzey-güney doğrultusunda dıştan 11.60x 8.90m boyutlarında dikdörtgen planlı, sekizgen kasnaklı ve piramidal külahlıdır. İçten 9.50x6.80m ölçülerindeki dikdörtgen alan, iki bölüm hâlinde düzenlenmiş ve güneydeki kısım kubbe, arkada kalan kuzey kısım ise içten beşik tonoz, dıştan ise düz olarak örtülmüştür. Gövde, üstte

iki kaval silmenin oluşturduğu bir saçakla çevrelenmiştir. Yapıya güneydeki taç kapıdan girilmektedir. Kuzey, doğu ve batı cephelerinin ortasına birer pencere açılmış ve iki katlı yapılmıştır. Pencerelerin her biri diğerinden farklı kemerli ve süslemelidir.

Güney cephede, cepheden taşkın yerleştirilen taç kapı, saçak altında son bulmaktadır. Taç kapı, farklı genişlikte, pahlı ve düz silmeli kapı açıklığına doğru kademelenen süslü dört bordürle çevrilmiştir. İki sütunçe üzerine mukarnaslı konsol biçimli başlıklara oturan beş sıra mukarnaslı kavsara bulunmaktadır. Kavsara, mukarnaslı bir kuşatma kemeri ile çevrelenmiştir. Kuşatma kemeri üzerine iki gülçe arasına beyaz mermerden üç dilimli dört satır kitabe konulmuştur. Taç kapının kapı açıklığı, dairesel kemerli ve geçme taşlardan örülmüştür. Taç kapının iki yanında, nişleri süslü, dört sıra mukarnas kavsaralı, dairesel planlı mihrabiyeler bulunmaktadır. Mihrabiye üstlerine geçme içine ajur tekniğinde, geometrik süslemeli ikişer kabara yerleştirilmiştir. Gülbezekler, kabaralar tahrip olmuştur. Beyaz mermer üzerine, etrafı bezemeli, üç dilimli kemer içinde dört satır kitabesi vardır.

Türbe, içten kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planda ve güneyde kare ile ona bitişik dikdörtgen mekân olmak üzere iki bölümlü düzenlenmiştir. Zemini taş döşeli bölüme, kubbe altına gelecek biçimde düzenlenerek sonradan üç sanduka yerleştirilmiştir. Güneydeki kare mekân, güney duvarı köşelerinde profilli konsollara oturtulmuş, duvar yüzeyinden çıkıntılı işlenmiş, kasnağa kadar yükselen sivri kemerlerle desteklenen, üçgenlerle geçilen ve sekizgen bir kasnağa oturan kubbe ile örtülmüştür. Kemerler, kuzey tarafta iç mekâna taşan ayaklar üzerine oturtulmuştur. Üç bölümlü yelpaze geçişlerin ortasındaki üçgenlere, üzeri süslemesiz birer kabara konulmuştur. Pencereler, içten dikey, ince, uzun bir dikdörtgen şeklinde bırakılmıştır. Türbenin kuzeyindeki mekân, dar bir eyvan biçiminde kare olan ve kubbe ile örtülü mekâna açılmaktadır. Güney taraftaki kapı açıklığının üstünde iki satırlık ikinci bir kitabe vardır.

Şah Kutluğ Hatun Türbesi

Yapıda gerçekleştirilen restorasyonla taç kapının eksik tamamlandığı anlaşılmaktadır. Restorasyonda, kapıyı çeviren geniş bordürün üstte, kesilerek tamamlandığı ve bu nedenle taç kapının yüksekliğinin orijinal durumunun, bugünkünden yüksek olması gerektiği görülebilmektedir. Şah Kutluğ Hatun'un oğulları için

Şah Kutluğ Hatun Türbesi, kitabe

yaptırdığı türbede, kendi sandukası bulunmamaktadır. Kendi sandukasının Emir Şahap Türbesi'nde olduğu ve bu türbenin yapımından sonraki bir tarihte öldüğü anlaşılmaktadır.

Kaynakça: O. C. Tuncer, *Anadolu Kümbetleri -Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, C. III, Ankara 1992, s. 35-38; Erkiletlioğlu, *KT*, s. 191-195; Yeğen, *KTE*, s. 99-100; Satoğlu, "Kutluğ Hatun Türbesi", *Ansiklopedi*, s. 281-282; K. Göde, *Eratnalılar (1327 -1381)*, Ankara 1994; A. Çakmakoğlu Kuru, "Kayseri'de Şah Kutluğ Hatun Kümbeti", *9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi -Bildiriler- (23-27 Eylül 1991 İstanbul)*, C. II, Ankara 1995, s. 393-406; A. Çakmakoğlu Kuru, *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi*, Ankara 1998, s. 413-431; S. Cirtil, "Eratna Beyliği Mimarisi", (SÜ Sosyal Bilimler Ens. Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2001, s. 209-218.

SAİM CİRTİL

ŞAHÂB ÇELEBİ bk. ŞEHÂB ÇELEBİ

ŞAHİN, AYŞE ZEYNEP

Hasan Ali Şahin

Ayşe Zeynep Şahin

Şair (Kayseri/ Pınarbaşı/ Büyük Karamuklu, 15 Nisan 1955-). İlkokul mezunudur. Kendi kendisini yetiştirdi. Türkiye Şair Ozan ve Yazarlar Kültür Derneğinin üyesidir. Evli ve beş çocuk annesidir.

Şiir yazmaya küçük yaşlarda başladı. Millî ve sosyal konuları folklor kaynaklarından yararlanarak kendi kültür coğrafyasından farklı bir bakış açısıyla yansıtır. Anadolu, sevgi, ayrılık, özlem en çok işlediği temalardır. İçli ve samimi bir söyleyişe sahiptir. Yaşayan Türkçe ile mahallî söyleyişi kaynaştıran sade bir dili vardır. Âşık tarzı şiir geleneğine bağlıdır ancak mahlas kullanmaz. Mahlas yerine bazı şiirlerinde ismini kullanır. Şiirleri pek çok gazete ve dergide yayımlanmıştır. Bir internet sitesinde şiir ve edebiyat yazılarını yayımlamaya devam etmektedir.

Eserleri-Şiir kitapları: *Ben Anadoluyum* (1999); *Anadolu'dan Esintiler* (2000); *Anadolu'nun Yüreği* (2003).

NURKAL KUMSUZ

ŞAHİN, DAVUT

Davut Şahin

Tomarza Belediye Başkanı (Kayseri/Tomarza, 5 Ocak 1974-). İlk, orta ve lise eğitimini Tomarza'da tamamladı. Vatani görevini erbaş olarak Kırklareli'nde tamamladı. İş hayatına, ilçesinde esnaf olarak başladı. 2002 yılından itibaren aktif olarak siyasetin içinde yer alarak 2013 yılında Ak Parti İlçe başkanlığı gibi görevler üstlendi. 31 Mart 2019 yılında yapılan yerel seçimlerde Tomarza'dan Ak Partiden, Tomarza Belediye Başkanı seçildi. Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

ŞAHİN, HASAN ALİ

Öğretim üyesi, tarihçi (Samsun/Havza/Yavucuk, 1965-). İlkokulu köyünde, ortaokulu Havza ilçesinde bitirdi (1979), orta öğrenimini Havza İmam-Hatip Lisesinde tamamladı (1983). AÜ DTCF'den mezun oldu (1990). Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1991). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda "Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda İktisadi ve Sosyal Hayat" adlı teziyle yüksek lisans programını tamamladı (1994). Aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Eski Çağ Tarihi Bilim Dalı'nda doktora programına başladı (1994). "Kültepe Metinlerinde Geçen Tanrı Adları" isimli teziyle doktorasını tamamladı (1998). ERÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı'nda yard. doçentlik kadrosuna atandı (1999). Eskiçağ tarihi doçenti oldu (2008). Eskiçağ Tarihi alanında profesörlük kadrosuna atandı (2014). Akademik çalışmaların yanı sıra bölüm başkan yardımcılığı, Anabilim Dalı Başkanlığı, bölüm başkanlığı, genel kurul ve yönetim kurulu üyelikleri gibi çeşitli yönetim kademelerinde görevlerde bulundu. Hâlen Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü başkanlığı, Edebiyat Fakültesi yönetim kurulu üyeliği görevlerini yürütmektedir. Eski Anadolu ve Eski Mezopotamya tarihi alanlarında çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Eserleri: *IV. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu*, yay. hzl. Ali Aktan - Ayhan

Öztürk- H. Ali Şahin, Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayın No. 6, Kayseri 2003; *Anadolu'da Koloniler Devri*, KAYTAM Yayını, Kayseri 2004; *Eskiçağ'da Kayseri ve Çevresi,* TİYDEM Yayıncılık Ankara (2013).

YAYIN KURULU

ŞAHİN, İBRAHİM

Yazar, şair (Kayseri /Hasancı köyü, 1954-). İlkokulu köyünde bitirdi (1967). Askerlik dönüşü 1979 yılında başladığı Kayseri Atatürk Akşam Ortaokulundaki eğitimini, 12 Eylül 1980 İhtilali sonrası Dedeman Akşam Ortaokulunda devam ettirerek 1984 yılında tamamladı. Zirai Donatım Kurumu Kayseri Bölge Müdürlüğünde 15 yıl aşçılık yaptı. 1986 yılında oradan ayrılarak matbaacılık yapmaya başladı. Emekli olduktan sonra matbaa işletmeciliğine devam etti. Furkan Basın Yayıncılık adı altında yayıncılık faaliyetleri yaptı.

Şafak Radyo, Furkan Radyo, Birlik FM vd. çeşitli yerel radyolarda 2002 yılında başladığı programcılık hayatına hâlen devam etmektedir. 2002 yılında edebiyat gönüllüsü bir grup arkadaşıyla maddi giderlerini karşılayarak yayımlamaya başlamış olduğu *Berceste* Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat dergisinin sahipliğini üstlenerek derginin yayınını yaklaşık 15 yıl süreyle kesintisiz olarak devam ettirdi. *Berceste*, 170'li sayılara kadar her geçen sayısında daha da gelişerek önemli bir yaygınlık kazandı. Dergi, maddi imkânsızlıklar yüzünden yayın hayatını bitirmek zorunda kaldı. İbrahim Şahin, *Berceste'*de, "Yusuf Akyüz" müstear ismiyle şiirler, İbrahim Şahin imzasıyla da deneme, makale ve öykülerini yayımlandı.

Kayseri Büyük Şehir Belediyesinin ulusal anlamda organize etmiş olduğu "Erciyes Şiir Akşamları" programlarında ve Elazığ Hazar Şiir Akşamları organizasyonlarında katılımcı şairler arasında yer aldı. Kayseri Valiliği İl Kültür Müdürlüğünün düzenlemiş olduğu "Yazar Okulu" projelerinde katılımcılara dergicilikle ilgili dersler verdi.

Çeşitli vakıf, dernek ve STK'ların sosyal ve kültürel içerikli programlarında gerek organizatör gerekse konferans, seminer vs. görevleri üstlenerek katkıda bulundu. 15 yılı aşkın bir süre "Esmâül Hüsnâ" isimli hediyeli ezber yarışması programlarını organize ederek binlerce insanın esmâü'l-hüsnâ'yı ezberlemesine vesile oldu. Yazar, evli ve dört çocuk babasıdır.

Eserleri: *Fe Eyne Tezhebun /Bu Gidiş Nereye*, İstişare Yayınları (2005); *Dinmeyen Gönül Ateşi Hac*, Furkan Yayıncılık (2013); *Esmâ Tecelli Tavır*, Furkan Yayıncılık, (2008); *Hikmet Çağlayanı 1-2-3-4*, Furkan Yayıncılık, (Ortak Kitap).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

İbrahim Şahin

ŞAHİN, İLYAS İLHAN

Yazar, öğretmen (Kayseri, 1979-). İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri'nin Talas ilçesinde yaptı. Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. Öğretmen olarak Muş iline atandı (2002). Bitirdiği bölümde yüksek lisansını tamamladı (2003). Erciyes Üniversitesi Eğitim Fak. öğretim görevliliği yaptı. Kayseri'de öğretmenliğe başladı. Yönetim Kurulu üyesi olduğu TÜZDEV (Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı) çatısı altında 2012 yılından bu yana, "üstün zekâlılara yazarlık atölye çalışmaları"na devam etmektedir. Ulusal ve uluslararası kongrelerde bildiler sundu. Çeşitli dergilerde makaleleri ve şiirleri yayımlandı. Şahsi patentini aldığı "Kitap Arkeolojisi" ve "Değerli Oyunlar" isimli çalışmaları mevcuttur. "Kayseri Kent Tarihi", "20. Yüzyıl Siyasi Tarihi" gibi konularda Kayseri'de çeşitli okullarda seminer ve konferanslar, ayrıca TÜBİTAK projelerine, danışman olarak destek vermektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *İlk Arap ve Türk Akınlarında Kayseri ve Talas*, Kayseri Ticaret Odası Yayını, Kayseri 2009; *Talas Kayseri'nin Başkenti*, Heyamola Yayınları, İstanbul 2014.

ALİM GERÇEL

İlyas Han Şahin

İsmail Şahin

ŞAHİN, İSMAİL

Gazeteci (Kayseri, 1978-). Aslen, Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesi Doğankonak köyü nüfusuna kayıtlıdır. İlkokulu Zümrüt Mahallesi'ndeki Sadiye Nuhoğlu İlkokulunda tamamladı. Orta ve lise tahsilini Kayseri Merkez İmam Hatip Lisesinde yaptı. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesini kazandı (1998) ve bu okuldan mezun oldu (2003). Okuduğu sırada 2002 yılında TGRT'de stajer olarak işe başlayıp daha sonra kadrolu olarak çalıştı. Askerlik görevini Manisa'da tamamladı. Askerlik sonrası İstanbul'a değil, Kayseri'ye döndü. Kayseri'deki meslek hayatına Kanal 38 televizyonunda başladı. Sonrasında Tv1 televizyonuna haber müdürü oldu. Bu görevi hâlâ sürmektedir. Evli ve bir kız, bir oğlan babasıdır.

YAYIN KURULU

Leyla Şahin

ŞAHİN, İSMAİL ADİL

Yazar, ilahiyatçı öğretmen (Kayseri, 25 Haziran 1948 -). Karamancı İlkokulu (1960), Kayseri İmam-Hatip Okulu (1967) ve Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdikten (1971) sonra Muğla Köyceğiz'de müftülük memuru olarak göreve başladı. Kayseri Müftülüğünde dört yıl murakıp olarak çalıştı. Kayseri Gesi Ortaokulunda beş, Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesinde 23 yıl çalıştıktan sonra emekli oldu (2003).

Şiirleri; *Erciyes*, *Berceste*, *Yeniden Diriliş*, *Akpınar*, *Çemen* dergilerinde yayımlandı. Bu şiirlerde aşk, sevgi, ayrılık, özlem gibi temaları işledi. Dinî, millî ve insani konularda somut gerçeklerle örülü şiirlerinde aruz ve hece ölçüleri ile serbest tarzı aynı başarıyla kullandı. *Mavi Sürgün* adlı dergiyi iki sayı olarak çıkardı (2006). Kayseri Erciyes TV'de "Kitabistan" adlı bir program hazırlayıp sundu (2006). *Gurbet Türküsü* isimli şiiri, Grup Revan tarafından özgün müzik, *Diller Seni Söyleyecek* şiiri Ozan Fedai tarafından türkü, *Erciyes Türküsü* adlı şiiri de Alaattin Ali İlikoğlu tarafından türkü formunda bestelendi. ANASAM (Anadolu Sanat ve Edebiyat Eserleri Meslek Birliği) Şiir Yarışması'nda birincilik ödülü aldı (2004) *Yalan Yârim* isimli eseri, Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri şubesince "2006 Yılı En İyi Şiir Kitabı Ödülü"ne layık görüldü. İLESAM üyesidir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Eserleri: *Yalan Yârim* (Şiir, 2001); *Giz-Rubailer ve Divançe* (Şiir, 2007); *Eskibedesten- Hafızadan Hatıraya* (Tarih-Kültür, 2014); *Mancusun -Yeşilyurt Köyüm Kalsa* (2014).

YAYIN KURULU

İsmail Âdil Şahin

ŞAHİN, LEYLA

Yazar, öğretmen (Kayseri, 1960 -). Eğitim hayatının tamamı Kayseri'de geçti. Babasının görevi ve sınıf öğretmenliğiyle başlayan meslek hayatından dolayı yurdun çeşitli illerinde bulundu. Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastane Okul Müdürlüğü yaptı (2000-2017). Hâlen özel bir kreşin sorumlu müdürüdür.

"Bin Yıldızlı Otelde Bir Saat" ve "Vatan" şiiri, *Azerbaycan Bakü Türk Şiirinde Aşk Şiir Antolojisi Almanağı*'nda; "Martılar Kardeş Getirdi" adlı çocuk hikâyesi ise *Türk Uşak Edebiyatı Almanağı*'nda yer aldı ve Azerbaycan diline çevrildi.

Bin Yıldızlı Otelde Bir Saat ve *Veda Makamı* adlı iki romanı "Kitap Blogu Okuyorum.org" ve "Milliyet Blog" tarafından 2017 yılında gerçekleştirilen "Yılın En İyi 100 Kitap ve Yazarları" anketinde ilk ona girerek ikinci sırada yer aldı. 2019 yılında "Yılın Yükselen Yazarları" anketinde ise 100 yazar arasına girdi.

Eğitim yıllarından başlayarak birçok okul dergisi ve gazete çıkarma çalışmaları yanında çeşitli kurum, dernek ve bazı dergilerin düzenlediği yarışmalarda senaryo, öykü ve şiir dalında dereceleri bulunmaktadır.

Erciyes Üniversitesi ve Abdullah Gül Üniversitesi Korosu elemanıdır. Ulusal bir televizyonda program yapımcısıdır. Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (İLESAM), Kayseri temsilciliğini yürütmektedir.

Eserleri-Roman: *Bin Yıldızlı Otelde Bir Saat* (3. Baskı, 2014); *Veda Makamı* (3. baskı, 2015); *Hayat Bir Nefes İstan-*

bul (2. baskı, 2017); *Dumanlar Çekilince Cin Ayetleri Gördüm* (Çocuk romanı, 2018); *Zirvede Üşüyenler* (2. baskı, 2018); *Kırılgan Çiçekler* (Çocuk romanı, 2. baskı, 2019); *Babamım Ruhundaki İyi Resimler Müzesi* (Çocuk romanı, 2019); *Aleyna* (2. baskı, 2019); *Hasretin İsyana Dönüştüğü Akşamlar* (2019); *Yaşamda Yer Aç Kendine* (2. baskı, 2019); *Fantastik Vurgu* (2. baskı, 2019); *Issız Bölgede Vukuat Var* (2020); *Bir Tutam Mardin Güneşi Gibiydi Kızın Saçları* (2. baskı, 2020); *Afilli Yalnızlıklar* (2. baskı, 2020); *Kızın Adı Kırmızı* (2021); *Rıhtımda Bekle* (2021). Hikâye: *Kırmızı Leylek* (2020). Katkıda bulunduğu: *Kırmızı Edebiyat* (Şiir, 2021); *Türk Şeirinde Eşo* (Azerbaycan dilinde, 2015). Hazırladıkları: İLESAM Okul Kitapçıkları (2019).

YAYIN KURULU

ŞAHİN, MEHMET

Öğretim üyesi, rektör, iktisatçı (Kayseri/Hisarcık, 1944-). Babası, Talaslıoğlu Ali Osman Şahin; annesi, Akçakayalı Makbule Hanım'dır. Kayseri Ahmetpaşa İlkokulunu bitirdi (1955). Üç yıl Çırak Okulunda öğrenci, beş yıl da teknik ressam olarak Kayseri Hava İkmal Merkezinde işçi statüsünde çalıştı (1956-1964). Dışarıdan sınavlara girerek ortaokulu (1961), Erkek Sanat Enstitüsü Torna-Tesviye Bölümü'nü (1963) ve liseyi bitirdi (1964). Daha sonra girdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin İktisat ve Maliye Bölümü'nden mezun oldu (Haziran 1968). Aynı yılın Ağustos ayı sonunda Erzurum Atatürk Üniversitesinde asistan olarak göreve başladı. İngiltere'de İngilizce kurslarına katıldı (1970-72) ve doktora tezinin teorik kısmı üzerinde çalıştı. "Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları" konulu teziyle doktorasını verdi (1975). British Council burslusu olarak gittiği İngiltere'nin Manchester Üniversitesinden "Kalkınma Ekonomisi" konusunda lisansüstü diploma derecesi aldı (1979-80). İngiltere dönüşü, Erciyes Üniversitesine öğretim görevlisi olarak atandı (Aralık 1980). "İthal İkamesi Politikalarının Başarısızlığı Üzerine Bir Tahlil Denemesi" adlı teziyle uluslararası iktisat ana bilim dalında doçent (Nisan 1983) ve aynı dalda profesör oldu (1989).

Mehmet Şahin, iki dönem Erciyes Üniversitesi rektörü olarak görev yaptı (1992-2000). 1993 ve 1995 yıllarının nisan aylarında iki defa, Erciyes Dağı'nda "Büyük Kayseri Toplantısı" adı altında toplantılar düzenledi. 200 civarında önde gelen Kayserili iş adamının katıldığı bu toplantıların Erciyes Üniversitesinin Kayseri, Yozgat ve Nevşehir kampüsleri için çok önemli sonuçları oldu. 27 tanesi Kayseri'de olmak üzere buralara toplam 34 adet bağış bina yapıldı. Yozgat'ta altı bin, Nevşehir'de on bin dönüm arazi temin etmek ve birincisine dört, diğerine üç adet bağış bina yapılmasını sağlamak suretiyle buraların, bağımsız birer üniversite hâline gelmesinin temelini oluşturdu.

Rektörlük görevi Ağustos 2000'de sona eren Mehmet Şahin, 2001 yılının yazında, üniversitedeki görevinden emekliye ayrıldı. Bilahare bazı üniversitelerde dışarıdan dersler vermeye devam etti. Odalar Birliği Üniversitesinin kuruluş hazırlıklarını gerçekleştirdi. Kadir Has Üniversitesi Mütevelli Heyetinde, bazı

Mehmet Şahin

Mehmet Şahin'in rektörlüğü döneminde, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ve bağış bina yapan bazı iş adamlarının katılımıyla 10 Mayıs 1996 tarihinde Erciyes Üniversitesinde düzenlenen bir tören.

vakıf, dernek ve özel sektör kuruluşlarının yönetim kurullarında görev yaptı. Hâlen akademik yayın faaliyetlerini sürdürmektedir. Evli ve iki kız babasıdır.

Eserleri: *Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar*, Ankara 1975; *Mathematical Economics,* Erzurum 1978 (İngilizce ders notları); *Macro Economics*, (İngilizce, öğrencilere özel, 1984-1992 yıllarında yapılmış özel baskı); *Yazılar ve Konuşmalar 1*, Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri 1998; *Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler*, (Üstün Ergüder, Süha Sevük, Tosun Terzioğlu, Öktem Vardar'la birlikte), TÜSİAD yayını, Ekim 2003; *Neden Yeni Bir Yükseköğretim Vizyonu*, (Üstün Ergüder, Tosun Terzioğlu, Öktem Vardar'la birlikte), İstanbul Politikalar Merkezi-Sabancı Üniversitesi Yayını, İstanbul 2007.

Yayına hazırladığı: Dr. Sait Molu, *Toprak Ağalığından Sanayiciliğe, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kayserili Molu Ailesinin Hikâyesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2013.

Çevirdiği ve yayına hazırladığı: *Wilson Amos Farnsworth, Kapadokya'daki Amerikalı Misyonerlerin Bilinmeyen Tarihi (1853-1903)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018; *Yazılar ve Konuşmalar 2*, Özel Yayın, 2020.

FATİH GÖKDAĞ

ŞAHİN, MUSA SÜREYYA

Öğretim üyesi, ilahiyatçı (Kayseri/Hacılar, 1933- İstanbul, 1990). Kayseri Lisesi (1955), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1960) mezunu. Kayseri'de (1960-61), Gaziantep'te (1966-68 ve 1970-77), Ankara'da (1977-81) orta dereceli okullarda öğretmen, Türkiye'nin Bonn Elçiliği Din İşleri başgörevlisi (1968-70) olarak çalıştı. Yozgat İslam Enstitüsünde öğretim üyeliğine başladı. Bu göreve, MÜ İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı'nda devam etti (1983). Doçent (1996) olduktan sonra yaş haddinden emekliye ayrıldı (2000). Makaleleri fakülte dergilerinin yanı sıra *Mücadele* (1964), *Yeni İstiklal* (1966), *Anadolu* (B. Almanya, 1966-68), *Hergün* (1976), *Yeni Düşünce* (1983), *Türkiye* (1988) gibi gazete ve dergilerde yayımladı. *Fener Patrikhanesi ve Türkiye* adlı incelemesiyle, Türkiye Millî Kültür Vakfı "Jüri Özel Ödülü"nü aldı.

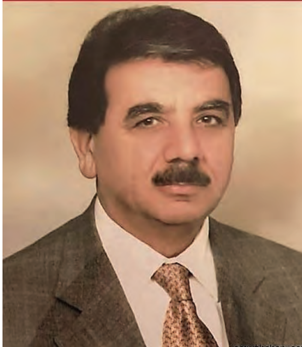
TDV İslâm Ansiklopedisi'nde "Aforoz", "Anglikan Kilisesine Cevap", "Cennet", "Cin", "Çan", "Esbat", "Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi" ve "Kısas-ı Enbiya" maddelerini telif etti.

Eserleri: *Tam ve Kolay Tecvit* (1969); *Fener Patrikhanesi ve Türkiye* (1980); *Kur'an-ı Kerim Alfabesi* (1995).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*; Ömer Faruk Harman, "Vefeyât/ Doç. Dr. Musa Süreyya Şahin", *İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 22, 2009, s. 155-181.

YAYIN KURULU

ŞAHİN, MUSTAFA

Mustafa Şahin

Kayseri Milletvekili, (Kayseri/Develi, 1940 - Ankara, 11 Aralık 2019). İlkokulu köyünde, ortaokulu Develi'de ve liseyi Ankara Gazi Lisesinde okudu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu. Ziraat yüksek mühendisi olarak ilk görevi, Kayseri Teknik Ziraat Müdürlüğünde yaptı. Askerlik dönüşü görevini tekrar Kayseri'de ve daha sonra Ankara Zirai Araştırma Enstitüsünde sürdürdü. ABD Oregon Üniversitesine ve Meksika'ya gitti (1976). Altı ay Meksika'da, iki ay da Orwallis Üniversitesinde bulundu. Eylül 1979'da serbest çalışmaya başlayarak Türkiye'de ilk olan, teknik ve sanayi (polisaj) keçelerini üreten Gazi Keçe Sanayiini kurdu. Dört yıl, yönetim kurulu başkanlığı yaptı. 6 Kasım 1983 tarihinde ANAP'tan milletvekili seçildi. XVII. Dönem (24 Kasım 1983- 16 Ekim 1987) ve XVIII. Dönem'de (14 Aralık 1987- 1 Eylül 1991) TBMM'de Kayseri milletvekili olarak görev yaptı. Evli, bir çocuk babasıydı.

Kaynakça: *TBMM Albümü*, C. III, s. 1213; 5.11.1983 tarihli, Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşivi.

YAYIN KURULU

ŞAHİN, MUZAFFER

Öğretim üyesi, gazeteci, yazar (Kayseri/ Yeşilhisar/Keşlik, 25 Mart 1961 -). İlkokulu Kahramanmaraş'ta, ortaöğretimini Niğde-Ulukışla Lisesinde tamamladı (1978). Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Radyo Televizyon Bölümü'nden mezun oldu (1982). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Ana Bilim Dalı'nda "Kitle İletişiminde Besleyici Yankı ve TRT Televizyonunun Bu Açıdan İncelenmesi" adlı teziyle yüksek lisans programını tamamladı (1985). Aynı yıl, aynı enstitüde doktora programına devam etti (1985). "Televizyon Yayıncılığı ve Siyasi Çevre İlişkisi" adlı teziyle doktorasını tamamladı (1990). Hürriyet Haber Ajansı haber merkezinde gazeteciliğe başladı (1982). Askerlik görevini, asteğmen olarak İstanbul Merkez Komutanlığında yaptı (1984). Hürriyet Haber Ajansı Ankara bürosunda parlamento muhabiri olarak görevini sürdürdü (1986-1988). Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü bursu ile altı ay İngiltere Cambridge'de yabancı dil eğitimi aldı. Dönüşte, *Ekonomik Panorama Dergisi*'nde çalıştı (1989). Daha sonra Anadolu Ajansında muhabirlik, Ekonomi Haberleri Müdürlüğü, İç Haberler Müdürlüğü, Haber Yayın Daire Başkanlığı ve Genel Müdürlük Danışmanlığı görevlerinde bulundu (1990-2011-Ekim). Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçentlik kadrosuna atandı (2012). Gazetecilik ve Medya Araştırmaları doçenti oldu (28 Kasım 2018). Hâlen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü öğretim üyeliği görevini yürütmektedir. Gazetecilik, ajans gazeteciliği ve yeni medya konularında makale ve tebliğleri bulunmaktadır.

Eserleri: *Televizyon Yayıncılığı ve Toplum İlişkisi* (1988); *Ajans Gazeteciliği ve Haber Ajansları* (2012); *Saraydaki Kayserili Şükrü Bey; Vahideddin'in Hizmetinde 40 Yıl* (2012); *Millî Güvenlik Kurulu 28 Şubat Öncesi ve Sonrası* (Haberler üzerinden belgesel-1997,2012). Belgesel film çalışmaları: *Kapadokya'da Bir Köy: Keşlik* (2005); *Çanakkale, 100 Yıllık Zafer* (2015).

YAYIN KURULU

Muzaffer Şahin

ŞAHİN, SEYFİ

Kayseri Milletvekili, hekim (Nevşehir/ Gülşehir/ Hacıhalilli, 1948 -). İbrahim Bey ve Gülizar Hanım'ın oğludur. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gülşehir'de, liseyi Ankara Gazi Lisesinde bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1974). Öğrencilik yıllarında çeşitli gençlik derneklerinde yöneticilik yaptı. Diyarbakır-Ergani Sağlık Ocağı tabipliği yaptıktan sonra İzmir'de askerlik görevini ifa etti. Askerlikten sonra Nevşehir'de SSK tabipliği yaptı. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde KBB ihtisasına başladı (1978) ve bir dönem burada öğretim görevliliğinde bulundu. Kayseri Tabip Odası Başkanlığı yaptı. Milliyetçi Çalışma Partisinde (MÇP) MKYK üyeliği ve Kayseri İl Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1991 Genel Seçimleri'nde RP listesinden XIX. Dönem (14 Kasım 1991 - 4 Aralık 1995) Kayseri milletvekili seçildi. Seçimlerin ardından 15 Kasım 1991'de RP'den istifa ederek 25 Aralık 1991'de kurulan Demokratik Hareket Partisine katıldı. 29 Aralık 1991'de bu partinin kendisini feshederek MÇP'ye katılmasıyla görevine burada devam etti. MÇP'nin 24 Ocak 1993'te yapılan 4. Olağanüstü Kongresinde kendini feshederek MHP ile birleşmesi üzerine milletvekilliği görevini bu partide sürdürdü. XX. Dönem'de de Nevşehir'den aday oldu ve kazandı ancak partisi barajı geçemedi. Özel Dr. Seyfi Şahin KBB Merkezinin başhekimliğini yaptı. 1992'de *Ortadoğu* gazetesinde başlamış olduğu köşe yazarlığına birçok gazete ve dergide fıkra, makale ve siyasi fikir yazılarıyla devam etti. Ayrıca Kanal 38'de haftada bir "Sağolun" adlı sağlık programının yapımcılığını ve sunuculuğunu yaptı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Kaynakça: Burhanettin Duran, *TPT, TBMM, XIX. Dönem,* C. III, s. 2963; https://www.kayserinews.com/dr-seyfi-sahin-ile-roportaj-182144h.htm 29.07.2011

YAYIN KURULU

Seyfi Şahin

Zahide Kayışoğlu Şahin

ŞAHİN, ZAHİDE KAYIŞOĞLU

Yazar, öğretim görevlisi (Osmaniye/Kadirli, 04 Mayıs 1974-). Kadirli'de Fatih Sultan Mehmet İlkokulunu, Cevdet Paşa Ortaokulunu ve Kadirli Lisesini bitirdi. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı, Kilim Eski Kumaş Desenleri ABD'dan mezun oldu (1998). Atlas Halı AŞ'de desinatörlük, yaptı. Erciyes Üniversitesinde 1998 yılında göreve başladı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bölümü'nde Sarız Yöresi (Kayseri) Düz Dokumaları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak) konusunda yüksek lisans yaptı.

Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde Sanatta Yeterlilik (Doktora) çalışması devam etmektedir.

Yurt içi ve yurt dışında birçok karma ve kişisel sergi açtı. Ulusal ve uluslararası kongre, sempozyum, çalıştaya katıldı. 2011 yılında Kayseri Yöresi Ustalar Çalıştayı düzenledi Erciyes Üniversitesinde Yahyalı halıları ile ilgili projede, Detok (Develi'yi Turizme Kazandırma) projesinde ve Bünyan Halılarını Yaşatma Avrupa Bölümü'nde görev aldı. Konusu ile ilgili pek çok dergide makaleleri yayımlandı. *KBB Kayseri Ansiklopedisinde*, iki maddesi yer aldı.

Rifat Şahiner

Rifat Şahiner, Medyatik Pozisyonlar I, Ahşap Panellerde Karışık Medya, 165x135cm 2001.

Eserleri: "Kayseri Yöresi Geleneksel El Sanatları", *Erciyes'in Rüyası Kayseri*, ed. Filiz Özdem, YKY, İstanbul 2013; "Develi'de El Ürünlerine Yönelik İmalat ve Satış Tesis Projeleri", *Develi'de Örnek Bir Yerel Kalkınma Planlaması DETOK Teknik Planlamaya Geçiş*, Nobel Yayınları, Adana 2015 ; *Dr. İsmail Gökşen Düz Dokuma Kataloğu*, Kayseri 2021; " Kayseri Floş Halıları", "Yahyalı Halıları", "Kayseri İpek Halıları", "Bünyan Halıları", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Halıcığı* , Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, C II. ed. Prof. Dr. Aysen Soysaldı, Ankara 2021.

YAYIN KURULU

ŞAHİN, ZİYA bk. AŞIK ZİYA

ŞAHİNER, RİFAT

Öğretim üyesi, ressam, sanat yazarı (Ankara, 06 Aralık 1969 -). Aslen Kayserilidir. (Karaimam Mah.) İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı (1986). Gazi Üniversitesi GEF Resim-İş Eğitimi Bölümü Resim Anasanat Dalı'ndan mezun oldu (1992). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı'nda "İletişimsel Ağlar ve Toplumsal İzolasyon" adlı teziyle yüksek lisans (1998), yine aynı kurumda, "Bilişimsel İmgeler/Gösterge Dizgeler" başlıklı teziyle Sanatta Yeterlik (doktora) derecesi aldı (2001).

Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak göreve başladı (1998). Aynı kurumda yardımcı doçent oldu ve Resim Bölümü başkanlığına atandı (2002).

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat Bölümü'ne geçti (2004). Plastik Sanatlar doçenti oldu (2005). Profesör unvanı aldı (2012).

1992 yılından itibaren on bir kişisel sergi açtı. Çok sayıda ulusal ve uluslararası karma ve çağrılı sanatsal etkinliğe eserleriyle katıldı. Uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılarda bildiriler sundu, konferans ve seminerler verdi.

1996'dan itibaren *Sanat Dünyamız*, *Tür-*

kiye'de Sanat, *Genç Sanat*, *Plato* ve *Artist* gibi birçok dergide elliyi aşkın makale ve denemesi yayımlandı.

Hâlen Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Eserleri: *Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapıbozumu* (Yeni İnsan, Ütopya, 2008); *Çağdaş Sanatta Temsiliyet Krizi* (Ütopya, 2015); *Kültür İmleri* (Masa, 2015). Ayrıca Müphem Haller (2010) ve Kelimeler ve Şeyler (2013) adlı sergilerin küratörlüğünü/düzenleyiciliğini yaptı.

YAYIN KURULU

ŞAHRUH (ŞAHRUH BEY) KÖPRÜSÜ

Sarıoğlan* ilçesi, Karaözü kasabasında, Kayseri-Sivas yolunda, Kızılırmak üzerinde bulunmaktadır. Köprü, günümüzde kullanılmaktadır. Eser, ismini Dulkadiroğlu Alaüddevle Bozkurt Bey'in oğlu, Bozok valisi ve yapının banisi Şahruh Bey'den almıştır.

Uzunluğu 155 m, en büyük kemer açıklığı 12 m olan köprü, 8 gözlü olarak tasarlanmıştır. Köprü kemerleri düzgün kesme taşla örülmüş olup kemer açıklıkları sivri formdadır. Kemerlerin kilit taşı, dışa taşırılmıştır. Kemer kornişlerinin üzerinde düzgün kesme taştan yapılmış korkuluk yer alır. Büyük kemerden itibaren köprü, iki yana eğimlendirilmiştir. Köprünün memba tarafındaki ilk kemer gözünün üst hizasında yer alan üzüm dalı ve aslan kabartması dışında kayda değer süsleme yoktur, düzgün kesme taşla yapılmıştır.

Ayrıca bu motiflerin üzerinde yer alan boşlukta H 1328-1329 (M 1910) yılı onarım kitabesi yer almaktadır.

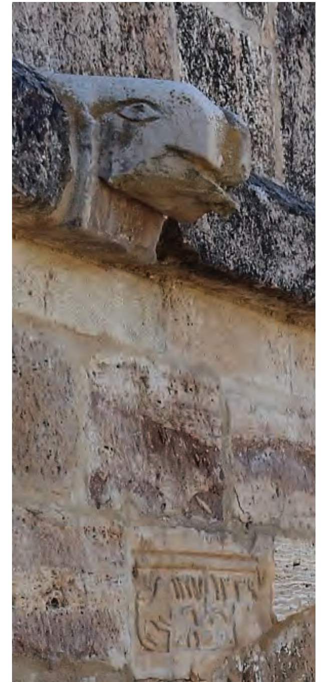
Sivas Müzesi'nde bulunduğu ifade edilen, yapıya ait üç satır hâlinde ve sülüslü bir çerçeve içerisindeki 84x67 cm ölçülerindeki mermer kitabede Şahruh'un oğlu Mehmet Han'ın ismi geçmektedir. Köprünün ilk yapılışından sonra Mehmed Han tarafından onarıldığı anlaşılmaktadır.

Şahruh (Şahruh Bey) Köprüsü (C. Arslan)

Kitabede:
Bismillahirrahmanirrahim.
Amere hâze'l-cisr Mehmed Han b. Şahsuvar b. Alâüddevle Zülkadiri es-Sasani senete hams ve erbain ve tis'a miete bi-eydi abdehu Behram, 945/1538

Açıklaması: Bu köprüyü, Sasaniler nesli Zülkadiroğullarından Alaüddevle oğlu Şahruh Bey oğlu Mehmed Han, H 945 (M 1538-39) yılında, kölesi Behram eliyle tamir ettirdi.

H 897 (M 1492) tarihli bir vakfiyesi vardır. Dolayısıyla 1492 yılında inşa edilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 594 numaralı defterin 206. sayfasında 150 sıra numarasıyla kayıtlı bulunan, Zülkadir soyundan Süleymanoğlu Alaüddevle oğlu Şahruh Bey tarafından 897 yılında yazıldığı belirtilen vakfiyede "Karaözü köyünün tamamı olup bunu bütün hudut ve hukuk ile vakfın yaptırdığı köprünün mesâlihine vakfetti" denilmektedir. Ayrıca aynı defterin 207. sayfasında bulunan 151 sıra numaralı H 897 tarihli Şahruh Bey tarafından yazılan bir başka vakfiyede, "Livaoğulları mezrası ve Ağçe kışla ile birlikte Karaözü köyünün tamamı olup buranın cizye vs. hasılatının yarısı buradaki zaviyeye gelip gidenlere, geri kalan yarısı da köprünün tamirine tayin" edildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla köprü, 1492 yılından önce inşa ettirilmiştir. Sivas Müzesi'nde bulunan kitabelerden, köprünün 1538 ve 1750 yıllarında onarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Köprünün memba tarafındaki ilk kemer gözünün üst hizasında yer alan üzüm dalı motifi ve aslan kabartması, motiflerin üzerinde H 1328–1329 (M 1910) yılı onarım kitabesi (C. Arslan)

Kaynakça: Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 72; Faruk Sümer, "Bozok Tarihine Dair Araştırmalar", *DTCF Cumhuriyetin 50. Yılını Anma Kitabı*, Ankara 1973, s.

341; Hamza Gündoğdu, *Dulkadirli Beyliği Mimarisi*, Ankara 1986, s. 64-65; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1969, s. 46; Mehmet Çayırdağ, “Kayseri’de Kitabelerinden 15. ve 16. Yüzyıllarda Yapıldıkları Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları”, *Vakıflar Dergisi*, S. 13, Ankara 1981, s. 542; Özbek-Arslan, *KTKVE*.

CELİL ARSLAN

ŞAKACI MİZAH GAZETESİ

ŞAKACI
FELÂKETZEDELERE Yardım Edelim
ŞAKACI ÇIKARKEN
Sipariş
ŞAKACI Dilberler Kraliçeliği
Tanıyormuş
Foto Şıpşak

Şakacı’nın 21 Mart 1953 tarihli ilk sayısı

21 Mart 1953-24 Eylül 1953 tarihleri arasında 19 sayı yayımlanan haftalık siyasi mizah gazetesidir. Sahibi ve yazı işlerini idare eden mesul müdürü, İsmail Evci’dir. 16. sayıdan itibaren idare müdürünün, Turgut Göğer* olduğu belirtilmiştir.

Dizildiği ve basıldığı matbaa, 7. sayıya kadar Yeni Matbaa, 7. sayıdan sonra ise Hâkimiyet Matbaasıdır. 16 sayıdan sonra gazetede matbaa bilgisi yer almamaktadır. Adresi, İstanbul Caddesi, No. 117 şeklindedir. 2. sayısından itibaren adres, “P.K: 26 Kayseri” olarak gösterilmiştir. *Şakacı*’nın fiyatı 5 kuruştur. Yıllığı, 2.5 FT, günü geçmiş nüshaların fiyatı 25 kuruştur.

Şakacı gazetesi, siyah-beyaz ve dört sayfa hâlinde yayımlanmıştır. İlk sayfada, üstte serlevha yer almaktadır. Serlevhanın sağına ise ilk dört sayıda reklam alınmıştır. 16. sayı ile serlevhada gazetenin adının yazılış biçimi değişmiştir. Gazetenin sayfaları beş sütundan oluşmaktadır.

Gazetenin çıkış amacı ve yayın politikası ilk sayıda, ilk sayfada yayımlanan Aydın Nisari* imzalı “Şakacı Çıkarken” adlı yazıda ifade edilmiştir. Yazıda, mizah gazetesi çıkarmanın ve yaşatabilmenin güçlüğünden bahsedilmiş, mizahın “sululuk” yapmak ya da küfür etmek manasına gelmediği, bizzat bahse konu kimseyi bile güldürebilen bir yazı tarzı olduğu anlatılmıştır. Sosyal davaları, nüktenin kuvvetli iğnesiyle umumi efkâra arz etmenin, mizahın vazifesi olduğundan söz edilen yazıda, mizahçının, güldürdüğü nispette düşündürmesi gerektiği ifade edilmiştir. *Şakacı* gazetesinin her yerde ve her zaman aranan dostlardan biri hâline gelmesini temenni eden Aydın Nisari, yazısında son olarak “Dileğim, Şakacı’nın “şakacılar”a şaka yapmasıdır.” demiştir.

Gündemi meşgul eden siyasi, ekonomik, toplumsal meselelerin mizahi bir üslupla ele alındığı gazetede, okuyucuyu yalnızca güldürmek amacıyla hazırlanmış yazılar ve ünlü şairlerin şiirleri de yer almıştır. “Foto Şipşak”, “Şakacının Fıkraları”, “Ramazan Fıkraları”, “Acaba”, “Haftabaşı Sohbeti”, “Sorular Cevaplar”, “Kalaylama” adlı köşelerin yer aldığı gazetenin 4. sayfasında yalnızca reklamlar bulunmaktadır. Bir mizah gazetesi olmasına rağmen gazetede yalnızca ilk sayfada, ekseriyetle sağ alt köşede tek karikatür yayımlanmıştır.

Şakacı gazetesinin yazarları arasında A. Fevzi Özsoysal (müstear adı: A. F.), Asım Yahyabeyoğlu*, İsmail Evci (müstear adı: İ. E. Karadağlaroğlu), Aydın Nisari* (müstear adları: Siyasi, Boyacı, Ciddi Şakacı), Olcay Akşahin (müstear adları: Şakacı, Gediğine Koyan), Reşat Çivicioğlu* (müstear adları: Eğseri, Çivicioğlu), Turgut Göğer (müstear adı: T.G.) ve Kulağıdelik, C. D., İ. K., Kaya, V. V., Çalgıcı gibi müstear adlar yer almaktadır.

Kaynakça: Aydın Nisari, “Şakacı Çıkarken”, *Şakacı*, 21 Mart 1953, 21 Mart 1953, 24 Eylül 1953 tarihli sayılar; Önder, *KBT*, s. 83.

EBRU DAVULCU

ŞAKİR İBRAHİM BEY

Şakir İbrahim Bey’in, Servet-i Fünûn’un 307. sayısındaki portresi

Yazar, ilk tıp tarihçilerimizden, hekim (Kayseri, 1851- Çatalca, 1898) babası Hacı İbrahim Efendi’dir. 1861’de İstanbul’a gelerek önce Bayezid Rüştiyesine, sonra Mekteb-i Tıbbiyeye girdi. Buradan, yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu (1875). Haydarpaşa Hastanesine tabip muavini sıfatıyla bir sene devam etti. Bir süre III. ve VII. Ordu’da görev yaptı. Kolağası rütbesiyle Kuleli Askerî İdadisi doktorluğuna tayin edildi (1880). Haydarpaşa Hastanesinde tedavi-i emraz-ı dâhiliye (iç hastalıkları) ve tedris-i ilm ü emraz-ı hâriciyede (genel cerrahi eğitimi) çalıştı (1890). Rütbesi, kaymakamlığa yükseldi. Bu vazifedeyken hacca gitti. Vazifeli olarak kolera hakkında tetkikatta bulunmak üzere Hindistan’a gitti (1892). Kendi ifadesine göre Hindistan’a giden ilk Osmanlı hekimidir. Ayrıca Irak ve

Yemen'de tetkiklerde bulundu. Osmanlı-Yunan Harbi'nde miralay rütbesiyle Dömeke Hastanesi başhekimliğine tayin edildi (1897). Dömeke'de hastalanması sebebiyle İstanbul'a dönerken Çatalca'da vefat etti ve orada defnedildi (H 1315- M 1897/1898). Arapça, Farsça ve Fransızca bilen Şakir İbrahim Bey, ilk tıp tarihçilerimizden kabul edilmektedir. *Vekayi-i Tıbbiye* ve *Cerîde-i Tıbbiye-i Askeriye*'de çok sayıda makalesi yayımlandı. Makalelerinin yanı sıra çeşitli konularda yazdığı risalelerin çoğu yayımlanmamıştır. Eserlerinden *Miftâhü'l-Emrâz*'ın ayrı bir önemi vardır. Bu eserin giriş bölümünde genel tıp tarihini, Türk tıp tarihini ve İbn Sina'nın Türk olduğunu konu edinmiştir. Şakir İbrahim Bey, İbn Sina'nın Türk olduğundan bahseden ilk yazarlardandır.

Eserleri: *Miftâhü'l-Emrâz*; *Hindistan Seyahatnamesi*; *Haydarpaşa Hastanesi*; *Haydarpaşa Hastanesi 1310 (1894) Senesi İstatistiği*; *Emrâz-ı Ayniye Hakkında Bir Eser*; *Kolera Layihası*, *İlmü'l-Kilâb*, *Hadîkatü'l-Menhiyât fi Envâi Kahve*, *Sefine-i Dem*, *Sefine-i Emvât*.

Kaynakça: Pakalın, *SOZ,* C. XVII. s. 55; A. Süheyl Ünver, *Tabib Miralay Mehmet Şakir İbrahim (1851-1897) ve Haydarpaşa Hastanesi Tarihçesi ve Diğer Yazıları*, Türk Tıb Tarihi Arşivi, C. VI, No. 19, 1942, s. 32-34.

RECEP KANALGA

ŞAN, AHMET

Gazeteci (Kayseri, 13 Mart 1972). Kayseri'de ilk ve ortaeğitiminden sonra Merkez İmam Hatip Lisesinden mezun oldu. Gazetecilik mesleğine, Kayseri FM radyoda, tonmayster olarak başladı (Haziran 1992). Elif TV haber merkezinde muhabir-kameramanlık yaptı (1993-1995). Vatani görevini yaptıktan sonra Erciyes TV'de basın hayatını devam ettirdi (Haziran 1997). Erciyes TV Spor müdürü oldu (2003). Yaklaşık 10 yıl bu görevi sürdürürken *Kayseri Akın Günlük* ve *E Haber* gazetesinde sayfa sekreterliği yaptı.

Erciyes TV'den ayrıldı (2011). Daha sonra sırayla *Kayseri Hakimiyet*, *Yeni Akit* gazetesi bölge sorumlusu, *Kayseri Gündem* ve *Kayseri Ülker* gazetesinde sayfa sekreteri, muhabir gibi görevlerde bulundu. Bir süre "Erte Haber" ve "Erte Medya"da yöneticilik yapan Ahmet Şan, meslek kuruluşlarından Kayseri Gazeteciler Cemiyetinde yöneticilik yaptı. İki dönem Anadolu Spor Gazeteciler Derneği Kayseri Şube Başkanlığı ve derneğin genel merkez genel başkan yardımcılığı görevlerinde de yer aldı. Birçok gazete ve dergide makale ve köşe yazıları yer almaktadır. Kayseri Gazeteciler Cemiyetinin yayın organı olan *Cemiyet* dergisinin hayata geçirilmesinde de aktif rol almıştır. 13 Şubat 2020 tarihinde ise www.kayseriekspreshaber.com internet gazetesini kurup genel yayın yönetmeni olarak görev yapmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Ahmet Şan

ŞÂNÎ

Divan şairi, (XVII. yüzyıl,). Hayatı hakkındaki tek bilgi, İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi* kışlık bölüm kapısı üstündeki kitabesine nakşedilmiş ve bazı resmî kayıtlar ile ilmî neşirlerde bir hayli yanlış okunup aktarılmış:

Server-i Âsafân-ı kubbe-nişîn
Dâver-i dehr Mustafâ Pâşâ

Âsaf-ı milket-i Süleymânî
Ya'ni kā'im-makām-ı mülk-ârâ

Hayr-ı cârîsi irdi İncesu'ya
Han u hammâm u câmi' itdi binâ

Eseri kaldı tâ ebed bâkî
"Kabbe'llâhu hayrahu ebedâ"
Şâniyâ geldi sâl-i târîhi
Oldı bir câmi' ile han peydâ
Sene 1081

şeklindeki beş beyitlik tarih manzumesidir. Bazı kayıtlarda "Şâniyâ (ey Şânî)" ibâresi "Sâniyen" gibi metin ve anlamla hiç alakası olmayacak bir şekilde okunmuştur. H 1081 (M 1670-71) olan tarihi bile farklı okuyanlar bulunmuştur. Şuara tezkirelerinde birkaç "Şânî" bulunsa da bunların hangisinin, bahsi geçen Şânî ol-

Şânî'nin hayatı hakkındaki tek bilginin bulunduğu İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi kışlık bölüm kapısı üstündeki kitabe (A. Kılıç)

duğunu tespit etmek şimdilik mümkün değildir.

Kaynakça: Köksal, *KDŞ*, s. 82; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Vakıf kütüphaneleri ve Matbah Emini Hacı Halil Efendi Kütüphanesi", *Vakıflar Dergisi*, S. XX, (1988), s. 272; http://www.kayseri.gov.tr/incesu-kervansarayi.

ATABEY KILIÇ

Mustafa Şapçı

ŞAPCI, AHMET

Gazeteci (Kayseri, 1954-). İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Gazeteciliğe, *Akın* gazetesinde başladı (1972). *Kayseri Havadis* gazetesini kurdu (2004). Ahmet Şapcı, yayınını on bir yıl günlük olarak sürdüren *Kayseri Havadis* gazetesini, 2014 yılından itibaren aylık olarak çıkarmaya devam ediyor.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığınca verilen 'Basın Kartı' sahibi olan Ahmet Şapcı, Güler Şapcı ile evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Ahmet Şapçı

ŞAPÇI, HACI ALİ

Gazeteci, matbaacı (Kayseri, 1938- Kayseri, 24 Temmuz 2000). Küçük yaşta babasını kaybettiği için ailenin geçimi onun sırtına kaldı.

Gazeteciliğe, *Devrim* gazetesinin imtiyaz sahipliğini devralarak başladı (1962). Bu gazeteyi kapattı (1964). Aynı yıl Abdullah Satoğlu'nun *Hakimiyet* gazetesiyle birlikte, Mehmet Mülayim'in çıkardığı *Ülker* gazetesini müşterek yürüttü. Bu ortaklığın sona ermesiyle kardeşi Mustafa Şapcı'nın, kurucusu olduğu *Akın* gazetesini devraldı (1966). Hacı Ali Şapçı, aralıksız 23 yıl yayın hayatını sürdürdüğü *Akın* gazetesinin imtiyaz sahipliğini, oğlu Mithat Cemal Şapcı'ya devretti (1989). Gazeteciliğe hizmetinden dolayı, "Sürekli Basın Kartı" sahibiydi.

ÜSTÜN TUNCER

Hacı Ali Şapçı

ŞAPCI, MUSTAFA

Gazeteci (Kayseri, 1941-). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de yaptıktan sonra Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun oldu.

Gazeteciliğe *Devrim* gazetesinde başladı (1962). *Akın* gazetesini kurdu (1965). Abdullah Satoğlu'nun çıkardığı *Hakimiyet* gazetesini, Hüseyin Topcuoğlu ile birlikte devralarak (1970) on bir yıl süreyle imtiyaz sahipliğini sürdürdü. *Kayseri Havadis* gazetesinde görev yaptı (2008-2014). Kayseri Gazeteciler Cemiyetinin dokuz kurucu üyesinden biri olan Mustafa Şapcı, 'Sürekli Basın Kartı' sahibidir.

Afet Şapcı ile evli ve iki çocuğu vardır.

YAYIN KURULU

ŞARKİYAN MAHALLESİ

"Şarkiyan" tabirine ilk olarak *1520 Tarihli Tahrir Defteri*'nde rastlanmaktadır. Burada zimmiler/gayrimüslimler hakkında bilgi verilirken "Cemâat-i Şarkiyân" başlığı altında doğudan gelen Ermenilerin sayıları verilmiştir. Eçmiyazin kilisesine bağlı olan ve Jennings'in kaydına göre Erivan taraflarından geldiği belirtilen bu Ermenilerin mahalle adı altında değil de cemaat adı altında gösterilmesi dikkate değerdir. Doğudan gelen Ermeni nüfusun mahalle hâline dönüşmesi ve tahrir kayıtlarında ilk defa mahalle olarak kaydedilmesi, *1584 Tarihli Defter*'de görülmektedir. Ancak burada Şarkiyan Mahallesi adı altında değil de çeşitli mahallelerden ayrılan ayrı bir

birim olarak gösterilmiştir. Nitekim *1584 Tarihli Defter*'de Selman Mahallesi'ne tabi Şarkiyan cemaatinden bahsedilirken "Bektaş", "Oduncu", "Tator", "Tavukçu", "İçeri Şehir" ve "Karakeçili" Mahallelerinde Şarkiyan cemaati mensuplarının bulunduğu kaydedilmektedir.

Şarkiyan Mahallesi ile ilgili ilk kayıt, *1613 Tarihli Cizye Defteri*'nde bulunmaktadır. "Mahalle-i Şarkiyân der nefs-i şehr" başlığı altında kaydedilen mahallede 18 hane gayrimüslim nüfus ikamet etmekteydi. *1642 Tarihli Avârız Defteri* kayıtlarına göre "Mahalle-i Kayacık maa Şarkiyân" şeklinde kaydedilen mahallede 116 kişi meskûndu. Ancak kısa bir süre sonra hazırlanan *1648 Tarihli Cizye Defteri*'nde Şarkiyan Mahallesi bu defa Sasık cemaati ile birlikte kaydedilmiştir. Bu dönemde Şarkiyan Mahallesi'nde 48 kişi ikamet etmekteydi. Sasık cemaatinin ise 21 kişisi vardı. *1691 Tarihli Cizye Defteri*'nde yine "Mahalle-i Şarkiyân maa Sasık" şeklinde kaydedilen mahallede 98 kişi ikamet etmekteydi.

XVIII. yüzyılda Şarkiyan Mahallesi'nde gayrimüslimlerin yanında Müslüman nüfusun da ikamet etmeye başladığı sicil kayıtlarından anlaşılmaktadır. Müslüman nüfusun hangi yıldan itibaren mahalleye yerleşmeye başladığı ne yazık ki tespit edilememiştir.

XIX. yüzyıl nüfus defteri ve temettuat kayıtlarına göre Şarkiyan Mahallesi'nde meskûn halkın önemli bir kısmının Rum nüfustan ibaret olduğu görülmektedir. Nitekim 1831 yılında 3 Ermeni hanesi ve 11 erkek nüfusu, 1832 yılında yine 3 hane ve 11 erkek nüfusunun bulunduğu mahallede, 1844 ve 1848 tarihli nüfus defterlerinde bu mahallede Ermeni nüfusu kaydı bulunmamaktadır. Buna karşılık 1834'ten itibaren mahalledeki Rum hane sayısında artış başladığı ve Şarkiyan Mahallesi'ndeki Rum hane sayısının 56'ya yükseldiği görülmektedir. Bu sayının 1848'e kadar hemen hemen aynı kaldığı hatta küçük düşüşler olduğu nüfus kayıtlarından anlaşılmaktadır.

1870'li yıllardaki kayıtlara göre Rumların meskûn olduğu Şarkiyan Mahallesi'nde "Uzunâşık", "Yorgancı", "Kilise", "Ateşoğlu", "Kasapoğlu", "Kuyumcu", "Kaleönü", "Kürkçübaşı", "Kalpakçı Çıkmazı" ve "Çıkmaz" Sokakları adlarında 10 sokak mevcut olup toplam hane sayısı 64 idi. Dolayısıyla yüzyılın başından itibaren hane ve kişi sayısında önemli bir değişiklik olmamıştır. Günümüzde bu isimde bir mahalle mevcut değildir.

Kaynakça: BOA. TTd. 387 s. 200; TTd. 976, s. 21; TKG. TTd. 136, vr. 37a-40b; MAD. 1208, s. 50; MAD. 7063, s. 20; MAD. 3659, s. 7; MAD. 5856, s. 5-6; Mehmet İnbaşı, *XVI. Yüzyıl Başlarında Kayseri*, Kayseri 1992; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Mehmet Karagöz, *XVIII. Yüzyılın Başlarında Kayseri* Kayseri 1993, s. 67 (Doktora Tezi); Ahmet Gündüz, *XVIII. Yüzyılın Son Çeyreğinde Kayseri*, Kayseri 1998, s. 48 (Doktora Tezi); Ronald C. Jennings, "Urban Population in Anatolia in the Sixteenth Century: A Study of Kayseri, Karaman, Amasya, Trabzon and Erzurum", *International Journal of Middle East Studies*, 7/1, Cambridge UniversityPress: Cambridge, UK, January 1976; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri: İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 160; Mustafa Keskin, *Kayseri Nüfus Müfredat Defteri*, Kayseri 2000, s. 42-43; Cömert, *19. Y. Kayseri*, s. 161-162; Çayırdağ, *KTA*, s. 370-371.

MEHMET İNBAŞI

ŞAŞMAZTÜRK, MUSTAFA

Mustafa Şaşmaztürk

Gazeteci (Kayseri, 1968-). İlkokulu Kayseri Ahmet Paşa İlkokulunda, ortaokulu Kayseri İmam Hatipte, liseyi de Kayseri Lisesinde tamamladı (1986). Lise yıllarından itibaren Kayseri'de bulunan bir kısım İslami vakıf ve derneğin çalışmalarına katıldı. Hakyol Vakfı çalışmalarına katılırken aynı zamanda da *Kadın-Aile*, *İlim Sanat* dergilerinin abone ve dağıtım işleriyle uğraştı. Daha sonra da Millî Gençlik Vakfı, Vahdet Vakfı, Ribat Vakfı ve Birlik Vakfı Kayseri Şube yönetimlerinde idari görevler ve çalışmalar yürüttü. 1992 yılında askerlik dönüşü *Cuma* dergisi ve *Millî Gazete* temsilciliğiyle basın camiasında çalışmaya başladı. *Cuma* dergisi sahibi Mustafa Karahasanoğlu'nun 1993 yılından itibaren günlük olarak çıkarmaya başladığı *Beklenen Vakit* gazetesinin Kayseri temsilcisi oldu.

28 Şubat sürecinin öncesinde darbecilerin baskı ve davalarıyla isim değiştirmek zorunda kalan *Akit*, *Anadolu'da Vakit* ve *Yeni Akit* gazetelerinde temsilcilik görevini sürdürdü. 2016 yılından itibaren aynı gazetenin Kayseri temsilciliği ve Ankara temsilcisi Hacı Yakışıklı'nın yardımcılığı görevini yürütmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

OSMAN GERÇEK

Ahmet Tevfik Şatır

Mustafa Kemal Şatır

ŞATIR, AHMET TEVFİK

Kayseri Milletvekili (Kayseri/Tavlusun, 1891 - Kayseri, 23 Aralık 1952). (Tercümeihâl kâğıdı örneğinde soyadı "Şatıroğlu" gözükmektedir.) Şatırağazade Mehmet Abdullah Efendi'nin oğludur. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra İstanbul'da Vefa İdadisini bitirdi (1908). Darülfünun Hukuk Mektebinden diploma aldı (1911-1912). İstanbul 1. Ceza ve 2. Hukuk Dairelerinde aday memur olarak çalıştı (Kasım 1910-Şubat 1913). Adliye Nezareti Özel Kalemine atandı (1 Mart 1913). Keskin ilçesi Bidayet Mahkemesi Savcılığına getirildi (7 Ağustos 1913). I. Dünya Savaşı seferberliğinde silahaltına alınarak 24. Fırka Adli Müşavirliğine atandı (21 Eylül 1914). 46. Fırkada görevlendirildi (9 Temmuz 1917). Savaşa son veren Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra 1 Aralık 1918'de terhis edilmesi üzerine Keskin Bidayet Mahkemesi başkanlığına atandı (14 Şubat 1919). Bu görevden çekilerek Kayseri'de avukatlık yapmaya başladı (24 Temmuz). Ancak Kayseri Bidayet Mahkemesi üyeliğine getirildi (5 Ekim 1920). İstiklal Savaşı'nda 5 Mayıs 1921'de askere alındıysa da 23 Temmuz'da terhis edilerek Kayseri İstinaf Mahkemesi üyesi olarak görevlendirildi. İstinaf Savcısı (23 Aralık 1922), Ağır Ceza Savcısı oldu (1 Mayıs 1924). Kırşehir Ağır Ceza Savcılığına getirildi (24 Aralık 1924). Sağlık durumundan dolayı bu görevden çekilerek (8 Ekim 1925) Kayseri'de tekrar avukatlık yapmaya başladı. İstiklal Madalyası ile taltif edildi (1928).

TBMM'nin IV. Dönem (4 Mayıs 1931- 23 Aralık 1934) seçimlerinde Kayseri ili bağımsız adayları için boş bırakılan iki milletvekilliğinden biri olarak meclise katıldı (4 Mayıs 1931). Sonradan CHF'ye girdi. Meclisten ayrıldıktan sonra yeniden hizmet isteğinde bulunması üzerine Adana Savcılığına atandı (15 Temmuz 1935). Sivas Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına getirildi (25 Haziran 1947). Yozgat Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı oldu (13 Ocak 1949). Emekliye ayrıldı (12 Aralık 1951). Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Fahri Çoker, *TPT. TBMM, IV. Dönem, II.C., 1931-1935,* s. 345, t.y; tercümeihâl kâğıdı, TBMM Arşivi.

YAYIN KURULU

ŞATIR, MUSTAFA KEMAL

Kayseri Milletvekili (Kayseri/Tavlusun, 1889 - 17 Ekim 1966). Babasının adı Hüseyin Hüsnü, annesinin adı Pembe'dir. İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu (1912). Mezuniyeti sonrası Adana İstinaf Mahkemesi aza mülazımlığına (1913), daha sonra Zeytun (1915) ve Dörtyol Bidayet Mahkemesi reisliğine getirildi (1916). 1. Dünya Harbi'nde silahaltına alındı (1918). İhtiyat adli müşaviri olarak Yıldırım Orduları emrinde görev yaptı. Daha sonra terhis olarak Kayseri'de avukatlığa başladı. İstiklal Harbi'nde tekrar silahaltına alındı. 5. Kafkas adli müşaviri oldu. Zaferden sonra Bursa (1923) ve İzmir cumhuriyet savcısı oldu (1925). Aynı sene istifa edip tekrar Kayseri'de avukatlığa başladı. 1926 senesinden itibaren dört devre Kayseri Baro başkanlığı, Vilayet Umumi Meclisi ve Belediye Meclis üyeliği yaptı. Kızılay ve Halkevi idare üyeliğinde bulundu. CHP Vilayet İdare Heyeti başkanı oldu (1942). VII. Dönemde (8 Mart 1943- 14 Haziran 1946) Kayseri milletvekili seçildi. 1. Dünya Harbi'nden dolayı Harp Madalyası ve Kırmızı-Beyaz Kurdeleli İstiklal Madalyaları sahibiydi. Evli ve dört çocuk babasıydı.

Kaynakça: TBMM *Albümü*; C. I; 15.3.1943 tarihli tercümeihâl kâğıdı, TBMM Arşivi.

YAYIN KURULU

ŞATIRBAN (ŞUTURBÂN) MAHALLESİ

Günümüzde bu isimde bir mahalle yoktur. Mahallenin Türkçe adı "Deveciler"-

dir. *Türkçe ism*e çoğul eki eklenerek Deveciyân, defterlerde Farsça karşılığı *Şuturbânân* ve halk arasındaki yaygın adıyla *Şatırban* şeklinde bilinmektedir.

İlk olarak 1500 Tarihli Defter'de "Mahalle-i Deveciyân tâbi'-i Kiçikapı" adı altında kaydedilmiş olup Müslüman nüfus meskûndu. Bu tarihte hane sayısı 25 idi. Çeşitli meslek mensuplarının ikamet ettiği mahallede, muarrif (cami ve tekkelerde hayır sahiplerinin adlarını sayan ve dua eden müezzin veya derviş) ve muhassıl (vergi tahsildarı) gibi çeşitli vakıf görevlileriyle ahi unvanlı iki kimse ikamet etmekteydi. *1520 Tarihli Defter*'de Deveciler isminin karşılığı olarak "*Şuturbânân*" adı altında kaydedilen mahallede 29 hane nüfus meskûndu.

1570 Tarihli Defter'de *Şuturbânân* adıyla kaydedilen mahallede 24 hane vardı. Aynı zamanda mahallede meskûn olan Ahmed b. Nasireddin adlı kimsenin Köşk Medresesi müderrisi olduğu, kendisine Hisarcık ve Eğribucak'ta bağ ve bazı mülkler verildiği, buraları tasarruf eden müderris Nasireddin'in avarız ve örfi vergilerden muaf olmak istediği ve bunun için de kendisine 1534 yılında muafname verildiği kaydedilmiştir.

1584 Tarihli Defter'de yine Şuturbânân adıyla kaydedilen mahallede 31 hane nüfus ikamet etmekteydi. *1642 Tarihli Avarız Defteri*'nde "Mahalle-i Emîr Sultan maa Şuturbânân" adıyla kaydedilen ve 34 nefer nüfusun ikamet ettiği mahallede aynı zamanda gayrimüslim nüfus da kayıtlıdır. *1648 Tarihli Cizye Defteri*'nde yine Emir Sultan Mahallesi'yle birlikte kaydedilen Şuturbân Mahallesi'nde 24 nefer gayrimüslim nüfus meskûndu.

XVIII. yüzyılda da Şuturbân adıyla kayıtlı olan mahallenin kişi sayısı tespit edilememiştir. XIX. yüzyılda Şatırban Mahallesi'nde 31 hane ikamet etmekte olup bu mahallede "Şehzade Sokağı", "Kilise Sokağı", "Kemerli Çıkmazı", "Şehzade Çıkmazı", "Kılaguz Çıkmazı" adlı sokaklar vardı. XIX. yüzyılın ortalarında Kayseri'nin küçük mahallelerinden olan Şatırban'ın hane reislerinin meslekleri arasında çanakçı, mestçi ve müstecir yer almaktaydı. 1844 yılında mahallenin hane sayısı 16 olup toplam erkek nüfusu da 38 olarak değişmiştir. 1846 tarihinde hane sayısının 12 olarak tespit edildiği mahallenin senelik geliri 4.511 kuruş ve senelik gideri de 740 kuruş idi.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 8b; TTd. 33, s. 15; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 16-17; TKG. TTd. 136, vr. 27a-27b; MAD. 1208, s. 50; MAD. 7063, s. 20; MAD. 3659, s: 6; Mehmet İnbaşı, *XVI. Yüzyıl Başlarında Kayseri*, Kayseri 1992, s. 42; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri: İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 270; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 174; Çayırdağ, *KTA*, s. 370-371.

MEHMET İNBAŞI

ŞÂZÎ

Âşık (Pınarbaşı / Kızıldere, XIX. yüzyıl). Afşarların Deliler kabilesindendir. II. Mahmut (1808-1839) zamanında yaşamıştır. Şâzî, Âşık Zarif'in amcasının oğlu olup onunla birlikte Maraşlı Süleyman Paşa'nın maiyetinde bulunmuştur. Bu yüzden Şâzî'nin Maraşlı olduğu da düşünülmektedir. Şâzî'nin kardeşi Şirâzî'nin de âşık olduğu belirtilmektedir.

Şâzî'nin şiirleri, Afşarların sözlü tarihi açısından da oldukça kıymetlidir. Zira *Fahri Bilge Derlemelerinde* yer alan bazı şiirlerinde Afşarların göçerevli yaşamına bağlı bazı olayların aktarıldığı görülmektedir. *Fahri Bilge Mecmuları*'nda Şâzî'ye ait altı adet türkülü hikâye bulunmaktadır. Bunların dördü, "tarihî karakter taşıyan şiir-vakalar" içerisinde yer alırken ikisi ise "kadın, güzel, sevgili ve bunlarla ilgili diğer konulara bağlı şiir-vakalar" içinde değerlendirilebilir. Şâzî'nin Ahmet Şükrü Esen'e ait defterlerde de şiirleri bulunmaktadır. Tüm bu şiirlerde 'âşık tarzı şiir geleneği'ne bağlı olan Şâzî'nin göçerevli Türkmen hayatının bütün güzelliklerini yansıtmaya çalışan yalın ve içten bir söyleyişi vardır. Örnek olması açısından bir şiirini aşağıya alıyoruz:

Ben ne dedim sana hey kanlı zâlim

Siyâh zülfün mâh yüzüne mûy dedi
Bir ok attın deldin dertli sînemi
Ne ağrıttın ne incittin oy dedim

Lâhûrî şâl kuşak kuşanmış belde
Hiç akrân görmedim şu koca ilde
Ne selvide ne semende ne dalda
Hiç görmedim böyle usul boy dedim

Sırtına giyinmiş ipek entâri
Gül gibi kokuyor dökülen teri
Hûrî mi gılmân mı melek mi peri
Hayli fırsat ettim aslî huy dedim

Deşir hey Şâzî'm de sen seni deşir
Peri bir don giymiş eylemiş beşir
Ne sarı kırmızı ne al ne yeşil
Ne düğün ne bayrâm [ne] bu toy dedim

Kaynakça: *Maraş İl Yıllığı*, Ankara 1967, s. 150; Cemil Çiftçi, *Maraşlı* Şâirler *Yazarlar Âlimler,* Kitabevi, İstanbul 2000, s. 286-287; Recep Tek, Türk Halk Şâirleri: Azmî, Şâzi, Pervâne (İnceleme-Metin), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Kayseri 2004, s. 82-84); Erhan Çapraz, *Fahri Bilge Derlemeleri / Kayseri ve Yöresi Halk Şairleri*, 2. Basım, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2014, s. 118, 177-184.

ERHAN ÇAPRAZ

ŞEFİKA HANIM (LİSE) ÇEŞMESİ

Halk arasında daha çok "Lise Çeşmesi" olarak bilinen eser, Kayseri Lisesi avlusunun güneydoğu köşesinde bulunmaktadır. Çeşme, yol genişletme çalışmaları sırasında ilk yerinden sökülerek 2 m güneye taşınmıştır. Çeşme nişi içerisinde yer alan tek satırlık kitabeye göre eser, "Taşçızâde el-Hac Mustafa Efendi"nin zevcesi Şefika Hanım tarafından H 1338-1340 (M 1919-21) yılında inşa ettirilmiştir. Kitabe dışında bütün yapıda düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Ayrıca diğer çeşmelerden farklı olarak bu eserde, kırmızı renkli taşın kullanılmış olması dikkat çekicidir.

"Bir Türk'e Gönül Verdim" filminden bir sahnede Şefika Hanım (Lise) Çeşmesi-1969

Bağımsız ve tek kemerli yapılan çeşmenin yüksekliği 4.80 m, genişliği 4.67 m ve derinliği de 2.15 m'dir. Çeşmenin silmelerle profillendirilen basık kemeri, üzeri yivlenmiş ve duvara gömülü vaziyetteki sütunlara oturmaktadır. Kemer kilit taşı dışarı doğru çıkıntı yapmakta olup üzeri kabartma kıvrık dal ve yapraklarla süslenmiştir. Sütunların başlıkları ise çok sade tutulmuştur. Sütunların dış yanlarındaki pilasterlerin üzerleri silmelerle hareketlendirilmiştir. Çeşmenin yan cephelerini sınırlayan pilasterlerin ortasına yerleştirilen kırmızı renkli taşların üzeri, açılmış çiçek motifi ile bezenmiştir. Kemer alınlığının her iki köşesindeki daireler içerisine ay yıldız motifleri işlenmiştir. Çeşmenin saçak kısmı profilli silmelerle hareketlendirilmiş olup ortasına başı "S" ve "C" kıvrımlarıyla kompoze edilen tepelik konulmuştur. Saçağın köşelerinde ise "baba" denilen kulecikler yer almaktadır.

İki delikli ayna taşının çevresi palmeti andıran bitkisel bezemelerle kuşatılmıştır. Her musluğun altına gelecek şekilde yalaklar yerleştirilmiştir. Bu yalaklar, yekpare taştan oyulmuş olup dikdörtgen formdadır. Bu yalakların ön yüzlerine birer adet rozet işlenmiştir. Ayna taşının dış kenarlarına simetrik olarak birer adet bardaklık konulmuştur. Ayna taşı ile kitabenin arası, duvardan çıkıntı yapan bir konsolla doldurulmuştur. Oyulmuş kesme taşın içine yerleştirilen mermer kitabenin üzerinde, kabartma olarak işlenmiş kenger yaprakları dikkati çekmektedir.

Çeşme nişinin doğu ve batı duvarlarına portallerdeki mihrabiyeleri çağrıştıran küçük nişler açılmıştır.

Şefika Hanım Çeşmesi'nde süsleme unsurları olarak profilli silmeler ve kenger yapraklarının yanında diğer çeşmelerde görmediğimiz ay yıldız motifine de rastlanmaktadır. Ayrıca yanlardaki pilasterlerin ortasına konulan kırmızı renkli taş da ayrı bir süs unsuru olarak kabul edilebilir.

1919-21 yılında inşa edilen çeşme, cephe düzenlenişi ayna taşının yanındaki tas koymaya mahsus nişcikler ile nişin yan duvarlarında bulunan ve mihrabiyeleri andıran nişlerle günümüze ulaşabilen ve hâlâ kullanılan Kayseri çeşmelerinin dikkati çeken örneklerinden biridir.

MUSTAFA DENKTAŞ

Şefika Hanım (Lise) Çeşmesi

ŞEHÂB ÇELEBİ

Divan şairi, (XVII. yüzyıl,). Hayatı hakkındaki tek bilgi, Evliya Çelebi* *Seyâhatnâmesi*'nde geçen "Ali Efendi adındaki şeyh, ilmi ile amel eder. Şehrin kışı şiddetli olduğundan halk, öğrenimle uğraşır. Zeki kimseler olduğundan şairleri çoktur. Bunlardan Şehâb Çelebi, divan sahibidir. Hicrânî Çelebi dahi meşhur şairdir." şeklindeki kayıttır. Buna göre Evliya Çelebi'nin Kayseri'yi ziyaret ettiği 1649 yılında hayatta olduğunu iddia edebileceğimiz Şehâb Çelebi, divan sahibidir. Başka eseri var mıdır yok mudur veya divanının hacmi nasıldır, bilemiyoruz.

Kaynakça: Evliyâ Çelebi *Seyâhatnâmesi*, C. III, (sad. Tevfik Temelkuran-Necati Aktaş), Üçdal Neşriyat, İstanbul 1986, s. 144; Köksal, *KDŞ*, s. 74.

ATABEY KILIÇ

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT VE DÜŞÜNEN ŞEHİR DERGİLERİ

Şehir Kültür Sanat Dergisi

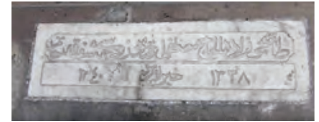
Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Ocak 2017 tarihinde, ayda bir olmak üzere yayın hayatına başlamıştır. Derginin imtiyaz hakkı Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Derginin ismi tescillenerek isminin patenti alınmıştır. Derginin çalışmaları, yayın kurulu, fotoğraf kurulu, yayın koordinatörü ve redaksiyon gibi birçok kurul tarafından yürütülmektedir.

Şehir Kültür Sanat dergisinin çıkış gayesi, Kayseri ekseninde şehir fikrini, Kayseri şehrinin tarihten bugüne şehir olmasındaki bağlamı, süreci bütünlük ve süreklilik ilkesi çerçevesinde ele almaktır. Bu bağlamda dergi, Kayseri eksenli her yazıyı ve düşünceyi sayfalarına taşımıştır.

Kayseri şehrine ait önemli bir hafıza oluşturmak, şehrin geçmişten bugüne kadar tarihi, geleneği, efsanesi, sanatı, hikâyesi ve kültürel ögelerinin dergi içindeki yazılarla günümüze aktarılması amaçlanmış olup bu amaç doğrultusunda çalışmalarına devam etmektedir. Böylelikle şehrin tarihi, kültürü ve sanatı somutlaştırılarak gelecek nesillere aktarılacaktır.

Dergi genel olarak "portre", "şehir tarihi", "doğa", "araştırma", "folklor", "sanat", "şehir ve hayat", "kaybolan meslekler", "mekân", "gezi", "söyleşi", "anı-hatıra", "şehir ve edebiyat", "şehrin yüzleri" gibi ana konu başlıklarıyla çıkmaktadır.

Konu başlıklarının içeriğinde "tarih" kısmında medeniyetlerin şehirde bıraktığı izler; "mekân" kısmında tarihî yapılar; "gezi" ve "doğa" kısmında coğrafi güzellikler ve önemli ziyaret yerleri; "şehir ve edebiyat" kısmında Kayseri'nin değerli yazarları ve şairleriyle söyleşiler ve onların eserleri; "kitabiyat" kısmında Kayseri ile alakalı eski ve yeni çıkan eserler hakkında bilgi; "sofra" başlığı altında Kayseri sofrasına özgü kültürel yemekler; "Kültürden" başlığı kısmında ise şehirle alakalı kültür ve sanat alanında yapılan ça-

Şefika Hanım (Lise) Çeşme kitabesi

Şehir Kültür Sanat dergisinin ilk sayısının kapağı

lışmalar haber bülteni olarak sunulmaktadır. "Folklor" kısmında ise şehir ahalisinin gelenek ve görenekleri konuları üzerine araştırma yazılarıyla ön plana çıkmaktadır. Derginin yazı içeriği değerli araştırmacı, tarihçi, edebiyatçı ve sanatçılar tarafından hazırlanmaktadır.

Şehir Kültür Sanat dergisi, TÜRDEB (Türkiye Dergiler Birliği) kurumunun üyesidir. Dergi, Kültür Bakanlığına bağlı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne kayıtlı olup yerel süreli yayın olarak hem dijital ortamda hem basılı ortamda yayımlanma hakkına sahiptir. Çıkarıldığı günden itibaren çok sayıda basılarak Türkiye geneline ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Derginin dijital hâli, kayseri.bel.tr adresinde e-dergiler kısmında bütün sayıları düzenli olarak yayımlanmaktadır.

Şehir Kültür Sanat dergisi, yayın kurulunun kararıyla 2019 Nisan ayından itibaren iki ayda bir, Ocak 2022 tarihi itibarıyla da üç ayda bir olmak üzere yayın hayatına devam etmektedir. Günümüze kadar birbirinden güzel yazı içeriğiyle 50. (Temmuz-Ağustos-Eylül 2023) sayıya kadar ulaşmış olup aynı güzellikle de yeni sayıların çıkarılması devam etmektedir.

Şehir Kültür Sanat dergisi, 2017 ESKADER (Edebiyat, Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği) ve 2019 yılı TYB (Türkiye Yazarlar Birliği) tarafından Türkiye genelinde verilen "Şehir Dergisi" ödülüne layık görülmüştür.

Düşünen Şehir Dergisi

Düşünen Şehir dergisi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Mart 2017 tarihinde üç ayda bir olmak üzere yayın hayatına başlamıştır. İlk çıktığı dönemden günümüze kadar derginin imtiyaz hakkı, Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Derginin ismi tescillenerek isminin patenti alınmıştır. Derginin çalışmaları yayın kurulu, fotoğraf kurulu, yayın koordinatörü, redaksiyon, hakem ve danışma kurulu gibi birçok kurul tarafından yürütülmektedir.

Düşünen Şehir dergisinin ana teması, şehir fikri üzerinden temel kavramlarımızı yeniden gündeme almak ve tartışmaktır. Varlık, bilgi, değer, zaman, mekân ve siyaset bağlamında şehrin ne olduğu ve ne anlama geldiğiyle ilgili hem geleneksel hem de çağdaş düşünceleri sayfalarına taşımakta ve yaptığı dosyalarla gündeme getirmektedir. "Ana dosya", "denemeler", "bilimsel makaleler", "tarih", "çeviriler", "düşünce", "şehir akademi", "araştırma-inceleme"," söyleşi", "kitabiyat", "açık oturum" ve "sanat-kültür" bölümlerinin her birinde ağırlıklı olarak şehir fikri ve teması işlenmektedir.

Düşünen Şehir dergisi, TÜRDEB (Türkiye Dergiler Birliği) kurumunun üyesi olup hakemli dergi sınıfında yer almaktadır. Türkiye Dergiler Birliği, 2021 yılının ilk ayında birincisi düzenlenen dergi ödül töreninde, dergi izleme komisyonu tarafından 2020 yılı başından itibaren ülke genelinde takip edilerek analizi yapılan dergiler içerisinde, "şehir" kategorisinde "*Düşünen Şehir* dergisi" TÜRDEB tarafından, "En İyi Şehir Dergisi" ödülü almıştır. Dergi, Kültür Bakanlığına bağlı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne kayıtlı olup süreli yayın olarak hem dijital ortamda hem basılı ortamda yayımlanma hakkına sahiptir. Çıkarıldığı günden itibaren çok sayıda basılarak Türkiye geneline ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Derginin dijital hâli, kayseri.bel.tr adresinde e-dergiler kısmında bütün sayıları düzenli olarak yayımlanmaktadır.

Düşünen Şehir dergisi, yayın kurulu kararıyla 2019 Ocak ayı itibarıyla dört ayda bir, Kasım 2020 tarihinden itibaren altı ayda bir yayın hayatına devam etmiştir. Günümüze kadar seçkin yazı içeriğiyle 18. (Haziran 2023) sayıya kadar ulaşmış olup aynı kararlıkla yeni sayıların çıkarılmasına devam edilmektedir.

Düşünen, okuyan ve okutan şehir mantığıyla şehir-toplum ilişkisinin bilimsel çalışmalarla gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmektedir.

MUSTAFA ERDOĞDU

Düşünen Şehir dergisinin ilk sayısının kapağı

ŞEHİT ALBAY NAZIM BEY bk. MEHMED NÂZIM BEY (ŞEHİT ALBAY)

ŞEHİTLERİMİZ

Şehit, sözlük anlamı olarak, "Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimsedir." "Vatan için veya kutsal bir amaç uğrunda savaşırken ölmek." gibi anlamlara da gelmektedir. Dinî bir terim olarak da "Allah yolunda öldürülen Müslüman"a verilen sıfattır. Allah yolunda feda edilen şey, can olduğu için şehitlik yüksek bir makamdır ve cennet nimetlerinden yararlanacaklar için mukaddes bir onurdur.

Kur'an-ı Kerim'de, "şehadet" olarak geçmekle birlikte şehit kelimesi, hadislerde sıkça geçmektedir. Dolasıyla hassas konu hâline gelen bu kavram, kişinin kendi isteği ve arzusuyla, Allah rızası için ölümü göze almasıdır. Şehitlik mertebesine nail olanlara, Allah katında birçok nimet ve mükâfat vadedilmektedir.

Cihat kelimesi lügatte, "çalışma, çabalama, gayret ve himmet sarf etme, güç ve kuvvet" gibi anlamlara gelmektedir. Dinî tabir olarak ise "Allah yolunda, din ve vatanı düşmanlardan kurtarmak için elinden geldiği kadar savaşarak İslamı yüceltmek ve Müslüman olmayanlara karşı mücadele etmek." demektir.

Şehitlik kavramına günümüzde hukuki olarak bakıldığında Türk Silahlı Kuvvetlerinin iç yönetmelikleri kapsamında bazı kurumlara vermiş olduğu yetkiler bulunmaktadır. Şehitlik Yönetmeliği, şehidin şehadet şekli ve defin şeklinin belirlenmesiyle birlikte düzenlenmiştir. Mevzuat kısmında geçen 5034. ve 3712. maddelere atıfta bulunmak kaydıyla, şehitlik olayı kapsamında değerlendirilmektedir. Son yıllarda, sivillere şehitlik payesinin verilmesi konusu, resmî olmamakla birlikte 6495. maddeyle mevzuatta yerini almıştır. Aşağıda isimlerini sıraladığımız şehitler de bu mevzuat çerçevesi içinde yer almaktadır.

Türklerin cihangirlik ülküsü, en eski dönemlerine dayanmaktadır. Bunun ise kendilerine Tanrı tarafından verildiğine ve seçildiklerine inanırlardı. Kaşgarlı Mahmud'un, Alp Er Tunga'ya "Acun Beyi" (Dünya Hakanı) demesiyle Osmanlı sultanlarına "Cihan Hükümdarı" denmesi arasında hiçbir fark yoktur. Uygur Hakanı'nın Gazneli Mahmud'a göndermiş olduğu mektubunda, "Göklerin sahibi Tanrı, yeryüzü ülkelerinin ve kavimlerinin hâkimiyetini bize verdi." ifadesi, gücünü Tanrıya dayandırması bakımından önemlidir. İslamiyet sonrasında ise hükümdar, Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olarak görülmüştür.

Eski Türklerde askerlik, kutsal ve önemlidir; sosyal hayat da ordu-millet anlayışı üzerine kuruludur. Bundan dolayı yiğit erler ve beyler için, öldürdükleri düşman kadar taş dikilmiştir. Balbal denilen bu taşlar, sahibi için büyük bir onur ve şereftir. Nitekim bu balbal taşları günümüzde, devlet tarafından verilen madalyalarla devam etmektedir. Kendi içerisinde sınıflara ayrılan bu madalyaların her birinin mana ve derecesi farklıdır. Eski tarihlerden bu yana devlete ve millete yapılan fedakâr davranışlardan geriye, onurlu bir yadigâr bırakılmak istenmiştir. Böylelikle Türk milleti, devletiyle bir bütün olarak varlığını daima yaşatmıştır. Millet olmadan devlet, devlet olmadan millet olunamayacağının en güzel örneğini asırlardır yaşamış ve yaşatmaya devam etmektedirler.

İslamiyet, Orta Asya'da ve Türkler arasında âdeta bir heyecan kasırgası hâlinde yayılmaya başlamış, Türk milleti tarafından da oldukça samimi ve ciddi bir ilgiye mahzar olmuştur. İslamiyetin "gaza ve cihat" anlayışı, Türklerin "cihan hâkimiyeti" ülküsünün benzeri kabul edilmektedir. Her iki anlayışta da ilahi güçten alınan yetki ve hüküm, Tanrı/Allah adına kullanılmaktadır. Böylelikle "Türk" denilince "Müslüman", Müslüman denilince "Türk" akla gelmiştir. Türklükteki "Alp"lık yerini, İslamiyetle birlikte "alperen"liğe bırakmıştır. Günümüzde ise bu anlayışı temsil eden sıfat, "Mehmetçik" kavramıyla karşılanmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında ve Millî Mücadele yıllarımızda, milletin her kesiminde aynı inancın ve paha biçilemez bir vatan olgusunun varlığı görülmektedir. Dünyada benzeri bulunmayan Çanakkale savunması, bu inancın en yetkin örneklerindendir. Rivayetler muhtelif olmakla birlikte, Osmanlı halkından, yaşları 16-60 arasında 375-400 bin asker şehit olmuştur. I. Dünya Savaşı sırasındaki seferberliğe katılan 3 milyondan fazla Osmanlı halkından geriye sadece 550-600 bin kadarı dönebilmiştir. Kayseri ilinden, I. Dünya ve Çanakkale Savaşlarına katılmış, 1787'si şehit olmuş çok sayıda muharip vardır. Çanakkale'de şehit olanların sayısı, 771 kişi olarak tespit edilmiştir.

Kayseri şehrinin insanı da her dönemde ve her koşulda özgürlük ve bağımsızlık düşüncesiyle ortak bir manevi birlik etrafında toplanan ve beraber hareket eden milletinin yanında yer almış ve bu ülkü uğrunda ödün vermeden, geçmişten günümüze kadar "din ve vatan" için savaşmıştır. Türk milletinin ortak paydası olan ve devam eden şehitlik makamı, bir cevher gibi işlenmiş ve ustasının elinden, her zaman kıymetiyle ayrılmıştır. Akıp giden zamana inat unutulmamış vaktin unutulmayacak destanların, anlatımların bugüne erişen mevzularını, nesillere aktarma görevi, şuuru devam etmektedir.

Her sene arslan gibi erler verirler orduya
Ehl-i seyfe itmede cidden sadâkat Kayserî

Pek dil-âverdir husûsâ Kayserînin gençleri
Yakışır askerliğe verir liyâkat Kayserî

Sırrî (1906-1968)

Kayseri ilinin merkez ilçelerinde, Kayseri Asri Mezarlık Polis Şehitliği, Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği olmak üzere toplamda üç şehit mezarlığı bulunmaktadır. İlçelerde, köy ve kasabalarda da şehitlerimizin defnedildiği yerler mevcuttur. Şehitlerimizin %69'u, dünyaya geldikleri ilçe ve köylerde defnedilmiş; %30'u ise merkez ilçe dediğimiz mezarlıklara defnedilmiştir. Kayseri ilinde, genellikle şehitlerimizin adı yaşatılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı- Rus Savaşı (1877-78 /93 Harbi)

"93 Harbi" olarak da bilinen Osmanlı-Rus Savaşı, Türkiye tarihinin en kötü sonuçlanan savaşlarından biri olarak görülmüştür. Bunun nedeni, hiç kuşkusuz iki cephede kalan Osmanlı Devleti'nin yıkılışını haber veren bir durum olmasındandır. Karlofça'dan beri Türklerin imzaladığı, en büyük toprak kaybının yaşandığı Yeşilköy ve Berlin Antlaşmalarının uygulanmasının görülmeye başlandığı bir dönemdir.
Erzurum halkı, Nene Hatun adlı kahraman Türk kadının etrafında toplanarak Rusları, Aziziye tabyalarında ve Erzurum – Kars arasında durdurmayı başarmıştır. Tuna Cephesi'nde ise 93 Harbi'nin büyük komutanı Gazi Osman Paşa, askerlik tarihinde savunma savaşına yeni prensipler getirmiştir. Muhteşem savunmaya rağmen Osmanlı Devleti, gidişatı değerlendirerek mütareke istemiş ve 31 0cak 1878'de Edirne Mütarekesi imzalanmıştır.
"Türk çocuğu öksüz kalır yurtsuz kalmaz." düşüncesiyle hareket eden Türk ordusu, bu savaşta birçok "şehit" vermiş, birçoğu da "gazilik" unvanı kazanmıştır. Kayseri ilimizden de altı şehit verilmiştir.

Osmanlı- Rus Savaşı Şehitlerimiz

1. Ahmet oğlu Binbaşı Hacı Mehmet (? - 23.03.1877). Kırisnaç Muharebesi'nde şehit olmuştur.
2. Hamza oğlu Yüzbaşı Halil İbrahim Ağa (1857 - 26.06.1877).? şehit olmuştur.
3. Kd. Yüzbaşı İsmail Ağa (? - 06.09.1877). Muharebede şehit olmuştur.
4. Mehmet oğlu Teğmen Ahmet (? - 13.01.1877) ? şehit olmuştur.
5. Molu köyünden Hasan oğlu Yüzbaşı Mehmet Ağa (1857-1877). Plevne Muharebesi'nde şehit olmuştur.
6. Yüzbaşı Salih Ağa (? - 02.06.1876). Karadağ Muharebesi'nde şehit olmuştur.

Osmanlı –Yunan Savaşı (1897)

Yunanistan Krallığı, Teselya'dan sonra Yanya ve Girit Adalarına yönelmişti. Özellikle Girit bölgesi zaten otonom bir yapıdaydı. Babıali, topraklarındaki Yunan halkını, iki hafta sürede imparatorluktan çıkardı ve Yunan mallarına geçici olarak el koydu. Bu gelişmeler neticesinde iki taraf birbirine karşı seferberlik ilan etti ve kısa bir süre sonra savaş başladı.
Türk ordusu 18 Nisan Pazar günü taarruza geçti. 32 gün süren bu mücadeleler, Türk ordusunun kesin zaferiyle sonuçlandı. Kayseri ili, bu savaşta iki şehit vermiştir.

Osmanlı –Yunan Savaşı Şehitlerimiz

1. Hacı Hüseyin oğlu Yüzbaşı Veli (? - 29.02.1897). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
2. Osman oğlu Yüzbaşı Mustafa (? - 24.02.1897) Velestin Muharebesi'nde şehit olmuştur.

Trablusgarp Savaşı (1911-12)

XIX. yy. Avrupa'sında yaşanan siyasi birliklerin tamamlanması ve yeni yerlerin ele geçirilmesi, var olan rekabet içerisinde yer alma gibi siyasi nedenlerden dolayı İtalya, yönünü Akdeniz'e çevirmiş; gerek coğrafi yakınlıktan gerekse hammadde ve pazar ihtiyacını karşılayabilecek durumundan dolayı Trablusgarp bölgesine yönelmiştir. İtalya öncelikle büyük Avrupalı devletlerle gizli antlaşmalar yaparak bu alanda, hareket serbestliği sağlamıştır. Osmanlı Devleti ise bu dönemde, çok büyük iç ve dış karışıklık içindeydi. İlan edilen II. Meşrutiyet'in getirdiği siyasi karmaşıklıklar, aynı zamanda milliyetçilik akımının etkisiyle ortaya çıkan ayrışma ve bölünmeler, Osmanlı Devleti'nin kozmopolitik yapısını oldukça zedelemiş, aktif siyasi olaylarda da topraklarını, sömürgeci devletlere karşı korumasını zorlaştırmıştır. İtalya, 29 Eylül 1911'de Osmanlı Devleti'ne harp ilan etmiştir.
Bu savaşın sonucunda, Rodos başta olmak üzerine 13 adamız kaybedilmiştir. Balkanlar'da gerçekleşen saldırı ve savaşlar ve adaların taksimi neticesinde iki blok arasında kalan Osmanlı Devleti, İtalya ile Uşi Antlaşması'nı imzalayarak Trablusgarp'ı İtalya'ya vermiştir. Bu savaşta Kayseri ilinden 18 şehit verilmiştir.

Trablusgarp Savaşı Şehitlerimiz

1. Develili Kör Memişoğullarından Ali oğlu Er İsmail (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
2. Develili Öksüzoğullarından İsmail oğlu Er İzzet (1898- 31.08.1911). Trablusgarp Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
3. Emir Ahmet'ten Veli oğlu Er Ahmet (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
4. Hasan Efendi'den Mehmet oğlu Er Ahmet (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
5. Helvacıoğullarından Salih oğlu Er Şükrü (1903- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
6. Kasım'dan Hasan oğlu Er İbrahim (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
7. Kermelik köyü Dedeoğullarından Ahmet oğlu Er Hasan (1886- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
8. Kocasinan Hasancı köyü Şahinoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (? - 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
9. Mehmet oğlu Er Mustafa (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
10. Mehmet oğlu Er Osman (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
11. Mustafa oğlu Er Ahmet (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
12. Pınarbaşılı Şahaboğullarından İsmail oğlu Onbaşı Osman (1885- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
13. Selamoğullarından İhsan oğlu Er Mehmet (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
14. Subaşı köyü Hacı Ömeroğullarından Osman oğlu Er Ahmet (1885- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
15. Tomarza Böke köyünden Hasan oğlu Er Hacı Ali (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
16. Topaloğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
17. Yahyalılı Abdurrahman'dan Abdulkadir oğlu Er Ahmet (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.
18. Yahyalılı Salih oğlu Er Mustafa (1890- 30.03.1911). Çizan mevkisinde şehit olmuştur.

Balkan Savaşı (1912-1913)

Osmanlı Devleti'nden bağımsızlıklarını isteyen Balkan ülkeleri, uzun zamandır planladıkları tarihî emellerini gerçekleştirmek için Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ, aralarında oluşturdukları ittifakı, 30 Eylül 1912'de açıklamış, 3 Ekim 1912'de de Osmanlı Hükûmeti'ne bir nota vermiştir. Sürenin dolmasının ardından Balkan devletlerinin yeni bir nota vermesinin ardından Karadağ, 8 Ekim 1912'de Osmanlı Devleti'ne savaş açmıştır. Karadağ'ın ardından Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan da bu savaşa dâhil olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin askerî durumunun birkaç hafta içinde çözülmeye başlaması, siyasi sıkıntıların artması, Balkan devletlerine dâhil olan devletler gibi birçok etkenlerden dolayı Türkler, ağır bir hezimet yaşamıştır. 30 Mayıs 1913'te imzalanan Londra Antlaşması ile savaş sonlanmıştır. Osmanlı Devleti, Midye-Enez hattının batısındaki bütün topraklarını yanında, Ege Denizi'ndeki egemenliğini de kaybetmiştir. Bu savaşta Kayseri ilimizden dört şehit verilmiştir.

Balkan Savaşı Şehitlerimiz

1. Ahmet oğlu Yüzbaşı Ali Rıza (? - 17.08.1912).? şehit olmuştur.
2. Develi Yeniköy köyü Sarı Yusufoğullarından Ömer oğlu Er Abdullah (1892- 17.01.1913). Rıza Bey Komutu mevkisinde şehit olmuştur.
3. Hosaycıoğullarından İzzet oğlu Er Şükrü (1877- ?).? şehit olmuştur.
4. Sarıoğlanlı Aşçıoğullarından Halim oğlu Er Bekir (1889- 16.06.1913). Eşkıya müsademesinde şehit olmuştur.

1. Dünya Savaşı (1914-1918)

Birinci Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçları, Fransız İhtilali ve bir çeyrek yüzyıl süren savaşların, devam eden yıllar boyunca meydana getirdiği gelişmelerin devamlı ve tabii bir sonucundan başka bir şey değildir. Bu dönemde yeni fikirler, siyasal ve sosyal değişimler, devletler kadar milletlerin de davranışına yansımıştır. Milliyetçilik akımının etkisiyle ortaya çıkan yeni ulus devletlerin, Almanya İmparatorluğu'nun ve İtalyan millî birliğinin

kuruluşu, Avrupa'daki dengelere yeni bir boyut kazandırmış, Balkanlar'da ise millî duyguları kamçılamıştır. 1870'ten sonra Balkanlar, Avrupa diplomasisinin uygulama alanı olmuş ve 1914'te Birinci Dünya Savaşı, kıvılcımını bu bölgeden almıştır.

I. Dünya Savaşı, 28 Haziran 1914 yılında Avusturya Macaristan veliahdı Arşidük Ferdinand'ın Saraybosna'da bir Sırplı tarafından öldürülmesi üzerine ateşlenmiştir.

Osmanlı Devleti ise Balkan Savaşlarında almış olduğu yenilginin etkisiyle ordu ve donanmasını ıslah etme çabası içindeyken bir yandan da Avrupa'da meydana gelen olaylar karşında taraftar bulma arayışına girmiştir. Bu durum, hem siyasi yalnızlıktan kurtulmak hem de kaybettiği toprakları geri kazanmak amacına yorulmuştur. Nitekim kısa bir süre sonra Osmanlı Devleti, Almanya yanında savaşa katılmıştır. Bu durum karşısında İngiltere, Rusya ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir.

Hiç kuşkusuz 1. Dünya Savaşı'nın zikredilmeye değer en kıymetli mücadelesi, Çanakkale Savaşı'dır. En iyi, güçlü ordu ve donanmaya sahip unsurların topyekûn saldırıları karşısında, ciddi eksiklikleri olan Osmanlı Devleti'nin açık bir zaferi olarak adlandırılabilir. Osmanlı erkân-ı harbiyesinin Çanakkale Muharebeleri kitabı, zayiatımızı 55.000 şehit, 10.000 mecruh, 10.000 kayıp, 21.000 hastalıktan vefat edenler, 64.000 hasta olmak üzere 250.000 kişi olarak göstermiştir.

Bu savaşta Osmanlı Devleti, Medine Müdafaası dâhil, Kafkasya, Filistin, Irak, Galiçya, Romanya gibi pek çok cephede mücadele vermiştir. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Mütarekesi sonucunda savaştan mağlubiyetle ayrılmıştır.

Kayseri ilimiz ise I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde 771 olmak üzere toplamda 1787 şehit vermiştir.

Kayserili Çanakkale Şehitleri bk. Çanakkale Şehitleri

1. Dünya Savaşı (Çanakkale Hariç Diğer Cephelerdeki) Şehitlerimiz

1. **Akkışlalı Çatakoğullarından Bekir oğlu Çavuş Ali (1873 - 03.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Cebeliköyü Karabıyık Muharebesi'nde Erzurum'da şehit olmuştur.**
2. **Akkışlalı Ali oğlu Er Bekir (1891- 28.03.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Mekke-i Mükerreme'de Cedvel Kışlası mevkisinde şehit olmuştur.**
3. **Akkışla İlçe Mer. Arapoğullarından Abdullah oğlu Er Mehmet (1885- 28.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Çoşan Dağı mevki Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
4. **Akkışla İlçe Mer. Solakoğullarından Ali oğlu Er Osman (1897- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Bahıtlı Tepesi Kop'ta şehit olmuştur.**
5. **Akkışla Gömürgen Gökçeoğullarından İsmail oğlu Er Osman (1885- 25.11.1915).? şehit olmuştur.**
6. **Bünyanlı Ömer oğlu Başçavuş Muavini Abdullatif (1881- 10.10.1917). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kafkas 25. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.**
7. **Bünyan Sultan Hanı köyünden Mükremin oğlu Er Abidin (1890- 07.10.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
8. **Bünyan Akmescit B. köyünden İsmail oğlu Er Ahmet (1880- 04.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi'nde Bakü civarında şehit olmuştur.**
9. **Bünyan Güllüce köyünden Kadir oğlu Er Ahmet (1889- 31.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
10. **Bünyanlı Seyyitoğullarından Mehmet oğlu Er Ahmet (1888- 04.12.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Taşbaşı müsademesinde şehit olmuştur.**
11. **Bünyanlı Gökçeoğullarından Bekir oğlu Er Ali (1880- 27.06.1916). Irak Cephesi Benî Necm mevkisinde şehit olmuştur.**
12. **Bünyanlı Kürtoğullarından Hüseyin oğlu Er Ali (1885- 03.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
13. **Bünyan Büyüktuzhisar İncesuluoğullarından Kahraman oğlu Er Ali (1893- 03.03.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Harşid Nehri kenarı mevkisinde şehit olmuştur.**
14. **Bünyanlı Tokatlıoğullarından Rahmi oğlu Er Ali (1894- 00.00.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
15. **Bünyanlı Samioğullarından Lütfullah oğlu Er Bekir (1888- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 222 Rakımlı Tepesinde şehit olmuştur.**
16. **Bünyan Akmescit Elbistanoğullarından Ahmet oğlu Durmuş (1883- 20.07.1915).? şehit olmuştur.**

17. Bünyanlı Kürekoğullarından Aziz oğlu Er Hacı (1879- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
18. Bünyanlı Hasan oğlu Hacı Ali (1892- 03.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
19. Bünyanlı Halil oğlu Çavuş Hacı Mehmet (1880- 03.10.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Çilliköy Dağı mevkisinde düşman mermisiyle şehit olmuştur.
20. Bünyanlı Bezircioğullarından Şükrü oğlu Er Hacı Mehmet (1888- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
21. Bünyan Hezarşah köyü Kara Haliloğullarından Ali oğlu Er Halil (1885- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
22. Bünyan Büyüktuzhisar Feyzullahoğullarından Mustafa oğlu Er Halil (?- 28.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
23. Bünyanlı Kadıoğullarından Ömer oğlu Er Halil (1887- 26.06.1916).? şehit olmuştur.
24. Bünyanlı Bayramoğullarından Abdurrahman oğlu Er Hüseyin (1898- 02.07.1918).? şehit olmuştur.
25. Bünyanlı Ahmet oğlu Hüseyin (1891- 07.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
26. Bünyanlı Cafer oğlu Er Hüseyin (1894- 02.11.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
27. Bünyan Büyüktuzhisar B. köyünden Mustafa oğlu Er Hüseyin (1894- ?). Şark (Kafkas) Cephesi Kemah'ta şehit olmuştur.
28. Bünyan İğdecik köyü Hacıömeroğullarından Çerkez oğlu Er İbrahim (1892- 27.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
29. Bünyanlı Hıdıroğullarından Hasan Hüseyin oğlu Er İbrahim (1882- 07.05.1915).? şehit olmuştur.
30. Bünyan Sultan Hanı köyü Çakıroğullarından İsmail oğlu Er İbrahim (1895- 26.04.1916). Irak Cephesi 2350 Rakımlı Tepe mevkisinde şehit olmuştur.
31. Bünyan Süksün Abdulkadiroğullarından Mehmet oğlu Er İbrahim (1883- 31.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
32. Bünyan Yağmurbey köyü Bozalioğullarından Mehmet oğlu Er İbrahim (1888- 17.02.1916). 2 Numaralı İzciler Hastahanesinde şehit olmuştur.
33. Bünyan Pirahmet köyünden Osman oğlu Er İshak (1892- 25.04.1916). Irak Cephesi 52. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
34. Bünyanlı Kara Habipoğullarından Hacı İbrahim oğlu Er İsmail (1891- ?).? şehit olmuştur.
35. Bünyanlı Civelekoğullarından Hasan oğlu Er İsmail (1877- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
36. Bünyan Karakaya B. köyünden İbiş oğlu Er Kerim (1895- 14.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
37. Bünyanlı Kocaoğullarından Hüseyin oğlu Er Kerim Mehmet (1878- 05.03.1915).? şehit olmuştur.
38. Bünyanlı Ömer oğlu Çavuş Latif (1881- 11.10.1917). Şark (Kafkas) Cephesi 6 Nolu Hastahanesinde şehit olmuştur.
39. Bünyan Büyüktuzhisar Şeyhoğullarından İbrahim oğlu Er Mahmut (?- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
40. Bünyan Hezarşah köyü Kel Hasanoğullarından Abdi oğlu Er Mehmet (1891- 05.09.1917). Irak Cephesi Tikrit Muharebesi'nde şehit olmuştur.
41. Bünyanlı Ahmet oğlu Mehmet (1893- 01.08.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
42. Bünyanlı Parlakoğullarından Hasan oğlu Er Mehmet (1877- 08.02.1916).? şehit olmuştur.
43. Bünyanlı Yunusoğullarından İbrahim oğlu Er Mehmet (1885- 25.01.1916).? şehit olmuştur.
44. Bünyan Koyunabdal Davutoğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (?- 06.06.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Şerafettin Sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
45. Bünyan Büyüktuzhisar Şeyhoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1883- 12.02.1917). Irak Cephesi Bağdat 3. Kasırlar Hastahanesinde şehit olmuştur.
46. Bünyanlı Sadıkoğullarından Adil oğlu Er Mehmet Fevzi (1896- ?). Irak Cephesi Bağdat'ta şehit olmuştur.
47. Bünyanlı Mollaoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet Gazi (1881- 18.10.1915). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
48. Bünyanlı Muratlıoğullarından Ali oğlu Er Mustafa (1893- 11.11.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.

49. Bünyanlı Ali oğlu Mustafa (1893- 31.08.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
50. Bünyan Karakaya Çavioğullarından Hacı Mehmet oğlu Er Mustafa (1887- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
51. Bünyan Karadayı köyünden İsmail oğlu Mustafa (1892- 00.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
52. Bünyanlı Nuri oğlu Mustafa (?- 13.08.1917). Talas Şifa Yurdu Hastahanesinde şehit olmuştur.
53. Bünyanlı Ahmet Dedeoğullarından Hüseyin oğlu Er Mükremin (1885- 19.11.1917). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
54. Bünyanlı Çalapoğullarından Ahmet oğlu Er Osman (1883- 05.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
55. Bünyan Karakaya'dan Ali oğlu Er Osman (1885- 27.01.1917). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
56. Bünyanlı Kahküllüoğullarından Mehmet oğlu Er Osman (1883- 05.05.1916). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
57. Bünyan Karadayı köyü Şabanoğullarından Ömer oğlu Er Osman (1877- 03.01.1916).? şehit olmuştur.
58. Bünyan Karadayı köyünden Ömer oğlu Er Osman (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Masad'da şehit olmuştur.
59. Bünyanlı Karaömeroğullarından Ömer oğlu Er Osman (1870- 00.00.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Niksar Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
60. Bünyanlı Hıdıroğullarından Hasan oğlu Er Ömer (1878- 10.04.1916).? şehit olmuştur.
61. Bünyanlı Cibalioğullarından Mustafa oğlu Er Salih (1890- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Perta Kayası mevkisinde şehit olmuştur.
62. Bünyanlı Emir Halil oğlu Seyit (1881- 18.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
63. Bünyanlı Salih oğlu Er Seyyit Mehmet (1881- 29.10.1916). Galiçya Cephesi Ortaköy Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
64. Bünyanlı Mehmet oğlu Er Süleyman (?- 28.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
65. Bünyanlı Hıdıroğullarından Halil oğlu Er Şeyh Halil (1879- 22.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
66. Bünyan Karakaya İmamoğullarından Mehmet oğlu Er Şükrü (1885- 12.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Malazgirt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
67. Bünyan Dervişağa Mah. köyü Çevliklioğullarından İbrahim oğlu Osman (1895- 25.04.1915).? şehit olmuştur.
68. Develili Hüseyin oğlu Er Abdulhalim (1883- 14.10.1918). Anadolu Kavağı Hastahanesinde şehit olmuştur.
69. Develi Kızık köyü Abdurrahmanoğullarından Ömer oğlu Çavuş Abdulkerim (1887-?). Irak Cephesi 18. Fırka 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
70. Develili Hüseyin Kâhyaoğullarından Ali oğlu Er Abdullah (1888- 10.05.1915). Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
71. Develili Hacı Yahyaoğullarından Hacı Yahya oğlu Er Abdullah (1883- 30.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
72. Develili Yahya oğlu Er Abdullah (1883- 03.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
73. Develi Öksüt köyü Mollaömeroğullarından Yusuf oğlu Er Abdurrahman (1890- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
74. Develi Gömedi köyü Dağlıoğullarından Ali oğlu Er Ahmet (1892- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
75. Develili Demircioğullarından Ali oğlu Er Ahmet (1886- 20.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
76. Develili Osmanoğullarından Arif oğlu Er Ahmet (1890-?). Hicaz-Yemen Cephesi Çizan mevkisinde susuzluktan şehit olmuştur.
77. Develili Hacıyusuf Kalkacıkdın'dan Bekir oğlu Onbaşı Ahmet (1892- 01.04.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 3. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
78. Develili Ömeroğullarından Burhan oğlu Er Ahmet (1892- 07.02.1917). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
79. Develili Pancarcıoğullarından Halil oğlu Er Ahmet (1892- 28.05.1915).? şehit olmuştur.

80. Develi Köseler köyünden Mehmet oğlu Er Ahmet (1892- 29.09.1917). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
81. Develili Mehmet oğlu Er Ahmet (1884- 03.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Abdulazıt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
82. Develili Mehmet oğlu Er Ahmet (?- 03.05.1915). Irak Cephesi Harapşehir Muharebesi'nde şehit olmuştur.
83. Develili Ahmet oğlu Küçük Zabit Ali (1894- 18.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
84. Develili Körmehmetoğullarından Ali oğlu Er Ali (1888- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
85. Develi Çaylıca köyünden Hacı oğlu Er Ali (?- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
86. Develili Tokluoğullarından Hacı İbrahim oğlu Er Ali (1881- 21.04.1915).? şehit olmuştur.
87. Develi Soysallı köyü Katırcıoğullarından Hasan oğlu Er Ali (1887-?). Irak Cephesi Bağdat Hilal-i Ahmer Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
88. Develili Dervişoğullarından Hüseyin oğlu Er Ali (1890- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
89. Develili Hasan Ömeroğullarından İbrahim oğlu Er Ali (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Of civarında Kokula Tepesi'nde şehit olmuştur.
90. Develili İsmail oğlu Er Ali (1874- 01.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre Muharebesi'nde şehit olmuştur.
91. Develili Develioğullarından İsmail oğlu Er Ali (1875- 30.10.1915).? şehit olmuştur.
92. Develili Mehmet oğlu Er Ali (1885- 29.04.1915). Irak Cephesi Musul Hastahanesinde şehit olmuştur.
93. Develi Şahmelik köyü Körhüseyinoğullarından Mustafa oğlu Er Ali (1883- 19.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
94. Develili Kürtoğullarından Süleyman oğlu Er Ali (1890- 29.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
95. Develili Mustafa oğlu Er Ali Osman (1892- 20.03.1918). Hicaz-Yemen Cephesi Eşkiya müsademesinde şehit olmuştur.
96. Develili Hasanefendioğullarından Yusuf oğlu Er Ali Osman (1894- 09.08.1916) Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
97. Develi Yazıbaşı-Madaz köyünden Burhan oğlu Onbaşı Ali Rıza (1892- 01.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Yeniköy Sırtlar mevki Topbaşı mevkisinde şehit olmuştur.
98. Develili Gececi Salihoğullarından Mehmet oğlu Er Baba Oğlan (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Of civarında Kokula Tepesi'nde şehit olmuştur.
99. Develili Gedik Ali oğlu Er Bayram (1879- 20.02.1917). Irak Cephesi Kerkük Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
100. Develi Yenice köyünden Mustafa oğlu Er Bayram (1895- 25.04.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
101. Develili Seyyitkâhyaoğullarından Mustafa oğlu Er Bayram (1895- 25.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
102. Develi Kulpak köyü İbrahimkâhyaoğullarından Mehmet oğlu Onbaşı Bekir (1886- 23.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
103. Develili Kenaroğullarından Mehmet oğlu Er Bekir (1887- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Ağaçbaşı Yaylası mevki Harman Kokulu Tepesi'nde şehit olmuştur.
104. Develili Dağlıoğullarından Yusuf oğlu Er Bekir (1888- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
105. Develili Körükçüoğullarından Abdullah oğlu Er Dede (1892- 25.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
106. Develili Dervişoğullarından Hüseyin oğlu Er Derviş (1875- 08.11.1915). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
107. Develi Kaleköy köyü Calıkoğullarından Süleyman oğlu Er Durdu Mehmet (1889- 06.05.1915). Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
108. Develi Ayvazhacı köyünden Ali oğlu Er Durmuş (1896- 07.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Boğlan Gediği sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
109. Develi Çayırözü köyü Zeybekoğullarından Ali oğlu Er Durmuş (1893-?).? şehit olmuştur.

110. Develili Hacıalioğullarından Ali oğlu Er Durmuş (1884- 29.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Giresun Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
111. Develili Ali oğlu Durmuş (1885- 11.12.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 59. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
112. Develi Ayvazhacı köyü Elifoğullarından Ali oğlu Er Dursun Ali (1896- 07.06.1916). Bekmal sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
113. Develili Mehmet oğlu Er Hacı (?- 03.10.1917). Filistin Cephesi İkiz Ha mevkisinde şehit olmuştur.
114. Develili Görmekoğullarından Ali oğlu Er Hacı Ali (1886- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
115. Develili Merdlikoğullarından Ali oğlu Er Halil (1884- 24.07.1916). Galiçya Cephesi Dobruca Muharebesi'nde şehit olmuştur.
116. Develili Köryusufoğullarından Durmuş oğlu Er Halil (1884- 10.01.1917). Irak Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
117. Develi Öksüt köyü Aşıroğlu torunundan Hüseyin oğlu Er Halil (1890-?). Askerde şehit olmuştur.
118. Develili İbrahim oğlu Er Halil (1878- 16.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
119. Develili Ahmetbaşoğullarından İbrahim oğlu Er Halil (1878- 16.04.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
120. Develi Çomaklı köyü Köseoğullarından Yusuf oğlu Er Halil (1884- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
121. Develili Kuzucuoğullarından Mustafa oğlu Er Halil (1889- 06.04.1918). Filistin Cephesi Taşlı Tepesi'nde şehit olmuştur.
122. Develi Kulpak köyü Körhalitoğullarından Hasan oğlu Er Halit (1882- 26.01.1916). Kale Dere Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
123. Develi Sindelhüyük Zülfikaroğullarından İbrahim oğlu Er Halit (?- 26.05.1915).? şehit olmuştur.
124. Develili Numanoğullarından Mehmet oğlu Er Hamdi (1888- 20.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.
125. Develili Dizlikoğullarından Halil oğlu Er Hasan (1896- 27.06.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
126. Develili Taybaşıoğullarından İsmail oğlu Er Hasan (1879- 22.04.1915).? şehit olmuştur.
127. Develili Mehmet oğlu Er Hasan (1874- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Şehidan'da şehit olmuştur.
128. Develili Mehmet oğlu Er Hasan (1886- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
129. Develili Osman oğlu Er Hasan (1881- 19.07.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
130. Develili Ulvi oğlu Er Hasan (1894- 26.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Tokat Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
131. Develi Kulpak köyü Hacıoğullarından Ali oğlu Er Hüseyin (1882- 07.02.1917). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
132. Develili Ali oğlu Er Hüseyin (1887- 06.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hilal-i Ahmer Hastahanesinde şehit olmuştur.
133. Develili Bayram oğlu Er Hüseyin (?- 30.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 3. Kolordu Şimal Grubu Ağır Mecruhin 1. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
134. Develi Kaleköy köyü Dizlikoğullarından Halil oğlu Er Hüseyin (1896- 00.00.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
135. Develili Hacıömeroğullarından İbrahim oğlu Er Hüseyin (1887- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
136. Develili Körhasanoğullarından Kel Ömer oğlu Er Hüseyin (1888- 05.08.1915). Kabaklı'da şehit olmuştur.
137. Develili Avakoğullarından Mehmet oğlu Er Hüseyin (1893- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Malhasha'da şehit olmuştur.
138. Develili Eyüpoğullarından Durmuş oğlu Er Hüseyin (?- 28.07.1917). Filistin Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
139. Develili Ehliarzoğullarından İbrahim oğlu Er Hüseyin Seyyit Ahmet (1881- 23.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Serban Muharebesi'nde şehit olmuştur.
140. Develili Eminoğullarından Ahmet oğlu Er İbrahim (1885- 27.07.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Hilal-i Ahmer Erzurum Hastahanesinde şehit olmuştur.

141. Develili Derviş oğlu Er İbrahim (1898- 15.06.1917). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kolordu Sıhhiye Bölüğü Hastahanesinde şehit olmuştur.
142. Develi Sindelhüyük Zülfikaroğullarından Halit oğlu Er İbrahim (1892-?). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
143. Develili Topaloğullarından Hasan oğlu Er İbrahim (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
144. Develili İbrahim oğlu Er İbrahim (1886- 22.02.1917). Irak Cephesi İstablat İstasyonu mevki Muharebesi'nde şehit olmuştur.
145. Develili Tekeşinoğullarından İsmail oğlu Er İbrahim (1888- 18.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Suşehri Hastahanesinde şehit olmuştur.
146. Develili Mehmet oğlu Er İbrahim (1887- 30.01.1917). Irak Cephesi 13. Kolordu 56 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
147. Develili İlbaoğullarından Mustafa oğlu Onbaşı İbrahim (1890-?). Mekteb-i Harbiye Mecruhin Hastahanesinde şehit olmuştur.
148. Develili Mustafa oğlu Er İbrahim (1892- 08.10.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
149. Develi Kızık köyü İlyasoğullarından Yusuf oğlu Er İlyas (1898- 10.12.1916). Şark (Kafkas) Cephesi keşif kolu mevkisinde şehit olmuştur.
150. Develili Hacı oğlu Er İsmail (1884- 30.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
151. Develili Karamazakoğullarından Mahmut oğlu Er İsmail (1890- 23.12.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kuzma Muharebesi'nde şehit olmuştur.
152. Develili Dedeoğullarından Mehmet oğlu Er İsmail (1882- 17.01.1917). Irak Cephesi Tikrit 1. Grup Hastahanesinde şehit olmuştur.
153. Develili Seyfi oğlu Er İsmail (1887- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 33. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
154. Develili Ömer oğlu Er İzzet (1881- 22.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Sivas Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
155. Develili Hüseyin oğlu Er Mahmut (1896- 16.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
156. Develili Kocakâhyaoğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1893- 29.04.1915). Vazifesi başında şehit olmuştur.
157. Develi Öksüt köyünden Ali oğlu Mehmet (1885- 12.12.1916). Irak Cephesi 59. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
158. Develili Abdulbakioğullarından Hacı Arif oğlu Onbaşı Mehmet (1889- 09.09.1915). Irak Cephesi Selmanpak Muharebesi'nde şehit olmuştur.
159. Develili Hüdaverdi oğlu Er Mehmet (1887- 13.08.1916). Romanya Cephesi Mahmut Kuyuları civarında şehit olmuştur.
160. Develili Çobanoğullarından Hüseyin oğlu Er Mehmet (1882- 13.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
161. Develili Niğdelioğullarından Hüseyin oğlu Er Mehmet (1888- 18.10.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
162. Develi Kabaklı köyünden İsmail oğlu Er Mehmet (1884- 06.02.1916). Irak Cephesi Beyt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
163. Develili Hacımehmetoğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1893- 23.03.1918). 26. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
164. Develili Kasım oğlu Çavuş Mehmet (1882- 11.10.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
165. Develi Kaleköy köyü Ağaoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1881-?).? şehit olmuştur.
166. Develili Küçükmehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1880- 06.12.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
167. Develili Mahmutoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1884- 04.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Abdulazıt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
168. Develili Mustafa oğlu Er Mehmet (?- 22.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Soğuksu Yaylası mevkisinde şehit olmuştur.
169. Develili Sait oğlu Mehmet (1887- 11.01.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 59. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.

170. Develili Karaemiroğullarından Süleyman oğlu Er Mehmet (1882- 10.10.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
171. Develili Şevis oğlu Er Mehmet (1887- 09.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Hastahanesinde şehit olmuştur.
172. Develi Sindelhüyük Çulluoğullarından Yusuf oğlu Er Mehmet (1887- 25.02.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
173. Develi İncesu köyü Seyitpaşaoğullarından Abdulkadir oğlu Er Mevlüt (1890- 20.10.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Kafkas 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
174. Develi Çöten köyü Bekâroğullarından Ömer oğlu Er Muharrem (1892- 30.07.1916). Romanya Cephesi Dobruca Muharebesi'nde şehit olmuştur.
175. Develili Hasanlıoğullarından Durmuş oğlu Er Murtaza (1884- 13.01.1917). Irak Cephesi Bağdat Muhaberesi'nde şehit olmuştur.
176. Develi Gazi'den Ahmet oğlu Er Mustafa (?- 30.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kolordu 9. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
177. Develi Kaleköy köyü Himmetoğullarından Ahmet oğlu Er Mustafa (1881- 11.10.1915).? şehit olmuştur.
178. Develili Ali oğlu Er Mustafa (1874- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Şehidan Köyüki Tepeleri'nde şehit olmuştur.
179. Develi Tombak köyünden Halil oğlu Er Mustafa (1874- 21.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise'de şehit olmuştur.
180. Develi Şahmelik köyü Karaahmet'ten Hasan oğlu Er Mustafa (1882- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
181. Develili Kirmanlıoğullarından Hasan oğlu Er Mustafa (1883- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
182. Develili Hasanoğullarından Hasan oğlu Er Mustafa (1883- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
183. Develi Soysallı köyünden Hurşit oğlu Er Mustafa (1884- 09.12.1915). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
184. Develi Gazi Sevillüoğullarından Hüseyin oğlu Çavuş Mustafa (1888- 03.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kop Muharebesi'nde şehit olmuştur.
185. Develili İbrahim oğlu Er Mustafa (1894- 22.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Burhan sırtı mevkisinde şehit olmuştur.
186. Develili Danahaliloğullarından İbrahim oğlu Er Mustafa (1894- 26.05.1917).? şehit olmuştur.
187. Develi Ayvazhacı köyü Karyeiimamioğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1882-?). Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
188. Develi Kızık köyü Musaoğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1883- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
189. Develili Mehmet oğlu Er Mustafa (1881- 26.02.1915).? şehit olmuştur.
190. Develili Kabakulakoğullarından Musa oğlu Mustafa (1887-?).? şehit olmuştur.
191. Develili Gülgünlüoğullarından Seyyit oğlu Er Mustafa (1881- 25.05.1915).? şehit olmuştur.
192. Develili Hacı Hafızoğullarından Mehmet oğlu Er Niyazi (1893- 16.04.1915). Aktaş Muharebesi'nde şehit olmuştur.
193. Develili Bayramoğullarından İbrahim oğlu Er Nuh Mehmet (1889- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
194. Develili Ömer oğlu Nuri (1893- 00.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
195. Develi Soysallı köyünden Ahmet oğlu Er Osman (1884- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
196. Develili Kervanoğullarından Ahmet oğlu Er Osman (1891- 13.10.1915). Irak Cephesi Kut Muharebesi'nde şehit olmuştur.
197. Develili Hacıkavioğullarından Ali oğlu Er Osman (1890- 11.04.1918). Şerif Köprüsü'nde İngilizlerle muharebede şehit olmuştur.
198. Develili Babaoğlanoğullarından Dede oğlu Er Osman (1891- 28.01.1916). Kırkkilise Hastahanesinde şehit olmuştur.

199. Develili İsmail oğlu Er Osman (1876- 28.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
200. Develi Sindelhüyük Evlioğullarından Mahmut oğlu Er Osman (1892- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
201. Develili Kel Hasanoğullarından Süleyman oğlu Er Osman (1886 - 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
202. Develili Yakupoğullarından Şükrü oğlu Er Osman (1887- 03.11.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
203. Develili Ali oğlu Er Osman (1899- 15.03.1918). Filistin Cephesi Nablus Askerî Vatan Hastahanesinde şehit olmuştur.
204. Develili Hacı Emin oğlu Er Ömer (1887- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
205. Develili Mollahasanoğullarından Mehmet Emin oğlu Er Ömer (1885- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
206. Develili Yiğitalioğullarından Osman oğlu Er Ömer (1889- 27.01.1915). Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
207. Develili Aparanoğullarından Hacı Abdullah oğlu Er Sadullah (1884- 14.11.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 57. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
208. Develili Kasımoğullarından Mehmet oğlu Er Salih (1888- 28.08.1915). Akbaş Hastahanesinde şehit olmuştur.
209. Develili Değirmencioğullarından Mehmet oğlu Er Salih (1892-?). Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
210. Develili Mehmet oğlu Er Salih (?- 17.06.1915). 5. Kolordu 3. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
211. Develili Kasımoğullarından Osman oğlu Er Salih (1894- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
212. Develili Salih oğlu Er Salih (1889- 06.03.1915).? şehit olmuştur.
213. Develili Şaban oğlu Er Salim (1894- 21.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Nebatın şimal sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
214. Develili Bekir oğlu Er Seyit (1894- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Deliklitaş civarında şehit olmuştur.
215. Develili Kâtipoğullarından Ahmet oğlu Er Süleyman (1884-?). Gümüşsuyu Hastahanesinde şehit olmuştur.
216. Develili Haliloğullarından Ali oğlu Er Süleyman (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
217. Develi Sindelhüyük Nebihocaoğullarından Hasan Hüseyin oğlu Er Süleyman (1887- 27.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
218. Develili Hüseyin oğlu Er Süleyman (1887- 27.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
219. Develi Sindelhüyük'ten İbrahim oğlu Er Süleyman (1876- 09.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Sandık Hanları civarında muharebede şehit olmuştur.
220. Develi Yeniköy köyü Bekirceoğullarından Mehmet oğlu Süleyman (1876- 19.11.1914).? şehit olmuştur.
221. Develili Katrancıoğullarından Ahmet oğlu Er Şaban (1890- 18.02.1915).? şehit olmuştur.
222. Develili Ömer oğlu Er Şaban (1892- 01.06.1917). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
223. Develili Berberşeyhndan Seyit Ali oğlu Er Şakir (1891- 30.02.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
224. Develi Yazıbaşı köyü Karpiloğullarından Ali oğlu Er Şükrü (1890- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
225. Develili Dede oğlu Er Şükrü (1894- 15.01.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
226. Develili Albostanlından Ali oğlu Çavuş Veli (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Of civarında Kokula Tepesi'nde şehit olmuştur.
227. Develili Ustaibrahimoğullarından Mehmet oğlu Er Veli (?- 13.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
228. Develili Ali oğlu Er Yahya (1888- 21.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 16. Kolordu 5. Fırka 11. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.

229. Develili Pekmezoğullarından Ali oğlu Er Yusuf (1887- 31.11.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
230. Develili Hacı Osmanoğullarından Hasan oğlu Er Yusuf (1886- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
231. Develili Mehmet oğlu Er Yusuf (1892- 14.11.1916). Romanya Cephesi Edirne Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
232. Develili Hüseyin oğlu Er Yusuf (1886- 10.11.1916). Filistin Cephesi Rasülayn Hastahanesinde şehit olmuştur.
233. Felahiyeli Ahmet oğlu Er Mustafa (1885- 23.11.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 58. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
234. Hacılarlı Göğeroğullarından Mehmet oğlu Er Ali (1888- 21.08.1916). Irak Cephesi 6. Ordu Men. Müfet. Merbut Bağdat Hilal-i Ahmer. Merk. Hastahanesinde şehit olmuştur.
235. Hacılar ilçe merkezi Mustafa oğlu Er Ali (?- 22.05.1916). Filistin Cephesi Romani'de şehit olmuştur.
236. Hacılarlı Kebapcıoğullarından Ömer oğlu Er Hasan (1895- 05.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
237. Hacılarlı Çataloğullarından Mehmet oğlu Er Hasan Hüseyin (1894- 27.05.1916). Filistin Cephesi Biru Abd'de şehit olmuştur.
238. Hacılarlı Ahmet oğlu Er Mahmut (?- 27.05.1916). Filistin Cephesi Biru Abd'de şehit olmuştur.
239. Hacılarlı Hacıoğullarından İbrahim oğlu Er Mehmet (1890- 30.03.1918). Filistin Cephesi Amman Muharebesi'nde şehit olmuştur.
240. Hacılar ilçe merkezi Demirayakoğullarından Ali oğlu Er Mustafa (1886- 29.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 5. Kolordu 19 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
241. Hacılar ilçe merkezi Paşaoğullarından İbrahim oğlu Er Seyit Ahmet (1888- 30.06.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
242. Hacılarlı Hüseyin oğlu Er Şaban (1879- 28.05.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
243. İncesulu Musa oğlu Er Ahmet (1890- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
244. İncesulu Mustafa oğlu Er Ahmet (1882- 10.09.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşitpaşa Vapuru mevkisinde şehit olmuştur.
245. İncesulu Halil oğlu Onbaşı Ali (1889- 12.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre Muharebesi'nde şehit olmuştur.
246. İncesu ilçe merkezi Hasanalioğullarından Ömer oğlu Er Ali (1885- 17.03.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Perçenin garp sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
247. İncesulu Salih oğlu Er Ali (1884- 30.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
248. İncesulu Alimoğullarından Musa oğlu Er Bekir (?- 06.04.1916). Irak Cephesi Benî Necm mevkisinde şehit olmuştur.
249. İncesulu Şevki oğlu Er Cemal (1894- 06.03.1917). Filistin Cephesi Birü's-Seb' Hastahanesinde şehit olmuştur.
250. İncesulu Mehmet oğlu Er Durmuş (1893- 20.01.1918). Hicaz-Yemen Cephesi eşkıya müsademesinde şehit olmuştur.
251. İncesulu Mazlumoğullarından Mehmet oğlu Er Hacı Ahmet (1879- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
252. İncesulu Kocamehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Halim (1899- 11.03.1918). Filistin Cephesi Filistin Harbi'nde şehit olmuştur.
253. İncesulu Haliloğullarından Mustafa oğlu Er Hasan (1873- 12.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Malazgirt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
254. İncesulu Osman oğlu Onbaşı Hasan (1888- 23.02.1917). Irak Cephesi Şirkat Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
255. İncesulu Naralioğullarından Mustafa oğlu Er Hasan Hüseyin (1892- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
256. İncesulu Çupuroğullarından Osman oğlu Er Hüseyin (1888- 23.02.1917). Irak Cephesi Bağdat 3. Kasırlar Hastahanesinde şehit olmuştur.

257. İncesulu Çukadiloğullarından Ali Osman oğlu Er İbrahim (1882- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
258. İncesulu Hüseyinoğullarından İbrahim oğlu Er Kadir (1892- 07.05.1915). Irak Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
259. İncesulu Kürtoğullarından Kâzım oğlu Er Kâmil (1885- 05.07.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
260. İncesulu Karamehmetoğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1883- 31.01.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
261. İncesulu Karaibrahimoğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1887- 07.05.1915). Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
262. İncesulu Hacı Bekir oğlu Er Mehmet (1893- 24.09.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
263. İncesulu Alaylıoğullarından İbrahim oğlu Çavuş Mehmet (1885- 07.05.1915). Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
264. İncesulu Topaloğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1893- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
265. İncesulu Musaoğullarından Musa oğlu Er Mehmet (1892- 26.01.1917). Irak Cephesi Bağdat 3. Kasırlar Hastahanesinde şehit olmuştur.
266. İncesulu Değirmencioğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1875- 15.11.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü Muharebesi'nde şehit olmuştur.
267. İncesulu Mustafa oğlu Er Mehmet (1893- 31.01.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
268. İncesulu Mustafa oğlu Çavuş Mehmet (?- 00.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
269. İncesulu Yusuf oğlu Mehmet (1882- 15.07.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
270. İncesu Hamurcu köyü Hamzaoğullarından Ahmet oğlu Er Mevlüt (1886- 16.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
271. İncesulu Musaoğullarından Mehmet oğlu Er Musa (1878- 27.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Malatya Hastahanesinde şehit olmuştur.
272. İncesulu Hacı Bekir oğlu Onbaşı Mustafa (1891- 10.08.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
273. İncesu Kızılören Fakioğullarından Halil oğlu Er Mustafa (1880- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
274. İncesulu Kocaahmetoğullarından İsmail oğlu Er Mustafa (1892- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
275. İncesu Kızılören'den Mustafa oğlu Er Mustafa (1880- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
276. İncesulu Salih oğlu Onbaşı Mustafa (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Masad'da şehit olmuştur.
277. İncesu Örenşar köyünden Ali oğlu Er Osman (1883- 05.11.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
278. İncesulu Süleyman oğlu Er Osman (1874- 28.08.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
279. İncesulu Kızılviranlıoğullarından Hasan oğlu Er Ömer (1882- 25.11.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
280. İncesulu Kadir oğlu Çavuş Ömer (1888- 17.02.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
281. İncesu Garipçe köyünden Kara Halil oğlu Onbaşı Ömer (1885- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
282. İncesu Örenşar köyü Karayusufoğullarından Yusuf oğlu Onbaşı Recep (1884- 09.11.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
283. İncesulu Hasan oğlu Er Şakir (?- 17.04.1916). Irak Cephesi Mahıdeşt'te şehit olmuştur.
284. İncesulu Hasan oğlu Er Şükrü (?- 17.04.1916). Irak Cephesi Mahıdeşt'te şehit olmuştur.
285. İncesu Hamurcu köyü Bosnacıoğullarından Hüseyin oğlu Er Şükrü (1894- 30.05.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.

286. İncesu Hamurcu köyü Yoncalıoğullarından Salih oğlu Er Şükrü (1894- 30.03.1918). Filistin Cephesi Amman Muharebesi'nde şehit olmuştur.
287. İncesu Hamurcu köyü Salihoğullarından Salih oğlu Er Yakup (1885- 20.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
288. Kocasinan Emmiler köyü Mehmetoğullarından Mehmet oğlu Çavuş Abdi (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
289. Kocasinanlı Koçisıoğullarından Hüseyin oğlu Er Abdurrahman (1882- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
290. Kocasinan Hırkaköy köyü Fazlıoğullarından Derviş oğlu Er Ahmet (1880- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
291. Kocasinanlı Karakoçluoğullarından Hüseyin oğlu Er Ahmet (1883- 23.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
292. Kocasinan Yemliha Melekoğullarından Musa oğlu Er Ahmet (1888- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
293. Kocasinan Eskiömerler köyü Zemantaloğullarından Salih oğlu Onbaşı Ahmet (1892- 08.10.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
294. Kocasinanlı Hamdi oğlu Er Ahmet (1896- 15.07.1918). Filistin Cephesi'nde şehit olmuştur.
295. Kocasinan Bayramhacı köyü Alibabaoğullarından Ahmet oğlu Çavuş Ali (1888- 15.11.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
296. Kocasinan Molu köyünden Arap oğlu Er Ali (1882- 15.11.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
297. Kocasinan Yemliha Körseyitoğullarından Halil oğlu Er Ali (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
298. Kocasinan Yemliha Aşıkoğullarından Mehmet oğlu Er Ali (1891- 21.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.
299. Kocasinan Yemliha Topaloğullarından Seyit Mehmet oğlu Er Ali (1888- 22.01.1916). Irak Cephesi Kalaca Muharebesi'nde şehit olmuştur.
300. Kocasinan Taşhan köyü Kabanioğullarından Yusuf oğlu Er Ali (1879- 05.11.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
301. Kocasinan Düğer köyü Çandaroğullarından İbrahim oğlu Er Arif (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
302. Kocasinanlı Köseoğullarından Kadir oğlu Er Bekir (1890- 10.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
303. Kocasinanlı Toyoğullarından Latif oğlu Çavuş Bekir (1888- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
304. Kocasinanlı Şaban oğlu Er Bekir (1880- 07.09.1917). Irak Cephesi 52. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
305. Kocasinan Kuşçu Tiryakioğullarından Hamdi oğlu Onbaşı Bekir (1896- 03.11.1917). Filistin Cephesi Gazze'de şehit olmuştur.
306. Kocasinan Yemliha'dan Hüseyin oğlu Er Eyüp (?- 05.10.1915). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
307. Kocasinanlı Ali oğlu Er Feyzi (1885- 09.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
308. Kocasinan Molu köyünden Osman oğlu Er Hacı İsa (1887- 27.04.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
309. Kocasinan Yemliha Emiroğullarından Ali oğlu Er Halil (1885- 03.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Çalıkanlı'da şehit olmuştur.
310. Kocasinan Bayramhacı köyü Cebiroğullarından Arif oğlu Er Halil (1880- 30.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
311. Kocasinan Himmetdede Bucak Mer. B. köyünden Ali oğlu Er Hasan (1874- 25.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
312. Kocasinan Taşhan köyü Devecioğullarından Ali oğlu Er Hasan (?- 03.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Tahir Hoca'nın yukarı sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
313. Kocasinanlı Selamoğullarından Hasan oğlu Er Hasan (1888- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.

314. Kocasinan Yemliha Bekiroğullarından Mehmet oğlu Er Hasan (1885- 26.01.1916). Irak Cephesi 51. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
315. Kocasinanlı Köroğullarından Mehmet oğlu Er Hasan (1883- 30.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
316. Kocasinan Karakimse köyü Aynacıoğullarından Şaban oğlu Er Hasan (1886- 10.01.1916). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
317. Kocasinan Yemliha Bekiroğullarından Mehmet oğlu Onbaşı Hasan (?- 26.01.1916). Filistin Cephesi'nde şehit olmuştur.
318. Kocasinan Kızık köyü Bıçaksızoğullarından Mustafa oğlu Er Hasan Hüseyin (1896- 19.02.1917). Filistin Cephesi'nde, Gazze'nin şimalinde şehit olmuştur.
319. Kocasinan Bayramhacı köyü İsmailoğullarından Ahmet oğlu Er Hüseyin (1893- 02.07.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
320. Kocasinanlı Kasımçelebioğullarından Eyüp oğlu Er İbrahim (1892- 28.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
321. Kocasinan Eyim köyü Kâhyaoğullarından Hasan oğlu Er İbrahim (1889- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
322. Kocasinan Dadağı köyü Hasanoğullarından Osman oğlu Er İbrahim (1879- 30.03.1918). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
323. Kocasinanlı Çalıkoğullarından İsmail oğlu Çavuş İsmail (1889- 09.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
324. Kocasinan Mahzemin Poyrazoğullarından Mehmet Emin oğlu Er Kadir (1877- 26.06.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
325. Kocasinan Kalkancık köyünden Osman oğlu Er Mahmut (1887- 00.07.1918). Hicaz-Yemen Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
326. Kocasinan Taşhan köyü Devecioğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1895- 03.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 34. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
327. Kocasinanlı Küçükalioğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
328. Kocasinan Dadağı köyü Karaimamoğullarından Hacı Mehmet oğlu Er Mehmet (1882 -10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
329. Kocasinanlı Şereflioğullarından Kadir oğlu Er Mehmet (1887- 21.02.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
330. Kocasinanlı Mehmet oğlu Er Mehmet (1884- 31.11.1916). Irak Cephesi Musul Hastahanesinde şehit olmuştur.
331. Kocasinanlı Sarıcıoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1890- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
332. Kocasinan Hırkaköy köyü Köseoğullarından Musa oğlu Er Mehmet (1892- 08.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
333. Kocasinan Molu köyü Küçükhasanoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1886- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
334. Kocasinan Taşhan köyü Devecioğullarından Naili oğlu Er Mehmet (?- 03.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Tahir Hoca'nın yukarı sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
335. Kocasinan Bayramhacı köyü Lalaoğullarından Nuri oğlu Onbaşı Mehmet (1889- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
336. Kocasinan Çevril köyünden Osman oğlu Er Mehmet (1871- 21.09.1917). Şark (Kafkas) Cephesi 36. Fırka Kafkas Sıhhiye Bölüğü Hastahanesinde, Kemah'ta şehit olmuştur.
337. Kocasinanlı Yanıroğullarından Osman oğlu Er Mehmet (1887- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
338. Kocasinanlı Şaban oğlu Onbaşı Mehmet (1891- 09.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
339. Kocasinanlı Hasan oğlu Er Mevlüt (1889- 19.10.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
340. Kocasinan Kuşçu'dan Ahmet oğlu Er Muharrem (1896- 05.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.

341. Kocasinan Karahüyük köyü Haliloğullarından Ali oğlu Er Mustafa (1897- 28.09.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Gemerek Hastanesinde şehit olmuştur.
342. Kocasinan Emmiler köyü Kızıloğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1892- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.
343. Kocasinanlı Karakayalıoğullarından Nuh oğlu Er Mustafa (1888- 30.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
344. Kocasinan Kuşçu Topaloğullarından Osman oğlu Er Mustafa (?- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
345. Kocasinan Molu köyü Odabaşıoğullarından Ömer oğlu Er Mustafa (1883- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
346. Kocasinanlı Ali oğlu Er Mustafa (1894- 27.01.1917). Filistin Cephesi'nde, Gazze'de şehit olmuştur.
347. Kocasinan Kuşçu Şehriyaroğullarından Arif oğlu Er Mükremin (1885- 30.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
348. Kocasinan Kuşçu'dan Mustafa oğlu Er Mükremin (1889- 26.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
349. Kocasinan Kemerköy'den Mehmet oğlu Er Nuh Mehmet (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Masad'da şehit olmuştur.
350. Kocasinan Kaşköy'den Alemdaroğullarından Mehmet oğlu Er Nuran (1890- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
351. Kocasinanlı İbrahim oğlu Osman (1874- 03.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
352. Kocasinan Emmiler köyü Dervişoğullarından Mustafa oğlu Er Osman (1887-?).? şehit olmuştur.
353. Kocasinan Amarat'tan Ömer oğlu Er Osman (1883-?). Romanya Cephesi'nde şehit olmuştur.
354. Kocasinanlı Recep oğlu Er Osman (1887- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
355. Kocasinan Kuşçu Eğrioğullarından Eyüp oğlu Er Ömer (1888- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
356. Kocasinan Kızık köyü Mollahasanoğullarından Hacı Osman oğlu Er Ömer (1892- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
357. Kocasinan Mahzemin Arkacıoğullarından Hüseyin oğlu Onbaşı Ömer (1879- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
358. Kocasinan Akın köyü Haydaroğullarından Süleyman oğlu Er Ömer (1894- 08.06.1917). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
359. Kocasinan Bayramhacı köyü Feyzullahoğullarından Süleyman oğlu Er Ömer (1885- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
360. Kocasinan Kalkancık köyünden Bekir oğlu Er Recep (1896- 11.06.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
361. Kocasinan Kemerköy köyü Karaalioğullarından Şaban oğlu Er Recep (1885- 20.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.
362. Kocasinanlı Keleşoğullarından Abdullah oğlu Er Sadık (1892- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
363. Kocasinan Yemliha Melikoğullarından Ahmet oğlu Er Salih (1885- 09.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Ahlat Muharebesi'nde şehit olmuştur.
364. Kocasinanlı Ahmetoğullarından Ahmet oğlu Er Salih (1887- 18.02.1915). Irak Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
365. Kocasinan Emmiler köyü Hasanoğullarından Hasan oğlu Er Seyit (1891- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
366. Kocasinanlı Küçükalioğullarından Mehmet oğlu Er Seyit (1883- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
367. Kocasinan Çevril köyü Afşaroğullarından Hasan oğlu Er Süleyman (1883- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
368. Kocasinanlı Kavasoğullarından İbrahim oğlu Er Süleyman (1892- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
369. Kocasinanlı Körmehmetoğullarından Ahmet oğlu Er Şaban (1896- 14.01.1918). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kolordu Hastahanesinde şehit olmuştur.

370. Kocasinan Erkilet Bucak Mer. B. köyünden Emin oğlu Er Şevki (1893- 20.09.1916). Romanya Cephesi Balarya Muharebesi'nde şehit olmuştur.
371. Kocasinan Salur köyü Emirkâhyaoğullarından Ali oğlu Er Şükrü (1881- 09.07.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2113 Rakımlı Tepesi'nde şehit olmuştur.
372. Kocasinan Himmetdede Bucak Mer. B. köyü Çobanoğullarından Mustafa oğlu Er Şükrü (1880 -21.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise'de şehit olmuştur.
373. Kocasinan Dadağı köyü Danacıoğullarından Osman oğlu Er Şükrü (1887- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
374. Kocasinan Yemliha Ayazoğullarından Mükremin oğlu Er Yakup (1879- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
375. Kocasinan Düğer köyü Toramanoğullarından Mehmet oğlu Er Yusuf (1887- 21.02.1917). Irak Cephesi İstablat Muharebesi'nde şehit olmuştur.
376. Kocasinan Oymaağaç köyünden Osman oğlu Onbaşı Yusuf (1885- 30.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
377. Melikgazili Murtazaoğullarından Ali oğlu Onbaşı Ahmet (1883- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
378. Melikgazi Hisarcık Haydaroğullarından Süleyman oğlu Er Ahmet (1887- 03.12.1915). Irak Cephesi Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
379. Melikgazi Tavlasun köyü Dervişoğullarından Hasan oğlu Er Ali (1882- 03.05.1915). Köşk Muharebesi'nde şehit olmuştur.
380. Melikgazi Sarımsaklı köyü Şeyhoğullarından Mehmet oğlu Er Ali (1884- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
381. Melikgazi Gürpınar Eminoğullarından Mehmet oğlu Er Ali Osman (1886- 16.11.1915). Irak Cephesi Kut civarında şehit olmuştur.
382. Melikgazi Ağırnas Abdülbakioğullarından İbrahim oğlu Çavuş Burhan (?- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale mevkisinde şehit olmuştur.
383. Melikgazi Gürpınar B. köyünden Mustafa oğlu Onbaşı Burhan (1887- 17.05.1917). Hicaz-Yemen Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
384. Melikgazi Aydınlar köyünden Medet oğlu Er Dursun (1885- 27.07.1916). Romanya Cephesi Dobruca Muharebesi'nde şehit olmuştur.
385. Melikgazi Ağırnas B. köyünden Hüseyin oğlu Emir (1896- 21.07.1916).? şehit olmuştur.
386. Melikgazi Gesi bucak merkezi Haydaroğullarından Mehmet oğlu Er Hasan (1884- 16.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
387. Melikgazi Hisarcık Gazaioğullarından Mehmet Ali oğlu Er Hasan (1879- 30.09.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre Muharebesi'nde şehit olmuştur.
388. Melikgazi Isbıdın köyü Muharremoğullarından Muharrem oğlu Er İsmail (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Ziyaret Tepesi'nde şehit olmuştur.
389. Melikgazi Kayabağ köyünden Ahmet oğlu Er Mehmet (1894- 07.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 18. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
390. Melikgazi Küçükbürüngüz köyünden Ali oğlu Er Mehmet (1891- 16.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Aktaş Tepesi'nde şehit olmuştur.
391. Melikgazi Ağırnas Kesilioğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1876 - 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
392. Melikgazi Aydınlar köyünden Musa oğlu Er Mehmet (1884 - 23.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Karahamzalar köyünde şehit olmuştur.
393. Melikgazi Aydınlar köyünden Mustafa oğlu Er Mehmet (1883- 11.10.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
394. Melikgazi Gürpınar B. köyünden Mükremin oğlu Er Mevlüt (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Abdulazıt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
395. Melikgazi Subaşı köyünden Hacı Mehmet oğlu Er Mustafa (1888- 03.03.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
396. Melikgazi Ağırnas Karamustafa'dan Hacı Ömer oğlu Er Mustafa (1879- 11.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.

397. Melikgazi Aydınlar köyünden Hüseyin oğlu Er Mustafa (1877- 03.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Bitlis civarında şehit olmuştur.
398. Melikgazi Hisarcık Eşkinoğullarından İsmail oğlu Onbaşı Mustafa (1887- 10.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kozop Tepesi'nde şehit olmuştur.
399. Melikgazi Aydınlar köyünden Osman oğlu Er Mustafa (1897- 05.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
400. Melikgazi Hisarcık Kocaömeroğullarından Ahmet oğlu Er Ömer (1884- 03.11.1915). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
401. Melikgazi Hisarcık B. köyünden İsmail Usta oğlu Er Ömer (1879- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
402. Melikgazi Gesi bucak merkezi B. köyünden Ömer oğlu Çavuş Şaban (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kokulu Tepesi'nde şehit olmuştur.
403. Melikgazi Özlüce köyü Davutoğullarından İbrahim oğlu Er Tevfik (1876- 15.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
404. Merkezli İlyasoğullarından Ömer oğlu Er Ali (1893- 23.10.1917). Hicaz-Yemen Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
405. Merkezli Mahmut oğlu Er Hamit (1893- 28.10.1915). Hicaz-Yemen Cephesi eşkiya müsademesinde şehit olmuştur.
406. Merkezli Hüseyin oğlu Er Hasan (1893- 24.09.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
407. Merkezli Hacı Mehmet oğlu Çavuş Mehmet (1887- 12.06.1917). Hicaz-Yemen Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
408. Merkezli İsa oğlu Onbaşı Mehmet (1893- 16.02.1917). Filistin Cephesi'nde İngilizlerin bombardımanında şehit olmuştur.
409. Merkezli Hacı Halil oğlu Er Tahir (1891-?).? şehit olmuştur.
410. Özvatan Kermelik köyü Hızıroğullarından Mehmet oğlu Er Bekir (1886- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
411. Özvatan Küpeli Köroğullarından Seyit oğlu Er Hasan Hüseyin (1891- 19.12.1918). Akbulak Muharebesi'nde şehit olmuştur.
412. Özvatan Kermelik köyü Hacıosmanoğullarından Mustafa oğlu Er İsmail (1883- 07.02.1917). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
413. Özvatan Kermelik köyü İsaoğullarından İsa oğlu Er Mehmet (1882- 23.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
414. Özvatan Kermelik köyünden Ahmet oğlu Er Osman (1891- 27.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Hastahanesinde şehit olmuştur.
415. Özvatan Kermelik köyü Kelmustafaoğullarından Seyit Nuh Mehmet oğlu Er Ömer (1890 - 15.05.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Taif mevkisinde şehit olmuştur.
416. Pınarbaşı Hanköy köyünden Ömer oğlu Er Abdil (1891- 13.01.1917). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
417. Pınarbaşılı Abdurrahmanoğullarından Ahmet oğlu Onbaşı Abdullah (1881- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Honi'de şehit olmuştur.
418. Pınarbaşılı Atgamazoğullarından Battal oğlu Çavuş Abdullah (1884- 02.12.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kümbet köyünde şehit olmuştur.
419. Pınarbaşı Akören köyünden Vezir oğlu Er Abdullah (1893- 11.05.1916). İzmir Karakolu civarında şehit olmuştur.
420. Pınarbaşı Kızılören köyü Hıdıroğullarından Ali Osman oğlu Er Ahmet (1885- 30.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
421. Pınarbaşı Kadılı köyünden Battal oğlu Er Ahmet (1890- 11.08.1916). Romanya Cephesi Mecidiye ve civarındaki muharebede şehit olmuştur.
422. Pınarbaşı Yahyabey köyünden Hacı Ömer oğlu Er Ahmet (1883- 07.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop Silsilesi Muharebesi'nde şehit olmuştur.
423. Pınarbaşılı Bozokluoğullarından İsmail oğlu Er Ahmet (1884- 25.09.1915). Kırmızıtaş'ta şehit olmuştur.

424. Pınarbaşılı Mehmet oğlu Er Ahmet (1880- 19.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
425. Pınarbaşı Alagazili köyü Karahüseyinoğullarından Musa oğlu Er Ahmet (1879- 25.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi And kazasının Şekerli köyü civarında şehit olmuştur.
426. Pınarbaşı Kayaaltı köyünden Abdurrahman oğlu Er Ali (1889- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop mevkisinde şehit olmuştur.
427. Pınarbaşılı Haliloğullarından Battal oğlu Er Ali (1899- 02.10.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Karahisar Şarki Hastahanesinde şehit olmuştur.
428. Pınarbaşılı Mehmet oğlu Er Ali (?- 02.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Sivrigediği'nde şehit olmuştur.
429. Pınarbaşılı Mengellioğullarından Osman oğlu Er Ali (1874- 29.09.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
430. Pınarbaşılı Ömer oğlu Er Ali (?- 03.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Canasor'da şehit olmuştur.
431. Pınarbaşı Yeniyassıpınar köyü Balankozoğullarından Yusuf oğlu Er Alim (1887-?). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
432. Pınarbaşılı Zelişoğullarından Elberzon oğlu Er Aynoluka (?- 15.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi'nde kaleye hücum ederken şehit olmuştur.
433. Pınarbaşı Aşağıborandere köyünden Mustafa oğlu Onbaşı Aziz (1888- 09.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi İkisu Muharebesi'nde şehit olmuştur.
434. Pınarbaşılı Hedikoğullarından Ömer oğlu Er Aziz (1883- 03.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2800 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
435. Pınarbaşılı Abdullah oğlu Er Battal (1876- 19.09.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Azmak Dere Muharebesi'nde şehit olmuştur.
436. Pınarbaşı Karahacılı köyü Mustafaoğullarından Ali oğlu Er Battal (1883- 31.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Altınbulak Muharebesi'nde şehit olmuştur.
437. Pınarbaşı Şabanlı köyü Küçükoğullarından İbrahim oğlu Er Battal (1893- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop mevkisinde şehit olmuştur.
438. Pınarbaşı Malakköy köyünden Mehmet oğlu Er Battal (1892- 07.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop Silsilesi Muharebesi'nde şehit olmuştur.
439. Pınarbaşılı Ali oğlu Er Bekir (?- 00.11.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
440. Pınarbaşı Pulpınar köyü İshakoğullarından Mehmet oğlu Er Bekir (1893- 23.03.1916). Zaralar'da şehit olmuştur.
441. Pınarbaşılı Şemsioğullarından Süleyman oğlu Çavuş Beyazıt (1877- 30.10.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Müşkü civarında muharebede şehit olmuştur.
442. Pınarbaşılı Recep oğlu Er Daşdan (?- 30.10.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karşım şimalinde şehit olmuştur.
443. Pınarbaşılı Derviş oğlu Er Davut (1875- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Gökdere'nin sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
444. Pınarbaşılı Osmanoğullarından Osman oğlu Er Durmuş (1889- 21.10.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Karahisar Şarki Hastahanesinde şehit olmuştur.
445. Pınarbaşı Elmalı köyünden Ferhat oğlu Er Dursun (1895- 15.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karahisar Şarki Kalesi'ne vaki olan taruzda şehit olmuştur.
446. Pınarbaşılı Hasanoğullarından Ferhat oğlu Er Dursun (1873-12.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karahisar Eşkiya Müsademesinde şehit olmuştur.
447. Pınarbaşı Oruçoğlu köyü Tataroğullarından Bekir oğlu Er Hacı (1889- 04.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Çoşan Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
448. Pınarbaşılı Hacıömeroğullarından Mehmet oğlu Er Hacı (1887- 10.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Hilal-i Ahmer Erzurum Hastahanesinde şehit olmuştur.
449. Pınarbaşılı Karayusufoğullarından Veli oğlu Er Hacı (1880- 30.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kadurgününde şehit olmuştur.
450. Pınarbaşılı Çanakoğullarından Ömer oğlu Er Hacı Hayri (1896- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop mevkisinde şehit olmuştur.
451. Pınarbaşı Pazarören Bucak Mer. B. köyünden Hacı Mustafa oğlu Er Hacı Osman (1869 -08.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.

452. Pınarbaşılı Hacıoğullarından Ali oğlu Er Hacı Ömer (1895- 21.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi geceleyin muharebede şehit olmuştur.
453. Pınarbaşılı Tataroğullarından Bekir oğlu Er Hakkı (1883- 07.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Çoşan Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
454. Pınarbaşılı Halil oğlu Er Halil (1881- 21.03.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2550 Rakımlı Tepesi'nde şehit olmuştur.
455. Pınarbaşılı İbrahim oğlu Er Halil (1879- 01.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Koman Emrat sırtları mevkisinde süvariyle müsademede şehit olmuştur.
456. Pınarbaşılı Yusufoğullarından Mustafa oğlu Er Halil (1883- 07.03.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2600 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
457. Pınarbaşılı Arandanoğullarından Osman oğlu Er Halil (1874- 11.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karadağ Harbi'nde şehit olmuştur.
458. Pınarbaşılı İmamoğullarından Hazım oğlu Er Hamdi (1896- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop mevkisinde şehit olmuştur.
459. Pınarbaşı Yağlıpınar köyünden Davut oğlu Er Hamit (1880- 26.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2350 Rakımlı Tepesi'nde şehit olmuştur.
460. Pınarbaşılı Battaloğullarından Ali oğlu Er Hamza (1891- 28.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
461. Pınarbaşılı Kerbanoğullarından Ali oğlu Er Harun (1874- 17.02.1916). Kursak Harbi'nde şehit olmuştur.
462. Pınarbaşılı Ahmet oğlu Er Hasan (?- 12.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Ali Bezirgân Muharebesi'nde şehit olmuştur.
463. Pınarbaşılı Ali oğlu Er Hasan (1874- 27.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Osmanlı Hilal-i Ahmer Hastahanesinde şehit olmuştur.
464. Pınarbaşılı Hacı Mansur oğlu Er Hasan (?- 03.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Canasor'da şehit olmuştur.
465. Pınarbaşılı Maşuk oğlu Er Hasan (?- 03.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Canasor'da şehit olmuştur.
466. Pınarbaşılı Habipoğullarından Musa oğlu Er Hasan (1886- 00.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi zayiat cetvelinde şehit olmuştur.
467. Pınarbaşı Yukarıkaragöz köyü Şitoğullarından Osman oğlu Er Hasan (1890- 28.03.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Mekke-i Mükerreme'de Cedvel Kışlası mevkisinde şehit olmuştur.
468. Pınarbaşılı Musaoğullarından Ahmet oğlu Er Haydar (1896- 17.08.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Eşkisur gediğinde şehit olmuştur.
469. Pınarbaşılı Mollaoğullarından İsmail oğlu Er Hurşit (1877- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
470. Pınarbaşılı Ahmet oğlu Er Hüseyin (1895- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Mustafa Kolu Şark sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
471. Pınarbaşı Taşlıgeçit köyü Kangözoğullarından Dustan oğlu Er Hüseyin (1896- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop'ta Bahıtlı Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
472. Pınarbaşılı Abbas oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Hüseyin Cavit (?- 13.05.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Elaziz Hastahanesinde şehit olmuştur.
473. Pınarbaşılı Ali oğlu İbrahim (?- 25.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kurnuş civarında şehit olmuştur.
474. Pınarbaşılı Ali oğlu Çavuş İbrahim (?- 27.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
475. Pınarbaşılı Himmetoğullarından Halil oğlu Er İbrahim (1870- 22.04.1918).? şehit olmuştur.
476. Pınarbaşılı Memişoğlu Er İbrahim (1872- 30.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
477. Pınarbaşı Tokmak köyü Kılıçoğullarından Osman oğlu Er İbrahim (1894- 17.08.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Eşkisur Gediği'nde şehit olmuştur.
478. Pınarbaşılı Osman oğlu Er İbrahim (1893- 23.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Karadağ'da Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
479. Pınarbaşılı İnhaoğullarından Torun oğlu Er İbrahim (1881- 28.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Necisli Dağ'da şehit olmuştur.
480. Pınarbaşı Büyükkömarmut köyü Haliloğullarından Sefer oğlu Er İdris (1882- 08.03.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Zançede mevzide şehit olmuştur.

481. Pınarbaşılı Yusuf oğlu Er İsa (1892- 11.08.1916). Romanya Cephesi Mecidiye civarı muharebesinde şehit olmuştur.
482. Pınarbaşılı Gazioğullarından İsa oğlu Er İsmail (1894- 14.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
483. Pınarbaşılı Looğullarından İsak oğlu Er İsmail (1895- 15.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi kaleye hücum ederken şehit olmuştur.
484. Pınarbaşı Köşkerli köyü Okuyucuoğullarından Mustafa oğlu Er İsmail (1871- 26.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Gökdere'nin sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
485. Pınarbaşılı Mustafa oğlu Er İsmail (1897- 18.09.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 10. Kolordu Sivas Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
486. Pınarbaşılı Hacıhasanoğullarından Vahdet oğlu Er Kadir (1874- 10.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karapınar Harbi'nde şehit olmuştur.
487. Pınarbaşılı Musakâhyaoğullarından Hasan oğlu Er Koca (1890- 21.04.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
488. Pınarbaşı Kadılı köyü Topaloğullarından Abdullah oğlu Er Mahmut (1895-15.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi'nde kaleye hücum ederken şehit olmuştur.
489. Pınarbaşı Yeniyassıpınar köyünden Hacı İdris oğlu Er Mahmut (1884- 10.04.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
490. Pınarbaşılı Mustafa oğlu Er Mahmut (1888- 15.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kapanbaş Yaylası mevkisinde şehit olmuştur.
491. Pınarbaşılı Tokhabuçoğullarından Sait oğlu Er Mahmut (1874- 01.01.1916). Kursak Harbi'nde şehit olmuştur.
492. Pınarbaşı Köşkerli köyü Alioğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1882- 22.04.1918). Mersum Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
493. Pınarbaşılı Beşiroğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1880- 04.08.1917). Talas Şifa Yurdu Hastahanesinde şehit olmuştur.
494. Pınarbaşı Demircili köyünden Ali oğlu Er Mehmet (1873- 02.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kızlarkale sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
495. Pınarbaşılı Ali oğlu Mehmet (?- 25.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kornes civarında şehit olmuştur.
496. Pınarbaşılı Ali oğlu Er Mehmet (?- 27.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
497. Pınarbaşılı Sarıoğullarından Hacı oğlu Er Mehmet (1882- 01.12.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nakten'de şehit olmuştur.
498. Pınarbaşılı Halil oğlu Er Mehmet (1893- 09.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Azut Karakolu mevki Dersimlilerle olan müsademede şehit olmuştur.
499. Pınarbaşı Alagazili köyü Alibadeoğullarından İbrahim oğlu Er Mehmet (1896- 29.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kanlısırt mevkisinde şehit olmuştur.
500. Pınarbaşılı Mehmet oğlu Er Mehmet (1891- 27.05.1917). Talas Şifa Yurdu Hastahanesinde şehit olmuştur.
501. Pınarbaşılı Osman oğlu Onbaşı Mehmet (1895- 02.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 11. Kolordu 4. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
502. Pınarbaşı Mah. köyünden Tevfik oğlu Er Mehmet (1892- 12.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Künye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
503. Pınarbaşı Kaman köyünden Veli oğlu Er Mehmet (?- 28.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Tuğ köyünde şehit olmuştur.
504. Pınarbaşılı Dursunoğullarından Yusuf oğlu Er Mehmet (1893- 00.00.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
505. Pınarbaşı Kaftangiyen köyünden İlyas oğlu Er Mehmet Kerim (1893- 22.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
506. Pınarbaşılı Halepoğullarından Mesrik oğlu Er Mesut (1882- 23.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Harman Kokulu Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
507. Pınarbaşılı Hacıoğullarından İsmail oğlu Er Musa (1888- 17.08.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Eşkisur Gediği'nde şehit olmuştur.
508. Pınarbaşılı Kara oğlu Er Musa (1877- 30.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Danagöl Dağı mevkisinde şehit olmuştur.

509. Pınarbaşılı Bekiroğullarından Bekir oğlu Onbaşı Mustafa (1886- 11.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karadağ Harbi'nde şehit olmuştur.
510. Pınarbaşılı Maraşlıoğullarından Hasan oğlu Er Mustafa (1894- 28.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Coşan Dağı mevki Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
511. Pınarbaşılı Mehmet oğlu Er Mustafa (1893- 28.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
512. Pınarbaşı Tahtaköprü köyü Şaşdıkoğullarından Mustafa oğlu Er Mustafa (1885- 22.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Coşan Dağı mevki Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
513. Pınarbaşı Viranşehir köyü Türkmenoğullarından Ömer oğlu Er Mustafa (1892- 01.07.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
514. Pınarbaşılı Ömer oğlu Er Mustafa (?- 00.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
515. Pınarbaşılı Turan oğlu Onbaşı Mustafa (1889- 10.12.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Bekirköy sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
516. Pınarbaşılı Alioğullarından Yusuf oğlu Er Mustafa (1874- 29.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 18. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
517. Pınarbaşılı Abdulcelil oğlu Er Mümin (1894- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Tercan'ın Gökdere civarında şehit olmuştur.
518. Pınarbaşılı Kalıpoğullarından Mehmet oğlu Er Nadir (1882- 13.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Masad Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
519. Pınarbaşılı Ahmet oğlu Er Nail (1894- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Mustafa Kolu şark sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
520. Pınarbaşılı Mehmet oğlu Er Nuri (?- 01.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Canasor'da şehit olmuştur.
521. Pınarbaşılı Abdullah oğlu Osman (1891- 13.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Gürdiken Muharebesi'nde şehit olmuştur.
522. Pınarbaşı Yeniyapan köyünden Hacı Yahya oğlu Osman (1889- 20.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Sarıkamış'ta şehit olmuştur.
523. Pınarbaşı Emeğil köyü Köylüoğullarından Ömer oğlu Er Osman (1875- 05.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Tutmaçın'da şehit olmuştur.
524. Pınarbaşı Karahacılı köyü Barutçuoğullarından Mehmet oğlu Er Ömer (1883- 08.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2600 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
525. Pınarbaşı Demirciören köyü Nugasoğullarından Mustafa oğlu Er Ömer (1897- 27.04.1916). Irak Cephesi 2350 Rakımlı Tepe'de şehit olmuştur.
526. Pınarbaşılı Sani oğlu Er Ömer (1898- 08.01.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Güzeltepe mevkisinde şehit olmuştur.
527. Pınarbaşı Karaboğaz köyünden Şamil oğlu Onbaşı Ömer (1892- 06.09.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Ağviran Muharebesi'nde şehit olmuştur.
528. Pınarbaşılı Mehmet oğlu Er Sadık (?- 31.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 33. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
529. Pınarbaşılı Ömeroğullarından Şakir oğlu Er Salim (1882- 27.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Tercanın Gökdere civarında şehit olmuştur.
530. Pınarbaşılı Hacı Yusuf oğlu Er Selim (?- 30.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
531. Pınarbaşılı Amad oğlu Er Süleyman (1873- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 9. Kolordu 17. Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
532. Pınarbaşılı Çavuşoğullarından İbrahim oğlu Er Süleyman (1895- 15.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi'nde kaleye hücum ederken Hapalkaya'da şehit olmuştur.
533. Pınarbaşılı Esefoğullarından Mahmut oğlu Er Süleyman (1881- 28.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Çoşan Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
534. Pınarbaşılı Arslan oğlu Er Şaban (1887- 07.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop Silsilesi Muharebesi'nde şehit olmuştur.
535. Pınarbaşı Uzunpınar köyünden Karabey oğlu Er Şaban (1889- 07.05.1917). Koçan köyü şark sırtları mevkisinde şehit olmuştur.

536. Pınarbaşı Tokmak köyü Abdurrahmanoğullarından Mustafa oğlu Er Şaban (1885- 25.09.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Evliyane'de şehit olmuştur.
537. Pınarbaşılı Gencooğullarından Halil oğlu Er Şerif (1880- 00.00.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kürt Karakilise köyünde şehit olmuştur.
538. Pınarbaşılı Askeroğullarından Recep oğlu Er Taşdan (1881- 00.00.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
539. Pınarbaşılı Kurbanoğullarından Yusuf oğlu Er Turan (1897- 09.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Bahçecik'te şehit olmuştur.
540. Pınarbaşılı Hayr oğlu Er Veli (1897- 20.03.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Mamahatun Harbi'nde şehit olmuştur.
541. Pınarbaşılı Salih oğlu Er Yahya (?- 03.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Canasor'da şehit olmuştur.
542. Pınarbaşılı İshakoğlu Onbaşı Yahya (1893- 01.10.1918). Filistin Cephesi'ne İngilizlerle vuku bulan harpte şehit olmuştur.
543. Pınarbaşı Altıkesek köyü Cemaloğullarından Numan oğlu Er Yakup (1883- 30.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
544. Pınarbaşı Alagazili köyünden Mustafa oğlu Onbaşı Yusuf (1893- 29.08.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
545. Pınarbaşı Kavakköy köyü İshakoğullarından Osman oğlu Er Yusuf (1880- 30.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Gâvur Gölü'nde şehit olmuştur.
546. Pınarbaşılı Yusuf oğlu Er Yusuf (?- 25.01.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kornes civarında şehit olmuştur.
547. Pınarbaşılı Ali oğlu Er Zekeriya (1897- 20.07.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Sivas Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
548. Pınarbaşılı Hüseyinoğullarından Ali oğlu Er Zekeriya (1898- 18.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Yeniköy garp sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
549. Sarıoğlan Çiftlik İmamoğullarından İsmail oğlu Er Ahmet (1877- 31.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
550. Sarıoğlan Çiftlik Mehmetoğullarından Hüseyin oğlu Er Bilal (1893- 01.11.1915).? şehit olmuştur.
551. Sarıoğlan Palas Ardahan muhacirlerindan Mithat oğlu Er Dursun (1885- 27.07.1916). Romanya Cephesi Topluhisar Muharebesi'nde şehit olmuştur.
552. Sarıoğlanlı Mehmet oğlu Er Hasan (?- 00.10.1914). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
553. Sarıoğlan Ömerhacılı köyü Mustafaoğullarından Mustafa oğlu Er İsmail (?- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
554. Sarıoğlan Düzencik köyü Dilibüyükoğullarından Ali oğlu Er Mustafa (1899-?).? şehit olmuştur.
555. Sarıoğlan Palas Kibaroğullarından Hacı İbrahim oğlu Er Osman (1894- 22.05.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
556. Sarıoğlan Tatılı köyü Gürcüoğullarından Nebi oğlu Er Rıfat (1887- 10.04.1916).? şehit olmuştur.
557. Sarıoğlan Çiftlik Cin Mehmetoğullarından Seyit Ali oğlu Er Seyit Ahmet (1873- 08.06.1915).? şehit olmuştur.
558. Sarıoğlan Palas B. köyünden Mehmet oğlu Yusuf (1892- 00.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
559. Sarız Çörekdere köyü Osmanoğullarından Bekir oğlu Er Ahmet (1898- 10.06.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
560. Sarızlı Tomakoğullarından Mehmet oğlu Er Hamza (1886- 21.10.1916). Irak Muharebesi'nde şehit olmuştur.
561. Sarız Altısöğüt köyü Mahmutoğullarından Veli oğlu Er Hüseyin (1895- 22.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
562. Sarız Kemer köyü Karahasanoğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1897- 29.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Bahıtlı Dağ'da şehit olmuştur.
563. Sarız Damızlık köyü Musaoğullarından Durdu oğlu Er Mustafa (1893- 01.12.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
564. Sarız Yaylacı köyü Memilioğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1896- 00.00.1917). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.

565. Sarız Fettahdere köyünden Hacı Mevlüt oğlu Veli (1869- 08.09.1917). Filistin Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
566. Talas Akçakaya köyünden Burhan oğlu Er Ahmet (1885- 31.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
567. Talaslı Hacıoğullarından Süleyman oğlu Er Ahmet (1888- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
568. Talas Ardıçköy köyünden Halil oğlu Er Ali (1873- 05.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
569. Talas Kepez köyünden Hüseyin oğlu Er Ali (1883- 25.09.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
570. Talaslı Kadıoğullarından İbrahim oğlu Er Ali (1882- 09.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
571. Talas Örencik köyünden Yusuf oğlu Er Ali (1888- 24.02.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
572. Talas Cebir köyü Öksüzoğullarından Ali oğlu Er Aziz (1896- 21.02.1917). Müsademede şehit olmuştur.
573. Talas Kuruköprü köyünden Mustafa oğlu Hacı Mehmet (1892- 11.12.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 59. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
574. Talas Kuruköprü köyü Mezarcıoğullarından Ahmet oğlu Er Hacı Ömer (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
575. Talaslı Deli Mehmetoğullarından Ali oğlu Hasan (1876- 25.04.1916).? şehit olmuştur.
576. Talas Süleymanlı köyünden Osman oğlu Onbaşı Hasan (1891- 23.02.1917). Irak Cephesi Elaşık Kalesi'nde şehit olmuştur.
577. Talas Yazılı köyünden Mustafa oğlu Er Hasan Hüseyin (1884- 04.03.1917). Filistin Cephesi Gazze'de şehit olmuştur.
578. Talaslı Çomakoğullarından Mustafa oğlu Hasan Şükrü (1880- 30.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.
579. Talas Sakaltutan köyü Hüseyinoğullarından Hüseyin oğlu Er Hüseyin (1877- 16.09.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
580. Talas Kepez köyünden Mustafa oğlu Er İzzet (?- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Baba mevkisinde şehit olmuştur.
581. Talaslı Devecioğullarından Mustafa oğlu Er Mahmut (1881- 24.05.1917). Şark (Kafkas) Cephesi İran tarafında şehit olmuştur.
582. Talas Süleymanlı köyü Nebizad-Tiloğullarından Hasan oğlu Çavuş Mehmet (1891- 24.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
583. Talaslı Ali Başoğullarından Osman oğlu Er Mehmet (1892- 02.01.1916). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
584. Talas Sakaltutan köyünden Zeynel oğlu Er Mehmet (1884-10.06.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
585. Talas Cebir köyü Velioğullarından Şaban oğlu Er Mehmet Salim (1894- 21.05.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
586. Talas Sakaltutan köyü Melikoğullarından Mehmet oğlu Er Melik (1879- 30.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
587. Talas Sakaltutan köyünden Hasan oğlu Er Mükremin (1876- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
588. Talas Sakaltutan köyü Avanoğullarından Ali oğlu Er Osman (1896- 06.06.1916). Şerefeddin mevkisinde şehit olmuştur.
589. Talaslı Alibaşoğullarından Mehmet oğlu Er Osman (1892- 25.01.1916). Irak Cephesi Benî Necm mevkisinde şehit olmuştur.
590. Talas Kepez köyünden Mustafa oğlu Er Raşit (1888- 29.08.1916). Filistin Cephesi Birü's-Sebl'de düşman teyyaresinden atılan mermi tesiriyle şehit olmuştur.
591. Ayvazoğullarından İbrahim oğlu Er Zülfikar (1885- 20.03.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Avaz Çukuru mevkisinde şehit olmuştur.
592. Talas Süleymanlı köyü Karakiloğullarından Süleyman oğlu Er Rıza (1889- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
593. Talaslı Velioğullarından Hüseyin oğlu Er Süleyman (1884- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.

594. Talas Başakpınar Çalıkoğullarından Hüseyin oğlu Er Şükrü (1884- 07.09.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
595. Talaslı Rahmioğullarından Sait Mehmet oğlu Er Tevfik (1899- 19.07.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Acuvan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
596. Talaslı Karahüseyinoğullarından Ahmet oğlu Yahya (1888- 05.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Zel Gölü civarında şehit olmuştur.
597. Talas Çatakdere köyü Şehadetoğullarından Şehadet oğlu Er Yakup (1886- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
598. Tomarza Alakuşak köyü Eminoğullarından Ahmet oğlu Er Abdullah (1874- 10.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
599. Tomarza Akmezar köyü İsmailoğullarından Rüstem oğlu Er Abdullah (1898- 02.05.1917). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kolordu Kafkas 23. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
600. Tomarza İmamkulu köyünden İbrahim oğlu Er Ahmet (1895- 26.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Bitlis Muharebesi'nde şehit olmuştur.
601. Tomarza Ortakavak köyü İpoğullarından Mustafa oğlu Onbaşı Ali (1890- 02.11.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
602. Tomarza Ortakavak köyü Bayezidoğullarından Abdullah oğlu Er Emir (1897- 03.09.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Sivas Hariciye Hastahanesinde şehit olmuştur.
603. Tomarza İmamkulu köyü Çenberoğullarından Mustafa oğlu Er Halil (1888- 08.10.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
604. Tomarzalı Hurşit oğlu Er Hamdi (1894- 11.04.1916). Irak Cephesi 13. Kolordu 7. Bekre Grubu Hastahanesinde şehit olmuştur.
605. Tomarza İmamkulu köyü Fındıkoğullarından İsmail oğlu Er Hasan (1888- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Erzincan Hilal-i Ahmer Hastahanesinde şehit olmuştur.
606. Tomarza Özlüce Hacıeyüpoğullarından Eyüp oğlu Er Hurşit (1892- 27.11.1916). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
607. Tomarza Şeyhbarak köyünden Halil oğlu Er İbiş (1890- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
608. Tomarza Ortakavak köyü Ömeroğullarından Feyzi oğlu Er İbrahim (1892- 30.09.1915). Hastahanede şehit olmuştur.
609. Tomarza Alayenli köyü Çolakoğullarından Himmet oğlu Er İsmail (1883-?). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
610. Tomarza Ortakavak köyünden İbrahim oğlu Er Mehmet (1893- 07.11.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kafkas 26. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
611. Tomarza Şeyhbarak köyü Bozdoğanoğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1877- 12.05.1916). Irak Cephesi 52. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
612. Tomarza Harsa köyü Cicıroğullarından Ahmet oğlu Er Mustafa (1898- 14.04.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Batum civarında Mahmudiye Taarruzunda şehit olmuştur.
613. Tomarza İmamkulu köyünden Mehmet oğlu Er Mustafa (1869- 18.12.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Uzun Ahmet Tabyası mevkisinde şehit olmuştur.
614. Tomarza Güzelsu köyünden Mustafa oğlu Er Mustafa (1885- 29.07.1916). Irak Cephesi İmam Mehmed mevkisinde şehit olmuştur.
615. Tomarza Turanlı köyü Hızıroğullarından Hüseyin oğlu Er Ömer (1878- 10.04.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
616. Tomarza Turanlı köyü Amiroğullarından Halil oğlu Er Seyit (1881- 00.00.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
617. Tomarza Pusatlı köyü Hasanoğullarından Mehmet oğlu Er Yusuf (1882- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
618. Yahyalılı Köleoğullarından Durmuş oğlu Er Ahmet (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
619. Yahyalılı Hacıyusufoğullarından Halil oğlu Er Ahmet (1892- 19.02.1917). Filistin Cephesi Gazze'de şehit olmuştur.
620. Yahyalılı Emin oğlu Er Ali (1886- 23.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Hastahanesinde şehit olmuştur.
621. Yahyalılı Musakâhyaoğullarından Musa oğlu Ali (1879- 11.05.1917). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.

622. Hoca Mantaoğullarından Mustafa oğlu Er Ali (1875- 22.02.1917). Irak Cephesi Bağdat Muhaberesi'nde şehit olmuştur.
623. Yahyalılı Hamza oğlu Er Ali Ahmet (1885- 24.05.1916). Irak Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
624. Yahyalılı Mertlakoğullarından Ali oğlu Er Hacı Halil (1884- 24.07.1916). Romanya Cephesi Topluhisar Muharebesi'nde şehit olmuştur.
625. Yahyalılı Küçük Hasanoğullarından Ali oğlu Er Hasan (1886- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakanis Deresi'nde şehit olmuştur.
626. Yahyalılı Kömürcüoğullarından Mahmut oğlu Mehmet (1884- 24.08.1916).? şehit olmuştur.
627. Yahyalı Kopçu köyü Hocaoğullarından Ömer oğlu Onbaşı Mehmet (1885- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
628. Yahyalılı Süllüoğullarından Hasan oğlu Er Mustafa (1888- 30.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Garp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
629. Yahyalılı Hasan oğlu Er Osman (1892- 09.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kaner Tepesi'nde şehit olmuştur.
630. Yahyalı Yenice Mah. köyü Yusufpaşaoğullarından İbrahim oğlu Er Osman (1873- 22.07.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Alucra Hastahanesinde şehit olmuştur.
631. Yahyalı İlyaslı köyü Topakoğullarından Ali oğlu Er Ömer (1893- 05.03.1917). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
632. Yahyalılı Dernekoğullarından Salih oğlu Er Yusuf (1892- 01.10.1915). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
633. Yeşilhisarlı Abbasoğullarından Hüseyin oğlu Abdullah (1887- 15.01.1918). Hicaz-Yemen Cephesi Bedeviler tarafı mevkisinde şehit olmuştur.
634. Yeşilhisar Keşlik köyü Hacı İbrahimoğullarından Mehmet Ali oğlu Er Abdullah (1880-?).? şehit olmuştur.
635. Yeşilhisarlı Çelebioğullarından Mustafa oğlu Er Abdurrahman (1890- 04.03.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
636. Yeşilhisarlı Kocabeyoğullarından Mehmet oğlu Er Ahmet (1886- 20.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
637. Yeşilhisarlı Sarı Hüseyinoğullarından Ahmet oğlu Er Ali (1884- 02.04.1915).? şehit olmuştur.
638. Yeşilhisar Doğanlı köyü Hüseyin Ammioğullarından İbrahim oğlu Er Ali (1887- 11.04.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
639. Yeşilhisar Keşlik köyü Tontioğullarından Mustafa oğlu Er Ali (1892- 29.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
640. Yeşilhisarlı Molla Ömeroğullarından Ömer oğlu Er Ali (1884-?). Malikâne Muharebesi'nde şehit olmuştur.
641. Yeşilhisar Gülbayır köyü Dağlıoğullarından Yusuf oğlu Er Ali (1888- 03.05.1915). Karataş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
642. Yeşilhisarlı Hacı İbrahimoğullarından İbrahim oğlu Er Ali Osman (1884- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
643. Yeşilhisarlı Rıdvanoğullarından Durmuş oğlu Onbaşı Bekir (1888- 26.02.1916). Irak Cephesi 2350 Rakımlı Tepe mevkisinde şehit olmuştur.
644. Yeşilhisarlı İbrahim oğlu Er Durmuş (1877- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Bitlis civarında şehit olmuştur.
645. Yeşilhisarlı İmamoğullarından Mehmet oğlu Er Emin (1881- 21.02.1916). Ankara Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
646. Yeşilhisarlı Memişoğullarından Mehmet oğlu Onbaşı Emin (1893- 09.12.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
647. Yeşilhisarlı Hacı Ahmetoğullarından Mehmet oğlu Er Halil (1894- 08.10.1916). Romanya Cephesi Baba Dağı mevki Düzce civarında şehit olmuştur.
648. Yeşilhisarlı Tat Hasanoğullarından Mehmet oğlu Er Hasan (1881-?).? şehit olmuştur.
649. Yeşilhisarlı Yusuf oğlu Er Hasan (1886- 25.07.1916). Irak Cephesi Beytu'l-şaül Hastahanesinde şehit olmuştur.
650. Yeşilhisar Keşlik köyünden Musa oğlu Er Hüseyin (1889- 28.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
651. Yeşilhisar Kalaköy köyü Yakupoğullarından Osman oğlu Er Hüseyin (1892- 30.11.1915).? şehit olmuştur.
652. Yeşilhisarlı Demircioğullarından Mustafa oğlu Er Hüseyin (1893- 25.07.1917). Filistin Cephesi Gazze'de şehit olmuştur.

653. Yeşilhisar Erdemli köyü Karaibrahimoğullarından Ahmet oğlu Er İbrahim (1887- 07.05.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
654. Yeşilhisar Keşlik köyü Hacıibrahimoğullarından Mehmet Ali oğlu Er İbrahim (1880- 08.02.1916). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
655. Yeşilhisarlı Kermez oğlu İdris (?- 28.08.1915). Karapınar'da şehit olmuştur.
656. Yeşilhisarlı Ferruhteoğullarından Süleyman oğlu Er İlyas (1889-?). Galiçya Cephesi'nde 443 Numaralı Tepesi'nde şehit olmuştur.
657. Yeşilhisar Doğanlı köyü Hasanammioğullarından İbrahim oğlu Er Kadir (1892- 10.07.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
658. Yeşilhisarlı Çardaklıoğullarından Hüseyin oğlu Er Mahmut (1886- 06.03.1916). Çermik mevkisinde şehit olmuştur.
659. Yeşilhisar Kalaköy köyü Çelebi Eminoğullarından Halil oğlu Er Mehmet (1888- 17.10.1917). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
660. Yeşilhisar Keşlik köyü Köseoğullarından Halil İbrahim oğlu Er Mehmet (1887- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
661. Yeşilhisarlı Hasan oğlu Er Mehmet (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Of civarında Kokula Tepesi'nde şehit olmuştur.
662. Yeşilhisar Kalaköy köyü Çenesizoğullarından Süleyman oğlu Er Mehmet (1896- 07.06.1916).? şehit olmuştur.
663. Yeşilhisarlı Küçük Osmanoğullarından Hüseyin oğlu Er Mehmet (1899- 26.10.1917). Filistin Cephesi Kudüs mevkisinde şehit olmuştur.
664. Yeşilhisarlı Köroğlanoğullarından Hüseyin oğlu Er Mehmet (1882- 15.06.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
665. Yeşilhisarlı Çelebioğullarından Hüseyin oğlu Er Mehmet (1882- 15.06.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
666. Yeşilhisarlı Cumaoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet Şükrü (1897- 20.04.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Kars'ın Baykara köyünde şehit olmuştur.
667. Yeşilhisar Başköy köyü Bezeoğullarından Ali oğlu Çavuş Mustafa (1888- 06.05.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
668. Yeşilhisar Başköy köyü Musaoğullarından Osman oğlu Er Mustafa (1887-?).? şehit olmuştur.
669. Yeşilhisarlı Dizdaroğullarından Süleyman oğlu Er Mustafa (1891- 20.06.1917). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
670. Yeşilhisarlı Kasranpaşaoğullarından Yakup oğlu Er Mustafa (1880- 25.05.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
671. Yeşilhisarlı Yunus oğlu Er Mustafa (?- 25.09.1917). Filistin Cephesi'nde şehit olmuştur.
672. Yeşilhisarlı Resuloğullarından Mehmet oğlu Er Ömer (1884- 01.11.1916). Galiçya Cephesi Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
673. Yeşilhisarlı Fevzi oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Selim Sabri (?- 08.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Alagöz Muharebesi'nde şehit olmuştur.
674. Yeşilhisarlı Dedeoğullarından Himmet oğlu Er Yusuf (1894- 05.10.1916). Kamus Dağı'nde şehit olmuştur.
675. Yeşilhisarlı Osman oğlu Er Yusuf (1894- 16.01.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Bitlis Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
676. Ahmet oğlu Er Abdullah (1893- 14.08.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
677. Alaattin oğlu Er Abdullah (?- 03.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Tahir Hoca'nın yukarı sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
678. Kanberalioğullarından Ali oğlu Er Abdullah (1883- 19.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Haydarhane Mektebi Hastahanesinde şehit olmuştur.
679. Şeyhoğullarından Hacı Ömer oğlu Er Abdullah (1882- 10.08.1916). Romanya Cephesi Dobruca Muharebesi'nde şehit olmuştur.
680. Durmuşoğullarından Salih oğlu Er Abdullah (1886- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
681. Halil oğlu Er Abdurrahman (?- 17.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kırmızı Tepe mevkisinde şehit olmuştur.
682. Burguoğullarından Mustafa oğlu Er Abidin (1897- 20.11.1917). Şarkışla Hastahanesinde şehit olmuştur.

683. Kuşlukoğullarından Ali oğlu Er Ahmet (1888- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
684. Burhan oğlu Er Ahmet (?- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
685. Çandarlıoğullarından Hamdi oğlu Er Ahmet (1883- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
686. Hamza oğlu Er Ahmet (1874- 20.10.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Anbar Taşı mevki ileri mevzide şehit olmuştur.
687. İsmail oğlu Er Ahmet (1882- 09.01.1917). Irak Cephesi Tellü'l-Esved Muharebesi'nde şehit olmuştur.
688. Tabakoğullarından Kadir oğlu Er Ahmet (1887- 21.11.1915). Irak Cephesi 51. Fırka Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
689. Mahmut oğlu Er Ahmet (1888- 29.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
690. Mehmet oğlu Er Ahmet (1878- 11.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Saray Muharebesi'nde şehit olmuştur.
691. Emiroğullarından Mehmet oğlu Er Ahmet (1879- 00.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Zankul mıntıkasında şehit olmuştur.
692. Mehmet oğlu Çavuş Ahmet (1880- 16.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kahramanmaraş Hastahanesinde şehit olmuştur.
693. Mehmet oğlu Er Ahmet (1885- 03.06.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
694. Mehmet oğlu Er Ahmet (1894- 13.03.1916). Irak Cephesi Beytülkemab ve Nüvvab Hastahanesinde şehit olmuştur.
695. Mevlüt oğlu Er Ahmet (1883- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
696. Mustafa oğlu Er Ahmet (1893- 20.09.1916). Romanya Cephesi Balarya Muharebesi'nde şehit olmuştur.
697. Mustafa oğlu Er Ahmet (?- 16.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 11. Kolordu 5. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
698. Mustafa oğlu Er Ahmet (1893- 06.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
699. Osman oğlu Er Ahmet (1884- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
700. Sarımustafaoğullarından Ömer oğlu Er Ahmet (1884- 24.06.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
701. Gazoğullarından Süleyman oğlu Çavuş Ahmet (1891- 03.03.1915). Domuzderesi Muharebesi'nde şehit olmuştur.
702. Şakir oğlu Er Ahmet (1894- 20.02.1917). Irak Cephesi 13. Kolordu 54. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
703. Sultanbalıoğullarından Tevfik oğlu Er Ahmet (1891- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
704. Veli oğlu Er Ahmet (1875- 07.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kop Silsilesi Muharebesi'nde şehit olmuştur.
705. Mahmut oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Ahmet (?- 28.09.1917). Filistin Cephesi Beyt-i U'r El-Tahtande şehit olmuştur.
706. Sadullah oğlu Er Ahmet (?- 22.05.1916). Filistin Cephesi Romani Muharebesi'nde şehit olmuştur.
707. Mustafa oğlu Er Ahmet Bezmi (1893- 08.02.1916). Irak Cephesi Beytulisa Muharebesi'nde şehit olmuştur.
708. Hamdi oğlu Ahmet Halil (1896- 25.04.1916). Gökdere'nin şimal sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
709. Çobanoğullarından Mustafa oğlu Er Alaattin (1892- 08.10.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
710. Ahmet oğlu Er Ali (1875- 03.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
711. Alibeyoğullarından Ahmet oğlu Er Ali (1886- 13.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
712. Kösemustafaoğullarından Ahmet oğlu Onbaşı Ali (1887- 21.08.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
713. Ahmet Dededan Ahmet oğlu Er Ali (1888- 15.01.1916). Irak Cephesi Acem Muharebesi'nde şehit olmuştur.
714. Ahmet oğlu Er Ali (1894- 31.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 7. Fırka 12 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
715. İsmailoğullarından Ali oğlu Er Ali (1886- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
716. Ali oğlu Er Ali (1888- 22.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
717. Hıdıroğullarından Halil oğlu Er Ali (1879- 22.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.

718. Hasan oğlu Er Ali (1872- 04.08.1916). Galiçya Cephesi Petza Hastahanesinde şehit olmuştur.
719. Hasan oğlu Er Ali (1879- 19.10.1916). Aziziye Hastahanesinde şehit olmuştur.
720. Topaloğullarından İsmail oğlu Er Ali (1882- 30.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
721. İsmail oğlu Er Ali (1883- 28.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Mamuretülaziz Hastahanesinde şehit olmuştur.
722. İzzet oğlu Er Ali (1885- 20.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hilal-i Ahmer Hastahanesinde şehit olmuştur.
723. İdris oğlu Er Abdullah (1896- 04.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
724. Cabbaroğullarından Mehmet oğlu Er Ali (1877- 10.09.1916). Irak Cephesi 6. Ordu Men. Müfet. Merbut Bağdat Hilal-i Ahmer. Merk. Hastahanesinde şehit olmuştur.
725. Memiş oğlu Er Ali (1882- 14.08.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
726. Tiryakioğullarından Muharrem oğlu Er Ali (1887- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
727. Murat oğlu Er Ali (1886- 05.02.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Mamure Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
728. Mustafa oğlu Er Ali (1885- 10.12.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Sivas Emraz-ı Hariciye Hastahanesinde şehit olmuştur.
729. Mustafa oğlu Çavuş Ali (1888- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
730. Mustafa oğlu Er Ali (1890- 10.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
731. Karaimam Mah. köyü Sinicioğullarından Osman oğlu Çavuş Ali (1886- 25.06.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
732. Topaloğullarından Veli oğlu Er Ali (1884- 10.06.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Samsun Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
733. Veysel oğlu Er Ali (1896- 18.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Yeşiltepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
734. Çobanoğullarından Yusuf oğlu Er Ali (1889- 15.01.1916). Irak Cephesi Acem Muharebesi'nde şehit olmuştur.
735. Topuloğullarından Mehmet oğlu Er Ali (1892- 19.02.1917). Filistin Cephesi'nde Gazze'nin şimalinde şehit olmuştur.
736. Şaban oğlu Er Ali (1894- 27.01.1917). Filistin Cephesi'nde Gazze'de şehit olmuştur.
737. Emirzaoğullarından Mehmet oğlu Er Ali Osman (1886-05.09.1917) Irak Cephesi Tikrit Muharebesi'nde şehit olmuştur.
738. Halil oğlu Mülazım-ı Evvel (Üsteğmen) Arif (1891- 19.10.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Devletabat civarında Haciabat sırtlarında şehit olmuştur.
739. Mahmut oğlu Er Arif (?- 16.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 11. Kolordu 4. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
740. Ahmet oğlu Er Aziz (1889- 03.07.1916). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
741. Çerkesoğullarından Raşit oğlu Er Bahattin (1883- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
742. Mehmet oğlu Er Bekir (1895- 28.09.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Anbar Dağı mevki ileri karakolda şehit olmuştur.
743. Sarımustafaoğullarından Ömer oğlu Er Bekir (1878- 23.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
744. Ömer oğlu Onbaşı Bekir (1892- 26.06.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
745. Karabaşoğullarından Seyit oğlu Er Bekir (1894- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
746. Hasanoğullarından Hasan oğlu Er Burhan (1890- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
747. Mehmet oğlu Er Burhan (1891- 12.11.1915). 13. Kolordu Merkez Musevi Hastahanesinde şehit olmuştur.
748. Nazif oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Burhanettin Efe (?- 12.04.1915).? şehit olmuştur.
749. Kadri oğlu Er Cafer (1890- 18.10.1916). Hicaz-Yemen Cephesi eşkiya müsademesinde şehit olmuştur.
750. Alimollaoğullarından Ali oğlu Cemal (1896- 02.12.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Giresun Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.

751. Halil oğlu Er Cuma (1894- 12.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kolordu 4. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
752. Alibabaoğullarından Ahmet oğlu Er Çavuş (1888- 25.10.1915). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
753. Selaldı Mah. köyünden Muharrem oğlu Er Duran (1893- 30.08.1916). Şark (Kafkas) Cephesi İslam Nersunik Garp Cenubu mevkisinde şehit olmuştur.
754. İbrahim oğlu Durmuş (1891- 03.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
755. Bektaşoğullarından Hakkı oğlu Er Emin (1894- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
756. Öksüzoğullarından Mehmet oğlu Er Emin (1880- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
757. Bahçeci Ömer Hocaoğullarından Ömer oğlu Er Emir (1880- 12.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Delige Harbi'nde şehit olmuştur.
758. Hüseyin oğlu Zabit Namzedi (Yd. Sb. adayı) Fahri (?- 09.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde Muharebe'de şehit olmuştur.
759. Şakiroğullarından Mehmet oğlu Er Fettah (1888- 21.05.1915). Irak Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.
760. Osman oğlu Er Feyzi (1883- 14.04.1918). Filistin Cephesi Şam Vatan 2. Cerrahi Hastahanesinde şehit olmuştur.
761. Hacıabdullahoğullarından Mustafa oğlu Er Hacı (1885- 21.10.1915). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
762. Mehmet oğlu Er Hacı (1891- 02.08.1917). Filistin Cephesi 8. Kolorduya Mensup Vatan 1. Cerrahi Hastahanesinde şehit olmuştur.
763. Bilaloğullarından Seyit oğlu Er Hacı Ahmet (1882- 18.09.1915). Irak Cephesi Aziziye civarında şehit olmuştur.
764. Aşcı Hamdioğullarından Hamdi oğlu Er Hacı Ali (1885- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
765. Mehmet Ali oğlu Hacı Ali (1890-?).? şehit olmuştur.
766. Bargircioğullarından Hasan oğlu Er Hacı Mustafa (1889- 20.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
767. Alioğullarından Ahmet oğlu Er Hacı Ömer (1889- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
768. Hüseyin oğlu Er Halil (1878- 17.03.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
769. Yakupkâhyaoğullarından İbrahim oğlu Er Halil (1882- 31.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
770. Mustafa oğlu Er Halil (1885- 14.02.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
771. Seyitoğullarından Mustafa oğlu Onbaşı Halil (1892- 05.08.1917). Irak Cephesi Kasrışirin civarında eşkiyalar tarafında şehit olmuştur.
772. Nalinoğullarından Mustafa oğlu Er Halil (1893- 22.11.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
773. Koruncuoğullarından Osman oğlu Er Halil (1884- 21.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
774. Dervişoğullarından Salih oğlu Er Halil (1877- 07.11.1915). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
775. Abdullah oğlu Er Halil İbrahim (1894- 22.02.1917). Irak Cephesi İstablat Muharebesi'nde şehit olmuştur.
776. Şahbazoğullarından Abdulbaki oğlu Er Halit (1891- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 2222 Rakımlı Tepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
777. Değirmencioğullarından Mehmet oğlu Er Hamdi (1886- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
778. Hamza oğlu Er Hanefi (1887- 02.09.1918). Irak Cephesi 10. Fırka Sıhhiye Bölüğü Hastahanesinde şehit olmuştur.
779. Ahmet oğlu Er Hasan (1887- 09.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
780. Ahmet oğlu Er Hasan (?- 16.01.1917). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
781. Ali oğlu Er Hasan (1895- 21.07.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Sivas Hariciye Hastahanesinde şehit olmuştur.

782. Derviş oğlu Er Hasan (1890- 05.01.1916). Irak Cephesi Diyale mevkisinde şehit olmuştur.
783. Hacı Ahmet oğlu Er Hasan (1889- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
784. Hasanoğullarından İbrahim oğlu Er Hasan (1884- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
785. Mustafa oğlu Er Hasan (1882- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
786. Çonkaroğullarından Mustafa oğlu Onbaşı Hasan (1885- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
787. Osman oğlu Er Hasan (1890- 25.02.1915).? şehit olmuştur.
788. Osman oğlu Onbaşı Hasan (1891- 13.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
789. Mehmet oğlu Er Hasan Hasan (1893- 26.06.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
790. Mehmet oğlu Er Hasan Hüseyin (1893- 26.06.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
791. İmamoğullarından Rıfat oğlu Er Hilmi (1886- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
792. Emirahmetoğullarından Halil oğlu Er Hökkeş (1898- 05.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü civarında şehit olmuştur.
793. Eskiözlüoğullarından Mehmet oğlu Er Hurşit (1890- 16.09.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 3. Ordu Ağır Mecruhin Hastahanesinde şehit olmuştur.
794. Deliismailoğullarından Ahmet oğlu Er Hüseyin (1893- 02.01.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 3. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
795. Hasan oğlu Er Hüseyin (1889- 02.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
796. Tonuoğullarından Mehmet oğlu Er Hüseyin (1879- 07.02.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
797. Mehmet oğlu Er Hüseyin (1893- 25.11.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Erzurum Sinasaryan Hastahanesinde şehit olmuştur.
798. Yeniçerioğullarından Musa oğlu Er Hüseyin (1890- 06.05.1916). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
799. Ali oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Hüseyin Hüsnü (1888- 03.07.1916). Galiçya Cephesi Muharebesi'nde şehit olmuştur.
800. Durmuşoğullarından İsmail oğlu Er Hüsnü (1879- 23.02.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kuzma Muharebesi'nde şehit olmuştur.
801. Ahmet oğlu Mülazım-ı Evvel (Üsteğmen) İbrahim (?- 00.00.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Sağnis Muharebesi'nde şehit olmuştur.
802. Piroğullarından Ali oğlu Er İbrahim (1896- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
803. Topçuoğullarından Hasan oğlu Er İbrahim (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
804. Hüseyin oğlu Er İbrahim (1872- 08.02.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
805. Hanefioğullarından Hüseyin oğlu Er İbrahim (1882- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
806. Demircioğullarından İbrahim oğlu Er İbrahim (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
807. Cezzaroğullarından Mehmet oğlu Er İbrahim (1882- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
808. Hacıaliağaoğullarından Osman oğlu Er İbrahim (1881- 26.01.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
809. Karaosmanoğullarından Ömer oğlu Er İbrahim (1880- 09.09.1915). Irak Cephesi Selman-ı Pak'ta şehit olmuştur.
810. Leblebicioğullarından Ömer oğlu Er İbrahim (1883- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
811. Şaban oğlu Er İbrahim (1885- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
812. Ackadoğullarından Mehmet oğlu Er İlyas (1878- 24.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
813. Hasan oğlu Er İsmail (1881- 25.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Hastahanesinde şehit olmuştur.
814. Hüseyin oğlu Er İsmail (1877- 05.08.1917). Romanya Cephesi 6. Kolordu Korkapı Harp Hastahanesinde şehit olmuştur.

815. İhsan oğlu Er İsmail (1887- 09.02.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
816. Yiğitoğullarından Mehmet oğlu Er İsmail (1881- 28.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
817. Mahmutoğullarından Mustafa oğlu Er İsmail (1889- 17.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
818. Bekir oğlu Er İsmail (?- 18.09.1916). Filistin Cephesi'nde şehit olmuştur.
819. Şeyhömeroğullarından Ahmet oğlu Er İzzet (1889- 11.07.1916). Irak Cephesi Hastahanesinde şehit olmuştur.
820. Bekir oğlu Er İzzet (?- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi 11. Kolordu 4. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
821. Hacıosmanoğullarından Mustafa oğlu Er İzzet (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
822. Haliloğullarından Şaban oğlu Çavuş İzzet (1890- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
823. Veli oğlu Er İzzet (?- 03.09.1916). Irak Cephesi Kûtül'amâre'de şehit olmuştur.
824. Dervişoğullarından Ahmet oğlu Er İzzet (1887- 09.04.1918). Filistin Cephesi Taşlı Tepesi'nde şehit olmuştur.
825. Dalkıranoğullarından Ahmet oğlu Er Kadir (1890- 29.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
826. Ahmet oğlu Er Kadir (1894- 31.11.1916). Irak Cephesi Musul Hastahanesinde şehit olmuştur.
827. Kalaycıoğullarından Halil oğlu Er Kadir (1887- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
828. Köseoğullarından Hüseyin oğlu Er Kadir (1887- 13.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Reşadiye mevkisinde şehit olmuştur.
829. Mehmet oğlu Çavuş Kadir (1886- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Veli Babada mevkisinde şehit olmuştur.
830. Körkasımoğullarından Turan oğlu Er Kadir (1887-05.09.1917). Irak Cephesi Tikrit Muharebesi'nde şehit olmuştur.
831. Yusuf oğlu Er Kadir (1883- 11.061917). Galiçya Cephesi 2 Numaralı Pardiç İhtiyat Hastahanesinde şehit olmuştur.
832. Bülbüoğullarından Ahmet oğlu Er Kâzım (1882- 08.09.1917). Irak Cephesi'nde yolda, Araplar tarafından şehit olmuştur.
833. Mehmet oğlu Er Kâzım (1890- 08.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Tapa Harbi'nde şehit olmuştur.
834. Kasım oğlu Er Kerim (1890- 01.05.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Taif mevkisinde şehit olmuştur.
835. Ömer oğlu Er Kerim (1887- 04.07.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
836. Ahmet oğlu Er Mahmut (1894- 23.07.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Ordu Menzil Palu Hastahanesinde şehit olmuştur.
837. Mehmet Ali oğlu Er Mahmut (1886- 21.02.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
838. Sait oğlu Er Mahmut (1888- 26.10.1917). Filistin Cephesi Babtoma Hastahanesinde şehit olmuştur.
839. Göncüoğullarından Abdullah oğlu Er Mehmet (1892- 26.06.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
840. Abdullah oğlu Mehmet (1902- 29.06.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
841. Ahmet oğlu Zabit Namzedi (Yd. Sb. adayı) Mehmet (?- 27.10.1917). Romanya Cephesi'nde şehit olmuştur.
842. Emir Hüseyinoğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1880- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Abdulazıt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
843. Ali oğlu Er Mehmet (1890- 03.05.1915). Irak Cephesi Harapşehir Muharebesi'nde şehit olmuştur.
844. Kulakoğullarından Hacı oğlu Er Mehmet (1886- 11.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
845. Hacı oğlu Er Mehmet (1896- 17.05.1917). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
846. Hamdi oğlu Er Mehmet (1893- 20.09.1916). Romanya Cephesi Balarya Muharebesi'nde şehit olmuştur.
847. Körömeroğullarından Hasan oğlu Er Mehmet (1886- 18.09.1915). Irak Cephesi Aziziye civarında şehit olmuştur.

848. Hüseyin oğlu Er Mehmet (1883- 03.02.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
849. Hacıalioğullarından Hüseyin oğlu Er Mehmet (1896- 26.01.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Gemerek Hastahanesinde şehit olmuştur.
850. İbrahim oğlu Er Mehmet (1888- 03.05.1915). Irak Cephesi Harapşehir Muharebesi'nde şehit olmuştur.
851. Bekiroğullarından İbrahim oğlu Er Mehmet (1888- 04.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Abdulazıt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
852. Yunusoğullarından İbrahim oğlu Er Mehmet (1889- 20.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
853. İsmail oğlu Er Mehmet (1877- 13.04.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
854. Paşalıoğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1879- 12.11.1916). Irak Cephesi Ethem Suyu Harbi'nde şehit olmuştur.
855. Debbağ Musaoğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1893- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Ağaçbaşı Yaylası mevki Harman Kokulu Tepesi'nde şehit olmuştur.
856. Karabey oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Mehmet (1873- 11.05.1915). Irak Cephesi Nasıriye'de vuku bulan muharebede şehit olmuştur.
857. Kocapaşaoğullarından Koca oğlu Er Mehmet (1892- 06.01.1917). Hicaz-Yemen Cephesi Biru Ar'da şehit olmuştur.
858. Mehmet oğlu Er Mehmet (1878- 06.07.1917). Talas Şifa Yurdu Hastahanesinde şehit olmuştur.
859. Mehmet oğlu Er Mehmet (1884- 03.05.1915). Irak Cephesi Harapşehir Muharebesi'nde şehit olmuştur.
860. Koşamazoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1889- 18.03.1915). Harvana'da şehit olmuştur.
861. Mehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1890- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
862. Kadımusaddakoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1891- 26.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Muharebesi'nde şehit olmuştur.
863. Çilingiroğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1894- 30.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Gambos (Kamboş) Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
864. Mehmet oğlu Er Mehmet (?- 04.12.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Taşbaşı Muharebesi'nde şehit olmuştur.
865. Yaslıoğullarından Memiş oğlu Er Mehmet (1880- 01.07.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
866. Mustafa oğlu Er Mehmet (1892- 12.11.1916). Irak Cephesi mevkisinde Harpten'de şehit olmuştur.
867. Sava Hüseyinoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1892- 13.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Malazgirt Muharebesi'nde şehit olmuştur.
868. Hızıroğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1892- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Muharebesi'nde şehit olmuştur.
869. Mustafa oğlu Er Mehmet (1892- 26.06.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
870. Nasuh oğlu Er Mehmet (1883- 11.03.1917). Irak Cephesi 6. Ordu Menzil Müfet. Merbut 2 Nolu Şirkat Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
871. Nuri oğlu Er Mehmet (1886- 08.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
872. Duduoğullarından Osman oğlu Er Mehmet (1892- 04.12.1915). Irak Cephesi Bağdat Abdulahat Otelinde şehit olmuştur.
873. Osman oğlu Er Mehmet (1894- 24.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Hınıs Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
874. Abbasoğullarından Ömer oğlu Er Mehmet (1889- 08.07.1917). Kayseri Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
875. Recep oğlu Er Mehmet (1888- 19.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Şehidanköyüki Tepeleri'nde şehit olmuştur.
876. Abdurrahmanoğullarından Seyit Mehmet oğlu Er Mehmet (1887- 05.09.1917). Irak Cephesi Tikrit Muharebesi'nde şehit olmuştur.
877. Şeyh Mehmet oğlu Er Mehmet (1880- 25.01.1917). Irak Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
878. Şeyh Mehmet oğlu Er Mehmet (1888- 30.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
879. Zübeyir oğlu Çavuş Mehmet (1881- 10.08.1916). Romanya Cephesi Dobruca Muharebesi'nde şehit olmuştur.

880. Ali oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Mehmet (1887- 30.04.1918). Filistin Cephesi Şeria Muharebesi'nde şehit olmuştur.
881. Hasan oğlu Er Mehmet (1891- 26.05.1917). Filistin Cephesi Gazze Şevket Siperlerinde şehit olmuştur.
882. Mustafa oğlu Çavuş Mehmet (1880- 15.10.1917). Filistin Cephesi Babtoman'da şehit olmuştur.
883. Ömer oğlu Er Mehmet (1881- 14.07.1918). Filistin Cephesi'nde şehit olmuştur.
884. Mehmet oğlu Er Mehmet Ali (1883- 12.02.1917). Irak Cephesi Şirkat Menzil 2 Nolu Hastahanesinde şehit olmuştur.
885. Mustafa oğlu Er Mehmet Ali (1874- 06.10.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
886. Süleyman oğlu Onbaşı Mehmet Ali (1892-?).? şehit olmuştur.
887. Ahmet Hamdi oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Mehmet Kemal (1895- 00.00.1918). Filistin Cephesi piyade mermisiyle şehit olmuştur.
888. Hasan oğlu Er Memiş (?- 21.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Mamuretülaziz Hastahanesinde şehit olmuştur.
889. Hüseyinoğullarından Bekir oğlu Er Mevlüt (1887- 05.10.1918). Şark (Kafkas) Cephesi Bakü Garp Sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
890. Mustafa oğlu Er Mevlüt (1883- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Hastahanesinde şehit olmuştur.
891. Recep oğlu Er Mevlüt (1893- 28.03.1916). Hicaz-Yemen Cephesi Mekke-i Mükerreme'de Cedvel Kışlası mevkisinde şehit olmuştur.
892. Durdu oğlu Er Muhsin (1884- 21.02.1915). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
893. Ali oğlu Er Murtaza (1890- 28.09.1915). Irak Cephesi 2 Numaralı Şarkan Hastahanesinde şehit olmuştur.
894. Ahmet oğlu Er Mustafa (1885- 21.10.1917). Galiçya Cephesi 11/4 Nolu Seyyar Hastahanede şehit olmuştur.
895. Dumanoğullarından Ahmet oğlu Er Mustafa (1885- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
896. Ahmet oğlu Er Mustafa (1898- 03.10.1916). Mardin Hastahanesinde şehit olmuştur.
897. Topaloğullarından Ali oğlu Er Mustafa (1886- 01.11.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Ahan Begul'e taarruz ederken şehit olmuştur.
898. Ali oğlu Er Mustafa (1891- 31.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 7. Fırka 12 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
899. Ali oğlu Er Mustafa (1894- 31.11.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 58. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
900. Ahioğullarından Bekir oğlu Er Mustafa (1891- 28.10.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Altınbulak Muharebesi'nde şehit olmuştur.
901. Hacı Bekir oğlu Er Mustafa (1891- 16.08.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
902. Kerestecioğullarından Hacı Hasan oğlu Er Mustafa (1883- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
903. Alioğullarından Hacı Mahmut oğlu Er Mustafa (1897- 28.11.1917). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
904. Baratalıoğullarından Halil oğlu Er Mustafa (1887- 21.08.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Hilal-i Ahmer Erzurum Hastahanesinde şehit olmuştur.
905. Bektaşoğullarından Halil oğlu Mustafa (1894- 06.01.1918). Talas Şifa Yurdu Hastahanesinde şehit olmuştur.
906. Hasan oğlu Er Mustafa (1888- 25.07.1916). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hilal-i Ahmer Hastahanesinde şehit olmuştur.
907. Hasan oğlu Er Mustafa (1888- 31.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
908. Tavşanoğullarından Hüseyin oğlu Er Mustafa (1886- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman mevkisinde şehit olmuştur.
909. Hüseyin oğlu Er Mustafa (1889- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
910. Mollaömeroğullarından Hüseyin oğlu Er Mustafa (1896- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
911. Ayaşlıoğullarından İbrahim oğlu Onbaşı Mustafa (1888- 13.06.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
912. Mazılıoğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1882- 10.12.1916). Galiçya Cephesi Edirne Kaleiçi Hastahanesinde şehit olmuştur.

913. Bacacıoğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1884- 12.05.1915). Irak Cephesi 18. Kolordu Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
914. Mehmet oğlu Er Mustafa (1885- 24.10.1917). Galiçya Cephesi 11/4 Nolu Seyyar Hastahanede şehit olmuştur.
915. Koltukoğullarından Mehmet oğlu Er Mustafa (1893- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
916. Mustafa oğlu Er Mustafa (1878- 30.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Polis Mektebi Hastahanesinde şehit olmuştur.
917. Nuh oğlu Er Mustafa (1875- 10.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Taşlıtepe hücumu mevkisinde şehit olmuştur.
918. Osman oğlu Er Mustafa (1892- 13.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
919. Ömer oğlu Er Mustafa (1878- 31.11.1915). Irak Cephesi Bağdattü'l-Küttab ve Nüvvap Hastahanesinde şehit olmuştur.
920. Salih oğlu Er Mustafa (1887- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
921. Kemaloğullarından Şaban oğlu Onbaşı Mustafa (1885- 21.02.1917). Irak Cephesi İstablat Muharebesi'nde şehit olmuştur.
922. Veli oğlu Er Mustafa (1886- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
923. Vezir Mustafa oğlu Er Mustafa (?- 06.06.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Şerafettin Sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
924. Yunus oğlu Er Mustafa (1877- 11.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Saray Muharebesi'nde şehit olmuştur.
925. Yusuf oğlu Çavuş Mustafa (1892- 25.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi'nde şehit olmuştur.
926. Çırağıoğullarından Mustafa oğlu Er Mükremin (1883- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
927. Mükremin oğlu Er Mükremin (1891- 21.10.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Alucra Hastahanesinde şehit olmuştur.
928. Hüseyin oğlu Er Mükremin (1884- 19.02.1917). Filistin Cephesi Gazze'de şehit olmuştur.
929. Mehmet oğlu Er Nasuh (1873- 27.05.1916). Irak Cephesi Esat Abad'da şehit olmuştur.
931. Abdurrahman oğlu Er Nazif (1889- 18.09.1915). Irak Cephesi Aziziye civarında şehit olmuştur.
932. Eyüp oğlu Er Nazif (1894- 11.07.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 7. Fırka 12 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
933. Zanbakçıoğullarından Hasan oğlu Er Nuh (1881- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
934. Amabekiroğullarından Mustafa oğlu Er Nuh (1897- 04.10.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Zara Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
935. Hacı Bekir oğlu Er Nuh (?- 22.05.1916). Filistin Cephesi Katıya'da şehit olmuştur.
936. Hidayetoğullarından Ali oğlu Er Nuh Mehmet (1890- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
937. Ahmet oğlu Er Osman (1883- 27.01.1917). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
938. Mustafaoğullarından Ahmet oğlu Er Osman (1887- 05.09.1917). Irak Cephesi Tikrit Muharebesi'nde şehit olmuştur.
939. Gediklioğullarından Hacı Mehmet oğlu Er Osman (1883- 16.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
940. Halil oğlu Er Osman (?- 16.01.1916). Irak Cephesi Müşahade'de şehit olmuştur.
941. Ahbaboğullarından Hüseyin oğlu Er Osman (1882- 30.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
942. Bostancıoğullarından İbrahim oğlu Er Osman (1881- 28.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
943. Eşeklioğullarından İzzet oğlu Er Osman (1894- 13.06.1916). Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
944. Mehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Osman (1883- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
945. Mehmet oğlu Er Osman (?- 09.10.1915). Irak Cephesi 18. Kolordu 3. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
946. Mehmet oğlu Er Osman (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Ziyarettepesi'nde şehit olmuştur.
947. Mustafa oğlu Er Osman (1882- 28.02.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.

948. Kınıkoğullarından Ömer oğlu Onbaşı Osman (1883- 21.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi İphan Çayırı'nın cenup sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
949. Seyit oğlu Er Osman (1882- 26.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Muş Hastahanesinde şehit olmuştur.
950. Ahmet oğlu Er Ömer (1891- 29.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
951. Kâhyaoğullarından Derviş oğlu Er Ömer (1882- 01.11.1915). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
952. Harputluoğullarından Hacı Ömer oğlu Er Ömer (1891- 30.07.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
953. Halil oğlu Onbaşı Ömer (1885- 22.10.1915). Irak Cephesi Bağdat Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
954. Alibeyoğullarından Hasan oğlu Er Ömer (1888- 29.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
955. Hasan oğlu Er Ömer (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Ziyarettepesi'nde şehit olmuştur.
956. Uzunvelioğullarından İbrahim oğlu Er Ömer (1892- 07.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakaş Tepeleri'nde şehit olmuştur.
957. Topaçoğullarından Mehmet oğlu Er Ömer (1886- 31.01.1916). Irak Cephesi'nde şehit olmuştur.
958. Memiş oğlu Er Ömer (1882- 28.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
959. Mustafa oğlu Er Ömer (1882- 03.11.1915). Irak Cephesi Kut civarında şehit olmuştur.
960. Çarlavıklıoğullarından Mustafa oğlu Er Ömer (1886- 18.09.1915). Irak Cephesi Irak'ta şehit olmuştur.
961. Mustafa oğlu Er Ömer (1890- 10.01.1917). Irak Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
962. Oğlanoğullarından Nuh oğlu Er Ömer (1881- 29.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
963. Tataroğullarından Ali oğlu Er Recep (1877- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
964. Dedeoğullarından İsmail oğlu Er Recep (1888- 04.04.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 2. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
965. İsmail oğlu Er Recep (1894- 21.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Ordu 9 Numaralı Siirt Hastahanesinde şehit olmuştur.
966. Ömerdayıoğullarından Mehmet oğlu Er Recep (1889- 16.07.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
967. Mehmet oğlu Er Rıza (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kokulu Tepesi'nde şehit olmuştur.
968. Mehmet oğlu Zabit Namzedi (Yd. Sb. adayı) Rıza (1898- 19.02.1918). Filistin Cephesi Eriha Cephesi'nde muharebede şehit olmuştur.
969. Mahmut oğlu Er Sabit (1886- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
970. Şeyhioğullarından Yahya oğlu Er Sabit (1888- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
971. Salimoğullarından İbrahim oğlu Er Sait (1890- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
972. Merteşioğullarından İsmail oğlu Er Sait (1884- 02.05.1917). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
973. Tiriloğullarından Ahmet oğlu Er Salih (1896- 17.07.1916). Galiçya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
974. Ali oğlu Er Salih (1896- 13.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 7. Fırka 12 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
975. Davut oğlu Er Salih (?- 16.04.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Kokulu Tepesi'nde şehit olmuştur.
976. Türkmenoğullarından İsmail oğlu Er Salih (1895- 04.05.1918). Şark (Kafkas) Cephesi 2. Kolordu Hastahanesinde şehit olmuştur.
977. Osman oğlu Er Salih (?- 09.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Ahlat mevkisinde şehit olmuştur.
978. Şükrü oğlu Er Salih (?- 24.091916). 509 Nolu Seyyar Hastahanede şehit olmuştur.
979. Halim oğlu Er Selahattin (?- 22.09.1915). Irak Cephesi 18. Kolordu 45. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
980. Ali oğlu Er Seyfullah (?- 09.08.1916). Romanya Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
981. Ahmet oğlu Onbaşı Seyit (?- 30.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Ziyarettepesi'nde şehit olmuştur.
982. Mustafa oğlu Er Seyit Ahmet (1883- 29.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
983. Cacıkoğullarından Mehmet oğlu Er Süleyman (1887- 13.08.1917). Şark (Kafkas) Cephesi Suşehri Hastahanesinde şehit olmuştur.

984. Mehmet oğlu Er Süleyman (1892- 12.10.1916). Irak Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
985. Süleyman oğlu Er Süleyman (1896- 23.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
986. Alivelioğullarından Şeyh Mehmet oğlu Süleyman (1879- 29.05.1915).? şehit olmuştur.
987. Derviş oğlu Er Süleyman (?- 27.05.1916). Filistin Cephesi Biru Abdn'de şehit olmuştur.
988. Hacıniyazioğullarından Ahmet oğlu Er Şaban (1893- 21.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi İphan Çayırı mevkisinde şehit olmuştur.
989. Kahvecioğullarından Mustafa oğlu Er Şaban (1888- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
990. Delimehmetoğullarından Süleyman oğlu Er Şaban (1880- 09.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Ahlat mevkisinde şehit olmuştur.
991. Abdullahoğullarından Süleyman oğlu Er Şaban (?- 03.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Nazik Gölü civarında şehit olmuştur.
992. Abdullah oğlu Er Şevket (?- 13.01.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Çoruh mıntıkasında şehit olmuştur.
993. Yukarıhasan köyünden Mehmet oğlu Er Şeyh (?- 30.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Masad'da şehit olmuştur.
994. Çerkezden Ali oğlu Er Şükrü (1884- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
995. Balcıoğullarından Ali oğlu Er Şükrü (1889- 18.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
996. Hasan oğlu Er Şükrü (1884- 07.09.1916). Romanya Cephesi'nde şehit olmuştur.
997. Mahmut oğlu Er Şükrü (1892- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
998. Körhasanoğullarından Mehmet oğlu Er Şükrü (1884- 10.01.1917). Irak Cephesi Diyale Muharebesi'nde şehit olmuştur.
999. Canbazoğullarından Mehmet oğlu Er Şükrü (1898- 08.01.1918). Talas Şifa Yurdu Hastahanesinde şehit olmuştur.
1000. Kisimoğullarından Nuh oğlu Er Şükrü (1885- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
1001. Ömer oğlu Er Şükrü (1878- 24.04.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
1002. Garipoğullarından Mehmet oğlu Er Tahir (1887- 17.02.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Dilman Doğancık Harbi'nde şehit olmuştur.
1003. İsmailoğullarından Mustafa oğlu Er Tahsin (1882- 09.12.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 51. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
1004. Ömeroğullarından Osman oğlu Er Tahsin (1884- 09.12.1916). Irak Cephesi 18. Kolordu 51. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
1005. Ali oğlu Onbaşı Tevfik (1890- 06.06.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 2250 Rakımlı Tepesiki Muharebesi'nde şehit olmuştur.
1006. İsmailoğullarından Mustafa oğlu Er Tevfik (1882- 02.11.1916). Şark (Kafkas) Cephesi 1. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
1007. Abdulkadiroğullarından Mustafa oğlu Er Turan (1881- 06.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Kulp Muharebesi'nde şehit olmuştur.
1008. Mustafa oğlu Er Turan (1893- 28.10.1915). Hicaz-Yemen Cephesi eşkıya müsademesinde şehit olmuştur.
1009. Bekir oğlu Er Turhan (1886- 20.04.1916). Irak Cephesi 13. Kolordu 4. Hilal-i Ahmer Hastahanesinde şehit olmuştur.
1010. Kosti oğlu Er Yovan (1891- 27.01.1916). Irak Cephesi Felahiye Muharebesi'nde şehit olmuştur.
1011. Ahmet oğlu Er Yusuf (?- 02.06.1915). 5. Kolordu'ya Mensup 3. Fırka Sıhhiye Bölüğü'nde şehit olmuştur.
1012. Mehmet oğlu Yusuf (1883- 07.07.1916). Galiçya Cephesi'nde şehit olmuştur.
1013. Kocadedeoğullarından Mustafa oğlu Er Yusuf (1880- 22.05.1916). Şark (Kafkas) Cephesi Çoşan Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
1014. Mükremin oğlu Er Yusuf (?- 22.05.1916). Filistin Cephesi'nde şehit olmuştur.
1015. Kadıoğullarından Muhsin oğlu Er Zekeriya (1883- 20.05.1915). Şark (Kafkas) Cephesi Karakilise Muharebesi'nde şehit olmuştur.

Kurtuluş Savaşı (1919-1922)

1. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Osmanlı Devleti ve İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Mütarekesi, ülke çapında tepkilerle karşılanmış, siyasi görüş ayrılıkları derinleşmiş, hükûmetin yanlış politikaları, her an sömürmeye ve işgale hazır bekleyen İtilaf Devletleri, tüm fırsatları değerlendirmeye başlamıştı.

Bir dönüm noktası teşkil eden 15 Mayıs 1919 tarihinde, sabah saat 08.00'den başlayarak 12 bin mevcutlu Yunan kuvveti İzmir'e çıkmaya başlamıştı. Bu durumda İzmir'in işgali, Türk halkı için kabul edilemezdi. Böylelikle Millî Mücadele'ye giden ilk kıvılcım, halkın arasında tutuşmaya başlamıştı. 19 Mayıs 1919 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkmasıyla devam eden süreç doğrultusunda Türk milletinin Kurtuluş Savaşı mücadelesi ağır, sancılı ve çok çetin geçmiş ancak her ne pahasına olursa olsun vatanı, işgalden kurtarmaktan vazgeçmemişlerdir. Yunan ordusunun da Polatlı'ya kadar ilerlemesi sonucu ordu, serbest hareket edemeyecek, istediği şekilde manevra ve hatlar çizemeyecekti. Bunun üzerine Meclis'in Ankara'dan daha doğuya taşınması gündeme gelmiştir. 31 Temmuz 1921 tarihinde yapılan gizli oturumla Meclis'in Kayseri iline taşınması kararı verilmiştir. İlk iş olarak Kayseri'de bir meclis binası hazırlanması çalışmasına girişilmişti. Bu meclis için en uygun yer, Kayseri Sultanisi (Kayseri Lisesi) binası olmuştur. Tahtadan bir meclis kürsüsü hazırlanarak üzerine, "Türkiye Büyük Millet Meclisi" levhası asılmıştır. 13 Eylül 1921 günü öğleden sonra belediyenin önünde okunan telgrafla Sakarya Zaferi duyurulmuş, Kayseri halkı bu büyük sevinç karşısında dükkânlarını kapatmış ve her yere bayraklar asmıştır. 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi imzalanmış ve Cumhuriyetle sonuçlanan bu mücadelede çok fazla şehit verilmiştir. Çevre illerden öğrencilerin de bulunduğu Kayseri Lisesinin son sınıf talebeleri, Sakarya Savaşı için cepheye gitmiş, cephede şehit düştüklerinden, o öğretim yılında okul, mezun verememiştir. Kayseri ilimiz Kurtuluş Savaşı'nda 259 şehit vermiştir.

Kurtuluş Savaşı Şehitlerimiz

1. **Akkışlalı Karaoğullarından Süleyman oğlu Er Bekir (1887- 15.05.1923). Garp Cephesi 3 Nolu Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.**
2. **Akkışlalı Tevatsızoğullarından Hasan oğlu Er Ali (1891- 26.08.1922). Garp Cephesi Tezekliyayla Harbi'nde şehit olmuştur.**
3. **Akkışlalı Uğurluoğullarından İsmail oğlu Er Emin (1890- 12.08.1922). Şark Cephesi Sarıkamış Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
4. **Bünyan Akçatı köyü Körahmedinden Ahmet oğlu Er İsmail (1895- 24.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.**
5. **Bünyan Dervişağa M. köyü Zobuoğullarından Halil oğlu Er Hasan (1891- 00.10.1921). Garp Cephesi 2. İnönü Harbi'nde şehit olmuştur.**
6. **Bünyan Karakaya Çaylakoğullarından Numan oğlu Er Duran (1888- 27.08.1922). Garp Cephesi Çiğiltepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
7. **Bünyan Karakaya İmamoğullarından Ahmet oğlu Onbaşı Ali (1896- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezekliyayla Harbi'nde şehit olmuştur.**
8. **Bünyan Karakaya İmamoğullarından Ali oğlu Onbaşı Ahmet (1896- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezekli Yayla Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
9. **Bünyan Karakaya İmamoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1888- 27.08.1922). Garp Cephesi Çiğiltepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
10. **Bünyan Süksün köyünden Seyf oğlu Er Ali (1895- 10.09.1921). Garp Cephesi Haymana'da şehit olmuştur.**
11. **Bünyanlı Caferoğullarından Emir Ali oğlu Er İbrahim (1893- 12.05.1922). Keskin'in Beşler köyünde eşkiya ile yapılan müsademede şehit olmuştur.**
12. **Bünyanlı Çerkesoğullarından İsmail oğlu Er Mevlüt (1901- 26.08.1922). Garp Cephesi Pelit Tepe Harbi'nde şehit olmuştur.**
13. **Bünyanlı Erkekoğullarından Ali oğlu Er Bahattin (1894- 10.09.1921). Garp Cephesi Duatepe Harbi'nde şehit olmuştur.**
14. **Bünyanlı Erkekoğullarından Mehmet Ali oğlu Er Bahattin (1894- 15.09.1921). Garp Cephesi Çekirdeksiz köyünde şehit olmuştur.**
15. **Bünyanlı Habipoğullarından Turan oğlu Er Durdu Mehmet (1896-?). Garp Cephesi'nde şehit olmuştur.**
16. **Bünyanlı Hacı Hüseyinoğullarından Yusuf oğlu Er Ömer (1892- 00.00.1921). Şark Cephesi Haçin Cephesi'nde şehit olmuştur.**

17. Bünyanlı Kadirefendioğullarından Mehmet Âlim oğlu Er Asım (1893- 24.10.1920). Garp Cephesi Gediz Muharebesi'nde şehit olmuştur.
18. Bünyanlı Ömer oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Hacı Mehmet (1899- 21.07.1921). Şark Cephesi Kızkız Dağı Muharebesi'nde şehit olmuştur.
19. Bünyanlı Ömer oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Mehmet Sıtkı Efendi (1899- 20.07.1921). Garp Cephesi Kırgız Muharebesi'nde şehit olmuştur.
20. Develi Abdülbaki M. köyü Çakıoğullarından Hasan oğlu Er Ali (1889- 00.00.1921). Garp Cephesi Haymana Harbi'nde şehit olmuştur.
21. Develi Eşelik köyü Gözden Veli oğlu Er İsmail (1891- 26.08.1921). Garp Cephesi Beştepe Harbi'nde şehit olmuştur.
22. Develi Hüseyinli köyünden Ahmet oğlu Er Mehmet (1891- 17.09.1921). Garp Cephesi Keskin Hastahanesinde şehit olmuştur.
23. Develi İncesu köyünden Mehmet oğlu Er Durmuş (1898- 09.11.1921). Garp Cephesi Ankara Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
24. Develi Karacaören köyü Hasanoğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1891- 12.03.1920). Müsademede şehit olmuştur.
25. Develi Karacaören köyü Karaköylüoğullarından Andon oğlu Er Kozma (1900- 06.04.1922). Şark Cephesi Erzurum Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
26. Develi Karacaören köyü Mihailoğullarından Mihail oğlu Er Sava (1884- 05.03.1922). Şark Cephesi Erzurum Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
27. Develi Kulpak köyünden Ali oğlu Er Ahmet (1886- 28.08.1922). Garp Cephesi Ayvalı Muharebesi'nde şehit olmuştur.
28. Develi Saraycık köyünden Ali oğlu İbrahim (1895- 00.00.1921). Garp Cephesi Haçin Cephesi'nde şehit olmuştur.
29. Develi Zile B. köyünden Hüseyin oğlu Er Mustafa (1884- 26.08.1922). Garp Cephesi Kazuçuran Harbi'nde şehit olmuştur.
30. Develili Abdulkerimoğullarından Mehmet oğlu Er Hasan (1898- 27.03.1921). Garp Cephesi Gündüzbey Harbi'nde şehit olmuştur.
31. Develili Abdurrahman'dan Mustafa oğlu Er Hamza (1887- 18.07.1922). Şark Cephesi Adana 1 Nolu Hastahanede şehit olmuştur.
32. Develili Ahmet oğlu Er Osman (1900- 05.04.1921). Garp Cephesi Eskişehir Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
33. Develili Ahmetpaşaoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1888- 11.09.1921). Garp Cephesi Karahoca sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
34. Develili Bayraktar'dan Ali oğlu Er Yusuf (1902- 01.09.1922). Garp Cephesi Niğde Hastahanesinde şehit olmuştur.
35. Develili Berberoğullarından Abdullah oğlu Er Mustafa (1902- 28.08.1922). Garp Cephesi Asmahan Tepesi'nde şehit olmuştur.
36. Develili Çavallıoğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1885- 08.10.1921). Garp Cephesi Evliya Baba Tepesi'nde şehit olmuştur.
37. Develili Çelikoğullarından Salih oğlu Er İzzet (1897- 11.09.1921). Garp Cephesi Karahoca sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
38. Develili Çürük'ten Ahmet oğlu Er Veli (1896- 24.10.1921). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
39. Develili Davutoğullarından Mevlüt oğlu Er Hacı Hüseyin (1898- 03.11.1920). Garp Cephesi Kanlıpınar Harbi'nde şehit olmuştur.
40. Develili Delimahmutoğullarından Bekir oğlu Çavuş Mustafa (1897- 08.09.1922). Garp Cephesi Akşehir Hastanesinde şehit olmuştur.
41. Develili Demircioğullarından Osman oğlu Er Eyüp (1892- 10.09.1921). Garp Cephesi Çekirdeksiz mevkisinde şehit olmuştur.
42. Develili Dericanoğullarından Ahmet oğlu Er Hasan (1892- 26.08.1922). Garp Cephesi Pelit Tepe Harbi'nde şehit olmuştur.
43. Develili Durmuş oğlu Er Mehmet (1893- 10.01.1921). Garp Cephesi Ankara Hastahanesinde şehit olmuştur.
44. Develili Elikaraoğullarından Mehmet oğlu Er Halil (1901- 28.08.1922). Garp Cephesi garbi cenup sırtları mevkisinde şehit olmuştur.

45. Develili Hacı oğlu Er Osman (1895- 16.07.1921). Garp Cephesi Nasuhçal Harbi'nde (Kütahya) şehit olmuştur.
46. Develili Hacıhalitoğullarından Abdullah oğlu Er Mehmet (1899- 25.10.1921). Garp Cephesi Kirli Tepe Harbi'nde şehit olmuştur.
47. Develili Hacıyakup'tan Osman oğlu Er Hamdi (1894- 28.08.1922). Garp Cephesi Asni Tepesi'nde şehit olmuştur.
48. Develili Halil oğlu Er Mehmet (1893- 09.09.1922). Garp Cephesi Kırca Arslan Tepesi'nde şehit olmuştur.
49. Develili Hamzabaşoğullarından Hasan oğlu Er Turan (1883- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezekli Yayla'da şehit olmuştur.
50. Develili Hasan oğlu Er Mehmet (?- 25.08.1921). Garp Cephesi Mangaltepe Harbi'nde şehit olmuştur.
51. Develili Himmetoğullarından Yusuf oğlu Er Ahmet (1886- 29.08.1922). Garp Cephesi Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
52. Develili Hocaoğullarından İsmail oğlu Er İbrahim (1890- 30.10.1921). Garp Cephesi Duatepesi'nde şehit olmuştur.
53. Develili İslamlı'dan Mehmet oğlu Er İsmail (1893- 29.10.1921). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
54. Develili İsmail oğlu Er Ethem (1890- 04.09.1921). Garp Cephesi Basri ilinde şehit olmuştur.
55. Develili İsmailoğullarından Hacı oğlu Er İsmail (1898- 27.03.1921). Garp Cephesi Gündüzbey Harbi'nde şehit olmuştur.
56. Develili Kancıoğullarından İbrahim oğlu Er Hüseyin (1881- 28.08.1922). Garp Cephesi Asmanlı Tepesi'nde şehit olmuştur.
57. Develili Kenanoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1900- 09.09.1922). Garp Cephesi Kızancı Harbi'nde şehit olmuştur.
58. Develili Kocabeyoğullarından Mehmet oğlu Er Sadık (1884- 28.10.1922). Garp Cephesi Asni Tepesi'nde şehit olmuştur.
59. Develili Kürekçioğullarından Hasan oğlu Onbaşı Hacı Hasan (1900- 28.03.1921). Garp Cephesi 2. İnönü Muharebesi'nde şehit olmuştur.
60. Develili Mehmet oğlu Er Salih (1884- 06.11.1921). Garp Cephesi Ankara Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
61. Develili Muharremoğullarından İbrahim oğlu Er Arif (1889- 27.08.1922). Garp Cephesi Kızkalesi Harbi'nde şehit olmuştur.
62. Develili Ömer oğlu Er Süleyman (1886- 26.08.1922). Garp Cephesi Afyon Harbi'nde şehit olmuştur.
63. Develili Saracoğullarından Hacı oğlu Er Osman (1896- 15.07.1921). Garp Cephesi Kırmızı Tepe mevkisinde şehit olmuştur.
64. Develili Seyyitahmetoğullarından Hacı Abdullah oğlu Er Ahmet (1881-?). Garp Cephesi müsademesinde şehit olmuştur.
65. Develili Şaban oğlu Er Abdurrahman (1888- 28.09.1921). Garp Cephesi Ankara Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
66. Hacılarlıoğullarından Hasan oğlu Er Hasan (1900- 29.12.1922).? şehit olmuştur.
67. Hacılar ilçe merkezi Çeneoğullarından Şaban oğlu Er Mustafa (1886- 26.08.1922). Garp Cephesi Bozhüyük sırtında şehit olmuştur.
68. Hacılar ilçe merkezi Kayacıoğullarından Mehmet oğlu Er Osman (1887- 10.09.1921). Garp Cephesi Duatepesi'nde şehit olmuştur.
69. Hacılarlı Eminoğullarından Ömer oğlu Er Hüseyin (1881- 26.08.1922). Garp Cephesi Kurtkaya Muharebesi'nde şehit olmuştur.
70. Hacılarlı Hocandan Ahmet oğlu Er Recep (1896- 25.10.1921).? şehit olmuştur.
71. İncesu Kızılören Ahmetçelebioğullarından Ali oğlu Er Mahmut (1894- 27.05.1921). Garp Cephesi Tekkeköy Harbi'nde şehit olmuştur.
72. İncesu Kızılören Dedeoğullarından Hacı Ali oğlu Er Hüseyin (1891- 00.00.1921). Askerde şehit olmuştur.
73. İncesu Subaşı köyü Veyisoğullarından Hasan oğlu Er Süleyman (1887- 22.03.1922). Garp Cephesi Bünyan'da şehit olmuştur.
74. İncesu Süksün İmamoğullarından Memiş oğlu Er İsmail (1885- 00.08.1921). Hanesinde şehit olmuştur.
75. İncesulu Çulluoğullarından Ahmet oğlu Çavuş Osman (1888- 16.09.1921). Garp Cephesi Köseler Geçidi'nde şehit olmuştur.
76. İncesulu Hacıibişoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1893- 28.03.1922). Garp Cephesi İsimsiz Tepesi'nde şehit olmuştur.

77. **İncesulu Kiziroğullarından İlyas oğlu Er Hasan (1896- 04.02.1922). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
78. **İncesulu Manasoğullarından Mustafa oğlu Er Osman (1897- 17.09.1921). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
79. **İncesulu Mehmetoğullarından Ali oğlu Onbaşı Mustafa (1897- 21.07.1921). Garp Cephesi Eskişehir Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
80. **İncesulu Saitoğullarından Ali oğlu Er Hasan (1894- 03.03.1920). Garp Cephesi Bayburt Hastahanesinde şehit olmuştur.**
81. **İncesulu Salih oğlu Er Mustafa (1881- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezektepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
82. **İncesulu Uzunoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1881- 00.09.1920). Garp Cephesi müsademesinde şehit olmuştur.**
83. **Kocasinan Akın köyü Hacı Yusuf'tan Er Mehmet (1886- 16.09.1921). Garp Cephesi Köseler Harbi'nde şehit olmuştur.**
84. **Kocasinan Çevril köyünden Bekir oğlu Er Mehmet (1897- 21.08.1921). Garp Cephesi Akpınardumlupınar köyünde şehit olmuştur.**
85. **Kocasinan Çevril köyünden Hasan oğlu Er Feyzullah (1900- 05.09.1922). Garp Cephesi Salihli Harbi'nde şehit olmuştur.**
86. **Kocasinan Dadağı köyü Gençosmanoğullarından Mustafa oğlu Er Duran (1893- 29.08.1922). Garp Cephesi Çatkapı civarında şehit olmuştur.**
87. **Kocasinan Eyim köyü Tataroğullarından Yusuf oğlu Er Abdullah (1900- 30.03.1921). Garp Cephesi İnönü Muharebesi Tekke Harbi'nde şehit olmuştur.**
88. **Kocasinan Kuşcu köyü Bulakoğullarından Bekir oğlu Er Ahmet (1892- 27.08.1922). Garp Cephesi Kurtkaya Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
89. **Kocasinan Kuşçu Davaroğullarından Emrullah oğlu Er Müezzin (1890- 17.09.1922). Garp Cephesi Bandırma'da şehit olmuştur.**
90. **Kocasinan Kuşçu Değirmencioğullarından Mehmet Ali oğlu Er Hüseyin (1898- 24.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.**
91. **Kocasinan Muncusun köyü Berberoğullarından Mükremin oğlu Er Mehmet (1900- 29.08.1922).? şehit olmuştur.**
92. **Kocasinan Muncusun köyü Deli İbrahim'den Mehmet oğlu Er Mehmet (1898- 04.09.1921). Garp Cephesi Kütahya Hastahanesinde şehit olmuştur.**
93. **Kocasinan Muncusun köyü Topkaraoğullarından Osman oğlu Er Ömer (1901- 26.08.1922). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
94. **Kocasinan Muncusun köyünden Akif oğlu Er Mustafa (1898- 26.08.1921). Garp Cephesi Sakarya Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
95. **Kocasinan Muncusun köyünden Ömer oğlu Er Mustafa (1897- 27.05.1921). Garp Cephesi Karahisar Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
96. **Kocasinan Obruk köyü Veziroğullarından Mehmet oğlu Er İsmail (1895- 01.08.1921). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
97. **Kocasinan Yuvalı köyü Ahmetdedeoğullarından Osman oğlu Onbaşı Hasan (1900- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezekli Yaylası mevkisinde şehit olmuştur.**
98. **Kocasinanlı Himarsızndan Ömer oğlu Mehmet (1899- 15.09.1921). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.**
99. **Kocasinanlı Mehmet oğlu Er Yusuf (1892- 25.08.1921). Garp Cephesi Karapınar'da şehit olmuştur.**
100. **Kocasinanlı Mehmet oğlu Yüzbaşı Halil Efendi (1879- 23.06.1920). Garp Cephesi Akhisar civarında Yunanlılarla harpte şehit olmuştur.**
101. **Kocasinanlı Okumuş'tan Musa oğlu Cafer (1899- 29.05.1921). Garp Cephesi 2. İnönü Harbi'nde şehit olmuştur.**
102. **Kocasinanlı Uzunoğullarından Osman oğlu Er Mehmet (1899- 23.08.1921). Garp Cephesi Beşbeştepe mevkisinde şehit olmuştur.**
103. **Melikgazi Aydınlar köyü Anutlıoğullarından Hasan oğlu Er Yunus (1886- 19.11.1921). Garp Cephesi Sakarya Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
104. **Melikgazi Aydınlar köyü Bakaloğullarından Ali oğlu Er Musa (1894- 05.10.1921). Garp Cephesi Nasuh Çal Harbi'nde şehit olmuştur.**

105. Melikgazi Aydınlar köyü Berberoğullarından İzzet oğlu Er Bayram (1898- 21.07.1921). Garp Cephesi Kanlıpınar Harbi'nde şehit olmuştur.
106. Melikgazi Aydınlar köyü Çayıroğullarından İbrahim oğlu Er Mustafa (1884-?). Garp Cephesi Sivrihisar Muharebesi'nde şehit olmuştur.
107. Aydınlar köyü Dadalıoğullarından Raşit oğlu Er Ahmet (1890- 31.10.1922). Garp Cephesi Arpalı Harbi'nde şehit olmuştur.
108. Melikgazi Aydınlar köyü Emiroğullarından Mehmet oğlu Er Salahattin (1894- 17.04.1922). Garp Cephesi 2. Ordu Ürgüp Hastahanesinde şehit olmuştur.
109. Melikgazi Aydınlar köyü Haşimoğullarından Ahmet oğlu Er Mahmut (1885- 16.11.1921). Garp Cephesi Sakarya Muharebesi'nde şehit olmuştur.
110. Melikgazi Aydınlar köyü Kapsaoğullarından Ömer oğlu Er Bekir (1897- 10.09.1921). Garp Cephesi Yamaktepe Harbi'nde şehit olmuştur.
111. Melikgazi Aydınlar köyü Karakayaoğullarından Mehmet oğlu Er İbrahim (1892- 05.11.1921). Garp Cephesi Sivrihisar'da şehit olmuştur.
112. Melikgazi Aydınlar köyü Köseoğullarından Süleyman oğlu Er Mehmet (1897- 29.10.1922). Garp Cephesi Adatepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
113. Melikgazi Aydınlar köyü Mollamustafaoğullarından Mahmut oğlu Er İbrahim (1884 -10.11.1921). Garp Cephesi Duatepe Harbi'nde şehit olmuştur.
114. Melikgazi Aydınlar köyü Radişlioğullarından İsmail oğlu Er Mehmet (1896- 11.09.1921). 15. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
115. Melikgazi Aydınlar köyü Turanoğullarından Turan oğlu Er Mustafa (1898- 29.10.1922). Garp Cephesi Tezek Yaylası Muharebesi'nde şehit olmuştur.
116. Melikgazi Aydınlar köyünden Âlim oğlu Er Asım (1893- 24.12.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
117. Melikgazi Darsiyak köyü Sıvacıoğullarından Derviş oğlu Er Ahmet (1896- 31.08.1921). Garp Cephesi Beştepeler'de şehit olmuştur.
118. Melikgazili Ali oğlu Mülazım-ı Evvel (Üsteğmen) Ahmet Lütfi Efendi (1897- 19.09.1922). Garp Cephesi Tahtalı Baba Muharebesi'nde şehit olmuştur.
119. Özvatan Küpeli Aynacıoğullarından Mehmet oğlu Er Abidin (1899- 28.03.1921). Garp Cephesi 2. İnönü Muharebesi'nde şehit olmuştur.
120. Özvatan Küpeli Odabaşıoğullarından Hacı oğlu Er Âdem (1890- 26.08.1921). Koy Abdal Harbi'nde şehit olmuştur.
121. Pınarbaşı Aşağıkaragöz köyü Ağıroğullarından Zekeriya oğlu Er Osman (1901- 25.08.1921). Garp Cephesi Kangaltepe'de şehit olmuştur.
122. Pınarbaşı Aşağıkaragöz köyü Gedikoğullarından Hüseyin oğlu Er Yusuf (1895- 25.08.1921). Garp Cephesi Kangal Tepe'de şehit olmuştur.
123. Pınarbaşı Eskiyassıpınar köyünden Perzuk oğlu Er Şaban (1896- 13.04.1921). Garp Cephesi Dumlupınar Muharebesi'nde şehit olmuştur.
124. Pınarbaşı Kaynar Bucak Mer. Güceoğullarından Ömer oğlu Er Hayrullah (1891- 26.08.1922). Garp Cephesi Kazuçuran'da şehit olmuştur.
125. Pınarbaşı Pazarcık köyü Hacıgirandanoğullarından Said oğlu Er Numan (1901- 26.08.1922). Garp Cephesi Yanıktepe Harbi'nde şehit olmuştur.
126. Pınarbaşı Tahtaköprü köyünden Ali oğlu Er Yusuf (1901- 29.07.1921). Garp Cephesi Konya Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
127. Pınarbaşılı Hacıhasanoğullarından Osman oğlu Çavuş Ömer (1898- 31.03.1921). Garp Cephesi Oluklu Sırtları Muharebesi'nde şehit olmuştur.
128. Pınarbaşılı Hasanoğullarından Mehmet oğlu Er Halil (1898- 26.08.1921). Garp Cephesi Beştepe Harbi'nde şehit olmuştur.
129. Pınarbaşılı Karaoğullarından Tahir oğlu Er Aziz (1884- 19.05.1922).? şehit olmuştur.
130. Pınarbaşılı Satıoğullarından Satı oğlu Zekeriya (1899- 21.07.1921). Garp Cephesi Eskişehir Muharebesi'nde şehit olmuştur.
131. Talas Ardıçköy köyü Göbeklioğullarından Osman oğlu Er Cuma (1887- 11.09.1921). Garp Cephesi Evliya Dede mevkisinde şehit olmuştur.

132. Talas Ardıçköy köyü Hacınebioğullarından Halim oğlu Er Eyüp (1899- 14.07.1921). Garp Cephesi Tavşan Tepesi'nde şehit olmuştur.
133. Talas Başakpınar B. köyünden İsmail oğlu Er Abdulkadir (1884- 26.10.1922). Garp Cephesi Taştepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
134. Talas Çevlik köyü Halitoğullarından Gazi oğlu Er Ali (1894- 05.08.1921). Garp Cephesi Afyon Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.
135. Talas Kepez köyünden Mustafa oğlu Er Rıza (1896- 01.12.1922). Garp Cephesi Eskişehir Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
136. Talas Örencik köyü Ömerpaşaoğullarından Ahmet oğlu Er Abdullah (1897- 27.03.1921). Garp Cephesi Gündüzbey Harbi'nde şehit olmuştur.
137. Talas Süleymanlı köyünden İsmail oğlu Er Mehmet (1889- 26.10.1922). Koca Arslan Tepesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
138. Talas Süleymanlı köyünden Süleyman oğlu Er Mehmet (1893- 26.08.1922). Garp Cephesi Kırca Arslan Tepesi'nde şehit olmuştur.
139. Talaslı Hacıömeroğullarından Kadir oğlu Er Şükrü (1897- 00.00.1921).? şehit olmuştur.
140. Tomarza Bostanlık köyü Eminoğullarından Osman oğlu Er Mehmet (1895- 06.10.1921). Garp Cephesi Sivri Dede Muharebesi'nde şehit olmuştur.
141. Yeşilhisar Başköy köyü Tantandan Mustafa oğlu Hüseyin (1889- 04.06.1921). Garp Cephesi Dumlupınar Muharebesi'nde şehit olmuştur.
142. Yeşilhisar Başköy köyünden Hasan oğlu Er Bekir (1895- 28.08.1922). Garp Cephesi Asni Tepesi'nde şehit olmuştur.
143. Yeşilhisar Keşlik köyü Dedeoğullarından Osman oğlu Er Rıfat (1900- 26.10.1922). Garp Cephesi Kızkalesi Harbi'nde şehit olmuştur.
144. Yeşilhisarlı Çiftçioğullarından İbrahim oğlu Er İsmail (1891- 05.09.1921). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
145. Yeşilhisar'dan Osman oğlu Er Hakkı (1899- 28.03.1921). Garp Cephesi Kanlıtepen'de şehit olmuştur.
146. Yahyalı Kocahacılı köyü Çobanoğullarından Ömer oğlu Er Mustafa (?- 03.08.1921). Saman Harbi'nde şehit olmuştur.
147. Ahmet Hilmi oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Ali Galip Efendi (1895- 11.09.1922). Garp Cephesi'nde şehit olmuştur.
148. Ahmet oğlu Er Mehmet (1881- 21.10.1922). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
149. Ahmet oğlu Er Mustafa (1885- 01.09.1920). Garp Cephesi 5. Fırka 1 Numaralı Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
150. Ahmet oğlu Er Mustafa (1897- 04.09.1921). Garp Cephesi Kütahya Hastahanesinde şehit olmuştur.
151. Ahmet oğlu Er Ömer (1898- 29.09.1921). Garp Cephesi Karaköy Muharebesi'nde şehit olmuştur.
152. Ali oğlu Er Mehmet (?- 27.08.1921). Garp Cephesi 2. Fırka Sıhhiye Hastahanesinde şehit olmuştur.
153. Ali oğlu Er Mehmet (1892- 23.06.1921). Garp Cephesi İzmit Hastahanesinde şehit olmuştur.
154. Ali oğlu Er Mehmet (1896- 03.10.1921). Garp Cephesi Ankara Menzil Hastanesinde şehit olmuştur.
155. Ali oğlu Er Mustafa (1885- 01.09.1921). Garp Cephesi Mezar Tepesi'nde şehit olmuştur.
156. Alioğullarından Ali oğlu Er Ali (1896- 28.09.1921). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
157. Ali Rıza oğlu Yüzbaşı Yakup Sami Efendi (?- 20.03.1920). Garp Cephesi Hek Vakası mevkisinde şehit olmuştur.
158. Altıngözoğullarından İbrahim oğlu Er İsmail (1887- 26.08.1922). Garp Cephesi Belentepe Harbi'nde şehit olmuştur.
159. Asaraklıoğullarından Mustafa oğlu Er Recep (1894- 26.08.1922). Garp Cephesi Dikmenbaba Harbi'nde şehit olmuştur.
160. Ataşoğullarından Mustafa oğlu Er Mehmet (1896- 03.08.1922). Garp Cephesi Kaplankaya Harbi'nde şehit olmuştur.
161. Bağbaşı köyü Bağcıoğullarından Ahmet oğlu Er Osman (1893- 30.03.1921). Garp Cephesi İnönü Muharebesi'nde şehit olmuştur.
162. Balcıoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet Ali (1883- 28.08.1922). Garp Cephesi Bardakçı Cephesi İkiztepe mevkisinde şehit olmuştur.
163. Başoğullarından Ömer oğlu Er Mehmet (1899- 28.08.1921). Garp Cephesi Mangaltepe Harbi'nde şehit olmuştur.

164. Bekir oğlu Er Süleyman (1900- 09.02.1921). Garp Cephesi Aslıhanlar Harbi'nde şehit olmuştur.
165. Berahraz oğlu Er Osman (1898- 29.09.1921). Garp Cephesi Eskişehir Hastahanesinde şehit olmuştur.
166. Beymekden Sadık oğlu Er Mehmet (1899- 10.09.1921). Garp Cephesi Eski Polatlı'da şehit olmuştur.
167. Bozdoğanlı'dan Turan oğlu Er Mustafa (1894- 14.06.1922). Garp Cephesi Kayseri Hastahanesinde şehit olmuştur.
168. Buldukoğullarından Mehmet oğlu Er Hüseyin (1898- 24.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
169. Büyüksepetoğullarından İbiş oğlu Er Sait (1885- 05.09.1921). Garp Cephesi Haymanan'de şehit olmuştur.
170. Caferoğullarından Şaban oğlu Er Mehmet (1887- 16.09.1922).? şehit olmuştur.
171. Celaloğullarından Osman oğlu Er Ahmet (1891- 31.10.1922). Garp Cephesi Çanakçı sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
172. Cerir'den Mustafa oğlu Veli (1896- 28.03.1921). Garp Cephesi Aslıhanlar Harbi'nde şehit olmuştur.
173. Çobanoğullarından Ahmet oğlu Er Mustafa (1886- 10.09.1921). Garp Cephesi Duatepesi'nde şehit olmuştur.
174. Delimehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1896- 27.08.1921). Garp Cephesi Kütahya Hastahanesinde şehit olmuştur.
175. Deveciden Sabit oğlu Osman (1890- 15.09.1921. Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
176. Efendioğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1886- 05.08.1921). Garp Cephesi Bostanlı Köprüsü'nde şehit olmuştur.
177. Eğripaşaoğullarından Hasan oğlu Er Ahmet (1890- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezektepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
178. Esirler'den Rıfat oğlu Er Şerif (1893-?). Garp Cephesi Kızılca civarında şehit olmuştur.
179. Everekli Mustafaoğullarından Ali oğlu Er Mustafa (?- 30.08.1923). Saman Harbi'nde şehit olmuştur.
180. Göncüoğullarından Hamdi oğlu Er Osman (1897- 21.07.1921). Garp Cephesi Taşlıtepesi'nde şehit olmuştur.
181. Güdükalilerden Ali oğlu Er Mustafa (1895- 19.08.1922). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
182. Hacı Ahmet oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Mustafa Efendi (1900- 26.07.1921). Garp Cephesi Sakarya Köseabdal Muharebesi'nde şehit olmuştur.
183. Hacı Seyitlerden Mustafa oğlu Er Mükremin (1896- 27.07.1920). Şark Cephesi Erzurum Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
184. Hacıhasanoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1883-?).? şehit olmuştur.
185. Hacın'dan Mehmet oğlu Er Mustafa (1891- 30.10.1921). Garp Cephesi Kaplantepesi'nde şehit olmuştur.
186. Halil oğlu Er İsmail (1898- 14.01.1921). Garp Cephesi Kütahya Hastahanesinde şehit olmuştur.
187. Hasan oğlu Er Abidin (1900- 28.05.1921). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
188. Hasan oğlu Er Ahmet (1900-?).? şehit olmuştur.
189. Hasan oğlu Er İbrahim (1898- 12.09.1921). Garp Cephesi Ankara Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
190. Hasan oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Ahmet Hulusi Efendi (1878- 29.08.1921). Garp Cephesi Gökgöz Tarlası mevkisinde, taarruzda şehit olmuştur.
191. Hatipoğullarından Gazi oğlu Er Ali (1894- 05.10.1921). Garp Cephesi Afyon Harbi'nde şehit olmuştur.
192. Haydarlar'dan Mustafa oğlu Er Salih (1897- 25.10.1921). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
193. İbrahim oğlu Er Hasan (1889- 28.08.1921). Garp Cephesi Konya Hastahanesinde şehit olmuştur.
194. İbrahim oğlu Er Hüseyin (1901- 01.09.1921). Garp Cephesi Mahmudiye Hastahanesinde şehit olmuştur.
195. İbrahim oğlu Er Yusuf (1888- 03.12.1921). Garp Cephesi Güzelim Tepesi'nde şehit olmuştur.
196. İbriklioğullarından Turan oğlu Er Halil (1895-?).? şehit olmuştur.
197. İmamoğullarından Hacı oğlu Er Osman (1899- 04.03.1922). Kayseri Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
198. İmamoğullarından İsmail oğlu Er Kadir (1884-?). Garp Cephesi Çiğiltepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
199. İntisar köyü Abdurrahmanoğullarından Karabey oğlu Er Mustafa (1892- 10.04.1921). Garp Cephesi Aslıhanlar Muharebesi'nde şehit olmuştur.
200. İsaoğullarından Veli oğlu Er Osman (1893- 20.07.1921). Garp Cephesi Kocadağı mevkisinde şehit olmuştur.
201. İshaklardan Ahmet oğlu Er Hüseyin (1892- 27.08.1922). Garp Cephesi Düzağaç Muharebesi'nde şehit olmuştur.
202. İsmail oğlu Er Mustafa (1902- 27.10.1920). Garp Cephesi Konya Hastahanesinde şehit olmuştur.

203. İsmail oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Alaattin Efendi (1898- 12.09.1921). Garp Cephesi Duaköy Sırtları mevkisinde, muharebede şehit olmuştur.
204. Kabadayıoğullarından Mehmet oğlu Er Ahmet (1900- 31.03.1921). Garp Cephesi Gündüzbey Harbi'nde şehit olmuştur.
205. Kabadayın'dan Mehmet oğlu Mehmet (1900- 04.06.1921). Garp Cephesi Hayran köyü sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
206. Kabahasanoğullarından Ahmet oğlu Er Salih (1898- 27.08.1922). Garp Cephesi Tezektepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
207. Kadıoğullarından İbrahim oğlu Er Hamit (1897- 08.08.1922). Garp Cephesi Karaarslan Tepesi'nde şehit olmuştur.
208. Kadiroğullarından Mustafa oğlu Er Şaban (1894- 14.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
209. Kafaoğullarından Musa oğlu Er Ali (1895- 26.08.1922). Garp Cephesi Ramaktepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
210. Kalaycıyakupoğullarından Osman oğlu Er Mustafa (1892- 20.07.1921). Garp Cephesi Turhanbaba sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
211. Karahisar köyü Çobanoğullarından Ahmet oğlu Er Mehmet (1896- 29.08.1921). Garp Cephesi Haymana Yamak sırtları mevkisinde şehit olmuştur.
212. Kâtipoğullarından Mehmet oğlu Er Davut (1896-?).? şehit olmuştur.
213. Kavaklıoğullarından Mustafa oğlu Er Bekir (1898- 02.11.1921). Garp Cephesi Karakapı Harbi'nde şehit olmuştur.
214. Kayadayıoğullarından Ahmet oğlu Er Ahmet (1900- 29.03.1921). Garp Cephesi'nde şehit olmuştur.
215. Kayakçın'dan Şükrü oğlu Er Seyit Ahmet (1888- 13.11.1921). Garp Cephesi Beylikköprü Harbi'nde şehit olmuştur.
216. Kınacıoğullarından Mustafa oğlu Er Nuh (1899- 13.08.1921). Müsademede şehit olmuştur.
217. Köseoğullarından Osman oğlu Er Mehmet (1896- 29.08.1922). Garp Cephesi Sergisaray garp sırtlarında şehit olmuştur.
218. Kösemehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Yusuf (1889- 27.08.1922). Garp Cephesi Düzağaç Muharebesi'nde şehit olmuştur.
219. Kundakçıoğullarından Osman oğlu Er Ahmet (1884- 16.07.1921). Garp Cephesi Suadiye Neydan Harbi'nde şehit olmuştur.
220. Kuradoğullarından Mustafa oğlu Er Şah (1897-?). 15. Fırka Samsun Mevki Hastanesinde şehit olmuştur.
221. Kurdundan Mustafa oğlu Er Şaban (1902- 05.08.1920). Garp Cephesi Konya Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
222. Küçükmehmetoğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1892- 18.07.1921). Garp Cephesi Bilecik Muharebesi'nde şehit olmuştur.
223. Mazharoğullarından Ahmet oğlu Er Mustafa (1888- 17.11.1921). Garp Cephesi Kırgız Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
224. Mehmet oğlu Er Hasan Hüseyin (1894- 10.11.1921). Garp Cephesi Ankara Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
225. Mehmet oğlu Er İsmail (1895- 30.10.1921). Garp Cephesi Güzelim Dağı mevkisinde şehit olmuştur.
226. Mehmet oğlu Er Kâmil (1895- 05.09.1921). Garp Cephesi Haymanan'de şehit olmuştur.
227. Mehmet oğlu Er Mustafa (1893- 24.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
228. Mehmet oğlu Er Salih (?- 07.10.1920). Garp Cephesi Konya Hastahanesinde şehit olmuştur.
229. Mehmet oğlu Er Salih (1902- 03.10.1920). Garp Cephesi Konya Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.
230. Mehmet oğlu Er Şükrü (1898- 14.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
231. Mehmetoğullarından Mehmet oğlu Er Mehmet (1886- 11.09.1921). Garp Cephesi Kütahya Hastahanesinde şehit olmuştur.
232. Mehmetlerden Osman oğlu Er Mehmet (1894- 21.06.1921). Garp Cephesi Karakale'de şehit olmuştur.
233. Merkez Mollahacı köyünden Mahmut oğlu Er İsmail (1885- 05.09.1921). Garp Cephesi Haymana Muharebesi'nde şehit olmuştur.
234. Musa oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Hüseyin Avni Efendi (1896- 18.09.1922). Garp Cephesi Ula civarında şehit olmuştur.

235. Mustafa oğlu Er Hayrullah (1898- 14.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
236. Mustafa oğlu Er Mehmet (1896- 19.07.1921). Garp Cephesi Kanlıpınar Harbi'nde şehit olmuştur.
237. Mustafa oğlu Er Mehmet (1898- 03.08.1922). Garp Cephesi Yenice Muharebesi'nde şehit olmuştur.
238. Mustafa oğlu Er Mustafa (1895- 24.10.1920). Garp Cephesi Gediz Harbi'nde şehit olmuştur.
239. Mustafa oğlu Mülazım-ı Evvel (Üsteğmen) Mehmet Celal Efendi (1888- 01.07.1921). Şark Cephesi Dağcan mıntıkası mevkisinde şehit olmuştur.
240. Mükremin oğlu Er İzzet (1892- 20.04.1922). Kayseri Hastahanesinde şehit olmuştur.
241. Mükremin oğlu Zabit Vekili (Yd. Sb.) Mahmut Efendi (1900- 29.08.1921). Garp Cephesi Çaltepesi'nde şehit olmuştur.
242. Osman oğlu Er Hasan (1900- 03.09.1921). Garp Cephesi Yanık Tepesi'nde şehit olmuştur.
243. Osman oğlu Er Kadir (1885- 05.10.1921). Garp Cephesi 15. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
244. Ömer oğlu Er Ömer (1894- 12.08.1922). Garp Cephesi Kaplantepesi'nde şehit olmuştur.
245. Recepoğullarıçakırlardan Mahmut oğlu Er Bekir (1891- 12.11.1921). Garp Cephesi Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.
246. Rüstem oğlu Er Mehmet (1896- 27.09.1921). Garp Cephesi Adana Mıntıkası mevki Bilemedik Hastahanesinde şehit olmuştur.
247. Sait Mehmet oğlu Er Mehmet (1892- 21.08.1922). Garp Cephesi Hamidiye Harbi'nde şehit olmuştur.
248. Salih oğlu Er Hasan Hüseyin (1892- 29.07.1922). Garp Cephesi'nde şehit olmuştur.
249. Sarıoğlanlı Kelkadiroğullarından Mehmet oğlu Er Ali (1892- 12.11.1921). Şark Cephesi eşkiya müsademesinde şehit olmuştur.
250. Sarız Altısöğüt köyü Mahmutoğullarından Veli oğlu Er Mahmut (1883- 28.08.1922). Garp Cephesi Niğde Hastahanesinde şehit olmuştur.
251. Sarız Yedioluk köyünden İbrahim oğlu Er Mehmet Ağa (1894- 27.06.1921). Şark Cephesi Sivas Menzil Hastahanesinde şehit olmuştur.
252. Seferoğullarından Salih oğlu Er Hüseyin (1900- 10.02.1921). Garp Cephesi Aslıhanlar Harbi'nde şehit olmuştur.
253. Seyitpaşa'dan Musa oğlu Onbaşı Mehmet (1900- 06.09.1921). Garp Cephesi 15. Seyyar Hastahanesinde şehit olmuştur.
254. Şeyhoğullarından Süleyman oğlu Er Şaban (1898- 27.10.1922). Garp Cephesi Kolankaya Muharebesi'nde şehit olmuştur.
255. Telkioğullarından Mustafa oğlu Er İbrahim (1898- 29.08.1921). Garp Cephesi Beştepe Muharebesi'nde şehit olmuştur.
256. Turaloğullarından Hasan oğlu Er Mustafa (1890- 04.09.1922). Garp Cephesi Kurtköy Harbi'nde şehit olmuştur.
257. Yatıroğullarından Emin oğlu Er Abdullah (1887- 29.10.1921). Garp Cephesi Beştepe mevkisinde şehit olmuştur.
258. Yubdan Mehmet oğlu Er İsmail (1892- 04.10.1921). Garp Cephesi Güzelim Tepesi'nde şehit olmuştur.
259. Yusuf oğlu Er İbrahim (1892- 00.08.1921). Meydan Harbi'nde şehit olmuştur.

Şeyh Sait İsyanı (1925)

Şubat 1925'te başlayıp Nisan 1925'e kadar süren Şeyh Sait Ayaklanması, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra oluşan, dinsel görünümlü bir isyandır. Çıkan bu isyanın arkasında İngiltere'nin olduğu düşünülse de yeterli kanıt bulunamamıştır. Ancak bu isyandan sonra İngilizlerin Musul'u elde etmesinin daha kolay bir hâle gelmesi, bu görüşü desteklemektedir. Zira görülmüştür ki iç güvenlik, dış politikada yürütülen siyasetin tamamlayıcısı durumundadır. Bu isyan ve ayaklanmalar neticesinde tedbir ve önlem alan ordumuz, birçok şehit vermiştir. Kayseri ilimiz de Şeyh Sait İsyanı'nda 14 şehit vermiştir.

Şeyh Sait İsyanı Şehitlerimiz

1. **Pazarsu köyü Hacıgidemeoğullarından Bayram oğlu Abdullah (1902- 08.04.1925).**
2. **Develi Şahmelik köyünden Cafer oğlu Er Ahmet (1901- 13.02.1925).**
3. **Tomarza Persek köyü Karabekiroğullarından Mehmet oğlu Er Ahmet (1900- 09.02.1925).**

4. **Numan oğlu Er Ahmet (1900- 09.04.1925).**
5. **Aziziyeli Şeyhoğullarından Gazi oğlu Ali (1902- 09.04.1925).**
6. **Bünyanlı Gökçeoğullarından Hacı İsmail oğlu Hacı (1902- 09.04.1925).**
7. **Mustafa oğlu Er Hacı (1898- 09.02.1925).**
8. **Bünyan Kösehacılı köyü Tebrelioğullarından Hacı Osman oğlu Onbaşı Hamdi (1900- 13.04.1925).**
9. **Bünyanlı Hükmanlıoğullarından Kanber oğlu Er Hasan (1900- 09.04.1925).**
10. **Develi Kabaklı köyü Avşarpaşaoğullarından İbrahim oğlu Er İbrahim (1898- 29.03.1925).**
11. **İncesu Hamurcu köyü Hanefioğullarından Ali oğlu Er Mehmet (1897- 09.04.1925).**
12. **Bakdırlardan Mehmet oğlu Er Mehmet (1898- 09.02.1925).**
13. **Bektaşlıoğullarından Hüseyin oğlu Er Mustafa (1903- 30.03.1925).**
14. **İncesulu Gözükırmızıoğullarından Ahmet oğlu Er Osman (1900- 09.04.1925).**

Savaş haricinde muhtelif sebeplerle şehit olan asker ve polislerimiz (1858-1928)

Bu grubu, 1858-1928 yılları arasında, savaş harici bir durumda, resmî görevleri başındayken şehit olan asker ve polislerimiz oluşturmaktadır. Kayseri ilimizden 31 şehit verilmiştir.

1. **Abdulganioğullarından Mehmet oğlu Er Hasan (1893-?). Asker'de şehit olmuştur.**
2. **Ahmet oğlu Mülazım-ı Sani (Teğmen) Recep (?-?).**
3. **Cemaloğullarından Ahmet oğlu Er Rıfat (1890-?).**
4. **Çopuroğullarından Mehmet oğlu Er Nazif (1899- 27.09.1905).**
5. **Develi Sarıca köyü Hacıhamzaoğullarından Hamza oğlu Er Hüseyin (1879- 01.04.1905). Eb Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
6. **Develi Yeniköy köyü Manakoğullarından Şakir oğlu Er Hasan (1897-13.04.1925). Müsademede şehit olmuştur.**
7. **Develili Emirağaoğullarından Habip oğlu Er Beyazıt (1888- 16.04.1911). Müsademede şehit olmuştur.**
8. **Develili Hasan oğlu Er Kadir (1890- 08.09.1902). Bulgar çeteleriyle meydana gelen müsademede şehit olmuştur.**
9. **Develili Kasalıoğullarından Derviş oğlu Osman (1872- 01.10.1900). Cerabih Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
10. **Develili Osmanağaoğullarından Arif oğlu Er Ahmet (1890- 00.00.1911).**
11. **Dulkadiroğullarından Mehmet oğlu Er Hacı Ali (1900-?).**
12. **Hacılar ilçe merkezi Bakdıroğullarından Mehmet oğlu Onbaşı Mehmet (1898- 13.04.1925). Karzan Kazası Petas köyü mevkisinde şehit olmuştur.**
13. **Hasan oğlu Yüzbaşı Şükrü Efendi (?- 22.01.1911). Şiyam'da eşkıya müsademesinde şehit olmuştur.**
14. **İsa oğlu Yüzbaşı İsmail Ağa (?- 24.03.1892). Zafer Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
15. **Mehmet Tevfik oğlu Yüzbaşı Abdurrahman Hilmi (?- 05.10.1891). Zafer Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
16. **Melikgazi Hisarcık Ustan'dan Osman oğlu Er Lütfullah (1870- 17.04.1909). Ziranik Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
17. **Memikoğullarından Hasan oğlu Er Mehmet (1900- 03.08.1876). İşkodrada Yeniköy Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
18. **Ömer Ağa oğlu Teğmen Ahmet (1823- 00.03.1858). Gırahova Vakası'nda şehit olmuştur.**
19. **Pınarbaşı Artmak köyü Garipoğullarından Garip oğlu Er Dede (1877- 01.02.1904). Sıhhiye'de şehit olmuştur.**
20. **Pınarbaşı Kayaaltı köyü Abdulkerimoğullarından Hacı Mafa oğlu Er Harun (1881- 07.07.1908). Viranşehir'de şehit olmuştur.**
21. **Pınarbaşı Yahyabey köyünden Süleyman oğlu Er Şuayip (1881- 15.11.1904). Ravza'da şehit olmuştur.**
22. **Salahattin oğlu Sait (?- 09.07.1876). Şehit olmuştur.**
23. **Sarız Gümüşali köyü Zazamahmutoğullarından Hasan oğlu Er Hüseyin (1877-?). Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur.**
24. **Selimoğullarından Hüseyin oğlu Onbaşı İsmail (1902- 16.04.1923). Eşkıya müsademesinde şehit olmuştur.**
25. **Şaban oğlu Yüzbaşı Mustafa Efendi (?- 02.01.1911). Asir'de şehit olmuştur.**
26. **Talaslı Osman oğlu Mehmet (?-?). Muharebe dışında şehit olmuştur.**
27. **Yahyalılı Süleyman oğlu Er Memiş (1890- 08.04.1925). Diyarbakır Merkez Hastahanesinde şehit olmuştur.**

28. Yeşilhisar Araplı köyü Lafçıoğullarından Osman oğlu Er Durmuş (1887- 03.08.1909). Sana mevkisinde şehit olmuştur.

29. Yeşilhisarlı Ahmetoğullarından Alemdar oğlu Mehmet (1872- 07.11.1895). Zeytun İsyanı'nda şehit olmuştur.

30. Yeşilhisarlı Gökoğullarından Süleyman oğlu Er Bekir (1889- 20.12.1913). Cidde tarikinde şehit olmuştur.

31. Yeşilhisarlı Hacıalioğullarından İsmail oğlu Er Halil (1879- 30.07.1905). Şehit olmuştur.

Kore Savaşı

Kore; Çin, Rusya, Amerika ve Japonya arasında çatışmaların yaşandığı bir alan hâline gelmiştir. 1945 yılında Sovyet Rusya ve Amerika arasında yapılan antlaşma ile Kore'nin, Birleşik Amerika, Çin, İngiltere, Sovyet Rusya'nın ortak vesayeti altına alınması kararlaştırılmış, Japonya'nın itirazı üzerine, askerî hareket sahası olarak Kore, 38. enlem itibarıyla ayrılmıştır.

Sovyet Rusya 12 Ağustos 1945'te Kuzey Kore'yi, Amerika ise 8 Eylül 1945'te Güney Kore'yi işgal etmiş ve 25 Haziran 1950 yılında, 38. enlem ihlali yaşandığı iddialarıyla Kore savaşları başlamıştır. 27 Haziran 1950'de Güney Kore'ye yardım çağrısında bulunulmuştur. Birleşmiş Milletler'in üyesi olması sebebiyle 29 Haziran 1950'de Türkiye, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü aracılığıyla, mevcut hükümler dâhilinde çağrıya cevap vermiştir. Ankara'da, üç piyade ve bir topçu taburuyla yardımcı birliklerden oluşturulmuş 4500 mevcutlu bir tugayın hazırlanmasına karar verilmiş, daha sonra bu birlik, 259 subay, 18 askerî ve 4 sivil memur, 395 astsubay, 4414 er olmak üzere 5090 mevcuda çıkarılmıştır.

Türk tugayının göstermiş olduğu üstün başarılarından dolayı Birleşmiş Milletler orduları tarafından olumlu karşılanmış ve istisnasız bir şekilde Türk Birliği, "birinci sınıf asker" olarak teveccüh ve itibara mazhar olmuştur. Kore Savaşı, 1953 yılında Panmunjom Mütarekesi'nin imzalanmasıyla sona ermiştir. Türkler, Kore Savaşı'na katılan üç tugayda 14.926 askerle çarpışmış, 721 şehit vermiştir. Kore Busan Şehitliği'nde 462 Türk şehidi yatmaktadır. Kayseri'den, dört Kore şehidi kayıtlıdır.

Kore Savaşı Şehitlerimiz

1. **Hayrettin Yanar (Kayseri/Develi, 10 Ocak 1930- G. Kore, 21 Mayıs 1952). Babasının adı Hasan Hüseyin'dir. Sicil No. 1930-1, 2. Tugay Birliği'nde şehit olmuştur.**
2. **Mahmut Coşkun (Kayseri/Bünyan/Elbaşı köyü, 10 Ocak 1930- G. Kore, 21 Mayıs 1952). Babasının adı Hüseyin'dir. Sicil No. 1930-1, 2. Tugay Birliği'nde şehit olmuştur.**
3. **Mehmet Çakır (Kayseri/Pınarbaşı/Kâtipçe (Garipçe) köyü, 10 Ocak 1929- G. Kore, 23 Nisan 1951). Annesinin adı Fatma, babasınınki Ahmet'tir. Sicil No. 1929-1, 1. Tugay 241. P. A. 4. Birliği'nde şehit olmuştur.**
4. **M. Kemal Patatoğlu (Kayseri/Develi, 10 Ocak 1930- G. Kore, 6 Ekim 1951). Babasının adı Mehmet Ali'dir. Sicil No. 1930-1, 2. Tugay Birliği'nde şehit olmuştur.**

Kıbrıs Savaşı

Kıbrıs, 1571 yılında Osmanlı topraklarına dâhil olmuş,ˏ Anadolu'dan getirilen nüfus buraya iskân edilmiştir. 1777 yılında adada, nüfusun en az üçte biri Türk'tür ve gerek nüfusları gerekse sahip oldukları toprak ve kültürleri ile asla azınlık olarak kabul edilmemişlerdir. Osmanlı Devleti'nin Ruslarla 1877-1878 (93 Harbi) Savaşı sırasında güvenlik nedeniyle bu ada, geçici olmak kaydıyla İngiltere'ye verilmiştir. Yapılan Kıbrıs Antlaşması'na göre bu veriliş sadece vekâlet üzerineydi. İngiliz Hükûmeti'nin 27 Kasım 1917'de aldığı kararla birlikte Kıbrıs'ta bulunan Türkler, Osmanlı tabiiyetinden çıkartılmış, bunun üzerine burada yaşayan Osmanlı halkı, buradan göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye'de gelen Türkler, Kıbrıs'a bir daha dönememişlerdir.

Kıbrıs'taki Rumların, tarihî enosis isteklerini gerçekleştirmek için düzenledikleri saldırılar, özellikle 1930'lu yıllara doğru şiddetini arttırınca Türkleri karşılarında bulmuş, ana vatan Türkiye ise Kıbrıslı Türklerin yanında yer almıştır. Rumlar, hayata geçirmek istedikleri enosis fikri için EOKA adında gizli bir örgüt kurmuşlardır. Bütün bu yapılan saldırı ve planlara karşı ise Kıbrıslı Türkler tarafından "Volkan" adında bir teşkilat kurulmuştur. Bu teşkilat daha sonra, "TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı)" olarak aynı amaçla faaliyete geçmiştir. Kıbrıslı Türklerin barış çağrılarına karşı İngiliz polisler, iki kez silahsız Türkler'e hücum etmiş ve 27-28 Ocak 1958'de, yedi şehidimiz olmuş, EOKA'nın saldırılarında birçok Türk hayatını kaybetmiştir. Büyük devletlerin araya girmesi sonucu Zürih ve Londra Antlaşmaları yapılmıştır. Bu antlaşma neticesinde 16 Ağustos 1960 yılında Kıbrıs

Cumhuriyeti kurulmuştur. Federatif ortak bir cumhuriyet olarak kurulmasına rağmen Rum kesimi, şartlara sadık kalmamış, saldırı ve katliamlara devam etmiş, 24 Aralık 1963 günü de 24 Türk'ü şehit etmiş, 40 kişiyi yaralamıştır. Bunun üzerine Türkiye, Türk jetlerini uçurmaya başlamıştır.
Bitmeyen saldırılara karşı Türk Hükûmeti müdahale etmeyi düşünmüştür. Yunan subaylar ve EOKA'cıların Kıbrıs'ta darbe girişiminde bulunması ve İngilizlerin kayıtsız davranması üzerine 20 Temmuz 1974 yılında 1. Kıbrıs Barış Harekâtı başlamış, 22 Temmuz Ateşkesi ile sona ermiştir. Ancak Rum ve Yunan tarafının anlaşmaya uymayıp kural ihlali yapması üzerine 14 Ağustos sabahı 2. Kıbrıs Harekâtı başlamıştır. Nihayet 15 Kasım 1985 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda üstün başarılar gösteren askerlerimize Kıbrıs madalyası verilmiştir. Çeşitli illerden gelerek Kıbrıs'ta şehit olan ve buraya defnedilen şehitlerimizin arasından Kayseri yöresinden toplam dokuz şehit bulunmaktadır.

Kıbrıs Savaşı Şehitlerimiz

1. **Ali Köken (Kayseri/Sarıoğlan, 1951- Kıbrıs, 21 Temmuz 1974). Annesinin adı İnsaf, babasınınki İsmail'dir. Sicil No. 1951-1, Komd. Tug. K.lığı. 1. Komd. tb.1. Bl. K.lığı'nda şehit olmuştur.**
2. **Aziz Bayram Erciyes, (Kayseri/Bünyan, 1954- Kıbrıs, 3 Ağustos 1974). Annesinin adı Mevlüdiye, babasınınki Mustafa'dır. Bekârdı. Bünyan ilçesine defnedilmiştir.**
3. **Erdoğan Yıldız (Kayseri/Tomarza, 1953- Kıbrıs, 22 Temmuz 1974). Annesinin adı Hürü, babasınınki Fettah'tır. Harekât sırasında, stratejik bir tepeye yapılan taarruz esnasında şehit olmuştur. İlkokul mezunu ve bekârdı. KKTC'de bulunan Lefkoşa Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
4. **Kazım Şahin (Kayseri/Tomarza/Ekinli köyü, 1954- Kıbrıs, 22 Temmuz 1974). Annesinin adı Durna, babasınınki Hüsnü'dür. Evliydi. Keskinkaya sırtlarında şehit olmuştur. Kıbrıs Şehitliği 66 No.lu mezara defnedilmiştir.**
5. **Mahmut Nayir (Kayseri, 1952-Kıbrıs, 8 Ağustos 1974). Annesinin adı Saime, babasınınki Mahmut'tur. İlkokul mezunu ve bekârdı. Harekât sırasında Rumlarla çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kıbrıs Şehitler Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
6. **Mehmet Polat (Kayseri/Pınarbaşı, 1954- Kıbrıs, 22 Temmuz 1974). Babasının adı Ali'dir. Sicil No. 1954-1, 28. Tüm. 130. P.a. 2. T6. Bl. K.lığı'na bağlı savaşırken şehit olmuştur.**
7. **Mehmet Kırım (Kayseri, 1962- Kıbrıs, 1983). Annesinin adı Hatice, babasınınki Mustafa'dır. Kayseri/Talas Kıranardı Mahallesi'ne defnedilmiştir.**
8. **Osman Demir (Kayseri/Yeşilhisar, 1953- Kıbrıs, ?). Annesinin adı Ümehan, babasınınki Mehmet Ali'dir. Bekârdı. 50. Piyade Alayı 2. Tabur 4. Bl. Komutanlığı'nda vatani görevini icra ederken şehit olmuştur. Kıbrıs'ta bulunan Kıbrıs şehitliği 158 No'lu mezara defnedilmiştir.**
9. **Yusuf Uğur (Kayseri/Bünyan, 1953- Kıbrıs, 3 Ağustos 1974). Annesinin adı Belgüzar, babasınınki Hasan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Kıbrıs Türk Kuvvetleri alayında görevliyken çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kıbrıs'a defnedilmiştir.**

Kuzey Irak Harekâtları

Türkiye'nin sınırlarını tehdit eden PKK bölücü terör örgütünün sınırlardaki saldırılarına karşı 1993 yılından itibaren Irak'ın kuzeyine operasyon ve harekât düzenlemiştir. Türk Hava Kuvvetleri, PKK'nın Kuzey Irak'taki en büyük kamplarına büyük kayıplar verdirmiştir. 1998 yılında PKK örgütünün ikinci önemli adamı kabul edilen Şemdin Sakık, Genelkurmay Başkanlığı Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın yapmış olduğu "Yarasa Operasyonu"yla, 1999'da ise örgütün elebaşısı Abdullah Öcalan, Kenya'da ele geçirilmiştir. Kayseri ilimiz de Kuzey Irak Harekâtlarında beş şehit vermiştir.

Kuzey Irak Harekâtlarında Şehitlerimiz

1. **Cafer Varol (Kayseri/Sarıoğlan, 1974- Kuzey Irak, 30 Mart 1995). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Süleyman'dır. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Sarıoğlan ilçesine defnedilmiştir.**
2. **Emin Ateş (Kayseri/Talas, 1974- Kuzey Irak, 6 Nisan 1995). Annesinin adı Şerifnaz, babasınınki Ahmet'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Kato Dağı'nda teröristlerle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Talas-Zincidere Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
3. **Faik Doğan (Kayseri/Talas, 1975- Kuzey Irak, 3 Nisan 1997). Annesinin adı Selvi, babasınınki Mithat'tır. İlkokul mezunu ve evli idi. Kuzey Irak'ta gerçekleşen bir operasyonda şehit olmuştur. Kayseri ilinin Talas ilçesine bağlı Kepez köyü mezarlığına defnedilmiştir.**

4. **Tamer Gülveren (Kayseri/Tomarza, 1972- Kuzey Irak, 7 Nisan 1995). Annesinin adı Muhteber, babasınınki Ali'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Kuzey Irak'ta çıkan çatışmada şehit olmuştur. Tomarza ilçesi mezarlığına defnedilmiştir.**
5. **Yusuf Özmen (Kayseri/İncesu/Subaşı köyü, 1987- Kuzey Irak, 23 Şubat 2008). Annesinin adı Cennet, babasınınki Ali'dir. Bekâr olup üç kardeşti. Kuzey Irak sınır ötesi operasyonunda, çatışmada şehit olmuştur. Kayseri İncesu ilçe mezarlığına defnedilmiştir.**

Fırat Kalkanı Harekâtı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınır güvenliği açısından önemli bir harekâttır. 24 Ağustos 2016 tarihinde başlayan bu harekâtın başlangıç olayı Gaziantep'te düzenlenen bir kına gecesi sırasında yapılan terör saldırısıdır. Bu saldırıda, çoğu çocuk olmak üzere 94 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu yaşananların ardından bir grup muhalifin Türk sınırına gelmesi, 22 Ağustos 2016'da DAEŞ terör örgütünün, Gaziantep'in Karakamış ilçesine havan ateşi açması üzerine TSK, karşılık vermiş ve buradaki halk, tahliye edilmiştir. 24 Şubat 2017'den itibaren Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamında bu bölge kontrol altına alınmıştır. Harekât, 29 Mart 2017'de sonlandırılmıştır. Cerablus Çobanbey/El-Bab hattında toplam 216 gün süren operasyonlarda 67 Türk askeri şehit olurken 245 asker, gazi olmuştur. Kayseri ilimiz de bu harekâtta üç şehit vermiştir.

Fırat Kalkanı Harekâtı Şehitlerimiz

1. **Mehmet Kökkaya (Kahramanmaraş/Göksun, 1991- El-Bab, 21 Aralık 2016). Evli ve bir çocuk sahibiydi. Kayseri 1. Komando Tugayı'nda görevliyken Fırat Kalkanı Harekâtı'nın 120. gününde El-Bab civarında terör örgütü DAEŞ militanları tarafından düzenlenen saldırıda şehit olmuştur. Kayseri Garnizon Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
2. **Osman Çelik (Kayseri/Pınarbaşı, 1989- Suriye, 21 Aralık 2016). Annesinin adı Suriye, babasınınki Ali'dir. Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamında Suriye bölgesinde gerçekleştirilen operasyonda şehit düşmüştür. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
3. **Tarık Koçoğlu (Kayseri, 1987- Suriye/El-Bab, 8 Şubat 2017). Annesinin adı Maksude, babasınınki Mustafa'dır. "Fırat Kalkanı Harekâtı" esnasında Suriye/El-Bab bölgesinde DAEŞ terör örgütü mensupları tarafından gerçekleştiren saldırı sonucu şehit olmuştur. Kayseri Hisarcık Mezarlığı'na defnedilmiştir.**

Irkçı-Bölücü Terör Örgütü

Terör ve terörizmin tarihi, günümüzden oldukça eskilere götürülebilir ancak stratejileri bakımından modern çağın bir ürünüdür. Zira teröre sadece askerî alanda bakmak yetersizdir. Bulunduğu ve yaşam alanı olan her yerde sosyal, ekonomik, dinî olarak etkili olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Türkiye, 1980 sonrasında dış destekli ırkçı ve bölücü terörle tanışmıştır. Bütün toplumu derinden etkileyen bu terör olayları, birçok vatandaşın canına mal olmuştur. PKK terör örgütünün kuruluşu, dünya genelinde gençlik hareketinin büyük artış gösterdiği 1970'li yıllara rastlamaktadır. 1980'li yıllara gelindiğinde aynı konu bu kez ırkçı milliyetçi konumunda geliştirilerek devam etmiştir.

Kısaca tarihsel çizgisine baktığımızda 1985-1991 yılları arasında PKK, gücünü sağlamlaştırmaya çalışmış, 1991-1992 yıllarında gücünü sokaklara taşımış, 1992-1993 döneminde kontrolü ele almaya uğraşmış ancak 1995 yılına doğru dengelerin değişimi sonucunda örgüt, düşüşe geçmiş, yeni değişimler ve farklılıklar aradığı göze çarpmıştır. Zira bu durum, 1998-1999 yılında Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla örgütü, kendisini kurtarma projeleri üretmeye sevk etmiştir.

15 Ağustos 1984 günü Türkiye, terör örgütünün iki saat aralıklarla yaptığı saldırılarla yüz yüze gelmiştir. Sayıları otuza yakın terörist, 07.30 saatleri arasından Eruh'a sızmış, askerlere saldırmış ve bir grup, camiyi ele geçirerek eylemleri hakkında halkı bilgilendirmeye çalışmıştır. Çok geçmeden iki saat sonra 18 kişilik bir grup ile Şemdinli'de jandarma binalarına ve ordu evine ateş açmışlardır. Elbette bundan sonraki süreçte örgütün baskınları, saldırıları hiç durmamış ve bölge halkına zarar ziyan vermiş, en önemlisi canlarına kastetmişlerdir. Bu durumun en ilginç yanı ise örgütlerini oluşturmaktaki en önemli amaçları, bağımsız bir Kürdistan kurmak olmasına karşılık Kürt halkını, çoluk çocuk, kadın demeden öldürmeleridir.

1991 yılında Türk ordusu, Irak'ın kuzeyine operasyon düzenlemeye başlamıştır. 1992-1993 yılının zayiatlarını toparlamaya çalışmış ve ateşkes imzalamıştır. Ateşkes antlaşması imzalanmasına rağmen örgüt boş durmamış,

her anı değerlendirmiş ve 1993 yılında PKK Elazığ-Bingöl karayolunda silahsız 33 askeri şehit etmiştir. 1993 yılında 1.249 sivil vatandaş öldürülmüş, 1.389 sivil de yaralanmıştır. 1999 yılında örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve Türkiye'ye teslim edilmesi ile PKK'nın terör faaliyetleri çok düşük seviyelere inmiştir 1999-2004 yılları arasında binlerce PKK'lı, örgütten kaçarak Irak'ın kuzeyine sığınmış olmasına rağmen 3.000'e yakın terörist, örgütte kalmıştır. 2005 yılında tekrar şiddetlenen bu terör olayları, günümüzde de devam etmektedir.

Irkçı-Bölücü Terör Örgütü Şehitlerimiz

1. **Abdullah Şanlı (Kayseri/Yahyalı, 1971- Tunceli/Kutudere, 27 Ekim 1994). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Ali'dir. Bekâr ve lise mezunuydu. Tunceli Kutudere mevkisinde yapılan bir operasyonda silahlı çatışmada şehit olmuştur. Yahyalı Kavacık köyünde defnedilmiştir.**
2. **Abdullah Şaşdım (Kayseri/Sarız, 1977- Diyarbakır/Dicle, 4 Ağustos 2007). Annesinin adı Hatice, babasınınki Hasan'dı. Evliydi. PKK'lı teröristlerin uzaktan kumanda ile bomba patlatması sonucu şehit olmuştur. Kartal Şehitliği Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
3. **Abuzer Doğan (Kayseri, 1993- Tendürek Dağı/Gülizar Adası, 26 Mayıs 2017). Evliydi. Gülizar Adası mevkisinde arama tarama faaliyeti sırasında teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
4. **Âdem İlkkılıç (Kayseri/Yahyalı, 1974- Batman, 28 Eylül 2011). Annesinin adı Fatma, babasınınki Mehmet'tir. Evli ve iki çocuk babasıydı. 26 Eylül 2011 günü saat 23.00 sıralarında Batman il merkezinde PKK terör örgütüyle yapılan çatışmada ağır yaralı olarak kaldırıldığı hastanede şehit olmuştur. Memleketi Yahyalı ilçesinin 100. Yıl Mahallesi Kitirli Aile Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
5. **Ahmet Başpınar (Kayseri/Kıranardı beldesi, 1975- Şırnak/Akdizgin mevki, 15 Temmuz 1997). İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle girdiği çatışmada şehit oldu. Kıranardı Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
6. **Ahmet Dursun (Kayseri/Sarız/Damızlık köyü, 1987- Hakkâri/Şemdinli, 8 Haziran 2008). Annesinin adı İnsaf, babasınınki Ali'dir. Bekârdı. Teröristlerle girişilen operasyonda mayın patlaması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Sarız ilçesi Damızlık köyüne defnedilmiştir.**
7. **Ahmet İnci (Kayseri/Yeşilhisar 1972- Şırnak/Yaylatepe mevki, 5 Ekim 1993). Annesinin adı Rafet, babasınınki Osman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle yaşanan çatışmada şehit oldu. Mezarı Kartal Şehitliği'ndedir.**
8. **Ahmet Kandemir (Kayseri, 1975- Şırnak Toptepe mevki, 31 Ocak 1996). Annesinin adı Firdevs, babasınınki Kenan'dır. Ateşli çatışma sonucu şehit olmuştur.**
9. **Ali Erdem (Kayseri/Tomarza, 1971- Hakkâri/Çukurca, 25 Ekim 1991). Annesinin adı Cennet, babasınınki H. Mustafa'dır. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.**
10. **Ali Kıvanç (Kayseri/İncesu, 1976- Şemdinli/Dağlıca, 18 Temmuz 1997). Annesinin adı Fatma, babasınınki Durmuş'tur. İlkokul mezunu ve bekârdı. 1976/3 tertip olarak vatani görevini yaparken bir operasyonda hain teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. İncesu ilçesi Süksün beldesi mezarlığına defnedilmiştir.**
11. **Arda Şen (Kayseri/Pınarbaşı, 1985- Diyarbakır/Lice, 24 Eylül 2016). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Hayrettin'tir. Bekârdı. Bayrak-21 Müşterek Özel Birlik Operasyonu esnasında bir grup PKK'lı teröristle çıkan silahlı çatışmada baş bölgesinden yaralanarak olay yerinde şehit olmuştur. 25 Eylül 2016 tarihinde Malak Mahallesi Mezarlığı'na defnedildi.**
12. **Ayhan Işık (Kayseri/Bünyan, 1977- Şırnak/Akdizgin mevki, 3 Temmuz 1999). Annesinin adı Ayten, babasınınki Yıldırım'dır. Silahlı çatışmada şehit olmuştur. Bünyan ilçe mezarlığına defnedilmiştir.**
13. **Ali Taşöz (Kayseri/Develi, 1996- Suriye/İdlib, 27 Şubat 2020). Babasının adı Hüseyin'dir. Suriye/İdlib-Gerginliği Azaltma Bölgesinde rejim unsurları tarafından gerçekleştirilen çok namlulu roket atar, havan, topçu ve uçak saldırısı sonucu şehit olmuştur. Kayseri Develi Şehir Mezarlığı'nda defnedilmiştir.**
14. **Bekir Erciyes (Kayseri/Felahiye, 1984- Tunceli/Kırmızıdere mevki, 3 Eylül 2011). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Ali'dir. Evliydi. Tunceli Geyiksuyu Jandarma Tabur Komutanlığınca yapılan arama tarama çalışmaları sırasında Kırmızıdere mevkisinde bölücü terör örgütü mensuplarınca kurulan pusuda açılan ateş sonucunda şehit olmuştur. Kayapınar köyü mezarlığına defnedilmiştir.**
15. **Bekir Öztürk (Kayseri/Bünyan, 1971- Bingöl/ Genç/SuverenAslantepe mevki, 10 Haziran 1995). Annesinin adı Gülhan, babasınınki Necmettin'dir. Kara Harp Okulu mezunu ve bekârdı. Vatan haini teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. Bünyan ilçesi Şehitler Mezarlığı'na defnedilmiştir.**

16. Bekir Yeşilyurt (Kayseri/Felahiye, 1987- Hakkâri/Şemdinli/Umurlu, 23 Ağustos 2012). Annesinin adı Zayime, babasınınki Ali'dir. Umurlu bölgesinde terör örgütüyle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Felahiye ilçesi Kuruhüyük köyü mezarlığına defnedilmiştir.
17. Basri Demirel (Kayseri, 1992- Hatay, 31 Ocak?). Annesinin adı Hatice, babasınınki Hacı'dır. Suriye İdlib Ebu Zahir tren yolunda, gerginliği azaltma bölgesinde terörist saldırıda yaralandı. Hatay Bölge Hastanesinde tedavi altına alınan Demirel, tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak şehit olmuştur. Mahalle mezarlığına defnedilmiştir.
18. Bezayim Yıldırır (Kayseri/Yahyalı, 1965- Hakkâri/Şemdinli, 1989). Annesinin adı Memnune, babasınınki Salih'tir. Bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit düşmüştür. Konya ilinin Ereğli ilçesi Abbuder Mezarlığı'na defnedilmiştir.
19. Birol Bulut (Kayseri/Felahiye, 1973- Siirt/Pervari/Doğanca köyü, 6 Mart 1994). Annesinin adı Hayriye, babasınınki Mevlit'tir. Lise mezunu ve bekârdı. El bombası patlaması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
20. Birol Mutlu (Kayseri/Pınarbaşı, 1976- Hakkâri/Yüksekova/Dağlıca, 10 Mayıs 2010). Annesinin adı Zümrüt, babasınınki Ahmet'tir. Evli ve iki çocuğu vardı. PKK'lıların hazırladığı el yapımı tuzaklı bombanın infilak etmesi sonucu şehit olmuştur. Hunat Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
21. Burhan Kaplan (Kayseri, 1985- Diyarbakır/Sur, 25 Şubat 2016). Annesinin adı Hacıkadın, babasınınki Aytuner'dir. Bekârdı. Teröristlerle girilen çatışmada ağır yaralanmış, hastanede şehit olmuştur. Ağırnas kasabası mezarlığına defnedilmiştir.
22. Bülent Demir (Kayseri/Sarıoğlan, 1974- Şırnak/İdil, 4 Ağustos 1994). Annesinin adı Zeynep, babasınınki Veli'dir. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.
23. Bülent Doğan (Kayseri, 1975- Batman/Gercüş/Mava Dağı, ?). Annesinin adı Zeynep, babasınınki Hacı'dır. Ormanlık alanda arama faaliyetleri yapan askerlerle PKK'lı teröristler arasında çıkan çatışmada şehit olmuştur. Garnizon şehitliğine defnedilmiştir.
24. Bülent Yılmaz (Kayseri, 1976- Siirt/Eruh, 18 Haziran 1997). Annesinin adı Fazilet, babasınınki Ahmet'tir. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
25. Bünyamin Güzel (Kayseri/Yeşilhisar, 1977- Bingöl/Yayladere, 16 Kasım 2006). Annesinin adı Elif, babasınınki Ahmet'tir. Evli ve iki çocuk babasıydı. Teröristlerle yapılan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
26. Celil Sarıkaya (Kayseri/Yahyalı, 1973- Şırnak/Beytüşşebap, 20 Haziran 1994). Annesinin adı Fındık, babasınınki Abdullah'tır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Yahyalı-Yenice Mezarlığı'na defnedilmiştir.
27. Cengiz Sabuncu (Kayseri, 1970- Hakkâri/Çukurca, 25 Ekim 1991). Annesinin adı Saniye, babasınınki Mustafa'dır. Çayırlı Karakolunun basılması sonucu şehit olmuştur. 500 kişilik bir grupla baskına gelen terör örgütü 17 askerimizi şehit etmiştir.
28. Cengiz Timurcuoğlu (Kayseri, 1971- Bingöl/Hani, 11 Aralık 1992). Annesinin adı Fevziye, babasınınki Osman'dır. Ortaokul mezunu ve bekârdı. İntikal sırasında bölücü terör örgütüne karşı sürdürülen operasyonlar sırasında şehit olmuştur.
29. Cengiz Topel İncetürkmen (Kayseri, 1973- Van/Başkale, 2 Temmuz 1994). Annesinin adı Fatma, babasınınki Şerafettin'tir. Teröristlerle çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
30. Cuma Şahin (Kayseri/Develi, 1974- Tunceli/Malazgirt/Kıldere mevki, 8 Ağustos 1995). Annesinin adı Şadiye, babasınınki Osman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle yapılan çatışma sonucunda şehit olmuştur. Develi Gümüşören Mezarlığı'na defnedilmiştir.
31. Cüneyt Deveci (Kırklareli/Pınarhisar, 1966- Ağrı, 24 Ağustos 1993). Annesinin adı Semiha, babasınınki Yunus'tur. Kayseri iline kayıtlıdır. Bölücü terör örgütüyle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur.
32. Duran Bayram (Kayseri, 1977- İstanbul/Halkalı, 22 Haziran 2010). Annesinin adı Kudret, babasınınki Hüseyin'dir. Evli ve bir çocuk babasıydı. Askerî personeli taşıyan servis otobüsüne PPK'lı teröristlerce yapılan bombalı saldırı sonucunda şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
33. Durmuş Tarım (Kayseri/Sarız, 1971- Şırnak/Uludere/Taşdelen Işıkveren mevki, 15 Mayıs 1992). Annesinin adı Fatiş, babasınınki Ramazan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. Kayseri ili Sarız ilçesine bağlı Kemer köyü mezarlığına defnedilmiştir.

34. Efkan Cengiz (Kayseri/Tomarza, 1975- Yüksekova/Yediveren Vadisi/Mirdavut mevki, 2 Ekim 1998). Annesinin adı Zeynep, babasınınki Raşit'tir. Kara Harp Okulu mezunu ve bekârdı. Hakkâri Yüksekova Özel Harekât Grup Komutanlığı'nda görev yaparken Mirdavut mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Tomarza ilçesi İncili köyü mezarlığına defnedilmiştir.
35. Emin Urhan (Kayseri/Tomarza, 1982- Gültepe mevki, 20 Mayıs 2003). Annesinin adı Hayriye, babasınınki Hasan'dır. Silahlı bir çatışmada şehit olmuştur. Kayseri'nin Tomarza ilçesine defnedilmiştir.
36. Enes Bediz (Kayseri/Bünyan, 1967- Erzincan/Çağlayan kırsalı, 28 Eylül 1994). Annesinin adı Resmiye, babasınınki Abdullah'tır. Lise mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Teröristlerle girilen çatışmada bir el bombası atılması sonucunda şehit olmuştur. Bünyan ilçe mezarlığına defnedilmiştir.
37. Eyyüp Gergin (1996- Kuzey Irak, 23 Mayıs 2021). Annesinin adı Nihal, babasınınki Murat'tır. Kuzey Irak Pençe-Yıldırım Harekâtı'nda yaralanarak şehit olmuştur.
38. Eyüp Yabangülü (Kayseri/Sarıoğlan, 1986- Tunceli/Pülümür, 4 Haziran 2007). Annesinin adı Hatice, babasınınki Zeki'dir. Bekârdı. Tunceli Pülümür İlçe Jandarma Karakolu'nda vatani vazifesini yapmaktayken teröristlerin karakola saldırısı sonucu şehit olmuştur.
39. Fahrettin Livçalkan (Kayseri/Melikgazi, 1993- Hakkâri/Çukurca, 4 Eylül 2016). Annesinin adı Arzu, babasınınki Mustafa'dır. Dağtepe bölgesinde PKK'lılarla çıkan çatışmada şehit olmuştur.
40. Faruk Şahinkaya (Kayseri, 1979 Şırnak/Uludere/Ballı mevki, 17 Eylül 1999). Annesinin adı Huri, babasınınki Bekir'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Mayına bastığı için şehit olmuştur. Kayseri'de defnedilmiştir.
41. Fatih Bedir (Kayseri/Pınarbaşı, 1971- Bingöl/Ilıcılar, 8 Ağustos 1991). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Ömer'dir. Afyon İl Jandarma Okulu mezunudur. Bekârdı. Çatışmada şehit olmuştur.
42. Fatih Karakılıç (Kayseri/Talas, 1969- Hakkâri/Çukurca, 16 Eylül 1993). Annesinin adı Hatice, babasınınki Burhanettin'tir. Ankara Jandarma Astsubay Okulu mezunudur. Bekârdı. Hakkâri Dağ ve Komando Tugay Komutanlığı'nda görevliyken çatışmada şehit olmuştur.
43. Fatih Yöntem (Kayseri/Yahyalı, 1965- Mardin/Savur mevki, 15 Nisan 1992). Annesinin adı Hatice, babasınınki Durmuş Ali'dir. Evli, bir kız çocuğu babası ve lise mezunuydu. PKK'lı teröristler tarafından kaçırılıp işkence edilerek şehit edilmiştir.
44. Ferhat Doğan (Kayseri/Develi, 1975- Tunceli/Nazimiye, 15 Temmuz 1996). Annesinin adı Şerife, babasınınki Recep'tir. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri ilinin Develi ilçesinde defnedilmiştir.
45. Ferhat Kaplangiray (Kayseri/Yahyalı, 1988- Hakkâri/Şemdinli, 12 Eylül 2012). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Cezmi'dir. Bekârdı. PKK'lı teröristlerle güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada ağır yaralanarak şehit olmuştur. Yahyalı ilçesi Burhaniye köyü mezarlığına defnedilmiştir.
46. Fikret Tunç (Kayseri/Akkışla, 1973- Bingöl- Doludere köyü, 25 Ağustos 1996). Annesinin adı Kamer, babasınınki Süreyya'dır. Uzman çavuş okulu mezunu, evli ve bir çocuk babasıydı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Akkışla Mezarlığı'na defnedilmiştir.
47. Fuat Vurgan (Kayseri, 1970- Batman/Sason/Acar köyü 15 Aralık 1993). Annesinin adı Sebahat, babasınınki Yusuf'tur. Çankırı Astsubay Hazırlama Okulu mezunu, bekâr ve iki kardeşi vardı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
48. Furkan Hamamcı (Kayseri, 1994- Hakkâri/Çukurca/Şimil sırtı, 8 Ekim 2016). Annesinin adı Hatice, babasınınki Halil'dir. Bekârdı. Şehit P. As. Kd. Çvş. Bahri Uçuş Operasyonu sırasında el bombası patlaması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
49. H. Sait Sönmez (Kayseri 1975- Hakkâri/Çukurca/Çayırlı köyü, 26 Temmuz 1996). Annesinin adı Esma, babasınınki Kahraman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Marik Dağı Çayırlı Karakolunu koruma görevi esnasında teröristlerle çıkan çatışmada 16 asker arkadaşıyla birlikte şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
50. Hacı Aydıncı (Kayseri/Hacılar 1974- Siirt/Okçular mevki, 7 Temmuz 1995). Annesinin adı Emine, babasınınki Ahmet'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Hacılar aile mezarlığına defnedilmiştir.
51. Hacıbey Kaya (Kayseri/Sarıoğlan, 1961- İstanbul, 5 Nisan 1991). Annesinin adı Yadigâr, babasınınki Mehmet'tir. Evli ve iki çocuk babasıydı. İstanbul'da sabah göreve giderken terör örgütü tarafından pusuya düşürülmüş ve şehit edilmiştir. Sarıoğlan ilçe mezarlığına defnedilmiştir.
52. Hakan Salma (Kayseri 1980- Tunceli/Ovacık, 14 Temmuz 2001). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Ahmet Turan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Operasyonda şehit olmuştur. Kayseri ilinin Kıranardı kasabasına defnedilmiştir.

53. **Haldun Ateş (Kayseri/Develi 1973- Hakkâri/Beytüşşebap, 9 Ağustos 1994). Annesinin adı Güllü, babasınınki Ali'dir. Meslek lisesi mezunu ve bekârdı. PKK'lı teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Develi Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
54. **Halil Tunç (Kayseri/Sarız 1966- Şırnak, 23 Aralık 1996). Annesinin adı Lütfiye, babasınınki Mehmet'tir. Uzman çavuş okulu mezunu ve bekârdı. Yol kontrol görevi sırasında el bombasının patlaması sonucu şehit olmuştur. Kayseri ilinin Sarız ilçesine defnedilmiştir.**
55. **Haluk Sarıbal (Kayseri/Yahyalı, 1978- Şırnak/İkizce, 10 Mart 1999). Annesinin adı Meryem, babasınınki Mehmet'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Yahyalı ilçesine defnedilmiştir.**
56. **Hanefi Usta (Kayseri/Develi, 1972- Diyarbakır/Kulp, 26 Mart 1994). Annesinin adı Fatma, babasınınki Zübeyir'dir. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.**
57. **Harun Batı (Kayseri/Develi, 1969- Şırnak, 21 Haziran 1989). Annesinin adı Hanife, babasınınki İsmail'dir. İlkokul mezunu, evli ve bir çocuk babasıydı. Görevden gelirken teröristlerle girdikleri çatışma esnasında şehit olmuştur. Develi ilçesi Yaylacık köyüne defnedilmiştir.**
58. **Harun Yararbaş (Kayseri/Talas, 1975- Hatay/Dörtyol, 7 Temmuz 1996). Annesinin adı Necmiye, babasınınki Süleyman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. Talas ilçesi Çevlik köyü mezarlığına defnedilmiştir.**
59. **Hasan Şahan (Kayseri/Develi/Yukarı Develi (Güney Yukarı) Mahallesi, 1970- Hakkâri/ Yüksekova/Bostanlı köyü, 1995). Annesinin adı Nazife, babasınınki Veysel. Köy araması esnasında teröristlerin kurmuş olduğu pusuya düşerek şehit olmuştur.**
60. **Hatem Uzunoğlu (Kayseri/Talas, 1973- Bitlis/Mutki, 13 Ağustos 1994). Annesinin adı Emine, babasınınki Aydemir'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. PKK mensuplarına karşı yürütülen operasyonlar sonucunda şehit düşmüştür.**
61. **Hayrullah Polat (Kayseri/Pınarbaşı 1962- Bingöl, 29 Ekim 1988). Annesinin adı Selvi, babasınınki Kadir'dir. Lise mezunu, evli ve bir kız çocuğu babasıydı. Teröristler tarafından pusuya düşürülmüş ve çatışmada şehit olmuştur.**
62. **Hayrullah Dünya (Kayseri/Hisarcık beldesi, 1974- Şırnak/Cudi Dağı, 19 Aralık 1994). Annesinin adı Hikmet, babasınınki İsmail'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Nöbet esnasında teröristlerin ateş etmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Hisarcık Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
63. **H. İbrahim Yılmaz (Kayseri/Tomarza, 1965- Siirt/Şirvan/Cevizli mevki, 1 Ağustos 1994). Annesinin adı Emine, babasınınki Ali'dir. Astsubay okulu mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Bertefin Tepesi'nde çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur.**
64. **İbrahim Albayrak (1996- Suriye/İdlib, 10 Şubat 2020). Annesinin adı Güler, babasınınki Bayram'dır. İdlib bölgesinde rejim güçleri tarafından yapılan yoğun topçu atışı sonucu şehit olmuştur. Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
65. **İbrahim Akarsu (Kayseri/Tomarza, 1990- Hakkâri/Çukurca/Çığlı bölgesi, 13 Mayıs 2016). Annesinin adı Türkan, babasınınki Ahmet'tir. PKK mensuplarına yönelik yapılan operasyon sırasında çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
66. **İhsan Kemik (Kayseri, 1970- Şırnak, 14 Eylül 1994). Annesinin adı Döndü, babasınınki Ali'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.**
67. **İsmail Mavitaş (Kayseri/Yahyalı, 1982- Diyarbakır/Bağlar, 4 Kasım 2016). Annesinin adı Hatice, babasınınki Cemal, eşinin adı Gülçiçek'tir. Teröristlerce gerçekleştirilen patlama sonucu şehit olmuştur. Yahyalı Merkez Camii'nden kaldırılarak Yerköy Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
68. **İsmet Bülbül (Kayseri/Sarız, 1971- Şırnak/Fındıklı, 3 Mayıs 1992). Annesinin adı Fadime, babasınınki Hasan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Görevliyken teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Sarız ilçesinin Tavla köyüne defnedilmiştir.**
69. **İsmet Özdemir (Kayseri/Develi, 1970- Hakkâri/Çukurca, 25 Ekim 1991). Annesinin adı Dürdane, babasınınki Yaşar'dır. İlkokul mezunu ve boşanmıştı, bu evliliğinden bir çocuk sahibiydi. Teröristlerle çıkan çatışmada, terhisine beş gün kala şehit olmuştur. Develi ilçesi Hoşça köyüne defnedilmiştir.**
70. **Kâmil Keleşoğlu (Kayseri, 1970- Hakkâri/Çukurca, 21 Haziran 1995). Annesinin adı Fatma, babasınınki Refik'tir. Açık öğretim fakültesi mezunudur. Çatışma esnasında şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.**

71. Kemal Ergen (Kayseri/Mimarsinan kasabası, 1973- Şırnak/Karageçit köyü, 13 Mayıs 1994). Annesinin adı Hanife, babasınınki Salih'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Mardin/Midyat'ta görevliyken Şırnak iline gönderilmiştir. Karageçit köyünde görevi esnasında şehit olmuştur. Mimarsinan beldesi mezarlığına defnedilmiştir.
72. Kemal Koçyiğit (Kayseri/Melikgazi, 1982- Tunceli/Nazimiye, 1 Mayıs 2010). Annesinin adı Nazmiye, babasınınki Mustafa'dır. Evliydi. Sarıyayla Jandarma Karakoluna düzenlenen terörist saldırısında şehit düşmüştür. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
73. Kenan Acılar (Kayseri, 1971- Tunceli/Nizamiye/Doğanbaba mevki, 15 Temmuz 1996). Annesinin adı Fatma, babasınınki Mustafa'dır. Kara Harp Okulu mezunu olup bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
74. Kürşat Çağıran (Kayseri/Felahiye, 1971- İstanbul/Bahçelievler, 1 Nisan 2001). Annesinin adı Bahriye, babasınınki Bayar'dır. Evli ve üç çocuk babasıydı. Görev yaptığı ekip aracına DHKP/C'li teröristin yaptığı saldırıda silahla vurularak ağır yaralanmış ve yaralanmaya bağlı, beyin kanaması sonucu şehit olmuştur.
75. M. Eyyub Darendelioğlu (Kayseri/Melikgazi, 1982- Hakkârî/Şemdinli, 11 Eylül 2011). Annesinin adı Meral, babasınınki Ahmet'tir. Bekârdı ve iki kardeşi vardı. Hakkârî/Şemdinli'de bulunan merkez emniyet ve askerî birimlerine PKK'lı teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Hunat Camii'nde kılınan öğle namazından sonra Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
76. Mahmut Çoban (Kayseri/Düver köyü, 1976- Kars/Digor, 8 Mart 1995). Annesinin adı Selver, babasınınki Hasan'dır. Askerî lise mezunudur. Kars Digor'da şehit olmuştur.
77. Mahmut Paşayiğit (Kocasinan, 1970- Bingöl/Genç/Karcı köyü, 27 Ocak 1991). Annesinin adı Hafıza, babasınınki Mehmet'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Bir grup teröristin motorlu devriyeye kurduğu pusu neticesinde şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
78. Mahmut Yıldırım (Kayseri, 1989- Mardin-Diyarbakır karayolu, 15 Mart 2017). Annesinin adı Sevim, babasınınki Necati'dir. Evliydi. PKK'lı teröristlerin araçlarına yaptıkları saldırı sonucu olay yerinde hayatını kaybetmiştir. Kalem Kırdı Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
79. Mehmet Alda (Kayseri, 1993- Şırnak-Van Karayolu, 26 Eylül 2016). Annesinin adı Kiraz, babasınınki Ömer'dir. Bekârdı. Şırnak-Van Karayolu yapım çalışmaları nedeniyle alınan emniyet tedbirleri esnasında bölücü terör örgütünden bir grup tarafından çıkarılan çatışmada şehit olmuştur. 27 Ağustos 2016 günü Kalemkırdı Camii'nde kılınan öğle namazından sonra Talas ilçesi Örencik Mahallesi Mezarlığı'na defnedilmiştir.
80. Mehmet Güngördü (Kayseri/Yeşilhisar, 1984- Şırnak, 9 Şubat 2016). Annesinin adı Zeliha, babasınınki Durmuş'tur. Evli ve iki kardeş sahibiydi. PKK'lı teröristlerce düzenlenen roketatarlı saldırı sonucu yaralanmış ve kaldırıldığı Şırnak Devlet Hastanesinde şehit olmuştur. Kayseri Yeşilhisar Güzelöz köyü camisinde kılınan ikindi namazına müteakip Güzelöz köyündeki mezarlığa defnedilmiştir.
81. Mehmet Polat (Kayseri/Sarız, 1990- Mardin/Nusaybin, 2 Nisan 2016). Annesinin adı Yıldız, babasınınki Aslan'dır. Bekârdı. İlçe merkezinde yürütülen operasyonlar sırasında yapılan bina kontrolünde PYD'li teröristlerin saldırısı neticesinde binada oluşan göçük sonucu şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
82. Mehmet Tavsel (Kayseri, 1971- Hakkârî/Şemdinli/Derecik mevki, 29 Eylül 1992). Annesinin adı Gülhan, babasınınki Şükrü'dür. Ortaokul mezunu ve bekârdı. PKK'lı teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. Kayseri'de aile mezarlığına defnedilmiştir.
83. Mehmet Ünal (Kayseri/Melikgazi, 1970- Hakkârî/Çukurca/Çayırlı mevki, 25 Ekim 1991). Annesinin adı Esma, babasınınki Ali'dir. Lise mezunu ve evliydi. Teröristlerce çıkarılan silahlı saldırıda şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitler Mezarlığı'nda defnedilmiştir.
84. Metin Erdamar (Kayseri, 1970- Kahramanmaraş/Afşin/Dereboyu köyü, 19 Haziran 1992). Annesinin adı Şadime, babasınınki İsmail'dir. Jandarma okulu mezunu ve bekârdı. Pusu görevi yürütürken teröristlerce Domuzdere mezrasında şehit edilmiştir. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
85. Murat Dağdelen (Kayseri/Develi, 1975- Diyarbakır/Lice kırsalı, 7 Nisan 1996). Annesinin adı Hamiyet, babasınınki Ramazan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. Develi ilçesinde defnedilmiştir.
86. Murat Ekinci (Kayseri/Pınarbaşı köyü, 1976- Iğdır/Aralık, 27 Eylül 1997). Annesinin adı Resmiye, babasınınki Duran Gazi'dir. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Operasyonda şehit olmuştur. Pınarbaşı ilçesi Tersakan köyü mezarlığına defnedilmiştir.

87. Murat Erdem (Kayseri/Yeşilhisar, 1984- Amasya/Taşova/Çiğdemlik köyü, 9 Nisan 2012). Annesinin adı Sare, babasınınki Emin'dir. Bekârdı. Zana Köprüsü mevkisinde yol kenarına yerleştirilen patlayıcının infilak etmesi neticesinde beş asker şehit olmuştur. Yeşilhisar Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
88. Murat Morkoç (Kayseri/Bünyan, 1973- Hakkâri/Çukurca, 24 Ekim 1994). Annesinin adı Hatice, babasınınki Binali'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Pirinçeken Karakolunda teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Bünyan ilçe mezarlığına defnedilmiştir.
89. Murat Özçelebi (Kayseri/Ağırnas, 1972- Van/Çıtak bölgesi, 15 Eylül 1993). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Vahit'tir. Lise mezunu olup bekârdı. Silahlı çatışmada şehit olmuştur. Ağırnas Kasabası Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
90. Murat Yeşilak (Kayseri/Felahiye köyü, 1971- Van/Gürpınar, 22 Ağustos 1996). Annesinin adı Tenzile, babasınınki Beşir'dir. Evli ve lise mezunuydu. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Felahiye ilçesi Mezarlığı'na defnedilmiştir.
91. Musa Koca (Kayseri/Kıranardı kasabası, 1971- Diyarbakır/Ergani, 27 Ağustos 1992). Annesinin adı Nermin, babasınınki Ramazan'dır. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Kulp İstihkâm Tabur Komutanlığı'nda görevliyken Ergani/Kulp yolunda teröristlerce pusuya düşürülerek şehit olmuştur. Kayseri, Şehit Musa Koca ile birlikte Cumhuriyet tarihinde PKK terör örgütüne 22. şehidini vermiştir. Kıranardı kasabası mezarlığına defnedilmiştir.
92. Musa Yüce (Kayseri/Bünyan, 1984- Diyarbakır/Sur, 4 Ocak 2016). Annesinin adı Şerife, babasınınki Halis, eşinin adı Hatice'dir. Üniversite mezunu ve iki çocuk babasıydı. İngilizce öğretmenliği mezunu olan Yüce, atanamayınca polislik mesleğine geçmişti. PKK terör örgütü tarafından düzenlenen operasyonda ağır yaralanmış, tüm müdahalelere rağmen kurtarılamamış ve şehit olmuştur. Büyüktuzhisar Mezarlığı'na defnedilmiştir.
93. Mustafa Aydemir (Kayseri/Pınarbaşı/Aslanbeyli köyü, 1939- Siirt, 7 Ağustos 1969). Annesinin adı Sultan, babasınınki Halil'dir. Evliydi. Silahlı çatışmada şehit olmuştur. Pınarbaşı ilçesi Aslanbeyli köyünde defnedilmiştir.
94. Mustafa Aydın (Kayseri/Yahyalı, 1991- Diyarbakır, 27 Haziran 2012). Annesinin adı Havva, babasınınki Mehmet'tir. Bekârdı. Siirt/Eruh Bilgili üst bölgesinde güvenlik güçleriyle teröristler arasında çıkan silahlı çatışmada ağır yaralanmış, kaldırıldığı Diyarbakır Askerî Hastanesinde aynı gün şehit olmuştur. Kayseri'nin Yahyalı ilçesi Senirköy mezarlığına defnedilmiştir.
95. Mustafa Bozoğlu (Kayseri/Bünyan/Köprübaşı köyü, 1967- Şırnak, 6 Ekim 1987). Annesinin adı Fatma, babasınınki Hüseyin'dir. Bekârdı. Cudi Dağı'nda PKK'lı teröristlerle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Bünyan ilçesinin Köprübaşı köyüne defnedilmiştir.
96. Mustafa Bulut (Kayseri/Kocasinan, 1989 - Hakkâri/Şemdinli, 29 Temmuz 2011). Annesinin adı Esma, babasınınki Ömer Osman'dır. Nüfusa, Sivas Şarkışla Yüreğil köyünde kayıtlıdır. Bekârdı. Teröristlerle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
97. Mustafa Durna (Bünyan/Süksün kasabası, 1968- Mardin/Gercüş, 22 Mart 1989). Annesinin adı Fatma, babasınınki Süreyya, eşinin adı Türkan'dır. İlkokul mezunudur. Palamut Jandarma Karakolu'nda görevliyken teröristlerle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Bünyan ilçesi Süksün kasabası mezarlığına defnedilmiştir.
98. Mustafa Gusül (Kayseri/Yahyalı, 1961- Bingöl, 21 Haziran 1995). Annesinin adı Fatma, babasınınki Hayrullah'tır. Lise mezunu olup evli ve bir kız çocuğu babasıydı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.
99. Mustafa Nane (Kayseri/Yahyalı, 1985- Şırnak/Uludere, 31 Mayıs 2006). Annesinin adı Hatun, babasınınki Bahri'dir. Teröristlerle girilen çatışmada şehit olmuştur. Yahyalı ilçesi Derebağ köyüne defnedilmiştir.
100. Mustafa Sezgin (Kayseri/Tomarza, 1976- Hakkâri/Yüksekova, 2 Nisan 2016). Annesinin adı Elif, babasınınki Musa'dır. Evli ve üç çocuk babasıydı. 8 Mart 2016 tarihinde geçici görevle gittiği Hakkâri/Yüksekova'da terör örgütüne yönelik yapılan operasyonda şehit olmuştur. Kayseri ili Tomarza ilçesi Karapınar Mahallesi Mezarlığı'na defnedilmiştir.
101. Mustafa Şahin (Kayseri/Sarız, 1971- Siirt/Eruh, 31 Temmuz 1995). Annesinin adı Halime, babasınınki Hacı'dır. Lise mezunu ve evliydi. BRT-80 aracının mayına basması sonucu şehit olmuştur. Sarız ilçesi Altısöğüt köyü mezarlığına defnedilmiştir.

102. Mustafa Şimşek (Kayseri, 1963- Şırnak, 5 Aralık 1988). Annesinin adı Asiye, babasınınki Ahmet'tir. Kara Harp Okulu mezunu ve bekârdı. Çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

103. Mustafa Topçuoğlu (1974 Hatay/İskenderun (Nüfus kaydı: Kayseri/Sarıoğlan/Karaözü) - Hakkâri/Çukurca, 4 Temmuz 1996). Annesinin adı Hatice, babasınınki Mahmut'tur. Lise mezunu ve bekârdı. Görev yaptığı Çayırlı Karakolu'nun teröristler tarafından basılması sonucu çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri/Sarıoğlan ilçesi Karaözü Mahalle Mezarlığı'na defnedilmiştir.

104. Mustafa Yılmaz (Nevşehir/Gülşehir, 1965- Şırnak, 6 Mayıs 1997). Annesinin adı Perihan, bababınınki Şahin'dir. Polis okulu mezunu ve evliydi. Görevliyken çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

105. Muzaffer Can Ersoy (Kayseri, 1990- Diyarbakır/Sur, 6 Eylül 2015). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Paşa'dır. Üniversite mezunu olup evli ve bir kız çocuğu babasıydı. Görevdeyken kobra aracına, teröristlerin gerçekleştirdiği roketli ve uzun namlulu silahlarla yapılan saldırı sonucu, olay yerinde şehit olmuştur. Kayseri'nin Bünyan ilçesinde defnedilmiştir.

106. Mücahit Sinirtepe (Kayseri, 1995- Suriye, 11 Eylül 2021). Annesinin adı Suzan, babasınınki Faruk'tur. İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi'nde arama tarama faaliyeti sonrası askerî birliğe düzenlenen saldırıda şehit olmuştur.

107. Müsellim Ünal (Kayseri/Develi, 1992- Kömür beldesi/Boğazköyü/Kurk mezrası/Derinsu mevki, ?). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Yusuf'tur. Lise mezunu ve bekârdı. PKK'lı teröristlerle jandarma arasında çıkan çatışmada şehit olmuştur. Develi ilçesi Kulpak Mezarlığı'na defnedilmiştir.

108. Namık Durmaz (Kayseri, 1982- Bingöl/Yayladere, 21 Ekim 2002). Annesinin adı Şaziye, babasınınki Saim'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.

109. Nazmi Kapucu (Kayseri/Tomarza, 1978- Hakkâri/Çukurca/Çığılıüs bölgesi, 13 Mayıs 2016). Annesinin adı Naime, babasınınki Muzamettin'dir. Evliydi. Bölücü terör örgütü mensuplarına yönelik yapılan operasyon sırasında PKK mensuplarıyla girilen çatışmada şehit olmuştur. Tomarza Mezarlığı'na defnedilmiştir.

110. Necati Kahraman (Kayseri/Tomarza/İncili köyü, 1971- Mardin/Dargeçit mevki, 7 Ekim 1992). Annesinin adı Dilber, babasınınki Kadir'dir. PKK'lı teröristlerce yola döşenen mayının patlaması sonucu şehit olmuştur.

111. Necmettin Bayraktar (Kayseri, 1968- Hakkâri/Çukurca, 26 Temmuz 1996). Annesinin adı Mavuş, babasınınki Nuh'tur. Üniversite mezunu, evli ve üç çocuk babasıydı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.

112. Necmettin Keleş (Kayseri/Pınarbaşı, 1964- Şırnak/Uludere/Gülyazı/Ballıköyü, 12 Ağustos 1986). Annesinin adı Nuriye, babasınınki Erol'dur. Lise mezunu ve bekârdı. Teröristler tarafından pusuya düşürülerek açılan ateş sonucu olay yerinde şehit olmuştur. Kayseri ili Pınarbaşı ilçesi Gülabi köyüne defnedilmiştir.

113. Nevzat Altıntaş (Kayseri/Sarıoğlan, 1969- Tunceli/Hozat, 6 Şubat 1995). Annesinin adı Medine, babasınınki Nuh'tur. Harp Okulu mezunu ve bekârdı. Ankara Özel Harekât Komutanlığı'nda görevliydi. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Sarıoğlan/Çiftlik kasabası Mezarlığı'na defnedilmiştir.

114. Nuh Kürşat Temizyürek (Kayseri/Melikgazi, 1989- Siirt/Eruh, 27 Temmuz 2016). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Musa'dır. Teröristlerce Siirt/Eruh karayolunun 10. kilometresinde Çöplük mevkisinde yola yerleştirilen patlayıcının askerî aracın geçişi sırasında, saat 20.45 sularında patlatılması sonucu şehit olmuştur. 28 Temmuz 2016 tarihinde Kalem Kırdı Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.

115. Nuri Aydın Sağır (Kayseri, 1986- Hakkâri/Çukurca, 30 Mart 2010). Annesinin adı Asiye, babasınınki Zekeriya'dır. Evli ve bir çocuk babasıydı. Arazi araması sırasında teröristlerin uzaktan kumandayle mayın patlatması sonucu şehit olmuştur. Hunat Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.

116. Oğuz Canıpek (Kayseri/Tomarza/Karapınar köyü, 1978- Şırnak, 26 Aralık 1998). Annesinin adı Saadet, babasınınki Sami'dir. Gabar Dağı Fındıklı mevkisinde teröristlerin kurduğu pusuda silahlı çatışmada şehit olmuştur. Tomarza ilçesine defnedilmiştir.

117. Oktay Genel (Kayseri, 1977- Şırnak/Beytüşşebap, 28 Ekim 1997). Annesinin adı Nurten, babasınınki Hikmet'tir. Lise mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.

118. Oktay Tarım (Kayseri/Sarız, 1973- Bingöl/Yayladere, 26 Ağustos 1994). Annesinin adı Emine, babasınınki Mustafa'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Çakılağıl Jandarma Komutanlığı'nın PKK teröristlerince basılması sonucu çıkan çatışmada şehit olmuştur. Sarız/Kemer köyüne defnedilmiştir.
119. Onur Sönmez (Kayseri/Kocasinan, 1989- 18 Ekim 2015). Annesinin adı Şenyurt, babasınınki Yusuf'tur. Evliydi ve eşi zabıt kâtibidir. Tunceli-Erzincan kara yolu üzerine teröristlerce döşenen patlayıcının, zırhlı askerî aracın geçişi esnasında saat 10.40 sularında infilak ettirilmesi sonucu ağır yaralanmış ve şehit olmuştur. 19 Ekim 2015'te Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
120. Orhan Tahtasakal (Kayseri, 1966- Şırnak, 12 Ağustos 1986). Annesinin adı Yüksel, babasınınki Torun'dur. Teröristlerle çatışmada şehit olmuştur.
121. Orhan Özkan (Kayseri, 1989- Hakkâri/Şemdinli, ?). Annesinin adı Hatice'dir. Hakkâri/Şemdinli'de sınırın sıfır noktasında yol güvenliğini sağlayan hudut birliğine, Irak'ın kuzeyindeki Basyan Khala Dağı bölgesinden PKK'lı teröristler tarafından düzenlenen saldırıda şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
122. Osman Aydın (Kayseri/Akkışla, 1970- Şırnak/Uludere mevki, 22 Ekim 1996). Annesinin adı Döndü, babasınınki Mustafa'dır. Ortaokul mezunu ve evliydi. Teröristlerle yapılan mücadelede şehit olmuştur.
123. Osman Börklüoğlu (Kayseri/Kocasinan, 1991- İstanbul/Dolmabahçe, 10 Aralık 2016). Annesinin adı Serinay, babasınınki İsmail'dir. Özge adlı eşiyle iki aylık evliydi. Vodafone Arena Stadyumunda görevli polis memurlarına yönelik düzenlenen bombalı terörist saldırısı sonucunda şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlık Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
124. Osman Yılmaz (Kayseri/Pınarbaşı/Paşalı köyü, 1973- Bingöl/Solhan, 17 Ağustos 1996). Annesinin adı Rabia, babasınınki Abdurrahman'dır. Askerî lise mezunuydu. Evli ve bir çocuk babasıydı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
125. Ömer Doğan (Kayseri/Sarıoğlan, 1969- Bitlis/Mutki, 23 Eylül 1991). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Ahmet'tir. Lise mezunu ve bekârdı. Silahlı çatışma esnasında şehit olmuştur. Sarıoğlan/Çiftlik Mezarlığı'na defnedilmiştir.
126. Ömer Mavi (Kayseri/Develi, 1962- Siirt/Eruh, 27 Nisan 1989). Annesinin adı Solmaz, babasınınki Refik'tir. 1979 yılında Kuleli Askerî Lisesinden mezun olmuştu. Saat 07.30 sularında Fındıktepe mevkisinde teröristlerin kurduğu bubi tuzağına basarak şehit olmuştur. Ankara Şehitliği'ne defnedilmiştir.
127. Özcan Çiftçi (İstanbul, 1976- Erzincan/Kemaliye, 7 Eylül 1996). Annesinin adı Enise, babasınınki Mustafa'dır. Lise mezunuydu. Bilecik 9. Jandarma Er Eğitim Komutanlığında eğitimini tamamladıktan sonra Erzincan/Kemaliye İlçe Jandarma Komutanlığında askerlik hizmetini yapmaktayken çıkmış oldukları devriye görevinde, Başpınar Karakolundan dönüşte düşürüldükleri pusuda, çatışmada şehit olmuştur. İstanbul Edirnekapı Şehitliği'ne defnedilmiştir.
128. Özgür Çelik (Develi, 1992- Hakkâri/Çukurca, 05 Şubat 2020). Babasının adı Mahmut'tur. 2. Hudut Tugay Komutanlığınca tutulan Seriberi Üs bölgesinde saat 14:00 sularında uygulama atışı esnasında TBA-6 bomba atarın patlaması sonucu şehit olmuştur. Çomaklı Mahallesi'ndeki aile mezarlığına defnedilmiştir.
129. Özkan Adıgüzel (Kayseri/Bünyan, 1976- Mardin/ Nusaybin, 29 Temmuz 1995). Annesinin adı Gülseren, babasınınki Rasim'dir. Astsubay okulu mezunu ve bekârdı. Büyükkardeş köyü mevkisinde çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Bünyan Şehitliği'ne defnedilmiştir.
130. Mehmet Muratdağı (Yozgat/Boğazlıyan, 1993- Suriye/Afrin, 23 Ocak 2018). Annesinin adı Sibel'dir. YPG/PKK'lı teröristlere yönelik yapılan Afrin Harekâtı'nda şehit düşmüştür. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
131. Murat Kafkas (Amasya, 1965- Gümüşhane/Kelkit, 28 Haziran 1994). Annesinin adı Hikmet, babasınınki Korkmaz'dır. Lise mezunu ve Polis Memuru Meltem Hanım ile evliydi. PKK'lılarla çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
132. Muzaffer Arslan (Kayseri/Tomarza, 1945- 1993). Annesinin adı Şerife, babasınınki Osman'dır. Görevi esnasında PKK'lı teröristlerce vurularak şehit edilmiştir. Adana ilinin Seyhan Kabasakal Mezarlığı'na defnedilmiştir.
133. Sadi Kahraman (Kayseri, 1962- Mardin/Nusaybin, 1992). Annesinin adı Ayten, babasınınki Halis'tir. PKK'lı teröristler tarafından vurularak şehit edilmiştir. Balıkesir ilinin Başçeşme Mezarlığı'na defnedilmiştir.

134. Seyfi Ali Demirtaş (Kayseri/Tomarza, 1948- Şanlıurfa, 1980). Annesinin adı Sare, babasınınki Zekeriya'dır. Görevi esnasında PKK'lı teröristler tarafından vurularak şehit edilmiştir. Ankara Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
135. Ramazan Karataş (Kayseri/Tomarza, 1973- Hakkâri/Çukurca, 11 Temmuz 1994). Annesinin adı Keziban, babasınınki Sadık'tır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Jandarma Sınır Bölüğüne eşkıya tarafından saldırı girişiminde bulunulması üzerine şehit olmuştur. Kayseri/Tomarza/ Kömür köyü mezarlığına defnedilmiştir.
136. Ramazan Koca (Kayseri/Bünyan, 1973- Şırnak, 25 Haziran 1994). Annesinin adı Nazlı, babasınınki Osman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Cudi Dağı'nda yapılan operasyonda şehit olmuştur. Kayseri Şehitler Mezarlığı'na defnedilmiştir.
137. Raşit Kılıç (İstanbul, 1972- Hakkâri/Çukurca, 12 Aralık 1993). Annesinin adı Sevim, babasınınki Nahit'tir. Kayseri iline kayıtlıdır. Üzümlü mevkisinde bölücü terör örgütü mensuplarıyla çıkan çatışmada şehit olmuştur.
138. Recep Eröz (Kayseri/Akkışla 1973- Şırnak, 13 Haziran 1994). Annesinin adı Hatice, babasınınki Hasan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Cevizağacı mevkisinde teröristlerle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur. Gömürgen kasabası mezarlığına defnedilmiştir.
139. Rıdvan Özden (Kayseri, 1949- Mardin/Savur/Ormancık köyü, 14 Ağustos 1995). Annesinin adı Göşe, babasınınki H. Mevlüt'tür. Teröristlerle çıkan silahlı çatışmada şehit olmuştur.
140. Rüştü Bayram (Kayseri/Hacılar, 1963- Adana/Saimbeyli, 17 Haziran 1994). Annesinin adı Nazire, babasınınki Nuri'dir. Lise mezunu, evli ve iki kız çocuğu babasıydı. PKK ile yapılan çatışmada vurularak şehit olmuştur. Kayseri Hacılar ilçesi mezarlığına defnedilmiştir.
141. Saim Çelik (Kayseri/Sarız, 1968- Tunceli/Pülümür/Turnapa köyü, 25 Mayıs 1996). Annesinin adı Güldane, babasınınki Mehmet'tir. Aysel Hanım'la evli ve iki çocuk babasıydı. Üniversite mezunuydu. Beyaztepe mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
142. Salih Dal (Kayseri, 1977- Van/Gevaş, 9 Temmuz 1998). Annesinin adı Fadime, babasınınki Bayram'dır. Teröristlerle girilen silahlı çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
143. Sami Altunel (Kayseri/Yeşilhisar, 1972- Siirt/Eruh, 10 Kasım 1992). Annesinin adı Pembe, babasınınki Ahmet'tir. Silahlı çatışmada şehit olmuştur.
144. Selçuk Özdil (Kayseri/Develi, 1973- Sarıkamış, 10 Eylül 1993). Annesinin adı Hasibe, babasınınki Adnan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Ağrı Dağı Operasyonu'nda şehit olmuştur. Develi ilçesi Reşadiye Mezarlığı'na defnedilmiştir.
145. Selçuk Taş (Kayseri/Yahyalı 1974- Hakkâri/Yüksekova, 12 Temmuz 1995). Annesinin adı Hatice, babasınınki Abdi'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. PKK ile çıkan çatışmada şehit olmuştur. Yahyalı ilçesi Kopçu köyü mezarlığına defnedilmiştir.
146. Serkan Ciddioğlu (Kayseri, 1981- Tunceli, 2 Ekim 2004). Annesinin adı Serpil, babasınınki Hasan'dır. Bekârdı. 4. Komando Tugay Komutanlığı'nda görevliyken Tunceli Kutu Deresi Vadisi'nde bölücü terör örgütüne karşı icra edilen iç güvenlik operasyonunda girilen silahlı çatışmada üstün cesaret ve feragat örneği görerek çok sayıda silah arkadaşının şehit olmasına engel olacak şekilde ileri atılarak kahramanca bir mücadele sonucu olay yerinde şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
147. Serkan Yürekli (Kayseri, 1973- Şırnak, 5 Haziran 1994). Annesinin adı Nebahat, babasınınki Yaşar'dır. Serçeönü Mahallesi'nde ikamet etmekteydi, bekârdı. Güdümlü Hırçın mevkisinde şarapnel parçalarının vücuduna isabet etmesi sonucunda şehit olmuştur. Kayseri'ye defnedilmiştir.
148. Sezer Güneş (Kayseri/Pınarbaşı, 1975- Diyarbakır/Lice, 6 Nisan 1996). Annesinin adı Emiş, babasınınki Osman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. İç güvenlik harekâtında teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Pınarbaşı ilçe mezarlığına defnedilmiştir.
149. Suat Özgan (Kayseri/Yeşilhisar 1973- Van/Çatak/Narlı köyü 10 Haziran 1994). Annesinin adı Şerife, babasınınki Âdem'dir. Sebukatepe mevkisinde mayın döşeme faaliyeti esnasında mayına basması sonucu şehit olmuştur. Yeşilhisar ilçesi Doğanlı köyü mezarlığına defnedilmiştir.
150. Suat Sarı (Kayseri/Talas 1979- Şırnak/Çakırsöğüt, 22 Ekim 2004). Annesinin adı Güldane, babasınınki Ahmet, eşinin adı Gülhan'dır. Küpeli Dağı'nda yürütülen "Kıskaç 2 Operasyonu" sırasında çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir. 265 Kayseri/Kocasinan Şehit Suat Sarı Anaokuluna adı verilmiştir.

151. Şaban Ergin (Kayseri/Talas, 1973- Ağrı/Diyadin, 19 Ağustos 1994). Annesinin adı Melahat, babasınınki Salih'tir. Lise mezunu ve bekârdı. Tendürek mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Talas ilçesi Başakpınar kasabası mezarlığına defnedilmiştir. 267 Kayseri/Melikgazi Şehit Şaban Ergin Anaokuluna adı verilmiştir.
152. Suat Hayri Dal (Kayseri/Kocasinan, 1966- Diyarbakır/Silvan, 27 Aralık 1996). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Mustafa'dır. Lise mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Görevi başındayken PKK'lı teröristler tarafından yapılan silahlı saldırıda şehit olmuştur. Kocasinan ilçesi Himmetdede kasabasında defnedilmiştir.
153. Taner Şahan (Kayseri, 1968- Siirt/Pervari, 2 Kasım 1989). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Hakkı'dır. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
154. Taha Uluçay (Kayseri/Develi, 1988- Adıyaman/Sincik, 27 Temmuz 2019). Annesinin adı Adalet, babasınınki Fahri'dir. Devriye görevindeyken ekip otosuna PKK'lı teröristler tarafından saldırılması sonucu ağır yaralanmış ve şehit olmuştur. Kayseri Polis Mezarlığı'na defnedilmiştir.
155. Turabi Demirci (Kayseri/Sarız/Dallıkavak köyü, 1969- Hakkâri/Çukurca, 26 Mayıs 1992). Annesinin adı İnsaf, babasınınki Ali'dir. Bekârdı. Vatani görevini yaparken Üzümlü mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kahramanmaraş/Göksun'un Göynük köyü mezarlığına defnedilmiştir.
156. Turgay Basın (Kayseri, 1977- Van/Çatak, 29 Haziran 1998). Annesinin adı Rahime, babasınınki İbrahim'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Narlı Jandarma Karakolu Bayraktepe mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
157. Turgay Doğan (Kayseri/Tomarza/Ekinli köyü, 1968- Siirt/Eruh, 22 Mayıs 1989). Annesinin adı Şehri, babasınınki Bayram'dır. İlkokul mezunuydu. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur.
158. Turgay Turan (Kayseri/Akkışla/Gömürgen kasabası, 1978- Hakkâri/Yüksekova/ Kamışlı köyü, 15 Temmuz 1998). Annesinin adı Emine, babasınınki Sadık'tır. İlkokul mezunu ve bekârdı. İsimsiz Tepe mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Akkışla/Gömürgen kasabasına defnedilmiştir.
159. Ünal Yıldız (Kayseri/Bünyan/Akçatı köyü, 1972- Bitlis/Hizan, 23 Temmuz 1992). Annesinin adı Makbule, babasınınki Mehmet'tir. Ankara Jandarma Okulu mezunu ve bekârdı. Gökay köyü Kolludere mevkisinde görev esnasında terör örgütü tarafından pusuya düşürülerek şehit edilmiştir. Bünyan Akçatı köyü mezarlığına defnedilmiştir.
160. Veli Yıldız (Kayseri/Akkışla, 1970- Bingöl/Genç, 4 Temmuz 1991). Annesinin adı Fatma, babasınınki Hüseyin'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. İlçe Jandarma Karakolunda görevliyken teröristlerle girilen silahlı çatışmada şehit olmuştur. Akkışla Alevkışla köyü mezarlığına defnedilmiştir.
161. Veysel Eşgi (Kayseri/Talas, 1970- Diyarbakır, 31 Mart 1992). Annesinin adı Fatma, babasınınki Nihat'tır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Yapılan bir ihbar üzerine PKK'lı teröristlerle girilen silahlı çatışmada şehit olmuştur. Talas aile mezarlığına defnedilmiştir.
162. Yahya Erciyes (Kayseri/Erkilet, 1968- Erzincan/Kemah/Acemoğlu, 22 Nisan 1996). Annesinin adı Emine, babasınınki Mustafa'dır. Lise mezunu ve bekârdı. Bölücü terör örgütü mensuplarıyla çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
163. Yahya Karakaya, (Kayseri/Pınarbaşı/Büyükgürleyen köyü, 1985- Hakkâri/Yüksekova, 5 Temmuz 2011). Annesinin adı Salime, babasınınki Kâmil'dir. Adile Funda Hanım'la iki aylık evliydi. Sabah işe giderken ilçe merkezinde uğradıkları silahlı saldırı sonucu şehit olmuştur. Pınarbaşı Büyükgürleyen köyü mezarlığına defnedilmiştir.
164. Yasin İke (Kayseri, 1985- İstanbul/Dolmabahçe, 10 Aralık 2016). Annesinin adı Yeter, babasınınki Üzeyir'dir. Vodafone Arena (Vodafone Park) Stadyumunda görevli polis memurlarımıza yönelik PKK'lılar tarafından düzenlenen bombalı saldırı sonucu şehit olmuştur. Haberi alan anne ve babası rahatsızlanarak hastaneye kaldırılmıştır. 12 Aralık 2016 tarihinde Hunat Camii'nde öğle namazı sonrası kılınan cenaze namazını müteakip Kayseri Asri Mezarlık Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
165. Yaşar Pusatlıoğlu (Kayseri, 1976- Hakkâri/Şemdinli/Yeşilova, 19 Ekim 1996). Annesinin adı Ayşe, babasınınki İsmail'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Hakkâri'de görevliyken çıkan çatışmada şehit olmuştur. Develi ilçesinde Yoğurt Pazarı Mezarlığı'na defnedilmiştir.
166. Yılmaz Uçar (Kayseri/Akkışla, 1973- Ağrı/Doğubeyazıt, 6 Ekim 1994). Annesinin adı Mevlüde, babasınınki Mehmet'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Tekneler mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.

167. Yüksel Turgut (Kayseri/Tomarza, 1976- Bingöl/Adaklı, 29 Kasım 1996). Annesinin adı Yeter, babasının adı Ömer'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Kığı-İlbey Vadisi mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Talas ilçesinin Alayinli (Alaybeyli) köyüne defnedilmiştir.

168. Zafer Akkaş (Kayseri/Bünyan/Elbaşı kasabası, 1977- Bingöl/Genç, 19 Temmuz 1998). Annesinin adı Nazile, babasınınki Behçet'tir. İlkokul mezunu olan şehidimiz bekâr idi. Döşekkaya'da teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.

169. Zeki Özbek (Kayseri/Develi/Çaylıca köyü, 1973- Mardin/Savur, 23 Eylül 1993). Annesinin adı Pembe, babasınınki Ramazan'dır. Evliydi. Mardin/Savur İlçe Jandarma Komutanlığı emrinde askerlik görevini ifa ederken şehit olmuştur. Ankara Askerî Şehitliği'ne defnedilmiştir.

170. Zekeriya Altunok (1987 - Ağrı/Doğubayazıt, 23 Ekim 2019). Annesinin adı Nurgül, babasınınki Mustafa'dır. PKK'lı teröristlerin saldırısı sonucu şehit olmuştur. Kartal Askerî Şehitliği'ne defnedilmiştir.

171. Züriye Maraşlı (Kayseri/Sarız, 1972- Hakkârî/Şemdinli, 29 Eylül 1992). Annesinin adı Fatiş, babasınınki İbrahim'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Derecik mevkisinde teröristlerle girilen silahlı çatışmada şehit olmuştur. Sarız ilçesi Oğlakkaya köyü mezarlığına defnedilmiştir.

172. Mustafa Bozkurt 1979 yılında Kayseri ili Kocasinan ilçesinde dünyaya gelmiştir. Anne adı Nefika baba adı Mehmet'dir. Evli ve 3 çocuk babasıdır. Uzman çavuş olarak görev yaparken, Van'ın Çatak ilçesi kırsalında sürdürülen Eren Abluka-22 "Şehit Jan. Kıdemli Yüzbaşı Mahmut Top Operasyonu" sırasında el yapımı patlayıcısının infilak etmesi sonucu şehit olmuştur. Şehidimiz 18 Temmuz 2022 tarihinde Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.

17 Aralık 2016 Tarihinde Kayseri'de Yaşanan Terör Olayı

17 Aralık 2016'da Kayseri Erciyes Üniversitesi otobüs durağında 1. Tugay Komutanlığı askerlerini taşıyan Zincidere otobüsüne bomba yüklü aracın çarpıp infilak etmesi sonucunda 15 asker şehit olmuştur. Olayın gerçekleştiği durak, vatandaşlar tarafından hemen hemen her gün ziyaret edilmiş ve nöbet tutulmuştur. Bayrakla donatılan durak için şehitlerin isimlerinin yer aldığı, Şehit Komandolar Durağı Anıtı, olayın gerçekleştiği tarihin yıldönümünde şehitler anılarak açılışı gerçekleştirilmiştir.

17 Aralık 2016 Tarihinde Kayseri İlinde Şehit Olan 1. Tugay Komutanlığı Askerlerimiz

1. Abdulsamet Özen (Kocaeli, ? - Kayseri, 17 Aralık 2016). Kayseri ilinde gerçekleşen bombalı terör saldırısında şehit olmuştur. Kayseri 2. Hava Ulaştırma Ana Üs Komutanlığında düzenlenen törenle memleketi Kocaeli'ne gönderilen naaşı, Kandıra ilçesinin Sülle köyünde son yolculuğuna uğurlanmıştır.

2. Ahmet Taş (Kırşehir/Çiçekdağı, ? - Kayseri, 17 Aralık 2016). Kayseri ilinde meydana gelen özel halk otobüsüne yapılan bombalı saldırıda şehit olmuştur. 18 Aralık 2016 tarihinde Kırşehir Çiçekdağı Merkez Fatih Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Çiçekdağı Bağlarbaşı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

3. Arif Tuğ (Erzurum, 1996- Kayseri, 17 Aralık 2016). 17 Aralık 2016 cumartesi günü sabah saatlerinde Kayseri'de meydana gelen bombalı saldırıda şehit olmuştur. Terhisine 53 gün kaldığı öğrenilmiştir. Köy mezarlığına defnedilmiştir.

4. Fehmi Barçın (Bursa, ? - Kayseri, 17 Aralık 2016). Kayseri ilinde gerçekleşen hain saldırıda şehit düşen Piyade Çavuş Fehmi Barçın, Bursa nüfusuna kayıtlıdır. Nişanlı olduğu ve terhisine 20 gün kaldığı öğrenilmiştir. Bursa ilinin Bayrampaşa semtinde bulunan Kocatepe Ulu Camii'nde öğle namazının ardından düzenlenen cenaze töreniyle defnedilmiştir.

5. Göksal Mustafa Ağaçyetiştiren, Kayseri ilinde meydana gelen terör saldırısında, terhisine 28 gün kalmışken şehit olmuştur. İstanbul ilinde 15 Temmuz Şehitler Camii'nde düzenlenen cenaze töreniyle son yolculuğuna uğurlanmıştır. İstanbul ilinin Esenyalı Aydıntepe Mezarlığı'na defnedilmiştir.

6. Hasan İlhan (Denizli, 1997- Kayseri, 17 Aralık 2016). Annesinin adı Hanife, babasınınki Süleyman'dır. İki yıllık üniversite mezunudur. Kayseri ilinde meydana gelen özel halk otobüsüne yönelik bombalı saldırıda şehit olan Hasan İlhan'ın altı aylık askerdi. Düzenlenen askerî törenle Denizli Delikliçınar Camii'nde kılınan namazın ardından Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

7. Kâmil Tunç (Afyonkarahisar, 1997- Kayseri, 17 Aralık 2016). Annesinin adı Hamiyet, babasının adı İsmail'dir. Kayseri Komando Tugay Komutanlığından izne çıkan er ve erbaşları taşıyan otobüse, terör

örgütü tarafından yapılan bombalı saldırı sonucu şehit olmuştur. Merkez Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Hocalar Mezarlığı'na defnedilmiştir.

8. **Kenan Döngel (Sinop, 1997- Kayseri, 17 Aralık 2016). Kayseri ilinde, teröristler tarafından otobüse düzenlenen bombalı saldırı sonucu şehit olmuştur. Kayseri Komando Tugay Komutanlığında görevli er Kenan Döngel'in naaşı, memleketi Sinop ilinin Erfelek ilçesi Akçasöğüt köyüne defnedilmiştir.**
9. **Muhammed Ali Ocak (Yozgat/Yerköy, ? - Kayseri, 17 Aralık 2016). Kırşehir ili Çiçekdağı ilçesinde ikamet etmektedir. Cenaze namazı, 18 Aralık 2016 tarihinde Çiçekdağı Merkez Fatih Camii'nde kılındıktan sonra Yozgat Yerköy Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
10. **Mustafa Cihan, (Osmaniye, 1996- Kayseri, 17 Aralık 2016). Terhisine bir ay kala şehit düşen Mustafa Cihan, Karayiğitli köyü mezarlığında toprağa verilmiştir.**
11. **Raşit Yücel Kayseri ilinde askerî görevini yaparken çarşı iznine çıkan askerlere yönelik düzenlenen bombalı saldırıda şehit olmuştur. Memleketi Kocaeli Körfez Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
12. **Serdar Amak (Muş, ? - Kayseri, 17 Aralık 2016). İzmir ilinin Menemen ilçesinde ikamet etmektedir. Kayseri ilinde çarşı iznine çıkan askerlere yönelik canlı bomba saldırısında şehit olan Piyade Er Serdar Amak için İzmir ilinde düzenlenen törenle silah arkadaşlarının omuzlarında toprağa verilmiştir.**
13. **Uğur Korkmaz (Rize, 1997-Kayseri, 17 Aralık 2016). Kayseri ilinde çarşı iznine çıkan askerlerin bulunduğu halk otobüsüne bomba yüklü araçla düzenlenen saldırıda şehit olmuştur. Memleketi Rize Çamlıbel Mahallesi'nde bulunan aile mezarlığına defnedilmiştir.**
14. **Yunus Emre Duran (Kırşehir, 1995- Kayseri, 17 Aralık 2016). Memleketi Kırşehir olan şehidimiz bekârdı. Terhisine 24 gün kala, Kayseri ilinde meydana gelen bombalı saldırı sonrasında şehit olmuştur. 18 Aralık 2016 tarihinde, Ankara Karşıkaya Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.**
15. **Mesut Yaşar (Gaziantep, 1992- Kayseri, 17 Aralık 2016). Annesinin adı Ayten, babasınınki Erol'dur. Kayseri ilinde çarşı iznine çıkan askerlere yönelik canlı bomba saldırısında şehit olmuştur. Memleketi Gaziantep Yeşildere Mahallesi'nde toprağa verilmiştir.**

15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 15 Temmuz 2016 tarihinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin içine sızmış olan Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırılan askerlerin başlattığı darbe girişimine sahne olmuştur. Millî iradeye karşı olarak anayasal düzeni ve parlamenter sistemi yıkarak cunta hükûmeti kurmak hedeflenmiştir. Bu durum, sadece darbe girişimi olarak değil aynı zamanda kapsamlı bir terör saldırısı olarak da nitelendirilmiştir. "FETÖ"cüler olarak adlandırılan bu grup, emekli bir imam olan Fethullah Gülen tarafından idare edilen, fanatik insanların oluşturduğu silahlı bir kült örgütüdür. Fethullah Gülen, FETÖ/PDY (Paralel Devlet Yapılanması) lideri olmakla suçlanmaktadır ve resmî açıklamalara göre, 2015 yılından itibaren en çok aranan teröristler listesinde kırmızı kategoride yer almaktadır. 15 Temmuz 2016 tarihinde saatler 22.00'yi gösterdiğinde Genelkurmay Başkanlığı'ndan gelen silah seslerinin ardından İstanbul'da Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerinin bir grup asker tarafından geçişe kapatılmasıyla başlayan darbe girişimi, 00.00 saatlerinde FETÖ mensubu olan bir grup subayın darbe kalkışmasına teşebbüs ettikleri duyurularak sözde başlamıştır. Marmaris'te bulunan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, saat 00.11 sularında Atatürk Havalimanına doğru ilerlemiş, 00.13 sularında ise darbeciler, TRT binasını ele geçirerek korsan olarak adlandırdığımız bildirilerini zorla yayınlatmışlardır. Yaşanan bu olayda askerî helikopterler, tanklar ve F-16'lar Ankara ve İstanbul'da önemli ve stratejik kurumları hedef alarak saldırıya geçmiştir. Bunun yanında Türkiye Büyük Millet Meclisimiz başta olmak üzere gerek Cumhurbaşkanlığı Külliyesi gerek Millî İstihbarat Teşkilatı gibi kurumlarımızda ciddi hasarlar meydana getirmişlerdir. Saatler 03.00'ü gösterdiğinde TRT binası başta olmak üzere, girilen önemli yerler darbeci hainlerden temizlenmiştir. 03.20 saatlerinde Cumhurbaşkanı, İstanbul'a geldiğinde darbeci hainlerin yakalanması, gözaltına alınması olayları başlatılmıştır. Akşam 21.57 saatlerine kadar devam eden temizleme ve kontrol operasyonları, sonrasında da devam etmiştir. Darbe, son derece detaylı ve iyi planmış olmasına rağmen başarılı bir şekilde püskürtülmüştür. Bu durumun en önemli sebebi, darbe planının saatinden öne çekilmiş olması ve aziz Türk milletinin sokaklara çıkarak olaya kahramanca karşı koymasıdır. Yüce Türk milleti, tam anlamıyla tek vücut olarak meydanları doldurmuştur. Bu kalkışmada isimlerini sayamayacağımız kadar birçok vatandaşımız gereğini yaparak kendilerini bu hain girişime siper etmiş ve darbe kahramanları olarak adlarını tarihe yazdırmışlardır. Yaşanılan bu hain darbe girişimi sonucu Türkiye genelinde 248 kişi şehit, 2193 kişi de gazi olmuştur. Kayseri ilinde de şehit sayısı üç olarak belirlenmiştir.

15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Şehitlerimiz

1. **Cennet Yiğit (Antalya/Alanya, 1993- Ankara, 15 Temmuz 2016). Annesinin adı Huriye, babasının adı Yahya Kemal'dir. 15 Temmuz darbe girişimi esnasında Özel Harekât Daire Başkanlığına yapılan saldırıda şehit olmuştur. 19 Temmuz 2016 tarihinde Bünyan Şehitliği'ne defnedilmiştir. Cennet Yiğit, Kayseri'nin vermiş olduğu üçüncü kadın şehit olarak kayıtlara geçmiştir.**
2. **Cüneyt Bursa (Kayseri/Pınarbaşı/Pazarsu köyü, 1979- Ankara, 15 Temmuz 2016). Ankara Emniyet Genel Müdürlüğünde emniyet kısım amiri olarak görev yapan polisimiz darbe girişimcisi hainlerin bombalı saldırısında, Ankara Emniyet Genel Müdürlüğünde şehit edilmiştir. Ankara Cimşit Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
3. **Kübra Doğanay (Kayseri/Yeşilhisar, 1993- Ankara, 15 Temmuz 2016). Annesinin adı Hikmet, babasının adı Harun'dur. Ankara Gölbaşı Özel Hareket Merkezinde görevli polis memuru olarak çalışmaktaydı. 15 Temmuz darbe girişimi esnasında Özel Harekât Daire Başkanlığına yapılan saldırıda şehit olmuştur. 18 Temmuz 2016 tarihinde Yeşilhisar ilçe mezarlığına defnedilmiştir.**

Sivil Şehitler

Resmî olarak asker ve polis unvanına sahip olmayan ancak görevi esnasında Türkiye Cumhuriyeti yönetmeliği gereğince vuku bulan olaylar nedeniyle şehit kabul edilen şehitlerimiz:

1. **Ayşegül Pürnek (Kayseri, 1984- Ankara, 17 Şubat 2016). Gülay ve Fuat kızı, Ankara Devlet Mahallesi Askerî Lojmanlar bölgesinde askerî servis aracının geçişi sırasında meydana gelen patlamada şehit olmuştur. 19 Şubat 2016 tarihinde Kalem Kırdı Camii'nde öğle namazını müteakip kılınan cenaze namazının ardından Kayseri Garnizonu Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
2. **Hasan Onur, 14 Ekim 2020 tarihinde Kayseri 112 Acil servisi görevi esnasında covid-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir.**
3. **Hüseyin Yıldız. Annesinin adı Pakize, babasınınki Eyüp'tür. 1992 yılında Mardin ili Derik ilçesinde cami çıkışında teröristlerin camiye saldırması sonucunda hayatını kaybetmiştir. Kayseri Develi ilçe mezarlığına defnedilmiştir.**
4. **Mehmet Taşkesen (Kayseri/Develi/Çomaklı köyü, 1967- Mardin/Derik, Haziran 1992). Annesinin adı Nuriye, babasınınki Ali'dir. Cami çıkışında teröristlerin saldırısı sonucu şehit olmuştur. Kayseri Develi ilçe mezarlığına defnedilmiştir.**
5. **Mevlüt Öksüzoğlu (Kayseri, 1967- Ankara, 17 Şubat 2016). Annesinin adı Ayşe, babasınınki Yılmaz'dır. Evli ve üç kız çocuğu babasıydı. Ankara Devlet Mahallesi Askerî Lojmanlar bölgesinde askerî servis aracının geçişi esnasında meydana gelen patlamada şehit olmuştur. 20 Şubat 2016 tarihinde Hunat Camii'nde kılınan öğle namazına müteakip Kocasinan Akçatepe köyüne defnedilmiştir.**
6. **Ulucan Dayan (Kayseri, 1957- Şırnak, 1985). Annesinin adı Türkan, babasınınki Hasan'dır. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi mezunu ve bekârdı. Teröristlerin ateş açması sonucunda şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
7. **Ekrem Karakaya 1975 yılında Kayseri ili Develi ilçesinde dünyaya gelmiştir. Evli ve 2 çocuk babasıdır. 7 Temmuz 2022 tarihinde Konya Şehir Hastanesi kardiyoloji uzmanı olarak görev yaptığı sırada bir hasta yakını tarafından silahlı saldırı sonucunda yaşamını yitirmiş ve şehit olmuştur. Kayseri Develi ilçesinde toprağa verilmiştir. Develi'deki hastaneye şehidimizin ismi verilmiştir.**

Diğer Nedenlerden Dolayı Şehit Olan Asker ve Polislerimiz

1. **Ali Ağkuş (1969- Kayseri, 26 Mart 2019). Kayseri Havalimanı iç hatlar terminali yolcu girişi kontrol noktasında meslektaşı tarafından vurularak yaralanmış ve kaldırıldığı hastanede kurtarılamayarak şehit olmuştur. Memleketi Sivas'a defnedilmiştir.**
2. **Ahmet Aksan (Kayseri/Pınarbaşı/Beserek köyü, 1975- 3 Mayıs 1995). Anne adı Bedriye, baba adı Necmettin'dir. Bekârdı. Ankara-Kayseri kara yolunda geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur.**
3. **Ahmet Soylu (Kayseri/Tomarza, 1947- Tekirdağ, 1982). Annesinin adı Ayşe, babasının adı İsmail'dir. Tekirdağ'da görevli bulunduğu sırada otomobiline bir kamyonun çarpması sonucu şehit olmuştur. Kayseri/Tomarza ilçe mezarlığına defnedilmiştir.**
4. **Ahmet Sungur (Kayseri/Akkışla, 1963- Mardin/Kızıltepe, 28 Ekim 1984). Ortaokul mezunu ve bekârdı. Anne adı Kezban, baba adı Hasan'dır. Boğaziye mevkisinde kaçakçılığın men ve takibi sırasında trafik kazası sonucunda şehit olmuştur.**

5. Ahmet Tekin (Kayseri, 1937- Kars, 1957). Evli ve iki çocuk babasıydı. Vatani görevini yaparken geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Kars iline defnedilmiştir.
6. Akın Sevli (Kayseri/Talas, 1990- 03 Eylül 2010). Baba adı Ahmet'tir. Bekârdı. Diyarbakır/Silvan karayolunda meydana gelen askerî araç kazasında şehit olmuştur. Talas Kuruköprü Mezarlığı'na defnedilmiştir.
7. Ali Alan (Kayseri/Erkilet beldesi, 1956- Ağrı/Eleşkirt 11 Aralık 1989). Anne adı Fatma, baba adı Turan'dır. Astsubay okulu mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Erkilet Mezarlığı'na defnedilmiştir.
8. Ali Çiçek (Kayseri/Sarız/Kuşçu Mahallesi, 1957- Afyon, 1975). Annesinin adı Meryem, babasının adı Yusuf'tur. Bekârdı. Afyon İl Jandarma Komutanlığında görevliyken yaralanma olayına giderken kaza geçirip şehit olmuştur. Sarız Mezarlığı'na defnedilmiştir.
9. Ali Örnek (Kayseri/Sarız/Çörekdere köyü, 1984- İstanbul/Tuzla, 31 Ocak 2009). Annesinin adı Durdu, babasının adı Hacı'dır. Evliydi. Tuzla'da görevliyken geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Sarız ilçesinde kılınan cenaze namazının ardından Sarız Çörekdere Mezarlığı'na defnedilmiştir.
10. Ali Türkmen (Kayseri, 1955- İzmir/Bornova, 1975). Annesinin adı Hüsne, babasının adı Ahmet'tir. Evliydi. Geçirdiği trafik kazası sonucunda şehit olmuştur.
11. Beşir Seyfi (Kayseri/Sarıoğlan, 1974- Bingöl, 9 Ekim 1996). Lise mezunu ve bekârdı. Anne adı Leyla, baba adı Şahin'dir. Bingöl'de vatani görevini yapmaktayken geçirdiği trafik kazası sonucunda şehit olmuştur. Kayseri/Sarıoğlan/Yıldırım köyü mezarlığına defnedilmiştir.
12. Bilal Ekinci (Kayseri/Sarız, 1986- Çorum/Laçin, 5 Ocak 2017). Annesinin adı Esme, babasının adı Hacı Mulla'dır. Evli ve bir çocuk babasıydı. Jandarma Komutanlığı sorumluluk bölgesinde devriye müdahale aracıyla trafik kazasına müdahale etmek için olay yerine giderken minibüsün çarpması sonucu meydana gelen trafik kazasında şehit olmuştur. Sarız'ın Damızlık Mahallesi'nde toprağa verilmiştir.
13. Bülent Karadöl (Ankara, 1976- Sivas/Yıldızeli, 12 Haziran 2000). Kayseri Develi ilçesine kayıtlıdır. Annesinin adı Vazife, babasının adı H. İbrahim'dir. Lise mezunuydu. Sivas İl Jandarma Alay Komutanlığında şoförlük yapmaktayken Tokat'ta bulunan Sivas İl Jandarma Komutanını almak üzere görevlendirildiği aracın, Dikilitaş mevkisinde karşıdan gelen sivil araçla çarpışması sonucu şehit olmuştur. Ankara Şehitliği'ne defnedilmiştir.
14. Çetin Sayın (Kayseri/Develi, 1973- Van/Erciş, 28 Nisan 1994). Anne adı Ayten, baba adı Mehmet'tir. İçinde bulunduğu aracın kaza yapması sonucu şehit olmuştur. Develi ilçesi Yaylacık köyü mezarlığına defnedilmiştir.
15. Erhan Gürbüz (Kayseri, 1999- Hatay, 04 Ekim 2019). Annesinin adı Raife, baba adı Şahabettin'dir. Hatay'ın sınır hattında Bohşin 5. Sınır Bölüğü Ziyaret Karakolu'na ait gözetleme kulesi önünde giriş-çıkış ve kayıt işlemleri görevini yürüttüğü sırada traktörün çarpması sonucu şehit olmuştur. Garnizon Şehitliği'nde defnedilmiştir.
16. Ertuğrul Taciroğulları (Kayseri, 1996- İstanbul/Esenler, 22 Temmuz 2017). Bekârdı. Görevli olduğu Esenler Otagar çıkışında motosikletle bariyerlere çarparak meydana gelen tek taraflı trafik kazasında şehit olmuştur.
17. Fahrettin Özgül (Kayseri/Tomarza, 1950- Düzce/Hendek, 25 Aralık 1979). Annesinin adı Fatma, babasınınki Hacı Derviş'tir. Ortaokul mezunu, evli ve kendisi gibi polislik yapan Recep adında bir oğlu vardır. Geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Tomarza Köprübaşı köyü mezarlığına defnedilmiştir.
18. Fevzi İlhan (Kayseri/Develi, 1943- İstanbul, 11 Kasım 1964). Anne adı Huri, baba adı Bekir'dir. İlkokul mezunu, evli ve üç çocuk sahibiydi. Görevli olduğu esnada geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur.
19. Hakan Bayram (Kayseri, 1975- Van, 18 Eylül 2015). Annesi, altı ay önce babası da annesinden bir ay sonra vefat etmiştir. Evli ve bir çocuk babasıydı. Van Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünde görevliyken bir aracın çarpması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
20. Hidayet Turan (Kayseri/Bünyan/Doğanlar köyü, 1950- Hatay, 1972). Annesinin adı Hanife, babasının adı Sabit'tir. Vatani görevini yaparken bulunduğu askerî aracın yaptığı kazada şehit olmuştur. 33 Bünyan ilçesi Doğanlar köyüne defnedilmiştir.
21. Hikmet Gülnar (Kayseri/Sarıoğlan, 1967- Diyarbakır/Lice, 23 Temmuz 1988). Anne adı Hatice, baba adı Nuri'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Göreve giderken trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Sarıoğlan/Ömerhacılı köyüne defnedilmiştir.

22. Hüseyin Köse (Kayseri, 1973- Ardahan, 1998). Annesinin adı Emine, babasının adı Abdullah'tır. Görevliyken içinde bulunduğu aracın kaza yapması sonucu yaralanmış, kaldırıldığı hastanede şehit olmuştur. Kayseri'nin Yahyalı ilçesi Çat Mezarlığı'na defnedilmiştir.
23. İsmail Oturak (Kayseri/Yeşilhisar, 1963- Muş/Tatvan, 16 Haziran 1984). Annesinin adı Emine, babasının adı Hasan'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Muş/Tatvan kara yolunda geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur. Yeşilhisar ilçe mezarlığına defnedilmiştir.
24. Kemal Yakut (Kayseri, 1967- Ankara, 13 Ekim 2003). Annesinin adı Naciye, babasının adı Binali'dir. Evliydi. Göreve giderken Ankara'da geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
25. Murat Boyraz (Kayseri/Sarız, 1986- İstanbul, 25 Mayıs 2015). Annesinin adı Selver, babasının adı Hasan'dır. Bekârdı ve bir kız kardeşi vardı. İstanbul'da kaza yapan ekip arkadaşlarını polis arabasıyla hastaneye yetiştirmeye çalışırken aracının kaza yapması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
26. Muzaffer Pala (Kayseri/Bünyan/Karacaören köyü, 1962- İstanbul, 24 Ekim 1984). Anne adı Zöhre, baba adı Memduh'tur. Bekârdı. İstanbul 3. Jandarma Bölük Komutanlığında vatani görevini yaparken sivil aracın çarpması sonucu şehit olmuştur. Karacaören köyü mezarlığına defnedilmiştir.
27. Nevzat Akyol (Kayseri/Sarıoğlan 1993- Şırnak/Cizre, 30 Aralık 2013). Anne adı Döndü, baba adı Mevlüt'tür. Bekârdı. Saat 06.55 sularında mayın arama ve yol emniyeti faaliyeti sırasında karşı yönden gelen kamyonetin çarpması sonucu şehit olmuştur. 31 Aralık 2013 tarihinde Akkışla ilçesinde askerî törenle toprağa verilmiştir.
28. Osman Kirik (Kayseri/Yahyalı, 1976- Bitlis/Yolalan, 12 Kasım 1997). Anne adı Hanife, baba adı Sami'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Çemilengi Deresi mevkisinde araç konvoyu emniyeti görevi esnasında meydana gelen kaza sonucu şehit olmuştur. Yahyalı ilçesine defnedilmiştir.
29. Ömer Bilge (1978- Ankara, 27 Haziran 2018). Trabzon Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü kadrosunda çalışırken görevli olarak gittiği Ankara'da geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Kayseri İldem Mezarlığı'nda defnedilmiştir.
30. Ömer Yerer (Kayseri/Melikgazi, 1992- Iğdır, 08 Nisan 2013). Annesinin adı Zuhal, babasının adı Ahmet'tir. Dilucu Sınır Kapısı yakınlarında nöbet değişimi yapan askerleri bekleyen askerî minibüse kamyonun çarpması sonucu şehit düşmüştür. Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verildi.
31. Özgür Korkmaz (Kayseri, 1991- Şırnak/Silopi, 26 Şubat 2017). Bekârdı. Devriye görevi sırasında meydana gelen trafik kazasında şehit olmuştur. Hunat Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından, Kayseri İncesu ilçesi Saraycık köyü mezarlığına defnedilmiştir.
32. Sadık Seven (Kayseri/Sarıoğlan, 1949-1987). Annesinin adı Hesna, babasının adı Halil'dir. Görevi esnasında geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Sarıoğlan/Karaözü köyü mezarlığına defnedilmiştir.
33. Salih Altıntaş (Kayseri/Bünyan, 1946- Kars/Arpaçay, 7 Ekim 1977). Annesinin adı Hüsne, babasının adı Fazlı'dır. Ortaokul mezunu, evli ve üç çocuk babasıydı. Görev başındayken geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur. Sarıoğlan/Ebülhayır köyü mezarlığına defnedilmiştir.
34. Selim Çiftçioğlu (Kayseri, 1967- Diyarbakır, 19 Ekim 1987). Annesini adı Sevim, babasının adı Ahmet'tir. Lise mezunuydu. Baskına giderken geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur.
35. Soner Akbulut (Kayseri/Pınarbaşı, 1985- Hakkâri/Şemdinli, 5 Mayıs 2014). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Abdullah'tır. Evli ve bir kız çocuğu sahibiydi. 34. Hudut Tugay Komutanlığı 3. Dağ Komando Taburu'nda görevliyken Ortaklar köyü yakınlarında devriye gezerken kirpi aracının kaza yapması sonucu şehit olmuştur. Hunat Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Pınarbaşı ilçesi Çakılkaya köyü mezarlığına defnedilmiştir.
36. Suat Kurukafa (Kayseri/Kocasinan/Bayramhacı köyü, 1972- Kırklareli/Lüleburgaz, 4 Nisan 1993). Annesinin adı Dudu, babasının adı Veli'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Suçlu takibi sırasında, suçlunun aracıyla çarpması sonucunda şehit olmuştur. İstanbul Gaziosmanpaşa Karlıtepe Mezarlığı'na defnedilmiştir.
37. Süleyman Özcan (Kayseri/Yeşilhisar, 1946- 1987). Annesinin adı Fethiye, babasının adı Süleyman'dır. Görevli bulunduğu otomobilinin trafik kazasına karışması sonucu yaralanmış, kaldırıldığı hastanede şehit olmuştur. Kayseri/Yeşilhisar ilçe mezarlığına defnedilmiştir.
38. Sadi Yusufbeyoğlu (Kayseri/Yeşilhisar, 1965- İstanbul, 26 Nisan 1990). Annesinin adı Hatice, babasının adı Niyazi'dir. Lise mezunu ve evliydi. Geçirdiği trafik kazası sonucu şehit olmuştur. Yeşilhisar Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

39. Şuayip Bulut (Kayseri/Yemliha kasabası, 1944- 1966). Annesinin adı Elmas, babasını adı Ali'dir. Evliydi. Elâzığ-Muş karayolunda geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur.
40. Şükrü Köse (Kayseri/İncesu, 1973- Samsun, 22 Ağustos 1997). Annesinin adı Nadiye, babasının adı İbrahim'dir. Şehidimiz polis okulu mezunu ve bekârdı. Görevini icra ederken geçirdiği kazada şehit olmuştur. İncesu ilçesinin Garipçe köyüne defnedilmiştir.
41. Ümit Erginer (Kayseri, 1976- Denizli/Güney, 1997). Annesinin adı Ergül, babasının adı Yaşar'dır. Görevi esnasında geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur.
42. Ünal Kayhan (Kayseri/Pınarbaşı, 1985- 4 Şubat 2014). Annesinin adı Hatun, babasının adı Ahmet'tir. Evliydi. Ağrı Emniyet Müdürlüğü Özel Harekât Daire Başkanlığında görevini icra ederken geçirdiği trafik kazasında şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
43. Veli Karaçay (Kayseri/Pınarbaşı, 1942- Çorum, 21 Ocak 1971). Lise mezunu ve bekârdı. Geçirdiği kaza sonucunda şehit olmuştur. Pınarbaşı ilçesinin Şerefiye köyü mezarlığına defnedilmiştir.
44. Volkan Yavuz (Kayseri/Pınarbaşı, 1973- Bitlis, 1993). Annesinin adı Behice, babasının adı Hasan'dır. Bekârdı. Van Erçiş 1. Piyade Tabur Komutanlığında vatani görevini yaparken Bitlis/Bölükyazı mevkisinde operasyon esnasında askerî aracın devrilmesi sonucu şehit olmuştur. Ankara iline defnedilmiştir.
45. Yusuf Asdemir (Kayseri/Pınarbaşı, 1964- Antalya/Kaş, 29 Temmuz 1989). Annesinin adı Binnaz, babasının adı Erdoğan'dır. Lise mezunu ve bekârdı. Kaş İlçe Jandarma Komutanlığında görevliyken trafik kazasında şehit olmuştur. Pınarbaşı Paşalı köyüne defnedilmiştir.
46. Âdem Koyuncu (Kayseri/Yahyalı, 1965 - 24 Eylül 1986). Annesinin adı Havva, babasının adı Mustafa'dır. Bekârdı. Mehmetçik tatbikatı esnasında şehit olmuştur. Yahyalı Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir. Yahyalı/Gazibeyli Mahallesi şehit Âdem Koyuncu Caddesi'ne adı verilmiştir.
47. Ahmet Eraslan (Kayseri, 1982- Erzurum/Aşkale, 31 Ekim 2002). Annesinin adı Hayriye, babasının adı Ali'dir. Lise eğitimini yarıda bırakan şehidimiz bekârdı. Görevi sırasında kablo makarasının çarpması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
48. Ahmet Ziya Çaydaşı (Kayseri, 1969- 21 Mayıs 2003). Annesinin adı Mahire, babasının adı Bekir olup Benhur Hanım ile evliydi. Kuzey Deniz Saha Komutanlığı eğitimi esnasında Atak-3 botunun alabora olması sonucu şehit olmuştur. Naaşı bulunamamıştır.
49. Ali Seven (Samsun, 1970- 16 Mart 1999). Annesinin adı Habibe, babasının adı Sefer'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Paraşüt atlayışı sırasında başını yere çarpma sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
50. Erdal Çam (Kayseri, 1970- Şırnak, 15 Mayıs 1991). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Mahmut'tur. İlkokul mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Birliğinde görev yaparken şehit olmuştur. Kayseri'nin Güneşli kasabasına bağlı Yüreğil köyüne defnedilmiştir.
51. Hakan Çiftçi (Kayseri, 1980- Van/Erciş, 19 Mart 2001). Annesinin adı Hacer, babasının adı Mehmet'tir. Spor yaparken kale direğinin boynuna düşmesi sonucu şehit olmuştur.
52. İsmail Yılmaz (Kayseri/Sarıoğlan/Palas köyü, 1965- Tunceli, 1985). Annesinin adı Keziban, babasının adı Murtaza'dır. Vatani görevini yaparken bindiği askerî aracın teröristler tarafından devrilmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
53. Kemal Yıldız (Kayseri/Pınarbaşı, 1973- Iğdır, 26 Kasım 1993). Annesinin adı Gülfidan, babasının adı Halis'tir. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Silahının kazara patlaması sonucu şehit olmuştur.
54. Ömer Göncü (Kayseri, 1963- Diyarbakır, 10 Nisan 1985). Annesinin adı Melek, babasının adı Mustafa'dır. Meslek lisesi mezunuydu. Eğitim atışı tatbikatı esnasında manevra aracının kaza yapması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
55. Salih Akkurt (Kayseri/Pınarbaşı, 1971- Hakkâri/Çukurca, 14 Eylül 1991). Annesinin adı Güldane, babasının adı İsmail'dir. Bekârdı. Elektrik çarpması sonucu şehit olmuştur. Kayseri ilinin Pınarbaşı ilçesine defnedilmiştir. 20 Kayseri/Pınarbaşı İnönü Mahallesi Şehit Salih Akkurt Sokağı'na adı verilmiştir.
56. Âdem Vurucu (Kayseri/Yahyalı, 1965- Antalya, 19 Temmuz 2006). Annesinin adı Hatice, babasının adı Ali'dir. Fatma Hanım ile evliydi. Devriye görevi sırasında, içinde bulunduğu helikopterin düşmesi sonucu şehit olmuştur. Yahyalı'da bulunan aile mezarlığına defnedilmiştir.
57. Ahmet Cihan Kilci (Kayseri/Hacılar, 1985- Tunceli, 18 Nisan 2017). Annesinin adı Fazilet, babasının adı Ejder'dir. Bekârdı. Saat 11.30 sularında meydana gelen helikopter kazasında şehit olmuştur. Cenazesi, 20 Nisan 2017 perşembe günü Hacılar Cami-i Kebir Camii'nde öğleni müteakip kılınan cenaze namazının ardından Kayseri Asri Mezarlık Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.

58. **Ali Altun (Kayseri/Sarız, 1950- 13 Eylül 1979). Annesinin adı Rukiye, babasının adı Habip'tir. Bekârdı. Görev uçuşu esnasında meydana gelen motor arızası nedeniyle uçağının düşmesi sonucu şehit olmuştur. Sarız ilçesi Çağşak köyü mezarlığına defnedilmiştir.**
59. **Ali Rıza Gençer (İstanbul, 1916- 28 Aralık 1944). Annesinin adı Seher, babasının adı Ömer'dir. Evliydi. Öğrenimini Kuleli Askerî Lisesinde tamamladıktan sonra 1938'de girdiği Hava Okulundan 1940 yılında mezun olmuştu. Uçuş heyetinde görevliyken Adana'dan Kayseri'ye uçuşu esnasında Kayseri meydanının sisli ve alçak bulutlarla kaplı olması nedeniyle helikopterin, meydanın 1500 metre güneyindeki Ali Dağı eteklerine çarpması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
60. **Aydoğan Aydın (Sakarya, 1966- Şırnak/Uludere, 31 Mayıs 2017). Evli ve iki çocuk sahibiydi. 2012-2016 yılından itibaren Kayseri 1. Komando Tugayı Komutanlığı ve Şırnak 23. Jandarma Sınır Tüm. K. lığı görevlerini yürütmüştür. Şenoba beldesinden kalkan helikopterin düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
61. **Bekir Temel (Kayseri/Tomarza, 1945- Van/Bahçesaray, 7 Aralık 1989). Annesinin adı Hatice, babasının adı İbrahim'dir. Kara Harp Okulu mezunuydu. Evli ve iki çocuk babasıydı. Bahçıvan mevkisinde helikopterinin düşmesi sonucu şehit olmuştur. Ankara Şehitler Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
62. **Cemil Pakoba (Kayseri/Pınarbaşı, 1909- Eskişehir, 17 Mayıs 1945). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Faik'tir. Harp Okulu mezunu ve bekârdı. 105. Keşif Grubu Beaufort Tayyare Bölük Komutanlığı'nda görevliyken Eskişehir'den kalkışta rule kaçırarak 9 numaralı Beaufort uçağının yanması sonucu şehit olmuştur. Eskişehir Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
63. **Fikret Oflaz (Kayseri/Develi, 1923 - İzmit, 29 Ocak 1948). Annesinin adı Sabire, babasının adı Memiş'tir. Evliydi. 105. Torpido Grup Komutanlığında görev uçuşu esnasında Beaufighter uçağının İzmit bölgesi civarında sahilden 1500 metre mesafede denize çarpması neticesinde şehit olmuştur. Eskişehir Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
64. **Halil Yücel (Kayseri/Develi, 1922- Eskişehir, 23 Temmuz 1949). Babasının adı İsmail'dir. Evliydi. Hava Astsubay Okulu mezunudur. 3. Tatbikat Tabur Komutanlığında görevliyken 6856 numaralı T-11 uçağıyla Eskişehir – Ankara arasında gece uçuşu esnasında, Eskişehir üzerinde aniden meydana gelen motor arızasından dolayı yere çarparak uçak ekibiyle birlikte şehit düşmüştür. Eskişehir Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
65. **İbrahim Çelik (Kayseri/Sarız, 1987- Siirt/Pervari, 10 Kasım 2012). Annesinin adı Kamer, babasının adı Melikgazi'dir. Bekârdı. Hasantepe bölgesinde icra edilecek operasyona katılacak olan Jandarma personelini taşıyan Skorsky helikopterin henüz belirlenemeyen bir nedenle düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Cenazesi, Sarız ilçesi Büyük Söbeçimen köyünde kılınan cenaze namazının ardından köy mezarlığına defnedilmiştir.**
66. **Levent Yabangülü (Kayseri/Sarıoğlan/Alamettin kasabası, 1977- Kuzey Irak, 27 Kasım 1998). Annesinin adı Necla, babasının adı Ali Mehmet'tir. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Helikopterle çıkılan operasyon sırasında helikopterin düşmesi sonucu şehit olmuştur. Naaşı bulunamamıştır.**
67. **Mahmut Öner (Kayseri/Pınarbaşı, 1975- Malatya/Akçadağ, 16 Mayıs 2001). Annesinin adı Fetiş, babasının adı Ahmet'tir. Üniversite mezunu ve evliydi. Kurye uçağının düşmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
68. **Mehmet Çetintaş (Kayseri, 1961- Diyarbakır, 24 Temmuz 1987). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Yılmaz'dır. Evli ve bir çocuk babasıydı. 8. Ana Jet Üs Komutanlığı'nda görevliyken rf-5a uçağı ile alet görevi için Diyarbakır'dan kalkış yapmış, meydana gelen arıza nedeniyle irtifa kaybetmiştir. Paraşütle atlayarak kurtulmaya çalışmış ancak şehit olmuştur. Kayseri'de aile mezarlığına defnedilmiştir.**
69. **Mehmet Erdoğan (Kayseri/Melikgazi, 1970- Şırnak/Şenoba, 31 Mayıs 2017). P. As. Kd. Başçavuş Mehmet Erdoğan, askerî helikopterin, yüksek gerilim hattına takılarak düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Kartal Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.**
70. **Mehmet Uslu (Kayseri/Bünyan, 1937- Akhisar, 19 Ekim 1968). Annesinin adı Hatice, babasının adı Fevzi'dir. Evli ve iki çocuk babasıydı. 1956'da girdiği Hava Harp Okulundan 1958 yılında asteğmen olarak mezun olmuştur. 1959 yılında teğmen, 1961 yılında üsteğmen ve 1966 yılında yüzbaşılığa yükselmiştir. Gece uçuşu esnasında C-130 uçağıyla Akhisar meydanına iniş sırasında dağa çarparak şehit olmuştur. Bünyan İlçe Mezarlığı'na defnedilmiştir.**
71. **Mesut Kalankaya (Bursa, 1910- Kayseri, 28 Aralık 1944). Annesinin adı Seher, babasının adı Emin'dir. Evli ve bir çocuk babasıydı. İlk ve ortaokulu Kuleli Askerî Lisesinde tamamlamış, 1930 yılında girdiği Harp Okulundan 1932 yılında asteğmen olarak mezun olmuştur. 103. Keşif Grup 1. Bölük Komutanlığı'nda**

görevli ve 90 numaralı uçağıyla Adana'dan Kayseri'ye gelirken Kayseri meydanının sisli ve tamamen alçak bulutlarla kapalı olması nedeniyle, meydanın 1500 metre güneyindeki Ali Dağı eteklerine çarparak şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.

72. Muravva Bey (İstanbul, 1908- 4 Temmuz 1934). Annesinin adı Fatma, babasının adı Ali'dir. Bekârdı. 1923'te girdiği Kuleli Askerî Lisesinden, 1929 yılında mezun olmuştur. 2. Tayyare Alayı 29. Bölük uçuş heyetinde görevliyken 310 numaralı Junkers uçağının bilinmeyen bir sebepten ötürü düşmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
73. Mustafa Oğuz Önder (Kayseri, 1975- Konya, 17 Ocak 2001). Annesinin adı Hamidiye, babasının adı Ömer'dir. Konya 3. Ana Jet Üs 131. Filo Komutanlığı'na ait F-4 uçağının, eğitim uçuşu esnasında saat 14.54'te Sivrisihar Meydanı'nın kuzeybatı bölgesine düşmesi sonucu şehit olmuştur.
74. Oğuz Akın (Kayseri/Yeşilhisar, 1964- Mardin/Ömerli, 27 Aralık 1992). Annesinin adı Zühre, babasının adı Ahmet'tir. Evliydi. Helikopter kazasında şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir. Yeşilhisar Şehit Astsubay Oğuz Akın Halk Eğitim Merkezine adı verilmiştir.
75. Onur Karasungur (Kayseri/Bünyan, 1989- Siirt/Pervari, 10 Kasım 2012). Babasının adı Bilgi, annesinin adı Hanife'dir. Bekârdı. Saat 7.30 sularında Hasantepe bölgesinde icra edilecek operasyona katılacak jandarma personelini taşıyan Skorsky helikopterinin belirlenemeyen bir nedenle düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Bünyan ilçesi Elbaşı kasaba mezarlığına defnedilmiştir.
76. Ömer Günana (Kayseri, 1967- Konya/Hadim, 2 Mart 2004). Annesinin adı Fatma, babasının adı Mükremin'dir. Eşinin adı Gülten'dir. Havada F- 4 E tipi iki askerî uçağın çarpışması esnasında şehit düşmüştür. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
77. Ragıp Ertuğrul (Manastır, 1909 – Kayseri, 14 Eylül 1940). Annesinin adı Saniye, babasının adı Hamit'tir. Evli ve iki çocuk babasıydı. 1929'da girdiği Kara Harp Okulundan 1931 yılında asteğmen olarak mezun olmuştur. Kayseri Tayyare Fabrikasında tecrübe pilotuyken Martin uçağının Kayseri meydanı civarında bilinmeyen bir nedenden dolayı düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Şehidimiz Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
78. Seyfi Alsırt (İzmir, 1912- Kayseri, 21 Ağustos 1940). Annesinin adı Afet, babasının adı Mehmet'tir. Bekârdı. 1934'te girdiği Kara Harp Okulundan 1936 yılında asteğmen olarak mezun olmuştur. 1939 yılında Hava Okulunda pilot eğitimini tamamlamıştır. Tayyare Alayı 54. Bölük Komutanlığı'nda görevliyken Kayseri civarında Hook uçağının bilinmeyen bir sebepten dolayı düşmesiyle şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
79. Tolga Demirci (1989- Bitlis/Tatvan, 5 Mart 2021). Annesinin adı Aynur, babasının adı Nezir'dir. Cougar tipi askerî helikopterin kaza kırıma uğraması sonucu Elazığ 8. Kolordu Komutanı Korgeneral Osman Erbaş'ın da aralarında bulunduğu 11 askerle birlikte şehit olmuştur. Kayseri ilinde defnedilmiştir.
80. Uğur Özkan (Kayseri/Develi, ?- Bingöl/Genç, 1992). Teröristler tarafından açılan ateş sonucunda meydana gelen helikopter kazasında şehit olmuştur.
81. Recai Özkan (Kayseri, 1946- 8 Aralık 1976). Annesinin adı Halide, babasının adı İsmail'dir. Evli ve Harp Okulu mezunuydu. 8. Ana Jet Üs Komutanlığı'nda görevliyken rf-5a uçağıyla alacakaranlık uçuşu esnasında inişe geçtiği sırada uçağın piste çarpması sonucu şehit olmuştur. İzmir Kadifekale Şehitliği'ne defnedilmiştir.
82. Vedat Evliya (Kayseri, 1955- Diyarbakır, 11 Şubat 1982). Annesinin adı Bedia, babasının adı İbrahim'dir. Hava Harp Okulu mezunuydu. Evli ve bir çocuk babasıydı. 8. Ana Jet Üs Komutanlığı'nda görevliyken F-100F uçağıyla keşif görevi için uçuşu esnasında uçağın düşmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
83. Âdem Soydan (Kayseri/Yahyalı, 1971- Şırnak, 1 Şubat 1992). Annesinin adı Hatice, babasının adı Abdullah'tır. Bekârdı. Görmeç mevkisinde çığ düşmesi sonucu şehit olmuştur. Yahyalı Kayaçık Mahallesi'ne defnedilmiştir.
84. Basri Sağır (Kayseri/Pınarbaşı, 1971- 1 Şubat 1992). Annesinin adı Mihri, babasının adı Ömer'dir. Emine Hanım ile evli olup bir çocuk babasıydı. Küsitepe'den yuvarlanan çığ neticesinde şehit olmuştur. Kayseri/Pınarbaşı Solaklar köyü mezarlığına defnedilmiştir
85. Dursun Ergen (Kayseri/Pınarbaşı, 1971- 1 Şubat 1992). Annesinin adı Zekiye, babasının adı Ahmet'tir. Ortaokul mezunu, evli ve bir çocuk babasıydı. Çığ düşmesi sonucu şehit olmuştur. Bünyan ilçe mezarlığına defnedilmiştir. Kayseri/Bünyan Bayramlı Mahallesi Şehit Dursun Ergen Caddesi'ne adı verilmiştir.

86. İzzet Bölükbaşı (Kayseri/Gesi kasabası, 1971- Şırnak, 3 Şubat 1992). Annesinin adı Yaşar, babasının adı Mustafa'dır. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Görmeç mevkisinde çığ düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Gesi Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
87. Mahmut Aydeniz (Kayseri/Akkışla/Gömürgen kasabası, 1970- Şırnak, 10 Nisan 1991). Annesinin adı Zeynep, babasının adı Halit'tir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Güçlükonak Ağaçyurdu Jandarma Karakolu'nda nöbetteyken üzerine yıldırım düşmesi sonucu şehit olmuştur. Gömürgen kasabası mezarlığına defnedilmiştir.
88. Murat Şamlı (Kayseri, 1948- Amasya, 1971). Bekârdı. Kışın kapanan yolu açmak için giderken yuvarlanan kayanın, üzerine düşmesi sonucunda şehit olmuştur. Kayseri Hacılar Mezarlığı'na defnedilmiştir.
89. Serdar Gümüş (Kayseri/Tomarza/Emiruşağı kasabası/Fatih köyü, 1988- Şırnak 9 Mart 2009). Annesinin adı Neriman, babasının adı Erdal'dır. Bekâr olup dört kardeşi vardır. Tugay Komutanlığı'nda nöbet tutarken yıldırım düşmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Müftüsü Şaban İşlek tarafından kıldırılan cenaze namazından sonra Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
90. Şükrü Kolukısa (Kayseri, 1971- Şırnak, 1 Şubat 1992). Annesinin adı Vahide, babasının adı Yusuf'tur. Ortaokul mezunu ve bekârdı. Görmeç mevkisinde görevliyken çığ düşmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
91. Tarık Baysa (Kayseri/Pınarbaşı, 1975- İzmit/Gölcük, 17 Ağustos 1999). Annesinin adı Perihan, babasının adı Necmi'dir. Yüksekokul mezunu ve bekârdı. Gölcük depreminde şehit olmuştur.
92. Uğur Alpat (Samsun, 1967- Gölcük, 17 Ağustos 1999). Kayseri iline kayıtlıdır. Annesinin adı Ayten, babasının adı Fahrettin'dir. Gölcük depreminde enkaz altında kalarak şehit olmuştur.
93. Yaşar Doğan (Kayseri, 1970- Şırnak/Seslice, 1 Şubat 1992). Annesinin adı Hayriye, babasının adı Yunus'tur. Lise mezunu ve bekârdı. Görmeç köyünde görevli olarak yerleştikleri okul binasına çığ düşmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
94. Abdi Altemel (Kayseri/Bünyan, 1976- Afyon/Çay, 22 Haziran 1992). Annesinin adı Solmaz, babasının adı Ali'dir. Bekâr ve ortaokul mezunuydu. Afyon/Çay Jandarma Karakolu'nda nöbetçi çavuşken arkadaşları tarafından başından vurularak şehit olmuştur. Bünyan ilçesinin Akmescit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
95. Ali Berkil (Kayseri/Sarıoğlan, 1971- Muş/Malazgirt, 18 Mart 1992). Annesin adı Asiye, babasının adı Osman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. 200 yataklı hastanede nöbetçiyken kazayla vurularak şehit olmuştur.
96. Aytekin Demir (Kayseri, 1969- Diyarbakır/Ergani, 9 Ağustos 1991). Annesinin adı Nimet, babasının adı Ali'dir. Evli ve iki çocuk babasıydı. Başkası tarafından yaralanmış ve şehit olmuştur. Mezarı, Düver köyündedir.
97. Bahattin Yıldız (Kayseri/Sarız, 1971- Çanakkale/Gelibolu, 1 Mart 1992). Annesinin adı Sultan, babasının adı Duran'dır. Nöbet esnasında arkadaşının tüfeğinin kazayla ateşlenmesi üzerine şehit olmuştur. Sarız ilçesi Ayranlık köyü mezarlığına defnedilmiştir.
98. Bekâr Aktunç (Kayseri/Talas, 1963- İzmir/Bergama, 30 Ocak 1985). Annesinin adı Şevkiye, babasının adı Mükremin'dir. İzmir/Bergama'da 19. Topçu Alayı 1. Topçu Alayı Komutanlığı'nda vatani görevini yaparken "Deniz Kurdu-85" tatbikatı sırasında tank çıkarma gemisinin batması sonucu şehit olmuştur. Cesedi Ege Denizi'nde bulunamamıştır. Kayseri Garnizon Komutanlığı'nda boş bir mezar yaptırılmıştır.
99. Cemalettin Vural (Kayseri/Sarıoğlan, 1966- Erzurum, 10 Ekim 1987). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Ali'dir. Evli ve iki çocuk babasıydı. Silah kazası sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
100. Hakan Keleş (Kayseri/Pınarbaşı/Tözgün köyü, 1980- Tokat/Erbaa, 7 Kasım 2004). Annesinin adı Gülten, babasının adı Hacı'dır. Bir çobanın, yayladayken köpeklerinin havlaması üzerine pompalı tüfekle rastgele ateş etmesi sonucu şehit olmuştur. Terhisine 10-15 gün kala şehit düşen Keleş'in naaşı, Pınarbaşı Tözgün köyüne defnedilmiştir.
101. Hakan Türk (Kayseri/Pınarbaşı, 1977- Gümüşhane, 5 Haziran 1998). Annesinin adı Gülderen, babasının adı Galip'tir. Meslek lisesi mezunu ve bekârdı. Arkadaşı tarafından vurularak şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
102. İsmail Oğuz (Kayseri, 1979- Hatay/İskenderun, 19 Şubat 2000). Annesinin adı Safiye, babasının adı Ali'dir. Bekârdı. Vatani görevini yaparken silah kazası sonucu şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.

103. Naci Akarsu (Kayseri/Tomarza, 1963- İstanbul, 11 Eylül 2003). Annesinin adı Hanım, babasının adı Hayri'dir. Polis okulu mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Görevi esnasında mesai arkadaşı tarafından silahla vurularak şehit olmuştur. Kayseri'nin Tomarza ilçesine bağlı Kurtuluş Mahallesi Mezarlığı'na defnedilmiştir.
104. Şaban Arıcan (Kayseri, 1972- Mersin, 6 Ağustos 2001). Annesinin adı Latife, babasının adı İsa'dır. Polis okulu mezunu, evli ve bir çocuk babasıydı. Görevi başındayken arkadaşının tabancasıyla kazaen vurularak şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
105. Turgut Şimşek (Kayseri/Sarıoğlan, 1981- Elazığ, 3 Mayıs 2002). Bekâr olup yedi kardeşi vardı. Annesinin adı Fadime, babasının adı Veysel'dir. Askerlik görevini yaparken arkadaşı tarafından yanlışlıkla vurularak şehit olmuştur. Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesi Üzerlik köyü mezarlığına defnedilmiştir.
106. Ahmet Bozok (Kayseri/Sarıoğlan, 1971- İstanbul, 20 Kasım 1992). Annesinin adı Dilber, babasının adı Duran'dır. Lise mezunu ve bekârdı. Marmara Üniversitesi kampüsünde görev yaparken yasa dışı sol bir örgütle girdikleri çatışmada başından vurularak şehit olmuştur. Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesi Çiftlik kasabası mezarlığına defnedilmiştir.
107. Alaattin Karademir (Kayseri/Sarız, 1950- Mersin, 1978). Annesinin adı Pakize, babasının adı Cevdet'tir. Mersin Adliyesinde kan davası sanıkları arasında çıkan çatışmaya müdahale ettiği sırada, sanıklardan birisinin göğsünden vurması sonucu şehit olmuştur. Mersin Merkez Şehitlik Mezarlığı'na defnedilmiştir.
108. Ali Özkan (Kayseri/Develi, 1950- Denizli, 1979). Annesinin adı Hanım, babasının adı Hacı'dır. Denizli'de görev yaparken vurularak şehit olmuştur. Ankara Karşıyaka Mezarlığı'na defnedilmiştir.
109. Fatih Duman (Kayseri/Pınarbaşı, 1978- Tunceli/Çemişgezek, 23 Eylül 2004). Annesinin adı Sultan, babasının adı Orhan'dır. Görevi sırasında elektrik çarpması sonucu şehit olmuştur. Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine defnedilmiştir.
110. Hüseyin Karabukan (Kayseri/Kocasinan, 1933- Manisa/Turgutlu, 1976). Annesinin adı Şerife, babasının adı Emin'dir. Meskûn mahalde ateş eden bir şahsa müdahalesi sırasında şahıs tarafından vurularak şehit olmuştur. Kayseri Kocasinan Mezarlığı'na defnedilmiştir.
111. Mehmet Anadut (Kayseri/İncesu, 1933- Kilis, 19 Şubat 1956). Annesinin adı Fatma, babasının adı Hasan'dır. Evli ve iki çocuk babasıydı. Devriye gezerken vurularak şehit olmuştur.
112. Necdet Bay (Kayseri, 1959- Bursa, 1992). Annesinin adı Latife, babasının adı Ahmet'tir. Nokta görevi sırasında terör örgütü mensupları tarafından vurularak şehit edilmiştir. İstanbul Edirnekapı Şehitliği'ne defnedilmiştir.
113. Necmettin Kabak (Kayseri/Sarız, 1973- Yozgat/Akdağmadeni, 3 Haziran 2001). Annesinin adı Güllü, babasının adı Mehmet'tir. Meslek yüksek okulu mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Bir köyde çıkan olay sırasında vurularak şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
114. İlhan Odabaşı (1970- Kayseri/Kocasinan, 5 Şubat 2019). Fevzi Çakmak Mahallesi Kolej Caddesi'nde kimliğini kontrol etmek istediği şüphelinin silahlı saldırısı sonucu başından ağır yaralanarak şehit olmuştur. Kayseri Polis Mezarlığı'na defnedilmiştir.
115. Ahmet Duran (Nevşehir, 1961- Kayseri, 9 Haziran 2011). Annesinin adı Adeviye, babasının adı İbrahim'dir. Evliydi. Kayseri'de Polis Meslek Yüksekokulunda nöbet esnasında ısınmak için ateş yakmış, zehirlenerek şehit olmuştur. Nevşehir Başköy Mezarlığı'na defnedilmiştir.
116. Arif Çeri (Kayseri/Tomarza, 1975- Şırnak/Silopi, 28 Mayıs 1997). Annesinin adı Munise, babasının adı Kemal'dir. Bekârdı. Görev yaparken dereye düşüp boğularak şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
117. Davut Karataş (Yazılı köyü, 1952- Hakkâri, 3 Ağustos 1973). Annesinin adı Elmas, babasının adı Rıza'dır. İlkokul mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Kaçakçılarla çıkan çatışmada şehit olmuştur. Yazılı köyü mezarlığına defnedilmiştir.
118. İsmet Duman (Kayseri/Develi/Köseler köyü, 1983- Tokat, 11 Eylül 2003). Annesinin adı Döndü, babasının adı Çerkez'dir. Bekârdı. Eğitim esnasında rahatsızlanarak hastaneye kaldırılmış, beyin ameliyatı geçirmiş, kurtarılamayarak şehit olmuştur.
119. Kadir Şaka (?- Giresun/Çanakçı, 1954). Vatani görevini yaparken ayağı kaymış, Çanakçı Deresi'ne düşerek şehit olmuştur. Şehidin naaşı, 59 yıl sonra kızı Hatice Tandoğan tarafından Giresun ilinde defnedildiği yerde bulunmuştur. Kızı, Kayseri Develi'den toprak getirerek mezarının üzerine serpmiştir.
120. Kenan Çıklakoç (Kayseri, 1960- Ankara/Çubuk, 14 Eylül 1980). Annesinin adı Fikriye, babasının adı Mustafa'dır. İlkokul mezunu, evli ve bir çocuk babasıydı. Yanığa bağlı olarak girdiği şoktan çıkamayarak şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

121. Rufai Yeloku (Kayseri/Pınarbaşı, 1962- Tekirdağ, 21 Ocak 1983). Bekârdı. Annesinin adı Raziye, babasının adı Ahmet Fevzi'dir. Nöbete giderken fırtınada yere düşen elektrik kablosunun ayağına takılması sonucu çarpılarak şehit olmuştur. Pınarbaşı Hilmiye Mezarlığı'na defnedilmiştir.
122. Yusuf Türksoy (Kayseri, 1971- Kıbrıs/Yılmazköy, 20 Haziran 1995). Annesinin adı Fatma, babasının adı Yakup'tur. Lise mezunu ve bekârdı. Çamlıbel telefon direğinden düşerek şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
123. Alper Kalem (Amasya, 1980- Mardin/Nusaybin, 30 Nisan 2016). Annesinin adı Sevim, babasının adı Mehmet Ali'dir. Evli ve iki çocuk babasıydı. Kayseri Komando Tugayı'nda görev yapan Yüzbaşı Alper Kalem, Nusaybin'de icra edilen operasyonlar esnasında keskin nişancı tarafından vurularak şehit olmuştur. Kılınan cenaze namazının ardından Tekirdede Mezarlığı'na defnedilmiştir.
124. Bekir Çakır (Adana, 1984- Şırnak, 24 Mayıs 2007). Annesinin adı Ümmügülsüm, babasının adı Hacı İsmail'dir. Teröristlerle çıkan çatışmada, yola döşenen mayının patlaması sonucu şehit olmuştur. Hunat Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
125. Cevdet Çiftçi (Diyarbakır, 1967- Iğdır, 14 Mart 1994). Annesinin adı Hüsna, babasının adı Fecri'dir. Kara Harp Okulu mezunudur. Evli ve iki çocuk babasıydı. Iğdır İl Jandarma Komutanlığı'nda yapılan bir operasyonda şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
126. Emrullah Solmaz (Nevşehir, 1969- Batman/Kozluk, 1993). Annesinin adı Kadriye, babasının adı Hasan'dır. Astsubay okulu mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Ailesi, Kayseri'de ikamet ettiği için buraya defnedilmiştir.
127. Hakan Yılmaz (Adana, 1978- Şırnak, 8 Mart 2016). Annesinin adı Selman, babasının adı İsmail'dir. Evli ve iki kız çocuğu babasıydı. Görev yeri Kayseri'ydi. Geçici görev için gittiği Şırnak'ta, bölücü terör örgütü mensuplarına yönelik operasyonda ev aramasına girdikleri esnada çıkan çatışmada şehit olmuştur. 9 Mart 2016 tarihinde Karaman'a defnedilmiştir.
128. Hüseyin Danacı (Nevşehir, 1987- Şırnak, 16 Nisan 2016). Annesinin adı Rasime, babasının adı Yılmaz'dır. Bekârdı. Görevli bulunduğu ekip aracına düzenlenen roketatarlı saldırıda şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.
129. İdris Açıkgöz (Yozgat, 1969- Siirt, ?). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Mahmut'tur. Bekârdı. Siirt'in kuzeyindeki Tanrıdağı'nda terör örgütüne karşı yürütülen operasyonda şehit olmuştur. Kayseri Kartal Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
130. İskender Öztürk (Sivas, 1972- Hakkâri/Çukurca, 1993). Annesinin adı Hediye, babasının adı Hacı Abdurrahman'dır. İlkokul mezunu ve bekârdı. Çığlı Köyü Serbest Karakolu'na teröristler tarafından düzenlenen saldırıda şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
131. İsmail Uygun (Kayseri, 1984- Diyarbakır/Lice, 19 Kasım 2008). Ancak Adana Tufanbeyli nüfusuna kayıtlıdır. Erciyes Üniversitesi işletme mezunudur. Annesinin adı Sultan, babasının adı Mürsel'dir. Evli ve bir kız çocuğu sahibiydi. Kavacık Karakolu'nda teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Kartal Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
132. Kazım Faydacı (Ankara, 1976- Bingöl, 2006). Annesinin adı Meryem, babasının adı Yaşar'dı. Evliydi. Bingöl Genger Tepe mevkisinde araziye döşenen mayının patlaması sonucu şehit olmuştur. Cenaze törenine, dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ve çok sayıda vatandaş katılmıştır. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
133. Levent Çetinkaya (Ankara, 1976- Şırnak, 2010). Kayseri Kocasinan ilçesine kayıtlıdır. Annesinin adı Tülay, babasının adı Abdulbaki'dir. Evli ve bir çocuk babasıydı. Servis aracının teröristler tarafından taranması sonucunda yaralanmış, kaldırıldığı askerî hastanede dört gün sonra şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.
134. Levent Özdemir (İstanbul, 1969- Kayseri/Pınarbaşı, 1995). Annesinin adı Saime, babasının adı Muhittin'dir. Elâzığ ilinde operasyonlara katılmaya hazırlanırken kaza sonucu şehit olmuştur. Ailesi, Kayseri'de Mevlâna Mahallesi'nde ikamet etmektedir.
135. M. Emin Kocaman (Ağrı, 1970- Hakkâri, 1991). Annesinin adı Zühre, babasının adı Ali Haydar'dır. Lise mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada karşılık verirken havan mermisinin namlu içerisinde patlaması sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.
136. Macit Ağca (Bursa, 1961- Hakkâri, 1989). Nüfusu, Sarıoğlan Karaözü kasabasındadır. Annesinin adı Meryem, babasının adı İsmail'dir. Keşif sırasında Gürkan Deresi sularına kapılarak kaybolmuştur. Cenazesi bulunamamıştır. 29 Ankara Çankaya Tınaztepe Mahallesi Şehit Macit Ağca Sokağı'na adı verilmiştir.

137. Mahmut Şahin (Yozgat, 1954- Elazığ, 11 Ocak 1994). Annesinin adı Makbule, babasının adı Mustafa'dır. Kayseri Fevzi Çakmak Ortaokulunu ve Kayseri Lisesini 1. olarak bitirmişti. Kara Harp Okulu mezunu ve evliydi. Teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Ailesi Kayseri ilinin Talas ilçesinde ikamet etmektedir.

138. Mahmut Tayyar (Sivas, 1961 – İzmir, 27 Ekim 1982). Annesinin adı Nazife, babasının adı Kemal'dir. Evli ve üç çocuk babasıydı. Askerî kamyonun devrilmesi sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

139. Murat Kızılkaya (Ağrı, 1973- Bitlis/Hizan, 18 Kasım 1994). Annesinin adı Nazlı, babasının adı Yusuf'tur. Ortaokul mezunu, evli ve iki çocuk babasıydı. Görevi esnasında mayına basarak şehit düşmüştür. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.

140. Muzaffer Tufaner (Yozgat, 1973- Şırnak, 8 Mart 2016). Annesinin adı Ayten, babasının adı Ali'dir. Evli ve üç çocuk sahibiydi. Kayseri İl Emniyet Müdürlüğünden, geçici olarak görevlendirildiği Şırnak'ta teröristlerle yapılan çatışmada şehit olmuştur. 9 Mart 2016 tarihinde Yozgat iline defnedilmiştir.

141. Mürsel Gürlek (Nevşehir, 1968- Hakkâri/Yüksekova, 31 Mayıs 1994). Annesinin adı Yeter, babasının adı Mahsun'dur. Lise mezunu ve evliydi. Teröristlerle çatışmada şehit olmuştur. Kayseri Kartal Şehitliği'ne defnedilmiştir.

142. Nevzat Demircan (Yozgat, 1971- Mardin/Nusaybin, 5 Temmuz 1999). Annesinin adı Fatma, babasının adı Nafiz'dir. Lise mezunu ve bekârdı. Operasyonda şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.

143. Nizamettin Taşdemir (Ağrı, 1974- Şırnak, 28 Haziran 1995). Annesinin adı Ferde, babasının adı Selahattin'dir. İlkokul mezunu ve evliydi. Yağızoymak mevkisinde terör örgütünün bölgeye yerleştirdiği mayına basarak şehit olmuştur. Kayseri'nin Tomarza ilçesindeki aile mezarlığına defnedilmiştir.

144. Nuri Yazanel (Yozgat, 1977 - Diyarbakır/Silvan, 15 Aralık 2015). Babasının adı Davut'tur. Evli ve bir çocuk babasıydı. Eşi Güldana Yazanel, polis memurudur. Diyarbakır/Silvan karayolunda PKK'lı teröristlerin bombalı saldırısında şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.

145. Oktay İzgi (Erzurum, 1975- Mardin/Nusaybin, 15 Ağustos 2015). Annesinin adı Kadriye, babasının adı Dilaver'dir. Şehidimiz evli ve iki çocuk sahibiydi. Üçyol mevkisinde polis zırhlı aracın geçişi sırasında uzaktan kumandayla patlatılan bomba sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.

146. Ömer Aktaş (Samsun, 1983- Kırşehir, 10 Mart 2014). Annesinin adı Hanife, babasının adı Hüseyin'dir. Evliydi. Takviye kuvvet olarak Muş ve Bingöl illerine gitmek üzereyken Kırşehir yakınlarında meydana gelen trafik kazasında hayatını kaybetmiştir. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.

147. Ramazan Kazman (Sivas, 1972- Iğdır, 1993). Annesinin adı Şükriye, babasının adı Fevzi'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Yenidoğan Jandarma Karakolu'na PKK örgütü mensupları tarafından yapılan saldırı sonucu şehit olmuştur. Kayseri Şehitliği'ne defnedilmiştir. Ailesi, Kayseri'nin Selçuklu Mahallesi'nde ikamet etmektedir.

148. Ramazan Kırboğa (Ağrı, 1985- İstanbul/Vezneciler, 7 Haziran 2016). Annesinin adı Makbule, babasının adı Süleyman'dır. Şehidimiz evli ve bir çocuk sahibiydi. Saat 08.40 sularında çevik kuvvet servisine yapılan terör saldırısı sonucu şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.

149. Resul Erdal Aydemir (Kahramanmaraş/Göksun 1991- Kırşehir, 10 Mart 2014). Annesinin adı Hatice, babasının adı Mehmet'tir. Bekârdı. Takviye kuvvet olarak görevlendirilmiş, Muş ve Bingöl'e gitmek üzere Ankara yolu üzerindeyken meydana gelen trafik kazasında şehit olmuştur. Kayseri Asri Mezarlığı Polis Şehitliği'ne defnedilmiştir.

150. Selim Şener (Yozgat/Yerköy, 1991- Hakkâri/Çukurca, 30 Ekim 2016). Annesinin adı Fatma, babasının adı Hasan'dır. Bekârdı. Bölücü terör örgütü mensuplarına karşı yapılan operasyon sırasında ağır yaralanmış, yapılan tüm müdahalelere karşı kurtarılamayarak şehit olmuştur. 31 Ekim 2016 tarihinde, Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.

151. Turgay Çelik (Sivas, 1977- 4 Nisan 2016). Annesinin adı Alime, babasının adı Mustafa'dır. Evli ve üç çocuk babasıydı. Atmaca-7 operasyonu esnasında teröristlerin roket saldırısı sonucunda şehit olmuştur. 59 İstanbul'da ikamet eden ve Kayseri'den evli olan Kurmay Binbaşı Turgay Çelik'in talebi üzerine Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.

152. Uzay Çamsarı (Yozgat/Çandır/Kozan köyü, 1977- Şırnak/Beytüşşebap, 28 Ekim 1997). Annesinin adı Aysun, babasının adı Ali'dir. Şehidimiz Kayseri Endüstri ve Meslek Lisesi mezunu ve bekârdı. Ilıca köyü Sinekli Tepe mevkisinde teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Memleketi Yozgat Kozan köyüne defnedilmiştir.

153. Ümit Bekem (Malatya, 1955- Balıkesir, 1983). Annesinin adı Sevim, babasının adı Mehmet'tir. Askerî Pilot Okulu mezunu olan şehidimiz, bekârdı. Uçuş esnasında uçak kazası sonucu şehit olmuştur. Kayseri Şehit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
154. Yusuf Eroğlu (Adana, 1974- Tunceli/Hozat, 8 Kasım 1995). Kayseri Akkışla ilçesine kayıtlıdır. Annesinin adı Sultan, babasının adı Mehmet'tir. Bekârdı. Görevi esnasında teröristlerle çıkan çatışmada yaralanmış, kaldırıldığı hastanede kurtarılamayarak şehit olmuştur. Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.
155. Abdullah Aslan (Kayseri/Pınarbaşı/Aslanbeyli köyü, 1973- Diyarbakır/Kulp, 11 Mart 1994). Annesinin adı Ayşe, babasının adı Mahmut'tur. Bekârdı. Şeyholuk mevkisinde teröristlerin açtığı ateş sonucu şehit olmuştur. Kütahya mezarlığına defnedilmiştir.
156. Ahmet Özkul (Kayseri/Develi, 1968- Tokat/Niksar, 24 Ekim 2003). Annesinin adı Ayten, babasının adı Ali'dir. Lise mezunuydu. Niksar İlçe Jandarma Komutanlığı emrinde görev yapmaktayken Özalan D-100 karayolunun 5. km sinde seyir hâlindeki askerî aracın arkasında bulunan bir er tarafından kazaen vurularak şehit olmuştur. Ankara Cebeci Şehitliği'ne defnedilmiştir.
157. Emre Karagöz (Kayseri/Yahyalı, ?- Hakkâri/Şemdinli, 26 Mayıs 2017). Teröristlerin saldırısı sonucu şehit olmuştur. Ailesinin Ankara'da ikamet etmesi nedeniyle Sincan Cimşit Mezarlığı'na defnedilmiştir.
158. Halim Bulut (Kayseri, 1971- Mardin/Midyat, 1 Aralık 2003). Memleketi, Yozgat'tır. Annesinin adı Ümran, babasının adı Ali'dir. Evli ve iki çocuk babasıydı. Eğitimini, Kayseri Lisesinde tamamlamıştır. İçinde bulunduğu aracın geçişi sırasında yola döşenen mayının infilak etmesi sonucu şehit olmuştur. Memleketi Yozgat Bektaşlı İlçe Mezarlığı'na defnedilmiştir.
159. Muhsin Gürlek (Kayseri/Pınarbaşı, 1973- Şırnak/Silopi, 23 Kasım 1994). Annesinin adı Gülfiye, babasının adı Alaattin'dir. İlkokul mezunu ve bekârdı. Teröristlerle çıkan çatışmada, başından vurularak şehit olmuştur. Edirnekapı Mezarlığı'na defnedilmiştir.
160. Nail Erdoğan (Kayseri/Sarıoğlan/Karaözü kasabası, 1961- 8 Ekim 1996). Annesinin adı Selvi, babasının adı Nurettin'dir. Uçağının Ege Denizi'ne düşmesi sonucu şehit olmuştur. Naaşı, eşinin isteği doğrultusunda Ankara Cebeci Mezarlığı'na defnedilmiştir.
161. Orhan Kalay (Kayseri/Develi, 1973- Şırnak/Cizre, 5 Ocak 1994). Annesinin adı Şaziye, babasının adı Ahmet'tir. İzmir/Foça Bölük Komutanlığı'nda askerî görevini ifa ederken görevlendirildiği Şırnak/Cizre karayolu güneyinde Girgirimsine Tepesi mevkisinde teröristlerin uzak taciz ateşi sonucunda şehit olmuştur. Ailesi Ankara'da ikamet etmektedir. Ankara Şehitliği'ne defnedilmiştir.
162. Osman Zurnacı (Kayseri/Develi, 1974- Hakkâri/Geçitli, 14 Eylül 1998). Annesinin adı Fatma, babasının adı Mustafa'dır. Saat 16.30 sularında Hakkâri/Geçitli arasında sürdürülen operasyonda teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. İstanbul Üsküdar Şehitliği'ne defnedilmiştir.
163. Tayfun Sümer (Ankara, 1963- Ağrı/Küpgülü, 5 Ekim 1992). Kayseri Yeşilhisar ilçesi Güney Mahallesi'ne kayıtlıdır. Annesinin adı Ayten, babasının adı Kemal'dir. Evliydi. 9. Piyade Tümen Komutanlığı Kars/Sarıkamış ilçesinde görev yaparken Ağrı/Küpgülü bölgesinde iç güvenlik operasyonunda teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Ankara Cebeci Mezarlığı'na defnedilmiştir.
164. Ümit Altınışık (Kayseri/Pınarbaşı, 1975- Ağrı/Doğubayazıt, 1994). Annesinin adı Havva, babasının adı Lütfü'dür. Bekârdı. Ağrı Doğubayazıt 1. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı'nda vatani görevini yaparken Doğubayazıt kırsalında teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. İzmir Konak Mezarlığı'na defnedilmiştir.
165. Coşkun Karabulut (Isparta, 1989 - Diyarbakır, 21 Şubat 2016). Annesinin adı Döndü, babasının adı Hüseyin'dir. Kayseri 1. Komando Tugay Komutanlığı'nda görev yaparken geçici olarak Diyarbakır Sur'da görevlendirilmiş ve burada gerçekleşen operasyonda bir grup teröristle girilen silahlı çatışmada ağır yaralanmış ve tedavi gördüğü Diyarbakır Asker Hastanesinde, yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak şehit olmuştur. Konya ili Akşehir Garnizonu Şehitliği'ne defnedilmiştir.
166. Erhan Yıldırım (Erzurum, 1988- Mardin/Nusaybin, 19 Mayıs 2016). Annesinin adı Öznur, babasının adı Türkay'dır. Kayseri 1. Komando Tugay'ında görevliyken Nusaybin'de teröristlerin tuzakladığı el yapımı patlayıcının infilak ettirilmesi sonucu şehit olmuştur. Ankara Cebeci Şehitliği'ne defnedilmiştir.
167. Fazlı Altuntaş (Sivas, 1980- Diyarbakır, 18 Ocak 2016). Annesinin adı Züleyha, babasının adı Köksal'dır. Evli ve iki erkek çocuk sahibiydi. Kayseri 1. Tugay Komutanlığı'nda görev yaparken geçici olarak

Diyarbakır/Sur'da görevlendirilmiş ve burada, teröristlerle silahlı çatışmada ağır yaralanmış ve Diyarbakır Asker Hastanesine kaldırılmış fakat yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak şehit olmuştur. Sivas ili Sızır beldesine defnedilmiştir.

168. Gökhan Aslan (Malatya/Akçadağ, 1988- Hakkâri/Çukurca, 3 Mayıs 2016). Evliydi. Kayseri 1. Komando Tugayı'ndan görev yaparken Hakkâri/Çukurça'ya yönlendirilmiş ve burada, teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Malatya Akçadağ ilçesi Aktepe Mahallesi'nde defnedilmiştir.

169. Hasan Talay (Balıkesir, 1989 – Diyarbakır, 9 Şubat 2016). Annesinin adı Semanur, babasının adı Yusuf'tur. Evliydi. Kayseri 1. Komando Tugay Komutanlığı'nda görev yaparken görevlendirildiği Diyarbakır ilinde, terör örgütlerine karşı 1 Şubat 2016 tarihinde gerçekleştirilen "Bayrak -12 Müşterek Özel Birlik Operasyonu" kapsamında girilen silahlı çatışmada ağır yaralanarak askerî hastaneye kaldırılmış ancak kurtarılamayarak şehit olmuştur. Balıkesir Şehitliği'ne defnedilmiştir.

170. Hüseyin Şerbetçi (Hatay, 1989- Diyarbakır/Sur, 1 Şubat 2016). Annesinin adı Filiz, babasının adı Mehmet'tir. Bekârdı. Kayseri 1. Komando Tugay Komutanlığı'nda görev yaparken geçici olarak görevlendirildiği Diyarbakır/Sur'da, operasyon sırasında şehit olmuştur. Antakya Şehitliği'ne defnedilmiştir.

171. İdris Öztürk (Yozgat, 1971- Zincidere, 29 Aralık 1991). Annesinin adı Fadime, babasının adı Fevzi'dir. Kayseri 1. Komando Tugayı Komutanlığı'nda vatani görevini yaparken kazaen vurularak şehit olmuştur. Memleketi Yozgat ilinde defnedilmiştir.

172. Kadir Çelebi (Yozgat/Şefaatli, 1988- Hakkâri, 2 Eylül 2016). Annesinin adı Şadiye, babasının adı Recep'tir. Evli ve bir çocuk babasıydı. Kayseri 1. Komando Tugayı'ndan görevliyken gönderildiği Hakkâri'de icra edilen Tepe bölgesi operasyonunda çıkan silahlı çatışmada yaralanmış ve kaldırıldığı hastanede kurtarılamayarak şehit olmuştur. 3 Eylül 2016 günü Kayseri Kalemkırdı Camii'nde kılınan öğle namazının ardından Kayseri Garnizonu ve Hava Şehitliği'ne defnedilmiştir.

173. Osman Ateş (Tokat/Pazar, 1989- Diyarbakır/Sur, 27 Ocak 2016). Annesinin adı Resmiye, babasının adı Mustafa'dır. Bekârdı. Kayseri 1. Komando Tugay Komutanlığı'nda görev yaparken geçici olarak gönderildiği Diyarbakır/Sur'da teröristlerin açtığı ateş sonucu şehit olmuştur. Tokat Pazar ilçesi Çiftlik köyüne defnedilmiştir.

174. Sami Akbulut (Manisa, 1945- Kıbrıs, 1974). Evli ve bir çocuk babasıydı. Harp okulu mezunuydu. Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda (1. Komando Tugayı) görevliyken Kıbrıs Şavaşı'nda Hava İndirme Birliklerine komutan olarak atanmış ve yoğun ateş altında kalarak Kıbrıs Harekâtı'nın ilk şehidi olmuştur.

175. Selçuk Dost (Adıyaman/Besni, 1987- Diyarbakır/Sur, 23 Şubat 2016). Annesinin adı Asiye, babasının adı Mehmet'tir. Bekârdı. Kayseri 1. Tugay Komutanlığı'nda görev yaparken geçici olarak Diyarbakır/Sur'da görevlendirilmiştir. PKK'lıların açtığı ateş sonucu şehit olmuştur. Adıyaman Besni ilçesine bağlı Suvarlı beldesine defnedilmiştir.

176. Sercan Bulak (Ankara/Şereflikoçhisar, 1991- 1 Şubat 2016). Annesinin adı Fadime, babasının adı Yaşar'dır. Evli ve bir çocuk sahibiydi. Kayseri 1. Komando Tugay Komutanlığı'nda görevdeyken geçici olarak gittiği Diyarbakır Sur'da, PKK'lıların açtığı ateş sonucu şehit olmuştur. Şereflikoçhisar ilçe mezarlığına defnedilmiştir.

177. Süleyman Köse (Aksaray/Ortaköy, 1978- Hakkâri/Çukurca, 6 Mayıs 2005). Annesinin adı Dilber, babasının adı Yusuf'tur. Evliydi. 2000 yılında Piyade Uzman Çavuş olarak Kayseri 1. Komando Tugayı'nda göreve başlamıştır. Hakkâri/Çukurca'da teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Memleketi Ortaköy Balcı beldesinde askerî törenle defnedilmiştir.

178. Yiğitcan Çiğa (Mersin, 1983- Diyarbakır/Sur, 27 Ocak 2016). Annesinin adı Ayla, babasının adı Yaşar'dır. Evli ve bir kız çocuğu babasıydı. Kayseri Komando Tugayı'nda görev yapmaktayken geçici görevle gittiği Diyarbakır/Sur'da teröristlerle çıkan çatışmada şehit olmuştur. Mersin Şehitliği'ne defnedilmiştir.

Kaynakça: Fahrettin Atar, "Şehid", *DİA,* C. 38, İstanbul 2010, s. 428-431; Ali Rıza Karabulut, *İslam'da Cihad ve Şehitlik*, Mektebe Yayınları/15, 2. Basım, Ankara 2007, s. 5; Yılmaz Öztuna, *Başlangıcından Zamanımıza Kadar Büyük Türkiye Tarihi*, C.VII, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1983, s. 156, 157, 159; Yılmaz Öztuna, *Cumhuriyet Dönemi Öncesinde Türkler*, Babâli Kültür Yayıncılığı, 3. Baskı, İstanbul 2006, s. 3, 30; Mustafa Alkan, *Osmanlı Teşkilat Tarihi-El kitabı*, (ed. Tufan Gündüz), Ankara 2012, s. 18; Bahaddin Ögel, *Türk Devlet Anlayışı,(13. Yüzyıla kadar*), Başbakanlık Basımevi, Ankara 1982, s. 9, 129; Salim Koca, "Eski Türklerde Devlet Geleneği ve Teşkilatı", *Genel Türk Ansiklopedisi*, C. II, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 313; *İstiklal Madalyası Tarihçesi ve Tanımı,*

Türkiye Muharip Gaziler Derneği, Ankara 1983, s. 10-20; Zekeriya Kitapçı, *Türkistan'da İslamiyet ve Türkler*, Nur Basımevi, 1. Baskı, Konya 1988, s.7; Nesimi Yazıcı, *İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007, s. 30; Mustafa Keskin, "Çanakkale Şehitleri", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. I, İstanbul 2009, s. 353; Atabey Kılıç, "Sırrı ", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. VI; Fahri Belen, *Harp Akademisi 1934-1935 Tedrisatından Çanakkale Savaşı'ndan Alınan Dersler*, Yeditepe Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Mart 2009, s. 157; Zübeyir Kars Saltuklu, "Millî Mücadele Dönemi", *KBB Kayseri Kayseri Ansiklopedisi*, C. IV, Kayseri 2015, s. 428; Yusuf Özmerdivenli, *Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgeseli*, Kayseri 1997, s. 275; Mustafa Keskin- Erhan Yoska, *1. Dünya Savaşı'nda Kayseri Şehitleri*, Erciyes Üniversitesi Kaytam Kitaplığı Arşivi, No. 872, 2008, s. 3; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi, 18. Baskı, İstanbul 2012, s. 552; Mim Kemal Öke, *Unutulan Savaşın Kronolojisi Kore 1950 -53*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990, s. 45; *Kore' de Türk Muharebeleri*, Genelkurmay Personel Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012, s. 1-23, 88; *Kıbrıs Seferi (1570-1571) Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi III. cilt*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2000, s. 12-14; Halil İnalcık, *Kıbrıs'ta Türk İdaresi Altında Nüfus, Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Seri III-Sayı B2, Ankara 1964, s. 27; Nasim Zia, *Kıbrıs'ın İngiltere'ye Geçici ve Adada Kurulan İngiliz İdaresi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları No. 44, Ankara 1975, s. 39; Halil Fikret Alasya, *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Seri III-Sayı B2, Ankara 1964, s. 78; *Terörizm, Terör ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara 2006, s. 7; "Terörle Mücadele Makro ve Mikro Perspektifler", *Polis Akademisi Yayınları, Uluslararası Terörizm ve Sınır Aşan Suçlar Sempozyumu*, (Utsas 2010) Seçilmiş Bildiriler - 2, Ankara 2011; *Terörün Sosyal Psikolojisi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2010; *Terörizm ve Organize Suçlar Demokrasi ve İnsan Haklarının Gelişim Süresine Etkileri*, Türk Demokrasi Vakfı Serisi, Ankara 1999, s. 19-43; *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Arka Oda Yayınları, Yay. hzl. Ayhan Öztürk, Kayseri 2009, s, 248; Hüseyin Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar*, Alfa Yayınları, İstanbul 2005, s. 90; Saygı Öztürk, *33 Kurşun*, Doğan Kitap, İstanbul 2008, s. 77; Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, İstanbul 2007, s. 112; *Kayseri Olay* gazetesi, 18 Aralık 2016, s, 5; *Milliyet* gazetesi, 18 Ağustos 1984, s. 1; Anadolu Ajansı, s. 7- 20; *Polis Dergisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı Basım, 15 Temmuz Özel sayısı, Yıl: 22, S. 88; http://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/15Temmuz/onsorudafeto_tr_en. pdf; http://anasozu.com/wp-content/uploads/2016/07/DAK%C4%B0KA DAK%C4%B0KAFET%C3%96%E2%80%99N%C3%9CN-DARBE G%C4%B0R%C4%B0%C5%9E%C4%B0M%C4%B0. Pdf: http://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/15Temmuz/onsorudafeto_tr_en. pdf; http://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/15Temmuz/onsorudafeto_tr_en.pdf; Kayseri şehit aileleri ve Malul Gaziler Derneği Başkanı ile görüşme; MSB, *Şehitlerimiz*, Millî Savunma Bakanlığı Personel Daire Başkanlığı Arşiv Müdürlüğü, hzl. Hülya Yarar, Cengiz Eroğlu, Ahmet Küçük, Mustafa Delialioğlu, Musa Türker, Tülay Yürekli, S. Turgay Işık, Ankara 1998, s. 420-457; Cumhuriyet Dönemi Kayseri Şehitleri, (Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Tezi), Kayseri 2017.

GÖKÇE ÖZTÜRK

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Şehit Yakınları ve Gaziler Evi

ŞEKER FABRİKASI bk. KAYSERİ ŞEKER FABRİKASI

ŞEMSEDDİN İSFAHANÎ

Kayseri'de Seyyid Burhaneddin Tirmizî'ye mürit olan Selçuklu devlet adamı. Asıl adı Şemseddin Muhammed İsfahanî olup İranlı (İsfahan) bir aileye mensuptur. Anadolu Selçuklu Devleti hizmetine giren İsfahanî hakkında ilk bilgi, I. İzzeddin Keykavus zamanında (1211-1220), Sultan'ın yanında münşi (mektupçu) olduğu hakkındadır. Aynı zamanda şair olan İsfahanî, bu özelliği ile dikkat çekmiştir.

I. Alâeddin Keykubad* zamanında (1220-1237) ordu kumandanı olarak Sultan tarafından Diyarbakır'ın fethi ile görevlendirildi ancak muvaffak olamadı (1235). Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in (1237-1246) saltanatının başında vezirliğe yükseldi, bir müddet sonra da Sultan'ın naibi oldu. Doğuda ortaya çıkan Moğol istilasının Anadolu'yu tehdit etmeye başlaması üzerine, Eyyubî Devletlerinin Selçuklular yanında onlara karşı ittifak etmesini sağlamak üzere, büyük meblağlarla bu devletlere elçi olarak gitti ancak bu teşebbüs, Sultan'ın başında bulunduğu Selçuklu ordusunun Kösedağ'da büyük bir mağlubiyete uğraması (1243) ve Anadolu Selçuklularının Moğollara bağlı bir devlet hâline gelmesini önleyemedi.

Bu felaketten sonra Selçuklularla Moğollar arasında varılan mutabakatı, anlaşma olarak tasdik ettirmek üzere naip olarak Moğolların büyük hanı Batu Han'a gönderildi (1244). Anlaşmanın tasdiki yanında Han'dan, "Nizamülmülk" unvanı ve Anadolu'da onun namına sivil ve askerî yetkilere sahip vezir olarak yarlığ (ferman) alıp döndü. Keyhüsrev'in ölümünden sonra saltanat naibi Celaleddin Karatay* ve diğer devlet adamlarıyla birlikte büyük şehzade II. Keykavus'u 11 yaşında tahta geçirdi (1246). Bu sırada Batu Han ölüp yerine Güyük Kağan büyük han olarak Moğolistan Karakurum'da tahta çıkınca Moğolların, diğer devletler gibi Selçuklu Sultanının da Han'ı tebriğe gitmesini istemesi üzerine mazeret göstererek Keykavus değil, küçük kardeşi IV. Kılıç Arslan Karakurum'a gönderildi.

Bu arada Şemseddin İsfahanî, Han'dan aldığı yetkilere dayanarak kendisine tabi olan birkaç devlet adamıyla birlikte, karşı çıkabilecek birçok tecrübeli devlet adamını ortadan kaldırıp otoritesini tam olarak sağladı. Daha ileri gidip II. Keyhüsev'in karısı, Sultan II. Keykavus'un annesi Berduliye Hatun ile evlendi. Devlet adamları bunu, saltanata ve kendilerine hakaret olarak gördüler. Güyük Han'a giden Kılıcarslan ve yanındaki emirler, onun katli için Han'dan yarlığ alıp döndüler ve kısa bir direnişten sonra Vezir İsfahanî, işkence edildikten sonra öldürüldü, malları müsadere edildi (1249).

Kendisine yakın bir İran lobisi kurmuş olan İsfahanî, kültürlü, dil bilen bir insan olup şair ve yazarlarla her akşam sohbet eder, müzik dinler, spor yapar ve eğlenceler düzenlerdi. Kayseri'de bulunduğu sürede (1240-1244), Mevlâna Celaleddin-i Rumî'nin hocası Seyyid Burhaneddin'e mutlak bağlı bir mürit oldu, onun birçok ihtiyacını karşıladığı gibi, ölümü üzerine büyük bir cenaze merasimi düzenledi (1244). Bu durum, Mevlâna'ya bildirilmiştir. Mevlevi kaynaklarında, onun Kayseri'de Seyyid Burhaneddin ile münasebetine dair çok miktarda menkıbe anlatılmaktadır.

Kaynakça: İbn Bîbî, *el-Evamir*, C. I, C. II, s. 6, 12, 128; Ahmet Eflakî, *Ariflerin Menkıbeleri*, C. I, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1973, s. 2-3, 6-9, 23, 24, 515; Turan, *SZT*, s. 321-112, 470; Mukrimin Halik Yinanç, *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri*, C. II, Ankara 2014, s. 131 -202; Nejat Kaymaz, *Pervane Muinüddin Süleyman*, Ankara 1970, s. 13, 47; Mehmet Çayırdağ, *Seyyid Burhaneddin Hüseyin,* Kayseri 1997.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

ŞEMSETTİNOĞLU, ŞEMSETTİN

Şemsettin Şemsettinoğlu

Kayseri'nin ünlü kabadayısı (Kayseri, 12 Haziran 1940 - Kayseri, 24 Mart 2020). Hacı Hüseyin ve Hanife Şemset çiftinin ikinci çocuğu olarak doğdu. Soyadları daha sonra "Şemsettinoğlu" olarak değiştirildi. Lakap olarak aileye "Şemsettinler" denilmiştir. Kayseri Etiler İlkokulunda okurken eğitimine, 4. sınıfta son verdi ve çalışma hayatına atıldı. Cam ticareti yapan bir esnafın yanında çalışmaya başla-

dı. İlerleyen yıllarda, kumarhane işletmeciliği yapmaya başladı. Şehirde yavaş yavaş tanındı ve "kabadayı" olarak ün saldı. Kabadayılığı gasp, zorla el koyma, dayak, tehditten daha çok, düşkünlere, zor durumda kalan insanlara yardım eli uzatan bir anlayışta olması nedeniyle Kayseri'de her zaman itibar ve iltifat gördü. Yaşadığı olaylar, Kayseri halkı tarafından çoğu zaman hoş karşılandı ve bir hikâyeye dönüştü. Aynı zamanda bir efsane gibi kulaktan kulağa yayılıp tanınırlığı, Kayseri sınırlarını aştı.

Kayseri'nin asfalt kaplı caddelerinde beyaz atıyla dolaşmasıyla da tanındı. Kiçikapu'dan Cumhuriyet Meydanı'na, Bankalar Caddesi'nden Şiremenli Mahallesi'ne kadar özel kıyafetiyle dolaşır, gövde gösterisi yapardı.

1977 yılı Mahallî İdareler Seçimlerine, Kayseri belediye başkanlığına bağımsız aday olarak katıldı. Büyük kalabalık toplayan miting konuşmalarında en dikkat çeken sloganı, "açık ofis" sözüydü. Bu sloganın açıklaması, "Başkan seçilirsem, belediyedeki bütün duvarları yıkacağım. Herkes gözümün önünde olacak. Çalışanı, çalışmayanı göreceğim, vatandaşa nasıl hizmet ettiklerini görmeliyim." şeklindeydi. Bu seçimi kaybedince bu defa Kayserispor Kulübü başkanlığına aday oldu. Şehrin en ünlü kabadayısının adaylığı yine şehirde olay oldu. Tartışmalarla dolu ve heyecanlı, renkli seçim çalışmalarının ardından Kayserispor Kulübü Kongresi, büyük sinema salonlarında yapıldı. Genel kurul delegeleri, Kayserispor Kulübüne üye olmasının faydalı olacağı düşüncesinde olduklarını belirten bir öneri sunarak genel kurul kararı ile üyeliğe kabul edilmesini sağladılar. Şemsettin, genel kurulda yapılan oylama sonunda beklenenden çok oy almasına rağmen seçimleri kaybetti.

Şemsettin Şemsettin'i ünlü kılan olaylardan birisi, Belediye Tanzim Satış Mağazaları ve gıda toptancılarının depolarını basarak depoda bulunan gıda maddelerini Cumhuriyet Meydanı'na getirip halka dağıtmasıdır. Bilindiği gibi 1977-78'li yıllarda, Türkiye'ye ambargo uygulanmaktadır. Bu nedenle akaryakıt, gıda ve temel ihtiyaç maddelerinde sıkıntı yaşanmaktadır. Satış gelirlerini de daha sonra, hangi mal hangi depodan alınmışsa sahibine götürüp teslim ediyordu. Bu olaydan az bir ceza almıştı ama ünü tüm yurda yayılmıştı.

Adı zaman zaman adli olaylara karıştı. Bir süre cezaevinde yattı. İncesu Cezaevinde kalırken satışa çıkarılan cezaevini, İstanbul'da yaşayan mal sahibinden satın alarak yattığı cezaevini satın alan kabadayı olarak ün saldı. Bu olay, ulusal ve dünya basınında geniş yer buldu.

Hayatının son zamanlarında Hisarcık yolu üzerinde büyük bir turistik tesis kurdu ve uzun süre bu tesisin işletmesini başarıyla sürdürdü. Vefatı üzerine Kayseri Şehir Mezarlığı'na defnedildi. Evli ve üç çocuk babasıydı.

ÜSTÜN TUNCER

ŞEMSÎ (MEHMED ŞEMSEDDÎN EFENDİ)

Mevlevi, muallim, şair (Kayseri, 1878 - İstanbul, 8 Kasım 1921). "Şemsî" mahlaslı Mehmed Şemseddin Efendi, Mevlevi Şeyhi Süleyman Ataullah* Dede (Efendi)'nin oğlu ve yine Mevlevi Şeyhi ve şair Remzi (Akyürek*) Dede'nin kardeşidir. Atâullah Dede'nin en büyüğü Ahmet Remzi Dede olan beş çocuğundan ikincisi olup diğer üçü, Kayseri Mevlevihanesi Şeyhi Hüsâmeddin Efendi, 23 yaşında Çanakkale'de şehit düşen Huldî Efendi ve Gevher (Barkınay) Hanım'dır. Kayseri'nin bazı âlimlerinden ders aldıktan sonra büyük kardeşi Ahmet Remzi Dede ile birlikte Mürîdzâde Ali Efendi'den icazet aldı ve İstanbul'a gele-

Şemsî (Mehmed Şemseddîn Efendi)

Şemsî (Seyyîd Mehmed Şemseddîn Efendi) şahsi mührü (R. Kütük Arşivi)

rek Yenikapı Mevlevihanesi'nde kalmaya başladı. Kayserili Hamdi Efendi'nin dersine devamla icazet, Dârülmuallimîne giderek oradan da şehadetname aldı. Galatasaray Lisesinde, mülkî ve askerî okullarda Arapça, Farsça ve Türkçe okuttu. Vefatı üzerine Üsküdar Mevlevihanesi haziresine defnedildi.
Ölümü üzerine ağabeyi Ahmed Remzi Dede'nin düştüğü tarih:

Nûr-ı dîdem kardeşim ey şâir-i rûşen-zamîr
İgtirâbım maşrık-ı ervâha mı kasd-ı vusûl

Söylemişdin ki huzûr-ı Hakk'a gel âdâb ile
Da'vet-i izzet vukûu zâtını kıldı acûl

Hânkâh-ı aşk u vuslatta kemâl-i vecd ile
Sohbet-i bî-harf u savta vâsıl ol vefku'l-usûl

Neyleyem târîh-i fevtin söyleyem ben öyle mi
Hikmet-i Rabbü'l-felaktır hayret-efzâ-yı ukul

Düştü târîh-i vefâtıyla iki gözden cihân
Âh Şemsüddîn Efendi genç iken itti ufûl

İlim erbabı, zeki ve nüktedan bir kişiliği ile kudretli bir şair olan Şemsî'nin elde bulunan manzumelerinin ancak 15-20 parçadan ibaret olduğunu, İbnülemin belirtmektedir.
Millî Mücadele Dönemi'nin kötü günlerinde *Teşrîh-i Ahvâl* unvanıyla yazdığı altmış altı beyitli şiiri bulunmaktadır.

Gazellerine örnek:
Menba'-ı feyz-i hünerde bî-nevâdan çok ne var
Sözlerinden bî-haber tûtî-edâdan çok ne var

Her biri bir gûne tezyîf itmege fursat arar
Pîr ü bernâ düşmeni ehl-i zekâdan çok ne var

Nûr-ı irfânı yine ıtfâ mı yoksa gâyemüz
Dikkat itsen hâmi-yi cehl ü amâdan çok ne var

Kûşe-gîr-i inzivâdur zümre-yi ehl-i kemâl
Ortalıkta câhil-i hıffet-nümâdan çok ne var
Evvelâ tezlîl-i nefs it inhinâya kāil ol
Sonra seyr it dest-gîr-i i'tilâdan çok ne var

Ahd-i hilkatten berü ebnâ-yı Âdem kan döker
İşte mir'ât-i şu'un ceng ü vegādan çok ne var

Herkese râci' ise ef'âlinün nîk ü bedi
Kubbe-yi fîrûzede aks-i sadâdan çok ne var

Kaynakça: İbnülemin, *SATŞ*, C. IV. s. 1805-1806; Mazıoğlu, *ARAŞ*, s. 25, 255; Köksal, *KDŞ*, 244-245; Güven, *Kayseri'de Mecmuala*r, 155-157.

ATABEY KILIÇ

ŞEMSÎ (SEYYÎD MEHMED ŞEMSEDDÎN EFENDİ)

Divan ve tekke şairi (Kayseri, ? - İstanbul, 1812). Asıl adı Mehmed Şemseddîn'dir. Kayseri'de dünyaya gelmiştir. Kaynaklarda, Fatih Sultan Mehmed'in hocası olan Akşemseddîn'in torunlarından olduğu ve Peygamber soyundan geldiği kayıtlıdır. Kadirî tarikatı şeyhi ve bu tarikatın Resmiyye kolunun kurucusu olan, Kıbrıs'ta Magosa'da sürgündeyken 1791 yılında vefat eden Şeyh Seyyid Mustafa Resmî Ahî Efendi'nin halifelerindendir. Gençliğinde iyi bir eğitim almış, manevi ilimlerde kendini geliştirmiş ve Resmiyye kolunun en önemli temsilcilerinden biri olmuştur. Şemsî, 1787-88 yılında Akşemseddin Mahallesi'nde Hırka-i Şerif Camii yakınlarında bulunan ve o dönem kendi adıyla anılan dergâhta şeyhlik yapmıştır. 1812 yılında İstanbul'da vefat etmiş ve bu tekkeye defnedilmiştir. Şemsî'den sonra torunu Muhyî (Muhyiddin) Efendi tekkenin postnişini olmuştur ve 51 yıl bu görevde kalmıştır. Onun şeyhliğinden sonra tekke, Muhyî Efendi Dergâhı adıyla anılır olmuştur. Söz konusu dergâh 1970'li yıllarda yıkılmış, sadece ahşap türbe binası günümüze kadar sağlam kalabilmiştir.
Şemsî'nin bilinen tek eseri *Divan*'ıdır.

Söz konusu eser, bazıları aruz bazıları hece ölçüsüyle kaleme alınmış, dinî-tasavvufi içerikli 73 şiirden oluşur. Şiirlerinde Şemsî mahlasını kullanan şair, iki şiirde kendisinden Dervîş Şemsî olarak bahseder. Yazısının güzelliğinden hat sanatıyla meşgul olduğu anlaşılan Şemsî, Garîkî külliyatını da istinsah etmiştir.

Kaynakça: Bursalı, *OM²*, C. II; Mehmet Nail Tuman (hzl.), *Tuhfe-i Nailî Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, C. II, Ankara 2001, s. 199; Rıfat Kütük, "Kayserili Mutasavvıf Şair Seyyid Mehmed Şemsî (Şemseddîn) Efendi ve Divanı", *Turkish Studies*, C. III, Bahar 2008, S. 2, s. 487-514.

İNCİNUR ATİK GÜRBÜZ

ŞEMUN EL GAZİ bk. EMİR (ŞEYH) ÇOBAN

ŞEN, KEMAL AHMET

Şair (Kayseri, 23 Mart 1929 - Kayseri, 13 Nisan 2017). Babası Kıranatlıoğlu Ahmet Efendi, annesi İkbal Hanım'dır. Ahmet Paşa İlkokulunu bitirdi (1943). Babası o yıllarda vefat ettiği için çok istediği hâlde öğrenim hayatını sürdüremedi. Memleketin sıkıntılı dönemlerinde henüz çocuk yaşta hayata atılmak zorunda kaldı. Berber, kahveci, kasap çıraklığı yaptı. Sümer Bez Fabrikasında ve dikimevinde çalıştı. 1964'te girdiği Kayseri Yurtiçi Bölge Komutanlığından sivil memur olarak emekliye ayrıldı (1979).

Emekliye ayrıldıktan sonra kendisini tamamen şiire verdi. Şiir yazmaya ilkokul yıllarında başlayan Kemal Ahmet Şen, küçük yaşta babasını kaybetmesinin ve gençlik yıllarında yaşadığı aşkın acısıyla şiire tutundu. İlk şiiri, *Erciyes* dergisinde yayımlandı (1949). Şiirlerinde vatan, millet, bayrak, Atatürk sevgisi, Türklük, Mehmetçik, güncel konular, aşk, sevgi, güzellik, tabiat, özlem, Kayseri, Erciyes, sosyal ve siyasi konulardaki eleştirileri başta olmak üzere hemen hemen bütün temaları işlemiştir. Millî konularda Köroğlu edasıyla "Cesuri"; aşk, sevgi, güzellik, gurbet temalarını işlerken de Karacaoğlan inceliğiyle "Deruni" mahlaslarını kullandı.

Şiirin biçim ve içeriğinin uyuşmasına dikkat eden Şen, serbest tarzı da hece ölçüsünü de ustaca kullandı. Hecenin 8'li, 11'li ve 14'lü ölçülerini tercih etti. Kafiye olarak da daha çok tam ve zengin kafiyeyi kullandı.

Samimi ve rahat bir söyleyişle temiz bir Anadolu Türkçesiyle yazdı.

1949'dan beri pekçok dergi, gazete ve antolojide imzası görüldü. Yılların birikimi olan bu şiirlerini daha sonra kitaplaştırdı. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Eserleri: *Erciyes Çocuğu* (1999); *Kayseri'ye Özlem* (2005).

Kaynakça: Nurkal Kumsuz, *ANASAM Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Geçit Yayınları, Kayseri 2003, s. 160; Nurkal Kumsuz, *Bu Şehrin Işıkları*, Laçin Yayınları, Kayseri 2006, s. 128-129.

NURKAL KUMSUZ

Kemal Ahmet Şen

ŞENLER, ŞULE YÜKSEL

Yazar, gazeteci (Kayseri, 29 Mayıs 1938-İstanbul, 28 Ağustos 2019). Asıl adı Yüksel Şenler'dir. "Ayşe Tahsin" ve "Şûle" mahlaslarını kullandı. Altı yaşına kadar Kayseri'de yaşadı, daha sonra ailesiyle İstanbul'a yerleşti. İstanbul-Laleli Koca Ragıp Paşa İlkokulunu bitirdi. Ortaokul ikinci sınıftayken öğrenim hayatına son verdi. AP Gençlik Kolları Edebiyat ve Kültür başkanlığı (1962), İdealist Hanımlar Derneği başkanlığı yaptı (1978). Hikâyelerle başladığı yazı hayatını fikir yazılarıyla sürdürdü. İlk hikâyesi, Safa Önal'ın çıkardığı *Yelpaze*'de (1958-1960), ilk fikir yazıları ise Faruk Nafiz Çamlıbel'in çıkardığı *Kadın Gazetesi*'ndeki (1961-1963), "Duyuşlar – Görüşler" başlığı altında yer aldı. *Bâbıâlide*

Şule Yüksel Şenler (AA Arşivi)

Şule Yüksel Şenler'in verdiği bir konferanstan görünüm (Şule Yüksel Şenler Vakfı Arşivi)

Sabah (1966) ve *Yeni İstiklâl* gazetelerinde kadın sayfaları hazırladı. 1969 yılında *Seher Vakti* adlı bir dergi çıkardı. *Yeni İstiklâl*, *Bugün*, *Millî Gazete*'de köşe yazarlığı yaptı. Kadın, evlilik, İslami yaşayış, hidayet gibi konular üzerine çok sayıda eser verdi. Edebiyat dünyasındaki asıl şöhretini ise *Huzur Sokağı* (1970) adlı romanı ile kazandı. İki ciltlik roman, basıldığı dönemde satış rekorları kırdı. Film ve dizi olarak da çekilen *Huzur Sokağı* ayrıca Türk edebiyatında 1970'lerden sonra belirgin bir şekilde okuyucu kitlesi oluşturan hidayet romanlarının öncüsü kabul edildi. 2018'de "Prof. Dr. Necmettin Erbakan Düşünce-Edebiyat Ödülü"ne layık görüldü. Vefatı üzerine Eyüp Sultan Mezarlığı'na defnedildi. Hatırasını yaşatmak amacıyla "Şule Yüksel Şenler Vakfı" kuruldu (18 Şubat 2020).

Eserleri: *Hidayet* (1969); *Sağ El Nur* (1970); *Yılanla Tilki* (1970); *Bir Bilinçli(!) Öğretmene* (1970); *Bize Ne Oldu* (1970); *Huzur Sokağı* (1970); *Gençliğin Izdırabı* (1970); *Duyuşlar* (1975); *İslam'da ve Günümüzde Kadın* (1975); *Her Şey İslam İçin* (1978); *Uygarlığın Gözyaşları* (1990); *Kız ve Çiçek* (1990); *Kadın ve Evlilik* (2017).

Kaynakça: İsa Koyuncu, "Şule Yüksel Şenler", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/senler-sule-yuksel 24.07.2021; Murat Yalçın (ed.), "Şenler, Şûle Yüksel", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. II, YKY, İstanbul 2010, s. 955; Alemdar Yalçın, *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2017- II*, Akçağ Yayınları, Ankara 2017.

İSA KOYUNCU

ŞERBETCİOĞLU, MEHMET AYDIN

Mehmet Aydın Şerbetcioğlu

Gazeteci (Kayseri, 1966-). İlkokulu Ahmet Paşa İlkokulunda, ortaokul ve liseyi TED Kayseri Kolejinde okudu. AÜ İktisat Fakültesine devam etti.

1994 yılında Kayseri'de yerli-yabancı pop müzik tarzında yayın yapan KOLEJ Fm'i, daha sonra 1997 yılında Art Tanıtım Hizmetleri Ltd. Şirketi'ni kurdu. Reklam ajanslığı faaliyetlerine radyo televizyon medya planlamalarına başladı. Ayrıca *Sabah* gazetesi bölge reklam ajanslığını aldı. Grup bünyesinde sektöründe önde gelen firmalara danışmanlık ve medya planlama hizmetleri vermektedir.

1996 yılında *Büyük Kayseri* gazetesi ve *Ana Haber* gazetelerinin kurucu ortağı ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bir yıl sonra gazetelerden ayrıldı.

Kayseri'nin ilk radyolarından olan Genç Radyo'yu satın alarak "Radyo Han" logosu ile Türk sanat müziği yayını yapan 2. radyoyu faaliyete geçirdi (2000). Radyo Plus'ı grup bünyesine kattı. Yayın tarzını "Slow Türkçe" müziğine dönüştürerek daha sonra devretti (2006). 2009 yılında www.arthaber.net haber sitesini faaliyete geçirdi.

Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği (RATEM) üyesi oldu (2005). Burada çeşitli görevler aldıktan sonra 2021 yılında yapılan X. olağan genel kurulda yapılan seçim sonucu başkanlık görevini üstlendi. Ayrıca, RİAK AŞ (rayting (ölçümleme) ve Adex (raporlama)'in yönetim kurulu başkan vekilidir.

Kayseri Ticaret Odası meclis üyeliği yapmıştır. Kayseri Gazeteciler Cemiyeti üst kurul üyesidir. TED Kayseri Koleji Mezunları Derneğinin her kademesin uzun yıllar görev aldı.

Şerbetcioğlu, sporla da ilgilenmiştir. İlkokul yıllarından başlayarak basketbol, voleybol ve hentbol takımlarında yer aldı. Sağlıkspor Kulübünde de uzun yıllar basketbol ve hentbol oynadı.

2012 yılında yapılan Türkiye Basketbol Federasyonu seçimlerinde Kadın Basketbolundan Sorumlu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 2016 yılında Hidayet Türkoğlu başkanlığı döneminde de aynı görevine devam etti. Kasım 2021 tarihinde yine Hidayet Türkoğlu başkanlığındaki yönetim kurulunda yer almaktadır. Turkuaz basın kartı sahibi ve evli, üç evlat babasıdır.

YAYIN KURULU

ŞEYH ÇELEBİ

Karamanoğullarının Kayseri Valisi. Timur (Demir), 1402 yılında Ankara Savaşı'nda, Yıldırım Bayezid'i mağlup edince hem Osmanlı Devleti dağıldı hem

de Osmanlılar'ın Anadolu birliğini sağlamak üzere ortadan kaldırdıkları beylikler, Timur tarafından tekrar ihya edildi. Yeniden kurulan bu beyliklerden birisi de Karamanoğullarıdır. Timur, Karamanoğullarını ihya ederken o tarihe kadar hiç sahip olmadıkları, Eretnalılar'dan (Kadı Buhaneddin'den) Osmanlılar'a geçmiş olan Kayseri beyliğini de II. Mehmed Bey'e bağışladı.

Karamanoğulları da Kayseri'ye, hanedandan Şeyh Çelebi'yi ilk defa vali olarak gönderdiler ve Timur adına Kayseri'de para bastırdılar. Şeyh Çelebi, Timur'un bu ihsanına karşılık bir şükran ifadesi olmak üzere oğlunun adını Sevinç Demir koydu. Şeyh Çelebi, Kayseri'de uzun yıllar valilik yaptı. Onun Niğde'de vakıf arazisi bulunmasına bakılırsa Kayseri ile birlikte Niğde'nin de idarecisi olmalıdır. Şeyh Çelebi'nin bu uzun valiliği sırasında Maraş merkezli diğer bir beylik olan Dulkadıroğulları'nın hücumuna uğradı ve Kayseri'yi onlara teslim etti. Nitekim tarafımızdan ilk defa yayınlanıp değerlendirilen Kayseri İç Kalesi'nin doğu kapı kompleksinin iç yüzünde bulunan kitabede, şehrin Dulkadır Beyi Nasıreddin Mehmed Bey'in oğlu Hüsami Hasan Bey tarafından ele geçirilerek kalenin tamir ettirildiği kayıtlıdır. Yine kalenin güney kapısının doğusunda, duvara yerleştirilmiş kırık ve eksik kitabede, Şeyh Çelebi ve oğlu Sevinç Demir'in, şehri Dulkadıroğulları'ndan (Türkler'den) kurtardığı kayıtlıdır. Eksik kitabede maalesef tarih yok olmuştur.

Bu hadiselerden sonra tarihî kayıtlara göre 1419 yılında Memlük (Mısır) Sultanı Melik Müeyyed Şeyh, Anadolu'ya oğlu İbrahim kumandasında bir kuvvet göndererek Kayseri Kalesini (şehrini), şehrin beyi olan Şeyh Çelebi'nin kaçması üzerine ele geçirip burayı, kendilerine tabi olan Dulkadıroğlu Nasıreddin Mehmed Bey'e verdi.

Bu tarihten 16 yıl sonra Karamanoğlu İbrahim Bey, Kayseri'ye hücuma geçerek burayı ele geçirdi ve şehre, Şeyh Çelebi'nin oğlu Emir Musa'yı tayin etti. Şeyh Çelebi, bu tarihte yaşlı olarak hayattaydı, bu sebeple oğlu valiliğe getirilmiş olmalıdır. Oğlunun mezar taşında, onun hayır ve hasenat sahibi olduğundan bahis bulunmaktadır. Gerçekten Kayseri'ye "Çardak Mescidi" ismiyle anılan bir cami yaptıran Şeyh Çelebi, bu cami ve görevlileri için çevre köylerden birçok arazisinin gelirini vakfetmiştir. Onun vakfiyesi, bugün elimizde değilse de XVI. yüzyıl Osmanlı vakıf tahrirlerinde teferruatıyla kayıtlıdır. Şeyh Çelebi'nin camii, bugünkü Dedeman Ortaokulunun kuzeyindeydi ve 60'lı yıllarda yıkıldı.

Şeyh Çelebi'nin babası Davut Bey hakkında bilgimiz yoktur. Gülük Mahallesi'nde ona ait bir tekke-zaviye kaydı, Osmanlı vakıf tahrirlerinde bulunmaktadır. Oğlu Sevinç Temir ise Kayseri Ulu Camii'nin banisi Melik Mehmed Gazi'nin camii önünde, yıkılan medresesinde bulunan türbesinin bakımı için vakıf yapmıştır.

Kaynakça: M. Çayırdağ, "Kayseri'de XIV. ve XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, Emir Zahireddin Mahmud ve Emir Şeyh Çelebi", *Vakıflar Dergisi*, S. 27, s. 140-160; Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Dönemine ait Bazı Kitabe ve Mezar taşları," *Tarih Dergisi*, İstanbul 1984, S. 34, s. 514-520; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, Ankara 1969, s. 16, 17; M. Refet Yinanç, *Dulkadır Beyliği*, Ankara 1989, s. 47; Yasemin Demircan (Özırmak), *Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları*, Kayseri 1992, s. 9, 10, 25, 26, 32, 33.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

ŞEYH KUMARİ ZAVİYESİ bk. İNCESU ŞEYH KUMARİ ZAVİYESİ

ŞEYH MÜEYYED

XIV. yüzyılın sonlarında, Eretna Beyliği'ni devralan Kadı Burhaneddin'in Kayseri valisi ve yeğeni. Kadı Burhaneddin'in kız kardeşinin oğlu olan Şeyh Müeyyed'in doğumu ve gençlik yılları hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Kadı Burhaneddin'in kendisi gibi beş kuşak dedesi Kayseri kadısı olduğu için, Şeyh Müeyyed de Kayseri'de doğup büyümüş olmalıdır. Kadı Burhaneddin onu, kendisine isyankâr olan Cüneyd'in yerine Kayseri valiliğine getirmiştir. Onun hakkında

Şeyh Müeyyed Çeşmesi / Asmalı Çeşme kitabesi

devrin kaynağı olan *Bezm ü Rezm*'de oldukça fazla bilgi bulunmaktadır.

Eretna Beyi Ali Bey, 1380 yılında vefat edince yerine yeğeni II. Mehmed Bey beyliğe getirildi. O küçük yaşta olduğu için naipliğine ve idareye, Kadı Burhaneddin'in de tasvibiyle, devletin ileri gelenlerinden Selçuklu menşeli Kılıç Arslan seçildi. Kadı Burhannedin ise bu sırada vezirlik makamında bulunuyordu. Bir müddet sonra Kılıç Arslan, kendisine karşı tehdit olarak gördüğü Kadı Burhaneddin'i ortadan kaldırmak için planlar yapmaya başladı. Bunu öğrenen Kadı, akrabalık ve dostluk bağlarıyla bağlı olduğu, çocuk yaşından itibaren yetiştirilip büyütülmesi, eğitilmesi konusunda emek verdiği Şeyh Müeyyed ile Kılıç Arslan'ı öldürmek için plan yaptı. Fakat ortak planlarını gerçekleştiremediler. Kılıç Arslan'ın çevrede gezintiye çıktığı bir gün Kadı Burhaneddin hücum edip kılıcıyla Kılıç Arslan'ı orada öldürdü. Yakın adamlarını da yakalattı (1481). Böylece Kadı Burhaneddin, emîr (naip) ve vezir olarak devlete el koymuş oldu. Bir müddet sonra da küçük sultan II. Mehmed'i tahttan indirerek yerine kendisini sultan ilan etti.

Kayseri Valisi, Eretna ailesinden Ömer oğlu Cüneyd, mensubiyetine de dayanarak sık sık Kadı Burhaneddin'e isyan ediyor, Kayseri ve havalisinde müstakil olarak hareket etmek istiyordu. Kadı Burhaneddin de Kayseri'ye seferlerde bulunuyor, isyanı bastırıp onu ele geçiriyor fakat af talebi üzerine onu bağışlayıp kendisine tabi olarak görevine iade ediyordu. Nitekim Karamanoğlu Alâeddin Bey'in teşvikiyle Cüneyd yine isyan etti (1385) ve yine affetti. Mısır Memlüklü Sultanı Berkuk, Kadı Burhaneddin'e karşı, Sivas üzerine Halep Valisi Yelboğa komutasında bir ordu gönderdi (1388). Memlüklüleri, Kadı Burhaneddin üzerine yürümeye teşvik edenlerden birisi de Kayseri hâkimi Cüneyd Bey'di. Hatta Memlüklülere kılavuzluk ediyordu. Kaynak *Bezm ü Rezm*'e göre Memlüklüler, Kayseri Valisi Emir Şeyh Müeyyed'i tutukladıkları haberini yaydılar. Bu kayıttan anlaşıldığına göre Şeyh Müeyyed, 1388'den bir müddet önce Cüneyd'in yerine Kayseri valiliğine tayin edilmişti.

1393 yılında Kadı Burhaneddin, Şeyh Müeyyed'i Karamanoğullarına ait Uçhisar (Ürgüp) Kalesi'ni muhasara edip almakla görevlendirdi. Şeyh Müeyyed, kaleyi muhasara altına aldı, karşı koyan halkla mücadele etti. O sırada imdada gelen Karaman kuvvetlerini de ağır şekilde mağlubiyete uğrattı. Bunun üzerine kaleyi teslime razı olan Karamanoğlu Alâeddin Bey, çeşitli bahaneler göstererek taahhüdünü hiçbir şekilde yerine getirmedi.

1396 yılında Erzincan Seferi dönüşünde Sultan'ın yanına geldiğinde Sultan, Şeyh Müeyyed'in tutum ve davranışlarında muhalefet ve düşmanlık görmeye başladı, ayrılma ve baş kaldırma niyetlerini sezdi. Müeyyed, Kayseri halkından bir kısmının ihanette bulunarak Karamanoğlu'na haberci gönderdiğini, o sırada sahipsiz ve savunmasız olan şehri almak için bir engel olmadığını, hemen gelirse kaleyi ve şehri kendisine teslim edecekleri uydurma haberlerini içeren mektubu Sultan'a sundu. Bununla Kayseri'ye dönüp orada isyana kalkışmayı planlıyordu. Sultan onun bu hilesine aldanıp askerleriyle Kayseri'ye dönmesine izin verdi. Bir müddet sonra Kayseri'den doğru haberciler gelerek Sultan'a, Karamanoğlu Alâeddin Bey'in Kayseri'ye yürüyüp beraberindeki aşiretlerle şehirde yağma, yıkım ve talanda bulunduklarını, halkı katledip kalanları esir aldıklarını, Şeyh Müeyyed'in onları kovup uzaklaştırmakta isteksiz davrandığını, onlara karşı koymaya cesaret edemediğini bildirdiler. Sultan, derhâl Kayseri üzerine yürüyüp yolda, yağmaya katılan aşiretleri cezalandırdıktan sonra şehre geldi. Şehir halkı ve ileri gelenler, onu sevinç ve heyecanla karşıladılar. Şeyh Müeyyed ise korku ve dehşet içinde onun elini öptü. O sırada Türkmenler'den bir grup, Şeyh Müeyyed'in kendilerine vermeyi kabul ettiği şehrin gelirlerinden kendi paylarını vermediğini Sultan'a şikâyet ettiler. Sultan da onların haklarını vermesini emret-

ti. Türkmenlerin haklarını alması üzerine Şeyh Müeyyed'in düşmanlık ve husumeti daha da arttı. Şehirde, Sultan'a yakın ümerayı yakalayıp hapsettirdi. Kayseri'nin tanınmışlarına, ileri gelenlerine ve halkın çoğuna eza ve cefaya başladı. Ellerinde ne var ne yok aldı. Karamanoğlu Alâeddin Bey'e haber gönderip onunla birlik ve beraberlik kurmak için onu Develi'ye davet etti. Çevredeki kale ve şehirlere haber göndererek kendisine yardımcı olmaya çağırdı. Etrafta ne kadar başıboş isyankâr insan varsa hepsini etrafına topladı. Bunun üzerine hiddete gelen Kadı Burhaneddin, derhâl ordusunu toplayıp Kayseri üzerine yürüdü. Sultan'a, Şeyh Müeyyed'in Karamanoğlu'nu çağırıp ona şehri teslim edeceğini haber verdiler. Sultanın öncü olarak gönderdiği ufak birlik Kayseri'ye geldiğinde, Karamanoğullarının şehri yağmaladığını gördüler. Derhâl büyük bir cesaretle kalabalık düşman üzerine yürüyüp onları bozguna uğrattılar. Sultan, şehre yaklaştığında Cırgalan Koruluğu'ndayken Akkoyunlu Osman Bey de kuvvetleriyle birlikte kendisine yetişti. Kadı Burhaneddin'in etrafında çok büyük bir kuvvet toplanmıştı. 1396 yılının Kurban Bayramı gelmişti. Sultan ve ümera, Cırgalan'da bayram namazını kılıp kurban kesti. Sonra şehre gelip kalenin etrafını sardılar. Sultan, harp araç ve gereçlerini hazırlatıp giriş çıkışlar tutulsun diye komutanlarına, surların yanında (kapılara yakın) bulunan medreselerde (Hunat) tertibat almalarını buyurdu. Bu kuvvetlerle şehrin yerle bir edilebilecekken Sultan, kaynağa göre "oranın eski bir şehir, Rum kayserlerinin payitahtı, kendisinin doğup büyüdüğü yer olduğunu, ileri gelenlerin ve halkın hepsinin kendi nimet ve devletiyle rahat bir duruma geldiklerini, o nankörün isyan ve itaatsizliğine ortak ve yardımcı olmadıklarını göz önünde bulundurarak doğuştan gelen iyiliği ve merhameti yüzünden o zavallılara acıdı. Onların atların ayakları altında ezilmelerine, kadın ve çocuklarının ordunun ifritlerinin ve askerlerin serserilerinin elinde esir ve oyuncak olmalarına gönlü razı olmadı".

Şeyh Müeyyed Çeşmesi / Asmalı Çeşme (TTK Arşivi)

Bunun üzerine gece gündüz kalenin içinde şehir halkıyla temas kurulmaya çalışıldı. Nihayet bir grup şehirli, surlardan inerek Sultan'la anlaşmaya geldi. Bunlar, askerlerin merdivenle surlara tırmanması hâlinde onları yukarı çekeceklerini söylediler. Bunun üzerine Sultan (Kadı Burhaneddin), emir verdi, ipten yapılmış merdivenler hazırlanıp Sivas Kapısı önüne bunları kurdular. Buradan tırmanan askerleri halk, kementlerle yukarı çekti. Çıkan birlikler, Şeyh Müeyyed'in askerleriyle çarpışmaya başladı. Sultan da yanındaki askerlerle Sivas Kapısı'na saldırdı. İki tarafta muharebe başladı. Nihayet içerideki ve dışarıdakiler iş birliği hâlinde kapıyı kırdı ve birlikler şehre girdi. Askerler, Müeyyed'in kuvvetlerini kılıçtan geçirdiler. Halk da askerle beraber hareket ediyordu. Her taraf, kesilmiş cesetlerle doldu. Sultan, halka zarar verilmesin diye tedbirler almıştı. Geceden sabaha kadar süren bu savaştan sonra, iç kale içinde bulunan Müeyyed'i ele geçirmek için, iç

kalenin doğu kapısı (Fatih Kapısı) önünde tedbir aldırdı.
Müeyyed, kızgınlık içinde mağlup oldukları için askerlerine bağırdı, sonra da "Bu bizim için daha iyi oldu. Şimdi, surları çok kuvvetli olan iç kaleye çekiliriz, buraya kimse giremez." dedi. Bunun üzerine Sultan, iş bilir adamlarına, buraya da merdiven dayayıp kaleye girmelerini emretti. Onlar da denileni yapıp kale içindeki sarayın (devlethane) bahçesine indiler ve sarayın duvarlarına ve kapısına yaklaşıp burada bulunan Şeyh Müeyyed'in çoluk çocuğunu esir aldılar (Devlethane, şehirdeki Selçuklu Sarayı olup bugünkü Cumhuriyet Meydanı'nda saat kulesi ile kale arasında bulunuyordu. I. Alâeddin Keykubat, bu sarayı da koruma altına almak için etrafına, meydanı içine alıp iç kale ile birleşen yeni bir sur inşa ettirmişti. Kadı Burhaneddin'in adamlarının bunu aştıkları anlaşılıyor. I. Alâeddin Keykubad, şimdiki Şeker Fabrikası yanındaki göl kenarına "Keykubadiye" isimli yazlık bir saray da yaptırmıştı). Bunun üzerine Müeyyed, meşhur Selçuklu sarayını yakarak iç kaleye geçti ve oradaki köşklere sığınarak mücadelesini sürdürmeye devam etti. Askerler, kaleyi sardılar. Onun adamlarını yakalayıp ortadan kaldırıyorlardı. Sultan, zaferin neticesini Medresede (Hunat*) beklemeye başladı. Müeyyed, şehirdeki halkı müdafaaya zorluyor, onlar ise gizlice sultanla temas kuruyorlardı. Nihayet Sultan'ın önemli komutanları, adamlarını kale kapısının yanındaki burca soktu. Burada iki taraf şiddetle savaşmaya başladı. Zindanda (hapishane) bulunan halktan ve askerden kimseler, durumu öğrenince buradan çıkıp Altın Kapı'ya (herhâlde iç kalenin doğu kapısı) koşup kapıyı kırdılar. Askerler sel gibi iç kaleye dağıldılar. Müeyyed, bu defa bir burca kendini attı. Nihayet üzerindeki silah, elbise, para gibi şeyleri çıkarıp kendisine yardım etmesi için Sultan'ın komutanlarından Emir Veled'e sığındı. Emir Veled, onu yakalayarak perişan bir hâlde ata bindirip şehirde gezdirdi. Kadın, erkek bütün halk, zincir ve pranga ile bağlanmış Müeyyed'i görmek için pencerelere, kapılara ve damlara çıktı. Sultan, şehre girip emirlik merkezine oturmuştu. Müeyyed'i Sultan'ın huzuruna getirdiler. Sultan ona, "kendisini yetiştirip yapığı bu kadar iyiliklerden sonra neden bu şekilde nankörlük edip isyana giriştiğini, hutbeyi Karamanoğlu adına okutup parayı onun adına kestirmek" gibi ihanetlerde bulunduğunu sordu. O ise "yaptığı hatalar sebebi ile kendisinin karşısına çıkmaya yüzünün olmadığını, yanında bulunan bir kısım adamlarının kendisini kandırdığını" anlatıp bağışlanmasını istedi. Sultan onu, alacaklılara haklarını vermesi için birkaç gün hapiste tuttu ve sonra boynunu kılıçla kestirdi. Ona yardım eden adamlarını da bu şekilde cezalandırdı (1396).
Şeyh Müeyyed'in Kayseri'de, Kapalı Çarşı ile Pamuk (Kapan) Hanı arasında, kitabesinde Kadı Burhaneddin'in ve kendisinin de isminin yazılı olduğu 1390 tarihli bir çeşmesi bulunmaktadır. Çeşmenin kitabesinde, "Akan bu çeşmenin binasını, adalet sahibi, bilgili Sultan Burhaneddin Ahmed'in devletli günlerinde -Allah delilini yüceltsin- sayılan Emîr Muzaffereddin Şeyh Müeyyed -devleti artsın- sultanın dostluğunun sadakası olarak H 792 (M 1390) yılının aylarında yaptırdı." ifadeleri yazılıdır. Çeşme binası yenilenerek günümüze kadar gelmiştir. Halk, çeşmeyi Pamuk Hanı Çeşmesi veya Asmalı Çeşme* diye bilmektedir.

Kaynakça: Azîz b. Erdeşîr-i Esterâbâdî, *Bezm ü Rezm*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1991. s. 193-478; Yaşar Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, Ankara 1971, s. 45-174; *Halil Edhem (Eldem) ve Kayseri Şehri*, yay. Kemal Göde, Kayseri 2011, s. 93-95; Mehmet Çayırdağ, "Son Eretnalı Sultanı II. Mehmed Bey'in Mezartaşı", *TTK Belleten*, 2009, s. 266, s. 109-114.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

ŞEYH MÜEYYED ÇEŞMESİ bk. ASMALI ÇEŞME

ŞEYH SEYFULLAH TÜRBESİ

Türbe, Kayseri şehir merkezinde Sahabiye Mahallesi'nde yer almaktadır. Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 1545 tarihli Şeyh Seyfullah b. Şeyh Sadi Vakfiyesi'nde yer alan bilgilere göre tür-

benin bulunduğu mahallede bir de mescit mevcuttur. Bu mescitte görev yapacak olan imama büyük bir ev vakfedilmiş ve burada Kur'an-ı Kerim öğretilmesi şart koşulmuştur. Araştırmacılar, mescitle türbenin aynı mahallede bulunmasından hareketle türbenin de aynı kişi adına yaptırıldığını ileri sürmektedir. Moloz ve kesme taştan inşa edilen türbe, kare bir plana sahiptir. Türbeye giriş, doğu cephede yer alan hafifletme kemeri içerisine yerleştirilmiş basık kemerli kapı açıklığı ile sağlanmaktadır. Türbenin üzeri kubbeyle örtülmüş olup kubbeye geçiş, pandantiflerle (kemerler üzerine oturtulmuş kubbeyle kemerlerin arasını kapatan üçgen biçimindeki kubbe parçalarından her biri) sağlanmıştır. Güney ve kuzey cepheleri sağır olan türbe, batı cephesine açılan dikdörtgen pencere ile aydınlatılmaktadır. Günümüzde türbenin içerisinde herhangi bir mezar bulunmamaktadır.

Kaynakça: Çayırdağ, *KTA*, s. 234-235.

REMZİ AYDIN

ŞEYH TACEDDİN VELİ

Kayseri'de bir semte adını vermiş, mutasavvıf (Kayseri,? -?). "Taceddin" ve "Veli", lakaplarıdır. Adı ise İbrahim'dir. Mezar taşındaki kitabeden, köklü bir aileden geldiği anlaşılmaktadır.

Veli'nin doğum ve ölüm yılları hakkında sağlıklı bilgilere sahip değiliz. Ahmed Nazif Efendi* (ö. 1914), Şeyh Taceddin'i anlatırken 1514, meşhur kişilerin gömüldükleri yerler ve ölüm tarihlerini kaydederken 1517 tarihini verir. Halvetiyye tarikatı silsilesinde Kayserili Şeyh Taceddin (ö. 1478) adı geçmektedir. Halvetiyye tarikatı, Tebrizli Ömer Halveti'ye (ö. 1397) dayandırılan tarikattır.

Mihrap şeklindeki mezar taşında, "*Burası Allah'ın rahmetine muhtaç, İmam Velid oğlu Mahmud oğlu Taceddin'in kabr-i şerîfidir. Hicrî 721 yılı Ramazan ayında vefat etmiştir.*" yazılıdır. Buna göre ölüm tarihi, "Ekim 1321" yılına denk düşmektedir.

Görüldüğü gibi, ölüm tarihlerindeki farklılık, mutlaka bir karışıklık olduğu fikri vermektedir. En erken tarih 1321 ile

Şeyh Seyfullah Türbesi (E. G. Baldık)

en geç tarih 1478 arasında 150 yıllık ciddi bir zaman aralığı bulunmaktadır. Yukarıdaki kayıtlara bakıldığında bu bilgi yanlış veya sonraki şeyhlerden birine ait olmalıdır.

Taceddin Türbesi'nde tahta sandukalar, bodrum konumunda "cesetlik" olan alt kattadır. Bir sanduka içinde birden fazla iskelet mevcuttur. Bu durum, burasının Taceddinzâdeler için "aile mezarlığı" olduğunu göstermektedir

Yerine, oğlu Şeyh Kemaleddin geçmiştir. İkisi de cami bitişiğindeki türbede gömülüdür. Bodrum konumundaki cesetlikte üç mezar bulunmaktadır.

1900 tarihli *salnamede*, ziyaret makamları arasında, "Şeyh İbrahim Taceddin Karamanî" olarak adı geçmektedir. Kayseri, Beylikler Dönemi'nde Karamanoğullarına bağlıdır. 1467 tarihinde, Fatih

Şeyh Taceddin Veli Türbesi içi (M. Işık)

Sultan Mehmed Devri'nde, Gedik Ahmed Paşa eliyle Osmanlı'ya bağlanmıştır. Ahmed Nazif (ö. 1914), o yıllarda Kayseri'de Taceddinzâde ve Bakırcızâde adıyla tanınan ailelerin, şeyhin soyundan olduklarını belirtir. Günümüzde, Diyanet'ten emekli Tevfik Taceddin, bu sülaleden olup vakıfla ilgilenmektedir.

1500 tarihinde Taceddin Halife Mahallesi kaydı, 1520'de ise bu mahalleye bağlı "Cemâat-i mürîdân-ı Şeyh Taceddin" adıyla müritlerden bahsedilmektedir.

Ahmed Nazif, "Kadiriyye tarikatının ulu şeyhlerinden olan bu zatın camiinden, yanındaki mektepten ve 1513 tarihli vakfından" bahsetmektedir. Uzun yıllar Vakıflar Bölge Müdürlüğü yapan M. Çayırdağ*, bu vakfiyenin Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde olduğunu yazar. Taceddin soyundan gelen çağdaş Tevfik Taceddin'den edindiğimiz fotokopi, belgeler içinde vakfa ait bilgiler mevcuttur.

Türbe yanında bulunan eski "sıbyan mektebi", Cumhuriyet Dönemi'nde yıktırılıp yerine bir ilkokul yaptırılmıştır. Okulun adı (İslam öncesi Anadolu'da Etiler/ Hititler yaşadığı için olmalı) Etiler İlkokulu konulmuştur.

1937 yılında Taceddin Camii ve arsası, Vakıflar Genel Müdürlüğünce Millî Eğitime devredilmiş, böylece ilkokul arsasına katılmıştır. 1995 yılında bu okul da yıktırılarak yeni bir bina yapılmış olup şimdi "Halk Eğitim Müdürlüğü" olarak kullanılmaktadır. 2003 yılında türbe yanına "Taceddin Veli Camii* yaptırılmıştır.

Mehmed Akif'in (ö. 1936) İstiklal Marşı'nı yazdığı, Taceddin Dergâhıyla, isim benzerliği dışında bir ilgisi yoktur.

Kayıtlarda 1500'lü yıllarda kaydı başlayan mahallenin ismi, günümüze kadar ulaşmıştır. Günümüzde ayrıca "Taceddin Caddesi" de bulunmaktadır.

Kaynakça: A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler), s. 22; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 40, 42, 115; Çayırdağ, *KTA*, s. 230; İnbaşı, *16.YBKayseri*; s. 47; Kocabaşoğlu-Uluğtekin, *Salnamelerde Kayseri*, Kayseri 1998, s. 134, 168; Özkeçeci, *Cami ve Mescidler*, s. 188; Süleyman Uludağ, "Halvetiyye", *DİA*, 15, 393.

MUSTAFA IŞIK

ŞEYHÎ bk. GAVREMZADE İBRAHİM

ŞEYH AĞA

ŞİFALI KAPLICA VE İÇMECE SULARI

Dünyada insanların, kaplıca ve içmece sularından şifa bulmak üzere yararlanmaları, yüzyıllar öncesinden beri sürmektedir. Anadolu'da da bu tür sulardan şifa bulma geleneği, yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Bazı özel kullanım şekilleri dışında genelde ülkemizde kaplıca sularından banyo şeklinde, içmece sularından da içerek yararlanılmaktadır.

Tüm Türkiye'de olduğu gibi Kayseri ve yakın çevresi de şifalı kaplıca ve içmece suları açısından oldukça zengindir. Kayseri halkı da yakın çevrede bulunan ve şifalı su olarak bilinen bu kaynaklardan faydalanmaktadır.

1980'li yıllar öncesinde Kayserililer, özel araçları ya da kamyon üzerinde bu kaynaklara giderek günübirlik veya bir hafta/ on günlük konaklamalar yaparlardı. Bu konaklamalarda kalacak yerlerin azlığından ve kalabalık gidişlerden dolayı çoğu zaman çadırlar kullanılır, böylece kaynaklardan istifadeyle birlikte eğlenceli, keyifli zaman geçirmeye imkân bulurlardı. Özellikle Yeşilhisar Dutluk İçmecesi, bu güzel zamanları yaşayan Kayserililer için hoş hatıralar bırakmıştır. Son yıllarda bu şifalı su kaynaklarının bazılarının etrafında çok yeterli olmasa da modern konaklama tesislerinin kurulmasıyla bu tesislerin sağlık turizmi amaçlı kullanımı artmıştır.

Kayseri civarındaki önemli şifalı su kaynaklarından bazıları arasında Kermelik Uyuz Hamamı, Amarat Kaplıcası, Yazır İçmecesi, Develi Zile Acısu, Boğazköprü Hacıveli Kaplıcası, Yeşilhisar Dutluk İçmecesi, Yeşilhisar Erdemli, Tekgöz Kaplıcası, Çiftgöz Kaplıcası ve Bayramhacı Kaplıcası sayılabilir.

Yeşilhisar Dutluk İçmecesi sodyum, klorür, sülfat, kalsiyum ve bikarbonatlı su sınıfına girmektedir. Yeşilhisar Dutluk İçmece suyu, yemeklerden sonra içildiğinde mide bağırsak ve salgı sistemleri üzerinde uyarıcı etki oluşturduğu bilinmektedir. Yeşilhisar Erdemli İçmecesi

bikarbonat, sodyum, sülfat, klorür ve kalsiyum iyonlarını içermektedir. Böbrek, mide ve bağırsak hastalıklarına iyi gelmektedir.

Bayramhacı Kaplıca suyu sülfat, klorür, bikarbonat, kalsiyum ve sodyumlu bir sudur. Hipertermal özelliğe sahiptir. Romatizmal hastalıklarda, gut hastalığında, dolaşım sistemi rahatsızlıklarında ve hipertansiyonda yararlıdır. İçme uygulamalarıyla da karaciğer ve safra kesesi hastalıkları tedavisinde yararlanılmaktadır.

Tarihî hamamı ile Tekgöz Kaplıca suyu bikarbonat, klorür ve kalsiyum iyonu içeren bir sudur. Hipertermal özelliğe sahiptir. Romatizmaya, mafsal ağrılarına ve kadın hastalıklarına iyi gelmektedir. Çiftgöz Kaplıcası'nın ise özellikle romatizmal ve kadın hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir.

Kermelik Uyuz Hamamı, cilt hastalıklarına ve romatizmal hastalıklara iyi geldiği için kullanılmaktadır. Amarat Kaplıcası, romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Develi Zile Acısu, mide-bağırsak rahatsızlıkları, Boğazköprü Hacıveli Kaplıcası ise romatizmal rahatsızlıklar için önerilmektedir.

1990'lı yıllarda Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğünce ve Erciyes Üniversitesinde tarafımızdan yapılan ön çalışmalarla volkanik Erciyes Dağı etrafındaki şifalı su kaynaklarından bazılarının birbirleri ve bu Erciyes volkanıyla orijinleri açısından benzerlikler gösterdiği belirlenmiştir. Son iki yıldır, MTA ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi iş birliği ile yapılan Erciyes Dağ'ında sıcak su sondaj çalışmaları bu noktayı desteklemektedir. Erciyes Dağı'ndaki ümit verici bu sondajların olumlu sonuçlanması, Erciyes Dağı'nın aynı zamanda şifalı su açısından da sağlık turizminde öne çıkmasını sağlayacaktır.

Yeşilhisar İçmeceleri (Yeşilhisar Belediyesi Arşivi)

Kaynakça: Mustafa Soylak, Mehmet Doğan, *Kayseri Civarındaki Şifalı Kaplıca ve İçmece Suları*, Erciyes Üniversitesi, Yayın No. 104, Kayseri 1997; Mustafa Soylak, Mehmet Doğan, *Su Kimyası*, Erciyes Üniversitesi, Yayın No. 120, Kayseri 2000; Mustafa Soylak, Mehmet Doğan, "Orta Anadolu Bölgesindeki Şifalı Su Kaynaklarının Birbirleri ve Volkanik Erciyes Dağı ile Orijinleri Bakımından İlişkileri", *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, S. 10, 1994, s. 61-72; İbrahim Narin, Mustafa Soylak, "Mehmet Doğan, Bazı Kaplıca, İçmece ve İçme Sularındaki Lityumun Atomik Absorpsiyon Spektrometresinin Emisyon Modunda Tayini", *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, S. 12, 1996, s. 1-11.

MUSTAFA SOYLAK

ŞİİR VAKTİ DERGİSİ VE YAYINLARI

Şiir Vakti Dergisi

2012 yılının yaz ortasında "Mevsimlik Şiir ve Edebiyat Dergisi" olarak yayın hayatına başlayan *Şiir Vakti Dergisi*, yılda dört sayı yayımlanmak üzere şair ve yazar Selim Tunçbilek* yönetiminde çıktı. Doksan altı sayfa artı kapak olarak çıkan dergi, mevsiminde düzenli biçimde 12 sayı yayımlandı, 12. sayısından sonra yayınına ara verdi. Derginin eki olarak çıkan *Acemi Kalemler* ise aynı yıl içinde çıkmaya devam ederek ikinci ciltten sonra ismini *Akalemler* olarak değiştirdi. *Akalemler*, beş yıldır düzenli olarak çıkmaya devam etmektedir. *Şiir Vakti Dergisi*'nin eki olarak çıkan *Akalemler*, şimdilerde iki ayda bir yayımlanmaktadır.

Şiir Vakti Dergisi, ilk sayı

Her sayısı mevsiminde düzenli çıkan dergi, "Şiir vakti nasıl bir vakittir" başlıklı çıkış yazısında kendini kısaca şöyle tarif ediyor: "Saf şiiri kendine merkez alan,

ideolojik hiçbir söylem ve kaygısı olmayan şiir, şiir vaktidir. Şiirin güzelliklerine kapı aralamaktan başka yaşanabilir ciddi bir olgunun olmadığı gerçeğine saf bir içtenlikle inananların insanlığa yazdığı mesaj panosudur şiir vakti." *Şiir Vakti*, daha önce yayımlanmamış şiirlere telif ücreti de ödeyen bir dergi oldu. Bir şiir dergisinin şiire telif ödemesi, döneminde dikkat çeken bir gelişme olarak görüldü. İlk sayının şairleri Mehmet Aycı, Yelda Karataş, M. Ali Ecevit, Eda Karacaaslan, İsa Tunçbilek, Meral Demir, Filiz Yılmaz, Abdurrahim Karakoç, Ayşe Sevim, Tozan Alkan, Eyüp Akyüz, M. İlyas Subaşı, Selim Tunçbilek'tir. Dergide Mehmet Can Doğan'la kitle kültürü üzerine yapılan mülakat da dikkat çekti.

Şiir Vakti Dergisi Türkçeyi şemsiye yaparak, ideolojik aidiyetin ötesine taşarak, sağdan ve soldan pek çok kalem erbabının birlikte yer bulduğu, yazdığı, döneminin etkin şiir ve edebiyat dergilerinden biri olmuştur.

"Anadolu'da Edebiyat Edebiyatta Anadolu" dosyası ile dergi, çağlar boyu Anadolu coğrafyasında insani hissedişlerin değişimin boyutu nasıl olmuş konusuna değindi. "Darbeler ve Şiir" dosyası ise derginin Türkiye geneli dağıtımına engel olan bir sayı olarak zihinlere kazındı. Ülke genelinde 450 noktada dağıtım için anlaşma sağlayan ve ücretini ödeyen dergi, 3. sayısında "Darbeler ve Şiir" dosyası yapınca o zaman medyaya hâkim olan "FETÖ karteli", ödenen ücreti iade ederek dergiyi dağıtmamıştır. Derginin "medeniyet" soruşturması da dikkat çeken başlıklardan olmuştur.

Genç kalemleri dergi sayfalarında ön plana alarak genç edebiyatçıların yetişmesine katkı sunan dergi, pek çok şair ve yazarın ilk çalışmalarının, *Şiir Vakti Dergisi* aracılığıyla okura ulaşmasına imkân sundu. Böylece pek çok genç kalemi Türk edebiyatına kazandırdı. Her dem taze şiir bölümüyle Doğu ve Batı'nın klasik şiir örneklerine sayfalarında yer veren dergi, ayrıca "Türkçenin Gökkuşağından" bölümüyle de yaşayan Kırgız, Kazak, Özbek, Türkmen lehçelerinden yaptığı çevirilere yer vererek geniş Türkçe coğrafyasına yaslanan bir dergi özelliği taşıdı.

Şiir Vakti Dergisi Selim Tunçbilek yönetiminde iç ve dış tasarımı, muhtevası, hacmi ile Anadolu dergiciliğinde iz bırakan en önemli dergilerden biri olmuştur.

Şiir Vakti Yayınları

Şiir Vakti Yayınları, sahipliğini Sevilay Tunçbilek'in yaptığı, genel yayın yönetmenliğini Selim Tunçbilek'in yürüttüğü Kayseri merkezli bir yayınevini olarak *Şiir Vakti Dergisi* ve *Akalemler* dergisiyle çeşitli kültürel kitaplar neşretmiş bir yayınevidir. Dergi dışında aynı anda üç kitap çıkararak yayıncılık faaliyetine başlamıştır. Bu eserler; İsa Yar'ın *Hüzün ve Sağanak* adlı şiirleri, *Saklı Sözler* isimli deneme kitabı ile birlikte Selim Tunçbilek'in *On Üçüncü Gün* adlı şiirleridir. 2012 yılında kurulmuş olan yayınevi, *Akalemler* dergisinin dışında kültür kitapları yayımlamaya devam ediyor. Çeşitli Türk lehçesinden çevirilerle birlikte bugüne kadar çeşitli türlerde 60'ın üzerinde kitap, yayınevi etiketiyle neşredilmiştir. Şiir Vakti Yayınları hâlen İldem Cumhuriyet Mahallesi merkez adresinde faaliyetini sürdürmektedir.

SELİM TUNÇBİLEK

ŞİMŞEK, DENİZ DENGİZ

Deniz Dengiz Şimşek

Öykücü, romancı, öğretmen (Kayseri, 1972-) İlköğretimini Ertuğrul Gazi İlkokulu (İncesu), İncesu Ortaokulunda tamamladı. Lise öğrenimini Kayseri'de Fevzi Çakmak Lisesinde (1989) tamamladı. Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü'nden mezun oldu (1996), aynı yıl öğretmenliğe başladı. Yozgat ve Kayseri'nin çeşitli ilçelerinde görev yaptı. Askerliğini yedek subay öğretmen olarak Bingöl/Solhan'da yaptı (1999-2000). 2007 yılından itibaren Kayseri merkezde çeşitli liselerde görev yaptı.

2000 yılında sözü ve müziği kendisine ait *Hiç haberin yok* adlı eserinin gördüğü ilgi üzerine sanat edebiyat çalışmaları-

na ağırlık verdi. Yazdığı şarkı sözleri, Osman Akbaş tarafından bestelendi. Erciyes Şairler ve Yazarlar Derneğinin kurucuları arasında yer aldı. Kısa bir dönem başkanlığını yaptı. Kayseri Sanatçılar Yazarlar ve Şairler Derneği kurucuları arasında yer aldı. Yönetim kurulu üyeliği yaptı.

Kayseri'de altı sayı yayımlanan (2012) *Semaver Öykü Dergisi*'ni çıkardı. Derginin, yayın yönetmenliğini üstlendi. Daha sonra *Öykü Burcu* (Nisan, 2015) adlı öykü fanzinini yayımladı. Öykü ve yazılarını, *Dünyanın Öyküsü*, *Esrar*, *Roman Kahramanları*, *Ada*, *Amanos*, *Edebiyatist* ve benzeri edebiyat dergilerinde yayımladı. *Aşk Bilirkişisi* adlı ilk öykü kitabıyla 2014 yılı Orhan Kemal Öykü Yarışması ÇED Öykü Özendirme Ödülünü aldı.

Eserleri: *Aşk Bilirkişisi*, Notabene Yayınları (Öykü, 2014); *Tengizek Destanı'nın Okunabilen Kısmı*, Alakarga Yayınları (Öykü, 2016); *Bir Yeryüzü Ozanı Rıfat Ilgaz*, Alakarga Yayınları (Biyografik roman, 2017); *Boş Parantez*, İndie Yayınları (Roman, 2019).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

ŞİMŞEK, METİN

Fotoğraf sanatçısı, yazar, duvarcı ustası (Kayseri/Tomarza/Akin köyü, 1970-) Fatih İlkokulu, Fevzi Çakmak Ortaokulu ve Fevzi Çakmak Lisesinde okudu. Açık Öğretim Lisesi mezunudur. *Yazgı*, *Şiiri Özlüyorum*, *Esrar Sanat Edebiyat* dergilerinde şiirleri, Kayseri *Şehir Kültür* dergisinde halk kültürü yazıları, *Bizim Eyvan* dergisinde sinema yazıları yayımlandı.

1998'den itibaren fotoğrafla ilgilenmeye başladı. Portre ve sokak fotoğrafları çekmektedir. Suretialem Fotoğraf ve Sinema Derneği kurucuları arasındadır. Fotoğrafları, çeşitli karma sergilerde yer aldı. 2015 yılında portre fotoğraflarından oluşan ilk kişisel sergisini "Suretler" adıyla Kayseri'de açtı. Mehmet Akif Coşkun ile birlikte belgesel film çalışmaları yapmaktadır.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Metin Şimşek'in bir fotoğraf çalışması

ŞİŞLİOĞLU, HAYRULLAH ADNAN

Yazar (Kayseri, 1961 - Kayseri, 1 Nisan 2020) Ahmet Paşa İlkokulu, Nazmi Toker Ortaokulu ve Endüstri Meslek Lisesinde okudu. Elektrik teknikerliğinden mezun oldu. Gençlik yıllarında Felahiye Kültür, Köy Hizmetleri, Sümerspor gibi takımlarda futbol oynadı. Bir müddet mezun olduğu okulda tekniker memurluk yaptıktan sonra serbest ticaretle ilgilendi.

Hayrullah Adnan Şişlioğlu

Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi tarafından "2017 Yılı Vakıfçılık Ödülü" verildi.

2007 yılında emekli olan Hayrullah Adnan Şişlioğlu, Gavremzade Mülhak Vakfının evlatlarındandır. Emekli olduktan sonra tarih araştırmaları yapmaya başlamıştı. Evli, biri kız, diğeri erkek iki evlat babasıydı.

Eserleri: *Dün Gibi Edebali'nin Kayseri'deki İzleri*, Laçin Yayınları (Araştırma, 2016).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

ŞULE PARKI bk. PARKLAR VE MESİRE ALANLAR

Metin Şimşek

T

TABAKLAR (DEBBAĞLAR) MAHALLESİ

Günümüzde bu isimde bir mahalle yoktur. Mahalle, belgelerde "Debbağin" "Tabbağin" adıyla kaydedilmiştir. Mahalle, şehrin en eski mesleki faaliyetlerinden olan debbağlar/dericiler esnafının bir mahalle teşkil edecek kadar genişlikte ve ehemmiyette olduğunu göstermektedir. Bu mahallenin Kayseri'de debbağ esnafının piri olarak bilinen Ahi Evran'ın tekkesinin yerinde kurulmuş olması önemlidir. Tabaklar (Debbağlar) Mahallesi, Ahi Evran Zaviyesi'nin kalıntısının bulunduğu yer olan Döner Kümbet* çevresinden Yoğun Burç'a kadar uzanmaktaydı. Tarihî yönden büyük öneme sahip olan mahalle, 1243'te Moğolların Kayseri'yi kuşattıkları sırada ikamet ettikleri yer olmuştu. Tabakhanenin bulunduğu kısımda daha sonra Ahi İsa Mahallesi* kurulmuştu. Selçuklular Dönemi'nin en önemli ve faal mahallesi olan Tabaklar (Debbağlar) Mahallesi, Osmanlılar zamanında da önemini korumuştu. Hatta mahallede bulunan Tabaklarönü Mescidi, XX. yüzyıl ortalarına kadar varlığını korumuş, daha sonra yerine yeni binalar yapılmıştır.

Hunat Camii minaresinden Yoğunburç, Tabaklarönü ve Lale Mahalleleri - 1925 (Fotoğraflarda Kayseri)

1500 Tarihli Defter'de "Mahalle-i Tabbâğîn tâbi'-i Bâb-ı Sivas" adıyla kaydedilen mahallede 104 hane ve 145 nefer Müslüman nüfus ikamet etmekteydi. Bu yönüyle şehrin en büyük mahallelerinden birisiydi. 1520 tarihinde mahallede 112 hane ve 39 mücerret (bekâr) vardı. Pek çok meslek mensubu yanında derici esnafının mahallede yoğun olarak yerleştiği görülmektedir.

1570'de "Mahalle-i Debbâğîn, Mahalle-i Mescid-i Debbâğîn" adıyla kaydedilen mahallede aynı isimde bir mescidin bulunduğu da belirtilmektedir. Debbağin Mahallesi'ne bağlı olarak "Mahalle-i Mescid-i Alaca tâbi'-i Mahalle-i Debbağîn", "Mahalle-i Mescid-i Baldökdi tabi'-i Mahalle-i Debbâğîn" adları altında mahalleye bağlı iki yerleşim biriminin daha ismi kaydedilmiştir. Buna göre Debbağin Mahallesi'nin kısa sürede büyüdüğü ve bunun içerisinden yeni mahalleler çıktığı anlaşılmaktadır. Debbağlar Mahallesi'nde 125 hane, Alaca Mescit Mahallesi'nde 26 hane ve Baldökdü Mescidi Mahallesi'nde ise 83 hane bulunmaktaydı.

1584 Tarihli Defter'de yine "Mahalle-i Debbâğîn" adıyla kaydedilen mahallede çeşitli meslek mensubu 92 hane ikamet etmekteydi. Yine Alaca Mescidi ve Baldökdü Mescidi Mahalleleri, Debbağin Mahallesi'ne tabi olarak gösterilmiştir.

1642 Tarihli Avârız Defteri'nde Debbahanlı olarak kaydedilen mahallede 262 Müslüman nefer ikamet etmektedir. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda mahalle artık isim olarak kaydedilmeyip Debbağlar / Tabaklar Mahallesi'nden ayrılarak kuru-

lan Alaca Mescit ve Baldökdü Mescidi Mahalleleri ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla bu mahallenin ismi, sonraki dönemlerde kayıtlı değildir. Ama yerine kurulan mahalleler, Cumhuriyet Dönemi'ne kadar ulaşmıştır.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 14a-15a; TTd. 33, s. 23-24; TTd. 387 s. 200; TTd. 976, s. 3-5; TKG. TTd. 136, vr. 8b-9b; MAD. 1208, s. 50; MAD. 7063, s. 18d-18'e; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 44; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 105, 120; Çayırdağ, *KTA*, s. 277-278, 367, 371.

MEHMET İNBAŞI

TACEDDİN CAMİİ

Günümüze ulaşamamış cami. Melikgazi ilçesi, Tacettin Mahallesi'nde bulunan Taceddin Veli Türbesi bu caminin vakfına ait olup türbenin yanında da Taceddin Camii yer almaktaydı. Yakın tarihlere kadar türbenin yanında birkaç kemeriyle caminin kalıntıları bulunmaktaydı. Kaynaklardan edinilen bilgilere göre caminin inşa yılı, M 1321'dir.

Etiler İlkokulunun yanındaki caminin kalıntılarıyla yeri, 1937 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce Millî Eğitime satılarak okulun avlusuna katılmıştır. Etiler İlkokulunun tuvaleti olarak kullanılan cami sahası, kamuoyunda mevcut rahatsızlık ve basında çıkan haberler sonucu 10 Mayıs 1993 tarihinde tuvaletin yıktırılmasıyla yıllarca bir mabede karşı sürdürülen çirkinlik ortadan kaldırılmıştır. Daha sonra Etiler İlkokulu yıkılıp yerine betonarme bir okul binası dikilmiştir. 1995 yılı sonlarında da Taceddin Camii'nin bakiye kemerleri de tamamen yıkılarak kaldırılmıştır.

Günümüze ulaşamayan caminin yerine aynı isimle ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün desteği ile 2003 yılında yeni bir cami inşa edilmiştir.

Kaynakça: Özkeçeci, *Cami ve Mescidler,* s. 188-189.

YAYIN KURULU

Taceddin Camii'nden kalan iki kemer (Özkececi, Cami ve Mescidler)

2003 yılında yapılan yeni Taceddin Camii

TACEDDİN TÜRBESİ

Türbe, Melikgazi ilçesi Tacettin Veli Mahallesi'nde yer almaktadır. Üzerinde inşa kitabesi bulunmayan türbenin, XVI. yüzyıl Osmanlı Dönemi'nde inşa edildiği bilinmektedir. Türbeye ismini veren Şeyh Tacettin*, XIV. yüzyıl mutasavvıflarındandır.

Kare planlı ve tek katlı olan yapı, düzgün kesme taş ve moloz taş birlikte kullanılarak inşa edilmiştir. Kare planlı olarak inşa edilmiş olan türbenin üzeri kubbe ile örtülmüştür. Türbenin dikdörtgen form-

Taceddin Türbesi (E. Polat)

lu giriş kapısı batı cephede yer almaktadır. Yapının doğu cephesinin ortasında bir adet dikdörtgen formlu penceresi dikkat çekmektedir. Aynı pencere uygulaması, kuzey cephe ortasında da bulunmaktadır. Pencereler her iki cephe üzerinde de yuvarlak formlu kemerlerin içerisine yerleştirilmiştir. Türbenin güney cephesi sağır tutulmuştur. Kubbenin etrafı dört yönden testere dişi saçaklarla hareketlendirilmiştir. Türbenin batı cephesinde 2003 yılında inşa edilmiş olan Taceddin Veli Camii yer almaktadır.

Kare planlı olarak inşa edilmiş olan türbenin tam ortasında mezar sandukası yer almaktadır. Yapının güney duvarı üzerinde mihrap nişi bulunmaktadır. Üst örtüde kubbeye geçiş, pandantiflerle sağlanmıştır.

Farklı dönemlerde onarımlarla günümüze kadar ulaşan yapı üzerinde süsleme unsuruna rastlanmamaktadır.

Kaynakça: Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Kitabelerinden XV ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları", *Vakıflar Dergisi* (Ankara), S. 13, 1981, s. 548.

EYÜP POLAT

TACEDDİN VAKFI

Kayseri'de XVI. yüzyılda kurulan vakıflardan biri. Kayseri'de Tacettin Veli Mahallesi'nde bugün yenilenmiş hâli ile mevcut olan Taceddin Camii etrafında, şimdi yıkılıp yok olmuş imareti ve mevcut türbesi ile bir küçük külliyesi bulunan ve türbede yatan zatın ismi ile anılan vakıf, vakıf arazileri ile de bugüne kadar gelmiş ancak, idareciliği (mütevelli) bugün de mevcut aile tarafından bırakılmış olduğundan idaresi, Vakıflar Genel Müdürlüğüne geçmiştir. Eski tabirle "mülhak" ilen mazbut olmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde *581 Numaralı Defter*'in 367. sayfasında sureti bulunan, 13 Zilkade 919 (10 Ocak 1514) tarihli, Şeyh Mehmed Taceddin b. Mustafa'ya ait vakfiyede, şehrin Eskişehir havalisinde vakfeylediği arazilerin gelirini, şehirde bina ettiği caminin ihtiyaçları için vakfettiği kayıtlıdır. Vakfedilen bu geniş arazi üzerine belediyece, gecekondu önleme bölgesi planlandığından arazinin bugünkü değerine karşılık, imar parselleri ile takas yapılmıştır. Cami yanında kubbeli mütevazı türbede, Şeyh Mehmed Taceddin'in atası olduğu belirtilen, mihrap şeklinde işlenmiş mermer mezar taşına göre H 721 (M 1321) yılında vefat eden, Velid'in oğlu Mahmud'un oğlu Taceddin medfundur.

Kaynakça: Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Kitabelerinden XV ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan ilk Osmanlı Yapıları", *Vakıflar Dergisi*, S. XIII, s. 548; Naci Kum, "Kayseri Hakkında Notlar, Vesikalar," *Erciyes* dergisi, Kayseri 1947, S. 55-56, s. 25, 26.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

TACEDDİN-İ VELİ bk. ŞEYH TACEDDİN

TACETTİN VELİ MAHALLESİ

"Tacettin Veli Mahallesi" günümüzde varlığını sürdürmektedir. Mahalleye adını veren Şeyh Taceddin* önemli bir mutasavvıf idi. Mahallenin adına ilk olarak *1520 Tarihli Defter*'de Ahi İsa Mahallesi* içerisinde "Mescid-i Tâceddin Halife" şeklinde rastlanmıştır.

1520 Tarihli Defter'de "Cemâat-i Mürîdân-ı Şeyh Tâceddin" başlığı altında dokuz kişi kayıtlıdır. *1570 Tarihli Defter*'de ise "Mahalle-i Tâceddin Halife tâbi'-i Lâlâ" şeklinde kaydedilen mahallede 53 ve "Cemâat-i Mürîdân-ı Şeyh Tâceddin" adı altında 3 olmak üzere toplam 56 kişi vardır. Mahalle sakinleri arasında Kemal adlı kimse için "şeyh ve vaiz ve nâsıh ehl-i ilm kimesnedir,

avârızdan ma'füvv" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Keza Taceddin Halife'nin müritlerinden Hamza için de "ehl-i ilm ma'füvv-i avârız" tabiri kayıtlıdır.

1584 Tarihli Defter'de, Şeyh Taceddin evladı hakkında daha geniş bilgi bulunmaktadır. Defterde "Mahalle-i Mescid-i Tâceddin Halife" adı altında kaydedilen yerde 182 kişi ikamet etmekteydi. Mahalle kaydının hemen yanında, bu mahallede ikamet eden 10 kişi arasında müderris, müftü ve şeyh ile Mevlâna unvanlı olanlar da vardı. Bunların seyitlik davasında bulundukları, bunun tespiti için kadıya havale edilip hüccet talep edildiği, bunların Şeyh Taceddin Halife'nin evladından oldukları için tasarruf ettikleri yerlerden ve bağlarından öşür ve vergi talep edilmemesi ve avârızdan muaf tutulmaları için önceki Osmanlı sultanlarının tanıdığı muafiyetin Sultan III. Murad tarafından da aynen verildiği ifade edilmektedir. Taceddin Halife'nin evlat ve müritlerine verilen bu muafiyet, sonraki dönemlerde de devam etmiştir.

1642 Tarihli Avârız Defteri'nde "Mahalle-i Şeyh Tâceddin" adıyla kaydedilen mahallede 37 hane ikamet etmekteydi. 1655 ve 1701 tarihli vakfiye kayıtlarında, mahallede para vakıflarının olduğu tespit edilmiştir. 1834 tarihli temettaut kayıtlarına göre Şeyh Tacettin Mahallesi'nde 180 hane nüfus ikamet etmekteydi. Çok sayıda meslek mensubunun bulunduğu mahallede 1844 yılında 127 hane mevcut olup toplam 247 erkek nüfus yasamaktaydı. 1870 tarihinde 177 hane meskûn olup "Hacıvelet", "Hüsamoğlu", "Söğütlüönü", "Handek", "Bayraktar", "Hasinli", "Lale", "Câmi-i Tâceddin", "Mektep", "Fırın", "Yazı Sokakları", "Seyit Burhaneddin" ve "Talas Caddeleri" ile "Mercan", "Aşlamacı" ve "Somuncu" çıkmazı adlı sokakları vardı. Şeyh Taceddin adını taşıyan mescit, son zamanlarda yıkılmıştır.

Tacettin Veli ve Lale Mahallesi-2001 (Ş. Karatepe Arşivi)

Kaynakça: BOA. TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 16-17; TKG. TTd. 136, vr. 17b-18a; MAD. 7063, s. 11-12; İnbaşı, *16.YB Kayseri*, s. 42; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 39-40; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, 124-125; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri* (1250/1834), Kayseri 1998, s. 356-368; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 116-117; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 214-217; Çayırdağ, *KTA*, s. 230-231, 370-371.

MEHMET İNBAŞI

TACETTİNOĞLU, TACETTİN

Tacettin Tacettinoğlu

Belediye Başkanı (Kayseri, H 1314 (M 1898) -Kayseri, 1961). Babasının adı Mehmet, annesinin adı Latife'dir. Askerlik yaptığı sırada Kurtuluş Savaşı'na katıldı, ayrıca Şeyh Said isyanının bastırılması sırasında görev yaptı.

19 Nisan 1943- 4 Kasım 1943 tarihlerinde Kayseri Belediyesi başkan vekili olan Tacettinoğlu, Rafet Bingöl'ün başkanlık görevinden istifasıyla onun yerine vekâleten atanmıştı. Kayseri Belediye Meclis üyelerinin yaptığı seçimle vekâleten yürüttüğü başkanlığı yaklaşık altı ay sonra Emin Molu'ya devretti. Kayseri Belediye Başkanlığı görevini asaleten yaptığı ve kendisinin ikinci defa Kayseri Belediye Başkanı olduğu dönem ise 17 Nisan 1950 - 8 Eylül 1950'dir. Kayseri Belediye Başkanı ve Belediye encümen azası olarak uzun yıllar Kayseri'ye hizmet eden Tacettinoğlu, belediye hizmeti dışında Kayseri Halkevi Başkanı olarak da görev yaptı. 1947 yılında getirildiği Kay-

Bünyan Ulu Camii kitabesinde Tac-ı Kızıl'ın, bu camiyi 1333 yılında yaptıran İlhanlıların Anadolu Valisi Zahireddin Mahmud'un babası olarak kayıtlıdır (S. Burhanettin Akbaş, https://bunyan38.blogspot.com).

seri Halkevi başkanlığını, 1948 yılı nisan ayında bu göreve CHP İl İdare Heyeti tarafından Kazım Özyedekçi'nin (Yedekçioğlu*) getirilmesine kadar yürüttü.

13 Ağustos 1958'de yaş haddinden emekliye ayrıldı. Evli ve beş çocuk babasıydı.

Kaynakça: Şükrü Öztürk, Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923 – 1946), Kayseri 2005, s. 68 (Yüksek Lisans Tezi); Emekli Sandığı Arşivi, D. No.: 98511520; Mustafa Şanal, *Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950)*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2007; Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 126.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

TÂC-I KIZIL

Kayseri'de ismini bir mahalleye vermiş kimse. Bu mahalle, Yoğunburç ile Atatürk Evi arasında idi. Bünyan Ulu Camii* kitabesinde Tâc-ı Kızıl, bu camiyi 1333 yılında yaptıran İlhanlıların Anadolu Valisi Zahireddin Mahmud'un babası olarak kayıtlıdır. Ayrıca Mevlevi kaynaklarında da Zahireddin Mahmud'un babasının ismi "Tâc-ı Kızıl" olarak geçmektedir. İlhanlı (Ebû Said Han) Dönemi kaynaklarında, asıl isminin Esen Kutluğ olduğunu öğrendiğimiz Tâc-ı Kızıl'ın, "altın taç" anlamına gelen bu isminin, unvanı olduğu, zamanla onun hakkında isim gibi kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kayseri'de bir mahalleye neden ismi verilmiştir? Onun da oğlu gibi burada resmî bir görevi var mıydı, bilemiyoruz. Tâc-ı Kızıl'ın torunu Taşkın Paşa'nın, Konya'nın Kemertaş köyünü satın aldığına dair satış senedinde ismi ayrıca, Emîr Şeyh Ahmed Tacdar (Tacıkızıl) olarak da geçmektedir. Buradaki "Emîr" unvanı, onun resmî bir görevi olduğunu göstermektedir. Mahallesinde, adına bir cami de bulunan (VXII. yüzyılda Çiğdelizade-Cıncıklı Camii* harabolan Tacıkızıl Camii yerine yaptırılmıştır.) bu zatın yine Kayseri'de, torunu Taşkın Paşa* adına Taşkın, Taşkıncık isimleriyle bir mahalle daha bulunmaktadır.

Kaynakça: Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, Ankara 1970, S. 1, s. 85-96; Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, C. II, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1973, s. 337-350; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de XIV ve XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, Emir Zahireddin Mahmud ve Emir Şeyh Çelebi", *Vakıflar Dergisi*, S. 27, s. 133-140.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

TACIKIZIL MAHALLESİ

Kayseri'de Yoğunburç* ile Atatürk Evi arasında bulunan, şimdi yok olmuş bir mahalle. Yeni oluşumda bu mahalle ile birlikte altı civarında küçük mahalle ortadan kalkarak bu bölgenin ismi "Cumhuriyet Mahallesi" olmuştur. Mahalle ismini, 1333 yılında Bünyan Ulu Camii'ni yaptıran İlhanlıların Anadolu valisi Zahireddin Mahmud'un babası Tâc-ı Kızıl'dan almıştır. Anlamı "altın taç"tır.

Tacıkızıl Mahallesi hakkında XVI. yüzyıl Osmanlı tahrirlerinde kayıtlar bulunmaktadır. *1500 Tarihli Tahrir Defteri*'nde, tamamının Müslümanlardan meydana geldiği belirtilen mahalle, 32 hane olup 50 kişi vergiye tabi olarak kaydedilmiştir. 1520'de hane sayısı 35 olmuştur. Tacıkızıl Mahallesi hane reisleri saraçlık, müezzinlik, kâtiplik ve tüccarlık gibi meslek ve uğraşları ifa etmekteydiler. Mahallede bir de Tacıkızıl ismiyle mescit bulunmaktaydı. Bu cami, herhâlde harap olduğu için, yerine XVII. yüzyılda Cıncıklı-Çiğdelizade* Camii yaptırılmıştır. *1584 Tahriri*'nde ise mahallede 44 Müslüman ve 4 Hristiyan vergiye tabi olarak kaydedilmiştir. *1873 Tahriri*'nde ise mahallenin, "Sivas Kapısı Sokağı", "Güpgüpzade Çıkmazı" ve "Müftüzâde" Sokaklarında 26 hane sahibi kaydedilmiştir. Mahallede "Güpgüpzade", "İmamzade", "Yedekçizade", "Kâtipzade" ve "Çarşıbaşılar" gibi şehir eşrafı oturmaktaydı.

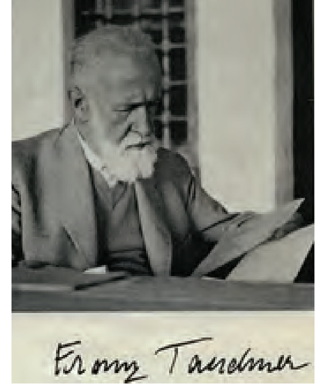
Kaynakça: İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 41, 42, 55; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009, s. 7, 8; Refet Yinanç-Mesut Elibüyük, *Kayseri İli Tahrir Defterleri*, C. I, s. 39; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 168; Celil Arslan, "Cıncıklı (Çiğdeli) Camii," *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. I, s. 315, 317.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

TAESCHNER, FRANZ

Alman bilim adamı ve araştırmacısıdır. 1927 yılının yaz aylarında Kayseri dâhil Anadolu'yu gezdi. Zengin bir ailenin çocuğu olarak Bad Reichenhall'de doğdu (1888). Berlin'deki ortaöğreniminden sonra 1909-1912'de Bonn, Berlin, Münih, Erlangen ve Kiel Üniversitelerinde Doğu Bilimleri Bölümü'nde eğitim aldı. Bu süre içinde Arapça, Farsça, Türkçe öğrenerek Arap filolojisi alanında Kazvînî'nin *Acâibü'l-mahlûkat*'ı üzerine Georg Jacob danışmanlığında hazırladığı tezi ile doktorasını tamamladı. Evliya Çelebi'nin eseri ve dönemindeki Osmanlı Anadolu'sunun topografyasına dair hazırladığı doçentlik çalışmasıyla 1922'de Münster Üniversitesinde doçent oldu. Arapça ve Farsça birçok eserin çevirisini Batı literatürüne kazandırdı.

Kayseri'ye, Ankara üzerinden demir yolu ile geldi. Kayseri yapılarında Selçuklu karakterinin korunduğuna yönelik tespitlerle kent hakkındaki izlenimlerini aktarır. Kentteki Osmanlılardan kalma, dikkat çeken tek yapının Kurşunlu Camii* olduğuna değinerek Osmanlı Dönemi'nde kentin Selçuklu Dönemi'ndekine eş parlaklıkta olmadığını belirtir. Şehirdeki Selçuklu yapılarından birkaçı dışında yeterince araştırma yapılmadığına işaret eder. Konya ve Sivas'takiler gibi muhteşem yontulmuş portallerle süslenmiş bir dizi medresenin varlığının ön plana çıktığını, Selçuklu camii algısının kentteki tüm camiler için aynı plan şeması kullanımıyla ön plana çıktığına değinir. Kayseri camileri üzerinden yaptığı en önemli tespit, Arap ülkelerindeki caminin kadim plan şemasıyla Osmanlı Ulu Camii arasında bağlantı olduğuna işaret eder. Selçuklu camilerinin Arap camilerinin plan şemalarından ayrıştığına işaret eden Taeschner, mihrap önünde kubbeli odaların ve Hunat Camii'nde olduğu gibi ayakların ortasında ikinci kubbeli bir alanın bulunmasının bunun en belirgin örneği olduğuna işaret etmektedir. Selçuklu mimarlarının, camilerin içinde kubbe yerine açıklık oluşturarak ışık sağladığı fikrine inanmaktadır. Araştırmacı, çok sayıdaki Selçuklu camileri içinde özellikle banisinin türbesi, medresesi bir arada olan Hunat (Huvand) Camii'ne özel bir ilgi göstererek eserinde bahsetmiştir.

Kentin güneyinde, iki mağaralı kayalık bir tepeye yaslanmış, ünlü Anadolu din savaşçısı Battal Gazi'ye adanmış çok ilginç bir hac yeri olduğunu belirttiği Battal Mescidi* ve çevresini de anlatır. Bu yapıyla bu kadar ilgilenmesinin nedeni, Arap coğrafyacılarının bu yapının ismini vermesidir. Bugün unutulmuş olan ve birkaç teras üzerinde yükselen ibadethanenin yakınlarında Evliya Çelebi'ye gönderme yaparak Bektaşi tekkesi bulunduğuna işaret etmiştir.

Şehrin çevresindeki Sultan Hanı* ve Karatay Hanı* kervansaraylarından da bahsetmiştir. Bunlardan Karatay Hanı'nı ziyaret eden seyyah, ileride bu yapıyla özel olarak ilgileneceğini belirtmiştir.

Kayseri-Sivas rotasının XVI. yüzyıldan itibaren askerî yollar ağındaki ana rotalardan biri olduğu, Sultan Hanı'nın, bu güzergâhın ikinci durağı olarak ele alındığına, ilk durağın genellikle Barsama olarak bilinen yerde bulunduğuna işaret eder. Taeschner'in geldiği dönemde, bugün mevcut olmayan buradaki cami kalıntı olarak da olsa mevcuttu. Caminin yakınlarında bir zamanlar bir han olduğuna da işaret eder. Han olduğunu düşündüğü ancak ahır olarak kullanılan bir yapıyı da görmüştür. Taeschner, Kayseri'den Konya'ya gitmek istemişse de doğrudan bağlantı sağlayamadığından geldiği yolu kullanarak Ankara üzerinden İstanbul'a dönmüştür.

Kaynakça: H. Grotzfeld, "Professor Dr. Franz Taeschner", *TTK Belleten,* C. XXXII, S. 126, s. 293-295, 1968; H. Reindl-Kiel, "Taeschner, Franz" Retrievedfrom, *DİA,* 2021, https://islamansiklopedisi.org.tr/taeschner-franz; F. Taeschner, *Die Psychologie Qazwînis*, Schnürlen, Tübingen, 1912; F. Taeschner, Anatolische Fors-

Tahirağa Mahallesi-1980 (Fotoğraflarda Kayseri)

chungen, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, 82 (n.F. 7(2)*, 83-118, Retrievedfrom http://www.jstor.org/stable/43371083,1928; F. Taeschner, Das Hauptwerk der geographischen Literatur der Osmanen, Katib Celebi's Gihannuma, *Imago Mundi, 1* (May), s. 44-47, 1935; F. Taeschner, Das Itinerardesersten Persienfeldzugesdes Sultans Süleyman Kanuni 1534 / 35 nach Matrakçı Nasuh Author*, Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, 112* (1), s. 50-93, 1962; F. Taeschner, Kırşehir, ein altes Kulturzentrumausspat-undnachseldschukischer Zeit, In Necati *Lugal Armağanı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1968; F. Wüstenfeld, Jacut's Reisen, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, (18), s. 397-493, n. d.

OSMAN ERAVŞAR

TAHİR EFENDİ

Müderris (Kayseri, 1843 - Kayseri, 25 Mart 1917). Kayseri ulemasından Mesud Efendi'nin oğludur. Sıbyan mektebinde hafız oldu (1850). Babasına izafe edilen Mesud Efendi Medresesine girdi (1858). Önce babasının, daha sonra eski Kayseri Müftüsü Halil Efendi'nin ders halkasına devam etti. İstanbul'a giderek Kemankeş Karamustafa Paşa Medresesine kaydoldu (1868). Bir müddet müderris Derviş Efendi'den, sonra Emin Efendi'den ders okuyarak icazet aldı (Haziran 1875). Üç sene kadar Fatih Camii'nde ders okutmuş, açılan ruus (medrese tahsili bittikten sonra girilen imtihan) imtihanına girip şehadetname aldı (1876). Bu sırada hastalanıp memleketi olan Kayseri'ye döndü. Bu süreçte, babasından kalan medresede müderrisliğe başladı. Hunat Camii'nde ders okuturken Kayseri sancağı müderrisliğine tayin edildi.

Kaynakça: A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler), s. 112; Albayrak, *SDOU*, C. IV, s. 481-482; *Başkâtibzâde Râgıb Bey Muhtasar Mecmû'ası*, hzl. Atabey Kılıç vd., Kayseri 2020, 1/39; Mehmed İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri ve Bunların Osmanlılar Zamanındaki Durumu", *XIII. ve XIV. Yüzyıllarda Kayseri'de Bilim ve Din Sempozyumu*, Ankara 1998, s. 92; Ferhat Koca, "Mesud Efendi", *TDV* , C. 29, s. 344-345; Ferhat Koca, "Mesud Efendi", *KBB Kayseri Ansiklopedisi* , C. IV.

MUSTAFA IŞIK

TAHİRAĞA MAHALLESİ

Son zamanlara kadar mevcut olan mahalleyle ilgili ilk kayıtlara XIX. yüzyılda rastlanmaktadır. Kebe İlyas* Mahallesi içerisinde "Tahirağa" bölgesi olarak kaydedilen mahalle, muhtemelen mahallenin meskûnlarından ileri gelenlerden birisinin adına izafeten kurulmuştur. 1831 nüfus sayımına göre mahallede 143 hane vardı. Ancak 1834 tarihli temettuat kayıtlarına göre Kebe İlyas Mahallesi'ne tabi olan "Tahirağa cemaati" adıyla kaydedilen mahallede 122 hane Müslüman nüfus tespit edilmiştir ki hane sayısında 21 azalma meydana gelmiştir. Mahalle sakinleri içerisinde çeşitli meslek mensupları yanında tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar da vardı. 1846 yılına ait nüfus kayıtlarına göre mahallede 142 hane ikamet etmekteydi. 1870'li yıllara gelindiğinde mahallede "Cavcav", "Çizmeci", "Acıkmış", "Güllü Çeşme", "Leblebici", "Keçeci", "Maşat", "Cedavir", "Eskibahçe", "Daracık", "Taşfırın", "Mektep", "Akağa", "Kılıç", "Mescit", "Orta" ve "Börekçi" Sokakları vardı. Mahalledeki hane sayısı 169 idi.

Kaynakça: İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri* (1250/1834), Kayseri 1998, s. 176-185; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 128; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 97-100; Çayırdağ, *KTA*, s. 370-371.

MEHMET İNBAŞI

TAHMİSHÂNE

Kayseri'de ilk kurukahvecinin (tahmishane) açılmasıyla ilgili bir başvuruya ait belge, tahrir defterlerinden 136 No. lu *Defter-i Mufassal-ı Livâ-ı Kayseriyye*'nin Ekler bölümünde bulunmaktadır. 4 Ramazan 1249 (15 Ocak 1834) tarihli bu

belge, o zamanlar "tahmishane" ismiyle anılan kurukahvecinin Kayseri'de bulunmadığı gerekçesiyle önce Ali isimli bir kimsenin bu husustaki başvurusundan söz ederek başlar. Belgede, istenen kirayı ödeyemeyeceği için sonuçsuz kaldığı anlaşılan bu başvurudan sonra Livâ Mutasarrıfı Osman Paşa'dan çıkan ferman ile birlikte Evkaf-ı Hümâyûn Nazırına havale olunan bir ariza söz konusu edilmektedir. Bu arizada Kayseri şehrinde kahve çekme hasılatının bir mekâna bağlı olarak kimsenin tasarrufunda olmadığı, bu işin düzenlenmesinde bir sakınca bulunmadığı gibi, tersine insanlara fayda sağlayacağı vurgulandıktan sonra kahve çekme işinin hasılatının Padişah vakfına ilhak edilerek düzenlenmesi ve adı geçen kişilerin eline açılış ruhsatı verilmesi talep edilmektedir.

Defterhane-i Âmireye verilen ilmühaberde bu hususların Evkaf-ı Hümayunun geçerli kurallarına göre düzenlenmesi gerektiği, Kayseri'nin geniş bir belde olması sebebiyle senelik 500 kuruş müeccele, 7.500 kuruş muaccele kira ile Hafız Abdullah ve Mehmed Said isimli kimselere kiraya verileceği, daha önce başvuran Ali isimli kişinin bu miktarı ödemeye gücü yetmediğinden başvurusunu çektiği anlatılmaktadır.

Bu yazışmalar sonucu irâde-i seniyye ile kahve çekme işi ve "mutedil bir fiyat ile" satışı, Hafız Abdullah ve Mehmed Said adlı kişilere verilmiştir. Bu iki ortağın Evkaf-ı Hümayun'a 7.500 kuruş muaccel kirayı ödemesinden sonra açılış senedi ellerine verilmiş ve Haremeyn-i Şerifeyn Muhasebesi Kalemine kayıtları yapılmıştır. Böylece Mehmed Said Efendi'nin kahve çekme ve satma işini resmen üzerine almak için verdiği dilekçeler kabul edilmiş ve gereğinin yapılması için Padişah irade ve fermanı çıkmıştır. Söz konusu belge, 4 Ramazan 1249 (15 Ocak 1834) tarihinde Defterhaneye gönderilmiş ve burada 15 Şevval 1249 (25 Şubat 1834) tarihinde kayda geçmiştir. Böylece kahvehane açılış başvurusu işleme konulmuştur. Bu izinden sonra Kayseri'de böyle bir iş yerinin açılmış olduğu söylenebilirse de belge, bu iş yerinin nerede açıldığı, tam olarak ne zaman faaliyete başladığı hakkında ayrıntı içermez. Verilen izin hem kahve çekim işini hem de satışını kapsamaktadır. Belgede kullanılan "kurukahveci" anlamındaki "tahmishane" kelimesiyse bu iş yerinin hem kahve imalini hem de satışını gerçekleştirmekle birlikte kahve içilen bir mekân olup olmadığı hususunda net bir fikir vermez. Ancak günümüzde kurukahve satılan bir kısım mekânın aynı zamanda kahve içilen yerler olduğu da göz önüne alınırsa söz konusu mekânda kahve içildiği de söylenebilir. 1800'lü yılların ortalarında Kayseri'de gerekli resmî izinler alınarak açılan bu kurukahveciyi işleten Hafız Abdullah ve Mehmed Said Efendi'nin kim olduğu ise meçhuldür.

Zât-ı Ali-i Cenab-ı Sipehsalarının (Ali Saib Paşa) Kiçi karyesinde Gölbaşı'nda bina ve inşa ettirdikleri cami-i envar-nümunu ile çeşme-i hayat-bahşasının resmidir-1881? (Pierre de Gigord, II. Abdülhamid Han fotoğraf albümünden)

Kaynakça: *Kayseri İli Tahrir Defterleri, I. Cilt: Değerlendirme, Kayseri Livası Transkripsiyonu*, hzl. Refet Yinanç - Mesut Elibüyük, Kayseri Bş. Bld. Kültür Yayını, Kayseri 2009, s. 409-410.

YUSUF TURAN GÜNAYDIN

TALAS

Kayseri'ye 7 km mesafede merkez ilçe. Doğuda, Kayseri Ovası'nın devamında, "Aşağı Mahalle"leri bulunan ilçenin güneyindeki Ali Dağı'nın (1869 m) devamı olarak birden yükselen yamaçlarda ve üst platodaki "Yukarı Mahalle", tarihî yerleşim alanı oluşmuştur. Bu yukarı kısımda bugün de bilhassa Kayserililerin yazlık

Talas'tan bir görünüm - 1899 (R. Oberhummer, H. Zımmerer)

evleri bulunmaktadır. Talas, son zamanlarda büyük göç alarak ova bölümü apartmanlarla doldu.

İsmi, Orta Asya'da Kırgızistan'daki tarihî "Talas" şehrinden gelmektedir. Bizans Dönemi'nde Anadolu'ya göç eden veya bu devlet tarafından getirilip yerleştirilen ve yine Bizans'ın baskısıyla Hristiyanlaştırılan Türkler, geldikleri yerlerin isimlerini de Anadolu'ya taşımışlardır. *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler* isimli kitabın yazarı Türk tarihçisi Bartold, XIX. yüzyılda oradaki Talas hakkında bilgiler vermektedir. Buna göre Talas, iki bölümden oluşuyordu. "Uluğ Talas", "Kiçi Talas". Hemen yakınında Aladağlar bulunuyordu. Yanında bir köyün ismi de "Akçı Köy"dü. İçerisinden Talas Irmağı geçmekteydi. Bu bölgeye iskân edilen Türkler, geldikleri yerlerden taşıdıkları bu isimleri Yeni Talas'a taşımışlardır. Burada da Talas'ın büyük mahalleleri "Ulu Talas" ve bir mahallesi de "Kiçiköy" (Küçük köy, Kiçi Talas) olarak adlandırılmıştır.

Talas'tan bir görünüm - 1908 (H. Rott)

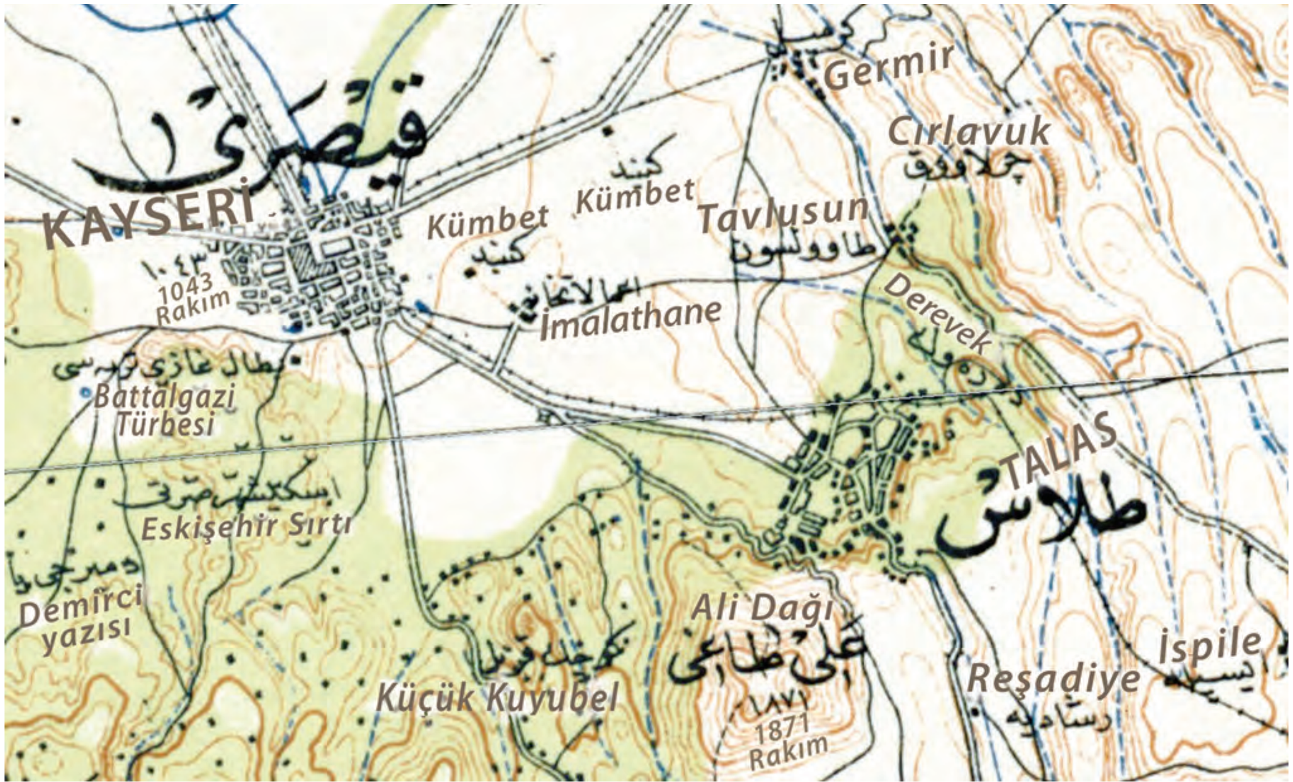
Güneyindeki dağa, Ali Dağ* ("Ala Dağ"dan bozma) ismi verilmiştir. Yakınındaki köylerden birisinin adı Akçakaya (Akçıköy)'dır. Bütün bu tespitler, "Talas" ismini başka dillerde aramanın gereksizliğini ortaya koymaktadır. Yine Darsiyak* köyünün yakınında, "Talasıra" diye benzer isimli bir köy bulunmaktaydı.

Talas'ın ilk yerleşimcileri, Müslümanların "Rum" dedikleri Hristiyan Türklerdir*. Malazgirt Savaşı'ndan bir müddet önce Bizans İmparatorluğu tarafından doğudan kaldırılarak Orta Anadolu'ya yerleştirilen Ermeniler arasında da Türk unsuru çoktu. Onlardan Talas'a gelenlerin de Rumlarda olduğu gibi, isimlerinin çoğu Türkçe olup Türkçe konuşuyorlar, İncil'i Türkçe okuyorlar ve kendi yazılarıyla Türkçe yazıyorlardı. 1071'den sonra Anadolu'ya, bu arada Talas'a da Müslüman Türkler gelmiş ve beraber yaşamalarında hiçbir sorun olmamıştır.

Talas'ın en eski yerleşim yeri olan bugünkü Harman Mahallesi'nde Roma Dönemi'ne ait geometrik motifli mozaikler bulunmuş ve bunlar müzeye alınmıştır. Mahallenin üzerinde Ali Dağı, eteğinde bu döneme ait bir yer altı şehri olduğu gibi, dağın üç tepesi üzerinde yine bu dönemden kalma tümülüsler (toprak yığma mezar anıtları), bugün de mevcut bulunmaktadır.

Sonraki iskânlarda yukarı mahalleye Ermeniler; aşağı mahallelere Rum, Türk ve Ermeniler karışık olarak yerleşmiştir.

Talas'a yerleşen Ermeni ve Rumlar ticaretle uğraşıyorlardı. Özellikle son yüzyıllarda Avrupa sermayesinin desteğiyle ticari bakımdan zenginleştiler. Bilindiği gibi gayrimüslimlerde askerlik yapmak yoktu. Buna mukabil yine son yüzyıllarda harplerden gözünü açamayan Müslüman Türkler, fakirleşip bunlara muhtaç hâle geliyordu. Bu sebeple zor durumda kalan Türkler, aşağıdaki mahallelerde küçük sokaklara sıkışıp kaldılar. Bilhassa Ermeni göçü alan Talas'ın her yanı gayrimüslimlerin ev ve konaklarıyla doldu. Öyle ki XX. yüzyılda Ermeni tehciri ve Rum mübadelesinden önce 25 bine çıkan Talas nüfusunun yaklaşık 10 binini

1925 tarihli Müdafaa-i Milliye Vekâleti haritasında Talas bölümü

Rum, 10 binini Ermeni ve ancak 5 binini Müslüman Türkler oluşturuyordu.

Rumlardan varlıklı kişilerin çoğu, bugünkü Tablakaya Mahallesi'nin kuzeyine yerleşmişti. Onlara ait anıt konaklar, bugüne kadar muhafaza edilmiştir. Bu üç cemaatin kilise ve camileri yan yana yapılmıştır.

Karamanoğulları hâkimiyetinden 1464 senesinde Osmanlı hâkimiyetine geçen Kayseri ve çevresinde vergi ve emlak tespiti için tahrirler (yazım) hazırlatılmıştır. Kayseri'de ilk tahrir, 1476 yılında Fatih Dönemi'nde yapılmıştır. Ancak bu defter kaybolmuş, bundan sonraki tahrirlerde bu deftere, "defter-i köhne" (eski defter) diye atıflar yapılmıştır. Bu defterlerin en eskisi, *1484 Tarihli Tapu Tahrir Defteri*'dir. Bu defterde vergiye tabi sadece üç Müslüman ile 133 gayrimüslim (gebran) kaydedilmiştir. Kayıtlı toplam 136 vergi nüfusunu üçle çarparak Talas'ın o dönemdeki mevcudunu yaklaşık 400 olarak tahmin edebiliriz. Çünkü birçok ailenin çocuğu bennak (evli), mücerret (bekâr) olarak vergi nüfusuna kaydedilmiştir. Bu kayıtlardan, Talas'ta o tarihlerde yetiştirilen mahsul ve hayvanlara ait bilgi edinmek mümkün olmaktadır.

1500 yılında yapılan tahrire göre Talas'ta vergiye tabi 143 Hristiyan, dört adet Müslüman nüfus bulunmaktaydı. 1584 tarihli ayrıntılı tahrire göre burada, 464 Hristiyan, 30 Müslüman vergiye tabi insan bulunmaktadır. Bu rakam üçle çarpıldığında Talas'ın o tarihteki nüfusunun 1.500 olduğu tahmin edilebilir. Talas'ın yine o tarihte Han (Sonradan ortaya çıkan Tablakaya buraya dâhildir), Yiğitbaşı, Topçu, Kemal, Oğlanbeği ve Kiçiköy olmak üzere altı mahallesi bulunmaktaydı.

Talas'tan bu tarihlerde tahıl, çift, çiftçilikle uğraşan evli ve bekâr çocuklardan alınan vergi bağ öşrü, meyve öşrü, bostan öşrü, kovan öşrü, ceviz öşrü; kiralık devlet arazisi gelirlerinden, çiftlik arazilerinden, hayvanlardan (koyun), bağlardan; kayısı, elma, armut, kiraz, ceviz gibi meyvelerden, bostanlardan, arı kovanlarından; su yolu hizmeti için tapu, değirmen (Üç adet olup üçünün de atıl olduğu belirtilmiştir.) ve ihtiyaç için alınacak vergilerin, toplam 14.645 akçe olduğu kaydedilmiştir.

Talas'ın 1584 tarihli ayrıntılı tahririnde,

Memleketi Talas'a bir cami, üç çeşme, bir hamam, annesi Esma Hanım için türbe inşa ettirmiş, hayratlarının gideri için de vakıf kuran Serasker Ali Saib Paşa (?-8 Ağustos 1891) (A. Biraderler)

Şehrin sayfiyeleri meyanında bulunan Talas nahiyesi - 1925 (Albüm, TBMM)

Talas görünümü - 2018 (Melihşah Çayırdağ)

Esma Hanım Çeşmesi kitabesi

Okunuşu:

Mâder-i Sâib Ali Pâşâ sebil-hânelerinden
Hak yolunda yapdı halledehû ba'de'l- intikâl
Teşnegân içdikce su mü'minler aldıkça vuzû
Eylesinler rûhuna bir rahmetle sîr-âb-ı cemâl
Hâmeden muhtâr Efendi bi-dûş târîhi-i tamam
Kıldı Esmâ Hanım icrâ beldeye mâ-i zülâl. Sene 1305

başta yine malikâne vergilerinin Kayseri'deki Gıyasiye ve Darüşşifa Medreselerine (Çifte Medrese*) vakfolduğu, divani vergisinin de tımar olduğu kaydedilmiştir.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Kayseri'de Dânişmendli Türkmenleri, bölgede ikinci büyük topluluk olup Bünyan, Tomarza ve İncesu bölgesinin yanı sıra Talas'ta da varlık göstermekteydi.

İlerleyen zamanlarda nüfusu hızla artan Talas'ın 1875 yılında yapılan sayıma göre 2.303 hanede 4.500 Ermeni, 4.800 Rum, 2.408 Türk olmak üzere toplam nüfusunun yaklaşık 12.000 olduğu kaydedilmiştir (Sadece erkekler sayılmış, buna bir o kadar daha kadın ilave edilmiştir). Bu tarihte Özel İdare tarafından yapılan tahrire göre Talas'ta bulunan büyüklü küçüklü 35 mahallede vergiye tabi, gayrimenkul sahibi nüfus kaydedilmiştir. 1915'te Ermenilerin tehcirle, 1924'te de Rumların mübadele ile Talas'tan ayrılması nüfusu çok azaltmış ve kasabanın birçok kısmı harap olmuştur.

1839 ve 1845 yıllarında Ermeni Patriği tarafından İstanbul'dan sürülen bir grup Protestan eğilimli Ermeni din adamı, Kayseri'ye gelip 1854 yılında Kayseri'de bir Protestan kilisesinin tesisine önayak olmuştur. Daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda Talas'ta, Kayseri'ye bağlı bir uç istasyon kurma çalışmaları başlatılmış ve bu çalışmalar ancak 1870'te başarıya ulaşabilmiştir. Amerikan misyonerleri de 1898 yılı Amerikan Board Raporları'nda "Talas Academy" diye ifade edilen misyoner okulu (Amerikan Koleji) açmışlardır. Talas'ta ayrıca bu gayeyle kurulan misyoner kız ve erkek okulları da bulunmaktaydı. Kayseri merkezdeki okullar, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasını müteakip kapatılmış ancak Talas'ta çalışmalar, 1927'de yeniden faaliyete geçmiş, 1967 yılı sonuna kadar Kolej, eğitimine devam etmiştir.

Kolejin yanına bir de hastane açan Amerikalılardan burası, Birinci Dünya Harbi ve İstiklal Savaşı yıllarında devralınmış, burada hasta ve yaralı Türk askerleri tedavi edilmiş, bunlardan şehit olanlar, şimdi Yukarı Mahalle'de yeri belli olan şehitlikte toprağa verilmiştir.

Büyüklerin ifadesiyle Talas'tan 88 kişinin devletin seferberlik ilanı ile I. Dünya Savaşı'na çağrıldığı, dört yıl sonra ancak sekiz gazinin birçoğunun sakat olarak geri döndüğü söylenmektedir. Bunlardan 24'ünün Çanakkale Şehitleri listesinde* olduğu bilinmektedir. Hastane, ileriki yıllarda kapanmıştır.

Misyonerlerin faaliyetleri sonucu özellikle ticari açıdan cazibe merkezi hâline gelen Talas'ta bu dönemde, şimdiki Tablakaya Mahallesi'ndeki kilise önünden başlayıp Han Camii'ne kadar uzanan büyük bir çarşı (Sultan Çarşısı) meydana gelmiş; bu çarşı, vilayetin ana ticaret merkezlerinden biri olmuştur. Her meslekten dükkânın olduğu çarşıda esnafın çoğunluğu gayrimüslimlerden oluşmaktaydı. Avrupa'dan getirilen kumaşlar, halı iplikleri (Manchester), dikiş makineleri (Singer) gibi emtiayı pazarlamaktaydılar.

Talas'ta önce Ermeniler ve Rumlar okul açmıştır. Müslümanlara ait rüştiye (orta-

Eski - Yeni Talas - 2021

okul) 1871 yılında Abdülaziz zamanında açılmış ise meşhur Kayseri Valisi Muammer Bey tarafından 1909 yılında inşa edilmiştir. Talas'a yeniden ortaokul ancak 1960 yılında yaptırılabilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde çok miktarda okul açılmış, hâlâ açılmaya devam etmektedir. Talas'tan birtakım önemli şahıslar da yetişmiştir. Bunlardan Talas'ta mahallesi olan, II. Abdülhamid Dönemi seraskerlerinden (Genel Kurmay Başkanı) Ali Saib Paşa*, Kiçiköy'e cami ve çeşmeler ve Han Mahallesi'ne bir hamam yaptırmıştır. Şeyhülislam Müsteşarı Hacı Derviş Efendi, Han Camii'ni yaptırmıştır. Eşraftan Hacı Ahmet Efendi de bir okul ve üç çeşme yaptırmıştır. Bununla birlikte Talaslı hayır sahipleri çok fazladır, birçok yeni cami ve okul yaptırmışlardır. Adına cami bulanan Yaman Dede*, münzevi dervişlerden Cemil Baba*, divan tarzında şiirler yazmış şair Celal Usta'da (Celal Avkovan*) Talaslıdır. Talas'ta yazar, sanatkâr, ilim insanı, siyasetçi, müzisyen gibi birçok değerli şahsiyet yetişmiştir.

Talas gayrimüslimlerinden Ermeni Gülbekyan, Rum Onasis ve İstanbul'daki son dönem birçok cami ve sarayın mimarı Ermeni Balyan* ailesi de Talaslıdır.

Talas'ta en eski cami, Harman Camii'dir. Sultan Abdülmecid zamanında yenilenmiştir. Diğerleri bundan sonradır. Gayrimüslimlerin de kiliseleri bulunmaktadır. Bunlardan Rum Panagia Kilisesi*, Yaman Dede Camii olarak ayakta durmaktadır.

Kayseri şehri çevresinde önemli bir tarihî yerleşim olarak öne çıkan Talas'ta, "Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" tarafından tescillenen üç farklı sit alanı mevcuttur. Toplam 76 hektarlık bir alanı kapsayan sit alanının en yoğun ve ağırlıklı bölümünü, 56 hektarlık genişlikle "kentsel sit alanı" oluşturmaktadır. İçinde konut, cami, kilise, çeşme gibi farklı yapı türlerini barındıran kentsel sit alanı, bu yapıların yapım ve konum ilişkileriyle de bölgeyi seçkinleştiren özgün bir kentsel doku oluşturmaktadır. Yerleşmenin karakteristiğini belirleyen ikinci önemli alan ise 18 hektarlık

Ali Saib Paşa Camii ve çeşmesinin bulunduğu sokak - 2021

Ali Dağı yamaç paraşütü şampiyonası (Talas Belediyesi Arşivi)

"doğal sit alanı"dır. Doğal sit alanını belirleyen dikey yapılı kaya oluşumu, bu dik yamaçta konumlanan taş yapıların masif etkisi ve yapı kütlelerinin yeşil ile bütünleşen dokusu, Talas'ın siluetini oluşturan en önemli belirleyicidir.

Talas, 1914 yılında bağımsız olan Kayseri sancağının Merkez kazasına bağlı köy iken nahiye merkezi yapılmıştır (1918). 1924 yılında Kayseri vilayetinin merkez kazasına bağlı dört nahiyeden birisi durumundadır. Talas'ın nüfusu 1935 sayımına göre 3.443'tür. 1987 yılında ilçe, 2004 yılında da Büyükşehir Belediyesi Kanunu'yla Talas merkez ve dört köyle Kayseri Büyükşehir Belediyesi hinterlandına dâhil olmuştur. Günümüzde (2021) 450 km²lik alana sahip olup Akçakaya, Alaybeyli, Ardıç, Bahçelievler, Başakpınar, Cebir, Çatakdere, Çevlik, Çömlekçi, Endürlük, Han, Harman, Kamber, Kepez, Kiçiköy, Koççağız, Kuruköprü, Mengücek, Mevlana, Örencik, Reşadiye, Sakaltutan, Sosun, Süleymanlı, Tablakaya, Yamaçlı, Yazyurdu, Yenidoğan, Yukarı, Zincidere isimli mahalleleri bulunmaktadır.

2020 yılı TÜİK verilerine göre Talas, 82.487 erkek, 82.640 kadın olmak üzere toplam 165.127 nüfusuyla merkez ilçe konumundadır.

Talas'a ait, "*Ali Dağı da derler dağların hası / Kucağına da çekmiş koca Talas'ı*" ve "*Talas yollarını seller bürüdü*" gibi türküler bulunmaktadır. Ayrıca Faruk Nafiz (Çamlıbel*)'in Kayseri Lisesinde* öğretmenliği sırasında 1923 yılında yazdığı:

Daha gün batmadan üstünde beyaz Erciyeş'in
Bürünür tarlaların, bahçelerin rengi yasa;
Karlı bir burcu gezen nuru donarken güneşin,
Atlılar, kafile hâlinde dönerler Talas'a.

dörtlüğü ile başlayan, "Talas Bağlarında Batı" isimli bir şiiri de bulunmaktadır.

Atatürk, 1934 yılında Kayseri'ye geldiğinde (5 Şubat), Talas'ta kendisi için yapılmış köşkü ziyaret etmiştir. Bu köşk, bugün Vali Konağı olarak hizmet vermektedir.

Kaynakça: *1484 (Hicri 888) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009, s. 41-43; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009, s. 51-53; *1570 (Hicri 976) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009, s. 66-70; *Kayseri İli Tahrir Defterleri*, hzl. Refet Yinanç, Mesut Elibüyük, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No. 65a, C. I, Kayseri 2009, s. 171, 231, 234, 239; Yusuf Halaçoğlu, *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, TTK Yay., Ankara 2009; Tahir Sezen,Osmanlı Yer Adları, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 2017; Gülbadi Alan, "Amerikan Misyonerleri ve Kurumları", *KBB Kayseri Ansiklopedisi* C. I, s. 119; *Kayseri İlbay Adli Bayman'ın Başkanlığı Altında Yapılan Yaya Köy Gezileri Tetkik Notlarıdır, Seri 5: Talas*, Kayseri 1938; Hüseyin Cömert, *19. Yüzyılda Talas,* Kayseri 2010; Mehmet Çayırdağ, "15, 16, 17 ve 20. Yüzyıllarda Talas'ın Müslüman ve Hristiyan Ahalisi", *Şehir Kültür Sanat Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2021, S. 40, s. 24-37; V. V. Bartold, *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*, terc. Prof. Dr. Kazım Yaşar Kopraman, TTK Yayını, 2013; Gonca Büyükmıhçı-Neşe Yılmaz Bakır-Hikmet Eldek Güner, *Talas (Kayseri) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri (2007 - 2009)*, 1 Haziran 2009, PDF, s. 27; https://www.talas.bel.tr/; https://biruni.tuik.gov.tr/medas/? kn=95&locale=tr Erişim: 9.09.2021.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

Talas Esir Kampı

I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'da açılan Üsera Garnizonlarından (Esir Kampları) bir tanesi de Talas'ta bulunuyordu.

Bu kamp, 1914 Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesiyle birlikte faaliyete geçmiştir. Savaş devam ederken birçok esir, Kayseri'deki bu kampa getirilmişti. İhtiyaç duyuldukça Efkere, Tomarza, İncesu ve Develi gibi yakın yerlerde de ufak esir kampları açılmıştır.

1916 yılında Talas'ta 20'si Rus, 10 tanesi Fransız olmak üzere toplam 30 esir bulunuyordu. Kayseri'de bulunan esirler içinde geçerli bir mesleği ve Müslüman olanlar denetimli bir şekilde dışarı bırakılarak ihtiyaç duyulan işlerde ücret karşılığında çalıştırılıyordu. Savaşın sona ermesinin arkasından 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra bu esirlerin birçoğu serbest bırakılarak ülkelerine dönmüşlerdir.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Talas Esir Kampı tekrar faaliyete geçirildi. Çukurova ve Güneydoğu Anadolu'da Fransız işgaline karşı Kayseri, millî direniş merkezi hâline geldi. Halkın gönüllü katılımıyla teşkil edilen Kayseri İntikam Alayı ve Kuvâ-yi Milliye güçlerinin komutanı Tekelioğlu Sinan önderliğinde Pozantı civarındaki Fransız işgal güçlerine karşı bir baskın yapıldı.

29 Mayıs 1920'de Belemedik İstasyonu'nda esir alınan ünlü Fransız 412 işgal taburunun komutanı Binbaşı Pierre Mesnil, hemşire eşi Madam Adwige Mesnil ile birlikte 10 Fransız subayı, 600'e yakın er ve erbaş, işgal güçleriyle iş birliği ve casusluk yapmış ve Fransa uyruğuna geçmiş Müslüman ve azınlıklardan oluşan 200 kadar erkek ve kadın, Talas'a getirildi. Esir alınan Fransız işgal güçleri arasında Konya ve Manisa'da görevli İngiliz istihbarat teşkilatından Yüzbaşı Colin L. Campbell ve birlikte faaliyet gösterdiği üç arkadaşı da bulunuyordu.

16 Mart 1920 de İngilizlerin İstanbul'u işgali üzerine Ankara'da Heyet-i Temsiliye, buna tepki olarak Mondros Mütarekesi kapsamında, Anadolu'da kontrol subayı olarak bulunan 30 kadar İngiliz'i tutukladı. Bu subayların bir kısmı, aynı yılın temmuz ayında Kayseri'ye gönderildi.

Talas'ta Yunan esir generaller, soldan sağa oturanlar: 1-General Drias, 2-General Trikopis, 3-Esir kampı garnizon komutanı Alb. Arif Bey, General Diyonis, 5-Kamp güvenlik komutanı Yzb. Emin Bey -1923 (A. Tuzcu Arşivi)

İngiliz Yüzbaşı Colin. L. Campbell, Kayseri esir kampının en önemli tutuklularından, en renkli simalarından birisiydi. Şık kıyafetleri ve bol para harcaması ile dikkat çekiyordu. İngiltere'nin soylu, zengin, ekonomik ve siyasi etkinliği olan ailelerinden birine mensuptu. Kendisine Londra'dan bol ve pahalı hediye paketleri; kitap, gazete ve dergiler gönderiliyordu. Maddi sıkıntı çeken Yunan esir subaylara 3600 sterlin para ve giyecek yardımı yapmıştı.

Türkiye'nin elinde, Erzurum'da tutuklu diğer İngiliz esir de Albay Alfred Rawlinson idi. O da Colin L. Campbell gibi istihbarat ve gözlem subayı idi. Aynı özelliklere sahip soylu, zengin, siyasi ve ekonomik gücü yerinde olan bir aileye mensuptu. İngilizlerin İstanbul işgaline tepki olarak Kazım Karabekir Paşa gözaltına aldırmıştı.

Bu iki hatırlı İngiliz esirinin serbest bırakılması için aileleri yoğun bir kampanya başlattı. Bu girişim, cephede silahaltında bulunan asker aileleri, diğer esir aileleri ve özellikle kadınlar tarafından desteklendi. Londra ve diğer şehirlerde mitingler düzenlendi. Bu yoğun kamuoyu baskısı sonucu İngiltere yöneticileri, Ankara Hükûmeti ile uzlaşma yolunu seçti.

Nihayet, 16 Mart 1921'de Londra Konferansı'nda Ankara Hükûmeti ile İngiltere arasında, Malta'da bulunan Osmanlı sürgünleriyle İngiliz esirlerin karşılıklı bırakılması için bir anlaşma yapıldı. Albay Rawlinson, Erzurum'dan Trabzon'a, oradan da deniz yoluyla İnebolu'ya getirildi. Yüzbaşı Campbel ise 14 Ekim 1921'de muhafızlar ve Hilal-i Ahmer heyeti eşliğinde Kırşehir, Ankara istikametinden, İnebolu'ya gönderildi. 1 Kasım 1921'de Malta'dan getirilen 59 Osmanlı tutuklusuyla karşılıklı olarak değiştirildiler. Eski Kayseri Mutasarrıfı Ahmet Bey de Malta'dan getirilen tutuklular arasında o günlerde Kayseri'ye geldi.

Talas'ta değişik evlere dağıtılan Fransız esirlere, kamp komutanı Albay Arif ve diğer yöneticiler gayet iyi davranmışlar, imkânlar ölçüsünde ihtiyaçları karşılanmıştı. Mustafa Kemal, 1920 yılı Ağustos ayı başlarında Pozantı Kongresi'ne giderken Talas'taki Fransız esirleri kısa bir süre ziyaret etmiştir. Binbaşı Mesnil ve eşi ile sohbet eden Mustafa Kemal, esaretin, savaşın normal bir olgusu olduğunu ve yakın bir zamanda serbest bırakılacaklarını söylemiştir. Kendilerine sigara ikram etmiş, karşılıklı kahveler içildikten sonra oradan ayrılmıştır.

Yaklaşık on dört ay Talas'ta kalan Fransız esirler, ülkeleriyle Türkiye arasında 4 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Anlaşması'nın ardından serbest bırakılmışlardır. Fransa'nın işgal ettiği bölgeden çekilmesi, Ankara Hükûmeti'nin önemli diplomatik başarılarından birisi olmuştur. Tüm imkânlarıyla yeniden teşkil ettiği düzenli orduyla, Batı cephesinde işgalini genişleten Yunan kuvvetlerinin karşısına dikilmiştir.

1921 yılında zaferle sonuçlanan 2. İnönü ve Sakarya Savaşlarında Türk ordusu, Yunanlılara ağır kayıplar verdirdi. Bu savaşlarda da birçok Yunan askeri esir alındı. Aynı yılın sonbaharında Talas'a getirilen Yunan esirleri arasında 11 subay, 203 er bulunmaktaydı.

Ayrıca Yunan ordusuyla ve diğer işgal güçleriyle iş birliği yapma ihtimali olan Osmanlı uyruklu Rum aileler de Anadolu'nun çeşitli yerlerinden toplanarak Kayseri'ye getirilmiştir.

Ankara Hükûmeti ve Kayserili sivil ve asker yöneticiler, kısıtlı imkânlarına rağmen Yunan esirlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Esirlerin, Türk ordusundaki subay ve erler gibi yemeği, giyinme ve barınması sağlanmaktaydı. Esir erler, Talas ve Kayseri'de ihtiyaç duyulan işlerde çalıştırılmıştır. Buna karşılık Yunanistan'da bulunan Türk esirler oldukça kötü şartlarda, baskı altında, yarı aç durumda tutulmuşlardır. Ancak Yunan Kızılhaçı, Türkiye'deki Yunan esirlere kötü davranıldığını, zor şartlar altında bulunduklarını ileri sürerek Uluslararası Kızılhaç Teşkilatına başvurdu.

Türk Hilal-i Ahmer Cemiyeti de aynı nedenlerle Yunanistan'daki Türk esirlere kötü davranıldığı için Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ile irtibata geçti. Türkiye ve Yunanistan, ellerinde bulunan esirlerin listesini Kızılhaça gönderdi. Kızılhaç, her iki ülkedeki esirlerin durumunu yerinde teftiş etmek üzere bir heyet oluşturdu. Türkiye'de, Yunan esirlerin bulunduğu kampları denetlemek için Dr. Roerich başkanlığındaki heyet, 14 Ocak 1922'de Talas'taki kampa geldi. Talas'ta tutulan Yunan esirlerin koşullarını gayet iyi bulan Roerich, hiçbir iş yapmadan boş duran esirlerin iş gücü açığı olan yerlerde ve tarlalarda çalıştırılmasını istedi. Ayrıca Kızılhaç Heyeti Amerikan Yakın Doğu Kurulu Başkanı Mister Billigs'in sık sık Talas'taki kampa gelerek esirleri ziyaret ettiğini, bazı ihtiyaçlarını sağladığını tespit etti. Dr. Roerich ve Heyette bulunan Dr. Michel, Yunan esir subaylarla görüştü. Esir subaylar, ihtiyaç ve şikâyetlerini, kampta bulunan esir miktarını bildiren gizli bir raporu Dr. Michel'e verdiler. Talas'tan sonra Anadolu'daki diğer esir kamplarını ziyaret eden heyet, daha sonra Türkiye'den ayrıldı, hazırladığı raporu Kızılhaça sundu.

26 Ağustos 1922'de başlatılan Büyük Taarruz ve Başkumandanlık Meydan Savaşı ile Yunan Ordusu ağır bir yenilgiye uğratıldı. Düzensiz bir şekilde geri çekilip kaçmaya başlayan Yunan Ordusu, arka-

sında birçok esir ve araç gereç bıraktı.
Esir alınan Trikopis ve beraberindeki Yunan general ve subaylar, 25 Eylül 1922'de Ankara'ya, oradan da Kırşehir Esir Kampı'na sevk edildiler. Daha sonra Kayseri'deki Talas Üsera Karargâhı'na gönderildiler. Üst düzey subaylar Talas'taki çeşitli konaklara, yüzbaşı ve alt düzeydeki subaylar ise Zincidere'deki kışla ve evlere yerleştirildiler. Çok sayıda Yunan esirinin ele geçmesi, bunların barındırılması, korunması, taşınması ve değişimi gibi konular, Ankara Hükûmeti'ni büyük sorunlarla karşı karşıya getirdi. Yunanistan, fazla sayıda vatandaşının Türkiye'nin elinde esir olmasından endişelendi. Esir askerlerinin miktarının, belirtilen sayıdan daha fazla olduğu iddiasıyla tekrar Kızılhaça başvurdu.
Lozan görüşmelerinde Yunanistan bu konuyu, Kızılhaç aracılığıyla gündeme getirdi. Türk tarafı, Yunanistan'ın bu iddiasının doğru olmadığını, Anadolu'daki esir kamplarını ziyaret eden heyetin raporunun esas alınmasını talep etti.
Lozan görüşmelerinde Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı, Lozan'daki Türk heyetinin başkanı İsmet Paşa ile görüşerek Kızılhaç Teşkilatının Anadolu'daki esir kamplarını ikinci kez teftişi için bir heyet gönderilmesi konusunda uzlaşmaya vardı.
Kızılhaç Teşkilatının, Georges Burnier ve Charles Burchart başkanlığında oluşturduğu bir heyet, Türkiye'ye geldi. Hilal-i Ahmer Esirler Şubesi Müdürü Safvet Bey başkanlığındaki Türk heyeti ile birlikte 1923 yılı Temmuz ayı başlarında Anadolu'daki Yunan esirlerinin bulunduğu çeşitli kamplarda incelemelerde bulundular. 8 Ağustos 1923'te Burnier ve Burchart hazırladıkları raporda, Talas'ta bulunan Yunan esirlerine askerî ve sivil yöneticiler tarafından gayet iyi davranıldığını ve imkânlar ölçüsünde ihtiyaçlarının karşılandığını, hastalıklarının tedavi edildiğini belirtmişlerdir.
1923 Şubat ayı başlarında Talas Esir Kampında 15 üsteğmen, 13 asteğmen, 148 zabit vekili, 436 er, 503 Osmanlı vatandaşı yerli Rum olmak üzere toplam 1105 esir barındırılmaktaydı.

Ankara'dan Kayseri'ye sevk edilen esir Yunan askerlerinden bir grup (A. Tuzcu Arşivi)

5 Eylül 1922'de Ankara Hükûmeti, elinde bulunan esirlerle Rusya ve Yunanistan'daki Türk esirlerinin değiştirilmesi için bir kararname çıkardı. 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi ve arkasından Lozan barış görüşmeleri esnasında Türk ve Yunan esirlerinin karşılıklı serbest bırakılması için görüş birliğine varıldı. 31 Mart 1923'te yapılan anlaşmayla esirler, karşılıklı olarak değiştirildi.
Kayseri'de bulunan Fransız, İngiliz ve Yunan esirler, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında, Türkiye'nin bağımsız bir devlet olma hamlesinde, Ankara Hükûmeti'nin elinin güçlenmesinde önemli bir koz olmuştur. Anadolu'yu işgal eden Fransız ve İngiliz işgal güçleriyle onların kapı kulu olan Yunanistan ile yapılan diplomatik ve siyasi görüşmelerde, Londra Konferansı'nda, Ankara ve Lozan Antlaşmalarında Türkiye, koşullarını kolaylıkla kabul ettirmiştir.

Kaynakça: Mesut Çapa , "Milli Mücadele yıllarında Anadolu'da Savaş Esirlerin Ziyaret Eden Uluslararası İlk Kızılhaç Heyeti", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi Atatürk Yolu* (Ankara), C. II, Haziran 1990, S. 6, s. 281-294; Osman Akandere, "1923 Yılı Ortalarında Uluslararası Kızılhaç Komitesince Görevlendirilen Heyetin Anadolu'daki Teftiş Gezileri ve Hazırladıkları Rapor", *Atatürk Araştırmaları Merkezi Dergisi*, C. XVIII, Temmuz 2002, S. 53; Marko Avgeris, *V. G. Esaret Yılları* (*Yunan Pilot V. G.nin Talas'ta Esaret Hatıraları*),

Kastanios Matbaası, Atina 2006; Mücahit Özçelik, *Birinci Dünya Savaşında Türkiye'deki Esirler*. Ankara 2013; Taha Toros, "Kurtuluş Savaşında Toroslarda Esir Düşen Fransız Komutan Mesnil'in Hatıraları", *Milliyet Gazetesi*, 22 Ocak 1972; Serpil Sürmeli, "Malta Sürgünlerinin Yurda Dönüşü", *Atatürk Üniv. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi*, C. III, 2003, S. 4; Foti Benlisoy, *Kahramanlar, Kurbanlar Direnişçiler: Trakya ve Anadolu'daki Yunan Ordusunda Propagonda Grev ve İsyan 1919-1922*, İstos Yayınevi, 2014. Arşivler: T.C. Genelkurmay Başkanlığı, ATASE; Türk Kızılayı Arşivi.

ALİ TUZCU

TALAS ALİ SAİB PAŞA CAMİİ bk. ALİ SAİB PAŞA CAMİİ

TALAS ALİ SAİB PAŞA ÇEŞMESİ bk. ALİ SAİB PAŞA ÇEŞMESİ

TALAS ALİ SAİB PAŞA HAMAMI bk. ALİ SAİB PAŞA HAMAMI

TALAS AMERİKAN KOLEJİ bk. AMERİKAN MİSYONERLERİ VE KURUMLARI

TALAS AMERİKAN KOLEJİ (BİNA)

Talas Amerikan Koleji, kız ve erkek olmak üzere iki ayrı alan ve binada hizmet vermek üzere inşa edilmiştir. Her iki yapı da 1810 yılında Amerika'da kurulan Amerikan Board Misyonerlik Teşkilatı tarafından yaptırılmış ve eğitim faaliyetlerini de kuruluş amaçları doğrultusunda sürdürmüştür. Kayseri istasyon faaliyetleri içerisinde Talas'ta ilk açılan yatılı okul, 1871 yılında kız yatılı okulu olmuştur. Eğitim faaliyetine dokuz öğrenci ile başlamış, ilave olarak 1878 yılında bir de erkek yatılı okulu açmıştır. Kampüs tarzı tasarıma sahip olan kolejde, okul binalarının yanı sıra bu okullarda eğitim veren ve eğitim alanların da barınabilecekleri yapıların inşası da gerçekleştirilmişti. Kolejin ilk binası hâlen Erciyes Üniversitesinin, sosyal tesis olarak kullanımına devam ettiği Kız Okulu, ikinci binası ise Kayseri Büyükşehir Belediyesi KAYMEK bünyesinde Talas Gençlik Merkezi olarak kullanılan Erkek Okuludur.

Kız Okulu

Talas ilçesinin Yukarı Mahalle Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan yapı, günümüzde Erciyes Üniversitesi Sosyal Tesisi olarak hizmet vermektedir. 1889 yılında Aslanlı Konak adıyla bilinen iki katlı bir yapının satın alınması ve 1893 yılında yapıya üçüncü katın ilavesiyle eğitim faaliyetine devam edilmiştir. Okul binasının dışında idare binası, hastane, öğrenci ve öğretmenler için yapılan lojman binalarıyla alan, bir kampüse dönüşmüştür.

Kız okulu binasına doğu ve batı cephelerde yer alan girişlerden ulaşılmaktadır. Ana giriş, batıda yer almakta olup cepheden taşırılmış dört sütunla taşınan altıgen biçimli bir formdadır. Konaktan okula dönüştürülen yapı, haçvari orta sofalı bir plan göstermektedir. Zaman içerisinde sofanın kanatları kapatılarak oda hâline dönüştürülmüştür. Sonradan ilave edilen üçüncü kat, orijinalinde tek mekânla bir yatakhaneyken muhdes (sonradan ilave) bölmelerle asli planını kaybetmiştir. Yapı, cephesindeki kat silmeleri çokgen formlu giriş cephesi ve üçgen alınlıkları ile anıtsal bir görünüm arz etmektedir. Kız Okulunun doğusunda bodrum kat üzerine üç katlı olarak inşa edilmiş öğretmenler binası, kuzeydoğuda ise bodrum kat üzerine iki kat hâlinde inşa edilmiş idari bina yer almaktadır.

Erkek Okulu

Talas ilçesinin Yukarı Mahalle Ağabayır Caddesi'nde yer alan okul, günümüzde Kayseri Büyükşehir Belediyesi KAYMEK bünyesinde Talas Gençlik Merkezi olarak kullanılmaktadır. Daha önce aşağıdaki kız okulunda karma olarak verilen eğitim, öğrenci sayısının artmasıyla birlikte yeni bir okul yaptırılmasını gerektirmiştir. İnşasına 1906 yılında başlanan okul binası, 1908 yılında tamamlanmıştır. Okulla birlikte yatakhane, marangozhane ve seyir köşkü de inşa edilmiştir. Kuzey-güney doğrultuda uzanan okul binası, zemin kat üzerine üç kat olarak inşa edilmiştir. Kuzey bölümü meydana getiren okul binasına sonradan yatakhane ilave edilmiştir.

Talas Amerikan Koleji binaları (Havadan Kayseri, MK Prodüksiyon, KBB Arşivi)

Yapıya, doğu ve batı cephelerde bulunan birbirine simetrik iki kapı ile girilmektedir. Batı cephede yer alan kapı, zemin kotu ile yaklaşık olarak aynı seviyedeyken doğu cephedeki kapı, arazi eğiminden dolayı daha yüksek bir düzeyde bulunmaktadır. Orijinali zaman içerisindeki ilavelerle bozulan okulun planını, koridor ve koridora açılan mekânlar oluşturmaktadır.

Okul binasının güneydoğu köşesine bitişik olarak yapılmış olan yatakhane, zemin kat üzerine üç katlı olarak inşa edilmiştir. Cephelerdeki dilatasyon izleri, yatakhanenin sonraki bir dönemde eklendiğini göstermektedir. Okul binasından, batı ve güneydoğu cephelerinde yer alan kapılardan ulaşılan yatakhane binası, "L" şeklindeki bir koridorun kuzey, güney ve doğusunda yer alan mekânlardan oluşmaktadır. Okul binasının batısında yer alan seyir köşkü, doğu batı doğrultuda uzanan dikdörtgen bir plana sahip olup batı cephesi, yarım daire formdadır. Seyir amaçlı yapılması sebebiyle üzerinde çok sayıda pencere bulunan köşk, manzaraya hâkim bir noktada konumlanmıştır.

Okul binasının kuzeyinde yer alan marangozhane, kuzey-güney doğrultuda uzanan dikdörtgen bir plana sahip olup arazinin eğiminden dolayı doğu cephede, iki katlı bir görünüm sergilemektedir. Doğu ve batı cephelerde yer alan kapılardan ulaşılan marangozhanenin iç mekânı tamamen orijinalliğini kaybetmiştir. Düzgün kesme taş malzeme kullanılarak inşa edilen binaların cephesini, dönemin birçok kamu yapısında da görülen neoklasik üslubun kat silmeleri, pencere lento söveleri ile üçgen alınlıklar hareketlendirmektedir.

Kaynakça: Gülbadi Alan, "Amerikan Misyonerleri ve Kurumları", *Kayseri Ansiklopedisi*, C. I, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2009, s.119-122; Cenk Demir, "Amerikan Board Belgelerine Göre Talas Amerikan Erkek ve Kız Kolejleri", *Turkish Studies*, C. VIII, Ankara 2012, S. 4, s. 1405-1420; Hasan Özsoy, *Dünden Bugüne Talas*, Kayseri 1996, s. 40-51; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III, Kayseri 2008, s. 1181-1185; Yıldıray Özbek, *Kayseri'de Tarihi Okul Yapıları*, Kayseri 2011, s. 77; H. Hale Kozlu, "Talas Amerikan Koleji "Kız Okulu Binası" Koruma Çalışmaları", *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, C. I, İstanbul 2018, S. 21, s. 41-54.

YAYIN KURULU

TALAS DELİÇAY KÖPRÜSÜ

Yapı, Talas ilçesi, Bahçelievler Mahallesi'nde Komando Caddesi ile Çamyurdu Caddesi'nin kesiştiği kavşakta, Deliçay Deresi üzerinde yer almaktadır. Güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzanan köprü, günümüzde araç trafiğine kapalıdır. Üzerinde inşa ya da onarım kitabesi bulunmamaktadır. Kaynaklardan, köp-

Talas Deliçay Köprüsü, mansap tarafı, kuzeydoğudan bakış - 2021 (Z. Aytekin)

rünün halktan toplanan öşür, mutad, hayvan, bina, kantar, kovan, koyun sürüsü ve bağ budama vergilerinin yanı sıra diğer divaniye, imdadiye, hazariye ve seferiye gibi vergilerin gelirleriyle H 25 Zilhicce 1229 (M 8 Aralık 1814) tarihli ferman üzerine yeniden inşa edildiği öğrenilmektedir. Yapı, yakın tarihte asli planı korunarak onarılmıştır.

Kaynakça: A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 168; Halit Erkiletlioğlu, *Osmanlılar Zamanında Kayseri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 1996, s. 204; Özbek - Arslan, *KTKVE*, s. 1185; Salih Murat Gürbüz, "Kayseri Taş Köprüleri", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2012, s. 35.

ZEYNEP AYTEKİN

TALAS ESMA HATUN ÇEŞMESİ bk. ESMA HATUN ÇEŞMESİ

TALAS HAN CAMİİ bk. HAN CAMİİ (TALAS)

TALAS HARMAN CAMİİ bk. HARMAN CAMİİ

TALAS KASABASINDAKİ ŞAH ALİ CAMİİ İLE MEDRESESİ bk. HARMAN CAMİİ

TALAS KİÇİKÖY AŞAĞI CAMİİ bk. KİÇİKÖY AŞAĞI CAMİİ

TALAS MEYDAN ÇEŞMESİ bk. MEYDAN ÇEŞMESİ

TALAS PANAGİA KİLİSESİ (YENİ CAMİİ- YAMAN DEDE CAMİİ) bk. PANAGİA KİLİSESİ (YENİ CAMİİ- YAMAN DEDE CAMİİ)

TALAS RÜŞTİYE MEKTEBİ bk. RÜŞTİYE MEKTEBİ

TALAS SALİH AĞA ÇEŞMESİ bk. SALİH AĞA ÇEŞMESİ

TALAS, İSMAİL HAKKI

Şair, eğitimci (Kayseri/Talas, 1909 - Londra, 27 Ağustos 1978). Adana Erkek Öğretmen Okulundan mezun oldu (1928). İlkokul öğretmenliği ve yöneticilik yaptı (1929-1938). İmtihana girerek Türkçe öğretmeni olmaya hak kazandı (1939). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra (1945) öğretmenlik ve avukatlık görevlerinde bulundu (1947-1955). Talas Kitabevini kurdu ve yayıncılıkla iştigal etti. Kanser tedavisi için gittiği Londra'da vefat etti. Sahrayıcedit Mezarlığı'nda toprağa verildi (1 Eylül 1978).

Çocuklar için yazdığı lirik ve didaktik şiirleriyle tanınan İsmail Hakkı Talas; *Armağan*, *Bahar*, *Vatan*, *Günaydın*, *Saat*, *Güneş*, *Pınar*, *Cumhuriyet Şiirleri*'nde yer alan eserleriyle çocuk edebiyatının en çok okunan şairleri arasına girdi. Duru bir dille yazdığı bu şiirlerde çocukların eğitim ve öğretim süreçlerini bütün cepheleriyle desteklemeyi amaçladı. Belirli günleri konu alan kitaplarından *10 Kasım Şiirleri* ve *23 Nisan-19 Mayıs Şiirleri* uzun yıllar boyunca hem eğitimciler hem de öğrenciler tarafından beğeniyle okundu. Şiirlerini, *Bütün Şiirlerim I* adlı kitapta bir araya getirdi. Edebî çalışmalarının yanı sıra ilkokul öğrencilerine yönelik dergi, ders kitabı ve yardımcı ders kitapları da hazırlayan Talas, *İlkokullar İçin Sınıf Bilgisi* ve *Okul Bilgisi* ünite dergilerini çıkardı.

Eserleri- Şiirleri: *Armağan* (1946); *Bahar* (1954); *Vatan* (1955); Günaydın (1955); *Saat* (1958); Güneş (1958); Pınar (1958); *Cumhuriyet Şiirleri* (1959); *10 Kasım Şiirleri* (1960); *23 Nisan-19 Ma-*

yıs Şiirleri (1969); *Bütün Şiirlerim I* (1969). Ders kitapları: *Tarih Özeti (IV. Sınıf)* (1946); *Tarih Özeti (V. Sınıf)* (1947); *İstanbul: Kısaca Tarihi Coğrafyası Suları Semtleri ve Anıtları ile* (1948); *Beşinci Sınıf Bütün Derslerin Özeti* (1949); *Dördüncü Sınıf Bütün Derslerin Kitabı* (1950); *Üçüncü Sınıf Bütün Derslerin Kitabı* (1959); *Beşinci Sınıf Bütün Derslerin Kitabı* (1960); *İlkokul Beşinci Sınıfta Tahrir* (1960) vd.

Kaynakça: Murat Yalçın (ed.), *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,* C. II, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, s. 967-968; Tacettin Şimşek, "Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz", *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı* (Ankara), C. 107, 2014, S. 756, s. 38; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,* Dergâh Yayınları, C. VIII, İstanbul 1998, s. 212.

ESENGÜL SAĞLAM CAN

TALASLI, GÜLAY

Araştırmacı, yazar (Kayseri/Hacılar, 3 Nisan 1963 -). Kayseri Lisesi (1981), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. "Siyasal Yaşamda Kadınlar ve Siyasal Partiler" adlı tez çalışmasıyla (1995) Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde (TODAİE) kamu yönetimi alanında yüksek lisans (1995) yaptı. Türkiye'nin çeşitli illerinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştıktan sonra, 1996'da atandığı Ankara'da edebiyat öğretmenliği ve avukatlık yaptı. Son görev yeri olan Millî Eğitim Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinde avukatlık yaparak emekli oldu.

Yazı ve hikâyeleri *Siyah Beyaz* gazetesi ile *ABC*, *Eğitim-Yaşam* ve *Cumhuriyet Kitap* dergilerinde yer aldı. Çağdaş Hukukçular Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Eserleri *Araştırma-İnceleme: Siyaset Çıkmazında Kadın* (1996). Hikâye: *Hiçbir Yerde Hiçbir Zaman* (2006); *Ters Çevrilmiş Uçurum* (2016).

Kaynakça: Işık, *TEKAA,* (2. bas., 2009).

YAYIN KURULU

Gülay Talaslı

TAMER, DURAN

Duran Tamer

Şair (Sivas/Gemerek/Sızır, 01 Ocak 1948-). Babası Mehmet Ağa, annesi ise Hatun Hanım'dır. İlkokulu, Sızır'da okudu (1955-1960). İlkokuldan sonra sinema işletmeciliği yaptı (1966-1975). İşçi olarak Almanya'ya gitti (1975- 2006). Yurda kesin dönüş yaptıktan sonra Kayseri'ye yerleşti.

Şiir yazmaya ilkokul sıralarında başladı. Yazdığı şiirlerini çok beğenen öğretmeni, okulun panosuna astı ve uzun süre panoda kaldı. Babasının kıraathanesine gelen ve evlerine de misafir olan Âşık Veysel'in de övgüsünü almasından cesaretlenip sanatında sürekli gelişme kaydederek kendi çizgisini buldu.

Sivas başta olmak üzere ülkenin önemli âşıklarının meclisinde bulunması da belirli kalıplara, olay ve konulara bağlı kalmadan kendi şiir iklimini oluşturmasında belirleyici oldu. Şekil, dil anlayışı, ahenkle işlediği temalar birbirini tamamlayışıyla şiirleri sıcak bir lirizm hâlindedir. Hece ölçüsünü başarıyla kullanır. Sevgi, aşk, gurbet, özlem, ayrılık, yoksulluk, vatan sevgisi, cehalet ve günlük olayları koşma türünde işler. Şiirlerinin son dörtlüğünün içerisinde, işlediği temaya göre ismine "Deli, Garip Hancı, Avare, Miskin, Âşık, Dertli, Cahil, Şair, Azimkâr, Ozan..." gibi bir sıfat ekler.

Sade bir dili vardır. Yaşayan Türkçenin yanında yetiştiği yörenin kelime, tamlama ve deyimlerine de yer verir. Günümüz halk şiirinin modern ölçüler içerisindeki bir temsilcisidir. Avrupa Türk Yazarlar ve Sanatçılar Birliği, Sivaslı Şairler ve Ozanlar Derneği, Türkiye Yazarlar Birliği, Kayseri Yazarlar Şairler ve Sanatçılar Derneği üyesidir. Evli ve yedi çocuk babasıdır.

Eserleri- Şiir: *Sevdanın Yeli* (1998); *Güldüğümü Gördün mü?* (1999); *Baharı Andırır Gözlerin* (2004); *Tut Ellerimden* (2018); Öner Özcan, *Duran Tamer'in Hayatı ve Şiirleri* (eserlerinde yer almayan şiirlerinin bulunduğu çalışma, 2006).

NURKAL KUMSUZ

İsmail Tamer

TAMER, İSMAİL

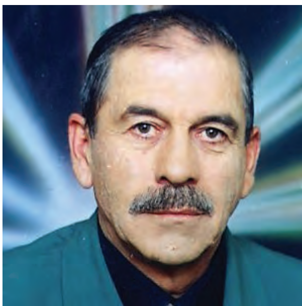
Kayseri Milletvekili, genel cerrah (Sivas/Şarkışla /Maksutlu, 1956-). Babasının adı Namık Kaya, annesinin adı Fatıma'dır. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi, genel cerrahi uzmanı oldu. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yaptı. Hâlen Sivaslılar Derneği başkanlığı ve Sivaslı Dernekler Federasyonu başkanlığı görevleri devam etmektedir. Artvin Sağlık Müdürlüğü, Kayseri Tabipler Odası başkanlığı, Kayseri Devlet Hastanesi ve Kayseri Eğitim Araştırma Hastanesinde başhekimlik yaptı. Kayseri Özel Güneş Hastanesini kurdu. Ayrıca Kayseri'ye Acıbadem Hastanesini getirdi ve Özel Acıbadem Hastanesi yönetim kurulu başkanvekilliği görevlerinde bulundu. Milletvekilliği genel seçimlerinde 28 Haziran 2011 tarihinde 24. Dönem, 7 Haziran 2015 tarihinde 25. Dönem, 1 Kasım 2015 tarihinde 26. Dönem ve 24 Haziran 2018 tarihinde 27. Dönem Adalet ve Kalkınma Partisi Kayseri milletvekili adayı oldu. 24, 26 ve 27. Dönem AK Parti Kayseri Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde yasama çalışmalarına katıldı. AK Parti Yerel Yönetimler başkan yardımcılığı, TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyon üyeliği ve sözcülüğü görevlerini üstlendi. Dilekçe Komisyonu başkanvekilliği ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu üyeliği yaptı. Milletvekilliği sonrası Kayseri Acıbadem Hastanesinde genel cerrah olarak çalışmaktadır.

Almanca bilen Tamer, evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Arzu Tan, dünya şampiyonu olduğu Yunanistan'da yapılan Büyükler Dünya Şampiyonası'nda ayrıca dünyanın en teknik sporcusu seçildi - 08 Kasım 1991.

TAN, MUSTAFA

Mustafa Tan

Araştırmacı yazar, şair (Kayseri/Kocasinan/ Himmetdede, 15 Mayıs 1944-) Polis memuru Kenan Tan'ın oğlu olarak dünyaya geldi. Uzun yıllar, çiftçilik ve hayvancılıkla uğraştı. Ardından ticarete atıldı.

Mustafa Tan'ın en büyük arzusu, "fani âleme bir eser bırakabilmek"tir. 1963 yılında şiir yazmaya başladı. Şiirlerinde, sevgilerini, acılarını, kırgınlıklarını, hiciv ve tasavvufi düşüncelerini dile getirdi. Şiirlerinde, "Tanoğlu" mahlasını da kullandı ve hece ölçüsü ile yazdı. Şiirleriyle çeşitli antolojilerde, gazetelerde ve dergilerde yer aldı. Radyo ve televizyonlarda canlı yayınlara katıldı.

Mustafa Tan, İLESAM (İlim Edebiyat Eseri Sahipleri Merkez Birliği) üyeliğinde bulundu. Bir dönem Kayseri'de faaliyet gösteren bir başka meslek birliği olan ANASAM'ın kurucu üyeliğini üstlendiği için İLESAM'dan ayrıldı. Ayrıca Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Eserleri: *Tanoğlu Şiirler* (1990); *Zamana Güldüm* (1999); *Anadolu Hececileri* (1 ve 2. cilt, Kolektif kitap, 1999); *Sevgi Yolu* (2004); *Gönül Pınarı* (2013).

Kaynakça: İhsan Işık, (2004). "Tan, Mustafa", *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, C. III, Ankara Elvan Yay. s. 1696; http://www.biyografya.com/biyografi/12918 [Erişim tarihi: 18.04.2019]; https://a-z1-919.tr.gg/Mustafa-Tan-Biyografi.htm [Erişim tarihi: 18.04.2019]; Mehmet Onur Hasdedeoğlu, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tan-mustafa

MUSTAFA İBAKORKMAZ

TAN (SAYAN), ARZU

Kayseri'de yetişen tekvando dünya şampiyonu (İstanbul, 1973 -). İlköğrenimi ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. Açıköğretim Fakültesine devam etmektedir. Kayseri'de antrenörlük yapan eniştesi ve daha sonra antrenörü olacak olan Fahrettin Yıldız'ın yanına gelip gittikçe ablasının antrenmanlarını izleyerek dokuz yaşında tekvandoya başladı. Minikler ve yıldızlarda büyük bir başarı gösteren Arzu Tan, 1987 yılında Millî Takıma çağrıldı. 1991 yılında İspanya'da Akdeniz Oyunları'nda birinci oldu. 08 Kasım 1991 Yunanistan'da yapılan Dünya Şampiyonası'nda dünya şampiyonu oldu. Bu müsabakada aynı zamanda dünyanın "En Teknik Sporcu"su seçildi. 1992 yılında katıldığı Avrupa Şampiyonası'nda ikinci oldu. 1992 yılında Barcelona Olimpiyatları'nda üçüncülük madalyası aldı. 1995 yılında Amerika Kupası'nda ve İtalya turnuvasında birincilik kürsüsüne çıktı. 1995 yılında Filipinler'de yapılan Dünya Şampiyonası'na katıldı. Bu tarihte müsabıklık hayatını bı-

raktı. Yurt içinde de 10 birincilik madalyası vardır. Millî tekvandocu Yavuz Sayan'la evli olup hâlen Melikgazi Belediyesi Spor Kulübünün antrenörlüğünü yapmaktadır.

HALİL SEVERCAN

Spor Adamları Derneğince Vefa Ödülü'ne layık görülen Dünya Tekvando Şampiyonu Arzu Tan Sayan'a plaketini Büyükşehir Belediye Başkanı Av. Mehmet Özhaseki verirken - 01 Mayıs 2015 (H. Severcan Arşivi)

TANER, MUHİTTİN

Kayseri Milletvekili, elektrik mühendisi (İstanbul, 1898 - 01 Ocak 1978). Aslen Kayserilidir. İlk Meclis Hükümeti'nde İktisat Vekâleti Baytar Umum Müdürü Numan Sabit'in oğludur. Annesinin adı Kadriye Hanım'dır. Gelenbevi Sultanisi ve Hadika-i Meşveret İdadisinde eğitimini tamamlayıp İsviçre Bern Mühendis Mektebi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu (1920). Bursa Belediyesinde elektrik mühendisi olarak işe başladı (1923). Daha sonra Bursa Elektrik İşletmesi müdürü oldu (1939). VII. Yasama Döneminde (1943 – 1946) Kayseri milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: TBMM *Albümü*, tarihsiz Tercümeihal Kağıdı, TBMM Arşivi.

YAYIN KURULU

MuhittinTaner

TANRIÖVEN, ERDOĞAN

Yazar (Kayseri/Felahiye, 1959 - 20 Kasım 2008). İlköğrenimini ve ortaöğrenimini Felahiye'de tamamladı. 1975 yılında Ümit Fehmi Sorgunlu ile Ahmet Sıvacı'nın hazırladığı *Meçhuller* adlı hikâye antolojisine, "Mutluluğa Dönüş" isimli hikâyesiyle katıldı. 1977 yılında yine Ümit Fehmi Sorgunlu ile *Adımlar* adlı şiir antolojisini çıkardılar. İlerleyen yıllarda Ankara'ya taşındı ve matbaacılık yaptı. Aydınlık Türkiye Partisinde genel başkan yardımcısı olarak siyaset hayatına girdi. *Telekom Dünyası* dergisinde genel yayın yönetmenliği yaptı. Bu görevi yürüttüğü sırada 20 Kasım 2008 tarihinde Sivas'ın Zara ilçesi yakınlarında trafik kazası sonucunda vefat etti. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Eserleri: *Türk Milliyetçiliği ve Kadın* (1987); *1978 Türk Milliyetçiliği Kuşağı* (1995).

Kaynakça: Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010, s. 637; https://btdunyasi.net/telekom-dunyasi-nin-aci-kaybi/ 21.06.2021.

VEYSEL TOKER

Erdoğan Tanrıöven

TANYU, HİKMET

Öğretim üyesi, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk Türk dinler tarihçisi (Ankara, 09 Ocak 1918 - İstanbul 11 Şubat 1992). Babası, Kayseri'nin köklü ailelerinden Çiftçioğlularından, İstiklal Harbi gazilerinden Subay Mehmet Nuri ile annesi Kafkasyalı Fahriye Hanım'dır. Ankara'da Gazi İlkokulu ve Gazi Lisesini bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi DTCF'nin Felsefe Bölümü'ne girdi.

Babasının vefatından sonra öğrenimine ara vererek Kadastro Fen Heyetinde çalıştı. Üç yıl süren askerlik görevini yedek subay olarak tamamladı. Terhisinden sonra İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Köycülük Bürosunda çalışmaya başladı. Burada *Meskûn Mahaller Kılavuzu* adlı eseri hazırladı. "Türkçülük /Turancılık" davasından 24 arkadaşıyla tutuklandı (29 Haziran 1944), altı ay sonra mahkeme sonucu beraat etti. DTCF Felsefe Bölümü'nden mezun oldu (1948). Hakkı olan lise öğretmenliğine atanamadı. Kayseri ve Pınarbaşı'nda ilkokul, Osmaniye'de ortaokul, Ârifiye İlk Öğretmen Okulunda değişik derslerin öğretmenliğini yaptı.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine dinler tarihi asistanı oldu (1955). Dokto-

Hikmet Tanyu

rasını tamamlayıp (1959) doçent (1966) ve profesör (1973) oldu.

Almanya'da (1960), İsrail'de (1962-1963 yıllarında İbranice kursuna devam etti.), Almanya, İngiltere, Fransa'da ilmî incelemelerde bulundu (1971-1972). 1972 yılında üstlendiği Dinler Tarihi Kürsüsü başkanlığını emekli oluncaya kadar sürdürdü. AÜ İlahiyat Fakültesinin dekanlığını yaptı (1977-1983). 1985'te emekliye ayrıldı.

Ankara'da *Özleyiş* (7 sayı, 1946-47) adlı derginin çıkışına katıldı, *Kudret* gazetesinde seri yazılar yazdı (1960-61). *Devlet* dergisinde makaleleri yayımlandı (1976). Bunlar dışında milliyetçi-muhafazakâr pek çok dergi ve gazetede, ayrıca *Türk Ansiklopedisi* ile *İslâm Ansiklopedisi*'nde 300'den fazla araştırma-inceleme makalesi yayımlanan Tanyu'nun şiirleri de bulunmaktadır. Şiir ve yazılarında "Çivicioğlu", "Çivicioğlu Ârif", "A. Çivicioğlu" gibi müstear isimler de kullandı. Yurt içi ve dışında pek çok kongreye katıldı.

Eserleri: *Türkçülük ve Gerçek Demokrasi* (İstanbul 1945); *Türk Gençliğinin Kükreyişi: Türk Milliyetçiliğinin Davası ve Hedefleri, Komünist ve Komünistlerin Tahlil ve Tenkidi* (Ankara 1947); *Türkçülük Davası ve Türkiye'de İşkenceler* (Kayseri 1950); *Ziya Gökalp ve Yeni Türkiye'nin Hedefleri* (Ankara 1956); *Niçin Komünist Oluyorlar?* (Ankara 1958); *Atatürk ve Türk Milliyetçiliği* (Ankara 1961); *Türkçülük ve Ziya Gökalp* (İstanbul 1962); *Türkçemiz* (I-III, İstanbul 1962, 1971, H. Fethi Gözler ile birlikte); *Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri* (Ankara 1967); *Türklerde Taşla İlgili İnançlar* (Ankara 1968); *Tevfik Fikret ve Din* (İstanbul 1972); *Dinler Tarihi Araştırmaları* (Ankara 1973), *Yehova Şahitleri* (Ankara 1973); *Türklerin Dinî Tarihçesi* (İstanbul 1976); *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler* (I-II, 1976, 1979); *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler* (I-II, 1976, 1979); *İslâmlıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı* (Ankara 1980); *Ziya Gökalp'ın Kronolojisi* (Ankara 1981); *Nuh'un Gemisi (Ağrı Dağı) Ermeniler, Bütün Olayların İç Yüzü* (İstanbul 1989); *İslâm Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar* (İstanbul 1989). Şiir kitapları: *İnsan ve Dünya* (Ankara 1978); *Cihan İçinde Bir Cihan* (İstanbul 1980); *Atatürk İçin Şiirler* (Ankara 1981).

Kaynakça: *TDEA*, C. VIII, s. 235; Mustafa Alıcı, "Tanyu, Hikmet", *DİA*, C. 39, İst. 2010, s. 581; Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010, s. 285; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 75; Abdurrahman Küçük "Prof. Dr. Hikmet Tanyu'nun Hayatı, Eserleri ve Fikirleri", http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/781/10038.pdf 25.08.2021.

ALİM GERÇEL

TAPKAN, HALİD (MÜFTÜZADE)

Halid Tapkan (Müftüzade)

Müderris (Kayseri, 1855 - Kayseri, 23 Kasım 1949). Kayseri Müftüsü Hisarcıklızâde Mehmet Enver Efendi'nin oğludur. Medrese tahsilini ilk defa pederinden, daha sonra zamanın büyük hocaefendilerinden yaptı. Okumuş olduğu medresede müderrislik yapmaya başladı.

Cumhuriyet Devri'nde Kayseri merkezde ve bağlı köylerinde 23 sene öğretmenlik yaptı. Aynı zamanda gerek medresede ve gerekse camilerde merkez vaizliği yaparak hadis ve tefsir okuttu. Hayatı boyunca ilkokullarda ve medreselerde yetiştirdiği talebeleri binlerin üstündedir. Emekliye ayrıldıktan birkaç sene sonra Camiikebir Mahallesi Melikgazi Medresesi bitişiğindeki evinde vefat etti.

Kaynakça: Koçer, *Ulemâ*, s. 93.

YAYIN KURULU

TARIM VE HAYVANCILIK

Coğrafi Yapı

Kayseri ili 37° 45' ve 38° 18' kuzey enlemleri ve 34° 56' ve 36° 59' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Kayseri ili 16.917 km²lik yüzölçümü ile ülke topraklarının %2.2'lik bir bölümünü kaplamaktadır. İl yüzölçümünün yaklaşık %40'ını tarım arazisi oluşturmaktadır. En düşük arazi oranı ise orman ve fundalık alandır. Ortalama yüksekliği 1054 metredir.

İl arazisinin niteliklerine göre dağılımı: Kayseri'nin toplam yüzölçümü 1.686.573 ha olup bunun 670.584 ha tarım arazisi, 691.028 ha çayır mera arazisi, 135.817 ha orman arazisi ve 189.144 diğer araziler olarak dağılım göstermektedir. Kayseri 'de çayır mera alanlarının oranı yüksek (%41), tarım arazisi oranı mera alanına yakın (%40), orman alanlarının oranı ise düşüktür (%8). Kızılırmak Vadisi ile Zamantı Vadisi'nin tabanlarının birleşmesiyle yer yer tarım alanları oluşmaktadır.
İl topraklarının kuzeybatısında, Erciyes Dağı'nın kuzeyini kaplayan Kayseri Ovası, yaklaşık 890 km²lik yüzölçümüyle, ilin ve Yukarı Kızılırmak Bölgesi'nin en geniş ovalarından birini oluşturmaktadır. Kayseri Ovası'nın uzunluğu, Erkilet yakınlarından doğuda Gömeç köyüne kadar 40 kilometreyi bulur. Doğusunda Karahöyük (Kültepe) ve Engir Gölü sazlığı, batısında ise Karasazlık gibi geniş bölümleri kurutulmuş bataklıklar yer alan ovanın batı kesimi, "Anbar Ovası" adıyla anılmaktadır. Kayseri Ovası'ndan geçen başlıca akarsu, Sarmısaklı Çayı'dır. Ova, yer altı suları bakımından da zengindir. Ovada yerleşim merkezleri ve sanayi kuruluşlarının yayıldığı alanlar dışında kalan kesimler, tarıma ayrılmıştır.
İlin ve Erciyes Dağı'nın güneybatısında yer alan Develi Ovası yaklaşık 1000 km²lik yüzölçümüyle, Kayseri'nin olduğu gibi Yukarı Kızılırmak bölgesinin de en geniş ovalarından biridir. Kayseri ilinde bu sayılan ovalardan başka, ilin kuzeyinde yer alan iki küçük düzlük daha vardır. Gölova (Palas) ve Sarıoğlan adlarıyla anılan bu iki ova, Kayseri Ovası çöküntü alanından Şarkışla'ya doğru uzanan küçük ovalar dizisinin ikisini oluşturmaktadır.
Kayseri il alanının %49 gibi önemli bir bölümü, plato biçimindeki yüksek düzlüklerle kaplıdır. Bu tür düzlüklerin bir bölümü Kayseri ve Develi Ovalarının çevresinde yer almıştır. Bunlardan Uzunyayla, dağlarla çevrili ve yüksekliği 1500-1600 m arasında değişen çok geniş bir havzadır. Uzunyayla özellikle Zamantı Irmağı'nın ilk kaynaklarını aldığı yer olması bakımından da önemlidir. Uzunyayla'da sınırlı olarak buğday ve arpa tarımı yapılmaktadır.

Toprak Yapısı

İlde görülen iklim ve jeolojik yapı farklılıklarıyla vejetasyondaki çeşitlilik, değişik özelliklere sahip toprakların oluşmasına neden olmuştur.
Kayseri'de I-IV. sınıf tarım arazileri 546.221 ha olup genelde tarım, bu araziler üzerinde yapılmaktadır. 1.136.101 ha'dan fazla alanı olan V-VIII. sınıf arazilerde de işlemeli tarım yapıldığı görülmektedir. Ancak bu araziler, işlemeli tarıma uygun değildir.
Tarım alanlarından sonra ikinci sırayı alan mera alanları ve orman alanları, VII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kullanma kabiliyet sınıfları sekiz adet olup toprak zarar ve sınırlandırmaları I. sınıftan VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır. Kayseri ili, toplam tarımsal üretim alanı büyüklüğü bakımından Türkiye'de 6. sırada yer almaktadır.

İl Arazisinin Genel Dağılımı

	Miktar (Ha)	%
Tarım Alanı	571.809	33,69
Çayır ve Mera Alanı	640.599	37,74
Orman ve Fundalık Alan	166.860	9,82
Tarım Dışı Alan	318.245	18,75
Toplam	1.697.513	100

Tarla Ürünleri Ekiliş Alanları ve Verimleri

Kayseri, Türkiye genelinde çilek fidesi üretiminde 1. sırada, çerezlik ayçiçeği üretiminde 2. sırada, çavdar üretiminde 2. sırada, çerezlik kabak üretiminde 2. sırada, kenevir tohumu üretiminde 3. sırada, kimyon üretiminde 3. sırada, patates üretiminde 4. sırada, şeker pancarı üretiminde 4. sırada, kuru fasulye üretiminde 6. sırada, aspir üretiminde 7. sırada, buy (çemen otu) üretiminde 7. sırada, arpa üretiminde 9. sırada, çörekotu tohumu üretiminde 9. sırada, yeşil mercimek üretiminde 10. sırada, Macar fiğ üretiminde 11. sırada, yonca üretiminde 11. sırada, buğday üretiminde 16. sırada, nohut üretiminde 16. sırada, silajlık mısır üretiminde 17. sırada yer almaktadır.

2020 Yılı Tarım Ürünleri Üretimi

İlçe Adı	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri (Da)	Nadas (Da)	Sebze (Da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (Da)	Toplam (Da)
Akkışla	762	28.720	115	57.842	87.439
Bünyan	3.113	65.000	8.187	349.101	425.401
Develi	7.646	160.705	112.546	447.594	728.491
Felahiye	2.375	28.509	65	118.783	149.732
Hacılar	1.758	12.366	628	13.080	27.832
Kocasinan	7.243	444.125	7.953	560.717	1.020.038
Melikgazi	4.661	75.962	784	73.249	154.656
Pınarbaşı	15.893	50.000	952	778.470	845.315
Sarıoğlan	261	166.000	817	172.297	339.375
Sarız	800	20.000	0	120.262	141.062
Talas	8.420	36.622	63.575	120.403	229.020
Tomarza	453	65.246	158.712	386.842	611.253
Yahyalı	37.244	32.927	1.489	176.959	248.619
Yeşilhisar	40.646	37.630	20.291	241.372	339.939
Özvatan	1.210	9.500	152	32.662	43.524
İncesu	43.297	104.629	6.320	172.147	326.393
Toplam	**175.782**	**1.337.941**	**382.586**	**3.821.780**	**5.718.089**

2020 Yılı Tarla Bitkileri TÜİK Verileri

Ürün	Ekilen Alan (Da)	Hasat Edilen Alan (Da)	Verim (Kg/Da)	Üretim Miktarı (Ton)
Durum Buğdayı	321.602	321.602	237	76.269
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	1.525.915	1.525.699	237	362.217
Mısır	4.312	4.312	795	3.428
Arpa (Biralık)	24.778	24.778	246	6.088
Arpa (Diğer)	969.485	969.485	238	230.326
Çavdar	117.485	115.985	288	33.362
Yulaf	17.339	17.339	216	3.750
Triticale	16.587	16.587	288	4.780
Fasulye (Kuru)	24.069	24.069	272	6.551
Nohut (Kuru)	95.138	95.138	104	9.918
Mercimek, Kuru (Yeşil)	2.327	2.327	118	275
Buy (Çemen Otu)	224	224	121	27
Ayçiçeği Tohumu (Çerezlik)	107.830	107.830	243	26.243
Kenevir Tohumu	113	113	88	10
Aspir Tohumu	5.269	5.269	139	734
Patates (Tatlı Patates Hariç)	124.160	124.160	4.356	540.824
Şeker Pancarı	183.203	182.229	6.754	1.230.646
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	38.985	38.985	1.082	42.167

Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	25.360	25.360	1.354	34.333
Burçak (Yeşilot)	350	350	1.000	350
Yonca (Yeşilot)	108.498	108.498	4.092	444.027
Korunga (Yeşilot)	21.178	20.678	1.206	24.932
Yulaf (Yeşilot)	13.130	13.130	803	10.549
Sorgum (Yeşilot)	30	30	3.000	90
Triticale (Yeşilot)	500	500	1.350	675
Mısır (Slaj)	85.669	85.669	5.298	453.915
Fiğ (Adi) Tohumu	680	680	110	75
Fiğ (Macar) Tohu-mu)	520	520	110	57
Adaçayı	3	3	0	0
Lavanta	1	1	0	0

Sebze Ürünleri Ekiliş Alanları

2020 Kayseri Sebze Üretimi TÜİK Verileri

Ürün	Ekilen Alan (Da)	Üretim Miktarı (Ton)
Fasulye, Taze	1.965	2.220
Barbunya, Taze	2	2
Lahana (Beyaz)	147	337
Marul (Kıvırcık)	71	116
Marul (Göbekli)	74	105
Ispanak	215	336
Maydanoz	56	38
Tere	12	6
Nane	6	4
Karpuz	4.825	9.227
Kavun	1.314	2.075
Biber (Dolmalık)	59	36
Biber (Sivri)	752	643
Hıyar (Sofralık)	1.004	2.340
Hıyar (Turşuluk)	53	105
Acur	12	13
Patlıcan	862	3.124
Domates (Sofralık)	8.039	33.470
Domates (Salçalık)	3.196	23.138
Kabak (Sakız)	140	193
Bal Kabağı	9	11
Kabak (Çerezlik)	358.625	16.920
Havuç	24	39
Sarımsak (Taze)	10	7
Sarımsak (Kuru)	134	105
Soğan (Taze)	370	613
Soğan (Kuru)	484	471
Pırasa	119	230
Turp (Bayır)	20	40
Turp (Kırmızı)	18	15

Meyve Ürünleri Alanları ve Verimleri

Kayseri, Türkiye genelinde zerdali üretiminde 4. sırada, elma üretiminde 7. sırada, kayısı üretiminde 11. sırada, kurutmalık üzüm üretiminde 13. sırada, sofralık üzüm üretiminde 17. sırada yer almaktadır.

2020 Yılı Kayseri Meyve Üretimi TÜİK Verileri

Ürün	Meyve Veren Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)	Verim (Kg/ Meyve Veren Ağaç Sayısı)	Üretim Miktarı (Ton)
Sofralık Üzüm, Çekirdekli	0	0	63.117	444	28.035
Şaraplık Üzümler	0	0	80	463	37
Kurutmalı Üzüm, Çekirdekli	0	0	11.666	701	8.182
Elma (Golden)	334.985	47.500	10.616	114	38.089
Elma (Starking)	727.224	55.581	24.799	83	60.625
Elma (Amasya)	157.477	13.481	6.483	87	13.743
Elma (Granny Smith)	61.036	10.780	1.354	58	3.529
Diğer Elmalar	3.276.552	765.797	28.896	32	104.033
Armut	58.503	11.360	706	34	1.992
Ayva	10.374	1.330	1	26	270
Kayısı	318.985	17.427	6.428	18	5.780
Zerdali	198.030	1.423	30	8	1.583
Kiraz	48.818	8.786	683	46	2.231
Vişne	15.265	3.466	187	34	526
Şeftali	12.579	1.023	126	21	262
Nektarin	775	25	0	30	23
Erik	30.867	3.267	113	26	805
İğde	5.070	350	0	7	37
Çilek	0	0	701	1.281	898
Dut	5.540	630	0	47	259
Badem	26.144	14.806	673	13	339
Ceviz	52.369	21.522	3.232	29	1.514

Hayvancılık

Kayseri, Türkiye genelinde manda yetiştiriciliğinde 7. sırada, yumurta tavukçuluğunda 9. sırada, sığır yetiştiriciliğinde 14. sırada, koyun-keçi yetiştiriciliğinde 32. sırada yer almaktadır.

2020 Yılı Hayvan Varlıkları Tablosu

Küçükbaş Hayvan Varlığı	Adet (Baş)
Koyun (Yerli)	600.922
Koyun (Merinos)	3.078
Keçi (Kıl)	66.428
Toplam	670.428
Büyükbaş Hayvan Varlığı	Adet (Baş)
Sığır	250.071
Buzağı	87.948
Manda	7.492
Toplam	345.511
Tek Tırnaklılar	Adet
At	761
Katır	247
Eşek	3.120
Toplam	4.128
Kümes Hayvan Varlığı	Adet
Yumurta Tavuğu	3.865.575
Et Tavuğu	32.300
Toplam	3.897.875
Arıcılık	Adet (Kovan)
Arılı Kovan	52.264
Toplam	52.264

Kaynakça: Kayseri il Tarım ve Orman Müdürlüğü Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şubesi 2020 yılı verileri.

YAYIN KURULU

TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ

Son 50 yıldır, bireysel ve STK'ler ile beraber kurumsal olarak kültürel mirasın anlaşılması, korunması ve tanıtılmasıyla ilgili çabaların içinde bulunan Türkiye, 1999'da Strasbourg'da yapılan Avrupa Tarihi Kentler Birliği Toplantısı'na katılarak ilk resmî adım atılmış oldu. Kültür, İçişleri, Dışişleri, Orman, Millî Eğitim Bakanlıkları, ÇEKÜL Vakfı, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Mimarlar Odası, Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği, Marmara ve Boğazları Birliği katkı ve destekleriyle "Yerel yönetimler ile meslek ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek kentlerimizin tarihsel, kültürel ve doğal dokusunun korunmasını ve tanıtımını sağlamak" misyonu ve "Medeniyetlerin buluşma noktasında yer alan ülkemizin tarihsel, kültürel ve doğal dokusunu koruyup gelecek nesillere aktarmak" vizyonu ile Bursa Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde 2000 yılında 52 tarihî kent belediyesi tarafından onaylanan kuruluş tüzüğü kabul edilerek Türkiye Tarihi Kentler Birliği kurulmuş ve 12. üye olarak 2001 yılında Avrupa Tarihi Kentler Birliğine üye olmuştur.

Tarihi Kentler Birliği, 2000-2004 yılları arasında Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdoğan Bilenser, 2004-2011 yılları arasında Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mehmet Özhaseki*, 2011-2014 yılları arasında Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Asım Güzelbey, 2014-2018 yılları arasında Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz, 2018-2019 yılları arasında Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanı Nihat Çiftçi ve 2019 yılından itibaren Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör önderliğinde, korumanın yerelden başlayarak ülke bütününe ulaşmasının somut bir örneği oldu. Birliğin kuruluşundan günümüze Danışma

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, 24 Temmuz 2020 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Tarihi Kentler Birliği (TKB) Meclisi Olağan 1. toplantısında.

Kurulu Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen'dir ve aynı zamanda Kayseri Büyükşehir Belediyesi Tarihi Kentler Birliği Meclis üyesidir.

Kurulduğu günden bu yana Tarihi Kentler Birliği, tarihî kent dokularının ve kentsel-kültürel mirasın korunması amacıyla üye belediyeler arasında iş birliği ve deneyim alışverişi sağladı. Belediyecilik, koruma, kültür, çevre, imar ve tarihî kent konularıyla ilgili bilgi, belge, mevzuat, kaynak ve eğitime dönük çalışmalar yaptı. Kuruluşundan bugüne periyodik olarak bölge ve ulusal ve uluslararası toplantılarla yurt içi ve dışı teknik geziler tertipledi. Eğitim seminerleriyle üyelerinin proje yapma ve uygulama yeteneklerini geliştirdi. Üye aidatlarından sağlanan geliri, hibe programlarıyla yine üyeleri arasında dağıtarak koruma projelerine mali destek sağladı. 2000 yılından sonra gerçekleşen yasal düzenlemelerde aktif bir rol üstlenerek olumlu sonuçlar alınmasında etkili oldu. Tarihî ve kültürel varlıkların onarımına yönelik kaynak yaratılması, yerel yönetimlerin ihtiyaç duyduğu plan ve proje kurulları olan KUDEB'lerin oluşturulmasına yönelik büyük kazanımlara önayak oldu.

Birlik üyesi kentlerde son yıllarda ortaya konulan somut sonuçlar, Tarihi Kentler Birliğinin yirmi yılda gerçekleştirdiği değişimi açık bir biçimde gözler önüne sermektedir. Yerel yöneticiler artık kentlerine farklı bir gözle bakmakta, kentin tarihî mirasını güncel yaşamın gerekleriyle bağdaştıran bütüncül bir yaklaşım sergilememekteler. Bu anlayışı giderek komşu kentler ve hatta sınır ötesi yerleşmelerle paylaşarak havza boyutunda kültür öncelikli bir kalkınmanın önünü açmaya çalışmaktadırlar. Kentlerindeki her türlü somut ve somut olmayan kültür değerlerini koruyarak ve kentlinin yaşamına dâhil ederek kent kimliğinin üstündeki perdeyi aralamaktadırlar. Gaziantep'te, Bursa, Mardin, Kayseri, Konya, Alanya, Side'de, Ankara'nın Altındağ, Eskişehir'in Odunpazarı ilçelerinde, Ödemiş'in Birgi beldesinde, Safranbolu'da ve daha nice küçüklü büyüklü yerleşmede nitelikli çalışmalar dikkat çekmektedir.

Tarihi Kentler Birliği zengin belge, arşiv ve kütüphanesi yanında 2001 yılından itibaren *Yerel Kimlik* adıyla bir dergi çıkarmakta ve sayısı 500'e yaklaşan üye belediyeye ve kamu kurumuna da ulaştırmaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç*, 27 Haziran 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Tarihi Kentler Birliği (TKB) Meclisi Olağan I. Toplantısı'nda encümen üyeliğine yeniden seçilmiştir.

OSMAN ÖZSOY

TASACI, HASAN

HasanTasacı

Yazar, öğretmen (Kayseri/İncesu, 1948 -). İlk ve ortaokulu İncesu'da, liseyi Kayseri Lisesinde, üniversiteyi de Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesinde tamamladı (1970). Öğretmen olarak 28 yıl hizmetten sonra emekliye ayrıldı (1996). Yerel gazete olan *Bizim İncesu* gazetesinde 16 yıl köşe yazarlığı yaptı. Yıllarca derlemeye çalıştığı İncesu ile ilgili bilgilerinin kaynağı olarak özellikle 2019 yılında 93 yaşında vefat eden babası Muammer Tasacı'dan faydalandı. Bu derlemelerden, Ulusal İncesu Sempozyumu sırasında faydalandı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eseri: *İncesu, Kasabamız Kimliğimizdir*, İstanbul 2014.

SERGÜL VURAL

TASMAKIRAN CAMİİ

Cami, il merkezinde Melikgazi ilçesi Tahirağa Mahallesi'nde Kapan ve Tasma Sokakları arasında düz bir arazi üzerine kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planda inşa edilmiştir. İnşa ya da onarım kitabesi yoktur. Yapı, avlu, son cemaat mahalli ve harim kısmından oluşmaktadır. İnşa malzemesi beden duvarlarında moloz taş, köşe ve pencerelerde kesme taş malzeme kullanılmış olup yapının üstü kiremit kırma çatıyla örtülmüştür. Basık kemerli dikdörtgen formlu ikişer adet kuzey ve güney cephelerde, doğu ve batı cephelerinde ise birer adet açılan pencere açıklıklarıyla yapı aydınlatılmış-

tır. Güney duvarı saçak altında taştan üç adet çörten bulunmaktadır. Kuzeyden avluya giriş yapılır. Avlu'nun kuzeydoğu köşesinde köşk minare bulunmakta olup on dört basamaklı taş merdivenle köşk minareye çıkış sağlanmaktadır. Köşk minare, kare kaideli sekizgen gövdeli dört taş sütunçe üzerine oturtulan sekizgen piramitli külahtan oluşmaktadır. Son cemaat mahalli, zeminden yaklaşık 40 cm yüksekte tutulmuş olup iki ahşap ayakla üç bölüme ayrılmıştır. Basık kemerli kapı açıklığı ile harim kısmına girilmektedir. Harim kısmı, dört ahşap ayakla desteklenen düz bir damla örtülmüştür. İbadet mekânının kuzey cephesinde iki ahşap sütun üzerine oturan kadınlar mahfili bulunmakta olup on basamaklı merdivenle çıkış sağlanmaktadır. Mahfilin ortasında kare şeklinde çıkma yer almaktadır. Caminin ahşap minberi ve renkli mermerden yapılmış mihrabı yer almaktadır. Mihrap alınlığında, bozuk bir celi sülüsle yazılmış "Küllemâ dehale aleyhâ Zekeriyya'l-mihrâb" ayeti okunmaktadır. Yapının mimari özellikleri dikkate alındığında XVIII. yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça: Ebru Elpe, Kayseri Yapıları Örneğinde Köşk Minareler, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: II, Aralık 2014, S. 8, s. 477-493; Özkeçeci, *KCMM*, s. 126; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. I, s. 242-244; C. II, s. 232; Özkeçeci, *Cami ve Mescidler*, s. 190.

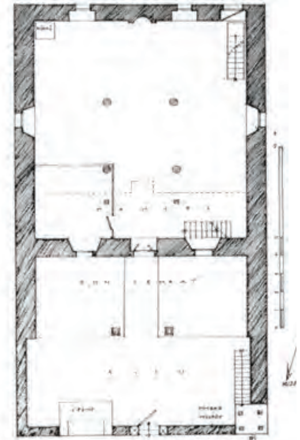
İSRAFİL MUTLU

Tasmakıran Camii (İ. Mutlu)

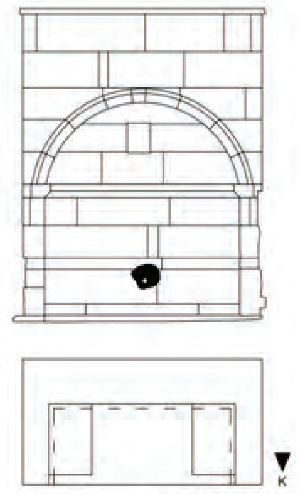
TASMAKIRAN CAMİİ ÇEŞMESİ

Çeşme, il merkezinde Tahirağa Mahallesi'nde, Kapan ve Tasma Sokakları arasında yer almaktadır. Tasmakıran Camii'nin kuzeydoğu avlu duvarına bitişik olarak inşa edilmiştir. Günümüzde kullanılmayan çeşmenin inşa ya da onarım kitabesi yoktur. Eser, düzgün kesme taş malzeme ile inşa edilmiştir. Bağımlı dikdörtgen çeşmeler grubunda yer alan eser, yuvarlak tek kemerlidir. Çeşmenin yüksekliği 3,58 m, genişliği 2,58 m ölçülerinde olup duvar kalınlığı 1,35 m'dir. 1,87 m derinliğindeki çeşme nişi, her iki yanda bulunan profil başlıklı üzengi taşlarına oturmaktadır. Doğu-batı yönünde atılan demir gergi çubuğu ile eser sağlamlaştırılmıştır. Suyun akması için aynalık kısmına bir musluk deliği açılmış olup günümüzde, su akmamaktadır. Ayna taşının her iki yanına simetrik sekiler yerleştirilmiş olup dışarı çıkıntı yapan saçakla çeşme sonlandırılmıştır. Çeşme nişinin içerisinde sonradan eklenen kitabede 1957 tarihi yazmaktadır.

Eserin kesin tarihi bilinmemekle birlikte XVIII. yüzyılda inşa edilen Tasmakıran Camii, avlu duvarına bitişik olarak yapılmasından hareketle cami ile birlikte ya da hemen sonra inşa edilmiş olabilir. Ayrıca Kayseri'deki yuvarlak kemerli

Tasmakıran Camii Planı (Çizim: İ. Özkeçeci)

Tasmakıran Camii Çeşmesi'nin ön cephesinden görünüşü (İ. Mutlu)

Tasmakıran Camii Çeşmesi planı (Çizim: İ. Mutlu)

çeşmelerin (Deveci Çeşmesi*), XVIII. yüzyılın başlarından itibaren yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle Tasmakıran Çeşmesi, XVIII. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*, s. 80-81; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. I, s. 242-244.

İSRAFİL MUTLU

Ahmet Taş

TAŞ, AHMET

Kayseri Gönüllü Kültür Kuruluşları Derneği ve MAZLUMDER Kayseri Şube başkanı, öğretmen (Adana/Osmaniye, 1953 -). İlkokulu Dereli köyünde, ortaokul ve lise tahsilini Osmaniye'de yaptı. Yüksek tahsilini ise 1974-1977 yılları arasında Diyarbakır Eğitim Enstitüsünde tamamladı. 1978 yılında Adana Tufanbeyli Lisesinde başlayan öğretmenlik hayatında Adana Kadirli, Adana Osmaniye, Kayseri İmam Hatip Lisesi ve Kayseri Ali Rıza Özderici İmam Hatip Liselerinde devam etti. 2004 yılında emekli oldu.

Sivil toplum hayatında sırayla Ülkücü Öğretmenler Birliği (üye), Kayseri İlim Hikmet Vakfı (yönetim kurulu başkanı ve mütevelli), Eğitim Bir-Sen (şube yönetim kurulu üyesi ve üye), Yazarlar Birliği Kayseri şubesi (üye), Kızılay Kayseri şubesi (üye), Yeşilay Kayseri şubesi (üye) olarak devam etti.

1995'te yayın hayatına başlayan *Kayseri Gündem* gazetesinde seyahat ve köşe yazıları yayımlamaya başladı. *Kayseri Anadolu Haber*, *Kayseri Memleket*, *Akit* (İç Anadolu eki) ve *Kayseri Yeni Doğan Haber* gazetelerinde yazmaya devam etti. Ayrıca yerel radyo ve TV'lerde güncel meselelerle ilgili programlar yapmaktadır. *Gönül Gözüyle* (2020) adlı yayımlanmış bir kitabı bulunmaktadır.

Hâlen Kayseri Gönüllü Kültür Kuruluşları Derneği ve MAZLUMDER Kayseri şube başkanlığı görevine devam etmektedir.

OSMAN GERÇEK

Berrin Taş

TAŞ, BERRİN

Yazar (Kayseri, 8 Ocak 1957 -). İlk ve ortaöğretimini Ceyhan Sarsar Kolejinde tamamladı. Adana Kız Lisesinden mezun oldu (1974). 1990'dan itibaren *İnsancıl Kültür Sanat* dergisinin sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü yürütmektedir. İnsancıl Atölyesinde şiir seminerleri vermektedir. İlk şiirleri, *İnsancıl* dergisinin ilk sayısında çıktı (Kasım 1990). *İlk Yaz* adlı şiiri bestelenerek Ekrem Ataer'in *Kurakta Yağmurlar* adlı çalışmasında yer aldı. *Ankara* ve *Ellerim Sevgilim* adlı şiirleri Azad Karadereli tarafından Azericeye çevrildi (2016), *Yazı* dergisinde yayımlandı. Mustafa Özmen tarafından onun hakkında, *Torosların Kızı Berrin Taş* adlı bir inceleme kitabı yayımlandı (2014).

Eserleri- Şiir: *İnsana Gecikmeden* (1992); *İnsanın Ayak Sesleri* (1994); *Bir Kenti Ağlıyorum* (1996); *Karanfil Alevleri* (2003); *Cehennem Şiirleri* (2005); Peluşko (2007); *Gelecek Ağacı* (2008); *Fırtına* (2010); *Zamanın Hırçın Soluğu* (2010); *Güzele Şarkı* (2011); *Akşam Yalnızlığı* (2014). Deneme: *Işığa Doğrulum* (1996); *Aşk... Yeni İnsanın Dili* (1997); *Şiir Nedir, Şair Kimdir* (2016).

Kaynakça: Hikmet Altınkaynak, *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler*, Hürriyet Kitap, İstanbul 2018, S. 810; Bünyamin Fatih Erol, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tas-berrin 30.07.2021.

YAYIN KURULU

TAŞ, MUSTAFA

Yazar, öğretmen (Kayseri/Develi/Zile, 1933 -). İlkokulu Zile'de, ortaöğrenimini ise Pazarören Mimar Sinan Köy Enstitüsünde tamamladı. Daha sonra Ankara'da Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Yüksek Okulunu bitirdi. Zile'de, Kayseri'de Ahmet Paşa, Behice Yazgan Kız Ortaokulunda, İmam-Hatip Okulunda ve Ankara'da öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 36 yıllık çalışma hayatından sonra emekli oldu. Aynı zamanda voleybol hakemliği de yaptı. Şiirleri, *Genç Şairler Antolojisi*'nde ve yerel gazetelerde yayımlandı. Yazıları, *Kayseri Akın* gazetesinde ve *Develi Seyrânî* gazetesinde sürmektedir. Şiirlerinde ve yazılarında daha çok, yaşadığı yörenin kültürü öne çıkmaktadır Evli ve dört çocuk babasıdır.

Eserleri: *Şehit Arif'in Fadimesi* (1998); *Köyünün Tutkunu Selahattin Usta* (1998, çoğaltma)

Kaynakça: Gürlek, *DŞY*, s. 334.

YAYIN KURULU

TAŞ, NECDET

Şair, müzisyen, eczacı, iş adamı (Kayseri, 1926 - İstanbul, 24 Kasım 2008). "Taşçıoğlu" lakabıyla tanınan ailenin mensuplarından Nuh Mehmet Taş ve Firdevs Taş çiftinin oğlu olarak Kayseri'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Kayseri Lisesini bitirdi (1945). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacılık Okulundan mezun oldu ve aynı üniversitede iktisat eğitimi aldı (1952). Habibe Hanım ile evlendi (1953). Askerlik hizmetinin ardından baba mesleği olan tekstil işine girerek Kayseri Birlik Mensucat Ticaret ve Sanayi İşletmesi Anonim Şirketinin kuruluş fikir babası ve hissedarı oldu (1953). Santral Ecza Deposunu kurdu (1955). Ticari faaliyetlerine İstanbul'da devam etmeye karar vererek bu şehre yerleşti (1961). Sonraki yıllarda da Kayseri ile bağını koparmayarak burada sosyal hizmetlerde bulunmaya devam etti. Taş Sineması, Taş Düğün Salonu, Taş Pastanesi ve Taş Soğuk Hava Tesisleri İşletmelerini hizmete açtı. Tam-Taş Makine Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketini (1971) ve Politaş Ambalaj Malzemeleri Sanayi Limitet Şirketini kurdu (1984). Eşi ve kendi adına yaptığı bağışlarla Melikgazi ilçesi Esenyurt Mahallesi'nde Habibe Taş İlköğretim Okulunu ve Necdet Taş Anadolu Lisesini inşa ettirdi (2005). Gençlik yıllarından itibaren şiir ve musiki ile yakından ilgilenen Necdet Taş, 1950'lerde Kayseri'de kurduğu fasıl topluluğunda tambur çaldı, hayatının çeşitli dönemlerine ait şiirlerini ise *Fikrin İzi* (İstanbul 2005) adlı kitapta topladı.

Kaynakça: Halil Tekiner, *Kayseri Eczacılık Tarihi*, Türk Eczacıları Birliği Yayınları, Ankara 2005.

HALİL TEKİNER

Necdet Taş ve fasıl grubu, 1950'li yıllar. Ayaktakiler (soldan sağa): Solist Doğan Kayıaslan, solist İsmail Zıhtalas, kemâni bestekâr Abdurrahman Sami Yalçın, solist İsmet Erkök, başsolist Tevfik Kılnamaz ve isimleri tespit edilemeyen diğer kişiler. Oturanlar (soldan sağa): (İlk isim tespit edilemedi), tanburi Necdet Taş ve udi Fevzi Gavremoğlu (H. Tekiner Arşivi).

TAŞCI HİTİT HİYEROGLİF ANITLARI

Taşçı Hitit Hiyeroglif Anıtı I

Taşçı, Develi* ilçesinin Bakırdağı beldesinde, Kayseri'ye 80 km uzaklıkta bulunmaktadır. Taşcı'nın güneyinden giden yol üzerinde bir çayın kenarında yazılı anıtın varlığı ilk defa bölgeyi ziyaret eden Hans Rott* tarafından 1906 yılında keşfedilmiştir. Kaya yüzeyine 3 m uzunluğunda işlenmiş olan rölyeflerin sol tarafında Hitit Kralı III. Hattusili'nin kartuşu ve kahraman unvanı yer alır. Sağa doğru yönelik üç figür bulunmaktadır. Öndeki iki figürün rahip, üçüncüsünün ise bir kadın olduğu ve her üçünün de hanedan üyesi olabileceği iddia edildiği gibi, III. Hattusili Dönemi'ne ait yüksek memurlar grubunun bir tören sırasında yürüyüşünün canlandırıldığı ve memurların isimlerinin de hiyerogliflerle yazıldığı belirtilmiştir. Tasvirdeki üçüncü kişinin baştan aşağı doğru bir örtü salıvermiş olup bunun bir kraliçe ya da bir tanrıça olduğu yönünde iddialar vardır. Kadının başını çevreleyen işaretler "Lupaki", ortadaki erkeğin başı üzerindeki işaretler ise "Manaza" şeklinde okunmuştur.

Necdet Taş (H. Tekiner Arşivi)

Taşçı Hitit hiyeroglif anıtı (H. A. Şahin)

Taşçı II

Taşçı I Anıtı'nın bulunduğu yerden 100 m kadar güneyde olup E. Akurgal, S. Alp ve McCallien tarafından bulunmuştur. Guterbock, erkeğin yukarı kalkmış olan kolunun altında bir hiyeroglif işareti fark etmiş ancak isim okunamamıştır. Guterbock, İÖ XIII. yüzyıla, M. Darga ise III. Hattusili zamanına tarihlemiştir. Ö. Savaş, bu anıtın III. Hattusili ile Kraliçe Puduhepa'nın evlilik anıtı olduğunu iddia etmektedir. Bu tasvirdeki elbiseye benzerliğinden dolayı Sirkeli Anıtı'ndaki Muwatalli'yi andırır. Yukarı kalkan elin pozisyonu da aynıdır. Buradaki kişinin sağ eli yumruk olmuş durumda selamlamakta ve sol eli sarkmış vaziyette erkek figürünü andırmaktadır ve alışılmışın dışında bir selamlama işaretidir.

Kaynakça: Darga, *Hitit Sanatı*, İstanbul 1992, s. 177; Girginer, "Adana ve Çevresi Kizzuwatna Araştırmaları Projesi: MÖ 2. Binde Develi ve Tufanbeyli'nin Arkeolojik Önemi", *Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni* (26-28 Ekim, Develi 2002), *Bildiriler*, Develi 2003, s. 234-235; Laroche, *Les Hiyeroglyphes Hittites*, Paris 1960, s. 16; Rossner, *Die Hethitischen Felsreliefs in der Türkei: Ein Archäologischer Reiseführer*, Munich 1988, s. 170; Savaş, " Kizzuwatnalı Büyük Hitit Kraliçesi Puduhepa'nın Evlilik Anıtı ile Ölüm Anıtı", *La Cilicie: Escapes et Pouvoris Locaux Table Ronde Internationale*, İstanbul 1999, s. 95-111. Ünal, "Adana'da Kizzuwatna Krallığı Taş Devri'nden Hitit Devleti'nin Yıkılışına Kadar Adana ve Çukurova Tarihi", *Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana: Köprübaşı*, YKY, İstanbul 2000, s. 49.

HASAN ALİ ŞAHİN

TAŞCI, MANSUR TUNCAY

Mansur Tuncay Taşçı

Gazeteci (Kayseri/Pınarbaşı, 1964 - 25 Eylül 2022). İlk eğitimini dedesi, Kafkasya kökenli âlim ve mutasavvıf Hacı Kırım Giray gözetiminde aldı. Aynı ilçede ilkokul 2. sınıftan başlayarak devam eden okul hayatından sonra Pınarbaşı Lisesi matematik bölümünden mezun oldu. Dönemin siyasi kamplaşmalarının yaşandığı 1980 öncesi dönemde lise yıllarında bir ara "Ülkücü Hareket"te yer alsa da kendini "Akıncılar Hareketi" içinde buldu. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bilimleri Bölümü'nü kazandı. On yıl süren yükseköğrenim hayatında Ankara Üniversitesinde matematik, ODTÜ'de sosyoloji, Eskişehir Anadolu Üniversitesinde sinema-TV, Kayseri Erciyes Üniversitesinde ilahiyat okudu.

Ankara'daki üniversite yıllarında İslami fikir ve aksiyon adamlarının eserlerini okudu ve birçok siyasi fikir adamıyla tanışma fırsatı buldu. Bosna, Kosova, Kafkasya, Irak, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Cezayir'i gezerek buralarda belli sürelerde kaldı. Çeçen direnişine destek için birkaç arkadaşıyla Çeçen Dayanışma Komitesini kurdu, Çeçenistan 2. Cumhurbaşkanı şehit Zelimhan Yandarbiyev'i Türkiye'de ağırladı ve Şamil Basayev ile yakından tanışma imkânı buldu. Yurt dışında iken Suriye'de Ahmet Cevdet Sait, Ramazan el-Buti, Ürdün'de Hemmam Said, Irak'ta Abdülkerim Zeydan, Cezayir'de Abdulbaki Miftah gibi âlimlerle yüz yüze tanışma imkânı buldu.

Kayseri Gündem gazetesinde ilk dönem genel yayın yönetmenliği ve bir dönem Radyo Arifan yöneticiliği yaptı. Suriye'nin ulusal *Teşrin* gazetesinde bir ay, günlük makaleler kaleme aldı. *Medrese* isimli düşünce, sanat ve edebiyat dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. İç Anadolu Bölge Temsilciliğini yaptığı *Diriliş Postası* gazetesinde de makaleler yazdı. Arapça bilir, evli ve üç çocuk babasıydı.

OSMAN GERÇEK

TAŞÇIOĞLU KUR'AN KURSU

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında Kayseri'de hafızlık eğitimi için açılmış Kur'an kursu. Hafızlık eğitimi daha önce çeşitli cami ve mescitlerde meşhur âlimlerin verdiği derslerle sürdürülmekteydi. Bu âlimlerden olan ve hafızlığını Peşekerzade Hocaefendi'den tamamlayan Hafız Mahmut Kuşçulu*, 1926 yılında Tutak Mescidi'nde eğitime başlamıştı. Kaleönü'nde, Zeki Karakimseli ve Nafiz Soysal'a ait bir bina, Muin-i Fukara Cemiyeti* tarafından Kur'an-ı Kerim eğitimi ve hafız yetiştirmek için tahsis edilmiştir. Bu binada eğitimin başlama tarihini Bozdoğan, 1930; Pazarbaşı ise 1916 olarak vermektedir. Mahmut Kuşçulu, burada

1939 yılına kadar Kur'an talebesi yetiştirmiştir. Bu okulda dört muallim ve iki hademe istihdam edilmiştir. Öğrenci mevcudu 440'a kadar yükselen okulda her sene ortalama 15 hafız yetiştirilmiştir. İlk defa Müftü Nuh Naci (Miyasoğlu*) Efendi zamanında açılan Kur'an kursunda, öğretmenliğe de tayin edilerek bu vazifeyi yürütmüştür. 1940-1945 yılları arasında görev yaptığı Hunat Camii'nde eğitim çalışmalarına devam etmiştir. Hastalığı sebebiyle ailesiyle beraber İstanbul'a giden Hafız Mahmut Kuşçulu, hizmetlerine bu şehirde devam etmiştir. Kuşçulu Hoca'nın İstanbul'a gitmesinden sonra onun eğitim çalışmalarını Hacı Seyit, Hacı Mustafa Şerbetçioğlu ve Hafız Mümin Akan* Hoca sürdürmüştür. Cıngıllızade Hacı Hafız Efendi* ise Hilmi Paşa Mescidi'nde hafızlık eğitimi vermeye başlamıştır (1930). İlerleyen yıllarda bu eğitim çalışmaları, Cıngıllızade Hoca'nın daha sonra görev yaptığı Cami-i Kebir* ve Gülük Camii'nde devam etmiştir. Hafızlık tahsilini Seyitzade ve Hacı Enver Efendi'den tamamlayan Cıngıllızade Hoca, Nuh Naci Efendi zamanında açılan Kur'an kursuna öğretmen olarak atanmış ve çok sayıda hafız yetiştirmiştir. Kayseri'nin eski müftülerinden olan Hüseyin Aksakal* Hoca da Müftü Camii'nde Kur'an-ı Kerim eğitimi ve hafız yetiştirme çalışmalarına devam etmiştir. Kayseri'deki hafızlık eğitimi bu şekilde, muhtelif hocaefendilerin gayretleriyle, görev yaptıkları yerlerde sürdürülürken 1949 yılı itibariyle bir merkezde toplanmıştır. Kayseri milletvekillerinden olan Ömer Taşçıoğlu*, oğlu Mustafa Taşçıoğlu'nun 1947'deki vefatından sonra onun hayrına olmak üzere evini Diyanet İşleri Başkanlığına bağışlamıştır (1948). Böylelikle Abdullah Develioğlu* Hoca'nın müftülüğü döneminde Kiçikapı'daki Taşçıoğlu konağı, Kayseri'deki hafızlık eğitimi için tahsis edilmiş oldu. Aynı yıl kurulan Fakir ve Kimsesiz Talebelere Yardım Derneği ise kursun masraflarını karşılamayı üstlenmiştir. 1958 yılında resmiyet kazanan Taşçıoğlu Kur'an Kursu, eğitime iki sınıf ve 30 kadar öğrenciyle başlamıştır.

1952 yılından bir hatıra. Önde, solda: Ahmet Leblebici Hoca ve Mümin Akan (Hasbekli) Hoca (Taşçıoğlu Kur'an Kursu Arşivi)

1958 senesinde kurulan Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneği, kurulduğu günden bugüne kadar hafız okulunun giderlerini hayırseverlerin yardımlarıyla karşılamaktadır. Derneğin ilk yönetim kurulu şu isimlerden oluşmaktadır:
Osman Ustaoğlu, Mehmet Küçükçalık*, Yusuf Eken* Ahmet Endürlük, Abdullah Saraçoğlu*, Ahmet Şükrü Kılınç, Nazım Burcu, Fatih Şakiroğlu, Mustafa Şerbetçi, Gazi Zırh, Mümin Akan* (Hasbekli Hafız Mümin Hoca), Ahmet Sade*.
Derneğin ilk başkanlığını Yusuf Eken yapmıştır (1958-1960). Daha sonra başkanlık görevini Mehmet Çorakçı yürütmüştür (1960-1962). Bu dönemde hafızlık okulunda yemekhane olarak kullanılan binanın üzerine bir kat ilave

Taşçıoğlu Kur'an Kursu merkez binası (R. Kanalga)

edilmiştir. Sonraki dernek başkanları şu isimlerdir:
Osman Çapacı*, Atıf Gözübüyük, Mustafa Sağlam, Necmettin Nursaçan*, Veli Alparslan, Mustafa Yemlihalıoğlu.
1978 yılında Kayseri Valisi Selami Celayir*, şehirdeki Kur'an kurslarının denetlenmesi, eğitim ve fiziki şartlarının iyileştirilmesi için bir çalışma yapmıştır. Bu kapsamda iş adamı Ali Rıza Özderici ve Mustafa Yemlihalıoğlu, Vali tarafından Taşçıoğlu Kur'an Kursunda görevlendirilmiştir. 12 Eylül 1980'de gerçekleşen askerî darbe sonrasında Taşçıoğlu Kur'an Kursunun evraklarına el konulmuş ve sonrasında bu evraklara ulaşılamamıştır. Dolayısıyla bu dönemden önceki çalışmalarla ilgili yeterli bilgiye ulaşmak mümkün olmamaktadır. Ancak bahse konu yıllarda çalışmalarda bulunanların hatıraları konuya ışık tutabilmektedir. 1982 yılında dernek bünyesinde yapılan seçimde Mustafa Yemlihalıoğlu başkan olmuşsa da kısa süre sonra dönemin sıkıyönetim komutanlığı, dernek yönetimini feshetmiştir. Sıkıyönetim komutanı Remzi Güven'in emriyle Ali Rıza Özderici kayyum olarak Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneği başkanlığına getirilmiştir. 1985 yılında olağan seçimle dernek başkanı olan Ali Rıza Özderici hâlen bu görevi yürütmektedir.
Ömer Taşçıoğlu tarafından bağışlanan konağın resmî olarak kursun veya derneğin üzerine geçmemiş olduğu, yapılacak tadilat çalışmaları için Belediyeye müracaat edildiğinde ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Ali Rıza Özderici, vârislerle görüşüp anlaşarak binanın satın alınmasına ön ayak olmuştur. Binanın satın alınmasından sonra ana binada restorasyon çalışması yapılarak daha kullanışlı bir hâle getirilmiştir. Avlunun içinde bulunan ek bina, yatakhane ve yemekhane olarak kullanılmıştır. Ömer Taşçıoğlu'nun, eşinin ve oğlunun kabirleri konağın bahçesinde yer almaktadır. Mustafa Taşçıoğlu'nun eşi Lütfiye Taşçıoğlu da Cami-i Kebir yakınlarında bulunan tek katlı bir binayı Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneğine bağışlamıştır. Lütfiye Taşçıoğlu'nun 11 Eylül 1993 tarihinde vefatından sonra vasiyetnamesi gereğince bağışladığı bina üzerine iki kat daha ilave edilerek üç katlı hâle getirilmiştir.
Taşçıoğlu Kur'an Kursunda 20 Haziran 2003 tarihinde LPG tüpünden sızan gaz sonucu meydana gelen patlamada ek bina yıkılmış, ana binada ise ağır hasar oluşmuştur. Ana bina tamir edilmiş, tek katlı ek bina tekrar yapılarak eğitim faaliyetlerine devam edilmiştir. Ana binanın ihtiyacı karşılamaması üzerine mevcut kursa yakın bir yerden, Tacettin Veli Mahallesi'nde bulunan 2301 m² bir arsa Melikgazi Belediyesinden satın alınarak üzerine dokuz katlı bina inşa edilmiştir (2003). Binanın bir kısmı iş yeri olarak tahsis edilmişken diğer kısmında eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. İş yerinden elde edilen kira, kursun ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Taşçıoğlu Kur'an Kursunda hafızlık eğitiminin yanı sıra Kur'an-ı Kerim'i yüzüne okuma; imam, müezzin, öğretici gibi görevlerdeki bay/bayan görevlilere yönelik makam, talim, kıraat, diyafram dersleri verilmektedir. Ayrıca hafız olan din görevlileri için aşere-takrib kursu düzenlenmektedir. Bunlarla birlikte burada gassal kursu açılmış ve ihtiyaç sahibi öğrencilere ücretsiz ders verilmesi için mekân sağlanmıştır.
1976 yılında Ambar köyü muhtarlığı tarafından yaptırılan Ambar Kur'an Kursunun, eğitim faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülememesi sebebiyle Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneğine devredilmesi gündeme gelmiştir. Varılan anlaşma neticesinde 3 Ocak 1980 tarihinde Ambar Kur'an Kursu ve üzerinde bulunan arazinin, 99 yıllığına işletilme hakkı Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneğine devredilmiştir. Tek katlı olan kurs binasına 1987 yılında Özkoyuncu Şirketi tarafından ilave iki kat yaptırılmıştır. 1992 yılında ise kurs binasının da bulunduğu alana cami yaptırılmıştır. 1997'de öğrenci pansiyonu ve öğreticilerin kalacağı lojmanlar yine Özkoyuncu şirketi tarafından yaptırılmıştır. 2002 yılına kadar erkek kursu olarak faaliyet gösteren Ambar Kur'an Kursu, bu tarih-

ten sonra kız kursu hâline gelmiş ve "Özkoyuncu Kız Kur'an Kursu" adını almıştır. Kurs bahçesinde bulunan üç katlı ve 16 derslikli bina, Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneğinin girişimleri neticesinde dernek ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokol sonucu "Özkoyuncu Fatımatüzzehra İmam Hatip Ortaokulu" olarak 2016 yılında eğitime kazandırılmıştır.

Taşçıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneğine bağlı olarak faaliyet göstermiş olan diğer kurs da Uhud Kur'an Kursudur. 1991 yılında şube olarak açılan kurs, ilk yıl 55 erkek öğrenciye sahipti. Ertesi eğitim yılında kız kursu olarak çalışmalarına devam etmiştir. 1993 yılında mevcut binaya ek katlar yaptırılarak Uhud Yatılı Kız Kur'an Kursu olmuştur. 1993-2010 yılları arasında 117 hafız mezun olmuştur. 2010 yılında Uhud Kur'an Kursu Derneğinin kurulması ile kurs, müstakil bir hâl almıştır. 1980-2019 yılları arasında Taşçıoğlu Kur'an Kursundan 275 erkek hafız, 1990-2002 yılları arasında Özkoyuncu Kur'an Kursundan 225 erkek hafız, aynı kurstan 2003-2017 yılları arasında 216 kadın hafız mezun olmuştur. 100 öğrenci kapasitesine sahip olan Taşçıoğlu Kur'an Kursunda hâlihazırda 80 öğrenci hafızlık eğitimi almaktadır. Taşçıoğlu Kur'an Kursu, Kur'an eğitimi ve hafız yetiştirilmesi gibi önemli hizmetlerin yanı sıra Kayseri'de kurulan İmam Hatip Okuluna ilk yıllarda ev sahipliği yaparak önemli bir işlev görmüştür.

1951 yılında Türkiye genelinde yedi şehirde İmam Hatip Okulu açılmıştır. Bu okullardan biri de dönemin müftüsü Hüseyin Aksakal'ın gayretleriyle Kayseri'de açılmıştır. Bu okul için müstakil bina yapılana kadar eğitim ve öğretim faaliyetleri Taşçıoğlu Kur'an Kursunda yürütülmüştür. 1951 yılında açılan Kayseri İmam Hatip Okulu, 160 kadar öğrenciyle 1953 yılına kadar kurs binasında eğitim vermiştir.

Taşçıoğlu Kur'an Kursunda hafız yetiştirilmesinde büyük emekleri bulunan isimlerin başında Mümin Akan gelmektedir. 1902 yılında Selanik'te doğmuş, genç yaşta memleketinde hafız olmuştur. 16 yaşındayken babasıyla birlikte Türkiye'ye göç etmiştir. Kayseri'ye yerleşmeden önce Yozgat'a bağlı Hasbek nahiyesinde yaşadığı için Hasbekli namıyla anılmıştır. 1948 yılından vefat ettiği 1989'a kadar Taşçıoğlu Kur'an Kursunda hizmet eden Mümin Akan'ın binden fazla hafız yetiştirdiği bilinmektedir.

Ömer Taşçıoğlu'nun, oğlu Mustafa'nın 1947'deki vefatından sonra hayrına kursa bağışladığı evinin bahçesinde oğlu, kendi ve eşinin mezarı (R. Kanalga)

Kaynakça: Zeki Bozdoğan, *Hasbekli Hafız Mümin Hoca ve Taşçıoğlu Hafız Okulu*, Kur'an-ı Kerim ve İslami İlimlere Hizmet Vakfı Yayınları, t.siz, s. 51 ve devamı; Erdoğan Pazarbaşı, *Ali Rıza Özderici'nin Gönlüne Taht Kuran Taşçıoğlu Hafız Okulu*, İstanbul 2020, s. 63 ve devamı; Mehmed Zeki Koçer, *Kayseri Uleması*, İstanbul 1972, s. 83-84, 89-90, 97-98, 130-131; Bekir Akbulut, *Kayseri'nin Manevi Işıkları*, Geçit Yayınları, Kayseri 2006, s. 82-83, 90-91, 97-98, 128-129; K. Özyedekçi, "Kayseri Fakir ve Kimsesiz Öğrencilere Yardım Derneği ve Mustafa Taşçıoğlu Hafız Okulu", *Erciyes Dergisi*, 1949, S. 72, s. 94-96, 98; Mücahit Azak, *Kayseri'de Hafızlık Eğitimi*, (Erciyes Üniversitesi Yayımlanmamış Lisans Tezi), 2004, s. 5-14; Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri*, s. 714-715.

RECEP KANALGA

Ömer Taşcıoğlu

TAŞÇIOĞLU, ÖMER

Kayseri milletvekili, iş adamı (Kayseri 1887- 11 Temmuz 1953). Babası Mustafa Bey, annesi Şefika Hanım'dır. Lise eğitimini Kayseri'de tamamladı. Ticaret hayatına atıldı. Nimet Hanım'la evlendi (1905). Şehnaz (1908) ve Mustafa (1911) isimlerinde iki çocuğu oldu. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı. İstiklal mücadelesi döneminde, kuruluşundan itibaren Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinde üye olarak yer aldı. Erzurum Kongresi'nin evraklarının gizli bir şekilde Adana ve Tarsus'a gönderilmesi ile vazifelendirildi. Bu evraklar, Fransızlar tarafından ele geçirilince gıyaben idama mahkûm edildi. Kayseri'de kurulan millî alayda kumandanlık görevini yerine getirdi. Yozgat İstasyonu'nda tabur kumandanı olarak çalıştı. İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. 1908-1914 ve 1926-1930 yılları arasında Kayseri Ticaret Odası başkanlığını yürüttü. Meclis-i Umumi ve Encümen azalığı yaptı. CHP İl Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Kayseri ve Civarı Elektrik Türk Anonim Şirketinin kuruluşunda yer aldı ve 1926-1935 yılları arasında ilk idare meclisi reisliğini yaptı. VI, VII ve VIII. Dönem Kayseri milletvekilli seçildi. Meclis'te Maliye Encümeni azalığına seçildi. Oğlu Mustafa'nın 1947 yılında genç yaşta vefatı üzerine evinin bir kısmını hafız yetiştirilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığına bağışladı. Bugün bu konakta, Taşçıoğlu Kuran Kursu* faaliyetine devam etmektedir. Kendisinin, eşinin ve oğlunun kabri, bu evin bahçesinde yer almaktadır.

Kaynakça: S. Şenal Günay, *TPT , TBMM VI. Dönem,* C. V, s. 435, ty; *TBMM Albüm*, s. 337; 25.04.1939 tarihli Tercümeihâl Kâğıdı, TBMM Arşivi; Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri*, s. 714-715; Zeki Bozdoğan, *Hasbekli Hafiz Mümin Hoca ve Taşçıoğlu Hafiz Okulu*, Kur'an-ı Kerim ve İslami İlimlere Hizmet Vakfı Yayınları, Ankara t.y, s. 66.

RECEP KANALGA

Taşkın Paşa'nın, Ürgüp'ün Taşkınpaşa (Damsa) Köyündeki türbesi (Halil Tekiner)

TAŞKIN PAŞA

Bünyan Ulu Camii'ni yaptıran İlhanlılar'ın Anadolu valisi Zahireddin Mahmud'un oğlu. Kayseri'de hem Taşkın Paşa hem de dedesi Tacıkızıl* adına eski birer mahalle bulunmaktadır.

Taşkın Paşa, Ürgüp'ün Taşkınpaşa (Damsa) köyünde yaptırmış olduğu eserlerle bilinmektedir. Burada bir cami, bir medrese ve bir de kendisine ait kümbet-türbe yaptıran Taşkın Paşa'nın bu binalarında tarih ve bani kitabeleri bulunmamaktadır. Camisinin muhteşem ahşap mihrap ve minberi, Ankara Etnoğrafya Müzesinde teşhir edilmektedir. Taşkın Paşa'nın, Konya'nın Kemertaş köyünü satın aldığına dair 1350 tarihli satış senedinde, ailenin fertleri şu şekilde sıralanmıştır: "Melik Sencer'in oğlu Emir Şemseddin Ahmed Tacdar (Tacıkızıl) oğlu emir Zahireddin Mahmud'un oğlu Taşkın Paşa."

Taşkın Paşa burada, "Yüceler yücesi, bütün üstünlükler ve güzel huylar sahibi, büyük insan, devletin direği, hükümdarların desteği, dostu, sultan ve padişahların güzidesi, halk babası" olarak övül-

mektedir. İlhanlılar ve Eretnalılar* Dönemi'nde yaşadığı anlaşılan Taşkın Paşa'nın resmî görevleri hakkında bir bilgimiz yoktur. Kayseri'de bir mahallesi olduğuna göre belki de bu bölgenin, İlhanlılar Dönemi'nde valisiydi. Adını taşıyan mahallede ona ait olabilecek eski bir medrese yapısı, altmışlı yıllarda belediye tarafından ortadan kaldırılmıştır.

Taşkın Paşa'nın oğlu Süleyman Bey'e ithaf edilmiş bir kitapta, Taşkın Paşa yine, "Büyük emir, uyanık vezir, yükseklikler semasının kutbu Feleküddin Taşkın Bey" olarak anılmıştır. Osmanlı vakıf kaynaklarında onun 1352 tarihli, bugün mevcut olmayan vakfiyesinden bahis bulunmaktadır. Köyünde külliyesi içinde, yakınları, 1351 yılında vefat eden Hızır Beğ, İlyas Beğ ve 1355 yılında vefat eden Hasan Beğ'e ait türbe ve mezarlar bulunmaktadır.

Kaynakça: Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de XIV ve XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, Emir Zahireddin Mahmud ve Emir Şeyh Çelebi", *Vakıflar Dergisi*, S. XXVII, s. 133, 140, 146, 158; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi I*, Ankara 1970, s. 85, 96; Zeki Oral, "Anadolu'da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler", *Vakıflar Dergisi*, 1962, S. 5, s. 64, 65; Zeki Oral, "Burdur, Kütüphaneleri ve Kitapları Vakfiyesi Vesikaları", *Belleten*, S. 95, s. 259, 260; E. Diez, O Aslanapa, M. Koman, *Karaman Devri Sanatı*, İst. 1950, s. 184-190.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

TAŞKINCIK MAHALLESİ bk. KÜÇÜKMUSTAFA MAHALLESİ

TAŞTAN, ABDULVAHAP

Öğretim üyesi, din sosyoloğu (Kayseri/Sarıoğlan/Ömerhacılı, 13 Aralık 1952 -). İlköğrenimi köyünde, ortaöğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesinde tamamladı (1972). Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünde eğitiminin ardından bir süre öğretmenlik yaptı. 1985 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. Erciyes Üniversitesinin görevlendirmesiyle 1986'da bir yıl süreyle Profesör Paul Stirling'in Kayseri'de yürüttüğü sosyal antropoloji çalışmalarına gözlemci olarak katıldı. Akademik kariyerinde sırasıyla yüksek lisans (1986), doktora (1992), doçentlik (1997) ve profesörlük (2003) dereceleri aldı. Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde konuk öğretim üyesi olarak çalıştı (1996-99). Araştırma alanıyla ilgili (göç, kimlik, din) Avrupa'da incelemeler yaptı. Dekan yardımcılığı, ÖSYM ve AÖF İl Sınav Merkezi yöneticiliği, ana bilim dalı başkanlığı, fakülte ve yönetim kurulu üyelikleri, bölüm başkanlığı görevlerinde bulundu. Alanıyla ilgili yayımlanmış kitap, makale, bildiri ve çeviri eserleri vardır. 13 Aralık 2019 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Şiir kitapları: *Kendince* (2016) ve *Yansımalar* (2021).

YAYIN KURULU

TAŞTAN, ALİ

Ali Taştan

Gazeteci, Belediye Başkanı (Kayseri/Sarıoğlan/Çiftlik, 1970-). İlkokulu Çiftlik'te, ortaokulu Sarıoğlan'da, lise öğrenimini Kayseri Merkez İmam Hatip Lisesinde bitirdi. Eskişehir Üniversitesi İktisat Bölümü'ne devam ederken özel nedenlerden dolayı eğitimini yarım bırakıp iş hayatına atıldı. *Kayseri Gündem* gazetesinde reklam ve haber müdürü olarak çalıştı. AK Partinin kuruluşunda yer alarak kurucu belde başkanlığı görevinde bulundu. 2004 Yerel Seçimlerinde AK Partiden Çiftlik Belediye başkanı seçildi ve Büyükşehir Yasası'yla beraber belde belediyeleri iptal oluncaya kadar 10 yıl bu görevi sürdürdü. 2014 yılında medya sektörüne geri döndü. *Star* gazetesi Kayseri temsilciliğinde genel koordinatörlük yaptı. *Kayseri Anadolu Haber* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 2018 yılında kendi medya şirketini kurarak dijital gazetecilik ve sosyal medya danışmanlığı işine girdi. Evli ve üç çocuk babasıdır.

OSMAN GERÇEK

Abdulvahap Taştan

TAŞTAN, METE

Mete Taştan

Yazar, uluslararası ilişkiler/özel hukuk uzmanı (Kayseri/Turan, 1978 -). İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de tamamladı. Lisans eğitimini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde, yüksek lisans eğitimini Erciyes Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalı'nda tamamladı. Kayseri Sanayi Odası ve Kayseri Ticaret Odasında çeşitli görevlerde bulundu.

Kayseri-Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi AŞ (Kayseri ABİGEM), Tuğra Makine AŞ ve Star Çelik AŞ'de genel müdür olarak çalıştı. 2016 yılından itibaren, kurucusu olduğu 'Mete Taştan Akademi' ve 'M&T Yönetim Danışmanlığı, İletişim, Liderlik' bünyesinde şirketlere ve kuruluşlara yönetim danışmanlığı ve eğitmenlik yapmaktadır.

25. Dönem Kayseri MHP milletvekili adayı olan Taştan, evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Önemli Eko-Politik İşbirlikleri*, Kayseri Ticaret Odası Yayını (2008); *Kayseri Ekonomik Rapor*, Kayseri Ticaret Odası Yayını (2008); *5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu Çerçevesinde Sigorta Acenteliği* (2010); *Benimle Gel* (2010); *Yolda Yürümek- Köşemdeki Düşünceler* (2013).

YAYIN KURULU

TAŞYAPAN, HALİT

Halit Taşyapan

Yeşilhisar Belediye Başkanı, veteriner (Kayseri/Yeşilhisar, 1966 -). Annesinin ismi Mahiye, babasının ismi Mustafa'dır. Mithatpaşa İlkokulunu bitirdikten sonra, ortaokul ve liseyi Yeşilhisar İmam Hatip Lisesinde tamamladı (1984). İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesinde lisans öğrenimini tamamladı (1984- 1989). Kars'ın Sarıkamış ilçesinde, yedek subay veteriner asteğmen olarak vatani görevini yaptı (1990-1991). Memuriyet hayatına, Diyanet İşleri Başkanlığı Melikgazi Müftülüğünde imam-hatip olarak başladı (1993). Naklen atamayla geldiği Kayseri Büyükşehir Belediyesinde (1994), Mezarlıklar Şube Müdürlüğü (1994-1996), Veteriner İşleri Şube Müdürlüğü (1996-2001), Park ve Bahçeler Şube Müdürlüğü (2001-2008), Park Bahçeler ve Ağaçlandırma Daire Başkanlığı (2008-2015) görevlerinde bulundu. Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı görevine atandı (2015). 30 Kasım 2019 tarihine kadar bu görevde bulundu. Büyükşehir Belediyesinde görev yaptığı yıllarda Büyükşehir Belediyesinin iştirakleri olan Kayseri ve Civarı Elektrik Türk AŞ'de, Kayseri Erciyes AŞ'de ve Kayseri Ulaşım AŞ'de farklı zamanlarda Denetim ve Yönetim Kurulu üyelikleri görevlerinde bulundu. 30 Kasım 2019 tarihinde seçim için istifa etti. 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde Ak Parti Kayseri Yeşilhisar Belediye başkanı seçildi. Hâlen Yeşilhisar Belediye başkanıdır (2021). Taşyapan, evli ve üç çocuk babasıdır.

İBRAHİM ÜNAL

TAVİL MEHMED VE DİĞER CELALİLERİN ZORBALIKLARI

Celali İsyanları*, Osmanlı idaresinden memnun olmayan zümrelerin ve Şii eğilimli Türkmen gruplarının Safevilerin de tahrikleriyle devlete başkaldırmaları şeklinde ortaya çıkmıştır. Bozoklu Şeyh Celal adında birinin 1519'da mehdilik iddiasıyla Tokat civarında isyan etmesiyle bundan sonraki isyanlar, amacına ve şekline bakılmaksızın halk arasında onun adına nispetle "Celali" sıfatıyla anılmaya başlanmıştır. 1603-1608 dönemi, Celali İsyanları'nın en korkunç safhasını oluşturmuş ve "Büyük Kaçgunluk" olarak ifade edilmiştir.

İlk büyük Celali grubunu oluşturan Karayazıcı'dır. Cağalazade Sinan Paşa'nın yaptığı yoklama sırasında Anadolu'ya kaçan zeamet ve timar sahipleri ile kapı kulundan 30.000 kişi, Karayazıcı'nın etrafında toplanmış, devlete küskün olan görevden alınmış beyler ve altı-bölük halkına mensup olan birçok elebaşı da onlara katılmıştır.

Hükûmetin, Celali liderlerine mansıplar vererek karışıklıkları yatıştırma siyaseti, olayları alevlendirmekten başka işe yaramamış, Anadolu Türk toplumu, yedi yıl sürecek "Büyük Kaçgunluk" dönemine girmiştir. Çünkü Karayazıcı ve Deli Hasan'a uyruk olanların her biri, bir Karayazıcı kesilmiş ve kadroları binleri aşan pek çok Celali grupları türemiştir.

Celaliler, canlı bir ticaret ve endüstri merkezi, aynı zamanda zengin yatağı olan Kayseri'ye de bütün iştihaları ve kalabalık gruplarıyla yüklenmişler, şehri her taraftan sarmışlardır. Birkaç yıl hiçbir

hükûmet yetkilisinin şehre uğramaya cesaret edememesi yüzünden halk, yiyecek ve diğer ihtiyaçları yönünden dayanılmaz güçlükler çekmiştir.
Kayseri sancağını talan eden, şehri kuşatıp, halkı fidye-i necat (kurtulma bedeli) ödemeye zorlayan hakiki birer ordu birliği düzeninde büyük Celali gruplarının en tanınmışları Erzade, Tavil ve kardeşi Zülfükar Paşa, Kalenderoğlu, Ömer Paşa, Ağaçtanpiri, Ali Gazi gibi başbuğlar tarafından yönetilmiştir. Bunların yardımcıları oldukları sanılan, ikinci derecede önemli Sarışeyh ve Kel Ali'yi de saymak mümkündür.
1604'te Kayseri sancağında etkili olan ve şehri soyan Tavil Mehmed Paşa'ya Kütahya önlerinde Şehrizol Beylerbeyiliği beratı verilmiştir. Ancak Tavil Mehmed çok geçmeden hükûmete isyan edip Harput Kalesi'ni kuşatınca İran Seferi'nde birlikte bulunduğu kendi gibi eşkıya olan, önce Çıldır beylerbeyiliği, ardından Malatya sancağı verilen Karakaş Ahmed Paşa, hükûmetin yanında yer alarak Tavil Mehmed'le savaşmış ve Harput'u kurtarmıştır.
1604'te Karakaş ve adamlarının da soyduğu Kayseri sancağı, 1605 ve 1606'da Erzade, Zülfükar Paşa, Ağaçtanpiri ve Ali Gazi'nin sekbanları tarafından harabeye çevrilmiştir. Bunlar, Zamantı Kalesi'ni ele geçirip birçok kişiyi öldürmüş, dirlik sahiplerinin veya mukataa eminlerinin vergi olarak köylüden topladığı para, erzak vb. şeylere el koymuş, hayvanlarını alıp ya başka yerlerde ucuza satmış ya da kendilerine yataklık edenler eliyle şehir pazarlarına göndermişlerdir. Kayseri Kalesi'nin Ağaştanpiri tarafından kuşatılarak şehir merkezinin talan edilmesinin yanında, bağlı köyler de eşkıyaların zorbalıklarından nasibini almıştır. Muncusun'da Kalenderoğlu, Tavil-i Rezil kardeşi, Ağaçtanpiri'nin zorbalıkları, Hisarcık* ve Endürlük'te 1607 Temmuzunda Zülfükar, Ömer Paşa ve Macar lakaplı eşkıyaların muhasaraları, kayıtlara yansımıştır.
Celali kitlelerinin korkunç birer kasırga gibi gelip geçtiği Kayseri ve yöresini bunlardan kurtarmakta hükûmet çare olabilecek hemen hiçbir şey yapamamıştır. Yalnız Ağaçtanpiri, 1606 Mayıs veya Haziranında çevredeki Türkmenler tarafından büyük bir bozguna uğratılmış ve eşkıyaları dağılmıştır. Ancak Türkmenlerin eline düşmekten kurtulan Ağaçtanpiri, kısa sürede büyük kalabalıklar toplayarak baskınlarına devam etmiştir. Yine Kayseri zindanından kaçanların yardımıyla Zamantı Kalesi'ni ele geçiren Sarıoğlan* köyünden Ali Gazi de 1607'de, hükûmetin emri üzerine kaleyi sarıp kışın bastırmasıyla tahta surları ateşe veren Kayseri Sancakbeyi es-Seyyid Mahmud'dan aman dilemek zorunda kalmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde Ali Gazi'nin ismi yeniden ortalıkta dolaşmaya başlamış, 1608'de Küçük Yusuf adındaki bir adamına Kayseri-Boğazlıyan arasındaki Kurşunlubel'i kestirmiş ve çevrelerini soydurmuştur. Hatta Ali Gazi bir ara Kayseri'ye girmiş ancak burada katledilmiştir.
Sonuç olarak Orta Anadolu'nun o zaman Ankara'dan sonra en büyük ticaret ve endüstri merkezi olan Kayseri, etrafındaki köy ve kasabalarla birlikte, yıllarca Celalilerin saldırısına karşı koymuş, açlık, hastalık, yangın gibi olaylar burayı harabeye çevirmiştir.

Kaynakça: Mustafa Akdağ, "Celali İsyanlarından Büyük Kaçğunluk 1603-1606", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. II, Ankara 1966, S. 2-3, s. 1-49; Mustafa Akdağ, "Celali Fetreti", http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/4270/4168 erişim: 25.08.2021; Mücteba İlgürel, "Celali İsyanları", *DİA*, C.VII, İstanbul 1993, s. 252-257; Dilek Şahin, XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Anadolu'da Celali Hareketleri, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), 2003.

GÜLBADİ ALAN

TAVLUSUN

Kayseri'nin merkez köylerinden biriyken şimdi Melikgazi ilçesine bağlı bir mahalledir. Eski kayıtlarda da görüleceği üzere ismi, "Tavansun" olarak Türkçe bir kelimedir. "Tav", Orta Asya şivesi ile dağ, tavan ise bugün kullandığımız şekliyle "tepe, yükseklik"; "sun" kelimesi ise yine Türkçe, "yerleşim yeri, mezar" anlamın-

Tavlusun mezarlığından bir görünüm (Atabey Kılıç)

dadır. Bu hâliyle isim, "tepedeki köy" anlamındadır. Kayseri'de bu şekilde "sun"la biten birçok eski köy bulunmaktadır: Mancusun*, Muncusun*, Dadasun, Sosun, Kisesun gibi. Bu ismi muhakkakki Türkistan'dan gelip ilk defa buraya yerleşen ve Bizans'ın Hristiyanlaştırdığı Türkler koymuşlardır. Yanındaki Talas, Cırlavuk, Zincidere* (Karadere) gibi. 1968 yılında ismi "Aydınlar" olarak değiştirilmiş ancak 1998 yılında asıl ismine geri dönülmüştür.

Tavlusun'un tarihi, Kayseri gibi eskilere gitmektedir. Burada bulunan tonozlu Roma mezarları, beldenin o tarihte iskân edilmiş olduğunu göstermektedir. Yanındaki Derevenk* (Derekilise, Kisesun) ve Germir* Vadilerinde bu şekilde Roma-Bizans Dönemi kalıntıları bulunmaktadır.

Tavlusun'un eski nüfusu olan Rumlar, köyün yukarısında (Herdem Mahallesi), onun aşağısında Ermeniler (Aşağı Ermeni Mahallesi), en altta da Müslüman Türklerin ilk yerleşim yeri olan Derevenk'ten gelip Germir'e giden dere kenarında Aşağı Müslüman Mahallesi yer alıyordu. Ermeniler, Orta Anadolu'ya 1071'den bir müddet önce, Müslüman Türkler de 1071 Malazgirt Savaşı ile gelmişlerdir. Rumlar, büyük çoğunluğu ile Bizans'ın Hristiyanlaştırdığı Türklerdir. Ermeniler arasında çokça, Hristiyanlığın Ermeni mezhebi olan Gregoryanlığa girmiş Türk nüfus bulunuyordu. Her iki topluluk da Türkçe konuşuyor, kendi yazılarıyla Türkçe yazıyordu.

Tavlusun'un Selçuklular* zamanında, Mevlana'nın yakını, Büyük Selçuklu devlet adamlarından Alameddin Kayser'in, Kayseri'de yaptırmış olduğu zaviyenin (tekke-mevlevihane) vakfı olduğu kayıtlarda belirtilmektedir. Alameddin Kayser, Kayseri Valiliği yapmış olduğu gibi, Konya'da Mevlana'nın türbesini de inşa ettirmiştir.

XVI. yüzyıl Osmanlı tahrirlerinde Tavlusun'dan (Tavansun) bahis bulunmaktadır. 1500'de şehrin Koramaz nahiyesine bağlı bir köy olup köyde 22 hanede 44 Hristiyan nüfus, vergiye tabi olarak kaydedilmiştir. Köyün aynı zamanda şehirdeki iç kale muhafızlarına ait tımar (bir kısım vergi onlara), diğer kısım vergileri de Alameddin Kayser ve Hoca Ağa Zaviyesi Vakfına ait olduğu belirtilmiştir. Vergiler; arazi, şahıslar, bağ, meyve, hububat, bostan, ceviz ve koyunlardan alınıyordu. Burada, Hristiyanların Bahadır, Tanrıvermiş, Zekeriya, Garipşah, İnbeği, Baharisi (Bahar Sitti), Yenice, Çalabverdi, Bükrük, Beğrek, Güçeri, Ayvad, Ayvanşah, Arslanşah, Asal, İnözlü, Murad, Emir, Alagöz, Dursun, Köse, Asal Beğ, Ulunik, Erdi, Kestep, İlaldı gibi öz Türkçe isimleri dikkat çekicidir. 1520'de ise köyde nüfus, 40 haneye ulaşmıştır. *1584 Tarihli Mufassal Kayseri Tahriri*'nde ise Sahra nahiyesine* tabi olarak kaydedilen köyde, yine isimlerin tamamına yakını Türkçe olan 130 Hristiyan (gebran) nüfus, vergiye tabi olarak kaydedilmiştir. Köyün tımarlığı ve vakfı devam etmektedir. 1872 tahririne göre Herdem ve Uğurlu Mahallelerinde 136 vergiye tabi gayrimüslim nüfus, Aşağı Ermeni Mahallesi'nde 86, Aşağı İslam, Orta Mahalle ve Yukarı İslam Mahallelerinde 340 vergiye tabi Müslüman yaşamaktadır.

Teğmen Ferdinand Bennet'in Kayseri Raporu'nda 1875 yılında hane sayısı 578 olup 182 Ermeni, 314 Rum, 699 Türk olmak üzere toplam 1.195 nüfus kayıtlıdır.

Tavlusun'dan genel görünüm (Dursun Çiçek)

Bilindiği üzere 1915 yılında tehcirle Ermeniler, 1924 yılında mübadele ile Rumlar, Tavlusun'u terk etmişlerdir. 1935 yılı nüfus sayımına göre 396 evde 852 Türk nüfus yaşamaktaydı. Tavlusun, Cumhuriyet Dönemi'nde sürekli olarak dışarıya göç vermiş ve dışarıdan göç almıştır. 2020 yılı TUİK verilerine göre mahallede, 3.981 kişi yaşamaktadır.

Tavlusun'dan bir hayli sanatkâr, İstanbul'da saraylarda taşçılık, nakkaşlık ve hattatlık gibi işlerde çalışarak hem İstanbul kültürünü yaşamışlar hem de bu kültürü ve kazandıkları paraları köylerine getirerek refahı artırmışlardır. Bilhassa mermer işçiliği ve ticaretinde, Türkiye'de ileri gelen usta ve müteşebbis yetişmiştir. Nitekim sarayda bu şekilde yetişip II. Abdülhamid'le yakınlık sağlayan Tavlusunlu hattat ve nakkaş Mehmet Ali Efendi*, kendisini padişaha 1881 yılında Kayseri'nin ilk belediye başkanı olarak tayin ettirmiştir. Yerine oğlu Dr. Mustafa Bey* tayin edilmiştir. Tavlusun'un en önemli camisi olan Hamidiye Camii, 1311 (1893-1894) yılında Mehmet Ali Efendi'nin reisliği zamanında yeniden yaptırılmıştır. Kitabesini, Tavlusun'un yetiştirdiği şair ve hattatlardan Ateşzâde İzzet (İzzet*) yazmıştır. Tavlusun'da bundan başka aşağı mahallede, üstü mektep olan bir cami ile eski yerleşim yerinde bir mescit bulunmaktadır. Bu mescidin iki yanında Ermeni ve Rum kiliseleri vardır. I. Abdülhamid'in Veziriazamı Hamit Hamza Paşa, köye bir vakıf çeşme yaptırmıştır. Çeşme yıkılıp yok olmuştur. Bazı kayıtlarda II. Murad Devri Veziriazamı Halil Paşa'nın Tavlusunlu olduğu, burada bir kütüphane yaptırdığı bilgisi yanlıştır. Paşa, Maraş'ın Süleymanlı (Zeytun) beldesindendir.

Köyün eski yerleşim yerinde bulunan Hacı Rıfat Efendi Çeşmesi de önemli yapılardandır. Bugün köyün tamamı eski evleri sebebiyle tarihî sit bölgesi olarak kaydedilmiştir.

Tavlusun'un yetiştirdiği önemli kişiler ve devlet adamlarından Süleyman Hayri Bey (Hayri*), oğlu meşhur ressam Feyhaman Duran, Osman Paşa*, Hattat Abdülkadir Saynaç*, Heykeltıraş Nazmiye Hanım, (eski Kayseri Atatürk heykelini yapan), Tarım Bakanlığı yapmış Ahmet Faik Kurdoğlu*, Kayseri Milletvekili Ahmet Tevfik Şatır*, Kayseri Milletvekili Mustafa Kemal Şatır*,Türkiye'nin ilk kadın mimarı Leman Cevat Tomsu*, 1944 Milliyetçilik Olayı'nın kahramanlarından Fehiman Tokluoğlu* sayılabilir.

Kaynakça: *1500 Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No. 59, Kayseri 2009; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 90; *Kayseri İli Tahrir Defterleri*, C. I, hzl. Refet Yinanç-Mesut Elibüyük, Kayseri 2009, s. 88-89; Kazım Özdoğan, *Köy Gezileri Tetkik Notları*, Tavlusun-Seri 1, Kayseri 1937; Hüseyin Cömert, *Tavlusun*, Kayseri 2007; Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk*

Tarihine giriş, 1970, s. 272; *Kayseri Sancağı Hakkında Teğmen Bennet Tarafından Hazırlanan Genel Rapor (1880)*, çev. Uygur Kocabaşoğlu, KTO Yayınları, Kayseri 1996, s. 26.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

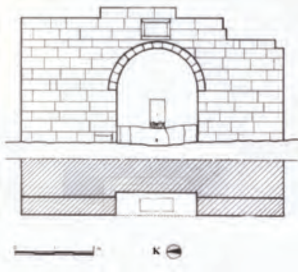
TAVLUSUN ABDULLAH EFENDİ ÇEŞMESİ

Tavlusun* Mahallesi'nde bulunan çeşme, günümüzde kullanılmamaktadır. Çeşme, üzerindeki kitabeye göre H 1246 (M 1830) yılında Abdullah Efendi tarafından inşa ettirilmiştir. Çeşmenin ön yüzünde düzgün kesme taş, yan yüzünde kaba yonu taş malzeme kullanılmıştır. Kitabesi mermerdir.

Çeşme, arkasında bulunan su deposunun ön yüzüne inşa edilmiştir. Eserin yüksekliği 3.60 m, genişliği 6.80 m'dir. 0.64 m derinliğindeki niş üzerini örten yuvarlak kemer, yanlarındaki yığma ayaklar üzerine oturmaktadır. Niş içerisinde yer alan tek delikli ayna taşı tahrip olmuştur. Ayna taşının hemen altında 0.45 m yüksekliğinde, 1.30 m genişliğindeki taş yalak yer almaktadır. Taş yalağın her iki yanına aynı yükseklikte birer taş yerleştirilmiştir. Yan kısımda bulunan bu taşların üzerine de birer adet seki konulmuştur. Çeşme nişinin güney ve kuzeyinde 2.20 m ve 2.48 m genişliğindeki duvarlar dikkati çekmektedir. Yuvarlak kemerin kilit taşının 0.12 m yukarısında, 0.62 x 0.36 m ölçülerindeki kitabe görülmektedir. Kitabenin çevresi, cepheden çıkıntı yapan 0.06 m enindeki silme ile sınırlandırılmıştır. Üç satırlık kitabe, nesih yazı ile yazılmıştır. Okunuşu:

Rağbet iden bu çeşmeye Ulu Hakk'tan
Kerûn rağbet-i a'lâya derû envâ-'i ni'meti
Subh-ı mesâ leyle rahmet içün
Sâhibü'l- hayrât el-Hâc Abdullâh Efendiyle
Arabî ……….ile eyleye ihyâ sene 1246 H (M 1830).

Çeşmede hiçbir süs unsuru bulunmamaktadır.

Tavlasun Abdullah Efendi Çeşmesi, cephe ve planı (Çizim: M. Denktaş)

Tavlasun Abdullah Efendi Çeşmesi kitabesi (M. Denktaş)

Tavlasun Abdullah Efendi Çeşmesi (M. Denktaş)

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*.

MUSTAFA DENKTAŞ

TAVLUSUN AGİOS BASİLEOS KİLİSESİ

Kilise, yerleşim alanından ayrı şekilde, yüksek duvarlarla çevrili bir bahçe içinde yer almaktadır. Kitabesi olmayan yapının inşa tarihiyle ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak onarım için Sultan II. Mahmud'dan izin istendiği ve 1819'da onarıldığı bilinmektedir. Ancak bu onarımın kapsamı konusunda bilgi yoktur. 1872 yılına ait tapu kayıtlarında, "Herdem Mahallesi, Kilise Sokağı'nda Ortodoks Kilisesi" olarak bahsi geçen yapının, söz konusu Agios Basileos Rum Kilisesi olması kuvvetle muhtemeldir.

Uzun süredir işlevsiz ve bakımsız kalan kilisenin durumu, 1988'de tescil edildikten sonra da değişmemiş, definecilerin kaçak kazıları ve bilinçli yapılan bazı tahribatlarla oldukça zarar görmüştür. 2017 itibariyle başlatılan koruma sürecinin bir an önce uygulamaya geçirilmesi, yapının varlığını devam ettirmesi açısından önemli olacaktır.

Düzgün kesme taş bloklar kullanılarak yığma teknikle inşa edilen kilise, dörder sütunla üç nefe ayrılan bazilikal planlıdır. Naosun doğusunda içte dairesel, dışarıda beş kenarlı apsis, apsisin iki yanında ise yarım daire planlı protesis ve diakonikon bulunmaktadır. Yapının batısında çapraz tonozlarla örtülmüş üç bölümlü narteks yer alır. Ancak sonraki müdahalelerle bu bölümler, duvar örülerek kapatılmıştır. Narteksin üzerinde, merdiveni bugün mevcut olmayan kadınlar galerisi çö-

zümlenmiştir. Kilisenin doğu kısmında, bahçe duvarlarına bitişik olarak inşa edilen çan kulesinin bugün sadece alt kısmı ayaktadır.

Yapı, sade ve yerel yapım geleneğine bağlı bir cephe düzenine sahiptir. Batıdaki narteks dışında, kuzeybatı kapısının önünde iki sivri kemerli bir portik bulunmaktadır. Kuzey ve güney cepheleri genel düzen bakımından birbiriyle benzerlik göstermekle beraber, portik ve bu bölümdeki kapılar, kuzey cephesini, güneyden farklı kılmaktadır. Cephelerde, dekoratif değer yüklenen tek öge, saçak silmesi ve saçağın üç sıra altındaki düz silmedir. İçeride ise sütun başlıkları, kemer karınları ve sütun yüzeylerinde yoğunlaşan, XIX. yüzyıl etkisinde, ölçülü bir bezeme anlayışı hâkimdir. Sütun başlıkları yeşil, duvar ve tonoz yüzeyleri mavi, sütunlar kahverengi ve sarı, kemerler ise renkli taşlarla örülmüş izlenimi verecek şekilde beyaz ve yeşile boyanmıştır.

Kaynakça: A. Aktan, "Osmanlı Belgelerine Göre Kayseri'deki Gayrimüslim Tebaanın Durumu", 2007, s. 7-33; A. Levidis, *Yıllık 1905*, Fener Rum Patrikhanesi Yayını, İstanbul 1904. s. 46; Ş. Açıkgöz Güngör, Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler, (İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi), İstanbul 2007; H. Cömert, 2004, kişisel görüşme.

ŞEYDA GÜNGÖR

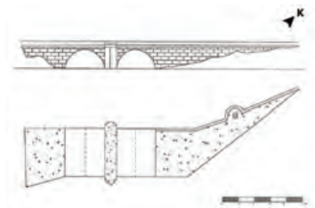
Tavlusun Agios Basileos Kilisesi (Ş. Güngör)

TAVLUSUN AŞAĞI KÖPRÜ

"Maraş Şosesi 1" adıyla da bilinen yapı, Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nin doğusunda kuzey-güney doğrultusunda uzanan vadi üzerinde yer almaktadır. Güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzanan köprü, günümüzde sadece yaya geçişi için kullanılmaktadır. Yapı üzerinde inşa ya da onarım kitabesi bulunmamaktadır. Düzgün kesme taştan inşa edilmiş ve uzunluğu 25 m, genişliği ise 6 m olan yapı, düz köprüler grubuna girmekte olup iki gözlüdür. Köprü gözlerinin her ikisi de yuvarlak kemerli olup kemer açıklıkları 4.75 m ve 4.85 m'dir. İki kemer gözü arasında yer alan selyaranlardan memba tarafında olanı üçgen, mansap tarafında yer alanı ise yarım daire formlu olup her iki selyaran, payanda görevi görmektedir. Köprünün hem memba hem de mansap kenarı boyunca 0.12 m yüksekliğinde ve yaklaşık 0.80 m genişliğinde kaldırım ve kaldırımların üzerinde de 0.50 m yüksekliğinde korkuluk uzanmaktadır. Köprünün kuzeydoğu tarafında bir kuyu yer almaktadır. Köprünün H 1251 (M 1835-36) yılında Kayseri'de meydana gelen depremden sonra XIX. yüzyıl başlarında inşa edildiği ileri sürülmektedir. Yapı, son olarak 2018 yılında Karayolları 6. Bölge Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.

Kaynakça: Hüseyin Cömert, *Tavlusun*, Kocasinan Belediyesi Yayınları, Kayseri 2007, s. 104, 105; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 687; Salih Murat Gürbüz, "Kayseri Taş Köprüleri", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2012, s. 25, 60.

ZEYNEP AYTEKİN

Tavlusun Aşağı Köprü, memba cephesi ve planı (Çizim: S. M. Gürbüz)

Tavlusun Aşağı Köprü, mansap tarafı, kuzeybatıdan bakış - 2021 (Z. Aytekin)

Tavlusun Aşağı Mahalle Camii, güney cephe genel görünüşü (R. Aydın)

TAVLUSUN AŞAĞI MAHALLE CAMİİ

Yapı, Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nin aşağı kesiminde, vadiye bakan bir tepe üzerinde yer almaktadır. "L" şeklinde namazgâh, cami ve medrese olmak üzere sıralanan üç yapının arasında, üzerinde kurulduğu alanın güneybatı köşesinde yer alan caminin kitabesi bulunmadığı için banisi ve inşa tarihi bilinmemektedir. Bununla birlikte yapının XIX. yüzyılda inşa edildiği ileri sürülmektedir. Günümüzde ibadete kapalı olan caminin inşasında kaba yonu ve kesme taş malzeme kullanılmıştır. Caminin cepheleri, güney cephesindeki iki pencere dışında, sağır tutulmuştur. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planlı harime giriş, doğu cephenin kuzey ucuna yerleştirilmiş yuvarlak kemerli kapı açıklığından sağlanmaktadır. Üzeri ahşap kirişlemeli düz damla örtülü harimin kuzey kısmını doğu-batı doğrultuda mahfil kaplamaktadır. Harim ve mahfilin ahşap örtüsünü beden duvarları ile birlikte iki ahşap direk taşımaktadır. Yapı, dış cepheden dikdörtgen, iç mekândan ise yuvarlak kemerli iki pencere ile aydınlatılmaktadır. Güney cephenin ortasında, sivri kemerle çevrelenmiş yarım daire planlı mihrap nişi yer almaktadır. Mihrabın batısında sade görünümlü minber bulunmaktadır. Yapıda bezeme unsuru görülmemektedir.

Kaynakça: Özbek - Arslan, *KTKVE*, C. I, Kayseri 2008, s. 249-251.

REMZİ AYDIN

TAVLUSUN AŞAĞI SETENİ

Tavlusun Mahallesi'nde yer alan eser yaklaşık kare ölçülerde kaba yonu ve moloz taşla inşa edilmiş kâgir bir yapıdır. Güney cephesine açılan kapıdan girilen yapının ortasında taş yalak yer almaktadır. Bu yalağın, yapının bulunduğu yerdeki taşın oyulup etrafının açılmasıyla oluşturulmuş olduğu gözlenmektedir. Yalağın güney yüzündeki yazıtlar okunamamıştır. Yalak içindeki silindirik değirmen taşının merkezine yerleştirilen ahşap mil vasıtasıyla taşın yalak içinde döndürülüp hareket etmesi sağlanmaktadır. Yapının üzeri ahşap kirişlemeli tavandır. Eser XX. yüzyılın başında yapılmış olmalıdır.

Kaynakça: Özbek-Arslan, *KTKVE*, s. 739-40. Y. Özbek, "Kayseri Halk Mimarlığının Temsilcilerinden Bezirhane ve Setenler", *Millî Folklor*, S. 90 (2011), s. 59.

YILDIRAY ÖZBEK

Tavlusun Aşağı Seteni (Y. Özbek)

TAVLUSUN BEKTAŞOĞLU KONAĞI HAMAMI bk. BEKTAŞOĞLU KONAĞI HAMAMI

TAVLUSUN ÇANLI ÇEŞME

Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nde yer almaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmadığından, kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak malzeme ve teknik açıdan yakın çevresinde yer alan diğer eserlerle benzer özellikler gösterdiğinden XIX. yy.ın ikinci yarısında inşa edildiği kabul edilmektedir.

Günümüzde fonksiyonunu yitiren ve atıl durumda olan çeşme, bağımlı ve su depolu olarak inşa edilmiş olup tek sivri kemerli ve dikey dikdörtgen prizmal gövdeli plan şemasına sahiptir. Tamamen kesme taş malzemeden inşa olunan çeşme, kuzey ve güneyde hafif dışa taşıntı yapmakla birlikte tek cepheli kabul edilmektedir. Yapının bağlı bulunduğu duvar, tamamen kaba yonu taşlarla örülmüş bir bahçe duvarı olduğundan, kesme taş malzemesi ile dikkat çekici bir görüntü sağlamıştır. Günümüzde büyük oranda tahrip edilen çeşmenin tek lülesi bulunmakta olup niş içerisindeki taşları büyük oranda kırılıp dökülmüş ve ayna taşı ile önünde bulunan yalak tamamen yok olmuştur. Çeşmede ana gövdeden çökertilerek ön plana çıkarılan sivri kemer ve kemerin oturduğu üzengi taşlarına açılan yüzeysel üç sıra profilli silme dışında herhangi bir bezeme unsuru bulunmamaktadır. Bu silmeler, üzengi seviyesinden başlayarak bütün çeşme nişini dolaşmaktadır. Çeşmenin üzeri üçgen şeklinde bir korniş ile son bulmaktadır. Çeşmenin arka cephesinde kareye yakın dikdörtgen formda bir su deposu yer almaktadır.

Tavlusun Çanlı Çeşme - 2021 (E. G. Baldık)

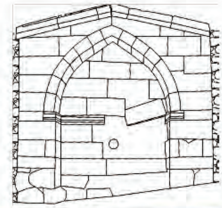
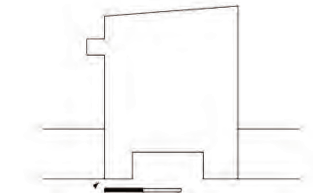
Kaynakça: Şerife Tali, “Kayseri / Tavlusun Köyü’nde Bulunan Köprü ve Çeşmeler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. VII, 2014, S. 34, s. 523-524; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, K, s. 622.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

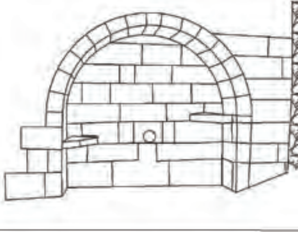
TAVLUSUN DÖKMECİOĞLU ÇEŞMESİ

Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi Zomba Kavuk Caddesi üzerinde yer almaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmadığından, kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak çeşmenin baniliğini üstlenen Dökmecioğulları ailesinin konutları, XIX. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olduğundan çeşmenin de konut ile aynı tarihlerde yapıldığı düşünülmektedir.

Günümüzde fonksiyonunu yitiren ve atıl durumda olan çeşme, kuzey-güney doğrultuda eğimli bir araziye kurulmuş bir su deposunun güney cephesine yerleştirilmiştir. Deposu ile birlikte bağımsız çeşmeler grubuna giren eser, yanındaki yığma duvara yaslandırılmıştır. Dikdörtgen prizmal gövdeli plan şemasına sahip çeşmenin inşasında moloz taş ve kesme taş bir arada kullanılmıştır. Tamamen kesme taş malzemeden inşa olunan güney cephesi, yuvarlak tek bir kemere sahiptir. Çeşme nişini çevreleyen bu kemer, yanlarda doğrudan çeşme duvarına oturmaktadır. Niş içerisinde yer alan üçgen biçimli yekpare taşlar, doğu ve batı köşelerde asimetrik olarak yerleştirilmiş ve çeşitli eşyalar için ayrılmış alanları ihtiva etmektedir. Çeşme nişinin ortasından hafif batıya kaydırılmış şekilde yukarı yerleştirilen kareye yakın dikdörtgen formlu niş ise doğrudan taslık olarak nitelendirilebilir. Günümüzde büyük oranda tahribata uğrayan çeşmenin niş içerisinde yer alan ayna taşı ve lülesi de tahrip olmuştur. Yalak kısmı tamamen ortadan kalkan çeşmenin kemer üzerinde yer alması gereken saçak kısmı da günümüzde

Tavlusun Çanlı Çeşmesi cephe ve planı (Çizim: Şerife Tali)

Tavlusun Dökmecioğlu Çeşmesi - 2021 (E. G. Baldık)

Tavlusun Dökmecioğlu Çeşmesi cephe ve planı (Çizim: Şerife Tali)

yıkılmış durumdadır. Çeşmenin moloz taş malzeme ile inşa edilmiş deposu ise üzeri düz toprak dam ile kapatılmış kareye yakın dikdörtgen bir mahzeni ihtiva etmektedir.

Kaynakça: Şerife Tali, «Kayseri / Tavlusun Köyü'nde Bulunan Köprü ve Çeşmeler», *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VII, 2014, S. 34, s. 524-525; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 623; Hüseyin Cömert, *Tavlusun*, Kayseri, 2007.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

TAVLUSUN HACI RÜŞTÜ PAŞA ÇEŞMESİ

Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nde yer almaktadır. Yapı üzerinde bulunan iki satırlık mermer kitabesinden H 1278 (M 1861-1862) yıllarında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Günümüzde fonksiyonunu devam ettiren çeşme, bir duvara bağımlı ve su depolu olarak inşa edilmiş olup tek sivri kemerli ve dikey dikdörtgen prizmal gövdeli plan şemasına sahiptir. Eğimli bir arazi üzerine inşa edilen çeşme, doğu ve batı cephelerde moloz taş ve kaba yonu taşlarla örülmüş duvarlar ile desteklenmiştir. Tamamen kesme taş malzemeden inşa olunan çeşme, tek cephelidir. Ana hatlarıyla üç kademeli olarak şekillendirilen çeşme cephesi en dışta yapıyı üç yönde dolaşan üç sıra silme kuşağı ile çerçevelenmiştir. Bu çerçeveden hemen sonra sütun görünümünde tasarlanmış başlıklı birer pilaster üzerine üçgen alınlık yerleştirilmiştir. En içte yer alan sivri kemerli çeşme nişi ile de cephe silueti tamamlanmıştır. Çeşme nişi, yanlarda yer alan dikdörtgen blok taşlar şeklinde yerleştirilmiş ayaklara oturmaktadır. Kemerin oturduğu ayaklar üzerinde yer alan ve kademeli olarak tasarlanmış başlıklar ise bir silme kuşağı şeklinde çeşme nişinin içerisinde de devam ettirilmiştir. Niş içerisinde günümüzde musluk takılı bir adet lüle ve lülenin hemen üzerinde kaş kemerli taslık nişi yer almaktadır. Musluğun hemen doğusunda yer alan ve taş malzemeden seki görüntüsü veren depo ise muhtemelen sonraki dönemlerde eklenmiştir. Çeşmede bezeme unsuru olarak dikkati çeken en belirgin ögeler, profilli silme kuşakları, üçgen alınlığın her iki yanına eklenmiş elips formlu kabaralar ve alınlığın ortasında yer alan dikdörtgen mermer kitabedir. Çeşmenin arka cephesinde dikdörtgen formda ve üzeri düz toprak dam ile kapatılmış bir su deposu yer alır.

Tavlusun Hacı Rüştü Paşa Çeşme kitabesi

Tavlusun Hacı Rüştü Paşa Çeşmesi - 2021 (E. G. Baldık)

Kaynakça: Şerife Tali, «Kayseri / Tavlusun Köyü'nde Bulunan Köprü ve Çeşmeler», *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VII, 2014, S. 34, s. 526; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 637.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

TAVLUSUN İBTİDAİ MEKTEBİ

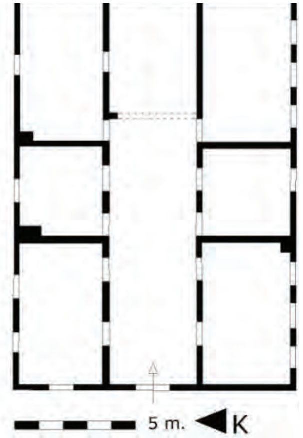
Tavlusun'da Orta Mahalle Camii'nin üzerine doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir kütle olarak biçimlendirilen yapının inşa malzemesi düzgün kesme taştır. Yapının orijinal bir kitabesi olmamakla birlikte, köy halkının ve İstanbul'daki Tavlusunluların destekleriyle 1909 yılında yaptırıldığı bilinmektedir. Okula batı cephe ortasına açılan yuvarlak kemerli

kapıdan girilmektedir. Okulun zemin döşemesi ve üst örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır. Cami üzerine inşa edilmiş olduğu için beden ve bölme duvarları nispeten ince tutulan okul, doğu batı doğrultuda uzanan bir koridorun (sofa) iki yanında düzenlenmiş simetrik üçer mekândan oluşur. Giriş kapısının karşısına tekabül eden mekân eyvan formunda olup zemini koridor ve dersliklerin zemininden yükseltilerek bir sahne şeklinde düzenlenmiştir. Bu tasarım, 1908'den sonra yönetime gelen İttihat ve Terakki Fırkasının okullarda millî duyguları pekiştirecek temsiller düzenlenmesi isteğinin somut bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Kaynakça: Yıldıray Özbek, "Osmanlı Modernleşmesinin Kayseri Anıtları: Mektep Yapıları", *Osmanlı Dünyasında Kültürel Karşılaşmalar ve Sanatsal Yansımaları Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu'na Armağan*, Ankara 2017, s. 145-158.

YILDIRAY ÖZBEK

Tavlusun İptidai Mektebi ve Orta Mahalle Camii (Altı cami, üst kısmı mektep)

Tavlusun İptidai Mektebi plan (Çizim: Y. Özbek)

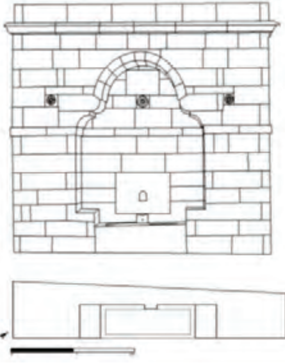
TAVLUSUN KARAGÖZ (MEZARLIK) ÇEŞMESİ

Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nde Salih Gedek Caddesi üzerinde yer almaktadır. Üzerinde bulunan Latin harfli kitabesine göre Karagözoğlu Süleyman Ağa tarafından H 1296 (M 1878/79) yılında inşa ettirilmiştir.

Kitabesinden anlaşıldığı üzere 1937 yılında onarım geçiren çeşme, doğu-batı doğrultuda bir arazi üzerine kurulmuştur. Günümüzde fonksiyonunu yitiren ve kullanılmayan çeşme bağımsız, depolu ve dikey dikdörtgen prizma gövdeli plan şemasına sahiptir. Tamamen kesme taş malzemeden inşa olunan çeşme, tek cephelidir. Çeşmenin ön cephesini ihtiva eden güney yüzü sepet kulpu kemerli olarak tasarlanmıştır. Çeşme nişinin kemeri, doğu ve batıda yığma ayaklara oturmaktadır. Bu ayakların hemen üzerinde üzengi seviyesinden başlayan sade silme kuşağı, çeşmenin her iki yanında ve niş içerisinde devam etmektedir. Sepet kulpu kemerin üzengi seviyesinden başlayan geniş kısmı, iç ve dışbükey kıvrımlarla hareketlendirilmiş konsollar şeklinde tasarlanmıştır. Kemerin konsollar üzerinde devam eden yuvarlak kısmı ise içe çökertilerek belirginleştirilmiştir. Kemerin dışbükey konsollarının yanına eklenen birer yüksek kabara, cephe siluetine hareketlilik kazandırmıştır. Çeşme nişi içerisinde mermer kitabenin hemen altında da aynı formda bir kabara yer almaktadır. Niş içerisinde bulunan ayna taşı tek parça olup ortasında tek lüle bulunmaktadır. Çeşme önünde yer alan yalak ise günümüzde beton malzeme ile yenilenmiştir. Yalağın her iki yanında birer taş seki bulunmaktadır. Çeşme, üst kısımda bir sıra saçak ve saçağın üzerinde bir sıra daha duvar örgüsü ile son bulmuştur.

Tavlusun Karagöz (Mezarlık) Çeşmesi - 2021 (E. G. Baldık)

Tavlusun Karagöz (Mezarlık) Çeşmesi cephe ve planı (Çizim: Şerife Tali)

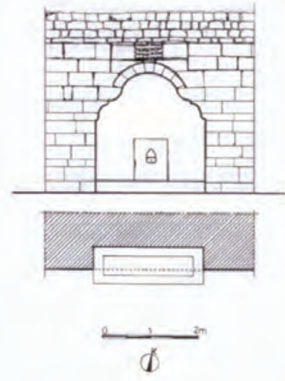
Kaynakça: Şerife Tali, «Kayseri / Tavlusun Köyü'nde Bulunan Köprü ve Çeşmeler», *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VII, 2014, S. 34, s. 528-529; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 675.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

TAVLUSUN MEYDAN ÇEŞMESİ

Tavlusun* Mahallesi'nde bulunan çeşme, günümüzde kullanılmamaktadır. Çeşme kemeri üzerinde bulunan kitabeye göre H 1264 (M 1847) yılında Hacı Hasan Ağa tarafından inşa ettirilmiştir. Çeşmede malzeme olarak düzgün kesme ve kaba yonu taş kullanılmıştır. Kitabesi mermerdir. Kayseri'deki en ilginç çeşmelerden birisi de bu çeşmedir.

Arkasındaki su deposunun ön yüzüne inşa edilen çeşmenin sepet kulpu kemeri, yanlardaki duvarlar üzerine oturmaktadır. Çeşme nişi içerisinde yer alan tek delikli ayna taşının hemen altında 2.33 x 1.05 m. ölçülerindeki beton yalak görülmektedir. Sepet kulpu kemerin kilit taşı üzerinde 0.59 x 0.36 m. ölçülerindeki dört satır inşa kitabesi yer almaktadır.

Tavlasun Meydan Çeşmesi cephe ve planı (Çizim: M. Denktaş)

Okunuşu:
Nûş iden ihvânda……………….

Oldu bu nûr üzre nûr didiler a'lâ ve ednâ
Di hisâb-ı dâ' ü atşân ile târîhi
Gel Hüseyn ile Hasan aşkına iç mâ-i tahûr
Sâhibü'l-hayrât Hâcı Hasan 1264
(M 1847)

Tavlasun Meydan Çeşmesi kitabesi (M. Denktaş)

Sade olan çeşmede süsleme olarak sepet kulpu kemer ile ayna taşı üzerindeki basit şekillendirmelerden bahsedilebilir.

Üzerindeki kitabeye göre H 1264 (M 1847) yılında inşa edilen çeşme daha sonraki tarihlerde onarılmıştır. Bu onarımlar sırasında çeşmenin yıkılan üst duvarı, moloz taşlarla yeniden örülmüştür. Ayrıca beton yalak da 1974 yılında yapılan onarımlar esnasında çeşmeye ilave edilmiştir.

Bu çeşmenin diğer çeşmelerden farklı olan bir özelliği daha vardır. Çeşmenin yaklaşık 25-30 m doğusunda büyük bir sarnıcı bulunmakta olup bu sarnıçtaki su, kanallarla çeşmenin su deposuna akıtılmakta ve su deposu dolduğunda sarnıçtan suyun akmasını sağlayan borunun ağzı kapatılmaktaymış. Bu sarnıç, 1970'li yıllarda yıkılmıştır.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*; Sarnıcın yıkılış tarihi hakkında kaynak kişi: Hasan Durmaz (54) Temmuz 1992.

MUSTAFA DENKTAŞ

Tavlasun Meydan Çeşmesi (Özbek - Arslan, KTKVE)

TAVLUSUN MEZARLIK KÖPRÜSÜ

"Tavlusun Yukarı Köprüsü" olarak da bilinen yapı, Melikgazi ilçesi Tavlusun Mahallesi'nde, Tavlusun Mezarlığı girişinde yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan yapı, günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir. Köprü üzerinde inşa ya da onarım kitabesi bulunmamaktadır. Düzgün kesme taştan inşa edilen ve yaklaşık olarak uzunluğu 19 m, genişliği 7 m olan yapı, düz köprüler grubuna girmekte olup iki gözlüdür. Kemer gözlerinin her ikisi de yuvarlak kemerli olup kemer açıklıkları yaklaşık 4 m'dir. Köprünün hem memba hem de mansap tarafındaki kemer gözleri arasın-

da yer alan birer selyaran, kemer başlangıç seviyesine kadar yükselmektedir. Yapının, 1835 tarihli Kayseri depreminden sonra Tavlusun Yukarı Mahalle olarak adlandırılan bölgede gerçekleşen imar faaliyetlerine paralel olarak 1900-1910 yılları arasında inşa edildiği belirtilmektedir.

Kaynakça: Hüseyin Cömert, *Tavlusun,* Kocasinan Belediyesi Yayınları, Kayseri 2007, s. 104, 105; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 689; Salih Murat Gürbüz, "Kayseri Taş Köprüleri", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2012, s. 30, 65.

ZEYNEP AYTEKİN

Tavlusun Mezarlık Köprüsü, memba tarafı, doğudan görünüş - 2021 (Z. Aytekin)

TAVLUSUN MISTIK CAMİİ

Cami, Melikgazi ilçesi Tavlusun Mahallesi Zomba Kavuk Caddesi üzerinde yer almaktadır. Günümüzde harap bir vaziyette olan cami, ibadete kapalı olup örtüsü kısmen çöktüğü için yapıya girilememektedir. Üzerinde yer alan kitabeye göre cami, 1830 yılında Abdullah Efendi ile ortağı Taşçı Davud Ağa tarafından inşa ettirilmiştir. Kaba yonu ve kesme taş malzemeden inşa edilen yapının kuzey cephesi sağır bırakılmış olup batı cephesinde bir, güney cephesinde iki pencere yer almaktadır. Doğu cephenin kuzey ucu ise batıya doğru pahlanmış olup üzerine camiye girişin sağlandığı kapı açıklığı yerleştirilmiştir. Yapının güney cephesine, beyaz mermer üzerine celi-sülüs hatla dört satır hâlinde işlenmiş kitabe yerleştirilmiştir. Kitabe metni:

Ziyâret ehl-i irfâna bunun gibi mescid olmaz
Gelüp her yevm namaz kılan bildik Hak'tan baîd olmaz
Sâhibü'l-hayrât el-Hacı Abdullah Efendi'yle ve şerîki
Taşçı es-Seyyid Dâvûd Ağa hayratlarıdır.
Gurre-i (1) Rebîü'l-âhir fî sene 1246.

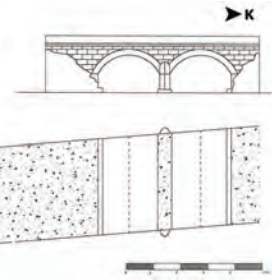
Açıklaması

İlim sahibine bunun gibi mescit olmaz.
Her vakit gelip namaz kılan Allah'tan uzak kalmaz.
(Bu mescit) Hayır sahibi Hacı Abdullah Efendi ile ortağı Taşçı es-Seyyid Davud Ağa tarafından yaptırılmıştır. 19 Eylül 1830.

Harime giriş, doğu cephenin kuzey ucundaki yuvarlak kemerli kapı ile sağlanmaktadır. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plan arz eden harimin üzeri, doğu-batı doğrultusunda beden duvarları üzerine atılmış ahşap kirişlemeli düz toprak damla örtülmüştür ancak günümüzde çökmüş vaziyettedir. Güney cephenin ortasında, yuvarlak kemerle kuşatılmış yarım daire planlı mihrap nişi yer almaktadır. Mihrabın batısına sade ahşap minber yerleştirilmiştir. Harimin kuzeyi boyunca alt kısmı dolap şeklinde düzenlenmiş mahfil uzanmaktadır.

Kaynakça: Özbek - Arslan, *KTKVE*, C. I, Kayseri 2008, s. 252-254.

REMZİ AYDIN

Tavlusun Mezarlık Köprüsü, memba cephesi ve planı (Çizim: S. M. Gürbüz)

Tavlusun Mıstık Camii inşa kitabesi (R. Aydın)

Tavlusun Mıstık Camii genel görünümü (R. Aydın)

Tavlusun Namazgâhı (M. Ökçesiz)

TAVLUSUN NAMAZGÂH

Tavlusun Mahallesi Hızıroğlu Caddesi'nde bulunan namazgâhın banisi, mimarı ve inşa tarihi bilinmemektedir. Ayrıca hakkında bilgi ve belge bulunmamaktadır.

Genel anlamda "namazgâh" tabiri, yol kenarlarında yolcular için yapılan üstü açık mescitler için kullanılmakla birlikte meskûn alanlarda camilerin yetersiz kaldığı zamanlarda bayram, cuma ve cenaze namazlarının kılınması için düzenlenen, etrafı çevrili mekânlardır.

Eğimli bir alanın, güney tarafına örülen bir duvarla düzeltilerek bir platform hâline dönüştürülen namazgâhtan günümüze sadece köşk minaresi kalmıştır. Doğu-batı doğrultusundaki dikdörtgen bir alanın etrafı, yerden yaklaşık 30 cm yüksekliğinde duvarla çevrilmiştir.

Namazgâh alanının güney doğu köşesinde yer alan minare, kesme taş malzemeden inşa edilmiş olup yaklaşık 3 metre yüksekliğindedir. Minarenin kaidesi, 1.22x1.45 m ebatlarında olup kare forma sahip sütun kaideleri korkuluk taşlarıyla birbirine bağlanmaktadır.

Kaidesinin üzeri köşelerinden pahlanarak gövdeleri sekizgene dönüştürülmüş olan dört adet sütunun sütun başlıkları da sütun kaidelerinde olduğu üzere kare formda ve oldukça sadedir.

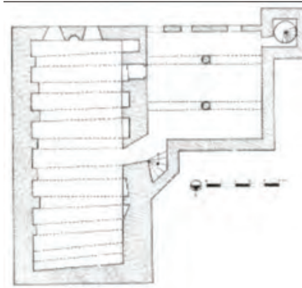
Minaredeki, yuvarlak formlu kemer açıklığı, yaklaşık 0.435 m kemer taşı, 0.42 m yüksekliğinde, 1.05 m genişliğindedir.

Yekpare taş olan sütunların başlık bölümleri üzerine kemer, onun üzerine de dışarı doğru çıkıntı yapan içi kubbeli çatı oturtulmuştur. Altıgen bir peteğe sahiptir. Minare altıgen piramidal bir külaha sahiptir. Konik olarak yükselen külahın üst kısmı eksiktir.

Minare çatısı kademeli bir tabladan oluşmaktadır. Tabla, minare gövdesinden dışa taşıntılıdır.

Kare bir formda bir kaide üzerinde yükselen külah, altıgen külahlıdır. Külahın ortasında ve üst kısmında dört yönden pencereler açılmıştır.

CELİL ARSLAN

Tavlusun Orta Mahalle Camii planı (Çizim: Y. Özbek)

TAVLUSUN ORTA MAHALLE CAMİİ

Yapı, Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nde Sadrazam Halil Paşa Caddesi üzerinde yer almaktadır. Cami, kuzeyindeki ana kayaya dayanmış olarak doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir alan üzerinde kurulmuştur. Caminin üst katına, üzerinde yer alan Latin harfli kitabeye göre 1909 yılında bir mektep inşa edilmiştir. Üzerinde kitabe yer almayan caminin inşa tarihi ve banisi bilinmemektedir. İki birimden meydana gelen caminin doğu, batı ve kuzey cepheleri sağır tutulmuştur. Doğu cepheye sonradan bir istinat duvarı ilave edilmiştir. Güneybatı köşede ise girişi içeriden sağlanan iki şerefeli minare yer almaktadır. Caminin güney cephesinin ortasında bulunan giriş açıklığının üzerine dikdörtgen formlu küçük bir pencere, iki yanına ise dikdörtgen formlu ikişer pencere yerleştirilmiştir. Güney cephenin ortasında yer alan düz lentolu kapıdan caminin ilk bölümüne geçilmektedir. Yaklaşık kare planlı ilk

Tavlusun Orta Mahalle Camii hariminden genel görünüş (Y. Özbek)

bölüm, bir nevi son cemaat mahalli işlevi görmekte olup ahşap örtüyü duvarlara ve ortadaki iki sütuna doğu-batı doğrultuda atılmış sivri kemerler taşımaktadır. Ortadaki iki sütun, mekânı üç sahna bölmektedir. Mekânın güneybatı köşesinde minareye geçit veren kapı açıklığı yer almaktadır.
Caminin harimine mekânın kuzeydoğu köşesinde yer alan giriş açıklığı ile ulaşılmaktadır. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planlı harimin sonradan kaplanmış ahşap kirişlemeli düz dam örtüsünü doğu-batı doğrultuda atılmış sekiz sivri kemer taşımaktadır. Harim, ikisi güneyde dış cepheye, ikisi batıda ilk bölüme açılan dört pencere ile aydınlatılmaktadır. Güney cephenin ortasında üzeri sonradan mermerle kaplanmış mihrap nişi yer almaktadır. Mihrabın batısındaki ahşap minber de sonradan ilave edilmiş olup orijinal değildir. Harimin kuzeyinde doğu-batı doğrultuda uzanan mahfil yer almaktadır. Mahfile çıkış, harim giriş açıklığının kuzeyinde yer alan merdiven vasıtasıyla harimden bağımsız olarak sağlanmaktadır. Cami, bezeme açısından oldukça sade bir görünüm arz etmektedir. Süsleme olarak değerlendirilebilecek unsurlar, minare üzerinde görülmektedir. Üstteki şerefede, korkuluktaki ajur oymalar ile şerefe altlığındaki profilli konsollar, bezeyici unsurlardır. Madenî korkulukla çevrelenmiş alttaki şerefenin altlığında, bir küre bir konsol şeklinde tekrar eden taş süslemenin etkisi siyah-kırmızı almaşıklığı ile daha da artırılmıştır.

Kaynakça: Özbek - Arslan, *KTKVE*, C. I, Kayseri 2008, s. 139-142.

REMZİ AYDIN

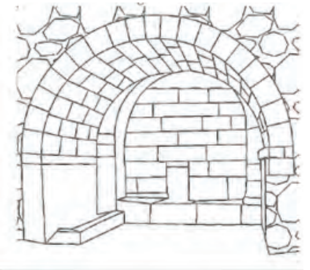
TAVLUSUN ORTA MAHALLE ÇEŞMESİ

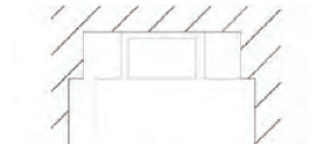
Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi Orta Camii batısında yer almaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmadığından, kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak 17. yüzyılda inşa edilen ve 1909 yılında üst katına bir okul eklenen cami ile aynı dönemde inşa edildiği düşünülmektedir.

Tavlusun Orta Mahalle Çeşmesi - 2021 (E. G. Baldık)

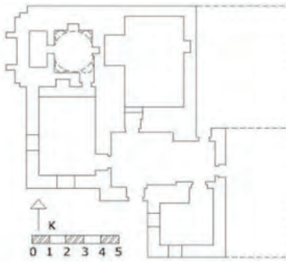
Günümüzde ayakta kalabilmiş ancak fonksiyonunu yitirmiş durumda olan Orta Mahalle Çeşmesi, doğu-batı doğrultuda uzanmakta olup kuzeyinde su deposu bulunmaktadır. Orijinalde tek kemerli bağımsız bir çeşme olarak inşa edilen eser, günümüzde eyvanlı çeşme olarak varlığını sürdürmektedir. Çeşmenin önünde yer alan ve orijinal kemer örüntüsünün bir kısmını kapatacak şekilde yerleştirilen tonozlu eyvan, 1909 yılında caminin üst katına inşa edilen okulla birlikte tasarlanarak eklenmiş olmalıdır. Eyvanı ile birlikte doğu ve batısındaki yığma duvarlara yaslandırılmış çeşme, tamamen kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Dikey dikdörtgen prizmal gövdeli ve yuvarlak kemerli eser, tek cepheli olup güneyde sonradan eklenen yuvarlak kemerli eyvanın kuzeyinde bulunmaktadır. Orijinal çeşme nişi, yanlarda yığma ayaklara oturan sade bir yuvarlak kemer ve kemerin içerisinde günümüzde yerinden sökülmüş yekpare ayna taşına sahiptir. Ayna taşının ortasında tek lülesi bulunan çeşmenin lüle altında bulunan taş yalağı muhtemelen orijinal olup eyvanın batısındaki yalak orijinal değildir. Çeşme nişinin üst kısmında, hafif batıya kaydırılmış şekilde tasarlanmış bir tahliye çörteni bulunmaktadır. Büyük oranda eyvanın arkasında kalan çeşme kemeri, açıkta kalan kısımlarından anlaşıldığı üzere sade olarak tasarlanmış olup herhangi bir bezeme unsuruna rastlanılmamıştır.

Tavlusun Orta Mahalle Çeşmesi cephe ve planı (Çizim: Şerife Tali)

Tavlusun Osman Çetin Evi ve Hamamı genel görünüş (C. Arslan)

Tavlusun Osman Çetin Evi ve Konak Hamamı planı (Çizim: C. Arslan)

Kaynakça: Şerife Tali, «Kayseri / Tavlusun Köyü'nde Bulunan Köprü ve Çeşmeler», *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VII, 2014, S. 34, s. 527-528; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 558.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

TAVLUSUN OSMAN ÇETİN KONAĞI HAMAMI

Hamam, Melikgazi ilçesi Tavlusun Mahallesi Yukarı Mahalle'de, Osman Çetin'e ait evin kuzeybatısındaki odanın kuzey yönde bitişiğinde bulunmaktadır.

Osman Çetin'e ait ev, eğimli bir arazinin düzeltilmesiyle oluşturulan düz bir alana yapılmıştır. Ev, zaman içerisinde orijinal planını kaybetmiştir. Hâlihazır planı itibarıyla iç sofalı düzenlemeye sahiptir Yapılan değişikliklerle düz toprak damlı küçük bir ev hâline dönüştürülmüştür.

Evin batı yöndeki dikdörtgen biçimli odasının kuzey doğusundaki pencere boyutlarındaki bir açıklıktan konak hamamına geçilmektedir. Bu geçiş, kapı açıklığı olarak düzenlenmişken sonradan bu şekli aldığı anlaşılmaktadır. Hamam yaklaşık 2.20 m ölçülerinde, tek kare mekândan oluşmaktadır.

Bu kare mekânın üzeri tromplarla geçilmiş bir kubbeyle örtülmüştür. Köşelerde tromplarla geçilen kubbe, küçük boyutlu moloz taşla yapılmıştır.

Kubbe eteğinde külhanla ilişkili tüteklikleri görmek mümkündür. Kubbede dairesel biçimli beş adet ışık gözü bulunmaktadır. Hamamın kuzey ve doğu duvarlarında birer küçük niş yer almaktadır. Batı duvarda külhan ve su deposuyla irtibatını sağlayan küçük bir pencere ve bu pencerenin altında, bezemeli mermer bir ayna taşı dikkati çekmektedir. Yapının içerisi horasan harcı ile kaplanmıştır. Yer yer dökülen sıva bloklarının altında sıvayı tutturmak için yerleştirilen çıkıntılar dikkat çekicidir.

Evin batı cephesinin güney ucunda hamamın külhanı bulunmaktadır. Esasen hamam bu cephede, yapı kütlesinden çıkıntı yapmaktadır. Yapının güney duvarının devamı niteliğinde ve su deposunun altına rastlayan yerde bulunan külhanı, yuvarlak kemer açıklığı şeklinde biçimlendirilmiştir

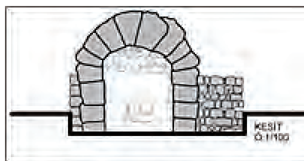
Ev ve hamam, harabe hâlinde olup kullanılmamaktadır. Hamamda kayda değer süsleme yoktur. Genel olarak hamamın inşasında kaba yonu ve moloz taş kullanılmıştır.

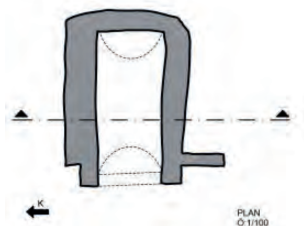
CELİL ARSLAN

TAVLUSUN ROMA MEZARI

Melikgazi ilçesi, Tavlusun Mahallesi'nin kuzeyinde bulunan yapı, Rum (Agios Basileos) Kilisesinin güney batısındaki alanda, özel mülkiyet içinde bahçe duvarları arasında yer almaktadır.

Mezara, batıdaki açıklıktan giriş sağlanmaktadır. Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı olan yapı, tonozlu bir mezardır. Üzeri beşik tonozla örtülüdür. Dıştan

Roma Mezarı kesiti (Çizim: D. Güneri, F. Arıkan)

Roma Mezarı planı (Çizim: D. Güneri, F. Arıkan)

Roma Mezarı genel görünüşü (D. Güneri)

da tonoz belirgindir. Tonozun dıştan belirgin olması, erken dönem özellikleri arasında yer almaktadır. Kesme taştan yapılan yapının yazıtı yoktur.

Tonozlu mezarlar, Anadolu'da Roma Dönemi'nde inşa edilen en yaygın mezar tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tip mezarların Anadolu'da daha çok Roma hâkimiyetinde ortaya çıktığı ve daha öncesinde Anadolu'da çok görülmediği ileri sürülmektedir. Dolayısıyla Anadolu'da inşa edilen çeşitli tipteki tonozlu mezar yapılarının Roma içerisinde değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Roma'nın doğduğu topraklara bakıldığında, bu tip mezarların tipik II. yüzyıl mezarları oldukları anlaşılmaktadır.

Kaynakça: Tonozlu mezar tipi için bkz. Mevlüt Eliüşük, Orta Dağlık Klikya Bölgesi Kıyı Kesimi Tonozlu Mezar Mimarisi, (Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2009, s. 86; Abuzer Kızıl, Karya Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları, (Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1999, s. 54; Alois Machatschek, "Die Grabtempelvon Dösene im Rauhen Kilikien", *Mansel' Armağan*, Türk Tarih Kurumu, 251– 261, Ankara 1974, s. 59; H. Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen Zur Archäeologie*, Wien 2004, s. 54; Özbek-Arslan, KTKVE, C. I, Kayseri 2008, s. 16-17.

DERYA GÜNERİ

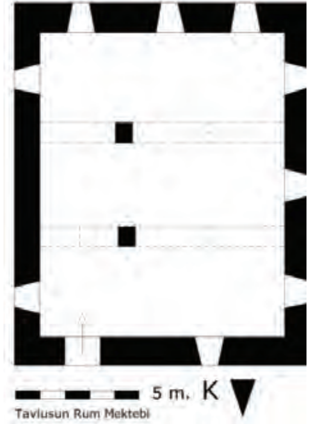
TAVLUSUN RUM MEKTEBİ

Köyde bulunan Rum kilisesinin güneyindeki avlu içine inşa edilen eser, kareye yakın dikdörtgen planda inşa edilmiştir. Kaba yonu taş malzemeyle inşa edilen eser, iki serbest ayak ve duvarlara doğu-batı doğrultuda atılmış, biri geniş, diğeri dar iki sıra kemerle üç yatay koridor şeklinde bir bölümlenmeye sahiptir. Yapının üst örtüsü tamamen yıkılmış ve zemininin kazılmasıyla hâlihazırda su havuzu olarak kullanılmaktadır. Esere, kuzey cephenin doğusuna kaydırılmış bir kapıdan girilmektedir. Güney ve batı duvarları üçer, doğu duvarı iki, kuzey duvarı tek pencereyle boşaltılmıştır. Üst örtüsünün ahşap tavanlı olduğu ve eserin XIX. yüzyılın son çeyreğinde inşa edilmiş olduğu kabul edilebilir.

YILDIRAY ÖZBEK

Tavlusun Rum Mektebi (Y. Özbek)

Tavlusun Rum Mektebi planı (Çizim: Y. Özbek)

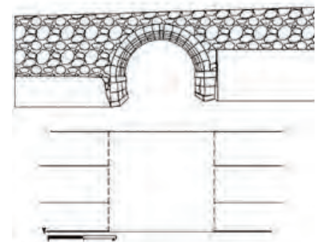
TAVLUSUN SU KEMERİ

Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nin batı girişindeki mezarlığın karşısında yer almaktadır. Eser üzerinde inşa tarihinin yazılı olduğu herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Ancak 19. yy. sonları, 20. yy. başlarında inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Doğu-batı doğrultuda moloz taş malzemeden inşa edilmiş uzunca bir su kanalı ile düzgün kesme taştan inşa edilmiş tek kemer gözüne sahip Tavlusun Su Kemeri, Zincidere mevkiinden Tavlusun'a su getirmek amacıyla tasarlanmıştır. Üzerinde günümüzde büyük oranda toprak ile dolmuş su taşıma kanalları yer alan su kemerinin, mezarlığın hemen karşısında genişçe bir kemer gözü bulunmaktadır. Düzgün kesme taş malzeme ile inşa edilen kemer gözü, yuvarlak formda olup oldukça geniş olduğundan beşik tonoz ile kapatılmış görüntüsü vermektedir. Günümüzde sağlam durumda olan an-

Tavlusun Su Kemeri - 2021 (E. G. Baldık)

Tavlusun Su Kemeri cephe ve planı (Çizim: Şerife Tali)

Tavlusun Su Kuyusu, kuyu ağzının görünüşü (Özbek - Arslan, KTKVE)

cak fonksiyonunu yitiren eser, herhangi bir bezeme unsuruna sahip değildir.

Kaynakça: Şerife Tali, «Kayseri / Tavlusun Köyü'nde Bulunan Köprü ve Çeşmeler», *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VII, 2014, S. 34, s. 533-534; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 695.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

TAVLUSUN SU KUYUSU

Tavlusun Mahallesi'nin Talas yönünden girişinde ve sağlam durumdadır (2006). İnşa tarihi XIX. yüzyıl sonu olarak tahmin edilmektedir. Eğimli bir arazinin kenarına, mevcut kayaya oyularak ve kuyunun üst kısmı düz olarak yapılmıştır. Üst kısımdaki arazinin kar ve yağmur suları akıtılarak bu kuyuya girişi sağlanacak şekilde inşa edilmiştir. Kuyunun üst kısmının düzenlemesi hem yağmur ve kar sularının toplanmasına ve aynı zamanda kuyu içerisindeki suyun alınabilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmiştir. İç kısmı yuvarlak bir görünümdedir. Batı yönde ağız kısmına yakın yerde tahliye şeklinde düzenlenmiş, belli seviyede su dolduktan sonra dışa akıtılması için yapılan bir bölüm bulunmaktadır Kuyunun ağız düzenlemesi, süs unsuru olarak görülebilir.

Kaynakça: Özbek - Arslan, *KTKVE*, s. 697.

YAYIN KURULU

TAVLUSUN SURP TOROS KİLİSESİ

Kilise, Agios Basileos Kilisesi'nin kuzeybatısında, eğimli bir alanda, güney ve doğu kısmını saran bir avlu içinde konumlandırılmıştır. Avlunun güneyindeki duvar kalıntıları, kaynaklarda adı geçen Mesrobyan Okuluna ya da papaz evine ait olmalıdır.

1872 yılı tapu kayıtlarında Aşağı Ermeni Mahallesi, Kilise Sokağı'nda olduğu belirtilen Ermeni kilisesinin bu yapı olduğu düşünülmektedir. Tavlusun'daki bir kiliseye ait 1835 tarihli onarım fermanı da bu yapı için çıkarılmış olmalıdır. Kilisenin yapım ya da onarımı ile ilgili başka bilgiye ulaşılamamış, 1907'de kapalıyken bir papaz bulununca tekrar ibadete açıldığı, 40 yıl önceye kadar sağlam kalabildiği ve bir görevlisi olduğu öğrenilen kilise artık kullanılmamakta ve tescil edildiği 1988'den itibaren onarılmayı beklemektedir.

Kilise, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiş dikdörtgen planlıdır ve doğu-batı doğrultusunda üç büyük kemerle desteklenen bir tonozla örtülmüştür. Güney ile doğu ve batı duvarlarındaki karşılıklı kiriş izleri, güneydeki girişten ilk kemere kadar olan kısımda galeri olduğuna dikkat çekmektedir. Büyük olasılıkla, avludan merdivenle galeriye çıkılıyor, galerinin altı ise narteks işlevi görüyordu.

Tek nefli naosun kuzeyinde, yarım daire planlı apsis yer alır. Apsisten, batısındaki protesise geçilmektedir. Naostan girilen ve apsisle doğrudan bağlantısı olmayan diakonikon ise birbirine açılan üç mekândan oluşmaktadır. Diakonikonun güneyindeki kapısı örülerek kapatıldığı için girilemeyen mekân, avluya bakan kapısı dolayısıyla şapel olmalıdır.

Son derece sade olan cephelerde üslup açısından fikir verebilecek tek ayrıntı, giriş düzenlemesinde göze çarpar. Kapı, iki yanındaki pilasterler ve üzerindeki kornişle neoklasik üslubun izlerini taşımaktadır. Kemerli kapının üzerinde, yazıları silinmiş dikdörtgen biçimli kitabe ve üstte çatı mahyasının güney ucunda çan kulesine ait kalıntılar bulunmaktadır. Genel olarak eklektisizmin hâkim olduğu yapıda duvar resimleri, içerideki ana bezeme unsurudur. Kemerler, tonozlar, giriş duvarı, apsis yarım kubbesi ve bema duvarı, barok-rokoko üslubundaki kalem işi bezemelerin yer aldığı yüzeylerdir. Bu yüzeylerde zemin rengi mavidir. Ayrıca

kırmızı, yaldızlı sarı ve yeşilin kullanıldığı, ışık-gölge etkisiyle motiflere derinlik verildiği görülmektedir.

Doğu, batı ve kuzey duvarlarını dolaşan silme, bezemeler için belirgin bir hat oluşturmaktadır. Sağır batı duvarının bu hat üzerindeki kısmına, karşısındaki pencereli duvara öykünerek kemerler çizilmiştir. Her iki duvarda da kemerlerin çevresi bitkisel motifli çerçevelerle süslenmiş (Prof. Dr. Renda, bu tür motiflerin Sultan II. Abdülhamit Dönemi'ne tarihlendirilebileceğini belirtmiştir.), bu çerçeveler yeşil ve mavi şeritlerle tekrar kuşatılmıştır. Tonozun, kemerlerle ayrılan bölümlerinin her birinde üstte liturjik eşya, sembol ve yazılar içeren madalyonlar yer almaktadır. Bema duvarının iki tarafında, bulutların üzerinde açık birer kitap taşıyan melek figürleri bulunur. Apsis kemer alnı, İncil'den alıntı yazılarla, kemer iç yüzü ise akant yapraklı bir bezeme şeridi ve koyu mavi üzerine sarıyla işlenmiş, iç içe geçmiş dairelerden oluşan bir diğer şeritle bezenmiştir. Apsis yarım kubbesi yedi dilime bölünerek renklendirilmiştir. Yarım kubbenin üst kısmında baba/oğul ve kutsal ruhu simgeleyen "göz"ün (Batıda yaygın olmasına karşın, Bizans kiliselerinde rastlanmayan bu motifin XIX. yüzyıl kiliselerinde sıkça görülmesi etkileşime bağlı teolojinin de değiştiğine işaret olarak görülmektedir.) işlendiği bir üçgen ve çevresinde sarı yaldızlı güneş motifi ve onu saran dairesel bordüre yaldızla yıldızlar işlenmiştir. Güney duvarı, tonozdan sarkıtılmış gibi duran barok üsluplu püsküllü perde motifiyle ve kapının iki yanındaki dikdörtgen panolarla bezenmiştir. Kemerlerin altındaki pilasterlerde yeşil üzerine sarı, kırmızı/kahverengi damarlı desende boya kalıntıları görülmektedir.

Pilasterlerden birinin üzerindeki alçı başlığın kırılmasıyla açığa çıkan masif taş başlık ve silmenin altında kalan duvarın kaba yonu örgüsü, üstteki kısımların 1835 tarihli onarımla yapıldığını düşündürmektedir. Yukarıda bahsedilen duvar resimleri ve bezemeler de aynı onarım sırasında yapılmış olmalıdır. Apsis örtüsünün tahrip edilmesiyle açığa çıkan akustik küpleri başka önemli yapısal ögelerdendir.

Tavlusun Surp Toros Kilisesi

Kaynakça: A. Alboyacıyan, *Badmootiun Hye Gesaria*, Cairo 1937; A. Safrastyan, *İstanbul Ermeni Patrikliği Tarafından Türkiye Adalet ve Mezahib Nezaretine Sunulmuş Ermeni Kiliseleri ve Manastırları Listeleri ve Takrirleri (1912-1913)*, Ecmiyadzin 1966; G. Sağır, "Kayseri İl Merkezindeki Surp Krikor Lusavoriç ve Surp Asdvadzadzin Ermeni Kiliseleri", (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), 2000; S. Pekak, "Bizans Sanatı Terminolojisi Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı I", *Sanat Tarihinde Terminoloji Sorunları Semineri I (Mimari ve Mimari Süsleme), 23-24 Kasım 2001,* Ankara 2005, s. 12-14.

ŞEYDA GÜNGÖR

Tavlusun Surp Toros Kilisesi içi (Ş. Güngör)

Tavlusun Yukarı Mahalle (Hamidiye) Camii hariminden genel görünüş (R. Aydın)

TAVLUSUN YUKARI MAHALLE (HAMİDİYE) CAMİİ

Yapı, Melikgazi ilçesine bağlı Tavlusun Mahallesi'nin yukarı kesiminde Kadı Ahmet Efendi Sokak üzerinde bulunmaktadır. İlk inşa tarihi bilinmeyen yapıdan, *1872 Tarihli Vergi Kayıt Defteri*'nde, "Yukarı İslam Mahallesi, Kayaharmanı Sokağı, Yukarı Mahalle Cami-i Şerifi" adıyla bahsedilmektedir. Bu bilgiden hareketle yapının, bahsi geçen tarih öncesinde var olduğu anlaşılmaktadır. Üzerinde yer alan kitabeden, 1893-1894 tarihlerinde tamir edildiği öğrenilen cami, meyilli bir alan üzerine kurulduğundan yüksek bir görünüm arz etmektedir. Kuzey-güney doğrultuda kareye yakın dikdörtgen planlı bir harim ve kuzeyindeki son cemaat mahallinden meydana gelen caminin harimini sekizgen yüksek bir kasnak üzerine oturan kubbe, son cemaat yerini ise düz dam örtü kapatmaktadır. Yapının doğu ve güney cephesinde ikişer, batı cephesinde biri üstte üçü altta dört ve kuzey cephede bir olmak üzere dikdörtgen formlu toplam dokuz, kubbe kasnağında ise yuvarlak kemerli sekiz pencere yer almaktadır. Harimin kuzeyinde doğu-batı doğrultuda dikdörtgen formda uzanan son cemaat yerinin doğu cephedeki taşıntısı üzerinde sonradan ilave edilmiş minare yer almaktadır. Son cemaat yerine girişin sağlandığı doğu cephesinde mermer üzerine, şair İzzet'in manzumesi celi-talik hatla yedi satır hâlinde işlenmiş tamir kitabesi yerleştirilmiştir. Okunuşu:

Hacı Cafer Ağa olmuştu bunda bânî-i evvel
Olurmuş böyle hayrâtı seven evvel misâfirde
Binâsı muktezâ-yı belde idi sakfı da ahşâb
Harâba müşrif olurdu li-hâzâ ikide bir de
Ahâlî istediler kim müşeyyed kılalar bünyân
Velî bu matlaba köylüde kudret yoktu hâzırda
Hüdâ yardım ide (Abdülhamîd-i Sânî)nin füzunter eyleye ömrün
Okuna ta-be-mahşer bu duâ sahn-ı menâbirde
O şâhın eyledi ihsânı tevsî'an bunu tecdîd
Dürûda mazhar oldu nezd-i Rabb-i Hayy ü Kādirde
Kılüb-ı mü'minîn vecd-âver oldu secde itdikçe
Uyandı nûr-ı îmân kalb-i etfal ü ekâbirde
Didi târîhin Ateşzâde İzzet lafzen ü ma'nen
Şeref saldı bu câmi' Tavlusun'a üç yüz on birde 1311.

Anlamı

Binayı (camiyi) ilk yaptıran Hacı Cafer Ağa idi, bunun gibi hayır işlerini sevenler seferde de önde olurmuş.
Binası beldeye yetecek kadar tavanı da ahşaptı, bu yüzden sık sık bozulmaya yüz tutardı.
Halk, binayı sağlamlaştırmak istedi lakin bunu yapmak için güçleri yoktu.
Allah yardım edenin (II. Abdülhamid)

Tavlusun Yukarı Mahalle (Hamidiye) Camii giriş kapısı üzerinde yer alan onarım kitabesi (R. Aydın)

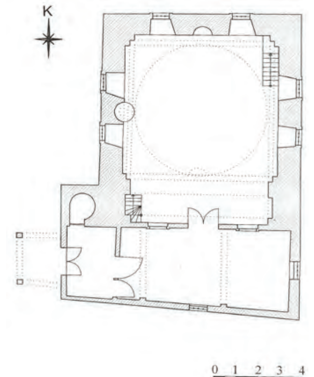
ömrünü pek uzun eylesin, kıyamet gününde meydanda ona bu dua okunsun.
O padişah (bu camiyi) genişletti ve yeniledi, diri ve kudretli Allah katında dualara nail oldu.
İnananlar secde ettikçe ilahi aşka geldiler, çocukların ve büyüklerin kalbinde iman ışığı uyandı
Ateşzade İzzet, sözle ve manayla tarihini söyledi, bu cami Tavlusun'u üç yüz on bir senesinde şereflendirdi. 1893–1894.

Son cemaat yerinin güney cephesindeki yuvarlak kemerli giriş açıklığı ile ulaşılan caminin kare planlı harimi, kuzey yöne eklenen mahfil ile genişletilerek dikdörtgen planlı hâle dönüştürülmüştür. Sivri formlu dört kemer üzerine yerleştirilmiş sekizgen kasnak üzerinde yükselen kubbe, harimi örtmektedir. Dış cephede dikdörtgen form arz eden pencereler, harimde yuvarlak kemerli form göstermektedir. Harim giriş açıklığı ile aynı aksta, güney cephenin ortasında, caminin yarım daire nişli, üzeri yuvarlak kemerle örtülmüş mihrabı yer almaktadır. Mihrabın nişini, Batılılaşma döneminde sıkça rastlanan kalem işi tekniğinde uygulanmış perde ve kandil kompozisyonu bezemektedir. Benzer kompozisyon düzeni, doğu cephe duvarı içerisindeki yarım daire formdaki önü demir korkulukla çevrelenen vaaz kürsünün nişinde de görülmektedir. Batı cephede, doğu cephedeki vaaz kürsüsünün kendisi ile içerisindeki süsleme kompozisyonları kalem işi tekniğinde tasvir edilmiştir. Kalem işi süslemeler pencere üstlerinde de görülürken aynı teknikle işlenen yazılar, pandantifler ile duvar yüzeylerini doldurmaktadır. Mihrabın batısında yer alan ahşap minber, sade bir bezemeye sahiptir. Harimin kuzey cephesini ise boydan boya mahfil kaplamaktadır.

Onarım kitabesi, mevcut yapıdan önceki ilk caminin Hacı Cafer Ağa adında biri tarafından köy halkını içine alabilecek kapasitede, ahşap örtülü olarak inşa edildiğini ve bu sebeple sürekli tamire muhtaç kaldığını bildirmektedir. Devamlı onarıma ihtiyaç duyan eski cami, 1893-1894 yıllarında genişletilerek yeniden inşa edilmiştir. Onarım kitabesinin dördüncü satırının baş kısmında bir değişiklik yapıldığı hem hat üslubundan hem de üzerindeki izlerden anlaşılmaktadır. 20 Mart 2013 tarihinde görüştüğümüz 1933 Tavlusun doğumlu İbrahim Şehirli, kitabenin bu kısmının "Hüda Abdülhamid-i Sânî'nin füzunter eyleye ömrün" şeklinde olduğunu büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Sözlü ifadeyi destekleyecek bilgi, Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 25. yıldönümü vesilesiyle 1900 yılına kadar gerçekleştirdiği ve gerçekleşmesine katkı sunduğu faaliyetleri konu alan *Tebriknâme-i Millî* adlı albümde yer almaktadır. Sultanın camiye verdiği katkı albümde "Kayseriyye sancağında Tavlusun karyesinde tevsian ve müceddeden inşa olunan cami-i şerif" şeklinde zikredilmiştir. Sözlü ve yazılı bilgilerin birbirini doğrulaması, Sultan II. Abdülhamid'in, caminin banisi olduğunu ortaya koymaktadır. Kitabede kullanılan "şah" ifadesinin padişahlar için kullanılması da bu durumu pekiştiren bir diğer bilgidir.

Tavlusun Yukarı Mahalle (Hamidiye) Camii güneybatı cephe genel görünüşü (R. Aydın)

Kaynakça: Hüseyin Cömert, *Tavlusun*, Kayseri 2006, s. 94; Özbek - Arslan, *KTKVE*, C. I, Kayseri 2008, s. 231-235; Mehmet Çayırdağ, *Kayseri Tarihi Araştırmaları*, Kayseri 2001, s. 342-43; Ayşe Nur Kaya Demir, II. Abdülhamit Dönemi Kayseri Yapıları, (Erciyes Üniversitesi Sosyal

Tavlusun Yukarı Mahalle (Hamidiye) Camii planı (Çizim: A. N. Kaya Demir)

Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2006, s. 56-58; *Tebriknâme-i Millî*, Tahir Bey Matbaası, İstanbul 1901, s. 24; Remzi Aydın, Osmanlı İmparatorluğu'nda Onarım Faaliyetleri Kayseri Örneği, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 69-72.

REMZİ AYDIN

Tavlusunlu Dr. Mustafa Hilmi Bey (Çalışkan, Kayseri Belediyesi)

TAVLUSUNLU DOKTOR MUSTAFA HİLMİ BEY

Belediye Başkanı (Kayseri/Tavlusun, H 21 Safer 1276/ M 19 Eylül 1859 - Kayseri/ Tavlusun, R 31 Mart 1333/M 31 Mart 1917). Kayseri Belediye Başkanı Tavlusunlu Mehmet Ali Efendi'nin ölümünden sonra Sultan 2. Abdülhamid, "Mehmet Ali Efendi'nin kimi kimsesi var mı?" diye araştırılmasını istemiştir. Mehmet Ali Efendi'nin oğlu, Tavlusunlu Dr. Mustafa Hilmi Bey'in varlığından haberdar edilince Kayseri belediye başkanlığına bizzat padişah iradesiyle tayin olunmuştur.

Doktor Başkan Mustafa Hilmi Bey, babasından devraldığı Kayseri Belediye Başkanlığı görevini beş yıl boyunca yürütmüş (1901-1906), onun başkanlığı döneminde Kayseri Belediyesinde hem teşkilatlanma hem de belediye bütçesinin gelişimi açısından önemli gelişmeler sağlanmıştır. Kayseri Belediyesine ait temizlik, zabıta ve tulumbacı denilen itfaiye teşkilatlarının ilk oluşumu bu dönemdedir. Belediye başkanlığı sonrasında Kayseri ve Sivas'ta doktor olarak görev yaptı. Tifüs hastalığından vefat etti. Mezarı, Kayseri'de bugün merkez mahalle durumundaki Tavlusun'dadır.

Kaynakça: Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 47; Şükrü Öztürk, Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923 – 1946), Kayseri 2005, s. 28 (Yüksek Lisans Tezi); Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 435; https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

TAVLUSUNLU HALİL PAŞA bk. HALİL PAŞA

Tavlusunlu Mehmed Ali Efendi (Çalışkan, Kayseri Belediyesi)

TAVLUSUNLU MEHMET ALİ EFENDİ

Belediye Başkanı, hattat ve nakkaş (Kayseri/Tavlusun, H 1252/M 1836 - İstanbul, R 1316/M 1901). Kayseri Belediye başkanlığına, ilk başkan olan Mollaoğlu Mustafa Ağa'dan sonra Sultan II. Abdülhamid'in iradesiyle 12 Ocak 1881 yılında Tavlusunlu Mehmet Ali Efendi tayin olundu. Yirmi yıl boyunca yani 1901 yılına kadar görev yapan Tavlusunlu Mehmet Ali Efendi, hattat ve nakkaş olarak İstanbul'da birçok cami ve sarayın tezyininde (süsleme) görev aldı. Bu sırada güzel sanatlara olan düşkünlüğü ile tanınan Şehzade II. Abdülhamid ile tanışan Mehmet Ali Efendi ile müstakbel padişahın dostluğu, ömürleri boyunca devam etti. Şehzade II. Abdülhamid padişah olunca Mehmet Ali Efendi'ye bir isteği olup olmadığını sormuş ve bu şekilde kendisinin talebiyle padişah tarafından Kayseri belediye başkanlığına tayin edilmiştir. Başkanlığı döneminde günümüzdeki Cumhuriyet Meydanı'nın olduğu bölgeye büyük bir Millet Bahçesi yaptıran başkan, parkın bir bölümüne iki katlı kıraathane inşa ettirmiştir. Bu binanın altına bir eczane ve lokanta açtırıp binanın bir bölümünün de belediye oteli olarak işletilmesini sağladı. Kayseri'nin iki mühim tarihî ibadethanesi olan Hunat Camii* ve Hacı Kılıç Camii* minarelerinin de inşa edilmesini sağladı.

1316 Rumi yılında (M 1901) padişahın arzusu ile Sürre Alayı ile birlikte Kâbe'ye gitmek üzere İstanbul'a gitmiş ancak burada hastalanarak vefat etmiştir. Kabri, İstanbul'da Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

Kaynakça: Erkiletlioğlu, *Osmanlı Kayseri,* s. 191; Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 44-45; Şükrü Öztürk, Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923 – 1946), Kayseri 2005, s. 28 (Yüksek Lisans Tezi); ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

TAVUKÇU MAHALLESİ

Tarihî Geçmişi

Tavukçular Mahallesi olarak bilinen mahalleyle ilgili ilk kayıt, *1500 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Tavukçı tâbi'-i Boyacı Kapusı" şeklindedir. Mahallede 16 Müslüman hane ikamet etmekte olup toplam 32 kişi nüfus vardı. 1520 tarihinde mahal-

lede 14 hane 6 mücerret (bekâr/yalnız) nüfus ikamet etmekteydi. 1570 tarihinde mahalle, "Mahalle-i Mescid-i Tavukçu" adıyla kaydedilmiş olup 19 hane nüfus ikamet etmekteydi. *1584 Tarihli Defter*'e göre 19 hane nüfus meskûndu.

Müslüman nüfusla meskûn olan mahalleye XVII. yüzyıldan itibaren gayrimüslim de iskân edilmeye başlanmıştır. *1642 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Tavukçu maa Sayeci" şeklinde gayrimüslim nüfusun meskûn olduğu "Sayeci" Mahallesi'yle birlikte kaydedilmeye başlanması ilginçtir. Bunların avarız sayımları birlikte yapılmıştır. Bu dönemde mahallede dört Müslüman hane varken 200 gayrimüslim kişi meskûndu. *1648 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre mahallede 26 hane gayrimüslim nüfus ikamet etmekteydi. *1691 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre "Mahalle-i Tavukçu" adıyla müstakil kaydedilen mahallede 60 nefer gayrimüslim nüfus vardı. Artık XVII. yüzyılın sonlarına gelindiğinde mahallede meskûn halkın tamamının Ermenilerden ibaret olduğu, avarız ve cizye kayıtlarından tespit edilmektedir.

1832 tarihli kayıtlara göre Tavukçu Mahallesi, Kayseri'deki Ermenilerin yaşadığı en büyük yerleşim yerlerinden birisiydi. Mahallede 81 hane meskûnken 1844'te 105 haneye yükselmiştir. 1848 yılında Tavukçu Mahallesi'ndeki nüfusun bir kısmının başka mahallelere göç ettiği ve hane sayısının 90 olduğu görülmektedir. 1870'li yıllarda mahallede "Büyükçeşme", "Gümüşoğlu", "Güllük" ve "Hamam" Sokakları mevcut olup mahallede 27 hane ikamet etmekteydi.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 5a; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 3; TKG. TTd. 136, vr. 32b; MAD. 7063, s. 19; MAD.d. 3659, s. 48; MAD.d. 5856, s. 8-9; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 40; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 153; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 143; Çayırdağ, *KTA*, s. 230-231, 371-373.

MEHMET İNBAŞI

E. Naumann'ın kitabındaki Tavukçu Mahallesi'nde, içinde misafir kaldığı konağın da bulunduğu konakların gravürü - 1890 (Çizim: H. Nisye)

Görüntülendiği tarihte Şehit Nazım Bey Mahallesi (Tavukçu Mahallesi) Bayram Sokak üzerinde sıra evler-1999 (Ş. Karatepe Arşivi)

Günümüzde Tacettin Veli Mahallesi (Tavukçu Mahallesi) tarihî yapıların restorasyonu sonrası - 2021

Günümüzde Tacettin Veli Mahallesi (eski adıyla Tavukçu) Mahallesi

Kayseri Büyükşehir Belediyesince 2005 yılında başlatılan Tavukçu Mahallesi kentsel sit alanı (10.09 ha) içerisinde bulunan tarihî yapıların restorasyonu devam etmektedir. Böylece, bu tarihî ve geleneksel Kayseri mahallesini yeniden canlandırarak tarihî mirasa sahip çıkmak amaçlanmaktadır. Bu süreç, etaplar hâlinde çalışmalarla gerçekleştirilmektedir.

İlk aşamada yedi adet konutun restorasyonunun tamamlanması ve kullanılmaya başlanılması ile atıl ve harap durumda olan mahalle içerisindeki canlılığın yeniden sağlanmasına çalışılmıştır.

İkinci etap olarak Setenönü Hamamı'nın restorasyonu yapılarak yapı, sergi alanı olarak kullanılır hâle getirilmiştir.

İkinci aşamada ise 266 ada da kentsel tasarım projesi hazırlatılarak uygulama çalışmaları tamamlanmıştır. Kentsel sit alanında yer alan 16 adet konut ve bir hamam restorasyonu yapılarak yapılar işlevlendirilmiştir. Altı adet konut yapısında restorasyon çalışmaları devam etmektedir

Kentsel tasarım alanında projelendirilen açık ve kapalı alanlar üç bölümde değerlendirilmiştir.

1-Geleneksel Kayseri Mahalle Çarşısı: Bakkal, manav, kasap, esnaf lokantası, kıraathane, pastane, şarküteri, berber gibi birimlerden oluşmaktadır.

2-Şenlik Meydanı: Setenönü Hamamı ile restore edilmiş yapıları görsel ve işlevsel olarak birleştiren kültürel aktiviteler ve şenlikler gerçekleştirmek üzere Kayseri halkını bir araya getirecek kurumsal bir alan oluşturulmuştur.

3- Konaklama ve Kültürel Amaçlı Yapılar: Kentsel tasarım alanını canlandırmak ve 44 yataklı konaklama birimi, ortalama 150 kişilik restoran ve sergi salonundan oluşan yapılar bütününden oluşmaktadır.

Kayseri kültürünü en iyi şekilde yansıtan tarihî evlerinin bulunduğu; bakkalın, berberin, fırının, attarın ve diğer esnaf grubunun yeniden canlandırıldığı ve eski Kayseri âdetlerinin görülebileceği mekânlardan oluşmaktadır. Mahallede yer alan konaklarda Kayseri musikileri, Kayseri yemekleri, sanat eserleri ve gelenekleri yaşatılmaya devam etmektedir.

Kaynakça: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanlığı, 12 Temmuz 2021.

YAYIN KURULU

TAVUKÇU MAHALLESİ ÇEŞMESİ

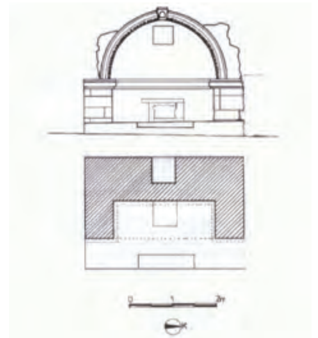
Çeşme, adını bulunduğu mahalleden almaktadır. Tavukçu Mahallesi* Yurttaş Sokak üzerinde bulunan eser, günümüzde kullanılmamaktadır. Yapılış tarihi bilinmemektedir. Çeşmenin ön cephesinde düzgün kesme taş, arka cephesinde moloz taş malzeme kullanılmıştır.

Tek kemerli ve bağımsız olarak yapılan çeşmenin günümüze ulaşan yüksekliği 2.95 m, genişliği 3.65 m ve derinliği 1.90 m'dir. Eser, orijinal plan özelliğini kaybetmiştir. Çeşmenin hafif sivri kemeri, yanlardaki yığma ayaklar üzerindeki profilli başlıklara oturmaktadır. Kemerin kilit taşı, cepheden çıkıntı yapmaktadır. Profilli kemerin alt kısmının tamamı, cepheden çıkıntı yapan piramit şeklindeki motiflerle sıralı olarak tezyin edilmiştir. Kemerin oturduğu başlıklar üzerindeki profilli silme kuşağı, çeşme nişinin içerisini aynı seviyede kesintisiz olarak dolaşmaktadır. Çeşmenin ayna taşı tahrip edilmiştir. Bu yüzden burada kaç lüle deliği bulunduğu kesin olarak tespit edilememiştir. Çeşme nişinin üst kısmında bulunan 0.48 x 0.37 m ölçülerindeki kitabe yuvası da boştur.

Kemerin oturduğu profilli başlıklardan itibaren çeşmenin dikdörtgen alınlığının tamamı yıkılmıştır. Çeşme nişinin zemini ve ön kısmında, yaklaşık 0.30 m yüksekliğindeki betondan yapılmış bir podyum görülmektedir. Büyük bir ihtimalle çeşmenin sekileri, su yalağı bu beton podyumun altında kalmış olmalıdır. Mahalle sakinlerinden öğrendiğimize göre 1968 yılına kadar kullanılan çeşme, 1970'li yıllarda tahrip olmaya başlamış ve günümüze bu hâliyle gelebilmiştir.

İlk hâliyle günümüze ulaşamayan çeşmede süsleme olarak kemer, başlık ve çeşme nişini kesintisiz olarak dolaşan profilli silme kuşağı ile kemer kilit taşının düzenlenişi ve kemerin alt kısmının piramit dişlerden oluşan bir şerit kuşağı ile tezyin edilmiş olmasından bahsedilebilir. Çeşmenin inşa kitabesi yuvasından söküldüğü için eserin kesin yapılış tarihi bilinmemektedir. Yalnız, çeşme kemeri üzerindeki profilli silme kuşağının alt kısmındaki piramit şeklindeki motiflerle kemer kilit taşının kompozisyonu, bu eserin XIX. yüzyılın ortalarında yapılmış olabileceği izlemini vermektedir. Fakat kesin olarak bir tarih ileri sürülememektedir.

Tavukçu Mahallesi Çeşmesi, genel görünüş (Özbek-Arslan, KTKVE)

Tavukçu Mahallesi Çeşmesi plan (Çizim: M. Denktaş)

* Bu bilgi, 1993 yılı Haziran ayında kendisiyle görüştüğüm 73 yaşındaki mahalle sakini Mustafa Turna'dan alınmıştır.

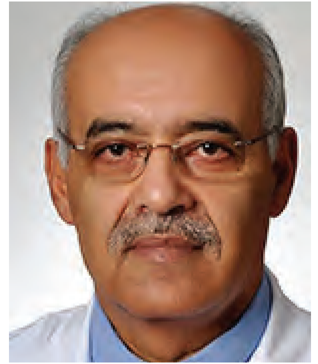
Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*; Kaynak kişi: Mustafa Turna (73), Haziran 1993.

MUSTAFA DENKTAŞ

TAYFUR, ÜNAL

Şair, yayıncı, öğretmen (Kayseri/Bünyan/Hazarşah, 20 Temmuz 1959 -). İlkokulu burada, ortaokul ve liseyi Kayseri Merkez İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1985). Fakülte yıllarında kurmuş olduğu, Selçuklu Yayın Dağıtım (SE-DA) adındaki yayınevini, 1996 yılına kadar devam ettirdi, 27 kitap yayımladı.

Ankara Aktaş Endüstri Meslek Lisesine din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak tayin edildi (1998). Kısa süre sonra kendi köyündeki ortaokula tayin oldu. Askerlik dönüşü Sağlık Bakanlığına geçerek Bünyan Sağlık Meslek Lisesinde göreve başladı (1990). Kayseri Sağlık Meslek Lisesine geçti (1996). Emekli olana kadar bu okulda çalıştı (2015).

Ünal Tayfur

Ortaokul yıllarında şiirle ilgilenmeye

başladı, ilk şiirini *HAK-SES* dergisinde yayımladı. Başta *Erciyes* dergisi olmak üzere birçok dergide şiirleri yayımlandı. Başta Aydınlar Ocağı başkanlığı olmak üzere, çok sayıda gönüllü kültür teşekküllünde başkanlık ve yönetim kurulu üyeliği yaptı. Kısa bir süre gazetecilik ve yerel televizyonda kültür sanat programı hazırladı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eseri: Şiir: *Cemre,* Se-Da Yayınları, Kayseri 2021.

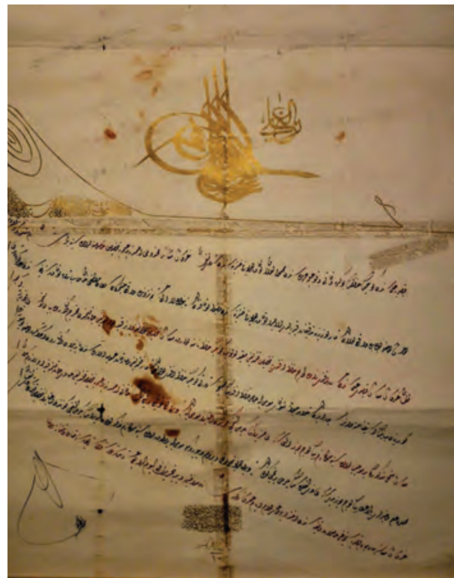
YAYIN KURULU

TAYLAN, (HOCAZADE) AHMED

Hocazade Ahmed Taylan (Aile Arşivi)

Müderris (Kayseri, 1851 - İstanbul, 23 Ocak 1958). Kayseri'de halk arasında "Hocazade" olarak bilinmektedir. Elmalılı Şeyh Ömer soyundan gelen Kayseri ulemasından Hacı Hafız (Küçük Hafız) Efendi'nin tek erkek evladıdır. İlk tahsilini Gavremoğlu Mahalle Mektebinde yapmış ve sonrasında Hunat Medresesi' nde eğitimini tamamladı. Küçük Hacı Hafız Efendi'nin vefatından sonra Sultan II. Abdülhamid tarafından kendisine maaş bağlandı (1890). Uzun yıllar Kozanoğlu Ahmet Bey'in yaptırmış olduğu Kozanoğlu Medresesinde başmüderris olarak görev yaptı, pek çok öğrenci yetiştirdi. Soyadı Kanunu çıktığında Kayseri'de Hocazade olarak tanınan ailesi için "Taylan" soyadını aldı. 1950 yıllarının başında öğretmen olan oğlunun yanına gelerek son dönemini İstanbul'da geçirdi. 107 yaşında Regaip Kandili'nde vefat etti. Vasiyeti üzerine Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Kayseri ulemasından Küçük Hafız Efendi'nin oğlu Ahmed Efendi'ye Evkaf-ı Hümâyûn'dan 90 kuruş maaş tahsis edildiğine dair berat-ı hümâyûn (Aile Arşivi)

Cıngıllızadelerden Mustafa Paşa'nın kızı Zarife Hanım'la yapmış olduğu evliliğinden Hediye, Necmettin ve Mehmet adlarında üç evladı oldu. Necmettin, öğretmen; Mehmet, ağır ceza hâkimi oldu ve Kayseri'de uzun yıllar görev yaptılar.

Kayseri'de evindeki kütüphanesinde bulunan 125 adet el yazması ve 721 adet matbu kitap, vefatından sonra oğlu Necmettin Taylan tarafından 19 Haziran 1958 tarihinde Kayseri Raşit Bey Kütüphanesine hibe edilmiştir.

İSMAİL ARISAN

TAYYARE FABRİKASI

Türk Havacılık Sanayinde Kayseri Uçak Fabrikasının Yeri

Türk havacılık sanayiinin ilk adımları, Birinci Dünya Savaşı esnasında, Osmanlı askerî teşkilatına bağlı kurulan uçak bakım-onarım istasyonlarında, müttefik Almanya'nın yardımıyla birtakım kısıtlı tamirat işleri yapılarak atılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle ayrılan Almanya, İtilaf Devletleriyle imzaladığı "Versay Antlaşması" gereğince uçak ve harp sanayii kısıtlanınca bu alanda faaliyet gösteren birçok Alman firması, başka ülkelerde fabrikalar yaparak üretimlerine devam etmek istedi.

Berlin Elçisi Kemaleddin Sami Bey, "Junkers Firmasının Türkiye'de yeni bir uçak fabrikası kurmaya fevkalade istekli olduğunu" haber verdi. Junkers Firması ile Türk Hükûmeti yetkilileri arasında oldukça kısa bir zaman içerisinde anlaşmaya varılarak uçak fabrikasının inşası ve yürütülmesi için bir taslak hazırlandı. Bu taslakta, "Junkers" firması ile "Türk Tayyare Cemiyeti"nin eşit paylarla ortak olduğu 7 milyon mark sermayeli bir şirketin kurulacağı, Türkiye'nin üretim öncesi uçak alımlarını Junkers'tan yapacağı ve uçağın ileriki yıllarda üretim patenti olarak firmaya 4 milyon mark ödeyeceği yazılıydı. Şirketin kuruluşuna dair sözleş-

Millî Savunma Bakanı Recep Bey ve eşi, TOMTAŞ firması başkanı ve Konya Mebusu Refik Koraltan, Kâzım Paşa, İzmit Mebusu Süreyya, Ordu Mebusu Recai ve Kemal Beyler, Kayseri Belediye Başkanı İbrahim Sefa Bey ve Millî Savunma Bakanlığından yüksek dereceli memurlar ve hava yolu yetkilileri, Junkers firması temsilcileri ve kalabalık bir halk topluluğunun hazır bulunduğu Tayyare Fabrikasının açılış merasimi - 6 Ekim 1926 (E. Uçar Arşivi)

me, 15 Ağustos 1925 tarihinde Türk Hükûmeti ile Alman Junkers Şirketinin temsilcisi Sachsenberg arasında imzalandı. Artık sıra, fabrikanın tesis edileceği mahallin tespitine gelmişti. Daha önce Osmanlı Dönemi'nde kurulan sanayi kuruluşlarının ve askerî fabrikaların, ilk işgal edilen batı şehirlerinde bulunuyor olması ve bu durumdan çıkarılan dersler, fabrikanın kurulacağı Kayseri'nin jeostratejik konumu ve daha önceden şehirde kurulan askerî nitelikte bir güherçile/barut fabrikasının bulunması, bölgenin eskiden beri süregelen, birçok askerî ve lojistik faaliyette önemli rol oynaması, bunlara ek olarak ve Lozan Antlaşması gereği gerçekleştirilen nüfus mübadelesi ile ekonomik dengesi altüst olan şehre bir nefes aldırılmak istenmesi Kayseri'nin tercih edilmesine sebep oldu. Konum olarak ise Kayseri'deki Yahşi Han'ın batısında, Kızılırmak Demiryolu Köprüsü ile Kayseri arasında hükûmetçe belirlenecek uygun bir alanda kurulmasına karar verildi.

Firma, projeye ayırmaya söz verdiği üç buçuk milyon marka sahip değildi. Ancak Alman Hükûmeti, bu anlaşmanın başarılı bir şekilde tamamlanmasının Alman ticareti için yararlı olacağı düşüncesiyle Junkers'a, örtülü ödenekten 2 milyon mark vermeye karar verdi. Alman Hükûmeti, Junkers'ın güç durumuna bir çözüm bulmaya çalışırken Türkiye'de, Alman karşıtı fikirler dışa vurulmaya başlandı. Bazı hükûmet üyeleri, Alman sanayicilerin İngilizlerle beraber Türk Hava Kuvvetlerini sabote etmek ve böylelikle ne kadar fahiş olursa olsun her kontratı kabul edecek duruma sokmak için gizli bir tuzak kurduklarından endişeleniyor, bazılarıysa Alman endüstrisinin böyle büyük bir girişimi üstlenebilecek sermayeye sahip olmadığını ve Türk çıkarları için Fransız yatırımının daha iyi olacağını düşünüyordu. Türk Hükûmeti içindeki Alman yanlıları için bile firmanın mali sıkıntılarıyla ilgili haberler oldukça kaygı vericiydi. Bu esnada Junkers projesini destekleyen hükûmet üyeleri, Fransız yatırımını destekleyen bazı meclis üyeleri tarafından "imtiyaz karşılığında Junkers'den rüşvet aldıklarına" dair suçlamalarla karşılaştılar. Alman yanlıları da benzer suçlamalarla karşılık verdi. Yöneltilen karşılıklı suçlamalar, Alman ve Türk tarafında huzursuzluk yarattı. Dahası, önceden Junkers'ı destekleyen vekiller artık

7 Ekim 1926 tarihli Milliyet gazetesinde Tayyare Fabrikasının açılışı ile ilgili haber (E. Uçar Arşivi)

Tayyare Fabrikasının hangarları (Fotoğraflarda Kayseri)

PZL'nin son kontrolleri (2'nci HBFM Arşivi)

firmanın finansal durumuyla ilgili olarak firma yetkilileri ve Alman Hükûmeti tarafından kandırıldıklarına inanmaya başladılar. Almanların bu durumu, Mustafa Kemal'in Alman projesine olan ilgisini de azaltmıştı. Anlaşmanın bir parçası olan Türk Savunma Bakanlığının (Müdafaa-i Milliye Vekâleti) uçak siparişleri, Junkers firmasına bir türlü gelmeyince nakit akışından mahrum kalan firma, fabrikanın inşaatını beklendiği hızda sürdüremedi. Böylece 1926 yılına girerken Kayseri'deki proje büyük bir darbe almış görünüyordu.

23 Temmuz tarihinde Alman Hükûmeti, söz verdikleri taahhütlere uymadıkları için Türk Hükûmeti'ne ayrıntılı bir diplomatik nota gönderdi. Bu belgede, Türkiye anlaşmada kendi payına düşen kısmı yerine getirirse Junkers'ın da kendi taahhüdünü yerine getirebileceği belirtiliyordu. Buna ek olarak, inşaat işlerini yürüten Philipp Holzmann AŞ, yaptığı işin karşılığı ödenmemiş olduğu için tüm inşaatı durdurmakla tehdit etti.

Bu gelişmelere rağmen "Tayyare ve Motor Türk Anonim Şirketi" (TOMTAŞ) adını alan Türk-Alman ortak kuruluşunca yürütülen bu projenin ilk aşaması, planlandığı gibi tamamlandı.

Tayyare Fabrikası (Tayyare ve Motor Türk Anonim Şirketi-TOMTAŞ)

Kayseri Uçak Fabrikası, 6 Ekim 1926 tarihinde devlet yetkilileri ve halkın yoğun iştirakiyle açıldı. Halkın yoğun ilgi gösterdiği açılışta vatandaşlar, Çorakçılar mevkiinde bulunan kuyrukları ay yıldızlı şekilde boyanmış uçakların yaptığı gösteri uçuşlarını ilgi ve coşkuyla izlemişlerdir. Fabrikanın açılışından sonra faaliyetlere devam edilmiş; hangar inşaatı, malzeme nakli ve tezgâhların kurulum işleri sürdürülmüştür. TOMTAŞ, Junkers'ın Dessau'daki ana fabrikasına teknisyenler göndererek eğitim almalarını sağlamıştır. Türkiye'de o dönemde uçak mühendisleri başta olmak üzere oldukça fazla teknik eleman yetersizliği vardı. Bu nedenle, TOMTAŞ'ın personel eğitim girişimi, yerinde bir girişimdi. Bu teknisyenler gerekli teknik bilgileri kazanıp da yurda döndükleri zaman, maalesef TOMTAŞ'ın faaliyetine son verilmişti. Teknisyenlerin bir kısmı Hava Kuvvetleri bünyesinde kalmış, bir kısmı da ayrılmıştır. TOMTAŞ, o dönemdeki Kayseri için hayli muazzam yatırımdı. Öyle ki şehirde imal edilen ya da revize edilen uçakların uçuş denemelerini yapabileceği bir meydan bile yoktu. Bu iş için uçaklar, Çorakçılar mevkiine caddelerinin dar olması nedeniyle kanatları sökülüp at arabalarıyla götürülür, meydanda tekrar monte edilerek deneme uçuşlar yapılırdı.

Üretim faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte Hava Kuvvetlerinin envanterinde bulunan Junkers A-20, F-13, G-23 uçaklarıyla bu dönem içinde envantere giren uçakların montaj bakım ve onarım işlerine başlanmıştır. 1923 yılında Alman Junkers Firmasıyla yapılan anlaşma sonucunda 15 adet Junkers A-20 L (301-315 Seri No.) alınmış, 1926 yılında ise 30 adet A-20 L'nin montajı TOMTAŞ tarafından yapılmıştır. TOMTAŞ'ın ürettiği uçaklar ise şöyledir: A-20 L, 701-730 Seri No.lu 30 adet (1926-1927) F-13,3 adet (1926-1927).

Fabrika bünyesinde patenti Junkers'a ait uçakların parça montajı ve bazı parçalarının imalatı yapılıyordu. Ancak faaliyetlerin henüz başında Türk tarafında Almanlarla birlikte çalışacak yeterli teknik bilgiye sahip mühendis ve teknisyen kadrosu mevcut olmadığından ortaklık anlaşmasından yeterince faydalanılamıyordu. 1928 yılına gelindiğinde, Alman teknik iş gücüne çok yüksek ücret öden-

mesi ve bunun da Türk ve Alman personel arasında ücret dengesizliğine neden olması, Junkers'in anlaşmadaki bazı sorumluluklarını yerine getirmemesi ve TOMTAŞ'ın anlaşma metninde, Türkiye aleyhine bazı maddelerin bulunması Türk yönetici ve işçilerini huzursuz ediyordu. Bu meselelerin büyümesi üzerine durum mahkemeye kadar taşındı. Dava, Ankara I. Asliye Hukuk Mahkemesinde görüldü. Söz konusu anlaşmazlıklar, incelenmek üzere Hava Müfettişliğine intikal etti. Olayın buraya kadar gelmesi üzerine Teftiş Komisyonu Başkanı General Muzaffer Ergüder ve komisyon üyeleri, teftiş için fabrikaya geldiler ve söz konusu anlaşmazlığa neden olan durumları yerinde inceledikten sonra Junkers Firması ile olan anlaşmanın feshine dair raporlarını sundular. Şirketin kapanmasında, bazı dış tesirler de etkili olmuştur. Bazı yabancı kökenli uçak ve askerî malzeme üreten şirketlerin Türkiye'deki temsilcileri, bilerek ya da bilmeyerek Junkers&Türk ortaklığını baltalamak için birtakım gizli faaliyetlerde bulunmuştur. Bazı farklı kaynaklar ise Almanların, sözleşmeden kaynaklanan aşırı isteklerde bulunduğunu belirtmektedir. Bu kaynaklar ayrıca Almanların yaptıkları sözleşme gereği Türkiye'nin tüm boksit ve petrol kaynaklarında da hakları olduğunu iddia etmişlerdir.

Fabrikanın 28 Mayıs 1928 tarihinde kapanmasına karar verildi. Kapanışın ardından üretilmesi planlanan Junkers A-20 ve Junkers F-13 uçaklarının hiçbiri Türkiye'de üretilemedi. 1925-1928 tarihleri arasında Türk Hava Kuvvetleri envanterine giren toplam 64 adet Junkers A-20 uçağı da Junkers tarafından Almanya'da üretilip gemiyle Türkiye'ye getirildi. Uçakların montajları İzmir ve Eskişehir'de yapıldı. Fabrikanın kapatılma kararının hemen ardından ortaya çıkan sorunların halledilebilmesi için Junkers firmasıyla Millî Savunma Bakanlığı arasında 24.11.1929 tarihinde bir protokol yapıldı. Bakanlar Kurulunun bu kararı doğrultusunda TOMTAŞ'a ait Kayseri Uçak Fabrikası, Türkiye'de ve gümrük

Sabahattin Ali'nin objektifinden havada tayyare-1939

depolarında bulunan tüm lisanslarını, patentlerini, tezgâh, kalıp, uçak motor ve malzemeleriyle tesislerin tamamının Türkiye'ye devredilmesi için de bir komisyon kuruldu.

Uçak Fabrikası, kapalı olmasına rağmen 1929 yılında bakım-onarım işlerini sürdürdü. 1930'un başlarında işe başlayan komisyon üyeleri üç buçuk ay kadar çalışmalarını sürdürdükten sonra fabrika, 1930 yılı Mayıs ayında tekrar faal duruma getirildi, Hava Müsteşarlığına bağlı olarak 1931 yılında "Kayseri Tayyare Fabrikası" adıyla yeniden açıldı. Fabrika, çalışmalara hemen başlayarak uçak üretimine başladı ve 1931 yılı sonlarına doğru, Amerikan Curtiss-Wright ile yapılan anlaşma sonucunda Amerikalılar Türk havacılık sanayiine ilk kez girmişlerdir. Fabrika envanterinde bu kez, Hawk ve Fledgling uçaklar imal edilmiştir. Fabrikanın üretime devam etmesi için 1936 yılında Alman Gothaer Waggon Fabrik A.G. Firması ile anlaşılarak Gotha 145 tipi uçakların üretimi yanı sıra zamanın en üstün avcı uçaklarından olan Polonya PZL-23 (Pazetel) uçakları, 1937 yılından itibaren imal edilmeye başlandı.

1938-39 yıllarında İngiliz lisansıyla Miles Magister tipi eğitim uçaklarını da imal eden fabrika, bu uçakla en son üretimini yapmış oldu. Fabrikada bu dönemde yukarıdaki uçakların üretimi yanında Hava Kuvvetlerindeki tüm savaş uçaklarımızın bakım-onarım-yenileme işleri de sürdürüldü. 1939 yılından itibaren Hava Kuvvetlerine ait uçakların bakım-onarımı ve

Tayyare Fabrikasında adına yapılan bir madalyon (Mehmet Çelebi Arşivi)

Kayseri'de imal edilen "Türk tipi T-34" olarak da adlandırılan tam akrobatik eğitim uçağı. "Mayıs 1989 sonunda yeni tam akrobatik yeni eğitim uçağı uçuş tecrübelerine hazırdı." (E) Hv. Y. Müh. Tümg. Ergün Belirgen (https://www.bagimsizhavacilar.com/tam-akrobatik-egitim-ucagi-tt-34/ E. 23.03.2021- 23,00)

revizyon işleri, fabrika kapasitesinin büyük bir kısmını işgal ettiğinden ve Amerikan yardımı sonucu uçak üretimi tamamen durduruldu ve fabrika 1939 yılında bugünkü "Kayseri Hava İkmal ve Bakım Merkezi" hâline getirildi.

1973 yılında Kayseri Hava İkmal Bakım Merkezi Komutanlığı'na katılan (E) Hv. Y. Müh. Tümg. Ergün Belirgen hatıralarında, Kayseri'de yeniden uçak yapımıyla ilgili faaliyetlere yer vermektedir. "Yeni uçağa Türk tipi T-34 anlamında TT-34 adını koyduk. Mayıs 1989 sonunda tam akrobatik yeni eğitim uçağı uçuş tecrübelerine hazırdı."

Kaynakça: Cumhuriyet Arşivi 230/8.26.3/06HY3/18.12.1924; 030.18.01715.50.20/2347/15.08.1925; 230/27.7/06HY10/ 13.04.1926; 2. Hava İkmal Bakım Merkezi tarihçe dosyası; *Hava Harp Okulu Bülteni*, C. XIV, Ocak 1995, S. 54; *Türk Kültürü*, Haziran 1972, S.116, s. 19; *Tradition Zeithschriftfür Firmengeschicteund Unternehmer Biographie,* Almanya 1974, s.19-20; E. Werner Braatz, "Junkers Flugzeugwerke A.G. in Anatolia 1925-1926", *Tradition Zeithschriftfür Firmengeschicteund Unternehmer Biographie,* Almanya 1974, S. 20, s. 29-41; Ahmet Özgiray, "Rudolph Nadolny ve Kayseri uçak hangarları hakkında kişisel hatıraları; https://www.bagimsizhavacilar.com/tam-akrobatik-egitim-ucagi-tt-34/ 23.03.2021

EMRE UÇAR

Kayseri Ticaret Odası yayınları arasında çıkan kitabın kapağı

TEĞMEN FERDİNAND BENNET'İN KAYSERİ RAPORU

XIX. yüzyıl boyunca İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinin Osmanlı Devleti'nde açtığı konsolosluklar, Osmanlı halkının nüfus yapısı, kültürel özellikleri, üretim faaliyetleri gibi konularda raporlar hazırlamıştır. Bu raporlardan biri de Teğmen Ferdinand Bennet'in Kayseri sancağı hakkında 1880 yılında hazırladığı rapordur. İngiliz Hükûmeti, 1878 Berlin ve Kıbrıs Antlaşmaları sonrasında Anadolu'da görev yapmak üzere, daha önce mevcut olmayan askerî konsolosluklar ihdas etmişti. Bu konsolosluklar, 1879 yılında Sivas'ta göreve başlayan Yarbay Charles W. Wilson'un yönetiminde çeşitli şehirlerde görev yaptı. Aynı yıl Bursa, Aydın, Adana, Konya ve Sivas'a konsolos veya yardımcısı atandı, daha sonra bunların yetki alanları Erzurum, Kayseri, Diyarbakır ve Van'ı da içine alacak şekilde genişletildi. 1880 senesinde Teğmen Ferdinand Bennet, konsolos yardımcısı olarak atandı. Bennet, Kayseri'de geçirdiği altı ayın sonunda, Ekim 1880'de bir rapor hazırladı. Raporda Kayseri'nin coğrafyası, nüfus yapısı, halkın durumu, iktisadi faaliyetler hakkında bilgiler yer almaktaydı. Bu rapor, Uygur Kocabaşoğlu tarafından tercüme edildi ve Kayseri Ticaret Odası tarafından yayımlandı.

Bennet, raporun giriş kısmında Kayseri'nin coğrafi yapısından, Erciyes Dağı ve civarından bahsetmektedir. Nüfus bahsinde kısaca Kayseri'nin erkek nüfusu hakkında bilgi veren Bennet, mezhepler başlığı altında Müslüman nüfusun Hanbeli olduğunu yazma yanlışlığına düşmüştür. Halkın istihdamı konusunda beyler ve ağaların ya resmî görevde olduklarını ya da bunun için uğraştıklarını belirtirken Müslüman halkın tamamına yakınının tarımla uğraştığını belirtmektedir. Hristiyan nüfusun ise kumaşçı, terzi, kuyumcu, zanaatkâr veya tüccar olduğunu kaydetmiştir. Küçük çapta halı dokumacılığı, yünlü ve pamuklu üretimi, dericilik, keten tohumu yağı, bağırsak ve boya üretimi yapıldığını yazan Bennet, fabrika olarak tanımlanabilecek tek tesisin güherçile imalathanesi olduğunu ifade etmektedir. Bazı köylerde basit yöntemlerle demir üretimi ve Gesi'de alçı üretimi yapıldığını bildirmektedir. Halkın yeme/içme alışkanlıkları ve giyim kuşamından bahseden Bennet, şehirde

Hristiyan kadınların bile başlarını örtmelerini olağanüstülük olarak değerlendirmiştir. Ticari faaliyetler hakkında bilgiler bulunan raporda, Kayseri'nin ithalat ve ihracat verileriyle gıda ve çeşitli tüketim mallarının o dönemki fiyatları yer almaktadır. Tarım başlığı altında şehrin toprak yapısı ve üretilen ürünler hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bennet, raporunda, Kayseri'nin ulaşım imkânları ve merkezî hükûmet ile belediye tarafından alınan vergiler hakkında da bilgiler sunmuştur. Şehir merkezi ve kırsaldaki güvenlik güçlerinin sayılarının kaydedildiği çalışmada her bir kademedeki askerin maaşı da kaydedilmiştir. Adalet işleri başlığında, Kayseri'de mahkemelerin yakın zamanda düzenlendiğini ve üç ayrı mahkeme kurulduğunu yazan Bennet, sağlık konusunda halkın iyi durumda olduğunu belirtmiştir. Düşünceler başlıklı son bölümde, Kayseri hakkındaki kanaatlerini kaleme alan Bennet, raporun sonuna, verdiği bilgiler hakkında tablolar eklemiştir. Dönemin Kayseri sancağı hakkında kıymetli bilgilerin yer aldığı raporda kimi zaman yanlı ve yanlış bilgilerin de bulunduğu görülmektedir. Bu husus göz önünde bulundurularak değerlendirildiği takdirde Ferdinand Bennet'in raporu, Kayseri'nin XIX. yüzyılın son dönemindeki durumu hakkında önemli bir belgedir.

Kaynakça: *Kayseri Sancağı Hakkında Teğmen Bennet Tarafından Hazırlanan Genel Rapor (1880)*, çev. Uygur Kocabaşoğlu, KTO Yayınları, Kayseri 1996.

RECEP KANALGA

TEĞMEN, ERDİNÇ

Gazeteci (Kayseri/Amarat, 2 Şubat 1976-). İlk ve ortaöğrenimini köyünde, lise öğrenimini Sarıoğlan Lisesinde, yükseköğrenimini Erciyes Üniversitesi ve Eskişehir Anadolu Üniversitesinde tamamladı.

Kayseri Akit gazetesi haber müdürü olarak üç sene çalıştıktan sonra, *Konya Akit* gazetesi temsilcisi olarak iki yıl görev yaptı. Sonrasında yedi yıl *Yeni Şafak* gazetesi Kayseri temsilcisi, üç yıl Türk Medya Kayseri Bölge temsilcisi olarak görev yaptı. Hâlen *Posta* gazetesi Kayseri temsilciliği yapmaktadır.

Erte Medya şirketi sahibi de olan Erdinç Teğmen, ertehaber.com, nette göstermiştir. com haber sitelerinin sahibi ve genel yayın yönetmenidir.

Star gazetesi ve *Karar* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. Kanal Avrupa kanalında "Memleketim" programının yapımcı ve sunuculuğunu ve TV 1'de haftada iki program yapmaktadır.

Erdinç Teğmen, Kayseri MÜSİAD Yönetim Kurulu üyesidir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

TEKDEN, KEMAL

Kemal Tekden

Kayseri Milletvekili, yazar, film yapımcısı, hekim (Eskişehir, 9 Ocak 1959-). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de yaptı. Yükseköğrenimini İstanbul Tıp Fakültesinde tamamladı (1982). Dalaman Açık Cezaevinde doktorluğa ilk adımını attı. Daha sonra Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde Kulak Burun Boğaz (KBB) Bölümü'nde ihtisas yaptı. Kayseri Devlet Hastanesinde dört yıl boyunca KBB uzmanı olarak görev yaptı. 1993'te memuriyetten ayrılarak Kayseri'nin ilk özel tıp merkezi olan İbn-i Sina Tıp Merkezini kurdu. Arkasından 1998'de ilk özel kalp hastanesi olan Kayseri Kalp Hastanesini, daha sonra Tekden Tıp Merkezini, Denizli Tekden Hastanesini ve son olarak da Mart 2007'de Kayseri Tekden Hastanesini ortaklarıyla birlikte hizmete açtı. Eğitim alanında ise 2006 yılında Tekden İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarını Kayseri'de, 2011'de ise İstanbul Küçükyalı'da açtı.

Yüksek öğrenimi süresince Necip Fazıl Kısakürek, Osman Yüksel Serdengeçti, Erol Güngör, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu gibi isimlerin sohbetlerine katıldı. Seyyid Ahmet Arvasi, yazarın fikir dünyasının oluşumunda ayrı bir yer tutmaktadır. Erciyes Üniversitesinde uzmanlık eğitimi yaptığı dönemde, Kültür Sanat Spor Dairesi Başkanlığının tiyatro kulübünün yönetimini üstlendi. Bu görev vesilesiyle tiyatro yönetmenliği yaptı. Tiyatro kulübü çalışmaları kapsamında Ta-

Erdinç Teğmen

rık Buğra'nın *Ayakta Durmak İstiyorum* isimli tiyatro eserini sahneledi. Yönetmenliğini üstlendiği bir diğer eser ise Necip Fazıl'ın *Ahşap Konak* adlı oyunudur. Kemal Tekden'in kültüre katkılarından biri de Kayseri'de imtiyaz sahipliğini üstlendiği *Bizim Eyvan Kültür Sanat Aktüalite Sağlık* isimli derginin yayımını sağlaması ve yazılarıyla da destek vermesidir.

1990 yılında düzenlenen "Millî Sinema Paneli"nde Yusuf Kaplan, Osman Sınav, İsmail Güneş gibi isimlerle yaptığı görüş alışverişi neticesinde Türk sineması hakkında düşünceler geliştirmeye başladı. Bunun sonucunda 2010 yılında Mehmet Bozdağ ile birlikte İstanbul'da "Tekden Filmin" kuruluşunu gerçekleştirdi. Yönetim kurulu başkanı olduğu Tekden Film Şirketi "Diriliş Ertuğrul" dizisinin yapımcısı oldu.

Kemal Tekden, birçok vakıf ve sivil toplum örgütünün kurucusu veya yöneticisi olarak görev yaptı. Bunlardan bazıları şunlardır: Erciyes Üniversitesi Tiyatro Kulübü, Erciyes Eğitim ve Hizmet Vakfı, Erciyes Üniversitesi Vakfı, Erciyes Feneri, Darülaceze Vakfı, Kayseri Aydınlar Ocağı, Selçuklu Vakfı, Gönüllerde Birlik Vakfı, Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocukların Eğitimi Vakfı (TÜZDEV) genel başkanlığını yapmaktadır. Çeşitli üniversite ve liselerde "Hayatın Manası ve Başarı", "Girişimcilik", "İnsanın Sırrı", "Üstün Zekâlı ve Deha Çaplı Çocuklar", "İdeal Eğitimi", "Eğitimle Diriliş", "Evlat Yetiştirme Sanatı", Aşk Olsun" konularında konferanslar vermektedir. Zaman zaman TV programları da yaptı.

AK Partiden 25. Dönem Kayseri milletvekili oldu. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *İnsanın Sırrı*, Tüzdev Yayınları, 4. Basım, (2015); *Yerüstü Hazinelerimiz*, Tüzdev Yayınları, 1. Basım (2018); *Sahne Senin*, Tüzdev Yayınları, (2020).

Kaynakça: *Şehir Kültür Sanat Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi yayını, S. 39, s. 39; https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=25&p_sicil=7304

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Mehmet Sayım Tekelioğlu

TEKELİOĞLU, MEHMET SAYIM

İzmir Milletvekili, öğretim üyesi, makine yüksek mühendisi (Kayseri, 22 Ekim 1950-). Babası Ali Bey, esnaf; annesi Hamdiye Hanım, ev hanımıdır. Bozatlı Paşa İlkokulunu, Nazmi Toker Ortaokulunu ve Kayseri Lisesini bitirdi. 1969 yılında girdiği İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Fakültesi Uçak Şubesi'nden uçak mühendisi olarak mezun oldu. 1977'de Ege Üniversitesinden Makine Yüksek Mühendisliği derecesini aldı. Aynı yıl, aynı yerde asistan oldu. Dokuz Eylül Üniversitesinde doktor mühendis derecesini aldı (1985). Makine Mühendisliği Bölümü'nde öğretim görevlisi oldu (1986). Doçent unvanı aldı (1987). İngiltere'de Sout Hampton Üniversitesinde misafir öğretim üyesi-araştırmacı olarak çalışmalar yaptı (1990). Celal Bayar Üniversitesine profesör olarak atandı (1993). Aynı yerde dekan yardımcısı olarak çalıştı. Sakarya Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi dekanlığına getirildi (1994). Celal Bayar Üniversitesindeki görevine tekrar döndü (1997). Milletvekili adayı olmak için Üniversitedeki görevinden istifa etti (8 Ağustos 2002).

Lise yıllarında Kayseri'de Büyük Doğu Fikir Kulübü çevresinde bulundu. İstanbul'daki öğrencilik yıllarında MTTB'de basın yayın müdürlüğü yaptı. 1973-1975 arasında Büyük Doğu Yayınlarında Necip Fazıl Kısakürek'in yanında özel kalem müdürü gibi bulundu.

AK Parti'yi kuran ilk kadroda görev aldı. MKYK üyeliği yaptı. Başta İzmir olmak üzere birçok il ve ilçede teşkilatlanma, eğitim, denetim ve tanıtım çalışmalarına katıldı.

XXII, XXIII ve XXIV. Dönem İzmir milletvekilliği yaptı. Millî Eğitim Komisyonunda ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde görev yaptı. Meclisin Kültür-Eğitim Komisyonunda ve Siyasi Komitesinde çalıştı. Üniversite Kanunu ve AB'den müzakere tarihi almak için Avrupa Konseyindeki çalışmalar, yoğunlaştığı konuların başında geldi. 24. Dönem AB Uyum Komisyonu Başkanlığı görevini üstlendi. Tekelioğlu evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

TEKELLİ, MUSTAFA

Kayseri MÜSİAD şubesi kurucu ve başkanlarından, makine mühendisi (Kayseri, 1954 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de yaptı. Kayseri Lisesini bitirdikten sonra, yükseköğrenimini Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisinde makine mühendisi olarak tamamladı.

Lise yıllarında Kayseri Büyük Doğu Ocağında edindiği bilinçle gittiği Sakarya'da iki yıl MTTB başkanlığı yaptı. Yine aynı yıllarda bir kısım arkadaşıyla beraber, 'Sakarya Efsanesi' olarak anılacak olan oluşumun içinde yer aldı.

Üniversite dönüşü kısa bir süre özel sektörde yöneticilik yaptı. Sonra babasından devraldığı perakende konfeksiyon işini genişleterek ticaret hayatına atıldı.

12 Eylül 1980 Darbesi'nde bir grup arkadaşıyla beraber gözaltına alınarak Zincidere Askerî Cezaevinde 18 gün mağduriyet yaşadı.

Kayseri Hakka Hizmet Vakfı kurucuları arasında ve Kayseri MÜSİAD (Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği) şubesi kurucuları arasında yer aldı. İlk başkanı Ahmet Olgunharputlu'nun vefatından sonra başkanlık görevini beş yıl sürdürdü (1992-1997). Ayrıca çeşitli sivil toplum kuruluşlarında görev aldı.

Bir grup Kayserili muhafazakâr arkadaş grubuyla beraber, katılım sigortacılığı çerçevesinde Kayseri merkezli Dost Sigorta kurucuları arasında yer aldı. 28 Şubat Savcısı Nuh Mete Yüksel'e gelen asılsız bir ihbarla, bir gece yarısı operasyonuyla Dost Sigorta yönetiminde bulunan arkadaşlarıyla beraber gözaltına alındı ve bu proje akamete uğramış oldu. Şirket de lağvedildi.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

OSMAN GERÇEK

Mustafa Tekelli

TEKGÖZ KAPLICASI

Kayseri-Ankara yolunun 40. km'sinden batıya dönen yoldan yedi km kadar gidilerek kaplıcaya ulaşılmaktadır. Kaplıca hâlen kullanılmaktadır. Banisi ve inşa tarihi bilinmemektedir.

Dört yönde 69 adet odanın çevrelediği avlunun ortasında yer alan kaplıca, erkekler ve kadınlar bölümlerinden oluşmaktadır. Yaklaşık olarak 4,5-5 m kadar toprağa gömülü olan kaplıcanın erkekler bölümü, doğu yöndeki soyunmalık ile soyunmalığın batısındaki sıcaklıktan ibarettir. Her iki sıcaklık mekânının üzeri toprakla kaplıdır. Her iki bölümün sıcaklık mekânlarının iç duvarlarında ve üst örtü elemanlarında düzgün kesme taş, dış duvarında kaba yonu ve moloz taş kullanılmıştır.

Erkekler bölümü soyunmalığına, doğu cephenin hafif batısına kaydırılan kenarları silme kuşakları ile basit bir çerçeve içerisine alınmış düz lentolu kapıdan girilmektedir. Bu kapıdan 12 basamaklı merdivenle inilmekte olup bu merdivenin güneyinde, üzeri betonla örtülü soyunmalık kısmı yer almaktadır. Dikdörtgen soyunmalığın aydınlatılması, doğu cephenin üst kısmına açılan 0.95 m genişliğindeki pencereyle sağlanmıştır. Soyunmalığın batı cephesine açılan 0.95 m genişliğindeki pencereyle de sıcaklık mekânı irtibatlandırılmıştır. Soyunmalığın güney duvarı önünde, oturmak için seyyar divanlar bulunmaktadır. Soyunmalığın kapısından itibaren 17 basamaklı merdivenle sıcaklığa inilmektedir. Doğu-batı yönünde uzanan sıcaklığın üzeri güney-kuzey duvarı üzerine atılan sivri kemerle ikiye bölünmüştür. Batıda kalan kısmın üzeri tromplara oturan kubbeyle, doğuda kalan bölümün üzeri, iki adet kemerle takviye edilen sivri tonozla örtülmüştür.

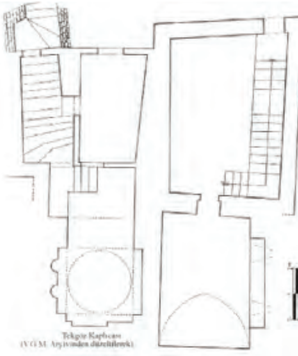
Sıcaklığın aydınlatılması, kubbenin tepesine açılan yaklaşık olarak 0.35 x 0.40 m ebadındaki dairevi tepe penceresiyle sağlanmıştır. Kubbenin oturduğu güney, ku-

Tekgöz Kaplıcası genel görünüm (Özbek-Arslan, KTKVE)

Bugün “Tekgöz” ismi ile anılan “Hamam-ı Rabbani” (Vakfiyede, Kudret Hamamı)

Tekgöz Kaplıcası planı (VGM Arşivinden düzeltilerek, M. Denktaş)

zey ve batı yöndeki kemerlerin içleri boş bırakılmıştır. Kubbeli mekânın kuzey duvarında yer alan küçük nişler 0.46 x 0.41 m ölçülerindedir. Sıcaklığın batı duvarından hafif kuzeye kaymış yuvarlak kemerli nişin genişliği 1.49 m ve derinliği de 0.14 m'dir. Sıcaklığın içerisinde yer alan mermer havuza su, kanallarla akmaktadır. Kaplıcada kullanılan su, 40° sıcaklığındadır. İnsanlar, yıkanma işlevini havuza girerek yapmaktadır. Havuzda bulunan su günde 4-5 defa değiştirilmektedir.

Kadınlar bölümü soyunmalığına, doğu cephenin güney köşesine açılan düz lentolu kapıdan girilmektedir. 6.10 x 4.50 m ölçüsündeki soyunmalığın üzeri betonlarla örtülmüştür. Bu bölüm içerisinde seyyar divanlar bulunmaktadır.

Sıcaklığa, soyunmalığın güney batı köşesinden başlayan ve kuzeye doğru devam eden 11 basamaklı merdivenle inilmektedir. Sıcaklığın üzeri doğu batı yönünde uzanan sivri bir tonozla örtülmüştür. Bu mekân, tonozun sırtına açılan bir adet ve güney eteklerine açılan iki adet dikdörtgen tepe pencereleriyle aydınlatılmıştır. Bu pencerelerin üst örtüde etrafı duvarlarla örülerek içerisinin görülmesi engellenmiştir. Sıcaklığın güney duvarı üzerinde yer alan 3.35 m genişliğindeki ve 0.58 m derinliğindeki nişin üzeri, sivri kemerle örtülmüştür. Bunun simetriğinde yer alan sivri kemerli nişin içerisi duvarla örülerek doldurulmuştur. Sıcaklıkta bulunan havuz doğu-batı yönünde uzanmakta olup mermerden yapılmıştır. Kaplıcada hiçbir süs unsuru bulunmamaktadır.

Çifte kaplıca olarak inşa edilen eser, birçok defa onarıma tabi tutulmuştur. Kadınlar ve erkekler kısmı, soyunmalık bölümleri, orijinal planıyla günümüze ulaşamamıştır. Bu mekânların orijinal planlarının tespiti de bugünkü bakiyelerden anlaşılamamaktadır. Son olarak soyunma bölümleri 1987 yılında onarılmıştır. Her iki sıcaklık mekânlarının duvarlarıyla epeyce oynanmıştır. Bugün de görüldüğü üzere sıcaklığın duvarlarındaki derz izleri betondur. Kadınlar kısmı sıcaklığının kuzey duvarı üzerindeki kemerli nişin içerisi duvarla örülerek doldurulmuştur. En son yapılan onarımlarda sıcaklıklarda yer alan havuzlar, mermer malzeme kullanılarak yenilenmiştir.

Hamam mimarisinden farklı bir uygulamayla karşımıza çıkan Tek Göz Kaplıcası, ısı yalıtımını sağlamak amacıyla 4,5- 5 m toprağa gömülü vaziyette inşa edilmiştir. Çünkü hamamlar hem alt kısımdaki cehennemlikten hem de duvarlardaki tütekliklerden ısıtılmaktayken kaplıcanın sıcaklık bölümü sadece sıcak su buharı ile ısıtılmaktadır.

Kaplıcanın kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Fakat VGM arşivinde bulunan *2105 Numaralı Defter*'in 456. sayfası ve 76. sırasında H 931 (M 1524) tarihli Saide Hatun* adına kayıtlı vakfiyede kaplıcanın adı geçmektedir. Kaplıcanın kesin olarak bu tarihten önce yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Fakat kaplıcanın bugünkü mimari durumu, tarihlendirmeye yardımcı olacak hiçbir detayı taşımamaktadır. Ancak kaplıcanın 6-7 km güneyinde yer alan Tek Göz Köprüsü'nün (M 1202) adıyla anılıyor olması muhtemelen bu kaplıcanın Selçuklu Dönemi'nde de kullanılmış olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Belki de kaplıca, Selçuklulardan da önce mevcuttu. Çünkü Anadolu'da bulunan birçok kaplıcanın Türklerden önce inşa edilmiş olduğu bilinmektedir. Ayrıca Antik Dönem'de inşa edilen kaplıcaların bazıları kısmen

muhafaza edilmiş, bazıları da kısmen eski temel bakiyelerinden istifade edilerek yeniden inşa edilmişti. Sonuç olarak kaplıcanın inşasını, isminden dolayı XIII. yüzyıla kadar indirmek mümkündür.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 8, 25; Cevdet Çolpan, *Türk Taş Köprüleri* (*Ortaçağ'dan Osmanlı Devri Sonuna Kadar*), Ankara 1975, s. 55-58; Figen İlter, *Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri*, Ankara 1978, s. 101; Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 188; Halil Edhem, *Kayseri Şehri*, hzl. Kemal Göde, Ankara 1982, s. 37; Yılmaz Önge, *Anadolu'da XII. ve XIII Yüzyıl Türk Hamamları*, Ankara 1995, s. 10.

MUSTAFA DENKTAŞ

TEKGÖZ KÖPRÜSÜ

Kaynaklarda "Yalnız Göz" veya "Birgöz Köprüsü" olarak da geçen yapı, Kocasinan ilçesi Yemliha Mahallesi sınırları içinde, Kızılırmak Nehri üzerinde yer almaktadır. Köprüye, Kayseri-Kırşehir Yolu'nun 35. kilometresinden batıya dönülerek ulaşılmaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan yapı, günümüzde sağlam olup sadece yaya geçişi için kullanılmaktadır. Köprü, inşa kitabesine göre Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Süleyman Şah zamanında H 599 (M 1202-3) tarihinde Kayserili Hüseyin oğlu Hacı Alişir tarafından inşa ettirilmiştir. İnşa kitabesi, mermer üzerine Selçuklu sülüsüyle dört satır haâlinde Arapça yazılmıştır. Kitabe Metni:

في أيام السلطان القاهر ركن الدنيا والدين
معز الإسلام والمسلمين أبو الفتح سليمان بن قليج
أرسلان برهان امير المؤمنين فرع من ملكه بدر الدين حاجي
عليشير بن الحسين القيصري المحتاج الىٰ رحمة الله سنة تسعة وتسعين [خمسماية]

Kitabenin Okunuşu:

Fi eyyâmu's-sultanü'l-kâhir Rüknü'd-dünyâ ve'd-din
Mu'izü'l-İslâm ve'l-müslimîn Ebü'l-feth Süleyman bin Kılıç
Arslan burhân-ı emîrü'l-mü'minîn fer'u min mülkehü Bedreddin Hacı
Alişir bin el-Hüseyin el-Kayseriyyî
el-muhtac ilâ rahmet' illahi sene tis'a ve tis'in [hamse mâyeh].

Kitabenin Anlamı:

"Fetihler babası İslam ve Müslümanların şereflendiricisi, din ve dünyanın köşesi Kılıç Arslan oğlu, inananların emîrinin (Halife) delili, kahredici Sultan Süleyman zamanında mülkünün bir kolundan olan dinin dolunayı olan Tanrı'nın rahmetine muhtaç Kayserili Hüseyin oğlu Hacı Alişir tarafından [beş yüz] doksan dokuz senesinde inşa edilmiştir."

Kızılırmak üzerinde Tekgöz Köprüsü
(II. Abdülhamid Han fotoğraf albümlerinden)

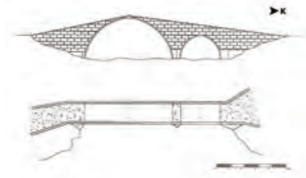
Düzgün kesme taştan inşa edilmiş olan ve uzunluğu 125 m, genişliği 7.50 m olan yapı, iki yana eğimli köprüler grubuna girmekte olup iki gözlüdür. Köprünün ana kemeri sivri formlu olup kemer açıklığı 27 m, ana kemerin kuzeyinde yer alan boşaltma kemeri ise yuvarlak formlu olup kemer açıklığı yaklaşık 11.26 m'dir. Yapının sadece memba tarafında selyaranlar bulunmaktadır. Ana kemerle boşaltma kemeri arasında kalan selyaran, üçgen formlu olup üst kısmı basık prizmal külah şeklindedir. Ana kemerin güneyinde yer alan selyaran ise toprak altın-

Tekgöz Köprüsü, memba tarafı, doğudan bakış - 2021 (Z. Aytekin)

Tekgöz Köprüsü, memba tarafındaki kitabe - 2021 (Z. Aytekin)

Tekgöz Köprüsü, memba cephesi ve planı (Çizim: S. M. Gürbüz)

da kalmıştır. Köprünün kesme taş döşeli tabliyesinin iki yanında 0.40 m genişliğinde ve 0.70 m yüksekliğinde korkuluk uzanmaktadır. 1946 ve 1968 yıllarında Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından onarılan yapının son restorasyonu 2018-2019 yılları arasında Karayolları 6. Bölge Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir.

Polonyalı Simeon*, Tekgöz Köprüsü'nü Venedik'te bulunan Rialdo Köprüsü'ne benzetirken Kont de Cholet, gezi notlarında Tekgöz Köprüsü'nü yanlış bir şekilde Arap eseri olarak kaydetmiştir. Kitabesi, Tekgöz Köprüsü'nün Selçuklu Dönemi'nde Kayseri şehrinde inşa edilmiş ilk yapılardan biri olduğunu açıkça göstermektedir.

Hakkı Tekin (Çınar, Musiki Yolcuları)

Kaynakça: Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Karayolları Genel Müdürlüğü Matbaası, Ankara 1978, s. 185-188; Fügen İlter, *Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri*, Karayolları Genel Müdürlüğü Matbaası, Ankara 1978, s. 101-102; H. Edhem, *Kayseri (Göde)*, s. 36- 38; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 65; Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehemmed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, hzl. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, C. III, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 102, 103; Eravşar, *SKayseri*, s. 54, 207, 208, 217, 218, 288, 289; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu Döneminde İnşa Edilen Tekgöz Köprüsü ve Dev Ali Türbesinin Kitabeleri", *Sanat Yazıları Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu Armağanı*, Kayseri 2001, s. 167-168; Kerim Türkmen, "Kayseri'nin Selçuklu Dönemi Tarihine Işık Tutacak Bazı Kitabeler", *Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları*, C. III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 449; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri Ortaçağdan Osmanlı Devri Sonuna Kadar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2002, s. 55-58; Özbek - Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 679- 681; Salih Murat Gürbüz, "Kayseri Taş Köprüleri", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2012, s. 13-15, 52.

ZEYNEP AYTEKİN

Tekgöz Zaviyesi, (İ. Mutlu)

TEKGÖZ ZAVİYESİ

Tekgöz Zaviyesi, Kocasinan ilçesi Yemliha Mahallesi sınırları içerisinde, Tekgöz Kaplıcalarına 600 m uzaklıktaki tepenin üzerine inşa edilmiştir. Eserin inşa ya da onarım kitabesi yoktur. Giriş revakı ve mescit bölümünden oluşan yapının günümüzde, kuzey cephede üç taş ayak üzerine atılmış kemerlerle oluşturulan iki revak gözü bulunmakta olup güney cephede ise basık kemerli kapı açıklığı mevcuttur. Revak ve mescit bölümünün kuzey duvarında kesme taş malzeme, mescit bölümü duvarlarında ise moloz taş kullanılmıştır. Kapı bordürü kuşağına beş köşeli yarım yıldız desenleri işlenmiştir. Batı revakın kemer üzengi taşının batıya doğru devam ettiğinden hareketle bu kısımda bir revakın daha olduğu düşünülebilir.

Yapının kesin tarihi bilinmemekle birlikte, mescit bölümünün kuzey giriş kapısı bordürüne işlenen beş köşeli yarım yıldız motiflerinden hareketle yapı, XIII-XIV. yüzyıllara tarihlendirilebilir.

Kaynakça: Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. II, s. 475-476.

İSRAFİL MUTLU

TEKİN, HAKKI

Müzisyen, neyzen, (Kütahya, Altıntaş, 1965-) İlk, orta ve lise öğrenimini Salihli'de tamamladı. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu

(1989). Aynı yıl, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Dinî Musikisi Ana Bilim Dalı başkanı olarak göreve başladı. Yüksek lisansını tamamladı (1993). XV. yüzyıla ait Arapça bir eser olan "*Ladikli Mehmet Çelebi ve er-Risaletü'l-Fethiyye*'si" adlı çalışmasıyla doktor unvanı aldı (1999).

1980'li yılların başından itibaren icra ettiği ney enstrümanını, Kayseri'de yaptığı çalışmalarla geliştirdi. Musiki çalışmalılarına ve müzikle ilgili çeşitli etkinliklere katıldı. Başta ney öğretimi olmak üzere musiki tarihi ve nazariyatı eğitimleri verdi. Kayseri'de yürütülen birçok musiki ve koro çalışmalarında yer aldı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı, Melikgazi Belediye Konservatuvarı, Halk Eğitim Merkezleri, Ahmet Mithat Güpgüpoğlu Musiki Cemiyeti ve Erciyes Üniversitesinde Türk Musikisi korolarında bulundu. Hakkı Tekin, ney enstrümanının yanı sıra, tambur ve ud enstrümanları üzerinde de çalışmalar yürütmektedir. Türk dinî musikisi, Türk musiki tarihine giriş, Türk musiki tarihi, Türk musikisi nazariyatı üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlıca müzik metinleri çevirisi ve müzikte araştırma teknikleri gibi konularla ilgilenmektedir. Çeşitli dönemlerde dinî musiki çalışmaları kapsamında Diyanet İşleri Başkanlığınca düzenlenen cami musikisi ve ezan kurslarına eğitici olarak katılmıştır.

Kaynakça: Çınar, *Musiki* Yolcuları, s.169.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Neyde, Hakkı Tekin; rebapta, İlhan Özkeçeci; hanende, merhum Mustafa Bozyel; kemençede, Fikret Karakaya bir arada Kayseri Eğitim ve Kültür Vakfı salonunda meşk ederken (M. Cabat Arşivi)

TEKİN, LATİFE

Yazar (Kayseri/Bünyan/Karacahevenk, 31 Aralık 1957 -). Dokuz yaşında ailesi ile İstanbul'a taşındı. Ortaöğrenimini Beşiktaş Kız Lisesinde tamamladı (1974). Mezun olduktan sonra İstanbul Telefon Başmüdürlüğünde çalıştı (1976-1978). Doğum nedeniyle ayrıldığı bu işine geri dönmedi ve yazarlığı kendine uğraş edindi. İlk kitabı Sevgili *Arsız Ölüm* 1983'te yayımlandı. Bu ilk romanıyla büyük ün kazandı. Büyülü gerçekçilik akımına da yakıştırılan bu romanının ardından peş peşe diğer romanlarını yazdı. *Sevgili Arsız Ölüm*, Türk romanında köklü değişimlerin gözlendiği 1980'li yıllarda, dönemin yenilikçi arayışlarını yansıtan önemli eserlerden biri olarak kabul edilmektedir.

1984'de Atıf Yılmaz'ın yönetmenliğinde beyaz perdeye aktarılan ve senaryosunu Latife Tekin'in yazdığı *Bir Yudum Sevgi* adlı film, 1984'te Antalya Film Festivali'nde Altın Portakal, 1986'da Uluslararası İstanbul Sinema Günleri'nde En İyi Film Ödülü'nü aldı.

2004 yılında yayımlanan *Unutma Bahçesi* adlı romanıyla 2006 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2019 yılında "toplumsal yaşama eleştirel bakışı ve kadın ve çevre konularına duyarlı romanları" nedeniyle, Erdal Öz Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü.

Eserleri İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Farsça ve Hollandacaya çevrildi. 1997 yılında yerleştiği Bodrum Gümüşlük'te bir 'Ebediyat Evi (Gümüşlük Akademisi Vakfı) Projesi' başlatmıştır.

Eserleri: Roman: *Sevgili Arsız Ölüm* (1983); *Berci Kristin Çöp Masalları* (1984); *Gece Dersleri* (1986); *Buzdan Kılıçlar* (1989); *Aşk İşaretleri* (1995); *Ormanda Ölüm Yokmuş* (2001); *Unutma Bahçesi* (2004); *Muinar* (2006); *Rüyalar ve Uyanışlar Defteri* (2009); *Sürüklenme* (2019); *Manves City* (2019); *Altınçayır Vadisi'nin Çocukları* (2020).

Latife Tekin

Senaryo: *Bir Yudum Sevgi* (1984). Anı: *Gümüşlük Akademisi* (1977); *Zamansız* (2022).

Kaynakça: *TDEA*, C. VIII, s. 299; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 316; Hikmet Altınkaynak, *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler*, Hürriyet Kitap, İstanbul 2018, s. 816; kitap.ykykultur.com.tr/yazarlar/latife-tekin; Macit Balık, Latife Tekin, teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tekin-latife, 26.08.2021.

HASAN YÜKSEL

Zeki Tekin

TEKİN, ZEKİ

Öğretim üyesi, tarihçi (Kayseri/Hacılar, 5 Ağustos 1960 -). İlköğrenimini Hacılarda, ortaöğrenimini Kayseri Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu (1983). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi alanında yüksek lisansını tamamladı (1986). Yine Marmara Üniversitesinde, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde Yeniçağ Tarihi alanında"Tanzimat Dönemine Kadar Osmanlı İstanbul'unda Dericilik" başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı (1992). Doktora sürecinde Marmara Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak başladığı akademik hayatına 1993 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nde Yeniçağ Tarihi alanında yardımcı doçent olarak devam etti. Bu dönemde bölüm başkanlığı görevini yürüttü. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalı'nda görevine devam etti (2004). Aynı yıl Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Temel Alanı, Yeniçağ ve Yakınçağ Bilim Alanı'nda doçentlik unvanını aldı. Yine Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Yakınçağ alanında profesör oldu (2009). Atandığı Karabük Üniversitesinde Tarih Bölüm başkanlığı, Yakınçağ Tarihi Ana Bilim Dalı başkanlığı ve Edebiyat Fakültesi dekanlığı görevlerini yürüttü (2010). Kayseri Üniversitesi'nde rektör yardımcısı olarak görevine devam etmektedir.

VEYSEL TOKER

Halil Tekiner

TEKİNER, HALİL

Öğretim üyesi, eczacı (Kayseri, 14 Haziran 1983 -). İlkokulu TED Kayseri Kolejinde (1990-1994), ortaokulu Nuh Mehmet Baldöktü Anadolu Lisesinde (1994-1997), liseyi Kayseri Fen Lisesinde (1997-2000) okudu. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden mezun oldu (2004). Öğrencilik yıllarında Ankara Üniversitesi Öğrenci Konseyi başkanlığı (2001-2002) ve Avrupa Eczacılık Öğrencileri Birliği (EPSA) Yönetim Kurulu üyeliği (2003-2004) görevlerinde bulundu. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Eczacılık Tarihi ve İşletmeciliği Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans (2006) ve doktora (2011) eğitimini tamamladı. Uluslararası Eczacılık Federasyonu (FIP) Genç Eczacılar Birliği Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi (2007). Federasyon'un 1912 yılındaki kuruluş tarihi olan 25 Eylül'ün "Dünya Eczacılar Günü" olarak kutlanmasını teklif ettiği ve İngiliz *Pharmaceutical Historian* dergisinde yayımlanan makalesinin ardından bu tarih, Dünya Eczacılar Günü olarak kabul edildi. Bir süre ticaretle uğraşarak İrem Ecza Deposunun Yönetim Kurulu başkanlığını ve Yoğunburç Eczanesinin mesul müdürlüğünü yürüttü (2004-2013). Sonrasında akademisyenliği tercih ederek Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde yardımcı doçent kadrosuna atandı (2013). Uluslararası Eczacılık Tarihi Birliği (ISHP) başkan yardımcılığı görevine seçildi (2015). Tıp tarihi ve etiği doçenti oldu (2017). Profesörlüğe yükseltildi (2022). Uluslararası Eczacılık Tarihi Akademisi üyeliğine seçildi (2017). Harvard Üniversitesi Tıp Fakültesi (ABD, 2015), Wisconsin-Madison Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (ABD, 2015), Yakın Doğu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (KKTC, 2017-2018) ve Marburg-Philipps Üniversitesi Eczacılık Tarihi Enstitüsünde (Almanya, 2018) misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. Akademik faaliyetlerinin yanı sıra ana bilim dalı başkanlıkları, fakülte yönetim kurulu üyeliği, koordinatörlükler, bilimsel dergi editörlükleri ve rektör danışmanlığı görevlerini yürüttü. Tıp, eczacılık, müzik, edebiyat ve kültür tarihi konularında on dört kitap ve yedi dilde 100'ü aşkın makalenin yanı sıra piyano için yaptığı bestelerden oluşan Piyano Eserleri (2009) ve Elleri Var Özgürlüğün (2020) adlı iki müzik albümü

yayımladı. Türk Eczacıları Birliği Eczacılık Akademisi Jüri Özel Ödülü (2006), Uluslararası Eczacılık Federasyonu Yılın Muhabiri Ödülü (2006), Eczacı Hamdi Bey Eczacılık Tarihi Ödülü (2010), Altın Havan Ödülü (2015), Uluslararası Eczacılık Tarihi Akademisi Madalyası (2017), Türk Kültürüne Hizmet Ödülü (2018) ve Türkiye Bilimler Akademisi Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı Ödülü (2019) sahibi; Alman, Amerikan, Fransız, İngiliz ve Türk Tıp/Eczacılık Tarihi Birliklerinin üyesidir.

Kayseri tarihiyle ilgili eserleri: *Kayseri Eczacılık Tarihi* (2005); *Gevher Nesibe Darüşşifası* (2006).

YAYIN KURULU

TEKİNSOY, KEMALETTİN CENGİZ

Yazar, kamu yöneticisi, mimar (Kayseri, 1959 -). Kayseri Merkez Mimarsinan İlkokulu (1970), Kadı Burhanettin Ortaokulu (1973), Kartal Endüstri Meslek Lisesi (1976) ve ADMMA Mimarlık Fakültesinden mezun oldu (1981.) Askerlik görevini 1981-1983 yılları arasında yedek subay olarak Ankara'da yaptı. 1983-1984 yıllarında özel sektörde çalışan Tekinsoy, 1984 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesinde göreve başladı. 1994 ile 2016 yılları arasında yöneticilik yaptığı dönemde Raylı Sistem, Erciyes Turizm Merkezi, Stadyum ve Kongre Merkezinin de içinde bulunduğu 10 adet spor tesisi, alt geçitler, üst geçitler, meydan ve çevre düzenlemeleri, Anadolu Harikalar Diyarı, Kayseri Mahallesi, Kültür Yolu gibi Kayseri için önemli birçok büyük projenin planlama, fizibilite, ihale, yapım ve işletme aşamalarında proje yöneticisi olarak görev yaptı ve Şehrin bu dönemdeki köklü değişiminin bizzat içinde bulundu.

Uzun yıllar Yak-Taş, Kayseri Gaz, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Ulaşım AŞ ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Spor Anonim Şirketlerinde Yönetim Kurulu başkanlığı ve Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulundu.

2016 yılında atandığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü görevinden 2018 yılında emekli oldu.

Çeşitli gazetelerde yayımlanmış Kayseri ve şehircilikle ilgili 100'e yakın makalesi, ayrıca yayımlanmış iki kitabı vardır. Bu kitaplarda Kayseri'nin, 1970'li yıllardan 2010'lu yıllara kadar olan fiziki gelişimi ile birlikte geleneksel yaşam tarzından modern yaşama geçiş süreci bir mimar gözü ile çarpıcı bir şekilde anlatılmaktadır.

Eserleri: *Kayserinin İmarı ve Mekânsal Gelişimi* (2011); *Kiçikapı* (2013).

YAYIN KURULU

Kemalettin Cengiz Tekinsoy

TEKNE SAHNE KÜLTÜR MERKEZİ

25 Temmuz 2019'da, bir çay bahçesinin garajında Furkan Demir ile Oğuzhan Alparslan tarafından kuruldu. 25 metrekarelik bir alana sahip olan mekân, 30 seyirci kapasitesi ile Kayseri'nin ilk oda tiyatrosudur. Sahnelenen ilk oyun, William Shakespeare'in oyunlarından yaptıkları kolaj olan *Shakespeare'in İnsanları*'dır. Daha sonra 2020 yılının Ağustos ayında Kayseri'nin Talas ilçesindeki tarihî dokusuyla ön plana çıkan Harman Meydanı'nda bulunan daha büyük bir mekâna taşındı ve buranın açılışı da yine aynı oyunla 4 Eylül 2020'de gerçekleşti. Sonuna kültür merkezi eklenerek adı "Tekne Sahne Kültür Merkezi" olarak güncellenen tiyatroda, 50 kişilik bir adet tiyatro sahnesi, bir adet çok amaçlı eği-

Tekne Sahne Kültür Merkezi

tim sınıfı, bir adet kulis, bir adet bekleme alanı bulunmaktadır. Şimdiye kadar 27 farklı etkinlik, 186 kez sahnelendi. Bu etkinlikler arasında tiyatro oyunları, şiir dinletileri, türkü geceleri, kültür sanat konuşmaları, drama ve oyunculuk atölyeleri bulunmaktadır. Belirli zaman dilimlerinde seçme yaparak tiyatro eğitimi faaliyetlerini de sürdürmektedir.

Gerçekleştirilen etkinliklerden bazıları: *Shakespeare'in İnsanları*; *Çok Güzelsin Gitme Dur* (Haldun Taner oyunlarından yapılan bir kolaj); *Ormanlardan Hemen Önceki Gece*; *Gişe*; *Gece O Kadar Kirliydi ki İkisi de Kayboldular*; *Aşk Delisi*; *Şairin Rüyası*; *Yakup*; şiir dinletileri (Meşk, Davet, Aşk Elinden), türkü geceleri, kültür sanat konuşmaları.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Kayseri Lisesi Müdürü Ali Tekol, lise kütüphanesinde konuşma yaparken - 1956/58 (Gülçin Telçioğlu Arşivi)

TEKOL, ALİ

Yazar, eğitimci, Maraş Lisesi ilk müdürü (Kayseri, 1911- Kayseri, 26 Aralık 1991). Babası medrese eğitimi almış Süleyman Efendi; annesi, Havva Hanım'dır. Babası, I. Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde şehit olduğu için üç yaşında yetim kaldı. Çocukluğu çok büyük maddi sıkıntılar içinde geçti. Kayseri Lisesinden mezun oldu (1929). İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinin Fizik Bölümü'nü bitirdi. Samsun Lisesine fizik öğretmeni olarak atandı (1932). İki yıl sonra Kayseri Lisesine geçerek bu kurumda fizik öğretmeni ve müdür başyardımcısı olarak görev yaptı. Bu yıllarda tamamen yerli malzemelerle fizik laboratuvarında hazırladığı kulaklıkla dinlenilen ve pilsiz çalışan radyoyu Kayseri Lisesini ziyaret etmekte olan Atatürk'e de dinleterek onun takdirlerini kazandı. 1948 yılında, Maraş'ta lise açılınca bu okulun ilk müdürü olarak üç yıl bu ilde kaldı. Daha sonra Gaziantep Lisesi müdürü oldu (1951-56). Kayseri Lisesi Müdürlüğüne atandı (1956). Bu görevine iki yıl devam ettikten sonra kendi isteğiyle yöneticilikten ayrılarak öğrencilerine eğitim hizmeti vermeye devam etti. Elazığ Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinde öğretim görevlisi oldu (1968). Bu kurumda ve ayrıca Adana Mühendislik Yüksekokulunda fizik ve mekanik dersleri verdi. Liselerde ve yüksekokullarda görevli olduğu yıllarda yazdığı kitaplarla halkın doğa bilimlerindeki kültürünü geliştirmeye ve öğrencilerine derslerinde yardımcı olmaya çalıştı. Çok iyi derecede Fransızca ve iyi derecede Almanca, Arapça ve Farsça bilirdi. İki kızı (Gülten Özpamukçu ve Gönül Tekol) öğretmen, diğer bir kızı (Gülçin Telcioğlu) göz hastalıkları uzmanı, oğlu (Yalçın Tekol) emekli profesördür.

Eserleri: *Fenni Okuma Serisi* (*Birinci kitap*); *Suni Yağmur Nasıl Yağdırılıyor?*; *Duyulmayan Sesler ve Tatbikatı*; *Yıldırım ve Korunma Tedbirleri*, Sümer Matbaası, Kayseri 1955; *Fizik Mekanik*, C. I, Çukurova Mühendislik Özel Yüksekokulu Yayınları No. 2, Adana 1971; *Fizik*, *Isı*, C. II, Ofset Fotomekanik Matbaası, Ankara 1972; *Fizik Optik*,C. III Ofset Fotomekanik Matbaası, Ankara 1972.

YALÇIN TEKOL

Yalçın Tekol

TEKOL, YALÇIN

Öğretim üyesi, farmakolog (Kayseri, 21 Eylül 1945 -). Ali Tekol'un oğludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden mezun oldu (1968). Fakülte öğrenimi sırasında TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Programı bursunu kazandı. Mezuniyetini takiben bir süre Ergani Bakır İşletmesi Hastanesinde çalıştı. Askerlik görevini Erzincan'da 3. Ordu Sağlık Başkanlığı Sıhhi İkmal Subayı olarak yaptı (1968-70). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Farmakoloji Kürsüsü'nde doktora çalışmalarına başladı (1974). Daha sonra aynı departmanda Edirne Tıp Fakültesi kadrosunda asistan oldu. Doktora çalışmalarını tamamlayarak Tıp Bilimleri Doktoru (M.Sc.Dr.) unvanını aldı (1978). Bir süre de İstanbul Tıp Fakültesi Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji Kürsüsü'nde görev aldı. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde yardımcı doçent olarak Farmakoloji Ana Bilim Dalı'nı kurdu (1983). Görev yaptığı Erciyes Üniversitesinde Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Sağlık

Yüksekokulu, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Koleji ile Nevşehir ve Kırşehir Sağlık Yüksekokullarında farmakoloji dersleri verdi (1983-2012). Almanya'da Saarland Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Fizyoloji Enstitüsünde konuk araştırmacı olarak bulundu (1985). Bu laboratuvarlarda yaptığı araştırmalarla, kalbi durdurarak ölüme neden olan porsuk ağacının zehirli maddesinin (taksin) etki mekanizmasını aydınlattı. 1986'da doçent, 1993'te profesör oldu.

Tıp dergilerinde yayımlanmış, çoğu yabancı dillerde olmak üzere 40'tan fazla makalesi vardır. Makaleleri, Türkiye'den başka Amerika, İngiltere, Almanya ve Pakistan tıp dergilerinde yayımlandı. Yayımları daha ziyade porsuk ağacının tıbbi ve zehirleyici özellikleri, ağrı kesiciler ve tuz tüketiminin insan sağlığına etkileri konusunda yoğunlaşmıştır. Tıp Fakültesi Fakülte Kurulunda profesör temsilciliği, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulundu. Tıp Fakültesi Etik Kurulu üyeliği ve başkanlığı yaptı. 2012 yılında emekli oldu. Almanca ve İngilizce bilir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Sağlık Meslek Liseleri İçin Farmakoloji*, Emek Matbaacılık, Kayseri 1987; "Opioid Analjezikler", *TFD Farmakoloji,* ed. T. A. Bökesoy-İ. Çakıcı-M. Melli, Gazi Kitabevi, Ankara 2000.

YAYIN KURULU

TEMENNÂYÎ

Kalenderî meşrep divan şairi (XVI. yüzyıl). Hayatı hakkındaki en sağlıklı bilgiler Latîfî'nin *Tezkiretü'ş-şuarâ* adlı tezkiresinde yer almaktadır. "Kayseri kurbinden zenâdıka zümresinden ve melâhide fırkasından bir kalender idi." cümlesinin işaret ettiği üzere Kayseri yakınlarından bir yerdendir. Zındıklar zümresinden ve dinden çıkmışlar fırkasından bir kalender dendiğine göre, Kalenderiyye taifesinden olmalıdır. "Dünyayı ve dünyevi değerleri umursamayan, içinde yaşadıkları toplumun, toplumsal düzenin inanç ve geleneklerine karşı çıkan, bunu kılık kıyafet, tutum ve davranışlarıyla gündelik hayatlarına da yansıtan sufiler" olarak tarif edilen Kalenderîler, Melâmî anlayışın bir alt kolu gibi ve Osmanlı Devlet nizamında da bilhassa XV. yüzyılın sonu ve XVI. yüzyılın başından itibaren problemli bir güruh olarak değerlendirilirler. Latîfî, Temennâyî'nin itikadı için "Âdem ot gibi biter ve ot gibi yiter diyen küfr-gûylardan biri idi." dediğine göre, Temennâyî'nin Tanrı veya bir yaratıcı inancına sahip olmadığına, insanın ot gibi bittiğini ve yine ot gibi kaybolup gittiğini düşünen ehl-i küfürden olduğuna hükmedilebilir. "İlm-i hurûfa ve mezheb-i tenâsuha ve hulûle müte'allık kitâblar cem' idüp yanına zenâdıka haylinden hayli zenâdıka ve melâhide cem' itmişti." ifadelerinden de anlaşılan o ki Temennâyî, Hurufiliğe, tenasüh/reenkarnasyon ve hulûl (Allah'ın insan veya başka bir varlık şeklinde zuhur etmesi/görünmesi) inancına dair kitaplar biriktirmekle kalmamış, etrafına zındıklar sürüsünden bir hayli zındık ve dinden çıkmış sapkın da toplamıştır. Latîfî'nin bir hayli kızgın üslupla dile getirdiğine göre bu zümre, "Bâtıl yollarını hak çıkarmak için tuttukları yolların silsilesini büyük velîlerden birine nisbet etmekte, kendi inançlarına göre bütün mezheplerin dışında bir mezhep tutmaktadırlar. Bunların her birisi, insan sûretli bir iblistir, yoldan iyice sapmış azgın bir cinstir. Şerîat ile uzaktan yakından alâkaları kalmamış olan bu gürûh, her türlü haramı helâl ve mübâh sayarlar, indirilmiş bütün kitapları da insan sûretinde tecessüm etmiş görürler, tahâretsiz/yâni temizlenmeden/abdest almadan insana secde ederlerdi. Harflerin tamâmını insan uzuvlarında bulurlar, her uzvu bir harfe nisbet ederler. Âdem 'âlem-i kübrâ ve mazhar-ı Hazret-i Hudâdır (Âdem, büyük âlem ve Hazret-i Allahıın göründüğü yerdir.) diyerek gördükleri güzel bir insana secde ederlerdi. Bunlar, sapkın, azmış bir korkusuz tâifedir. Râfızîlik inancı üzerine ölmeyi, bu sapkın itikat üzere can vermeyi ve küfür söz söyleyip ateşlerde yanmayı şehitlik mertebelerinden sayan bu zümre, âdet üzere öleni de murdâr öldü diye kabul ederlermiş." Temennâyî'nin *Esrâr-*

Seyit Temir

nâme adlı bir eseri bulunduğunu belirten Latîfî, *"Habbetü'l-hadrâ ki ber-kef 'ârifân câ kerdeend / Ez-hayâl-i û mezârân nükte peydâ kerdeend"* matlaını, bu eserden örnek olarak verir. Yine şu iki matlaı da onun "türrehâtından ve cümle-i küfriyyâtından (saçma sapan sözlerinden ve küfür dolu cümlelerinden)" addederek tezkiresine alır:

Sûfî kalender ol gel kazıt saçı sakalı
Saña bu kıl duzakdur gider bu kîl ü kâli
(Sûfî! Gel Kalender ol, saçı sakalı kazıt. Bu kıl, sana tuzaktır. Bu kîl ü kâli (dedikoduyu) gider aradan.)
Ebleh olma sûfi virme nakd-i ömri nesneye
Gözüñ aç dîdâr u cennet hûr u gılmân bundadur
(Sûfî! Ebleh / Akılsız olma! Şu ömür sermayesini hiçbir şeye değişme! Gözünü aç! Tanrı da cennet de huri, gılman da buradadır.)

Temennâyî'nin ne zaman vefat ettiğine dair bir cümle sarf etmeyen Latîfî'nin "Sultân Bâyezîd Han devrinde icmâ'-ı ulemâ ile bi'l-ittifâk ol tâife-i şikâkuñ kimini âb-ı tîg ile igrâk ve kimini dîv-i racîm gibi âteş-i redd ile ihrâk idüp ol teberrâyîlerüñ tîg u teber ile zâviye-i vücûddan göçürdiler ve cisr-i kahr u gazabdan geçürüp sûy-ı cahîmdemâ-i hamîm içürdiler." şeklindeki sanatkârane ifadelerinin işareti üzere, Sultan II. Bâyezîd (1511) zamanındaki ayaklanmada ölmüş/öldürülmüş olma ihtimalini göz önünde bulundurabiliriz. Şair hakkında Latîfî'den kısa bir alıntı yapan *Künhü'l-Ahbâr*'da, Temennâyî, II. Bâyezîd Devri şairlerinden gösterildiğine göre, bu ihtimal daha da kuvvetlenmektedir.

Kaynakça: Mustafa İsen, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yayınları, Ankara 1994, s. 28, 37, 154; "Temennâyî", *TDEA*, C. VIII, s. 304; Köksal, *KDŞ*, s. 53-56; Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, AKM Yayınları, Ankara 2000, s. 200-202; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/temennayi; https://islamansiklopedisi.org.tr/kalenderiyye; https://islamansiklopedisi.org.tr/hulul.

ATABEY KILIÇ

TEMİR, SEYİT

Öğretim üyesi, matematikçi. (Kayseri/Felahiye, 22 Ekim 1967 -). İlköğrenimini ve ortaöğrenimini Felahiye'de tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü'nden mezun oldu (1989). Mezuniyetinden sonra MEB özel öğrenci statüsü ile Hollanda'da Nijmegen Üniversitesine gitti (1990-1992). Yurt dışı eğitimi sonrasında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Matematik Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak akademik hayatına başladı (1993). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans (1994) ve doktora (1998) öğrenimlerini tamamladı. Harran Üniversitesi Matematik Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görevine başladı (Ekim 1998). Burada Matematik Bölüm başkanlığı (1998-2004), Fen-Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (1999-2002), Fen Bilimleri Enstitüsü müdür yardımcılığı görevlerini yürüttü (1998-1999). Doçent unvanı aldı (2007). Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü'nde Analiz ve Fonksiyonlar Teorisi Ana Bilim Dalı'nda profesör unvanı aldı (2013). Aynı yıl Adıyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Analiz ve Fonksiyonlar Teorisi Ana Bilim Dalı kadrosuna atandı. Burada, Adıyaman Üniversitesi rektör yardımcılığı görevini (2013-2019) ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dekan vekilliği görevini yürüttü (2014-2019). Hâlen Adıyaman Üniversitesindeki görevine devam etmektedir. Ulusal ve uluslararası olmak üzere yetmişin üzerinde makale ve bildirisi bulunan Seyit Temir evli ve üç çocuk babasıdır.

Kaynakça: https://abys.adiyaman.edu.tr/seyit-temir-497/

VEYSEL TOKER

TEODOR KASAP

Gazeteci, oyun yazarı, çevirmen (Kayseri/Tavlusun, 10 Kasım 1835 - İstanbul, 5 Haziran 1897). Kayseri'de manifaturacılık yapan Serefaim (Sefer) Kasaboğlu'nun oğludur. On üç yaşındayken babasını

kaybetti. 1846 yılında da İstanbul'a gitti. İstanbul'da Kuruçeşme Rum Millet Mektebinde okuduğu sırada bir yandan da Kapalıçarşı civarındaki Astarcılar Hanı'nda kumaşçı hemşehrisi bir Rum tüccarının yanında çıraklık yaptı. Kırım Savaşı sırasında dükkâna uğrayan bir Fransız subayının aracılığıyla savaşın ardından Paris'e giderek öğrenimine orada devam etti. Paris'te Alexandre Dumas'ın kâtipliğini yaptığı ifade edilmektedir. Birkaç yıl Paris'te kaldıktan sonra İstanbul'a döndü ve ilk olarak Fransızca dersleri vermeye başladı. Daha sonra da gazetecilik yaptı.

Paris'te gördüğü mizah gazetelerinin İstanbul'da da çıkarılması hususundaki görüşleri, dönemin muhalif paşalarınca teşvik edildi. Şair Ziya Paşa, Namık Kemal, Ebüzziya Tevfik tarafından desteklenen Teodor Kasap, Osmanlı Devleti'nde yayımlanmış ilk müstakil mizah gazetesi *Diyojen*'i çıkarmaya karar verdi. Önce Fransızca ve Rumca nüshaları yayımlanan *Diyojen*'in Türkçe nüshaları 24 Kasım 1870 - 11 Ocak 1873 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Haftada bir kez, dört sayfa hâlinde yayımlanan gazete, 23. sayısı ile birlikte haftada iki, 148. sayısından itibaren ise haftada üç kez yayımlanmaya başlamıştır. Derginin serlevhasında, logonun hemen altında Diyojen'in İskender'e söylediği "Gölge etme, başka ihsan istemem." yazılı olması manidardır. Fiyatı 3 kuruş olan gazetenin merkezi ise İstanbul'da Asmaaltı'ndaki Camlı Han'ın bodrum katıdır. Gazetede Ali Bey'in, Ebüzziya Tevfik'in, Namık Kemal'in imzasız yazıları yer almaktadır. Politik mizah yazıları ile dönemin Osmanlı yönetimini eleştiren; "eşitlik", "özgürlük", "adalet" ve "meşrutiyetten" yana tavır koyan gazete, üç defa kapatılmıştır. Voltaire'den tercüme edilen *Mikromegas*, Alexandre Dumas'dan çevrilen *Monte Kristo Kontu*'nun da tefrikalar hâlinde yayımlandığı gazete, 183. sayısının ardından yayın hayatına son vermiştir.

Diyojen'in kapatılmasının ardından, *Çıngıraklı Tatar* adlı musavver (resimli)

Teodor Kasap (DİA, T. Kut Arşivi)

mizah gazetesini yayımlamıştır. 5 Nisan 1873 - 18 Temmuz 1873 tarihleri arasında 29 sayı yayımlanan gazetenin, Rumca nüshaları da bulunmaktadır. 10 Nisan 1873 tarihli ikinci nüshasında yayımlanan bir yazısında da gazetenin Türk, Rum, Ermeni, Fransız, Bulgar lisanları ile yayımlandığı ifade olunmuştur. Cumartesi ve perşembe günleri haftada iki kez yayımlanan gazete, Galata'daki Zincirli Han'dan yönetilmekteydi. İlk sayısında amacının gülmek ve güldürmek olduğunu ifade eden *Çıngıraklı Tatar*, neden çıngırak taktığını şöyle açıklamıştır: "Rusya Byzantis sahibi Akseni Efendi'ye, Yunan hükûmeti Neologos, Anotoli müellifi Sinyor Misailidis'e, İran Şah'ı *Basiret* gazetesinin başmuharriri Ali Efendi'ye nişan göndermişler, göndereceklermiş." Bu haberler üzerine bir gazete olarak herkesin mizacına göre hareket edemeyeceğini belirten *Çıngıraklı Tatar*, diğer gazetelerin aldıkları nişanları küçümseyerek çıngırak takmaya karar vermiştir. Bu tavır, gazetenin yayın politikasını anlamak bakımından da önemlidir.

Teodor Kasap'ın *Pinti Hamid* adlı oyu-

nunu da neşrettiği *Çıngıraklı Tatar*, üç ay gibi kısa bir süre yayımlanarak kapanmıştır. Kasap, *Çıngıraklı Tatar* gazetesinden sonra yayın hayatına *Hayal* ile devam etmiştir. 30 Ekim 1873 - 18 Haziran 1877 tarihleri arasında Türkçe, Fransızca, Ermenice, Rumca ve Bulgarca yayımlanan *Hayal*'in yazar kadrosunda Ali Bey ve Ebüzziya Tevfik, karikatürist kadrosunda Nişan Berberyan, Santır, Ali Fuat Bey yer almaktadır. Ele alınan konuların, eleştirilerin, Karagöz-Hacivat'ın karşılıklı konuşmaları şeklinde verildiği *Hayal*'de, gazeteciliğin bir meslek olarak sürdürülebilmesi için doğruları yazması gerektiğine değinilmiş, dönemin siyasi, toplumsal olayları eleştirel bir çerçevede ifade edilmiştir. Gazete, yedi kez sansüre uğramıştır.

Mizah gazetelerinin yanı sıra, 9 Ağustos 1875 - 15 Eylül 1876 tarihleri arasında *İstikbal* adlı günlük bir siyasi gazete de yayımlamıştır. Yayınlarında siyasi, toplumsal eleştiriler yapmaktan kaçınmayan, Meşrutiyetçi görüşlere yer veren Teodor Kasap, *Hayal* gazetesinde yayımlanan bir karikatür nedeniyle üç yıl hapse mahkûm oldu. 20 Şubat 1877 tarihli 319 numaralı *Hayal*'de çıkan karikatür, Kanun-i Esasi'nin "Matbuat kanun dairesinde serbesttir." şeklindeki 12. maddesini eleştirmektedir.

Mahkûmiyetinden kısa bir süre sonra kefaretle serbest bırakıldığı yıl Avrupa'ya kaçtı. *İstikbal*'i Avrupa'da taşbasması olarak yayımladı. 1881 yılında Ebuzziya Tevfik'in aracılık etmesiyle İstanbul'a yeniden döndü. II. Abdülhamid tarafından affedilerek mabeyn kütüphanecisi olarak görevlendirildi ve ömrünün sonuna kadar bu görevini ifa etti.

Moliere'den yaptığı *Pinti Hamit*, *İşkilli Memo*; Alexandre Dumas'tan yaptığı *Para Meselesi*; Victor Hugo'dan yaptığı *Lükresya Borciya,* uyarlamaları arasında yer almaktadır.

Teodor Kasap, dönemin tiyatro yazarlarından Güllü Agop'un tiyatro anlayışına karşı çıktı. Ortaoyunu geleneğinden yararlanarak oyunlar yazılması ve ulusal bir tiyatro oluşturulması gerektiği konusundaki görüşleri ile önem kazandı. Tiyatronun bir ahlak okulu olduğunu savundu.

Kaynakça: Hamza Çakır, "Tarihimizin İlk Mizah Dergisi Diyojen'in Kapatma Cezalarına Yine Mizahi Yoldan Gösterilen Tepkiler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 15, 2006, s. 161-172; Turgut Kut, "Teodor Kasap (1835-1897)", *DİA*, s. 473- 475; Alparslan Oymak, "Osmanlı Mizah Basınında Teodor Kasap: Diyojen, Çıngıraklı Tatar ve Hayal Gazetesi Üzerine Bir İnceleme", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Doktora Tezi,(2013); Hamdi Özdiş, *Osmanlı Mizah Basınında Batılılaşma ve Siyaset (1870-1877)*, Libra Yayıncılık, İstanbul 2010; Turgut Subaşı, Kübra Çaylı "Osmanlı Basınında Sansüre Bir Örnek: Hayal Mizah Gazetesi, *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. III, S. 2, 2017, s. 92-113; "Teodor Kasap", *TDEA*, C. VIII, İstanbul 1998, s. 313; Yuza Nagata- Hikari Egawa, *Osmanlı'nın Son Döneminde İstanbul'da Tiyatro ve Çevresi*, İstanbul 2021, s. 110; Abide Doğan, "Teodor Kasap", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/teodor-kasap erişim: 28.08.2021.

EBRU DAVULCU

TEOMAN, HALİM (KÂMİL)

Halim Kâmil Teoman

Âşık (Kayseri, 1928 - Kayseri, 19 Eylül 1982). Gülük Mahallesi'nde doğan âşığın babasının adı Hakkı Efendi'dir. Eski Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürü Lütfullah Teoman'ın kardeşidir. Şair, Kayseri'de eğitimine başladı, liseden sonra İstanbul Eksper Okuluna giderek oradan mezun oldu. Gümrük ve Tekel Bakanlığının İstanbul teşkilatında çalıştıktan sonra emekli oldu. Hiç evlenmedi.

Emir Kalkan onun için, "Mevlânâ müntesibi olan ve tasavvuf deryasından da nasibini alan, maddi ve manevi aşkı bir arada yaşayan; edep, fazilet ve gönül adamı" demiştir. Onun şairliği hakkında da şu sözleri zikretmiştir: "Herhangi bir edebî şöhretin ne iddiasında ne peşinde olmamasına, birbirinden güzel, mana yumağı şiirlerini şahsına son derece yaraşır mütevazı, içe dönük ve selimiyet tavrı içinde yayın çevrelerinden uzak tutmasına rağmen, şehrimizin yetiştirdiği en kudretli şairlerin başında gelir." "Hem aruz hem de hece veznini kullanmakta başarılı olduğu"nu dile getirmiştir.

"Kâmil" mahlasını kullanan âşığın şiirleri kitap olarak basılmamıştır.

Kaynakça: Emir Kalkan, *Kayseri Şairleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 1996; Abdullah Satoğlu, *Kayseri Şairleri -Başlangıçtan Bugüne Kadar-*, Ankara 1970; Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010.

BETÜL GÖRKEM

TEOMAN, SEYFİ

Yönetmen, senarist, yapımcı (Kayseri, 16 Nisan 1977 - İstanbul, 8 Mayıs 2012). Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu. Kurgucu ve kamera asistanlığı yaparak sinema sektöründe çalışmaya başladı. *Altyazı* aylık sinema dergisinin kısa film bölümünün editörlüğünü yürüttü. Lodz'da bulunan Polonya Ulusal Sinema Okulunda film yönetmenliği alanında eğitim gördü.

2004 yılında genç bir kadının yeni bir eve çıkmasını ve geçmişini, arkasında bırakmak istediklerini anlattığı ve Bahar Kerimoğlu, Emin Alper, Yiğit Özşener ve Umut Aral'ın rol aldığı "Apartman" adlı kısa filmiyle sinema çevrelerinde adından bahsettiren bir çıkış yaptı. Apartman, ulusal ve uluslararası festivallerde gösterime girdi, ödüller aldı. 2005 yılında ilk uzun metraj film senaryosu "Tatil Kitabı" ile Rotterdam Uluslararası Film Festivali Hubert Bals Fonu'ndan 'Senaryo ve Proje Geliştirme Desteği' kazandı.

İlk uzun metrajlı filmi Tatil Kitabı, 2008 yılında 58. Berlin Film Festivali'ne kabul edilen tek Türkiye yapımı film oldu. Berlin Film Festivali'nin Forum bölümünde dünya galası yapılan film, Türkiye'de 27. İstanbul Uluslararası Film Festivali'nde Ulusal Yarışma'da Yılın En İyi Filmi Ödülü, Montreal Dünya Filmleri Festivali'nde "Bronz Zenith" ve FIPRESCI ödüllerini kazandı. İkinci filmi "Bizim Büyük Çaresizliğimiz" filmiyle de 30. Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde "Jüri Özel Ödülü" ve "Radikal Halk Ödülleri" gibi ödüller kazandı. Bu film ayrıca 61. Berlin Film Festivali'nde yarışma bölümüne seçildi. Son projesi, yönetmenliğini Emin Alper'in gerçekleştirdiği 2012 çıkışlı "Tepenin Ardı" adlı filmin yapımcılığıdır. Vefat ettiği günlerde ise üçüncü filminin senaryo çalışmalarını yapıyordu. Seyfi Teoman, motosiklet kazası sonucu vefat etti. Kayseri Şehir Mezarlığı'na defnedildi.

Yönetmen filmografisi: Bizim Büyük Çaresizliğimiz (2011); Tatil Kitabı (2007). Yönetmenliğini yaptığı kısa filmler: Ayrı (2005); Apartman (2004).

Kaynak: http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/seyfiteoman.html Erişim: 2.12.2021 https://www.milliyet.com.tr/gundem/seyfi-teoman-vefat-etti-1537826 Erişim: 2.12.2021

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Seyfi Teoman

Bir Seyfi Teoman film afişi

TEPECİK (TAŞÇIOĞLU) MESCİDİ

Tepecik veya Taşçıoğlu olarak adlandırılan mescit, Melikgazi ilçesi Karakürkçü Mahallesi'nde yer almaktadır. Üzerinde herhangi bir inşa ya da onarım kitabesi bulunmayan yapı, mimari özellikleri ve teknikleri bakımından XIX. yy'a tarihlendirilmektedir. Düzgün kesme taş malzeme ile yapılmış olan mescidin asıl inşasının Şeyh Camii ile birlikte gerçekleştirilmiş olduğu düşünülmektedir. Yapının bir dönem, zaviye olarak kullanıldığı da rivayet edilmektedir.

Mescide, ana sokağa açılan bir avlu kapısı ile girilmektedir. Avlu beden duvarı üzerinde bulunan merdiven ile mescide sonradan eklendiği anlaşılan minare bölümüne ulaşılmaktadır. Yapının ana giriş

Tepecik (Taşçıoğlu) Mescidi (E. Polat)

kapısı, kuzeydoğu köşede yer alır. Mescidin harim kısmına düz lentolu bir kapıdan geçiş sağlanarak ulaşılmaktadır.
Mescidin harim kısmı güneye doğru uzanan beşik tonoz ile örtülmüştür. Harimin güney duvarı ortasında yuvarlak bir kemer nişi içerisinde mihrap yer almaktadır. Yapının mermer mihrabı yeşil renge boyanmıştır. Mihrabın hemen üzerinde kare formlu, üzeri basık kemerli bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Aynı pencere açıklığı, mescidin giriş kapısının yer aldığı kuzey duvarda da karşımıza çıkmaktadır. Mescidin üzerinde veya içerisinde herhangi bir süsleme unsuruna rastlanmamaktadır.
Bir dönem kapalı olan mescit, gerekli düzenleme ve temizlikler yapılarak ibadete açılmıştır.

Kaynakça: Özkeçeci, *Cami ve Mescidler*, s. 192.

EYÜP POLAT

Terakki-i Maarif Cemiyeti Nizamnamesi'nin ilk sayfası (H. Z. Kapcı Arşivi)

TERAKKİ-İ MAARİF CEMİYETİ

Tarih boyunca eğitim alanında öncü olan Kayseri, II. Meşrutiyet Dönemi'nde de önemli çalışmalara sahne oldu. Bu dönemde diğer pek çok alanda olduğu gibi eğitimde de cemiyetler kuruldu. Böylece halkın desteği alınmış, okullaşmaya hız verilmiştir. Bunlardan biri olan Terakki-i Maarif Cemiyeti, Hicri 1329 / Rumi 1327 tarihinde Kayseri'de kuruldu. Miladi olarak 14 Mart- 22 Aralık 1911 tarihleri arasında kurulduğu düşünülmektedir. Cemiyetin nizamnamesi, Kayseri'de yayımlanan ilk Türk gazetesi olan *Erciyes* gazetesini de yayımlayan Erciyes Matbaasında basılmıştır. Cemiyetin kuruluşuna dair bilgilerin verildiğini düşündüğümüz *Erciyes* gazetesinin eski numara ile 28-46. sayılarına ulaşılamamıştır.
Cemiyete dair bilgilerimiz nizamnamesi ile sınırlı kalmaktadır. Buna göre İdare heyeti, başkan, başkan yardımcısı ile veznedarlık ve kâtiplikle görevli üyelerin de içinde olduğu on kişiden ibarettir. Kayseri Mahkeme-i Şer'iyyesi Başkâtibi Kazım Bey, ilk yıl için cemiyetin idare heyetinin başkanı seçilmiştir. Kayseri Lisesinde tarih öğretmenliğiyle birlikte Mutasarrıf Ahmed Muammer Bey'in yanında maiyet memurluğu da yapan Ahmet Hilmi (Kalaç*) Bey de başkan yardımcılığına getirilmiştir. İttihat ve Terakki Partisinin Kayseri'de önde gelen isimlerinden olan Süleyman Bey ve Nurullah Bey'in yanı sıra Emin Bey, Ramiz Bey, Ali Raşid Bey, Osman Bey, Nuh Bey ve Halil Beyler idare heyetinin üyelerindendir. Bunlardan başka, mülazım aza olarak on kişilik diğer bir heyet oluşturulmuştur. Bu heyet içinde Muallim Hacı Bekir, Muhaddiszade Emin, İdadi Kâtibi Feyzullah, Darülmuallimîn Muallimi Abdullah, Yağmurzade İsmail, Mollazade İbrahim, Ziraat Muallimi Şaban, Güherçile Fabrikası Kâtibi İsmail, Taşçızade Mehmed ve Yahyalızade Hacı Rıza isimli kişiler vardır.
Cemiyete üye olabilmek için en az 1 kuruş aidat ödemenin yeterli olduğu, aidat ödeyenlerin idare heyetinin seçiminde oy hakkının bulunduğu, nizamnamesinden anlaşılmaktadır. Üç ay aidat ödemeyen üyelerin hiçbir hak talep etmelerine müsaade edilmeksizin ihraç edilecekleri de ayrıca vurgulanmıştır. İdare heyetinin üç ayda bir, tüm azaların da mart ayında olmak üzere senede bir toplanmasına karar verilmiştir. Yılda bir yapılan toplantıda senelik muhasebenin yanında idari ve eğitime dair durumların görüşüldüğü ve aza seçiminin yapıldığı anlaşılmaktadır.
Osmanlılar arasında eğitimin geliştirilmesi amacıyla kurulan Cemiyet, bunun gerçekleştirilebilmesi için kendi adına özel okullar açmayı hedeflemiştir. Eğitim alması zor olan fakir ve kimsesiz çocukların okutulmasına öncelik veren Cemiyet, bağış toplama yoluna gitmiş, en az 200 kuruşluk menkul veya gayrimenkul bağışlayanlar için isimlerinin kaydedileceği bir defter tutulacağını, her sene yapılacak genel kurul toplantısında bu isimlerin okunacağını, nizamnamesine not düşmüştür.
Cemiyetin okul açtığına dair kesin bir bilgi olmamakla beraber Yoğunburç* civarında kale duvarlarının yakınında "Terakki Mektebi" adıyla bir mektep açtığı, yol çalışmaları nedeniyle ilerleyen yıllarda yıkıldığı iddia edilmektedir. Ayrıca

Ağırnas'ta bulunan iki yıllık mutasarrıflık görevi döneminde toplam elli dört okulun yapılmasını sağlayan Mutasarrıf Muammer Bey'in teşvikiyle 1909-1911 yılları arasında Mustafa Ağırnaslı* tarafından yapılan İttihat ve Terakki Mektebinin Terakki-i Maarif Cemiyetiyle ilgisinin olduğuna dair bir bilgi de tespit edilememiştir.

Kaynakça: *Terakki-i Maarif Cemiyeti Nizamnamesi*, Kayseri 1329; Ali Aktan-Özen Tok, *Kayseri'nin 1910'lu Yıllarda Yayınlanan İlk Gazetesi Erciyes*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Yayın No. 62, Kayseri 2009; Zübeyr Kars, "Kayseri Eğitim Tarihi Üzerine Bir Deneme", *KYTSB*[1], s. 175-191; Ahmet Nedim Kilci, "Ahmet Hilmi Kalaç (1888-1966)", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2005; Yıldıray Özbek, "Ağırnas-İttihat ve Terakki Mektebi", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. I, s. 35-36; http://www.koramazvadisi.com/okullar/index.html.

HİKMET ZEKİ KAPCI

TERZİOĞLU, AHMET TOSUN

Öğretim üyesi, rektör, matematikçi (İstanbul, 13 Mart 1942 - 23 Şubat 2016). Kayseri kökenli olup babası İstanbul Üniversitesi rektörlerinden Prof. Dr. Nazım Terzioğlu'dur. Lise diplomasını Robert Kolejinden aldı (1961). Lisans derecesini matematik dalında Newcastleupon Tyne Üniversitesinden (1965), doktora derecesini ise aynı dalda, Frankfurt Üniversitesinden aldı (1968). Michigan, Wuppertal ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) ders verdi (1968-1994). ODTÜ Matematik Bölümü başkanlığı (1974 -1975 / 1989 -1991) ve yine aynı üniversitede Fen ve Edebiyat Fakültesi dekanlığı yaptı (1977-1982). Terzioğlu, Üniversitelerarası Kurul üyesi (1979-1981), ODTÜ Senato üyesi olarak hizmet verdi (1990-1991). TÜBİTAK Başkanlığı (1992-1997), Türk Matematik Derneği Yönetim Kurulu başkanlığı yaptı (1989-2008). Ayrıca TTGV Yönetim Kurulu, MAM Yönetim Kurulu, KOSGEB İcra Kurulu, TÜBİTAK Bilim Kurulu gibi pek çok kurula üyelik ve/ya başkanlık yaptı. Temmuz 1997'de başladığı Sabancı Üniversitesi rektörlüğünü 2009'a kadar sürdürdü. Akademik ve idari görevlerine ek olarak Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfının (TESEV) Yönetim Kurulu üyesidir. Editörlük ve yazı kurulu üyelikleri de bulunan Terzioğlu, ayrıca matematik alanında 50'nin üzerinde bilimsel makalenin ve dört kitabın yazarıdır.

Eserleri: *An Introduction Real Analysis*, İstanbul 1999; *Anlamak Tutkunu Bir Matematikçi: Cahit Arf*, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara 2005, *Dünyaya Çoklu Bakmak*, Sabancı Üniversitesi, İstanbul 2009; *Bir Analizcinin Defterinden Seçtikleri*, Nesin Matematik Köyü, İstanbul 2013.

Kaynakça: https://bilimakademisi.org/bilim-akademisi/kurucu-kisa-ozgecmisleri/prof-dr-tosun-terzioglu/ 29.01.2021

YAYIN KURULU

TERZİOĞLU, NAZIM

Öğretim üyesi, rektör, matematikçi. (Kayseri, 1912 - Silivri, 20 Eylül 1976). İlköğrenimini Kayseri'de, ortaöğrenimini ise İstanbul ve İzmir'de tamamladı. İzmir Atatürk Lisesinden mezun olduktan sonra (1930), Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı sınavı kazanarak matematik alanında yükseköğrenim görmek üzere Almanya'ya gönderildi. Burada Göttingen ve Münih Ludwig Maximilian üniversitelerinde eğitim gördü. "Finsler Uzayı Hakkında" başlıklı teziyle doktorasını bitirdikten sonra Türkiye'ye döndü. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Enstitüsünde asistan oldu (1937). Doçent unvanını aldı (1942) ve ertesi sene Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinde yeni kurulan Matematik Enstitüsüne profesör olarak atandı. İstanbul Üniversitesindeki görevine döndü (1944), dekanlık yaptı (1950-1952). Kurucuları arasında olduğu Türk Matematik Derneğinin yirmi yıl boyunca başkanlığını yaptı. Karadeniz Teknik Üniversitesinin kuruluşu için çalıştı ve kurucu rektörlüğünü yaptı. (1965-1967). İstanbul Üniversitesi rektörü olarak seçildi (1969 ve 1971) ve bu görevi iki dönem sürdürdü (1974).

Nazım Terzioğlu

Ahmet Tosun Terzioğlu
(bilgem.tubitak.gov.tr)

Fen Fakültesi bünyesinde Matematik Araştırma Enstitüsünü kurdu (1971) ve bir matematik kütüphanesi oluşturdu. 1973 yılında faaliyete geçen enstitünün kurucu müdürü olarak görev yaptı. İnşa edilen tesislerde ulusal ve uluslararası birçok bilimsel etkinlik düzenledi, birçok akademik eser kaleme aldı.

Matematik kültürümüze ve bilim tarihine yaptığı katkılardan biri de direktörlüğünü yaptığı Matematik Araştırmaları Enstitüsünde bir program dâhilinde matematiğe ait İslam literatürünü taratmak ve antik matematikte kalan koniklere ait bilgileri değerlendirerek bilim dünyasına sunmak olmuştur. Bu çalışmalar sonunda Arapça iki eski matematik metninin tıpkıbasımını yayınlamıştır. İlki, Pergeli Apollonios'un (MÖ 262-190) koniklere dair, *Conica* adlı eserinin, Benî Mûsâ b. Şâkir (ö. 873) tarafından *Mecmûatü'r-resâil* adı ile yapılan Arapça çevirisinin ön sözüdür. *Das Vorwortdes Astronomen Banî Mûsâ b. Şâkir* adı ile basılan bu ön söz, Pergeli Apollonios'un *Conica* adlı eserinin İslam dünyasına geçişini canlı bir şekilde anlatmaktadır. Bundan sonra, İbnü'l-Heysem'in (965-1039), Apollonios'un *Conica* adlı eserinin konikler hakkındaki kayıp 8. kitabının başka kaynaklardan yararlanarak yeniden yazmış olduğu nüshasının tıpkıbasımını yayımlamıştır. *Das Achte Buchzu den Conicades Apolloniosvon Perge* adını taşımaktadır.

Hahnemann Medical Society of America üyeliğine seçildi (1973). Türk-Alman ilişkilerinin gelişmesindeki gayret ve çalışmaları nedeniyle Alman Cumhurbaşkanı tarafından Federal Alman Cumhuriyeti'nin Liyakat Madalyası ile ödüllendirildi (1974). Prag Üniversitesi ile Finlandiya Jyvackylan Üniversitesi tarafından iki madalya verildi. Silivri'de sempozyum sırasında kalp krizi sonucunda vefat etti. Yurdumuzda matematiğin gelişmesine yaptığı katkılar nedeniyle TÜBİTAK Hizmet Ödülü'ne layık görüldü (2 Aralık 1982). Biyofizyolog olan Meliha İnay Hanım ile evliliğinden (1941) Tosun isimli bir oğlu oldu.

Eserleri: *Über Finslersche Raeume* (Doktora Tezi, Münih 1936); *Fonksiyonlar Teorisine Başlangıç; Fonksiyonlar Teorisi,* 2 Cilt, İstanbul 1938-1939 (Konrad Knopp'dan çeviri); *Finsler Uzayında Gauss-Bonnet Teoremi*, İstanbul 1948; *Lise Fen Kolu İçin Modern Geometri: Konikler*, İstanbul 1960 (Ahmet Nazmi İlker ile); *Liseler İçin Cebir Temrinleri*, İstanbul 1960 (P. Aubert ve G. Papelier'den çeviri); *Diferansiyel ve İntegral Hesap*, İstanbul 1961 (Edmund Landau'dan çeviri); *Lise Fen Kolu İçin Modern Geometri*, İstanbul 1968 (G. Papelier'den çeviri); *Analiz Problemleri*, İstanbul 1973; *Das Vorwortdes Astronomen Banî Musa b. Şâkir zu den Conicades Apolloniosvon Perge*, İstanbul 1974; Dasachte Buchzu den *Conicades Apollonios von Perge re-konstruiert von Ibn al-Haysam*, İstanbul 1974; *Kitâb al-Mahrûtât das Buch der Kegelschnittedes Apolloniosvon Perge*, İstanbul 1981.

Kaynakça: N. Yıldırım, "Nazım Terzioğlu", *Bilim Tarihi,* Şubat 1993, S. 16,s. 11-19; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 89-90; http://www.bilimtarihi.org 10.01.2021.

VEYSEL TOKER

TESBİHCİZADE HACI AHMED HOCA

İmam hatip (Kayseri, 1868 - Kayseri, 06 Nisan 1946). Mahalle mektebinde okudu ve hafız oldu.

Melikgazi Medresesinin bir odasında 25 yıl kalarak (Damad) Emin Efendi (ö. 1905), (Hamurculu) Osman Efendi (ö. 1910) ve Damad Halil Efendi'den (ö. 1886) ders okudu.

O günlerde yaşanan bir hadiseyi Koçer* (ö. 1984), şu şekilde hikâye etmektedir: Tesbihcizade, bir ay öncesi harçlığı tükendiği için sıkıntıya düştüğü bir ramazan gecesi "Telhis" (özetleme, kısaltma) metni ezberlemektedir. Yakın bir zamanda Kayseri Kadısı Mehmed Fevzi Efendi (ö. 1900), geceleri kitap yazar, biraz uyur, sabah namazına gidermiş. O gece yazarken feyiz gelmeyince Melikgazi Türbesi'ni ziyaret etmek istemiş ve türbe yanındaki medresenin ışığı yanan penceresinden Tesbihçizade'nin sesine kulak misafiri

Seyyid Burhaneddin Mezarlığı'nda Tesbihcizade Hacı Ahmet Efendi'ye ait mezar

olmuş. Sabah olunca korumasından, o talebeyi bulup getirmesini istemiş. Çekinerek gelmeyen Hafız Ahmed'i, korumasını tekrar göndererek getirtmiş, "İlerde büyük bir âlim olacaksın." diyerek güven vermiş, hâl hatır sorup geçimini öğrenmiş. Uykusu ve feyzi gelmeyen Fevzi Efendi, işin hikmetini burada aramış. Bu talebeye harçlık verdiği gibi, "Bundan böyle yavan ekmek yemeyecek; tahin, zeytin, pastırma ve helva ile kahvaltı edecek, akşam yemeklerini de benimle yiyeceksin." demiş.

Girdiği imtihanda başarılı olduğu için askerlikten muaf tutulmuştur.

Maarif Müdürlüğünce, Argıncık'a öğretmen tayin edilmiştir. Müftü Remzi Efendi* (ö. 1938) zamanında boş olan Argıncık Cami imamlığını yapmıştır. İki yıl yatsı-sabah namazlarını Argıncık'ta kıldırarak Deliklitaş Mahallesi'ndeki evine gidip geldiği anlatılmaktadır. Ardından istifa ederek Deliklitaş Mahallesi Camii'nde görev almıştır. 1946 yılında hacca gitmiştir.

Seyyid Burhaneddin Mezarlığı'nda bulunan sarıklı mezarlardan biri de Tesbihcizade Hacı Ahmed Efendi'ye aittir. Mezar taşında, sonradan Latin harfleriyle yazılan mermer kitabede, "*Huve'l-Bakî / Ulemadan Tesbihcizade Hacı Ahmed Efendi Ruhuna Fatiha* / d. 1285 - ö. 06.04.1946" yazmaktadır. Doğum tarihi Hicri olarak yazılmıştır.

Öğrencisi olduğunu yazan Abdullah Develioğlu (ö. 1984), Tesbihcizade hakkında, "Gayet latif ve mütevazı bir zattı. Hayatı boyunca vaaz ve nasihatle meşguldü. Tahminen on iki yaşlarında olan oğluna usulden 'Beykuniye'yi ezberletmiş, Cami-i Kebir kürsüsünden halka karşı okutmuştur." demiştir. Bu ders kitabı, hadis metodolojisini şiirle anlatan 34 beyitlik bir eserdir. Kayserili Simitçizade Mehmed Edib tarafından çoğaltılmış bir nüshası, Raşid Efendi Kütüphanesi'nde mevcuttur. Basmaları ise pek çoktur. Bu oğlunu ve üç torununu hafız olarak yetiştirmiştir.

Koçer'in oğlu dediği ve Kale Camii imamı olarak tanıttığı Hafız Nazım Burci, bu oğul olmalıdır.

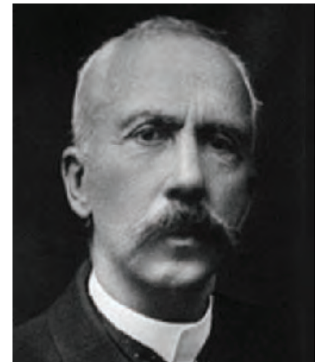
Kaynakça: Abdullah Develioğlu, *Büyük İnsanlar-Üç bin Türk ve İslam Müellifi*, İstanbul 1973, s. 198; Ali Rıza Karabulut, *Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Yazmalar Kataloğu*, C. II, Ankara 1995, s. 454; Koçer, *Ulema*, s. 80-82.

MUSTAFA IŞIK

TEXİER, CHARLES

Fransız tarihçi, mimar ve arkeolog (Versailles, 22 Ağustos 1802 - Paris, 1 Temmuz 1871). Anadolu ile ilgili ilk çalışmaları, 1833'te bir keşif görevi için Küçük Asya'ya gönderilmesiyle başladı. Anadolu ve Orta Doğu boyunca kişisel seyahatlerini ve bu seyahatleri sırasındaki incelemelerini içeren bir dizi önemli eser yayımladı. Bu yayımlarında, antik yerleşimlerin tanımları ve haritaları, tarihî eserlerin mimari tanımlamaları üzerinde durdu. Modern anlamda Anadolu araştırmalarının başlangıcı sayılabilecek eserleri hâlen arşiv değeri niteliği taşımaktadır.

Texier'in Kayseri'ye kesin geliş tarihi bel-

Félix Marie Charles Texier (https://alchetron.com/Charles-Texier)

li değildir. Buradaki araştırmasını 1833 yılı içinde yaptığı tahmin edilmektedir. Yozgat'tan sonra takip ettiği güzergâhında bazı kaya oyma mezarlarla karşılaşan araştırmacı, bunların hangi döneme ait olduğunu gösterecek herhangi bir sanatsal özelliğinin bulunmadığını belirtmiştir. Kaya mezarları, Erkilet* kasabasına bağlı Emmiler köyü yakınlarındadır. Buradan Kızılırmak'ı Çokgöz Köprüsü* üzerinden geçmiştir. Seyyah, "Kayseri'nin etrafını gerek tabiat, arazi ve gerekse tarım bakımından Roma'nın çevresi"ne benzetmiştir. "Burada da geniş bir yanardağ püskürtme tabakasının üzerini ince bir toprak tabakası örtmüştür." dediği Kayseri'nin lavlar sonucunda oluşmuş vadilerle çevrelendiğine değindikten sonra, kentteki evlerin temizliği ve güzelliği seyyahın dikkatini çekmiştir. Kentin çevresinde ise kayalara oyulmuş mağara ve kiliselerin olduğunu, şehir hakkında bilgi vermeden önce bu Hristiyan yapılarını anlatarak kentin çevre yerleşmelerine olan bağına işaret etmiştir.

Bu yapılar içerisinde en önemli olan ve diğer birçok seyyahın da anlattığı Efkere Surp Garabet Manastırı* üzerinde ayrıntılı durarak plan tasvirine kadar bilgi verir. Surp Garabed Manastırı'nın diğer adının "Mebşersenjan" olarak geçtiğini, 13. Kıran Miladi tarihli olan bu manastırın Ermeniler açısından önem itibariyle Eçmiazin ve Sis Manastırları ile aynı derecede olduğunu ve Surp Garabet Manastırı civarında dağa oyulmuş bazı kiliselerin bulunduğunu belirtmektedir.

Kayseri'nin ismiyle ilgili olarak Texier, şu bilgileri aktarmaktadır: "Eski zamanlarda birkaç defa yağma ve tahribe uğramış olan bu şehir, arkeologlara çok az bir şey sunmakla beraber dikkat çekici önemli bir özelliği varsa o da en eski zamanlardan beri çehresinin değişmemiş olması ve öteden beri sürekli olarak dış saldırılardan korunmak için surlarının bulunmamasıdır.

Orijinal adı "Mazaca" olan "Caesarea" şehrinin temelini, prenslerinin ismine borçludurlar. Modern yazarlar, burada Kapadokyalıların büyük tanrıçasının adını taşıdığına inanmışlardır ve şehir, kökenini yalnızca ilk yüzyıllardan beri orada var olan bir dinî merkez etrafında kabilelerin yığılmasına borçludur. Josephus şehrin kuruluşunu Yafet oğlu Meseeli'ye atfetmektedir. Pbilostorgus, ilk adının Kapadokya şefi Mozoch'tan sonra "Maza" olduğunu iddiasındadır.

İmparator Tibere, Kapadokya'yı vilayet derecesine indirdikten sonra başkente, Ogüst'ün (Auguste) anısına "Cesaree" unvanını ekledi. Erciyes'e yakın olan Eusebia adı, Tyana ile ayırt edilmesi için verilmiştir. Bu da Tanrılar dininin oraya önem verdiğini ispatlamak içindir. Tyana, aynı zamanda Jüpiter tapınağıyla da ünlüdür. Bizanslı Etienne'nin iddiasına göre, Kayseri'nin Yunanca adı, "Edesse la Parthenienne" idi. Fakat Strabon'un zamanında en bilineni, "Mazaca" adıydı ve bu şehir, siyasi olarak Kapadokya'nın merkezi ve başkentiydi.

Roma yönetimi altına girmiş olan Kayseri, Asya'nın öteki şehirleri gibi imparatorların dinlerini ve Roma tanrılarını kabule gayret etmekle kendini göstermek istedi. Çok sayıda tapınak yaptı ve Kayseri, "Neocore" unvanını almakla övünerek bu unvanı gururla paralarının üzerine yazdı. Tarihçiler tapınaklardan başka kemer altları ve hipodrom gibi Roma âdetlerinin gereği olan yapıların da bulunduğunu ve Ariarathe Dönemi'nde Kayseri'nin ilim adamlarının yeri olduğunu kaydediyorlar.

268 yılında Valerien'in Sapor tarafından yenilmesinden sonra, Kayseri şehri dört yüz bin nüfusa sahipti. İran hükümdarı, Malatya'yı alarak bütün Mezopotamya ve Kilikya'yı yağma ettikten sonra, Kayseri üzerine yürümüştü. İmparatorluğun ruhani merkezlerini yeniden bölümlere ayıran Konstantin, bu şehirlerden her birine imparator hanedanı üyelerinden bir vali göndermek istemişti. Kayseri şehri de 326 yılında Annibalianus'un karargâhı olmuştu. Kapadokya, Pont ve Küçük Armeniya sahaları, bunun yeni hükûmetini oluşturuyordu; makamıyla uygun olarak muhafızları, alayları, yardımcıları vardı.

Valence'in zamanında da Kayseri şehri,

İmparatorun Aryanizm (Arianisme) doktrinlerinin yani Arius'un teslis inancında "Baba" ile "Oğul"un eşitliğini kabul etmeyen teorisini Kapadokya'da yaymak için yaptığı katliamlar ve baskılarla karşı karşıya kaldı. O zaman oradaki kilisenin metropoliti Basile (Büyük Basileios*), Hristiyanlığın İznik Konsili'nde kabul etmiş olduğu prensipleri iyi bir şekilde muhafaza etti ve yaydı. Papazın bu inadını yenmeye gücü yetmeyen İmparator, herhâlde intikamını almak için bütün şehri ikiye bölerek Tyana'ya, İkinci Kapadokya Metropolitliği unvanını verdi.

Procope'un bu kaydı, yörenin incelenmesinden sonra daha da netleşmektedir: Türklerin "Ali Dağı" diye adlandırdıkları Saint-Basile Dağı başta olmak üzere, şehri çevreleyen tepeciklerin her biri, bir tabya ile taçlandırılmıştı. Orada hâlâ eski surlarının izlerine rastlanmaktadır. Fakat bu, birbirinden bağımsız kaleler zinciri, on kilometreden daha fazla bir uzunluk meydana getiriyordu. "Jüstinyen'in (Justinien) tamamen değiştirdiği işte, bu savunma sistemidir." Hatta bu kale parçalarından birisinin de gravürünü çizmiştir. Texier'in şehrin Roma ve Bizans Dönemi'ndeki durumu hakkında verdiği bilgiler, kentin gelişimi ve ilk kurulduğu yerden ovaya taşınması hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Texier, Strabon ve Procopius'un verdiği bilgilerden hareketle eski kent ve surları üzerine inceleme yaptı. Bu sırada kentin stadyumu ve tiyatrosunun yerini tespit etti. Texier, kentteki yapılarda kullanılan devşirme malzemenin kaynağının burası olduğuna değinir. Ulu Camii* ile Hunat Camii'ni birbirine karıştırarak Hunat Camii'nde kullanıldığını belirttiği sütunların buradan getirildiğini ifade etmektedir. Texier, St. Basil ve St. Mamas'ın kiliselerinin yerini aramış, bunların yerini bulamayınca da şehirde, kale dışında XII. yüzyıl öncesine ait yapı olmadığını belirtmiştir. St. Basileus Kilisesi, Battal Camii'nin karşısında olmasına karşılık burayı yeterli bir biçimde incelememiştir. Texier, hiçbir bilgi ve veriye dayanmadan yanlış olarak kilisenin 1024 yılında Alpaslan tarafından tahrip edildiğini ve kapılarının sökülüp götürüldüğünü belirtirse de tarihî anlatım dizini bakımından bu durum doğru değildir. "Eski eserlere göre şehre bakılırsa eski şehrin şimdiki yerine taşınması, Müslüman ordularının seferlerinden sonra olmuştur. Bütün çarşılar, hanlar, tekkeler, eski kalenin etrafına yapılmıştır. Burası, şehrin Müslüman merkezidir. Bütün binaları, hafif volkan kalıntısı taşlardan yapılmıştır. Bu yapım tarzı, şehirde tüccarların oturduğu semtlerin zarafetiyle ters düşen bir sefalet görüntüsü verir." Texier'in kentin çevresine yönelik verdiği bilgilerde vurguladığı, özellikle ilk dikkatini mezarlıkların çekmesidir.

C. Texier'in çizdiği gravürde Erciyes eteklerindeki Kızılköşk

"Şehirden Ali Dağı adını verdikleri yere kadar büyük vadide, bu tür eserlere rastlanır; şehrin içinde de yine türbeler vardır. Bunlar, hep sekiz köşeli ve her köşesi piramitle süslü binalardır. Bu tarz, aslında ne Arap ne de Türk'tür. Türkler, bu eserleri İran Selçuklularına nispet etmek düşüncesindedirler çünkü Sasanîlerin anısı zihinlerden silinmiştir. Bunların Ermeni eserleriyle ilişkisi, daha muhtemeldir. Armeniya'ya yaptığım gezide Kars, Ani ve Erzurum eserlerini incelediğim zaman, Bagratid prenslerinin bir aralık yönettikleri bu Kapadokya türbelerini görünce şaşmıştım."

Texier, Kayseri'ye yaptığı bu seyahati sırasında şehirdeki anıtlardan Hunat

Camii'ni ve türbesini ayrıntılı olarak incelemiştir. Bu yapıların ilk planlarını ve görünüşlerini çizim olarak yapmıştır. Hunat Camii'nin içinde şimdi görülmeyen fakat Texier'in geldiği dönemde bulunan bölücü duvarın da planda gösterilmesi, yapının geçmişi bakımından kayda değer bir bilgidir.

Texier, Kayseri ve Erciyes Dağı'nın jeomorfolojisine yönelik tanımlayıcı bilgiler de aktarmıştır. Araştırmacı, Kayseri'den İncesu'ya gitmek üzere ayrılmıştır. Yolda Melas Çayı'nı takip etmiş ve bu çay hakkında Strabon'da geçen bilgiyi tekrarlamıştır.

Kaynakça: O. Eravşar, *Ortaçağda Kayseri Kent Dokusunun Gelişimi*, Selçuk Üniversitesi, 1996; C. Texier, *Description de l'Asie Mineure: Faite par ordre du Gouvernement Français de 1833 à 1837, et Publiée par le Ministère de l'Instruction Publique: Beaux-arts, Monuments Historiques, Plans et Topographie des Cités Antiques*, Paris: Typ. de Firmin Didotfrères, 1839; C. Texier, and, A. F. Lemaître, *Description de l'Asie Mineure Faite par Ordre du Gouvernement Français, de 1833 A 1837 Et Publiée par le Ministère de L'Instruction Publique. Beauxarts, Monuments Historiques, Plans et Topographiedes Cités Antiques Partie 1-3 Vol. 3 Partie 1-3 Vol. 3.* Paris 1849; C. Texier - R. P. Pullan, *Byzantinearchitecture: Illustrated by Examples of Edificeserected in the East During the Earlie Stages of Christianity, with Historical&Archaeological Descriptions,* London: Day& Son, 1864; C. Texierand A. Suat, *Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2002.

OSMAN ERAVŞAR

TIRIL, ZEHRA

Zehra Tırıl

Yazar (Kayseri/Bünyan, 25 Haziran 1963-). Servet Hanım ile Nüfus Müdürü Necattin Öztürk'ün kızıdır. İlk ve ortaöğrenimini Bünyan'da yaptı. Isparta Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü'nden mezun oldu (1986). 1988'den bu yana Türk Telekom'da çalışıyor.

Yazmaya, ortaokul yıllarında şiirle başladı. 25 yaşından sonra öykü yazmaya karar verdi. Öyküleri, *Kıyı*, *Varlık*, *Adam Öykü*, *Fayton*, *Damar* ve *Dört Mevsim* dergilerinde yayımlandı.

Fethi Naci, yazarın dile gösterdiği özen ve "gerçeklik duygusu için ayrıntıları çoğaltmaktaki" ustalığı üzerinde durdu. Ahmet Naim Çıladır Öykü Ödülleri'nde övgüye değer öykü ödülünü aldı (1999). Odalarda Annem Yok ile 2000 Cevdet Kudret Öykü Ödülü'nü, Sema Kaygusuz ile paylaştı.

Eserleri: *Odalarda Annem Yok* (Hikâye, 2000); *Pembe Gecelikli Kız* (Hikâye, 2002); *Kazı Evler* (Roman 2014); *Kapıların Kışında* (Hikâye 2021).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*; https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/yazarlar/zehra-tiril 28.08.2021; Macit Balık, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zehra-tiril 28.08.2021.

HASAN YÜKSEL

TİCARET HAYATI bk. EKONOMİ

TİMURTAŞ

XIV. yüzyılda İlhanlıların Anadolu valisi, Timurtaş'ın babası Emir Çoban, İlhanlı sultanlarından Olcaytu Hüdabende Mehmed zamanında önemli görevlerde bulunmuş emirlerdendi. Aslen Cengiz Han'a yakın Moğol Sunduz kabilesindendi. Olcaytu'nun 1316 yılında vefatı üzerine küçük yaşta tahta çıkan oğlu Ebu Said'e naip olan Beylerbeyi Çoban Bey, böylece İlhanlı Devleti'nin idaresini de eline almış oldu. Bu sırada yapmış olduğu tayinler sırasında oğlu Timurtaş/Demirtaş'ı, yanına tecrübeli devlet adamları vererek Anadolu valiliğine gönderdi. 1319 yılında merkezde (Azerbaycan) Çoban'a karşı olan emîrler tarafından başlatılan hareket, Anadolu'da Demirtaş'a karşı da başlatıldı. Demirtaş'ı Niğde civarında sıkıştıran muhalif Moğol emîrleri, onun her şeyini ele geçirdi. Demirtaş kaçıp bir kaleye sığındı. Bu sırada babasının ve Sultan Ebu Said'in, merkezde büyük bir zafer kazandığı haberinin gelmesi üzerine, Demirtaş'ı sıkıştıran emîrler dağıldı. Kurtulan Demirtaş, onları tek tek ele geçirip hepsini öldürttü. Bundan sonra Karamanoğullarından Konya ve çevresini alıp Kozan'daki Ermenilere de ağır bir darbe vurdu.

Bu başarılarından sonra 1322 yılında, kendisine Kayseri'yi başkent yaparak burada, babasının da hâkim olduğu

İlhanlılar'a karşı istiklalini ilan etti ve adına para bastırdı. Demirtaş, çok dindar bir kimse olup içkiyi yasaklamıştı. Etrafına topladığı birtakım ilim ve din adamının telkinleriyle hareket ediyordu. Hatta kendisini "Mehdi-i Âhir Zaman" (son zamanda dünyayı kurtaracak adam) ilan etmişti. Adına bastırmış olduğu muhtemel paralarında kelime-i tevhid, dört halifenin ismi ve kendisini "Sultânü'l-İslâm Muzafferüddin" olarak yazdırmıştı. Halk da kendisini sevmişti.

Oğlunun bu hareketini öğrenen Emir Çoban, derhâl kuvvetleriyle Anadolu'ya girdi. Burada onu isyana teşvik edenleri ortadan kaldırıp kendisini yanına alarak Sultan Ebu Said'in huzuruna çıkardı. Ebu Said, babasının hatırına onu affetti ve Anadolu valiliğine iade etti.

Demirtaş, Anadolu'da hâkimiyetini tesis etmekten geri durmadı. Önce Konya'da Selçuklu hanedanından ele geçirdiklerini, çocuklar dâhil ortadan kaldırdı. Sonra Anadolu beylerinden Hamidoğulları ve Eşrefoğulları üzerine yürüyüp beylerini öldürdü ve topraklarını ellerinden aldı. Anadolu'da bulunan Moğol emîrlerini de ortadan kaldırdı.

1327 yılında Sultan Ebu Said Bahadır Han'la Emîr Çoban'ın arasının açılması ve Sultan'ın Emîr'i öldürmesi üzerine Demirtaş, en büyük desteği olan babasını kaybetmiş oldu. Demirtaş, durumu emîrleriyle müzakere edip derhâl ailesini ve servetini müstahkem bir mevki olan Yavaş Karahisarı Kalesi'ne (Zengibar, Yeşilhisar*) yerleştirip Mısır Memlüklülerine iltica etti. Çünkü Ebu Said, Çoban'ın bütün oğullarını da öldürtüyordu.

Mısır'a Kahire'ye gelen Demirtaş'ın etrafında bin kişilik bir maiyeti vardı. Mısır'da çok gösterişli davranıyor ve bu hâli, halkın dikkatini çekiyordu. Memlük Sultanı Melik Nâsır, önceleri onu çok iyi ağırladı. Fakat daha sonra onun bu hareketleri, Ebu Said'in iade teklifleri ve Karamanoğlu Bedreddin Bey'in, onun Anadolu'daki fenalıklarını anlatıp Mısır'da isyana kalkışabileceği hususundaki uyarıları Sultan'ı etkiledi ve idamını emretti (1327). Anadolu'da kendisinin ölmediği, yaşıyor olduğu iddiaları bir müddet halk arasında dolaştı. Oğlu Şeyh Hasan, kendisinden sonra bir kısım siyasi faaliyetlerde bulundu.

Kaynakça: Kerimüddin Mahmud-i Aksarayî, *Müsameretü'l-Ahbar*, çev. Müsel Öztürk, Ankara 2000, s. 252-261, 264; İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Emir *Çoban* Soldoz ve Demirtaş", *Belleten*, C. XXXI, 1967, S. 124, s. 625-641; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi (*Ankara), C. I, 1969, s. 83-92; Mehmet Çayırdağ, "Eretna Beyliğinin Paraları", *Belleten*, 2000, S. 240, s. 435-437.

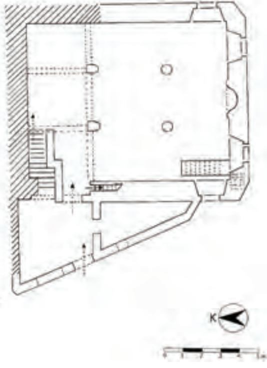
MEHMET ÇAYIRDAĞ

TİREM CAMİİ (DEVELİ)

Develi Merkez (Everek) Cami-i Cedit Mahallesi Tirem Sokak üzerinde bulunmaktadır. Cami, güney cephesinin tam ortasında yer alan kitabeye göre 1894 tarihinde inşa edilmiştir. Caminin Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan 24 Ekim 1894 tarihli vakfiyesinden, banisinin Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa olduğu öğrenilmektedir. Cami, kuzey-güney doğrultuda mihraba dik uzanan ikişer sıra hâlinde yerleştirilmiş dört beton kolon tarafından üç sahna bölünmüştür. Caminin cepheleri tamamen kesme taştan inşa edilmiş olup üst örtüde ahşap malzeme kullanılmıştır. Caminin beton ayaklarla taşınan ahşap üst örtüsü, dışarıdan kırma çatıyla kapatılmıştır. Caminin kuzey cephesine ve

Tirem Camii (Develi) (S. M. Topçu)

Tirem Camii planı
(Çizim: S.M. Topçu)

doğu cephesinin kuzey bölümlerine, yandaki evlere bitişik olmalarından dolayı pencere açılmamıştır. Doğu ve batı cephelerin güney uçları, dikdörtgen birer adet pencere ile hareketlendirilmiştir. Pencereler, duvar yüzeyinden dışa taşırılan ve içe doğru kırılan pervazlarla çerçevelenmiş ve çerçevelerin üzeri kırmızı boyayla boyanmıştır. Güney cephenin köşeleri pahlandırılmıştır. Güney cephe üzerinde de tıpkı doğu ve batı cephede yer alan pencerelerdeki gibi düzenlemeye sahip iki adet dikdörtgen pencere açılmıştır. Bu pencerelerin üstlerinde, ortalarına gelecek şekilde yapının inşa tarihini veren kitabe yer almaktadır. Kitabe üzerinde H 1312 ve Arapça "Maşallah" yazılıdır. Caminin beden duvarlarını pencere altı seviyesinden itibaren 0.15 m genişliğinde bir silme dolanmaktadır. Köşk minare, batı ve güney cephenin birleştiği noktada yer almakta olup minareye, harimin kuzeybatı köşesinde yer alan 15 basamaklı merdivenle çıkılmaktadır. Köşk minare, dört yekpare ayak üzerinde yükselmektedir. Bu ayakların başlıkları basit silmelerle hareketlendirilmiş ve basık sivri kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Kemerlerin üzerine, aşağıdan yukarıya doğru daralan piramit şeklinde yerleştirilmiş dört köşeli külah konulmuştur. Külahın üzeri dilimlendirilmiş olup tepesine alem yerleştirilmiştir. Caminin batı cephesinin önüne, yakın bir tarihte asimetrik planlı bir ön mekân eklenmiştir. Bu mekâna giriş, batı cephenin ortasında yer alan düz lentolu bir kapıdan sağlanmaktadır. Yamuk planlı bu ön mekânın üzeri düz beton damla örtülmüştür. Bu ön mekânın batı cephesi üzerine farklı ölçülerde biri dikdörtgen diğeri kare iki pencere açılmıştır. Ön mekânın batı cephesinin alt kısmına abdest muslukları yerleştirilmiştir. Güney cephesi üzerinde yer alan düz lentolu bir kapıdan depo olarak kullanılan mekâna girilmektedir. Ön mekânın doğu cephesinin kuzeyinde, kadınlar mahfiline çıkılan merdivenler bulunmaktadır. Doğu cephenin tam ortasında yer alan düz lentolu kapı ile harim kısmına girilmektedir. Harim iki sıra hâlinde yerleştirilen, üzerleri yivli dört beton kolon tarafından mihraba dik üç sahna bölünmüştür. Üst örtü ahşap kirişlemeli tavan olup günümüzde alttan kontrplak levhalarıyla kaplanmıştır. Üst örtüyü taşıyan beton kolonların başlıkları ahşap çerçeve içerisine alınmış ve çerçevenin üzeri zikzak motifleriyle bezenmiştir. Başlıkların alt kısımları sembolik konsollarla tezyin edilmiştir. Harim, batı ve doğu cephelerinin güney uçlarına açılan birer adet ve güney cephesine açılan iki adet dikdörtgen pencereyle aydınlatılmaktadır. Mihrap, orijinal olup üzeri yeşil ve sarı renkli yağlı boyalarla boyanmıştır. Mihrap nişi üç taraftan duvar yüzeyinden taşıntı yapan pilasterlerle çerçeve içerisine alınmıştır. Pilasterlerin pabuçluk şeklinde yapılan alt kısımlarının yüzeyi boş bırakılmıştır. Pilasterlerin pabuçlukları yatay bir silme ile gövdeden soyutlanmış olup gövdenin üzeri beş adet silme ile yivlendirilmiştir. Pilasterlerin üst kısımları beş yatay profille kademelendirilerek bir sütun başlığı tarzında tasarlanmıştır. Başlıkların en alt silmesinin üzeri yarım daire şeklinde yapılan geometrik bezemelerle süslenmiştir. Bu pilasterlerin üzerine yatay bir beton pano yerleştirilmiştir. Yatay pano üç bölüme ayrılmış ve bu bölümler üzerinde bulunan ayet ve Arapça yazıların üzeri boyayla kapatılmıştır. Panonun altında yer alan silme kuşağının üzeri, yarım daire şeklindeki geometrik bezemelerle tezyin edilmiştir. Mihrap nişinin üst kısmı 0.5 m genişliğindeki at nalı şeklinde bir profilli çerçeve içerisine alınmıştır. Aynı çerçeve, yanlarda da bir kademe yaparak aşağıya doğru 0.50 m devam etmektedir. Profilin üzeri, batı tarafta küçük baklava dilimleri ile doğu tarafta ise yarım daire şeklinde yapılan oyma bezemelerle süslenmiştir. Minber ahşaptan yapılmış olup orijinal değildir. Vaaz kürsüsü, doğu cephenin güneyinde yer almaktadır. Kürsünün üzeri ahşap lambrilerle kaplanmıştır. Kadınlar mahfili, kuzey cephenin üst tarafını tamamen kaplamaktadır. Mahfilin girişi, batıdaki ön

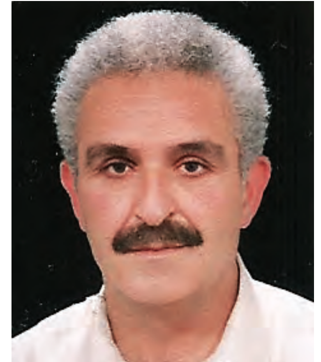
mekânın doğu cephesinin kuzeyinde yer alan merdivenlerle sağlanmaktadır. Kadınlar mahfili doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir mekândan oluşmaktadır. Mahfilin üzeri ahşap kirişlemeli tavan ile örtülmüş olup günümüzde ahşap kirişlerin üzeri kontrplaklarla kapatılmıştır. Mahfilin batı cephesi üzerine açılan dikdörtgen bir pencere ile mahfil aydınlatılmaktadır. Mahfilin güney bölümü, plastik çerçeveyle kapatılmıştır. Caminin mihrabında yer alan geometrik bezemeler ile üst örtüyü taşıyan yivli beton kolonların başlık kısımlarındaki zikzak motifleri ve bunların altında yer alan sembolik konsollardan başka yapı içerisinde herhangi bir bezemeye rastlanmamıştır. Caminin banisi Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa'ya ait vakfiyeye *42 No.lu Develi Şer'iyye Sicili*'nin 19 Ekim 1895 tarihli 131 No.lu belgesinde rastlanmaktadır. Bu vakfiyede Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa'nın yaptırmış olduğu bu caminin minberine ve caminin imam ve müezzinine vakfettiği parayı ve vakfın ilerideki yöneticilerinin kimler olacağı hakkında bilgiler bulunmaktadır. Aynı sicilin 24 Ekim 1895 tarihli ve 132 No.lu belgesinde, Tirem Mahallesi sakinlerinin, Tirem Mahallesi ve civardaki mahallelerde cuma namazı kılınan bir caminin olmaması ve mahalledeki yaşlıların cuma namazı kılmak için uzak olan camilere gitmekte meşakkat çektikleri ve bu nedenle mahallede Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa'nın yaptırmış olduğu mescid-i şerife minber konulması ve mescidin camiye dönüştürülmesiyle ilgili başvuruları ve oluşturulan vakfiye yer almaktadır. Bu belge bize caminin H 1312 (M 1894) tarihinde ilk olarak Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa tarafından mescit olarak yapıldığını fakat mahalle sakinlerinin oluşturduğu bir vakıfla mescidin 24 Ekim 1895 tarihinde camiye dönüştürüldüğünü göstermektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde *603 Numaralı Defter* 106. sayfa 185. sırada yer alan 24 Ekim 1895 tarihli Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa'ya ait vakfiyeden de mescidin camiye çevrildikten sonra, Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa'nın camiye yeni akarlar sağladığı tespit edilmektedir. Ayrıca mescit, camiye dönüştürüldükten sonra mahalle sakinleri tarafından vakfa büyük yardımlarda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Tirem Camisi, 1894 tarihinde Hacı Hasan Efendi ibn-i el-Hac Ali Ağa tarafından mescit olarak yaptırılmış ve bundan bir sene sonra mahalle sakinlerinin isteği üzerine camiye dönüştürülmüştür.

Kaynakça: Mehmet Süme, "42 Numaralı Develi Şer'iye Sicili H. 1312-1313 (M 1894-1895)", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 1993, s. 165-166; Ali Kılcı, "Hurufat Kayıtlarında Develi Vakıfları ve Vakıftaki Görevlilerin Ücretleri", *Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni 26-28 Ekim 2002 Develi*, Develi 2003, s. 641-669; Topçu, *DTE*, s. 62-66.

SULTAN MURAT TOPÇU

TOK, MUZAFFER

Büyük Ülkü Derneğinin ilk başkanı, gazeteci, dergi sahibi (Kayseri, 09 Ocak 1944 - Kayseri, 27 Aralık 2000). Kayseri Lisesi ve ardından da Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. Kayseri'de bir süre öğretmenlik ve İl Yayınevi Müdürlüğünde görev yaptı. 1967 yılı aralık ayında

Muzaffer Tok

Muzaffer Tok'un Kayseri Sanatçılar Derneği (KASD) başkanı olduğu dönemde, derneğin edebiyat ödüllerinin ikincisi dağıtıldı. Kayseri dışından Cemil Meriç, Mehmet Çınarlı, Sevinç Çokum, Abdurrahim Karakoç gibi ünlü isimlerin bulunduğu geceden toplu fotoğraf.

Nafiz Tok

*Şafak** isimli aylık fikir ve sanat dergisini çıkarmaya başladı. Her hafta kültür sanat ve edebiyat sohbetlerinin yapıldığı "Kayseri Türk Kültür Derneği" müdavimleri arasında bulundu.Muzaffer Tok, Hüseyin Cömert ve diğer arkadaşlarıyla 22 Aralık 1972'de "Büyük Ülkü Derneği"ni kurdu. Derneğin başkanlık görevini yürüttü. Kayseri'de 39 ve Türkiye genelinde 400 şubeye ulaştı. 1977'den itibaren "Kur'an-ı Kerim Ders Olarak Okutulmalıdır" kampanyası başlatan BÜD, *Büyük Ülkü* adında dört sayfalık bir de gazete yayımlamaya başladı. M.Tok'dan sonra Büyük Ülkü Derneği Başkanı Hüseyin Cömert oldu. Derneğin Dördüncü Olağan Kurultayı 13 Ağustos 1978'de gerçekleşti. Bu kurultayda, genel merkezini Kayseri'den Ankara'ya taşıyan Büyük Ülkü Derneği, daha sonra kendisini feshetti.

MHP Kayseri merkez ilçe başkanlığını yaptı (1976-1977). Doğru Yol Partisine geçti (1987). Gençlere yönelik ilk "Siyaset Okulunu" açtı ve düzenli olarak siyaset eğitimi verdi. Doğru Yol Partisinden milletvekilliği aday adayı oldu fakat seçilemedi (1991).

20 Ekim 1982 yılında yapılan kongrede Kayseri Sanatçılar Derneği (KASD) başkanı seçildi. Derneğin edebiyat ödüllerinin ikincisi onun döneminde dağıtıldı. Bu ödüller, düzenlenen gecede Cemil Meriç, Sevinç Çokum, Abdurrahim Karakoç gibi ünlü isimlere verildi.

Aynı zamanda gazetecilik yönü de vardı. Kayseri'nin yerel gazetelerinden *Yeni Gazete*'de iki yıl boyunca başyazarlık yaptı. Muzaffer Tok, son zamanlarında "Tok Sahaf" dükkânını açtı. Bu mekân, Kayseri'de bir kültür ortamı olarak vazife gördü. İyi bir hatipti ve güzel şiir okumasıyla bilinirdi.

Özen Tok

Kaynakça: *Şafak* dergisi koleksiyonu; Kadir Özdamarlar, "Ölümünün 1. Yılında Muzaffer Tok", *Kayseri Türk Ocağı*, S.1 (12)1/2001, s. 3; Kadir Özdamarlar, "Ölümünün 8. Yılında Muzaffer Tok", *Hakimiyet*, 30.12.2008, İsmail Bozkurt, "Erkiletli Ali Çavuş'un Oğlu Muzaffer Tok", *Türk Ocağı*, S. 7(74), 2/2007, 4-5; Necemeddin Sefercioğlu *Millliyetçi Dernekler*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayını Ankara 2008 S. 57- 58: https://www.ulkuocaklari.org.tr/pages/i/hakkimizda Erişim: 11.12.2021

SELCEN UZATMA

TOK, NAFİZ

Öğretim üyesi, siyaset bilimci (Kayseri/Pınarbaşı, 2 Mart 1971 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu (1991. Niğde Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak akademik kariyerine başladı (1993). YÖK burslusu olarak gittiği İngiltere Exeter Üniversitesinde siyaset bilimi alanında yüksek lisans ve doktorasını yaptı (1994-2001). Yurt dışı görevi sonrasında Niğde Üniversitesine döndü ve çalışmalarına burada devam etti. Makaleleri, çeşitli üniversite dergilerinde yayımlandı. Uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu. Profesör olduğu 2016 yılına kadar Niğde Üniversitesinde görevini sürdürdü. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dekanlığına atandı (2016). Birçok kitap bölümü ve *Kültür, Kimlik ve Siyaset* (2003) adlı bir kitabı yayımlandı. 24.10.2022 tarihinden itibaren Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini yürütmektedir.

Kaynakça: İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, İstanbul 2009.

VEYSEL TOKER

TOK, ÖZEN

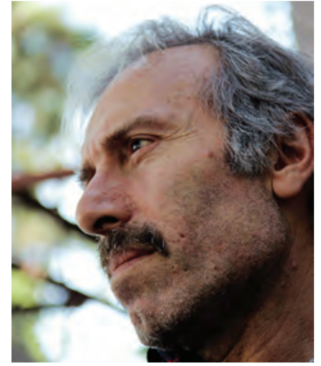
Öğretim üyesi, tarihçi (Kayseri/Pınarbaşı/Kaynar, 10 Ekim 1969 -). İlk ve ortaokulu Kaynar kasabasında bitirdi (1984). Ortaöğrenimini Kayseri Fevzi Çakmak Lisesinde tamamladı (1987). Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu (1993). Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1994). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı'nda "130 Numaralı Kayseri Şer'iyye Sicili (H 1151 / M 1738-39) Transkripsiyon ve Değerlendirme" adlı teziyle yüksek

lisans programını tamamladı (1996). Aynı yıl, adı geçen enstitüde doktora programına başladı. (1996). Doktora çalışmaları çerçevesinde araştırma ve incelemelerde bulunmak üzere dokuz aylık MEB bursları kapsamında Mısır'da bulundu (2000). "XVII. Yüzyılda Mısır Eyaleti" adlı teziyle doktorasını tamamladı (2002). ERÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeni Çağ Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçentlik kadrosuna atandı (2002). Askerlik hizmetini yedek subay olarak Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı (ATASE)-Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezinde (SAREM) tamamladı (2004). Yeni Çağ ve Yakın Çağ tarihi doçenti oldu (2010). Yeniçağ tarihi alanında profesörlük kadrosuna atandı (2015). Akademik çalışmaların yanı sıra bölüm başkan yardımcılığı, müdür yardımcılığı, ana bilim dalı başkanlığı, bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı, genel kurul ve yönetim kurulu üyelikleri gibi çeşitli yönetim kademelerinde görevlerde bulundu. Hâlen Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanlığı, Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetim Kurulu üyeliği, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliği ve üniversite senato üyeliği görevlerini yürütmektedir. Osmanlı Dönemi sosyoekonomik tarihi, şehir tarihi alanlarında çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Osmanlı Dönemi Kayseri tarihiyle ilgili yayımlanmış makale ve tebliğleri bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Kayseri Tarihiyle ilgili Eserleri: *Kayseri'nin 1910'lu Yıllarda Yayınlanan İlk Gazetesi Erciyes (Metin ve Değerlendirme)*, (yay. haz. Ali Aktan - Özen Tok), Kayseri Belediyesi, Kayseri 2009; *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Erciyes Üniversitesi Yayını No. 169, KAYTAM Yayın No. 9, Kayseri 2008; *XIX. Yüzyıl Ortalarında Kayseri Vakıflarının Arazi Gelirleri*, Çizgi Kitabevi, Konya 2015.

YAYIN KURULU

TOK, VEDAT ALİ

Vedat Ali Tok

Şair, yazar (Kayseri/Pınarbaşı/Büyükkaramanlı, 20 Nisan 1966 -). Anne adı Muazzez, baba adı Hacı Abdullah'tır. İlköğrenimini Zeki Doğan ve Namık Kemal İlkokulunda yaptı. 50. Yıl Dedeman Ortaokulundan sonra Kayseri Lisesini bitirdi. Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1988). Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansını yaptı (1995). Çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği ve idarecilikte bulundu. Erciyes Üniversitesinde Türk dili dersleri verdi. 2017 yılında emekliye ayrıldı.

Aylık kültür, sanat, edebiyat dergisi *Berceste*'nin genel yayın yönetmenliğini yürüttü. Daha önce de bazı yerel gazetelerde haber müdürlüğü ve yayın danışmanlığı görevlerinde bulundu. Yayınlanan birçok kitabın yayın editörlüğünü ve son okumasını yaptı.

Şiir ve yazıları bazı gazetelerle *Berceste*, *Erciyes, Uzun Sokak*, *Bilge*, *Somuncu Baba*, *Yeni Dünya*, *Sarmaşık Kültür*, *Bizim Külliye*, *Ardıç*, *Yedi İklim*, *Hece*, *Diyanet Avrupa*, *Diyanet Aylık*, *Akpınar*, *Türkısh Studies*, *Türk Dili*, *Türklük Dünyası Araştırmaları*, *Kardaşlık* gibi yurt içi ve yurt dışında çıkarılan dergilerde yayımlanmaktadır.

Eserleri: *Türk Şiirinde Hz. Muhammed* (sav.) (Kayseri 1997); *Şiir Terimleri, Nazım Tür ve Şekilleri* (Kayseri 1998); *Gül Arzusu- Naat Tahlilleri* (Kayseri 2005); *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar Ansiklopedisi* (Kayseri 2005); *Gül Hasreti* (İstanbul 2007); *Pervanenin Rüyası* (Kayseri 2007); *Eskimeyen Türk Edebiyatı Üzerine Mülâkatlar* (Kayseri 2007); *Kayseri Lisesinden Nura Koşanlar* (Kayseri 2007); *Alış Veriş Kitabı* (Darendeli Müderris Hamza Efendi'den yay. haz., İstanbul 2008); *Semender- Şeyh Gâlib Romanı* (Kayseri 2012); *Bercesteler Arasında* (Kayseri 2013); *Osmanlı Edebiyatı Belâgat* (M. Fatih Köksal ile birlikte, Ankara 2013);

Mehmet Nazmi Toker

Ümit Tokatlı

Gülşen-i Mülûk / Hükümdarlar Bahçesi (İstanbul 2013); *Gültepe* (İstanbul 2014); *Gevher Sultan* (İstanbul 2015); *Kadı / Kadı Burhaneddin Romanı* (İstanbul 2016); *Her Dem Taze Beyitler* (İstanbul 2020).

YAYIN KURULU

TOKATLI, ÜMİT

Öğretim üyesi, dilci (Bağdat, 1957 - Kayseri, 2018) Irak Türkmenlerindendir. İlk, orta ve lise öğrenimini Bağdat'ta yaptı. Üniversite öğrenimi için Türkiye'ye geldi (1975). Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1979). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Elvan Çelebi'nin Menakıbü'l-Kudsiyye" adlı teziyle doktora yaptı (1984). Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçent olarak göreve başladı (1985). Aynı ana bilim dalında doçent (1993) ve profesör oldu (1999). Osmanlı Türkçesi, Farsça, Kerkük Türkmen Türkçesi ve edebiyatı alanlarında çalışmalar yaptı. Çeşitli makale ve bildirilerin yanı sıra yayına hazırladığı, Pir Mehmed b. Evrenos b. Nureddin Zaifi'nin *Kitâb-ı Bostân-ı Nasâyih* adlı eseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları tarafından 1996 yılında yayımlandı. Akademik çalışmaların yanı sıra 1999-2005 yılları arasında bölüm başkanlığı, Fen-Edebiyat Fakültesinin ayrılmasından sonra 2010-2013 yılları arasında Edebiyat Fakültesi dekanlığı yaptı. Evli ve bir çocuk babasıydı.

SUZAN SUZİ TOKATLI

Vali ve belediye başkanı olarak görev yapan Mehmet Nazmi Toker bir tören sırasında - 1932/1936 (İ. Kaya Arşivi)

TOKER, MEHMET NAZMİ

Kayseri Milletvekili, vali, belediye başkanı (İstanbul, 1875 - Ankara, 25 Aralık 1956). Babasının adı Mehmet Şevket Bey, annesi ise Ayşe Hanım'dır. Harbiye mezunu olan Nazmi Bey, askerlik mesleğinden albay rütbesiyle emekli olduktan sonra Sivas, Gaziantep, Malatya valiliklerinde bulundu. 18 Temmuz 1932'de Kayseri'de vali olarak göreve başladı.

Kayseri Belediye Başkanı Necmettin Feyzioğlu'nun istifasından (2 Şubat 1932) sonra yerine Belediye Başkâtibi Ekrem Seyfi Çetinel bir süre vekâleten Kayseri belediye başkanlığı yaptı. Ancak Belediye Meclis üyeleri, kendi içlerinden ve halkın seçtiği bir kişinin belediye başkanlığına gelmesi gerektiğini savunmaları üzerine Belediye Meclisinde yapılan oylamada, Çetinel'in belediye başkanlığına büyük oranda ret kararı çıktı. Fakat tek parti sisteminin ağırlığının olanca gücüyle hissedildiği bu dönemde, Kayseri Milletvekili Reşit Özsoy*, Ankara'dan aldırttığı bir kararla Kayseri belediye başkanlığının Kayseri Valisi Nazmi Toker'in uhdesine verilmesini sağladı (25 Mayıs 1933).

Asker kökenli bir vali olan Nazmi Toker, dört yıllık valiliğinin üç yılında aynı zamanda belediye başkanı ve CHP il başkanı yetkilerini de kullanarak, şehirle ilgili her konuda karar veren tek yetkili oldu. Meydan ve çevresinde köklü bir imar hareketi başlattı. Kendi düşünce planında tasarladığı modern bir Kayseri hayali çerçevesinde harekete geçti. Kayserili imar mühendisi Burhanettin Çaylak'ı Kayseri ile ilgili bir nâzım plan hazırlamakla görevlendirdi. Şehrin yeni haritasının çıkarılması zaman alacağı için, Euthychides ve Albert Gabriel'in haritaları plana esas alındı. Burhanettin Çaylak'ın kısa sürede hazırladığı 1/8000 ölçekli "Kayseri Şehrinin Müstakbel Planı" 7 Kasım 1933'te Belediye Meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi. Nazmi Bey, 1/2000 ve 1/500 ölçekli

uygulama planlarının hazırlanmasını beklemeden hatta 1/8000 ölçekli şematik proje Bakanlıkça onaylanmadan Kayseri'de kimi yıkımları derhâl başlattı. 1/8000 ölçekli şematik plandan iki yıl sonra Belediye Meclisinden geçen 1/2000 ölçekli asıl plan, 1936'da Bakanlık tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi. Daha plan yürürlüğe girmeden, bir vali ve belediye başkanı olarak Nazmi Bey zaten yıkımları bitirmişti. Elinde baston taşıdığı için halk arasında "Bastonlu Vali" olarak anılırdı. Vali'nin ekibinde, mimari ve şehircilik konularında uzman danışmanları yoktu, bu yüzden işlerin nasıl yapılacağına kendisi karar veriyordu. Kendi düşüncesindeki modern Kayseri planı çerçevesinde Kayseri'deki kimi tarihî yerleri de yıktırdı. Kayseri'deki Kapalı Çarşı'dan Cami-i Kebir'e kadar olan bölgeyi tamamen yıktırarak çevresinde modern çarşıların bulunduğu bir meydan açmak istiyordu. Çarşının çökme tehlikesi olduğunu ifade eden bir karar alınarak yıkmayı düşündüğü bölümlerdeki ticarethaneleri boşalttırdı. Bugünkü Bürüngüz Camii'nin doğusundan Meydan'a kadar uzanan Saraçlar Çarşısı'nı yıktırdı. Yıkılma tehlikesi çerçevesinde sokakların üstünü örten tonoz ve kemerlerin bir kısmını söktürdü. Kayseri meydanı ve çevresindeki (daha önce Mutasarrıf Ahmed Muammer Bey* ve İmamzade Mehmet* Bey zamanlarında iki otomobilin geçeceği genişlikte yapılan) yolların daha da geniş olması gerektiği fikrini taşıyordu. İlk etapta, çevresindeki yapılar yıkılarak Cumhuriyet Meydanı resmî tören ve kutlamalara uygun şekilde genişletildi. Ardından meydanı doğu-batı doğrultusunda geçen Sivas ve İstanbul Caddeleri genişletildi. Caddeler genişletilirken Cumhuriyet Meydanı'yla Düvenönü* arasındaki tarihî yapıların tamamı yıkıldı. Kurşunlu Camii'nin güney ve batısındaki mezarlıkların da tamamı kaldırıldı. Özel olarak ilk sinema salonu Tan Sineması onun zamanında yapıldı (1935). Sivas valiliğine atanmasıyla Kayseri'deki görevleri sona erdi (15 Ağustos 1936).

TBMM'de VI. Dönem ve VII. Dönem Kayseri milletvekili olarak yer aldı. Hayır işlerini de seven biriydi. Kayseri Cumhuriyet Meydanı'na bir çeşme ve vasiyeti üzerine, adını taşıyan bir okul yaptırılmıştı. Ayrıca Ankara'daki evini de Kızılay'a bağışladı. Evliydi, çocuğu olmadı.

Kaynakça: Şükrü Karatepe, *Meydan ve Modernleşme*, İdealkent Yayınları, Ankara 2021, s. 221-227; Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 105-108, Şükrü Öztürk, Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923 – 1946), (Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2005, s. 60, S. Şenal Günay, *Türk Parlemento Tarihi- TBMM VI. Dönem*, C. V, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 2007, s. 433-434; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, No. 030.18./01.02.42.4.19.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

TOKLUOĞLU, FEHİMAN

1944 Milliyetçilik Olayı'nın kahramanlarından, inşaat mühendisi (Kayseri/Tavlusun, 1922 - Ankara, 11 Aralık 2018). Babası Tokluoğlu ailesinden Mehmet Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır İlkokulu köyünde, ortaokulu Kayseri'de parasız yatılı olarak okudu. Lise ikinci sınıfta olduğu 1939'dan itibaren sayıları gittikçe artan milliyetçi dergileri okumaya başladı. Liseyi bitirdiği yıl yükseköğrenim için İstanbul'a giderken Ankara'da bir hemşehrisinin yazıhanesinde okuduğu *Gök-börü* ve *Bozkurt* dergilerini yayımlayan Reha Oğuz Türkkan ile karşılaştı. Yatılı olduğu için tercih ettiği İstanbul Mühendislik Mektebinin imtihanını kazandı (1940). Öğrencilik döneminde Nurullah Barı-

Fehiman Tokluoğlu Ankara Türk Ocağında konuşma yaparken (Ö. Özcan Arşivi)

man ve Atsız'ı tanıdı. Reha Oğuz Türkkan ile alakasını devam ettirdi.

3 Mayıs 1944 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen geniş katılımlı ilk öğrenci hareketinden sonra ülke çapında tutuklamalar yaşandı. Yakın dönem Türk siyasi hayatına '1944 Milliyetçilik Olayı' olarak geçen bu hadiselerde tutuklananların en yaşlısı, Prof. Dr. Zeki Velidi Togan ile Dr. Hasan Ferit Cansever'di. İçlerinde en yüksek rütbelisinin yüzbaşı olduğu yedi muvazzaf ve yedek subay, öğretmenler, genç hukukçular, memurlar, üniversite öğrencilerinin olduğu 23 kişi tutuklanmıştı. Tutuklanan üniversite öğrencileri arasında Fehiman Tokluoğlu da bulunuyordu. Tutuklu bulunduğu sırada Togan'a, zaman zaman tarihle ilgili ve köyü, Tavlusun'un manası hakkında sorular sormuştu. Bu adın aslının "Tavansun" olduğunu, Uygurcada yerleşim yerlerinin sonuna 'sun' ekinin geldiği cevabını almıştı. 1944 yargılamalarının safhaları, hapishanede yaşananlar, sanıklar arasındaki tartışmalar ve karşılıklı ilişkiler bakımından, *Orkun* dergisindeki neşriyatın dışında bildiklerini anlatarak o günlerde yaşananların tarihe intikalini sağlaması bakımından büyük hizmeti olmuştur. Duruşmalar sırasında ifadeleriyle, "tabutluklar" gerçeğinin resmiyet kazanmasını sağlamıştır. Onun bu çıkışını Reha Oğuz Türkkan kitabında, 'Umulmadık Bir Kahraman' olarak nitelendirmiştir.

Davanın iddianamesindeki tutarsızlığa rağmen mahkemede siyasi yönlendirmenin gölgesinde sanıklara muhtelif cezalar verilmiş, Tokluoğlu beraat etmiştir.

Tokluoğlu, hapiste olduğu için 1944-1945 öğretim yılını kaybederek 1946-1947 öğretim yılında İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden mezun olmuştur. Bayındırlık Bakanlığının bursu ile okuduğu için 1948'de mühendis olarak Ankara'da göreve başlamıştır.

Beraber yargılandığı hemşehrisi Hikmet Tanyu'ya gözaltında işkence yapıldığı iddiasıyla dönemin emniyet görevlileri hakkında şikâyette bulundu. İçişleri Bakanlığının, soruşturma sırasındaki Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Kamuran Çuhruk hakkında açtığı soruşturmada tanık olarak ifadesi alındı, tabutlukların bulunduğu alanın krokisi çizdirildi. Çuhruh, sorgulama sırasındaki hizmetlerinden dolayı İçişleri Bakanlığınca 15 Haziran 1945 tarihinde takdirname ile taltif edildi. Birçok engellemeye rağmen Tanyu'nun şikâyeti üzerine Çuhruh hakkında açılan soruşturma, Demokrat Partinin 1950'de iktidara gelmesinden sonra çıkardığı Af Kanunu kapsamına alınması üzerine sonuçlanamadı.

Fullbright Bursu ile Amerika'ya gitti (1952), deprem konusunda çalışmalar yaptı. Amerika'da özel kuruluşlarda mühendis olarak çalıştı (1953-1957). Amerika'dan döndüğünde yeniden kamuda göreve başladı (1957); Bayındırlık Bakanlığında (1961-1967), Devlet Malzeme Ofisinde çalıştı (1967-1987). Ankara'da vefatından iki gün sonra doğum yeri olan Tavlusun'da defnedildi. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Kaynakça: Elif Akar,"Türkiye'de Türkçülük, Turancılık ve Yargılamalar (1944-1950)", T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetim Ana Bilim Dalı (Basılmamış doktora tezi), Ankara 2019; Reha Oğuz Türkkan, *Tabutluktan Gurbete*, İstanbul 1975; Atsız ,*Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz*, İstanbul 2018; Ömer Özcan, *Türkçüler, Cumhuriyet Devrinde Bir İdealin Takipçileri*, İstanbul 2020; Yücel Hacaloğlu, *Atsız'ın Mektupları*, İstanbul 2013; Hikmet Tanyu, *Türkçülük Davası ve Türkiye'de İşkenceler*, Kayseri 1950; Yavuz Bülent Bakiler,*1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar*, İstanbul 2010; Rifat N. Bali, *Türkçülere Yapılan İşkence ve Tabutluklar, Sansaryan Han ve İki Emniyet Müdürü*, İstanbul 2011; A. Nurullah Barıman, *Millî Ülkümüz Turancılık Nedir?*, İstanbul t.y.; Mehmet Çınarlı, *Hatıraların Işığında*, Ankara 1984; H. Tanyu (Arif Çivicioğlu müsteарı ile), *Türkçülük ve Gerçek Demokrasi*, İstanbul 1945; İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, İstanbul 1977; Altan Deliorman, *Tarih Boyunca Türkçülük*, İstanbul 2010.

ÖMER ÖZCAN

TOKOĞLU, GIYASİ

Gıyasi Tokoğlu (Kalkan-Birol-Yerlikhan, Meşhurlar)

Futbolcu (Kayseri/Pınarbaşı/ Pazarsu, 1953 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Kayseri Lisesinden mezun

oldu. Ortaokul sıralarında futbol, voleybol ve basketbol oynamaya, atletizm yarışmalarına katılmaya başladı. Sporla sürekli iç içe oldu. Kayseri'nin mahallî takımlarından Altınordu'da futbol oynarken aynı zamanda Ağırnas Şimşek Spor Kulübünün futbol, voleybol ve basketbol takımlarında da faal sporcuydu. 1972 sezonunda Kayserispor'un başında bulunan Sabri Kiraz Hoca, Kayseri karmasında izlediği Gıyasi'yi, Kayserispor kampına çağırdı. Bu, amatör bir futbolcu için son derece önemli bir olaydı. 1972-1973 sezonunda, Kayserisporlu bir futbolcu oldu. Kayserispor'da başarılı ve istikrarlı futboluyla Gıyasi, uzun yıllar takım kaptanlığı da yaptıktan sonra 1984 yılında yapılan bir jübile ile futbol hayatını noktaladı. Ankara'da yaşamaktadır.

Kaynakça: Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 560.

HALİL SEVERCAN

TOKSÖZ, MUSTAFA

Belediye Başkanı (Kayseri, 1884 - İstanbul, 7 Haziran 1963). Babası Numan (nüfusta Noman), annesi ise Aliye Hanım'dır.

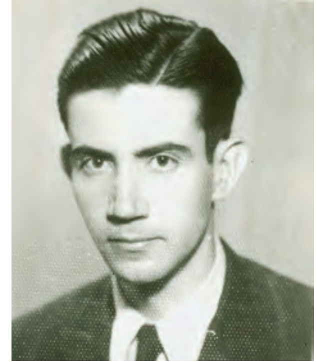
29 Haziran 1936 tarihli ve 2/4909 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kayseri'de daha önce vali uhdesine verilen belediye başkanlığının, 1580 sayılı Kanun'un 94. maddesine göre yeniden seçim yoluyla yapılabilmesine imkân sağlayan bir kararname çıkarıldı. Mustafa Toksöz iki defa Kayseri belediye başkanlığı yaptı. Birinci başkanlığı, vali ve belediye başkanı olan Nazmi Toker'in tayininin Sivas'a çıkması üzerine Kayseri Belediye Meclisinin aldığı kararla oldu. Vekâleten yaptığı bu belediye başkanlığı çok kısa sürdü. Görevini, seçimle gelen Hayrullah Ürkün'e bıraktı. İkinci belediye başkanlığı ise Hayrullah Ürkün'ün belediye başkanlığından istifasıyla oldu. 16 Nisan 1938 günü vali oluruyla bir kez daha Kayseri belediye başkanı olup 4 Kasım 1938'e kadar görevde kaldı. Görevde olduğu dönemde Kale'nin etrafındaki hendekleri doldurtarak buraları hizmete açtı. Ayrıca yol kenarlarına ağaçlar diktirerek şehre güzel bir görünüm vermeye çalıştı. Bütün gücüyle ve belediyenin imkânlarının elverdiği ölçüde hizmet vermeye çalıştı ve bunda da başarılı oldu. İkbal isimli eşiyle olan evliliğinden çocuğu olmadı.

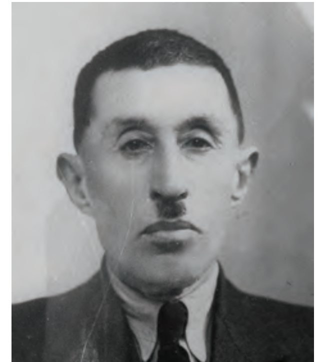
Kaynakça: Şükrü Öztürk, Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923 – 1946), Kayseri 2005, s. 61-62 (Yüksek Lisans Tezi); Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, No. 030.18./01. 02. 66. 35.13; Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 114.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

TOLGA, MUSTAFA SEDAT

Kayseri Valisi, Belediye Başkanı (Yunanistan/Serez, 1919 - ?). Babası, Mehmet Emin Bey; annesi, Emine Hanım'dır. Uzun yıllar boyunca mülkiye müfettişliği görevi yaptı. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden hemen sonraki bir dönemde (13 Haziran 1960 - 23 Ekim 1962) Kayseri valiliği görevinin yanı sıra Kayseri belediye başkanlığını da birlikte yürüttü (10 Eylül 1960 - 10 Ekim 1962).

Mustafa Sedat Tolga

Mustafa Toksöz

Kayseri'de hem vali hem de belediye başkanı olarak görev yaptığı süreçte, darbe yönetiminin göreve getirdiği bir yönetici olarak imar konusunda bazı eleştirilere yol açan uygulamalara imza attı. Kayseri Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Hükûmet Konağı, Askerî Hastane ve Askerlik Dairesi dışındaki binaların tamamını yıktırdı. Eski belediye binası ve şehir kulübünü yıktırarak Cumhuriyet Meydanı'nı yeniden düzenledi. Yıkılan binalardan Özel İdare, Belediye, Alay Komutanlığı ve Jandarma binaları modernleşme döneminin yapılarıydı. Millet Bahçesi içindeki Şehir Kulübü ve Demokrat Parti İl Merkezi olarak kullanılan iki katlı bina, yirmi yaşını henüz yeni doldurmuştu. Yıktırılan diğer bir bina ise Nazmi Toker'in yaptırdığı Tan Sineması'ydı ve henüz yirmi beş yaşındaydı. Döneminde sadece binalar yıkılmadı, Millet Bahçesi içindeki yarım asırlık ağaçların da tamamı söküldü. Meydanda, İstasyon Caddesi'nin kaldırımları üzerinde Nazmi Toker zamanında dikilen 3-5 akasya dışında ağaç kalmadı. 1962'de Kayseri'den ayrılırken geride iki de eser bıraktı. Bunlardan biri, Kale'nin burcuna diktirdiği

Tomarza'yı gösteren eski bir harita
(P. Tuğlacı, Osmanlı Şehirleri)

ışıklı Atatürk resmi, diğeri ise itfaiye teşkilatı bünyesinde kurdurduğu Belediye Bandosu'dur.

Ocak 1962'de İçişleri Bakanlığı Tedkik Kurulu Başkanlığına, 1963'te Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müsteşarlığına, Şubat 1968'de İçişleri Bakanlığı merkez valiliğine atandı. Daha sonra atandığı Bursa valiliği sırasında CHP'den Kayseri milletvekilliğine aday oldu.

Kaynakça: Şükrü Karatepe, "Kayseri Cumhuriyet Meydanı'nın Mekânsal Gelişimi", *Düşünen Şehir*, S. 14, Mayıs 2021, s. 142-143; Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 158; Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. V, s. 2489.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

Tomarza çarşı - 1908 (H. Rott)

TOMARZA (GÖSTERE)

Tomarza Adın Kökeni, Konumu ve Coğrafyası

Osmanlı kayıtlarında "K/Göstere" olarak geçen Tomarza adının nereden geldiği ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Bu görüşleri inceleyen N. Özkan, eski Anadolu uygarlıklarından birine, bir kişi adından, bir boy adından veya coğrafi bir tanımlamadan kaynakladığı yönündeki ihtimaller üzerinde durmuş ve dört ihtimalden sonuncusunun en güçlü olduğu kanaatine varmıştır. Gerekçe olarak Eski Anadolu uygarlıklarından birine dayanma ihtimalinin çok zayıf olduğunu, yörede yerleşimin Geç Hitit Dönemi'ne kadar gittiğinin tahmin edilmekle birlikte, yörenin bu tarihte ne adla anıldığına dair bir kayda rastlanmamasını ileri sürmüştür. İkinci ihtimal olarak bir kişi ismine dayanması konusunu irdeleyen Özkan, Ermenilerin kendilerinin varlığını bölgede desteklemek adına "Tomas/Tomarska" isimli bir din adamından söz ettiklerini kaydetmiştir. Söz konusu bu ihtimalin doğruluğu, tarihî kayıtlarla tespit edilemediği için, bunun ancak Ermenilerin bölgeyi sahiplenmek adına kamuoyu oluşturmaya dönük faaliyeti olarak değerlendirmiştir. Üçüncü ihtimal olarak bir boy adından mülhem "Tomarza" adının gelmesi ihtimalinin de zayıf olduğunu vurgulayarak burada hem Ermenilerin hem de Türkmenlerin boy adlarıyla ilgili tartışmaları değerlendirmiştir. Konunun Ermeni kaynaklarında Kafkasya'dan bölgeye gelen ve bir Ermeni kabilesi olan "Thomas"tan gelmesi ihtimali ya da bir bölümü Hristiyanlığı kabul etmiş olan Kıpçak Türkmenlerinden "Tuma" kabilesinden gelme ihtimalinin, akademik olarak ispatı şu ana kadar gerçekleştirilememiş varsayımlar olduğunu belirtmiştir.

Özkan'a göre coğrafi tanımlama olarak "Tomarza" adının buradan geldiği görüşü, ilmî açıklamaya uygun olandır. Tomarza'nın yerleşim olarak kimi yerlerinin düz bir arazide kurulması, etrafının dağlarla çevrelenmesi (Aygörmez, Süvegen, Soğanlı, Kızılgün, Dumanlı Dağları)

Tomarza genel görünüm (Ülke Arşivi)

ve akarsularla beslenmesinden dolayı, Kıpçak Türkmenlerinin kullandığı ve Kazak Türkçesindeki sulak, sazlık yer anlamındaki "tomar" sözünden gelmektedir. "Arda" ise Luwi dilinde, yer-su anlamında kullanılmıştır. İkisinin birleşimi ile "Tomar+arda birleşik yapısından doğan bu kelime, söyleyişte arka arkaya gelen -ar- hecelerinden birinin yutulmasıyla Tomarda, Türkçenin en eski ve köklü ses değişimi olan d>z (>y) ses değişikliğinin etkisiyle de 'Tomarza' şekline girmiş olduğu söylenebilir." sonucuna varmıştır.

Kayseri şehir merkezine 54 km uzaklıkta olan ilçe, doğuda Sarız ve Pınarbaşı, güneyde Adana ilinin Tufanbeyli ilçesi, batıda Develi, kuzeyde Bünyan ve Talas ile komşudur. Yüzölçümü zaman zaman Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti Dönemlerinde idari taksimattaki değişime bağlı olarak şekillenmiştir. Yakın dönemlere kadar ilçenin yüzölçümü 1.485 km^2 olarak hesaplanmıştır. Bu alanın 2015 yılı itibarıyla 496.679 dekarı tarım alanı, 135.270 dekarı ormanlık ve fundalık, 547.410 dekarı çayır ve mera, 305.641 dekarı ise tarım dışı alandır.

İlçenin denizden yüksekliği ise 1.389 metredir. İlçede iklim, yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlı geçer. Erciyes Dağı'na olan yakınlık nedeniyle Kayseri şehir merkezinden her zaman daha serin hava koşulları hüküm sürmektedir. İlçede yaklaşık 1.500 bitki türü mevcuttur.

İlçede en önemli su kaynaklarından biri olan Zamantı Irmağı, Seyhan Nehri'nin en büyük koludur. Pınarbaşı'na bağlı Uzunyayla'dan doğan ırmak, Pınarbaşı, Tomarza, Develi, Yahyalı ilçelerinden geçerek Adana'ya 80 km mesafede bulunan Göksu Irmağı ile birleşerek Seyhan Nehri'ne uzanır.

Berçin Yaylası, Sümengen Yaylası, Saraycık Yaylası yörenin hem hayvancılık hem de arıcılık için önemli merkezleri konumundadır. Ayrıca kimi bölgeler, fotoğrafçılık ve doğa sporları için de önemli yerlerdir. Özellikle Sümengen ve Berçin Yaylası, off-road için oldukça uygun bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır.

Tarihi

İlk yerleşim izlerinin Geç Hitit Dönemi'ne kadar gittiği yöre, zaman içerisinde Asur, Med, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu, Dânişmendli ve Osmanlı Devleti gibi pek çok uygarlığın yönetimi altına girmiştir. Söz konusu süreçlerin tamamında Kayseri'ye bağlı olarak kalan Tomarza, şehrin ilerlemesi ya da gerilemesinden doğrudan etkilenen bir konumda bulunmuştur. Söz konusu bu durum Tomarza'nın şehre yakın olmasıyla doğrudan paralellik arz etmiştir.

Emevilerden önce Persler, Romalılar ve Bizanslılar bölgeye hâkim olmuştur. Anadolu içlerine gerçekleştirilen Emevi fütuhatını engellemek amacıyla, o zamanın merkezî idaresi olan Bizanslıların, Ermenileri Kayseri ve Tomarza'ya yerleştirdiği anlaşılmaktadır. Bizans Devleti'nin aldığı bütün önlemlere rağmen Müslüman akınları, Abbasiler ve Selçuklular Dönemi'nde de devam etmiştir. Nihai olarak 1045 tarihinde Büyük Selçuklu kumandanlarından Emîr Afşar Bey, Kayseri'yi fethetmiştir. Daha sonra Dânişmend Beyi Emir Melik Gazi, yörede hâkim olmuştur. Söz konusu bu hâkimiyet dönemi hem Türk hem de Müslüman ahalinin yörede nüfusunun hızla arttığı bir süreci beraberinde getir-

miştir. Sonraki dönemlerde ise Anadolu Selçuklu, Moğollar, Memlükler, Dulkadıroğulları, Osmanlı ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti bölgede hâkim olmuştur. XV. ve XVI. yüzyıllarda Kayseri'de Dânişmendli Türkmenleri bölgenin ikinci büyük topluluğu olup Bünyan, Talas ve İncesu bölgesinin yanı sıra Tomarza'da da varlık göstermiştir. Köstere (Tomarza) Yörükleri ise Kayseri'deki üçüncü büyük topluluktu; Tomarza, Pınarbaşı, Talas ve İncesu çevresinde yaşam sürmekteydiler.

Batılı kaynaklarda "Tomarza" ismine ilk defa Jennigs'in XVI. yüzyılda "Erciyes Dağı" başlıklı çalışmasında rastlansa da Osmanlı Devleti Dönemi'nde XVI. yüzyılda yapılan tahrirlerde Cebel-i Erciyes* nahiyesine bağlı bir köy merkezi olarak bahsedilmiştir. 1738-1749 tarihleri arasında "G/Köstere" olarak kaydedilen yöre, 1912 yılında kayıtlara "Tomarza" olarak geçmiştir.

1864 Vilayet Kanunnamesi'nde, H 1295 (M 1898) ve 1318 (M 1900) yılı *Ankara Vilayeti Salnamesi*'nde Develi'ye bağlı bir nahiye konumundayken 1953 yılında çıkarılan bir kanunla Develi'den ayrılarak bugünkü sınırları içinde müstakil bir ilçe hâline getirilmiştir. 1949 yılında Tomarza Belediyesi kurulmuştur.

H 1300 (M 1882) yılına ait devlet salnamesinde Göstere (Tomarza) nahiyesinde 30 cami, 50 mescit, 2 medrese ve 50'den fazla mektep olduğu kayıtlıdır. Söz konusu kayıtlar incelendiğinde Tomarza'nın sadece merkez değil, kırsal kesimleri de sayımlarda göz önünde bulundurulmuştur. *H 1307 (M 1889) Salnamesi*'ne göre ise yörede, Seyyid Şerif kabirlerinin yanında Şeyh İmadeddin, Kabak Şeyh ve Ebce Sultan'ın da kabirleri bulunmaktadır. Salnamedeki ifadeler aynen şu şekildedir: "Tomarza nahiyesinde bir nevi ince ve zarif şayak ile fanila ve pamuktan bez nesc ve imal olunur. Kazâ-yı mezbûrda eizze-i kirâmdan Seyyid Şerif ve Şeyh İmadeddin ve Kabak Şeyh ve Ebce Sultan kuddise esrarehum ve guzattan Dev Ali nam zevatın medfen-i şerîfleri mevcuttur."

Oldukça fazla iç ve dış göç veren Tomarza'nın nüfus artış oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Söz konusu bu oranda, ilçenin ekonomik ve coğrafi konumu ana etkendir. 1990 yılı itibariyle ilçenin nüfus artış hızı binde 3,52'dir.

XX. yüzyıl başlarına kadar bölgenin merkez kısımlarında yaşayan ahali ağırlıklı olarak Ermeni olmasına rağmen asayiş sorunlarıyla ilgili ciddi meseleler yaşanmamışsa da Osmanlı Arşivinde yapılan incelemelerde, Osmanlı toplumundaki benzer asayiş sorunlarının Tomarza'da da olduğu anlaşılmaktadır. 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) ile birlikte Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler başta olmak üzere İmparatorluk sınırları içerisinde bulunan Ermenilerin bir kısmı silahlı eylemlere girişmiştir. Söz konusu bu eylemler hem iç göçü hem de dışarıdan gelen göçleri tetiklemiştir. Tomarza özeline bakıldığında ise 1901 tarihini taşıyan belgede Tomarza'da bazı Ermenilerin evlerinin yandığı anlaşılmaktadır. Olayın incelenmesi için yapılan tahkikat esnasında bir yardım kampanyasının başlatıldığı ve bu kampanyaya pek çok Müslüman ahalinin de katıldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar bölgede asayişi bozan, eşkıyalık hareketleri içerisinde bulunan Ermeniler olsa da Tomarza'da genel olarak halkın ciddi bir sorun yaşamadığı hatta dostane ilişkileri sürdürdükleri görülmektedir. Ancak Birinci Dünya Savaşı ile başlayan süreç her şeyi değiştirmiştir.

Cumhuriyet'in ilan edilmesi sonrasında Yunanistan ile imza edilen Mübadele Anlaşması çerçevesinde Türkiye'ye getirilen Müslüman ahaliden bir kısmı da Tomarza'ya yerleştirilmiştir. Tabii bu tarihe kadar yöreden, Ermenilerin çoğu da ayrılmıştır.

Nüfusu ve Sosyal Yapısı

Osmanlı Devleti'nde kuruluş yıllarına uzanan çeşitli sayımlar yapılmıştır ve bu sayımlara büyük önem verildiğini gösteren belgeler oldukça fazladır. Bu belgelerden ve tarihî olaylarından anlaşıldığına göre, nüfus sayımı uzunca bir süre

arazi üzerinden şekillenmiştir. Bu yoklama ve sayım sonucunda elde edilen bilgiler, tahrir defterlerine kaydedilmiştir. Osmanlı nüfus tarihinin ana kaynakları olan tahrir, avarız ve cizye defterleri, vergi verebilecek yetişkin erkek nüfusu belirlemek amacıyla hazırlandığı için kadın nüfus sayılmamıştır. Ebül'ulâ Mardin'e göre Osmanlı Devleti'nde ilk tahrir defteri, Orhan Gazi Dönemi'nde tutulmuştur. Barkan'a göre ise ilk defter, I. Murat Dönemi'ne aittir. Tomarza özelinde konu değerlendirildiğinde 1500 yılında bir köy hüviyetinde olan bölgede 56 hanenin var olduğu görülmektedir. 48 vergi ödemeyen, 24 vergi mükellefi genç, 2 vergi muafının olduğu köyde, 1520 yılına gelindiğinde 57 hane, 61 vergi mükellefi genç nüfus mevcuttu. Köyün vergi gelirlerinden elde edilen vergiye bakıldığında ise 1500 yılında 17.964 akçe olan rakam, 1520 tarihinde 10.319 akçe olarak gerçekleşmiştir. Köyün 1490-1500 tarihleri arasında büyüme hızı ortalama olarak %60 iken 1500-1523 tarihleri arasında % 15 olarak gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti'nde modern anlamda yapılan ilk nüfus sayımı, II. Mahmud Dönemi'nde gerçekleştirilmiştir. Hem askerlik çağında olanların tespiti hem de vergi mükelleflerinin doğru bir şekilde belirlenmesi amacıyla 1828-29 tarihinde nüfus sayımı yapılmıştır. Ancak 1829'daki bu sayım, genel bir nüfus sayımı için tecrübe olarak kalmış, 1828-29 Osmanlı Rus Savaşı'ndan dolayı tüm ülkede uygulanamamış, genel anlamda ilk nüfus sayımı 1831 yılında gerçekleştirilebilmiştir. 1831 sayımı, Anadolu ve Rumeli'de yapılmıştır. Sayımda halk, "İslam" ve "Reaya" diye iki gruba ayrılmıştır. Müslüman nüfus bazı bölgelerde, bir yaşından on altı yaşına kadar olanlar, on altı yaşından kırk yaşına kadar olanlar ve kırk yaşından yukarı olanlar şeklinde yaş gruplarına ayrılmıştır. Nüfus sayımı esnasında bazı yerlerde ise bıyık ve sakal esas alınmak suretiyle "bıyıklı", "ter bıyıklı", "kara sakallı", "sarı sakallı", "ak sakallı", "kır sakallı" diye tasnif edilmiştir. Söz konusu bu sayımda birçok eksiklik ve aksaklıklara rağmen ülke sınırları içerisinde yaşayan Müslim ve gayrimüslim erkek nüfus birlikte sayılmış, sadece vergi mükellefleri değil, yeni doğanlar da sayıma dâhil edilmiştir.

Tomarza'nın Merkez Camii ve genel görünümü (C. Kartın)

1831 nüfus sayımı sonrasında Osmanlı Devleti'nde 1844, 1859/1860, 1881/1882 ve 1906/1907 yıllarında olmak üzere dört sayım daha yapılmıştır.

Tomarza özelinde gelindiğinde nüfus verileriyle ilgili sadece Patat tarafından tamamlanan KAYTAM'da kayıtlı ve 1844/45 dönemine ait olduğu düşünülen defter çalışılmıştır. Aslında söz konusu defterin bir devamı da olmalıdır ancak henüz tespit edilmiş bir kayda rastlanmamıştır. Söz konusu defter, gayrimüslim defteri olup Müslüman ahali burada yoktur. Hem Cömert'in hem de Keskin'in hazırlamış olduğu nüfus kayıt defterlerinde Tomarza'da hem Müslüman ahalinin hem de gayrimüslim ahalinin varlığı çok net olarak kendini göstermiştir. Keskin'in vermiş olduğu bilgilere göre Aşağı ve Yukarı Mahalleler Ermenilerle meskûndur ancak diğer bölgelerde Müslüman ahali bulunmaktadır. Benzer bilgi, Karagöz tarafından da XVIII. yüzyıl için verilmiştir.

1844/45 döneminde bir kaza olan Tomarza'ya ait 24 sayfalık *Tomarza I-3432 Numaralı Nüfus Defteri*'nde iki mahallenin nüfus bilgileri bulunmakta-

dır. Defterin ilk yedi sayfalık bölümünde, Tomarza'da Yukarı Mahalle'de yaşayan Ermeni erkek nüfusu hakkında bilgi verilmiştir. Bu kayıtlara göre mahallede toplam 35 hane ve buralarda yaşayan 110 kişi bulunmaktadır. Yukarı Mahalle'de bir keşiş kayıtlıdır. Mahallede halkın çoğunluğu çiftçilik yapmaktadır. Bunun haricinde yedi meslek daha görülmektedir. Ayrıca mahallede üç tane de çırak mevcuttur. Yaş ortalamasında 10-20 yaş ağırlıktadır. Mahallede 60 yaş üstü yok denecek kadar azdır. Fiziki özelliklere bakıldığında büyük çoğunluğun orta boylu, kumral bıyıklı olduğu görülmektedir. Mahallede en fazla Serkiz, Artin, Kirkor, Sacir, Karabat isimlerin kayıtlı olduğu ve Terosoğlu, Yılancıoğlu, Dedeoğlu gibi unvan ve lakapların yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

Benzer istatistiklerin Aşağı Mahalle ve Cami Mahallesi için de tasnif edildiği arşiv belgesinde en zengin meslek grubunun Cami Mahallesi'nde olduğu görülmektedir. Söz konusu belgeye göre mahallede meskûn olan insanların meslek grupları şu şekildedir:

Cami Mahallesi'nde yaşayanların mesleki dağılımı: Keşiş: 1, Çiftçi: 60, Eğerci: 31, Sıvacı: 17, Rençber: 12, Tamirci: 11, Çoban: 7, Hamamcı: 5, Çerçi: 4, Köşker: 3, Irgat: 3, Berber: 2, Dülger: 2, Tüccar: 2, Kunduracı: 1, Bakkal: 1, Kendirci: 1, Çırak: 3,

Söz konusu belgede en renkli mahalle olma özelliğine sahip olan Cami Mahallesi'nde kullanılan unvan ve lakaplar ise şu şekildedir:

Cami Mahallesi'nde yaşayanların kullandığı unvan ve lakaplar: Dedeoğlu: 5, Yuranoğlu: 2, Sıvacıoğlu: 5, Arhavutoğlu: 1, Azezoğlu: 4, Aşdeloğlu: 1, Armiyaoğlu: 3, Aşunoğlu: 1, Bediroğlu: 3, Babaoğlu: 1, Kakusoğlu: 3, Bağusaroğlu: 1, Kalyoncuoğlu: 3, Balanoğlu: 1, Kertatoğlu: 3, Benderoğlu: 1, Kişioğlu: 3, Bakkalcıoğlu: 1, Menasoğlu: 3, Burakoğlu: 1, Nikiroğlu: 3, Burunsuzoğlu: 1, Yılancıoğlu: 3, Cıyanoğlu: 1, Abacıoğlu: 2, Çobanoğlu: 1, Armağanoğlu: 2, Çolakoğlu: 1, Bağosoğlu: 2, Değaroğlu: 1, Bakurtaçoğlu: 2, Kuloğlu: 1, Barsimoğlu: 2, Kundaloğlu: 1, Bedirosoğlu: 2, Malkonoğlu: 1, Cingözoğlu: 2, Senceroğlu: 1, Çakıroğlu: 2, Sicanoğlu: 1, Keçecioğlu: 2, Tanosoğlu: 1, Keremoğlu: 2, Tebuoğlu: 1, Kılıçoğlu: 2, Tebozoğlu: 1, Mahreşoğlu: 2, Terosoğlu: 1, Topaloğlu: 2, Topuzoğlu: 1, Yalınkılıncoğlu: 2, Zivaoğlu: 1, Yoğurtcuoğlu: 2. Her iki mahallede iş sahası olarak en fazla çiftçilik göze çarpmaktadır. Çiftçilikten sonra eğercilik, sıvacılık, rençberlik ve tamircilik gibi mesleklerin fazla olduğu görülmektedir. Nüfus yapısında ise 10- 20 yaş arası genç nüfus oldukça fazladır. Bunu, 20-30 yaş arası nüfus takip etmektedir. Nüfus yapısında 70 yaş ve üstü çok az kişi vardır. İhtiyar nüfus yok denecek kadar azdır. İnsanların fiziki özelliklerine bakıldığında ise kumral bıyıklı, orta boylu olanların çok fazla olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki belgelerden hariç olmak üzere İngiltere'nin Kayseri Konsolosluğu görevini 1841-1852 tarihleri arasında sürdüren Henry Suter, İngiliz arşivlerinde kayıtlı belgelerde Tomarza'nın nüfus verilerine yer vermiştir. Suter'ın vermiş olduğu rakamlar, Tomarza merkezde 53/146 olan Müslüman ahali karşısında 338/993 Ermeni nüfus şeklindedir. Suter'ın vermiş olduğu rakamlar, Birinci Dünya Savaşı'na değin hemen hemen korunmakla birlikte tehcir kararının uygulanması sonrasında Tomarza merkezde Ermeni nüfus neredeyse sıfırlanmıştır. *1878 Tarihli Salname*'de, Göstere kasabası nüfusu; İslam: 699, Rum: 314 ve Ermeni: 182 olmak üzere toplam 1195 kişi olarak kayıtlıdır.

Cumhuriyet Türkiye'sinde zaman zaman idari değişikliklerle sınırların farklılaştığı Tomarza'da 2020 yılı istatistiklerine göre E 11.235, K 10.993 olmak üzere toplam 22.228 kişi hayatını sürdürmektedir.

Söz konusu bu nüfusun eğitim durumuna bakıldığında 2015 yılı itibarıyla ilçe merkezinde bir fen lisesi, çok programlı lise, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, kız ve erkek Anadolu imam hatip lisesi mevcuttur. Ayrıca Dadaloğlu Mahallesi'nde çok programlı Anadolu lisesi de eğitimine devam etmektedir. İlçede biri imam

hatip olmak üzere toplam 15 ortaokul ve 33 ilkokul eğitime devam etmektedir. Yörede bir halk eğitim merkezi, 1 anaokulu, 20 birleştirilmiş sınıf olmak üzere toplamda 54 kurum, eğitimini sürdürmektedir. Bu eğitim kurumlarının yanında Kayseri Üniversitesine bağlı olarak faaliyetini sürdüren bir de Mustafa Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu mevcuttur.

Ekonomisi

İlçede ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılık, temel geçim kaynağıdır. İlçede yine bu tarih itibariyle ekilebilir tarım arazisi 611.253 dekardır. Resmî kayıtlara geçmiş olan 2015 yılı verilerine göre ilçede yaklaşık 18.000 küçükbaş, 23.545 büyükbaş hayvan, 2.650 adet arı kovanı bulunmaktadır. Kayıtlı olarak 17.173 adet yumurta tavuğu mevcuttur.

İki adet sanayi bölgesine sahip olan ilçedeki kuruluşlar, küçük ölçekli tesislerdir. İlçede büyük ölçekli sanayi kuruluşlarının olmayışı, Kayseri şehrine yakınlığı ve burada sert bir iklimin hüküm sürmesi, ilçenin sürekli göç vermesine sebep olmuş ve bu durum da az gelişmişliği beraberinde getirmiştir.

İlçede 1998'de Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kredi desteğiyle kurulan 2007'de faaliyete geçen Tomarza Küçük Sanayi Sitesi vardır. İlçede bir adet un fabrikası faaliyetini uzun süredir devam ettirmektedir.

Zamantı Irmağı'nın kenarında bulunan köylerde sulu tarım yapılmakta olup diğer yerlerde, çoğunlukla kuru tarım yapılmaktadır.

Geçmişte uygulanan toprağın bir yıl nadasa bırakılarak ertesi yıl ekim yapılması uygulaması, kabak çekirdeği ekiminin yapılmasıyla terk edilmiştir. Böylelikle kuru tarım arazilerinin %40-50'si boş bırakılmaktan kurtarılmış ve çiftçiler, tarım arazilerinden her yıl ürün alır duruma gelmişlerdir. İlçede 2002 yılında kabak çekirdeği için 1.200 dekar ayrılırken 2010 yılı verilerine göre bu alan, 138.659 dekara kadar yükselmiştir. Söz konusu alanda ortalama dekardan 35 kg ürün alınarak 4.853 ton üretim sağlanmıştır. Tomarza Tarım Kredi Kooperatifinin girişimiyle 2006 yılında Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında hibe desteğiyle Kabak Çekirdeği Eleme ve Paketleme Tesisi Projesi yapılarak Tomarza çiftçileri için çok önemli bir tesis kurulmuştur. Söz konusu yatırımlar ve teşvikler neticesinde Kayseri, Türkiye'nin iç pazar ihtiyacının üçte birini karşılarken Tomarza tek başına %11'ini karşılar konuma gelmiştir. Kabak çekirdeğinin bu hızlı gelişmesi sonrasında yapılan başvuru ile 23.09.2014 tarihinde "Tomarza Kabak Çekirdeği" coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir.

Bölgede ayrıca arıcılık faaliyeti de önemli geçim kaynakları arasında yer alır. Hem ailenin kendi ihtiyaçlarının karşılandığı hem de ticaretinin yapıldığı arıcılık genellikle amatör şekilde gerçekleştirilmektedir. Tarihî olarak bölgedeki duruma bakıldığında Tomarza'nın bağlı olduğu Cebel-i Erciyes nahiyesinde 1500 tarihinde 557 kovan karşılığı olarak 1.113 kuruş yöreden vergi tahsilinin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte son dönemde İlçe Teşkilatının ve Belediyenin zaman zaman düzenlediği kurslarla arıcılık, profesyonel bir duruma doğru gelişme göstermiştir.

Tomarza yöresi başta inşaat sektörü olmak üzere tekstil, tarım, kimya sanayi ve elliden fazla alanda farklı amaçlarla kullanılan endüstriyel bir hammadde hüviyetinde olan ponza rezervi bakımından oldukça zengindir. Ülkemizde mevcut 2.2 milyar ton ponza rezervinin büyük

Tomarza-Kömür Mahallesi'nde bulunan lahitlerden biri (C. Kartın)

Tomarza'da ilçe ile özdeşleşmiş yemek, tepsi mantısıdır (M. Yılmaz)

bölümü Nevşehir'dedir. Tomarza'da bulunan rezerv, 300 milyon metreküptür.
İlçede XX. yüzyılın son dönemlerine kadar halıcılık, önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Yöre, düz dokuma merkezlerinden biri olmasının yanı sıra cehri, karamuk kökü, çöven otu, ebegümeci ve evelik otu gibi doğal boyar maddelerin de sık kullanıldığı bir merkezdi. Ancak bu özellikler, yakın dönemde neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır.

Yemek Kültürü ve Tarihî Eserleri

Tomarza'da yemek kültürü olarak ilçeyle özdeşleşmiş yemek, tepsi mantısıdır. Tepsi mantısı*, Kayseri mantısından biraz büyük, kelebek tarzında sıkılan ve tepsilere dizildikten sonra fırınlanan ve kendine has sosuyla servis edilen Tomarza'ya özgü bir yemektir.
Tepsi mantısının hazırlanışı şu şekildedir: Hamuru için; 6 kase un, 1 yumurta, tuz ve su. İçi için: 400 g kıyma, 2 adet kuru soğan, kırmızı toz biber, karabiber ve tuz. Pişirmek için: 2 kaşık domates salçası, üzerine sarımsaklı yoğurt, tereyağı ve kırmızı toz biber.
Hazırlanan malzemelerle hamur sert olacak şekilde yoğrulup beze hâline getirilir ve açılıp şerit hâlinde kesilir. İç harcı için malzemeler karıştırılıp yoğrulur. Kesilen şeritlerin üzerine aralıklı olarak iç harcı dökülür. Daha sonra kenarlarından büzdürülür. Büzdürülen şeritler, kesilip tepsiye kenarlardan başlayarak dizilir. Tepsi tamamlandıktan sonra fırında 10 dakika kadar hamurun kendini toplaması için pişirildikten sonra kaynamış su yavaş yavaş ilave edilir. Pişirme esnasında salçalı su da ilave edilir. Üzerinde sarımsaklı yoğurt ve yağda hafif yakılmış kırmızı toz biberle servis edilir. Tepsi mantısının dışında toga çorbası, karışık çorba, mercimekli Avşar pilavı, bulgur köfte, hengel mantı, yağlı kömbe ve dolaz, yörede sık yapılan yemekler arasındadır.
İlçenin merkezinde Tomarza Merkez Camii* yer almaktadır. İlk yapımı 1745 tarihine giden cami, Hacı Hüseyin Efendi tarafından yaptırılmışsa da ibadethane daha sonraları yıkılmıştır. Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde ise caminin tekrar ayağa kaldırılması için Müderris Hacı Hafız öncülüğünde 1906 tarihinde tamamlanacak olan bir dizi çalışmayla günümüzde kullanılan yapı ortaya çıkmıştır.
Tarihî olarak bölgede pek çok eser olmakla birlikte zaman içerisinde bunlardan bazıları yok olmuştur. Hâlihazırda Surp Bogos-Bedros Kilisesi*, Cami ile yan yanadır. Bu durum, ilçedeki karşılıklı anlayış ortamını sergilemesi açısından son derece önemlidir. Ayrıca Meryem Ana Kilisesi vardır ki yapı Roma Dönemi'nden kalmıştır. Surp Astvatsatsin Manastırı'nın tarihi ise XVI. yüzyıla dayanmaktadır. Bir dönem, piskopos kilise mahkemesi olarak kullanılan yapı, daha sonra yatılı okula dönüştürülmüştür. Günümüzde sadece birkaç duvarı kalmıştır.
18 Haziran 1909 tarihinde Tomarza'ya gelerek tarihî eserleri fotoğraflayan İngiliz arkeolog, seyyah, coğrafyacı ve istihbarat uzmanı Gertrude Bell*, Tomarza'da toplam 46 adet fotoğraf çekmiştir. Kendisinin bir oryantalist olması ve esas görevinin, gittiği bölgelerde İngiliz hâkimiyetinin ya da gücünün tesisine dönük araştırma yapmak olması hasebiyle çekmiş olduğu fotoğraflar da bu minval üzere şekillenmiştir. Ağırlıklı olarak yörenin merkezinde Ermenilere ait kilise/manastırın iç ve dış görüntülerinin fotoğraflanması dışında Tomarza'nın genel fotoğrafı, yörede yaşayanların fotoğrafı, merkezde birkaç fotoğraf, Bell'in arşivinde mevcuttur. Bell, Tomarza ile ilgili

vermiş olduğu bilgilerde, yörenin Erciyes'ten gelen lav yatağı üzerine kurulduğunu ve volkanik taşlarla kaplı bulunduğunu kaydetmiştir.

Söz konusu kilise, manastır haricinde ilçeden Kayseri Müzesi'ne getirilen mermerden yapılmış şişman yapılı idoller de mevcuttur. Söz konusu eserlerden yola çıkarak yörede Neolitik Dönem'e ait yerleşimin olduğu ifade edilmektedir. İdollerden hariç bir de yörede lahitler mevcuttur. Ölü gömme geleneklerine paralel şekilde gelişmiş bir mezar tipi olan lahitler, 2-3 metre uzunluğunda, pişmiş toprak, taş veya mermerden yapılmıştır. Kömür Mahallesi ovalığında bulunan üçü tam, biri kırık olan dört lahdin olduğu tespit edilmiştir. Lahitlerin uzunluğu 190 cm, genişliği 90 cm'dir. Boyları ise 2 metredir.

İlçenin Arslantaş Mahallesi'nde Geç Hititler Dönemi'ne ait olan hiyeroglif yazıtlı kitabeler, bölgede mevcut olan bir diğer önemli tarihî eserdir. 1906-1907 tarihlerinde keşfedilmiş olan söz konusu kitabe, Kayseri Arkeoloji Müzesinde sergilenmekte olup henüz çevirisi yapılmamıştır. Pusatlı'da mevcut kaya evler, Hitit Dönemi'ne ait kabartmaların haricinde İmamkulu*, Kömür, İncili, Akdere, Cücün, Avşarobası ve Kale Mahallelerinde çeşitli dönemlere tarihlenen tarihî eserler mevcuttur. İlçenin pek çok bölgesinde küçük ve orta ölçekli yer altı şehri bulunmakla birlikte, turizm açısından henüz potansiyeli değerlendirilememiştir.

İlçe sınırları, çeşitli dönemlerde kimi nedenlerle daralmış ya da genişlemiştir. 2021 tarihi itibarıyla ilçeye merkezde beş, kırsalda 49 olmak üzere toplam 54 mahalle bağlı bulunmaktadır.

Tomarza ilçesine bağlı mahalleler (2021): Akdere, Göktepe, Kurtuluş, Akmezar, Gülveren, Kuşçağız, Arslantaş, Güzelce, Küçükcanlı, Avşarsöğütlü, Güzelsu, Melikören, Bektaş, Hacıpaşa, Pusatlı, Bostanlık, Işıklar, Sarımehmetli, Böke, İcadiye, Söğütlü, Büyükcanlı, İmamkulu, Süvegenler, Culha, İncili, Şıhbarak, Cumhuriyet, Kale, Şiraz, Cücün, Kapukaya, Tahtakemer, Çanakpınar, Karamuklu, Tatar, Çayinli, Karaören, Toklar, Çukurağaç, Kesir, Turanlı, Dadaloğlu, Kevenağıl, Üçkonak, Dağyurdu, Kızılören, Yavuzselim, Ekinli, Kömür, Yeni, Emiruşağı, Köprübaşı, Yeşilbağ.

Kaynakça: Arşiv Belgeleri (Türk): BOA, DH. SFR. Dosya: 269 Gömlek: 93 Tarih: 30 Teşrin-i Evvel 1317 (12 Kasım 1901); BOA, DH.SFR. Dosya: 269 Gömlek: 99 Tarih: 31 Teşrin-i Evvel 1317 (13 Kasım 1901); *(İngiliz): PRO, FO 78/615*, "Statement of the Population of Kaissariahandits Dependencied Accordingto a Consus Takenby Order of the Porte in 1844", Tarih: 28 Mayıs 1845, s. 164-167; Kitaplar:Abdullah Ayata, *Tomarza Unutulan Hoşgörü Kasabası*, Heyamola Yayınları, İstanbul 2014; Ayhan Öztürk, Şer'iye *Sicillerine Göre Kayseri Sancağı (1738-1749)*, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri 2000; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *Defter-i Hâkânî Dizisi III: 397 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum Defteri (937/1530),* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara 1996; Cengiz Kartın, İngiliz *Konsolos ve Yardımcılarının Raporlarında Kayseri (1843-1852)*, İdeal Kültür Yay., İstanbul 2020; Enver Ziya Karal, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası Yay., Ankara 1997; Hıfzı Nuri, *Kayseri Sancağı 1922,* Sadeleştiren: Zübeyir Kars, Kayseri Ticaret Odası Yay., Kayseri 1995; Hüseyin Çınar ve İsmail Kıvrım, *1842 Tarihli Çubuk Kazası Nüfus Defteri*, Çubuk Belediyesi Yayınları, Ankara 2016; Kadir Dayıoğlu, *Kayseri'de Ticaret ve Sanayi,* Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2019; Kayseri Büyükşehir Belediyesi, *Kayseri: Medeniyetlerin Beşiği*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2018; Mehmet İnbaşı, *XVI. Yüzyıl Başlarında Kayseri*, Kayseri İl Kültür Müdürlüğü Yay., Kayseri 1992; Muhammet Köse, *Kayseri Şehri (1830-1860),* Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2018; Muhsin İlyas Subaşı, *Dünden Bugüne Kayseri*, SE-DA Yay., 2. Baskı, Kayseri 1991; Mustafa Keskin ve Metin Hülagü, *Geçmişteki İzleriyle Kayseri,* Erciyes Üniv. Yayınları, Kayseri 2006; Mustafa Keskin, *Kayseri Nüfus Müfredat Defteri,* Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2000; Tomarza Kaymakamlığı, *Toroslar'dan Erciyes'e Yükselen Ses: Tomarza*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 2015; Uygur Kocabaşoğlu ve Murat Uluğtekin, *Salnamelerde Kayseri,* Kayseri Ticaret Odası Yay., Kayseri 1998; Yusuf Halaçoğlu, *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, TTK Yay., Ankara 2009; *Makale ve Bildiriler:* Aslıhan Nakiboğlu ve Edip Bukarlı, "II. Mahmut Dönemi İktisadi Isla-

hatları", *Diyalektolog, Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 14, Bahar 2017, s. 31-51; Aylin Doğan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımı Verilerine Göre Antalya Kaleiçi Nüfusu Üzerine Demografik Bir İnceleme", *Mediterranean Journal of Humanities*, C. IV, 2014, S. 2, s. 71-88; Ayşe Pul, "Tomarza'ya Gelen Çeçen Muhacirlerin İskânı Hakkında Bazı Gözlemler", *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. I, Aralık 2010, S. 2, s. 150-167; Büşra Kaya, "Tomarza İlçesi Köy Adları Üzerine Bir Değerlendirme", *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C. V, S. 11, s. 884-896; Çiğdem Belgin Dikmen ve Zeynep Arda, "Tomarza Kültür Mirasının Korunması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 158-179; İsmail Kıvrım, "Nüfus Ceride Defterlerine Göre 19. Yüzyılın Ortalarında Giresun'un Nüfus Yapısı", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, C. X, 2011, S. 20, s. 53-70; Kenan Gündoğ, "Melikgazi", 1. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri 1996, s. 115-118; Mehmet Başaran, "1830 – 1842 Yılları Arasında Nüfus Defterleri Kapsamında Ödemiş ve Köyleri", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. IV, s. 307-321; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Sultan II. Abdülhamid Dönemi Bina ve Kitabeler" , *KYTSB*[1], s. 43-60; Mehmet Çayırdağ, "Vakıf Kayıtlarında Tomarza", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 113-118; Mehmet İmren, "Tomarza'da Nedenleriyle Birlikte Sülale Lakapları", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 306-311; Mehmet Karagöz, "XVIII. Asrın İlk Yarısında Osmanlı İdari Taksimatı İçerisinde Kayseri'nin İdari Durumu", *KYTSB*[1], s. 139-164; Muhittin Eliaçık, "1721 Kayseri Ganem Sayımı ve Köstere Nahiyesinin Durumu", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 226-230; Mübahat S. Kütükoglu, "1830·Nüfus Sayımına Göre Menteşe Sancağında Hane Nüfusu",*Osmanlı Araştırmaları*, C. XXIII, 2003, S. 23, s. 75-84; Nevzat Özkan, "Tomarza Adı Üzerine", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 370-375; Nil Yapıcı ve Mahmut Altıner, "Tomarza-Seyhbarak (Kayseri) Yöresi Manganez Rezervinin Jeolojik ve Zenginleştirilebilirlik Araştırması", Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, S. 28(1), Haziran 2013, s. 1-9; Özen Tok, "Osmanlıdan Günümüze İdari Taksimat İçinde Tomarza", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 530-538; Sebahattin Bayram, "Koloni Çağında Kayserinin Ticari Hayatı", *KYTSB*[1], s. 35-42; Selim Hilmi Özkan, "16.Yüzyılda Tomarza ve Çevresi", *Birinci Tomarza Sempozyumu Bildirileri*, Öz-Kar Grup Kültür Yayınları, Kayseri 2011, s. 376-384; Sezgin Güçlüay, "Selçuklular Dönemi Kayseri'nin Ticari İmkânları", *KYTSB*[1], s. 103-110-; Yıldıray Özbek, "Kayseri Tomarza'da II. Abdülhamid Döneminde İnşa Edilmiş İki Yapı: Merkez Camisi ve Müftülük Binası", *METU JFA Dergisi*, S. 28:1, 2011/1, s. 55-68; Yunus Koç, "Ömer Lütfi Barkan'ın Tarihsel Demografi Çalışmalarına Katkısı ve Klasik Dönem Osmanlı Nüfus Tarihinin Sorunları", *Bilig*, S. 65, Bahar 2013, s.177-202; *Tezler:* Erdal Hürol, *1831 Nüfus Sayımına Göre Pazarsuyu ve Akköy Kazaları Nüfusu*, (Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ordu 2017; Perihan Patat, *Tomarza I-3432 Numaralı Nüfus Defteri, Tomarza II-3433 Numaralı Nüfus Defteri: Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2020; Zehra Dönmez, *XVI. Yüzyıl Adana Sancağı'nda Konar-Göçer Nüfus ve Yerleşim (1519-1572)*, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2012; İnternet Kaynakları: http://gertrudebell.ncl.ac.uk/letter_details.php?letter_id=1716 (Erişim tarihi: 20 Eylül 2021); http://www.tomarza.bel.tr/ (Erişim tarihi: 01.09.2021); http://www.tomarza.gov.tr/tomarza-kabak-cekirdegi (Erişim tarihi: 20.09.2021); http://www.tomarza.gov.tr/tomarzatasi (Erişim tarihi. 20 Eylül 2021); https://cip.tuik.gov.tr/# (Erişim tarihi: 20.09.2021); https://kayseri.ktb.gov.tr/ (Erişim tarihi: 01.09.2021).

CENGİZ KARTIN (Orcid: 0000-0003-3457-6916)

Tomarza Merkez Camii içi (C. Kartın)

TOMARZA ERMENİ KİLİSESİ bk. TOMARZA SURP BOGOS BEDROS KİLİSESİ

TOMARZA MERKEZ CAMİİ

İlçe merkezindeki yapı, kuzey güney doğrultuda dikdörtgen dış kütleye sahip merkezî planlı bir camidir. Caminin kuzey cephesinde, iki yandan çift sütunla sınırlanan ve saçak kotunda üçgen alınlıkla tamamlanan taç kapının üçgen alınlığında yer alan iki kitabeden, 1745 yılında Hacı Hüseyin tarafından inşa ettirilmiş olduğu ve II. Abdülhamid zamanında 1906 yılında Müderris Hacı Hafız'ın çabasıyla yenilendiği öğrenilmektedir.

Cami, Tomarza'daki taş ocaklarından elde edilen ve bazaltı andıran siyaha yakın gri ve açık pembe renkli gözenekli düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilmiştir. Açık pembe renkli taşların pencere kemerlerinde, sütunlarda ve cephenin üst kotuna açılan pencerelerin sütun, söve ve kemerlerinde kullanılmış olduğu gözlenmektedir.

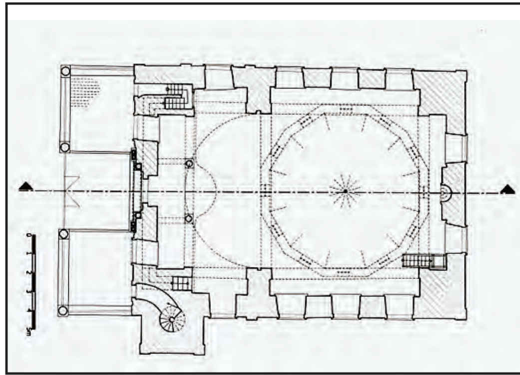
Caminin kuzeyindeki üç bölümlü son cemaat mahallinin üst örtüsü, düz ahşap kirişlemeli tavandır. Cami harimi, mihrap önünü kapatan kubbeli mekâna kuzeyden eklenen tonoz örtülü mekânla genişletilerek merkezî mekânlı bir tasarıma sahiptir. Bu plan düzenlemesi, XIX. yüzyılda pek çok İstanbul camisinde ve taşra örneklerinde tatbik edilmiştir. Tonozlu bölümün kuzey cephesi, iki bağımsız sütun ve duvarlara atılmış kemerlerle taşınan kadınlar mahfili olarak düzenlenmiştir. Cepheler, güney ve kuzeyde ikişer, doğu ve batıda dörder alt kot penceresiyle boşaltılmıştır. Duvarlara atılan kemerlerle taşınan ve pandantifle geçilen mihrap önündeki kubbe, onikigen bir kasnak üzerine oturtulmuştur ve taştan yapılmıştır. Dıştan da kademelenen taşla kaplanan kubbe formunu, Hunat Camii'nin XIX. yüzyılda yapılan iç avlu ve Talas Han Camii* kubbelerinde birer yerel üslup olarak görmek mümkündür.

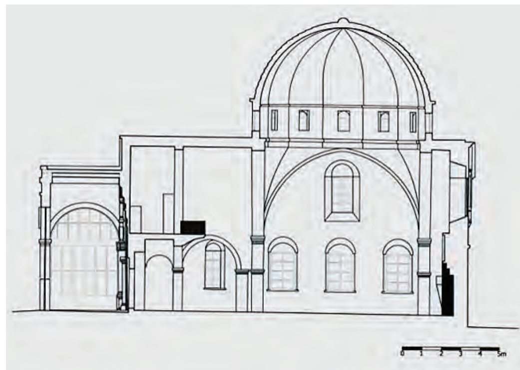
Caminin kuzeybatı köşesinde tek şerefeli minaresi bulunur. Yenilenen mihrap ve minber, asli hâllerini kaybetmiştir. Pencere alınlıklarındaki akantüs kabartmalı bitkisel düzenlemeler ve renkli taş kullanımlı pencere tasarımları, yapıdaki süslemeler olarak kaydedilebilir.

Tomarza Merkez Camii genel görünüm (Y. Özbek)

Kaynakça: Özbek - Arslan, *KTKVE*, s.1230-1233; Yıldıray Özbek, "Kayseri Tomarza'da II. Abdülhamid Döneminde İnşa Edilmiş İki Yapı: Merkez Camisi ve Müftülük Binası", *METU JFA*, S. 28/1, 2011, s. 55-68.

YILDIRAY ÖZBEK

Tomarza Merkez Camii planı (Çizim: Y. Özbek)

Tomarza Merkez Camii kesit (Çizim: Y. Özbek)

Tomarza Müftülük binası ve Devir Odası genel görünümü

TOMARZA MÜFTÜLÜK BİNASI VE DEVİR ODASI

Tomarza Merkez Camii'nin doğusunda yer alan Müftülük binası, güney kuzey doğrultuda dikdörtgen ve fevkani bir yapı olarak tasarlanmıştır. Yapının doğu cephe ortasına konumlandırılan ve dairesel bir tasarıma sahip olan bölümü, en dikkat çeken kısmıdır. Yapıyı ikiye bölen bu mekânın güney ve kuzeyinde kalan bölümlerin lojman olarak kullanıldığı ileri sürülmektedir. Üst katta dairesel bir plan gösteren ve halk arasında "Devir Odası" olarak tanımlanan mekân, iki bağımsız sütun ve duvarlara atılan kemerler ve çapraz tonoz örtülü giriş tavanı üzerine oturmaktadır. Tonozlu girişin batı duvarına açılan ve yanlardan pembe renk taştan yapılmış yekpare ikişer sütunla çerçevelenen yuvarlak kemerli kapı kuruluşunun üst kısmında yer alan kitabeye göre eser, 1904 yılında, caminin de banisi olan Hacı Hafız tarafından inşa ettirilmiştir. Kitabede, yapının kimliğine dair bilgi yoktur.

Tomarza Müftülük binası, üst kat iç mekândan görünüş (Y. Özbek)

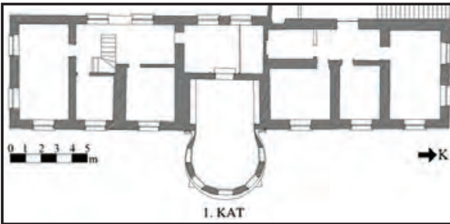
Yapının dairesel planlı üst katı, birbirine geçişli iki dikdörtgen mekândan doğudakine eklenmiştir. Âdeta dairesel mekânın batısında bir eyvan yaratılmıştır. Dairesel mekânın cephelerine açılan lento ve söveleri pembe renk taşlarla düzenlenen beş pencerenin alınlığında *Yâ Fettâh*, *Yâ Muîn*, *Mâşaallah*, *Yâ Latîf*, *Yâ Rezzâk* şeklinde Allah'ın sıfatlarının yazıldığı kompozisyonlar gözlenir. Gerek dairesel mekân gerekse batısındaki dikdörtgen mekânın üzeri ahşap tavanla örtülmüştür. Müftülük binasının cephe kompozisyonu, Tomarza'daki Surp Asvadzadzin (Meryem Ana) Manastırı'nın batısına,

Tomarza Müftülük binası inşa kitabesi

Tomarza Müftülük Binası, doğu cephe (Çizim: Y. Özbek)

Tomarza Müftülük binası ve Devir Odası planı (Çizim: Y. Özbek)

XIX. yüzyıl sonlarında eklenen ve günümüze ulaşamayan misafirhanenin cephesiyle büyük benzerlik gösterir. Dolayısıyla her iki yapı, yerel bir usta tarafından inşa edilmiş olmalıdır.

Kaynakça: Özbek- Arslan, *KTKVE*, s. 1237-1239; Yıldıray Özbek, "Kayseri Tomarza'da II. Abdülhamid Döneminde İnşa Edilmiş İki Yapı: Merkez Camisi ve Müftülük Binası", *METU JFA*, S. 28/1, 2011, s. 55-68.

YILDIRAY ÖZBEK

TOMARZA BUZLUK PERSEK KİLİSESİ

Tomarza ilçesinin* 4 km güneydoğusunda Buzluk mevkiinde yer alan kilisenin sadece apsis kısmı günümüze gelebilmiştir. Ayakta kalan apsis kısmı, merkezi içerde at nalı biçiminde olup dıştan beş cephelidir. Naos kısmına yuvarlak kemerle bağlanmaktadır. Apsiste, doğu duvarında ortadaki üç cephede yuvarlak kemerli birer pencere açıklığı bulunmaktadır.

Büyük oranda yıkıldığı için yapının tanımlanmasında Rott ve Restle'den faydalanılmıştır. Yapı, yayınlarda serbest haç planlı olarak geçmektedir. Rott ve Restle'de yayınlanan planlarına göre kuzey ve güney haç kolları eşit boyutlardadır. Batı haç kolu ise kuzey ve güney haç kolundan daha uzun ve geniş tutulmuştur. Kuzey, güney ve batı haç kolları, merkezî mekâna yuvarlak birer kemerle bağlanmaktadır. Her iki plana göre kuzey haç kolunun doğu ve batı duvarında birer pencere açıklığı bulunmaktadır. Rott'un planına göre güney haç kolunda doğu, batı ve güneyde birer açıklık vardır. Restle'nin planında ise güney haç kolunun doğu duvarındaki açıklık verilmiş olup bu haç kolunun tamamen yıkılmış olduğu görülmektedir. Batı haç kolunun kuzey duvarı sağır olmakla birlikte güney duvarında Rott'un planına göre iki açıklık vardır. Batı haç kolunun batı duvarında bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Kapı dıştan profilli olup zeminden iki basamak yüksektedir.

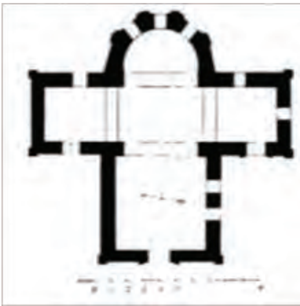
Rott'a göre merkezî bölüm muhtemelen bir kubbeyle, Restle'nin yaptığı restitüsyon çizimlerine göre de merkezî bölüm

Tomarza Persek Buzluk Kilisesi - 1908 (H. Rott)

Tomarza Persek Buzluk Kilisesi - 2017 (Ülke Arşivi)

Tomarza Persek Buzluk Kilisesi planı (Çizim: H. Rott)

kübik yüksek kasnaklı piramidal bir çatıyla örtülüdür. Yapı, kesme taştan yapılmıştır. Bir manastır kilisesi olabileceği düşünülen yapı, V, VI. yy'a tarihlenmektedir.

Kaynakça: Hans Rott, Kleinasiatische Denkmale Aus Asiaden Pamphylien, *Kappadokien und Lykien,* Leipzig 1908, s. 187-190; Marcell Restle, Studien Zur Byzantinischen *Architectur Kappadokien*, Wien 1979, s. 49-50 (Plan 27-29, Res. 80-90, 198-218); Richard Krautheimer, *Early Christianand Byzantine Architecture*, Harmondsworth 1986, *Middlesex*: Penguin Books Ltd. Rott, s. 123, 164-165 (Res. 130); Sacit Pekak, "Kappadokia'da Bizans Dönemine Ait Haç Planlı İki Kilise", *Sanat Tarihi Dergisi*, S. 17, Ekim 2008, s. 90; Şamil Yirşen, "Kayseri'deki Erken Bizans Dönemi Duvar Kiliseleri", (ERÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2011, s. 43-48.

DERYA GÜNERİ

Tomarza Surp Bogos Bedros Kilisesi genel görünümü (Ş. Güngör)

TOMARZA SURP BOGOS BEDROS KİLİSESİ

Kilise, Cumhuriyet Mahallesi Çarşı Sokağı'ndadır. Çevresi yeni yapılarla kuşatılmış olup vaktiyle avlusu olup olmadığı bilinmemektedir. Kaynaklarda bahsedilen çan kulesiyse bugün mevcut değildir. Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki belgeye göre, 1835 tarihinde Babıali tarafından Boğos Bedros Kilisesi'nin yapımına izin verilmiştir. 1570'ten itibaren kaynaklarda şapel olarak anılmaktayken 1837'de, büyük olasılıkla bu izinle, yeniden yapılmıştır. Yapı, işlevini yitirmesinin ardından sırasıyla, Toprak Mahsulleri Ofisi deposu, sinema ve sonra da belediye deposu olarak kullanılmıştır. 1978'de tescil edilen yapının mülkiyeti belediyeye ait olup bugün de depo işlevini sürdürmektedir. Kayseri Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü-nün, kilisenin onarılıp çok amaçlı salon olarak kullanılması isteği, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 11.7.1992 tarih ve 1298 No.lu kararıyla kabul edilmiştir. Bu amaçla yapının plan, kesit ve ön cephe rölöveleri ile yapısal sorunlarını özetleyerek öneri sunan bir rapor hazırlanmışsa da hâlen onarım gerçekleştirilmemiştir.

Kilise üç nefli, bazilikal planlıdır. Narteks yıkılmış ve özgün durumuna ilişkin iz kalmamıştır. Batıdaki yeni demir kapıdan girilen naostanefler, üçer sütunla birbirinden ayrılmaktadır. Naos zemininden 80 cm yüksekte bulunan apsis, içte yarım daire planlı, dışta düzdür. Apsisin yanında protesis ve diakonikon yer almaktadır. Batı cephesindeki izler ve kuzey ve güney duvarlarının batı yönünde devam ettiğini gösteren kalıntılar, narteks üzerinde galeri olduğuna işaret etmektedir. Batı duvarının iki kenarında bulunan tonozlu birimler, büyük olasılıkla galeri merdivenlerinin yer aldığı geçişlerdi.

Protesis ve diakonikonu apsisten ayıran duvar çeperleri arasındaki iki merdivenle, muhtemelen bu mekânların üzerindeki katlara ulaşılıyordu. Duvarlardaki izler, bu kat döşemelerinin, pastoforion odalarının üzerinden naosa doğru uzandığına

işaret etmektedir. Kilisenin, yüzyıl başlarına ait olduğu düşünülen bir fotoğrafı, yarım daire planlı balkonların konik bir konsolla desteklendiğini göstermektedir.
Yapı, iki katlı yalın cephelere sahiptir. Yükseltilerek vurgulanan çapraz tonozlu birim, dört yönden de görünüşe katılır. Batı cephesinden bugüne ulaşan, galeri çatı izinin üzerindeki üçgen yüzey ve cephenin kuzey alt kısmındaki duvardır. Tepedeki yonca biçimli pencere ve saçak silmesi, XIX. yüzyıl etkileri taşımaktadır. Alttaki özgün duvarda, kapatılmış pencere olduğu düşünülen sivri kemerli bir öge bulunmaktadır. Diğer kısımlar narteks ve galeri yıkıldıktan sonra moloz dolgu ile kapatılmıştır.
Özgün durumunu büyük ölçüde kaybetmiş olsa da doğu cephesinin simetrik düzenlendiği anlaşılmaktadır. Ortada apsis, dairesel çatı örtüsüyle yükselirken pastoforion odaları yanlara doğru eğimli çatılarıyla apsisin iki yanındadır. Geride görülen özgün naos duvarında apsis üzerinde iki ve yanlarda birer oval pencere bulunmaktadır. Dış cidarın yıkılmasıyla içteki dolgunun açığa çıktığı alt kısımda, duvar örülerek kapatılan pencereler görülmektedir.
Büyük ölçüde simetrik düzenlenen kuzey ve güney cepheleri, pastoforion ve daha yüksek olan naos duvarlarından oluşmaktadır. Narteks yıkıldığından, cephelerin batı kenarında nasıl devam ettiği bilinmemektedir. Üstte, C ve S kıvrımlı saçak silmesi ile sonlanan cepheler, üçer pilasterle dörder düşey yüzeye ayrılmıştır. Yüzeylerin her birinde altta dikdörtgen açıklıklı, üstte oval biçimli pencereler yer almaktadır. Alt pencerelerin düz söveleri üzerinde boşaltma kemerleri bulunmaktadır. Her iki cephenin doğusunda bulunan kapılardan kuzeydeki, bemaya; güneydeki, diakonikona açılmaktadır.
Kilise, düzgün kesme taş bloklar kullanılarak yığma teknikle yapılmıştır. Duvar örgüsü, sütunlar, örtü ögeleri ve çatı kaplaması taştır. Duvarlar, içte ve dışta yanaşık derzli, içte moloz dolguludur. Özellikle dış duvarlarda çok miktarda

Tomarza Surp Bogos Bedros Kilisesi iç görünümü (Ş. Güngör)

devşirme taş kullanılmıştır. Demir, kireç ve alçı, yapımda kullanılan diğer malzemelerdir.
Gergiler, kılıçlar, kandil halkaları, lokmalı parmaklıklar yapıda kullanılan demir ögelerdir. Tüm iç yüzeylere kıtıklı kireç harçlı sıva uygulanmış, duvar, tonoz ve sütun başlıklarında sıva üstüne kalem işi bezeme yapılmıştır. Sütun başlıkları alçıyla, kalıp kullanılarak biçimlendirilmiştir.
Doğudan itibaren birinci ve ikinci sütunların arası çapraz tonoz, diğer bölümler beşik tonoz örtülüdür. Yan duvarlar, yük aldıkları noktalarda pilasterlerle desteklenmiş, yekpare sütunlar birbirlerine ve duvarlara kemerlerle bağlanmıştır.
Kilise, dışta sade, içte oldukça zengin bir bezeme düzenine sahiptir. Dışta saçak silmesi, içte ise sıva üstü boyamalar, kaide ve başlıklar, yapının barok üsluplu bezeme programını oluşturmaktadır. Başlıklar, üstteki düz tablanın altında yumurta frizleri ve köşelerdeki volütlerden oluşmaktadır. Kilisenin kalem işi bezemelerinden esinlenerek Wisconsin'de bir kopyasının yapıldığı belirtilmektedir. Bölgedeki kiliselerin genel durumu göz önüne alındığında, resimlerin oldukça iyi korunduğu söylenebilir. Sarı ve mavinin egemen olduğu bitkisel motifler ve liturjik ögeler, resimlerin temel özelliğidir.
Kuzey ve güney duvarlarında sarı zemin üzerine mavi perde saçakları, üzerine; altta beyaz ve küçük, daha üstte sarı ve

büyük konsollar resmedilerek oluşturulan bezeme kuşağı yer almaktadır. Kuşağın üzerinden tonoza kadar olan yüzey, beyaz ve mavi çizgilerle çerçevelenerek üst köşelerine akant yapraklı motifler işlenmiştir. Tonozların ortasında, içleri bitki motifli yuvarlak madalyon resimleri yer almaktadır. Çapraz tonozun kanatlarında, mavi zemin üzerine kıvrık dal ve yapraklarla ortalarındaki yuvarlak madalyonlar içine haç, kitap ve meşale gibi liturjik semboller resmedilmiştir. Apsisin üzerinde Aras Yayıncılık çalışanı Takuhi Tovmasyan Zaman tarafından okunan, Ermenice olarak "Bu kutsal masadır, üzerinde Mesih kurban oldu." yazmaktadır. Apsisin örtüsünde, tepede ışınlar içinde kutsal ruhu temsil eden güvercin resmedilmiştir. Sarı yaldızlı silmenin altında, sarı zemin üzerine mavi perde saçakları yapılmıştır. Kemer karınlarında, ortadaki madalyonun iki yanına resmedilen mavi üzerine beyaz kıvrımlı şeritler pilasterlerde de görülmektedir.

Kaynakça: BOA,C.Adl. No:2885 Ra 1251; Ş. Açıkgöz Güngör, "Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler", (Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü), İstanbul 2007; R. Kevorkian ve P. B. Paboudjian, *Les Armeniens dans l'Empire Ottoman*, Arhis Yayınevi, Paris 1992, s. 228; A. Alboyacıyan, Badmootiun Hye Gesaria, Cairo 1937, s. 852-867; G. Korat, *Taş Kapıdan Taçkapıya Kapadokya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, s. 132; A. Sönmez,.www. milliyet.com.tr, erişim: 06.08.2001.

ŞEYDA GÜNGÖR

TOMARZA TOKLAR MAHALLESİ OKULU

Tomarza Toklar Mahallesi Okulu planı (Çizim: Y. Özbek)

Toklar Mahallesi Okulu, kuzeyden güneye doğru meyillenen bir araziye, kısmen bodrum üzerine tek katlı ve doğu-batı doğrultuda dikdörtgen kütle planlı olarak inşa edilmiştir. Doğu ve batı kanatları, kuzey ve güney cepheden taşırılmış ve simetrik olarak kurgulanmıştır. Okulda inşaat malzemesi olarak düzgün kesme taş malzeme kullanılmış, ahşap tavanlı üst örtü, kiremitli kırma çatıyla kapatılmış ancak günümüzde tamamen ortadan kalkmıştır.

Okula güney cephe ortasına açılmış bir kapıdan girilmektedir. Giriş kapısı duvar yüzeyinden taşırılmış düzgün kesme taş söveli ve basık kemerli olarak düzenlenmiştir. Tüm mekânların pencerelerinde de benzer tasarım gözlenir. Kapıdan geçilen giriş holü doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir mekân olup doğu tarafından muhtes bir duvarla ikiye bölünmüştür. Giriş holünün güneyinde birbirine eş ölçülerde üç derslik bulunmaktadır. Her derslik, güney duvarından üç, kuzey duvarından birer pencereyle aydınlatılmıştır.

Birbirine simetrik olarak düzenlenen yan kanatların kuzeyindeki mekânlar daha geniştir. Bu mekânlar kuzey duvarlarına açılan birer ve yan duvarlarına açılan üçer pencereyle aydınlatılmıştır. Yan kanatların güney cepheden taşırılan mekânları güney hariç, üç cephesine açılmış birer pencereyle aydınlatılmıştır. Yan kanatlardan kuzeybatıdaki mekânın bir dönem lojman olarak kullanılmış olabileceğini gösteren ocak, ilginç bir detay olarak dikkati çeker.

Kitabesi olmamakla birlikte okul, 1930'larda çok kullanılmış olan bir planda inşa edilmiştir. Köy sakinlerinden derlenen bilgilere göre 1936 yılında inşa edilmiştir.

YILDIRAY ÖZBEK

Tomarza Toklar Mahallesi Okulu (Y. Özbek)

TOMSU, LEMAN CEVAT

Öğretim üyesi, Türkiye'nin ilk kadın mimarı (İstanbul, 7 Haziran 1913 - İstanbul, 29 Nisan 1988).

Büyük dedesi Tavlusunlu Mehmet Ali Efendi*, Kayseri'nin ikinci belediye başkanıdır. Babası Cevat Bey'dir. 1934 yılında Soyadı Kanunu çıktığında, Leman Hanım ve ailesi "Tomsu" soyadını almış-

tır. "Tomsu", Tavlusun köy meydanının adıdır.

İlk ve ortaöğrenimini Erenköy Kız Lisesinde tamamladı (1929). Liseden sonra Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesini bitirerek yüksek mimar diploması aldı (1934). Aynı yıl, Mimarlar Odası kurulmadan önceki mesleki örgütlenme olan Türk Yüksek Mimarlar Birliğinin ilk kaydedilen kadın üyesi oldu. İlk resmî işi, İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğündedir (1935). Burada şehircilik uzmanı Martin Wagner'in yanında çalışmaya başladı. Mesleki incelemelerde bulunmak üzere Almanya'ya gitti (1937-1938). Almanya dönüşü bir süre yine belediyedeki eski işinde çalıştı. Yüksek Mühendis Mektebine (günümüzün İstanbul Teknik Üniversitesi) Mimarlık Şubesi Bina Bilgisi Kürsüsü'nde Prof. Dr. Emin Onat'ın asistanı oldu (1941). "Bursa Evleri" konulu teziyle doçent unvanını aldı (1942). Bu tez, 1950 yılında kitaplaştı. Ayrıca "Meskenler" isimli basılmamış bir çalışması bulunmaktadır. 1950 yılında İsviçre, Almanya, İsveç, Fransa ve İtalya'nın bazı kentlerinin II. Dünya Savaşı sonrasındaki gelişimlerini izlemek ve önemli bilimsel kurumlarda incelemeler yapmak üzere İTÜ tarafından görevlendirildi. 1960 yılında profesör oldu.

7 Nisan 1981 yılında İTÜ Mimarlık Bölümü'nden emekli oldu. Meslek hayatı süresince yirmiye yakın projeye imzasını attı. Bu projelerden on dördünde, beşi birincilik olmak üzere çeşitli ödüller aldı. Onu bilinen eserleri arasında Kayseri Halkevi* binası da bulunmaktadır.

Eski Türk ruhunu anlayabilmenin bir yolunun geleneksel konutları incelemekten geçeceğine inanmaktaydı. Vefatı üzerine Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi. Hayattayken her şeyi mükemmel yapmaya çalışan Leman Tomsu, vefatının ardından da kimseye yük olmamak hem de niteliksiz bir mezar taşıyla ebediyete uğurlanmamak için önceden mezar taşını tasarlayıp inşa ettirmiştir.

Kaynakça: Neslihan Türkün Dostoğlu-Özlem Erdoğdu Erkarslan, *Leman Cevat Tomsu Türk Mimarlığında Bir Öncü 1913-1988*, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara 2013; Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010, s. 291; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurla*r, s. 80; LemanTomsu-Münevver Belen, "Kayseri Halkevi Binası Projesi", ARKİTECT, C. 1937, S. 76, Ankara 1937; Leman Tomsu, *Şehremini Halkevi Projesi İzah Notu*, C. 1938, S. 93, Ankara 1938; http://www.alcim.com.tr/Yazi/Index/37-cumhuriyet-mimarliginin-sembol-kadini-leman-cev.

NESLİHAN ALTUNCUOĞLU

TOPAKKAYA, ARSLAN

Öğretim üyesi, felsefeci (Kayseri/Talas/Kamber köyü, 04 Mayıs 1972 -). İlkokulu Kamber Köyü İlkokulunda (1983), ortaokulu Kayseri Kadı Burhanettin Ortaokulunda (1986), lise öğrenimini Kayseri Fevzi Çakmak Lisesinde tamamladı (1989). Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu (1993). Yaklaşık üç yıl MEB'de öğretmen olarak çalıştıktan sonra MEB tarafından, yüksek lisans ve doktora yapmak üzere Almanya'ya gönderildi. Almanca dil kursundan sonra Freiburg Üniversitesinde başlamış olduğu yüksek lisansını "J. G. Fichte'de Özgürlük ve Mülkiyet" adlı tezle tamamladı (2000). Aynı sene Freiburg Üniversitesinde doktora yapmaya başladı ve "Gerçek Zaman. Kant Zaman Öğretisi Bağlamında Dilthey ve Bergson'un Zaman Anlayışlarının Karşılaştırılması" adlı tezle felsefe doktoru unvanını aldı (2005). Mersin Üniversitesinde doktor öğretim görevlisi olarak göreve başladı (27 Aralık 2005). Aynı üniversitede yardımcı doçent doktor oldu (2006). Yaklaşık iki buçuk sene burada çalıştıktan sonra Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölüm Başkanlığı görevini getirildi (23 Temmuz 2008), doçent oldu (05 Mart 2009). Erciyes Üniversitesinde profesör oldu (2014). MEB ortaöğretim *Felsefe*, *Mantık* ve *Bilgi Kuramı* ders kitaplarının editörlüğünü yaptı. Üçü Almanya'da olmak üzere on bir kitabı, yurt içi ve yurt dışında yayınlanmış birçok makalesi bulunmaktadır. Yazar, evli ve dört çocuk babasıdır. Hâlen Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölüm başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Leman Cevat Tomsu

Arslan Topakkaya

Eserlerinden bazıları şöyledir: Die-wirkliche Zeit. Einevergleichende Untersuchung der Zeitlehrevon W. Diltheyund H. Bergsonunterbesonderer Berücksichtigung von I. Kants Zeitanalyse, H. J. Verlag, Freiburg 2005; "Die Gelebte Zeit - Dilthey's Auffassung von der Zeit Und Seine Kritik An Kant's Zeitlehre", Grin Verlag, München 2009; "Die Grundzüge Der Philosophie Henri Bergsons", Grin Verlag, Müncehn 2009; *Fichte*, Say Yayınları, İstanbul 2010; *Felsefe, Din ve Kültür'de Zaman*, Say Yayınları, II. Baskı, İstanbul 2017; *Hukuk ve Adalet*, Adalet Yayınevi, II. Baskı, Ankara 2014; A. Topakkaya, *Sistematik Felsefe Bağlamında Platon-Aristoteles Karşılaştırması*, Nobel Yayınevi, Ankara 2014; *W. Dilthey ve Felsefesi*, Say Yayınları, İstanbul 2016; *Hukuk Hermeneutiği*, Adalet Yayınları, Ankara 2019; *Antik Yunan'dan Günümüze Hermeneutik*, Nobel Yayınları, Ankara 2020; Kimlik Yayınları, Kayseri 2021.

YAYIN KURULU

Sultan Murat Topçu

TOPAL FAHREDDİN AYAZ bk. BAYCU NOYAN

TOPAL, AHMET

Ahmet Topal

Öğretim üyesi, hekim (Kayseri/Yemliha, 15 Mart 1967 -). İlk ve ortaöğrenimini Yemliha İlkokulu (1974-1979), Yemliha Ortaokulu (1979-1982) ve Aydınlıkevler Lisesinde tamamladı (1982-1985).

Lisans eğitimini Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde (1985-1992), uzmanlık eğitimini Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesinde yaptı (1997-2002). Daha sonra sırasıyla, İzmit Sağlık Müdürlüğü Gündoğdu Sağlık Ocağında (1992-1994), Konya Sağlık Müdürlüğü Yarma Sağlık Ocağında (1994-1995), Konya Sağlık Müdürlüğü Yarma ve Hatunsaray Sağlık Ocağında (1996-1997) görev yaptı. Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesinde uzmanlık eğitimini aldı (1997-2002). Aynı yerde uzman hekim olarak çalıştı (2002-2004), yardımcı doçent oldu (2004). Aynı fakültenin Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü'nde önce doçent (2013) daha sonra profesör (2019) unvanı ile çalışmaya devam etti. Evli ve iki kız çocuğu babasıdır.

Eserleri: *Barash Klinik Anestezi Temelleri*, Nobel Tıp Kitabevi, Ankara 2016; *Ultrasonografi Eşliğinde Gövde Blokları,* Nobel Tıp Kitabevi, Ankara 2019.

YAYIN KURULU

TOPALMUSAOĞLU, OSMAN COŞKUN bk. COŞKUN, OSMAN

TOPÇU, SULTAN MURAT

Öğretim üyesi, sanat tarihçisi (Rize, 28 Ekim 1980 -). İlk ve ortaokulu Rize'de bitirdi (1994). Lise öğrenimini Rize Lisesinde tamamladı (1997). Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu (2003). Erciyes Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı (2006). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı'nda "Develi'deki Türk Eserleri" adlı teziyle yüksek lisans programını tamamladı (2005). Aynı yıl yine Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı'nda doktora programına başladı (2005). "XVII. Yüzyıl İkinci Yarısında Etkin Bir Bani Ailesi: Köprülüler" adlı teziyle de doktorasını tamamladı (2010). ERÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nde yardımcı doçentlik kadrosuna atandı (2010). Sanat tarihi doçenti oldu (2014). Sanat tarihi alanında profesörlük kadrosuna atandı (2019). Akademik çalışmaların yanı sıra bölüm başkan yardımcılığı görevinde bulundu.

Hâlen Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölüm başkanlığı, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı başkanlığı, ERÜ Türk Dünyası Araştırmaları Merkez Müdürlüğü ve Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul üyeliği gibi çeşitli görevleri yürütmektedir. Ayrıca birçok sivil toplum kuruluşunda da yönetici olarak görev almıştır. Akademik çalışmalarını Türk İslam sanatı alanında yoğunlaştırmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

EYÜP POLAT

TOPÇU, YUSUF GÜRHAN

Öğretim üyesi, iletişimci (Elazığ/Karakoçan, 1969 -). Aslen Yahyalılıdır. İlkokulu Ahmet Paşa İlkokulunda okumasına rağmen, babasının görevi nedeniyle Adapazarı'nda bitirdi. Ortaokul ve liseyi Konya Anadolu Lisesinde yatılı okudu. İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema-TV lisans eğitimini Anadolu Üniversitesinde (1992), Radyo-TV-Sinema alanında yüksek lisans (1999) ve doktora çalışmasını Gazi Üniversitesinde tamamladı (2005). Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (1994-2000), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (2000-2005), Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesinde (2005-2013) akademisyen olarak görev yaptı. 2011 yılında doçent oldu. 2013 yılında başladığı Mersin Üniversitesi İletişim Fakültesinde hâlen profesör olarak çalışmaktadır.

Ulusal kitaplarda bölüm yazarlığı, ulusal ve uluslararası kitaplarda editörlük gibi pek çok bilimsel çalışmalarıyla birlikte uluslararası, diğer indekslerde ve ulusal, ULAKBİM tarafından taranan çalışmaları bulunmaktadır.

YAYIN KURULU

TOPÇUOĞLU, HÜSEYİN

İlk matbaacılardan, gazete sahibi (Kayseri, 1930 - 20 Mart 2013). Babası, Mustafa; annesi, Kadıncık Hanım'dır. İlkokulu İstiklal İlkokulunda okudu. Sümer Matbaasında, dayısı Mehmet Yeğenağa'nın yanında çırak olarak çalışma hayatına başladı (1943). 1950 yılına kadar burada çalıştı, askerlik sonrası yine aynı matbaaya döndü.

Osman Kavuncu'nun çıkardığı *Doğruyol* ve Asım Yahyabeyoğlu'nun çıkardığı *İstiklâl* gazetelerinin basımını yaptı. Mustafa Yakupoğlu'nun sahibi, Mustafa Gümüşkaynak'ın da yazı işleri müdürü olduğu *Kayseri Telgraf* gazetesinin basımının yapıldığı Zafer Matbaasında çalıştı (1956). Daha sonra da Abdullah Satoğlu'nun Hâkimiyet Matbaa ve gazetesinde çalıştı. Abdullah Satoğlu, Ankara'ya taşınınca bu matbaa ve gazeteyi Mustafa Şapçı ile devraldı (1 Nisan 1970) ve bir müddet beraber çalıştılar. Hâkimiyet Matbaa ve gazetesini, gazeteci Mustafa Cengiz'e devretti (1997). Oğlu Mustafa Topçu ile Matbaacılar Sitesine taşındı (2002). Evli ve iki çocuk babasıydı.

Kaynakça: Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de Meslekler ve Ustalar*, Kayseri 2011; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 443.

MUSTAFA CENGİZ

TOPRAK, MENEKŞE

Yazar, gazeteci, çevirmen (Kayseri/Sarız, 01 Ocak 1970 -) Anne ve babası Almanya'ya giden ilk kuşak işçilerdendir. Tam adı "Menevşe Toprak Şenocak" olan yazar, ilk ve ortaokulu Almanya-Köln'de (1985); liseyi, Ankara Yenimahalle Yahya Kemal Lisesinde okudu (1988). Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümü'nü bitirdi (1993). Ziraat Bankası Bankacılık Okulunda görev aldı (1994). Ziraat Bankasında uzmanlık (1995-97), Berlin şubesinde müdür yardımcılığı (1998-2000) yaptıktan sonra, kendi isteğiyle bu meslekten ayrıldı, Berlin Brandenburg Radyo ve Televizyon Kurumuna RBB'ye bağlı Radio Multikulti'de radyoculuk eğitimi ve stajyerlikten (2001) sonra, 2002'den beri Berlin-İstanbul arasında serbest gazetecilik, radyo programcılığı ve çevirmenlik yapmaya başlayan yazar, Berlin ve İstanbul'da yaşamaktadır.

2005'te *Kitap-Lık* dergisinde çıkan "Eve Dönüş" öyküsüyle dikkat çeken Toprak'ın ilk öykü kitabı *Valizdeki Mektup*, 2007'de yayımlandı. Bazı öyküleri Fransızcaya, Almancaya ve İngilizceye çevrilerek antolojilerde yer aldı. Öykülerinde, özellikle kadın duyarlılıklarını, toplumsal cinsiyet, göç, gurbet ve kadın kimliği konularını işler; evleri konuşturan, vicdanı çağıran bir dille, göçmenleri, sürüklenenleri anlatır. 2015 Duygu Asena Roman Ödülü'ne değer görülen *Ağıtın Sonu* (2014) kitabı, Hollanda ve Almanya'da çalışırken işten çıkarılınca İstanbul'a gelen, mutlu olmak isteyen, hatıralara ve hayallere sarılan, ümitlenen,

Yusuf Gürhan Topçu

Menekşe Toprak

Hüseyin Topçuoğlu

aşka ve hazlara kapılan, pişmanlıklar yaşayan bir kadının hikâyesini anlatmaktadır. *Temmuz Çocukları* (2011) romanında, arada kalmış bir kuşak, Almancıların ikinci kuşağının aşkları, tereddütleri, küçümsemeleri, kollamaları, kardeşleri, çocukları, anneleri, memleketten gelenleri, memlekete dönenleri anlatılır. 2012'de yayımlanan *Kar İzleri Örttü* adlı ortak kitapta da öyküleriyle yer aldı.

Eserleri: Öyküleri: *Valizdeki Mektup* (2007); *Hangi Dildedir Aşk* (2009). Romanları: *Temmuz Çocukları* (2011); *Ağıtın Sonu* (2014); *Arı Fısıltıları* (2018).

Kaynakça: Hikmet Altınkaynak, *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairle*r, Hürriyet Kitap, İstanbul 2018, s. 83; B. Kahraman, "Menekşe Toprak: "Yazmak Cesaret Gerektirir", *Aydınlık Kitap*, S. 2, Ağustos 2013 [röp.]; Mustafa Tüzel, "Menekşe Toprak: "Ağıtın Sonu: Bir Sürü Yeri İçinde Taşımanın Yükü", *Radikal Kitap*, S. 21, Şubat 2014 [röp.]; http://meneksetoprak.com [Erişim tarihi: 05.09.2021], tr.writersofturkey.net/ index.php?title=Menekşe_Toprak [Erişim tarihi: 05.09.2021].

ALİ AKSAKAL

Cemâl Toptaş

TOPRAK, METİN

Öğretim üyesi, dil bilimci (Kayseri, 1 Şubat 1966 -). Yükseköğrenimini Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1991). Aynı yıl, mezun olduğu bölümün yüksek lisans programına başladı. YÖK'ün öğretim elemanı yetiştirme programı kapsamında öğrenimine burslu olarak Almanya'nın Ruhr Üniversitesinde devam etti (1993). Yüksek lisansını (1996) ve doktorasını (1999) Yeni Alman edebiyatı ana dalı ile dil bilim ve pedagoji yan dallarında Ruhr Üniversitesinde tamamladı. Yurt dışı görevi bittikten sonra Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü'ne öğretim üyesi olarak atandı (2002). Doçent (2006) ve profesör (2012) oldu. Ağırlıklı olarak edebiyat kuramları, edebiyat ve sanatın işlevi, edebiyat-ütopya-idealizm ilişkisi gibi konularda çalıştı. Yazdığı birçok kitap bölümü ve *Hermeneuetik ve Edebiyat* (2003) adlı kitabı yayımlandı. Hâlen Kocaeli Üniversitesinde, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölüm başkanı olarak görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Kaynakça: https://avesis.kocaeli.edu.tr/Mtoprakhttps://www.dergah.com.tr/yazarlar/metin-toprak

VEYSEL TOKER

TOPTAŞ, CEMÂL (DOST CEMÂLÎ)

Âşık (Sivas/Akdere, 1970-). Babasının adı İbrahim Bekir, annesinin adı ise Fadime'dir. Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneği ve Anadolu İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliğine (ANA-SAM) kaydoldu (1993). Kayseri Türk Halk Müziği Sevenler ve Dayanışma Derneği (1998) ile Dost Müzik Grubunu kurdu.

1989'dan itibaren şiir yazan "Dost Cemalî" mahlaslı Cemal Toptaş, Pir Sultan, Karacaoğlan, Seyranî, Veysel ve Sefil Selimî gibi ustaların şiirlerini okudu, zamanla kendisi de yazmaya başladı. Dost Cemalî mahlasını kendisi aldı. Şiir tekniği güçlüdür ve saz çalabilmektedir. Pek çok dergi ve kitapta şiirleri çıkan Dost Cemalî'nin çok sayıda teşekkür, onur belgesi ve plaketi vardır. Evli olan Cemal Toptaş'ın bir kızı ve bir oğlu vardır.

Kaynakça: Gözde Tekin, "Dost Cemalî, Cemal Toptaş", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dost-cemali-cemal-toptas - (Erişim tarihi: 10.11.2021)

BETÜL GÖRKEM

Emin Toroğlu

TOROĞLU, EMİN

Öğretim üyesi, coğrafyacı (Kayseri/Yahyalı, 1969 -). Yahyalı Atatürk İlkokulu (1981) ve Pazarören Mimar Sinan Öğretmen Lisesini (1987) bitirdi. Yükseköğrenimini Gazi Üniversitesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda tamamladı (1991). Aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığında coğrafya öğretmeni olarak göreve başladı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne araştırma görevlisi olarak geçiş yaptı (1993). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırladığı "Aladağların (Toros) Bitki Coğrafyası" teziyle yüksek lisansını (1999), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsün-

de hazırladığı "Niğde İli Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlaması" teziyle de doktorasını tamamladı (2006). Görev yaptığı Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde yardımcı doçent (2008), doçent (2014) ve profesör oldu (2020).

Aynı üniversitede enstitü müdür yardımcılığı, felsefe ve psikoloji bölüm başkanlığı (tedviren), fakülte yönetim kurulu üyeliği yaptı. Hâlen coğrafya bölüm başkanlığı ve bölgesel coğrafya ana bilim dalı başkanlığı görevini yürütmektedir.

Coğrafya alanında olmak üzere ulusal ve uluslararası düzeyde iki kitap, 13 kitap bölümü, 26 makale, 23 bildiri ve çok sayıda ansiklopedi maddesi yazarlığı bulunmaktadır. *Kahramanmaraş Ansiklopedisi* yayın kurulu üyeliği ve çeşitli dergilerde hakemlik görevlerinde bulunmaktadır. Tamamlanmış iki doktora ve 11 yüksek lisans tez danışmanlığı yürütmüştür. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Seçilmiş bazı eserleri: *1914 Yılı Maraş Kazası* (Ortak, 2014), *Kahramanmaraş'ın Tarihi Coğrafyasında Yollar* (Ortak, 2016); "Kentleşme Sürecinde Oruçreis Mahallesi (Kocasinan/Kayseri)" (Ortak, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2015); "Kayseri'nin Şehirsel Gelişiminin İzlenmesi ve Değişim Analizi" (Ortak, *Türk Coğrafya Dergisi*, 2015); "Aladağlarda Orta Toroslar Kaynak Konumlu Bir Mağara; Derebağ Mağarası (Yahyalı/Kayseri)" (Ortak, *Türk Coğrafya Dergisi*, 2014); "Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Kullanılarak Pınarbaşı İlçesi (Kayseri) Arazilerinin Tarımsal Uygunluk Derecelerinin Belirlenmesi" (Ortak, *Türk Coğrafya Dergisi*, 2020).

YAYIN KURULU

TOS (TUS / TOSOĞLU) MAHALLESİ

Yaygın olarak Tos Mahallesi adıyla anılan mahalle günümüzde mevcut değildir. İlk olarak *1500 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Tos-oğlu tâbi'-i Câmi-i Lâlâ" şeklinde kaydedilen mahallede 21 hane Müslüman nüfus ikamet etmekteydi. *1520 Tarihli Defter*'de 22 hane 6 mücerret (bekâr) nüfusun meskûn olduğu mahalle,"Mahalle-i Tos tâbi'-i Câmi-i Lâlâ" şeklinde kaydedilmiştir. *1570 Tarihli Defter*'de ise yine aynı adla kaydedilen mahallede 78 hane Müslüman nüfus vardır. *1584 Tarihli Defter*'de 37 hane nüfus meskûndur. Mahalledeki hane sayısının azalmasının nedeni, Tus Mahallesi'nden ayrılarak defterde "Mahalle-i Mescid-i Hacı Mahmud, hades, müfrez an Mahalle-i Tus" şeklinde de belirtildiği üzere yeni bir mahallenin kurulmasından ileri gelmektedir. Yeni kurulan mahalle 58 haneden ibaret olup yine Müslüman nüfusun ikamet ettiği bir yerleşim birimidir.

1642 Tarihli Avarız Defteri'nde, "Mahalle-i Tus / Tos" adıyla kaydedilen mahallede 28 hane Müslüman ve 4 hane de gayrimüslim nüfus meskûndur. Dolayısıyla ilk defa mahalleye gayrimüslim yerleşmeye başladığı görülmektedir. *1691 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre mahallede 12 hane Ermeni nüfus ikamet etmekteydi.

Çeşitli vakıfların yanında para vakıflarının da bulunduğu mahalle, XVIII. yüzyıla ait sicil kayıtlarında "Tosoğlu" şeklinde belirtilmiştir. XIX. yüzyılda Müslüman ve Ermenilerin birlikte yasadığı mahallede 1831'de 32 Müslüman hanesi mevcuttur. 1832'de Ermeni nüfusun hane sayısı 34 iken 1860'ta bu rakam 60 haneye yükselmiş ancak 1848 tarihinde yaşanan göçler nedeniyle Ermeni nüfus sayısı 32 haneye düşmüştü. 1834 tarihli temettuat kayıtlarında "Tus Mahallesi Cemaati" adıyla kaydedilen mahallede 38 Müslüman hane ikamet etmektedir. Ermeni nüfustaki artış ve kısa sürede yaşanan azalmaya rağmen Müslüman nüfusun sayısında önemli bir değişiklik olmamıştır. Nitekim 1846 tarihli nüfus kayıtlarında Müslüman hane sayısı 32 olarak tespit edilmiştir. 1870 tarihli kayıtlara göre Tus Mahallesi, Müslümanların meskûn olduğu "Hamam", "Arif Ağa", "Eminbey" Sokakları ile "Boyacı çıkmazı" ve "Çıkmaz" Sokak'tan ve Ermenilerin ikamet ettiği "Setenönü" Caddesi'nden ibaretti. Hane sayısı 54 olup bunların büyük bir kısmı Müslümanlardan oluşmaktaydı. Dokumacılık ve dericilik meslek kollarına mensup pek çok kişi ikamet etmekteydi.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 7b-8a; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 9; TKG. TTd. 136, vr. 30b-31a; MAD. 7063, s. 18c; MAD. d. 5856, s. 10; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 41; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, s. 131-132; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri* (1250/1834), Kayseri 1998, s. 403-405; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 149-150; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 146-147; Çayırdağ, *KTA*, s. 367, 371-373.

MEHMET İNBAŞI

Nemika Fatma Tuğcu

Cevat Tosun

TOSUN, CEVAT

Öğretim üyesi, turizmci (Kayseri/Sarız/Altısöğüt köyü, 01 Ocak 1970 -). İlk ve ortaöğrenimini Altısöğüt Köyü İlkokulunda (1974-78), Sarız Ortaokulunda (1978-82) ve Tekirdağ Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesinde parasız yatılı olarak tamamladı (1983-86). 1986 yılında girdiği Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulundan mezun oldu (1991). Yüksek lisansını 1994-96 yılları arasında ve doktorasını İngiltere'de (University of Strathclyde, Business Faculty, Glasgow, Scotland) tamamladı (1996-98). Mustafa Kemal Üniversitesinde göreve başladı (1998). 1991-1993 yılları arası olarak Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda öğr. gör.; Mustafa Kemal Üniversitesi kadrosunda yer alarak Bilkent Üniversitesi Turizm İşletme ve Otelcilik Yüksekokulunda Yrd. Doç. Dr. olarak görev yaptı (1999-2000). Kadrosunun bulunduğu Mustafa Kemal Üniversitesinde doçent unvanı aldı (2000), profesör oldu (2006). Mustafa Kemal Üniversitesi Turizm İşletme ve Otelcilik Yüksekokulunda, 2007 yılında yılında görev yaptı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde görev yaparken ayrıldı.

Bornemouth Üniversitesi (İngiltere), Northern Iowa Üniversitesinde (ABD) öğretim üyesi olarak ders verdi ve araştırmalarda bulundu. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kapsamında yer alan Mavi Planlama Bölgesel Faaliyet Merkezinin üyesidir. 10'u, SSCİ'de adı geçen dergilerde olmak üzere toplam 23 adet yurt dışı yayını ve çok sayıda yurt içi ve yurt dışı konferans tebliği bulunmaktadır. Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Fulbright (USA), Leverhulme Vakfı (İngiltere) ve TÜBİTAK tarafından desteklenen projeler yürütmenin yanı sıra, Turizm Yatırımcıları Derneğinin (TYD) proje yarışmasında iki defa mansiyon ödülüne layık görüldü.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

TUĞCU, FATMA NEMİKA

Yazar, editör (Kayseri, 10 Ocak 1946-). Çocuk edebiyatçısı Kemalettin Tuğcu'nun yeğenidir. Kayseri Kız Ortaokulunu, Kandilli Kız Lisesini (1965) bitirdi. Liseden mezun olduktan sonra çeşitli şirketlerde çalıştı. Paşabahçe Şişe Cam Sanayisindeki görevinden emekli oldu. *Sanat Olayı* dergisini ve *Milliyet* gazetesinin kültür-sanat sayfalarını hazırlayan ekip içinde yer alan yazar, ajanslarda metin yazarlığı ve halkla ilişkiler yöneticisi olarak da çalıştı. Basın danışmanı, TRT'de metin yazarı, sektör dergilerinde editör, Doğan Kitap AŞ'de redaktör olarak çalışan Tuğcu, *Kadın, Sanat Olayı*, *Milliyet Sanat*, *Argos*, *İnsancıl*, *İstanbul*, *Gösteri*, *Cumhuriyet Kitap* dergilerinde kitap tanıtımları ve röportajlarıyla yer aldı. İlk öyküsü "Kondüktör", *Varlık* dergisinde yayımlandı (1988). Hikâyeleri, *Üçüncü Öyküler*, *E Dergisi*, *Adam Öykü* ve *Bahçe* dergilerinde yayımlandı. 2002 Behzat Ay Yazın Ödülü'nü "mektup" dalında Remzi Demir ile paylaştı. *Varlık* ve *Notos* dergilerinde Öykü Atölyesi çalışmaları yürüten yazar, hâlen editörlük yapmaktadır.

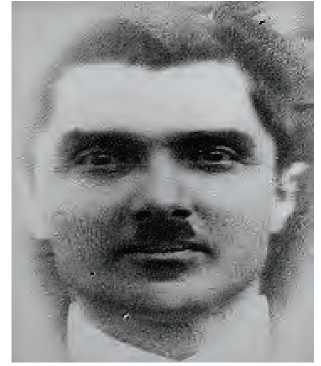
Eserleri: *Elişi Fotoğrafları* (Hikâye, 2001); *Sırça Köşkün Masalcısı / Kemalettin Tuğcu'nun Yaşamöykküsü* (Biyografi, 2004); *Tevfik Fikret: Türk Aydınlanmasının Öncüsü* (Biyografi, 2009); *Minik* (Hikâye, 2009); *Sebzeler Kraliçesi Fasulye* (Hikâye, 2013).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*, C. III, s. 1778; İlayda Şengül, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tugcu-nemika 2.08.2021

YAYIN KURULU

TUKSAL, MEHMET FUAT

Kayseri Valisi (İstanbul, 1883 - Konya, 22 Haziran 1945). Fatih Rüştiyesinde orta, Mercan İdadisinde lise öğrenimini tamamladı. Mülkiyeden mezun oldu (8 Temmuz 1907). Tayin edildiği (28 Ağustos 1907) Konya Vilayeti Maiyet Memurluğunda stajını bitirdikten sonra, bir süre de Konya *Vilâyet* gazetesi başyazarlığında bulundu ve kaymakamlığa terfi etti. Yurdun pek çok kazasında kaymakamlık yaptı. Uzunköprü kaymakamıyken son Osmanlı Mebusan Meclisine, Karesi (Balıkesir) mebusu olarak girdi (12 Ocak 1920). Meclisin 16 Mart 1920'de İngilizler tarafından dağıtılması üzerine Anadolu'ya geçip TBMM Hükûmeti emrine girdi. Kayseri (11 Ağustos 1927-08 Temmuz 1932) Denizli (27 Ağustos 1932), Samsun (21 Temmuz 1935), İzmir (5 Ağustos 1940) Valiliklerine; Dâhiliye Vekâleti Müsteşarlığına (5 Haziran 1942), Konya Valiliğine (22 Ocak 1944) getirildi. Konya Valisiyken Hakk'ın rahmetine kavuştu. Konya Asri Mezarlığı'na defnedildi. Evli olup bir erkek, bir kız evlat babasıydı.

Mehmet Fuat Tuksal

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. III s. 1107-1108.

YAYIN KURULU

TUNALI, A. YAĞMUR

Yazar, TRT program yapımcısı ve yöneticisi (Kayseri/Yahyalı, 20 Haziran 1955 -). Asıl ismi Abdullah Postallı'dır. Nüfus kayıtlarında "Abdullah Yağmur Tunalı" olarak değiştirdi (1987).

Niğde İmam Hatip Okulunda başladığı ortaöğretimini, Kayseri ve Samsun'da; Erzurum Atatürk Üniversitesinde başladığı yükseköğrenimini, Ankara Üniversitesi DTCF Fransız Filolojisinde tamamladı.

Vakıflar Genel Müdürlüğünde basın müşaviri oldu (Haziran 1980). TRT'ye geçiş yaptıktan sonra (1986), daha çok radyo ve televizyon için yazdı. Metin yazarı, senarist, sunucu, yapımcı ve yönetmen olarak 2000'den fazla programa imza attı. TRT Avrasya Kanalının kuruluşunda görev aldı. 1999-2002 döneminde kanalın sorumluğunu üstlendi. Avrasya Kanalı sorumluluğundan sonra TRT Aşkabad Temsilcisi (Türkmenistan) olarak tayin edildi ve iki yıl içinde, temsilciliği yeniden yapılandırdı. Açılması için yedi yıl gayret gösterdiği TRT Taşkent Temsilciliğini (Özbekistan) kurmakla görevlendirildi. Büyük bir "Prodüksiyon Merkezi" olarak düşündüğü Temsilciliği açarak bir yıl yönetti. 2018 Ağustos'unda emekli oldu.

Yazı ve sanat hayatına şiirle başladı. Şiirin yanında deneme, tenkit, tanıtma ve mensur şiirler yayımladı. Yazdıkları *Türk Edebiyatı*, *Hisar*, *Töre*, *Divan*, *Türk Dili*, *Doğuş*, *Millî Kültür*, *Millî Eğitim ve Kültür*, *Ülkü Pınarı*, *Erguvan*, *Sözcü*, *Hamle* vb. pek çok dergiyle *Hergün* başta olmak üzere çeşitli gazetelerde yayımlandı. Üniversite yıllarından itibaren bazı dergilerin kurucu ve yayımlayıcıları arasında yer aldı. 1975-78 yılları arasında akademik tiyatro çalışmaları yürüttü. Bir grup arkadaşıyla, "Çağlar Sanat Tiyatrosu" adıyla bir tiyatro kurdu. O yıllardan itibaren on yıl boyunca tiyatro tenkitleri yazdı.

Türkiye Yazarlar Birliğinin ilk üyeleri arasında yer aldı ve kurumlaşma çalışmalarına katıldı. İki dönem yönetim kurulunda bulundu. İLESAM'da da bir dönem yönetim kurulu üyeliği yaptı. 1980'den sonra Kültür Bakanlığının çeşitli sanat kurullarında yer aldı. 2022 yılında Türk Edebiyatı Vakfı tarafından Türk Dünyası Üstün Hizmet Ödülüne lâyık görüldü.

Fikir ve ruh dünyasının şekillenmesinde önemli rol oynayan Yahya Kemal'e hiç olmazsa bir konuda benzemek isteğiyle uzun yıllar şiir kitabı yayımlamadı.

A. Yağmur Tunalı

Eserleri: *Bilge Tonyukuk-1 Hazır Olun Yiğitler*, Kültür Bakanlığı (Çizgi roman, Ankara 1991); *Bilge Tonyukuk-2 Gün Bugündür*, Kültür Bakanlığı (Çizgi roman, Ankara 1991); *Mevlânâ Mesnevî-1 Aslan Aslandır*, Kültür Bakanlığı (Çizgi roman, Ankara 1992); *Mevlânâ Mesnevî-2 Aklı Seç* Kültür Bakanlığı (Çizgi roman, Ankara 1992); *Melâl Burcu*, Elips Yayınevi, (Şiir, Ankara 2011); *Devlette 45 Yıl Vahit Erdem*, hzl. A.

Yağmur Tunalı, Boğaziçi Yayınları, (Hatıra, İstanbul 2011); *Kavga Günleri*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi (Hatıra-Deneme, İstanbul 2013); *Bittiği Yerde Başlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi (Nehir röportaj, İstanbul 2015); *Gittiler*, Panama Yayınevi (Deneme-Hatıra, Ankara 2016); *Devler Geçti Bu Yollardan*, Panama Yayınevi (Hatıra-Deneme, Ankara 2016); *Ata'ya ve Sıla'ya Borcum, M. Şakir Akça*, hzl. A. Yağmur Tunalı, Prof. Dr. M. Ş. Akça Vakfı Yayını, (Hatıra, Ankara 2019); *İki Gözüm Türkçe*, Hülbe Yayınları, (Deneme, İstanbul 2020).

YAYIN KURULU

İbrahim Edhem Tuncel

Metin Tuncel

TUNALI, İBRAHİM ÜSTÜN

Spor yöneticisi, uluslararası güreş hakemi (İstanbul, 21 Aralık 1945 - Kayseri, 02 Şubat 2014).

Babası, Ali Tunalı; annesi, Hayriye Hanım'dır. Babasının kaymakamlık görevinden dolayı ilk ve ortaöğrenimini Diyarbakır, Hatay/Hassa ve İskenderun'da tamamladı. Gençlik yılları İstanbul'da geçti. Daha sonra İzmir ve oradan da Kayseri'ye yerleşti (1967).

Kayseri Atatürk Spor Salonu amirliğinde uzun yıllar hizmet ettikten ve Beden Terbiyesi Şube Müdürlüğü görevinde bulunduktan sonra emekli oldu (1993).

1967 yılından itibaren Kayseri'de açılan futbol, basketbol, kayak, boks dallarındaki hakem kurslarını başarıyla bitirdi; il, ulusal hakemliklerinin yanında gönül verdiği güreş hakemliğinde, Güreş Federasyonu Merkez Hakem Komitesi Üyesi Şevket Zağyapan'ın kursundan mezun oldu (1968). 1970 yılında bölge, 1977 yılında Millî, 1980 yılında da Uluslararası Güreş Hakemliğine terfi etti. Yurt içi ve yurt dışında önemli görevlerde bulunarak ülkemizi başarıyla temsil etti. Güreş hakem yönetmenliği gereği 60 yaşında, ikinci defa emekli oldu (2005). Yüzme dalında antrenör olan Tunalı, yüzlerce gence yüzme sporunu öğretmiş ve sevdirmiştir.

Kayseri Valiliğinde 40 yıl özel kalem müdürlüğü yapan E. Nuran Hanım'la evlendi (1964). Bu evlilikten, Dr. H. Güzin Aslan (Erciyes Üniversitesi Fen Ed. Fak. öğretim üyesi), H. Betül Oğuz (emekli fen bilgisi öğretmeni) isimli iki kız çocukları oldu.

ALİM GERÇEL

İbrahim Üstün Tunalı, bir müsabakayı yönetirken (A. Gerçel Arşivi)

TUNCEL, İBRAHİM EDHEM

Kayseri Mutasarrıfı (Gümüşhane/Torul, 1874 - İstanbul, 14 Mayıs 1938). Gümüşhane Rüştiyesinde orta, Trabzon İdadisinde lise öğrenimini tamamladı. Mülkiye'nin yüksek kısmından mezun oldu (1896). Adana'da devlet hizmetine girdi (18 Ekim 1896). Daha sonra yurdun çeşitli kazalarında kaymakamlık görevleri yaptı. Mutasarrıflığa yükseltildi. Eylül 1912'de Gelibolu, Aralık 1913'de Antalya, Ağustos 1914'de Niğde, Mayıs 1916'da Karahisar-ı Sâhib (Afyon), Nisan 1918'de Kayseri, Aralık 1919'da Ordu sancakları mutasarrıflıklarına getirildi. Ordu mutasarrıfıyken Millî Mücadele'ye katılıp TBMM Hükûmeti emrine girdi. 1927 seçimlerinde Samsun milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Samsun milletvekili olduğu sırada vefat etti.

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C IV. s. 642.

YAYIN KURULU

TUNCEL, METİN

Öğretim üyesi, rektör, coğrafyacı (Malatya, 8 Nisan 1933 -). İ. Hakkı Tuncel ve Müveddet Hanım'ın oğludur. İlköğrenimini Erzincan ve Tokat'ta, ortaöğrenimini Malatya'da tamamladı. Çocukluk yıllarında başlayan coğrafya ilgisinin etkisiyle yükseköğrenimi için İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nü tercih etti (1952). "Türkiye Coğrafi Bölgelerinin Zirai Ka-

rakterleri" tezini hazırlayarak yüksek başarıyla mezun oldu (1958). Prof. Dr. Besim Darkot'un teklifi üzerine mezun olduktan sonra Türkiye Coğrafya Kürsüsü'nde asistanlık görevine başladı. "Bakırçay Vadisinin Monografyası" başlıklı teziyle doktorasını bitirdi (1965). Üniversite tarafından, çalışmaları için Sorbonne Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü ve Şehircilik Enstitüsüne gönderildi (1966). Türkiye'nin ilk şehir coğrafyası çalışması olan "İzmit Şehir Coğrafyası" başlıklı teziyle doçentlik kadrosuna atanarak öğretim üyesi olarak görevine başladı (1972). "Türkiye Şehirleri", "Balkan Yarımadası" ve "Türkiye Coğrafi Bölgeleri" derslerini vermeye başladı. Bütün Türkiye'de görmüş olduğu yer değiştiren şehirleri ve kent yerleşmelerinin tarihçesini kapsayan "Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirler" başlıklı tezini tamamlayarak profesör olarak göreve başladı (1978). Erciyes Üniversitesi rektörü oldu (1982-1987). Erciyes Üniversitesi bu dönemde önemli gelişmeler yaşadı. Rektörlüğü sırasında Üniversitelerarası Kurul ve Rektörler Konseyi toplantıları için gittiği şehirlerin çevrelerinde arazi çalışmaları yaptı. Avrupa Rektörler Komitesinin üniversite yönetimiyle ilgili toplantılarında Liege, Zürih, Lozan, Atina, Viyana, Madrid ve Berlin şehirlerini inceleme fırsatı buldu. Kendisine, Erciyes Üniversitesinin 20. Kuruluş Yıldönümü'nde Süleyman Demirel tarafından hizmet ödülü verildi (1998). Rektörlük görevi bittikten sonra İstanbul Üniversitesine dönerek emekli olduğu 2000 yılına kadar ders vermeye devam etti. Berrin Hanım ile evliliğinden iki oğlu oldu. Birçok eser sahibi olan ve pek çok bilimsel faaliyette bulunan Metin Tuncel, hâlen çalışmalarına devam etmektedir.

Kaynakça: S. Doğaner, "Coğrafyada Örnek Bir İnsan: Prof. Dr. Metin Tuncel,"*Coğrafya Dergisi*, S. 10, İstanbul 2002, s. 1-31, PDF.

VEYSEL TOKER

TUNCER, CENGİZ

Kayseri Milletvekili (Antalya/Manavgat, 1942 - 07 Aralık 1992). İlk, orta ve liseyi İstanbul'da bitirdi. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinin İktisat ve Maliye Bölümü'nden mezun olduktan sonra üç yıl süreyle B. Almanya'da lisansüstü eğitim gördü. Yurda döndükten sonra İstanbul Sanayi Odasında çalıştı. Bilahare çeşitli firmalarda üst düzey yönetici olarak çalıştıktan sonran Kayseri'de Karsu Tekstil AŞ'nin genel müdürlüğünü yaptı. ANAP'tan siyasete atıldığında Saray Halı AŞ'nin müessese müdürlüğü görevini yürütmekteydi.

XVII. Dönemde Kayseri, XVIII. Dönemde Antalya milletvekili seçildi. 46. ve 47. Hükûmette ulaştırma bakanı, 48. Hükûmette devlet bakanı oldu. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Kaynakça: 13.12.1983 tarihli Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşivi; TBMM, *Albüm*, C. III, s. 1185.

YAYIN KURULU

TUNCER, MEHMET MURAT

Mehmet Murat Tuncer

Öğretim üyesi, dâhiliye uzmanı (Kayseri, 1956 -). Kayseri Lisesini bitirdi (1974). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1974-1981). Sivas Askerî Hastanesinde dâhiliye uzmanı olarak askerlik görevini yaptı (1986-1987). Kanada Toronto'da, Wellesley Hospital Gastroenteroloji Kliniğinde Diagnostik ve Terapötik Endoskopi ve Endoskopik Onkoloji konularında "Observer" olarak bulundu (1988-1989). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Bilim Dalı'nda başasistan olarak göreve başladı (1989). Gastroenteroloji yan dal uzmanlığını tamamladı (1991). Aynı yıl doçent unvanını aldı. Profesörlüğe yükseldi (1997).

Türk Gastroenteroloji Derneği Bilimsel Kurul üyesi, American Gastroenterology Association Türk Gastroenteroloji Vakfı, Türk Karaciğer Araştırmaları Derneği, İnflamatuar Barsak Hastalıkları Derneği, Endoskopi Derneği, Kayseri Yardımlaşma Derneği, Türk Tabipler Birliği üyelikleri bulunmaktadır.

Muhtelif bilimsel dergilerde yayımlanmış 150'den fazla makale ile 75 adet poster ya da oral prezantasyon şeklinde bildiri ile kitap bölüm yazarlıkları vardır.

Cumhurbaşkanlığı kontenjanından ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'-

Cengiz Tuncer

ın onayı ile 29.10.2016 tarihinde YÖK üyeliğine atanan Tuncer, Cumhurbaşkanlığı kararıyla 1 Ocak 2021 tarihinde yeniden YÖK üyeliğine seçilmiştir.
Evli ve iki çocuk babasıdır.

Kaynakça: https://www.yok.gov.tr/kurumsal/yuksekogretim-kurulu-uyeleri/murat-tuncer 10.04.2021.

YAYIN KURULU

TUNCER, ÜSTÜN

Üstün Tuncer

Gazeteci, (Kayseri, 14 Aralık 1952 -). İlkokulu Gesi Darsayak köyünde, ortaöğrenimini Kayseri Nazmi Toker Ortaokulu ve Kayseri Lisesinde tamamladı. Lisans eğitimini Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde yaptı. Gazetecilik mesleğine, Kayseri *Ülker* gazetesinde (1968), amatör gazeteci olarak başladı. Daha sonra sırasıyla *Kayseri Anadolu Haber*, *Kayseri Haber*, *Yeni Kayseri*, *Akın Günlük* gazetesinde yazı işleri müdürü ve genel yayın yönetmeni olarak; *Cumhuriyet* (1970-72) ve *Günaydın* gazetesi Kayseri muhabiri olarak görev yaptı (1972-1977). Kanal 38 TV'nin kurucu ortakları arasında yer aldı. Kayseri'nin en önemli sanayi kuruluşlarından birisi olan HES Grubunda medya direktörü ve iletişim uzmanı olarak görev yaptı (1994-2004). Grubun bünyesinde bulunan basın yayın organlarında genel yayın müdürü görevini üstlendi.
Erciyes Üniversitesi Rektörlük Güzel Sanatlar Bölümü'ne okutman olarak atandı (2004). Erciyes Üniversitesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler müdürlüğü görevini yürütürken ERÜ İletişim Fakültesinde derslere girdi. "Deprem Fotoğrafları" ve "Aladağlar" konulu iki fotoğraf sergisi açtı. Bazı kurum ve sanatçıların sergilerinde küratör olarak görev üstlendi.
Kayseri Gazeteciler Cemiyeti başkanı oldu (2002-2004). Kayseri Büyükşehir Gazeteciler Cemiyetinin kurulmasına öncülük etti (2016). Cemiyetin kurucusu ve ilk başkanı oldu. İç Anadolu Gazeteciler Federasyonu Genel Sekreterliği (2016), daha sonra Türkiye Gazeteciler Konfederasyonu Basın Etik Kurulu başkanlığı görevine seçildi.
Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Spor Yazarları Derneği, Türkiye Gazeteciler Konfederasyonu, İç Anadolu Gazeteciler Federasyonu, Türk Kızılayı, Erciyes Organ Nakli Vakfı gibi sosyal ve kültürel alanda faaliyet gösteren çok sayıda sivil toplum kuruluşunda aktif üye ve gönüllü olarak görev yaptı. Kayseri İl Futbol Tertip Komitesi, Futbol Ajanlığı ve Kayseri İl Bölge Hakem Komitesi üyesi olarak görev üstlendi. Okçuluk Federasyonu İl Temsilciliği yanında Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi ve FİTA Başkanı Prof. Dr. Uğur Erdener ve Abdullah Topaloğlu başkanlığında oluşturulan Türkiye Okçuluk Federasyonu Yönetim Kurulu üyeliği görevinde bulundu.
TSYD, Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ve diğer bazı basın kuruluşlarından çeşitli ödüller aldı. Bir grup arkadaşıyla birlikte *Kayseri Almanağı* adlı kitabı yayımladı. Sürekli Basın Kartı sahibi, evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

TUNÇBİLEK, SELİM

Selim Tunçbilek

Yazar, şair, yayıncı (Yozgat/Yenifakılı/Başpınar köyü, 1962-). İlkokulu köyünde okudu. Fevzi Çakmak Ortaokulu, ardından Kayseri Endüstri Meslek Lisesinden mezun oldu. Anadolu Üniversitesi İktisat Bölümü'nü bitirdi. İktisatçı olarak çeşitli kamu ve özel kuruluşta çalıştı. Orta ve üst düzey yöneticilikler yaptı. Emekli olduktan sonra ikinci üniversite olarak edebiyat fakültesini bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Felsefe Bölümü'nde eğitimine devam etmektedir. Seksenli yıllarda başladığı yazı hayatına çeşitli dergilerde devam etti; şiir, hikâye, deneme ve eleştiri yazıları yayımlandı. Ümit Fehmi Sorgunlu ile birlikte *Divit Sanat Edebiyat* ekini 24 sayı çıkardı. Aydınlar Ocağı Kayseri Şubesi genel başkanlığı yaptı. Öncü *Edebiyat, Şiir Vakti* ve *A Kalemler* dergilerini çıkardı. *Şiir Vakti* Yayınlarını kurdu. Şiir *Vakti* ve *A Kalemler* dergisi genel yayın yönetmenliği ile www.edebiyatgazetesi.net sitesini yönetmektedir. TYB Kayseri şube başkanlığı görevini altı yıl süreyle yürüttü. *On Üçüncü Gün* adlı şiir kitabı ile

2013 Yılında TYB Kayseri Şubesi Yılın Şiir Kitabı ve Şairi Ödülü'nü aldı. 2019 yılı Yeni Ufuklar Derneği tarafından Yılın Edebiyat Adamı Ödülü verildi.

Eserleri: *On Üçüncü Gün* (Şiir, Şiir Vakti Yayınları, 2012) *Davet* (Roman, Şiir Vakti Yayınları, 2014).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

TUNÇEL, HARUN

Öğretim üyesi, coğrafyacı (Ankara, 6 Ekim 1962 -). Kayseri Develi Zile nüfusuna kayıtlıdır. Ankara Seyranbağları İlkokulundan 1973'te, Ankara Çankaya 50. Yıl Ortaokulundan 1976'da ve Ankara Çankaya 50. Yıl Lisesinden 1979'da mezun oldu. 1981 yılında DTCF Klasik Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde bir yıl okuduktan sonra yatay geçtiği Coğrafya Bölümü'nden mezun oldu (1986). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimine başladı. Prof. Dr. Mecdi Emiroğlu danışmanlığında hazırladığı "Kazan İlçesi Doğusu, Ovaçay Vadisinde (Kurtboğazı-Kocaçay Dereleri Arası) Beşerî ve Ekonomik Coğrafya Araştırmaları" isimli çalışmayla mezun oldu (1988). Aynı yıl doktoraya başladı. Prof. Dr. Hamdi Kara danışmanlığında hazırladığı "Develi İlçesinin Beşerî ve İktisadi Coğrafyası" başlıklı teziyle doktor unvanı aldı (1994).

Bir dönem basın sektöründe çalıştı (1979-1987). DTCF'de araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1988). Fırat Üniversitesinde yardımcı doçentliğe atandı (1995). Bu üniversitede doçent (2004), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinde de profesör oldu (2009). Hâlen bu kurumda çalışmalarını sürdürmektedir.

Fırat Üniversitesinde 1995-1998 ve 2004-2009 dönemlerinde, Beşerî Coğrafya ABD Başkanlığı, 2003-2004 ve 2008-2009 dönemlerinde Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı, 2008-2009'da Doğu Anadolu Araştırma Uygulama Merkezi müdürlüğü yapmıştır. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde, 2009-2016 döneminde kurucu dekan, 2013-2016 yılları arasında rektör yardımcısı ve 2014-2016 döneminde de üniversitenin Üniversiteler Arası Kurul temsilcisi görevinde bulunmuştur. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde, 2020 yılından bu yana dekanlık görevini sürdürmektedir.

Genel olarak zihin haritaları, kentsel mekânın algılanması, yer adları ile yaylacılık konularında araştırmalar ve yayınlar yapan H. Tunçel'in ulusal, uluslararası 80 kadar bildirisi ve makalesinin yanında, yurt içi ve yurt dışı çeşitli kurumlara sunulmuş, tamamlanmış on kadar projesiyle coğrafya alanında yayımlanmış on kadar kitap ile kitap bölümü vardır.

YAYIN KURULU

Harun Tunçel

TUNÇEL, MEHMET

Öğretim üyesi, sanat tarihçi ve mimar (Ankara, 15 Ağustos 1948 -). Kayseri, Develi Zile nüfusuna kayıtlıdır. Ankara Mimar Kemal İlk ve Ortaokulu ile Ankara Kurtuluş Lisesi Fen Kolu mezunudur (1967). Ankara Üniversitesi DTCF Sanat Tarihi Kürsüsü'nde lisans (1972), yüksek lisans (1974), doktora (1981) yaptı. KKTC Near East University Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu (1996). Akademik göreve Ankara Üniversitesi DTCF Sanat Tarihi Kürsüsü asistanı olarak başladı (1972-1982). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde Yard. Doç. dr. (1982-1984), Ankara Üniversitesi DTCF Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde Yard. Doç. Dr. (1984-1992) ve müteakiben Sanat Tarihi Bölümü'nde doç. dr. (1992-2011) kadrosunda çalıştı, Sanat Tarihi Bölümü başkanlığı yaptı (2002-2007). Davet üzerine Nevşehir Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü profesörlüğüne atandı (2011) ve Mühendislik Mimarlık Fakültesi dekan vekili (2011-2012), Mimarlık Bölümü başkanı (2011-2013) görevleri ardından, Erciyes Üniversitesi Mimarlık Bölümü profesörü (2013) olarak Mimarlık Bölümü başkanı (2013-2014), Mimarlık Tarihi ABD başkanı ve Bina Bilgisi ABD başkan vekili (2013-2014) iken Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi dekanlığına atandı (15 Kasım. 2013). Bu görevdeyken yaş haddi

Mehmet Tunçel

dolayısıyla emekliye ayrıldı (15 Ağustos 2015). Ek görevlendirmeyle AÜ İlahiyat Fak. Türk ve İslâm Sanatları Bölümü (1984-1986), Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat F. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü (1995-1996), KKTC Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1993-2002) programlarındaki çeşitli konularda dersler verdi. Emeklilik sonrası da KKTC Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı öğretim üyeliği görevinde bulundu (2017-2018). Ayrıca resmî kurumların yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerinde ulusal, uluslararası bilim kurulu üyesi olarak görev aldı. Halikarnassos Tiyatrosu Arkeolojik Kazı Çalışmaları (1973-1974), Cibyratis (Kibyra) Kenti ve Çevresinde Arkeolojik Yüzey Araştırmaları heyet üyesi, rölöve ve Türk Devri Mimarisi çalışmaları (1973-1974), Kayseri-Gesi Kasabası Koruma Amaçlı İmar Planı Türk Devri Mimarisi araştırma ve incelemeleri (1977-1979), Peçin Kalesi ve Kenti Kazıları başkan yardımcısı (1974-1981), Alanya Kalesi Kazı çalışmaları başkan yardımcısı (1985-1986), Hasankeyf Kurtarma Kazıları başkan yardımcısı (1986), Kubadabad Selçuklu Sarayı ve Kızkalesi Kazıları başkan yardımcısı (1981-1992), Malazgirt ve Çevresi Yüzey Araştırmaları heyet üyesi (1987-1988), Eski Malatya (Battalgazi) Yüzey Araştırmaları heyet üyesi (1992), Japanese Institute Anatolian Archaeology Yassıhöyük Excavations eşbaşkanı-başkan yardımcısı (2010-2011) olmak üzere çeşitli mesleki faaliyetlerde bulundu. M. Tunçel, bilhassa Türk Sanatı ve Mimarlık Tarihi konularına yönelik araştırma, incelemeler yaparak uluslararası kongreler ile yurt içi, yurt dışı sempozyumlara katılarak bildiriler sundu farklı makaleler hâlinde yayımlamadı. Günümüzde de yeni yayınlar için hazırlıklarını sürdüren M. Tunçel'in, *Babaeski, Kırklareli ve Tekirdağ Camileri* (Ankara 1974) telif kitabı, Ankara Üniversitesi DTCF yayınları arasında yer almaktadır. Hâlen ailesiyle Ankara'da yaşamakta, evli ve biri erkek diğeri kız iki çocuk sahibidir.

YAYIN KURULU

TURAN KAYA YAPILARI (DİMİTRE/ DİMİDERE)

Melikgazi ilçesine bağlı Turan, Gesi Mahallesi merkezinin doğusunda bulunan ve Mançur Vadisi, Puhranede, Kızılkaya Tepesi, Sarayburnu ve Ağırnas Dere Vadisi'nden oluşan bir mahalledir. Antik adı Dimitre* (Dimidere) olarak bilinen mahalle hakkında yöre halkının anlattığı efsaneler vardır. Mahalle adına dair bazı rivayetler öne sürülür. Bir rivayete göre bu ismin, efsanede adı geçen Kral oğlu Demetrios ya da Yunan mitolojisindeki bereket tanrıçası Demeter'den geldiği bildirilmektedir. Diğer bir rivayete göreyse köyün adının "Dim-Teira" olduğu, ayrıca önceden "Dindire" olarak anılan mahallenin, "Dinda-ura" yani "Yüce Ana Tanrı" anlamına geldiği söylenmektedir. Mahalle adının halk arasında "Dimidire" şeklinde anıldığı, bunun da köyün konumuna uygun düşen "derenin yüzü" demek olduğu ortaya çıkar. Türklerin Anadolu'yu alınca etraftaki Rum köylerine diğer şehirlerden Türkmen aşiretlerini yerleştirdiği bilinmektedir. 1916 yılında ise Padişah Sultan Reşad'dan alınan tezkere ile mahallenin isminin "Turan" olarak değiştirildiği ileri sürülmektedir.

Köydeki vadilerde özellikle Orta Çağ'a ait, kayaya oyma mekânlardan oluşan yerleşimler söz konusudur. Ağırnas Büyük Bürüngüz yolu kavşağından eski köye giden yolun devamındaki harman yeri olarak bilinen bölgede kayaya oyma mezarlara rastlanmaktadır. Üç tarafı vadilerle çevrili Turan mahallelerinin devamı olan Mançur Vadisi ile çevrili adanın doğu yamacında, Türk dönemine ait güvercinliklerin bacaları dikkati çeker. Mançur Vadisi/ Deresi ya da Bağı, Turan ile Vekse (Özlüce) arasındaki vadinin tam orta noktasında bulunmakla birlikte Ağırnas Vadisi'nin en derin kısmını oluşturmaktadır. Burada kayaya oyma, işlevi belirlenemeyen çeşitli mekânlar dikkati çekmektedir. Eski Turan'ın Ağırnas'a bakan vadisine, "Ağırnas Dere" denmektedir. Burada kayaya oyma yapılar, sonradan yerli halk tarafından kullanılmıştır.

Eski Turan'da Bizans Dönemi'ne ait kilise, işlik, güvercinlik, ahırlarla işlevi belirlenemeyen bazı yapılardan oluşan kaya yerleşimleri vardır. Buradaki bazı kiliselerin aynı dönemde, sonradan güvercinliğe dönüştürüldüğü de dikkati çekmektedir. Yörede, özellikle Bizans Dönemi'ne ait güvercinliklerin yoğunluğu söz konusudur. Dolayısıyla güvercinlikler, zirai yaşamda önemli olmakla birlikte dikkat çekici bazı mimari veriler sunmaktadır.

Turan Kaya Yapıları (N. Çorağan)

Kaynakça: Önder, *KBT*; Ali Rıza Önder, "Kayseri'nin Turan Köyünde Yer Adları", *II. Milletler Arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, IV (1982), s. 409-418; Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İstanbul 1993; Hüseyin Cömert, *Koramaz Vadisi*, Kayseri 2008; Şaban Aksoy, *Orda Bir Köy Vardı, Turan Şimdi Mahalle*, Ankara 2013.

NİLAY ÇORAĞAN

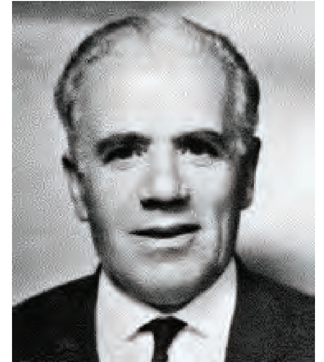
TURAN, HASAN SAMİ

Cumhuriyet Senatosu Kayseri üyesi (Kayseri/Bünyan, 1911 - Ankara, 29 Aralık 1987). Mehmet Turan ve Gülhanım Turan çiftinin evladıdır. İlkokulu, Bünyan 1. İlkokulunda (Çağlayan) bitirdi (1923). Ortaokul ve liseyi, Kayseri Lisesinde okuyarak İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini (Fransızca) kazandı. Buradan, İstanbul Askerî Tıp Fakültesine (GATA) geçerek mezun oldu (1938). Yurdun çeşitli yerlerinde görev yaptı. Bir süre sonra yüzbaşıyken ihtisas yapmak için Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniğine geçti. Buradan nisaiye uzmanı olarak ayrıldı. Cumhuriyet Halk Partisinden milletvekilliğine adaylığını koymak için tabip binbaşı görevinden ayrıldı (31 Temmuz 1953). 1954 yılındaki seçimi kaybetti. Daha sonra sırasıyla Kahramanmaraş, Erzurum, Kilis Devlet Hastanelerinde doğum uzmanlığı yaptı. Kayseri Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezinde, doğum uzmanı olarak görevlendirildi (1960). Kayseri'deyken aynı zamanda Ebe Okulu müdürlüğü ve Kızılay başkanlığı gibi çeşitli görevlerde de bulundu. 7 Nisan 1966'da istifa etti.

5 Haziran 1966'da yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçiminde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak Kayseri üyeliğine seçildi.

Partisinden istifa etti (9 Mayıs 1967). CHP'den istifa eden 52 senatör ve milletvekilinin arasında yer alarak Turan Feyzioğlu ve Avukat Mehmet Altmışyedioğlu önderliğinde kurulan Güven Partisinin kurucuları arasında yer aldı (12 Mayıs 1967). Güven Partisi, 1971 yılında genel kurul toplantısında adını Millî Güven Partisi olarak değiştirdi. Bu değişiklikle Turan, partinin genel başkan yardımcılığına getirildi. 12 Ekim 1975'te yapılan üçte bir yenileme seçiminde Adalet Partisinin Kayseri listesinden bağımsız aday olarak yeniden seçimi kazanarak senatoya girdi. Adı, Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) olan eski partisine döndü (1976). 12 Eylül 1980'de Silahlı Kuvvetlerin ülke yönetimine el koymasıyla, yasama ve yürütme gücünü üstlenen Millî Güvenlik Konseyi tarafından yasama meclisleri kapatılmakla üyeliği sona erdi. Kayseri'ye dönmedi, Ankara'da kalmaya devam etti ve burada vefat etti. Cenazesi Kayseri'ye getirilerek Kayseri ve Bünyan'daki törenlerin ardından Bünyan Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Evli ve iki çocuk babasıydı.

Hasan Sami Turan

Kaynakça: Hasan Yüksel http://blog.milliyet.com.tr/kartanesi38 (Kaynak kişi, Sami Turan); TBMM, *Albüm*, C. IV, s. 1741; Fahri Çoker, *TPT. Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri, II. Cilt,(1966-1980)*, s. 73 t.y.

YAYIN KURULU

Mehmet Durdu Turan

TURAN, MEHMET DURDU

Kayseri Milletvekili (Kayseri/Tomarza, 1922 - 12 Ekim 1974). Baba adı Mehmet, anne adı Hava. İlkokulu bitirdikten sonra bir süre tarım ve ticaretle uğraştı. Bir dönem de Tomarza Belediye başkanlığı yaptı.

1957 seçimlerinde, Demokrat Parti listesinden XI. Dönem (27.10.1957 – 27.05.1960) Kayseri milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 27 Mayıs 1960 İhtilali'nde Demokrat Partinin diğer milletvekilleriyle birlikte Yassıada'da yargılandı ve Kayseri Cezaevine gönderildi. Evli ve sekiz çocuk babasıydı.

Kaynakça: TBMM, *Albüm,* C. II, s. 732; https://www.biyografya.com/

YAYIN KURULU

Salih Turgay

TURAN, MEHMET SEDAT

Kayseri Milletvekili (Kayseri/Bünyan, 1933 - 23 Kasım 1988). Babası Aziz Behçet, annesi Fitnat Hanım'dır. İlk, ortaöğrenimini Develi'de ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini MSB adına bitirdi (1960). Kıta hizmetinden sonra, Gülhane Askerî Tıp Akademisinde ruh ve sinir hastalıkları uzmanı oldu. Kayseri ve Bursa Askerî Hastanelerinde uzman hekim olarak görev yaptı. Tabip albay olarak askeriyeden emekli oldu (1979). Bir süre serbest hekim olarak çalıştı. Bu dönemde Kırşehir, Nevşehir, Yozgat illerini içine alan Kayseri Tabip Odası başkanlığına seçildi (1980). 12 Eylül Darbesi'nden sonra ilk genel seçimlerin yapıldığı 1983 yılında Turgut Sunalp tarafından kurulan Milliyetçi Demokrat Partisinden (MDP) XVII. Dönem Kayseri milletvekili olarak Meclise girdi. 1986 yılında MDP fesih kararı alınca bağımsız kalan Turan, genel başkanlığını Mehmet Yazar'ın yaptığı Hür Demokrat Partinin (HDP) kurucuları arasında yer alarak bu partiye geçti. 28 Eylül 1986 yılında yapılan ara seçimde bu parti bir varlık gösteremeyince üyelerinin bir kısmıyla birlikte Anavatan Partisine (ANAP) geçti.

Evli ve iki çocuk babasıydı.

Kaynakça: 30.11.1983 Tarihli Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşivi; TBMM, Albüm, C III, s. 1151; Hasan Yüksel https://kartanesi-38.blogspot.com/2013/07/mehmet-sedat-turan.html.

YAYIN KURULU

Mehmet Sedat Turan

TURGAY, SALİH

Kayseri Milletvekili (Bosna, 1896 - 8 Ağustos 1962). Babası Mehmet Efendi, annesi Habibe Hanım'dır. İlkokuldan sonra İstanbul Fatih Merkez Rüştiyesi ve Vefa Lisesini bitirdi. İstanbul Darülfünunu Yüksek Kimya Şubesi'ne girdi. Bu sırada askerlik görevine çağrıldığı için ara verdi. 1922'de okulu bitirdi. Bakırköy Barut Fabrikasına kimyager olarak atandı (1923). Üç ay sonra Askerî Fabrikalar Merkez başkimyageri oldu. İstanbul Bakırköy Barut Fabrikası başkimyagerliğine atandı (15 Mayıs 1932). Daha sonra aynı yerin işletme müdürlüğüne vekâlet etti. Bu görevdeyken V. Dönem'de Kayseri'den milletvekili seçildi. Bekârdı.

Kaynakça: Güneş, *TPT(1935-1939*, s. 441; TBMM, *Albüm*, C. I, s. 270.

YAYIN KURULU

Enver Turgut

TURGUT, ENVER

Kayseri Milletvekili (Diyarbakır/Kulp, 1927 -). Ortaokul mezunudur. Diyarbakır Belediyesinde, Karayolları Dokuzuncu Bölge Müdürlüğünde ve Devlet Su İşleri Onuncu Bölge Müdürlüğünde işçi olarak çalıştı. 1954'ten sonra Karayolları ve Devlet Su İşlerinde sendika yöneticiliği görevinde bulundu. DSİ İşçi Sendikası başkanlığı ile Tes-İş Federasyonu genel sekreterliği (1963) ve başkanlığı (1966) yaptı. Demokrat Partide başladığı siyasi yaşamını Adalet Partisi ve Doğru Yol Partisinde sürdürdü. Milletvekilliğinden sonra Sosyal Güvenlik Bakanlığı müşaviri olarak görev aldı.

II. Dönem (1965-69) millî bakiye oylarıyla İzmir, III. Dönem (1969-73) Kayseri milletvekili seçildi.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

Kaynakça: M. Çınar, *TPT. TBMM, XIII. Dönem, IV. C. 1965-1969*, t.y. s. 1936.

YAYIN KURULU

TURGUT, HULÛSİ

Hulûsi Turgut

Yazar, gazeteci (Kayseri/Bünyan, 19 Mayıs 1942 -). Kayseri milletvekillerinden Yusuf Ziya Turgut'un oğludur. Yine Kayseri milletvekillerinden Mehmet Reşit Turgut'un yeğenidir. İlköğrenimini Ankara'da, ortaöğrenimini Kayseri Lisesinde yaptı. Yükseköğrenimini, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde tamamladı, gazetecilik üzerine yüksek lisans yaptı. Öğrencilik yıllarında *Kayseri Hâkimiyet* gazetesinde muhabirlik yaparak gazeteciliğe adım attı. Mezuniyetten sonra mesleğe, Kayseri'deki *Erciyes Telgraf* gazetesinde atıldı (1961). *Akşam* ve *Güneş* gazetelerinde yazı işleri müdürü, Türk Haberler Ajansında iç haberler editörü, BRT Televizyonunda yönetim kurulu başkanı olarak görev yaptı. *Akşam*, *Günaydın*, *Hürriyet*, *Milliyet*, *Sabah* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde çok sayıda araştırma-belgesel yazı dizileri yayımlandı. En çok satılanlar arasında yer alan *Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları*'nı, Kılıç Ali'nin oğlu Altemur Kılıç'ın yardımıyla derleyerek çıkarttı.

Kuzey Irak'a giden ilk Türk gazeteci olarak tanındı (1968). Burada yaklaşık iki yıl süren "Kürt Sorunu" araştırması için bölgeyi karış karış dolaştı. Bu arada, Irak Kürtlerinin lideri Molla Mustafa Barzani'den, dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile Başbakan Süleyman Demirel'e birer "iyi niyet" mektubu getirdi.

Turgut, gazetecilik hayatında beğenilen ve ilgi ile izlenen söyleşileri ve röportajlarından başka, siyaset dünyasını irdeleyen kitaplar da yayımladı. 1977 yılında Ticaret, 1979 yılında da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı özel danışmanı olarak görev yaptı. Doğru Yol Partisi Merkez Karar Kurulu üyeleri arasında yer aldı.

1994-1995 yılları arasında MHP Genel Başkan Alparslan Türkeş'in anılarını hazırlamaya başlayan Hulusi Turgut'un bu çalışması aynı yıllarda *Sabah* gazetesinde yayımladı. Anılar daha sonra *Şahinlerin Dansı* adıyla kitaplaştırıldı.

Çalışmaları, Türkiye ve Ankara Gazeteciler Cemiyetinin çok sayıda ödülüne layık görüldü. Hâlen, ABC Medya Ajansı Yönetim Kurulunda yer almakta ve İstanbul Üniversitesi ile Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültelerinde ders vermektedir.

Eserleri: *Barzani Dosyası* (Çeviri, 1969); *12 Eylül Partileri* (1986); *Güniz Sokağı* (1987); *Demirel'in Dünyası* (1992); *Türkeş'in Anıları: Şahinlerin Dansı* (1995); *Görüntüler 50. Yıl* (2000); *GAP ve Demirel* (2000); *Cumhuriyet'ten Günümüze Isparta* (2000); *Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Avrasya ve Demirel I. Cilt Doğu Yakası'nın Hikâyesi* (2001); *Kadir Has'ın Anıları: Vatan Borcu Ödüyorum* (2002); *Demokrasi ve Kalkınma* (2003); *Kıldan İnce Kılıçtan Keskince: Kılıç Ali'nin Anıları* (2004); *Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları* (2005); *Bir Ömür Suyun Peşinde* (Aysun Nebrekli ve Ergün Güneş birlikte, 2005); *Ağ Teknolojilerine Giriş* (2005); *Yassıada'da Yaptırılmayan Savunmalar* (2007); *Barzani Olayı* (2008); *130 Günlük Kovalamaca* (2009); *Sabri Ülker Hayat Hikâyesi* (2014); *Maden Bilimcilerin Duayeni Sadrettin Alpan İnsanı Maden Yaşatır* (2019); *Hitler Almanya'sında Berlin Sefirliği Hatıralarım (1939-1942)* (hzl. 2020).

Kaynakça: Satoğlu, *Ansiklopedi*; Işık, *TEKAA*; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 40-42 ;https://www.dr.com.tr/yazar/hulusi-turgut/s=223806

HASAN YÜKSEL

TURGUT, MEHMET REŞİT

Mehmet Reşit Turgut

Kayseri Milletvekili (Antalya/Akseki/İbradı, 1900 - İstanbul, 20 Eylül 1970). Kayseri'nin Bünyan ilçesi İbrahim Bey Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Kayseri Milletvekili Yusuf Ziya Turgut'un kardeşidir.

Baba adı Mustafa Hulusi, anne adı Nefise'dir. Aksaray Piripaşa Mektebi İptidaisinden (1910), Bünyan Rüştiye Mektebinden mezun oldu (1913). Vefa Lisesine devam ederken I. Dünya Savaşın dolayısıyla okulu bıraktı (1917). Ankara Adliye Meslek Mektebi Müstantik Şubesi'nden mezun oldu (1927). Bünyan kazasının Gömürgen Mektebi muallimliğinde bu-

lundu (1917-1918). Askerlik görevini yerine getirdi (1923). Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde devlet görevleri yaptıktan sonra Avanos sorgu hâkimliğinden istifa edip ayrıldı (29 Şubat 1936). Kayseri Barosundan avukatlık ruhsatnamesi aldı. Maliye Vekâleti Hukuk Başmüşavirliği tetkik memurluğunda bulundu (1 Mayıs - 1 Temmuz 1936). Maliye Vekâleti Millî Emlak Müdürlüğü tetkik amirliğine tayin oldu (1 Haziran 1937). İstifa edinceye kadar bu görevde kaldı (30 Eylül 1941). Daha sonra Kayseri merkezde ve Bünyan ilçesinde avukatlık yaptı. 1946 seçimlerinde DP listesinden Kayseri milletvekili seçildi. IX. Dönem'de ise Isparta milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Mustafa Çufalı, *TPT, TBMM VIII. Dönem*, C. III, 2012, s. 673.

YAYIN KURULU

Yusuf Ziyaettin Turgut

TURGUT, YUSUF ZİYAETTİN

Kayseri Milletvekili (Antalya/Akseki/İbradı, 1892 - Kayseri/Bünyan, 19 Ekim 1980). Kayseri'nin Bünyan ilçesi İbrahim Bey Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Kayseri Milletvekili Mehmet Reşit Turgut'un ağabeyidir. Baba adı Mustafa Hulusi, anne adı Nefise'dir. Ürgüp'te başladığı eğitimini, İstanbul'da Mercan İdadisinde tamamlayıp İstanbul Darülfünunu Hukuk Mektebine girdi. Birinci Cihan Savaşı'nın çıkması üzerine yedek subay olarak silahaltına alındı (1914). Önce Çanakkale, ardından da Medine Cephesi'ne gönderildi (6 Temmuz 1916). Peygamberimiz Hz. Muhammed'in kabrini düşmana karşı koruyan Fahrettin Paşa komutasındaki Osmanlı Kolordusu'nda "Divan-ı Harp üyesi" olarak görev yaptı. 7 Mart 1916'da yedek asteğmenliğe terfi etti. Savaşı kaybetmemiz üzerine Medine'deki ordumuzun mensupları, uzun bir direnişten sonra İngilizlere esir düştü. İki yıl dokuz ay esir kampında kaldı (Kasım 1919). Daha sonra Mersin'e ulaşıp Adana üzerinden Kayseri'ye kaçmaya muvaffak oldu.

Bünyan müstantikliğine (sorgu hâkimi) atandı (1920). Kayseri Cinayet Mahkemesi üye yardımcılığına, daha sonra Bünyan müddeiumumi (savcılığı) ve hâkim vekâletine (1924), Bünyan müddeiumumiliğine atandı (1926). Görevinden ayrılarak serbest avukatlığa başladı (1927). Kayseri Barosunda çalışmaya başladı (15 Kasım 1927). Serbest avukatlık çalışması, milletvekili seçilinceye kadar sürdü. Kayseri Baro başkanlığı yaptı (1949-1962). Baro başkanı bulunduğu sırada IX. Dönem seçimlerinde, 98 907 oyla Kayseri'den milletvekili seçildi. Parlamento sonrasında, mesleği avukatlığa döndü. X, XII ve XIII. Dönem Konya milletvekili Ahmet Mekki Keskin ve 15 Ekim 1961-2 Haziran 1968 tarihleri arasında Manisa Cumhuriyet Senatosu üyesi olan Mehmet Refik Ulusoy, yeğenleridir. Evli ve yedi çocuk babasıydı.

Kaynakça: Öztürk, *TPT (1950-1954)*, s. 659; https://bunyan38.wordpress.com/2009/08/23/kayseri-milletvekili-bunyanli-avukat-ziya-turgut/#respond 1.09.2021.

YAYIN KURULU

Mahmut Tursun

TURSUN, MAHMUT

Gazeteci (Kayseri, 04 Ekim 1976-). Ahmet Eskiyapan İlköğretim Okulunda (1982-1987), Sümer Ortaokulunda (1987-1990) eğitimini sürdürdükten sonra Sümer Lisesinden mezun oldu (1993).

Kayseri'de haftalık olarak yayımlanan *Özvatan Haber* gazetesinde mesleğe başladı (Haziran 1993). 1996 yılında askerlik görevi için ara verdiği mesleğine askerlik dönüşü *Kayseri Yeni Haber* gazetesinde devam etti (1998). Kayseri'nin yerel gazeteleri olan *Kayseri Anadolu Haber*, *Büyük Kayseri*, *Kayseri Ana Haber*, *Kayseri Gün Haber*, *E Haber* gazetelerinde haber müdürü ve genel yayın yönetmeni olarak görev yaptı (1998-2021). E TV Kayseri televizyonunda haber müdürü/genel koordinatör olarak "Sabah Postası", "Kayseri Kulisi" ve "Memleket Meselesi" adlı programların moderatörlüğünü yaptı. Yaklaşık 28 yıldır gazetecilik mesleğini sürdüren Tursun, Gazeteciler Cemiyeti üyesidir. Çalıştığı tüm gazetelerde köşe yazarlığı da yapmıştır.

Kayseri Gazeteciler Cemiyetinin Recep Bulut başkanlığı döneminde Kayseri'de ilk defa gerçekleştirilen ödüllü yarışmada "Adil Kömür Programı" manşetli özel haberiyle Yılın En İyi Haberi Ödülü'nü ve yine Kayseri Gazeteciler Cemiyetinin sosyal aktivitelerinden olan "Go-Kart" yarışmasında iki dönem birincilik ödülünü kazanmıştır.

Orta derecede İngilizce konuşan Tursun, evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

TUTAK MAHALLESİ

İlk olarak *1500 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Tutak tâbi'-i Kiçikapı tetimme-i Câmi-i Lâlâ" şeklinde kaydedilen mahallede 15 hane, 25 kişi Müslüman nüfus ikamet etmektedir. Kiçikapı'ya tabi olarak tanımlanan mahalle, Lala Camii'nin tetimmesi (tamamlayıcısı) olarak kaydedilmiştir. 1520 tarihinde mahallede 31 hane ve 4 mücerret (bekâr/yalnız) ikamet etmekteydi. *1570 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Tutak Câmi-i Lâlâ" şeklinde kaydedilen mahallede 37 hane Müslim nüfus vardır. 1584 tarihinde de yine aynı şekilde kaydedilen mahallede 89 hane Müslüman nüfus meskûndur.

1642 Tarihli Avarız Defteri'nde Tutak Mahallesi'nde 25 Müslüman hane ve Rumlardan oluşan 10 gayrimüslim hane nüfus ikamet etmektedir. *1648 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre mahallede 10 gayrimüslim Rum hane vardı. *1691 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre Tutak Mahallesi'nde 15 hane nüfus ikamet etmektedir. 1687 tarihli bir kayıtta mahallede para vakıfları olduğu tespit edilmiştir.

XIX. yüzyılda Müslüman ve Rum nüfusa ilave olarak Ermenilerin de ikamet etmeye başladığı görülmektedir. Tutak Mahallesi'nde 1831 yılında 30, *1834 Tarihli Temettuat Defteri*'nde 29 ve 1846 tarihli nüfus kayıtlarında 23 Müslüman hane vardı. 1832'de mahallede 33 Ermeni hane meskûnken 1848'de bu sayının, göçler nedeniyle önemli ölçüde azaldığı tespit edilmiştir. Saraç, ayakkabıcı, demirci gibi pek çok esnafının ikamet ettiği mahallede bir tane de müderris vardı. 1870 tarihli kayıtlara göre Tutak Mahallesi, Tutak Mescidi ve Keşişoğlu Sokağı'ndaki cami olmak üzere 2 cami, 2 fırın ve vakıf evlerinin bulunduğu bir yerleşim birimi olup 82 haneden oluşmaktaydı. Mahallede Müslim ve gayrimüslim birlikte ikamet etmekte olup "Kiçikapu", "Keşişoğlu", "Hamam", "Hacıkarabet", "Sultanbalioğlu", "Yenicamiönü" Sokaklarıyla "Hancıoğlu", "Tekeoğlu" ve "Tutkalcıoğlu" Çıkmaz Sokakları vardı. Daha sonra bölgedeki gayrimüslim nüfusun büyük ölçüde göç ettiği anlaşılmaktadır. Günümüzde, bu isimde mahalle yoktur.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 5b; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 18-19; TKG. TTd. 136, vr. 26a-26b; MAD. 7063, s. 18d; MAD.d. 3659, s. 6; MAD.d. 5856, s. 8-9; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 40-41; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, s. 132; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri (1250/1834)*, Kayseri 1998, s. s. 340-342; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 140-141; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 200-201; Çayırdağ, *KTA*, s. 371-373.

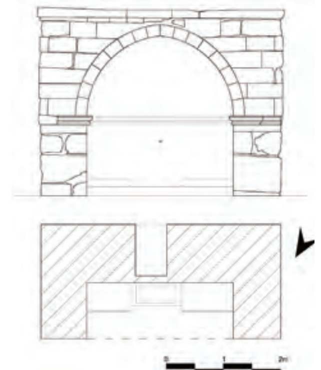
MEHMET İNBAŞI

TUTAK MAHALLESİ ÇEŞMESİ

Melikgazi ilçesi, Şiremenli Caddesi üzerinde, Asmalı Mescid'in güneyinde yer alan yapı, Ulus Sokak (Tutak) Çeşmesi olarak da adlandırılmaktadır. Üzerinde inşa kitabesi bulunmayan çeşme, günümüzde kullanılmamaktadır. Düzgün kesme taştan inşa edilmiş olan yapı, bulunduğu konuma göre yatay dikdörtgen

Tutak Mahallesi Çeşmesi, kuzeybatıdan görünüş - 2021 (Z. Aytekin)

Tutak Mahallesi Çeşmesi, cephe ve plan - 2021 (Çizim: Z. Aytekin)

prizmal gövdeli bağımsız çeşmeler, cephe kompozisyonuna göre ise tek kemerli çeşmeler grubuna girmektedir. Çeşmenin yüksekliği 3.20 m, genişliği 4.19 m, derinliği ise 2 m'dir. Çeşme nişinin üzerini örten hafif sivri kemer, yanlardaki yığma ayaklar üzerindeki içbükey ve dışbükey silmelerden oluşan başlıklara oturmaktadır. Başlıklar üzerindeki silme kuşağı, çeşme nişinin içinde de aynı seviyede devam etmektedir. Çeşmenin üstü, kuzeybatıdan güneydoğuya doğru meyillendirilmiş dam ile örtülüdür. Eski fotoğrafları göz önünde bulundurulduğunda, devşirme mermerden olan tek lüleli ayna taşının çeşmeye sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Çeşme, tek kurnalı olup iki yanında dinlenme sekileri yer almaktadır. Yapı, son olarak 2020 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından onarılmıştır. Mimari üslup açısından çevresindeki diğer mimarlık örneklerinin yanı sıra Karaman'da bulunan Hacı Celal Mahallesi Çeşmesi II ve Göçerler Camii Çeşmesi'yle olan benzerliğinden hareketle çeşmenin XIX. yüzyıl sonu ile XX. yüzyıl başları arasında inşa edildiğini söylemek mümkündür.

Kaynakça: Ömer Yörükoğlu, *Kayseri Çeşmeleri*, Beğendik Kültür Hizmetleri, Kayseri 1987, s. 215; Mustafa Denktaş, *Karaman Çeşmeleri*, Kıvılcım Yayınları, Kayseri 2000, s. 144-148; Özbek - Arslan, *KTKVE*, s. 625.

ZEYNEP AYTEKİN

TUZCU, ALİ

Ali Tuzcu

Araştırmacı yazar, biyokimya teknisyeni (Samsun/Vezirköprü/Göl köyü, 1954-). Türk Silahlı Kuvvetlerinde 25 yıl sağlık astsubayı olarak çalıştı, Sağlık Kıdemli Başçavuş rütbesiyle emekli oldu (2001). 1970'li yılları ortasından bu yana "Toplumsal Tarih" alanında bilimsel araştırma ve incelemelerde bulunmaktadır. Yurt içinde yapılan birçok toplantı ve sempozyumlara katıldı.

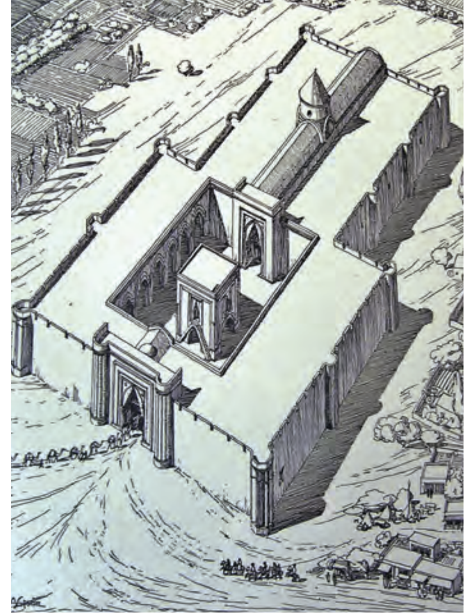
Vezirköprü tarihi ile başlayan bilimsel araştırma tutkusu zamanla onu ülkemizin önemli araştırmacıları ve şehir tarihçileri saflarına kattı. Vezirköprü'den başlayıp Samsun, Havza, Merzifon, Amasya, Tokat, Sivas, Kayseri, Şanlıurfa, Mardin'e kadar uzanan şehirlerin sosyal ve ekonomik tarihine ait birçok kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Ayrıca Vezirköprü, Havza, Amasya, Mardin ve "Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kayseri Esir Kampı (1914 -1923)" başlıklı çalışmalarını sürdürmektedir.

Ali Tuzcu, hâlen Kayseri'de ikamet etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır. Fransızca bilmektedir.

Eserleri: Zübeyirzade Mehmet Fuat, *Yurdumuz Havza* (hzl., Ankara 1988); *Kayseri: Dün/ Bugün* (Karsu Tekstil AŞ adına bastırılan belgesel takvim çalışması, 2001); *Seyahatnamelerde Amasya: İlk Çağlardan Cumhuriyet'e* (Ankara 2007); *1838 - 1938 Şanlıurfa- Geçmiş Zaman Manzaraları,* (Şanlı Urfa 2008); *Talas (1850-1950) Zaman, Mekan, İnsan Manzaraları* , Talas Belediyesi Yayını (Kayseri 2008); *Vezirköprü Meşhurları* (Samsun 2010); *Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Salnamelerinde Amasya (1870 – 1930)* (Amasya 2015).

YAYIN KURULU

TUZHİSAR SULTAN HANI VE HAMAMI

Tuzhisar Sultan Hanı restitüsyon
(Çizim: A. Gabriel)

Sultan Hanı

Anıtsal Selçuklu mimarlığının en önemli temsillerinden biri olan kervansarayların "Sultan Hanı" unvanıyla anılan iki örneğinden biri olan Tuzhisar Sultan Hanı,

Kayseri-Sivas yolunun 46. kilometresinde bulunmaktadır. Yapının inşa tarihini bildirecek kitabesi günümüze ulaşamamıştır. Barınak kısmının taç kapısı üzerindeki yazı kuşağında bir tarih olduğu ileri sürülürse de günümüzde bu kitabe, okunamayacak kadar tahrip olmuştur. Kervansarayın günümüze ulaşmış bir vakfiyesi olmamakla birlikte, 1277 yılında Memlüklü Sultanı Baybars'ın Anadolu Seferi'ne iştirak eden Muhyiddin ibn-i Abdüzzâhir'in anlatımları, binanın işleyişini düzenleyen bir vakfiyesi olabileceğini akla getirmektedir. Anadolu'dan dönüşte bu handa konaklayan Muhyiddin ibn-i Abdüzzâhir, yapının Karatay Kervansarayı'ndan daha büyük olduğunu, ondan daha zengin vakıflarının bulunduğunu, kervansaray çevresinde handa kalacaklar için çok sayıda koyun beslendiğini zikreder. Kimi günümüz araştırmacılarının önerdiği ve Muhyiddin ibn-i Abdüzzâhir'in, Baybars'ın Kayseri'den dönüşünü anlatırken "Alâeddin Keykubad Hanı yakınındaki bir konağa indi." ifadesinden hareketle yapının Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad (sal. 1219-1237) tarafından 1230-34 yılları arasında inşa ettirilmiş olduğu kabul edilebilir.

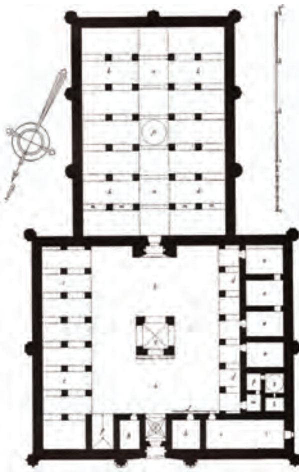

Tuzhisar Sultan Hanı restorasyon öncesi yıllardan (Ülgen Ailesi, SALT Arşivi)

Han, güneyden kuzeye doğru meyillenmiş bir arazi üzerine; yolcu, hayvan ve yük üçlüsünün gerek duyacağı barınak ve servis mekânlarını içerecek şekilde iki kütle olarak düzenlenmiştir. Kuzeydeki bölüm avlu mekânı olup güneydeki barınak kısmından daha büyük tasarlanmıştır. Düzgün kesme taştan inşa edilen hanın yüksek duvarları, payandalar ve kulelerle desteklenmiş, dışarıdan âdeta bir kale kimliğine kavuşmuştur. Ön cephe dışındaki payanda ve kulelerin çokgen ve yarım daire biçiminde oldukları ve konik birer külahla kapatıldıkları dikkati çekerken giriş cephesindekilerin saçak seviyesinden mukarnaslarla yükseltilip genişletildiği gözlenir. Ön cephede kuzeybatı köşedeki kulenin orta kısmında, yüzeyden çökertilmiş dikdörtgen biçimli kartuş içindeki yazının "amel-i Yâdigâr" ibaresini içermesinden dolayı bu ismin, yapının mimarı olabileceği ileri sürülmüştür.

Avluya girişi sağlayan taç kapı, genişlikleri farklı geometrik bezemeli üç bordürle çerçevelenmiştir. Taç kapı nişi, dokuz sıra mukarnas kavsaralıdır. Avluya geçişi sağlayan koridorun üzeri yıldız çapraz

Tuzhisar Sultan Hanı - 2021 (Ülke Arşivi)

Tuzhisar Sultan Hanı avlu ortasında Selçuklu hanlarında görülen köşk mescit - 2021 (Ülke Arşivi)

Tuzhisar Sultan Hanı planı (Çizim: A. Gabriel)

tonozla örtülü olup koridorun avluya bakan cephesinde, tonoz kemeri duvara gömülü kenger yaprağı bezemeli yastıklara oturtulmuştur. Avlunun doğu ve batı cephesi taş ayaklara atılmış sivri kemerli bir revak düzenine sahiptir ve mekân tasarımı bakımından asimetriktir. Avlunun doğu cephesi, her sırada ikişerden toplam 12 yığma ayağa atılmış sivri kemerlerle yedi gözlü bir çifte revaka sahiptir. Her bölüm, doğu batı doğrultuda derinliği olan ve sivri tonozla örtülü mekânlar olarak tasarlanmıştır. Avlunun batı cephesinde müstakil girişleri veya birbiri içinden geçişleri olan dikdörtgen planlı tonoz örtülü mekânlar yer alır. Kuzeybatı köşedeki kubbeli mekânlar, hanın hamamına aittir. Hamamın üst örtüsü, hanın üst örtüsüne göre daha alçak tutulmuştur. Hamamın duvarı içinden geçen künk parçalarını bugün de görmek mümkündür. Avlunun iç cephesi, saçak seviyesinde mukarnaslı bir kornişle tamamlanmıştır.

Avlu ortasında Selçuklu hanlarından dördünde gördüğümüz köşk mescit bulunur. Diğer örnekler Ağzıkarahan, Aksaray Sultanhan ve Ishaklı Han'dadır. Köşk Mescit L biçimli dört yığma ayak üzerine atılmış sivri kemerle oluşturulmuş çardak düzenin üzerine inşa edilmiştir. Kuzeydeki kemerin iki kanadına yerleştirilen merdivenlerle yapıya çıkış sağlanmıştır. Kemer alınlıkları geçmeli düğüm motifleri ve stilize ejder kabartmalarıyla süslenmiş, cephelerde içleri rozetlerle bezenmiş geometrik geçmelerden oluşan kuşaklar ve pencere açıklıklarını çerçeveleyen geometrik süslemeli tasarımlar gözlenir. Mescit içindeki mihrap da zengin taş süsleme örneklerini barındırmaktadır.

Kervansarayın kapalı barınak kısmı, 24 bağımsız yığma ayağa ve duvarlara doğu-batı doğrultuda atılmış sivri kemerlerle girişe paralel yedi sahnlı olarak düzenlenmiştir. Tüm sahnlar tonozla örtülmüş, orta sahnın ortasına bir kubbe yerleştirilmiştir. Orta sahnın iki yanındaki koridorlarda, zeminden 50-55 cm yükseltilmiş sekiler bulunmaktadır. Karatay Han'da örnekleri görülen taştan yemliklerin burada, günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilen yapıda Selçuklu Dönemi taş süslemesinde görülen tüm temaların (bitkisel, geometrik, yazı, mukarnas) uygulanmış olduğu dikkati çeker.

Kaynakça: Kemal Özergin, Anadolu Selçuklu Kervansarayları", *Tarih Dergisi*, S. 20, 1965, s. 141-170; Mehmet Çayırdağ, *Kayseri Tarihi Araştırmaları*, Kayseri, 2001, s. 35-36; Yıldıray Özbek, "Tuzhisar Sultan Hanı", *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları*, ed. H. Acun, Ankara 2007, s. 175-192; Osman Eravşar, *Yolların Tanıkları Anadolu Selçuklu Hanları*, İstanbul 2017, s. 419-425.

YILDIRAY ÖZBEK

Tuzhisar Sultan Hanı, kesit (Çizim: A. Gabriel)

Sultan Hanı Hamamı

Hamam, giriş portalinin sağında, revaklı avlunun kuzeybatı köşesinde yer alır. Soyunma, soğukluk, sıcaklık, su deposu ve külhandan oluşur. Soyunmalık, su deposu ve külhan sivri tonoz; sıcaklık, tekne tonoz ve soğukluğun üzeri kubbeyle örtülmüştür. Hamamın üstü, kervansarayın diğer hacimlerinde olduğu gibi kesme taşla kaplanmıştır. Sultan Hanı'nda kullanılan kesme taş malzemeyi hamamda da görmek mümkündür.

Hamamın soyunma bölümüne, revaklı avlunun batı duvarının kuzey köşesine kaydırılan basık kemerli kapıdan girilir. 3.20 x 3.00 m ölçülerindeki soyunmalık bölümünün üzeri, doğu-batı yönünde uzanan sivri bir tonozla örtülmüştür. Bu bölümün aydınlatılması, batı tarafta dam döşemesinin üstüne açılan bir mazgal pencere ile sağlanmıştır.

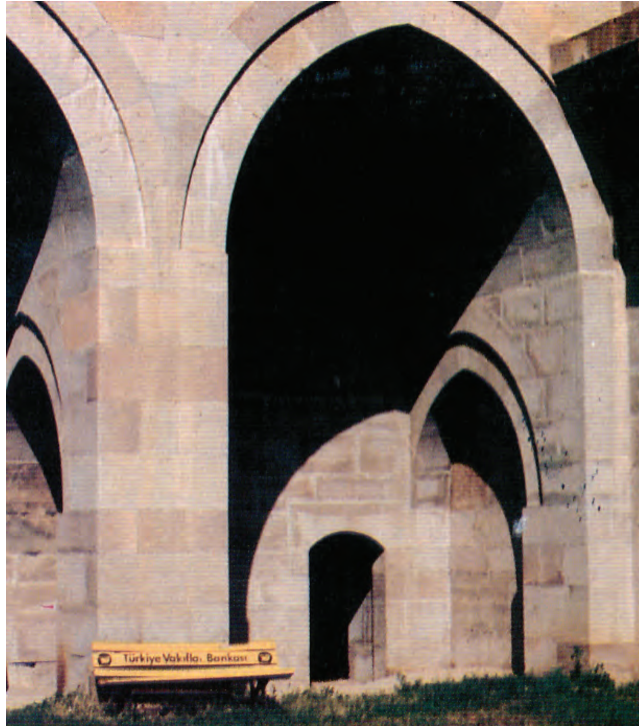
Soğukluğa, soyunmalığın güney cephesinin batı köşesine açılan kapıdan girilmektedir. 3.16 x 3.12 m ölçüsündeki soğukluğun üzeri kubbeyle örtülmüştür. Kubbeye geçiş, üçgen bingilerle sağlanmıştır. Kubbenin tepesine açılan üç adet yuvarlak ışık gözüyle bu bölüm aydınlatılmaya çalışılmıştır. Soğukluğun doğu duvarında bir adet musluk deliği bulunmakta olup önünde kurna yoktur.

Sıcaklığa, soğukluğun batı cephesinin güney ucuna açılan kapıdan girilir. 4.15 x 4.13 m ölçülerindeki bu mekânın üzeri, tekne tonozla örtülmüştür. Sıcaklık mekânı, tonozun tepesine yerleştirilen bir fenerle aydınlatılmıştır. Bu fener, yukarıda köşe mukarnasları ile sekizgene dönüştürülmüştür. Sıcaklığın kuzey duvarı üzerindeki 0.40 m genişliğindeki bir açıklık ile su deposu irtibatlandırılmıştır. Sıcaklığın tahrip edilen batı duvarı içerisinde 0.11 m çapında künkler görülmektedir. Bütün cephelerde tek musluklu sade ayna taşları önünde kurna yoktur. Sıcaklıkta, orijinalinde bulunması gereken yıkanma sekileri de günümüze ulaşamamıştır.

Sıcaklığın kuzey tarafında, külhanın güney cephesinde yer alan su deposu 4.15 x 1.85 m ölçülerinde olup üzeri sivri bir tonozla örtülmüştür. Su deposunun doğu cephesinde bulunan 0.46 m'lik kısmı, tonoz sırtından biraz daha yüksek seviyede düz tavan olarak sallarla kapatılmıştır. Külhan, hanın kuzeybatı köşesinde bulunmakta olup üzeri güney-kuzey yönünde bir sivri tonozla örtülmüştür. Külhanın güney duvarı ortasında, su deposundaki suyu ısıtan ocak ağzı, yıkılan molozlarla dolmuştur. Külhana girişi sağlayan dış cephedeki kapı, VGM tarafından yapılan onarımlar sırasında örülerek kapatılmıştır. Külhanın doğu duvarına açılan büyük bir açıklıkla doğudaki mekân irtibatlandırılmıştır.

Hamam çok sade bir yapıdır. Kervansarayın inşa tarihi yaklaşık olarak bilinmektedir. Kervansarayın bir ünitesi olan hamam da aynı tarihlerde inşa edilmiştir.

Kayseri Sultan Hanı Hamamı, Anadolu'da bilinen en eski tarihli kervansaray hamamı olması bakımından önemlidir. Hamam bugün, külhanın dışarıya açılan kapısının doldurulması ve yine külhanın doğu duvarının yıkılması dışında orijinal hâlini korumuştur. Bu hamamın bizce diğer bir özelliği de yapıyı inşa eden mimarın biliniyor olmasıdır.

Tuzhisar Sultan Hanı hamamına girişi sağlayan kapı (M. Denktaş)

Tuzhisar Sultan Hanı hamamı planı (Çizim: Y. Önge)

Kaynakça: Zafer Bayburtluoğlu, *Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yapı Sanatçıları*, Erzurum 1993, s. 146- 148; Yılmaz Önge, *Anadolu'da XII. ve XIII. Yüzyıl Türk Hamamları*, Ankara 1995, s. 185.

MUSTAFA DENKTAŞ

TUZLA GÖLÜ bk. PALAS GÖLÜ

TÜRK KIZILAYI KAYSERİ ŞUBESİ

Dernek, 11 Haziran 1868 tarihinde "Mecrûhîn ve Merzâ-yı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" adıyla kuruldu. Cenevre'deki Uluslararası Kızılhaç Komitesine yapılan müracaatta devletlerin birçoğu, özellikle Türkiye ile savaş hâlinde bulunan Rusya, Kızılhaç'a riayet etmek şartıyla Hilâl-i Ahmer işaretinin kullanılmasını kabul etti. Cemiyetin kurucuları, 2 Nisan 1877'de toplanarak idare heyetini seçtiler. Osmanlı Hilâl-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti böylece, 14 Nisan 1877'de resmen kurulmuş oldu. 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra "Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de de "Türkiye Kızılay Derneği" adını aldı. Tam adı "Türkiye Kızılay Derneği" olan kuruluş, "Türk Kızılayı" ve "Kızılay" adlarını da kullanmaktadır. Merkezi, Ankara'dadır.

Derneğin Kayseri şubesi, 1915 senesinde, Belediye Reisi Rıfat Bey (Çalıka*), tüccardan İbrahim Safa* Efendi ve Fırat Efendi isimlerinden oluşan bir heyetle kuruldu. Başkanı, Belediye Reisi Rıfat Bey oldu.

Kayseri (Kızılay) Hanımlar şubesi, Aralık 1920'de Taşçızâde Mehmet Efendi'nin eşi Seniyye, eski mutasarrıflardan Kemal Bey'in eşi Müzeyyen, tüccardan Nurullah Efendi'nin eşi Servet ve Hayrullah Efendi'nin eşi Firdevs Hanımlardan teşkil edilerek çalışmalara başladı.

1921'de yapılan seçimle Kâtibzâde Nuh Naci (Yazgan*) Bey, Sıhhiye Eski Müdürü Hıfzı Nuri, tüccardan İbrahim Safa Bey ve Nurullah Efendi ve diğer üyeler tarafından yeni bir heyet oluşturuldu.

İ. Birol'un hazırladığı eserde başkan olarak adı geçen bazı isimlerin yer almadığı dikkate alınırsa aşağıda verilen genel merkez kayıtlarındaki "Kayseri Şube Başkanları ve Görev Tarihleri"nde eksiklikler bulunduğu anlaşılmaktadır.

Kayseri ilinde 1925'li yıllarda ilk açılan şubeler İncesu, Bünyan, Develi'dedir. İlerleyen yıllarda Bünyan, Aziziye (Pınarbaşı) kaza şubeleri ile Talas nahiye şubesi açılmıştır. Günümüzde (2021) Türk Kızılay Kayseri, Kocasinan, Melikgazi ve Talas şubeleri ile Hacılar, Sarız ve Tomarza temsilcilikleri bulunmaktadır.

Kızılay Genel Merkez Kayıtlarında Kayseri Şube Başkanları ve Görev Tarihleri

Belediye Reisi Rıfat Bey (Çalıka* 1915-1916), ? (1917-1920), (Kâtibzâde Nuh Naci Bey) Sıhhiye Eski Müdürü Hıfzı Nuri (1921-1922), ? (1923-1926), Alemdaroğlu Süleyman Bey (1927, 1930-1931), ? (1928), Tıp Doktoru Behçet Bey (1929), A. Rıfat Bey (1932-1933), İmamzade Osman Bey (1934), Avukat Zeki Bey (1934-1940), Kamil Okural (1941), Tüccar Ali Simitçioğlu (1942-1949), Yüksek Mimar Selçuk Karakimseli (1950-1952, 1961), Tıp Doktoru Arif Akşehirlioğlu (1953-1954), Veteriner Hekim Şükrü Alkanat (1955-1960), Tıp Doktoru Ömer Yeğenağa (1962), Tıp Doktoru Sami Turan* (1963), Tıp Doktoru Yavuz Efe (1964, 1966), Avukat Yasin Çakmak (1965), Çiftçi Ahmet Germirligil (1967-1984), Tıp Doktoru Emin Hisarcıklı (1985-1987), Avukat Mustafa Alemdar Güngör (1988-2001), Tüccar Ayhan Uzandaç (2002-2019).

Bunlara ek olarak İrfan Birol'un hazırladığı eserde başkan olarak Bekir Özhalıcı, Hacı Hüseyin Aksakal*, Cahit Uluğ isimleri de yer almaktadır. Ayrıca Şener Şekerci'nin 2019-2021 tarihleri arasında başkanlık görevi yaptığı bilinmektedir. Hâlen Türk Kızılayı Kayseri şube başkanlığını 9 Kasım 2021 tarihinden itibaren Cafer Beydilli yürütmektedir.

Kızılay'ın tüzüğünde yer alan görev tanımları ile birlikte kamuoyunun algıladığı şekliyle daha geniş bir hizmet anlayışı bulunmaktadır. Özellikle harp yıllarında, onu takip eden mütareke ve sulh dönemlerinde çok önemli hizmetler yapmıştır. Kayseri'nin de bu hizmetler yönünden özel bir yeri bulunmaktadır. 1916 Şubat'ında Rusların Erzurum'u ele geçirme-

si üzerine yaşanan göç hareketi, Kayseri'ye önemli sayıda muhacirin gelmesine neden oldu. Kızılay sayesinde Kayseri'ye bağlı Zincidere'de 1.000 yataklı bir nekahethane açıldı. Kayseri'nin, İstanbul ile cephe arasında önemli bir haberleşme ve ikmal merkezi olmasıyla hasta ve yaralı sayısında bir artış görülmeye başlanmıştı. Bu sebepten Zincidere Nekahethanesinin yatak kontenjanı bir ara 2.000'e kadar çıkarıldı. Diğer yandan, sokaklardan toplanan kimsesiz çocuklardan 500'ü, Kızılay koruması altına alınarak bir kısmına zanaat öğretmek için gayret gösterildi. Bu çocuklar daha sonra ordunun emriyle Talas Nekahethanesine yerleştirildiler.

Kayserililer Kızılay'ın kuruluş ve faaliyetlerine geleneksel hayırsever özellikleriyle büyük destek verdiler. Kayserililerin bu özelliğini Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled *Divan*'ında şu şekilde ifade etmektedir: *V'an bâkî merdumân-i dîger /Ki nîst be-hayr kes çu îşân* "(Kayseri'de) başka insanlar da (var) ki hayır bakımından onlar gibisi yoktur. Onların canlarına ve ruhlarına her dem Allah'tan yüz rahmet ve övgü olsun."

Türk Kızılayı Kayseri şubesinde görev alan başkan ve yöneticilerin tamamı, şehrin tüm insanları tarafından tanınan, bilinen, sevilen ve güvenilen isimler olmuştur. Eğitim, sağlık, sosyal dayanışma gibi çok değişik alanlarda "hayır işleri" yapan Kayserili hayırseverler, Türkiye'nin neresinde yaşıyor olurlarsa olsunlar, Türk Kızılayı Kayseri şubesini hiçbir zaman unutmamışlar, bu şehre olan borçlarını Türk Kızılayı Kayseri şubesine yaptıkları bağışlarla ödemişlerdir. Bu bağışların ve bağışçıların geniş örneklerini İ. Birol'un hazırladığı *Hayırseverlerimiz ve Kayseri* isimli eserde görmek mümkündür.

Türk Kızılayı Kayseri şubesi, her dönemde Türk Kızılayı Genel Merkezi ile omuz omuza çalışarak bütün kampanya ve insani yardım çalışmalarına önde ve aktif olarak katılarak yerini almıştır.

Günümüzde de (2021) Bangladeş'te Arakanlı Müslümanlara, Somali'deki iç çatışmalardan ve yoksulluktan zarar görmüş sivillere, Suriye'nin içerisinde yıllardır devam eden acımasız çirkin bir savaşa müdahale etmekte; Irak'ta, Balkanlar'da, Kafkaslar'da, dünyanın çok farklı coğrafyasında, Afrika'nın farklı ülkelerinde faaliyetler yürütmektedir. Kayseri şubesi de tüm bu çalışmalarda önemli görevler üstlenmekte ve aktif olarak yer almaktadır. Arakanlı Müslümanlara yapılan yardımlara en büyük destek yine Kayseri şubesi tarafından verilmiştir. Türk Kızılayının Balkan ülkelerinde yaptığı yardım çalışmalarını yürekten desteklenmekte ve yardımların artırılması ve daha sağlıklı biçimde, bu bölgelerde yaşayan Müslümanlara ulaştırılması için güç harcamaya devam edilmektedir. Kayseri şubesi her zaman olduğu gibi, "Kurban Bereketi Yıl Boyu Sürsün" Kampanyası'na destek vermekte, başarılı çalışmalar yürütülmektedir.

Kızılay Hastanesi, 02 Nisan 2007 tarihinde tam teşekküllü bir hastane olarak yapımını tamamlamıştır.

Türk Kızılayı Kayseri şubesi, Süleyman Çetinsaya İç Anadolu Kan Merkezi ile bölgemizin kan ihtiyacını karşılamaya, Türk Kızılayı Hastanesi ile Kayseri ve bölge halkına sağlık hizmeti vermeye, hizmete açılan toplum merkezleriyle ülkemizde barınan mültecilere her alanda psikolojik, sağlık ve ekonomik destek vermeye devam etmektedir.

Kaynakça: Türk Kızılayı Arşivi; Mesut Çapa, *Kızılay (Hilâl-i Ahmer) Cemiyeti (1914 -1925)*, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, Ankara 2009, PDF s. 45, 52, 82, 124, 125, 127, 129, 133; *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Hilal-i*

Ahmer İcraat Raporları 1914 – 1928, yay. hzl. Murat Uluğtekin- Dr. M. Gül Uluğtekin, PDF s. 14, 223; *Türk Kızılayı Kayseri Şubesi, Hayırseverlerimiz ve Kayseri*, hzl. İrfan Birol, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2011; "Hayırseverler" , *KBBKayseri Ansiklopedisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, C. III, İstanbul 2013, s. 163; https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/1235049841_Tuzuk_19_02_2009.pdf Erişim: 10.10.2021.

ÜSTÜN TUNCER

TÜRK OCAKLARI KAYSERİ ŞUBESİ

II. Meşrutiyet Dönemi'nde kurulan Türk Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti, Türk Bilgi Derneği gibi Türk milliyetçi kuruluşlarının içerisinde en etkili olan "Türk Ocağı", 3 Temmuz 1911'de gayriresmî ve 25 Mart 1912'de resmî olarak İstanbul Divanyolu'nda kurulmuştur.

Türk Ocağı, Türkiye'nin yakın tarihinde önemli bir kilometre taşıdır. Osmanlı kozmopolit iklimi içerisinde tepkisel biçimde oluşan milliyetçilik akımının bilinçlendirilmesi, bu alanda başrolü oynayan bir örgütlenmeyle, Türk Ocağı ile gerçekleşmiştir. 1931 yılında kapanarak yerini 1932'de halkevlerine bırakmış, 1949'da tekrar açılmıştır. 12 Eylül 1980 askerî darbesiyle, ülkedeki bütün derneklerin faaliyetleri durdurulmuş, Türk Ocağı da çalışmalarına ancak Nisan 1984'te yeniden başlayabilmiştir.

Türk Ocakları Kayseri şubesinin faaliyetlerine ilk olarak başladığı, bugünkü Atatürk Evi'nin yan tarafında yer alan, günümüze ulaşamayan tarihî bina önünde bir 23 Nisan töreni - 1920'li yılların sonu (N. Feyzioğlu Arşivi)

Türk Ocakları Kayseri şubesi, 1912 yılında açılmıştır. Açılış töreni, büyük bir sevinç ve coşkuyla, törene katılan devlet ricali ve çok sayıda halkın katılımıyla gerçekleşmiştir. İlk kurucusu, Gazeteci Yunus Bekir* Bey'dir. Kurucuları ve kurul üyeleri; Ahmed Muammer Bey* (Kayseri Mutasarrıfı), Ahmet Hilmi (Kalaç*), Sabit (Gözügeçgel*) ve Cemil Bey'dir. Bu yönetim, 1919 yılına kadar devam etmiştir. Kayseri'de yürüttüğü faaliyetlerle millî mefkûrenin, vatani his ve duyguların hakiki kaynağı olarak görülen Türk Ocağı, birçok yenilik ve millî faaliyetin hem rehberi hem odak noktası hâline gelmiştir. Kayseri Milletvekili Ahmet Hilmi Kalaç'ın ifadesiyle, "Cumhuriyet ve demokrasiyi güçlendirmekle vazifeli Türk Ocağı, Türk milletinin millî mabedi olmuştur."

Ocak, faaliyetlerine ilk olarak bugünkü Atatürk Evi'nin yan tarafında yer alan tarihî bir binada başlamıştır. Bu bina yıkıldığı için günümüze kadar ulaşamamıştır. Sonrasında, Belediye Durmaz İş Hanı ve Havuzlu Han İş Hanı'nın kuzey bölümündeki tarihî binada hizmet vermeye devam etmiştir. Bu döneme dair belgeler, Kayseri Türk Ocağı binasında çıkan yangın sebebiyle günümüze kadar ulaşamamıştır. Bu dönemde Kayseri Türk Ocağında, inkılâplar hakkında bilgilendirici ve olumlu algı oluşturacak konferanslar verilmiş; müzik, yabancı dil vb. alanlarda kurslar düzenlenmiş, Türk Ocakları kuruluş yıldönümleri için konser ve müsamereler tertip edilmiş, yalnız millî bayramlarda değil dinî bayramlarda da bayramlaşma etkinlikleri düzenlenmiştir. Bina, 1932 yılında Halkevine bırakılmış, sonrasında bir süre hapishane olarak kullanılmış ve ardından Kayseri Belediyesine devredilmiştir.1949 yılındaki ikinci açılışın ardından Ocak, değişik apartman dairelerinde faaliyetlerine devam etmiştir. 12 Eylül 1980 sonrasında, diğer dernekler gibi Türk Ocağının da faaliyetleri durdurulmuş, 1988 yılında, III. Dönem kurucu başkanı Prof. Dr. Eyüp Selahattin Karakaş yönetiminde, bugünkü

Orduevi'nin arkasında yer alan Mühendisler İş Hanı'ndaki bir dairede yeniden hizmet vermeye başlamıştır. Günümüzde Türk Ocakları Kayseri Şubesi, Esenyurt Mahallesi Türk Ocağı Caddesi No: 5'te, Belediye tarafından kendilerine tahsis edilen arsa üzerine yaptırdıkları tek katlı binada faaliyetlerine devam etmektedir. 25 Haziran 2018 tarihinden itibaren bu arsa Prof. Dr. Mustafa Ünal* yönetimiyle birlikte satın alınmış ve Türk Ocakları üzerine tapulandırılmıştır. 1920'lerden günümüze kadar ulaşan *Kayseri Türk Ocağı Dergisi** zaman zaman kesintiye uğrasa da faaliyetine devam etmektedir. Ocak bünyesinde bilimsel konferanslar, değişik konularda çalıştaylar düzenlenmekte, gençlere yönelik eğitim toplantıları, Türk dünyasını ilgilendiren her konuda bilimsel toplantılar ve çalışmalar yapılmaya devam etmektedir.

Kaynakça: *Kayseri Vilayet Gazetesi*'nin 13 Aralık 1926, 29 Mart 1928, 3 Ocak 1926, 30 Mart 1931, 6 Ocak 1931, 9 Ağustos 1926 tarihli nüshaları; Yusuf Bayraktutan, *Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996; Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Belleten*, C. L, Nisan 1986, s. 196; Yusuf Sarınay, *Türk Milliyetçiğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2004; Aydın İmren Saydan, "Kayseri Vilayet Gazetesi ve Cumhuriyet Arşivi Işığında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Kayseri'ye Yansımaları", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2015; Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, *C. I İkinci Meşrutiyet Dönemi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1998; Türk Ocakları Kayseri Şube Başkanı Prof. Dr. Mustafa Ünal ile yapılan söyleşi (16.08.2021); https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496

NESLİHAN ALTUNCUOĞLU

TÜRK SESİ

"Cuma Günleri Çıkar, Milliyetçi, Siyasî, Mizahi, Bağımsız Gazete" olduğu, başlığının altında açıklanmıştır. Sahibi ve yazı işleri müdürü, İsmail Özsoy'dur. Ederi on kuruştur. 37 x 25 boyutundaki kâğıda, dört sütun üzerine dört sayfa olarak Kayseri'de, Erciyes Basımevinde basılmıştır. 6 Ağustos 1954 günü yayın hayatına atılan *Türk Sesi*, 19 Kasım 1954'te çıkan 15. sayı ile kapanmıştır.

Yazarları arasında, İsmail Özsoy ile Behiç Erdem'i sayabiliriz. Takma imzalar arasında görülen "Kulağı Delik", "Dobura Dobur", "Latifeci", "Büğelek", "İç GügeVisi" gibi adların da bu yazarlara ait olduğu sanılmaktadır.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 93.

YAYIN KURULU

TÜRKASLAN, ALİ

Ali Türkaslan

Gazeteci (Kayseri/Akkışla, 16 Temmuz 1983 -). İlkokula Kayseri'nin Melikgazi ilçesindeki Kılıçaslan Mahallesi'nde bulunan Arif Eminoğlu İlkokulunda başladı. Ortaöğrenimini Kayseri Merkez İmam Hatip Okulunda, Lise Eğitimini de Fevzi Çakmak Lisesinde aldı. Atatürk Üniversitesi Yeni Medya ve Gazetecilik Bölümü'nde eğitimine devam etmektedir.

Askerlik sonrası 2003 yılında gazetecilik mesleğine, alaylı olarak ilk kez, Kayseri'nin ilk yerel televizyon kanalı Kay TV'de haber kameramanı olarak başladı. Sırasıyla kısa dönem *Yeni Kayseri* gazetesi, Kanal 38 Televizyonu, *Kayseri Yeni Haber* gibi yayın organlarında muhabir, program yapımcılığı, haber kurgu operatörlüğü ve köşe yazarlığı yaptı.

En son çalıştığı kurum olan *Kayseri Yeni Haber* gazetesinden istifa etti. 10 Nisan 2014 tarihinde hâlen Yerel Haber AŞ bünyesinde faaliyet gösteren www.kayseriyerelhaber.com uzantısıyla "Kayseri Yerel Haber" isimli internet gazetesini kurdu.

Yerel Haber AŞ bünyesinde yaklaşık sekiz yıldır faaliyet gösteren Kayseri Yerel Haber, resmî Google Analytics'in tekil IP verilerine göre 8 milyonu aşkın okuyucuya ulaştı.

Kayseri yerel gündemine ilişkin yaptığı haberlerle köşe yazıları, ulusal çapta birçok gazete ve internet sitesinde de geniş yer buldu. Uluslararası Basın Kartı (IPC) sahibidir. 2009 yılında hayatını, meslektaşı Kevser Hanım'la birleştiren Türkaslan, üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Türk Sesi'nin tıpkıbasımı, 2010 yılında Bünyan Dostları Derneği tarafından yapılmıştır.

TÜRKEŞ, ALPARSLAN

Asker, devlet adamı, siyasetçi (Kıbrıs/Lefkoşe, 25 Kasım 1917- Ankara, 4 Nisan 1997). Asıl adı "Ali Arslan" olan Alparslan Türkeş, Pınarbaşı ilçesinin Yukarı Köşkerli köyünde meskûn Avşar obalarından Kıbrıs'a gelerek yerleşen Koyunoğlu ailesine mensuptur. Koyunoğlu soyuna mensup Tuzlalı Ahmet Hamdi Bey ve Larnaka doğumlu Fatma Zehra Hanım'ın oğulları olarak dünyaya geldi. 1921'de Sarayönü İlkokulunda eğitime başladı. Rüştiyedeki (Ortaokul) Hocalarından Osman Zeki Bey, Ali Arslan'ın adını, "Senin adın Alparslan olsun. Sultan Alpaslan'a denk bir yiğit Türk ol." diyerek değiştirdi ve "Alparslan" yaptı.

3 Haziran 1933 tarihinde Alparslan, ailesiyle birlikte İstanbul'a geldi, Kuleli Askerî Lisesine kaydoldu. Onun Kuleli eğitimine başladığı yıl, genç Cumhuriyet'in 10. yılıdır. Coşkulu bir şekilde kutlamalar yapılmaktadır. Atatürk'ün Türklük ve Türk dünyası ile ilgili dil ve tarih çalışmalarının olanca hızıyla devam ettiği yıllardır. Kulelideki hocalarının çoğu İstiklal Harbi'ne, Millî Mücadele'ye katılmış sivil ve askerlerdir.

Kuleli Askerî Lisesini pekiyi derece ile bitiren Alparslan Türkeş, 1 Mayıs 1936'da Harp Okuluna girdi. Kara Harp Okulu, o yıl İstanbul'dan Ankara'ya taşındı. 30 Ağustos 1938'de Piyade Asteğmen olarak Harp Okulundan mezun oldu.

Soldan sağa: Nevzat Türkten, Alparslan Türkeş, Ahmet Bacanak ve Hasan Sami Bolak (Arkası dönük), Hasan Özkavukçu'yla birlikte, Kayseri Turist Otel - 1966 (A. Gerçel Arşivi)

Alparslan Türkeş'in, Hüseyin Nihal Atsız'la tanışması Harp Okulu yıllarında gerçekleşmiştir. Bu tanışıklık sonrası yakın dönem Türk siyasi hayatına, "1944 Milliyetçilik Olayı" olarak geçen "ırkçılık ve Turancılık" suçlaması adı altında Türkçüler, Türk milliyetçileri birbiri ardına tutuklanmaya başlanmıştır. Alparslan Türkeş de tutuklanan 23 kişi arasındaydı. Hüseyin Nihal Atsız, Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının muhakemeleri 29 Mart 1945'te sona erdi. Türkeş, 9 ay 10 gün ceza aldı. İtiraz üzerine bütün sanıklar hakkında beraat kararı verildi.

30 Ağustos 1942'de üsteğmenliğe, 30 Ağustos 1946'da yüzbaşılığa, 30 Ağustos 1949'da kıdemli yüzbaşılığa, 30 Ağustos 1952'de binbaşılığa, 30 Ağustos 1955'te kıdemli binbaşılığa; 29 Şubat 1960'ta albaylığa terfi etti. Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından eğitim amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildi (1948). Amerikan Piyade Okulunda ve Harp Akademisinde eğitim aldı (1948-1949). Amerika'daki eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye'ye döndü. Dönüşünde Türk Piyade Okulunda taktik öğretmenliği yaptığı gibi *Ordu* dergisinde de askerî konularda makaleler kaleme aldı.

Washington'da Daimî Grup nezdinde Türk Genelkurmayı Temsil Heyeti üyeliği görevini üstlendi (1955-1957). Amerika'dan döndükten sonra Atom ve Nükleer Okulunda tahsil görmek üzere Almanya'da bulundu (1958). Millî Savunma Bakanlığı NATO Koordinasyon şube müdürü olarak 27 Mayıs 1960 tarihine kadar görev yaptı.

27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi'nden hemen sonra Kurmay Albay rütbesinde, Başbakanlık Müsteşarlığına atandı (30 Mayıs 1960). Bu görevdeyken beraberindeki 11 kişiyle emekliye sevk edildi (13 Kasım 1960). Millî Birlik Komitesi, onu Türkiye'den uzaklaştırmak için Yeni Delhi Büyükelçiliğine müşavir olarak atadı (21 Kasım 1960). Yaklaşık iki yıl kadar sonra merkeze alındı (7 Aralık 1962). İkinci kez emekliye sevk edildi (24 Aralık 1962).

Türkiye'ye dönüşünde aktif siyasete atı-

lan Alparslan Türkeş, Talat Aydemir'in darbe girişiminin bir parçası olduğu suçlamasıyla tutuklu yargılanmak üzere Mamak Askerî Cezaevine sevk edildi, dört aylık tutukluluk sürecinden sonra suçsuz bulunarak beraat etti.

27 Mayıs 1960 ve sonrasında yaşanan olaylardan derin dersler çıkartan Alparslan Türkeş, "En kötü hukuk sistemi (demokrasi), en iyi darbeden daha iyidir." diyerek Türk milletine siyaset yoluyla hizmet etmek düşüncesiyle 29 Mart 1965'te Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine katıldı. 31 Temmuz 1965'te bu partinin genel başkanlığına seçildi. 10 Ekim 1965 tarihli milletvekili genel seçimlerinde Ankara milletvekili seçildi. 8-9 Şubat 1969'da Adana'da yapılan olağanüstü kongrede CKMP ismi Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirildi.

Yine bu kongrede bugün de kullanılan kırmızı zemin üzerine üç hilal, parti bayrağı amblemi olarak kabul edildi. 1969-1973, 1973 -1977, 1977- 1980 dönemlerinde de MHP'yi TBMM'de Adana milletvekili ve genel başkan olarak Türkeş temsil etti.

1975-1977 döneminde MHP, koalisyon ortağı olarak hükûmette yer aldı. 39. Demirel Hükûmeti (31 Mart 1975-21 Haziran 1977) döneminde devlet bakanı ve başbakan yardımcısı olarak görev üstlendi. 41. Demirel Hükûmeti (21 Temmuz 1977-5 Ocak 1978) döneminde de devlet bakanı ve başbakan yardımcısı olarak görevine devam etti.

12 Eylül 1980 Askerî Darbesi ile tutuklanan Alparslan Türkeş, 587 sanıklı "MHP ve Yan/Ülkücü Kuruluşlar Davası"nın 7 Nisan 1987 tarihli duruşmasında, 144 kişi ile birlikte beraat etti. Beraat ettikten sonra siyasi yasakların da kaldırılmasıyla birlikte 4 Ekim 1987'de Milliyetçi Çalışma Partisi genel başkanlığına seçildi. 20 Ekim 1991'de yapılan milletvekili genel seçimlerinde Milliyetçi Çalışma Partisi, Refah Partisi ve Islahatçı Demokrasi Partisi ile seçim ittifakı yaptı, bu ittifak neticesinde Yozgat milletvekili olarak TBMM'ye girdi. İttifaktan ayrılıp 18 arkadaşıyla birlikte 25 Aralık 1991'de Demokratik Hareket Partisini (DHP) kurdu. MÇP'nin 29 Aralık 1991 tarihinde yapılan 3. Olağan Genel Kongresi'nde genel başkanlığa seçildi. 24 Ocak 1993 tarihinde yapılan kongrede, MÇP'nin adı MHP olarak değiştirilince bu partinin de genel başkanlığına seçildi. 1995 Genel Seçimlerinde Adana'dan milletvekilliği adayı oldu ancak partisi ülke barajına takıldığı için parlamentoya giremedi.

Alparslan Türkeş (MHP Genel Merkez Arşivi)

İngilizce, Fransızca ve Yunanca bilen Alparslan Türkeş, *Dokuz Işık* başta olmak üzere, *1944 Milliyetçilik Davası*, *Kıbrıs Davamız*, *Türkiye'nin Meseleleri*, *Savunma*, *Temel Görüşler*, *Yeni Ufuklara Doğru* gibi eserlere imza atmıştır. Anılarını, gazeteci Hulusi Turgut'a anlatmış ve bu anılar *Şahinlerin Dansı* ismiyle yayımlanmıştır.

Asker, siyaset, devlet, fikir ve dava adamı olarak yakın dönem Türk siyasi hayatında derin izler bırakan Alparslan Türkeş, ilki 1940 yılında Ispartalı Muzaffer Hanım'la, ikincisi de 1976 yılında Seval Hanım'la olmak üzere iki evlilik yaptı. Yedi çocuğu vardır. İlk eşi Muzaffer Hanım'dan; Ayzıt Hanım, Umay Hanım, Seven Bige Hanım, Selcen Hanım, Yıldırım Tuğrul Bey; Seval Hanım'dan ise Ayyüce Hanım ve Ahmet Kutalmış Bey dünyaya geldi.

Alparslan Türkeş, geçirdiği kalp krizi sonucu seksen yaşında Ankara'da yaşama veda etti. Kabri, Ankara Beştepe'de bulunmaktadır.

Seçilmiş Kaynakça: *Doğumunun 100. Yıl Dönümünde Lider Türkiye için Alparslan Türkeş Vizyonu*, hzl. İ. F. Aksu- Y. Sarıkaya, TASAV Yayınları, Ankara 2017; *Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş*, C. I, hzl. E. S. Yalçın, Yeni Düşünce Yayınları, Ankara 2012; H. Turgut, *Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı*, ABC Yayınları, İstanbul 1995; M. Turhan, *Başbuğ Türkeş*, Kripto Yayınları, Ankara 2014; N. Uzman, "Arşiv Belgeleri Işığında Alparslan Türkeş Biyografisine Katkı", *Ülkü Ocakları Aylık Eğitim ve Kültür Dergisi*, S. 142 (Haziran 2015), s. 28-30; N. Uzman, *Türkeş Konuşuyor, Alparslan Türkeş'in Hatıraları (1939-1961)*, Berikan Yayınları, Ankara; E. S. Yalçın, *Başbuğ Alparslan Türkeş*, Berikan Yayınları, Ankara 2017; E. S. Yalçın, *"1944 Yılı Türkçülük – Turancılık Davası ve Alparslan Türkeş", Siyasete Dair Yazılar-I (Ocak 1998-Nisan 2011)*, 2. Baskı, Berikan Yayınları, Ankara 2017; Burhanettin Duran, *TPT, TBMM XIX. Dönem III*, s. 3220, ty.

ALİ GÜLER

TÜRKMEN, HALİL (ABDÜLHALİL MÜCEDDİDÎ)

Halil Türkmen
(Abdülhalil Müceddidî)

Din âlimi, mutasavvıf (Doğu Türkistan/Yarkent 1904 - Kayseri 1982). Babası, Hacı Meyan Şahnuvaz Yarkendî; annesi, Bibi Rabia Hanım'dır. Doğu Türkistan'da dinî eğitim gördü. Yarkent'te Ordaösteng (Saray Kanalı) semtinde bulunan Muy-i Şerif Hankah Camii'nde (Sakal-ı Şerif Camii) imam hatiplik yaptı. 1961 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin baskıcı yönetiminden kaçan Doğu Türkistanlılarla Afganistan'a, oradan da Türkiye'ye göç etti (1965). Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, bu göçmenleri Kayseri'ye yerleştirdi. Bugün ismi Hoca Ahmet Yesevi olan mahallede iskân edildi. Abdülaziz, Mehmet Dursun, Burhanettin Han ve Nurcan isminde dört kardeşi vardır. Doğu Türkistanlılar arasında saygın bir yeri olan Halil Türkmen, İmam-ı Rabbanî'nin (Ahmed el-Farukî es-Sirhindî) soyundan geldiği için daha ziyade "Abdülhalil Müceddidî" olarak bilinmektedir. "Müceddidî" nisbesi İmam-ı Rabbanî'nin "Müceddid-i Elf-i Sani" (Hicrî ikinci bin yılın müceddidi) olarak kabul edilmesi sebebiyle kullanılmaktadır. Nakşibendi tarikatının Müceddidiyye koluna mensup olup bu yol üzerinde irşatta bulundu. Yarkent'te ve Kayseri'de Nakşibendî usulünde dersler verdi. Yaptığı geniş katılımlı sohbetlerin yanı sıra kelam ve tefsir dersleri verdi. Soydaşları ona, "hazret" anlamında, "Hazretim", "Hezirtem Baba" şeklinde hitap etmişlerdir. Biri Doğu Türkistan'da, biri de Kayseri'de vefat eden iki kızı vardır. İmam-ı Rabbanî'ye kadar nesebi ve silsilesi şu şekildedir:

Hacı Meyan Şahnuvaz Yarkendî; Hacı Hamid Veli; Gulam Hüseyin; Abdurrahman; Meyan Şahbeg; Şah İzzetullah; Gulam Muhammed Masum; Şeyh Muhammed İsmail; Muhammed Sıbgatullah; Muhammed Masum; İmam-ı Rabbanî.

Başında İmam-ı Rabbanî'nin mührü de olan silsilesinin kayıtlı olduğu, yüzyıllar boyu kâğıt eklerle kendisine kadar gelen tomarı, sağlığında, Abdullah Fârûkî el-Mücedddidî'ye (1936-1999) tevdi etmiştir.

Kaynakça: Özlenen Fark, "Çin Türkistanı'ndan Anadolu'ya Abdülhalil Müceddidî ve Silsilesi", *Özlenen Fark*, Şubat 1999, S. 31, s. 13-14; Yusuf T. Günaydın, "Tasavvuf Tarihinde Müceddidiyye Kolu", *Özlenen Fark*, Ekim 1995, S. 8, s. 3; Halil Türkmen'in yeğeni Mesut Türkmen, komşuları Hamit Göktürk ve Kul Ahmet Cantürk ile 18.06.2021, 16.09.2021 ve 05.10.2021 tarihlerinde yapılan görüşmeler.

RECEP KANALGA

TÜRKMEN, HAYRETTİN

Müzisyen, çalgı yapımcısı (Kayseri/Hisarcık, 1938-) Müziğe ilgisi, genç yaşlarında keman çalarak başladı. İlk kemanını kendisi yaptı. Askerliğini bando

Hayrettın Türkmen

bölüğünde yaptı. Burada nota öğrendi. Daha sonra klarnet ve ud çalmayı öğrendi. Askerlik dönüşü Kayseri İtfaiye Bandosu ve Hava İkmal Merkezi telsiz bölümünde çalıştı. 1968 yılında çalışmak üzere Almanya'ya gitti. 1982 yılında Türkiye'ye dönüş yaptı. Türkiye'ye dönüşünden sonra İsmail Ediz ve oğlu Çetin Türkmen ile birlikte DOREMİ Saz Evi'ni kurdu. Burada, müzik derslerinin yanı sıra müzik aletleri imalatı ve tamiratı yaptı.

Kaynakça: Çınar, *Musiki Yolcuları,* s. 177; *Şehir Kültür Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, S. 31, s. 72.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

TÜRKMEN, HAYRULLAH

Yazar (Kayseri/Melikgazi köyü, 05 Şubat 1947-). İlkokulu Bünyan Çağlayan İlkokulunda okudu. Bünyan Ortaokulunu bitirdi. Kayseri merkezde Keykubat Lisesinden mezun oldu. Yükseköğrenimini Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü'nde tamamladı. Gömürgen Köyü İlkokulu ve Bünyan Çağlayan İlkokulunda üç yıl öğretmenlik yaptı. İstanbul Samandıra'da yedek subay olarak askerlik görevini yerine getirdi. Askerden geldikten sonra öğretmenlikten ayrıldı.

Yaklaşık dört yıl süreyle İstanbul'da bir şirkette moda tasarımcılığı yaptı. 1971 yılında Kayseri'ye döndü. Akbank Kayseri Merkez şubesinde bankacılık hayatına başladı (1972). Aynı bankada çeşitli kademelerde çalıştı. Uzun yıllar idarecilik yaptığı bankacılıktan emekli oldu (1994). Emekli olduktan sonra roman ve hikâye alanında ürünler verdiği yazı hayatına yöneldi.

"Türkmen Müzik Üretim" adında bir firma kurarak Kayseri'de ilk kez müzik yapımcılığı gerçekleştirdi (1995). Bu firmada 12 sanatçıya albüm çıkardı. Bu albümlerde güftesini yazdığı bazı eserler, sanatçılar tarafından seslendirildi. Hayrullah Türkmen, yazarlığın yanı sıra, söz yazarı ve bestecidir. MESAM (Türkiye Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği) üyesidir.

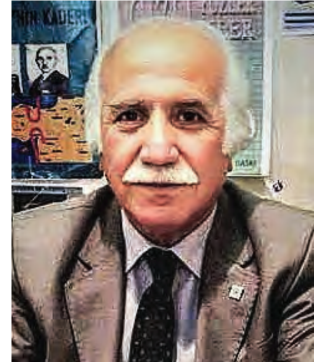
İlk eseri, 1974 yılında yayımladığı *Toprak Oldu Anılarımız* adlı şiir kitabıdır. 1978 yılında yayımlanan ilk romanı ise *Ölmeyen Sevgi* adını taşımaktadır.

Eserleri: *Toprak Oldu Anılarımız*, Emek Matbaası (Şiir, Kayseri 1974), *Haberimi Sor Benim*, Emek Matbaası (Şiir, Kayseri 1976); *Ölmeyen Sevgi*, Kaniş Matbaası (Roman, 1978); *Hüzün Limanı*, Serencam Yayınları (Roman, 2016); *Korkunun Bedeli*, Kırmızı Çatı Yayınları (Roman, 2018); *Sensizlik Öyle Zor ki*, Cenevre Yayınları (Kurmaca mektuplar, 2020); *İçimdeki Sızı*, Milas Yayınevi (Roman, 2021).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

TÜRKMEN, HÜSEYİN KEMAL

Hüseyin Kemal Türkmen

Hayrullah Türkmen

Yazar, şair, tiyatrocu (Kayseri/Melikgazi, 25 Kasım 1959 -). İlkokulu Erciyes İlkokulunda okudu. Ardından Nazmi Toker Ortaokulundan mezun oldu. Bir süre Kayseri Akşam Lisesine devam etti. Dönemin siyasi şartları ve can güvenliği sebebiyle tahsiline devam edemedi.

1979 yılında siyasi sebeplerle cezaevine girdi. Cezaevinden çıktıktan sonra askere gitti. Askerdeyken 12 Eylül Darbesi gerçekleşti. Tekrar cezaevine girdi. Yargılandığı davalardan beraat etti.

Konya'da Özgün Ajans bünyesinde tiyatro yaptı. Bu ajansın etkinlikleri çerçevesinde *Mağaradakiler-Ashab*ı *Kehf* ve *Seyyid Kutup* isimli tiyatro oyunlarında yer aldı. Bu oyunlar, Türkiye çapında turnelerle sahnelendi. Daha sonra "Bizim Nasrettin Hoca" oyununu yazdı ve sahneledi. Oyunculuk deneyimleri arasında rol aldığı, Yolun Sonu isimli bir sinema filmi de yer almaktadır. Yazar ayrıca, *Kara Bağın Gülleri, Cudi, Fetihci* gibi dizi senaryoları yazdı.

Türkiye'nin ilk yerel televizyonu Kon TV'nin kuruluşunda görev aldı. 90'lı yıllarda Kayseri'ye döndü. Kayseri'de yayın yapan Elif TV ve Fetih Radyo'nun genel müdürlüğünü yaptı. *Büyük Kayseri* ve *Kayseri Gündem* gazetelerinde on yıl süreyle günlük yazıları yayımlandı. *Berceste* kültür sanat edebiyat dergisinin kurucuları arasında yer aldı. *Berceste ve Erciyes, Konevi, Ribat, Türk Edebiyat*ı gibi dergilerde şiir, hikâye ve denemeleri yayımlandı. *Sebilürreşad* dergisinin

Kayseri temsilciliğini yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri şubesinin kuruluşunda yer aldı ve on yıla yakın, şube başkanlığını ayrıca Kayseri Kültür Derneği onursal başkanlığını yürüttü.

İnşaat ve madencilik şirketleri kurdu, yöneticilik yaptı. Emekli bir iş adamıdır. Hâlen Kayseri Aydınlar Ocağı Derneği başkanlığını yapmaktadır.

Hüseyin Kemal Türkmen, evli ve üç erkek çocuk babasıdır.

Eserleri: *Kara Gün,* Has Yayınları (Roman, 2012); *Seyr-i Hâl* (Şiir, 2000); *Ruhumun Kanat Sesleri*, (Şiir, 2007).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Mehmet Türkmenoğlu

Kerim Türkmen

TÜRKMEN, KERİM

Öğretim üyesi, sanat tarihçisi ve arkeolog (Kerkük, 2 Ekim 1952 -). 1952 yılında Kerkük'te doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Kerkük'te tamamladı. Üniversite eğitimi için Türkiye'ye geldi (1971). Ankara Üniversitesi DTCF Klasik Arkeoloji Bölümü'nü kazandı (1975), bu bölümden mezun oldu (1979). Selçuk Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde doktoraya başladı (1980). Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı'nın danışmanlığında hazırlamış olduğu "Karamanoğulları Dönemi Kitabeleri" adlı doktora tezini bitirerek sanat tarihi alanında doktor unvanı aldı (1989). Libya Büyükelçiliğinde mütercim olarak çalıştı (1981-1991). Kitabeler konusunda uzman olan Türkmen, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü Türk İslam Sanatları Ana Bilim Dalı'na öğretim görevlisi olarak girdi (1991). Doçent oldu (1993). Merhum Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu ile birlikte Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nü kurdu (1996). Profesör unvanı alarak Sanat Tarihi Bölümü'nde çalışmaya başladı (1999). Güzel Sanatlar Fakültesinde dekan yardımcılığı (1993-2002), Koruma Kurulu üyeliği (2001-2007), Güzel Sanatlar Fakültesi dekanı (2002-2003), Mimarlık Fakültesi dekan vekili (2003-2004), Sosyal Bilimler Enstitü müdürü (2005-2009) olarak görev yaptı. Daha sonra Sanat Tarihi Bölüm başkanı olarak devam etti. 2019 yılında emekli oldu. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Eserlerinden Bazıları: Kitaplar: *Kayseri Selçuklu ve Beylikler Dönemi Kitabeleri*, Kimlik Yayınları (Kayseri, 2018); *Karamanoğulları Devri Kitabeleri*, Kimlik Yayınları (Kayseri 2019).

Tercüme: *Sanihat-ı Seyrani*, Develi Belediyesi Yayınları (Develi 2006).

Alanıyla ilgili pek çok makale yayımladı.

DERYA GÜNERİ

TÜRKMENOĞLU, MEHMET

Kayseri Milletvekili (Kayseri/Yahyalı/Yenice Mahallesi, 1921 - 20 Ekim 1996). Babasının adı Veli, annesinin adı Emine'dir. İlk tahsilini nahiyesinde yaptı. Ortaokulu Niğde'de, liseyi Kayseri'de bitirdi. İstanbul Orman Fakültesinden mezun oldu (1947). Orman mühendisi olarak mesleğinin çeşitli branşlarında ve çeşitli yerlerde çalıştı. En son, Bitlis İşletmesi; Feke, Kazan ve Göksun İşletme Müdürlüklerinde bulunduktan sonra son olarak Adana Başmüdürlüğünde kısım müdürü olarak görev yaptı. Güven Partisinden XIV. Dönem'de (22 Ekim 1969 - 14 Ekim 1973) Kayseri milletvekili seçildi. Evli ve beş çocuk babasıydı.

Kaynakça: Tarihsiz, Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşivi; TBMM, Albüm, C. II, s. 935.

YAYIN KURULU

Umut Türkmenoğlu

TÜRKMENOĞLU, UMUT

Yazar (Kayseri, 03 Nisan 1976-) Ahmet Baldöktü İlkokulunu, 50. Yıl Dedeman Ortaokulunu bitirdi. 1994 yılında Kayseri Lisesinden mezun oldu. Açık Öğretim Fakültesi Felsefe Bölümü'nde eğitim hayatına devam etti. Bir süre Kayseri Şeker Fabrikasında çalıştı.

Genç yaşlarından itibaren yazmayı hedefledi. Yazının felsefi arka planı ve kuramsal yapısını araştırdı. Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfında (UMAK) düzenlenen Yaratıcı Yazarlık, Felsefe ve Senaryo Yazma Teknikleri atölyelerine katıldı. *Express* ve *Roll* dergilerinde müzik ve sinema yazıları yazdı. Kayseri'de yayımlanan *Deniz Postası* ve *Erciyes* gazetelerinde sinema yazıları yazdı.

İlk romanı *Işık, Biraz*, edebiyat çevrelerinden beğeni topladı. Romanlarının temelinde felsefi bir önerme bulunmasını bilinçli olarak tercih etmektedir. Gerçek hayata dair gözlemlerden yola çıkarak incelikli ve yoğun işçilik harcayarak kurmaca bir metne ulaşmayı amaçlamaktadır.

Eseri: *Işık, Biraz*, Dedalus Yayınları (2019).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

TÜRKÖZ, ADNAN

Bağlama sanatçısı, türkü kaynak kişisi ve derleyicisi (Kayseri/Bünyan, 1925 - 26 Temmuz 1982). Döneminin önde gelen yöresel sanatçıları arasında yer alan Adnan Türköz, 15 yaşlarında başladığı sazı, yöre düğünlerinin usta mahallî sanatçılarını dinleyerek kısa sürede geliştirdi. 1944 yılında askerdeyken görev aldığı ordu bandolarında notayı öğrendi. Askerlik dönüşü, dönemin en yaygın ve popüler sanat kurumları olan halkevlerindeki saz topluluklarında çalışmaya başladı (1948). Daha sonra dostlarının ve çevresinin isteği üzerine TRT'nin açtığı sınavlara girerek belirli periyotlarla TRT mikrofonlarında çalıp söyleme hakkı kazandı. Bir dönem, zamanın en seviyeli ve amatör ruhlu profesyonellerinin görev aldığı İstanbul Belediye Konservatuvarı Bağlama Topluluğuna girerek orada hocalık yaptı. TRT repertuvarında bulunan pek çok Kayseri türküsünün kaynak kişisi, derleyicisi ve notaya alanı olan Adnan Türköz'ün derlediği belli başlı türküler şunlardır: *Bahçası Daşlı, Şerifim, Bünyan Halayı, Bünyan Cirit Havası, Dağdan Yuvarlandı Kayalarımız, Kadifeli Yastık Kadifeli Yorgan, Navruz Gelin, Ceviz Oynamaya Gelmiş Odama, Oduncular Dağdan Odun İndirir, Şerifim Aman.*

Bunlar içinde özellikle, *Cirit Havası* adıyla Türk halk müziği repertuvarına kazandırdığı enstrümantal eser, Türkler arasında binlerce yıllık geleneği olan at ve cirit kültürümüzün müzikal ifadesi olarak türünün en orijinal örneklerinden biridir.

Adnan Türköz (S. B. Akbaş Arşivi)

1974 yılında emekli olan Adnan Türköz, 58 yaşında aramızdan ayrıldı.

Kaynakça: "Kayseri ve Yöresi Halk Türküleri", Kültür Bakanlığı Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü Arşivi.

BAYRAM BİLGE TOKEL

TÜRKÖZ, YUSUF

Yusuf Türköz

Öğretim üyesi, tıbbi biyokimyacı (Kayseri/Yahyalı, 1965 -). İlk ve ortaöğretimini Yahyalı'da (1975-1978), lise eğitimini Kayseri'de tamamladı (1981). İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesinden yüksek lisans derecesiyle veteriner hekim olarak mezun oldu (1988). Doktorasını, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıbbi Biyokimya Ana Bilim Dalı'nda tamamladı (1992). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Biyokimya Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçent (1995), doçent (2000) ve profesör (2008) oldu. Başhekim yardımcılığı, ana bilim dalı başkanlığı, Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Teknopark Yönetim Kurulu üyeliği, Etik Kurul Başkanlığı, Fakülte Kurulu ve Yönetim Kurulu üyeliği, Sağlık Bilimleri Enstitüsü müdürlüğü, rektör yardımcılığı gibi idari görevlerde bulundu. Hâlen İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Biyokimya Ana Bilim Dalı öğretim üyesidir.

Ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi, ortak yazar ve bölüm yazarı olarak yer aldığı kitapları bulunmaktadır.

YAYIN KURULU

Yüksel Türköz

TÜRKÖZ, YÜKSEL

Öğretim üyesi, diş hekimi (Kayseri, 1954). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. AÜ Diş Hekimliği Fakültesine girdi (1971). Bu fakülteyi 1976 yılında bitirdi. Aynı yıl açılan asistanlık sınavlarını kazanarak Protetik Diş Tedavisi Ana Bilim Dalı'na asistan olarak girdi. "Bölümlü Protezlerde Endirekt Tutucuların önemi" konulu teziyle "Bilim Doktoru" unvanını kazandı (1980).

Doçentlik sınavını kazanarak Protetik Diş Tedavisi Bilim Dalı'nda doçent oldu (1988). Profesör unvanı aldı (1995). Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi kurucu dekanlığı yaptı (2017-). Evli ve iki çocuk annesidir.

YAYIN KURULU

TÜRKSOY, BETÜL

Astrofotoğrafçı, mimar (Kayseri/Talas/Reşadiye, 1979-) Behice Yazgan Kız Lisesinden mezun oldu (1995). Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1999). Ardından mimar olarak çalışma hayatına başladı. Güzel sanatlar alanında özellikle geleneksel Türk sanatları ve resim alanında çalışmalar yaptı. Fotoğrafçılık alanına yöneldi (2016). Fotoğraf çekmeye başladıktan sonra yine gökyüzüne olan ilgisinin de etkisiyle ay ve gökyüzü fotoğrafları çekmeye başladı. Özellikle Kayseri ve ilçelerinde, ay ve samanyolunun yanı sıra, Kayseri çiçekleri florasını da fotoğraflayarak belgelemektedir. 2019 yılında çekmiş olduğu "Ay, Jupiter ve Uyduları" fotoğrafı, NASA'nın günün astronomi fotoğrafı (APOD) sayfasında yayımlandı. 2019'dan günümüze kadar da APOD'un çeşitli sosyal medya sayfalarında birçok kez fotoğrafları paylaşıldı. 2018 yılında Orman Genel Müdürlüğünün düzenlediği ulusal fotoğraf yarışmasında "Mor Süsenler", AKFAD 7. Uluslararası Tarım ve Yaşam Fotoğraf Yarışmasında "Arıcı", Kayseri Büyükşehir Belediyesi 2018 ve 2017 yıllarında düzenlenen fotoğraf yarışmalarında "Gesi'de Güvercinlikler", "Kurşun Aşı", "Aş-Makarna Kesimi", "Baklava" ve ORAN Kalkınma Ajansının düzenlediği fotoğraf yarışmasında "Erciyes, Samanyolu ve Gezegenler" isimli fotoğrafları ile sergileme ödülleri aldı.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Betül Türksoy'un 2019 yılında çekmiş olduğu "Ay, Jupiter ve Uyduları" fotoğrafı, NASA'nın günün astronomi fotoğrafı (APOD) sayfasında günün fotoğrafı olarak yayımlandı.

TÜRKTEN, NEVZAT

Fikir adamı, yazar, yayıncı, avukat (Kayseri, 09 Haziran 1928 - Kayseri, 10 Aralık 2016). Babası, muallim Mahmut Türkten; annesi, İkbal Hanım'dır. İlkokula, babasının görev yaptığı Samsun'un Havza ilçesinin köylerinde başladı. Şanlıurfa, Birecik ilçesi Fırat İlkokulundan mezun oldu. Orta ve lise öğrenimini Kayseri Lisesinde tamamladı. İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu (1952). Askerliğini, topçu yedek subay asteğmen olarak Gelibolu Yarımadası'nda yaptı (1954). Kayseri'de avukatlık stajını tamamlayıp serbest avukat olarak çalışmaya başladı (27 Mayıs 1977).

DSİ Kayseri 12. Bölge Müdürlüğü ile Zirai Donatım Kurumu, Tarım Kredi Kooperatifi, Hisarcık, Hacılar, Özvatan Belediyesi, Meysu-Meybuz Anonim Şirketleri, Kayseri Kireç ve Tuğla Fabrikasının yönetim kurulunda, Emlak Kredi Bankası ve Vakıflar Bankası Kayseri Şubesi avukatlıklarında bulundu (1960-1972).

Türk Gençlik Teşkilatını (1947), Türk Milliyetçiler Derneğinin Kayseri şubesini (1950), Kayseri Türk Kültür Derneğini

kurdu (1956). Kayseri Barosu, Türk Kızılay'ı, Nuh Naci Yazgan Köylü Talebe Yurdu ve Derneği, Türk Ocağı, Aydınlar Ocağı, Kayseri Yükseköğrenim ve Yardım Vakfı, İLESAM, Folklor Araştırma Kurumu gibi derneklerde ve vakıflarda üyelikleri bulunmaktadır.

1978 Ocak ayından itibaren yayıma başlayan ve Anadolu'nun en uzun ömürlü ve istikrarlı dergisi olan, *Erciyes* dergisinin hazırlanmasına katıldı. 1980 - 2014 yılları arasında da sahipliğini ve yazı işleri müdürlüğü görevini üstlendi.

Kayseri basınında 1955 yılından bu yana *Erciyes*, *Ülker*, *Hâkimiyet*, *Emel*, *Erciyes Postası* gibi gazetelerle, *Hergün* gibi İstanbul gazete ve dergilerinde çok sayıda siyasi ve kültür üzerine makaleleri yayımlanmıştır. Bunun yanında 1948 yılında yazmış olduğu birçok şiiri dergilerde, gazetelerde, toplu hâlde de *Yeniden Diriliş* dergisinin "Nevzat Türkten Özel" sayısında yayımlanmıştır. Türkiye'de birçok edebiyat ve halk kültürü gibi konulu bilgi şölenlerine katılıp bildiriler sundu. Basıma hazır iki kitabı bulunmaktadır.

Siyasi hayatına Demokrat Partiden ayrılarak kurulan Hürriyet Partisi ilçe başkanlığı göreviyle başladı. 27 Mayıs 1960 İhtilali'ne kadar devam etti. Daha sonra da CKMP ve MHP'de görev aldı. Alparslan Türkeş, fikirlerine itibar ettiği kişiler arasındaydı. İl başkanlığı, parti müfettişliği, Merkez Karar Kurulu üyeliklerinde bulundu. İki dönem Kayseri Belediye Meclis ve bir dönem İl Genel Meclis üyeliği yaptı.

1965 yılında Afganistan üzerinden Türkiye'ye iltica eden Doğu Türkistanlı soydaşlarımızın Kayseri'ye gelmeleri ve sonrasında her türlü ihtiyaçları ile ilgilendi onların en büyük yardımcılarından biri oldu.

1964 ve 1974 yıllarında Kayseri'de yapılan Kıbrıs ve 1991 yılında yapılan 50 bin kişinin katıldığı Azerbaycan mitinglerinin tertip komitelerinde yer aldı.

Çeşitli vesilelerle İsviçre, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, Danimarka, Amerika, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Tataristan, Başkurdistan, Hakas, Altay, Saha (Yakutistan), KKTC, Makedonya, Kazan, Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt ve Irak ziyaret ettiği ülkelerdir.

Amerika seyahati sırasında Beyaz Saray bahçesini gezerken namaz vaktini geçirmemek için ceketini çimlere sererek namazını eda ederek orada namaz kılan ilk Türk unvanını aldı.

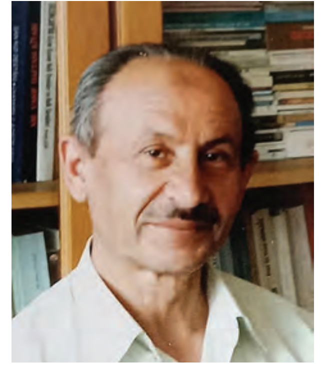
Yurt içi ve dışında 80'i aşkın başarı ve hizmet ödülü sahibidir.

1955 yılında Sebahat Oka ile evlendi ve Mahmuthan ve Murathan isimli iki oğlu oldu.

Şiirlerinden örnek bir kıta:

İlm ü irfan için çıktık bu yola
Koyduk varımızı, girdik kol kola
Maksadımız Türk'ün harsına hizmet
Sâyimize tevfik Allah'tan ola.

ALİM GERÇEL

Nevzat Türkten

TÜRKÜLER

Türküler Üzerine

Türkü, çok eskiden beri Türk dünyasının müştereklerinden biridir. Azerbaycan Türklerinin "mahnı", Başkurtların "halk yırı"; Kazakların "türki", "türik", "halık öni"; Kırgızların "eldik ır", "türkü", Kumukların "yır"; Özbeklerin "türki", "halk koşiği"; Tatarların "halık cırı"; Türkmenlerin "halk aydımı" ve Uygur Türklerinin "nahşa", "koça nahşisi" adı verdikleri türkü, Osmanlı coğrafyasında da daha ziyade "türkü" adıyla bilinmiştir.

M. Fuad Köprülü'nün "Türklere mahsus bir besteyle söylenen ve diğer halk şiiri türlerinden ezgisiyle ayrılan anonim halk şarkıları" olarak tarif ettiği" türkü", birçok araştırmacının da üzerinde ittifak ettiği gibi "ezgi" ve "beste" yönleriyle kendisine has bir karaktere sahiptir. Edmond Saussey'nin belirttiği üzere "çok geniş manada farklı isimler taşıyan çeşitli edebî mahsullere" de türkü ismi verilmesi, türkünün geçmişten beri şekil olarak çok zengin bir çeşitliliğe de sahip olduğunu göstermektedir. Yani "mâni", "ninni", "ağıt", "koşma" gibi diğer edebî mahsuller de "ezgi" ve "beste" sayesinde birer "türkü" karakteri kazanmıştır. Dolayısıyla türkünün tıpkı âşık tarzı "aruzlu

türler"de olduğu gibi halk şiirinin diğer türleri arasında "ezgi"si ve "beste"si yönüyle kendi geleneğini yaratmış olduğunu ifade edebiliriz. Tabii diğer geleneklerde olduğu gibi "türkü geleneği"nin oluşumunda da icra bağlamının rolü ve işlevi oldukça büyüktür. Nitekim antropologlara göre türkünün "bir kültürün insanlarına özgü, öğrenilen bir davranış kalıbı" olması bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Pek çok türkü tarifinde de yer aldığı üzere türkülerin beste ve ezgi dışında en belirgin bir diğer özelliği de "anonim" niteliğe sahip bir sözel kültür ürünü olmasıdır. Yani türkü, sözlü kültür ortamında ilk yaratıcısının zaman içerisinde unutulmasıyla tamamen halka mal olmuş, Th. Kowalsky'nin belirttiği üzere tam bir "halk şarkısı"dır. Dolayısıyla "türkü geleneği" içerisinde Kayseri, önemli bir ibdâ ve icra merkezi olmakla beraber incelemeye aldığımız türkülerin hepsinin birer Kayseri türküsü olduğunu söylemek, biraz önce zikrettiğimiz sebeplerden dolayı biraz zordur. Nitekim İlhan Başgöz'ün de ifade ettiği gibi türküde "söyleyici"nin ve "sosyal çevre"nin etkileri ile büyük bir "değişim" meydana gelmekte ve bu değişim, daha ziyade türkünün "yerelleştirilmesi" veya "kişi adına bağlanması" ile sağlanmaktadır.

Elbette *Gesi Bağları, Erkilet Güzeli Bağlar Bozuyor, Ali Dağı Derler de Dağların Hası (Bızdık), Gine Yeşillendi Germir Bağları* gibi sözel dokusunda doğrudan Kayseri'yi işaret eden birçok türkü de vardır. Dolayısıyla "türkü söyleme geleneği"ne dâhil ettiği onca türküye bakılınca Kayseri'nin de geleneğin önemli bir icra zemini olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Aslında geleneğin yani icranın (=bağlam) canlı olduğu her yerde doğal olarak ibdâ (=yaratma) da olmaktadır. Nitekim Lomax'ın ifade ettiği üzere türkü söyleme geleneği ancak türkü söyleme yoluyla muhafaza edilmektedir. Fakat biraz önce sözünü ettiğimiz nedenlerden dolayı bu çalışmada bir araya getirilen bütün türkülere "Kayseri türküleri" demek yerine, "Kayseri'de söylenmiş (=ibdâ ve icra edilmiş) ve/ya derlenmiş türküler" adını vermek daha makul bir yaklaşım olarak kabul edilmelidir.

Kayseri türkülerinin yapı bakımından zengin bir çeşitliliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Tabii daha önce de ifade ettiğimiz gibi türküde belirleyici temel unsurun "ezgi" ve "beste" olması, icracıya icra ortamında türküleri oldukça zengin bir şekil çeşitliliği içerisinde ibdâ ve icra etme imkânı tanımıştır.

(Aman) Ali Dağı da dersen dağların hası
Çekmiş kucağına koca Talas'ı (aman aman)
Eşim aman aman bızdık
Biz burda candan bezdik
Alnına liraları dizdik
Güzellerlen gezdik
Çirkinlerden bezdik

Kayseri türküleri içerisinde yukarıdaki *Ali Dağı Derler de Dağların Hası (Bızdık)* adlı türküden aldığımız örnekte de görüldüğü üzere ana metni iki mısradan (=beyit) oluşan türküler olduğu gibi, ana metni dörtlüklerden oluşan türküler de önemli bir yer tutmaktadır:

Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır
Bugün posta günü canım sıkılır
Ellerin mektubu gelmiş okunur
Benim yüreğime hançer sokulur

***

Beyler oynar satırancın rengini
Çeken bilir ayrılığın derdini
Ben urmuşum yaraların dördünü
Bir de sen ur yaralarım beş olsun

***

Dama vurdum bir depik
Damın direği kepik
Gız ben seni alırım
Allah bilir kim öpük

Yukarıdaki ilk iki dörtlük, bir "koşma" özelliği sergilerken son dörtlük ise aslında bir "mâni"dir. Elbette evvelce de ifade ettiğimiz gibi bunların türkü formuna dönüşmesinde bestesi ve ezgisi etkili olmuştur. Fakat kanaatimizce türkülerde beyit, dörtlük ve bend gibi yapıların ağırlık kazanmasında icra ortamında sürekli

etkileşimde bulundukları diğer edebî geleneklerin de tesiri vardır. Yani âşık tarzı şiir geleneği ve klasik Türk şiiri geleneğinin de türkülerin gerek mana gerekse şekil evreninin biçimlenmesinde etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Kayseri türkülerinde türkülerin de klasik yapısını teşkil eden ana metinleri üç ve bağlantıları iki mısradan oluşan şekle daha çok rastlanmaktadır:

Ahmed'in başlığı Gürcü başlığı
Yüksek odalardan (aman) gelir harçlığı
Metelik yerine harcar beşliği
Uyan Ahmet uyan uyanamaz oldu
Yağlı gamalara dayanamaz oldu

Hatta Kayseri türküleri içerisinde daha çok ön plana çıkan *Gesi Bağları, Yârim İstanbul'u Mesken mi Tuttun, Gine Yeşillendi Germir Bağları* gibi türkülerin de klasik türkü formunda oldukları görülmektedir.

Kayseri'de icra edilen türkülere bağlantıları (nakarat) açısından baktığımız zaman iki mısradan oluşan bağlantılar, büyük çoğunluğu oluşturmakla birlikte bağlantısı on mısraya kadar ulaşan, halk arasında *Yekte* adıyla bilinen bir türkü de vardır:

(Of of) Kandilli yazmayı kaldır yüzünden (vay güzel vay güzel)
Alırım dedin de döndün sözünden (vay güzel vay güzel)
Lisanlara geldim senin yüzünden (yekte)
Yekte anam yekte
Pastırmalar denkte
Ne olursa olsun
Delikanlılıkta
Ata binişi
Emmim kızına benzer
Godalak godalak yürüşü
Teyzem kızına benzer
Güzel yürü yosmam beri
Yavaş yürü

Türküler genellikle yedi, sekiz ve on birli hece ölçüsüyle söylenmişlerdir. Kayseri türkülerine baktığımızda daha ziyade on birli hece ölçüsüyle söylendiği görülmektedir:

Kırşehir'e vardım pazar kurulmuş
Köylü kentli başımıza yığılmış
Bizim kısmet gurbet elden açılmış
Artık zor geliyor çekemem gayri

Bunun yanında daha ziyade mânilerde karşımıza çıkan icracıya söyleme kolaylığı sağlayan yedili ve sekizli hece ölçüsüyle söylenmiş türküler de vardır:

Akşam arada kaldı
Fitil yarada kaldı
Ellerin yâri geldi
Serhoş nerede kaldı
Hele hele ninno gül ninno
Ferman koltuklarına
Alçak bağla feroyu
Değsin topuklarına
İki avrat hamur açar
Kuması tozunu saçar
Herif de dışarı kaçar
Yandım iki avrat elinden
İlle kumanın dilinden

Diğer taraftan hem ana metinlerinden hem de bağlantılarında dize ve uyak sayılarının yanında hece sayılarının "çeşitli" olduğu türküler de vardır:

Evlerinin önü aman iğde ağacı aman iğde ağacı
Dökülür de yaprakları aman kalır ağacı
Eşinden ayrılanın aman nedir ilacı yandım nedir ilacı
Ağlama da kömür gözlüm yüreğim de yaralı
Beni bir taze gelin vurdu on parmağı kınalı

***

Dere boyu gidelim Naciye'm
Goyun guzu güdelim
İkimizi görmüşler Naciye'm
Nasıl inkâr edelim
İlimonum portakalım
Bizde kalalım
Senin için ısmarladım
Gelir bakarım

Yukarıdaki ilk örnekte türkünün ana metninde, ikinci örnekte ise bağlantılarda söz konusu çeşitlilik açıkça görülmektedir. Başgöz'e göre türkülerde görülen bu çeşitliliğin nedeni, "herhangi bir edebî

okulun biçim ve içerik sınırları içinde oluşmayan" türkünün daha ziyade "kendi geleneğinin koşullarına bağlı" kalmasıdır. Yani "türküyü yakan, düşüncelerini bir kalıba dökmekte, bir düzene sokmakta, bir şiir biçimi içinde ifade etmekte âşıklarımızdan daha serbesttir."

Kayseri'nin Tomarza ilçesinden derlenmiş *Yemenim Yeleyi İle* adlı türküden alınmış şu örnekte türkünün, bir mâninin dizeleri arasına aynı mısranın bağlantı (nakarat) olarak kullanılmasıyla icra edilmiş olması bir taraftan türkülerin zengin yapı çeşitliliğini ortaya koyarken diğer taraftan "mânilerin türkü söyleme geleneği içinde kazandığı yeni formu da açıkça gözler önüne sermektedir:

Yemenim yeleyi ile
Duvam allı yemeni duvam pullu yemeni
Ben düştüm gurbet ele
Duvam allı yemeni duvam pullu yemeni
Yedi mendil çürüttüm
Duvam allı yemeni duvam pullu yemeni
Gelmez yârim gül ile
Duvam allı yemeni duvam pullu yemeni

Türkülerde karşımıza çıkan bir diğer özellik de gelenekte "gezici dizeler" adı verilen, dinleyicilerce "sevilen", "beğenilen", "alışılmış" veya "geleneksel" ifadelerin sık sık kullanımıdır:

Akşam arada kaldı
Fitil yarada kaldı
Ellerin yâri geldi
Serhoş nerede kaldı
Hele hele ninno gül ninno
Ferman koltuklarına
Alçak bağla feroyu
Değsin topuklarına

***

(Of of) Akşam harede kaldı
Fitil yarede kaldı
Kara gözlü sevdiğim
Bilmem nerede kaldı (keklik)
Aman keklik yaman keklik çil keklik aman
Çık dağların başına da öt keklik aman
Gak gak gubarak gubarak gubarak öt keklik aman
Kekliği düz ovada avlarlar aman
Güzellere meyil bağlarlar aman

Yukarıda iki farklı türküden alınan bendlerde ana metindeki bazı ifadelerin tekrarlandığı görülmektedir. Yine oldukça meşhur olan *Gesi Bağlarını Dolanıyorum* adlı türküde yer alan bazı ifadelerin *Posta Yollarını Dolanıyorum* adlı türküde de tekrarı söz konusudur:

Gesi bağlarını dolanıyorum
Yitirdim yârimi (anam) aranıyorum
Bir çift selamına güveniyorum
Atma anam atma beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime

***

Posta yollarını dolanıyorum (aman)
Yitirdim yârimi aranıyorum (aman)
Bir çift selamına güveniyorum (aman)
Ya sen gel buraya ya ben varayım (aman)
Elmas kadehlerin ben doldurayım (aman)

Başgöz'e göre bu durum, dinleyicinin "dikkatini diri tutar", "türküden aldığı tadı artırır" ve "türküye kaltılımını kolaylaştırır. Zira dinleyiciler "daha evvel duyduğu ezgiyi daha çabuk kavrar, onu daha kolay tanır ve sever." Tabii bu durumun ortaya çıkmasında aynı zamanda anonim bir folklor ürünü olan türkünün sözlü kültür ortamında icrasına bağlı olarak "çeşitlenme"sinin de etkili olduğu düşünülebilir.

Yapı itibariyle Kayseri'de icra edilen türkülerde gözümüze çarpan bir diğer husus da türkülerin başında, ortasında ve sonunda "Off of, oy, ey, aman, yandım, gel gel vb." gibi ünlemlerin kullanım yoğunluğudur:

Aman…
Benden selam söylen o nazlı yâre (ey vay yâre oy)
Bir soluk karşımda (ey yavru) dursun da gitsin
Heç e'yolmaz yarelerim sızılar
Yaremin hatırın(ı) (ey yavru) sorsun da gitsin

***

(Of of) Akşam aşıp gidiyor
Fikrim şaşıp gidiyor
Ela gözlü sevdiğim
Dağlar(ı) aşıp gidiyor (keklik)

Bu sözü edilen özellik, türkünün bir "uzun hava" olduğunu ve Kayseri'de icra edilen türkülerin ağırlık merkezlerinden birinin de "uzun havalar" yani "bozlak"lar olduğunu imliyor olabilir. Diğer taraftan mânilerde "katma söz" olarak bilinen bu ünlemlerin "ritmik yapıyı olgunlaştırmak" ve "ifadeyi güçlendirmek" için de kullanıldığı görülmektedir. Başgöz'e göre ise bu durum, "ezgi" ile "türkünün sözü" arasındaki sıkı bağın bir neticesi olarak "söz"ün "müzik cümlesini tamamlamak için" uzatılmasıyla ortaya çıkmaktadır.

Kayseri'de icra edilen türküler arasında Türk şiir geleneği içerisinde çok eskilere dayanan karşılıklı söylenen şiir tarzında olanı da vardır:

Oğlan
Eline kına yakmadım
Gözüne sürme çekmedim
Alıp da sultan deyemedim
Eşim deye deye geldim

Kız
Elim Allah'tan kınalı
Gözüm Mevlâ'dan sürmeli
Hemen ağzına vurmalı
Eşim oğlan Tahir sensin

"Atma türkü" ve "takma türkü" gibi çeşitleri olan bu tarz "karşılıklı türküler" bugün daha ziyade Doğu Karadeniz'de yaygın olarak görülmektedir. Fakat gerek halk hikâyelerinde gerekse âşık fasıllarında "sistemli deyişler" (atışma) şeklinde bu tarz şiirlerin sıklıkla icra edilmiş olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla türkü geleneği içinde araştırmacıların "karşılıklı türküler" adını verdiği bu tarz türkülerin âşıklar veya diğer türkü icracıları mahaaretiyle ve âşık tarzı şiir geleneği ile etkileşime bağlı olarak yer aldığını düşünebiliriz. Kısacası ister mâni isterse koşma olsun bazı şiirlerin türkü icracılarının mahareti sayesinde bir türkü formu kazandığını söyleyebiliriz.

Kayseri'de icra edilen türkülerin ezgi bakımından en önemli taraflarından biri, "Kayseri tavrı" adı verilen kendine has bir "stil" sergilemesidir. Türkü söyleme geleneğinde "tavır" en önemli unsurlardan biridir. Zira "türkülerin söylenmesi", "yörenin türkü tavrının bilinmesini gerektirmektedir." Dolayısıyla bu "tavır", Kayseri'nin "ekonomik öngörünün" de gelişmiş olduğu "kültürün ana bölgeleri"nden biri olduğunu da ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Kayseri'de icra ve ibdâ edilen türkülerde "Kayseri tavrı"nın da belirleyici olduğu "şarkı söyleme kalıpları" gerek estetik yapının sosyal normlara göre şekillenişinde gerekse bu estetik yapının toplumların "dinamik bir fonksiyonu"na dönüşmesinde etkili olmuştur.

Kayseri'de söylenmiş türkülere tema olarak baktığımız zaman türkülerde birtakım duyguların "sevda nakşına sarılarak" aktarıldığı görülmektedir. Örneğin, Kayseri'nin Tomarza ilçesinden derlenmiş "A Buğdayım Buğdayım" adlı şu türküde, harmana bağlı olarak işleme tutulan buğdayın bir güzele (sevda) bağlı olarak dile getirilişi söz konusudur:

A buğdayım buğdayım
Sereyim kurutayım
Geçme de güzel kapımdan
Görmeyim unutayım

Yine Kayseri'de söylenen meşhur türkülerden "Ceviz Oynamaya Geldim" adlı şu asker türküsünde de nişanlısının dilinden küçük yaşta askere götürülen bir yiğidin hasreti sevda ile birlikte yüreği dağlamaktadır:

Asker bayrağını burca diktiler
Küçücük yârimi asker ettiler
Ben doymadan o yâri de alıp gittiler
Aman aman olmuyor
Eş eşini bulmuyor
Kara yağız genç oğlan
Niye gönlün olmuyor

"Cıngıllı Çarşısı" adlı şu türküde de bir adamın gönül verdiği kapı komşusu bir güzelin aşkına karşı "hile" ile yaklaşması yani mert davranmaması, sevdaya yüklenmiş bir sitem ile dillendirilmeye çalışılmıştır:

Cıngıllı Çarşısına
Gün doğar karşısına
İnsan hile yapar mı
Kapı bir komşusuna
Aman yârim gez de gel
Badeleri süz de gel
Ben sarhoşum çözemem
Düğmeleri çöz de gel

Yine bir kına türküsü olan "Çalıya Yılan Aktı" adlı şu türküde de sevgilisi tarafından dallarını kıra kıra çalıya akan (güçlü) bir yılana teşbih edilen bir adamın, kadının evli olmasından doğan hazin durumu ortaya konulmuştur. Fakat burada dikkat çekici olan söz konusu durumun seven ve sevilen arasında kurgulanmış bir diyaloga bağlı olarak aktarılmış olmasıdır:

1. Çalıya yılan aktı
Dalını kıra kıra
Bana bir yiğit baktı
Terini sile sile
Oy niye hanım niye
Öldüm yâr diye diye

2. Bahçeye biber ektim
Ne zaman güverecek
Kız senin kötü kocan
Ne zaman geberecek
Oy niye hanım niye
Öldüm yâr diye diye

"Kozanoğlu" adlı şu türküde de bir aşiret beyinin yokluğunun (ölüm) aşiret için nelere mal olduğu acı ile hasret arasında dile getirilmiştir:

Erciyes kralı Harmancık yurdu (Hele yâr yurdu)
Nic'oldu dağların aslanı kurdu (Hele yâr kurdu)
Ara yerde kaldı Hacılar yurdu (Hele yâr yurdu)
Elin seni istiyor gel Kozanoğlu (Gel Kozanoğlu)

Türkü tasniflerine bağlı duyguların hepsi Kayseri türkülerinde de yer almakla birlikte türkülerde, Kayseri'nin kendi doğal ortamında gerek merkezinde gerekse taşrasında hâkim toplumsal hayatın sosyo-kültürel bağlamı içerisinde tüm renkleriyle ifadesi söz konusudur.

Kayseri'de söylenen türkülere baktığımızda türkülerin önemli icracılarının hem "Türk halk müziği" hem de "Türk klasik müziği" eserlerini "aynı ortamlarda", "aynı çalgılarla" ve "aynı repertuvar içerisinde" icra etmeleri, türkülere "tavır ve üslup olarak yansımış" ve bu durum, türkülerin "makam dizilerinde de bir zenginliğe neden olmuştur." Mehmet Kınık'ın aktardığı bilgilere göre türküler, "makam dizileri" bakımından "bir çeşitlilik" göstermekle birlikte "hicaz, muhayyer, uşşak, karcığar, segâh, kürdi, buselik saba, ferahnâk, çargâh, nikriz, pençgâh, mahur, hüzzam ve hicazkâr"ın yanında daha ziyade "hüseyni dizisinin çoğunluğu teşkil ettiği" görülmektedir.

Kayseri'de söylenen türküler "seyir yönünden" ele alındığında ise "özellikle hüseyni dizisindeki türkülerin, Türk halk müziğinin genelinde olduğu gibi kendine has bir seyir yapısına sahip olduğu görülmektedir. Bu yapıda, hüseyni eserlerin bazılarının seyrinin hüseyni perdesinden ziyade gerdaniye perdesi civarında seyre başladığı ve geliştiği görülmektedir. Güçlü seslerin seyir içerisinde kullanılışı incelendiğinde ise Türk halk müziğinde makamsal yaklaşım içerisinde belirlenen güçlü seslerin, eserlerin çoğunda etkin olmadığı, dolayısıyla Türk halk müziğine has bir yapılanma oluştuğu görülmektedir. Yine seyir açısından incelendiğinde, hüseyni türkülerin bazılarının dizisi neva olmadığı hâlde, seyir içerisinde neva makamına benzeyen 'nevada rast çeşnisi' görülmektedir. "Diziler" yönünden bakıldığında ise "Türk klasik müziğinde olduğu gibi bir eser içerisinde bazen birden çok dizinin yer aldığı görülmektedir."

Kayseri'de söylenen türküler, usul ve ritmik yapıları açısından da "zengin bir çeşitliliğe" sahiptir. Türkülerde "sırasıyla 4/4, 2/4 ve 9/8'lik usuller daha sık kullanılmış olup bu usullerin haricinde 12/8, 2/2, 8/8, 5/8, 5/4, 7/8, 10/8, 7/4, 6/4, 3/4, 15/8, 8/4, 10/4, 13/8, 14/8'lik usuller de kullanılmıştır. Bu usullerin her biri başlı başına bir eserin usulü olmayıp bunlardan bazıları eserin asıl usulünün haricinde kullanılan usullerdir."

Kayseri'de söylenen türkülerin "Kayseri tezene tavrı" adı verilen kendine has bir icra özelliği de vardır. Zira "Kayseri türküleri, icra açısından Orta Anadolu'nun kendine has çalma ve söyleme üslubuna sahiptir."

Türkü gibi daha ziyade sözlü kültür ortamında neşvünema bulmuş türlerin gerek metin (text) ve yaratım süreçleri gerekse özgünlüğü büyük ölçüde sosyokültürel ortam içinde şekillenen icra bağlamına (context) bağlıdır. Dolayısıyla bu ortamda türe veya şekle ait bir inceleme yapılırken icra bağlamının mahiyetinin ortaya konulması büyük önem taşır.

Bu bağlamda Kayseri'nin, Türk sözel edebiyat geleneğimizin önemli bir icra merkezi olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz. Kayseri'deki icra merkezlerinin şekillenmesinde ise hem "klasik tarz kültür geleneği"nin hem de "âşık tarzı kültür geleneği"nin doğrudan tesiri vardır. Yani merkezde ve merkeze yakın yerlerde klasik kültür ile klasik kültüre oldukça yakın bir halk şiiri geleneği ağırlığını hissettirirken, kırsal kesimlerde ise daha ziyade âşık tarzı ile tekke tarzı şiir geleneğinin ağırlığı söz konusudur. Dolayısıyla Kayseri'de türkünün icra bağlamı olarak da her iki kültür geleneğinin, temeli teşkil ettiğini öncelikle ifade etmemiz gerekmektedir. Tabii bu yapılanışın Osmanlıdaki "İstanbul" merkezli edebî ve kültürel yapılanmaya paralel bir gelişme sergilediğini de belirtmemiz elzemdir.

Bu itibarla geçmişten günümüze kadar bakıldığında Kayseri şehir merkezinde öncelikle en önemli icra ortamının özel mülkiyete ait ağa ve bey konakları olduğu görülmektedir. Nitekim Fahri Bilge'ye ait bir defterde 1897'de Kayseri mutasarrıflığına getirilen Mehmed Nâzım Paşa'nın konağının Kayseri'deki şairlerin kendilerini sergiledikleri önemli bir icra zemini olduğu aktarılmaktadır. Dolayısıyla gerek şairler gerekse dinleyiciler açısından ağa veya bey konaklarının Kayseri'de önemli bir icra merkezi olduğunu öncelikle ifade etmemiz gerekmektedir. Aslında bu konakların icra merkezlerinin kurumsallaşmaya başladığı halkevlerinin kuruluşuna kadar işlevselliğini canlı bir şekilde sürdürdüğü hatta halkevlerinin kapatılmasından günümüze kadar da bu işlevselliğini koruduğu gözlenmektedir. Zira Mehmet Kınık bizzat bu icralarda bulunmuş biri olarak "geçmişten beri devam eden, evlerde çok samimi bir ortamda sürdürülen gelenekselleşmiş müzikli ev oturmalarının" hâlâ devam ettiğini eserlerinde bize bildirmektedir. Dolayısıyla tabii türküye de bağlı icra edilen "Kayseri halk müziğinin varlık nedenlerinden de sayılan" bu oturmaların gelenek açısından önemi yadsınamaz. Ayrıca Kınık, fasıl düzeni içerisinde bir "oturma geleneği'ne dönüşen bu toplantıların "kültürel oturmalar, ticari oturmalar, akran oturmaları, meslek gruplarının oturmaları, yeme içme üzerine kurulu oturmalar, karma oturmalar, müzikli oturmalar, mahalle oturmaları, apartman oturmaları" şeklinde oldukça zengin bir çeşitlilik sergilediğini de tespit etmiştir. Kısacası "2000'li yılların başına kadar" canlı bir şekilde icra edilen bu oturmalar, "Kayseri halk müziğinin oluşum sürecinde, müziğin icra şekli, türkülerin üslup, tavır ve makamsal yönden işlenişinde etkili olmuş, özellikle merkeze ait türkülerde Türk klasik müziği izlerinin belirgin bir şekilde görülmesine sebep olmuştur."

Kaynaklarda aktarıldığı kadarıyla merkezde ve merkeze yakın çevrelerde kahvehane, dükkân, bağ ve bahçe gibi kısmen halkın geneline açık alanların da birer icra zemini olduğu görülmektedir. Fakat bu husustaki rivayetlerin azlığı bize açık alanların ağa ve bey konakları kadar faal ve işlevsel bir icra zemini olmadığını işaret ediyor olabilir.

Kayseri'de Cumhuriyet'in ilanından sonra gerek halk müziğinin gerekse türkü söyleme geleneğinin "sürdürüldüğü ortam" açısından "kurumsallaştığı" görülmektedir. Bu süreçte ilk olarak Kayseri Halkevinin Güzel Sanatlar Şubesinin çalışmalarını anmak gerekir. Zira şube, 1932'den kapatıldığı 1950 yılına kadar verdiği konser ve musiki dersleri ile halk

müziği ve türkü söyleme faaliyetlerinin oldukça canlı bir şekilde icrasını sağlamıştır. Sonrasında ise sırasıyla Kayseri Öğretmenler Derneği, Kayseri Musiki Cemiyeti, Kayseri Halk Eğitimi Merkezi, Kayseri Belediye Konservatuvarı, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, Kayseri Öğretmenevi Öğretmenler Korosu, Talas Belediye Konservatuvarı, Talas Belediyesi Halk Eğitim Merkezi, Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KAYMEK, Kayseri Vergi Dairesi Türk Halk Müziği Korosu, Kayseri Barosu Avukatlar Türk Halk Müziği Korosu, Kayseri Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Türk Halk Müziği Korosu ve Kayseri Sakatlar Derneği Türk Halk Müziği Korosu gibi yapılara bağlı olarak halk müziği ve türkü söyleme faaliyetlerinin icra edildiğini görmekteyiz.

Geçmişte taşrada yani merkeze uzak kırsal kesimlerde de canlı bir icra zemini olduğu görülmektedir. Türkü metinleri içinde Kayseri'nin ilçelerinden de derlenen türkülerin çokluğu bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim Kınık da eserinde, Kayseri halk müziğinin Cumhuriyet öncesi kaynakları olarak "âşıklar"ı işaret ederek bu düşüncemizi bir başka açıdan teyit etmektedir.

Kısacası Kayseri'de gerek merkezde gerekse merkezden ayrı ilçelerde türkülerin canlı bir icra ortamına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ortam kurumsallaşana kadar her iki alanda da daha ziyade "ev oturmaları" tarzında ağa ve bey konaklarının, ortam kurumsallaştıktan sonra da daha ziyade kurumlara bağlı koro faaliyetlerinin Kayseri'de gerek halk müziğinin gerekse türkü söyleme geleneğinin önemli icra ortamlarını teşkil ettiği ifade edilebilir. Ayrıca kanaatimizce bu kurumlar bünyesinde ortaya çıkan koroların işlevsel olarak topluluk içerisinde etkili bir iletişim ve bütünleşmenin sağlanmasında katkısı da büyük olmuştur.

Kayseri'de söylenen türküler, türkü icrasında kullanılan çalgılar bakımından oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir. İcrada bağlama, kanun, cümbüş, ney, keman, yaylı ve mızraplı tambur, kemane tef gibi çalgıların öne çıktığı görülmektedir. Tabii Kınık'ın belirttiği üzere bu zengin çeşitliliğin görülmesinde, "Kayseri halk müziğinin kaynağı niteliğindeki kişilerin her biri farklı türdeki Türk müziği çalgılarıyla Kayseri müziğini icra etmeleri" ile bu kişilerin "Türk halk müziği ve Türk klasik müziği eserlerini aynı çalgılarla ve aynı repertuvar içerisinde aynı ortamlarda birlikte" çalmalarının tesiri büyüktür. Ayrıca bu durum, "Kayseri merkeze ait türkülere tavır ve üslup olarak da yansımıştır. Bu yansıma sadece icrayla sınırlı kalmamış, eserlerin makam dizilerinde de bir zenginliğe neden olmuştur."

Genelde olduğu gibi Kayseri'de de halk müziği icrasında kullanılan en yaygın tezeneli çalgı, "bağlama"dır. Fakat bağlamanın türkü icralarında kullanımı daha ziyade merkezin dışında kalan bölgelerde söz konusudur. Merkezde söylenen türkülerde ise Türk klasik müziğinde öne çıkan çalgılar kullanılmıştır. Bunlar içinde ise "ud" başta gelmektedir. Udun dışında ise "kanun, keman, klarnet, ney, cümbüş, yaylı ve mızraplı tambur, kemane ve tef" çeşitli oturma ve toplantılarda bir arada icra edilen çalgılar olmuştur.

Kayseri'de söylenen türkülerde klasik müzik çalgılarının ön plana çıkmasında aynı bölgede yaşamış Ermeni müzisyenlerin katkısı da büyüktür. Tabii bunun yanında Kayseri'de Türk makam musikisine gerek besteleriyle gerekse de çalgılarıyla zenginlik katan pek çok Ermeni musikişinasın varlığı da göze çarpmaktadır.

Kayseri'de 1980'lerden sonra türkü söyleme işinin organize biçimde kurumsallaşmaya başlaması "halk müziği ve Türk klasik müziği çalgılarının icrada ayrışmasına" yol açmıştır. Bu süreçte "bireysel bir yapıya bürünen" halk müziği icralarında "bağlama ailesi, ritim çalgılar, keman ve kaval kullanılmaya" başlamıştır. Merkeze uzak ilçelerde, özellikle Afşarla-

Kayseri Büyükşehir Konservatuvarı Türk halk müziği öğrencilerinden oluşan koronun bir konseri (KBB Arşivi)

rın yoğun olduğu bölgelerde ise icrada daha ziyade davul ile zurna ikilisinin öne çıktığı görülmektedir.

Tarihî süreci de dikkate alarak Kayseri'de ilk türkü icracıları (yaratıcıları) olarak gerek merkezde gerekse merkezin dışındaki bölgelerde önemli yer tutan "âşık"lardan söz edebiliriz. Tabii bunda Dadaloğlu, Cingözoğlu Seyit gibi büyük ozanlar yetiştiren Afşarların katkısı yadsınamaz. Zira Kayseri'de icra edilen türkülerin ağırlık merkezlerinden birinin de "uzun havalar" yani Türkmen hayatının önemli kesitlerini içeren "bozlak"lar olması bu durumu yeterince aydınlatır kanaatindeyiz. Merkezde ise Seyranî*, Molulu Revaî*, Himmetî, Âşık Hasan, Rûzî* gibi daha ziyade klasik kültüre yakın âşıkların ibdâ ve icraları söz konusudur. Dolayısıyla bu durum da yukarıda dile getirdiğimiz icralarda Türk halk müziği ve Türk klasik müziği eserlerinin birlikteliği meselesine ışık tutabilir.

Kayseri'de âşıklardan sonra türkü yaratıcıları olarak "Kayseri halk müziğinin varlık nedenlerinden de sayılan" "kaynak kişiler" gelmektedir. İlk olarak akla gelen kaynak kişiler, Mehmet Delihaliloğlu (Emmi*), İbrahim Işıklı (Ethemoğlu İbrahim), Mustafa Yazar (Çantık), İsmail Erdoğan (Sobacı İsmail), Osman Kavuncu*, Ahmet Gazi Ayhan*, Kâzım Altan, Mehmet Büyükkavuk (Arık Hasan'ın Mehmet Ağa), Hacı Ahmet Barçın (İbişin Hacıağa), Ahmet Kurtkara (Ahmetçik), Niyazi Yahyabeyoğlu, Şükrü Daloğlu, Osman Uyan*, Ahmet Bahçeci, Adnan Türköz*, Zekeriya Bozdağ* ve Refik Başaran'dır. Son dönemde ise Murat Kavuncu, İsmail Ediz*, Şaban Uyan* ve Namık Kemal Bilgin önde gelen isimlerdir.

Son zamanlara kadar Kayseri'de türkülerin fasıllara dönük oldukça canlı bir icra zemininin olduğunu söyleyebiliriz. Bu zemin sayesinde bir taraftan türkünün de içinde bulunduğu ibdâ ve inşadlar gerçekleştirilirken diğer taraftan usta-çırak ilişkisi içerisinde yeni sanatkârların yetişmesi yani türkü söyleme geleneğinin sürekliliği sağlanmıştır.

Türküler

Türkünün Adı	Yöresi	Kaynak Kişi	Derleyen	Notaya alan
A buğdayım buğdayım	Kayseri/Tomarza	Durdu Demirel	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Adanalı (Oyun havası)	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)		Hikmet Taşan
Ağalar da çatal kavuk sarınır	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Ağca ceyran indi geldi pınara				
Ağ gelin de indi m'ola yayladan	Kayseri	Gani Özer	Mehmet Özbek	
Ağ pınar da güzelinen görgülü	Kayseri/Develi/ İmamgulu köyü	Cuma Gürbüz		
Ahdim olsun konuşmayım kızınan	Kayseri	Hayri Karamete	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Ah etsem de deli gönlüm avutsam (Everek türküsü)	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Ahmed'in başlığı gürcü başlığı	Kayseri	İsmail Erdoğan	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Akşam arada kaldı	Kayseri/Pınarbaşı	Mehmet Işık	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Akşam aşıp gidiyor (Keklik)	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Yıldız Ayhan	Yıldız Ayhan-Altan Demirel
Akşam olur da öksüz gibi yatarım	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Al alma kızıl alma (Türkülü halay havası)	Kayseri/Tomarza/ Toklar nahiyesi	Mehmet Gurnaz	İsmail Sağlam	Tuncer İnan
Al bostancı bir bostan ver hastam var	Kayseri	Muzaffer Sarısözen	Hayri Karamete	Muzaffer Sarısözen
Al elmanın derdini	Kayseri	Kayserili Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Ali Dağı derler de dağların hası (Bızdık)	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Erdem Çalışkanel
Aldım kalemimi, başladım harfe	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Altın saatim şak şak	Kayseri	Kayserili Fahriye	Evren Seçkal	
Altın tas içinde kınam ezildi (Kına türküsü)	Kayseri	Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Altunu bozdurayım (Türkülü halay havası)	Kayseri	Fatma EFE	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Aman ecel aman üç gün ara ver (Türkülü halay havası)	Kayseri/Sarıoğlan/ Karpınar köyü	Hüseyin Aslan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Ana beni galdırıp da atmışsın	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Arabaya bindim yayan yürüdüm (Kına türküsü)	Kayseri/Yahyalı	Makbule Aferin	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Arpa buğday çec olur	Kayseri	Yöre Ekibi	TRT Ankara Radyosu	Yaşar Aydaş
Askerin ketesi gam ile pişer	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Asker karısıyım, yaktığım saman	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	

Aslı'm göçmüş mekânımdan yurdumdan	Kayseri/Develi	Arife Özdamarlar	Kadir Özdamarlar	
Asmalıdır evimiz	Kayseri	Ahmet Yamacı	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Asmalar da kol uzatmış dallere	Kayseri	Osman Kavuncu	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Aşağıdan gelen tatar	Kayseri/Pınarbaşı	Zekiye Özhan	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Aşağıdan gelir hozalı gelin	Kayseri	Halil Sapmaz	Emin Aldemir	Emin Aldemir
Aşlamayı aşladım	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Nida Tüfekçi
Aş pişirdim gamga ile (İki avrat elinden)	Kayseri	Kayserili Âşık Seyfi-Bayan S.	Yusuf Ziya Demirci	
Ata yüklettim halı (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Atım kalk gidelim halep haneden	Kayseri	Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Atladım gittim eşiği (Kına türküsü)	Kayseri/Tomarza/ Toklar nahiyesi	Mehmet Gurnaz	İsmail Sağlam	Tuncer İnan
Avcıların yanında olur tazısı (Geyik türküsü)	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Ayvanın irisine	Kayseri	Halil Sapmaz	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Ayşe'm nerden geldin yayladan	Kayseri	Bayan Belkıs	Darü'l-Elhan	
Bahçası daşlı şerif'im	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Ataman	Adnan Ataman
Bahçe duvarını aştım (Adanalı)	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Emin Aldemir	Şaban Uyan
Beğendik'te biter bulut üzümü	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Benden selam söylen o nazlı yâre (Bozlak)	Kayseri/Sarıoğlan	Hüseyin Aslan	Hüseyin Aslan	
Ben giderken ekinleri göğüdü	Kayseri	Zekeriya Bozdağ	Saniye Can	Yücel Paşmakcı
Benli cennet gider suya	Kayseri	Kayserili Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Beyaz şarap içtim yeşil kane'den	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Ataman	
Bilmem tecelliden bilmem kaderden	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Bir enfiye çektim ağrıdı başım	Kayseri		Stavros Stavridis	
Bir gemi yaptırdım ayrık kökünden (Hayvanat Destanı)	Kayseri	Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Sezgin	Erdem Çalışkanel-Cemalettin Gençtürk
Bir sigara ver bana (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel

Bir tane aldım da bilinmez sandım	Kayseri		Stavros Stavridis	
Bir taş attım karşı cama tık dedi	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Murat Kavuncu	Mehmet Arıboğa
Birer birer aldım (Yaprak dolması)	Kayseri	Mustafa Ergül	TRT Müzik Dairesi	
Bize gam yutturdu devran-ı felek	Kayseri	Mustafa Gökdağ	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Bu dert bizim ile verdi el ele	Kayseri	Kayserili Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Bünyan halayı (Ağırlama)	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Büyük bahçe önünde gördüm o kızı (Ermeni kızı)	Kayseri	Mehmet Yeşiloğlu	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Canım kurban olsun sana (Kayseri türküsü)	Kayseri	Mustafa Uzel	Mustafa Uzel	
Ceviz oynamaya geldim odana	Kayseri/Bünyan	Nezahat Bayram	Adnan Türköz	Hamdi Özbay
Cıngıllı çarşısı	Kayseri	Ş. Nihat İşman	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Cırlavuk yolları cızıdan cızı			Ahmet Şükrü Esen	
Cirit havası (Oyun havası)	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Türköz	Yücel Paşmakçı
Cuvaramın incesi	Kayseri/Tomarza/ Cingöz köyü	Durdu Demirel	Durdu Demirel	Savaş Ekici
Çenberimi yudu mudu	Kayseri		Yusuf Ziya Demirci	
Çalıya yılan aktı (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Çarşıya vardım erikten aldım	Kayseri	Emin Aldemir	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Çatal çama kurşun attım geçmedi	Kayseri	İsmail Erdoğan	Ankara Devlet Konservatuarı	Hikmet Taşan
Çattılar çakmak taşını (Kına türküsü)	Kayseri/Bünyan/ Akmescit köyü	Münüre Topbay	Savaş Ekici	Savaş Ekici
Çattılar ocak taşını (Kına türküsü)	Kayseri/Sarız/ Yenikent köyü	Fatma Gökdemir- Nazife Uzunlu	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Çıbığı uzatırlar (Kara kekilli yârim)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Çırçır çeşmenin üstüyüm	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Murat Kavuncu	Mehmet Arıboğa
Çimenli bahçede bulgur eliyor	Kayseri/Pınarbaşı	Durdu Demirel	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Çorap ördüm ilinen (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Çubuğum yok yol üstüne uzatam	Kayseri/Develi	Yaşar Deniz	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Dabaklar önünde tabakam kaldı (Mataklar türküsü)	Kayseri	Necmettin Çalışkan	Osman İkinci	
Dağdan yuvarlandı kayalarımız	Kayseri	Adnan Türköz	Adnan Türköz	
Dağları gırcı mı duttu	Kayseri/Develi/ Hacıpaşa köyü	Ahmet Korkmaz	Nida Tüfekçi	Nida Tüfekçi

Daha senden gayrı âşık mı yoktur	Kayseri/Sarız	Nesimi Çimen	Nesimi Çimen	Mehmet Özbek
Dam başında dirgenlik	Kayseri/Pınarbaşı	Durdu Demirel	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Dama attım deynekleri	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Datlı gabak gol attı	Kayseri/Tomarza	Binnaz Aksoy	Erol Aksoy	
Dayım ben bir güzel gördüm	Kayseri/Sarız		Salih Turhan	
Değirmenin üstü yeşil ot olur (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Deli gönül yine ah u zar oldu (Leyla)	Kayseri/Sarız	Nesimi Çimen	İhsan Öztürk	İhsan Öztürk
Deli memet gibi yiğit yerde yatar mı	Kayseri	Murat Kavuncu	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Dere boyu gidelim naciyem	Kayseri	Refik Başaran		Yücel Paşmakcı
Derevenk'in yokuşundan enerken	Kayseri		Stavros Stavridis	
Deve yüksek atamadım urganı	Kayseri/Develi	Yusuf Seyrani	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Diktin bostanı da keser itmedin	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Durnamın kanadı ala	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Dut ağacı dut verir	Kayseri/Pazarören	Elif Özkan	Ankara Devlet Konservatuarı	Hikmet Taşan
Ekin ekdim gül bitti	Kayseri		Dar'ül-Elhan	
Ekmekten mi kalktın kolların hamur (Aziziye türküsü)	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Elekten elen gınamı (Kına türküsü)	Kayseri/Elagöz köyü	Fatma Yağmur		
Elekten elen unumu (Kına türküsü)	Kayseri/Yahyalı	Makbule Aferin	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Elinde süt küleği	Kayseri/Pınarbaşı/ Pazarören	Zekiye Hanım ve Emine Hanım	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Emmi marşı	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Emmi zeybeği	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Murat Kavuncu	Şaban Uyan
Erciyes Dağı'nı kantar mı tartar (Çello'nun türküsü)	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Erciyes kralı harmancık yurdu (Kozanoğlu)	Kayseri/Efkere	Hasan Akalın	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Erkilet güzeli bağlar bozuyor	Kayseri	Yöre Ekibi	TRT Ankara Radyosu	Sadettin Gürhan
Eski libas gibi âşığın gönlü (Seyranî'den)	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Ataman	Adnan Ataman
Evin önü sarmaşık	Kayseri/Tomarza/ Cingöz köyü	Durdu Demirel	Durdu Demirel	Savaş Ekici

Evlerinin önü çevirme çardağı	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Evlerinin önü yüksek kaldırım	Kayseri/Pazarören	Fatma Efe	Ankara Devlet Konservatuvarı	Hikmet Taşan
Evleri uçta yârim	Kayseri	Kayserili Fahriye	Evren Seçkal	
Evvel bahar yaz ayları gelince	Kayseri	Âşık Hüseyin Aslan	TRT Müzik Dairesi	
Ey sevdiğim artık yeter	Kayseri/Develi	Yusuf Seyrani	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Ezmeyinen türküsü	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Fadimem süslü gezer	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Fırın üstünde fırın	Kayseri	Asım Yahyabeyoğlu	Ali Canlı	Ali Canlı
Gapıları gatıran	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Ataman	Adnan Ataman
Gara goyun da gulakları çelenli	Kayseri/Garıncalı köyü	İbrahim Yılmaz	Yusuf Ziya Demirci	
Gaziler de deli poyraz gaziler	Kayseri	Kayserili Mustafa		
Gelin türküsü	Kayseri/Pınarbaşı	Asiye Karapınar		
Gesi bağları (Merkez)	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Gesi bağları (Germir ağzı)	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan
Gidenlerden gelmiş yok	Kayseri/Sarıoğlan/ Karpınar köyü	Âşık Hüseyin Aslan	TRT Müzik Dairesi Başkanlığı	Işık Başel
Gine güz geldi de yollar işledi	Kayseri		Stavros Stavridis	
Gine yeşillendi Germir bağları	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Gökte uçan huma kuşu	Kayseri/Sarız/ Binboğa	Ahmet Kara	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Guyunun başına gelmesin eller	Kayseri	Ahmet Kurtkaya	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Günlerim gam ile geçti (Aziziye türküsü)	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Hacı hafız'ın koşma koşma benleri	Kayseri	Osman Uyan	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Hacılar köyüne bastığım oldu	Kayseri	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Halimedir kız senin adın Halime	Kayseri	Naci Ergindoğan	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Hamuru beziledim (güver yaylalar güver) (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Hasta düştüm de tutmaz elim kalemi	Kayseri	Kadir Alkan	Songül Alkan	
Havluları değirmi (Türkülü halay havası)	Kayseri/Pınarbaşı/ Pazarören	Sultan Özhan	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Hayvayı yüke koydum	Kayseri/Pınarbaşı	Mehmet Işık	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Hekimbaşı Kayseri'nin urgunu	Kayseri		Stavros Stavridis	
Her ne zaman görsem seni Everek Dağı (Bozlak)	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ankara Devlet Konservatuvarı	

Horozumu kaçırdılar	Kayseri	Ömer Akpınar-Mehmet Hamzaoğlu	Nida Tüfekçi	Nida Tüfekçi
Hunat malesinde yaylayamadım	Kayseri	Yöre Ekibi	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Ilgıt ılgıt esen seher yelleri (pir sultan abdal'dan)	Kayseri/Sarız	Nesimi Çimen	Süleyman Yıldız	Süleyman Yıldız
İlk akşamdan yüklediler göçümü (Bozlak)	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	TRT İstanbul Radyosu	
İki geyik gelir aklı kareli	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Mehmet Kınık
İndim kuyu dibine	Kayseri/Pınarbaşı	Naciye Demirel	Durdu Demirel	Mehmet Kınık
Kadifeli yastık kadifeli yorgan yer yumuşak	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Necla Erol	
Kalenin burcuna taş ben olayım	Kayseri	Ali Ulvi Erandaç	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Kandilli yazmayı kaldır yüzünden	Kayseri	Ali Ulvi Erandaç	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Kap'ardına asıvermiş eleği	Kayseri	Kazım Altan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Kar yağar burum burum (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Kar yağdı gene ağardı yazılar	Kayseri/Pınarbaşı	Hasan Karakaya	Mehmet Özbek	
Kara çadır is mi tutar	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan		Ümit Bekizağa
Kara da koyun hoş koyun (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Karakuşu vurdular	Kayseri	Şaban ve Fahrinisa	Yusuf Ziya Demirci	
Karanfil ektim başa	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Karanfilim budama (Al sana fındık fıstık)	Kayseri	Kazım Altan	Emin Aldemir	Emin Aldemir
Karanfilim burçta burçta	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	TRT Müzik Dairesi	Yunus Karaca
Karanfil seni ezerler	Kayseri/Bünyan/ Akmescit köyü	Münüre Topbay	Savaş Ekici	Savaş Ekici
Karşı dağdan gelen atlı	Kayseri	Âşık Seyfi		
Karşıda harar durur (Türkülü halay havası)	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Karşıdan görünen Erciyes Dağı	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Kayalar kayalar da yüksek kayalar	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Murat Kavuncu	Şaban Uyan
Kayalar kayalar yüksek kayalar	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Türköz	Adnan Ataman
Kayseri bülbülü	Kayseri	Beşiktaşlı Kemal Şenman		
Kayseri mektebine de oldum candarma	Kayseri	Refik Başaran	Mehmet Özbek	Mehmet Özbek

Kayseri peşrevi (Saz havası)	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Emin Aldemir	Emin Aldemir
Kayseri sürmelisi	Kayseri	Şaban Uyan	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Kekliğimin kafesi (Gubalak keklik)	Kayseri	Necmi Çetinkaya-Cezmi Erman	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Kestanenin irisi	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Keten gömlek filfili (Nineler)	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan
Kınan kutl'olsun gelinim (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Kırlangıçlar yüksek yapar yuvayı	Kayseri	Yahya Beyoğlu	Azize Tözem	Azize Tözem
Kırşehir'e vardım pazar kurulmuş	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Kız anası kız anası (Kına türküsü)	Kayseri		Stavros Stavridis	
Kiremit aldım handan	Kayseri	Osman Uyan	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Kiremitten su damlar	Kayseri	Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Kozan geldi İstanbul'a dayandı (Kozanoğlu)	Kayseri	Kayserili Kerim Dayı	Yusuf Ziya Demirci	
Köprünün altı diken	Kayseri	Osman Kavuncu	Murat Kavuncu	Mehmet Arıboğa
Kudretten gözü sürmeli	Kayseri	İbrahim Alimoğlu	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Kurt yatırdım fireze	Kayseri/Pınarbaşı	Naciye Demirel	Durdu Demirel	Mehmet Kınık
Küçükten görmedim ana kucağı (Katırcıoğlu bozlağı)	Kayseri/Niğde	Zekeriya Bozdağ	Nurettin Çamlıdağ	
Maraş altı yanar mürd olur (Bozlak)	Kayseri	Adnan Türköz	TRT İstanbul Radyosu	
Maraş'tan kına gelinim (Kına türküsü)	Kayseri/Sarız/ Yeşilkent köyü	Fatma Gökdemir – Nazife Uzunlu	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Mecnun'a dönmüşüm bilmem gezdiğim	Kayseri/Sarız	Hacı Bayrak-Haydar Bayrak	İhsan Öztürk	
Mendilim iri dallı	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Nar ağacı ulam ulam	Kayseri	Ali Ulvi Erandaç	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Nedir ey gaziler benim yandığım	Kayseri/Sarız	Nesimi Çimen	İhsan Öztürk	İhsan Öztürk
Odaları sündürme	Kayseri/Sarıoğlan/ Çiftlik köyü	Fatma Şahbaz	İbrahim Akın	Mehmet Erenler
Oduncular dağdan odun endirir	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Yücel Paşmakçı	Yücel Paşmakçı
Oğlan özünü sevdiğim	Kayseri/Pazarören	Eşe Selver-Ümmü Selver	Ankara Devlet Konservatuvarı	Hikmet Taşan
Oğlan özünü sevdiğim	Kayseri/Pazarören	Eşe Selver-Ümmü Selver	Ankara Devlet Konservatuvarı	Hikmet Taşan
Oğlum ne durursun Çukurova'da	Kayseri/Hacılar		Mustafa Özdemir	
Omuz halayı	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı

Oy mendil oyalı mendil	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan		
Oyun havası	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Oyun havası	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Yaşar Aydaş
Posta yollarını dolanıyorum	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Adnan Ataman
Sabah olur	Kayseri	Yöre Ekibi	Kayseri Halkevi Müzik Kolu	Kayseri Halkevi Müzik Kolu
Salın da gel meydan kız görsün	Kayseri	Ahmet Mısalı	Ahmet Gazi Ayhan	Nida Tüfekçi
Sandığımı açarım a lilla lilla (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Sarı çiçeğinen donandı dağlar	Kayseri	İsmail Erdoğan	Ankara Devlet Konservatuarı	Hikmet Taşan
Saz havası	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
Sehen vurdum sehene (Türkülü halay havası)	Kayseri/Pınarbaşı/ Cinniyurt köyü	Durdu Demirel	Mehmet Kınık	Mehmet Kınık
Sen pınara vardın mı	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Necla Erol	Yaşar Aydaş
Sevdiğim üstüne dört libas geymiş	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Nida Tüfekçi	Adnan Türköz
Sıçanımın sırtı sarı	Kayseri	Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Siniye koyarlar kaymağı balı (Bozlak)	Kayseri	Kayserili Mustafa Efendi		
Sinsin	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Adnan Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Suda oynayan balıktan	Kayseri/Tomarza/ Toklar nahiyesi	Mehmet Gurnaz	İsmail Sağlam	Tuncer İnan
Su akar eşmal eşmal	Kayseri	Âşık Seyfi	Yusuf Ziya Demirci	
Süpürgesi yoncadan	Kayseri	Mehmet Delihaliloğlu (Emmi)	Murat Kavuncu	Şaban Uyan
Şeker dağı'nın hiç eksilmez gırcısı (Bozlak)	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	TRT Müzik Dairesi	
Şu dağları aşmalı (Navruz gelin)	Kayseri/Bünyan	Adnan Türköz	Nida Tüfekçi	Yücel Paşmakcı- Soner Özbilgin
Şu dereden kuş uçtu	Kayseri	Kazım Aktan	Emin Aldemir	Emin Aldemir
Şu diyar-ı gurbet elde	Kayseri/Sarız	Âşık Nesimi Çimen	İhsan Öztürk	İhsan Öztürk
Şu Sille'nin ufak tefek taşları	Kayseri	Âşık Seyfi	Darü'l-Elhan	
Tahtakurusu	Kayseri/Develi	Cemal Pakne	Mehmet Özbek	
Talas altı Haymana	Kayseri	Emin Aldemir	Emin Aldemir	Emin Aldemir
Talas bağı üzümdür	Kayseri	Cemil Demirsipahi	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Talas yollarını seller bürüdü (Talas türküsü)	Kayseri/Talas	Cevdet Çağla	Cüneyt Koşal	Cüneyt Koşal
Taşa basma iz olur	Kayseri		TRT İzmir Radyosu	Erkan Sürmen

Tirene bindi de savuştu m'ola (Kına türküsü)	Kayseri/Pınarbaşı/ Emeyil köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Erdem Çalışkanel
Turnamın kanadı beş karış telden	Kayseri		Darü'l-Elhan	
Varın bakın bacaları tüter mi	Kayseri	İsmail Erdoğan	Murat Kavuncu	Mehmet Kınık
Van'ın yoğurdundan ayran mı olur	Kayseri/Hacılar	Mustafa Özdemir		
Varın da bakın sandığında nesi var	Kayseri	Murat Kavuncu	Şaban Uyan	Şaban Uyan
Verdiğin yazmayı bürüneyim mi	Kayseri	Osman Özdemir	Yücel Paşmakçı	Yücel Paşmakçı
Vuruldum arkadaş ben de vuruldum (Talas türküsü)	Kayseri		Ahmet Şükrü Esen	
Yârim (ağam) İstanbul'u mesken mi tuttun	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Nida Tüfekçi
Yayla yolu yâr yolu	Kayseri/Sarız	Hatice Gürbüz	Durdu Demirel	Mehmet Kınık
Yemeklerde üç yemek var yenecek (Türkülü halay havası)	Kayseri/Pınarbaşı/ Serinyurt köyü	Fadime Demirel	Durdu Demirel	Okan Avşarkocaoğlu
Yemenim yeleyi ile	Kayseri/Tomarza/ Cingöz köyü	Köy kadınları	Durdu Demirel	Savaş Ekici
Yeni galaylanmış sofanın tası	Kayseri	İbrahim IŞIK	Ankara Devlet Konservatuvarı	Altan Demirel
Yeşil ipek bükeyim	Kayseri	Mehmet İşbilen	Nida Tüfekçi	
Yılan akdı kamışa (Sarı kız)	Kayseri	Osman Gonalga	Mehmet Özbek	
Yüce dağ başında fener mi yanar	Kayseri/Develi/ Köseler köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Savaş Ekici
Yük üstünde puşular	Kayseri/Bünyan/ Akmescit köyü	Köy kadınları	Savaş Ekici	Savaş Ekici
Yükseklikten namlı namlı karın görünür	Kayseri		Yusuf Ziya Demirci	
Yürü bire pınarbaşı	Kayseri/Bünyan/ Ganışıh köyü	Gani Özer	Mehmet Özbek	
Zalim felek değirmenin döndü mü	Kayseri	Ahmet Gazi Ayhan	Ahmet Gazi Ayhan	Adnan Ataman

Kaynakça: Erol Aksoy ve Erhan Çapraz, *Kayseri Türküleri ve Oyun Havaları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2019.

ERHAN ÇAPRAZ

Kayseri Musiki Cemiyetinin Orduevinde verdiği bir konser. Soldan sağa oturanlar: İsmail Ediz, Naci Ergindoğan ve Mustafa Ulaş-1958 (Çınar, Musikî Yolcuları)

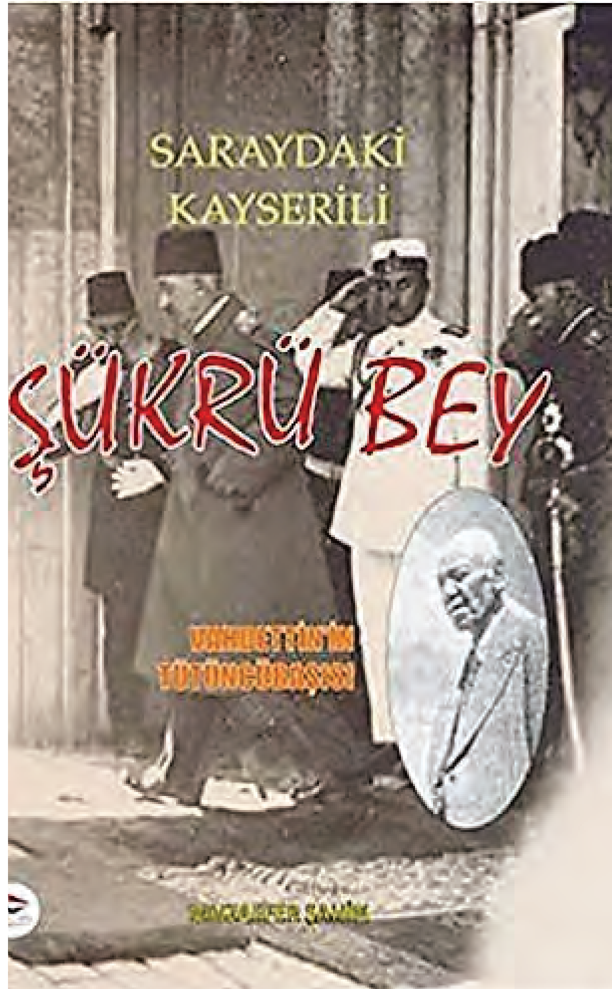
TÜTÜNCÜBAŞI ŞÜKRÜ BEY

"Vahdettin'in tütüncübaşısı" olarak tanınan "Yüzellilikler"den (Kayseri/Yeşilhisar/Keşlik, 1875/1876 - Kuşadası/Burgazköyü, 22 Aralık 1942). Babası, "Köse Mehmet", "Müjdecibaşı" gibi lakaplarla tanınan Mehmet Mustafa (1 Temmuz 1848 - ?); annesi, Emine (Fatma) Hanım'dır. Düğünden kısa bir süre sonra babası askere alındı. İkiz kardeşi Osman'la birlikte, babaları askerdeyken dünyaya geldiler. Babası, Yemen'de bir müddet esir kaldıktan sonra Kayseri'ye döndü ve sırtından aldığı yaradan ötürü gazi unvanı kazandı. Ticaretle uğraşan babası bir müddet sonra İstanbul'a yerleşti. Bu esnada, hac kafilelerinin Mekke'ye eriştiği haberini padişaha vermekle görevlendirildiği için "Müjdecibaşı" unvanıyla tanındı. İstanbul'da bulunduğu yıllarda, ailesini yanına aldırmadı.

Şükrü Bey, Keşlik'te çiftçilikle uğraşarak ailesinin geçimini sağlarken askere çağrıldı. Köyüne, askerde öldüğü haberi ulaştığı için eşinin yeniden evlendiğini öğrendi. Bunun üzerine Kayseri'de durmadı ve İstanbul'a göçtü. İstanbul'a ulaştığında, Müjdecibaşı unvanıyla sarayda görev yapan babasını buldu. Babası aracılığıyla hemşehrilerine ulaştı ve Çengelköy'e yerleşerek burada bir çevre edindi. Bu sırada Şerife Hanım'la evlendi. Bu evliliğinden iki erkek, bir kız çocuğu dünyaya geldi. Şerife Hanım öldükten sonra ise Makbule Hanım'la evlendi.

Vahdettin'le karşılaşması ve saraya girmesiyle ilgili olarak iki rivayet vardır. Prenses Leylâ Açba'nın hatıralarına göre, Vahdettin'le Çengelköy'deki köşkünden çıkarken karşılaştı ve yanına yaklaştı. Ayaküstü tanışmadan sonra hoşsohbet tavırlarından hoşlanan Vahdettin, onu hizmetine aldı. Bu sırada 18 yaşındaydı. İlhami Soysal'a göre ise sarayda görevli olan babası sayesinde saraya girdi, o sırada şehzade olan Vahdettin'le birlikte büyüdü ve özel öğrenim gördü. Vahdettin, padişah olunca da tütüncübaşı olarak atandı (1918). Bu görevi dolayısıyla Vahdettin'in en yakınlarından biri oldu. Vahdettin yurt dışına çıkınca (1922) onunla birlikte önce Malta'ya, sonra da Mekke ve İtalya'ya gitti. Son Osmanlı Padişahı Vahdeddin'in San-Remo'da ölümüne (1926) kadar yanında bulundu. Bu ölüm sonrasında Şehzade Ertuğrul'u Hindistan'da Haydarabat Nizamı'nın eşi olan ablasının yanına götürdü. Buradan binbir güçlükle Padişah'ın defnedildiği Şam'a geldi.

Bu sırada vatandaşlıktan çıkartıldı ve yeni kurulan Türkiye'ye girişi yasaklananların yer aldığı "150'likler" listesinde dördüncü sırada yer aldı (1924). Bu Kanun'un çıkışıyla Türkiye'deki mal varlığına el konuldu ve satışa çıkartıldı. 150'likleri affeden kanun çıktıktan (1938) iki yıl sonra Türkiye'ye döndü (1940). Türkiye'de Kuşadası'nın Burgaz Köyü'nde öğretmen olan oğlu Mustafa Hami Yalkut'un yanına yerleşti. Müsadere edilen malları-

Muzaffer Şahin tarafından yazılan
"Saraydaki Kayserili Şükrü Bey: Vahdettin'in Tütüncübaşısı"
isimli kitabın kapağı

nın iadesi için resmî makamlar nezdinde birçok girişimde bulunduysa da bir sonuç alamadı. Ömrünün son günlerini Kuşadası'nda, oğlunun yanında geçirdi ve burada öldü (1942). Oğlu, Soyadı Kanunu'ndan sonra Yalkut soyadını aldığı için resmî belgelerde soyadı Yalkut (sehven Yakut) olarak geçti.

Eseri: Şam'da bulunduğu sırada kaleme aldığı ve Türkiye'ye döndükten sonra gazeteci Kandemir'e aktardığı hatıraları, müstakil olarak kitaplaştırılmamıştır. Kandemir, bu hatıraların bir özetini *Yeni İnci* dergisinde yayımladı (20 Eylül 1952). Hatıralar, daha sonra *Resimli 20. Asır*'da daha geniş bir biçimde (20 bölüm) yayımlandı (31 Mayıs-11 Ekim 1956) ve Kandemir'in *Vahdettin'in Son Yılları* (2008, 2010) adlı eserinde de yer aldı.

Kaynakça: Muzaffer Şahin, *Saraydaki Kayserili Şükrü Bey: Vahdettin'in Tütüncübaşısı*, Ankara 2012, s. 5-32; 123-163.

YUSUF TURAN GÜNAYDIN

TÜZEL, CAFER

Cafer Tüzel

Kayseri Milletvekili (Selanik/Gevgeli, 1905 - 02 Mart 1961). Babasının adı Cemal, annesinin adı Cemile'dir. Balkan Harbi'nden sonra ailesiyle birlikte Kilis'e yerleşti.

1924 yılında Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Mahkeme zabıt kâtipliklerinde, Adliye Vekâleti hukuk işleri kâtip ve mümeyyizliklerinde 1928 senesine kadar vazife gördü. 1928 senesinden itibaren Maliye Vekâleti merkez hazine avukatlığında, Ziraat Bankası ve Askerî Fabrikalar Umum Müdürlüğü avukatlıklarında çalıştı. 1931'de Maliye Vekâleti müşavir avukatı, daha sonra hukuk başmüşaviri oldu. Bu vazifedeyken VII. Dönem (Ara Seçim) Kayseri milletvekili seçildi. Daha sonra, Kurucu Meclis Cumhuriyet Halk Partisi temsilcisi oldu. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Tercümeihâl Kâğıdı,TBMM, Arşivi, TBMM, *Albüm*,C. IV, s. 1667.

YAYIN KURULU

TÜZÜN, ÂTIF MEHMET

Âtıf Mehmet Tüzün

Kayseri Milletvekili, Develi Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti kurucusu (Arhavi /Kemerköprü köyü, 1885 - Ankara, 3 Nisan 1970). İlköğrenimini köyündeki Sıbyan Mektebi ve Mihalıççık İptidai Mektebinde tamamladıktan sonra ailesiyle İstanbul'a gelerek Beyazıt Rüştiyesi ve Mercan İdadisinde okudu. 1907'de girdiği Mülkiye Mektebinden 1911 yılında mezun olarak stajını yapmak üzere Bağdat Vilayeti Maiyet Memurluğuna atandı. Horasan ve Cezire kaymakam vekilliklerinde bulundu. I. Dünya Savaşı'na yedek subay olarak katıldı. Fedakârca hizmeti, savaş madalyası ile ödüllendirildi. Bünyan Hâmid, Boğazlıyan ve Develi kaymakamlıkları yaptı (1918- 1919). Erzurum Kongresi sonrası, Mustafa Kemal Paşa'nın genelgesine uyarak Develi'de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetini kurdu. Düzenlediği milis teşkilatının başında Kozan Cephesi'nde Fransızlarla çarpıştı. TBMM'nin I. Dönemi'nde Kayseri'den milletvekili seçilerek 23 Nisan 1920'de Meclisin açılışında hazır bulundu. Başkanlık divanının oluşturulmasında idare memuru (amiri) seçildi. Bu görevini dönem sonuna kadar sürdürdü. İstiklal Mahkemeleri Kanunu'ndaki değişiklikleri hazırlamak üzere teşkil edilen özel komisyonda ve Pontus konusunu inceleyecek kurulda görevlendirildi. 4 Ağustos 1923'te Kırşehir Mutasarrıflığına atandığı için II. dönem seçimlerine katılmadı. Kırşehir'in il olmasıyla 23 Kasım 1923'ten itibaren görevini vali olarak sürdürdü. 11 Ocak 1925'te Ankara Valisi oldu. III. Dönem'de Rize'den milletvekili seçildi. IV. Dönem'de Rize, V, VI, VII ve VIII. Dönemlerde Çoruh'tan milletvekili seçilerek yasama görevini 1950'ye kadar sürdürdü. Bu tarihten sonra politikayla ve herhangi bir işle meşgul olmadı. Millî Mücadele'de hem cephede ve hem de Meclisteki hizmeti nedeniyle 17 Mart 1924 tarihli Meclis kararıyla Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. Evli olup dört çocuk babasıydı.

Kaynakça: Fahri Çoker, *TPT Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem* (*1919-1923*), t.y., s. 637; Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. V s. 1390-1391.

YAYIN KURULU

U

UÇAK SPOR KULÜBÜ bk. HAVAGÜCÜ (TAYYARESPOR)

UÇAR, EMRE

Yazar, tarih araştırmacısı, eğitimci (Kayseri/Bünyan, 23 Ekim 1980 -). İlk ve ortaöğrenimini Bünyan'da yaptıktan sonra Kayseri'ye geldi, lise tahsilini burada tamamladı. Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu (2002). Kırıkkale Üniversitesi Tarih Ana Bilim Dalı'nda da yüksek lisans eğitimine başladı (2004). Yüksek lisans eğitiminde tez olarak "Türk Havacılık Sanayinde Kayseri Uçak Fabrikası'nın Yeri" konulu bilimsel araştırma ve çalışmasıyla eğitimini tamamladı.

2002 yılından itibaren BİLFEN Eğitim Kurumları, TED Kayseri Koleji gibi özel eğitim kurumlarında tarih öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. 2016 yılından itibaren MEB bünyesinde eğitimciliğe Kayseri'de devam etmektedir.

2015 yılında, TÜBİTAK liselerarası proje yarışmasında hazırlatmış olduğu "1925'lerin Gerçeğinden 2000'lerin Hayaline Millî Uçak Üretimimiz" adlı projesiyle ikincilik ödülü kazandı.

Eserleri- Akademik kitap ve makaleleri: *Türk Havacılık Sanayinde Kayseri Uçak Fabrikası'nın Yeri,* Kayseri Enstitüsü Derneği Yayınları (2013); "Kayseri'de Uçak Üretimi", *Kayseri'nin Hafızası Almanak* (2012); *"İlk Millî Uçak Üretimimiz"*, Kayseri Ticaret Odası Dergisi, (Ekim 2012). Hazırlığına katkıda bulunduğu; *81 İlde Kültür ve Şehir Kayseri,* Kayseri Valiliği Neşriyatı (2013); ayrıca *çeşitli* yayınevleri için üniversite sınavlarına hazırlık kitapları yazmıştır.

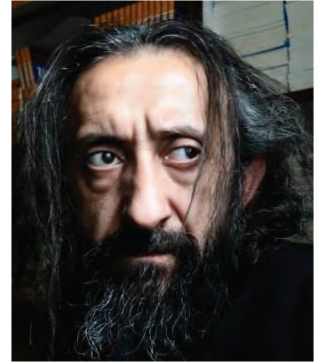
YAYIN KURULU

UÇAR, MEHMET

Şair, yazar, yayıncı (Kayseri/Koççağız köyü, 1968-). Kayseri İstiklal İlkokulu (1979), Kayseri İmam Hatip Lisesi (1989), İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunudur. Kayseri'de *Susku* sanat edebiyat siyaset dergisini çıkardı (1989-1993) *Yediharf* dergisi ve Yediharf Yayınları (1996-1997) kurucusudur. Daha sonra İstanbul'a yerleşti ve Kodeks Yayınları, Kitaphane Yayınlarını kurdu. *Hurufat* aylık yazı mecmuasını yayımladı (2010-2011). Hâlen İstanbul'da yaşamakta ve yayıncılığa devam etmektedir. "Mehmet Esat" başta olmak üzere müstear isimlerle yazılar ve kitaplar da yayımlamıştır.

Eserleri: *Yarına Tarih Düşülmez* (Şiir, Yediharf Yayıncılık, 1992); *Yukarda Anlatılan Rüzgâr* (Şiir, Etikus Yayınları, 2003).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Mehmet Uçar

Emre Uçar

UĞUR, AHMET

Öğretim üyesi, ilahiyatçı (Kayseri/Akkışla, 1941 - Kayseri, 23 Ocak 2013). Akkışla İlkokulu (1954), Kayseri İmam Hatip Okulu (1962) ve fark ders sınavlarını vererek lise ve öğretmen okulunu (1962) bitirdi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1966). Millî Eğitim Bakanlığı hesabına İslam tarihi doktorası yapmak üzere İngiltere'ye gönderildi (1968). Doktorasını "The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selimnâme Literature" (Edinburg-İskoçya, 1971) adlı tezle tamamladı. AÜ İlahiyat Fakültesinde "Osmanlı Siyasetnâmeleri" adlı tezle doçent (1979) ve profesör oldu (1985). Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çalıştı (1961-66). Kırıkkale İmam Hatip Okulunda

Ahmet Uğur

(1966-68), Atatürk Üniversitesi İslami İlimler (1973) ve İlahiyat Fakültelerinde (1975-85) görev yaptı. 1977-78 öğretim yılında Tunus'ta kaldı. Kazakistan'da Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde ders verdi. Çalışmalarını, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü, burada görev yaparken emekli oldu.

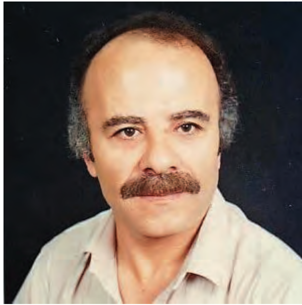
Makalelerini 1976 yılından itibaren görev yaptığı fakültelerle çeşitli fakülte ve enstitü dergilerinin yanı sıra *Ortadoğu* ve *Türkiye* gazeteleriyle *Güneyde Kültür*, *Bayrak* gibi dergilerde yayımladı. Ayrıca, çeşitli bilimsel kongrelere katılarak bildiriler sundu.

Evli ve üç çocuk babasıydı.

Eserleri: *Akkışla I* (1980), *Âsâfnâme* (1982), *Epigrafi ve Paleografi* (1983), *Selim Han the Light of the Selimnâme Literature* (Berlin, 1985), *Osmanlı Siyasetnameleri* (1987), *İbn-i Kemal* (1988), *Yavuz Sultan Selim* (1989), *Celâlzâde Mustafa ve Selim-nâmesi* (1990, müşterek), *Akkışla II* (1995), *Güney Anadolu'nun Osmanlı Devleti'ne İlhakı ve İdris-i Bitlisî ve Şükrü-i Bitlisî* (1991), *İslâm Tarihi* (1995), *Kemal Paşazade'nin VIII. Defteri* (1997), *Gelibolulu Mustafa Ali-Künhü'l-Ahbar* (1997), *Gül Bahçesi* (2001), *Osmanlı'nın Temel İlkeleri ve Tarihimizden İbret Dolu Sahifeler* (2004).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*; *Türkiye Yazarlar Birliği, Türkiye Kültür Sanat Yıllığı* (2014).

YAYIN KURULU

Refik Uğur

UĞUR, MUSTAFA

Spor adamı, futbolcu ve teknik direktör (Kayseri, 1963 -). Erciyes İlkokulunu, Fevzi Çakmak Ortaokulunu ve Ticaret Lisesini bitirdi. Ticaret Lisesinde okuduğu sıralarda futbolla tanıştı. O yıllarda Yeşilhisarspor Genç ve A takımlarında oynadı. İyi futboluyla Kayseri amatör spor camiası içinde göz doldurdu. Yükseköğrenim yerine, futbolu seçti. 1982 yılında Kayserispora transfer oldu. Giydiği 2 numaralı formayı tam 15 yıl başarıyla taşıdı. 14 yıl Kayserispora hizmet etti. Gıyasi (Tokoğlu) Kaptan'ın da rekorunu kırarak en uzun süre (15 yıl) Kayserisporda oynadı, yedi yıl takım kaptanlığı yaptı. 1982 yılında oynamaya başladığı Kayserisporda en büyük coşkusunu, takımının lig şampiyonu olarak birinci lige çıktığı 1985 yılında yaşadı. Kayserisporun lig şampiyonu olduğu 1996-1997 sezonunda, 34 yaşındayken futbolu bıraktı. Futbolu bıraktıktan sonra teknik direktörlüğe başlayan Uğur, Kayseri Erciyessporu 2. Türkiye Ligi'nde şampiyon yapma başarısını gösterip Erciyessporu o zamanki adıyla 1. Türkiye Ligi'ne, şimdiki "Süper Lig"e taşıdı. Daha sonra çeşitli spor kulüplerinde teknik direktörlük yaptı. Kayseri'de açmış olduğu, "Mustafa Uğur Futbol Akademisi" ismiyle faaliyet gösteren bir spor salonu bulunmaktadır.

Mustafa Uğur (Kalkan-Birol-Yerlikhan, Meşhurlar)

Kaynakça: Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 564.

HALİL SEVERCAN

UĞUR, REFİK

Yazar, subay, (Kayseri/Sarıoğlan/Kadılı, 08 Mart 1947 -İzmir, 3 Eylül 2020). Kadılı Köyü İlkokulundan (1960), 1963 yılında Konya Astsubay Okulundan, İstanbul Levazım Okulundan mezun oldu (1965). Ülkenin çeşitli bölgelerinde levazım depolarında hesap sorumluluğu ve sayman olarak görev yaptı. 1988 yılında emekliye ayrıldı. Halkevi'nin yazmanlığı (1990-1992) ile İşçi Sağlığı ve Meslek Hastalıkları Derneği İzmir Şubesi başkanlığı (1992-1994) görevlerinde bulundu. İzmir Balçova'da açtığı kitabevini yönetti (1988-1994). Haziran 2002'den sonra *Haber Yarımada* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, Hacı Bektaş Kültür ve Tanıtma Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Refik Uğur'un "Değişme Evrene Özgü Bir Olgudur" başlığını taşıyan ilk yazısı *Kayseri Anadolu Haber* gazetesinde (7.7.1990) çıktı. Daha sonraki eserlerini Şiir Okulu (1991), *Yanıt* (ortak kitap, 1991), *Gölge* (1991), *Palmiye* (1991), *Kavga* (1992), *Biçem* (1992), *Gerçek Sanat* (1995-96), *Ardıçkuşu* (1999-2005), *Simurg* (1999-2000), *Kayseri*

Akın Günlük (1999-2000), *Güzel Yazılar* (2000-2001), *Alleben* (2000), *Haber Yarımada* (2002-2003), *Evrensel* (2003), *Berfin Bahar* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. *Eli Çakmaklı Sözler* adlı şiiriyle SKY TV'nin düzenlediği ikinci şiir yarışmasında birincilik ödülü, *Aykırısanat Dergisi* 2005 Şiir Yarışması Özel Ödülü aldı. Refik Uğur, içten yazdığı şiirlerinde yaşadığı evrenin sorunlarının tinsel doğasında oluşan geçmiş ile gelecek ikilemi işliyor ve insanın kanayan yarasına şiir merhemini sürüyor.

Eserleri- Şiir: Çıra Olduk Çaylarda (1988), *Acıların Irmağı Dirence Meme* (1992), *Kendini Sınayan Özlem* (1999), *Renginden Yanan Güller* (2005).

Kaynakça: Güngör Gençay, "Edebiyat Cephesinde Yeni Bir Şey Var", *Gerçek Sanat,* Şubat 1993; Işık, *TEKAA*; İşlek, Ferhat (1999), "Kendini Sınayan Özlem", *Simurg*, Kasım 1999; "Kendini Sınayan Özlem", *Hürriyet Ege*, 9.11.1999; Sabri Yücel, Refik Uğur'un Şiirleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Ardıçkuşu,* Eylül 2001; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ugur-refik[Erişim tarihi:18.04. 2020]; https://www.biyografya.com/biyografi/11863[Erişim tarihi:18.04. 2020]; https://www.vikitap. com/yazar/refik-ugur-36078[Erişim tarihi:18.04. 2020].

ALİ AKSAKAL

UĞURLU, MEHMET

Gazeteci (Kayseri/ Felahiye, 1964 -). İlk ve orta dereceli tahsilini Kayseri'de yaptı. Kayseri İmam Hatip Lisesinden mezun oldu (1983). Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesine girdi (1984). İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünden mezun oldu (1988).

Ankara'da, *Millî Gazete* ve *Türkiye* gazetesinde muhabir olarak çalıştı (1986-1989). Kayseri'ye gelerek imam hatiplik görevine başladı (1990). Yaklaşık yedi yıl imamlık yaptıktan sonra istifa ederek Kayseri'de kurulan *Kayseri Gündem* gazetesinin genel yayın yönetmenliği görevine başladı. Aynı zamanda yerel televizyonlarda süreli olarak siyasi tartışma programlarına (TV Kayseri, Kanal 38, Erciyes TV) katıldı ve yorumlarını paylaştı. Özellikle Kanal 38'deki "Objektif Bakış" ve TV Kayseri'deki "Basın Kulübü" programlarıyla dikkat çekti. 28 Şubat döneminde hakkında çok sayıda dava açıldı. *Kayseri Gündem* gazetesindeki hemen her yazısına ve manşetine dava açıldı. Bizzat Genel Kurmay 2. Başkanı Or. Gn. Çevik Bir, Uğurlu hakkında suç duyurusunda bulundu. 28 Şubat sürecinde yerel basında büyük bir direnç gösterdi.

Kayseri Gündem gazetesinde 15 yıl genel yayın yönetmenliği yaptıktan sonra Basın Yayın Enformasyon Kayseri İl Müdürü olarak atandı (2012). Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü kapatılıp yerine Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı kurulunca İletişim Başkanlığı Kayseri Bölge Müdürü olarak görev yaptı (2022). Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Mehmet Uğurlu

UĞUZMAN, TÜLAY

Tülay Uğuzman

Öğretim üyesi, sosyolog (Kayseri/ Develi, 26 Eylül 1954 -). AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Etnoloji Kürsüsü'nde "lisans" (1975) ve "yüksek lisans" (1978) derecelerini aldı. Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesinde "araştırmacı" ve "şube müdür yardımcısı" olarak görev yaptı (1979-1981). Gazi Yüksek Öğretmen Okuluna öğretmen olarak atandı (1981). Kurumun Gazi Üniversitesi bünyesine alınmasıyla, önce öğretim görevliliğine intibakı sağlandı (1982). Doktor (1985) ve doçent (1990) olmasını müteakiben aynı fakültenin Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı'na kadrolu doçent olarak ataması yapıldı. Profesör unvanı kazandı (2004).

Üniversitedeki görevlerinin yanı sıra Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunda Uzman ve Uygulamalı Araştırmalar şube müdürü olarak görevlendirildi (1990-1992).

Sosyoloji, halk bilimi, iletişim, eğitim vb. konularda yazıların yayınlandığı beş derginin hakem ya da yayın kurullarında yer aldı. Folklor Araştırmaları Kurumu tarafından yılda bir kez verilmekte olan "Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü"ne layık görüldü (2003). Hâlen Başkent Üniversitesinde görev yapmaktadır.

Eserlerinden bazıları: *Kemal Tahir'in Altı Romanının Halkbilimsel Açıdan Değerlendirilmesi*, Ankara 1986; *Beypazarı'nda Sosyal-Kültürel Yapı ve Değişme*, Beypazarı Belediyesi Kültür Yayını, Ankara 2002; *Atasözlerine ve Deyimlere Yansıyan Türk Halk Düşüncesi*, Ankara 2014; *Yirmi Beş Yıl Sonra Dörtdivan Dörtdivan'da Değişme Değişime Uyum ve Direnç Bir Yeniden Ziyaret/Revisit Çalışması*, Ankara 2020.

YAYIN KURULU

Aziz Ukşal

UKŞAL, AZİZ

Sporcu, antrenör ve sportif eğitim uzmanı (Kayseri, 1 Ocak 1952 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de, yükseköğrenimini Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü'nde yaptı. Lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü'nde tamamladı. Judo, tekvando, vücut geliştirme ve kickbox antrenörlük sertifikaları aldı. Sporcu olarak altı defa Türkiye ve bir defa da Avrupa Tekvando Kupası'nda olmak üzere yedi kez birincilik kürsüsüne çıktı. Ayrıca uluslararası şampiyonalarda birçok ikincilik ve üçüncülük madalyası kazandı. Dünya ve Avrupa şampiyonalarında Millî Takım antrenörü olarak birçok uluslararası başarıya imza attı. 1987'de İspanya'da yapılan Dünya Şampiyonası ve 1988 Avrupa Şampiyonası'ndaki başarılarından dolayı Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve Başbakan tarafından ödüllendirildi. İlk Türk bayan dünya şampiyonunun ve ilk Avrupa takım şampiyonu olan Millî Takımın antrenörüdür. Birçok millî sporcu ve antrenör de yetiştirdi. Avrupa Tekvando Federasyonu (ETU) tarafından 2002 yılında "Altın Başarı Ödülü"ne layık görüldü. Tekvando sporunun Türkiye ve Kayseri'de gelişmesine ve yaygınlaşmasına büyük katkıları olan Aziz Ukşal, spor konulu birçok TV programı hazırladı ve gazetelerde köşe yazıları kaleme aldı. Kendi web sayfasında spor konusunda yazılar yazdı. Kayseri Gençlik Spor İl Müdürlüğünde ve Olimpik Spor Kulübünde sportif eğitim uzmanı olarak çalıştı. Vücut geliştirme dalında aktif sporcu olarak İspanya'da yapılan, atletik vücut 50 yaş üstü şampiyonada Avrupa beşincisi olarak ülkemizi temsil etti. Hâlen İstanbul'da yaşamaktadır.

Kayseri'de her yıl "Aziz Ukşal Yıldızlar Tekvando İl Birinciliği" müsabakaları yapılmaktadır.

Kaynakça: Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 548.

HALİL SEVERCAN

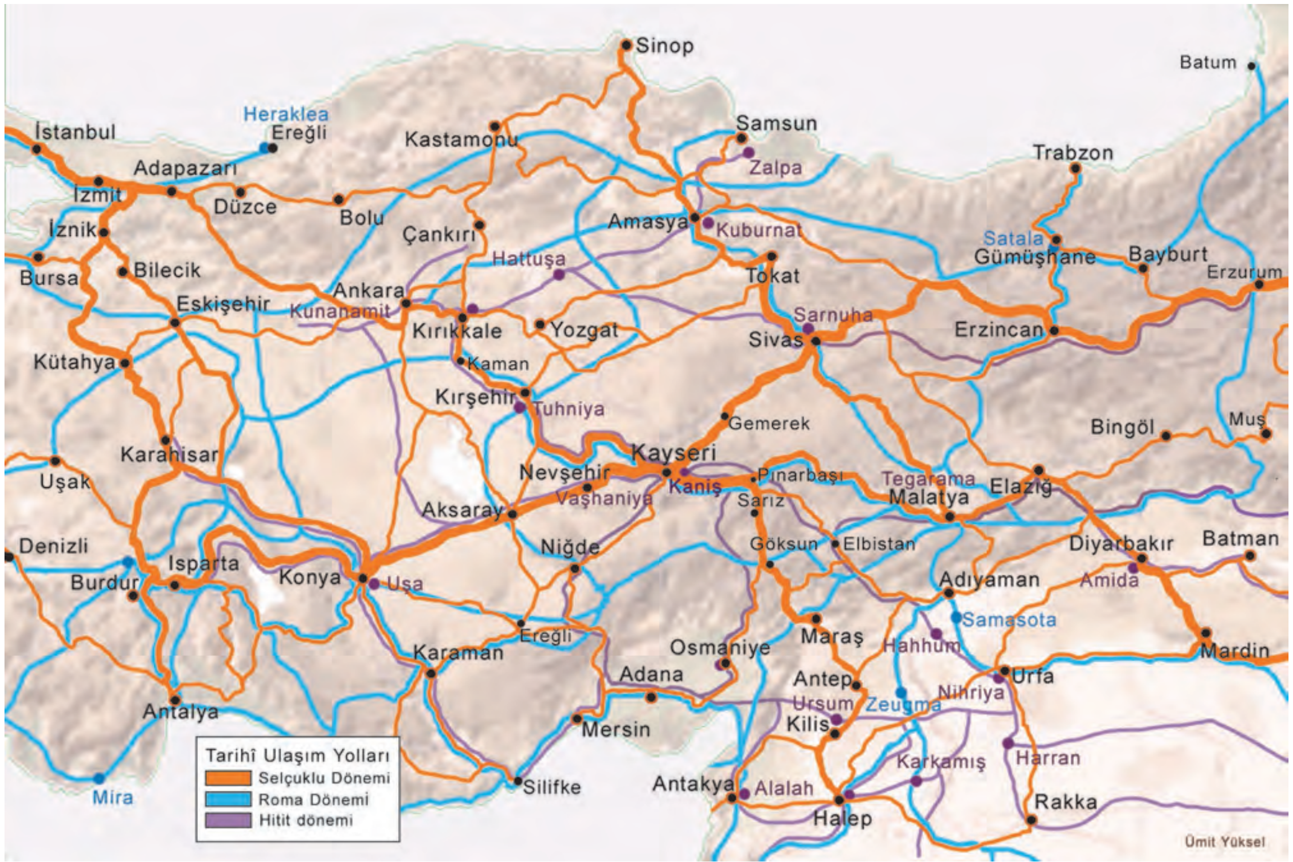
ULAŞIM VE HABERLEŞME

Ulaşım

Yollar

Anadolu'da ilk düzenli yol ve menzillerin Persler tarafından kurulduğu bilinmektedir. Tarihçi Heredot'un "Kral Yolu" dediği bu yol, Sardis'ten başlayıp Sur şehrine kadar uzanıyordu. Bu tarihî yolların izlerini, kağnı tekerleklerinin oyuklarını Kayseri'nin Kumarlı çıkışında, Tomarza'nın kuzeyinde bugün bile görebilmekteyiz.

Anadolu Selçuklu* hükümdarları, eski yolları tamir edip yeni yollar açtı ve bu yollara ribat, han, kervansaray adıyla bildiğimiz tesisler yapıp vakıflar tahsis ettiler. Kayseri-Sivas yolunda Tuzhisar Sultan Han*, Karatay Han* gibi. Anadolu Selçuklu Anadolu'sunda iki ana yol vardı: 1. Doğu-batı yönünde uzanan yol, 2. Kuzey-güney yönünde uzanan yol. Doğu-batı yönündeki yol, güneyde Antalya'dan başlayıp Burdur-Isparta Konya-Aksaray-Kayseri-Sivas'a ulaştığında, güneyden kuzeye ulaşan ikinci yolla çakışıyor ve Erzurum üzerinden Tebriz'e ulaşıyordu. Konya-Tebriz arasında büyük bir kervan yolu önemli olmuştu. Kuzey-güney yolu ise Karadeniz'de ticaret limanı olan Sinop'tan başlıyor, Amasya-Tokat üzerinden doğu-batı yönündeki yolla çakışarak Malatya'ya, buradan da devrin önemli ticaret merkezi olan Halep'e ulaşıyordu. Malatya'dan Diyarbakır (Amid) üzerinden Musul ve Bağdat'a ulaşan kervan yolu gibi, Sivas'tan Kayseri'ye ulaşan yol, Kayseri-Göksun-Maraş üzerinden Halep'e, Kayseri-Elbistan-Malatya'ya, Kayseri, Sarız (Kara Kilise)-Hurman-Elbistan-Akçaderbent-Göynük-Delûk Halep'e en işlek yol olarak bağlanmak-

Kervan yollarını gösteren tarihî ulaşım yolları (Çizim: Ü. Yüksel)

taydı.

Osmanlı Dönemi'nde Anadolu'da ve Rumeli'de kendisinden önce hüküm sürmüş olan Roma, Bizans ve Selçuklu Devleti'nin yollarını kullanmakla beraber, ihtiyaca göre yeni yollar yaparak memleketin dört bir tarafına ulaşan bir yol şebekesi kuruldu.

Kayseri, önemli bir ticari merkez olarak tali, dik yollarla İstanbul'u Amasya, Tokat, Sivas, Erzurum ve İran sınırı ötesindeki merkezlere ulaştıran ana yola bağlanıyordu.

Doğuya sefere çıkan Osmanlı orduları İstanbul, Amasya, Tokat yolu yerine lojistik ve ikmal kolaylığı sebebiyle İstanbul, Ereğli, Kayseri yolunu kullanıyordu. Nitekim Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran (1514), Kanunî Sultan Süleyman'ın Irakeyn (1534) ve IV. Murat'ın Revan (1635) Seferleri, Kayseri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Kırşehir'den geçen yolcu, Hacı Bektaş köyündeki Hacı Bektaş zaviyesinde kalabilirdi. Eğer Mekke ve Medine'ye gidiyorsa Kayseri'de birkaç gün dinlendikten sonra Maraş'a doğru yola devam edebilirdi. Ancak bu tali bir yoldu. Evliya Çelebi'nin 1680 yılında kullanmış olmasına rağmen bu yol, "diyagonal yol"dan daha az kullanılıyordu.

Kâtip Çelebi'nin eserinde "şehir" ve "kasaba" diye anılan belli bir öneme sahip yerleşimler, bugünkü usullere göre yapılan bir harita üzerine yerleştirildiğinde İstanbul-Halep yolu üzerindeki Konya Ereğlisi'ni Sivas ve Tokat'a bağlayan Bor, Niğde ve Kayseri üzerinden geçen yol da görülebilmektedir.

Menziller

Menzil, Osmanlı Devleti'nde, hareket hâlindeki bir ordunun konakladığı, bir kervanın durup geceyi geçirdiği, resmî evrak taşımakla görevli olan bir memurun belirli mesafelerde at değiştirmek, dinlenmek veya geceyi geçirmek için mola verdiği yer ya da bina için kullanılan bir tabirdir.

Merkezî idare tarafından organize edilen menziller; haberleşme menzilleri, askerî menziller, hac menzilleri olmak üzere üç

Tomarza'nın kuzeyinde kağnı izleri

değişik amaç için kullanılmıştır. Haberleşme menzilleri yani menzilhaneler, kaza ve kasaba merkezlerinde kurulurken ordunun iaşe, ikmal ve istirahat gibi ihtiyaçlarının teminine yönelik olarak kullanılan askerî menzillerse yerleşim birimlerinin dışında ve su bulunan geniş düzlükler üzerinde kurulmuştur.

Bütün bu yollar üzerinde menzilhâneler (haberleşme menzilleri), kervansaraylar, hanlarla beraber ulak teşkilatı vücuda getirilmiş; yollardaki geçit noktalarının korunması için, derbent teşkilatı gibi özel teşkilatlar kurulmuş ve hatta özel muafiyetler tanınmak suretiyle buraların halk tarafından korunması sağlanmıştır. Devletin kuruluşundan itibaren haberleşmenin "ulak" adı verilen ve ellerindeki fermanlarla (ulak hükmü), ihtiyaç duydukları hayvanları geçtikleri yerlerden temin eden görevliler vasıtasıyla gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Menzilhanelerin fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için bünyesinde birtakım hizmetliler grubu çalışmaktaydı. Bu hizmetliler grubunun yöneticisi olan ve onları örgütleyen "menzilci" ismi verilen görevliler, birer yıllık dönemlerde görev yapmak üzere menzilhanelerin tesis edilmiş olduğu kazaların kadısı veya naiplerinin teklifi ve devletin de tasdikiyle tayin olunmaktaydı. Menzilcilerin yönetimi altında "menzil kethüdâsı", "ahurkethüdâsı", "odacı", "seyis", "sürücü", "aşçı" gibi hizmetliler bulunmaktaydı.

Menzilhane inşa edildiği dönemde biri, Konya-Karapınar-Ereğli, Ankara-Aksaray ve bir diğeri de Kayseri-Niğde üzerinden geçerek Toroslar'ı aşan önemli kervan yollarının, Toroslar'dan önceki menziliydi.

İzler üzerinde yönlendirme bilgi taşı (Bilgin Yazlık)

Derbent Teşkilatı

İlhanlılardaki "tutkavul" sisteminden alınarak geliştirilen, kervanları ve ticaret yollarını korumak için kurulan derbent teşkilatı, Osmanlı ticaret hayatının en önemli unsurlarından biriydi. Derbent teşkilatları, ülke içinde önem taşıyan ana yolların üzerine sağlam duvarlarla çevrilmiş vaziyette serpiştirilmişti. Daha çok yerleşim yerleri yakınlarına kurulmuş oldukları için, yakın köylerde yaşayanlar, bu derbentlere sağladıkları hizmetlerden dolayı bazen bir kısım bazen de tüm vergilerden muaf tutulmuşlardır. Derbentler, sadece bölgenin ve ticaret yolunun güvenliğini sağlamak konusunda önemli noktalar olmakla kalmamış aynı zamanda yeni yerleşim yerleri oluşmasına da sebep olmuşlardır.

1719-1722 yıllan arasında Ankara, Kayseri, Niğde, Aksaray, Maraş ve Karaman'ı

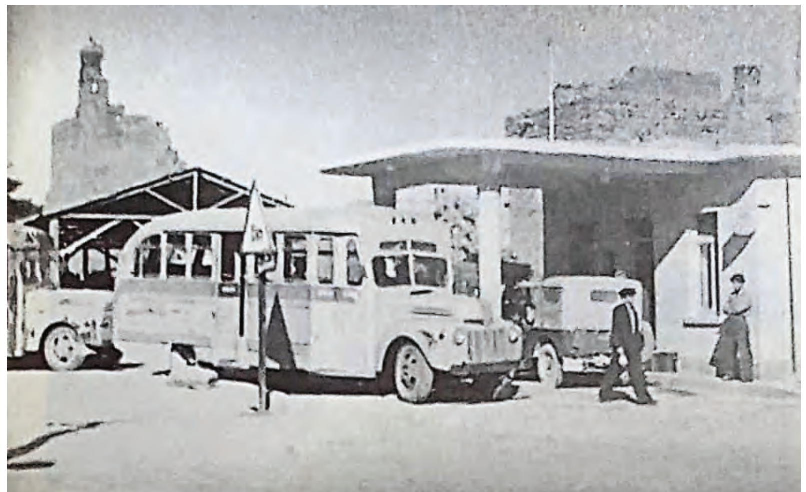

Kayseri-Samsun arasında yolcu taşıyan yaylılar - 1916 (Tuzcu, Talas)

Konya'ya bağlayan yollar üzerinde birçok köy, derbentçi kaydedilmiştir.
Her ne kadar yerleşim yerlerine yakın kurulmuş olsalar bile XVII. yüzyılda bozulan asayiş ve şekavet olaylarının artması sebebiyle derbentler, önemlerini kaybetmeye başladı. XVIII. yüzyılda devlet tarafından alınmaya çalışılan önlemler de çok işe yaramadı ve derbentler, alınan bütün önlemlere rağmen eski işlevlerine kavuşamadı. Tanzimat'la başlayan reform hareketleri derbentlerin ortadan kalkmasına sebep olarak yerlerine, daha modern güvenlik teşkilatlanması oluşturuldu. Bu çerçevede belli noktalardaki hanlar ve derbentler, jandarma noktaları hâline dönüştürüldü.

Kara Taşımacılığı (Kayseri'de Taşımacılığın Motorlu Taşıtlarla Yapılmaya Başlanması)

XX. yüzyıl başlarında, tren hattının bulunmadığı zamanlarda şehri, Ankara, Sivas ve Ulukışla'ya bağlayan birer bozuk şose yol vardı ancak bakımsızlık yüzünden yolcu ve eşya nakilleri gayet zorlukla yapılabiliyordu. Yolcu nakillerinde yaylı at arabaları kullanılıyordu. Bu yolculuğu rahatlatmak ve bu işten para kazanmak isteyen Talaslı Mehmet Ağa ve Yahyazâde Kadir Ağa isimli iki Kayserili müteşebbis, otomobilin henüz Anadolu'da görülmediği bir zamanda Kayseri Ereğli arasında işletmek üzere birkaç otomobil getirmeye karar verdi. Osmanlı Hükûmeti'nden zorlukla izin alarak İtalya'dan üç adet binek otomobilini Ereğli'ye getirttiler. Ancak Talas'a birkaç sefer yaptıktan sonra otomobillerin bu yollara elverişli olmadığı, bu sebeple de işletmenin mümkün olamayacağı anlaşıldı. Otomobiller, aynı yollardan İstanbul'a götürülüp satıldı.
Otomobil işinin sonuç vermemesi, Kayseri ticaretinde çok kötü neticeler doğurdu ve uzun bir zaman kimse, yeni bir teşebbüse cesaret edemedi.
Rıfat Bey'in (Çalıka*) belediye başkanlığının ilk günlerinde (1914) Kayseri Belediyesi, zamanın Dâhiliye Vekâletine, "Kayseri Belediyesince lüzumlu olan bir yük otomobilinin (kamyon), Avni Bey vasıtasıyla Fransa'dan getirilebileceğinin işarı" mealinde bir yazı ile başvurdu. Dâhiliye Vekâleti, otomobilin fiyatının bildirilmesini, Kayseri Belediyesinde müstahdem olarak çalışan Halil Çavuş'un da İstan-

Arif Molu'nun Düvenönü'nde açtığı Kayseri'nin ilk benzinliği ve dönemin ulaşım aracı otobüs -1950'li yıllar (Toprak Ağalığından Sanayiciliğe)

1927'de trenin Kayseri'ye gelişini kutlamak üzere kurulan tak üzerinde "Memleketi demirle örmek azmimizdir." yazıyor (TTK Arşivi).

bul'a gönderilerek ona şoförlük eğitimi aldırılmasını, iki ayrı yazıyla Kayseri Belediyesine bildirdi. Ancak bu kamyon alma teşebbüsü, tamamlanamamıştır.

1919 Aralık ayında Sivas Kongresi'nden Ankara'ya gitmekteyken Kayseri'de misafir olan Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti'nin (bk. Atatürk'ün Kayseri'ye Gelişleri) araçlarının bir kısmı kara saplanıp şehre ulaşamayınca onları kurtarmak üzere, şehirde yalnız Talas Amerikan Koleji'nde bulunan kamyon yardıma gönderildi. O tarihte bile şehirde başka motorlu taşıt olmadığı anlaşılıyor.

1938 yılına kadar Kayseri'de hangi sayıda motorlu araç olduğuna dair bir bilgiye ulaşılamadı. Ancak 1925 yılında kurulan Tayyare Fabrikası* ve 1935 yılında faaliyete geçen Sümer Bez Fabrikası'nın kullandığı hizmet ve makam araçları yanında 1938 yılı içinde Arif Molu'nun Amerikan malı Packart marka bir otomobil aldığı ve bu aracı bozuk yollardan geçirerek Kayseri'ye getirdiği, sadece Talas'taki yazlığına gidip gelirken kullandığı, sonra da bu araca, o sıralarda çıkan İkinci Dünya Savaşı sırasında ordu tarafından el konulduğu, çocuklarının hatıratında belirtilmektedir.

Yine 1940'lı ve 1950'li yıllarda ilk akaryakıt pompalarının ve otomobil lastiği satıcılarının bulunduğu Düvenönü* ile Cumhuriyet Meydanı arasında "Emniyet Garajı ve Güven Garajı" (Hattat Otelinin yeri) isimleriyle iki nakliye şirketi kuruldu ve bu merkezlerden Sivas, Adana ve Ankara'ya mal nakliyatına başlanmıştı. Özellikle Adana'ya gönderilen mal brandalarının üstüne de oraya çalışmaya gitmek isteyen birkaç yolcu da alınırmış. İnsan naklinde ise Bursa'da yaptırılan burunlu (balta Burun) kamyonlardan bozma Mercedes, NSU, Austin, Ford ve Chevrolet marka otobüsler kullanılmıştı. Kayseri Belediyesinde ise reis Sait Koçak'ın 1945 yılında otobüs işletmesini kurarak dört adet kamyondan dönme otobüsü devreye sokmasıyla az da olsa araç sayısı artış göstermiştir.

Savaş sonrasında yani 1945 yılından sonra yine Arif Molu, Ecz. Hazım Bey gibi çok az zenginin özel araca sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mehmet Bayraktar'a ait "Çöp Bacak" lakaplı şoför Mustafa'nın kullandığı sadece bir adet ticari taksi bulunurken 1947 yılında Arif Molu ve Mehmet Bamyacı'nın ikişer adet daha ticari taksiyi piyasaya sürmeleriyle ticari taksi adedinin beşe çıktığı anlaşılmaktadır. Fakat Kayseri'de kimse taksiye ihtiyaç duymadığından bu taksiler sadece mahkeme heyetlerini ihtilaflı yerlere taşımaktan başka talep görmeyince zaman zaman Ankara'ya gönderilerek orada çalıştırılmıştı.

1970 yılında 5.236 olan motorlu araç sayısı, 1980 de 19.443'e ulaşmıştır. 1997 yılı itibariyle ildeki toplam motorlu araç sayısı 78.074'tir. Bunun 63.856'sı otomobil, 1.519'u otobüs, 12.699'u ise kamyon ve çekicilerden oluşmaktadır.

Haziran 2021 tarihi itibariyle ildeki toplam motorlu araç sayısı 401.036'dır. Bu toplamı 250.743 otomobil, 6.612 minibüs, 5.216 otobüs, 68.648 kamyonet, 17.329 kamyon, 19.966 motosiklet, 1.020 özel araç ve 31.502 traktör oluşturmaktadır.

Demir Yolu*

6 Mart 1911 günü Kayseri İttihat ve Terakki Kulübünde büyük bir toplantı yapılarak Padişaha, Sadaret makamına, Meclis-i Mebusan başkanlığına telgraflar çekilerek Bağdat demir yolu hattının Ereğli'den Kayseri'ye bağlanması isten-

Yeni iç hatlar terminal binası da 21 Ağustos 2010 tarihinde hizmete girdi.

mişti. Ancak bu girişime, "Bulgurlu'dan Kayseri'ye şimendifer hattının uzatılması Nafıa Nezaretinin planında vardır." şeklinde bir cevap gelmekle beraber başka bir netice çıkmamıştı. Kayseri'ye tren hattı, 1927 yılında Cumhuriyet idaresi zamanında getirilebilmiştir.

Tren İşletmesi Karşılıklı İşleyen Trenler (Gidiş – Dönüş/ 2021): Güney Ekspresi (Ankara – Diyarbakır), Doğu Ekspresi (Ankara – Kars), Erciyes Ekspresi (Kayseri – Adana), Turistik Doğu Ekspresi (Ankara – Kars), Trans Asya Ekspresi (Ankara – Tahran). Aylık ortalama yük trenleri sayısı: 1.200 tren, 2019 yılı verilerine göre aylık ortalama yolcu bilet satışı: 13.500 kişidir.

Hava Taşımacılığı

İlk kez 1933'te Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak Hava Yolları Devlet İşletmesi İdaresi kurulmuştur. Aynı yıl Ankara-Eskişehir-İstanbul, 1934 yılında da Ankara-Kayseri-Diyarbakır hava hatları işletmeye açılmıştır.

Askerî eğitim ve nakliye uçuşlarının yapılması amacıyla, ilk defa 1944 yılında havalimanı kurma çalışmalarına girişilerek 1950'li yıllarda uçuş faaliyetlerine başlanmıştır. 1971 yılında "12. Hava Ulaştırma Ana Üs Komutanlığı" adını alan askerî hava meydanında, sivil hava araçlarıyla yolcu taşıma işlemleri, 1982'li yıllarda başlamış, 1998 yılına kadar terminal hizmetleri, askerî personelle sürdürülmüştür.

Havalimanında ilk terminal binası, Kayseri İl Özel İdaresi tarafından 1994 yılında yaptırılmıştır. Yapılan terminal binasının, ihtiyaçları karşılamadığı, ayrıca Kayseri havaalanının uluslararası statüye kavuşturulması amacıyla yapılan yeni terminal binası, 1998'de hizmete girdi. 2000 yılında dış hat seferlerine de başlayan havalimanı, 2007 yılına kadar iç ve dış hat seferleri için terminal binası ortak kullanıldı. 30 Haziran 2007 tarihi itibarıyla hizmete giren yeni dış hatlar terminalinde hizmet verilmeye başlandı. Yeni iç hatlar terminal binası da 21 Ağustos 2010 tarihinde hizmete girdi. DHMİ olarak havalimanında sivil uçuşlara 15 Kasım 1998'de başlandı. İç hatlar, yılda 3.000.000 yolcu kapasiteli, dış hatlar yılda 2.500.000 yolcu kapasitelidir. 2019 yılı yolcu trafiği, 2.325.863 kişi olmuştur. Dış hatlarda yaz, kış dönemsel olarak (pandemi öncesi) Almanya, Hollanda, Avusturya, Fransa, Belçika, Suudi Arabistan, Kuveyt, İsviçre Ukrayna, Polonya, Rusya ile karşılıklı seferler düzenlenmektedir.

İç hatlarda ise İstanbul Havalimanı, Sabiha Gökçen Havalimanı, İzmir Adnan Menderes Havalimanı, Antalya Havalimanı ile karşılıklı seferler düzenlenmektedir (2021).

Şehir İçi Raylı Sistem

01.08.2009 tarihinde faaliyete geçen raylı sistemde 2021 yılı itibarıyla mevcut istasyon sayısı 55, araç (vagon) sayısı 69'dur. İstasyonlar arası mesafe, Organize-İldem 27,00 km, Cumhuriyet Meydanı-Talas 10,25 km'dir. Pandemi öncesi yolcu sayısı (2019), hafta içi ortalama 122.980, cumartesi ortalama 104.373, pazar ortalama 74.500 olmak üzere top-

01.08.2009 tarihinde faaliyete geçen raylı sistemde 2023 yılı itibarıyle mevcut istasyon sayısı 66, istasyon araç (vagon) sayısı 74'dür.

lam, 40.720.233 olarak tespit edilmiştir.
Anafartalar – Yeni Terminal – Şehir Hastanesi – Mobilya Kent güzergâhından geçecek olan tramvay hattının yapımına 2021 yılında başlanmış, 2023 yılında hizmete açılması planlanmaktadır.
Furkan Doğan – Anayurt arasında projesi onaylanan tramvay hattının yapımına 2021 sonunda başlanıp 2023 yılında hizmete açılması planlanmaktadır.

Şehir İçi Otobüs İşletmesi

Mevcut durak sayısı (2021) 5.882 durak (merkeze bağlı köy ve ilçeler dâhil), araç sayısı (2021) 657 araç (ÖHO- Ulaşım-Kooperatif) pandemi öncesi yolcu sayıları (2019) aylık ortalama yolcu sayısı 7.683.361, toplam yolcu sayısı

KAYBİS'in (Bisiklet Paylaşım Sistemi) mevcut istasyon sayısı 51+1 istasyon, 1200 slot (kilitleme noktası), bisiklet sayısı 600 adettir - 2021

92.200.337 adet/yolcu olarak tespit edilmiştir.

KAYBİS Bisiklet Paylaşım Sistemi

İnsan sağlığı odaklı bu hizmeti başlatan Kayseri Ulaşım AŞ bu çalışmayla kent merkezine araç girişini bir nebze azaltmayı hedefliyor. Mevcut istasyon sayısı (2021) 51+1, istasyon, 1200 slot (kilitleme noktası), bisiklet sayısı 600 adettir.
2018 yılı bisiklet kullanımı 3.664.000 km, 183.198 saat 2019 yılında ise 4.401.000 km, 220.048 saattir.

Haberleşme

Kayseri'de İlk Posta Teşkilatının Kuruluşu

Sultan II. Mahmud 1832 senesinden başlayarak İmparatorluk dâhilinde haberleşme alanında yenilikler yapılması emrini bir Hatt-ı Hümayun ile Sadrazam Mehmed Reşid Paşa'ya vermişti. Tanzimat'ın ilanı ile birlikte haberleşmenin bütün ülkeye yayılması yeniden gündeme getirildi. Ahmed Şükrü Bey'in başında olduğu "Posta Nezareti" kuruldu. 16 Kasım 1840 tarihinde şehirlerde kurulacak postanelerin özellikleri ve koşulları belirlendi. Daha sonra 1841 ve 1842 yılları içinde posta usulünü Postane-i Âmire de öğrenen yedi görevli, "Muntazam" posta merkezi yapılan şehirlerden öncelikle Ankara, Kayseri, Adana, Erzurum ve Trabzon'a postaneler kurularak bu merkezlere posta müdürleri olarak tayin edildi.
İlk posta müdürünün aylık maaşı 400 kuruş idi. Mektup, eşya ve para taşınması karşılığı olan ücretler "At ile bir saatte alınabilecek yol" bir birim sayılarak her mesafe bunun katları ile ölçülüyordu. Kayseri-İstanbul arası 186 saat olarak hesaplanmıştı. İstanbul'dan Kayseri'ye 3 dirhem ağırlığındaki bir adi mektup ise 272 kuruşa gönderiliyordu.
Posta malzemelerini "Tatar" denilen atlı memurlar taşıyordu. Yanlarında da atlı ve silahlı askerler bulunuyordu. Çünkü bu posta tatarları zaman zaman eşkıya saldırılarına maruz kalıyordu. Nitekim 8 Eylül 1847 tarihinde posta tatarları ile onlara refakat eden zaptiyelerin Afşar eşkıyalarının gaspına uğradıkları tespit

edilmiştir. Yine 1 Mayıs 1849 tarihinde Kayseri civarında bir grup eşkıya, posta tatarlarını basarak ellerindeki postalara el koymuş ve görevlilerden birini öldürüp diğerini de yaralamıştı..

İstanbul'dan her çarşamba, ezani saatle 1.30'dan 10.30'a kadar kabul edilen mektup ve emanetler, aynı gün akşam yola çıkan beş tatar tarafından hedeflerine yönlenirdi. Bunlardan biri sağ koldan İzmir'e, biri yine sağ koldan Alaiye'ye, başka biri orta koldan Şam'a, bir diğeri yine orta koldan Kayseri'ye ve sonuncusu da sol koldan Diyarıbekir'e giderdi. Kayseri'ye gelen posta, pazar günü de İstanbul'a dönerdi.

Postaların çoğu envâ mekâtib (çeşitli mektuplar), evzân-ı mekâtib (tartılı mektuplar) ve gazetelerden oluşmaktadır.

1278 (18 Ocak 1863) yıllarından itibaren posta ücretleri pul yerine mühür vurularak tahsil ediliyordu. 1893 yılındaki *Vilâyet Salnamesi*'nde belirtildiğine göre posta sistemi şöyle işletilmekteydi:

"Kayseri, Sivas ve Bağdat ciheti tatar postaları Dersaadet'ten salı günleri şimendiferle sevk olunarak çarşamba günleri akşam Ankara'ya muvasalat etmesiyle (ulaşması) beraber buradan dahi derhâl çıkarılmaktadır. Mezkûr posta ile Denk Madeni, Kırşehir, Mecidiye, Yozgat, Muşali, Kayseri, İncesu, Ürgüp, Nevşehir, Arapsun, Aksaray, Niğde, Tenos namıdiğer Şehirkışla merkezlerine ve Sivas, Erzurum, Van, Bitlis, Mamuretülaziz, Diyarıbekir, Halep, Musul, Bağdat, Basra vilâyat-ı şâhâne ve mülhakatına (bağlı olan yerlerine) Ankara postahanesinde çarşamba günü emanet ve taahhütlü ve adi mekâtip kabul olunmakta ve mahall-i mezkûre postası Ankara'ya cumartesi günleri muvasalat etmektedir."

İngiliz Konsolosu Teğmen Bennet'in 1880 yılında yazdığı rapora göre: Yalnızca İstanbul yönünde doğru düzgün örgütlenmiş bir posta hizmeti mevcuttur. Sekiz gün önce İstanbul'dan gönderilen mektuplar, pazartesi günü dağılmaktadır. Giden mektuplar ise çarşamba öğleden sonraları İncesu, Nevşehir ve Ankara üzerinden İstanbul'a gönderilmektedir ve servis çok düzenlidir.

Postane, Cumhuriyet Dönemi'nde meydanda yapılan ilk kamu binasıdır. Yapıldığında şehir için övünç vesilesi olan güzel bina, 33 yıl sonra yıkılmıştır. - 1927 (Fotoğraflarda Kayseri)

Cumhuriyet Dönemi Posta Teşkilatı

1937 yılında Posta İdaresinin taşra teşkilatında önemli bir organizasyon değişikliği yapılmıştır. Başmüdürlükler kaldırılarak yerine doğrudan genel müdürlüğe bağlı vilayet müdürlükleri kurulmuştur.

Kayseri'nin ilk postanesi, Bedesten ile Cami-i Kebir arasındaki Eski Postane Hanı olarak da bilinen Kığnamaz Han'da hizmet vermeye başladı. Ulaşılması kolay bir yerde bulunan Kığnamaz Han, posta atlarının barınmasına uygun olduğu için tercih ediliyordu. Posta taşımacılığı motorlu araçla yapılmaya başlanınca han,

Yol genişletme sebebiyle yıkılan Cumhuriyet Meydanı'nın doğusunda (Eski Atpazarı) bulunan postane binası, 1940 yılında Vali Şefik Soyer zamanında yapılmıştı - 1990'lı yıllar

posta merkezi olarak önemini yitirdi. Telgraf ve diğer iletişim teknolojisinin kullanılmasına elverişli bir posta merkezinin yapılması ihtiyacı doğdu. 1927'de Cumhuriyet Meydanı'nın doğu ucunda, Talas Caddesi üzerine şehrin ilk postane binası yapıldı. Kübik tarzdaki modern postane, Cumhuriyet Dönemi'nde meydanda yapılan ilk kamu binasıdır. Yapıldığında şehir için övünç vesilesi olan güzel bina 33 yıl sonra yıkılmıştır. Yine yol genişletme sebebiyle yıkılan Cumhuriyet Meydanı'nın doğusunda (eski Atpazarı*) bulunan postane binası ise 1940 yılında Vali Şefik Soyer* zamanında yapılmıştı.

Telgrafın Gelişi

Kayseri'ye telgraf hattının çekilmesi için ilk girişimler 1860'lı yılların hemen başında başlanmıştır. İlk olarak 1862'de Yozgat'tan Kayseri'ye telgraf hattı çekilmesi düşünülmüş fakat bu fikir ertelenmiştir. Bu süreçte Kayseri'nin telgrafla tanışması da çok gecikmeyecektir. Giderek büyüyen ve gelişen Kayseri sancağının, özellikle ticari, askerî ve idari ihtiyaçlarından ötürü telgraf iletişimine duyduğu ihtiyaca Sadaret'in cevap vermesi, dönemin şartları göz önüne alındığında gecikmiş sayılmazdı. Teğmen Bennet'e göre sancaktaki tek telgraf istasyonu Kayseri'dedir. Hattın iki bağlantısı vardır. Birisi Boğazlıyan ve Yozgat, diğeri Ürgüp, Nevşehir, Niğde ve Konya yönündedir. Haberleşme yalnızca Türkçe yapılmaktadır ve mesajların gönderilmesi ve alınması son derece yetersiz ve yavaştır.

Telefon

Kayseri il merkezindeki halkın telefonla iletişime başlaması ise otomatik telefon santralinin ilk defa 1 Ekim 1953 tarihinde 500'lük olarak kurulmasıyla başlamıştır. Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan PTT binasının kuzey tarafındaki bitişik binaya yerleştirilen mevcut santral, 1973 yılı içinde 6000'lik kapasiteye çıkarılmıştır. Bu manuel santral uzun zaman hizmet verdiyse de son zamanlarda büyüyen şehre hizmeti karşılayamaz olmuş ve telefon hattı karaborsa olarak yüksek fiyatlara alınıp satılmaya başlamıştır. Dijital santraller ve mobil telefonların çıkmasıyla bu sıkıntı sona ermiştir.

Kaynakça: Gönül Çantay, "Kayseri ve Kervan Yolları I", *KYTSB²*, s. 106; F. Müderrisoğlu, 16. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda İnşa Edilen Menzil Külliyeleri, (HÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Ankara 1993, s. 98, Suraiya Faroqhi, "Onyedinci Yüzyılın İkinci Yarısında Devecilik ve Anadolu Göçebeleri (Danişmendli Mukataası)", *IX. Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. II, TTK, Ankara 1988, s. 924; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri 1830-1860*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kütür Yayınları, Tarih Dizisi, 2018, s. 91; Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri*, C. II, 2. Baskı, Ank. 2016, s. 241, 174-175; *Kayseri Sancağı Hakkında Teğmen Bennet Tarafından Hazırlanan Genel Rapor (1880)*, çev. Uygur Kocabaşoğlu, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 1996; BOA, 28/C/1332, DH.21/113; *Geçmişten Günümüze Posta,* PTT Genel Müdürlüğü, Ankara 2007, PDF, s. 117-119-124-155-156-225-234-237; *Cumhuriyetin 75. Yılında Kayseri*, Kayseri Valiliği s. 209, 214-215; Sait Molu, *Toprak Ağalığından Sanayiciliğe*, yay. hzl. Mehmet Şahin, İstanbul 2013, s. 134, 164; Şükrü Karatepe, "Kayseri Cumhuriyet Meydanı'nın Mekânsal Gelişimi", *Düşünen Şehir*, S. 14, Mayıs 2021, s. 141; *Yurt Ansiklopedisi*, C. V; https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/965201, s. 9; https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Haziran-2021-37428. Kaynak kişiler: Doğan Duruduygu TCDD Kayseri Gar Müdürü, Fatih Türkoğlu Kayseri Sivil Hava Alanı Müdürü, Mehmet Umaç Raylı Sistem İşletme Müdürü.

HALİT ERKİLETLİOĞLU

ULU CAMİİ bk. CAMİ-İ KEBİR

ULU, HUZEYFE

Gazeteci, kameraman (Kayseri, 15 Nisan 1994 -). Liseyi terk ettikten sonra 2009 senesinde "Alaylı" olarak basın sektörüne başladı. İlk olarak *Kayseri Anadolu Haber* gazetesinde foto muhabiri olarak çalıştıktan sonra TV Kayseri televizyonun da kameramanlık yaptı. Daha sonra Kanal 38 televizyonunda "yayın yönetmenliği" yaparak akabinde askere gitti. Askerlik dönüşü ise TV Kayseri ve Kent Türk televizyonlarında kameramanlık yaptı. Hâlen mesleğini "Kayseri Ekspres Haber" internet sitesinde icra etmektedir.

YAYIN KURULU

Huzeyfe Ulu

ULUBAŞ MADENÎ EŞYA VE MAKİNA SANAYİ AŞ

Kayseri'nin ilk düdüklü tencere fabrikası. Osman Ulubaş, 1960 yılında ortakları Kadir Tanver, Erdoğan Eşsizer ile birlikte Termo Fabrikasını kurdu. Ulubaş, 1967 yılında ortaklarından ayrılıp 1978 yıllında trafik kazasında kaybettiği ağabeyi Mustafa Ulubaş ile birlikte Ulubaş Düdüklü Tencere Fabrikasını, daha sonra da ağabeyinden ayrılıp Yuvam Fabrikasını kurdu. Bu fabrika, 2004 yılında üretimini durdurdu.

80'li yılların başına kadar Şahin yazlık sineması köşesinde duran reklam panosu.

Osman Ulubaş

İş adamı (Kayseri, 1934-). Babası Mehmet Bey, annesi Fatma Hanım'dır. İki erkek, üç kız kardeşten ortancasıdır. Çocuk yaşta babası Bakırcı Mehmet Ağa'nın yanında demirci çıraklığına başladı. 14 yaşına geldiğinde Döküm Tesisi'ni açtı ve iş veren oldu. Askerden dönüşünde de işini geliştirip sanayici iş adamı olarak Ulubaş fabrikalarını ağabeyi ile kurdu.

Osman Ulubaş, çocukları büyüğünce şirketlerinin kuruluşunu tamamlamış, baba duası almış olmakla beraber çalışkanlığı, azmi sayesinde yaptığı yatırımlar sonucu kazancı ile hayır yarışına girmiştir.

2022 yılına kadar; ilkokul, cami, anaokulu, aile sağlığı merkezi, 112 acil servisi, kuran kursu, Osman Ulubaş Anadolu Lisesi, Osman Ulubaş Fen Lisesi, Osman Ulubaş İlkokulu, Hayriye Ulubaş Kuran Kursu, Osman Ulubaş Camii, Osman Ulubaş İmam Evi, Osman Ulubaş Melikgazi Ortaokulu, Osman Ulubaş Köşk Anadolu Lisesi gibi hizmetler yaptırarak hayır işlerine devam etmektedir. Hayriye Hanım ile evli ve dört çocuk sahibidir.

Osman Ulubaş

Kaynakça: "Hayırseverler", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. III, İstanbul 2013, s. 172; Osman Ulubaş ile 9 Ağustos 2021 tarihli haberleşme.

YAYIN KURULU

ULUCAN, MEHMET NUH NACİ bk. MİYASOĞLU NUH NACİ EFENDİ

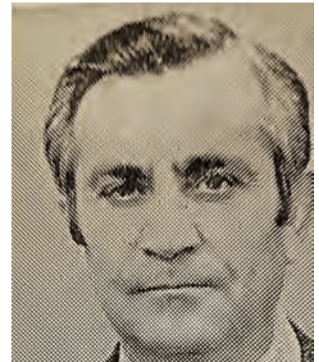
ULUCAN, NACİ

Spor adamı, yazar, öğretmen (Kayseri, 1930 - Kayseri, 25 Ekim 1987). Babası Ahmet Efendi, annesi İkbal Hanım'dır. İlkokulu Kayseri Bozatlıpaşa İlkokulunda okudu. Kayseri Lisesinin orta kısmında okuduktan sonra Sivas Öğretmen Okulundan mezun oldu (1952). Kayseri İncesu Merkez İlkokuluna öğretmen olarak atandı. Daha sonra sportif faaliyetlerinden dolayı Merkez Gazipaşa İlkokuluna tayin edildi. Burada bir yıl görev yaptıktan sonra askerliğini İstanbul Yedek Subay Okulunda yaptı. Yeniden Gazipaşa İlkokulundaki görevine döndü. Kayseri Ticaret Lisesini dışarıdan bitirdi (1955). Ankara Hukuk Fakültesine devam etti ancak bazı prosedürlerden dolayı ayrılmak zorunda kaldı. Kayseri Mehmet Karamancı İlkokuluna atandı (1959). Burada on altı yıl görev yaptı. Bu arada Gazi Eğitim Enstitüsünü dışarıdan bitirdi. 1968-1969 Öğretim Yılı'nda Kayseri Kadı Burhaneddin Ortaokulunda çalışmaya başladı. Bu okulda Türkçe öğretmeni olarak öğrenciler yetiştirdi. Aynı okulda müdür yardımcısı oldu. 1982 yılında ise emekli oldu.

1944 yılında ortaokulda okuduğu sırada Kayseri'de okullar arası atletizm yarışmasında 1500 metrede birinci oldu. 1950 yılına kadar yarışmalara sürekli katıldı ve birincilikle dördüncülük arası dereceler aldı. Bu arada Kayseri Lisesi Futbol Takımının kaptanlığını da yaptı. Amatör futbol hayatını Gençlik Kulübünde de sürdürdü. Sivas Öğretmen Okulunun Futbol Takımında da top koşturdu.

Erciyesspor yeniden faaliyete geçirdi ve kulübün başkanı oldu (1953).

Bölge Atletizm Ajanlığı görevine başladı (1956) ve bu görevi vefatına kadar sürdürdü. Beş ay vekâleten Bölge Müdürlüğü görevi de yaptı (1957). Sporun, özellikle atletizmin Kayseri'de sevilmesine, çok sayıda atletin yetişmesine öncülük etti.

Naci Ulucan

Ulucan, Kayseri spor tarihi için çok

önemli olan, "Cumhuriyet'in 50. Yılı" anısına 1973'te Kayseri'de basılan, *Kayseri Bölge Sporunda 50 Yıl (1923-1973)* isimli kitabı kaleme aldı.

Vefatından sonra Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü bir vefa örneği gösterip bir süre 24 Kasım Öğretmenler Günü'nden bir sonraki hafta, "Naci Ulucan Atletizm Koşusu" başlatmıştı.

Fatma Hanım ile olan evliliğinden Süheyla, Nafiye, İkbal isimli üç kızı oldu.

Kaynak kişi: Büyük kızı Süheyla İlik.

AHMET SIVACI

ULUSLARARASI TİYATRO FESTİVALİ

Tiyatro, toplumların sürdürdüğü hayat biçimiyle doğrudan bağlantılı bir sanattır. Türk tiyatrosu, kültürümüzün geleceğe aktarımına ve geleneğe karşı toplumsal farkındalığın oluşmasına aracılık etmektedir. Her türlü kültür ürünü, bir tiyatro eseri aracılığıyla seyircisine kolaylıkla ulaşabilmektedir. Bu yönleriyle tiyatro sanatı, kültürün en önemli özellikleri olan tarihselliği, gelişmeyi ve sürekliliği içinde barındırmaktadır. Genel anlamda insanın ortaya koyduğu, içinde var olduğu çevrenin siyasal, ekonomik koşulları dışında, yaşam kültürünü ve geleneklerini de yansıtan en önemli sanatlardan biridir. Bu değerlendirmeler ışığından bakınca "Tiyatro Festivalleri" de sanatseverler açısından çok büyük değer taşımaktadır. Festivaller aracılığıyla farklı tiyatroların çalışmaları takip edilebilmekte; bu tiyatrolarla, şehrin tiyatroları arasında değerlendirme yapılabilmektedir. Bu durum, seyircinin beklenti seviyesinin farklılaşmasına neden olurken yerel tiyatroların da nitelik açısından kendilerini değerlendirmesine imkân tanımaktadır.

Uluslararası Tiyatro Festivali tanıtım yürüyüşü (KBB Arşivi)

Bu bağlamda Kayseri Büyükşehir Belediyesi de Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun ilgili maddesi içinde yer alan "... yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek" yükümlülüğünü en geniş bir şekilde ve yeterli imkânlarla sürdürmektedir. Bu kültürel hizmetlerden biri de halkı, kültür-sanat çemberinde birleştirmek ve gençlerin teatral yeteneklerini ortaya çıkarmak için Tiyatro Festivalleri düzenlemektir.

Tiyatro Festivallerinin birincisi, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mehmet Özhaseki döneminde, 2006 yılının Nisan ayında, "Liselerarası 1. Tiyatro Festivali" adıyla gerçekleştirilmiştir. Okulların festivale katılımının ve halkın ilgisinin yüksek olması nedeniyle 2010 yılında beşincisi düzenlenen Tiyatro Festivali uluslararası boyut kazanarak "Uluslararası 5. Liselerarası Tiyatro Festivali" hâline dönüşmüştür. Türkiye'de ilk ve tek olma unvanına sahip Tiyatro Festivallerinin 10, 11, 12 ve 13.sü Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik Dönemi'nde düzenlenmiştir. 2019 yılının 15 Nisan - 04 Mayıs arasında Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın destekleriyle, "Uluslararası 14. Liselerarası Tiyatro Festivali" düzenlenmiştir. Bu festivale, yurt dışından; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Gürcistan, Bosna-Hersek, Azerbaycan ve yurt içinden; Kayseri, Kahramanmaraş, Erzurum, İstanbul, Manisa, Ankara, İzmir ve Giresun'dan olmak üzere 29 farklı okul katılmıştır. Tiyatro oyunları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu salonunda oynanmıştır. Tiyatro Festivallerinde, 14 yıl boyunca 409 okulun katılımıyla sahnelenen oyunları toplam 310 bin kişi izlemiş, yaklaşık 5300 genç de oyuncu ya da teknik ekip olarak görev yapmıştır. Tiyatro Festivalleri, 2020 ve 2021 yıllarında Covid-19 tedbirleri nedeniyle ertelenmiş olup önümüzdeki dönemlerde devam ettirilmesi planlanmaktadır.

Kaynakça: Nuray Çırpıcı - Şaziye Dağyapan, "Halk Kültürünün ve Geleneğin Tiyatro Sanatının Araçlarıyla Yeniden Üretimi ve Geleceğe Taşınması", https://www.kulturportali.gov.tr/

mrepo/eKitap erişim 29.09.2021; Cemal Öztaş - Eyüp Zengin, "Yerel Yönetimler ve Kültür Hizmetleri", https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9306 erişim 29.09.2021; Kayseri Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı.

MUSTAFA ERDOĞDU

ULUSOY, AHMET HÂZIM

Araştırmacı, yazar, öğretmen (Kayseri / Develi, 1883 - Develi, 16 Ekim 1948). Babası, İsmail Abdülbaki Efendi; annesi, Ümmühan Hanım'dır. Mullaoğluları sülalesindendir. İlköğrenimine, doğduğu Develi'nin Abdülbaki Mahalle Mektebinde başladı. Daha sonra Everek Halasiye Medresesinde okudu ve icazet aldı. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında okullarda öğretmen sıkıntısı nedeniyle medrese ve rüştiye mezunlarından Maarif Komisyonları ve Kaza İdare Heyetlerinin imtihanlarını başaranlar iptidailere öğretmen olarak atanıyorlardı, bu yolla öğretmen oldu. Mesleğe, Develi Mekteb-i İbtidâîsinde (Dumlupınar İlkokulu) başladı (1908). Askerlik görevini tamamladı (1909-1911). Askerlik dönüşü, 1884'te açılan Develi Rüştiye Mektebine girerek buradan mezun oldu (1913). Kayseri Lisesinde yapılan sınavla vekil öğretmenlik hakkı kazandı (1923). Müftülük imtihanlarına da girip başarılı olmasına karşın öğretmenlikte karar kıldı.

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkınca Kayseri Lisesinde açılan meslek dersleri sınavlarına girdi ve asil öğretmenlik diploması aldı. 1 Eylül 1926'da asil öğretmen, 1 Eylül 1934'te de başöğretmen oldu. 31 yıllık hizmetten sonra emekli oldu. 1948 yılında vefat etti. Mezarı, Tirem Mezarlığı'ndadır.

Millî Mücadele'de, Develi'de kurulan Cemiyet-i İslamiye Cemiyetinde görev aldı. Padişah ve Şeyhülislamın Millî Mücadele'ye karşı fetvasının geçersiz olduğu yönündeki kararı, Numan Feyzi (Cebeci*) Hoca ile imzaladı. Bunun yanı sıra edebiyatımıza en önemli hizmeti, Develili Âşık Seyrânî'yi unutulmaktan kurtarmak olmuştur. *Sanihat-ı Seyrânî* adlı eserini yayımlayarak halk edebiyatına büyük katkı sağlamıştır. Dr. Abdullah Cevdet'in çıkardığı *İçtihat* dergisinde, "Halk Edebiyatı Numuneleri" başlığı altında Seyrânî'nin şiirlerini yayımladı. Bu çalışmaları, kendisinden sonra yapılan araştırmalara kaynaklık etmiştir.

Eseri: Ahmed Hazım [Ulusoy], *Sanihat-ı Seyrânî, Anadolu Halk Şairlerinden Everekli Merhum Mehmed Seyrânî*, Matbaa-yı Millî, İstanbul 1340.

Kaynakça: M. Taki Cebeci, "Sanihat-ı Seyrânî Müellifi Müftüzade Ahmet Hâzım Ulusoy", *Kayseri İstiklâl* gazetesi, 6.9.1954 tarihli nüshası; M. Taki Cebeci, "Seyrânî'yi Nisyandan Kurtaran Kişi", *Ankara'da Develi*, C. I, 11.12.1993, S. 4; "Hâzım Ulusoy", *Seyrânî* gazetesi, 8.12.1998 tarihli nüshası; Kadir Özdamarlar, "Toprağı ile Ödeşenler: Ahmet Hâzım Ulusoy", *Kayseri Hakimiyet* gazetesi, 17.7.2001 tarihli nüshası; Kadir Özdamarlar, "Kültürümüze Hizmet Edenler: Ahmet Hâzım Ulusoy", *Kayseri Lisesi Dergisi*, Yıl: XIV, Mart-Mayıs 2006, S. 35; Kadir Özdamarlar, *Develi Lisesi'nin Kuruluşunun 50. Yılı Anısına Develi Eğitim Tarihi*, Develi 2008; Gürlek, *DŞY*, s. 57; Işık, *TEKAA*.

KADİR ÖZDAMARLAR

Ahmet Hazım Ulusoy

ULUSOY, AHMET SIRRI (MÜFTÜZADE)

Şair, vaiz, hazine ve dava vekili (Kayseri/ Develi, 1882 - İstanbul, 1950). İlk eğitimini Develi'de aldı. Medrese ve rüştiye eğitimlerini Kayseri'de tamamladı. Eğitimini tamamladıktan sonra vaizlik, şer'iyye mahkemesi kâtipliği, hazine ve dava vekillikleri görevlerinde bulundu.

Şiirle ilgiliydi, özellikle oğullarından İbrahim'in 1939'da vefatı, onu derinden etkilemiş ve bu, şiirlerine de tesir etmiştir.

Kişilik itibarıyla az fakat özlü konuşan Ulusoy, son derece nüktedandı. Hakkında anlatılan fıkralar, onun hazırcevap ve zeki biri olduğunu göstermektedir. Yeniliklerden ziyade eskinin güzellikleri, onun için daha değerliydi. Şairliği çok kuvvetli değildi. Genellikle dörtlükler hâlinde şiirler kaleme almıştır. Aruzu kullanmada ve ebcet hesabıyla tarih düşürmede usta olduğu görülmektedir. Genellikle ölen oğlu İbrahim ve aile efradı hakkında şiirler yazmıştır.

Ahmet Sırrı Ulusoy

Hayattayken kitap hâlinde basılmayan bu şiirleri, 1958'de diğer oğlu Naci Ulusoy tarafından derlenerek *Kara Defterin Karalanmasile* adıyla bastırılmıştır. Buradaki şiirlerin hepsinde hâkim tema,

ölümdür. İlk şiirlerinde, oğlu İbrahim'in hastalanmasını ve ölümünü, cenaze törenini ve cenaze sonrasını tasvir eden Ulusoy, sonraki şiirlerinde ölüm karşısında duyduğu matemi gerek oğluna seslenerek gerek oğlunu konuşturarak ele almıştır. Bu temayı işlerken doğadan da faydalanan Ulusoy, bazen bahar tasviri yaparak ölüm ve hayat tezatı kurmuş, bazen de doğadaki unsurları kişileştirerek onlara yas tutturmuştur. Buradaki şiirlerinin dışında Arapça ve Farsça eserler de kaleme almıştır ancak oğlu Naci Ulusoy, bunları neşre lüzum görmemiştir.

İstanbul'da vefat etti, Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.

Everek dilinde "Müftünün Ahmet Efendi" namıyla anılan Ulusoy, Edirnekapı'daki mezarının kitabesini de kendi eliyle yazmış ve oğlu Naci Ulusoy'a vasiyet etmiştir:

Bir nefha-i nihânda bu zâtın ömrü bitti
Çağrılmıştı cihândan böyle çabukça gitti
Yazamadım figândan tarih tesâdüf etti
Eyvâh! Uçtu cihândan Vâiz Ahmet Efendi 1368 / 1950

Kaynakça: Kadir Özdamarlar, "Müftü-zade Ahmet Sırrı Ulusoy" *Çağdaş Develi*, 7 Mart 2011; Naci Ulusoy, *Kara Defterin Karalanmasile*, Yenilik Basımevi, 1958; http://www.cagdasdeveli.com.tr/kose-yazarlari/yrd-doc-dr-kadir-ozdamarlar-kose-yazarlari/mueftue-zade-ahmet-sirri-ulusoy.html adresinden elde edildi. Dilek Yardım, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulusoy-ahmet-sirri 06.04.2021.

KADİR ÖZDAMARLAR

ULUSOY, HİKMET

Hikmet Ulusoy

Yazar, öykücü (Kayseri, 3 Ocak 1969-) Dört çocuklu bir ailenin, üçüncü kızı olarak dünyaya geldi. Çocukluk yıllarını Hisarcık kasabasında geçirdi. Kayseri Ticaret Lisesi ile Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesinden sonra, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesini bitirdi. Erciyes Üniversitesinde İşletme Finansmanı ve Muhasebe üzerine yüksek lisans dersleri aldı.

Yazmaya öğrencilik yıllarında başladı. Hisarcık'ta geçen çocukluk yıllarında, büyüklerinden dinlediği masal ve öykülerle hayal dünyası şekillendi. Hayal ve kurgu zenginliği yazarın, düşlediği masal ve öykülerini yazarken belirleyici oldu. Öykülerinde, Türk ve dünya edebiyatı üzerindeki inceleme ve araştırmalarından yararlandı.

Kayseri Su ve Kanalizasyon İdaresinde, Basın Yayın Müdürlüğü yaptı (1997-2019). Bu dönemde küresel ısınmaya karşı çocukları bilinçlendirmek amacıyla "su tasarrufu" konusunda önemli çalışmalara imza attı. Ulusoy'un ilk kitabı, *Zamana Adanan Sözler*, Kayseri'de faaliyet gösteren Yediharf Yayıncılık tarafından 1997 yılında yayımlandı. Bu kitap, 2001 yılında *Zamanın Eskitemediği En Güzel Sözler* adıyla Alfa Yayınları arasından yeni baskısını yaptı. Dünya edebiyatçılarının ve filozoflarının güzel sözlerini bir araya getiren bu araştırma ve derleme eseri, o zamanın bakış açısıyla ilgi çeken ve çok okunan kitabı oldu.

Masal, öykü ve roman türlerinde yazan Hikmet Ulusoy, ağırlıklı olarak çocuk edebiyatı kategorisinde eser üretmektedir. Bunun yanı sıra gençlik kitapları yazarıdır. Yazmayı, hayatının doğal bir parçası olarak değerlendirmektedir. Eserlerinde, Türk örf ve kültürünü temel alarak insani değerleri, dünya mitolojisine bağlayarak yeniden hayata geçirmeyi amaçlamaktadır. Ulusoy, eserleriyle okurları üzerinde olumlu etki bırakmayı ve hayatın içinden parçalar anlatarak okuyucuya yeni ufuklar açmayı hedeflemektedir.

Eserleri: *Zamanın Eskitemediği En Güzel Sözler,* Alfa Yayınları (2001); *Çocuk Masalları,* Kültür Bakanlığı (2001); *Kimsesiz Kızlar,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Çoban Ayşe,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Domateslerin Aşkı,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Kedi ile Fare Savaşı*, Beyaz Balina Yayınları (2005); *Küçük Kızın Bayramlık Hayalleri,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Boyacı Çocuk,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Beyaz Kaşlı Kız,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Efe'nin Konuşan Kramponları,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Üç Tembel Oğlan,* Beyaz Balina Yayınları (2005); *Sağlık Öyküleri,* Çilek Yayınları (2005); *Ağaç Dostları,* Çilek Yayınları (2009); *Ali'nin Sevinci,* Çilek

Yayınları (2009); *Bir Tas Sıcak Çorba,* Çilek Yayınları (2009); *Burcu'nun Gözyaşları,* Çilek Yayınları (2009); *Dedem Korkak Değilmiş,* Çilek Yayınları (2009); *Rıza Amca'nın Meyve Bahçesi,* Çilek Yayınları (2009); *Selma Teyze,* Çilek Yayınları (2009); *Gülümseten Islık,* Çilek Yayınları(2009); *Kâğıt Uçaklar,* Çilek Yayınları (2009); *Kaplumbağanın Bakışı,* Çilek Yayınları (2009); *Paylaş ki Çoğalsın,* Çilek Yayınları (2009); *Top ve Kitap,* Çilek Yayınları (2009); *Yürüyen Köşk,* Sihirli Kulak Yayınları (2009); *Atatürk Orman Çiftliği,* Sihirli Kulak Yayınları (2009); *Atatürk Çiçeği,* Sihirli Kulak Yayınları (2009); *Selen'in Mavi İncisi,* Çilek Yayınları (2011); *Aşıdan Korkan Çocuk,* Çilek Yayınları (2011); *Kulağıma Ne Oldu?,* Çilek Yayınları (2011); *Midemin Dostuyum,* Çilek Yayınları(2011); *Pembegül'ün Şekerleri,* Çilek Yayınları (2011); *Yaşasın Sağlık,* Çilek Yayınları (2011); *Yumurta Ailesi,* Çilek Yayınları (2011); *Ömercik Hayatı Öğreniyor,* Çilek Yayınları (2012); *Gökçe'nin Maceraları –Eski Eser Kaçakçıları,* İş Bankası Kültür Yayınları (2012); *Günlük,* İş Bankası Kültür Yayınları (2014); *Atatürk Öyküleri,* Kırmızı Kedi Yayınları (2015); *Bulut Satan Çocuk*, İthaki Çocuk (2020).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

ULUYAĞMUR, İSMAİL

Gazete sahibi, ilk matbaacılardan (Kayseri, 1927 - Kayseri, 13 Şubat 2012). Başarılı bir öğrenci olmasına rağmen Ahmet Paşa İlkokulunu orta son sınıfta bırakmak zorunda kaldı. Hayatını şekillendirecek olan mesleğinin temellerini Sümer Matbaasında attı. Burada Mükremin Küçükçalık ile birlikte çıraklığa başladı. Askerliğini Mardin ve Ankara'da yaptı. Jandarma basımevinde mesleğini icra etti. Askerlik dönüşünde Tevfik Mülayim ve Mehmet Mülayim ile ortak olarak Yeni Matbaayı çalıştırdılar. 1960 yılı başında Yeni Matbaadan ayrılarak 27 Mayıs Caddesi'nde Turan Otelinin karşısında 22 numarada Emel Matbaasını kurdu. 30 Temmuz 1960'da ise *Emel* gazetesini kurarak yayım hayatına başladı. Parolası; "Yolumuz hürriyet","Emelimiz halka hizmettir" olan gazete, 30 Nisan 1975'e kadar günlük basıldı. Yayın hayatı boyunca Kayseri'ye ve Türkiye'ye pek çok hizmetleri olan bu gazetenin yayın kadrosunda Dr. Abdullah Pulat Gözübüyük (eski Adalet Bakanı), Av. Ömer Gözübüyük (Kayseri Barosu ve Gazeteciler Cemiyeti başkanı), Dr. Emin Hisarcıklıoğlu, Dr. Sadettin Neder, Dr. Sabahattin Bamaç, Adnan İlhan Doğan, Cahit Aral (Sonradan, Sanayi Bakanlığı yapmıştır.), Muhsin İlyas Subaşı, Güntaç Aktan, Ümit Fehmi Sorgunlu, Hamdi Doğançay, Alper Akıncıoğlu, Doğan Ümit Aksel, Abdulkadir Budak, İbrahim Turan, Sabri Yalçın gibi isimler yazarlık yaptı. Gazetenin ilk mesul müdürü, Mehmet Özrendeci idi. Sonrasında sırasıyla Rasim Öztürkmen, Nazım Ay, Naci Kanbora, M. Necati Saraç, Sait Dinçsoy, Şemsettin Çetinsöz yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Kayseri Sanayi Odasının kuruluşunda da aktif rol aldı. İsmail Uluyağmur, Emel Matbaası olarak odanın 18 numaralı kurucu üyesi oldu. Bugün Ankara Millî Kütüphanede ve İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesinde tamamı muhafaza edilen gazete arşivi, Kayseri'nin ve Türkiye'nin bir nevi hafızası gibidir.

1980'li yıllarda başka alanlara da yatırım yaptı. 2010 Yılında Kayseri Ticaret Odası tarafından "Matbaacılık Sektörü Duayeni" ödülü verildi.

MUHSİN İLYAS SUBAŞI

EMEL
Fiatı 15 Kuruş
YOLUMUZ HÜRRİYET, EMELİMİZ HALKA HİZMETTİR
Şehrimizin Numaralama işi tamamlandı
Muhterem Emel okuyucuları
Belediye ile alâkalı ihbarları tahkik için bir komisyon kuruldu
Şehrimiz Emniyet Müdürlüğüne Tayin
Pınarbaşında
EMEL
(EMEL Çıkarken)

İsmail Uluyağmur'un sahibi olduğu Emel gazetesinin 30 Temmuz 1960 tarihli ilk sayısı

İsmail Uluyağmur

ULUYAĞMUR, MEHMET

Gazeteci, matbaacı (Kayseri, 1938 - Ankara, 2015). İlkokulu, Cumhuriyet İlkokulunda tamamladı. Daha sonra amcasının oğlu İsmail Uluyağmur'a ait olan Emel Matbaasında işe başladı. Burada kardeşi Atıf Uluyağmur ile çıraklık eğitimini tamamladı. Konya'da iki yıl askerlik yaptı. Askerden sonra *Ülker* gazetesinde Mehmet Mülayim'in yanında işe başladı. 1973 yılında ilk gazetesi *Millî Ülkü*'yü yayımladı. Daha sonra yine kardeşi Atıf Uluyağmur ile birlikte *Erciyes* gazetesini yayımladı. Akciğer kanserinden Ankara'da hayatını kaybetti. Evli ve iki çocuk babasıydı.

AHMET ULUYAĞMUR

Mehmet Uluyağmur

Hüsamettin Urfalıer

URFALIER, HÜSAMETTİN

Gazeteci (Kayseri, 1945-). İlk ve ortaöğretim tahsilini Kayseri'de tamamladı. Yüksek tahsilini Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Pirehistorik Arkeoloji Kürsüsü'nde tamamladı. Gazeteciliğe Türk Haberler Ajansı Ankara şubesinde haber muhabiri olarak başladı. TRT'de yurt haberleri müdürlüğünde Kayseri haber muhabiri olarak görev yaptı. Kayseri gazetelerinde çeşitli konularda yazıları çıktı. Vatani görevini Urfa 20. Zırhlı Tugay Komutanlığı'nda Yd. Sb. olarak yaptı. Askerlik görevi sonrası Kayseri'ye geldi. Kayseri'de TV paket yayınının başlamasıyla Kayseri muhabiri olarak 10 yıl çalıştı. Murat Taşkın'ın yönetiminde yayımlanan *Günaydın* gazetesinin Ankara tesislerinde basılan *Kayseri Haber* gazetesinde görev aldı. Kayseri Lisesinde ve Sümer Lisesinde vekil öğretmen olarak İngilizce ve sanat tarihi derslerine girdi. Ayrıca Erciyes Üniversitesi Vakfı kurucu üyeliği, Kayseri Ticaret Odası Yönetim Kurulu üyeliği, Kayseri Spor Yönetim Kurulu üyeliği, Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Kayseri Şubesi Yönetim Kurulu üyeliği, Anavatan Partisi Melikgazi İlçesi Yönetim Kurulu ve İl Yönetim Kurulu üyeliği ile Sema Yazar Anadolu Lisesinde altı yıl okul aile birliği başkanlığı gibi birçok sosyal kuruluşta çeşitli görevlerde bulundu. Türk Haberler Ajansının kapanmasıyla ve rahatsızlığı nedeniyle TRT'deki görevinden ayrıldı. İkinci işi olan sigorta acenteliğini de beraber çalıştığı arkadaşına devretti. Aktif yaşantısını emekliliğe çevirdi. Hâlen Kayseri ile ilgili kültürel bilgiler toplamakta, etnolojik araştırmalar yapmaktadır. Bu araştırmalarının kitap olarak basılmasını amaçlamaktadır.

YAYIN KURULU

Osman (Kavgacızade) Ustaoğlu

USTAOĞLU, OSMAN (KAVGACIZADE)

İmam Hatip, Arapça ve hadis öğretmeni (Kayseri, 1884 - Kayseri, 7 Şubat 1963). İlk tahsilini Saccılar Mahalle Mektebinde, Külahcızade Ahmed Efendi'den yaptı. Küçük Peşkerzade Mehmed Efendi'den hafız oldu. "Medrese tahsilini, Melikgazi Medresesinde yapmıştır." Kaydına rağmen İmam Hatip Okuluna ders başvurusundaki belgede, "Serçeönü Medresesi mezunu" olarak gözükmektedir. Ders okumalarını Hamurculu Osman Efendi (ö. 1910), Müftü Hacı Enver (ö. 1911) Müridzade Ali Efendi (ö. 1935), Miyaszade Nuh Mehmed Efendi'den (ö. 1945) yaptı. Hafız Mehmed Kuşçulu'dan (ö. 1949) Kur'an talim dersleri aldı. Hacı Kılıç Camii'nde müezzinlik yaparken ders okutmaya başladı.

I. Dünya Harbi sırasında, Çanakkale'ye askerlik görevi ile gitti (15 Ekim 1916). 1 Şubat 1918 tarihinde ihtiyat zabiti oldu. 7 Aralık 1918'de de teskere alıp döndü. Dönüşünde Hafız Mahmut Kuşçulu'nun Kur'an kursunda ders okuttu. Müftü Hacı Hüseyin Aksakal'ın (ö. 1952) öğrencilerine de ders vererek yardımcı oldu.

Müftülük Arşivindeki özlük dosyasında göreve başladığı tarih 16 Haziran 1939'dur. Bu tarih, Koçer'in verdiği bilgiye göre "Askerlik dönüşü Kayseri'de münhal bulunan Yanıkoğlu Camii imam ve hatipliğine resmen tayininin" yapıldığı tarih olmalıdır. Çünkü dosyadaki diğer bilgide, "1949 yılında İkikapulu Camii'nde İmam Hatip" olarak geçmektedir.

Kayseri İmam Hatip Okulu arşiv kayıtlarına göre 26 Ocak 1952 - 06 Şubat 1953 tarihleri arasında görev yaptı bilgisine rağmen diğer kayıtlardan İmam Hatip okullarında 10 yıldan fazla Arapça ve hadis öğretmenliği yaptığı anlaşılmaktadır.

1958 tarihinden önceki bazı resmî evrakında soyadı "Usta" olarak geçmesine rağmen 1958, 1960, 1963 yıllarında "Ustaoğlu", (Aile Durum Beyannamelerinde kendi el yazısıyla "Ustaoğlu") olarak geçmektedir.

İmam Hatip Okulunun ilk mezunlarından olan Mustafa Çuhadar'a (ö. 2021) sağlığında Osman Efendi için, niçin "Kavgacızade" denildiğini sorduğumuzda, hocanın halim selim biri olduğunu, aile adının "Gavurgacı-zade" olduğu hâlde, halk dilinde söylene söylene "Gavgacızade'ye dönüştüğünü belirtmişti.

Ömrünün son zamanlarında görev yaptığı İkikapılı Camii ile bu caminin hemen bitişiğindeki Kale surlarının içindeki Kale Camii İmam Hatibi Nazım Burcu ile becayiş yaptı (20 Mart 1962). "Kale içindeki Fatih Camii imam hatipliği yaparken kansere yakalanmıştır." denilse de karşılıklı tayinde "evin uzaklığı" gerekçesi kullanılması, Osman Efendi'nin daha önce rahatsızlandığını haber vermektedir. 7 Şubat 1963 tarihinde de vefat etti. O dönemin diğer hocaları gibi sağlığının elverdiği sürece ders vermeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Mehmet İpşirli'nin hatıralarındaki, "Medreseler kapanınca kendi imkânlarına göre, kime nasıl faydalı olabiliriz gibi bir duygu içerisinde gayret gösteriyorlardı. Hâli vakti yerinde olan bazı hocalar evinde ders verirlerdi. Mesela Camgözzade Hacı Yusuf Efendi vardı. Ondan umumiyetle evinde ders alırdık. Kavgacızade Osman Efendi, İki Kapılı Cami'de özellikle sarf ve nahiv okuturdu." ifadeleri, bu durumu açıklamaktadır.

Vefatı üzerine şehir mezarlığına defnedildi. Eşi Behice Hanım olup "1936 doğumlu kızı Nimet" kaydı, bu tarihten önce evlenmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Kayseri ilim geleneğinde sözlü kültür hâkim olduğundan yazılı eseri bulunmamaktadır.

Hâlen Eğribucak'ta, "Kavgacızade Caddesi" bulunmaktadır.

Kaynakça: Mustafa Bağkale, "Kuruluşundan Bugüne Kayseri İmam Hatip Lisesi", (Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2000, s. 26; Kayseri Belediyesi Numarataj Defteri (El yazması); Kayseri Müftülük Arşivi (Osman Usta-oğlu Dosyası, 17.08.2021); Koçer, *Ulema*, s. 114-115; "Mehmet İpşirli ile Medreseler ve Ulema Üzerine (Söyleşi)", *Türkiye Araştırmalar Literatür Dergisi*, C. VI, 2008, S. 12, 452; https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/18211- erişim: 18.08.2021.

MUSTAFA IŞIK

USTAOĞLU, SEYYİD OSMAN

Yazar, madenî modelci (Kayseri/İncesu/Çardaklı köyü, 1937 -). İlköğrenimine babası Hacı Osman Efendi'nin yanında başladı. Daha sonra Kayseri'ye giderek, burada zamanın önde gelen âlimlerinden Cami-i Kebir İmamı Ahmet Efendi (Divriklio), Kirazzade Ahmed Efendi, Kavgacızade Osman Efendi, Balta Nuh Efendi, Demirci Osman Efendi ve ağabeyi Seyyid Muhammed Ustaoğlu Efendi'den çeşitli dinî ilimleri öğrendi. Köyüne döndükten sonra babası Seyyid Hacı Osman Efendi'den ise tasavvuf dersleri alarak öğrenimini tamamladı. 1968 yılında Ankara'ya yerleşerek madenî modelcilik ve dökümcülük işleri yaptı ve emekli oldu.

Eseri: *Geçmişten Günümüze Tarikatlar ve Silsileleri* 1. Cilt (2001), 2. Cilt (2002).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*, s. 3684.

YAYIN KURULU

UŞŞAKLI, OSMAN ZEKİ BEYUŞŞAKİZADE

Osman Zeki Uşşaklı

Kayseri Milletvekili (Kayseri, 1874-Kayseri, 4 Mart 1945). Redif Yüzbaşı Mustafa Efendi'nin ve Veciye Hanım'ın oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Rüştiyede tamamladıktan sonra ayrıca medrese öğrenim ve eğitimi gördü. Özel olarak muhasebecilik öğrendi. Çeşitli kurumlarda muhasebecilik ve Ziraat Bankasında müfettiş yardımcılığı yaptı. Ticaretle meşgul oldu. Millî Mücadele'de Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetinde çalıştı. TBMM'nin I. Dönemi için 23 Nisan 1920'de yapılan açılışında, Kayseri milletvekili olarak hazır bulundu. Mecliste Mali Kanunlar, Orman-Madenler, İktisat, Bayındırlık, Dilekçe ve Tasarı Komisyonlarında çalıştı. I. Toplantı yılında Maliye ve Bayındırlık Komisyonunun kâtipliğini, II. Toplantı yılında Dilekçe ve Tasarı Komisyonlarının sözcülüğünü yaptı. 21 Temmuz 1922'de Ziraat Bankası Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Milletvekilliği sona erince Kayseri'ye dönerek özel işlerde çalıştı. Evli olup altı çocuk babası idi.

Kaynakça: Fahri Çoker, *TPT. Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem, (1919-1923)*, t.y., s. 638.

YAYIN KURULU

UTAŞ, CENGİZ

Cengiz Utaş

Öğretim üyesi, rektör, iç hastalıkları ve nefroloji uzmanı (Kayseri, 23 Mayıs 1959 - İstanbul, 19 Ekim 2015). İlköğrenimini Ankara Kavaklıdere İlkokulunda, orta ve

lise öğrenimimi TED Ankara Kolejinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1984). Karabük 1 No.lu Merkez Sağlık Ocağında iki yıl zorunlu hizmet yaptı. İç hastalıkları ve ardından nefroloji uzmanı olduktan sonra Erciyes Üniversitesi İç Hastalıkları ve Nefroloji Kliniğinde akademisyen olarak görev aldı (1991). Yardımcı doçentlik sonrası doçent (1994), profesör oldu (2000). Bu süreçte Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde Nefroloji Bilim Dalı başkanlığı, dekan yardımcılığı, İç Hastalıkları Ana Bilim Dalı başkanlığı, Tıp Fakültesi dekanlığı görevlerinde bulundu. 2004-2008 yılları arası Erciyes Üniversitesi rektörü oldu. Bir dönem rektörlük görevinden sonra, Erciyes Üniversitesinde yarı zamanlı olarak çalışmaya devam etti. Emekli olduğu 2011 yılından itibaren özel sektörde hekimlik yaptı.

Uluslararası dergilerde 112, ulusal dergilerde de 100 civarında yayını bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası kongrelerde çok sayıda tebliğ, oturum başkanlıkları ve bilimsel konuşmalar, beş kitap editörlüğü, çeşitli kitaplarda bölüm editörlüğü yaptı.

2000-2011 yılları arasında Türk Nefroloji Derneği Yönetim Kurulunda üye ve ikinci başkanlık görevlerinde bulundu. Evli ve bir çocuk babasıydı.

Kaynakça: httpsturkjnephrol.orgContentfiles-sayilar316anma_yazisi.pdf -5.09.2021.

YAYIN KURULU

Mustafa Uyan

Ali Uyan (M. Uyan Arşivi)

UYAN, ALİ

Müzisyen, kanun sanatçısı, öğretmen (Kayseri, 1948 - 30 Ağustos 1994). Osman Uyan'ın ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk, orta ve lise tahsillerini Kayseri'de tamamladı. Ardından, öğretmen okulları sınavlarını kazanarak öğretmen oldu. İlk görevini Niğde Ulukışla ilçesine bağlı Ardıçlı köyünde yaptı. Daha sonra tayini, önce Kayseri Mahzemin köyüne, ardından da Kayseri merkeze çıktı. Vefatına kadar da merkez ilçede, önce öğretmenlik, daha sonra da idarecilik yaptı.

Musiki ile uğraşısı çok küçük yaşlarda başladı. Babasından ve yakın akrabası, aynı zamanda da hocası olan İsmail Ediz'den ilk musiki derslerini aldı. Bu bilgi ve tecrübelerini daha sonra kardeşlerinin musiki eğitimlerinde rehber olarak kullandı. Hocası İsmail Ediz'den kanun çalmayı öğrendi ve zamanının çeşitli musiki topluluklarında kanun sanatçısı olarak yer aldı. Askerliğini yaptığı Erzincan Topçu Tugayı'nda da yine "Moral Ekibi"nde yer aldı ve kanun çaldı. Daha sonra, yine İsmail Ediz'in kurmuş olduğu Halk Eğitimi Merkezi Türk Sanat Musikisi Korosunda da yine kanun sanatçısı olarak görev yaptı (1982-1985). Ardından, 1985 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan Belediye Konservatuvarında kanun, ud, solfej ve repertuvar hocalığı yaptı.

Öğretmenevi bünyesinde, kuruculuğunu yaptığı Türk Sanat Müziği Korosunda koro şefliği yaptı ve korosu ile pek çok konserler verdi.

Geçirdiği trafik kazasında hayatını kaybetti. Evli ve bir oğlu vardı.

MUSTAFA UYAN

UYAN, MUSTAFA

TSM koro şefi, bestekâr, şair, musiki hocası, diş hekimi (Kayseri, 1956 -). Mithatpaşa İlkokulunu, Sümer Ortaokulunu ve Sümer Lisesini bitirdi. Üniversite tahsilini Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde tamamladı (1975-1980). Mezun olduktan sonra Kayseri'ye dönüp serbest diş hekimi olarak muayenehane açtı.

Musiki ile uğraşı, ancak üniversiteden mezun olduktan sonra başladı (1980-1981). Musiki çalışmaları İsmail Ediz* sayesinde hem hız kazanmış hem de bilimsel hâle gelmiştir. Kayserili musikiseverlerin de hocası olan İsmail Ediz, babasının dayısının oğlu, aynı zamanda bacanağıdır. Kendisinden nota, solfej ve keman eğitimleri aldı. Kendileri de müzisyen olan ağabeylerinin yardımlarıyla hızla ilerleme kaydetti. Hocası İsmail Ediz'in Halk Eğitimi Merkezindeki TSM Korosunda keman sanatçısı olarak görev yapmaya başladı. Kısa zamanda koronun solfej hocası oldu. Hocası sazları çalıştırırken koroya solfej dersleri verdi. Pek çok kaynaktan nazariyat ve usulleri öğrenerek musiki bilgilerini

Şef Mustafa Uyan'ın yönetimdeki Kayseri Büyükşehir Belediye Konservatuvarı TSM Kent Korosu'nun konser sonrası Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Kılıç'la birlikte toplu fotoğrafı-2 Mart 2022

çoğaltmaya ve geliştirmeye uğraştı. Daha sonra, 1985 yılında, kurucuları arasında bulunduğu Kayseri Büyükşehir Belediye Konservatuvarında da solfej ve keman hocası olarak görev aldı.

1991 yılında ilk bestesini yaptı. Sözleri Mustafa Nafiz Irmak'a ait, *Bir Lâle Yüzün Mihneti Kalmış Eserimde* dizesi ile başlayan bu ilk bestesi, TRT repertuvarına kabul edildi. O tarihten bugüne (Ağustos 2021) kadar üç yüzü aşkın beste yaptı. Bunlardan kırk üç tanesi TRT repertuvarındadır. Bunlar; iki zeybek, bir mandıra, üç saz semaisi, bir longa ve bir oyun havası olmak üzere sekiz adedi saz eseri; bir naat-ı şerif, bir kaside ve bir ilahi olmak üzere üç adedi dinî formda eser; bir adedi türkü ve 31 adedi şarkı formunda olmak üzere 32 adedi de sözlü eserlerdir. Bunlardan 10 tanesinin güftesi de kendisine aittir. Ayrıca bir şiiri de Emin Afacan'ın bestesi olarak TRT repertuvarına kabul edildi. Mezun olduğu Kayseri Sümer Lisesi için, sözleri de kendisine ait olan *Sümer Lisesi Marşı*'nı besteledi. 2 Kasım 2002 tarihinde, Üsküdar Musiki Cemiyetinin, "Bestekar Selahattin Pınar'ın doğumunun 100. Yılı" anısına düzenlemiş olduğu beste yarışmasında *Nikriz Mandıra* isimli saz eseri, "Saz Eserleri" dalında ikinci seçildi. Musikiye hizmetlerinden dolayı verilmiş çok sayıda şilt ve ödülü vardır. Kayseri Büyükşehir Belediye Konservatuvarında çeşitli dönemlerde nazariyat, usul, repertuvar ve keman dersleri verdi. Yine bu dönemlerde birçok koroda keman ve viyola sanatçısı olarak görev yaptı. Evlidir, iki oğlu vardır.

YAYIN KURULU

UYAN, OSMAN

Müzisyen, bağlama sanatçısı (Kütahya, 15 Haziran 1921 - Kayseri, 21 Mayıs 2014). Babası Molla Halil sülalesinden "Bıçakçı" Şaban Ağa'dır. Annesi ise Abbas Hocalar sülalesinden Fatma Hanım'dır. Babasının Kütahya'da askerlik görevini yaptığı sırada doğdu. Babası askerden dönünce bir müddet, babasının atlı jandarma olarak görev yaptığı Develi'de kaldılar. Daha sonra ise ailece taşındıkları Mersin'den yaklaşık altı yıl kadar sonra tekrar Kayseri'ye döndüler.

Çok istediği hâlde babası kendisini okutmadı. Buna rağmen çocukluğunda halkevlerinde açılan Gece Mektebine üç ay devam edip okuma yazma öğrendi ve "Okur Yazar Şahadetnamesi" aldı. O şahadetname, kendisi için üniversite diploması kadar kıymetli oldu.

Askerlik görevini Tekirdağ'da, 44 ay yap-

Osman Uyan (M. Uyan Arşivi)

Soldan sağa: Fevzi Gavremoğlu, Mustafa Uyan, Osman Uyan, Mehmet Özhaseki, Şükrü Gençsoy, Ata Atalay, İsmail Ötenkaya, İsmail Ediz (Çınar, Musikî Yolcuları)

tı (1941-1944). Askerlik dönüşü iki yıl kadar Kırıkkale'de şoför olarak çalışıp Kayseri'ye döndü. Sümer Bez Fabrikasında işe başladı (15 Temmuz 1946). Buradan emekli oldu (1975). Oğlunun eğitimi için ailece taşındığı (1976) İzmir'den beş yıl sonra dönüp vefatına kadar Kayseri'de yaşadı.

Musiki ile ilgilenmesi, Emin Aldemir'in Kayseri'ye gelip Halkevinde açtığı kurs ile başladı. Bu kurslarda nota, usul, tavır gibi dersler aldı. Fakat kısa süre sonra Emin Aldemir TRT sanatçısı olup Ankara'ya dönünce kurslar sadece birkaç ay sürebildi.

Asıl enstrümanı bağlama olmasına karşın, bir dönem keman da çaldı. Kısa bir dönem Talaslı Eyüp Ağa isimli kanuni arkadaşı ile düğünlerde enstrüman çaldı. Daha çok arkadaş ortamlarında ve oturmalarda çalıp söyledi. Sesi çok güzeldi. Daha çocuk sayılacak yaşlarda dayısı Mustafa Ediz (İsmail Ediz'in babası) ile gittiği bazı düğünlerde dayısının yanında türküler okutur, mükâfat olarak da ceplerini çerezle doldururlardı. Ağıt tarzı türküleri içtenlikle ve çok güzel okurdu. Bunlardan *Ne zaman görsem seni Derevenk Dağı*, isimli türküyü duygulanarak bazen de gözleri yaşararak okurdu.

Zamanında musiki ile uğraşanların "Çalgıcı mı olacaksın?" diye ayıplanmasına rağmen çocuklarının musikiyle uğraşmalarını daima teşvik etti,

Evliydi ve kızı hariç hepsi de müzikle ilgilenen Ali, Şaban, Mustafa, Salih, Nevin isimli beş çocuğu oldu.

MUSTAFA UYAN

Şaban Uyan (M. Uyan Arşivi)

UYAN, ŞABAN

Müzisyen, bağlama sanatçısı, bando şefi (Kayseri, 28 Mart 1952 -). Babası müzisyen Osman Uyan'dır. İlkokulu, Alpaslan İlkokulunda başlayıp Mithat Paşa İlkokulunda bitirdi. Sümer Ortaokulunda ve Sümer Lisesinde ortaöğrenimini tamamladı.

Musikişinas bir ailenin ferdi olarak musikiye diğer kardeşleri gibi çocuk yaşlarda başladı. Babası ve amcası Hacı Mehmet Uyan'dan ilk müzik eğitimini aldı. Ayrıca yakın akrabası olan Kayseri'nin en önemli müzik hocası İsmail Ediz'den müzik eğitimini ilerletti. Meşklerinde bulunup repertuvarını zenginleştirdi, ilk nota bilgilerini aldı. Nota okumayı da lisede Müzik Hocası Fikri Akdeniz'den aldığı derslerle öğrendi. Daha sonra 1966 yılında İsmail Ediz'in Halk Eğitim Merkezinde açtığı kurslara katıldı.

1975-1976 yıllarında askerlik görevini yaptı. Askerden dönüşünde ise Kayseri Belediye Bandosunda göreve başladı.

Önce enstrüman çaldı, sonra da bando şefi oldu.
1977 yılında, Sümer semtindeki (Daha sonra ismi Kocasinan Halk Eğitim Merkezi olan) Halk Eğitim Merkezinde bağlama hocası olarak göreve başladı. Başarılı geçen 1977-1978 eğitim öğretim yılı sonunda Halk Eğitim Merkezi bünyesinde Halk Müziği Korosu oluşturması istendi. Aynı yıl bu koroyu kurup koro şefi oldu. Bu görevini 1985 yılına kadar sürdürdü. Aynı yıl kuruluşunda da bulunduğu Kayseri Belediye Konservatuvarında bağlama, nazariyat ve solfej hocası olarak göreve başladı.
1990 yılında o yıl kurulmuş olan Melikgazi Belediyesi Konservatuvarına geçti. Koro şefi, bağlama ve solfej hocası olarak başladığı görevini, 1994 yılında bu konservatuvar kapanıncaya kadar sürdürdü. Konservatuvar kapanınca önce bir müddet Büyükşehir Belediyesi Emlak Dairesinde görev yaptı, sonra da tekrar Bandoya şef olarak atandı. Bando bünyesinde mehter takımını kurdu. 1997 yılında Bandodan emekli olunca da tekrar Büyükşehir Belediye Konservatuvarında göreve devam edip 2001 yılına kadar koro şefi, repertuvar ve bağlama hocası olarak görev yaptı.
1985 yılında tanıdığı Murat Kavuncu'dan, Kayseri'nin en önemli yerel sanatçılarından olan Emmi'nin mızrap tavrını ve repertuvarını öğrenerek öğrencilerine aktardı.
Murat Kavuncu'dan ve babası Osman Uyan'dan, Kayseri türküleri derleyip notaya alarak repertuvara kazandırdı. Derlediği türkülerden bazıları: *Emmi Zeybeği*, *Emmi Marşı*, *Emmi'nin Gesi Bağları* (Murat Kavuncu'dan derlemiştir.), *Karanfil Ektim Taşa*, *Mendilim İri Dallı*, *Talas Bağı Üzümdür*, *Varın da Bakın Sandığında Nesi Var*.
Şaban Uyan'ın kendisinden derlenen (kaynak kişi olduğu) türküler: *Kayseri Sürmelisi*, *Hacı Hafızın Koşma Koşma Benleri*.
Özellikle Büyükşehir Belediye Konservatuvarında görev yaptığı yıllarda, bugün Kayseri'de musiki hayatına yön veren birçok sanatçının yetişmesini sağladı.
Bağlamanın yanında iyi derecede ud, keman ve viyolonsel de çalabilen Şaban Uyan, emeklilikten sonraki yıllarında, konservatuvardaki görevlerinden başka DOREMİ Müzikevi'nde dersler vererek öğrenci yetiştirdi. 2015 yılından sonra ise musiki hayatını kendi isteğiyle sona erdirdi.
Evlidir, iki kızı vardır ve her ikisi de müzik öğretmenidir.

MUSTAFA UYAN

UYGURTÜRK, ERKİNBEĞ

Erkinbeğ Uygurtürk

Gazeteci (Kayseri, 1979 -). Aslen Doğu Türkistanlıdır. 1996 yılında gazeteci Abdülmecit Avşar'ın (ö. 2013) tavsiyesiyle *Yeni Kayseri* gazetesinde muhabir olarak gazetecilik mesleğine adım attı.
Daha sonra *Kayseri Gündem* gazetesinde haber müdürlüğü ve genel yayın yönetmenliği yaptı. Türkiye'nin ilk ve tek yerel Türkçe-İngilizce gazetesi olan *City Kayseri* gazetesini çıkardı. Uygurtürk, çeşitli dergi ve gazetelerde köşe yazıları ve makaleler yazdı. Sektörel ve ulusal anlamda birçok dergi çalışmaları vardır. 1997 yılından beri Kayseri Gazeteciler Cemiyeti üyesidir ve birçok dernek ve gönüllü kuruluşta başkanlık yapmıştır. Uygur Türkçesi ve İngilizce bilmekte olup, evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

UZEL, MEHMET

Mehmet Uzel

Gazeteci (Kayseri, 1958-). İlkokul, ortaokul, lise, üniversite eğitiminden sonra medya sektörünü seçti. Lise yıllarında *Günaydın* gazetesinde sayfa yapmaya başladı. Daha sonra Kayseri'de ilk reklam şirketini kurdu. Ulusal gazetelerin Orta Anadolu ve Kayseri ilan reklam temsilciğini yaptı. 22 sene *Hürriyet* gazetesi Kayseri ekini hazırladıktan sonra, beş yıl *Milliyet* gazetesi Kayseri bölge temsilciliği yaptı. Daha sonra "Turkuvaz Medya"nın *Sabah*, *Takvim*, *Fotomaç* Kayseri gazetelerini hazırladı. Kayseri'de ilk radyo şirketi kurarak "Radyo Uzel"in yayınını başlattı (1992). Ayrıca Kayseri'nin ilk reklam şirketini faaliyete geçirerek Kayseri ile birlikte İstanbul ve Ankara'daki reklam veren firmalarla da çalıştı.

Hâlen Ankara ve İstanbul ofisleriyle hizmet vermeye devam etmektedir. Ulusal gazetelerin dışında *Ekonomist*, *Capital*, *Para*, *Tempo* dergilerinde Kayseri ekleri yapan Mehmet Uzel, sosyal medyada köşe yazılarıyla ve haberleriyle Türkiye genelinin tamamına yakın haber sitelerinde yazıları yayımlanmaktadır.

YAYIN KURULU

Zeynep Uzunbay

UZUNBAY, ZEYNEP

Yazar, şair (Kayseri/Sarıoğlan/Karaözü köyü, 11 Temmuz 1961). Asıl adı Zeynep Özdemir'dir. Kayseri Sağlık Meslek Lisesi (1979) ve Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) mezunudur. Tokat ve Turhal'da hemşirelik (1979-81), Edebiyat Fakültesini bitirdikten sonra öğretmenlik yaptı. Edebiyat öğretmenliğinden emekliye ayrıldı (2006). İzmir'de yaşamaktadır.

İlk şiiri "Bekleme Beni", 1993'te *Çağdaş Türk Dili* dergisinde, sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Varlık*, *Damar*, *Yeni Biçem* vb. dergilerde yayımlandı.

Çankaya Belediyesi- *Damar Dergisi* yarışmasında Sabahçı *Su Kıyıları* adlı şiir dosyası ile üçüncülük (1995), ikinci kitabı *Yaşamaşk* ile Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü (1998), *Kim'e* ile Karşıyaka Homeros Şiir Ödülünü (2003) aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Şiirin yanı sıra, şiir yazıları ve şiir çözümleri de yazmaktadır. Eserleri İtalyanca ve İngilizceye çevrilmiştir.

Eserleri: *Sabahçı Su Kıyıları*, Telos Yayınları (1995); *Yaşamaşk*, Hera Yayınları (Şiir, 1998); *Kim'e*, Papirüs Yayınları (Şiir, 2003); *Yara Falı*, Sel Yayıncılık (Şiir, 2020); *Acı Bir Kuş*, Sel Yayıncılık (Roman, 2021); *Aklımın Çiçekleri*, Nesin Yayınevi (Çocuk öykü, 2010); *Geri Dönüşüm*, Yasakmeyve Yayınları (Şiir, 2010); *Kedi Merdiveni*, Nesin Yayınevi (Çocuk öykü, 2011); *Yokuş Aşağı Portakallar*, Evrensel Basım Yayın (Roman, 2015); *Aydınlığım Deliyim Rüzgârlıyım*, Yasakmeyve Yayınları (İnceleme, 2011); *Kamçılanma Mesafesi*, Sel Yayıncılık (Öykü, 2019); *Çoğunluk Dersleri*, Sel Yayıncılık (Öykü, 2019); *Konuşan Kalem*, Nesin Yayınevi (Çocuk romanı, 2019); *Mamma, Erina ve Korda*, Nesin Yayınevi (Çocuk öykü, 2019).

Kaynakça: Abdullah Ezik, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zeynep-uzunbay E. 3.09.2021;https://www.selyayincilik.com/yazar/zeynep-uzunbay-583https://www.antoloji.com/zeynep-uzunbay/hayati/; Hikmet Altınkaynak, *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler*, Hürriyet Kitap, İstanbul 2018, s. 878-879.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Menduh Uzunluoğlu

UZUNLUOĞLU, MENDUH

Pınarbaşı Belediye Başkanı, iş adamı (Kayseri/Pınarbaşı, 1960 -). 1978-1980 yılları arasında Kayseri Ülkü Ocakları başkan yardımcılığı, 1998-2003 yılları arasında da MHP Kocasinan ilçe başkanlığı yaptı. 2014 seçimlerinde MHP Kocasinan belediye başkan adayı oldu.

31 Mart 2019 Mahallî İdareler Seçimlerinde Cumhur İttifakı kapsamında MHP'den Kayseri ili Pınarbaşı ilçesi belediye başkanı seçildi.

Menduh Uzunluoğlu, evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Ömer Uzunoğlu

UZUNOĞLU, ÖMER

Yazar, kişisel gelişim uzmanı (Kayseri, 23 Nisan 1955 -). Etiler ve Ahmet Paşa İlkokullarında okudu. Nazmi Toker Ortaokulu ve Kayseri Lisesini bitirdi. İktisat okudu. Üniversite yıllarında Necip Fazıl Kısakürek ve "Büyük Doğu düşüncesi" ile tanıştı. Vefatına kadar Üstadın yanında bulundu.

Ortaokul çağlarında spora yöneldi. Öğrencilik yıllarından itibaren farklı birçok sivil toplum kuruluşunun yönetiminde görev aldı. Ayrıca iki vakıf ve bir derneğin kurucu başkanlığını yaptı. Siyasi iki partinin de genel idare kurullarında yer aldı.

Çeşitli gazete ve dergilerde 1500 civarında makale ve köşe yazısı yayınlandı. Kişisel gelişim uzmanı olan Uzunoğlu, Türkiye'nin birçok yerinde konferans ve seminerler verdi. 1994 yılından beri de farklı TV kanallarında ekonomi ve kişisel gelişim üzerine programlar yapmaktadır. Hâlen ticaretle uğraşan Uzunoğlu, evli ve üç çocuk babasıdır.

Eseri: *Farkında mısın?* (2019).

YAYIN KURULU

Ü

ÜÇOK, HAMDİ

Araştırmacı yazar, şair, öğretmen (Kayseri/Bünyan, 1900 - Ankara, 30 Nisan 1979). İlköğrenimini Bünyan Çağlayan İlkokulunda tamamladı (1912). Ortaöğrenimini ise Bünyan Rüştiyesinde yaptı (1915). Kayseri Sultanisini (Kayseri Lisesi) ve Muallim Mektebini bitirerek öğretmen oldu (1917-1918). Okul öğrenimi yanı sıra medrese hocalarından Arapça ve Farsça dersleri aldı. Kayseri'nin Bünyan, Develi, Pınarbaşı ilçelerinde ve bu ilçelere bağlı köylerde uzun yıllar öğretmenlik yaptı. Kayseri il merkezine atandı (1959). Yaş sınırını doldurduğunda emekliye ayrıldı (1965).

Öğretmenlik yaptığı yerlerde folklor derleme faaliyetlerinde bulundu. Bu derlemelerin bir kısmını, büyük ilgi gören *Çağlayanlar Beldesi Bünyan Tarihi* adlı eserinde yayımladı. *Akbaba* dergisinin düzenlediği "Yusuf Ziya Ortaç 1971-1972 Armağan Yarışması"na, *Dilekçe* isimli hiciv eseriyle katılıp ikincilik elde etti. Şiir ve düzyazı türündeki eserleri; *Kayseri, Doğruyol, Hakimiyet* gazeteleri ile *Erciyes, Filiz, Emeklilerin Sesi, Türk Dili* dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinde, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp'ın yanı sıra halk şairlerinin etkisini görmek mümkündür. Farklı yayın mecralarında yaptığı konuşmaları, *Halk Kürsüsünden* adlı kitabında topladı. Şiirlerini "Erciyeste Bir Işık" adı altında bir araya getirmek istedi. Fakat bu arzusunu gerçekleştiremedi. Ankara'da bulunan Manevi Cihazlanma Cemiyetinin yönetim kurulu üyesiydi. Ankara'da vefat etti. Memleketi Bünyan'da defnedildi. Evli ve sekiz çocuk babasıydı.

Hamdi Üçok, hem serbest tarzda hem de halk şiiri geleneğinde şiirler yazdı. Bazı şiirlerinde "Üçok" mahlasını kullandı. Üçok'un şiirlerinde Bünyan sevgisi belirgindir. Türk milliyetçisi olan Üçok, millî duyguları ön plana çıkardığı için şiirleri hamasi olarak değerlendirilir. Şiirlerinde genel olarak millî konuları işleyen, kişisel tecrübelerine ve halk deyişlerine yer veren şair, epik- dramatik bir üsluba sahiptir.

Hamdi Üçok

Eserleri: *Çağlayanlar Beldesi Bünyan Tarihi* (Sümer Matbaası, Kayseri 1953); *Erciyes'te Bir Işık* (Şiir, yay. Abdullah Akay, 1957/1997); *Köy Düğünü* (Oyun, Üç perde); *Halk Kürsüsünden* (Konuşmalar).

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 163-164; Sait Özer, *Türk Şiirinde Kayseri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., s. 63; https://www.biyografya.com/biyografi/12131; Seyit Burhanettin Akbaş, https://www.facebook.com/BUNYAN DOSTLARI GRUBU/; İbrahim Çalan, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ucok-hamdi.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

ÜLKER GAZETESİ

Kurucusu Mehmet Tevfik (Mülayim)'dir. İlköğretimini mahalle mektebinde bitirdikten sonra rüştiye ve idadiye devam etti, ayrıca medrese öğrenimi de gördü. Bir süre aşar memurluğunda bulundu. Bu görevden ayrılarak serbest çalıştı (1905). Kapalı Çarşı'nın girişinde açtığı küçük dükkânda kitap, kırtasiye malzemeleri satışı ve ciltçilik yaptı. Ayrıca İstanbul ve Ankara'dan gelen gazetelerle Kayseri'de yayımlanan gazetelerin dağıtımını üstlendi.

Kayseri'de ilk kez "Yeni Matbaa" adı altında ilk özel basımevini kurdu. Peşinden, 22 Temmuz 1928 de, *Ülker* gazetesini çıkarmaya başladı. Harf Devrimi'yle birlikte gazete, 8. sayısından itibaren yayımını durdurmak zorunda kaldı. Eski

YIL : 1
SAYI : 1
Fi : 25 Kr.

ÜLKER
SİYASİ GAZETE
Şimdilik Haftada Bir

MAARİF KİTABEVİ
Bütün okul Kitaplarını ve Kırtasiye İhtiyaçlarınızı Eksiksiz Olarak Ancak MAARİF KİTABEVİ'nde Bulabilirsiniz.
Kazancılar No. 2
Kayseri ve civarı okulları, okutacakları kitapların listesini MAARİF KİTABEVİ'ne Vermişlerdir.

Hizmette samimiyet, Tenkitte yapıcılık, Haberde doğruluk 2 - EKİM - 1959

GAZETEMİZ HİZMETE GİRERKEN

Tahsin KARAKAŞ

Merhum Tevfik MÜLAYİM Bey
ÜLKER GAZETESİNİN Eski Sahibi

Merhum Nuh Naci Bey
ÜLKER GAZETESİNİN Eski Yazı İşleri Müdürü

ÜLKER GAZETESİNİN ESKİ BAŞLIĞI

Kayseri Belediye Meclisi Toplandı

"ÜLKER" Yeniden Çıkarken...

Âsım YAHYABEYOĞLU

İlk basımından otuz bir yıl geçtikten sonra 2 Ekim 1959 tarihinde yeni harflerle yeniden yayıma başlayan Ülker gazetesinin ilk sayısı

harflerle yayımlanan *Ülker*'in yazarları arasında Cemil, Seyfi Ekrem, Raşit Recai, Nuh Naci adları yer almaktaydı.

Ülker, Tevfik Mülayim öldükten altı yıl sonra, ilk basımından otuz bir yıl geçtikten sonra 2 Ekim 1959 tarihinde yeni harflerle yeniden yayımlanmaya başlandı. Kurucusunun Tevfik Mülayim olduğu belirtildikten sonra sahibinin Mehmet Mülayim (M. Tevfik Mülayim'in oğlu), yazı işleri yöneticisinin ve başyazarının Avukat Tahsin Karakaş olduğu açıklanmıştır. Başlığının altında, "Şimdilik haftada bir çıkar, siyasi gazete" sözleri bulunmaktadır.

Bu dönemde başlıca yazarlar şunlardır: Tahsin Karakaş, Kâzım Yedekçioğlu, Âsım Yahyabeyoğlu, Nuri Büyükkeçeci, Cebbar Ertürk, Ahmet Okutan, Kemal Özgen, Saadet Aytaç, Reşat Çivicioğlu, Hüsnü Dikeçligil, Doğan Soysal, Safi Yiğitsoy, Şükrü Kenanoğlu, İsmail Ünlühisarcıklı, İsmail Başoğlu, Atıf Hacıpaşaoğlu, Muin Feyzioğlu, Veysel Uğur, Attila Hasçalık.

Demokrat Parti iktidarının baskısından yılan *Ülker* gazetesi, yayınına kısa süreli de olsa ara vermek zorunda kaldı. 22 Haziran 1961 yılında tekrar yayın hayatına döndü. 1964 yılında basımeviyle ilgili olarak getirilen yeni uygulama nedeniyle *Hakimiyet* ve *Devrim* gazeteleri 12 Eylül 1964'de yayınlarına ara vererek matbaa sahibi olan *Ülker* gazetesiyle birleşmek zorunda kaldı.

1972 yılında yayımını sürdüren *Ülker*'in sahibi Mehmet Mülayim, yazı işlerini yöneten sorumlu müdürü Ahmet Mülayim (Tevfik Mülâyim'in torunu), genel yayın müdürü ise Mustafa Gümüşkaynak'tır. Doğan Adar, başyazıları kaleme almaktadır.

Ülker gazetesi, 2017 yılında Ahmet Mülayim'in de vefatından sonra ailesi tarafından yürütülmektedir.

Ülker gazetesine, T.C. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce Türkiye'nin çağdaşlaşması sürecine hizmetleri nedeniyle takdir belgesi verildi. Günümüzde yayımını sadece sanal ortamda devam ettirmektedir.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 57-59; *Kayseri Basınından Portreler Çarşamba Söyleşileri*, ed. Hakan Aydın-Yaşar Elden, 2011, s. 47; *Dergi Anadolu*, S. 13, 2010 s. 57; http://www.kayseriulkergazetesi.com/sayfatesthaberseflinkil-1.html 3.3.2021.

YAYIN KURULU

ÜLKER, MEHMET

Mehmet Ülker

Öğretim üyesi, ziraat mühendisi (Kayseri, 1966 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü'nden, ziraat mühendisi olarak mezun oldu (1986-1990). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1990). Yardımcı doçent (1998), doçent (2000), profesör unvanı aldı (2008). Hâlen aynı kurumda çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

ÜMİT

Cuma günleri çıkan, haftalık siyasi ve ahlaki gazete idi. İlk sayısı 15 Aralık 1950'de çıkmıştır. Ederi beş kuruştur. 57x82 boyutundaki kâğıdın yarısına, dörder sütun üzerine dört sayfa olarak basılmıştır. Sahibi ve yazı işleri müdürü Muin Feyzioğlu'ydu. Basıldığı yer Erciyes Basımevi'dir. Dokuz sayı sürdükten sonra yayınını kesmiştir.

Yazarları; Muin Feyzioğlu, Sabahattin Akınözü, Behçet Boğatır, Şükrü Kılınç, Hayri Tolgay, Müftü Mehmet Feyzioğlu, M. Kemal Şahin, Abdullah Satoğlu'dur.

Kaynakça: Önder, *KBT* , s. 74.

YAYIN KURULU

ÜNAL, AHMET ZEKİ

Öğretim üyesi, sosyolog (Kayseri/Pınarbaşı/Aşağı Karagöz, 07 Ekim1964 -). İlkokul ve ortaokulu Ankara'da, liseyi Kayseri İmam-Hatip Lisesinde okudu. 1989 yılında, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre yayıncılık sektöründe çalıştıktan sonra akademik hayatına, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak başladı (1993). Yüksek lisans derecesini aynı üniversitede din sosyolojisi alanında (1997), doktora derecesini de Hacettepe Üniversitesinde sosyoloji alanında tamamladı (2004). Kadrosunda bulunduğu aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyeliğine başladı. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesine geçerek Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nün kuruluşunu gerçekleştirdi (2009). BESYO müdürlüğü yaptı (2014-2016). Bursa Teknik Üniversitesinin akademik kadrosuna katılarak (2016) İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde öğrenci yetiştirmeye devam etmektedir. Akademik çalışmaları çerçevesinde UNDP, İLO, AB gibi uluslararası destekli projelerde olduğu gibi ulusal projelerde de araştırmacı olarak yer aldı.

Doçent unvanı aldı (2012). Profesörlük kadrosuna atandı (2017). Kadrosunda yer aldığı fakültenin dekan yardımcılığı (2016-2017) ve dekan vekilliği görevlerini yürüttü (2017-2018). Rektör yardımcılığı görevinde de (2019-2020) bulunduktan sonra, 2021'de asaleten atandığı İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi dekanlığı göreviyle akademik ve idari hayatını sürdürmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

ÜNAL, MUSTAFA

Öğretim üyesi, dinler tarihçisi (Adana/Kozan, 10 Ocak 1964 -). İlk ve ortaöğrenimini Kozan'da tamamladı (1981). Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1989). Aynı fakültede araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1990). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında "Süleyman Mabedinin Tahribi ve Yahudiler Üzerindeki Etkisi" adlı teziyle yüksek lisans programını tamamladı (1991). Doktora eğitimi için Birleşik Krallık'a gitti (1992). University of Birmingham Department of Theologyand Religion'da "Funeral Customs in Turkeyand Azerbaijan with Particular Reference to Pre-Islamic Turkish Beliefs" adlı teziyle doktorasını tamamladı (1996). Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçentlik kadrosuna atandı (1997). Askerlik hizmetini Malatya 2. Ordu Ulaştırma Er Eğitim Alayı'nda tamamladı (2000). Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı'nda doçentlik kadrosuna atandı (2001). Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı (2004-2005, 2017). Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı'nda profesörlük kadrosuna atandı (2006). The University of Exeter'da misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı (2013). Din Fenomenolojisi ve Geleneksel Türk Dini alanlarında çalışmalarını yoğunlaştıran Ünal, akademik çalışmalarının yanı sıra 2014 yılından beri Türkiye Cumhuriyeti'nin en köklü sivil toplum kuruluşu olan Türk Ocakları'nın Kayseri şubesi başkan-

15 Aralık 1950
Cuma
ÜMİT
Göçmenlerimiz Geliyorlar!
Çıkarken!
Siyaset ve ahlâk
Niçin Çıkıyoruz?
Zavallı Çekirdek!

Ümit gazetesinin 15 Aralık 1950 tarihli ilk sayısı

Mustafa Ünal

Ahmet Zeki Ünal

lığını da yürütmektedir. Mustafa Ünal evli ve iki çocuk babasıdır.

Kayseri ile ilgili çalışmaları arasında: "Modern Türk Toplumunda Su Kültünün Bir Uzantısı Olarak Kayseri Merkezde Yapılan Yeni Çeşmeler" [Yükseköğretim Kurumları Destekli Proje, Mustafa Ünal (Yürütücü), Ramazan Adıbelli (Araştırmacı), 2012.] yer almaktadır. Kayseri'deki çeşmelerin mekânsal ve zamansal boyutta betimsel analizi yapılmış ve kitabeleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Eserleri: *Din Fenomenolojisi Tarihçe, Yöntem, Uygulama*, Geçit Yayınevi, (Kayseri 1999); *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, (İstanbul 2008).

BEKİR KÖYLÜ

Mehmet Üner

ÜNALMIŞ, MURAT

Dizi ve sinema oyuncusu (Kayseri, 23 Nisan 1981-). İstasyon Caddesi'ndeki İtimat Kitabevi'nin sahibi Selim Ünalmış'ın oğludur. Ortaokul sıralarında Meysu'da basket oynadı. Okul bitince Fenerbahçeye transfer olup İstanbul'a gitti. Lise yıllarında profesyonel olarak Fenerbahçe Kulübünde basketbol oynadı. 20 yaşında basketbol oynamayı bıraktı. Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Ardından "Akademi İstanbul"da oyunculuk eğitimi aldı.

Murat Ünalmış

Murat Ünalmış'ın, basketbol kariyerinden sonra başladığı oyunculuk hayatı, birkaç dizinin ardından ilk sinema filmi, Mahsun Kırmızıgül'ün yönettiği "Güneşi Gördüm" filminde tanınarak değişti. Yine Mahsun Kırmızıgül'ün yönettiği "New York'ta Beş Minare" filminde de rol aldı. ATV'de yayımlanan "Şöhret" adlı dizinin başrolü, "Mert" karakterini canlandırdı. TRT 1'de yayımlanan "Sevda Kuşun Kanadında" adlı dizide, son olarak da ATV'de yayımlanan, "Bir Zamanlar Çukurova" dizisinde başrol oynadı. 24 Haziran 2021 tarihinde diziden ayrıldı.

Rol aldığı diziler: Sınırlı Aşk (2003); Kurşun Yara (2003); Üç Kadın (2005); Şöhret (2005-2007); Sır Gibi (2007); Rüzgâr (2008); Kasaba (2009-2010); Yer Gök Aşk (2010-2012); Babalar ve Evlatlar (2012); İnadına Yaşamak (2013-2014); Seddülbahir 32 Saat (2016); Sevda Kuşun Kanadında (2016); Deli Gönül (2017); Bir Zamanlar Çukurova (2018-2021).

Rol aldığı filmler: Celal Oğlan (2004); Gecenin Kanatları (2009); Güneşi Gördüm (2009); New York'ta Beş Minare (2010).

Kaynakça: https://tr.wikipedia.org/wiki/Murat_Unalmış E.4.12.2021; facebook sayfası.

YAYIN KURULU

Mehmet Nâzım Üner

ÜNER, MEHMET

Kayseri Milletvekili (Kayseri, 1948 -). Babasının adı Hacı Ahmet, annesinin adı ise Nejmiye'dir. İlk ve ortaokulu okuduktan sonra Sanat Enstitüsünün Ağaç İşleri Bölümü'nü bitirdi. 1968 yılında Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Mühendislik Yüksekokulu girdi. Akşam İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden inşaat mühendisi olarak mezun oldu (1973). 1968-1969 yıllarında Ankara'nın muhtelif semtlerinde vekil ilkokul öğretmenliği yaptı. 1970 yılı sonlarında Ankara Belediyesi Fen İşlerinde çalıştı. 1974 yılı başında Kayseri Belediyesine girerek Belediyeye ait inşaatlarda şantiye şefliği yaptı. İzmir Bornova'da kısa dönem askerlik görevini tamamladı (1976). Askerlik dönüşünde Kayseri Belediyesi yol ve asfalt işleri şefliği yaptı. 1977 yılı ortalarında istifa edip ayrıldı. Daha sonra serbest mühendislik ve müteahhitlik yaptı. XVII. Dönemde (24 Kasım 1983 - 16 Ekim 1987) Halkçı Partiden Kayseri milletvekili seçildi.

Kaynakça: TBMM, *Albüm*, C. III s. 1151; 2.12.1983 tarihli Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşivi.

YAYIN KURULU.

ÜNER, MEHMED NAZIM

Kayseri Valisi (Mardin, 1910 - ?). Ali Bey'le, Hayriye Hanım'ın oğludur. 1928'de Edirne Lisesini bitirdi. 1931'de Mülkiyeden mezuniyeti sonrası tayin edildiği Diyarbakır Maiyet Memurluğunda stajını bitirdi. Bir süre de Bismil Nahiyesi Müdürlüğünde, Ergani ve Kulp Kaymakam vekilliklerinde bulunduktan

sonra kaymakamlığa terfi etti. Sırasıyla Ulukışla, Hınıs, Bafra kaymakamlıklarına atandı. 1943'te Mülkiye Müfettişliğine nakledildi. 2 Şubat 1950'de vekâleten, Nisan 1950'de asaleten Bitlis; Haziran 1950'de Rize, Eylül 1954'te Adapazarı ilçesinin Sakarya vilayeti hâline getirilmesiyle de ilin ilk valisi olarak Sakarya Valiliğine yükseltildi. 27 Mayıs 1960'ta Sakarya Valiliği sona erdi. İki buçuk yıllık bir aradan sonra Kasım 1962'de Van Valiliğine tayin edildi. Kasım 1966'da Kayseri (01 Şubat 1966 - 06 Ekim 1967), 24 Aralık 1967'de de Merkez valisi oldu.

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler* C. IV, 1988.

YAYIN KURULU

ÜNLÜ, CEMAL

İş adamı (Kayseri, 1913 - 6 Haziran 1991). Anne ve babasının erken vefatları üzerine, ortaokul sıralarında iken tahsil hayatına son vermek zorunda kaldı. Henüz çocuk yaştayken iş hayatına atıldı. Ticarete 1928 yılında, eniştesi Seyit Halil Büyükbezirci'nin desteğiyle kuru kahvecilik, gıda ve taahhüt işleri yaparak başladı. Aynı yıl "Ünlü Et Sucukları" markasının temeli atılmış oldu. 1935 yılında Caferbey Mahallesi'nde pastırma ve sucuk üretimine geçti. 1946 yılında bütün pastırma ve sucuk üreticileriyle birlikte taşındığı Karpuzatan'da üretim faaliyetlerini uzun yıllar sürdürdü. Ticaret dünyasında olduğu kadar, devlet dairelerinde de itibarlı bir yeri vardı. Eğitim hayatı yeni alfabe dönemine rastladığı için eski yazıyı da yeni yazıyı da bildiğinden, halkın taleplerinin yazılı olarak devlet dairelerine iletilmesinde ve 1930'lu, 1940'lı yıllarda vatandaşla bürokratlar arasındaki sorunların giderilmesinde katkıları oldu. 1969 yılında Kayseri Ticaret Borsası Yönetim Kurulu başkanı seçilen Cemal Ünlü, 1974 yılından itibaren de bu borsanın meclis başkanlığını yürüttü. Latifeli davranışlarıyla insanların sevgisini, saygısını kazandı.

Kaynakça: Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 126; unlupastirma.com.tr/tarihce.

YAYIN KURULU

ÜNLÜ, MEHMET (TÜRBEDAR MEHMET EMMİ)

Hayırsever, noter başkâtibi (Kayseri /Hisarcık, 1935 - Kayseri/Hisarcık, 01 Temmuz 2009). İlkokulu Hisarcık'ta okudu. 1960-1985 yılları arasında Kayseri 1. Noterliğinde başkâtip olarak çalışıp buradan emekli oldu.

Gördüğü bir rüya üzerine 1984 yılından itibaren kendisini hayır işlerine adadı, Kayseri'de bulunan eski, yıkılmaya yüz tutmuş onlarca türbe, mescidin tamiri ve bakımıyla ilgilendi. Tutak Mescidi, Asmalı Mescit, Koyun Baba Türbesi ve daha onlarca tarihî eserin tamirine öncülük etti. Ayrıca esnaflardan burs toplayarak fakir öğrencilere dağıttı. Bu nedenle "Bursçu Amca" lakabıyla anıldı. Hisarcık'ta yaşadığı sokağın adı, Büyükşehir Belediyesi tarafından "Türbedar Mehmet Emmi Sokağı" olarak değiştirildi. Evli ve dört çocuk babasıydı.

Kaynakça: 01 Temmuz 2009 tarihli Kayseri gazeteleri.

YAYIN KURULU

ÜNLÜ, ÖCAL

Ressam (Kayseri/Sarıoğlan/ Küpeli, 02 Mayıs 1965-). İlkokulu Özvatan Atatürk İlkokulunda, ortaokulu 50. Yıl Kemal

Erciyes rölyef 1/25000 ölçek 50 metre birim ile 70 katman ve 20 metre hassasiyet 33x44 km Kruger /Nato Memleket haritası verileri ile 2008 eşleştirme versiyonu
(Yapım: Ö. Ünlü)

Cemal Ünlü

Öcal Ünlü

Değirmende huzur, tablo - 2017 (Ö. Ünlü)

Dedeman Ortaokulunda, lise eğitimimi Kayseri Lisesinde tamamladı (1981-82). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü'nden mezun oldu (1988). Hayatını, tasarım, üretim ve ilgili ticari faaliyetlerle sürdürdü.

Seramik obje ile değerli metal ve taş tasarım ve üretimi gibi faaliyetlerinin ardından 2012 tarihinden itibaren kişisel atölyesinde, tamamı tasarım kompozisyonlardan oluşan 64 adet tuval üzerine yağlıboya çalışmalarını sürdürüyor. Ekonomik faaliyet olarak izonetrik harita kabartmaları üretiyor.

YAYIN KURULU

Babür Ünsal

Yaşar Ünlü

Mehmed Cavit Ünver

ÜNLÜ, YAŞAR

Öğretim üyesi, KBB uzmanı (Kayseri, 1955 -). İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun oldu (1980). Bir yıl süreyle Kayseri'de Merkez Hükûmet Tabipliği yaptı. Bingöl'de askerlik hizmetini tamamladıktan sonra, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi KBB Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak başladı (1983). KBB hastalıkları uzmanı oldu (1986). İki yıl Kula/Manisa Devlet Hastanesinde mecburi hizmet yaptı. Daha sonra Erciyes Üniversitesi KBB Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçent (1989), doçent (1992), profesör (1998) oldu. Graz Üniversitesi/Avusturya, Bern Üniversitesi/İsviçre ve Harward Üniversitesi/Boston KBB kliniklerinde gözlemci olarak bulundu.

KBB Ana Bilim Dalı başkanlığı yaptı (2001-2005). Ana bilim dalı başkanlığı görevini 2012 yılından beri sürdürmektedir. Halil Bayraktar Meslek Yüksek Okulunda Odyoloji Bölümü koordinatörlüğü yaptı.

Otoloji, rinoloji ve pediatrik otolarengoloji alanlarıyla ilgilenmektedir. 40'ın üzerinde KBB uzmanının yetişmesine katkıda bulundu. Yurt içinde ve yurt dışında yayımlanmış 100 civarında bilimsel eseri vardır. Birçok kongre ve sempozyumda konuşmacı ve oturum başkanı olarak görev aldı. *KBB İhtisas Dergisi*, *Türkiye Klinikleri*, *Rinoloji* gibi bilimsel dergilerde hakemlik yapmaktadır.

Türk KBB ve Baş-Boyun Cerrahisi Derneği, Rinoloji Derneği, KBB Alerji Derneği ve Kayseri KBB Derneği Üyesidir. 2010-2012 ve 2016-2018 yılları arasında Türk KBB ve Baş-Boyun Cerrahisi Derneği Yönetim Kurulunda görev yaptı. 2001 yılından beri Kayseri KBB Derneği başkanlığını yürütmektedir.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

ÜNSAL, BABÜR

Kayseri Valisi (Gaziantep, 1926 - İstanbul, 1 Nisan 2021). 1945'te Gaziantep Lisesini bitirdi. Siyasal Bilgiler Okulu İdari Şubeden mezun oldu (1949), memuriyete giriş yaptı (1949). Oğuzeli (1950-1954), Gölcük (1958-1960), Hopa (1960-1961), Görele (1962) ve Edremit'te (1963-1964) kaymakamlık görevi yaptı. Artvin (1966-1970), Malatya (1970-1971), Çanakkale (1975-1978) ve 20 Kasım 1979-29 Ağustos 1980 tarihleri arasında Kayseri'de valilik yaptı, Merkez valisi oldu (1980). Buradan, kendi isteğiyle emekli oldu (28 Şubat 1982). Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Sicil dosyası; Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. V, s. 3124.

YAYIN KURULU

ÜNVER, MEHMED CAVİT

Kayseri valisi (Balıkesir, 1898 - İstanbul, 1978). Balıkesir İdadisinin Rüştiye kısmında orta, Mercan İdadisinde lise öğrenimini tamamladı. Mülkiyeden mezun

oldu (1913). Aydın İdadisi matematik muallimliğine tayin edilerek devlet hizmetine girdi (16 Aralık 1913). İdare mesleğine geçip Amasra Nahiyesi Müdürlüğüne nakledildi (31 Ağustos 1914). Yurdun muhtelif yerlerinde nahiye müdürlüğü ve kaymakamlık görevleri yaptı (28 Nisan 1918). Kaymakamlıktan istifa etti (20 Eylül 1920). İki yıla yakın, TBMM Hükûmeti'nin Reji İdaresi yerine kurduğu Tütün İnhisarı İdaresi Ankara Merkez Teşkilatında çalıştı. Tekrar idarecilik görevine döndü (21 Ekim 1922), yine yurdun muhtelif yerlerinde kaymakamlık yaptı. Ehliyet ve başarısı göz önüne alınarak valiliğe yükseltildi. Gaziantep (16 Haziran 1939), Zonguldak (9 Mayıs 1941), Kayseri valiliği (16 Mart 1942 - 11 Temmuz 1944) yaptı. 4. Genel Müfettişlik başmüşavirliğine (13 Temmuz 1944), Rize valiliğine atandı (7 Ağustos 1947). Rize valisiyken emekliye ayrıldı (15 Temmuz 1949).

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. IV, s. 1590-1591.

YAYIN KURULU

Başvekil Suat Hayri Ürgüplü ve eşinin Kayseri'ye gelişi, arkada Belediye Başkanı Mehmet Çalık - 16.6.1965 (Sadettin Şişli Arşivi)

ÜRGÜPLÜ, (ALİ) SUAT HAYRİ

Başbakan, Kayseri Milletvekili ve Senatörü (Şam, 1903 - İstanbul, 26 Aralık 1981). Şeyhülislâm, Evkaf ve Adliye Nazırı, Ayan Üyesi Ürgüplü Hayri Efendi ve Munise Hanım'ın oğludur. Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın soyundandır. İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra Galatasaray Lisesinden mezun oldu (1923). İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesini bitirdi (1926). Lozan Barış Anlaşması'na göre kurulan muhtelif hakem mahkemelerinde adli kâtip olarak çalıştı (1926-1929). İstanbul I. Ticaret Mahkemesinde hâkimlik yaptı (1929-1932). Hâkimlik görevinin ardından İstanbul Barosunda, kayıtlı avukatlık yapmaya başladı. Avukatlık yaparken siyasetle ilgilenmeye başladı. TBMM VI. (1939-1943) ve VII. Dönem Kayseri milletvekili olarak seçildi (1943-1946). 1946 erken seçimine kadar milletvekilliği görevini yürüttü. XIV. Türkiye Hükûmetinde Gümrük ve Tekel Bakanlığına atandı (1943). Bakanlığı sırasında kahve ithalatı konusunda yolsuzlukların olduğu hakkında iddialar ortaya çıkınca bakanlık görevinden istifa etti (1946). İstifa nedenini kendisi şöyle ifade etmektedir: "Adımın da karıştığı kahve yolsuzluğuyla ilgili Bakanlığımda bir komisyon kurulmuştur. Bu teftiş heyetinin selametle çalışabilmesi için benim bu bakanlık koltuğundan ayrılmam gerekir. Aksi hâlde komisyonu etkilerim. Sağlıklı bir karar oluşmaz. O nedenle, siyasi ahlak gereği bakanlıktan istifa ediyorum." TBMM tarafından 1567 sayılı Karar'la Yüce Divan'a gönderildi (1947). Yaklaşık bir yıl süren yargılama sonucunda suçla ilgisi görülmeyerek aklandı. Siyasetten uzak durarak serbest avukatlık yaptı (1946-1950). TBMM IX. Dönem seçimlerinde Demokrat Parti listesinde bağımsız aday olarak üçüncü kez Kayseri milletvekilliğine seçildi. Dışişleri Komisyonu üyeliği yaptı. Avrupa Konseyi İstişare Meclisi Türk Grubu başkanlığına seçilerek meclisin Anayasa ve Adalet, İktisadi ve Mali İşler, Tarım Özel Komisyonları toplantılarına katıldı ve meclisin başkanvekilliği görevini yürüttü. Uluslararası Parlamentolar Birliği Dublin (1950) ve İstanbul Konferansı'nda (1951) Türkiye'yi temsil etti. Bonn Büyükelçiliğine atanarak yasama görevinden ayrıldı (1952). Londra Büyükelçiliğine atandı (1955). Bu görevi sırasında Londra'da toplanan Yakın Doğu, Akdeniz ve Kıbrıs Konferansı ile

Suat Hayri Ürgüplü

Hayrullah Ürkün

Akdeniz ve Süveyş Konferansı'na Türkiye delegesi olarak katıldı. Bu görevinden sonra Washington (1957) ve Madrid büyükelçiliği (1960) yaptı. 1960 Darbesi'nden sonra Millî Birlik Komitesi tarafından merkeze alındı ve ardından emekliye ayrıldı (1961). 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinin ardından TBMM XII. Dönemi seçimlerinde Adalet Partisi listesinden bağımsız aday olarak Cumhuriyet Senatosu Kayseri üyeliğine seçildi ve ardından Cumhuriyet Senatosunun ilk başkanı oldu. (1961). Bu dönemde 18 üyeden oluşan bir heyetle SSCB'ye, 44 yılın ardından ilk resmî ziyareti gerçekleştirdi (1963). İki yıl boyunca sürdürdüğü senato başkanlığı görevinden sonra yenilenen seçimde aday olmadı ve üye olarak yasama görevini sürdürdü. 20 Şubat 1965'te IX. İnönü Hükûmeti'nin istifasının ardından dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından hükûmeti kurmaya memur edildi. Adalet Partisi, Millet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi temsilcilerinden kurduğu koalisyon kabinesi, 10 Ekim 1965 seçimleri sonunda kurulan hükûmetin işe başlamasına kadar görevini yürüttü. 1966'daki üçte bir yenileme seçiminde üyeliği sona erdi ancak Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından üyeliğe atanarak yasama görevini sürdürdü. Senatoda Dışişleri, Turizm ve Basın-Yayın Komisyonunda üye ve başkan olarak çalıştı. Nihat Erim Hükûmeti'nin istifasından sonra Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından hükûmet kurmaya memur edildi ancak kabinesi onaylanmadığından görevi bıraktı (1972). 5 Haziran 1972'de süresini tamamlayarak Cumhuriyet Senatosundan ayrıldı. Hayatının geri kalanında siyasetle ilgilenmedi. 1981'de İstanbul'da vefatı üzerine Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verildi. Zeynep Nigâr Hanım ile evliliğinden (1932) Hayri Suat adında bir oğlu oldu.

Kaynakça: Fahri Çoker, *TPT Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri 1. Cilt (1961-1964)*, t.y., s. 327; Öztürk, *TPT (1950-1954)*, s. 663; 22.05.1950 tarihli Tercümeihâl Kâğıdı, TBMM Arşivi.

VEYSEL TOKER

ÜRKÜN, HAYRULLAH

Kayseri Milletvekili ve belediye başkanı (Kayseri, 1900/ R 1316 - İstanbul, 6 Kasım 1973). Babası, Mehmet Hilmi Bey; annesi, Fatma Hanım'dır. İdadi mezunudur. Soyadı Kanunu çıkınca "Ürkün" soyadını aldı. Ticaret ve ziraat işleriyle meşgul oldu. Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkevi başkanlıklarında bulundu. Kayseri Elektrik Türk Anonim Şirketi müdürlüğü yaptı.

Kayseri Belediye Başkanlığını vekaleten yürüten Mustafa Toksöz'ün yerine Belediye Meclisinde yapılan oylama sonucunda seçildi. 21 üyeli meclisin 16'sının oyunu aldı. Böylece Hayrullah Ürkün, altında Cumhurbaşkanı M. Kemal Atatürk'ün, Başbakan İsmet İnönü'nün ve Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü Kaya'nın imzalarının bulunduğu 16 Eylül 1936 tarih ve 12539 sayılı Kararname ile belediye başkanlığına geldi.

İki defa Kayseri Belediye Başkanlığı yaptı. 16 Eylül 1936 yılında başlayan ilk belediye başkanlığı, kendisinin 16 Nisan 1938 tarihinde istifa etmesiyle sona erdi. İkinci defa Kayseri Belediye Başkanlığı yaptığı tarihler ise 20 Aralık 1938-29 Mart 1939'dur.

1946 seçimlerinde Kayseri'den VIII. Dönem (5 Ağustos 1946- 24 Mart 1950) milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Daha sonra İstanbul'a yerleşti ve burada vefat etti.

1920 yılında Firdevs Hanım'la yaptığı evliliğinden beş oğlu, bir kızı oldu.

Kaynakça: Hayrullah Ürkün'ün Milletvekili Mazbatası, TBMM Arşivi; Şükrü Öztürk, Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923-1946), Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2005, s. 63; *Kayseri Gazetesi*, S. 920, 10 İkinci Kanun (Ocak) 1935 Perşembe; *Kayseri Gazetesi*, S. 819, 28 Birinci Kanun (Aralık) 1933 Perşembe; *Kayseri Gazetesi*, S. 1095, 12 Birinci Teşrin (Ekim) 1936 Pazartesi; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, No. 030.11./1.107.33.12; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, No. 030.11./1.126.44.17; Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 118.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

ÜSKÜBÜ (SUBAŞI MAHALLESİ)

Günümüzde ismi Melikgazi ilçesine bağlı Subaşı Mahallesi'dir. Bu isim, Anadolu

Üskübü genel görünüm - 2021 (Ülke Arşivi)

ve Rumeli'de şehir ve kaza ismi olarak da kullanılmıştır. Nitekim Osmanlıların 1392'de fethettikleri Üsküp şehriyle Düzce merkezinin eski ismi olan Üskübi, Kayseri kazası Koramaz nahiyesine bağlı Üskübü köyü ile aynı ismi taşımaktadır.

İlk olarak *1484 Tarihli Defter*'e Koramaz nahiyesine bağlı olarak "Karye-i Üskübî Tîmâr-ı Karaca ve İbrahim ve İlyas ve Yusuf an merdân-ı Ahmedek"şeklinde kaydedilmiştir. Buna göre Üskübi köyü, Kayseri İç Kalesinde görevli Karaca, İbrahim, İlyas ve Yusuf'un tımarı olarak tahsis edilmiştir. Gayrimüslimler ile meskûn olan köyde 15 avarız hanesi ve 19 kişi ikamet etmekte olup köyün cizye geliri, 494 akçe idi. Tarım ve hayvancılığın yapıldığı köyde tam çift, yarım çift, bennak ve caba gibi tasarruf ettikleri topraklara göre tasnif edilmiş çiftçi nüfus vardı. Köyde buğday ve arpa üretiminden başka arıcılık ve hayvancılık da yapılmakta olup bir de bezirhane vardı. Köyün bu tarihte vergi geliri, 2793 akçe idi.

1500 Tarihli Defter'de yine Koramaz nahiyesinin köylerinden birisi olarak "Karye-i Üskübî, tîmâr-ı merdân-ı kal'a-i Kayseriyye" şeklinde kaydedilen köy, Kayseri Kalesi muhafızlarının tımarı idi. Köyün nüfusunda bir artış meydana gelmiş ve kişi sayısı 35'e yükselmiştir. Çift vergisi ve bağlantıları yanında kovan, meyve ve hayvancılıktan ve iki adet bezirhaneden elde edilen gelir cizye ile beraber 4340 akçeye yükselmiştir. *1520 Tarihli Defter*'de 35 hane 13 mücerret (bekâr/yalnız) nüfus ikamet etmekte olup 1248 akçesi cizye geliri olmak üzere toplam vergi geliri 5361 akçe idi.

1570 Tarihli Defter'de, köyle ilgili çok detaylı bilgiler vardır. Buna göre, "Karye-i Üskübî nısf-ı mâlikâne vakf der atik vakf-ı evlâd-ı Hacı Dâvûd ber-mûceb-i defter-i atik hâliyâ der yed-i Şâh Hâtûn bint-i Melik Ağa el mezkûr ve nısf-ı ahar mülk Ömer bin Piri ve nısf-ı sehmi ve küsûr ve mülk kol ağa rub-ı sehim ve küsur ve mülk sehm yigirmi beş dirhem ve mülk-i baki paşa nısıf sehim ve küsür ve mülk-i hala paşa üç sehim ve nısf-ı ve küsur ve mülk Sultan nısf-ı sehim ve küsûr dîvâni örfiye tîmâr" şeklindeki kayıt önemlidir. Buna göre Üskübi köyü malikane (toprak geliri / malikane divani sisteme göre) gelirinin Hacı Davud evladına verildiği, hâlen Melik Ağa kızı Şah Hatun tarafından tasarruf edildiği, kalan kısmın ise Ömer b. Piri ile çeşitli askerlere, görevlilere ve bazı kimselere tahsis edildiği, divani gelirinin ise tımar olarak

Üskübü'nün sokaklarından bir görünüm - 2021 (Ülke Arşivi)

Üskübü mezarlığından bir görünüm - 2021 (Ülke Arşivi)

verildiği anlaşılmaktadır. Bu tarihte köyde 53 hane gayrimüslim nüfus ikamet etmekte olup köyün yıllık geliri, 5027 akçe divani, 3380 akçe de malikâne olmak üzere toplam 8407 akçeydi.

1584 Tarihli Defter'e göre köyün malikâne gelirinin kimlere tahsis edildiği konusunda yine önemli ayrıntılar olup *1570 Tarihli Defter*'deki bilgiler hemen tamamen tekrarlanmaktadır. Köyün hane sayısı 81 olup 17 tane de tarımsal faaliyetin yapıldığı çeşitli zeminler vardı. Tarım, hayvancılık, arıcılık, ceviz ve bağ üretimi yapılan köyün vergi geliri, 10.670 akçeydi. Köyün nüfusuna paralel olarak vergilerinde de artış meydana gelmiştir.

1613 Tarihli Cizye Defteri'ne göre köyde 31 hane nüfus ikamet etmekteydi. *1642 Tarihli Avarız Defteri*'ne göre köye ilk defa 4 Müslüman hane yerleşmiştir. Bu tarihte köyde 4 Müslüman, 34 gayrimüslim hane meskûndu. *1648 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre Kustere nahiyesine bağlı olarak "Karye-i Üskübî tâbi'-i Kustere" şeklinde gösterilen köyde 19 hane vardır. *1691 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre köyde 26 hane bulunuyordu.

XVIII. yüzyılda, köye yerleşen Müslüman nüfus sayısında artış olduğu görülmektedir. Nitekim 1831 tarihli nüfus kayıtlarına göre Üskübi köyünde 45 Müslüman hane ikamet etmekte olup 112 erkek nüfus tespit edilmiştir. Bunlar arasında 13 nakkaş, 3 ziraatçi, doğramacı, düğmeci vb. gibi muhtelif meslek mensupları vardır. *1834 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre Üskübi köyünde 44 Rum Ortodoks hane ikamet etmektedir. Köyden, İstanbul'a çok sayıda Rum'un göç ettiği de *Cizye Defteri*'nde belirtilmektedir. 1834 tarihli temettuat kayıtlarına göre köyde 49 hane Müslüman nüfus meskûndu. *1843 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre köyde 25 hane olup 11 hane de köy dışında, muhtemelen şehirde veya İstanbul'da ikamet etmektedir.

1872 tarihli eski KAYTAM arşivinde yer alan *Defter-i Esâs-ı Emlâk* kayıtlarına göre Üskübü köyünde bulunan cami, kilise, mektep, mescit, namazgâh, han, hamam gibi dinî ve sosyal kurumlar hakkında önemli bilgiler verilmiştir. Buna göre Üskübü köyünde Kiçibürüngüz Caddesi, Cami-i Şerif Harman, Sinan, Çeşme ve Kilise sokakları vardı. Köyde bu dönemde 105 ev, cami, kilise, mektep ve çeşme gibi kurumlar tespit edilmiştir. 1875 yılı nüfus verilerine göre köyde 106 Rum

Ortodoks, 120 Müslüman Türk erkek nüfus ikamet etmektedir. Mübadele sırasında burada ikamet eden Rum ahali, Yunanistan'a göç etmiştir.
TUİK verilerine göre 2020 yılında Subaşı Mahallesi nüfusu, 300'dür.

Kaynakça: BOA. TTd. 38, s. 72-73; MAD.d 20, vr. 39b-40a; TTd. 387 s. 216; TTd. 976, s. 71-72; TKG. TTd. 136, vr. 144a-144b; MAD 1208, S. 17-18; MAD. 7063, s. 80; MAD.d. 3659, s. 46; MAD.d. 5856, s. 31-32; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 91; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri II* (1250/1834), Kayseri 1999, s. 349-353; Doğan Yörük, "H 1259/ M 1843 Tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri'de Rum ve Ermeniler", *Turkish Studies*, C. VIII, S. 11, Fall 2013, s. 453-454; Mustafa Keskin, *Kayseri Nüfus Müfredat Defteri 1831-1860*, Kayseri 2000, s. 45-46; Hüseyin Cömert, *Kayseri'de İlk Nüfus Sayımı 1831*, Kayseri 1993, s. 99; Hüseyin Cömert, *Koramaz Vadisi*, Kayseri 2008, s. 40-57.

MEHMET İNBAŞI

ÜSTEN, CEYHUN

Gazeteci (Kayseri/Bünyan, 15 Mayıs 1969-). Ortaokul ve liseyi, Kayseri Aydınlıkevler Lisesinde tamamladıktan sora 1987 yılında Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümüne girip yan dal Radyo-TV ile birlikte 1991'de mezun oldu.
Okul yıllarında *Sabah* gazetesi Ankara bürosunda başladığı gazetecilik mesleğini birçok ulusal ve yerel kanalda (Kanal D, Star TV, Brt, Flash TV, Başak TV... Ankara, İstanbul, Gaziantep) devam ettirdi.
Bayındır Holding bünyesinde halkla ilişkiler uzmanı olarak çalışmaya başladı (2000).
Evlilik ve çocuklarının doğumu sonrası 2005'te memleketi Kayseri'ye dönüp Kilim Mobilyada reklam müdürü olarak görev yaptı. Daha sonra Başyazıcı AŞ'de aynı göreve devam etti. İŞKUR bünyesinde "Reklamcılık ve Girişimcilik" dersleri verdi.
2012 yılında Kay Grupta (Kaytv, Erciyes TV, Kayseri Haber Gazetesi) haber müdürü, köşe yazarı ve TV programcısı olarak başladığı medya sektöründeki çalışmalarına, hâlen aynı grupta aynı görevi sürdürerek devam etmektedir. Orta derecede İngilizce bilen Ceyhun'un türkü dinlemek, yazmak ve okumak, özel zevkleri arasındadır. Evli ve iki kızı ve bir oğlu vardır.

YAYIN KURULU

ÜSTÜN, AYŞEN SÜLÜN

Ayşen Sülün Üstün

Öğretim üyesi, biyolog (Kayseri, 31 Ekim 1953 -). Konya Gazi İlkokulunu (1964), Konya Kız Ortaokulunu (1967) ve İzmir Kız Lisesini bitirdi (1971). Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik-Kimya Bölümü'nden mezun oldu (1975). GATA Biyokimya Araştırma Enstitüsünde biyolog olarak görev yaptı (1975-1978). Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Genel Botanik Kürsüsü'nde yüksek lisansını tamamladı ve yüksek botanikçi unvanı aldı (1981). "Biberlerde Kökboğazı Yanıklığı Hastalığına Dayanıklılığın Nedenlerinin Fizyolojik ve Biyokimyasal Olarak İncelenmesi" konulu doktora teziyle fen doktoru unvanı aldı (1991). Yardımcı doçent (20.01.1992), doçent (1996) oldu, Genel Biyoloji Ana Bilim Dalı'nda profesörlük kadrosuna atandı (2004). 31 Ekim 2020 tarihinde emekli oldu.

YAYIN KURULU

Ceyhun Üsten

ÜSTÜN, NEVZAT

Nevzat Üstün

Şair, öykücü (İstanbul, 23 Ağustos 1926 - Bolu, 8 Kasım 1979). Aliye Hanım ile tüccar Şadi Üstün'ün oğludur. "Çıtkırıldım Şadi" unvanıyla anılan babası, Kayseri'nin meşhur esnaf ailelerindendir. Annesi ise Haçın Savaşı Kuzey Cephe Milis Komutanı ve Develi Belediye başkanlarından Kamberlizade Osman Özdemir'in kızıdır.
Ailesi, işlerinin bozulması nedeniyle Develi'ye döndü (1930). İlkokulu Develi'de okudu. Develi'de yedi yıl kaldıktan sonra doğduğu şehir olan İstanbul'a geri döndü. Ortaöğrenimini Amerikan Kolejinde tamamladıktan sonra İstanbul Erkek Lisesi ve Boğaziçi Lisesine devam etti (1937-45). 1945 yılında Boğaziçi Lisesinden mezun oldu. Bir süre ticaretle uğraştı. Öğrenim için gittiği

Paris'te iki yıl kaldıktan sonra İstanbul'a döndü. Askerlik görevini, yedek subay olarak yerine getirdi (1950).

Genç yaşlarında politikaya atıldı, CHP'de aktif görevler üstlendi. Balkan Yazarlar Birliğinin Sofya'da düzenlediği oturuma Türk Edebiyatçılar Birliğinin genel yazmanı sıfatıyla katıldı (1964). Geçirdiği bir rahatsızlık sonucunda tedavi için İsveç'e ve Rusya'ya gitti (1969). 12 Mart 1971 askerî müdahalesi sonrasında iki kez gözaltına alındı, serbest bırakıldı.

Çocukluğu Develi'de geçen Nevzat Üstün, dinlediği saz şairlerinin etkisiyle şiire başladı. İstanbul'a dönüşünden sonra, Amerikan Kolejindeki hocasının etkisiyle Tevfik Fikret, Mehmet Emin Yurdakul, Necmeddin Halil Onan ve Faruk Nafiz Çamlıbel gibi şairlerin şiirleriyle tanıştı. Bu dönemde modern edebiyat çerçevesinde şiirler yazmaya başladı. İlk şiiri, Çocuk Sesi adlı bir çocuk dergisinde çıktı (1935).

Nevzat Üstün, Verlaine, Valéry gibi Fransız şairlerle "Garip akımı"ndan izler taşıyan ara kuşağın temsilcilerinden biri olarak belirdi. İlk şiirlerinde Oktay Rifat'ın tavrı görüldü. Şiir anlayışını lirik ve toplumcu-gerçekçi bir çizgide geliştirdi. Şiirlerinden bazısını hece ölçüsüyle, çoğunu ise serbest ölçüyle yazdı. *Oluş* adlı ilk şiir kitabı 1946'da yayımlandı. Edip Cansever ile birlikte *Nokta* dergisini 8 sayı çıkardı (1951).

Şairliğinin yanı sıra öykücüdür. İlk öykü kitabı *Yaşama Duvarı*'nı 1965 yılında yayımladı. Yazar, öykülerini oldukça abartılı bir gerçeklik duygusuyla kaleme aldı. Bazı öykülerinde otobiyografik izler görülmektedir. Öykülerinden çoğu Rusça, Çekçe ve Bulgarcaya çevrildi. Üstün'ün öykü ve şiir dışında ilgilendiği bir diğer tür, gezi yazısıdır. Yurt dışında pek çok ülkeyi gezen yazar, gezdiği ülkelerle ilgili izlenimlerini kitaplaştırdı.

Tanin (1961), *Ekspres* (1962), *Vatan* (1963), *İkdam*, *Yeni Tanin* (1964) gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. *Kaynak*, *Yeditepe*, arkadaşlarıyla kurduğu *Seçilmiş Hikâyeler*, *Pazar Postası*, *Dünya Sanat Eki*, *Yelken*, *Ataç*, *Dönem*, *Yeni Gazete*, *Yeni Edebiyat*, *Yansıma*, *Cumhuriyet* dergi ve gazetelerinde yayımlanan şiir ve öyküleriyle tanındı.

Nevzat Üstün, 8 Kasım 1979 tarihinde Bolu yakınlarında geçirdiği bir trafik kazasında yaşamını yitirdi, 10 Kasım 1979'da Rumelihisarı'ndaki aile kabristanlığına defnedildi. Ölümünden sonra ailesi tarafından adına öykü ve şiir armağanı kondu. 1980'de her yıl kasım ayında şiir ve öykü dallarında verilen ödüllerin, ödül yönetmeliğinde yapılan değişiklikle 1982 yılından itibaren bir yıl şiir, bir yıl öykü dalında verilmesi kararlaştırıldı.

Eserleri- Şiir: *Oluş* (1946); *Yaşadığımız Devre Dair* (1951); *Cüceler Çarşısı* (1955); *Yitikler Kapısı* (1960); *Güneş Ülkesi* (1965); *Hey Sen Amerikalı* (1967); *Köprübaşı* (1968); *Ak Yeşil Kavak Ağaçları* (İlk altı kitabı ile birlikte, 1972); *Beklenen Sabah* (1978). Öykü: *Yaşama Duvarı* (1964); *Almanya Almanya* (1965); *Çıplak* (1966); *Akrep Üretim Çiftliği* (1968); *Çıplak* (ilk dört öykü kitabının toplu basımı, 1970); *Boğaların Ölümü* (1975). Gezi, deneme, inceleme: *Türkiye'deki Amerika* (1967); *Uzun Yürüyüş* (1968); *Sovyetler Birliği'nden Batı'ya* (1966); *Karın İçindeki Portakal: İsveç* (1972); *Üçüncü Bir Dünya* (1974); *Alamanya Beyleri ile Portekiz'in Bahçeleri* (1975); *Çağdaki Sancı* (1976); *Büyük Şaşkınlık* (1977); *Bunalımlı Günler* (1979).

Kaynakça: Necati Tonga, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nevzat-ustun E.1.12.2021; Ahmet Gürlek, *Develi'li Şairler ve Yazarlar*, Kayseri 2009, s. 352-353.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

ÜSTÜNBAŞ, HASAN BASRİ

Kayseri Milletvekili (Eskişehir, 30 Ekim 1946 - Kayseri, 21 Temmuz 2018). Babası, H. Şahin Üstünbaş; annesi, Nilüfer Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini Eskişehir'de, 2. Eylül İlkokulu ile Atatürk Lisesinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1973). Aynı yıl aynı üniversitenin Çocuk Sağlığı Enstitüsünde başladığı ihtisasını tamamladı (1978). Erciyes Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görev aldı (1978).

Hasan Basri Üstünbaş

Erciyes Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı'nda "Halk Sağlığı" ihtisası yaptı. İngiltere'de Birmingham Üniversitesi Çocuk Hastanesinde bir yıl süreyle çocuk kalp hastalıkları alanında çalışmalar yaptı (1987). Doçent (1987), profesör (1992) oldu. Askerlik yükümlülüğünü, "Tbp. Atğm." olarak yerine getirdi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunun kuruluşunu gerçekleştirdi ve üç yıl müdürlüğünü yaptı. Daha sonra da Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde dekan yardımcısı olarak görev aldı. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesinin kuruluş aşamasında Çocuk Sağlığı Hastalıkları Ana Bilim Dalı'nı kurdu (1986). Hacılar, Hisarcık ve Erciyes Sağlık Ocaklarının kuruluş çalışmalarında görev aldı, Hisarcık Ahmet Karamancı Hastanesinin yapımını organize etti. Tıp Fakültesindeki görevleri sırasında iki yıl Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı başkanlığı, üç yıl Çocuk Sağlığı Ana Bilim Dalı başkanlığı, üç yıl Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı başkanlığı yapan Üstünbaş, Türkeli Vakfı dâhil, Kayseri'de birçok vakıf ve derneğin kuruculuğunu üstlendi. Kuruculuğunu yaptığı vakıflar; Erciyes Eğitim ve Hizmet Vakfı, Erciyes Üniversitesi Vakfı, Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Araştırma Vakfı, Türkeli Eğitim, Sağlık ve Hizmet Vakfı (Başkanlığı dâhil), TİSAV'dır. Kuruluşunda görev aldığı dernekler ise Kayseri Tabip Odası (Başkanlığı dâhil), Kayseri Türk Ocakları Şubesi, Kayseri Aydınlar Ocağı, Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği, EÜ Tıp Fakültesini Geliştirme Vakfı, Kayseri Çocuk Sağlığı Derneği, Millî Pediatri Derneği Kayseri şubesi, UNICEF Kayseri şubesi, Kayseri Sokak Çocuklarını Koruma Derneği (Başkanlığı dâhil)'dir. Yayımlanmış dört eseri mevcuttur.

18 Nisan 1999 genel seçimlerinde XXI. Dönem Kayseri'den MHP Milletvekili seçildi.

Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Celalettin Yavuz, *TPT, TBMM, XXI. Dönem*, C. III, s. 2484, ty; 21 Temmuz 2018 tarihli basın.

YAYIN KURULU

ÜSTÜNEL, ADNAN

Adnan Üstünel

Müzisyen, bağlama sanatçısı, koro şefi (Kayseri, 1973 -). Aydınlıkevler İlkokulunu (1984), Aydınlıkevler Ortaokulunu (1987) ve Merkez Teknik Lise Bilgisayar Bölümü'nü bitirdi (1990). Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu (1996). Yüksek lisansını, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yaptı (2019).

Müziğe, ağabeyine alınan sazı çalarak başladı (1983). Bağlamayı kendi başına radyo karşısında dinlediği türkülere eşlik ederek öğrendi. O dönem, ailesinin de desteğiyle Kayseri Belediye Konservatuvarına girdi (1987). Burada bağlama, solfej, repertuvar, koro ve nazariyat dersleri alarak kendini yetiştiren Üstünel, özellikle bağlama çalma konusunda Şaban Uyan'dan aldığı derslerle kendini geliştirdi. Yöresel tezene tavır derslerini ise merhum Murat Kavuncu'dan aldı. 1991 yılında Konservatuvardan mezun olduktan sonra burada bağlama derslerine girdi. Bu tarihlerde Şaban Uyan Hoca'nın öneri ve desteğiyle kabak kemaneye başlayan Üstünel, yurt içinde ve dışında yapılan pek çok etkinlikte, koro ve ses yarışmalarında, festivallerde, televizyon ve radyo programlarında bağlama ve kabak kemane ile görev aldı. 2005 yılında Konservatuvarın THM koro şefliği görevine atanarak değerli hoca ve ustalardan Mehmet Erenler, Mehmet Özbek, Şakir Öner Gülhan, Nursaç Doğanışık, Bedia Akartürk'ün misafir sanatçı olarak katıldığı konserlerde koro şefi olarak görev yaptı. 2005 yılından itibaren Kayseri Millî Eğitim Müdürlüğü Öğretmenevi Öğretmenler Korosunda Şef Zarife Kırdök yönetiminde pek çok THM konserinde bağlama ve kabak kemane çaldı. Öğretmenevi THM Koro şefliği görevine başladı (2010). Müzisyen kişiliğiyle birlikte sportif yönü de bulunan Üstünel, profesyonel olarak voleybol, futbol, masa tenisi, yüzme ve kickbox branşlarında müsabakalara katılıp başarılar gösterdi.

Hâlen Kayseri Lisesinde ve Büyükşehir Belediye Konservatuvarında kabak kemane icracısı olarak görev yapmaktadır.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

V

VAHDETÎ bk. DÜLGER MUHARREM USTA

VÂNÎ bk. DÂNÎ

VARİNLİ, MEHMET

Mehmet Varinli

Vali, Danıştay üyesi (Kayseri, 1915 - Ankara, 23 Mart 1968). Kayseri tacirlerinden Tevfik Varinli ile Sıdıka Hanım'ın oğludur. Kayseri Lisesini bitirdi (1934). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu (1938). Çankırı, Erzurum, Trabzon Maiyet memurluğu, Dağbaşı nahiye müdürlüğü, Tuzluca kaymakamlığı yaptı. Isparta (1954-1956) ve Amasya (1956-1960) valiliği yaptı. Amasya valisiyken 8 Haziran 1960 günlü Millî Birlik Komitesi Kararnamesi ile yeri değiştirilerek görevine devam eden on üç validen biri oldu. Çorum (1960), Sivas (1962-1964) ve ikinci kez Çorum valiliği (1964-1965) yaptı. İlk Çorum valiliği sırasında aynı zamanda belediye başkanlığına da vekâlet etti. Sivas valiliği sırasında da aynı zamanda belediye başkanlığı yaptı. İkinci kez Çorum valiliği yaparken Danıştay üyeliğine atandı. Danıştay 4. Daire üyesiyken vefat etti. Evli ve dört çocuk babasıydı.

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. V, s. 2277-8.

YAYIN KURULU

VARSAK MAHALLESİ

Günümüzde bu isimde bir mahalle yoktur. Muhtemelen Varsak Türkmenlerine mensup kimseler tarafından kurulduğu için bu isimle anılan mahalleyle ilgili ilk kayıt, *1500 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Varsak tâbi'-i Câmi-i Lala" şeklinde kaydedilmiştir. Mahallede 7 Müslüman hane, 7 mücerret (bekâr), 2 biruni (dışarıdan gelen, yabancı), 2 derviş ikamet etmekte olup aynı zamanda burada bulunan Yusuf Derviş ile birlikte Şeyh Ali, Fethullah Çelebi, Şeyh Kasım ve Şeyh İbrahim gibi şahısların örfi ve avarız vergilerinden muaf olduklarına dair Sultan II. Bayezid'in muafnamesi vardır. *1520 Tarihli Defter*'e göre 11 hane ve 7 mücerret nüfus meskûndur. *1570 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Varsakan tâbi'-i Cami-i Lala" şeklinde kaydedilmiş olup 18 hane, 1584 tarihinde ise Mahalle-i Varsakan adıyla kaydedilmiş olup toplam 56 Müslim hane ikamet etmektedir.

1642 Tarihli Avarız Defteri'ne Mahalle-i Varsaklar şekliyle kaydedilmiş olup mahallede 13 Müslüman, 10 gayrimüslim hane meskûndur. *1648 Tarihli Cizye Defteri*'nde 10 zımmi (gayrimüslim) hane vardır. *1691 Tarihli Cizye Defteri*'nde "Mahalle-i Varsak" şeklinde kaydedilmiş olup 12 hane zımmi nüfus ikamet etmektedir. Para vakıflarının da olduğu mahallede çeşitli meslek mensupları vardır.

XIX. yüzyılda Müslüman ve Ermenilerin birlikte yaşadığı anlaşılan mahallede 1831'de 14 Müslüman hane, 1834 tarihli temettuat kayıtlarına göre ise mahallenin hane sayısı 16 iken bu sayı kısa süre sonra 12'ye düşmüştür. Müslüman nüfusun başka mahallelere göç ettiği tahmin edilmektedir. Mahallede yaşayan Ermeni nüfus sayısında ise nispi bir artış gözlenmektedir. Nitekim 1832'de 18 hane, 1844'te 26 hane 1848'de ise 30 hane tespit edilmiştir.

1870 tarihli nüfus kayıtlarına göre Varsak Mahallesi'nde 28 hane ikamet etmekte olup "Kiçikapı Caddesi", "Keşişoğlu", "Sislioğlu", "Hacıkanberoğlu" ve "Şiremenli" adında beş adet sokak bulunmaktadır.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 7b; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 10; TKG. TTd. 136, vr. 27b-28a; MAD. 7063, s. 18c; MAD.d. 3659, s. 7; MAD.d. 5856, s. 13; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 41; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, s. 133; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri* (1250/1834), Kayseri 1998, s. 343-344; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 141-142; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 202; Çayırdağ, *KTA*, s. 367, 371-373.

MEHMET İNBAŞI

VEHBÎ (VEHBİYYÜ'L-KAYSERİYYE)

Divan şairi. Hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kayserili Vehbî'nin, Ahmet Emin Güven'den tarafımıza intikal eden, babası Başkatipzâde Ragıb'ın (Güven*) *Muhtasar Mecmû'ası*'nın 103b, 120b, 132a-134b varaklarında, 17 gazel ve muhtelif şiir parçaları bulunmaktadır. Sanatı hakkında bir fikir vermesi maksadıyla şiirlerinden bazı örnekler aşağıdadır:

Müselmanlar beni rüsvâ-yı bed-nâm eyleyen kâfir
N'olaydı yılda bir bûse virüp ehl-i harâc ola
(Muhtasar Mecmû'a, 132a vr.)

***

Vehbiyâ bûse ümîd eyleme ol mugbeççeden
Kâfirin virdiği yoktur şeh-i İslâma harâc
(Muhtasar Mecmû'a, 132a vr.)

***

Hâl ü hattında nice hüsn-i ibârât okuruz
Ebruvânunla nigâhundan işârât okuruz

Görmedik sîne-yi sâfun gibi bir nüsha-yı pâk
Dâimâ sûret-i dikkat ile mir'ât okuruz

Sâz-ı dehrün bilüriz perde-birûn oldığını
Mutribâ biz de usûl ile makāmât okuruz

Başkâtipzâde Râgıb Bey Muhtasar mecmû'ası 132b-133a varakları (Atabey Kılıç hususi kütüphanesi)

Müncelî olmadı gitti şeb-i târik-i emel
Bunca gündür ki mesâbih ile Misbâh okuruz

Devr-i ebvâb iledür şimdi küşâd-ı âmâl
Biz hemân derbeder olmuş da Fütûhât okuruz

Bilmedik illetini zillet-i ehl-i hünerin
Gerçi kânûn ile esbâb-ı alâmât okuruz

Kalmadı gayrı tekâpûya mecâl ey Vehbî
Oturup kûşe-yi uzlette Tahiyyât okuruz
(Muhtasar Mecmû'a, 132ab vr.)

***

Vehbi-yi zârun efendim gayrı destân yiri yok
Yâ gazeldür yâ kasîde armağanı şâirün
(Muhtasar Mecmû'a, 133a vr.)

Ahmet Emin Güven'in çalışmalarında verilen iki müşterek gazelden hareketle, Vehbî'nin Hisarcıklı Zıllîzâde Emîn Efendi ile alakasının olduğu hatta aynı dönemde yaşadıkları bile iddia edilebilir.

Kaynakça: Ahmet Emin Güven, *Müftîzâde Mehmed Sa'id Efendi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara 1993, s. 52; Ahmet Emin Güven, *Zıllî-zâde Hacı Emîn Efendi*, Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri 1994, s. 58; Köksal, *KDŞ*, s. 197-98; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vehbi; Atabey Kılıç-Şeyda Göllü-Nur Süyrüğe, *Başkâtib-zâde Râgıb Bey Muhtasar Mecmû'ası I (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Kayseri 2020, s. 42, 239-40, 344-45, 406-422; Atabey Kılıç-Şeyda Göllü-Nur Süyrüğe, *Başkâtib-zâde Râgıb Bey Muhtasar Mecmû'ası II (Tıpkıbasım)*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2020.

ATABEY KILIÇ

Vekse, genel görünüm (Ülke Arşivi)

VEKSE

Melikgazi ilçesine bağlı bir mahalledir. Vekse ile ilgili ilk kayıt, *1484 Tarihli Defter*'de "Karye-i Vekse tîmâr" şeklinde geçmektedir. Bu tarihte köyde gayrimüslim unsurlardan Rumlar meskûn olup 12 hane nüfus ikamet etmekteydi. Köyün Gökçehisar, Borlan, Salur ve Ağaçköy'de ekinlik olarak kullanılan çiftlik ve tarlaları vardı. Köyün malikane ve divani geliri tımara tahsis edilmişti. Köyde tarımsal üretimin yanında arıcılık, hayvancılık, meyve, ceviz ve üzüm yetiştiriciliği de yapılmaktaydı. İki bezirhane, altı ay çalışan bir değirmeni olan köyün cizye geliri, 322 akçe idi. Bu tarihte köyün vergi geliri ise toplam 4901 akçe idi.

1500 tarihinde "Karye-i Vekse, tîmâr Sipâhînindir. Mâlikânesi 'Acem Sinân Ağa'nın vakf-ı evladı imiş. Mukarrernâme-i hükm-i Pâdişâhî" şeklinde kaydedilen köyün divani gelirinin tımara, malikane gelirinin de Acem Sinan Ağa'nın vakfına tahsis edildiği, bununla ilgili olarak padişahın emri olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihte köyde 11 hane, 19 nefer erkek nüfus ikamet etmekteydi. Cizye geliri 44 akçe olan köyün yıllık vergi geliri ise 3559 akçe idi. Değirmen ve bezirhanelerin faaliyetleri de devam etmekteydi.

1520 Tarihli Defter'de köyün ismi "Vanisa" olarak kaydedilmiş olup 16 hane, 20 nefer meskûndu. Köyün vergi geliri 520 akçe; cizye olmak üzere 3689 akçe idi.

1570 Tarihli Defter'de köy hakkında daha fazla bilgi vardır. Buna göre "Karye-i Vekse mâlikâne vakf der defter-i atik sülüsü sabi vakf-ı Hoca Muslihüddin Bezirci-zâde ve hisse-i Balaban dîvâni tîmâr" şeklinde kaydedildiği üzere malikâne gelirinin Hoca Muslihüddin Bezirci-zâde vakfına, divani gelirinin ise Balaban'a tahsis edildiği belirtilmektedir. Bu tarihte köyde 22 hane Rum nüfus ikamet etmekteydi. Köyde buğday, arpa, yulaf, çavdar, üretimi yanında sebze, bostan, meyve, ceviz ve üzüm üretimi de yaygın olarak yapılmaktaydı. Köyün vergi geliri 3484 akçe divani, 2525 akçe de malikâne olmak üzere toplam 6009 akçe idi.

1584 Tarihli Defter'de yine malikânesi Hoca Muslihüddin'in vakfı, divanisi müşterek tımar olarak kaydedilen köyde, Ali b. Abdullah isimli bir Müslüman hane ve 58 gayrimüslim hane olmak üzere 59 hane meskûndu. "Bir çiftlik yer", "yarım çiftlik", "bennak", "caba", "ekinli bennak" gibi çift resmi yükümlülerinin ikamet ettiği köydeki en önemli faaliyet alanı tarımsal üretim idi. Köyün tımara tahsis edilen divani vergi geliri 4000, vakfa tahsis edilen malikane vergi geliri 2610 akçe olmak üzere toplamda 6610 akçe idi. Salur, Akçakümbed, Boran-oğlan mezraları, Vekse köyünün ekinliği idi. Gömeç Hisar ve Kara Öyüklü köylerinde de Vekse'ye tabi çiftlik yerleri vardı.

1613 Tarihli Cizye Defteri'ne göre Vekse'de cizye veren 50 hane gayrimüslim nüfus meskûndu. 1642 tarihli avarız kayıtlarında Vekse köyünde orta hâlli 46 hane ve 57 erkek nüfus vardır. *1648 Tarihli Cizye Defteri*'ne göre köyde 21 hane ikamet etmekteydi. Köyden şehre veya başka bir yere göç olduğu, hane sayısının azalmasından anlaşılmaktadır. 1691 tarihli cizye kayıtlarına göre köyde 36 nefer olup bunların biri zengin iken dördü orta hâlli, kalanı ise daha düşük gelirleri olan kimselerdir.

XVIII. yüzyıldan itibaren köydeki Müslüman nüfus sayısında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Nitekim 1834 tarihli temettuat kayıtlarına göre köyde 41 hane

Müslüman nüfus ikamet etmektedir. Yine aynı tarihli deftere göre köyde 22 hane Rum nüfus vardır. 1844'te köydeki Müslüman hane sayısı 44'e yükselmiştir. 1872 tarihli *Defter-i Esâs-ı Emlâk*'te yer alan kayıtlara göre Vekse'de "Orta", "Arka", "Nihal Bey", "Irmak" ve "Dere Çıkmazı" Sokakları ile "Efkere Caddesi" bulunmaktadır. Kilise, Orta Sokak'ta olup burada bir de çeşme vardı. Cami ise Efkere Caddesi'nde idi. Ayrıca burada iki adet mektep, çeşme ve bir de kabristan vardı. Vekse'de 64 ev olup Müslim ve gayrimüslim bir arada, çoğu defa aynı sokakta ikamet etmekteydiler. XIX. yüzyılın sonlarından itibaren İstanbul başta olmak üzere İzmir gibi batıdaki şehirlere göç eden gayrimüslimlerden kalanlar da Mübadele sırasında Yunanistan'a gönderilmiştir. TUİK verilerine 2020 yılı nüfusu 105'tir.

Kaynakça: BOA.TTd. 38, s. 13-14; MAD.d 20, vr. 35b; TTd. 387 s. 204; TTd. 976, s. 65-66; TKG. TTd. 136, vr. 137b; MAD.d. 1208, s. 23-24; MAD.d. 7063, s. 41; MAD.d. 3659, s. 40-41; MAD.d. 5856, s. 29-30; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 87, 90; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri II (1250/1834)*, Kayseri 1999, s. 387-390; Doğan Yörük, "H. 1259/ M. 1843 Tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri'de Rum ve Ermeniler", *Turkish Studies*, C. VIII, S. 11 Fall 2013, s. 450-451; Mustafa Keskin, *Kayseri Nüfus Müfredat Defteri 1831-1860*, Kayseri 2000, s. 21, 175; Hüseyin Cömert, *Kayseri'de İlk Nüfus Sayımı 1831,* Kayseri 1993, s. 284-286; Hüseyin Cömert, *Koramaz Vadisi*, Kayseri 2008, s. 145-167.

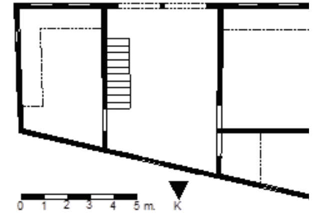
MEHMET İNBAŞI

VEKSE ESKALYON MEKTEBİ

Yöre sakinlerinin "Kalyoncuoğlu Mektebi" olarak tanımladığı yapı, tonoz örtülü bodrum kat üzerine iki katlı olarak inşa edilmiş bir konutun üst katıdır. Okul, topografyanın zorlamasıyla yamuk planda dikdörtgen bir kütledir. Batı kenarı doğu kenarından daha uzundur. Orta sofalı bir yapı olarak düzenlenen okulun sofa güney cephesi, tek sütuna atılmış iki yuvar-

Vekse sokaklarından bir görünüm (Ülke Arşivi)

lak kemerli bir açıklığa sahiptir. Sofanın doğu ve batısında yamuk dikdörtgen planlı birer derslik vardır. Dersliklerin güney cepheleri ikişer pencereyle hareketlendirilmiştir. Batıdaki derslik, kuzey tarafta bir duvarla ikiye bölünmüş, kuzey duvarı bir pencereyle boşaltılmış, batı cephesi sağır bırakılmıştır. Doğu taraftaki dersliğin doğu duvarı, iki pencereyle boşaltılmışken kuzey duvarı sağır bırakılmıştır. Doğudaki derslik iki, batıdaki derslik tek cepheden sekilidir.

Vekse Eskalyon Mektebi planı (Çizim: Y. Özbek)

Düzgün kesme taş malzemeyle ve itinalı bir işçilikle inşa edilen yapının zemin

Vekse Eskalyon Mektebi (Y. Özbek)

Vekse (Özlüce) Panagia Kilisesi (Ş. Güngör)

katında, üst örtüyü oluşturan ahşap kirişlerden birinin üzerinde Grek harfleriyle yazılmış "25 Ağustos 1884" tarihi, yapının inşa yılını göstermektedir.

YILDIRAY ÖZBEK

VEKSE (ÖZLÜCE) PANAGİA KİLİSESİ

Hz. Meryem'in doğuşuna adanan kilisenin kitabesi, yerinde değildir. İnşa tarihi kesin olarak bilinmese de Vekseli araştırmacı Hüseyin Cömert*, Dimitrios Katsikas'a dayanarak Kilise'nin 1835'te yapıldığını belirtmiştir. 1957'de özel mülkiyete geçerek eve dönüştürülen kilise, Kayseri merkezde yaşayan sahipleri tarafından yazın hafta sonlarında köye geldikçe kullanılmaktadır.

Köyün dış mahallesinde, bağların kenarında eğime yaslanan yapıyı, doğu ve kuzeyinden saran küçük bahçeye bugün, doğu ve güney yönlerdeki iki kapıdan girilmektedir. Söve ve kemeriyle daha özenli bir yapı göstermesi ve köyden yaklaşımı karşılıyor olması sebebiyle avlunun asıl girişi güneydeki kapı olmalıdır. Yapı üç nefli, bazilikal planlıdır. Kilise tasarımında ritüel gereği batıdan sağlanması gereken ana giriş, yapının batısı eğime yaslandığı için kuzeybatıda yer almaktadır. Başka yan girişlerle desteklenmeyen bu giriş, dikdörtgen planlı narteksе açılmaktadır. Narteks üzerinde bulunan galeriye, güneybatıdaki taş merdivenle çıkılmaktadır. Ancak, naosa bakması gereken bu mekân, duvar örülerek kapatılmış ve ayrı bir üst kat oluşturulmuştur. Alt katta, narteksin doğu duvarında bulunan iki kapıyla kilisenin ana ibadet mekânı olan naosa geçiş sağlanmaktadır. Kilisenin özgün durumunda naos, birer ayakla üç nefe ayrılmaktadır. Bugün ise nefler arasına duvarlar örülerek odalar, mutfak vb. mekânlar elde edilmiştir. Plan şemasını etkileyen önemli bir değişiklik de doğudaki yarım daire planlı apsisin 1957-58 yıllarında kullanıcılar tarafından yıkılarak yerine bugünkü duvarın örülmesi ve kapı açılmasıdır.

Kilise, batı ve güney yönünde istinat duvarlarına yaslandığından, yapının iki cephesi vardır ve dolayısıyla açıklıklar, kuzey ve doğu duvarlarında yer almaktadır. Kuzeyde, galeri katı penceresi ve altındaki narteks girişiyle naosa açılan iki pencere, doğuda ise -bugün mevcut olmayan- apsisin üzerinde bir seviyeye yerleştirilen üç pencere vardır. Pencereler kemerli nişler içindedir. Özgün durumunu koruyamayan doğu cephesi, iki katlıdır. Altta, ortada sonradan açılan bir kapı ve iki yanında, örülerek kapatılmış dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Kapatılan pencerelerin üzerinde, birbirinden farklı seviyede birer pencere daha yer almaktadır. Kapının üzerinde, ortada bulunan pencere, ikinci bir profil kuşağıyla çevrelenerek vurgulanmıştır. Yalın bir bezeme düzenine sahip yapıda, pencere alınlıkları ve sövelerdeki çubuk silmelerle içeri-

Vekse (Özlüce) Panagia Kilisesi içi (Ş. Güngör)

de, duvarlardan tonozlara geçişte yer alan silmeler, kemer konsolları ve başlıklar, dekoratif değerde yüklenen ögelerdir. Bu ögelerde geleneksel çizginin sürdürüldüğü görülürken mermer takidistuko ile bezenen yüzeyler ya da kemer alın ve karınlarını vurgulayan ince şerit ve tonozlarda yer alan ışınsal motifler, Batı etkisi taşımaktadır. Narteksten naosa açılan kapı üzerinde, Yunanca olarak "Evine girecek ve hürmetlerinle aziz kilisende ibadet edeceğim." yazılıdır.

Kilise, düzgün kesme taş bloklarla yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Ana malzeme olan volkanik tüfün yanı sıra demir, ahşap ve kireç harcı, yapımda kullanılan diğer malzemelerdir. Yapıyı örten tonozlar da taştan örülmüş, döşeme yaklaşık 50x80 cm'lik taşlarla kaplanmıştır. Oluk ve sırtlardan oluşan taş kaplama çatı ile döşemenin iyi korunmuş olması, yapım tekniği ve malzeme kullanımı açısından bu küçük kiliseyi önemli bir örnek konumuna taşımaktadır.

Tonozlar kuzey-güney doğrultusunda demir gergilerle berkitilmiştir. Cephedekilere ek olarak içeride, bazı kemer üzengi seviyelerinde de görülen kılıçlar, lokmalı pencere parmaklıkları ve kandil halkaları, yapıda demir malzemenin kullanıldığı diğer yerlerdir. Doğu-batı doğrultusundaki kemer açıklıklarında görülen ahşap gergi kalıntıları, muhtemelen eski kiliseye aittir. Badananın dökülmesi, iç yüzeylerdeki kireç harçlı kıtıklı sıva ile stuko ve kalem işi tekniklerinde bezemeleri açığa çıkarmıştır. Naos döşemesinin ortasında, mermerden yapılmış kurban taşı bulunmaktadır. Kurban kesmek Hristiyanlarda eski bir gelenekti. Kilisenin girişinde kesildiğinde, hayvanın kafası doğuya çevrilip taşa yatırılır, kanın dışarı yayılmasını önlemek için de kurban taşı kullanılırdı. Bu liturjik öge, köşeleri beyaz üçgenlerle vurgulanmış, siyah/gri kare mermer yüzeyin ortasında yine beyaz mermer kapak taşından oluşmaktadır. Kanın akıtıldığı çukur, muhtemelen kapağın altındadır. Bugünkü girişte bulunan yarım daire biçimli iki taş basamak ise apsise ait olmalıdır.

Kaynakça: Ş. Açıkgöz Güngör, Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler, (İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi), İstanbul 2007; A. Levidis, *Yıllık 1905*, Fener Rum Patrikhanesi Yayını, İstanbul 1904, s. 141; "Küçük Asya Araştırmaları Arşivi Zarf 336", Thomas Semenderlis. İoakimidis, 24.09.1951.

ŞEYDA GÜNGÖR

VEYSİ PAŞA (HACI DARBAZ AĞAZADE)

Kayseri Mutasarrıfı (? - Kayseri, 1882). Bâb-ı Seraskerîde yetişti. Irak ve Hicaz ordusu muhasebecisi oldu. Basra, Musul, Harput ve Van mutasarrıflıklarında bulundu (1854-1864). Maliye Tahsilat memurluğuna atandı (1864). Maraş ve Kayseri mutasarrıflığı da yaptı.

Kaynakça: M. Süreyya, *SO²,* C. V, s. 1664.

YAYIN KURULU

VEZİR HANI

Diğer adı "Hân-ı Cedîd" olan Vezir Hanı, Melikgazi ilçesi Cami-i Kebir Caddesi ve Ulu Sokak arasında yer almaktadır. Yapının güneybatısında Cami-i Kebir*, kuzeyinde Bedesten ve Gön Hanı yer almaktadır. Osmanlı Dönemi hanlarının en önemli yapılarından biri olan Vezir Hanı, Kayseri'nin de en sağlam yapılarından biridir. Nevşehirli Sadrazam Damat İbrahim Paşa (1718-1730) tarafından 1723 yılında yaptırılmıştır. Anadolu han yapıları içerisinde bulunan üç avlulu tek yapı Vezir Hanı'dır. Han, sur içinde tarihten

Vezir Hanı - 1925 (Albüm, TBMM)

Vezir Hanı yakın dönem görünümü (Dursun Çiçek)

günümüze ulaşabilen en büyük yapıdır. Vezir Hanı, Kapalı Çarşı'nın yanında inşa edildiğinden şehre ticaret için gelenlerin konaklamaları bakımından en uygun mekândı. Hanın inşaatı bittikten sonra burada abacı, kumaşçı, çuhacı gibi esnaf gruplarının ikameti emredilmiştir. Buna karşın anlaşmazlık çıkması üzerine 1730'da çıkarılan bir fermanla esnaflar, istedikleri yerlere gitmeleri hususunda serbest bırakılmışlardır. Bu Han, 1728'de 4 bin kuruş bedelle mültezime verilmiştir. Vakıflar Müdürlüğü bünyesinde olan handa 154 adet dükkân bulunmakta olup bu dükkânlardan 20 tanesi ise şahıs malıdır.

Eser, daha önce inşa edilmiş olan Cami-i Kebir, Bedesten ve Gön Hanı'ndan dolayı sınırlı bir alana inşa edilmiştir. Tamamen kesme taştan inşa edilmiş olan yapı, iki katlı, üç avlulu plan şemasına sahiptir. Yapıya dıştan bakıldığında odalarda yer alan ocakların bacaları dikkati çekmektedir. Her odada birer adet ocak bulunmaktadır. Kare prizma formda uzanan bacaların üzeri basık kare piramit şeklinde örülmüştür. Yapının kısıtlı bir alana yapılması sebebiyle batı cephesi hariç diğer cepheler, kısmen açık veya yapılarla ilişkilidir. Güney cephede, birinci avlu ve ikinci avlunun birleşim noktasında kırılma mevcuttur. Cephenin doğusunda, sonradan inşa edilen dükkânlar yer almaktadır. Dükkânların devamında ise 1782 yılında inşa edilmiş revaklı abdest muslukları bulunmaktadır. Birinci kat ayrımında biten revakların üzerinde ikinci katta yer alan odaları aydınlatmak için yapılan pencereler yer almaktadır. Cephenin güneybatı köşesi pahlanmıştır. Pahlanan bu kısmın yüzeyi mukarnas dizisiyle süslenmiştir. Batı cephesinin bir kısmı kırılma yaparak devam etmiştir. Kırılma yapan kısım Cami-i Kebir ile aynı uzunlukta devam ederek Cami-i Kebir ile han arasındaki geçidi oluşturmuştur. Batı cephe, kırılma yapan kısımdan sonra düz devam etmiştir. Bu cephede de üst katta yer alan odaları aydınlatmak amacıyla açılmış pencereler yer almaktadır. Cephenin kuzeybatı köşesi de güneybatı köşesinde olduğu gibi pahlanarak mukarnas dizisiyle süslenmiştir. Kuzey cephesi bedesten duvarlarıyla bitişiktir. Doğu cephesinde, hana geçişi sağlayan giriş kapısı ile bir dükkân yer almaktadır. Giriş kapısı yuvarlak kemerli olup kemerde iki ayrı renk taş kullanılmıştır. Silme kuşakları ile çerçeve içerisine alınan giriş kapısının üzerinde iki adet yine silme kuşakları ile çerçeve içerisine alınan rozetler yer almaktadır. Kapı üzerinde kitabenin yerleştirileceği kısım boş bulunmaktadır. İbrahim Paşa'nın vefatı üzerine kitabenin yerleştirilmemiş olacağı tahmin edilmektedir. Hanın kitabesi de Ürgüp'deki çeşmelerin kitabelerinde olduğu gibi, İstanbul'da yaptırılarak tanınmış sanatkârlar tarafından işlenip sonra gönderildiği ve yerine konulduğu düşünülmektedir. Giriş kapısının sağ tarafında yer alan dükkâna giriş, sivri kemerli olup kemer karnı, mukarnas dizileriyle süslenmiştir. Mukarnas dizileri, taş konsollara oturmaktadır. Doğu cephe üzerinde, günümüzde tahrip edilmiş olan dört adet kuş evi bulunmaktadır. Giriş kapısı beşik tonozlu bir hole açılmakta olup bu hol vasıtasıyla birinci avluya geçilmektedir. Günümüzde handa yenileme çalışmaları devam etmektedir. Birinci avlu dikdörtgene yakın simetrik olmayan bir plan şemasına sahiptir. Avlunun etrafı revaklarla çevrili olup revak uygulaması, giriş cephesi kısmında görülmektedir. Birinci avlunun ikinci katında da yine aynı uygula-

Cami-i Kebir minaresinden Vezir Hanı (E. Ş. Polat)

ma karşımıza çıkmaktadır. Kesme taştan yapılmış olan revaklar, sivri kemeler vasıtasıyla kare formlarda tasarlanmış ayaklara oturmaktadır. Zemin katta toplamda 15 oda bulunmaktadır. Revaklar arkasına yerleştirilmiş olan odalar, dikdörtgen planlı olup üzerleri beşik tonozla kapatılmıştır. Köşelerde yer alan odalar ise kareye yakın bir planda tasarlanmıştır. Odalara giriş, basık kemerli kapılar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Her oda içerisinde birer ocak ve bazı odalarda ise niş yerleri mevcuttur. Odaların aydınlatılması, giriş kapısı yanına veya kapı üzerine açılan dikdörtgen formlu pencerelerle sağlanmıştır. Birinci avluda zemin kattan ikinci kata geçiş, giriş karşısında yer alan revakların arkasındaki 21 basamaklı merdivenle sağlanmaktadır. Ancak buradan, ikinci avlunun ikinci katına geçiş sağlanmakta olup birinci avlunun ikinci katına geçiş, merdivenin sağında kalan bir hol vasıtasıyla sağlanmaktadır. Zemin katta uygulanan plan şeması, burada yine uygulanmıştır ancak girişin üzerine fazladan dört oda yerleştirilmiştir. Bu odalardan iki tanesinde avlu tarafına bakan duvarına birer adet pencere açılmıştır. Ayrıca bu duvar, dışa doğru bir miktar çıkıntı yaparak profilli taş konsollar üzerine oturmuştur. Bu odalara geçiş, ikinci kat revaklarının güneydoğu ucuna yerleştirilen sekiz basamaklı merdivenle sağlanmaktadır. İkinci katın revakları arkasına yerleştirilen odalar, zemin katta bulunan odalarla aynı özellikleri taşımaktadır ancak zemin kattan ayrı olarak üst katta yer alan odaların dışa bakan cephelerine birer adet daha pencere eklenmiştir.

Yapının ikinci avlusuna, giriş kapısının karşısında yer alan revaka açılmış olan hol vasıtasıyla geçiş sağlanmaktadır. Birinci avlu cephesi tarafında kalan kısmın üzeri çapraz tonoz ile ikinci avlu tarafında kalan kısmın üzeri ise beşik tonoz ile kapatılmıştır. Birinci avludan daha geniş tutulan ikinci avlu, simetrik olmayan kareye yakın bir plan şemasına sahiptir. İkinci avlunun etrafı dört yönden revakla çevrilmiştir. Revakların arkasına yerleştirilen 23 adet oda, birbirinden yer yer farklı ebat ve boyutlarda kare ve dikdörtgen plan şemasında yapılmıştır. Odaların üzeri beşik tonozla kapatılmıştır. Birinci avluda olduğu gibi odalara giriş, basık kemerli kapılar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Her oda içerisinde birer ocak ve niş yerleri mevcuttur. Avlunun kuzeybatı cephesinde yer alan bir odanın beşik to-

Vezir Hanı giriş kapısı (E. Ş. Polat)

Vezir Hanı birinci avlu birinci kat planı (Kayseri KTVKK Arşivinden)

Vezir Hanı ikinci ve üçüncü avlu zemin kat planı (Kayseri KTVKK Arşivinden)

nozu, kalem işi süslemelerle bezenmiştir. Ayrıca odaların aydınlatılması, giriş kapısı yanına açılan dikdörtgen formlu pencerelerle sağlanmıştır. Avlunun ortasında bulunan mermer kaplamalı orijinal olmayan sekizgen havuz, yenileme çalışmaları doğrultusunda mevcut değildir. Avlunun kuzey ve batı cephesinde yer alan odaların altında, bodrum katı bulunmaktadır. Bodrum katına, odaların bazılarından direkt geçiş sağlanırken bodruma inen ayrı bir giriş kısmı, avlunun kuzeyde bulunan revaklarının önünde yer almaktadır. Önceleri hayvanlar için kullanılan bu alan, depolama alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. İkinci avlunun üst katına birinci avludan geçiş sağlanmaktadır. Ayrıca avlunun kuzeybatı köşesine sonradan eklendiği düşünülen taş merdivenler vasıtasıyla da geçiş sağlanabilmektedir. Zemin katta görülen plan şeması, burada yine uygulanmıştır. Üst katta sadece geçiş yerlerinin bulunduğu kısımlar, alt kattan farklılık göstermektedir. Yapının üçüncü avlusuna, ikinci avlunun kuzeydoğu cephesine yerleştirilen koridorla geçiş sağlanmaktadır. Üst katta da yine aynı yerde geçiş mevcuttur. Ayrıca üçüncü avluya, Sipahi Pazarı Çarşısı'nın sonunda yer alan kapı ve bedestenin bitişiğinde yer alan kapı ile de giriş sağlanabilmektedir. L şeklinde planlanan üçüncü avluda, hanın diğer avlularında olduğu gibi odalar, revaklar arkasına yerleştirilmiştir. Odaların üzeri beşik tonozla kapatılmıştır. Birinci ve ikinci avluda olduğu gibi odalara giriş, basık kemerli kapılar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Her oda içerisinde birer ocak ve niş yerleri mevcuttur. Avlunun güney ve doğuda yer alan revaklarının duvarları, Bedesten ile bitişiktir. Revak uygulaması, hanın genelindeki revak uygulamalarıyla benzerlik göstermektedir.

Vezir Hanı restorasyonu (E. Ş. Polat)

Vezir Hanı, üç avlulu plan şemasıyla İstanbul'da yer alan diğer hanların dışında tek yapı olması özelliğiyle dikkat çekmektedir. Tamamen kesme taştan inşa edilen yapı, süsleme açısından sade tutulmuştur. Kısıtlı bir alanın her bir metrekaresi kullanılarak yapılan yapının Kayseri'de ticaret yoğunluğunun merkezinde olması açısından da önemli bir yeri bulunmaktadır.

Kaynakça: Albert Gabriel, *Kayseri'deki Türk Anıtları*, çev. A. A. Tütenk, Kayseri 1954; Ali Baş, *Kayseri Ticaret Yapıları Üzerine Bir Araştırma*, Kayseri 1996; Halit Erkiletlioğlu, *Osmanlılar Zamanında Kayseri*, Kayseri 1996; İlknur Aktuğ, *Nevşehir Damat İbrahim*

Paşa Külliyesi, Ankara 1992; Kazım Özdoğan, *Kayseri Tarihi*, Kayseri 1948, s. 88-89; Çayırdağ, *KTA*, s. 275; Mehmet Karagöz, "18. Asrın Başlarında Kayseri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi,) Kayseri 1993, s. 73-74; Mehmet Karagöz, "17. ve 18. Asırlarda (1650-1750) Kayseri, İktisat Tarihinde Şehir İktisadiyatı Denemesi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. XIX, S. 1, Elazığ 2009, s. 276; Mehmet Uysal, "Tarihi Süreçte Kayseri Çarsısı Mekânsal Değişimi", *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* (Konya), S. 9, 2010, s. 70-71-73; Mustafa Keskin, "Vakıf ve Kayseri'de Paşa Vakıfları", *KYTSB* [3], s. 319; *Salnamelerde Kayseri*, hzl. Uygur Kocabaşoğlu-Murat Uluğtekin, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, s. 163; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 52.

ELMAS ŞAHANKAYA POLAT

VOLEYBOL

Türkiye'de ilk beden eğitimi öğretmenlerini yetiştiren Selim Sırrı Tarcan, voleybol sporunun altyapısını okullarda kurarak başlatmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kayseri'de düzenli şekilde voleybol, Talas Amerikan Kolejinde sınıflararası oynanırdı. Daha sonra diğer okullarda da Selim Sırrı Tarcan'ın yetiştirdiği beden eğitimi öğretmenleri tarafından o günkü oyun kurallarına uygun olarak uygulanmaya başlanmıştır. Tayyare Fabrikasının faaliyete geçmesinden sonra da burada bulunan personel, bu spor dalına ilgi gösterdi. Talaslı çalışanlarından üç kişiyi, 1950 yılında Türk Millî Takımına gönderdi. Kayseri'de voleybol, Amerikan Koleji başta olmak üzere diğer lise seviyelerindeki okullarda da ilgi gördü.

1958 yılında Türkiye Voleybol Federasyonunun kurulmasından sonra Kayseri'de voleybol ajanlığı oluşturulmuştur. Halil Yalçın, Sadullah Sayer, Hikmet Arıman, Âlim Gerçel, Ali Hasdal, Rıdvan Uysal, Mithat Babacan, Osman Özdemir bu görevde bulunmuştur. Daha sonra ajanlıklar, il temsilciliğine dönüştürülünce Âlim Gerçel (21 yıl), Ali Şen (18 yıl) ve Halil Dicle (5 yıl) il temsilcisi olmuştur.

Voleybolun her kademesinde sporcu, hakem olarak Kayseri'de yetişen İsmail Yıldırım'da başarılı uluslararası voleybol hakemliğini devam ettirmektedir. Kayseri'nin ilk millî voleybol hakemi olan Âlim Gerçel, Voleybol ajanlığı, İl Temsilciliği ve Voleybol Federasyonu hakem hocası olarak sekiz defa çeşitli illerde hakem kursu açmış ve 2018 yılına kadar da Federasyon gözlemciliği görevinde bulunmuştur. Hacı Erol, Ali Şen, Ahmet Akkaya, Halil Dicle, Hasan Sönmez, Ömer Kesimci, Hüseyin Can da gözlemci olarak görev yapmışlardır.

Develi ilçesinde voleybol sporuna büyük bir ilgi gösterilmiştir. Her yıl Kurumlararası Kaymakamlık Turnuvası, Kaymakamlık, Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü ve İl Temsilciliği tarafından organize edilerek düzenlenmekte, 20-30 kurum bu turnuvaya katılmaktadır. Kayseri'de futbol dalından sonra en fazla lisanslı sporcuya sahip olan spor dalı voleyboldur. Son yıllarda il genelinde yapılan müsabaka sayısı, yaklaşık 600 ile 800 arasındadır.

Lise idmancıları, voleybol egzersizleri icra ederken - 20 Mart 1926 (F. Çetinkaya Arşivi)

2021-2022 Voleybol sezonu Kayseri Genç Kız Voleybol Şampiyonu Kayseri Voleybol Takımı (https://www.iha.com.tr/kayseri-haberleri/kayseri-voleybol-sampiyon-oldu-E. 16.02.2022)

Voleybol hakemleri, soldan sağa Hacı Erol, Yusuf Gönülal, Alim Gerçel ve Ahmet Akkaya - 1990 (A. Gerçel Arşivi)

2021-2022 faaliyet sezonunda Türkiye liglerinde; Türkiye Voleybol 1. Liginde, bayanlarda, OSB Teknik Koleji GSK, erkeklerde Develi Belediyespor, Türkiye 2. Liğinde; erkeklerde, Melikgazi Belediyespor, Kayseri Hürriyet Meslek Lisesi, Şahinspor; bayanlarda, Kayseri Voleybol Spor Kulübü bulunmaktadır.

2021 yılı itibarıyla, Kayseri'de 1 uluslararası, 17 ulusal, 53 il, 20 aday voleybol hakemi görev yapmaktadır. Mahallî voleybol liglerinde 24 spor kulübü müsabakalara katılmaktadır. Antrenör sayımız; 1. kademe 70, 2. kademe 27, 3. kademe 15, 4. kademede 3 antrenör, Türk voleybolu çerçevesinde Kayseri voleyboluna hizmet etmektedirler.

Türkiye'de ilk kez kar voleybolu organizasyonuna Kayseri, Erciyes'te ev sahipliği yapmıştır.

Erciyes AŞ tarafından düzenlenen Üniversitelerarası 2017 Snow Cup Voleybol Erciyes Kupası'na, 25-26 Mart 2017 tarihlerinde Erciyes, Abdullah Gül ve Nuh Naci Yazgan Üniversitelerinden 10 erkek ve beş bayan takımı katılmıştır. Üniversitelerarası Kar Voleybolu Erciyes Kupası düzenlenmiştir.

Kayseri Voleybol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği, Halil Dicle başkanlığında, Hasan Sönmez, Ali Şen, Ömer Kesimci, Ahmet Akkaya, Selami Öztürk, Alpaslan Gerçel'den oluşan isimlerle 23 Haziran 2020 tarihinde kuruluşunu tamamlayarak faaliyete geçmiştir.

ALİM GERÇEL

VOLKAN

VOLKAN
Günlük Siyasi Milliyetçi Gazetedir.
Türkiye Büyük Millet Meclisi 29 Yıl önce Bugün Açılmıştı
Volkan'ın Gayesi
23 Nisan - Volkan

Volkan gazetesinin 23 Nisan 1949 tarihli ilk sayısı

Günlük, siyasî, milliyetçi gazetedir. Sahibi ve yazı işleri müdürü, İbrahim Mavioğlu'dur. İlk sayısı 23. 04. 1949 Cumartesi günü çıkmıştır. Ederi, beş kuruştur. Kayseri'de Erciyes Basımevinde, 57x82 boyutundaki kâğıdın yarısına, tek yaprak olarak basılmıştır. Gazete, yedi sayı sürmüş, 29. 04. 1949'da çıkan sayısıyla yayımına son vermiştir.

Yazarları; Kâzım Özyedekçi, Fikret Kavafoğlu, Cemal Oğuz Öcal, Latif Baykal, Turgut Boysan, Dr. Rıza Develioğlu, Abdullah Akay, Dr. Ali Demir, Hüseyin Sezer, İbrahim Mavioğlu'dur.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 70.

YAYIN KURULU

VURAL, MEHMET

Mehmet Vural

Öğretim üyesi, felsefeci ve bilim tarihçisi (Kayseri, 1 Nisan 1966 -). Kayseri'de Hacı Kasım Mahallesi'nde dünyaya geldi. İlkokulu, Nuri Has İlkokulunda (1978), ortaöğrenimi ise Kayseri İmam Hatip Lisesinde (1984) tamamladı. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden (1987) ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1992). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Mehmet Bayraktar'ın danışmanlığında hazırladığı "Günümüz İslam Felsefesinde Gelenekçilik ve Modernleşme Problemi" isimli teziyle yüksek lisansını tamamladı (1994). Ayrıca Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Nurten Gökalp'ın danışmanlığında "Muhafazakâr Siyaset Felsefesi" isimli tezle ikinci bir yüksek lisans daha yaptı (1995). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Ana Bilim Dalı'nda başladığı doktora programından Prof. Dr. Mehmet Bayraktar'ın danışmanlığında hazırladığı "Gazzâlî Felsefesinde Bilgi ve Yöntem" isimli teziyle mezun oldu (1994-1998).

Çankaya Dikmen Lisesinde öğretmenlik yaptı (1992-1994). Kırıkkale Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Türk İslam Düşüncesi Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak görev yaptı (1994-2002). Ankara Mamak Muhabere Bilgi Sistemleri Okulunda askerlik görevini tamamladı (2000). MEB'de ve TBMM'de görev yaptı (2004-2011).

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümü Türk İslam Düşüncesi Tarihi Ana Bilim Dalı'na Yrd. Doç. Dr. olarak atanan (7 Ekim 2011) Vural, "İslam Felsefesi" alanında doçent unvanı aldı (19 Haziran 2012), profesör oldu (31 Temmuz 2017). Hâlen aynı fakültede görev yapmaktadır.

Vural, Dil ve Edebiyat Derneği Ankara Şubesi Yönetim Kurulu üyesi, *Din ve Toplum Dergisi* ve *İslâmî Araştırmalar Dergisi* Danışma Kurulu üyesi, Türk Felsefe Derneği, Türkiye Yazarlar Birliği (TYB), İslam Felsefecileri Derneği, Bilim Adamı, Aydın ve Akademisyenler Derneği, İLESAM, Eğitim Bir-Sen, Avrasya Demokrasi Derneği üyesi ve Elis Yayınları editörüdür.

İslam felsefesi, Türk düşünce tarihi ve İslam bilim tarihi alanlarında çalışmalar yapan Vural'ın yayınlanmış 10 telifi, bir tercüme kitabı, iki editörlüğü ve yüzün üzerinde makalesi, tercümesi ve tebliği bulunmaktadır. *KBB Kayseri Ansiklopedisi* projesine de destek vermiş, çok sayıda madde kaleme almıştır.

Vural, evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *İslâm Felsefesi Sözlüğü*, Elis Yayınları, 4. baskı, Ankara 2020; *İslâm Felsefesinin Sorunları*, Elis Yayınları, Ankara 2003; *Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık*, Elis Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2017; *Gazzâlî Felsefesinde Bilgi ve Yöntem*, Ankara Okulu Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2011; *İslâm Felsefesinin Özgünlüğü*, Elis Yayınları, Ankara 2009; *Hilmi Ziya Ülken'in Varlık Felsefesi*, Beyaz Kule Yayınları, Ankara 2009; *Ian Richard Netton, Fârâbî ve Okulu*, çev. Mehmet Vural, Elis Yayınları, Ankara 2019; *İslâm Felsefesi Tarihi: İslâm Düşüncesinin Tarihsel Seyri*, Elis Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2019; *Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Felsefe*, Elis Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2019; *Hilmi Ziya Ülken*, DİB Yayınları, İstanbul 2019.

YAYIN KURULU

VURAL, SERGÜL

Yazar, iktisatçı (Kayseri, 1964 -). İlköğrenimini Bilecik'te, liseyi Erzincan'da bitirdi. Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi lisans bölümünden mezun oldu (1995). Özel bir araştırma şirketinin Kayseri temsilciliğini yürüttü (1997-2008).

Şiir ve denemeleri, *Akpınar*, *Bayatî*, *Berceste*, *Bizim Ece*, *Çemen*, *Dikili Ekin*, *Erciyes*, *Fidayda*, *Güllük*, *Gün Doğumu Kültür-Sanat*, *Güncel Sanat, İdakörfez Fanzin, İklim, İslami Edebiyat, Kayseri Kültür Ocağı*, *Kültür Çağlayanı*, *Kümbet Altında*, *Mavi Sürgün*, *Okumaca*, *Ortanca*, *Sakızağacı*, *Şiir Vakti*, *Somuncu Baba*, *Sükût*, *Vezin* ve *Yeniden Diriliş* dergilerinde yayımlandı.

Kayseri Hakimiyet gazetesinde 2009 yılında "Duygu Yansımaları" isimli köşe yazılarına başladı.

Katıldığı birçok şiir yarışmasında ödüller aldı.

Anadolu İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (ANASAM) yönetim kurulunda iki dönem görev aldı. Hâlen Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi Yönetim Kurulu üyesidir. Kayseri Enstitüsü Derneği (KAYENDER) kurucu üyelerinden olan şair-yazar, Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliğinin (İLESAM) de üyesi olup evli ve iki çocuk annesidir.

Eserleri- Şiir: *Naz Çiçeğim* (2002), *Bir Günde Dört Mevsim* (2006), *Süveyda* (2009). Derleme: *İncesu'dan Sesleniş*, (2006, Mehmet Sarı ile ortak), *Üşüyorum Şiir Güldestesi* (2010), *Göç Hikâyeleri* (2013). Çocuk kitapları: *Anne Peygamber Nerede* (2011), *Anne Seccadem Nerede* (2011). Deneme: *Sızı* (2012), *Eserlerden Esintiler* (2015). Araştırma: *İstasyon Mahallesi Demiryolunda Zaman Yolculuğu* (2014). Roman: *Siyah Elmas*, *Hz. Bilâl* (2012), *Aşkta Kaderim Sensin* (2016), *Hz. Halime, Efendimiz'in Sütannesi* (2018), *Albina,* (2021). Öykü: *Suskun Cemre* (2021).

YAYIN KURULU

Sergül Vural

Çemen dergisi özel sayında H. Gürpınar'ın çizimiyle Sergül Vural

Y

YABANLU PAZARI

Pazar, Anadolu Selçukluları Dönemi'nde, günümüzde Kayseri'ye bağlı Pınarbaşı* ilçesi Pazarören kasabasının bulunduğu yerdeydi. Zira kasaba, adını tarihte, burada kurulan pazardan almıştır. "Yabancıların katıldığı pazar" anlamına gelen Yabanlu Pazarı'nda sadece yerel ve ulusal tüccarların malları değil, diğer ülkelerden gelen tüccarların da malları satılmaktaydı. Her yıl bahar aylarında 40 gün süreyle devam eden pazar, Akdeniz ve Karadeniz limanları vasıtasıyla deniz ötesinden ve Türkistan'dan gelen tüccarları buluşturan uluslararası bir fuar niteliğindeydi.

Osman Turan, "Yabanlu Pazarı"nın, Sivas ile Kayseri arasında veyahut Kayseri-Elbistan, Karahisar Ovası'nda kurulduğunu birçok eserinde dile getirmiştir. *Yabanlu Pazarı* adıyla bir eser yazan Faruk Sümer, bölgeye giderek arazi üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda Yabanlu Pazarı'nın, Pınarbaşı'nın 20 km batısında, Kayseri'nin 100 km doğusundaki "Pazar Ören" olduğu kanaatine varmış ve '"Yabanlu Pazarı'nın, mahiyeti dolayısıyla XIII. yüzyılda sadece İslam âleminin değil, 'dünyanın en büyük milletlerarası fuarı' olduğu, ilmî bakımdan tereddütsüzce ifade edilebilir." demiştir.

Esireddin Ebû Hayyan (ö. 1345) *Kitâbü'l-İdrâk li-lisâni'l-Etrâk* adlı eserinde bu pazar hakkında şu bilgiyi verir: "Yabanlu Pazarı, Anadolu'da kurulan pazarlardan biri olup çölde kurulur ve kırk gün sürer."

Zekeriyâ el-Kazvînî de *Âsârü'l-Bilâd ve ahbârü'l-İbâd* adlı eserinde, Yabanlu Pazarı'nın kuruluş ve işleyişini özetle şöyle anlatır:

"Kırk gün her sene rebîülevvelde (yani Nisan ayında) Anadolu'da pazar kurulur. Bu pazara 'Yabanlu' denir. Kuzey, güney, batı ve doğudan, uzak bölgelerden insanlar oraya gelirler. Tacirler, bu pazara ulaşmak için bütün güçleriyle çalışırlar. Doğu ahalisinin malı, batı ahalisine; batınınki doğuya satılıyor. Yine kuzey ahalisinin malı, güneyliye; güneylininki kuzeyliye satılıyor. Oraya, civarın Türk ve Rum memleketlerinden güzel atlar, katırlar, atlas elbiseler, ipekliler (altın işlemeli, Bağdat'ta dokunan), kunduz, su samuru ve Burtas kürkü gelirdi. Şaşırtıcı hünerlerle (malın kusurunu gizleyerek) hileler yaparlardı. Bu pazarın âdeti, satılan malın kesin geri alınmamasıdır. Anlatılır ki bazı tüccarlar, güzel yüzlü bir köleyi yüksek fiyatla satarlar, oradan ayrılınca alıcı, o köleyi makyajlanmış bir cariye şeklinde bulur."

Mevlânâ'nın, *Mesnevî*'sinde Yabanlu Pazarı aşağıdaki beyitlerde yer almaktadır:

چون یپنلو در میان شهرها — از نواحی آید آنجا بهرها
کاله معیوب قلب کیسه‌بُر — کاله پُر سود مستشرف چو دُر
زین یپنلو هر که بازرگان‌تر است — بر سره و بر قلبها دیده‌ور است
شد یپنلو مر ورا دار الرباح — وآن دگر را از عمی دار الجناح

Beyitlerdeki yazılışla "yepunlû" okunmaktadır. H 677 (M 1278) tarihli *Mesnevî* yazmasında da böyle sesli/harekeli kelimenin Türkçe olduğu ve özel isim olarak "Yabanlu" olduğu düşünülürse açıklaması:

"Şehirler arasındaki Yabanlu Pazarı gibidir; bölgelerden oraya mallar gelir,
Hırsızın ayıplı ve sahte malı; şerefli kişinin inci gibi kârlı malı -orada-,
Bu Yabanlu Pazarı'nda daha tacir olan, gerçek ve sahte olanları görür,
Yabanlu Pazarı onun için kazançlar yurdu olur, diğerineyse körlüğünden dolayı hata yurdu olur."

1206 yılında dönemin ticaret merkezi Kayseri'ye yerleşen Ahi Evran*, burada bir deri atölyesi kurarak çeşitli renklerde deriler üretmeye başlamıştır. Fütüvvet geleneğini Anadolu topraklarında "Ahi loncaları" adı altında toparlayan Ahi Evran Şeyh Nasıreddin Mahmud'un, 1171 yılında Azerbaycan'ın Hoy şehrinde dünyaya geldiği bildirilir.

Menâkıb-ı Ahi Evran-ı Velî adlı 93 beyitlik manzum yazma eser, "Yabanlu Pazarı"nın Ahi Evran tarafından o günün şartları içinde uluslararası bir statüye kavuşturulduğunu fakat Moğolların yağmalarıyla nasıl harap edildiğini şu mısralarla dile getirir:

Şol âdûlar âleme havf saldılar
Yabanlu bazarun harab kıldılar
(Menâkıb nr.77)

Evran eylemişdi hem anı bünyâd
Güli diken ider nâdân-ı hoyrad
(Menâkıb nr. 78)

Moğolların Anadolu'yu istilasından sonra Yabanlu Pazarı dağıtılarak bu yerler, Moğolların kışlak ve yaylağına dönüştürülmüş, adı da o günden sonra "Yabanlu Yaylağı" veya "Yabanlu Öreni" olarak anılmıştır.

Kaynakça: Süleyman b. Alaüddevle b. Abdullah, *Menâkıb-ı Ahi Evran-ı Velî*, 997/1588, Kırşehri; Zekeriyâ el-Kazvînî, Âsârü'l-bilâd *ve ahbârü'l-İbâd,* C. II. Beyrut, 1380/1960, s. 530-533; Faruk Sümer, "Yabanlu Pazarı Selçuklu Devrinde Milletlerarası Büyük Bir Fuar," *Türk Dünyası Araştırmaları dergisi* (İstanbul), 1985, S. 37, s. 1-99; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye,* Bağaziçi yay. AŞ, 4. baskı, İstanbul 1996, s. 312 vd.; Faruk Sümer, *Yabanlu Pazarı,* Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1985, s. 17-18-20-23; Esîreddin Ebû Hayyân, *Kitâbü'l-idrâk li-lisâni'l-Etrâk,* yay. Ahmet Caferoğlu, İstanbul 1931, s. 91; Mevlânâ, *Mesnevî*, VI. defter, yay. haz. Adnan Karaismailoğlu, beyit: 4281-4284.

BAKİ YAŞA ALTINOK

YAĞAN, ABDULMECİT

Kayseri Milletvekili, belediye başkanı, hukukçu (Kayseri/ Pınarbaşı/Kazancık, 1 Ocak 1926 - Pınarbaşı, 24 Ağustos 2011). Baba adı Ömer, anne adı Firdevs'tir. İlk, orta ve lise öğrenimini Pınarbaşı'nda tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan (1950-1951) sonra Pınarbaşı'na dönerek serbest avukatlığa başladı, çiftçilikle uğraştı. Pınarbaşı Bağımsız Belediye başkanı olarak görev yaptı (1955-1958). 1987 Genel Seçimlerinde ANAP'tan XVIII. Dönem (29 Kasım 1987 - 20 Ekim 1991) Kayseri milletvekili seçilerek TBMM'de yasama çalışmalarına katıldı. Milletvekilliği sırasında Pınarbaşı ve çevresi için önemli çalışmalar gerçekleştirdi. Farklı derneklerde üye ve başkan olarak faaliyetlerde bulundu. Evli ve beş çocuk babasıydı.

Kaynakça: Mustafa Bozkurt, *Pınarbaşı*, Pınarbaşı Belediyesi Kültür Yayınları: 2, Kayseri, 2016; *TBMM Albümü*, C. III; https://www.pinarbasi38.bel.tr/tr/107/Eski-Belediye-Baskanlarimiz.html (erişim: 15.06.2021).

NURKAL KUMSUZ

YAĞMUR, BAHRİ

Bahri Yağmur

Yazar, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni (Kayseri, 04 Ağustos 1972 -). Kayseri Sümer Lisesi (1989), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1994) mezunu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Hilali Divanı (İnceleme-Metin)" tez konusuyla yüksek lisansını tamamladı (1998). 2010 yılında Eskişehir OSGÜ'de Eğitim Yönetimi Denetimi ve Planlaması Bölümü'nden yüksek lisans dersleri aldı. 1990 yılından itibaren ulusal ve yerel basında şiir, hikâye, makale, gezi yazısı, röportaj ve diğer edebî türlerde eserleri yayımlandı. Bazı dergi ve internet sitelerinin genel yayın yönetmenliği ve redaktörlüğünün yanı sıra yerel gazetelerde köşe yazarlığı yaptı.

Hâlen Sakarya Bilim ve Sanat Merkezinde dil sanatları öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Evli ve bir çocuk babasıdır.

Eserleri: *Dört Başlı Kartal* (Tarihî inceleme, 2003); *Sarı Ferit- Bir Mafya Babasının Özüne Dönüş Hikâyesi* (Biyografi, 2004); *Yunus'tan Akif'e Bin Bir Altın Beyit* (2004); *Divan Edebiyatı Seçmeler* (2011); *Yenilikçi Öğretmenler* (Komisyon, 2009).

Kaynakça: Işık, *TEKAA*; Bahri Yağmur (sakaryabilimvesanat.meb.k12.tr, 26 Aralık 2019).

YAYIN KURULU

Abdulmacit Yağan

YAHYÂ en-NAHVÎ

Hristiyan Patristik felsefesinin önde gelen Yakûbî filozofu (Kayseri, 490 - İskenderiye, 570).

Yahyâ en-Nahvî, ilim tahsili amacıyla İskenderiye'ye göç etti. İslâm dünyasında "Yahyâ el-Askalânî", Batı dünyasında ise "Jean le Grammairien", "Jean Philopon" ve "Jeannes Philoponus" olarak da tanınır. Yeni Platonculuğun ve Aristotelesçiliğin temsil edildiği İskenderiye okuluna mensuptur. İskenderiye'de yeni Platoncu düşünür Ammonius'un (445-526) öğrencisi oldu. Onun derslerini yazıya geçirme görevini üstlendi.

Yahyâ en-Nahvî, Antik Yunan felsefesi, Helenistik felsefe ve monofizit Hristiyan öğretisi birikimiyle Aristoteles'in fizik ve kozmoloji görüşlerine karşı kapsamlı eleştiriler getirdi. O, monoteizm ve Hristiyanlığın yaratılış öğretisiyle ilmî kozmolojiyi bir arada değerlendiren ilk Hristiyan düşünürlerdendir. Proclos'un, âlemin kıdemine ilişkin fikirleri öne sürdüğü *Deaeterniatemundis* isimli kitabına karşı *Deaeterniatesmundicontra Proclum* adlı eseriyle ün kazanmıştır. Bu eser, Bîrûnî (973-1061), Gazzâlî (1058-1111) ve Şehristânî (1076-1153) başta olmak üzere birçok İslam filozofunu derinden etkilemiştir.

Eserleri: *De Aeterniates Mundi Contra Proclum; De Aeterniates Mundi Contra Aristotelem; Johannes Philoponus Commentaria in Libros de Generatione et Corruptione Aristotelis; Commentaria Annotationes in Libros Priorum Resolutivorum Aristotelis; De Contingentia Mundi.*

Kaynakça: Uwe Michael Lang, *John Philoponusand the Controversies over Chalcedon in the Sixth Century: A Studyand Translation of the Arbiter*, Leuven Peeters,, 2001; Mustafa Sinanoğlu, "Yahyâ en-Nahvî", *DİA*, C. 43, s. 258-261.

MEHMET VURAL

Âsım Yahyabeyoğlu

YAHYABEYOĞLU, ÂSIM

Yazar, gazeteci (Kayseri, 1929 - Ankara, 20 Ekim 2015). Babası Zekeriya Yahyabeyoğlu'dur. İlk ve ortaöğrenimini yaptıktan sonra Kayseri Ticaret Lisesini bitirdi (1950). Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu Ekonomi-İşletme Bölümü'nden mezun oldu. Gazetecilik mesleğine, *Erciyes Postası* gazetesinde muhabir olarak başladı (1947). Şaban Sarıyıldız, Bekir Mısırlıoğlu ve Mehmet Yegenağa ile birlikte *Kayseri Hakimiyet* gazetesinin kurucuları arasında yer aldı (1950). Bir yıl sonra arkadaşlarıyla birlikte, on beş günlük *Büyük Dâvâ* gazetesini çıkardı. Biçimi yönünden gazete, yazıları açısından dergi niteliği taşıyan *Büyük Dâva*'da Türkçülük ülküsüyle kaleme alınmış yazılar ağır basmaktaydı. Türkiye çapında tanınmış birçok imza burada toplandı. Kendi adına, *İstiklal* gazetesini çıkardı (1952). İstiklâl Basımevini kurup gazeteyi burada çıkarmaya başladı (1957). Kazım Yedekçioğlu döneminde, *Erciyes* dergisinin iki yıl kadar yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Kayseri ve Civarı Elektrik TAŞ'nin müdürlüğünü de yaptı (1957-1960). 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra gazetesinin yayınına son verip 1963 sonunda Kayseri'den Ankara'ya nakletti. Ankara'daki bazı kuruluşlarda yöneticilik yaptı. Mehmet Yazar'ın kurduğu Hür Demokrat Partinin kurucu üyeleri arasında yer aldı (1987). Son olarak büyük bir şirketler topluluğunun Ankara temsilcisiyken emekli oldu.

Asım Yahyabeyoğlu, merkezi Ankara'daki Kayseri İli Yardım Derneği Yönetim Kurulunda çeşitli görevler aldı ve bir yıl

Gazeteciler Belediye Başkanı Osman Kavuncu'nun makamında. Soldan: ÂsımYahyabeyoğlu, Mustafa Gümüşkaynak, Aydın Nisari ve İsmail Evci - 1956 (N. Karakaya, Anımsamalar)

bu derneğin başkanlığını yaptı. Kayseri Gazeteciler Cemiyeti onur üyesi, Kayseri Basın Mensupları Derneği fahri üyesiydi. Günlük gazete ve çeşitli dergilerde şiir, makale, fıkra, röportaj ve inceleme yazıları yayımlandı. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Eserleri: *Kayseri-Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi* (Abdullah Satoğlu ile birlikte, 1958), *Anılarımda Kayseri 1957-2000* (1999); *Kayseri Kültür Tarihinden*, KBB Kültür Yayınları (ty.).

Kaynakça: *Kayseri Kültür Tarihinden*, arka kapak; *Geçmişten Geleceğe KAYSERİ ve KCETAŞ*, İstanbul 2010, s. 106; Satoğlu, *Ansiklopedi*; Işık, *TEKAA*; Önder, *KBT*, s. 191-192

YAYIN KURULU

YAHYALI

Coğrafya

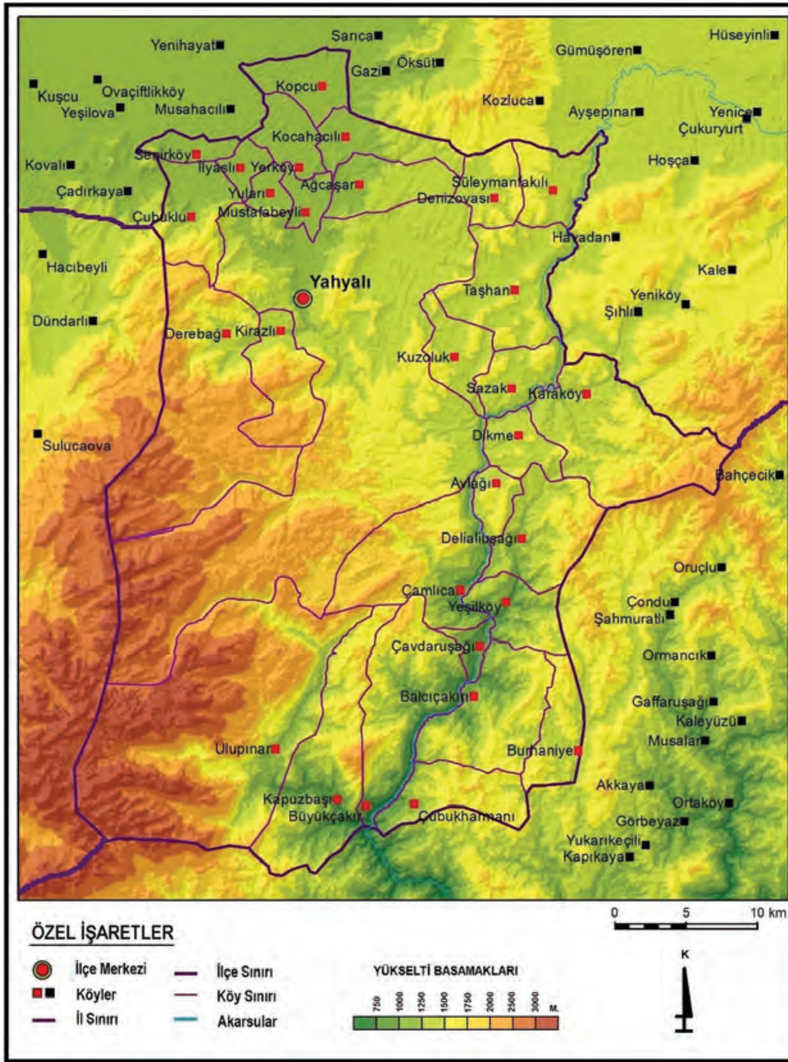
Yahyalı, İç Anadolu'nun Yukarı Kızılırmak bölümünde yer alan bir ilçe olup ilin güneyinde bulunmaktadır. Kuzeybatısında Yeşilhisar*, kuzeydoğusunda Develi*, güneydoğusunda Feke (Adana), güneyinde Aladağ (Adana) ve batısında Çamardı (Niğde) ilçeleri yer almaktadır. Coğrafi şartlar bakımından ilçe arazisinin kuzeyi İç Anadolu Bölgesi, güneyi ise Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde kalmaktadır. İlçe merkezi durumundaki Yahyalı ise Aladağlar'ın Develi Ovası'nda nihayet bulan kuzey eteklerinde, ovaya genişleyerek açılan bir vadi içerisinde yer almaktadır. Yahyalı ilçe merkezi, Kayseri'ye yaklaşık 80 km uzaklıkta olup denizden 1210 m yükseklikte kurulmuştur. 1954 yılında ilçe statüsü kazanmış olan Yahyalı ilçesi, 1630 km² alanı kaplamaktadır.

Yahyalı ilçesinin batı ve güneyi dağlık arazilerle kaplıdır. Bu alanda geniş bir dağ kütlesi hâlinde uzanan ve Orta Toroslar'ın doğu kısmını oluşturan Aladağlar yer almaktadır. Aladağlar, kuzeyde 1075 m yükseltiye sahip Develi Ovası, kuzeydoğuda 1400 m'lik plato sahası, doğuda 1100 m'den 700 m'ye kadar alçalan Zamantı Vadisi, güneyde yaklaşık 750 m yükseltiye sahip Karsantı havzası ve batıda 1200-1400 m yükseltiye sahip Ecemiş koridoru arasında muazzam büyüklükte ve muhteşem görünüşte bir dağlık kütle oluşturur. En yüksek zirvesini, 3756 m ile Demirkazık Tepesi'nin oluşturduğu Aladağlar'ın bu en yüksek zirvesini, bir diğerinden boyun ve boğazlarla ayrılmış olan, yükseltisi 3000 m üzerinde bulunan Kaldı Dağı, Torasan Dağı, Lorut Dağı, Hurç Dağı, Alagöl Dağı, Güneykayası Tepesi gibi diğer zirveler izler. Kuzeyden güneye doğru zirveleri takip eden su bölümü çizgisinin doğusunda kalan kısımları, Yahyalı ilçesi sınırlarında kalmaktadır.

Yahyalı'nın da bulunduğu 1870 tarihli harita (E. Toroğlu Arşivi)

Aladağlar'ın kuzey yamacı, Develi Ovası'nın güneyini sınırlayan doğu-batı yönlü bir fayla son bulur ve yer yer 300-400 m'lik bir dik yamaçla Develi Ovası'ndan ayrılır. Buradan itibaren zirveye kadar tepeler, sırtlar ve vadilerle tedricen yükselerek zirveye ulaşılır. Aladağlar kuzeydoğuda, tedricen alçalarak,

Yahyalı ilçesi fiziki haritası (Çizim: E. Toroğlu)

üzerinde karstik şekillerin bulunduğu plato sathına ulaşır. Bu plato sathı üzerinde karstik ovalar (Göynük, Akbaş vb.) yer alır. Aladağlar'ı doğudan Zamantı Çayı Vadisi sınırlandırır.

Zamantı Çayı, ilçe arazisine Fıraktin köyü güneyinde, güneye doğru dirsekle girer. Buradan itibaren Permokarbonifer yaşlı kalkere 400 m kadar gömülerek yer yer dar tabanlı ve dik yamaçlı kanyon vadiler oluşturur. Çay, Karaköy'ün kuzeybatısında Miosen yaşlı konglomeralardan oluşan araziye girerek güneybatı istikametine döner. Tarihî Habib Köprüsü'ne kadar kuzeydoğu-güneybatı istikametinde akan Zamantı Çayı'nın vadisi, burada asimetriktir ve yamaçlar çok fazla dik değildir. Habib Köprüsü'nden sonra çay, tekrar güneye doğru dönüş yapar ve derin bir kanyon vadi oluşturur. Zamantı Çayı bu kanyondan, Çamlıca köyü güneydoğusunda üst Kretase yaşlı kalkerlere derice açtığı kapızdan sonra güneydoğu istikametine dönüş yaparak çıkar. Çay, buradaki akışı esnasında, yurdumuzda nadir rastlanan bir doğal köprünün altından geçer. Bu geçişi sırasında, Yeşilköy'ün güneybatısında, yine aynı köyün ismi ile anılan şelalelerin sularını da alır. Yeşilköy'ün güneyinde, Değirmenocağı köyüne kadar ofiolitik zemine yerleşmiş olan Zamantı Çayı, buranın hemen güneyinde üst Kretase yaşlı kalkerlere 700 m kadar gömülmüştür. Gerçek anlamıyla oldukça derin bir kanyon vadi oluşturur. Bu vadinin yamaçları, yüksek bir kale duvarını andıracak şekilde diktir ve vadi tabanı yaklaşık 50-100 metre arasındaki genişliklerdedir. Zamantı Çayı, bu kanyon vadiden de Divrik Dağı'nın doğu yamacını da kesen derin bir kapızla çıkar. Buradan sonra tekrar ofiolitik zemine açtığı vadi içerisinde, Büyükçakır köyünün güneyinde, ilçenin en meşhur karstik kaynakları olan Kapuzbaşı Şelaleleri'nin sularını da alarak Yahyalı sınırlarını terk eder.

İlçenin kuzeybatısında yer alan Develi Ovası, İç Anadolu Bölgesi'nin kapalı havzalarından birisidir. Araştırmacılar (Bartsch, İzbırak, Salamon-Calvi), Develi Ovası'nın bir çöküntü ovası olduğu konusunda birleşmektedirler. İzbırak, Develi Ovası'nın bu çöküntülerle oluşmasının yakın jeolojik zamanlara rastladığını ve Pliyosen sonu ile Kuvaterner başlarında çöküntünün meydana gelmiş olduğunu düşünmüştür. Develi Ovası'ndaki alüviyal birikintilerin kalınlığı 10-30 m gibi bir değer gösterir. Bu alüviyal örtü, bütün Develi Ovası'nı kaplamış, sadece ovanın kenarındaki İlitepe, Alatepe, Topraktepe gibi bazı araziler kabartılar hâlindeki alüvyonlar dışında kalmıştır.

Özetle, Develi Ovası tektonik şartların doğurduğu, morfolojik şartların şekillendirdiği, kapalı havza hâlinde alüvyonlu bir ovadır. Çevredeki yükseltilerin etek bölümünden ovanın ortasına doğru arazide çok belirsiz bir şekilde alçalarak ortasında çok yayvan bir gölün oluşumuna

Yahyalı ilçe merkezinin genel görünümü (Yahyalı Belediyesi Arşivi)

imkân veren bir çanak belirmiştir. Bu çanak, çevreden gelen akarsu ve kaynakların suları ile dolarak derinliği 3-4 m'yi bulan, alanı yılın çeşitli dönemlerine göre değişen, yaklaşık 30 km²lik Sultan Sazlığı* ve Yay Gölü oluşmuştur. Oğuz Erol, Üst Pleyistosen Dönemi'nde göl yüzeyinin 1150 -1125 metre arasında olduğunu, Erken Holosen'de 1105-1190 m seviyesine gerilediğini ve Geç Holosen ve tarihî çağlarda göl seviyesinin 1080-1074 m'de olduğunu belirtmekte, bu gölün suyunu, İncesu Boğazı'ndaki bir eşikten akarak Kızılırmak'a boşalttığını ifade etmektedir.

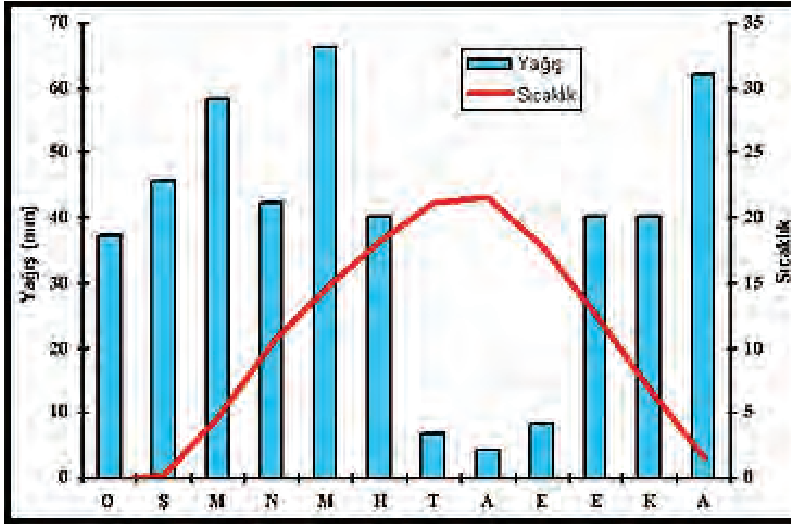
Yahyalı ilçe merkezinin doğusunda ve güneydoğusunda, 1250-1600 m yükselti basamakları arasında, içerisinde karst topografyasının da hâkim olduğu plato sahası yer almaktadır.

İlçenin güneyinde Orta Toroslar silsilesinden Torasan Dağı, Bozarmut Dağı, Divrik Dağı, Gerziyaret Dağı; doğusunda Tahtalı dağları, Sicimin Dağı (2251 m), Elma Dağı (2089 m); güneydoğusunda Dede Dağı (1823 m); güneybatı ve batısında Orta Toroslardan Aladağlar; Aladağlar'dan sonra ilçenin orta kesimlerinde Sırçak Dağı (1961 m), Horoz Dağı (2182 m), Ceviz Dağı (2204 m) ve kuzeydoğusunda Develi Dağları yer almaktadır.

İlçe arazisinin %59,81'i dik veya çok dik, %33,29'u düz veya hafif eğimli ve %6,89'u orta eğimlidir. Yerleşim alanları çoğunlukla vadi tabanlarındaki düzlükler ile yamaçlarda yer almaktadır. Ovada yer alan düzlüklerle vadi tabanlarındaki alanlarda eğim, %0-10 arasında değişirken güney, batı ve doğudaki yükseltilerdeki eğim aralıkları %10'dan başlayıp %90'a ulaşmaktadır.

İklim

Yahyalı'da yağış azamisi ilkbaharda olan, İç Anadolu karasal iklim tipi hüküm sürmekte olup iklimin en belirgin özelliği, yarı kurak olmasıdır. Faklı iklim tasniflerine göre Yahyalı'da, kışı soğuk, yazı sıcak ve kurak, mezotermik ve yarı kurak iklim görülmektedir. Yahyalı Meteoroloji İstasyonu verilerine (1985-1997) göre yıllık ortalama sıcaklık 10.4°C iken aylık ortalama sıcaklıklar -0.2°C (ocak) ve 21.6°C (temmuz) arasında değişmektedir. Minimum ortalama sıcaklıkların 0°C'nin altına düştüğü ortalama gün sayısı 90.8 ise de mutlak minimum sıcaklıklar, yılın 7 ayında, 0°C'nin altına düşebilmektedir. Isıtıcıların yanma süresi, yaklaşık olarak ekim ayı ortalarından

Yahyalı'nın sıcaklık ve yağış grafiği (Çizim: E. Toroğlu)

başlamak üzere mayıs ayı ortalarına kadar 194 gün sürmektedir. Yıllık ortalama vejetasyon süresi ise 220 gündür.

Yahyalı'da yıllık ortalama yağış 452.5 mm olup yıllık yağışın %39'u ilkbahar, %33'ü kış, %18'i sonbahar ve %10'u yaz mevsimlerinde düşmektedir. Yıllık ortalama yağışın standarttan sapma oranı %58 olup yerleşme sahasının kuraklık afetine sık olarak maruz kaldığı ifade edilmektedir. Günlük yağışların %98'i 25 mm'nin altındadır. 50-100 mm arasındaki şiddetli sağanak yağışların oranı ise % 0.2'dir.

Yahyalı'da hâkim rüzgâr yönü kuzey olmakla birlikte etkili rüzgârlar (maksimum 18 m/sec) güney sektörlüdür 4). Ortalama rüzgâr hızı 2.0 m/sec ile ilçedeki yaşam için olumlu şartlar göstermektedir.

Hidroğrafya (Sular coğrafyası)

Yahyalı ilçesinin en önemli akarsuyu, ilçenin doğusundan başlayıp güney sınırından terk eden Zamantı Çayı'dır. İlçe sınırlarını birçok yerde yarma vadiler ve kanyonlarla geçer. Aladağlar'ın doğu ve güneydoğusunda bulunan hemen bütün dereler, sularını Zamantı Çayı'na boşaltır. Değirmenocağı köyü yakınındaki Elektrik İşleri Etüd İdaresi Ölçüm İstasyonu değerlerine göre Zamantı Çayı'nın yağış havzası 7718 km², gözlem süresi içerisindeki ortalama akım 27.44 m³/sn.dir. Gözlem süresi içerisinde maksimum akım 12.04.1988 tarihinde 148 m³/sn., minimum akım 06.02.1991 tarihinde 6.64 m³/sn olarak ölçülmüştür. Yıllık toplam akım, 621 milyon m³tür. Yahyalı ilçesinde Zamantı Çayı üzerinde iki adet hidroelektrik santrali bulunmaktadır.

İlçedeki diğer önemli akarsu ise Yahyalı Suyu'dur. Yahyalı ilçe merkezinin güneybatısında, Derebağı Mahallesi yakınlarından çıkan iki kaynağın sularının birleşmesiyle oluşan Yahyalı Suyu, ilçe merkezinden çıkan kaynağın sularını da alarak Develi Ovası ortasına yerleşmiş olan Sultan Sazlığı'na sularını boşaltmaktaydı. Ancak suyun yönü 1987 yılında yapımı tamamlanan Ağcaşar Barajı gölüne çevrilmiştir. Yahyalı ilçe merkezindeki Elektrik İşleri Etüd İdaresi Ölçüm İstasyonu değerlerine göre Yahyalı Suyu'nun yağış havzası, 145.2 km², gözlem süresi içerisindeki ortalama akım 1,954 m³/sn.dir. Gözlem süresi içerisinde maksimum akım, 18.05.1968 tarihinde 46,5 m³/sn., minimum akım, 03.09.1970 tarihinde 0,016 m³/sn. olarak ölçülmüştür. Yıllık toplam akım 58,85 milyon m³tür.

Yahyalı ilçesinde karstik, fay ve yamaç kaynakları da bulunmaktadır. İlçedeki karstik kaynaklar şunlardır: Ağcaşar Barajı gölünün güneydoğusundan Çınar kaynağı, Yerköy ve Kocahacılı köyleri arasında Alatepe'nin kuzeyinde Karaboğa kaynağı, Yahyalı ilçe merkezinden çıkan Gözbaşı kaynağı, Derebağı (Çağlayan) Mahallesi'nin güneyinde bir mağaradan çıkarak 8-10 metrelik bir düşüşle akışa geçen Göz kaynağı ve Derebağı kasabasının içerisinden çıkan ve bu mahallin içme suyunu sağlayan kaynaktır. Yahyalı'dan güneye doğru, Yaylayolu Deresi'ni takip eden yolun solunda Büyükpınar kaynağı yer alır. İlçenin en meşhur karstik kaynakları, Büyükçakır ile Kapuzbaşı köyleri arasında, derin bir kapızın yamacına yerleşmiş olan Kapuzbaşı Şelaleleri'dir. Bir duvar gibi yükselen kalker blokları arasından, 40-60 metreler arasındaki yükseltilerden dökülen yedi ayrı kaynak suyundan oluşmaktadır. Şelale oluşturan diğer bir kaynak suyu ise

Yeşilköy'ün güneybatısında, Zamantı Çayı vadisinin kuzeye ve güneye bakan yamaçlarına yerleşmiş olan Yeşilköy Şelaleleri'dir. Bunların dışında Büyükçakır köyü doğusunda, Zamantı Çayı kenarından çıkan Göksu karstik kaynağı da debisi oldukça yüksek olan kaynaklardandır. Ayrıca Ulupınar köyünün kuzeyinde yer alan Ulupınar da karstik bir fay kaynağıdır.
İlçe sınırları içerisinde Develi Ovası tabanında yer yer bataklık alanlar daha önce bulunmuşsa da Ağcaşar ve Kovalı baraj göllerinin inşası ve ovada açılan kurutma kanalları nedeniyle sazlıklar ortadan kalkmış ve bugün tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Ancak taban suyu seviyesi yüksek olan Develi Ovası'nda birçok yerde kazılan 8-10 m derinliğindeki kuyulardan su temin edilebilmektedir. Bunlardan başka Develi Ovası ve Yahyalı Ovası tabanında DSİ tarafından açılmış olan sondaj kuyularından alınan sularla tarım arazileri sulanmaktadır.

Topraklar

Yahyalı ilçesinde, kahverengi orman toprakları ve kireçsiz kahverengi orman topraklarının bulunduğu alanların tamamına yakını VII. sınıf arazilerdir. Bu alanlar, tarla işlerini güçleştiren arızalı topografya, eğim, toprak taşlılığı, toprak sığlığı, şiddetli erozyon gibi tehditler altındadır. Hâlihazırda bu alanların büyük bir kısmı ormanlarla kaplıdır.
İlçede yer alan kahverengi topraklar ve kireçsiz kahverengi toprakların üzerinde IV. sınıftan VII. sınıfa kadar olan araziler bulunur. Bu sahalardaki topraklar da arızalı topografya, eğim, taşlılık, sığlık ve şiddetli erozyon gibi tehditler altında bulunduğundan, ekonomik olarak tarım faaliyetine açılması uygun değildir. Bazı bölümlerde uygun toprak koruma tedbirleri alınarak kuru veya su bulunabildiği takdirde sulu tarım yapılabilir.
İlçenin I, II ve III. sınıf arazileri alüviyal ve kolüviyal topraklar üzerinde yer alır. Bu alanlarda toprak derin, arazi az meyilli veya düzdür. Böyle sahalar Develi Ovası, Yahyalı Ovası, polye ovaları, birkaç tabanlı vadi ve yamaçlara tekabül eder. Bu alanlar, yörede iklimin ve sulama şartlarının müsaade ettiği her türlü tarım ürününün yetiştirilmesine uygundur.

Sultan II. Abdulhamid tarafından yeniden inşa ettirilen Cami-i Kebir, medrese ve Yahya Gazi Türbesi'nin resmî açılışı - 1903 (E. Toroğlu Arşivi)

Bitki Örtüsü

Akdeniz'in ılıman iklimi ile İç Anadolu'nun karasal iklimi arasında, bir geçiş sahasına tekabül eden Yahyalı ilçesinde Akdeniz ve İran-Turan Fitocoğrafya ögelerine ait bitki türlerini görmek mümkündür. Güney yamaçlarda -yaklaşık 1300 m'ye kadar- çoğunlukla Akdeniz elemanlarıyla, ağaç hududunun üst sınırına kadar olan diğer alanlarda ise İran -Turan Fitocoğrafya ögeleri yer almaktadır. Ayrıca sahada Avrupa-Sibirya Fitocoğrafya bölgesine ait türlerin görüldüğü yerler de mevcuttur. Aladağlar'ın doğusunda yer alan yarı nemli iklim alanlarında, kuzey ekspozisyonlu yamaçlarda, Avrupa-Sibirya Fitocoğrafya elemanları, topluluk oluşturan türler arasına yayılmış olarak bulunmaktadır. H. Kürschner'in (1982) yaptığı bir çalışmada, Aladağlar'da tespit edilen 560 türün %24'ü Akdeniz, %21'i Avrupa-Sibirya, %55'i ise İran-Turan fitocoğrafya bölgelerine ait bitki türlerinden oluştuğu belirlenmiştir.
İlçenin bitki örtüsü orman formasyonu, çalı formasyonu, step formasyonu ve alpin kuşak ot formasyonundan oluşur. İlçenin güneyinde en geniş yayılış alanına

sahip olan, orman formasyonudur. Bu formasyonu oluşturan cinsler; çam (Pinusnigra, P. brutia), ardıç (Juniperusexcelsa, J. oxycedrus), meşe (Quercus cerris, Q. pubescens), sedir (Cedruslibani), köknar (Abiescilicica) olmak üzere beş ana elemandan meydana gelmiştir. Bu elemanlar içerisinde en fazla yayılışa sahip olan cinsler çam, meşe ve ardıçlardır. Bunlara karşılık köknar ve sedirin yayılışları daha sınırlı ve parçalı bir görünüm arz etmektedir. Meşeler (Quercus cerris-Q. pubescens), Akdeniz ardı orman kuşağında, 1200-1900 m'ler arasında bulunur. Kurak ve yarı kurak iklim alanlarının bitki örtüsünü oluşturur. Aladağlar'ın kuzey ve kuzeydoğu yamaçlarında genel olarak meşelerle birlikte boylu ardıç (Juniperus excelsa), katran ardıcı (Juniperusoxycedrus), yabani armut (Pyrusolaeagifolius), alıç (Cratiagusorientalis), çakal eriği (Prunus spinosa), menengiç (Pistaciaterebinthus), cehri (Rhamnusoleoides), yabani badem (Amygdalusorientalis), kuşburnu (Roza canina), karamuk çalısı (Berberisvulgaris) bulunur.

Çalı formasyonu, sahada maki formasyonu ile temsil edilmektedir. Bu formasyonlar, asli bir formasyon olmayıp ormanların tahribi sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında esas olarak bir örtü oluşturmayan ancak orman formasyonu içerisinde çalı katı olarak bulunan bitkiler mevcuttur. Divrik Dağı güneyinde çalı formasyonu, tipik maki özelliği kazanmaktadır. Hâkim türünü kermes meşesinin (Quercus coccifera) oluşturduğu bu formasyonda katran ardıcı (Juniperusoxycedrus), ladin (Cistuslaurifolius), tesbih çalısı (Styrax officinalis) ve menengiç (Pistaciaterebinthus), tüylü keçiboğan (Calicotomevillosa) bulunur. Vadi tabanlarına yakın yerlerde ılgın (Tamarix sp.) görülür.

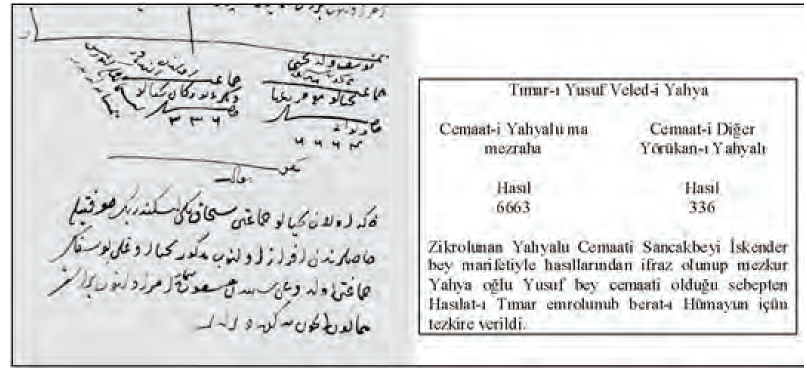
Yahyalı ilçesinde step sahalarının oluşmasında ortalama 350 mm'den az yağış, kesin ve şiddetli yaz kuraklığı ile kasım - mart ayları arasındaki -24°C ye kadar düşen kış soğuklarının etkisi vardır. İnceleme alanında yer alan bu formasyonda, sekonder vejetasyon birliklerinin oluşumu söz konusudur. İlçenin primer step sahaları, 280-400 mm'lik yıllık yağış alan alanlardır ki bu alanlarda eskiden yumak (Stipa sp.), brom (Bromus sp.) ve çayır bitkileri bulunuyordu. Ancak bu alandaki yoğun hayvan otlatma sonucu gerçek step sahası daralarak bozuldu. Yahyalı ilçe merkezinin kuzey ve kuzeybatı kesiminde yer alan 1000-1400 m yükseltiye sahip alanlar, gerçek step sahalarını oluşturur. Bu alanda birçok yerde yavşan otu (Artemisia sp.), yumak (Stipasp) ve brom (Bromus sp.) görülür.

İlçenin antropojen step sahaları, 400-600 yıllık yağış alan alanlardır ki bu sahada eskiden en azından parça parça da olsa ormanlaşma mevcuttu. Bu açık orman alanlarının ortadan kaldırılmasıyla alana ödün veren topluluklardan çok yıllık otsu bitkiler ve dikenli yastık oluşturan türler yerleşmiştir. Böyle bir alan, Niğde'nin doğusundan Yahyalı'ya kadar olan sahada, 1400-2200 m arasında uzanış göstermektedir. Bu alanda örtü, çok yaygın olmayıp en fazla %30-60 arasındadır. Hâkim bitki türleri; yavşan otu (Artemisia sp.), geven (Astragalussp), çoban yastığı (Acanthalimon sp.), kahkaha otu (Convolvulus sp.), mayasıl otu (Ajuga sp.), adaçayı (Salvia sp.), yumak (Stipa sp.), sütleğen (Euphorbia sp.), sığırkuyruğudur (Verbascum sp.). Sahanın bazı alanlarında ferdi olarak görülen, boylu ardıç (Juniperusexcelsa), tüylü meşe (Quercus pubescens), yabani armut (Pyruselaegrifolius), alıç (Cratiagusorientalis), yabani bademlerden (Amygdalusorientalis) anlaşılacağı gibi eskiden bu alanlar, en azından parça parça da olsa ormanlarla kaplıydı. İfade edilen bu alanlardan bir kısmı, çok eskiden beri tarım alanı hâline getirilmiş, kalan diğer kısımlarda da çok yoğun bir şekilde hayvan otlatılmıştır. Bu alan hâlen yayla hayvancılığının beslenme sahasını oluşturmaktadır.

Yahyalı ilçesinin güneybatısında yer alan Aladağlar'da alpin kuşak, 2200-2300 m'lerden başlar ve daha yüksek alanları kapsar. Aladağlar'ın alpin kuşağında ilk

rastlanılan, bütün Ön Asya'nın yüksek dağlarında, tabii olarak bulunan dikenli yastık oluşturan türlerdir. Aladağlar'da orman sınırının hemen üzerinde, Taşkıranotu (Genistaalbida) ve Kayışkıran (Ononissessilifolia) asosyasyon hâlinde bulunur. Bu zonda bunlara ebenuslaguroides, adaçayı (Salviamicrostagia), dikenli yastıklardan çoban yastığı (Acanthalimonacerosum) eşlik eder ve bazen bu türler, son ağaç formunu oluşturan boylu ardıç (Juniperusexelsa) ile beraber bulunur. Aladağlar'da alpin kuşağın alt kesimlerine hâkim, dikenli yastık formu birbirine yakın birçok türden kurulmuştur. Tipik temsilcileri çoban yastığı (Acanthalimon sp.), dağ çöveni (Acanthophyllum sp.), geven (Astragalus sp.), sütleğen (Euphorbia sp.), çöven otu (Gypsophila sp.), korunga (Onobrychis sp.) ve minuartia sp.dir. Aladağlar'ın alpin kuşağı içerisinde, soğanlı çok yıllık bitkilerden (Geofitler) misk soğanı (Muscari sp.), yabani soğan (Alliun sp.) ve çirişotu (Asphodelusramosus) bulunur. Aladağlar'ın alpin higrofit bitkileri, büyük kaynaklar ve dereler boyunca ince şeritler hâlinde ve alpin kuşaktaki az sayıdaki su birikintileri kenarlarında ortaya çıkar. Bu alanlarda görülen türler; nane (Menthalongifolia), üçgül (Trifoliumrepens), karahindiba (Taraxacumsucaturiginosum), kekik (Thymus sp.), aethionemaoppositifolium, Mminuartiarimarum ve çayır yumağıdır (Festuca sp.).

Yahyalı Orman İşletme Müdürlüğü verilerine göre, ilçe yüzeyinin 31.932 hektarı normal ve bozuk koru, 12.777 hektarı normal ve bozuk baltalık olmak üzere 44.709 hektarı ormanlarla kaplıdır. Geri kalan 118.300 hektarlık saha, ormansız alanları oluşturmaktadır. Bu ormansız alanların büyük bir kısmını ilçe toprakları içerisinde yer alan dağların ağaç yetişme sınırı olan yaklaşık 2000-2200 metrenin üzerindeki alanlar oluşturmaktadır. Bundan başka tarım alanları, yerleşme alanları ve ağaç yetişme sınırı içerisinde yer alan çıplak kayalık sahalar da bu alana dâhildir. Ancak yine de ormanların tahribi ile ortaya çıkan antropojen step

Tımar-ı Yusuf Veled-i Yahya

Cemaat-i Yahyalu ma mezraha	Cemaat-i Diğer Yörükan-ı Yahyalı
Hasıl 6663	Hasıl 336

Zikrolunan Yahyalu Cemaati Sancakbeyi İskender bey marifetiyle hasıllarından ifraz olunup mezkur Yahya oğlu Yusuf bey cemaati olduğu sebepten Hasılat-ı Tımar emrolunub berat-ı Hümayun içün tezkire verildi.

Yusuf Veled-i Yahya'nın tımar kaydı (E. Toroğlu Arşivi)

sahaları, ilçe sınırları içerisinde geniş yer kaplamaktadır. Son yıllarda bu alanların ağaçlandırma yoluyla tekrar ormanlaşmasını sağlama çabaları sürmektedir ve bunda da iyi bir mesafe katedilmiştir. Günümüzde ilçe topraklarının %27.4'ü ormanlarla kaplıdır ki bu değer, Türkiye ortalamalarıyla benzerlik gösterir.

Tarih

Yahyalı yöresi, bütün Anadolu'da olduğu gibi yaklaşık 10.000 yıldan beri çeşitli kültür ve medeniyetlerin yaşadığı bir ortam olmuştur. Yahyalı şehrinin kuzeyinde yer alan höyükte rastlanan bol miktarda kilden yapılmış çanak ve çömlek kalıntılarına bakarak Neolitik Dönem'e ait olduğu söylenebilir. Ayrıca Hitit Dönemi'ne ait, Anadolu'da ve Suriye'de bulunan birçok sanat eseri ve heykelcik kalıntısında, Aladağlar'dan çıkarılmış olan maden cevherinin kullanılmış olması, o dönemde yörede yerleşmelerin bulunduğunu göstermektedir.

Yahyalı, tüm Orta Anadolu'da olduğu gibi Hitit, Firig, Pers, Helen, Roma ve Bizans kültürlerini yaşamıştır. Yaşanan bu kültürlerin her biri, yörede belirli veya belirsiz izler bırakmıştır. Bugün Yahyalı ilçesinin büyük kısmına dağılmış olan tarihî kalıntılar yeterince incelenirse her bir kültür katmanına ait yerleşme izleri aydınlatılabilir. Miladi yılların başında yaşamış olan Amasyalı Strabon*, *Coğrafya* isimli eserinde, yöreden çıkarılan madenlerin işlendikten sonra Sinop'tan gelen tüccarlar vasıtasıyla diğer ülkelere gönderildiğinden bahsetmektedir. Kaynaklar ve saha araştırmalarından elde

edilen bulgulara göre, yörenin en önemli doğal potansiyelinin zengin maden kaynakları olduğu ortaya çıkmaktadır. Yahyalı ilçesi sınırları içerisinde Süleymanfakılı, Taşhan, Karaköy, Çamlıca (Faraşa) ve Kirazlı köylerinde, Göynük, Özbek Akbaş, Musluk, Ekşidut, Kala, Büyükpınar (Karacaşar), Kavak, Ayvan, Soğulcak, Suçatı, Zebil, İnbaşı, Köşk mevkilerinde geçmiş dönemlere ait yerleşme kalıntılarına rastlanmaktadır. Yerleşme kalıntıları üzerinde ve yakınlarında eritilmiş maden cürufların rastlanmasından anlaşılmaktadır ki bu kültürler, maden işletmeciliği ile uğraşmışlardır. Yörede görülen kale, mabet, kaya mezarı ve yapı kalıntılarından, sahada farklı fonksiyonlara ait yerleşmelerin kurulduğu anlaşılmaktaysa da bu yerleşmeler, sürekliliğini uzun süre devam ettirememiştir.

Sahaya XI. yüzyıldan itibaren Türkler hâkim olmaya başlamıştır. Selçuklularla Anadolu'ya gelen yarım milyondan fazla insanı yine yarım milyon olduğu varsayılan konargöçerlerin gelişi izlemiştir. Bu gruplar, Anadolu'ya yaylak ve kışlak kurmak, mera sahibi olmak için gelmişlerdi. Devlet, bu aşiretleri ülkenin dağlık sahalarıyla sınır boylarındaki yaylaklara yerleştirmiştir. XI. yüzyıldan başlayıp XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar Anadolu Selçukluları, Dânişmendli* ve Karamanoğulları Beyliği sınırları içerisinde kalan sahadaki yerleşme düzeni hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte ilçe merkezinde bulunan Seydi Ali Bey Türbesi'nin mimari açıdan Dânişmendliler Dönemi'nden kalmış olabileceği değerlendirilmektedir.

"Yahyalı" adı, XVI. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen Yahya Bey'den gelmektedir. Büyük bir konargöçer teşekkülüdür. Anadolu'nun pek çok yerinde görülmüşlerdir. Kayseri sancağı dışında bulundukları Niğde, Adana Bozok, Maraş, Halep, Sivas, Alaiyye, Edirne ve Eğriboz sancakları bu yerlerden bazılarıdır. Bu teşekkül, Kayseri'nin güneyinde bulunan Aladağları yaylak alanı olarak kullanmıştır.

Günümüz Yahyalı ilçesinin kurucuları olan "Yahyaluoğulları (Veled-i Yahya)", kabile ve cemaat olarak Fatih Dönemi'nde Kayseri yöresine ve II. Beyazıt Dönemi'nde de Yahyalı yöresine yerleşmişlerdir. *1484 Tarihli Kayseri Tahrir Defteri*'ne göre Yusuf b. Yahya liderliğindeki Yahyalu Yörüklerinden olan Yahyalu cemaati, Amid tarafından Kayseri bölgesine istimâletle (istimâlet=gönül çelme, gönlü bir tarafa meylettirme) getirilmişlerdir. II. Beyazıt Dönemi ilk tahrir defterinde tımar sahibi olduklarına göre yöreye Fatih Dönemi'nde getirilmiş oldukları tahmin edilebilir.

Yahyaluoğullarının yerleştiği bu saha, Osmanlı Devleti ile Dulkadiroğulları*, Karamanoğulları ve Ramazanoğulları Beylikleri ve ayrıca Osmanlı, Akkoyunlu ve Memlüklü Devletleri arasındaki mücadelelerden etkilenmiştir. Yöre, Osmanlı topraklarına katılınca "Yörükan-ı Türkman" taifesinden oldukları, çok sayıdaki tarihî kaynakta belirtilen Yahyalu Yörükleri, öncelikle Kayseri sancağı Kenâr-ı Irmak* nahiyesine yerleştirilmişlerdir. 1497 (H 894) tarihli belgede, Yusuf Veled-i Yahya'nın Kenâr-ı Irmak nahiyesindeki tımar kaydı bulunmaktadır.

1484 tarihinde günümüz Yahyalı yöresinde "Yahyalu" cemaati yer almamaktadır. Kayseri'nin Kenâr-ı Irmak nahiyesindeki bu konargöçer teşekküller, 1500 yılında "Cemaat-i Yahyalu" ya da sadece "Yahyalu" olarak kaydedildiği hâlde 1522 yılında kabile olarak zikredilmiştir. Bu konargöçer teşekküle bağlı 1500 yılında 10 cemaat bulunmaktadır. 1522 yılında cemaat, sayısını 17'ye yükseltmiştir. "Yahyalu kabilesi"nin toplam nefer sayısı, 1500 yılında 360 ve 1522 yılında ise 543'tür.

1500-1522 yılları arasında Kayseri kazasında da görülen "Yahyalu Kabilesi"nin, Karahisar-ı Develü kazasında bulunanları için 1500 yılında cemaat ve 1522 yılında kabile tabiri kullanılmıştır. Kabilenin toplam nefer sayısı, 1500 yılında 869 ve 1522 yılında 2090'dır. Karahisar-ı Develü kazası Yahyalu kabilesinin 1500 yılı nüfus bilgilerinde nefer bilgileri verilirken bazılarında ise raiyyet statüleri yazılmasına rağmen hane sayıları kesin değildir. Kabilenin birçok grubunun hasılı da

tek kalemde yazılmıştır. Bu da Karahisar-ı Develü kazası konargöçerlerinde muaf statüsündeki kişilerin sayısının yüksek olması nedeniyledir. 1522 yılında ise Karahisar-ı Develü kazasındaki "Yahyalu Kabilesi"nden "Hoca Ahmed Bey Nökerleri Cemaati"nin 100 neferi çift, nimçift, bennak ve caba gibi raiyyet statüsü verilmeden kaydedilmiştir.

Kayseri'nin Kenâr-ı Irmak nahiyesindeki ve Karahisar-ı Develü kazasındaki Yahyalu kabilesi cemaatlerinin çoğu, ortak isimler taşımaktadır. Yahyalu kabilesine tabi cemaatlerin bir kısmının sonraki tahrirlerde Kenâr-ı Irmak nahiyesinde yer almaması nedeniyle bugünkü Yahyalı yöresine yerleşmiş olanların bu nahiyeden ayrılarak buraya geldiklerini düşündürmektedir.

1584 Tarihli Niğde Mufassal Defteri yardımıyla Hoca Ahmed Bey hakkında bilgi sahibi olmak mümkün olmaktadır. Yinanç ve Elibüyük tarafından hazırlanmış olan *Kayseri İli Tahrir Defterleri* isimli eserde, "Mera olduğu belirtilen Köstek Çayırı'nın Yurd-ı Ferruhzade ve kaya ve Hızır ve Rüstem ve Mestan ve Pir Budak ve Hoca Ahmed Taştimur evlad-ı Yahyalu ile ahali-i karye-i Derzilü, Vâdî-i Derzilü ve Mustafa Beğlü ve karye-i Ağcesehir" olduğu belirtilerek, "çayır-ı mezbûrun Yahyaluoğullarının ve mezbûrun kıraçlığının kadîmü'l-eyyâmdan cümlesinin güz faslında konakları ve mezraları olup..." ve "Nişân-ı Hümâyûn verilen Dîvân-ı Âlîşân kâtiplerinden... Ahmed Bey Efendi'nin 67.314 akça berât-ı şerîf ile mutasarrıf olduğu zeameti mülhakatından ..." ifadeleri geçmektedir ki zeamet verilen yerler, günümüz Yahyalı ilçesinin büyük kısmını içine almaktadır. İfadelerden, Hoca Ahmed Bey'in kabileye adını veren Yahya'nın evlatlarından olduğu anlaşılmakta olup cemaatiyle birlikte devlete hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Yine Yahyalı yöresine yerleşen Kabile-i Yahyalu cemaatlerinin Develi Ovası'nın güney kesimlerini kışlak ve Aladağları da yaylak olarak kullandığı anlaşılmaktadır.

Arşiv kayıtlardan anlaşıldığına göre Yah-

Mahalle /Karye Adı	Hane
Mahalle-i Hacı Fakih	37 (1 imam, 1 hatip)
Mahalle-i Madazı	38
Mahalle-i Kara Süleyman	38
Mahalle-i Tatar	52
Mahalle-i Dağbağ	45 (1 imam)
Mahalle-i Gündüzlü	42
Mahalle-i Hezanlu	48
Mahalle-i Şeyhlü	16
Mahalle-i Topcılu (Hades)	80
Karye-i Kavacuk	69 (1 imam)
Karye-i Derzilü	63 (8 Değirmen, Bazar-ı Yahyalu)
Karye-i İsmet	20
Karye-i Kafiröyük	26
Karye-i Eynecik	34
Toplam Hane	609

1584 yılında Yahyalı mahalleleri ve hane sayıları

Mahalle ve Köyler	1831		1845	
	Hane	Erkek Nüfus	Hane	Erkek Nüfus
Mahalle-i Bektaşlı	13	42	17	50
Mahalle-i Dağbağlı	125	480	228	512
Mahalle-i Boyacılı	60	171	78	185
Mahalle-i İsmet	42	116	50	121
Mahalle-i Çiğilli	70	256	121	311
Mahalle-i Madazı	105	405	171	439
Mahalle-i Gazibeğli	57	191	106	265
Karye-i Ağcaşar	-	-	40	105
Karye-i Kocahacılı	71	198	84	204
Karye-i İlyaslı	28	88	19	50
Karye-i Kopcu	59	160	38	77
Karye-i Yuları	-	-	18	40
Karye-i Yerköy	34	114	44	126
Karye-i Kalınkise	34	80	34	94
Karye-i Dereköy	72	191	86	254
Toplam	770	2492	1134	2833

1831ve 1845 Nüfus Defterlerine göre Yahyalı kazası

Mahalle ve Köy	Hane	Tarla	Bağ	Bağçe	Ceviz	Sığır	Ağnam	Katır	Bargir	Merkeb	Öküz	Camız	Kovan
Bektaşlı	18	1876	48	11,5		43	510	21	18	6	18	1	10
Dağbağlı	235	2652,5	203	100	110	316	1835	59	14	239	289	8	130
Boyacılı	80	891,5	79,4	43,1	27,5	74	327	7	6	66	108	1	12
İsmet	52	1147,5	66	22,5		53	241	1	3	49	73	3	29
Çiğilli	130	1686,2	127,3	60,3	63	128	517	22	8	94	188	1	61
Madazı	182	1144,5	154	8,5	86	241	1031	17	17	173	223		27
Gazibeyli	108	633	120,5	1	68	163	881	20	10	102	99	2	29
Ağcaşar K.	41	1339,5	85	1	5	148	107		10	33	72	50	58
Kocahacılı K.	92	2005,5	103		55	241	338		23	80	127	96	22
İlyaslı K.	15	228	3	1,5		59	6		8	14	21	32	59
Kopcu K.	40	1213	54,5		2	204	430		13	45	91	43	24
Yuları K.	20	43	14,5	7,5	2	99	131		13	18	41	54	109
Yerköy K.	45	988,5	22,7	10	4	133	57		15	27	45	57	48
Kalınkise K.	37	193,5	38,5		24	38	155		2	40	32		2
Dereköy K.	91	574	117,5	34,5	63	78	819	16	2	82	97		48
Toplam	1186	16616	1237	301,4	509,5	2018	7385	163	162	1068	1524	348	668

1841 yılı Temettuat defterine göre Yahya kazasının emval ve emlaki

yaluoğulları, 1522 yılından itibaren "Karye-i Vâdî-i Derzilü" olarak bilinen bugünkü Yahyalı Vadisi'ne daimî meskenler kurarak yerleşmeye başlamışlardır. Her ne kadar yerleşilen vadi, "Derziler" ya da "Derzilü" olarak bilinse de *1584 Tarihli Tahrir Defteri* kaydında, burada "Bazar-ı Yahyalu"nun kurulduğu da belirtilmekte olup "Yahyalı" isminin yerleşmede kullanılmaya başlandığını göstermektedir.

*1584 Tarihli Defter'*de, karye-i Vâdî-i Derziler (Nökeran-ı Hoca Ahmed Beylü) yerleşmesinin dokuz mahallesi bulunmakta olup bugünkü Yahyalı şehrinin mahalleleri olan ve bu tarihte köy olduğu belirtilen "İsmet", "Kavacık" ve "Çiğilli" de dâhil edildiğinde yerleşmede yaklaşık 609 hane bulunmaktadır. Her hane beş kişi kabul edildiğinde yerleşmenin 3000 kadar nüfusu olduğu anlaşılmaktadır. Yerleşmede 900 akçalık yaylak vergisi kaydının bulunması, halkın yaylaya çıktığını göstermektedir. Ayrıca yerleşmede sekiz değirmenin bulunduğu kaydedilmiştir. Nüfus içerisinde dört imam, bir hatibin ismi geçmektedir.

1584 tarihinde Yahyalı, idari olarak Niğde ili Karahisar-ı Develü kazası Develü nahiyesinde yer almaktadır. Yahyalı, *1655 Yılı Avarız Defteri'*ne (16 Sefer 1066) göre, Kayseri sancağına bağlı, 24 köyü bulunan bir nahiyedir. Bu dönemde yerleşme nüfusu ve özelliklerini belirtecek yeterli belge ortaya konamamıştır.

XVI-XVII. yüzyıllarda Osmanlı Devlet düzenindeki bozulmalardan en fazla etkilenen yerlerden biri de Yahyalı yöresi olmuştur. Yörenin dağlık ve engebeli olması, aynı zamanda önemli ulaşım güzergâhlarından uzak olması nedeniyle, yörede eşkıyalık hareketleri baş göstermiş, yöredeki bazı aşiret ve oymaklar, devlet tarafından zorla başka alanlara sürgün edilerek iskân edilmiştir. Bu eşkıyalık hareketleri sırasında Yahyalı'ya bağlı "Numan", "Özbek" ve "Köşk" köyleri terk edilmiş, ahalisi dağılmıştır.

XVIII. yüzyılda Yahyalı kazasında âyanlar arasındaki çekişmeler de arşiv kayıtlarına yansımıştır. "Bektaşoğulları" ve "Gebelioğulları" arasındaki husumet ve çarpışmaların ortadan kaldırılması için Kayseri ve Niğde idarecilerine, gereğinin yapılması için 29 Temmuz 1746'da ferman gönderilmiştir. Yahyalı'ya bağlı Madazı köyünden "Madazılıoğlu İbrahim" adlı şaki, bölgedeki fakir halka zulmetmeye başlamış, mallarına el koymuş, mahsulatı sipahilerin elinden almıştır. Ağustos

ayında Bektaşoğulları ile Madazılıoğlu İbrahim'in aileleri arasında meydana gelen ve mahalle asayişini bozan hadiselerin yaşanması üzerine bu hareketi işleyenlerden bazılarına gereken cezalar verilmesine rağmen Yahyalı civarında keyfî hareketler devam etmiştir (20 Ağustos 1746). Gönderilen fermana rağmen Bektaşoğullarının usulsüz hareketleri önlenemediği gibi, faaliyet alanları genişlemiştir. Ayrıca 1721 tarihinde Kayseri'ye tabi Yahyalı kazasının 1730 tarihinde Nevşehir'e bağlandığı, arşiv evraklarında görülebilmektedir. Bu durum, 1780 (H 1194) tarihinde Aladağ namıdiğer Bereketli madeninin layıkıyla işletilmesi için Yahyalı kazası ile bazı köylerin oraya ilhakına dair bir takrir gönderilmesiyle sona ermiştir

1831 tarihinde "Bereketli Ma'den-i Hümâyûnuna tabi Yahyalı" kazasının yedi mahallesi, altı köyü, 770 hanesi ve tahminen 4.984 nüfusu bulunmaktadır. Bu dönemde varlığı bilinen köylerden "Karamadazı", "Mustafabeyli", "Yuları", "Ağcaşar" köyleri ise Nevşehir'in "Arapsun (Gülşehir)" kazasına bağlı bulunmaktadır. 1845 yılında yedi mahalle ve sekiz köyü bulunan Yahyalı kazasının hane sayısı 1.134 olurken tahminî nüfusu 5.666'ya yükselmiştir.

1841 (H 1259) *Temettuat Defteri* kayıtlarına göre Yahyalı kazasında yaşayanların çoğunluğunu çiftçi ve rençberler oluşturmakla birlikte, 13 imam ve hatip, 1 şeyh, 11 değirmenci, 2 muhtar-ı evvel, tuzcu, hasırcı, demirci, fırıncı, çoban (10) gibi mesleklerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Temettuat sayımlarına göre "Bereketlü Ma'den-i Hümâyûnuna tabi Yahyalı kazasının 1.186 hane vergi nüfusu bulunmaktadır". Kazada 16.616 dönüm tarla, 1.237 dönüm bağ, 301 dönüm bağ arazisi işlenmektedir. Ayrıca 2.018 baş sığır, 7.385 baş küçükbaş hayvan, 163 katır, 162 at, 1.068 merkep, 1.524 öküz, 348 camız ve 668 arı kovanı bulunmaktadır.

1859 yılında bölgeyi gezmiş olan Alman botanikçi Kotschy, Yahyalı hakkında, "Güneyden yemyeşil ağaçları olan muhteşem bir vadi, ana vadiye birleşir. Vadinin dar tabanı, yoğun ve yüksek kavak, dut, söğüt, dişbudak, ceviz ağaçlarıyla örtülmüştür. Bazı yerlerde evler, dağ yamaçlarına kadar uzanıyor. Ana vadi içerisinde dere, dallanmış kollarda yayılır ve ağaç örtüsü birkaç kez genişler. Hızlı bir yolculukla arka vadiden bu yan vadiye gitmemiz, bir saatimizi aldı ve o andan itibaren Yahyalı başladı. Bahçe arasında zaten birkaç konut vardır. Vadinin kuzey tarafında büyük bir buz gibi su kaynağı olan bir pazar kasabası bulduk. Evler çoğunlukla bir katlıdır, ancak yazları köyde yalnızca en gerekli insanlar kaldığından, nüfusun büyük bir kısmı sığır sürüleriyle yaylalara taşındığından, şimdi kısmen terk edilmiştir. Gerçek bir çarşı görmedim ama birkaç ana cadde üzerinde duran evlere yiyecek ve çok mütevazı halkın en gerekli ihtiyaçları sunulur. Bu önemli yeri yazın burada kalan bir müdür yönetiyor. Burada bahçeler ve tarlalar sulanır ve birçok dut ağacının da belirttiği gibi ipek üretimi de yapılır." demektedir.

Yahyalı'da Düşmüş Obası (Yahyalı Belediyesi Arşivi)

1867 *Vilayet Nizamnamesi*'ne kadar Niğde, Kayseri ve Nevşehir sancaklarına bağlı kaza müdürü ile yönetilen Yahyalı, bu tarihten sonra Niğde sancağına bağlı nahiye müdürlerince yönetilmeye başlanmıştır. Yahyalı'nın son kaza müdürü, 1863 tarihinde atanan Recep Efendi, ilk nahiye müdürü ise 1869 yılında azledilen Mehmet Emin Efendi'dir. 1894 yılında, idaresinde görülen müşkülat (zorluklar) dolayısıyla Niğde'ye tabi Yahyalı nahiyesinin Develi'ye ilhakı istenmiştir. Bu ta-

rihten Cumhuriyet'in ilanından sonrasına kadar Yahyalı nahiyesinin Develi'ye bağlanması, Meclis görüşmelerinde dahi tartışma konusu olmuştur.

1894 (H 07/N/1310) yılında Yahyalı nahiyesinde yıkılmak üzere bulunan Cami-i Kebir ve mülhakatından medrese ile Yahya Gazi Türbesi'nin tamiri için Sadarete yazı yazılmış, masrafları Sultan II. Abdülhamid tarafından karşılanarak yeniden inşası gerçekleştirilmiş, 1903 yılında resmî açılışı yapılmıştır.

1906 Senesi Konya Vilayeti Salnamesi'ne göre, Niğde sancağı Merkez kazasına bağlı Yahyalı nahiyesinin Müdürü İbrahim Hakkı Efendi, Tahrirat Kâtibi Mehmet Tahir Efendi, Naibi Yusuf Sadık Efendi'dir. Yahyalı kasabasında 1.597 hane, 45 dükkân, 1 han, 1 ekmekçi fırını, 12 cami-i şerif, 10 mescit, 2 tekke, 3 medrese ve 2 mekteb-i ibtidaî mevcuttur.

1916 (H 1332) Tarihli Salname'ye göre ise "Yahyalı'da 3 han, 50 adet dükkân vardır. Ayrıca Yahyalı, bir nahiye merkezi olup elyevm Yahyalı'da türbesi bulunan ve Afşar aşireti beyi olan Yahya Gazi Bey tarafından fetholunduğu mervidir. Nereden geldiği ve hayât-ı mâzîsi hakkında başkaca bir rivayet yoktur. Yahyalı Deresi'nin içinde üç adet kala var imiş fakat târîh-i inşâları vesairesi hakkında malumat yoktur." Aynı *Salname*'de, Yahyalı kasabasında 375 at, 1.000 merkep, 100 katır, 1.400 karasığır, 50 manda, 3.597 koyun ve 1.814 kıl keçisi bulunmaktadır.

Millî Mücadele* yıllarında Yahyalı, Mondros Mütarekesi'nden (30 Ekim 1918) sonra Çukurova Bölgesi'ni işgale girişen Fransızlara karşı Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle oluşturulan Kuvayimilliye güçlerinin komutanlığına Kemal Doğan, komutan yardımcılığına da Osman Tufan getirilmişti. Ermenilerden de destek alan Fransızlar, yalnız Çukurova'yı işgalle kalmayarak Orta Anadolu Bölgesi'ne de sarkmak niyetindeydiler. Bu amaçla Kozan'dan sonra ikinci hedef olarak Develi'yi seçmişlerdi. Hedefleri doğrultusunda Gezbel yoluyla, Zamantı-Yahyalı hattında iki koldan ilerlemeye başlamışlardı. 6 Kasım 1919 günü Develi'ye gelen Kemal Doğan ve Osman Tufan Beyler, bölge halkını teşkilatlandırmaya giriştiler. Buna göre Yahyalı'da, atlı ve yaya olarak 50 mevcutlu bir müfreze vücuda getirdiler. Bu müfreze, öncelikle Kozan'ın vaziyeti hakkında bilgi toplayacak, Kozan-Adana şosesini gözetleyecek, Tümükkale mevkiinde bulunan Aydınlı aşireti ile bağlantı kurarak düşmanın Kozan-Adana ulaşımına engel olacaktı. Tomarza ve Niğde'nin yardımı da sağlanarak 80 atım cephanesiyle birlikte iki toplu dağ bataryası, 8 Mart 1920 günü Develi emrine verildi. Yahyalı'da ayrıca 100 mevcutlu bir gönüllü müfrezesi kuruldu. Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Mustafa Kemal'in 3 Mart 1920 tarihli emirleri doğrultusunda 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'nın (Cebesoy), Binbaşı Kemal Doğan'a gönderdiği talimatnamenin 3. ve 4. maddelerine göre, Niğde bölgesinde tertip edilen müfrezeler, kararlaştırıldığı gibi Karaisalı bölgesine geçeceklerdir. Yahyalı'da bir nizamiye bölüğü ile millî müfrezeler, Binbaşı Kemal Bey'in tertipleri gibi Sis dolaylarına hareket edeceklerdir. Develi ve Tomarza'daki nizamiye bölüğü ile millî müfrezeler ve Develi'ye gelecek olan cebel takımı, doğrudan doğruya Kemal Bey kumandasında Haçın (Saimbeyli) bölgesine hareket edecektir (Madde 3). İşgal bölgesi içindeki harekât, Binbaşı Kemal Bey'in tertibatına özellikle tarafımdan umumi talimat arasında fark, Feke'nin muhasaradan kurtarılması üzerine, Develihisar'daki iki nizamiye bölüğünün Yahyalı'ya gelerek Yahyalı'da kalmasından ibarettir. Harekâtın en son talimatla yapılması ve Feke, Haçın, Sis civarında yapılan durum hakkında sık sık malumat verilmelidir (Madde 4).

Faraşa'da (Çamlıca) bulunan Ermenilerin mihmandarlık yaptıkları Fransızlar, Habib Köprüsü yanına karakol kurmuşlar, daha beriye geçememişlerdir. Bir diğer düşman kolu da Barazama (Ulupınar) köyü yakınındaki yedi odadan oluşan ve büyük bir kaya içerisine oyulmuş vaziyette bulunan çok katlı mağara-

Kapuzbaşı Şelalesi (Dursun Çiçek)

ları karakol olarak kullanmışlardır. Yahyalı'daki milis kuvvetlerinin başında Emin Bey (Develioğlu) bulunmaktaydı. Ayrıca Niğde 41. Fırkası'na bağlı bir tabur, Şükrü Efendi komutasında Yahyalı'ya gönderilmişti. Şimdiki Ulu Cami yanındaki medreseye yerleştirilen tabur askerleri, geldikleri gün havaya ateş açarak gelişlerini, Ermeni ve Fransızlara ilan etmişlerdir. 41. Fırka Komutan Yardımcısı Yarbay Mümtaz Bey'in teşvik ve çalışmasıyla başta Hacı Kamil Hoca, Kılavuzoğlu Hasan Hüseyin Ağa olmak üzere, ayrıca bir milis teşkilatı kurulmuştur.

1922 yılında, *Niğde Sancağı Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası* isimli eserde "Yahyalı nahiyesinin merkezi olan Yahyalı kasabası, Aladağlar'ın ovaya ulaşan iki küçük kolunun sınırladığı bir derede yerleşmiş ve kasabadan çok, bir sayfiyeye benzemektedir. Bir saat uzunluğunda olan kasabayı teşkil eden mahalleler, bir diğerinden bahçelerle ayrılan evlerden oluşmakta olup çok yoğun bulunan ceviz, kavak ve meyve ağaçları arasında evler ayırt edilemez. Kerpiç ve ahşaptan yapılmış dört odalı Hükûmet Dairesinin üst başından çıkan üç dört değirmenlik bir su, gayet leziz ve temizdir. Ahali, yazın yaylaya çıkar. Kasabanın hemen içerisinden çıkan ve beş altı değirmeni idareye yetebilecek olan gayet serince, berrak bir kaynak suyu, büyük bir çayı oluşturur. Yahyalı Suyu namını alan bu çay, iki saat uzaklıkta bulunan kasaba bahçe ve bostanları ile İlyaslı, Mustafabeğli ve Yuları köylerine ait ziraat alanlarını suladıktan sonra sağından gelen Ağcaşar Suyu'nu da alarak Yahyalı Ovası'na iner. Bu su, mevsime göre küçük bir dere, büyük bir bataklık teşkil ederek ve ekseriya mecrasını değiştirerek Sultan Sazlığı'na karışır."

Bu dönemde 4.850 nüfusa sahip Yahyalı kasabasında, Yahyalı Mekteb-i İptidaisi namıyla, üç sınıfı, iki dershanesi bulunan iki erkek mektebi bulunmaktadır. Bu mektebin toplam 430 kayıtlı öğrencisi olmasına rağmen bunlardan sadece 85 öğrencisi okula devam etmektedir. Okulun iki öğretmeni bulunmaktadır. "Öteden beri Yahyalı nahiyesinde dokunan ve ancak amilleri istihlak edilen yün ve kıl

Eğitim Durumu	Erkek	Kadın
Bilinmeyen	73	96
Doktora	12	8
Yüksek Lisans	111	70
Yüksekokul/ Fakülte	1845	1449
Lise	3174	1940
Ortaokul	3708	2680
İlköğretim	2048	1010
İlkokul	4070	5399
Okuma Yazma Bilen (Okul Bitirmeyen)	1453	2238
Okuma Yazma Bilmeyen	146	1500
Toplam	16640	16390

Yahyalı ilçesinin eğitim durumu (TUİK, 2020)

mensucat, eyyâm-ı ahirede şehirliler, memurlar tarafından mazhar-ı rağbet olmaktadır."

"Kasaba ve köylerde resmî binalarda dahi bilinen bir mimari tarz yoktur. Her binanın inşa tarzı ve taksimatı, sahibinden ziyade amil bir kalfanın keyfine tabidir. Yahyalı havalisinde inşaat malzemesi olarak taş ve kerpiç kullanılmaktadır. Damlar, hezan örtme denilen ağaçlarla kapatılarak üzerine tahta, hasır veya saz örtülür. Daha üstüne çamur, toprak ve en üstüne de çorak denilen killi bir toprak örtülerek içerisine hiçbir şeyin nüfuz etmemesine çalışılır. Dam örtüsü toprak olduğundan yağmur ve kar sularını geçirerek aktığından rutubet eksik olmaz. Bütün vilayette kiremit ve çatı, resmî dairelere ait gibidir. Tavan, ender; döşeme, nadir olup fakir ve orta hâlli evlerinde zemin toprak sıvalıdır. Evlerin içi genellikle toprak sıvalı ve çok azı kireçle badana edilmiştir. Köy evlerinin ekserisinde ev içinde sıva olmadığı gibi kapı yerine ağaç dallarından örülmüş çit bulunduğu da mevcuttur."

Osmanlı'nın son dönemlerinde Niğde sancağına bağlı bir nahiye olan Yahyalı'da 1913 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. Cumhuriyetin İlanı'ndan sonra 1927 yılında 11 mahallesi ve 16 köyü bulunan Yahyalı nahiyesi, Kayseri vilayeti Develi kazasına bağlanmıştır. 1954 yılına kadar Develi ilçesine bağlı kalan Yahyalı nahiyesi, 1954 yılında çıkarılan 6324 sayılı Kanun ile Kayseri iline bağlı ilçe durumuna getirilmiştir.

Nüfus ve Yerleşmeler

Yahyalı nahiyesinin 1922 yılında 7.714 nüfusu bulunmaktadır. Bu nüfus, 1935 yılında 11.130'a, 1940 yılında 11.739'a, 1950 yılında 14.860'a yükselmiştir. İlçe statüsüne kavuştuğu 1954 yılından sonraki ilk nüfus sayımında, ilçeye bağlanan köyler nedeniyle nüfusu 18.455'e yükselmiştir. Yeni köylerin bağlanmaya devam ettiği 1960 yılı nüfusu 22.983'tür. Bu tarihten sonra 1990 yılına kadar sürekli ve düzenli artış gösteren ilçe nüfusu, 44.047'ye kadar yükselmiştir. Bu tarihten sonra nüfus azalmaya başlayarak 2000 yılında 43.203'e, 2010 yılında 38.247'ye, 2020 yılında 36.208'e gerilemiştir.

Yahyalı ilçe nüfusunun 20.621'i (%57) Yahyalı ilçe merkezinde, 15.587'si (%43) ilçeye bağlı 29 kırsal mahallede yaşamaktadır. İlçenin aritmetik nüfus yoğunluğu, km^2'ye 22,2 kişi olarak belirlenmekteyse de dağlık ve engebeli sahaların geniş alanlar kaplaması nedeniyle nüfus dağılışı dengesizdir. Nüfus, ilçenin kuzeybatısında Yahyalı Vadisi, Develi Ovası ve ilçe güneyinde Zamantı Çayı vadisinde yoğunlaşmaktadır. İlçe nüfusunun 18.272'sini (%50,5) erkek ve 17.936'sını (%49.5) kadın nüfus oluşturmaktadır. Yahyalı ilçesinde erkek nüfus fazlalığı görülmektedir. İlçede doğumdan itibaren 60 yaşına kadar erkek nüfus fazlalığı, 60 yaşın üzerinde kadın nüfus fazlalığı izlenmektedir.

Yahyalı ilçesinde 2014 yılı verilerine göre nüfus artış hızı binde 8, kaba doğum oranı binde 14,7'dir. İlçe negatif göç bilançosuna sahip olup net göç hızı, binde -74 (2014) olarak belirlenmiştir. 29.744'ü diğer illerde, 23.982'si Kayseri'nin diğer ilçelerinde olmak üzere ilçe dışında yaşayan Yahyalı doğumluların sayısı 53.726 nüfustan oluşmaktadır. İlçede ortalama hane büyüklüğü 3,6 kişidir. Yahyalı ilçesinde okuryazarlık oranı %95,2'dir. Eğitim görenlerin %11,2'si yükseköğrenim, %46,6'sı ortaöğretim, %42'2'si ilkokul seviyesinde eğitim almıştır.

Yahyalı ilçesi arazisi üzerinde bir şehir, bir kasaba ve 28 kırsal mahalle yerleşme-

si mevcuttur. Yahyalı ilçesinde ortalama 42 km²'ye bir mahalle idari ünitesi düşmektedir. Ancak ilçe arazisi üzerinde mahalle idari ünitesinin alansal büyüklüğü her yerde eşit değildir. Kuzeydeki Develi Ovası'nda ortalama her 14 km²'ye bir mahallî idari ünitesi düşerken plato üzerinde her 41 km²'ye bir mahalle, engebeli ve dağlık arazi üzerinde her 58 km²'ye bir mahalle ünitesi düşmektedir. İlçede en küçük alana sahip kırsal mahallî idari ünitesi 7.4 km² alana sahip Yuları ve en büyük alana sahip mahallî idari ünitesi 170 km² alana sahip Ulupınar'dır.

Kırsal mahallî idari ünitelerinden dört tanesi çok yerleşmeli, geri kalan 24 tanesi tek yerleşmelidir. Çok yerleşmeli olan kırsal mahallelerden "Büyükçakır"ın kuzeydoğusunda "Değirmenocağı" isimli, Yeşilköy'ün batısında "Çağlalık" isimli, "Çubukharmanı"nın mahalle arazisinin güneydoğusunda "Köykeleri" isimli birer mezrası mevcutken; "Burhaniye" ise "Aşağı Burhaniye (Ademi)" ve "Yukarı" Burhaniye olmak üzere iki mahalleden oluşmaktadır. Diğer kırsal mahalleler tek yerleşmelidir. Yahyalı ilçesindeki yerleşmelerin tamamı, meskenlerin mekândaki dağılışı esas alındığında toplu yerleşmeler grubuna girmektedir.

İlçedeki kırsal yerleşmelerin bulunduğu yerlerin konumlarına bakıldığında, köy yerleşmelerinden yedi adedi ova tabanında düz arazide, 11 adedi vadi içi ve vadi yamacında, dört adedi dağ yamacında ve yedi adedi plato üzerinde yer almaktadır. Yahyalı ilçesinde nüfus ve buna bağlı olarak yerleşmeler saha üzerinde eşitsiz dağılmıştır. Bazı alanlarda çok yoğun nüfuslu yerleşmeler olduğu gibi çok az nüfuslu yerleşmeler hatta boş sahalar da vardır. İlçede yerleşme sahasını sınırlandıran en büyük faktör, yükseltidir. Su kaynaklarının yokluğu, yüksek eğim derecelerinin varlığı, tarım alanlarının darlığı ve çıplak kayalık alanların geniş yer kaplaması, yerleşmenin sahaya eşit dağılmasını engelleyen ve yerleşmeleri sınırlandıran diğer faktörlerdir.

Yahyalı ilçesi sınırları dâhilinde yükselti basamakları 700 m ile 3.700 m arasında

Dirsekli Yahyalı halısı (Z. K. Şahin Arşivi)

yer alır. İlçede en düşük yükselti basamağında yer alan daimî yerleşmeler, 800-1000 m yükselti basamağı üzerinde yer alan "Kapuzbaşı" ve "Büyükçakır" köyleridir. 1000-1100 m yükselti basamağında bulunan daimî yerleşmeler, ilçe arazisinin güneyindeki arızalı arazi üzerinde yer alan Çubukharmanı, Ulupınar ve Çamlıca Mahalleleri ile ilçenin kuzeyinde Develi Ovası tabanındaki Serinköy, İlyaslı, Kopcu, Kocahacılı, Yerköy ve Mustafabeyli Mahalleleridir. Bu yerleşmeler, Develi Ovası'nın alüvyonlarla kaplı tabanı üzerinde yer almaktadır.

İlçede, 1100-1200 m yükselti basamağında, Yahyalı şehri de dâhil olmak üzere 10 daimî yerleşme yer alır. Bunlardan Çubuklu, Aladağlar'ın kuzey uçlarından Develi Ovası'nın güneyine açılan bir vadide, Ağcaşar ise Develi Ovası'nın güneydoğusunda bir yamaç üzerindedir. Yahyalı şehri, güneyden Develi Ovası'na genişleyerek açılan geniş bir vadi içerinde, Yahyalı Suyu tarafından oluşturulan büyük bir birikinti yelpazesi üzerinde, çoğunlukla birikinti konisi kenarlarında, yamaçların alt kesimlerine yayılmış şekilde yer alır. Karaköy, Yeşilköy, Delialiuşağı ve Burhaniye Mahalleleri arazisinin güneydoğusunda Zamantı Çayı'na sularını boşaltan vadi yamaçlarında yer almaktadır.

İlçede 1200-1300 m yükselti basamağında altı daimî yerleşme yer alır. Bunlardan "Kirazlı" ve "Derebağı", Yahyalı Suyu'nun kollarından birini oluşturan Kirazlı Dere'nin açtığı vadinin yamaçları üzerin-

de bulunmaktadır. Sazak ve Kuzoluk ise Yahyalı'nın doğusundaki karstik plato üzerinde, karstik polye ovalarının kenarlarında yer almaktadır. Dikme ve Avlağa, Zamantı Çayı'nın doğusundaki plato üzerinde bulunmaktadır. İlçede daimî yerleşmeler en son 1300-1450 m yükselti basamağı üzerinde yer almaktadır. İlçe topraklarının kuzeydoğusundaki Taşhan, Süleymanfakılı ve Denizovası Mahalleleri, bu yükselti basamağı üzerinde, karstik polye ovalarının kenarlarında yer alırlar.

Yahyalı ilçesinde daimî yerleşmeler, 1450 m yükseltisinden sonra yerlerini periyodik geçici yerleşmelere bırakır. İlçede, periyodik geçici yerleşmelerin başında yaylalar gelir. Yılın yaklaşık altı ayını yaylada geçiren yaylacılar, ilk yurt, orta yurt ve baş yayla olarak üç aşamada yaylaya çıkar. Karların erimesi ve sıcaklığın artışına bağlı olarak nisan ayının başlarından itibaren 1400-1800 m'ler arasındaki ilk yurtlara göç başlar. İlk yurt alanları daha çok, su bulunan karstik plato alanlarındadır. İlk yurtlar, aynı zamanda daimî yerleşme yerlerine de yakındır. İlk yurtlara ilk taşınanlar, tabii olarak sürü hâlinde koyun besleyen yaylacılardır.

İlk yurtlarda yaklaşık 1,5-2 ay kadar kalan Yahyalı yöresi yaylacıları, buralarda da sıcaklığın artması ve meraların kurumaya başlamasıyla birlikte haziran ayı başlarından itibaren artık karların erimiş ve çevrenin yeşermiş olduğu 1800-2200 m'ler arasındaki orta yurda çıkmaya başlarlar. Orta yurtta obaların kurulduğu yerler, daha ziyade eski buzul izleri taşıyan birikintilerin ve sekilerin üzeri, önü ya da yanlarıdır. Orta yurtta genellikle su bulunan alanlar karların erimesiyle derinlere sızmış olan suların yamaçlardan sızarak yeryüzüne çıktığı su kaynakları vardır. Bu alanlarda da yaklaşık 1,5-2 ay kalan yaylacılar, temmuz sonu, ağustos başlarında suların çekilmesi ve mera alanlarının kurumasıyla daha yukarılarda, 2500-3000 m yüksekliğindeki başyaylaya göç ederler. Bu alanlar, Aladağlar'ın en yüksek kesimlerinde, yayla oluşturabilecek düzlük alanlardır. Bu alanlar çoğunlukla suyun kolayca bulunabileceği sirk gölleri kenarları ya da buralara yakın yerlerdir. Genellikle başyaylaya çıkanlar, hayvan sürüsü sahibi yaylacılardır. Eylül ayından itibaren başyayladan kademeli bir şekilde dönüşler başlar. Aslında başyaylada bu dönemde büyük sürü sahiplerinden başka yaylacı kalmaz. Çevrenin soğumaya başlamasıyla birlikte yaylacılar, sabit meskenlerine dönerler. Son yıllarda yörede yaylacılık faaliyeti hızla azalmıştır. Yahyalı yöresi yaylacılığında yayla alanlarında hiçbir yerde sabit mesken yoktur.

Yahyalı'da geçmişten gelen ve hemen her ailenin fertlerinden hiç değilse bir kısmının yaz döneminde çıkmış olduğu yaylacılık geleneği, hayvancılığının giderek azalması sebebiyle terk edilirken giderek dinlenme maksatlı bir boyuta dönüşmüştür.

Ekonomi

Yahyalı ilçesinde ekonomik yapı, ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılıkla beraber madencilik ve hizmet sektöründen oluşmaktadır. Bir diğer önemli sanayi dalı ise enerji üretimine dayalı sanayi sektörüdür. El sanatları olarak halıcılık, günümüzde kısmen azalsa da önemini devam ettirmektedir.

Yahyalı ilçesinin 273.540 dekarlık toplam tarım arazisinin 233.840 dekarı tarla tarımına, 27.990 dekarı meyve tarımına, 11.710 dekarı bağ alanlarına ayrılmıştır. Bu arazinin 70.000 dönümlük kısmında sulu tarım yapılmaktadır. Ekili arazilerden yıllık ortalama 45.000 ton tahıl, 54.000 ton şekerpancarı, 23.800 ton yem bitkisi, 3.600 ton bakliyat, 3.500 ton mısır, 4.000 ton sebze üretimi gerçekleştirilmektedir. Yahyalı tarımında elma yetiştiriciliğinin ayrı bir önemi vardır. Bölgenin elmaları, diğer yöreler tarafından tanınmış ve talep görmektedir. 2020 yılında yaklaşık 1.758.200 meyve veren ağaç ve yaklaşık 70.137 ton elma üretimi gerçekleştirilmiştir.

İlçede önemli geçim kaynaklarından biri de hayvancılıktır. Genelde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmakla bera-

ber, 2004 ile günümüz arası büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı, dalgalı bir artış göstermiştir. Bu dönem zarfında büyükbaş hayvan sayısı %51, küçükbaş hayvan sayısı ise %25 civarında artmıştır. 2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçede, en fazla koyun yetiştiriciliği (43.750) yapılmaktadır. Yaklaşık 19.042 kıl keçisi ve 17.032 büyükbaş hayvan sayısı mevcuttur.

Hayvancılık açısından ilçede kümes hayvancılığı ve arıcılık da mevcuttur. Kümes hayvancılığında tavukçuluk ön plandadır. 2020 yılında yetiştirilen kümes hayvanları sayısının %82,5'i tavuklardan, %13,4'ü ise hindilerden oluşmaktadır. Kaz ve ördek yetiştiriciliği mevcutsa da önemli bir orana sahip değildir. İlçede 2020 yılında arıcılıkla uğraşan işletme sayısı, 95 civarındadır (TÜİK, 2020). Arıcılık için üretilen arı kovanları sayısı, 91.764 adettir. Fazla kovanlar ise ilçe dışına satılmaktadır.

İlçe sanayisinde zengin rezervlere sahip olması nedeniyle madenler önemli rol oynamaktadır. Sanayi sektöründe önemli olan ikinci dal ise enerji üretimidir. İlçede, ticaret odasına üye toplam 35 madencilik şirketi (53,8), 30 enerji şirketi (%46), üç imalat şirketi (%4,6) ve üç hazır beton şirketi (%4,6) bulunmaktadır (Parlak 2020). Enerji sektöründe Hidroleketrik santrallerinin yanında güneş ve rüzgâr enerjisi santralleri mevcuttur.

İlçedeki en önemli maden, demirdir. Demirden sonra krom, çinko, kurşun ve bakır yatakları, ekonomik olarak işletilebilir ve üretimin yapılan madenlerdir. Madencilikte üretim, arz-talep dengesine ve cevher fiyatlarına göre değişebilmektedir. Demir cevheri üretimi yılda 1,5 milyon ton ila 2,5 milyon ton civarında değişmektedir (Yahyalı Ticaret Odası, 2020). Ayrıca yıllık 100 bin ton krom, 30 bin ton kurşun ve 10 bin ton civarında bakır çıkarılmaktadır. Madencilik sektöründen, toplamda 5.000 kişi yararlanmaktadır. Bunlardan, madencilik şirketlerinde istihdam edilen toplam 1500 kişi bulunmaktadır. Madenciliğe bağlı nakliyecilik işlerinde çalışan, yaklaşık 1.000 kişidir. Günümüzde ilçede dört adet maden işletmesinde aktif olarak demir çıkarılmaktadır. Bu maden işletmelerinin toplam rezervi 66,3 milyon ton civarındadır. Toplamda 26,8 milyon ton demir çıkarılmıştır.

Yahyalıya has elma (Yahyalı Belediyesi)

Yahyalı'nın el zanaatları açısından en önemli kolu olan el dokuma halıları, geçmişte Türkiye'de ün yapmış ve bu alanda yoğun üretim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Ancak günümüzde fabrika halılarının ucuzluğuyla, rekabet gibi farklı sebeplerden dolayı üretim %75 oranında azalmıştır. Günümüzde Yahyalı halıları, üretimi tamamen el dokuması ve kökboyası gibi doğal malzemelerin kullanılması gibi sebeplerden dolayı dünya ve Türkiye pazarlarında önemli yere sahip olması gerekirken hak ettiği değeri bulamamaktadır.

Yahyalı'nın doğal güzelliklerinden biri olan Kapuzbaşı Şelaleleri, turizm ve ilçe ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu şelalelerin gerek görünümü gerek akışları ve gerekse yaz mevsiminde çevresine göre oluşturduğu mikroklimatik etkiden dolayı iç turizmde önemli yeri

bulunmaktadır. Günümüzde şelalelerin bulunduğu bölgelere yatırımlar yapılmıştır. Böylece şelalelere gelen insanlar, bölge ekonomisine katkıda bulunacaklardır. Ayrıca Yeşilköy ve Derebağ Şelaleleri de insanların ilgisini çekecek özelliklere sahip diğer şelalelerdir. Bu şelaleler de bölgeye turist çekmekte ve turizm ekonomisine katkıda bulunmaktadır.
Yahyalı ilçesinde üretilen elmaların yaklaşık 40.000 tonu, çinko ve kromun 100.000 tonu ve yaklaşık 104.000 adet kerestesi yurt dışına ihraç edilmektedir.

Turistik Alanlar

Aladağlar Millî Parkı: Kayseri, Niğde ve Adana illeri arasında kalan Aladağlar'ın 54.524 hektarlık bölümü, 1995 yılında "Millî Park" ilan edilmiştir. Yahyalı ilçe sınırları içerisinde kalan bölümü, 31.358 hektardır. Alan büyüklüğü itibarıyla ülkemizin en büyük millî parkları arasındadır. İlçe içerisinde millî park alanının çekicilik değerleri olarak Yedigöller, Hacer Ormanı, Aksu Kanyonu, Zamantı Vadisi ve Kapuzbaşı Takım Şelaleleri önde gelmektedir.
Aladağlar Millî Parkı, 700 metreden 3500 metreye çıkan yükselti farkıyla önemli bir biyoçeşitlilik örneği sergilemektedir. Derin vadileri, muhteşem zirveleri, buzul gölleri, mağaraları, kanyonları, yüksek platoları eşsiz manzaralar sunarken alpin kuşak bitkilerine de sahip olan Aladağlar, zengin flora ve faunaya sahiptir. Aladağlar Millî Parkı, yükseltisi nedeniyle orman açısından çok zengin değilse de mevcut orman alanları karaçam, kızılçam, sedir, köknar, ardıç, meşe ve titrek kavak ağaçlarından oluşmaktadır. Alanda toplam 101 endemik takson ve 68 adet tehlike altındaki takson tespit edilmiştir.
Aladağlar'ın 2000 metreden yüksek alanları urkekliğin (Hazar kekliği) üreme ve barınma alanları olup aynı zamanda kral kartalın egemenlik alanı durumundadır. Yaban keçisine üreme, barınma ve beslenme zamanlarına göre her yerde rastlanılabilmektedir. Yaban keçisi, kurt, yabani tavşan, tilki, gelengi, sincap, porsuk, kuyruksüren, kirpi, oklu kirpi, yaban domuzu, sansar, karakulak, kakım, gelincik, su samuru, köstebek, tarla faresi, cüce yarasa, nalburlu yarasa, sırtlan ve vaşak, önemli yaban hayatı üyeleridir. Bu özellikleri nedeniyle Aladağlar, yurt içinden ve yurt dışından ziyaretçisi olan, ülkemizde dağcıların en çok rağbet ettiği yerlerden birisidir.
Yedigöller: Aladağlar Millî Parkı'nın, Hacer Ormanı ve Kapuzbaşı Takım Şelaleleri'yle birlikte en önemli bölümüdür. Temmuz ayının ilk haftasında eriyen kar ve buzul suları nedeniyle irili ufaklı göl sayısı 80'e ulaşsa da yaz sonunda daimî su bulunduran göl sayısı azalmaktadır. Yedigöller adı ile bilinen mevkide, irili ufaklı yedi adet göl bulunmaktadır. Bu göllerin en büyüğü, 3150 m rakımda bulunan Direk Gölü'dür. Yedigöller'e, Ulupınar köyü Hacer Ormanı'ndan 6-7 saat süren bir yürüyüşten sonra ulaşmak mümkündür. Saha, fiziki coğrafyası nedeniyle Türkiye'nin en önemli doğa yürüyüşü (trekking) alanlarından biridir.
Hacer Vadisi: Yahyalı ilçe merkezine yaklaşık 80 km uzaklıkta bulunan Hacer Ormanları, 18 bin hektar alanı kaplamaktadır. Türkiye'nin en önemli ilksel ve müdahalesiz doğal ormanı olması özelliğini taşımaktadır. Hacer Ormanı florasını köknar, meşe, sedir, ardıç, gürgen, titrek kavak ve karaçam ağaçları oluşturmaktadır. Vadinin çevresi çok dik kayalık yamaçlardan oluşmaktadır. Ormanda hâlen yaban hayatı sürmekte olup dik kayalıklarının basamaklı katlarında yaban keçileri yaşamaktadır. Hacer Ormanı'nda bulunan dört su kaynağından en önemlisi, orman merkezinde bulunan ve çevresi kamp alanı olarak da değerlendirilen "Soğukpınar"dır.
Kapuzbaşı Şelaleleri: Şelaleler, Aladağlar Millî Parkı sınırları içerisindedir. Yahyalı'ya 76 km mesafede Kapuzbaşı ve Büyükçakır mahallelerinin sınırları dâhilinde yer almaktadır. Ensenin tepe adlı blok kayadan çıkan şelalelerin beşi, tepenin doğusunda; ikisi, güneyinde yer almaktadır. 30-76 m arasında değişen yüksekliklerden dökülen şelalelerin suları, Aladağ-

Yedi Göller (Dursun Çiçek)

lar'dan gelen Aksu Deresi'nin suları ile birleşerek Zamantı Irmağı'na dökülmektedir. Debinin çok yüksek olması nedeniyle su zerrecikleri, çok geniş bir alana yayılır ve yaz aylarında keyifli bir serinlik duygusu yaratır. Suların çıkış ve düşüşünün bir arada bulunma özelliği itibarıyla toplam debisi, yaz aylarında saniyede 27.500 litreye ulaşan ve deniz seviyesinden 700 m yükseklikte olan Kapuzbaşı Takım Şelaleleri, çağlayan sularının sesi ve sütbeyaz rengiyle vahşi doğanın en görkemli görüntüsünü ve karşı koyulmaz gücünü ortaya koymaktadır. Çevresinde 12 kadar pansiyon-hotel bulunan Kapuzbaşı Şelalelerini, 2015 yılında 55.000, 2018 yılında 95.000 kişi ziyaret etmiştir.

Yeşilköy Şelaleleri: Yeşilköy Mahallesi' nin 3 km güneybatı yönünde yer alan şelaleler, Zamantı Irmağı'nın oluşturduğu ve ülkemizin nadir yer şekillerinden biridir. Köprünün baş kısmında, büyüğü 20 m, küçüğü 10 m yükseklikten sularını Zamantı Çayı'na dökmektedir. Günün belirli saatlerinde dönüşümlü olarak çekilen ve geri gelen sularıyla halk arasında birtakım efsanelerin doğmasına yol açan Yeşilköy Şelaleleri, turistlerin olduğu kadar bilim adamlarının da uğrak yeridir.

Derebağ Şelalesi: Yahyalı ilçe merkezine 10 km mesafede Derebağ kasabası, Çağlayan Mahallesi sınırları içerisindedir. Yayvan akışlı kaynak çağlayanlardan olan Derebağ Şelalesi, 28 m yükseklikten sularını boşaltmaktadır. Su kaynağının çıktığı yerde uzunluğu 90 metreyi bulan bir geçit galerisinden girilerek ana galeriye ulaşan bir mağara yer almaktadır. Ana galeri, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda gelişmiş olup toplam 33 m uzunluğa, maksimum 3.7 m tavan yüksekliği ve maksimum 4.7 m genişliğe sahiptir. Mağara içinde akarsu, traverten çökelleri ve damlataşı havuzları görülmektedir. Şelale çevresi, mesire alanı olarak düzenlenmiştir. Orman ve Su İşleri Bakanlığının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile de tabiat parkına dönüştürülmüştür.

Zamantı Vadisi: Zamanlı Irmağı'nın geçtiği vadi, Yahyalı ilçe hudutları içinde 50

km uzunluğa ulaşmaktadır. Manzarası ve doğa sporlarına elverişli yapısıyla her zaman turistleri kendisine çeken bir merkez olmuştur. Burası rafting için oldukça elverişlidir. Irmağın üzerinde bulunan rafting parkurlarının, 4,5 ve 6 derece zorluğa sahip olması, birçok raftingseverin buraya gelmesini sağlamaktadır. Zamantı Vadisi'nde nisan-mayıs aylarında vadi yamaçlarından düşen en az 15 adet şelale oluşur ancak zamanla bu şelalelerin suyu çekilir.

Yahyalı merkezi ve civarında çok sayıda tarihî yerleşim alanı, kale höyükler, kaleler, kaya mezarlar mevcuttur. Yahyalı merkezine 5 km mesafede bulunan Aşırlık Kalesi ve Kavak Kalesi, höyük olarak tescil edilmiştir. Bunların dışında kalan Güney Kale, Gerzile Kalesi, Hopur Kalesi (Kızlar Kalesi) iki ana yol üzerinde (askerî ve ticari amaçlı) ve hâkim tepe ve yamaçlar üzerinde bina edilmişlerdir. Aladağ ve Köşkderesi yollarına hâkim olup yüksek bir zirvede bulunan Suçatı Kalesi de aynı amaç ve özellikleri taşımaktadır. Aşırlık Kalesi'nde 1986'da tesadüfen çıkartılan ve Kayseri Müzesine taşınan lahit, Helenistik Dönem'e (MÖ 330-30) tarihlendirilmiştir.

Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden K. S. Girginer tarafından 2006 yılında Yahyalı ilçesinde yapılan yüzey araştırmalarında, Geç Hellenistik (MÖ 160/30) ve Roma İmparatorluk Devri'ne ait olduğu belirlenen çok sayıda kaya mezarı, stel ve tümülüs tespit edilmiştir. İlçede, Taşhan Mahallesi, Göynük-Küçükoğlakçı, Oğlakçı, Akbaş, Ayvan ile Yedikenar mevkilerindeki kaya mezarlarının, Roma Dönemi anıt mezarların mimarisini taşıdığı tespit edilmiştir. Yahyalı ve Özbek höyüklerinde erken dönem yerleşme izlerine rastlanmıştır. İlçedeki yerleşme kalıntıları yoğun bir şekilde Roma İmparatorluk çağından itibaren Orta Çağ'a kadar, bölgedeki maden yatakları ve kaynak sularının bol olmasıyla da doğru orantılı bir gelişim göstermiştir.

Yahyalı ilçe merkezinde Türk-İslam eserlerinden Seydi Ali Türbesi*, Ulu Camii* ve bahçesinde yer alan Yahya Gazi Türbesi* vardır. Ayrıca Madazı Cami, Gazibeyli Uzunbey Camii ve Çubuklu Mahallesi (Karamadazı) Şerife Hatun Camii, XVII. yüzyılın başlarına tarihlenseler de sonradan, bulundukları yerde modern mimariyle yenilenmişlerdir.

Yahyalı ilçesi sınırları içerisinde XIV. yüzyıl sonlarında Ağcakoca, Bayram Hoca, Hacı İbrahim isimli üç zaviye bulunmaktaydı. Bunlardan sadece Kopçu Mahallesi'nde bulunan Akça Koca Zaviyesi'nin yeri bilinmekte olup Niğde-Develi yolu üzerinde Selçuklu Dönemi'nden beri kullanıldığı tahmin edilmektedir. Yahyalı ilçesinin Kopçu Mahallesi'nde yer alan Akça Koca Zaviyesi ile ilgili en eski bilgiye, *1483 tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri*'nde rastlanmaktadır. Defterdeki bilgilere göre Kopçu köyünde yer alan Akçakoca Zaviyesi Vakfı, Akçakoca evlatlarından Seyyid Ahmed'in tasarrufunda olup 1.761 akçalık geliri bulunmaktaydı. Yine Yahyalı'da Baba Efendi, Hacı Yahya Efendi ve Cami-i Kebir Medreseleri bulunmakta iken hiçbirinin yapısı, günümüze ulaşamamıştır.

Kaynakça: BOA. 1260, Bera-i Defter-i Emlak-ı Kaza-i Yahyalu Nam-ı Diğer Bektaşlu. ML-VRD-TMT No.14892; BOA, MAD. d 17893, s. 245; E. Afyoncu, "Kayseri Sancağında Yörükler (1483-1584)", *KYTSB*[2]; E. Kalkan, "Kayseri'ye Yerleşen Türk Toplulukları", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 17, 1982, s. 86-102; G. Bartsch, *Das Gebietdes Erciyes Dağı unddie Stadt Kayseri in Mittel-Anatolien*, Hannover 1935; F. Coşkun, 888/1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri (Tanıtım, Tahlil ve Metin), (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1996; EİE, "1991 Su Yılı Akım Değerleri", Elektrik İşleri Etüt İdaresi Gen. Müd. Yay. No. 1995-5, Ankara 1995; K. S. Girginer, "2006 Yılı Kapadokya ve Kilikya Yüzey Araştırmaları: Kayseri (Yahyalı) ve Adana (Ceyhan II)", *29. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu*, Kocaeli 2006, C. II, s. 379; E. Göksu, Aladağlar Millî Parkı'ndaki Turizm ve Rekreasyon Faaliyetlerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi, (Ankara Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2020; Y. Halaçoğlu, *XVII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988; M. Hayri, *Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası; Niğde Sancağı*, Öğüt Matbaası, Ankara 1922; A. Hüseyniklioğlu, "Karaman Beylerbeyli-

ği'nde Konar-Göçer Nüfus (1500-1522)" (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ 2008; R. İzbırak, *Develi Ovası ve Ekonomik Gelişmesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1953; İ. Kopar-E. Toroğlu, "Aladağlarda (Orta Toroslar) Kaynak Konumlu Bir Mağara: Derebağ Mağarası (Yahyalı-Kayseri)", *Türk Coğrafya Dergisi*, 2014 , S. 62, s. 9-19; T. Kotschy, Dr. Theodor Kotschy's Reisennach Zypernund Kleinasien 1859. 4. Abt: Nach dem Ergaeusundzurück, *Petermanns Geographische Mitteilung*, 1863, s. 8; S. Köşker, *Türk Kültürü Açısından Yahyalı*, Yahyalı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayın No. 2, Yahyalı 1997; H. Kürschner, *Vegetationund Flora der Hochregionen der Aladağları und Erciyes Dağı, Türkei*, Dr. Ludwig Reicherd Verlag, Wiesbaden 1982; KVS, *Konya Vilayeti Salnamesi (1322),* Vilayet Matbaası, Konya 1906; KVS, *Konya Vilayeti Salnamesi (1332)*, Cihan Matbaası, İstanbul 1916; C. Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1987; W. Salomon-Calvi, *Anadolu Ovalarının Teşekkülü*, Yüksek Ziraat Enst. Yay., Ankara 1946; Strabon, *Coğrafya (Kitap XII, XIII, XIV)*, çev. A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1991; Ö. Tok, "Kayseri Kadı Sicillerindeki Avarız ve Avarızhaneler İle İlgili Belgeler Üzerinde Bazı Değerlendirmeler", *KYTSB* [3], s. 487-511; E. Toroğlu, Aladağların (Toros) Bitki Coğrafyası, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1999; R. Ulusoy, Yahyalı Orman İşletme Müdürlüğü Brifing Dosyası, Yahyalı 1999; O. Usta, O. Özel, "Sedentarization of theTurcomans in 16 th Century Cappadocia: Kayseri, 1480-1584", *Between Religionand Language*, İstanbul 2011, s. 153-184; K. A. Yener, "Hitit Uygarlığında Madencilik, Kılıçlar, Heykelcikler", çev. Z. Özer, *Bilim ve Teknik Dergisi*, 335, 28:12-13, Ankara 1995; R. Yinanç, M. Elibüyük, *Kayseri İli Tahrir Defterleri*, C. I, II, III, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009; D. Yörük, "Karaman Eyaletinde Osmanlı Timar Düzeninin Tesisi (1483)", *Ank. Ünv. Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2006, C. XXV, S. 40, s. 177-202.

EMİN TOROĞLU

YAHYALI AKÇAKOCA ZAVİYESİ

Kayseri'ye 65 km mesafedeki Yahyalı* ilçesine bağlı Kopçu Mahallesi'nde inşa edilen zaviyenin inşa kitabesi bulunmadığından bani ve yapım yılına ait bilgiler tespit edilememektedir. Bununla birlikte vakıf kayıtlarına dayanılarak yapının XV. yüzyıl öncesinde inşa edildiği düşünülmektedir. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde zaviyeye ilişkin en erken

Yahyalı Akçakoca Zaviyesi genel görünümü (R. Aydın)

tarihli kayıt, 1752 yılına aittir.

Doğu-batı yönde dikdörtgen bir plan arz eden zaviyenin kuzey ve güney cepheleri sağır tutulmuş, doğu ve batı cephelere ise birer pencere açılmıştır. Yapıya, doğu cephenin kuzeyindeki kapı açıklığından girilmektedir. Yapı, kuzey-güney doğrultuda atılmış bir kemerle mescit ve türbe olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Kapıdan geçildikten sonra doğrudan doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı mescit bölümüne ulaşılmaktadır. Mescidin üstünü, ortadaki mermer sütun üzerine dört yönde atılmış beton kirişlerin taşıdığı betonarme düz dam örtü kapatmaktadır. Mescit bölümünün güney duvarı ortasında taş mihrap yer almaktadır. İçbükey formdaki mihrap nişini yuvarlak bir kemer kuşatmaktadır. Nişin iki tarafını çevreleyen düz bordürler üst kısımda, profilli silme ile nihayetlenmektedir. Mihrabın alınlık kısmında yer alan kitabenin iki kenarı da düz bordürler ve profilli silme ile çevrelenmektedir. Alınlık üzerinde celi-sülüs hatla taş üzerine işlenmiş iki satırlık onarım kitabesi bulunmaktadır.

Yahyalı Akçakoca Zaviyesi, mescit bölümündeki mihrap alınlığı üzerindeki onarım kitabesi (R. Aydın)

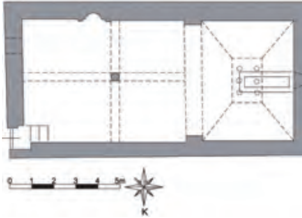
Okunuşu:

Kad ammere hâzihi't-türbe el-abdü'z-zaif ilâ rahmet-i Rabbihi'l-Latîf Yahyâ ve Yâsuf ve Osmân ve Ali gaferallahu lehüm ecmaîn.

Sene 1246.

Yahyalı Akçakoca Zaviyesi, türbe kısmı (R. Aydın)

Anlamı:
Bu türbeyi yapan (tamir eden) Allah'ın rahmetine muhtaç zayıf kul Yahya
ve Yusuf ve Osman ve Ali, Allah cümlesinin günahlarını bağışlasın.
Sene 1830–1831.

Yahyalı Akça Koca Zaviyesi planı (Çizim: A. Budak)

Mescidin batısında, doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı türbe yer almaktadır. Türbenin üzeri doğrudan duvarlara ve mescit ile türbeyi ayıran ortadaki kemere oturan tekne tonoz ile kapatılmıştır. Tonozun merkezinde yer alan altı ışık gözü, türbeyi aydınlatan diğer aydınlatma elemanlarıdır. Türbe içinde doğu batı doğrultuda uzanan bir sanduka yer almaktadır. Sandukanın baş taşındaki kitabede *"haze'l-kabr merhum / … … ağa ruhiçün fatiha"* yazılıdır. Sandukanın ayak taşında ise Mühr-i Süleyman kompozisyonu işlenmiştir.
Mihrap üzerinde yer alan kitabe, zaviyenin 1830-1831 yıllarında Yahya, Yusuf, Ali ve Osman adındaki şahıslar eliyle onartıldığını göstermektedir.

Kaynakça: BOA., *AE. SMHD.I.* Dosya No. 61, Gömlek No. 3921-3922; İréne Beldiceanu-Steinherr, "Deuxvilles de L'Anatolie Préottomane Develi et Qarahisar D'apré des Document İnédits", *Revuedes Études Islamiques*, 39/2, Paris 1971, s. 337-386; Remzi Aydın, Osmanlı İmparatorluğu'nda Onarım Faaliyetleri: Kayseri Örneği, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 394- 396; Ayşe Budak, "Yahyalı'da Türk Devri Mimarlık Anıtları", *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları,* ed. Osman Kunduracı-Ahmet Yavuzyılmaz, Konya 2019, *s.* 285-305.

REMZİ AYDIN

YAHYALI ANONİM KÜMBET **bk. YAHYALI SEYIT ALİ TÜRBESİ**

YAHYALI SEYIT ALİ TÜRBESİ

Türbe, Yahyalı ilçe merkezindeki eski Devlet Hastanesi bahçesinde yer almaktadır. Giriş kapısı üzerine yerleştirilmiş okunamaz durumdaki kitabesi, bani ve inşa tarihinin öğrenilmesine imkân vermemektedir. Bununla birlikte kitabede "es-Seyyid Ali" adının geçtiği, bazı kaynaklarda rivayet şeklinde belirtilmektedir.
Kaidesi kaba yonu, gövdesi kesme taş malzeme ile inşa edilen türbe, cenazelik ve mescit olmak üzere iki katlı olarak inşa edilmiştir. Kare bir kaide ve gövdeye sahip olan türbenin üstü, köşelerin pahlanmasıyla sekizgene dönüşen piramidal bir örtüyle kapatılmıştır. Türbenin güney cephesi sağır tutulmuş, batı ve kuzey cephelerine ise dikdörtgen formlu birer pencere yerleştirilmiştir. Doğu cephesinde ise hem cenazelik hem de mescit bölümüne geçit veren kapı açıklıklarıyla iki yönlü merdiven bulunmaktadır. Düz atkılı bir kapı açıklığıyla girişin sağlandığı kare planlı cenazelik bölümünün üzeri, beşik tonozla örtülmüş olup cephelerinde pencere yer almamaktadır. Mescit bölümüne sekiz basamaklı iki yönlü merdiven ile ulaşılmaktadır. Mescit bölümüne geçiş, etrafı iç-dışbükey profil silmeli bordürle çevrelenmiş basık kemerli kapı açıklığıyla sağlanmaktadır. Kemerin üst kısmına, günümüzde okunamayacak kadar tahrip olmuş beyaz mermer üzerine üç satır hâlinde işlenmiş kitabe konumlandırılmıştır. Kare planlı mescidin üzeri, iç kısımda geçişi tromplarla sağlanmış kubbe ile örtülmüştür. Batı ve kuzey cephedeki iki pencereyle aydınlatılan mescidin güney cephesinin ortasında mihrap yer almaktadır. Dört kenarlı mihrap nişinin üzeri, beş sıra mukarnas dizisinin doldurduğu kavsara ile kapatılmıştır. Kapı açıklığının bordürleri, kemer köşeliklerindeki rozetler ve mihrap kavsarası dışında türbe oldukça sade tutulmuştur. Kitabesi okunamayan türbenin inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

Bununla birlikte çeşitli yayınlarda yapı, XII-XIV. yüzyıl arasına tarihlendirildiği gibi XIV. yüzyılın ilk çeyreğine de tarihlendirilmektedir.

Kaynakça: Orhan Cezmi Tuncer, *Anadolu Kümbetleri- Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, C. III, Ankara 1992, s. 31; Sami Köşker, *Türk Kültürü Açısından Yahyalı*, Kayseri 1997, s. 48; Özbek-Arslan, *KTKVE,* C. III, s. 1246-1247; Ayşe Budak, "Yahyalı'da Türk Devri Mimarlık Anıtları", *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları*, ed. Osman Kunduracı-Ahmet Yavuzyılmaz, Konya 2019, s. 285-305.

REMZİ AYDIN

Yahyalı Seyyid Ali Türbesi genel görünümü (R. Aydın)

Yahyalı Seyyid Ali Türbesi kitabesi (R. Aydın).

YAHYALI ULU CAMİİ

Yapı, Kayseri'ye 87 km uzaklığındaki Yahyalı ilçe merkezinde bulunmakta olup ibadete açıktır. Cami; harim, harimin batısında son cemaat mahalli ve kuzeybatı köşesinde bulunan minareden meydana gelmektedir. İnşa kitabesi olmayan yapı, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde tespit edilen belgelerden anlaşıldığına göre, 1891 yılından önce inşa edilmiştir. Yapının batı cephesinde düzgün kesme taş, diğer cephelerinde ise kaba yonu taş malzeme kullanılmıştır. Batı cephesi dışındaki tüm cephelerde pencere açıklıkları dışında herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Girişin de yer aldığı batı cephenin kuzey köşesinde tek şerefeli minare yer almaktadır. Aynı cephenin güney ucunda bir minarenin daha yer aldığı Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindeki 1987 tarihli rölöve çiziminden anlaşılmaktadır. Günümüze sadece kaide kısmı ulaşabilen minarenin, yapıya sonradan eklenmesi sebebiyle, son restorasyonda kaldırıldığı görülmektedir.

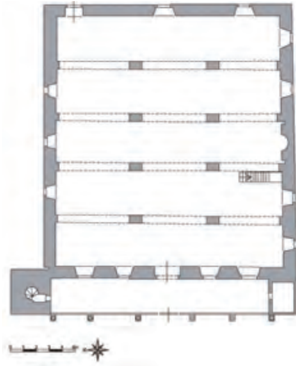
Harime giriş batı cephe üzerinde yer alan hafif basık yuvarlak kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlı harim, mihraba dik beş sahndan oluşmaktadır. Yapının ahşap kirişlemeli üst örtüsü, kuzey ve güney cephelerde duvara gömülü üçer adet ve ortadaki sekiz adet serbest taş ayak tarafından taşınmaktadır. Ayaklar birbirlerine kuzey-güney yönde atılan sivri kemerlerle bağlanmıştır. Üst örtüde kullanılan ahşap kirişler, kemerler üzerinde doğu-batı doğrultuda uzanmaktadır. Cami, batı ve güney cephede dörder, doğu ve kuzey cephelerde üçer adet olmak üzere toplam on dört adet şevli dikdörtgen pencereyle aydınlatılmaktadır. Doğu cephede yer alan pencerelerden kuzey uçtaki, sonradan kapıya dönüştürülmüştür. Harimin güney cephesinin

Yahyalı Ulu Camii genel görünümü (R. Aydın)

Yahyalı Ulu Camii içinden görünüm (R. Aydın)

Yahyalı Ulu Camii planı
(Çizim: A. Budak)

ortasındaki çini mihrap ve ahşap minber orijinal olmayıp sonradan ilave edilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindeki 1987 tarihli kesit görünüşlerinde, yapının orijinal mihrabının çizimi görülebilmektedir. Süsleme bakımından mütevazı bir görünüş sergileyen caminin Osmanlı Dönemi onarımları, arşiv belgelerine yansımıştır. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan 25 Mart 1893 tarihli belgeden Cami-i Kebir ile müştemilatı olarak ifade edilen medrese ve Yahya Gazi Türbesi'nin onarımı için cami imamı ve mahalle muhtarı tarafından 1891 yılında Konya Vilayet Meclisine talepte bulunulduğu öğrenilmektedir. 30 Mart 1903 tarihli belge, onarım talebinden yaklaşık on iki yıl sonra onarımın gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bu belgede, Yahyalı Medresesi Müderrisi Ali Saib, Niğde Mutasarıfına gönderdiği yazıda, Padişahın ihsanıyla tamiri yapılan cami, medrese ve türbe için teşekkür etmekte ve kapı üzerine konacak tarih taşının (kitabenin) henüz işlenmediğini bildirmektedir. Ayrıca camiye eklenmesi istenen minarenin inşasına başlanmadığını da ifade etmektedir. 1 Nisan 1903 tarihinde, Yahyalı Müdürü Cemal Mustafa tarafından Niğde Mutasarrıfına gönderilen yazıda, öncelikli olarak minarenin inşasında kullanılmak üzere caminin tamiratı için tahsis edilen paranın kalan kısmının gönderilmesi talep edilmiştir. Cemal Mustafa tarafından 23 Nisan 1903 tarihinde Niğde Mutasarrıfına gönderilen bir diğer yazıda, minarenin inşası için gereken meblağın "... na-tamam kalan Cami-i Kebir minaresinin sadaka-i sermualla-yı cenab-ı cihanbinayı olarak hazine-i hassa-i şahaneden sarfıyla inşası hususuna mukaddema irade-i seniyye-i hazret-i Zıllullahi şeref-müteallik buyrulmuş..." dönemin padişahı Sultan II. Abdülhamid tarafından karşılanacağı ifade edilmiş ve kendisine methiyeler düzülmüştür. Belgede, minare inşası için bağışta bulunan kişilerin adlarına rastlamak da mümkündür. Bunlardan biri, dönemin Niğde Sancağı Kadısı olan Ali Rıza Efendi olup cami üzerinde günümüz alfabesiyle ismi yazılmıştır. Konya Valisi tarafından 21 Mayıs 1903'te Dâhiliye Nezaretine gönderilen yazıda ise minareye sarf olunacak paranın bütçede mevcut olduğu bildirilmiştir. Belgelerde geçen onarımın izlerini cami üzerinde görmek mümkündür. Caminin batı cephesinde diğer cephelerden farklı olarak tamamen kesme taş malzeme kullanılması, onarımın bu bölgede gerçekleştirildiğine işaret etmektedir.

Yahyalı Ulu Camii, medresesi ve Yahya Gazi Türbesi'nde onarımın gerçekleştiğini gösteren 30 Mart 1903 tarihli belge (R. Aydın Arşivi)

Çeşitli kaynaklarda, yapının giriş kapısı üzerindeki günümüz alfabesiyle "*İnşa tarihi: 1900*" yazılı kitabeden hareketle, XX. yüzyıl başlarına tarihlenen cami, arşiv belgelerinden anlaşıldığına göre 1891 yılında harap da olsa ayakta bulun-

maktadır. Dolayısıyla caminin en azından 1891 yılından önce inşa edildiği kesinlik kazanmaktadır. Giriş kapısı üzerindeki *"İnşa tarihi: 1900"* ibaresi, inşadan ziyade onarımın yapıldığı tarihi belirtmek amacıyla yazılmış olmalıdır. Minare inşası ile ilgili olan 30 Mart 1903 tarihli belge, 1893 yılındaki onarım talebinin, yapılan keşif doğrultusunda gerçekleştirildiğini gözler önüne sermektedir. Belgedeki "...nam-ı name-i hazret-i tacdariye mensuben ihya olunduğu bilinmek üzere kapu üzerine vaz' ve ta'lik olunacak tarih taşının hâlâ hakkolunmadığından..." sözlerinden cami ve müştemilatı olan medrese ile Yahya Gazi Türbesi'nin onarım masraflarının bizzat devrin padişahı II. Abdülhamid Han tarafından üstlenildiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça: B.O.A., Y.MTV., Dosya No. 76, Gömlek No. 39; B.O.A., Ş. D., Dosya No. 1756, Gömlek No. 12–1, 2, 3, 4; Özbek-Arslan, *KTKVE,* C. III, s. 1243- 1245; Remzi Aydın, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Onarım Faaliyetleri": Kayseri Örneği, *(*Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 310- 314; Remzi Aydın, "Arşiv Belgelerine Göre Yahyalı Ulu Camisi, Medresesi ve Yahya Gazi Türbesi", *I. Ulusal Yahyalı Sempozyumu* (*20–21 Eylül 2012*), Yahyalı Belediyesi Yayınları, Kayseri 2014, s. 97-111; Ayşe Budak, "Yahyalı'da Türk Devri Mimarlık Anıtları", *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları,* ed. Osman Kunduracı-Ahmet Yavuzyılmaz, Konya 2019, *s*. 285-305.

REMZİ AYDIN

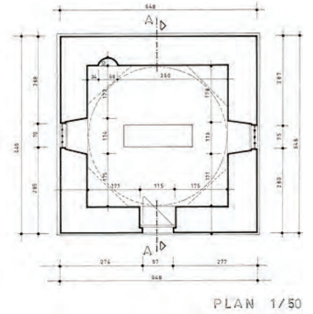
YAHYALI YAHYA GAZİ TÜRBESİ

Yahyalı Yahya Gazı Türbesi (R. Aydın)

Yapı, Kayseri'ye 87 km uzaklıktaki Yahyalı ilçe merkezinde, Ulu Camii'nin batısındaki hazire içerisinde yer almaktadır. Kitabesi olmayan türbenin inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte araştırmacılar tarafından, XIX. yüzyıl sonlarına tarihlendirilmektedir. Tamamen kesme taş malzemeden inşa edilen türbe, tek katlı ve kare planlıdır. Kare planlı türbenin üzeri içten kubbe, dıştan ise sekiz köşeli basık piramidal bir külahla kapatılmıştır.

Yapının doğu ve batı cephelerinde basık kemerli birer adet pencere bulunmakta olup yapıya giriş, kuzey cephenin ortasına yerleştirilmiş olan yuvarlak kemerli kapı açıklığından sağlanmaktadır. Mekân, kubbeyle örtülü olup kubbeye geçişte pandantif kullanılmıştır. Güney cephenin doğu ucunda, yarım daire planlı mihrap nişi yer almaktadır. Yapının iç kısmı doğu ve batı cephe üzerine açılmış birer adet basık kemerli dikdörtgen pencereyle aydınlatılmaktadır. Türbenin içerisinde ahşap sanduka yer almaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir süsleme ögesi bulunmamaktadır. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan 30 Mart 1903 tarihli belgeden Sultan II. Abdülhamid'in ihsanıyla onarımın gerçekleştirildiği öğrenilmektedir. Cephelerde, bu onarıma işaret eden taş malzemelerdeki farklılıklar görülebilmektedir.

Yahya Gazi Türbesi planı - 1987 (VGM Arşivinden)

Kaynakça: B.O.A., Y.MTV., Dosya No. 76, Gömlek Noç 39; B.O.A., Ş.D., Dosya No. 1756, Gömlek No. 12-1, 2, 3, 4; Orhan Cezmi Tuncer, *Anadolu Kümbetleri- Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, C. III, Ankara 1992, s. 53- 54; Özbek - Arslan, *KTKVE*, s. 1248- 1249; Remzi Aydın, "Arşiv Belgelerine Göre Yahyalı Ulu Camisi, Medresesi ve Yahya Gazi Türbesi", *I. Ulusal Yahyalı Sempozyumu (20–21 Eylül 2012)*, Yahyalı Belediyesi Yayınları, Kayseri 2014, s. 97-111; Remzi Aydın, Osmanlı İmparatorluğu'nda Onarım Faaliyetleri: Kayseri Örneği, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 310- 314; Ayşe Budak, "Yahyalı'da Türk Devri Mimarlık Anıtları", *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları*, ed. Osman Kunduracı-Ahmet Yavuzyılmaz, Konya 2019, *s*. 285-305.

REMZİ AYDIN

YAHYALILI HACI HASAN EFENDİ bk. DİNÇ, HACI HASAN

Hacı Yakışıklı

YAKIŞIKLI, HACI

Gazeteci (Kayseri, 1981 -). İlkokulu İzmir, Mersin ve Kayseri'de tamamladı. Kayseri Atatürk Lisesinden mezun olduktan sonra üniversite eğitimini Erciyes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Bitirme tezini "Cahit Zarifoğlu'nun Hayatı ve Eserleri" konusunda yaptı. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Radyo ve Televizyon Programcılığı Bölümü'nü de onur belgesi alarak bitirdi.

İlk köşe yazıları, yerel *Kayseri Gündem* gazetesinde yayımlandı. 2003 yılından itibaren *Yeni Akit* gazetesinde dağıtım, abone birimi, ek editörlüğü, muhabirlik gibi çeşitli birimlerde görev yaptı. 2013 Haziran ayından itibaren güncel köşe yazıları, *Yeni Akit* gazetesinde yayımlanmaya başladı. *Yeni Akit* gazetesi Ankara temsilcisi ve köşe yazarı olarak görevine devam etmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

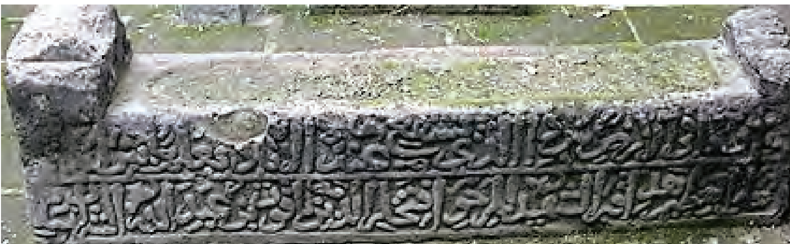
OSMAN GERÇEK

Sadık Yakut

YAKUB b. ABDULLAH

Eğrikapı Zaviyesi şeyhi (? - Kayseri, H Safer 1079/ M Temmuz 1668).Tam adı Yakub b. Abdullah el-Kayseri el-Rumi'dir. Hanefi mezhebine ve Nakşibendî tarikatına mensuptur. Fatih Camii'nde kürsü vaizi olduğu ve *Mecâlis fi'l-Mev'ize* adlı eseri bulunduğu belirtilmektedir.

Hunat Camii* haziresinde (parmaklıklarla çevrili mezar yerinde) Hunat Hatun Kümbeti'nin batısında dış duvarla kümbet arasında Ahmed Nazif'in (ö. 1914) "âlimler bahçesi" dediği mekânda, birkaç mezar taşı bulunmaktadır. Bu mezarlardan sağdan birinci mezar, Abdullah oğlu Yakub'undur.

Hunat kümbetinin batısında, dış duvarla kümbet arasında bulunan mezarlardan sağdan birinci mezar, Abdullah oğlu Yakub'undur (M. Işık)

Taşın ilk üç satırında "Âyetü'l-kürsî" (Bakara 2/ 255) bulunmaktadır. Dördüncü satırda ise "Bu kabir, saadetli, rahmetli, dinin övünç kaynağı, Abdullah oğlu Yakub'undur." denilmekte, yıpranmış taşta tarih gözükmemektedir.

Kaynakça: M. Süreyya, *SO²*, C. V, s.1679; İsmail Paşa Bağdadî, *Hediyyetu'l-Ârifîn Esmâü'l-Müellifîn Âsârü'l-Musannifîn*, C. I, İstanbul 1951; C. II, 1955, s. 547; A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler), s. 13, 104-106; M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I, İstanbul 1993, s. 794; Mustafa Işık, *Kayseri'de Mimari Eserlerde Geçen Ayet ve Hadisler*, TDV Kayseri Şubesi Yay., Ankara 2003, s. 38, 39, 65; Mustafa Işık, *Âlimler Merkezi Kayseri*, Kayseri 2020, s. 77-78.

MUSTAFA IŞIK

YAKUP EFENDİ (SEYYİD) bk. YAKUB b. ABDULLAH

YAKUT, SADIK

Kayseri Milletvekili, hukukçu (Kayseri/ Pınarbaşı/Büyük Karamanlı, 3 Şubat 1956 -). Babasının adı Ali, annesinin adı Kumru'dur. İlk ve ortaöğrenimini sırasıyla, Büyükkaramanlı İlkokulu, Pınarbaşı Ortaokulu ve Kayseri Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Halfeti, Çamardı, Savaştepe ve Giresun Cumhuriyet Savcılığı görevlerinde bulundu. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi, Daire Başkanı ve Ankara Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaptı. 18 Nisan 1999 Genel Seçimleri'nde Kayseri MHP Milletvekili seçildi ve XXI. Dönem TBMM'de MHP Grup Yönetim Kurulu, Anayasa Komisyonu ve Uzlaşma Komisyonu üyelikleri yaptı. 5 Temmuz 2001 tarihinde MHP'den istifa ederek AK Partinin kurucu kadrosu olan Fazilet Partisinin "yenilikçi grubu" olarak adlandırılan bağımsız milletvekilleri arasında yer aldı. Daha sonra 15 Ağustos 2001'de AK Parti kurucu üyesi oldu. 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri'nde XXII. Dönem Kayseri AK Parti milletvekili seçildi. Yine 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri'nde ve 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri'nde Kayseri'den yeniden AK Parti milletvekili seçildi.

Mecliste XXII, XXIII ve XXIV. Dönemlerde TBMM başkanvekilliği yaptı. AK Parti sosyal işlerden sorumlu genel başkan yardımcılığı görevini de ifa etti. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Kaynakça: Celalettin Yavuz, TPT, *TBMM, XXI Dönem*, C. III, ty., s. 2486; Ahmet Yıldız, *TPT, TBMM XXII Dönem*, C. III, ty., s. 705; *TBMM, Albüm*, C. III, s. 1577.

YAYIN KURULU

YALÇIN, ABDURRAHMAN SAMİ

Müzisyen, bestekâr, bando şefi (Yozgat/Yeni Fakılı, 1928 - Kayseri, 10 Ekim 1961). Baba adı Ahmet, anne adı Döndü'dür. Eğitim için gittiği Eskişehir'de Devlet Demiryolları Çırak Okulunu bitirdi. Musikiye, Eskişehir'de, bestekâr İsmail Sefa Olcay ile tanışarak başladı (1943-1944). Beş yıl kadar ders aldıktan sonra musiki bilgisini geliştirdi. Daha sonra Kayseri DDY'de personel olarak göreve başladı. Sahabiye Medresesi içerisinde faaliyet gösteren "Kayseri Öğretmenler Derneği"nin kurucuları, hoca ve icracıları arasında yer aldı (1952-1953). Bu dernek kapsamında Doğan Kayaaslan, İsmet Erkök, Tevfik Kılnamaz, Necdet Taş, Fevzi Gavremoğlu gibi kişilerle birlikte çeşitli konserlerde görev aldı. İsmail Ediz'le birlikte dernek açma ile ilgili gerekli tüzüğü hazırlayarak vilayete sunan Abdurrahman Sami Yalçın, İsmail Ediz askerdeyken Efendi Ağa Çarşısı'nın üçüncü katında, Aydemir Doğan, İsmail Ediz, Mehmet Yücel, Esat Bakırcıoğlu, Sabit Özdemir Özenç, İsmail Oytun ile birlikte "Kayseri Musiki Cemiyeti"ni kurdu (1957). Burada maaşlı idareci, hoca ve şef olarak görev yapan Yalçın'a verilen ücretin devamı sağlanamayınca bu görevini sürdüremedi, yerine İsmail Ediz vekâlet etti. Bu dernekle birlikte çeşitli konserler verdi. Bir süre Belediye İtfaiyesi bünyesinde faaliyet gösteren bandoda şeflik yapan Üstat, bu görevindeyken yakalandığı epilepsi hastalığından dolayı genç yaşta vefat etti (1961). Türk müziğinin nazariyatıyla ilgili çalışmaların yanında besteci de olan Yalçın; bir methal, bir tasvir, yedi saz semaisi, iki beste, otuz iki şarkının yanında bir de türkü bestelemiştir. "*Talas Yollarını Seller Bürüdü*" adlı türkü, bunlardan biridir. Ancak sadece iki eseri TRT repertuvarına girmiştir.

Kaynakça: M. Kınık, *Kayseri'de Halk Müziği ve Kayseri Türküleri*, s. 62; Ahmet Sıvacı, *Kayseri'de İz Bırakanlar*, Kayseri 2010, s. 330.

YAYIN KURULU

Abdurrahman Sami Yalçın

YALÇIN, AHMET

Yazar, öğretim üyesi (Kayseri/Melikgazi, 1977-). Aydınlıkevler İlkokulu (1989), Kayseri Merkez İmam-Hatip Lisesi (1995), Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (2000), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans/Tefsir (2008), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora/İslam Mezhepleri Tarihi (2017) mezunudur. 2001 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı (Bünyan Müftülüğü) bünyesinde imam-hatip olarak göreve başladı. Kayseri Dinî Yüksek İhtisas Kursunu (2006) tamamladıktan sonra Kayseri Kocasinan İlçe vaizliğine atandı. 2013 yılında cezaevi vaizliğine atanarak 2019 yılına kadar Kayseri Kapalı Cezaevi vaizliği görevinde bulundu. Aynı tarihte Kayseri Üniversitesi Develi İslami İlimler Fakültesinde Kelam ve İslam Mezhepleri Tarihi alanında Dr. öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı.

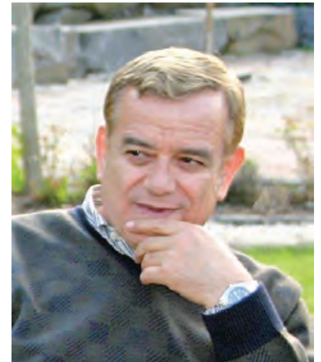
İbn Teymiyye Hakkındaki Olumsuz Algının Kritiği, İbn Teymiyye'de Selefî Düşünce Tasavvuf İlişkisi, Hanbelî-Eş'arî İhtilafının Tahammül Ahlakı Bağlamında Değerlendirilmesi, Sünni Bir Düşünce Sistematiği Olarak Büyük Doğu Hareketi, Türkiye'de Bir Dinî İhya Hareketi Olarak: Büyük Doğu, Büyük Doğu İdeolojisinin Mürşidi: Abdülhakim Arvâsî konuları üzerine makaleler yazdı.

Eserleri: *Kur'an-ı Kerim'de Nimet Kavramı* (2008); *Selefî Düşüncenin Tarihsel Gelişiminde İbn Teymiyye* (2019); *Kayseri'de Büyük Doğu Hareketi* (2019).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

YALÇIN, ALEMDAR MUSTAFA

Öğretim üyesi, Türk dili ve edebiyatı uzmanı (Kayseri/İncesu 19 Aralık 1950 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı (1969). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölü-

Alemdar Mustafa Yalçın

mü'nden mezun oldu (1974). Edirne Erkek Öğretmen Okulu ve Edirne Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı (1976). Aynı yıl içinde Mamak Muhabere Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı'nda askerlik görevini yaparak Kırıkkale Lisesine edebiyat öğretmeni tayin edildi (1977). Aynı yıl içinde Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde "1920-1928 Yılları Arasında Türk Romanında Batıl İtikatlar ve Boş Taassup" isimli doktora ön çalışmasını tamamladı. Gazi Yüksek Öğretmen Okuluna, Bakanlık mucibi ile öğretim görevlisi olarak atandı (Şubat, 1980). "II. Meşrutiyet Tiyatrosunda İçtimai Meseleler" adlı doktora tezini tamamlayarak Dr. unvanı aldı (Mart 1982).

Gazi Üniversitesinin kurulması üzerine aynı üniversitede Yard. Doç. kadrosuna atandı (1984). Hollanda'da Hollanda Bilim ve Eğitim Bakanlığı, Leiden Üniversitesi ve Erasmus Üniversitesinin birlikte kurduğu Nutsacademi'nin kuruluş aşamasında bu kurumun kütüphane ve eğitim materyallerinin geliştirilmesinde çalıştı. Aynı kurumda Hollanda Bilim ve Eğitim Bakanlığı adına Türk çocuklarının eğitimi üzerine rapor hazırlama görevini üstlendi. Aynı yıllarda Utrecht Üniversitesi Orientalistik Ensititüsünde Türk edebiyatı dersi verdi (1987).

Yurda dönüşünde Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okuluna müdür yardımcısı ve Radyo Televizyon Bölüm başkanı olarak atandı. Buradaki görevi sırasında Irak Hükûmeti tarafından Bağdat Üniversitesi Diller Fakültesine, misafir öğretim üyesi olarak davet edildi (1988). Aynı zamanda Musul Üniversitesi Türkoloji Enstitüsünde dersler verdi. Daha sonra Gazi Eğitim Fakültesindeki görevine döndü ve doçent oldu (1994). Gazi Eğitim Fakültesi dekan yardımcısı ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü müdür yardımcısı olarak görev yaptı (1995).

Gazi Üniversitesinde yeni kurulan Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezine müdür olarak atandı. (1995) Bu görevini aralıksız olarak 12 yıl sürdürdü (2004). Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesine dekan olarak atandı ve burada Gazetecilik Bölüm başkanı olarak görev yaptı (1998/2002).

Bu görevinden ayrıldıktan sonra Abant İzzet Baysal Üniversitesi rektör yardımcısı ve Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı olarak görev yaptı (2004). 2017 yılında yaş haddinden emekliye ayrıldı.

Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Uluslararası Öğrenci Akademisinin Asya İhtisas Programını yürüttü (2018-2020).

MEB için lise ve ortaokul kitaplarının hazırlanmasında rol aldı, yurt dışındaki Türk çocuklarına yönelik "Türkçe Öğreniyorum" ve Türkiye'yi tanıtıcı İngilizce çocuk kitapları serisi adlı setlerin oluşumuna katkı sağladı, editörlük yaptı.

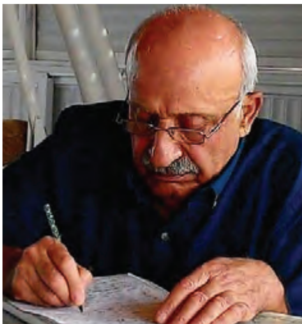
Alemdar Yalçın'ın çok sayıda bilimsel makalesi, uluslararası seminer, konferansı ve kitap çalışmaları bulunmaktadır.

1972 yılından itibaren dergi ve gazetelerde yazıları yayımlanan Yalçın, daha çok Türk edebiyatı, *Hareket*, *Yeni Sanat*, *Hisar*, *Töre*, *Doğuş Edebiyat*, *Mavera* vb. gibi dergilerde yazdı.

Eserlerinden bazıları: *Benim Devletim: Timur ve Cengiz Yasaları Doğu Devlet Yapılarına Giriş* (1974); *Istılahat-ı edebiyye: Edebiyat Terimleri* (Abdülkadir Hayber'le birlikte, 1982); *II. Meşrutiyet'te Tiyatro Edebiyatı Tarihi* (1984); *Tiyatro* (1986); *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı -1920-1946* (1991); *Çağdaş İnsan ve Edebiyat* (1996); *Anadolu Ezgisi* (1997); *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı (1946-2000)*, (2004); *Tiyatro ve Canlandırma, Sahneleme Bilgileri* (Gıyasettin Aytaş'la birlikte, 2002); *Çocuk Edebiyatı* (Gıyasettin Aytaş'la birlikte, 2002); *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar* (2012); *Sözsüz İletişim* (Selda Adiller'le birlikte, 2016); *Koreşanlılar* (Hacı Yılmaz'la birlikte, 2017).

YAYIN KURULU

YALÇIN, FAZLI

Fazlı Yalçın

Yazar, öğretmen (Kayseri/Gesi/Güzelköy, 1947 -) Kırşehir İlköğretmen Okulundan mezun oldu. Eğitim hayatını bitirdikten sonra Anadolu'nun çeşitli illerinde öğretmenlik ve sendikacılık yaptı. Kayseri'de yayımlanan *Hâkimiyet-Sanat* dergisinde yazılar yazdı. "Gün Işığı

Kenti" isimli basılmamış romanıyla Kültür Bakanlığı 1979 Çocuk Yapıtları Yarışması'nda derece aldı. 1981 Akademi Kitabevi Öykü Ödülüne, hikâyelerini topladığı *Sevgi Yoksa* isimli kitabıyla Feyza Hepçilingirler ile birlikte layık görüldü.

Eserleri: *Sevgi Yoksa* (Öykü, 1980); *Bir Uzun Türkü* (Öykü, 1982).

Kaynakça: Emre Şeker, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yalcin-fazli 05.08.2021.

YAYIN KURULU

YALÇIN, MUSTAFA

Talas Belediye Başkanı (Kayseri/Kocasinan Yenice İsmail Mahallesi, 1962-). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de Salih Avgın Paşa İlkokulu, Nazmi Toker Ortaokulu, Merkez Endüstri Meslek Lisesinde tamamladıktan sonra Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinden mezun oldu (1983). Babası Kocasinan Boyacı Mahallesi'nden, annesi Bulgaristan Varnalıdır. On yıl teknik öğretmen olarak Milli Eğitime hizmet etti. Kayseri'deki öğretmenlik görevi sırasında Milli Gençlik Vakfı Talas ve Kayseri Şube Başkanlığı yaptı. Daha sonra Kayseri Büyükşehir Belediyesi KAYSU (KASKİ) Genel Müdürlüğünde şube müdürü olarak göreve başladı. Burada daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdür vekilliği görevlerinden sonra KAYSU (KASKİ) Genel Müdürlüğü görevine yükseldi (1997-1999). Birçok su ve kanalizasyon yatırımları yanı sıra Atıksu Arıtma Tesisinin anlaşmaları bu dönemde yapıldı. Mehmet Özhaseki'nin başkanlığı döneminde 17 yıl Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri olarak görev yaptı (1999-2015). Bu görevi süresinde gerçekleşen hizmetlerden bazıları şunlardır: Raylı Sistem, Kadir Has Stadyumu, okul ve diğer eğitim kurumları yapılması, Şehirlerarası Otobüs Terminali, Hal Kompleksi, Erciyes Kayak Merkezi, şehrin muhtelif yerlerine yapılan mesire alanları, Anadolu Harikalar Diyarı, Kayseri'nin bütün köylerine çeşitli hizmetler, Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi.

Yak-Taş, KAYMEK, Kay-Tur gibi belediye iştirakleri Yönetim Kurulu Başkanlığı ve üyeliklerinde de bulundu.

2017-2018 yıllarında da Van Büyükşehir Belediyesi Kayyum Genel Sekreterliği görevini üstlendi.

Bu görevi döneminde gerçekleştirdiği bazı hizmetler: 2 Nisan Caddesi ve İskele Caddesi düzenlemesi, 967 km sıcak asfalt yol döşemesi, akıllı bilet sistemine geçiş, ilçelerde modern kesimhaneler, kadın ve aile merkezleri, gençlik sürekli eğitim merkezleri, Van Park AVM'nin tamamlanması Atıksu arıtma tesisi yapımı, Peynirciler Çarşısının yenilenmesi, 260 okul binasının bakımı ve büyük çaplı onarımıdır. 2019 Yerel Seçimleri sonucunda AK Partiden Talas Belediye Başkanı seçildi.

Hâlen daha önceki görevleri sırasında hayata geçen onlarca proje ve yatırımın bir devamı olarak bu görevinde de şehirde ve kırsalda yaşayan insanın huzurlu geleceğine katkı sağlamaya, ülkesine ve yaşadığı topraklara hizmet etmeye devam etmektedir. Talas Belediye Başkanlığı devam ederken Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlıkların ödüllerine layık görülen hizmetler gerçekleştirmiştir. Mustafa Yalçın, özel hayatında da nefesli sazlardan dilsiz kaval çalmakta, çeşitli koleksiyonlar yapmaktadır. Özellikle ilgilendiği tespih, köstekli saat ve dünya bebeklerinden oluşan koleksiyonları bulunmaktadır. Özel kütüphanesinde bulunan 5000'e yaklaşan kitabıyla okuma ve kültürle de ilgisini devam ettirmektedir. Evli ve iki çocuk sahibidir.

YAYIN KURULU

Mustafa Yalçın

Talas Belediye Başkanı Mustafa Yalçın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dan "Genç Talas Projesi" için ödül alırken-16 Kasım 2021

2004 Atina Olimpiyat Oyunları'nda gümüş madalya kazanan millî boksör Atagün Yalçınkaya. (https://www.uludagsozluk.com)

YALÇINKAYA, ATAGÜN

Millî boksör (Ankara, 14 Aralık 1986 -). Aslen Kayseri Gesilidir. İlkokulu, Ulubey İlköğretim Okulunda; ortaokulu, Keçiören Kamil Ocak Ortaokulunda, liseyi de Keçiören Rauf Denktaş Lisesinde bitirdi. İlk iki yılını Gazi Üniversitesi BESYO öğretmenlik bölümünde, kalan iki yılını ise Elazığ Fırat Üniversitesinde okuyarak üniversite eğitimini tamamladı.

Boksla ilgisi 1999 yılının sonlarına doğru Ankara 19 Mayıs Spor Kompleksi içerisinde bulunan Şefik Tetik Boks Eğitim Merkezinde başladı. İlk olarak Temel Yavuz'la başlayan çalışmaları sırasında Türk boksunun önemli isimlerinden biri olan Seyfi Tatar'ın dikkatini çekti. Boksa, onunla devam etti. İlk Ankara şampiyonluğunu alt minikler kategorisinde 30 kg'da aldı. Böylece boks hayatı başlamış oldu.

Yıldızlar ve minikler kategorisinde Türkiye şampiyonu oldu. 2003 yılında Yıldızlar Avrupa şampiyonu olarak ilk uluslararası şampiyonluğunu da almış oldu. 2004 Atina Olimpiyatları'na gitti ve gümüş madalya kazandı. 17 yaşında olimpiyat oyunlarında gümüş madalya kazanan Atagün Yalçınkaya, efsanevi boksör Muhammed Ali'den sonra olimpiyatlarda madalya kazanan en genç boksör unvanını aldı.

2005 yılında İspanya'nın Almeria şehrinde yapılan Akdeniz Oyunları'nda altın madalya kazanan Yalçınkaya, 2008 yılında olimpiyatlara gitmesi beklenirken Almanya'da profesyonel boks yapma kararı aldı. Ancak burada da menajeri ile anlaşamayarak boks hayatını sonlandırmaya karar verdi.

ALİM GERÇEL

YALMAN MAHALLESİ

Günümüzde mevcut olmayan, *1500 Tarihli Defter*'e göre Meydan Kapısı'na tabi olarak kaydedilen mahallede 47 hane, 11 mücerret (bekâr) ve avarızdan muaf 10 hane nüfus ikamet etmekteydi. 1520'de mahallede 47 hane, 11 mücerret nüfus iskân edilmişti. *1570 Tarihli Defter*'e göre 114 hane Müslüman nüfusun kayıtlı olduğu mahallede çeşitli meslek mensupları da vardı. *1584 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Yalman tâbi-i Kayseriyye" başlığı altında kaydedilen mahallede 165 hane nüfus ikamet etmekteydi. İmam ve müezzin gibi dinî görevlilerin yanında çok sayıda farklı meslek mensubu kimse de bu mahallede meskûndu.

1642 Tarihli Avarız Defteri'ne göre Yalman Mahallesi'nde 58 hane vardı. Mahalledeki hane sayısının azalmasının sebebinin mahallenin başka bir isimle bölünmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Sicil kayıtlarına göre XVII. yüzyılın ikinci yarısında mahallede avarızhane vakıflarına ait önemli kayıtlar tespit edilmiştir. 1674 tarihli bir sicil kaydına göre mahalledeki çeşmenin suyunun satılması ile ilgili bilgiler vardır. Mahalleliye yeten kısmından fazlasının satılmasının vakıf yararına olduğu düşünülerek suyun, 500 esedî kuruşa satılması kabul edilmiştir.

XIX. yüzyıldaki Müslüman yerleşkelerinden biri olan Yalman Mahallesi'nde, 1831 yılında 96 hane ikamet etmekteydi. 1834 tarihli temettuat kayıtlarına göre Yalman Mahallesi'nde 86 hane vardı. Ağırlıklı

olarak çocuk ve gençlerden oluşan mahalle sakinlerinin temel geçim kaynakları ve uğraş alanları farklılık arz etmekteydi. İcra edilen başlıca meslekler arasında oturakçılık, kürkçülük, keçecilik, duhancılık, çizmecilik, koyunculuk, ekmekçilik, çanakçılık, mestçilik, manavlık, yapıcılık, kürtüncülük, hurdacılık, penbecilik ve saraçlık yer almaktaydı. 1846 yılında hane sayısı 87 olarak tespit edilmiştir. 1870 tarihli nüfus kayıtlarına göre Yalman Mahallesi'nde 58 hane nüfus meskûndur. Mahallede "Yeğenağa", "Yadigarmescidi", "Kadıçeşmesi", "Abdülhalim", "Künbedcamii" ve "Uzun Sokak" adıyla altı adet sokak vardı.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 10a-10b; TTd. 33, s. 17; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 12; TKG. TTd. 136, vr. 13b-14a; MAD. 7063, s. 18c; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 42; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, s. 133-134; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri (1250/1834)*, Kayseri 1998, s. 112-118; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 133; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 71-72; Çayırdağ, *KTA*, s. 371-373.

MEHMET İNBAŞI

YAMAN DEDE bk. KEÇEOĞLU, MEHMED ABDÜLKADİR

YAMAN, FARUK

Araştırmacı, koleksiyoner, yazar, yayıncı (Eskişehir, 1964-). Aslen Kayseri'nin Kıranardı kasabasındandır. Babasının memur olması nedeniyle birçok vilayette bulundu. İlkokulu Diyarbakır'da, ortaokulu Kayseri'de, liseyi ise Mersin'de tamamladıktan sonra, 1987 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi Kamu Yönetimi'ni bitirdi. 205. Dönem Tank Asteğmen olarak askerlik görevini tamamladı (1990). Aynı yıl, Kayseri Melikgazi Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler müdürü olarak göreve başladı.

Okuma alışkanlığını ve kütüphanesinin temelini oluşturan kitapları babası İsmail Yaman'dan devraldı. Kayseri hakkında kitap, dergi, broşür, fotoğraf, fotokart, bayram kartpostalı, harita, toplamaya başladı. Zaman içerisinde Faruk Yaman, kütüphanesini, 70 bin civarında kitabın yer aldığı kitaplığa dönüştürdü. Topladığı kitaplar içinde, özellikle Kayseri konulu kitapların çeşitliliği ve çokluğuyla büyük ölçekte Kayseri'nin "hafıza merkezi" oldu. Bu kitaplar, 9.233 adet, 1835 yılından itibaren günümüze kadar Kayseri üzerine telif, tercüme ve derleme olarak hazırlanmış basılı eserlerdir. Ayrıca kütüphanesinde, 1898 ile 1950 yıllarına ait 728 eski Kayseri fotoğrafı (foto kartları), 1950 ile 2000 yıllarını kapsayan 412 adet eski Kayseri fotoğrafı, 798 adet (1965- 2016 yılları arasına ait) Kayseri bayram kartpostalı, Kayseri türkülerinin yer aldığı 178 adet 78'lik ve 45' lik Kayseri plağı koleksiyonu, 17 adet Osmanlıca Kayseri harita koleksiyonu, 425 adet Osmanlı belgesinde Kayseri belge koleksiyonu, 267 adet Kayseri mutfak eşya koleksiyonu mevcuttur. Ayrıca Osmanlı kâğıt ve madenî para, tespih, bakır mutfak eşyaları, kilim, plak, pikap, radyo, Osmanlıca kitap ve belge koleksiyonu yapmaktadır.

Koleksiyonunda yer alan eserleriyle Kayseri Kitapları (2), Eski Kayseri Fotoğrafları (5), Kayseri Bayram Kartpostalları (3), Kayseri Plakları (1) olmak üzere sergiler açtı. "Kayseri Enstitüsü" adı altında, konusu Kayseri olan 25 eserin basımını gerçekleştirdi. Hâlen Melikgazi Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü olarak görev yapmakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Kayseri Melikgazi İlçesi Kültür Envanteri, Anıtsal Yapılar ve Sit Alanları*, Kayseri Enstitüsü Derneği Yayın No. 2, (Kayseri 2007). Hazırladığı: A. Gabriel, *Kayseri Türk Anıtları*, çev. A. Akif Tütenk, Kayseri Enstitüsü Derneği Yayın No. 7, Kayseri 2009.

YAYIN KURULU

Faruk Yaman

YAMULA BARAJI FOSİL LOKALİTELERİ KAZISI

Kayseri ili Kocasinan ilçesinde bulunan Yamula Barajı*, su seviyesinin yıllar içeri-

Yamula Barajı çevresinde bulunan fosiller eşsiz, tam ve tama yakın birçok buluntuyla Kayseri'nin tabiat zenginliklerini gözler önüne sermektedir. (O. Başoğlu)

sinde farklılık göstermesiyle birlikte kıyıları boyunca oluşan aşındırma sonucu fosil yoğunluğu olan tabakaları ortaya çıkarmıştır. Bulunan bu tabakalar 7,5 milyon yıla (Geç Miyosen Dönem) yaşlandırılmıştır. Taşhan, Emmiler, Çevril ve Hırka Mahallesi bölgelerinde başlatılan kazı çalışmaları sonucunda at (equidae), fil (proboscidae), zürafa (giraffidae), gergedan (rhino) ve boş boynuzlulara (bovidae) ait fosiller bulunmuştur. Baraj çevresinde bulunan fosiller eşsiz, tam ve tama yakın birçok buluntuyla Kayseri' nin tabiat zenginliklerini gözler önüne sermiştir.

Kazı 2018'in Eylül başında başlamıştır. İklim koşullarının elverişli olduğu yaz aylarını kapsayacak şekilde 5-6 ay süren bir alan çalışması yapılmakta olup kış aylarını kapsayan geri kalan dönemde de laboratuvar çalışması gerçekleştirilmektedir.

OKŞAN BAŞOĞLU

YAMULA BARAJI VE HİDROELEKTRİK SANTRALİ

Kayseri Elektrik Üretim Ticaret Anonim Şirketi'nin Yamula Barajını Yapım Süreci

Hâli hazırda barajın bulunduğu bölgede bir elektrik enerjisi üreten baraj yapım fikri, 1945-1950 yıllarına kadar dayanır. O yıllardan başlayarak Kayseri'nin akarsuları üzerinde sulama barajı ve HES yapılması teklifleri, Kayseri milletvekilleri tarafından zaman zaman meclis gündemine taşınmıştır.

Baraj yapım fikrinin somut bir adıma dönüşmesi, 90'lı yılların başında hisselerinin %80'i KCETAŞ'a %20'si ise Kayserili muhtelif özel şahıslara ait olmak üzere Kayseri Elektrik Üretim Ticaret Anonim Şirketinin kurulması ile gerçekleşir. Bu şirketin amacı "Yamula Barajı" diye anılan barajın hayata geçirilmesidir. Kâğıt üzerinde sembolik sermayesi olan adı geçen şirketin bölgeye bir HES kurma gayesi vardı ancak 1994 yılına gelinceye kadar, somut yeni bir adım atılamamıştı.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe, yapımı tamamlanan derivasyon tünellerinin önünde - 1997

1994 yılı belediye seçimlerinden sonra Şükrü Karatepe* Büyükşehir Belediye Başkanı, Mehmet Özhaseki* Melikgazi Belediye Başkanı ve Bekir Yıldız* Kocasinan Belediye Başkanı oldu. Şükrü Karatepe, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu için Kayseri ve Civarı Elektrik Türk Anonim Şirketi*, kısa adıyla KCETAŞ diye bilinen şirketin Yönetim Kurulu Başkanlığına getirildi.

Şükrü Karatepe'nin, Mehmet Özhaseki'nin ve Bekir Yıldız'ın yeni görevlerine başlamalarıyla söz konusu baraj fikrini hayata geçirmek üzere aşağıdaki somut adımlar atıldı:

Şükrü Karatepe, KCETAŞ'a Yönetim

Yamula Barajı genel görünüm (Havadan Kayseri, MK Prodüksiyon, KBB Arşivi)

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Yamula Barajı Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Yıldız, baraj açılışı -29 Temmuz 2005

Kurulu Başkanı olduktan sonra şirketin portföyündeki "Yamula Barajı" projesinin güncellenmesi için Bekir Yıldız'a bir teklifte bulunulmuştur. Bu teklifte Bekir Yıldız'ın "Yamula Barajı"nın yani Kayseri Elektrik Üretim Ticaret Anonim Şirketinin Yönetim Kurulu Başkanı olması istenmiştir. Bekir Yıldız, inşaat mühendisi olması, mesleki tecrübelerinin yanında yapılacak işe yatkın özellikte bulunması nedeniyle görevi kabul etmiştir. Bunun üzerine 1995 yılında yapılan bir genel kurulda Yönetim Kurulu Başkanı olmuştur.

Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali (KBB Arşivi)

Mehmet Özhaseki, Melikgazi Belediye Başkanı olmasına müteakip Büyükşehir Belediye Başkanı olarak "Yamula Barajı" projesinin geliştirilmesi konusunda önderlik edip, Ankara bürokrasisi ile ilişkilerin devamı, projenin finansmanı ve yürütülmesi rolünü üstlenmiştir. Yapılan ilk iş şirketin yönetim yapısını daha dinamik ve güçlü hale getirilmesi olmuştur. Bu kapsamda Yönetim Kurulu Başkanlığına getirilen Kocasinan Belediye Başkanı Bekir Yıldız'la birlikte yeni yönetimin oluşturduğu gerçekçi finans-yapım modeli ile sağlıklı bir yol haritası belirlenir.
Şirketin %80'ine sahip KCETAŞ'ın üç ana ortağı vardır: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Demirbank Grubu (Cıngıllıoğlu) ve Devlet. KCETAŞ'ın projeyi yürütecek finansal imkânları olmaması nedeniyle yapım işini Cıngıllıoğlu üzerine alır ve bu amaçla Demir Enerji Şirketi'ni kurar. Demir Enerji ile şirket arasında bir protokol imzalanarak yapım işini Demir Enerji'nin gerçekleştirmesi istenir. Aynı zamanda Demir Enerji, şirketin en büyük ortağı olur. Demir Enerji o günün koşullarında 220 Milyon Dolar öngörülen baraj yapım maliyetini taahhüt eder. Ancak KCETAŞ finansal durumu nedeniyle şirkete sermaye taahhüdünde bulunamaz ve dolayısıyla sermayesi çok sembolik kalır. KCETAŞ sadece derivasyon tünellerini yapar.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Yamula Barajı Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Yıldız, Ayen Enerji Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Aydıner, baraj açılışı- 29 Temmuz 2005

Yeni yönetim oluşturulmuş, projeler hazırlanmış, Demir Enerji tarafından finansmanı sağlanmış; KCETAŞ Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Özhaseki, Yamula Barajı ile ilgili şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Yıldız ve zamanın KCETAŞ Genel Müdürü Taner Yıldız* ekip olarak projeyi hayata geçirmeye başlamışlardır.

90'ların ekonomik koşulları göz önünde bulundurulduğunda böyle bir projeyi hayata geçirmek ciddi bir ekip çalışması ve akıllı bir yönetim anlayışını gerektirmektedir. Kayseri'de bu gerçekleşmiştir.

Barajın yapımı süratle devam ederken, 2001 krizi ile beraber BDDK tarafından Demirbank'a el konulması dolasıyla şirket BDDK bünyesine geçer. Bu durumda inşaatı başlamış bölgemiz için prestij nitelikli bir proje yarım kalır ve gerçekleşmesi akamete uğrayabilirdi. Ancak yine söz konusu ekip BDDK ve diğer devlet mercileri nezdinde uzun süreli ve yorucu görüşmeler sonucunda şirketin (Kayseri Elektrik Üretim Ticaret Anonim Şirketi) BDDK tarafından satışa çıkartılması temin edilmiştir. BDDK tarafından yapılan ihale süreci sonucunda şirket, Ayen Enerji AŞ üzerinde kaldı. Ayen Enerji projeyi tamamlayarak barajı faaliyete geçirmiştir.

Yamula Barajı'nın 29 Temmuz 2005 tarihinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından açılışı yapılmıştır. Yap-İşlet-Devret (YİD) modeliyle yapılan Yamula Barajı 2025 yılında Enerji Bakanlığına devredilecektir.

50'li yıllarda Kayserililerin bir latife olarak "Kayseri'ye baraj yapılır" düşüncesi 90'lı yılların ortasından itibaren Mehmet Özhaseki, Şükrü Karatepe, Bekir yıldız, Taner Yıldız ekibinin yıllar süren yoğun mesaisi sonrası Kayseri'de hayata geçirilmiş oldu. Bekir Yıldız hâlen Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Yamula Barajı'nda yelkenli yarışı (KBB Arşivi)

Barajın Teknik Özellikleri- Sosyal ve Ekonomik Hayata Katkısı

Yamula Barajı, Kızılırmak Nehri üzerinde Kayseri'nin 30 km kuzeybatısında, Yemliha Mahallesi yakınlarında kuruludur. Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali, Yap-İşlet-Devret (YİD) modeli ile yapılan enerji ve sulama amaçlı Türkiye'nin önemli projelerinden birisidir. Kaya gövde dolgu tipi olan barajın gövde hacmi 1.582.000 m³, akarsu yatağından yüksekliği 120,00 m, normal su kotunda göl hacmi 2025,00 hm³, normal su kotunda göl alanı 85,30 km²'dir. 27 Aralık 2003 tarihinde su tutmaya başlanmıştır. Baraj 6.500 hektarlık bir alana sulama hizmeti verirken, 100 MW güç ile de yıllık 422 GWh'lik enerji üretimi yapmaktadır.

Yamula Barajı, elektrik üretimi, tarımsal sulama ve balıkçılık faaliyetlerinin yanı sıra turizme, spora ve şehrin sosyal yaşamına da önemli katkı sağlamaktadır. Kocasinan ilçesi sınırlarında yer alan baraj gölünde, belediyenin de desteğiyle başta yelken ve kürek olmak üzere birçok su sporu etkinliği yapılmaktadır. Bisiklet ve trekking rotaları, yürüyüş parkurları, tatil köyü bünyesinde yer alan bungalov evler, günübirlik konaklama mekânları, iki yapay şelale, basketbol sahası, yüzme havuzu, çocuk oyun alanları, toplantı merkezi ve kafeterya gibi tesisler bulunmaktadır.

Kaynakça: https://www.kayseri.bel.tr/kesfet-listeleme/yamula-baraji; https://www.ayen.com.tr/yamula-hidro-elektrik-santrali; Fatma Kars, "Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santralının Kayseri İline Sağladığı Faydaların İncelenmesi", *Türk Hidrolik Dergisi / Turkish Journal of Hydraulic*, 28.06.2021, S.1, s.7, http://www.dergipark.gov.tr ; Kaynak kişi: Kayseri Elektrik Üretim Ticaret Anonim Şirketinin Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Yıldız.

YAYIN KURULU

YANARTAŞ KİLİSESİ bk. DARSİYAK-YANARTAŞ RUM MANASTIR KİLİSESİ

YANGIN, MAHMUT SAMİ

İş adamı (Kayseri, 1948 - Kayseri, 02 Aralık 2020). İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri İmam-Hatip Lisesinde tamamladı. Babasının tekstil, plastik, kâğıt ve inşaat işleri dolayısıyla çocukluk yaşlarından itibaren ticaret hayatının içinde bulundu. Kendi ticarethanesini Kayseri'de kurdu (1966). Saygın Tekstil Ticaret ve Sanayi AŞ'yi kurarak sanayiciliğe girdi (1981). Sayyün Tekstil Ticaret ve Sanayi AŞ'yi (1996), Saymen Mensucat İşletmeleri AŞ'yi (2003), Sayenerji Elektrik Üretim AŞ'yi kurarak Saygın Şirketler Grubunu oluşturdu (2005). Kendi işleri yanında, Birlik Mensucat AŞ, Erbosan AŞ ve Lüks Kadife AŞ gibi şirketlerde yönetim kurulu başkanlığı ve üyeliği görevlerinde bulundu (1983-2001).

Anavatan Partisinde iki yıl il başkanlığı, 1984-1985 döneminde Kayserispor Kulübünün başkanlığını, ve Kayseri Sanayi Odası Meclis başkanlığı görevini dört yıl sürdürdü.

Kayseri merkezde Mahmud Sami Yangın Anadolu Lisesini, Özvatan ilçesinde babasının adına Özvatan Duran Yangın İmam-Hatip Lisesini yaptırdı. 1983 yılında Yemliha kasabasında Mahmud Sami Yangın İlköğretim Okulunu yaptırarak eğitime katkıda bulunmaya devam etti. Annesi Şükriye Yangın adına da bir cami yaptırdı. Evli ve üç çocuk babasıydı.

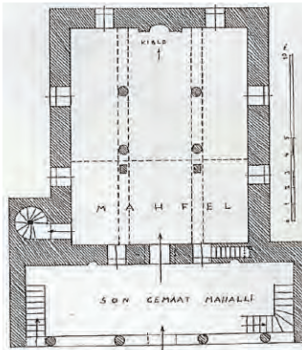
Kaynakça: https://samiyanginal.meb.k12.tr/GGGGGSOmNf/icerikler/mahmut-sami-yangin_3762346.html 8-04.2021; *Akşam,* 3.12.2020.

YAYIN KURULU

Mahmut Sami Yangın (https://samiyanginal.meb.k12.tr/icerikler/mahmut-sami-yangin)

YANIKOĞLU CAMİİ

Yanıkoğlu Camii planı (Çizim: İ. Özkeçeci)

Yapı, Melikgazi ilçesi Hunat Mahallesi, Alaca Sokak'ta bulunmakta olup ibadete açıktır. Kitabesi bulunmayan caminin H 1068 (M 1657-58) yılında Halep Yeniçeri Serdarı Kayserili Seyyid Süleyman Ağa b. Yusuf Ağa tarafından inşa ettirildiği kaynaklardan öğrenilmektedir. Cami; harim, son cemaat mahalli ve harimin kuzeydoğu köşesinde yer alan minareden meydana gelmektedir. İnşasında moloz taş, düzgün kesme taş ve ahşap malzeme kullanılmış olan yapı, dıştan kiremit kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Yapının cephelerinde dörder adet pencere açıklığı bulunmakta olup alt sırada ve kuzey cep-

hesinin üst sırasında yer alanlar dikdörtgen formlu, üst sıradakiler ise basık kemerlidir. Kesme taştan yapılmış olan tek şerefeli minare, 1835 depreminde şerefesine kadar yıkıldıktan sonra tekrar onarılmıştır. Kare kaideden çokgen gövdeye, Türk üçgenlerinden oluşan pabuçluk bölümü ile geçilmiş olup, gövdenin alt ve üst kısmında kalın birer bilezik yer almaktadır. Şerefe altı mukarnas dizisiyle bezenmiş olan minare, çokgen formdaki petek bölümünün üzerinde konik külah ve alem ile sonlanmaktadır.

Son cemaat mahalli, harim duvarlarından dışa taşırılmış vaziyette olup dikdörtgen planlıdır ve üzeri dört adet ahşap direkle desteklenen ahşap tavanla örtülüdür. Mahallin güney duvarının alt sırasında yer alan pencere açıklıklarının yanında beş kenarlı plana ve sivri kemerli kavsaraya sahip birer mihrabiye bulunmaktadır. Pencere açıklıklarının ortasında bulunan ve siyah-beyaz renkli taşlarla oluşturulmuş basık kemerli kapı açıklığı, harime girişi sağlamaktadır.

Harim mekânı, kuzey-güney doğrultusunda derinlemesine uzanan, mihraba dik üç sahnlı plana sahip olup dört adet ahşap direkle desteklenen ahşap tavanla örtülüdür. Mekânın aydınlatması, toplam on altı adet pencere açıklığı vasıtasıyla sağlanmış olup alt ve üst sıra pencere açıklıkları dikdörtgen formlu olmakla birlikte, üst sıra pencere açıklıkları şevlidir. Harimin güney duvarının ortasında bulunan taş mihrabın nişi, beş kenarlı plana ve yedi dilimli kavsaraya sahip olup kum saati formunda başlıklara malik silindirik sütunçelerle sınırlandırılmıştır. Harim mekânının güneybatı köşesinde yer alan minber, yakın döneme aittir. Mekânın kuzey duvarı boyunca ahşap kadınlar mahfili, doğu duvarının kuzey ucunda ise şerefeye çıkılan kapı açıklığı yer almaktadır. Kaynaklardan, 1748 yılında Kayseri Yeniçeri Alayı Serdarı olarak tayin edilen Yanık oğlu Ömer Ağa tarafından tamir ettirildiği öğrenilen yapının son restorasyonu, 2002 yılında gerçekleştirilmiştir.

Yanıkoğlu Camii, kuzey cephe - 2021 (Z. Aytekin)

Kaynakça: A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 28, 29; Yeğen, *KT*, s. 40; Özkeçeci, *Cami ve Mescidler*, s. 200, 201; Muhammet Karakaş, XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri (1750-1755), (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kayseri 1997. s. 54; Özbek - Arslan, *KTKVE*, C. I, s. 153-156.

ZEYNEP AYTEKİN

Yanıkoğlu Camii içi, kuzey duvarı - 2021 (Z. Aytekin)

Talas Caddesi, Yanıkoğlu ve Gavremoğlu Mahalleleri - 1920
(N. Karakaya, Anımsamalar)

YANIKOĞLU MAHALLESİ

XIX. yüzyılda Hunad Mahallesi'ne bağlı bir mahalle olarak ortaya çıkan mahallede, Kayseri'nin önemli âyan ailelerinden Zennecizâdeler* de ikamet etmekteydi. Hunad Mahallesi Yanıkoğlu bölgesi tamamen Müslüman nüfustan ibaret olup 1831'de 146 hane, 1834 tarihli temettuat kayıtlarına "Hunad Câmi-i Şerîf Mahallesi Yanıkoğlu cemâati" adıyla kaydedilen mahallede 124 hane; 1846 nüfus verilerine göre de 87 hane Müslüman nüfus ikamet etmekteydi. Şehirde faaliyette bulunan pek çok meslek mensubu, mahallenin sakinleri arasında idi. 1870 tarihinde Yanıkoğlu Mahallesi, müstakil olarak değil de Hunad Mahallesi'nin içerisinde kaydedilmiştir. Mahalledeki hane sayısının azalmasının sebebi, Hunad Mahallesi'nin bu tarihte, Hunad Kalpaklıoğlu, Hunad ve Hunad Gavremzâde mahallerine bölünmesinden ileri geldiği tahmin edilmektedir. Günümüzde bu isimde mahalle bulunmamaktadır.

Kaynakça: İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri (1250/1834)*, Kayseri 1998, s. 29-36; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 108; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 236-240 Çayırdağ, *KTA*, s. 371-373.

MEHMET İNBAŞI

Veli Yaşın

YAPICI, ASIM

Asım Yapıcı

Öğretim üyesi, ilahiyatçı (Kayseri/Develi, 1966 -). İlkokulu Ankara'da, ortaokulu Develi'de, liseyi ise yine Ankara'da okudu. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1989). Yaklaşık beş yıl Malatya Pütürge'de öğretmenlik yaptı. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı'na araştırma görevlisi olarak atandı (1995). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde başladığı yüksek lisans eğitimini 1996'da, doktora eğitimini ise 2002'de tamamladı. 2008'de doçent, 2013'de profesörlüğe yükseldi. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak göreve başladı (Eylül 2019). Akademik alanda yayımlanmış dört kitabı, 15 kitap bölümü, 62 makalesi mevcuttur. *Hayal*, *Ayna İnsan* ve *BH Sanat* başta olmak üzere pek çok edebî dergide şiirleri, denemeleri, şiir incelemeleri ve şiir kitapları üzerine tahlilleri yayımlanan Yapıcı, evli ve iki çocuk babasıdır.

Eserleri: *İslam'da Tövbe ve Dini Yaşayıştaki Rolü* (1997); *Aşkımı Güneşte Yıkayıp Yağmurlarda Kuruttuğumdan Beri…* (Şiir, 2004); *Din Kimlik ve Önyargı* (*Biz ve Onlar*) (2004); *Ruh Sağlığı ve Din Psikososyal Uyum ve Dindarlık* (2013); *Deliliğe Hicret*, (Şiir, 2018); *Zihniyet ve Din Disiplinlerarası Zihniyet Çözümlemesi*, (ed. Abdullah Özbolat ile birlikte, 2018); *Toplumsal Cinsiyet Din ve Kadın*, (2020).

YAYIN KURULU

YAŞIN, VELİ

Kayseri Milletvekili (Bursa/İnegöl, 1894 - İstanbul, 23 Nisan 1938). Babası, Ahmet Bey; annesi, Fatma Hanım'dır. Mühendis Mektebi ikinci sınıftan ayrıldı. Tarımla uğraştı. Çanakkale Belediye reisliği yaptı (1928-1935). Bu görevdeyken V. Dönem Mart (1935- 27 Ocak 1939) seçimlerine katıldı, 690 oy alarak Kayseri'den milletvekili seçildi. İktisat Encümeni üyeliği yaptı. Veli Yaşın, uzun bir hastalık döneminden sonra İstanbul'da vefat etti. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Güneş, *TPT(1935-1939),* s. 445.

YAYIN KURULU

[yataş] GRUP

YATAŞ (YATAK VE YORGAN SAN. TİC. AŞ)

Ülkemiz sanayisinde ilk 500 firma arasında bulunan "Yataş" ya da eski adıyla "Süntaş Sünger ve Yatak San. Tic. AŞ", 1976 yılında kuruldu. 1987 yılında da Yataş Yatak ve Yorgan San. Tic. AŞ'ye dönüşen kuruluş, Anadolu'nun ilk sünger fabrikasıdır. Kurucuları; Murahhas Üye Yılmaz Öztaşkın ve Yönetim Kurulu Başkanı Yavuz Altop'tur.

1979 yılında tesis, yatırımlarını büyüterek süngerin yanı sıra süngerli yatak üretimine de başlamıştır. 1981 yılında yaylı yatak üretimi, 1987 yılında ev tekstili ürünleri, 1993 yılında sofabed (yataklı kanepe) ve koltuk takımları üretimine başlayarak ürün çeşidini geliştirmiştir.

Sektörünün önde gelen üreticilerinden biri olan Yataş'ın bugün, 92.000 m² kapalı alanı, 160.000 m² açık alanı, Kayseri ve Ankara'daki fabrikaları, 2.000'e yakın çalışanı ve 400'ü aşkın satış noktası bulunmaktadır.

50 ülkeye ihracat yapan Yataş Grup, yurt dışı pazarlarda başta Almanya, İngiltere, Suudi Arabistan, İran, Avusturya, Azerbaycan, Bulgaristan, Çin, Fas, Gürcistan, Irak, İtalya, Karadağ, Kazakistan, Kıbrıs, Libya, Lübnan, Makedonya, Mısır ve Türkmenistan'da olmak üzere 50 kurumsal mağaza ile hizmet vermektedir.

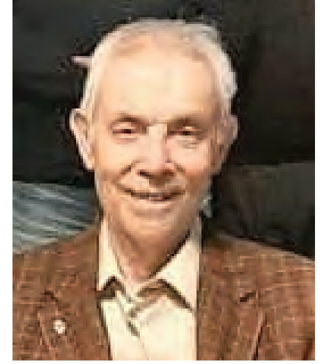
Kaynakça: https://www.yatasbedding.com.tr/pages/yatas-grup-hakkinda; https://www.yatasbedding.com.tr/pages/sirket-bilgileri 6.08.2021.

YAYIN KURULU

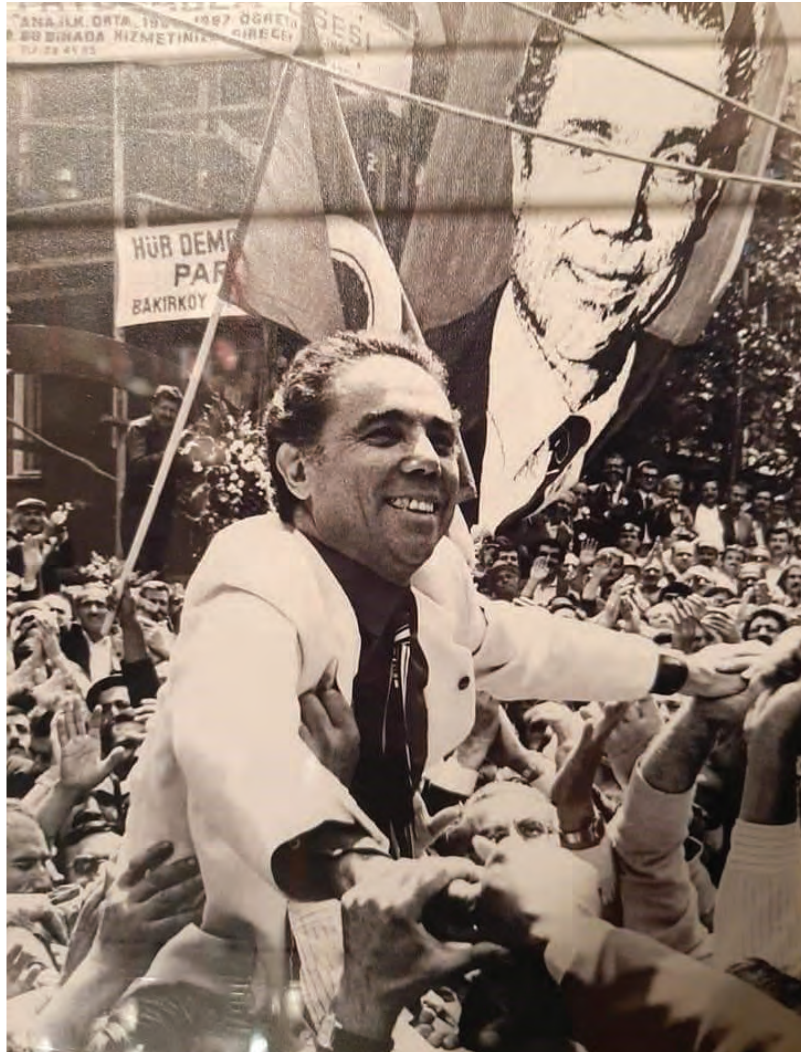
YAZAR, MEHMET

Kayseri Milletvekili, parti başkanı ve bakan (Kayseri, 4 Haziran 1936 -). Babası, Çantıkoğullarından Mustafa Bey; annesi, Gülükimamlardan Servet Hanım'dır. İlk, orta ve lise eğitimini Kayseri'de tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesinden makine yüksek mühendisi olarak mezun oldu (1960). Ankara'da Anatamir Fabrikasında yedek subay olarak askerlik vazifesini yaptı (1960-1962). Üç yıl Makine Kimya Endüstrisi Kurumunda imalat müdürlüğü yaptı. Makine ithalatı ve imalatı yapan bir aile şirketi kurarak iş hayatına atıldı (1966). 1970'li yıllarda Misan Makina Sanayi'ni ve 1976 yılında Yazar Pompa Sanayi AŞ'yi kurdu.

1977 yılında Ankara Sanayi Odası başkanlığına ve 1979'da Türkiye Odalar Birliği (TOBB) başkanlığına seçildi. 1985'te siyasete atıldı. Doğru Yol Partisinde Hüsamettin Cindoruk'a karşı genel başkanlık yarışına girdi ancak kazanamadı. Hür Demokrat Partiyi kurdu ve genel başkanı oldu (1986). 1987'de Hür Demokrat Parti, Anavatan Partisiyle birleşti. Aynı yıl bu partinin kapanmasından sonra Anavatan Partisine katıldı. XVIII. Dönem Kayseri milletvekili seçildi. 46. Hükûmette Devlet Bakanlığı, 47. Hükûmette Devlet Bakanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı görevlerini yürüttü. Bu görevlerden sonra siyaseti bıraktı.

Mehmet Yazar (A. Yerlikaya)

Mehmet Yazar, Hür Demokrat Partiyi kurdu ve genel başkanı oldu - 1986 (A. Yerlikaya Arşivi).

24 Mart 1990 tarihinde kızı Sema Yazar, trafik kazasında vefat etti. Kızı anısına Sema Yazar Gençlik Vakfını kurdu. Kendini hayır işlerine adayan Mehmet Yazar, bu vakıf aracılığıyla çok sayıda öğrenciye burs verdi. Mustafa Yazar İlkokulu, Sema Yazar İlkokulu, Sema Yazar Ortaokulu, Sema Yazar Anadolu Lisesi, Sera Acil Yardım ve Afet Koordinasyon Merkezi, Antalya Akdeniz Meslek Okulu Eğitilebilir Çocuklar Ünitesi, Antalya Sema Yazar Kamu Sağlığı Merkezi, Hayri Haseki Aile Sağlığı Merkezi, Servet Yazar Aile Sağlığı Merkezi, Erciyes Sağlık Merkezini yaptırdı. Ankara ve Kayseri'de Sema Yazar Parkları ve Ankara'da Sema Yazar Ormanı'nı oluşturdu.

Babasının teşviki ile küçük yaşlarda musiki ile ilgilenen Mehmet Yazar; kaval, bağlama, keman ve ud çalmayı öğrendi. Üniversite eğitimi sırasında Nevzat Atlığ yönetimindeki üniversite korosuna devam etti. Udi Serope Herdan ve Yorgo Bacanos gibi isimlerden ders aldı ve Cinuçen Tanrıkorur ile yakın dostluk kurdu. Güfte ve beste çalışmaları yapan Yazar, kızının vefatı üzerine güftesi ve bestesi kendine ait olan "*Gittin de bıraktın beni böyle perişan*" eserini yayımladı. *Müspet İlme Göre Yaratılış, Kıyamet ve Uzayda Hayat* ile *Kur'an ve Bilimin Işığında Okumak* isimli iki kitabı vardır. Evli ve bir kız babasıdır. Vefat eden kızı için bestelediği şiirinin ilk dörtlüğü şöyledir:

Gittin de bıraktın beni böyle perişan
Ruhum kara zindanlar içinde çürüyor
Nur'um, gelecekmiş gibisin sanki her an
Ömrüm kuru otlar gibi sensiz çürüyor

Kaynakça: İskender Şeker, *Bir Farklılığın Hikâyesi Hayırseverlerimiz*, Kayseri Ticaret Odası Yayını, Kayseri 2005, s. 72-74; Çınar, *Musikî Yolcuları*, s. 192-193; *Dünden Bugüne Başbakanlık (1920-2004)*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2004, s. 299 vd.; *TBMM Albümü*, C. III, s. 121; 4.02.1988 Tarihli Özgeçmiş Bildirimi TBMM Arşivi; http://www.itumd.org.tr/i/uploads/file/196%20MEHMET%20YAZAR.pdf 29.10.2021.

RECEP KANALGA

Nuh Naci Yazgan

YAZGAN, NUH NACİ

Kayseri Milletvekili, iş adamı (Kayseri, 1302-1885/86 - İstanbul, 1947). Babası, Kâtipzade İbrahim Hakkı Bey; annesi, Ümmügülsüm Hanım'dır. İbtidai (ilk) ve idadi (lise) eğitimini Kayseri'de tamamladı. Vezir Han'da odabaşılık, Binbaşı Behçet Bey'in amiri olduğu Baruthane'de kâtiplik yaptı. Yazısı güzel olduğu için bir yıl, Kayseri İdadisinde (lise) hüsnühat ve meşk dersleri verdi. Halı ticareti yaptı. 1919 yılında Ahmet Hilmi Bey'in (Kalaç*) Millî Mücadele'ye destek olmak için çıkardığı, haftada iki gün basılan *Erciyes* gazetesinde yazıları yayımlandı. Gazetenin yayımlanmasında büyük maddi desteği oldu. Ahmet Hilmi ve İmamzade Ömer Mümtaz* Beylerle birlikte Sivas Kongresi'ne Kayseri delegesi olarak katıldı. Sivas'tan Kayseri'ye döndükten sonra şehrin ileri gelenlerine ve halka Kongre kararlarını anlattılar. Ahmet Paşa İlkokulunda yapılan toplantıda, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kayseri şubesinin kurulması kararı alındı. Yapılan gizli oylama ile belirlenen idare heyetinde yer aldı. Şube başkanlığına ise Müftü Ahmet Remzi (Akgöztürk*) Efendi seçildi. Kayseri'de Redd-i İlhak

Nuh Naci Yazgan, İstanbul Fenerbahçe'deki evinde (Toprak Ağalığından Sanayiciliğe)

Cemiyetinin kurulmasında katkıları oldu. 19 Ocak 1919'da Sivas'tan Kayseri'ye gelen Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa ve heyet üyelerini karşılayanlar arasında bulundu. 1921'de Kayseri'den Sakarya Cephesi'ne gidecek önemli miktardaki mühimmatı arkadaşlarıyla birlikte cepheye taşıdı.

Yozgat'ta başlayan ayaklanma üzerine Kayseri'de İbrahim Safa'nın idaresinde üç taburdan oluşan "İntikam Alayı" kuruldu. I. Taburun komutanı Nuh Naci Bey oldu. İntikam Alayı'na katılmak üzere İncesu'da bir bölük kurulması için Nuh Naci Bey, Kılıç Ali Paşa ile faaliyette bulundu. İntikam Alayı'nın Haçin ve civarındaki isyancı Ermeniler üzerine gönderilmesi için halktan yardım toplandı. Bu yardım çalışmasının yönetiminde İbrahim Safa ve Ahmet Besceli ile birlikte görev yaptı. Kızılay Kayseri Şube* Başkanlığı yaptı (1921). Aynı yıl oğlu Hakkı vefat etti. Kayseri Belediyesi Encümen üyesi olarak görev yaptı. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti başkanlığı sırasında yapılan seçimlerde Kayseri milletvekili oldu (1923). İktisat, Ziraat, Posta ve Telgraf komisyonlarında çalıştı. On sekiz ay kadar sonra milletvekilliğinden istifa etti (22 Aralık 1924). Mustafa Kemal Paşa'nın teşviki ve Celal Bayar'ın yönlendirmesi ile Mustafa Özgür, Nuri Has ve Seyit Tekin ile ortak olarak Adana'da metruk hâlde bulunan Sinyanoğlu Fabrikasını satın aldı (1927). Böylelikle mensucat alanına girdi. Mustafa Kemal Paşa tarafından fabrikaya "Millî Mensucat" ismi verildi. 1930'lu yıllarda fabrika adına Türk Hava Kuvvetlerine iki uçak hediye ettiler. Daha sonra ortakları ile birlikte Adana Toroslar Türk Anonim Şirketi ve Türk Nebatî Yağlar Türk Anonim Şirketini kurdu. Soyadı Kanunu'ndan sonra, yazısının güzel olması sebebiyle "Yazgan" soyadını aldı. Pek çok hayır işine imza attı. Kiçikapı'da, elektrik direği altında kitap okuyan köyden gelmiş bir öğrenci ile tanıştıktan sonra Köylü Talebe Yurdunu yaptırdı (1939). Ayrıca Göğüs Hastalıkları Hastanesi ve İstanbul'da Kayseri Yüksek Tahsil Öğrenci Yurdunu yaptırdı. Vasiyeti üzerine vefatından sonra eşi Behice Hanım adına kız lisesi yaptırıldı (1969). Ayrıca Kayseri'de, ismini taşıyan bir üniversite kuruldu (2009). İstanbul'da vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Kaynakça: Öztürk, *TPT (1923-1927)*,s. 505-506,ty; Kars, *M. M. Kayseri*, s. 37-38, 52, 84, 88; Önder, *KBT*, s. 36-37; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 471-472; Erkiletlioğlu, *Geniş Kayseri*, s. 650; İrfan Birol (hzl), *Hayırseverlerimiz ve Kayseri*, KBB Yay., Kayseri 2011, s. 30-37; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 222-224; https://www.nny.edu.tr/?p=content&id=29 29.10.2021; 1923 tarihli Tercüme-i Hâl Varakası, TBMM Arşivi.

RECEP KANALGA

YAZGI DERGİSİ

Edebiyat seçkisi dergisi. Üç ayda bir yayımlanan derginin ilk sayısı, Şubat 2007 tarihinde Kayseri'de çıkmaya başladı. 12 sayı çıkan derginin son sayısı, Şubat 2009 tarihlidir. Sahibi ve genel yayın yönetmeni, Rıdvan Karabulut; yazı işleri müdürü Abdullah Şahin'dir. Ön kapak çizimini ressam Hasan Gürpınar'ın yaptığı derginin yazarları Rıdvan Karabulut, Adem Güler, Fatih Bacak, Ahmet Tüzüngüven, Mustafa Burak, Dilek Karabulut, Abdullah Şahin'dir

YAYIN KURULU

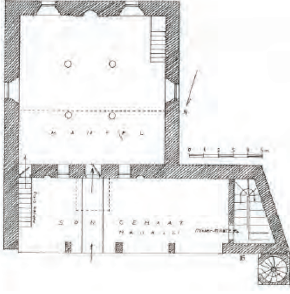

Yazgı dergisi

YAZI CAMİİ

Halk arasında "Deliklitaş Yazı Camii" olarak bilenen yapı, Melikgazi ilçesi Hacı Kasım Mahallesi'nde yer almaktadır. Cami üzerinde orijinal bir kitabe bulunma-

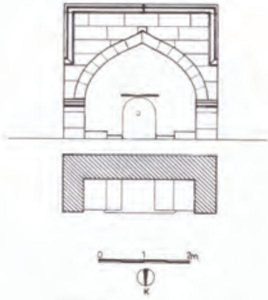

Yazı Camii (E. Polat)

Yazı Camii planı
(Çizim: İ. Özkeçeci)

makla birlikte, yapının üzerine sonradan eklenen mermer kitabede Latin harfleriyle 1818 tarihi yazılmıştır. Caminin mimari özellikleri ve teknikleri, muhtemelen XVI. yüzyılda yapılmış olabileceğini göstermektedir.

Tamamen düzgün kesme taştan inşa edildiği anlaşılan caminin doğu, batı ve güney cepheleri beton harç ile sıvanmıştır. Caminin kuzey ve doğu cepheleri yeşil, güney ve batı cepheleri ise beyaz renkle boyalıdır. Yapının kuzeybatı köşesinde, üzerindeki kitabeden 1995 yılında yapıldığı anlaşılan minaresi yer almaktadır.

Kare planlı olarak tasarlanmış olan caminin kuzey cephesinde, buraya sonradan eklendiği anlaşılan bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Son cemaat yerinin bulunduğu kuzey duvarında yer alan basık kemerli bir kapı ile caminin harim kısmına girilmektedir. Giriş kapısının her iki yanında da yine basık kemerli ve dikdörtgen formlu birer pencereyle mihrabiye nişleri yerleştirilmiştir.

Yazı Camii çeşmesi planı
(Çizim: M. Denktaş)

Caminin harim bölümü iki sıra hâlinde ve ikişer ahşap direğe atılmış kirişlerle mihraba dik üç sahna ayrılmıştır. Harim bölümünün üst örtüsü, doğu-batı doğrultuda atılmış ahşap kirişlerle oluşturulan düz toprak damlıdır. Caminin kuzey ve güney duvarında ikişer, doğu ve batı duvarında ise birer pencere yer almaktadır. Yapının harim kısmında, giriş kapısının da yer aldığı kuzey duvarında kadınlar mahfili bulunmaktadır. Caminin mermer mihrabı orijinal değildir. Ancak harimin güneybatı köşesinde yer alan taş minber ise muhtemelen orijinaldir.

Yapıda süsleme ve bezeme unsurlarına rastlanmamaktadır. Günümüzde sağlam ve kullanıma açık durumdadır.

Kaynakça: Özkeçeci, *Cami ve Mescidler*, s. 202.

EYÜP POLAT

Yazı Camii çeşmesi (M. Denktaş)

YAZI CAMİİ ÇEŞMESİ

Battal Gazi Mahallesi Deliktaş Caddesi üzerinde bulunan çeşme, 1996 yılında bir kamyonun çarpması sonucu kısmen yıkılmış, daha sonra da mahalle sakinleri tarafından taşları sökülerek götürülmüştür. Çeşme, Yazı Camii'nin avlusunun kuzeydoğu köşesinde bulunduğu için aynı adla anılmaktadır. Eserin kitabesi yoktur. Çeşmenin tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Ayna taşı ise mermerdir.

Yatay dikdörtgen form arz eden tek kemerli çeşmenin yüksekliği 3,01 m, genişliği 3,35 m ve derinliği ise 1,05 m'dir. 0,75 m derinliğindeki çeşme nişinin üzerini örten sivri kemer, yanlardaki yekpare taştan yapılmış ayaklar üzerindeki profilli başlıklara oturmaktadır. Bu başlıkların 0,75 m yukarısından başlayan profilli kenar silmeleri, saçak kısmında da devam etmektedir. Çeşmenin ayna taşı üzerinde tek delik mevcut olup üzeri yuvarlak şekilde yapılmıştır. Çeşme nişinin doğu ve batı yönüne birer adet seki konulmuştur. Eserde süsleme olarak saçak, kenar ve ayaklar üzerindeki profilli silmelerden bahsedilebilir.

Çeşmeyi tarihlendirmeye yarayacak hiçbir kitabe ve yazılı belge günümüze ulaşamamıştır. Kayseri ve çevresinde sivri kemerli olarak yapılan Gavremoğlu Çeşmesi* (1508) ve Oduncu* (Çakaloz) Çeşmesi (1582) tarihlidir. Mimari kuruluş bakımından yukarıdaki her iki örnekle olan benzerliklerinden dolayı, Yazıcı Çeşmesi de muhtemelen XVI. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olmalıdır.

1950'li yıllarda yapılan onarımlar sırasında, çeşme önünde bulunan 4.00 x 5.00 m ölçülerindeki podyumun çevresi 1991 yılının Eylül ayında görüşülen 81 yaşındaki mahalle sakini Mehmet Kopuz'un verdiği bilgiye göre tek sıra taşla çevrilmiştir.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*.

MUSTAFA DENKTAŞ

YAZIR, BAHRİ

Kayseri Milletvekili (Kayseri, 1914 - 31 Mayıs 2006). Harp Okulundan (1936), Harp Akademisinden mezun oldu (1947). NATO Savunma Kolejini bitirdi (1959). Daha sonra çeşitli topçu kıtalarında ve kurmay görevlerinde bulundu. İstanbul ve Ankara Millî Savunma Bakanlığı Temsil Bürosu başkanlıklarında, Kahire Askerî Ataşeliğinde görev yaptı. Millî Savunma Bakanlığı Protokol Şube Müdürlüğünden istifa ederek ordudan ayrıldı (Mart 1960). Meclise girmeden önceki son görevi, Millî Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim genel müdürlüğüdür.

Kurucu Meclise Cumhuriyet Halk Partisi temsilcisi olarak girdi (06 Ocak 1961-15 Ekim 1961). Temsilciler Meclisi ve Millet Meclisi Başkanlık Divanı İdare Amirlikleri yaptı. I. (XII) Dönem (1961-65) Kayseri, II. (XIII) Dönem (1965-69) millî bakiye oyları ile Bursa milletvekili seçildi. CHP milletvekili olan Yazır, 1967 tarihinde Turhan Feyzioğlu ile Güven Partisini kurdu. 1969 tarihinde milletvekilliği sona erdi.

12 Ocak 1966'de Bursa milletvekilliği görevi sırasında 12 arkadaşıyla birlikte Kayseri Üniversitesinin kurulması teklifini meclise sundu. Milletvekilliği süresince Meclis İdare Amirliğinin yanı sıra çeşitli konularda önerge sunma ve meclis kürsüsünde konuşma imkânı buldu.

Fransızca ve İngilizce bilirdi. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: H. Z. Kapcı, "Kayseri ve Bursa Milletvekili Bahri Yazır'ın Meclis Çalışmaları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. I, 2014, S. 36, s. 81-96; M. Çınar, *TPT. TBMM, XIII. Dönem, IV.C. 1965-1969*, t.y., s. 1739; https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23770/253391 30.10.2021.

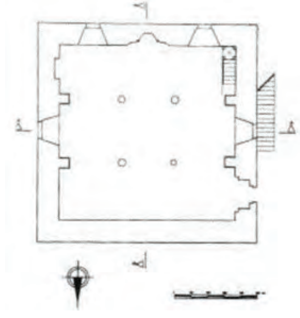
YAYIN KURULU

Bahri Yazır

YAZIR MAHALLESİ CAMİİ

Kocasinan ilçesinin, Yazır Mahallesi'nde bulunan cami, il merkezine 15 km uzaklıktadır. İnşa kitabesine göre 1269-70 yıllarında yapılmıştır. Yazır Camii, kuzey-güney yönünde eğimli arazi üzerine dikdörtgen planda inşa edilmiştir. Malzeme olarak beden duvarlarında kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır. Dış avlu ve ibadet mekânından oluşan caminin kuzey beden duvarından taş merdivenle köşk minareye çıkılmaktadır. Köşk minare, kare planlı sahnlığın üzerine kurulan dört taş sütunçe ve üzerine oturtulan külahtan oluşmaktadır. İki güney duvarında, birer adet ise doğu-batı duvarlarında içten dışa doğru daralan toplam dört adet pencere açıklığı ile ibadet mekânı aydınlatılmaktadır. Kuzeybatı duvarında camiye sonradan eklenen taş malzemeden yapılmış tek şerefeli minare yer almaktadır. Camiye kuzeybatı duvarında açılan yuvarlak kemerli taç kapı açıklığı ile girilmektedir. Taç kapının iki tarafında gülbezek rozetleri içerisinden çıkan

Yazır Camii genel görünümü (İ. Mutlu)

Yazır Camii planı (Çizim: Y. Özbek)

palmetler yer almaktadır. Kapı açıklığı kemerinin üzerinde yer alan panoda ise çarkıfelek rozetler ve palmetler görülmektedir. Taç kapı üstüne beyaz mermer üzerine sülüs hatla yazılmış dört satırlık inşa kitabesi yer almaktadır.
Kitabenin Okunuşu:

Amara imâret hâzihi'l-mescit cam'ı fî eyyâm
Devlet el-sultân el-a'zam Gıyâse'd-dünyâ ve'd-dîn
A'la yed el-a'bd el-zaif ila rahmet-i rabi-hi Fehraver b. Abdurrahman
Fî senet seman ve sittin-e ve sittemaye.

Kitabenin Türkçesi:
"Bu cami mescidin yapılmasını Yüce Sultan din ve dünyanın bereketi (Gıyaseddin)'nin hükümdarlık günlerinde, Allahın rahmetine (muhtaç) zayıf kulu Abdurrahman oğlu Fehraver tarafından altı yüz altmış sekiz yılında emretti."

Ahşap kapıdan geçilerek ibadet mekânına girilir. İbadet mekânı 1060x1072 cm ölçülerinde kare planlıdır. Devşirme dört sütun üzerine oturtulan kemerlerle mihraba paralel üç sahndan oluşan caminin üst örtüsü ahşap tavanla örtülmüştür. Yapıya sonradan eklenen kuzey duvarında merdivenle çıkılan kadınlar mahfili, alt kat ise kışlık mescit olarak kullanılmaktadır. Caminin mihrabı taş malzemeden inşa edilmiş olup beş kenarlıdır. Mihrap nişi, beş sıra mukarnas kavsarası, bitkisel-geometrik bezemeli bordür kuşağı tepelikle sonlandırılmıştır. Mihrap nişinin her iki yanında da birer küçük sütunçe oluşturulmuş olup bordür kuşağında altıgen geometrik panolar işlenmiştir. Minber ve vaaz kürsüsü sonradan eklenmiştir.

Kaynakça: Halit Erkiletlioğlu, *Kayseri Kitabeleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2001, Kayseri, s. 49; Özkeçeci, *KCMM*; Yıldıray Özbek, "Kayseri'de Bilinmeyen Bir Selçuklu Yapısı: Yazır Köyü Cami", *I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyet Kongresi*, C. II, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 2001, s. 147-151; Mehmet Çayırdağ, "Kayserinin Yazır Köyünde Bir Selçuklu Mescidi: Yazır Camisi", *Belleten*, C. LXIV, 2000, S. 239, s. 59-61; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. I, s. 86-90; Kerim Türkmen, *Kayseri Selçuklu ve Beylikler Dönemi Kitabeleri*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2019, s. 53-55.

İSRAFİL MUTLU

Yazır Çeşmesi kitabesi (İ. Mutlu)

YAZIR MAHALLESİ ÇEŞMESİ

Kocasinan ilçesinin, Yazır Mahallesi'nde bulunan çeşme, il merkezine 15 km uzaklıktadır. İnşa kitabesine göre H 1281 (M 1864) yılında inşa edilmiştir. Bir evin bahçe duvarına inşa edilen çeşme, yatay dikdörtgen formlu tek kemerli çeşmeler grubunda yer alır. İnşa malzemesi olarak kaba yonu taş, kitabelerde ise mermer malzeme kullanılmıştır. Çeşme nişinin bir bölümü ve yalak kısmı, kot farkından dolayı toprak altında kalmıştır. Nişin, her iki yanında bulunan profil başlıklı üzengi taşlarına yuvarlak kemer oturmakta olup niş içerisinde oluşturulan silme kuşağıyla cephe, hareketlendirilmiştir. Çeşme nişi içerisinde iki kitabe yer almaktadır. Birinci kitabe, dikdörtgen formlu yatay biçimde konulmuş, *Hasan Hüseyin ol Fatiha* ibaresi taşımakta olup 1935 tarihi yazmaktadır. İkinci kitabe ise beş satırlı nesih yazıyla hakkedilmiş, dikdörtgen formlu alt tarafı üçgen biçimde bitirilmiş, 1281 tarihlidir. Bu durumda çeşme, 1864 yılında inşa edilmiş, 1935 yılında ise onarım görmüş olmalıdır.

Kaynakça: Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. I, Kayseri 2008, s. 677-678.

İSRAFİL MUTLU

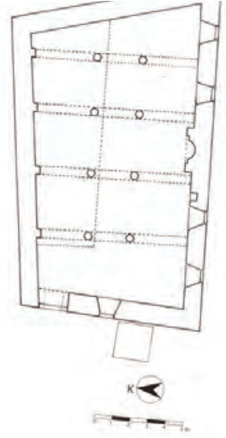
Yazır Çeşmesi (İ. Mutlu)

YEDEK CAMİİ (YUKARI DEVELİ)

Yukarı Develi'de Yedek Mahallesi Uzunlu Sokağı'ndaki caminin üzerinde inşa kitabesi bulunmamaktadır. Caminin banisinin *Hurufat Defterleri*'nde geçen bilgilerden Usta Halil olduğu anlaşılmaktadır. Cami doğu-batı doğrultusunda yamuk dikdörtgen bir plana sahip olup mihraba dik beş sahndan oluşmaktadır. Cami tamamen moloz taştan inşa edilmiştir. Caminin ahşap kirişlemeli üst örtüsü dışarıdan kırma çatıyla örtülmüştür. Caminin tek şerefeli minaresi batı cephesinin güneyinde yer almakta olup 2002 yılında yaptırılmıştır. Harime, batı cephesinin kuzeyinde yer alan düz lentolu bir kapıdan girilmektedir. Harim 17,40x08,80 m ölçülerinde doğu-batı doğrultusunda uzanan ikişer sıra halinde dörder sütunun böldüğü mihraba dik beş sahndan oluşmaktadır. Caminin güney cephesinin tam ortasında yer alan mihrap ve batısında yer alan minber orijinal değildir. Kadınlar mahfili harimin kuzeyinde bulunmaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir kitabe ya da yazıt bulunmamaktadır. Fakat *567 Numaralı Hurufat Defteri*'nin Kaza-i Develi bölümünün 32. sayfasında yer alan 1801 tarihli belgeden caminin Usta Halil tarafından mescit olarak yaptırıldığını ve 1801 tarihinde de Ömer, Koca Ağa ve Yusuf adlı şahıslar tarafından camiye dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır.

Kaynakça: Ali Kılcı, "Hurufat Kayıtlarında Develi Vakıfları ve Vakıftaki Görevlilerin Ücretleri", *Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni 26-28 Ekim 2002*, Develi 2003, s. 641-669; Sultan Topçu, *Develi'deki Türk Eserleri*, Develi 2007, s. 48-50.

SULTAN MURAT TOPÇU

Yedek Camii (Yukarı Develi) planı (Çizim: S. M. Topçu)

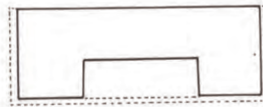
YEDEK MAHALLESİ ÇEŞMESİ (DEVELİ)

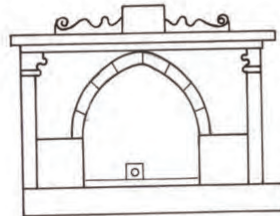
Yukarı Develi Yedek Mahallesi Uzunlu Sokak üzerinde bulunan çeşme tamamen kesme taştan inşa edilmiş olup günümüzde kullanılmaktadır. Çeşmenin tepelik kısmı üzerinde bulunan taş kitabe tamamen tahrip olduğundan dolayı yapının banisi ve inşa tarihi hakkında bilgi edinilememiştir. Bağımsız, tek kemerli olarak inşa edilen çeşme, 2,62 m yüksekliğinde ve 3,45 m genişliğindedir. Çeşme-

Yedek Camii (Yukarı Develi) (S. M. Topçu)

Yedek Mahallesi Çeşmesi (Develi) (S. M. Topçu)

nin tepelik kısmının tam ortasında 0,40 x 0,60 m ölçülerindeki inşa kitabesi yer almaktadır. Kitabe oldukça tahrip olmuştur. Bazı harflerin dışında kitabe okunamamaktadır. Kitabenin solunda ve sağında "S" ve "C" şeklinde kıvrımlar yapan barok karakterli, uçları spirallerle sonlanan bezemeler bulunmaktadır. Çeşmenin ön cephesinin köşelerinde silme kuşağı üzerinde yer alan içeri doğru dalgalanmalar yapan bezemelerle, tepelik kısmında yer alan kitabe, kitabenin sağına ve soluna yerleştirilen "S" ve "C" şeklinde kıvrımlar yapan uçları spiralli süslemelerden başka eserde bezeme öğesi bulunmamaktadır. Çeşmenin ne zaman inşa edildiği hakkında kesin bir tarih vermek imkansızdır. Ancak tepelik kısmındaki barok karakterli bezemeler Talas Meydan (1887) ve Kayseri Şefika Hanım Lisesi (1919–1921) çeşmelerinin bezemeleriyle yakın benzerlikler göstermektedir. Bu benzerlikleri göz önünde bulundurarak, çeşmenin XIX. yüzyıl sonlarıyla XX. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir.

Yedek Mahallesi Çeşmesi (Develi) planı (Çizim: S. M. Topçu)

Kaynakça: Kerim Türkmen, "Kayseri'nin Şirin İlçesi Talas", *Sanatsal Mozaik*, İstanbul 2000, s. 34; Denktaş, *Su Yapıları*, s. 271; Sultan Topçu, *Develi'deki Türk Eserleri*, Develi 2007, s. 93-94.

SULTAN MURAT TOPÇU

YEDEKÇİOĞLU, KÂZIM

Kâzım Yedekçioğlu - 2007

Eğitimci, yazar (Kayseri, 11 Mart 1919 - İstanbul, 8 Nisan 2012). Kayseri'nin Tacettin Mahallesi'nde doğdu. Sokağın adı, aile adını taşıyordu. Latin harflerine geçildikten sonra sokak levhasındaki adı "Akbay" oldu. Babası, I. Dünya Savaşı'nda Galiçya ve Çanakkale gazisi Yedekçioğlunun Mustafa Çavuş; annesi, Hanife Hanım'dır.

Küçük yaşta mahalle mektebine gitti. İlköğrenimine, Tacettin (Etiler) İlkokulunda başladı (1926). Birinci ve ikinci sınıflarda eski yazı ile başladığı öğrenimine, üçüncü sınıfta yeni harflerle devam etti. Son sınıf kapatıldığı için beşinci sınıfı İstiklal İlkokulunda okuyup mezun oldu (1930-1931). Kayseri Lisesinin orta kısmını bitirerek liseye başladı (1934). Lise ikiye (1935) giderken Sivas Öğretmen Okuluna geçerek ilkokul öğretmeni oldu (1937). Savur ilçesinde bir yıl çalıştıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsüne öğrenci olarak girdi ve Türkçe Bölümü'nden mezun oldu (1939). Muş ve Bartın Ortaokullarında, Kayseri ve Gaziantep Erkek Sanat Enstitülerinde Türkçe öğretmenliği yaptı. Erzurum'un Kars kapısındaki 27. Topçu Tugayı'nda yedek subay olarak vatani görevini tamamladı (1940).

Kayseri'ye atandı (1953) ve 1957 yılına kadar lisede çalıştı. Kayseri Sümer Ortaokulu müdürlüğü ve Türkçe öğretmenliği yaptı (1957). Osmaniye Ortaokul müdürlüğüne (1967), İstanbul Küçükköy Ortaokul müdürlüğüne (1968) atandı. 1972'de bu okulun adı İstanbul Küçükköy Vefa Poyraz Lisesi olarak değiştirildi ve lise müdürlüğüne getirildi. 1976 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti ve yazı çalışmalarına orada devam etti.

Kâzım Yedekçioğlu, eğitimciliğinin yanında kültür, sanat, edebiyat ve folklor alanlarında da önemli çalışmalara imza attı. Kayseri Halkevi başkanlığı (1948), Kayseri Öğretmenler Derneği başkanlığı (1955), Kayseri'de ikinci kez açılan Halkevinin başkanlığını (1963-1966), yeniden Öğretmenler Derneği başkanlığını (1966) yaptı. Halkevi çalışmalarında kültürel toplantılara önem vererek Kayseri' nin sosyal hayatına canlılık kazandırdı. 1955 yılında Yeni Erciyes Yayınlarını kurarak kitap basımına da el attı. 1968 yılında Kayseri Belediye Başkanlığı seçimlerinde CHP'den aday gösterildi fakat kazanamadı.

Yazıları, 1943 yılından itibaren Kayseri yerel gazete ve dergilerinden *Erciyes*, *İstiklal*, *Hâkimiyet*, *Akın* ve *Anadolu Haber*'de yer aldı. Halkevleri dergisi *Erciyes*'i 1945-50 yılları arasında çıkardı. Dergiyi, 1954-1958 yılları arasında *Yeni Erciyes* adıyla yayımlamaya devam etti. Ayrıca *Türk Folklor Araştırmaları* ile *Türk Folkloru* dergilerinde Kayseri folkloruyla ilgili yazıları yayımlandı. Yazı ve derlemeleri dışında şiirleri de yayımlandı. Çeşitli dergi ve antolojilerde yer alan ve bazıları da bestelenen şiirlerini bir kitapta toplamadı.

"Özyedekçi" soyadını daha sonraları "Yedekçioğlu" olarak değiştirdi. Koşuklarında "Ferdi Fahir", bazı şiirlerinde "Öcal", zaman zaman düzyazılarında "F. F" kısaltması olmak üzere değişik imzalar kullandı.

Mesleki kuruluşlardan İLESAM'a üye oldu. ESKADER'in şeref üyeliğini kabul etti. Kayseri Büyükşehir Belediyesi, birçok eserini yayın hayatına kazandırdı.

Soldan, Fevzi Halıcı, Prof. Dr. Süheyl Ünver, Mehmet Dizdaroğlu, Cahit Öztelli, Çoşkun Ertepınar, Salim Haşlak ve Kâzım Yedekçioğlu, TDK Kurultayında - Temmuz 1972 (K. Yedekçioğlu Arşivi)

1939 yılında Ayşe Hanım ile evlenen Kâzım Yedekçioğlu, beş çocuk babasıydı. İstanbul'da vefat etti. Cenazesi Kayseri'ye getirildi ve Kayseri Şehir Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Eserleri: *Kayserili Genç Şairler Antolojisi* (1956), *Dikenli Kestanem-Hoca Hakkı* (1961); *Övünmek Gibi Olmasın Ama Kayseriliyim* (Mustafa Gümüşkaynak ile birlikte, 1968); *İğneden İpliğe* (1973); *Okul Piyesleri* (1973); *Kayseri Ağzı I - Deyimler* (1989); *Kayseri Ağzı II - Sözcükler* (1992); *Kayseri Ağzı III Atasözleri-İlenmeler-Konuşma Örnekleri* (1998).

Kaynakça: Nurkal Kumsuz, *Bu Şehrin Işıkları*, Laçin Yayınları, Kayseri 2006, s. 126-127; Nurkal Kumsuz, "Kazım Yedekçioğlu ile Söyleşi", *Yeniden Diriliş Dergisi Kazım Yedekçioğlu Özel Sayısı I*, Yıl: III, Ocak 2006, S. 25, s. 4-15; "Kazım Yedekçioğlu ile Söyleşi", *Yeniden Diriliş Dergisi Kazım Yedekçioğlu Özel Sayısı II*, Yıl: III, Şubat 2006, S. 26.

NURKAL KUMSUZ

YEDİHARF DERGİSİ VE YAYINEVİ

Edebiyat kültürü dergisi. İlk sayısı, 1 Ağustos 1997'de Kayseri'de yayımlandı. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü, Mustafa İbakorkmaz; genel yayın yönetmeni, Mehmet Uçar'dır. Derginin temel kadrosunu *Susku* dergisini çıkaran ekip oluşturdu. *Yediharf Edebiyat Kültürü Dergisi*, genç yazar ve şairlere sayfalarında yer verdi. Kimi yazar ve şairler, ilk

Yediharf
AYLIK EDEBİYAT KÜLTÜRÜ DERGİSİ
NİSAN 1997

şiirin gecekondu mahallesi

mehmet uçar
ıssız şairler treni -1

ABDULLAH BEKTAŞ

mehmet uçar
m. edip beki
m. bülent doğan
ramazan parladar
özlem aslan
mustafa ibakorkmaz
doğan kılıçkaya
i. c. akimi
ali özdemir
eda aslan
recep garip
veli karanfil
ali ekecik
mehtap kayhan
ömer elaçmaz
aziz hamurcu
kenan altuntaş
mustafa karaman
a. kadir çetin
halil cubranj
metin parıldı

Yediharf dergisi - Nisan 1997

ürünlerini *Yediharf* dergisinde yayımladı. Kayseri'de yayımlanan *Eşik* dergisi kapandıktan sonra bu dergide yazan kimi isimler de eserleriyle *Yediharf* dergisinde yer aldı.

Yediharf Edebiyat Kültürü Dergisi'nde İlhami Han Cırdı, Mehtap Kayhan, Ayşe Meral Aslan, Mustafa İbakorkmaz, Ahmet Harun, Ramazan Parladar, Mehmet Uçar, Bülent Doğan, M. Ali Garip, Selami Akkan, Kenan Çağan, Özlem Aslan, Recep Karip, Mustafa Karaman, Veli Karanfil, Hayrullah Aslantekin, Ali Özdemir, Abdullah Bektaş, Kenan Altuntaş, Doğan Kılıçkaya, İ. C. Akimi, Arda Çalık, Ulviye Zeynep, A. Kadir Çetin, Ömer Elaçmaz, Ali Ekecik, Nurettin Aytemur, Faruk Atman, M. Edip Beki, Aziz Hamurcu, Metin Parıldı, Serdar Bülent Yılmaz, Murat Bilgetekin, Can Habibi Türker, İlyas Aslan, Turan Koç, Gencay Zavutçu, J. R. Ay, Eda Aslan, Mustafa Özer, Ali Utku, Fuat Çiftçi gibi isimler yazı, öykü ve şiirleriyle yer aldı.

Yediharf, siyasal görüşlerden daha çok edebiyatı, özellikle İkinci Yeni düşüncesini ve 80 kuşağının yaklaşımını merkeze alan bir yayın çizgisini benimsedi. Derginin yayın hayatı beş sayı sürdü. Eylül-Ekim 1997'de yayımlanan beşinci sayısı ile yayın hayatına son verdi. Edebiyat hayatına *Yediharf*'te başlayan bazı isimler, daha sonraki yıllarda farklı dergiler çıkardı.

İmajans Reklam Ajansı bünyesinde faaliyet gösteren dergi, yayımlandığı süreçte aynı zamanda "Yediharf Yayıncılık" adı altında kitap yayını da gerçekleştirdi. Yayımladığı kitaplar ise şunlardır: Mehmet Uçar'ın *Yarına Tarih Düşülmez* adlı şiir kitabı, Hikmet Ulusoy'un *Zamana Adanan Sözler* adlı aforizmalar kitabı, Rıfat Yörük'ün *Kasımda Kavak Kesmek* adlı siyaset konulu kitabı, Arda Çalık'ın *Gizli Opera Tarihi* adlı öykü kitabı ve Mustafa İbakorkmaz'ın *İlayda* adlı şiir kitabı.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Ahmet Bozkurt Yeğenağa

YEĞENAĞA, AHMET BOZKURT

Gazeteci, matbaacı (Kayseri, 1930 - İstanbul, 1989). Gazeteci, Sümer Matbaası sahibi Mehmet Yeğenağa'nın ilk çocuğudur. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra Kayseri Ticaret Lisesinde lise öğrenimini tamamladı. Daha sonra İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisinden mezun oldu. Yüksekokul bittikten sonra askerliğini yapıp tekrar Kayseri'ye döndü. Kayseri'de matbaacılığın gelişmesi için çalışmalar yapıp çeşitli gazeteler çıkardı. *Kayseri Anadolu* gazetesinin kurucusudur.

1967 senesinde matbaa çalışmalarını İstanbul'a taşıdı. 1968'de İstanbul-Eminönü'nde halkevi yakınlarında "Sümer Basımevi" adıyla yeni ve her türlü çağdaş ihtiyacı karşılayacak yeterlikte bir basımevi kurdu. İstanbul'da çalışmalarını sürdürdü. 1958 senesinde evlendi bu evlilikten üç çocuğu oldu. İstanbul'da vefat etti.

ESİN YEĞENAĞA

Itır Yeğenağa

YEĞENAĞA, ITIR

Öğretim üyesi, iç hastalıkları uzmanı (Kayseri, 28 Şubat 1950 -). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı (1957-1967). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde eğitim aldı (1967-1973). Aynı üniversitenin İç Hastalıkları Anabilim Dalı uzmanlığını aldı (1977-1981). Aynı yerde Hematoloji Bilim Dalı uzmanı olarak çalıştı (1981-1983). Medical College of Georgia, Augusta, Georgia, USA'da

"Cell and Molecular Biology" departmanında Sickle Cell Anemiler ve Thallassemilerde gen haritalanması (haplotip belirlenmesi) konusunda çalışmalar yürüttü (1983-1986). İstanbul Haydarpaşa Numune Eğitim Hastanesi Hemodiyaliz Ünitesi kurulması ve Böbrek Transplantasyonu Programı'nın başlatılmasında aktif olarak çalıştı (1986-1995). 1988 yılında doçent oldu. Kocaeli Üniversitesi TIP Fakültesi İç Hastalıkları Ana Bilim dalı'nda kurucu öğretim üyesi olarak çalıştı. Nefroloji ve Hemodiyaliz Bölümü'nün kurulması çalışmasında görev aldı (1996). 1997 yılında da iç hastalıkları profesörü unvanını aldı. Kocaeli Üniversitesi TIP Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Başkanlığını yaptı (1999-2000). Belçika Gent Üniversitesi İç Hastalıkları Nefroloji Bilim Dalı'nda "yoğun bakım ünitelerinde ssepsis ve akut böbrek yetmezliği gelişmesi" konusunda araştırma projesinde çalıştı (2000-2002). Belçika Gent Üniversitesinde Nephrology okudu (2002). Nefroloji yan dal uzmanlığını aldı (2003). 1996 yılında itibaren görev aldığı Kocaeli Üniversitesi TIP Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Nefroloji Bilim Dalı'ndan 1 Mart 2017 tarihinde emekli oldu. Hâlen İstanbul Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışmaktadır.

YAYIN KURULU

YEĞENAĞA, MEHMET

Gazeteci ve ilk matbaacılardan (Kayseri, 1909 - Kayseri, 1978). Kayseri'nin Yalman Mahallesi'nde doğdu. Babası, Osman; annesi, Fatma'dır. İlköğreniminden sonra Kayseri İmam-Hatip Okulunun son sınıfına kadar okudu. 1926 yılında bu okullar kapanınca Kızık köyü öğretmenliğine atanmışsa da görevine başlamadı. Öğrenciliği sırasında çırak olarak bulunduğu Kayseri İl Basımevinde on beş lira aylıkla mürettip olarak çalışmaya başladı. Daha çocuk yaştayken girdiği basın hayatındaki ilk canlı anılarından birisi, Faruk Nafiz'le (Çamlıbel*) ilgilidir. Faruk Nafiz, Kurtuluş Savaşı'na rastlayan o yıllarda, Kayseri Sultanisi (Lisesi) edebiyat öğretmeniydi. Mehmet Yeğenağa, daha sonra Tevfik Mülâyim'in kurduğu özel basımevinde çalışmaya başladı. 1935 yılında ise kendi kurduğu Sümer Basımevinde basın ve yayın mesleğinin her çeşit işiyle uğraştı. Kayseri'de çıkan *Kayseri*, *Erciyes*, *Atayolu*, *Doğruyol*, *Hâkimiyet*, *İstiklâl* gibi gazete ve dergilerle kitapların büyük bir bölümü burada basıldı.

1966 yılında *Anadolu* gazetesini çıkardı. Çıkardığı gazetelerde birçok fıkra ve yazı da kaleme aldı. Basın ve yayım mesleğini, yükseköğrenim yaptırdığı ve tam anlamıyla yetiştirdiği oğullarıyla birlikte bir aile işi olarak benimsedi.

Oğlu, Ahmet Bozkurt Yeğenağa, 1968'de İstanbul-Eminönü'nde halkevi yakınlarında "Sümer Basımevi" adıyla yeni ve her türlü çağdaş ihtiyacı karşılayacak yeterlikte bir basımevi kurdu. Yavuz Yeğenağa ise bu basımevinin teknik yönetmeni konumundaydı. Öteki oğulları Erdal, Mehmet ve Mustafa Yeğenağa, babalarıyla birlikte Kayseri'deki basımevinde çalıştılar ve *Anadolu* gazetesini yayımladılar.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 171-2.

YAYIN KURULU

Mustafa Tecimeri Yeğenağa

YEĞENAĞA, MUSTAFA TECİMERİ

Gazeteci, matbaacı (Kayseri, 1946-). İlk ve ortaokulu tamamladıktan sonra Kayseri Lisesinden mezun oldu. Üniversite eğitimini Ankara'da, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin Fizik Bölümü'nde tamamladı. Üniversite eğitiminden sonra Kayseri'ye döndü. Bir müddet TED Kayseri Kolejinde fizik öğretmeni olarak görev yaptı. Sonrasında baba mesleği matbaacılık ve gazetecilik alanlarında çalışmalarını sürdürdü. Ağabeyi ile *Kayseri Anadolu* gazetesini devralıp devam ettirdi. Ayrıca Sümer Matbaasının faaliyetlerini 2014 senesine kadar devam ettirdi. 1976 senesinde evlendi bu evlilikten iki çocuğu dünyaya geldi.

ESİN YEĞENAĞA

Mehmet Yeğenağa

YEĞENAĞA, OSMAN ERDAL

Gazeteci, iş adamı (Kayseri, 1938 - Kayseri, 2004). İlkokulu bitirdikten sonra öğrenimine İstanbul Erkek Lisesinde de-

Osman Erdal Yeğenağa

vam etti ve sonrasında lise öğrenimini Kayseri Lisesinde tamamladıktan sonra üniversiteyi İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı (1965). Üniversite eğitiminden sonra Kayseri'ye döndü. Askerliğini de tamamladıktan sonra evlendi. Bu evlilikten üç çocuğu dünyaya geldi. 1974-1975 ve 1975-1976 senelerinde Kayserispor başkanlığı da yapan Osman Erdal Yeğenağa, Kayseri'de gazetecilik ve matbaacılık alanlarında çalıştı. *Günaydın* gazetesinin Kayseri'de çıkarttığı *Kayseri Haber* gazetesinin kurulmasında ve gazetenin çıkarılmasında önemli görevler aldı. Aynı zamanda *Kayseri Anadolu Bir Haber* gazetesinde yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Kayseri'de iş dünyasında birçok alanda çalışıp iş dünyasına önemli hizmetleri oldu. Belediye Meclisinde CHP'li üye olarak görev yaptı.

ESİN YEĞENAĞA

YEĞENOĞLU, MEHMET CAVİT

Mehmet Cavit Yeğenoğlu

Yazar, avukat (Kayseri, 1922 - İstanbul, 8 Nisan 2003). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra Kayseri Lisesinden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Hasan Ferit Peker'in yanında stajını tamamlayıp İstanbul Belediyesinde raportör olarak bir süre çalıştı. Askerlik görevini 1949 yılında Diyarbakır'da yedek subay hâkim rütbesiyle tamamladı. 1952 yılında Yaşar Karakimseli Hanım ile evlenerek iki çocuk sahibi oldu. Önce Kayseri'de daha sonra İstanbul Barosunda elli seneden fazla avukatlık yaptı. Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği üyesi olarak uzun yıllar gönüllü hizmet verdi.

Kayseri Yüksek Öğrenim ve Yardım Vakfı kurucu üyeleri arasında yer aldı, ayrıca derneğin ikinci başkanlığını yaptı.

Eserleri: *Kayseri'de Yaşayan Renkli Kişiler* (1988); *Yöremiz ve Töremiz* (1989); *Fıkır Fıkır Fıkra* (1998); *Süzme Sözler* (1999); *Erciyes'ten Püfür Püfür Eski Zamanlarda Kayseri Yaşam Kültürü* (2011).

Kaynakça: *Erciyes'ten Püfür Püfür Eski Zamanlarda Kayseri Yaşam Kültürü.*

YAYIN KURULU

YEMEK KÜLTÜRÜ

Yemek kültürü; bir toplumun beslenme biçimlerini, o toplumun beslenmesini sağlayan yiyecek ve içecekler ile bunların elde edilme şekillerini, saklanma yöntemlerini ve söz konusu yiyecek, içeceklerin mutfak yönetimi içerisinde yemeye hazır hâle getirilmesini ve bu maksatla kullanılan araç, gereç ve teknikleri de ifade etmektedir.

Tarihçe

İbn Haldun yemek kültürü için iki temel ölçü ortaya koymaktadır: hadaret (yerleşik kültür) ve bedevi kültürü. "Şehirlilerin geçimleri bol olduğu için yedikleri şeyler çoktur. Yemeklerin bir veya birkaç çeşidine kanaat etmezler. Bir şey yemek için de vakit (ve öğün) beklemezler. Hâlbuki bedeviler bu çeşit lüksten çok uzakta bulunmaktadırlar. Aldıkları gıdalar basit ve sadedir. Bu yüzden şehirlerde ve kasabalarda hastalıklar çok görülür. Çok görüldüğü nispette de buralarda yaşayan insanlar tababet sanatına ihtiyaç duyarlar." Son iki bin yılda ana vatanları olan Kuzeydoğu Asya'dan batıya, Anadolu ve Avrupa'ya doğru ilerleyen, Çin'den Avusturya'ya dek birbirinden çok farklı ülkelerin yemek kültürleri arasında akrabalıklar oluşturan Türk yemek kültürü/mutfağı, kendine özgü çeşitliliğe sahiptir. Dahası, ticaret ve diğer dolaylı ilişkiler sayesinde Türk mutfağı, komşu olmadığı ülkelerin mutfaklarını da etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Türk Mutfağı, çağlar boyunca üç kıtada yaşam süren Türklerin damak zevkinin oluşturduğu bütün bir kültürdür ve dünya mutfağı arasındaki lezzet yarışında önde gelen mutfaklardandır.

Anadolu öncesi dönemde Türklerde şölenler yaygındı. Evlenmeler, erginlik törenleri, elçi kabulü, antlaşma imzası, ant içme, yas ve ölüleri anma törenleri hep şölen vesilesiydi. Türklerin dün de bugün gibi konuksever olmaları nedeniyle bu şölenler, konuklarla şenlendirilir; bol bol yemek yenir, doyasıya içilirdi.

Orta Asya'dan Anadolu'ya göçen Türk-

ler, tarihsel geçmişleri nedeniyle zengin bir kültüre sahiptirler.

Türklerin en ünlü buluşlarından biri olarak nitelendirilen yoğurt yani yoğunlaştırılmış süt ile bahar ve yazın taze, sonbahar sonunda öldürülüp kış boyu donmuş toprağın içinde saklanan et, bu kültürün belli başlı ögelerindendi. Yemekleri tatlandırmak üzere ise bazı otlar, bitki kökleri ve en önemlisi soğan kullanılmaktaydı. Daha sonra soğan hemen hemen bütün yemeklerin baş malzemesi oldu. Çorba da Türk yemek kültüründe başlangıç olarak tüketilen önemli bir yemektir.

Orta Asya göçebe insanı, Mezopotamya'nın tahıllarını, Akdeniz çevresinin sebze ve meyvelerini, Güney Asya'nın baharatı ile birlikte kullanarak zengin bir Türk yemek kültürü oluşturmuştur. Türk mutfağına deniz ürünlerinin girmesi, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesinden sonraki döneme denk gelmektedir. Aynı zamanda Türklerin İslam dinini kabul etmiş olmalarının etkileri de mutfak kültürlerine yansımıştır. İslam dininin etkisiyle Türk mutfak kültüründe Arap mutfağının varlığı daha çok hissedilmeye başlanmıştır. Özellikle Güneydoğu Bölgesi yemeklerinde Arap mutfak kültürünün etkisi fazladır ve baharatın fazla kullanılması, örneğin acı biberin kullanımı, bu etkinin örneklerindendir. Arapların, yemeklerden çok, tatlılarıyla Türk mutfağını etkilediğini belirtmek yerinde olur.

Batı medeniyetiyle temastan sonra Romalılardan tavukgöğsü, kazandibi ve Bizanslılardan deniz ürünleri, zeytin ve zeytinyağı, İtalyan mutfağından makarna gibi yiyecekler, Türk mutfak kültürüne girmiştir. Osmanlı Dönemi'nde Batı kültürünün etkisiyle birlikte, Fransız yemeklerini görmek mümkündür. Ayrıca, patates, domates, taze biber, kabak çeşitleri gibi bugünkü Türk yemek kültüründe yer alan ve çok sevilen sebzelerin Amerika kıtasının keşfedilmesi ile yeni kıtadan eski dünyaya zaman içinde yayılması etkili olmuş, Türk yemek kültüründe de yer almaya başlamıştır.

Gravürün üzerinde, "Türkler yiyeceği (görünen but) tütsüleyip yere serilmiş halılar üzerinde böyle yemek yerler." yazıyor - XVI. yüzyıl (Tercüme: Rukiye Öztürk, British Museum koleksiyonu)

Kayseri Yemek Kültürü

Kayseri yemek kültürünü, bu şehrin yaklaşık 1000 yıldır tarihî varlığını oluşturan Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti ile süregelen ve kesintisiz devam eden Türk yemek kültürü hâkimiyeti oluşturmuştur. Bununla birlikte Kültepe'nin hemen yanında yer alan Karum'da (Pazarşehir) yapılan kazılarda bu döneme ait çeşitli yazılı tabletlerde günlük hayata ilişkin belgeler arasında bugünün meşhur Kayseri mantısına benzer bir yemeğin yendiğini ortaya koyan bilgilere ulaşılmıştır. Kayseri tarihinin Milattan öncesine dayandığı, şehrin isminin "Mazaka" olarak anıldığı dönemlerden, Türk-İslâm hâkimiyetine gelene kadar ekonominin ve ticaretin önemli merkezi oluşunun sonucu olarak gelişmiş bir yemek kültürü olması da olağan karşılanmalıdır.

Oyma ahşap vitrin içinde eski mutfak eşyaları (Ülke Arşivi)

Kayseri'ye iç göçler nedeniyle köy ve kasaba kültürü, dış göçler nedeniyle çeşitli illerden farklı kültürler taşınmış ve bu durum, Kayseri yemek kültürüne zenginlik, çeşitlilik kazandırmıştır.

Kayseri ilçelerinin hepsinin hem ortak hem de kendine has yemek kültürleri bulunmaktadır. Bu ilçelerde ve merkezde yaşayan halk, kültürel açıdan birbirinden etkilenmiş ve Kayseri yemek kültürü ortaya çıkmıştır.

Kayseri'de yaşayan Avşar, Türkmen, Çerkez, Kafkas ve muhacir gruplarının, Kayseri yemek kültürünün zenginleşmesinde önemli yeri bulunmaktadır.

Yaygın kanı olarak Kayseri mutfağı denilince pastırma, sucuk ve mantı akla gelmektedir. Oysaki bu yiyeceklerin dışında günümüzde unutulmaya yüz tutmuş, yeni neslin adını ve nasıl yapıldığını bilmediği pek çok yöresel yemek bulunmaktadır. Geleneksel yemeklerin bir bölümü nadiren yapılmakta, bu yemeklerin yapılışını bilenler yavaş yavaş azalmakta ve hatta yemeklerin bir bölümü anılarda kalmaktadır.

Mutfak Malzemeleri:

Kayseri mutfağında en az yemekler kadar, kullanılan mutfak malzemeleri de önem arz etmektedir. Şöyle ki her bir yemeğin, tatlının, hamur işinin kendine has mutfak malzemeleriyle ve ustalıkla hazırlanan her yemeğin doğru şekilde pişirilmesi önemlidir.

Kayseri mutfak malzemelerinin en başında bakır kaplar gelirdi. Ayrıca toprak, krom, alüminyum, melamin ve emayeden üretilmiş mutfak malzemeleri de mevcuttu. Bunlar; "bebe saan", "saan", "çıtçıdı", "tırnaklı saan", "kapaklı saan", "kapaklı langari", "kevgir", "kepçe", "çömçe", "kayık saan", "kayık langari", boy boy tepsi, "sini", boy boy kazan ve tencere, "küçük leğen (ilanca)", "hamur leğeni", "şirilani" (pekmez kaynatılırken kullanılan kaynatma leğeni) iki gözlü tuzluk/biberlik. Su kabı olarak "ibrik (ıprık)", "güğüm", pekmez kaynatırken, çamaşır yıkanırken kullanılan saplı taslar. Tahtadan ve diğer malzemelerden yapılmış mutfak gereçleri; ekmek tahtası, hamur tahtası, hamur açmak için boy boy oklava, "evraac", et kütüğü, tahta saplı satır, boy boy tahta saplı bıçaklar, boy boy tahta kaşıklar, sarımsak döveci, çaman teknesi, ekmek sacı, melamin yemek ve salata kapları, krom sahan-taslar, boy boy emaye tencereler, sahanlar, derin büyük taslar ve sürahiler vardı. Topraktan su testisi, boy boy büyüklükte güveçler, peynir basmak için cereler, küpler. Sayılan her bir gerecin, Kayseri mutfağında kullanım alanı, görevi vardır.

Özel Günlere İçin Yapılan Yemekler

Düğün ve Düğünlerde Yapılan Takım Yemekler:

Kayseri merkezde düğün merasimleri tam yapılmasa da birçok gelenek hâlâ devam etmektedir. Genelde düğünlerin merasimleri beş gün sürer ve bu merasimin ilk günü "Kalın" ile başlar. 2. gün gelin hamamı, 3. gün kına gecesi, 4. gün gelin alma, düğün yemeği ve 5. gün gelin bohçası hazırlanır.

Düğün yemeği: Eskiden düğün yemeklerini ve belli başlı toplu yemekleri, bu konuda mahir olan kadınlar, birbirlerine yardım ederek yaparlardı (Kayseri'ye özgü yemekler ve tatlılar). Eğer oğlan evinin

çevresinde düğün yemeği yapabilecek kimse yoksa aşçı tutulurdu. Aşçı, sarmanın içini hazırlar, kadınlar birleşerek yaprakları serçe parmağı büyüklüğünde küçük küçük sarar; baklavayı, hoşafı, muhallebiyi ve kuru böreği önceden yapıp hazırlardı. Çorba, bamya, pirinç pilavı aynı gün yapılırdı. Aşçı, yemeklerle birlikte servis ile de ilgilenirdi. Sıralama önemlidir ve "takım yemek" adı da verilen yemekler, yan yana dizilmiş 30-40 kişilik masalara servis edilirdi. Sıralama şu şekildedir:

Çorba (yoğurtlu çorba, mercimek çorbası), kavurma, etli yaprak sarması, açma ev baklavası/elde kesme cevizli kadayıf, kuru börek, muhallebi ve son olarak çorba kıvamında etli kuru bamya ile pirinç pilavı. Bu yemekler son olduğu için latife olarak "kara haber" de denilirdi. Yemeklerin yanına içecek olarak üzüm hoşafı, ayran (süzme yoğurt ile yapılır) verilirdi. Ayrıca sofralar, mevsimine uygun salata ve turşu ile de zenginleştirilirdi. Yemek dua ile sona ererdi.

Cenazede: Cenaze evinde perşembe gününe kadar yemek asla pişirilmez, konu komşu ve yakınlar perşembeye kadar

Hâlen bazı evlerde bayram namazlarından sonra yenen Kayseri'ye has yahni yemeği

(kahvaltı, öğlen yemeği ve akşam yemeği dâhil her öğün ve her gün) yemek getirirlerdi. Konu komşu cenaze evinin matemine saygısını, gün içerisinde sürekli cenaze evine girip çıkarak, dua ederek, yemek getirerek, evinde yüksek sesle gülmeyerek, radyoyu, televizyonu açmayarak gösterirdi. Cenazeye yakın zamanda düğünü olan varsa ya düğününü erteler ya da cenaze sahiplerinden düğün için müsaade alırdı. Müsaade alındıktan sonra da düğündeki eğlence olabildiğince

Mantının hazırlanışı (Betül Türksoy)

Yağ mantısı

azaltılır ve saygı gereği, her hareket kararında yapılırdı.

Perşembe günü ikindi vakti, cenaze sahipleri tarafından helva ekmek dağıtılırdı. Akşam namazı sonrası da evde hazırlanan bazı yemeklere ilave olarak yakınların, eş dostun getirdiği börek, baklava benzeri yemekler yenilir, yemek bittikten sonra da hoca tarafından Kur'an okunur, dualar edilir. Gelen misafirlere, cenaze sahibinin imkânlarına göre, kahve, şeker, Yasin cüzü veya seccade hediye edilir.

Cenazenin perşembesi sonrası, şimdiki gibi haftası, kırkı, elli ikinci gecesi, mevlit gibi günler olmazdı. Kandillerde camilerde paşa şekeri/beyaz akide şekeri dağıtılırdı.

Ramazan ayı: Kayseri'de ramazan ayı öncesi bu aya özel hazırlık yapılır. Önce mümkünse toptancılarından un, yağ, şeker, çay, tahin, pirinç, bal, hoşaflık kuru üzüm gibi birçok temel gıda ürünü alınır. Önce alınma sebebi, kadınların sahurluk kete, halka börek gibi hazırlıkları yapmaları içindir. Ramazanın ilk haftası aile ile geçer, genelde ikinci haftadan sonra misafirlikler, davetler başlar. Bu davetlerdeki ramazan sofralarında sucukiçi, bal, kaymak, çömlek peyniri, zeytin, hurma, salata, börek (tandır böreği ya da su böreği), beyaz /siyah üzüm hoşafı, kayısı hoşafı masa üstünde hazır bulunur.

Başlangıç için börekaşı çorbası/bamya çorbası/mercimek/ un çorbası; ana yemek olarak da tavuk /köfte, pirinç pilavı, güveç/pehli/fırın ağzı/tandır yapılır. Tatlılar ise el açması ev baklavası, güllü baklava, elde kesilmiş cevizli kadayıf tatlısı, nevzinedir.

Ramazanda sofrada, ezan okununca muhakkak iftar duası edilir, yemek bittiğinde de şükür ve geçmişlerin ruhu için, sofradaki büyükler tarafından Kur'an okunur, dua edilir.

Kayseri mutfağının genelinde, ramazan ayında mahalle fırınları çok önem arz etmektedir. Hemen hemen mahalle fırınlarının hepsi sahura kadar açık olur. Evde iç harcı hazırlanan kıymalı, peynirli, kuşbaşılı pideler, mahalle fırınlarında (hamur fırının) iftarlık/sahurluk için pişirilir. Mahalle fırınlarında ayrıca, sahur için tahinli ve yağlı pide de yapılır (Bu pide çeşitlerini evinde yapamayan ya da sahur hazırlığı olmayanlar için, mahalle fırınlarında bunlar, günlük yapılır ve satılır. Günümüzde de aynı şekilde devam etmektedir). Eski ramazanlarda olduğu gibi günümüzün ramazan sofralarının olmazsa olmazı, yumurtalı susamlı, çörekotlu sıcak pide, Kayseri'nin de vazgeçilmezidir.

Sahur sofrası: Kadınlar tarafından önceden yapılmış kete/katmer/tandır böreği/kıyma böreği yenir; beyaz üzüm hoşafı ve su içilir ve niyetlenip yatılır.

Bayram sabahı yemeği: Hâlen bazı evlerde, bayram namazından sonra ev ahalisi veya yakın akrabalar, bir büyüğün evinde toplanır, Kayseri'ye özgü yahni ve pirinç pilavı yenilir. Yahni yemeği için bir gün önceden haşlanan nohudun kabukları çıkarılır, bol soğan ve kemikli koyun eti ile pişirilir.

Yemek Çeşitleri

Çorbalar: Börek aşı çorbası, kurşun aşı, kuru bamya çorbası, arabaşı, kesme un çorbası, yoğurtlu soğuk çorba, yoğurt çorbası, düğürcük çorbası, dökme köfte, tarhana çorbası, gendime çorbası, pirinçli bulamaç.

Arabaşı çorbası: Hamuru için malzemeler: 1 kase un, 4-5 kase su, 1 tutam tuz.

Çorbası için malzemeler: 1 tüm tavuk, 2,5 litre su, 4-5 yemek kaşık un, sıvı yağ, salça, kırmızı toz biber, tuz.

Hamurun hazırlanışı: Una su ve tuz eklenerek bir tencerede sürekli karıştırılarak kısık ateşte iyice kaynatılır (Püf noktası: Un ile su, tahta kaşık ile çırpılarak pişiril-

meli ki un tortulu olmasın). Kaynadıktan sonra koyulaşıncaya kadar pişirilir. Daha sonra su ile ıslatılmış tepsiye dökülerek soğumaya bırakılır (Püf noktası: Hamur, sallayınca jöle gibi hafif hareket etmelidir, kıvamı böyledir).

Çorbanın hazırlanışı: Düdüklünün içerisine temizlenmiş, ütülenmiş bir adet tavuk, su, tuz konularak iyice pişinceye kadar kaynatılır. Tavuk piştikten sonra süzülerek suyu ile eti ayrılır, tavuk soğuyunca etleri didiklenir. Başka bir tencereye yağ ve un konularak pembeleşinceye kadar kavrulur. Daha sonra içerisine salçası, kırmızı toz biberi, tuzu eklenip biraz karıştırılır. Üzerine yavaş yavaş tavuk suyu eklenerek kaynayana kadar karıştırılır. Kaynadıktan sonra, didiklenen tavuk etleri eklenerek etler, tel tel ayrılana kadar kısık ateşte kaynatılarak özleştirilir. Mümkünse servis yapılırken hazırlanan hamur, börek gibi büyük kare şeklinde kesildikten sonra bir spatula ile (Püf noktası: Hamur, çıplak elle alınır ve tabağa ters bırakılır. Kıvamı doğru ise hamur, ele yapışmayacaktır.) alınıp ters olarak düz tabakta servis edilir. Arabaşı çorbası çok sıcak servis edilir.

Bu çorba kış günlerinde genellikle gece saat 22:00'den sonra, doymak için değil zevk için, kalabalıkla yenmektedir. Hamurdan kaşıkla bir parça alınır, çorbaya batırılır; bir kaşık çorbayla çiğnemeden yutulur. Hamurunu yutmak, alışkanlık ve beceri gerektirir.

Ana Yemekler

Pehli, fırınağzı, Kayseri güveci, Kayseri sac kavurma, Kayseri pöç tandır, üzümlü gerdan, karın dolması, böğür dolması, kaburga dolması, haşlama, pastırmalı kuru fasulye, bayram yahnisi, içli köfte, etli yaprak sarması, zeytinyağlı yaprak sarması, kâğıtta pastırma, etli lahana sarması, zeytinyağlı lahana sarması, hakırdaklı lahana sarması, kabak çiçeği dolması, pırtım pırt, kabak çıtma, karnıyarık, patates kovalama, patlıcan kovalama, pıt pıt pilavı, şaştım aşı, bezdirme.

Pehli için malzemeler: Kilo pehlilik et (Tüm kaburga ikiye bölünecek), 500 gr

Yanında sumağı ile Kayseri mantısı (Geçmişten Geleceğe Kayseri Mutfağı, Ali Saraçoğlu)

patlıcan, 250 gr yeşil sivri biber, 500 gr domates, 2 yemek kaşığı salça, kırmızı toz biber, tuz, 3-4 diş sarımsak.

Hazırlanışı: Koyunun kaburga kısmından alınan pehli eti, az bir yağ ile tencerede, etin iki tarafı da nar gibi kızarana dek mühürlenip toprak tencerenin veya kalın bakır tencerenin alt kısmına döşenir. Üzerine küp küp doğranmış patlıcanlar (Patlıcanın cinsi Yamula patlıcanı değil ise yani kemer patlıcan ise öncesinde tuzlu suda bekletilerek acısı alınır.), üzerine biber, sarımsak ve yine kabuğu soyulmuş ve küp küp doğranmış domatesler konur. Tuzu serpilir, salça ve kırmızı biberle sulandırılarak yapılan sos, yemeğin üzerine gezdirilerek dökülür ve ağzı kapatılır. Hiç karıştırılmadan yaklaşık 4-5 saat kısık ateşte pişer. Kayseri'nin en eski yemeklerinden olan pehli, piştiği zaman ustalıkla başka bir yüksek bakır tepsiye ters çevrilir. Böylece alta döşenen bütün etler, en üstte kalır ve tam bir yemek merasimidir.

Mantı çeşitleri

Kayseri mantısı, yağ mantısı, tepsi mantısı (bk. Tomarza), prov (peynirli, pirov) mantısı, paşa mantısı, ekmek mantısı, kıymalı buğu mantısı, ekşili kırpma mantısı, üzengi mantısı, sade buğu mantısı.

Mantı, genel olarak un, su, yumurta, tuz gibi ana malzemelerin belirli oranlarda karıştırılıp yoğrulmasıyla elde edilen hamurun biraz dinlendirilip belirli büyüklükte parçalara bölünerek her bir parçaya belirli miktarda kıyma konduktan sonra hamurun dürülmesi esasına dayalı bir yöntemle üretilen unlu bir mamuldür. Genel olarak Kayseri ili ile bütünleşmiş olan mantının tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. “Mantı” adı anıldığında akla ilk gelen ilin Kayseri olması, mantının orijininin Kayseri ili olduğunun bir göstergesidir ve tüm Anadolu’ya Kayseri ilinden yayılmıştır. Bu bağlamda Kayseri mantısının ününü duymayan kalmamıştır.

Kayseri mantısının haklı ünü, birtakım şartlara bağlıdır. Bu şartlar yerine getirilmedikçe ürün sadece mantı olarak kalmakta, asla “Kayseri mantısı” olamamaktadır. Ayrıca Kayseri Ticaret Odası tarafından 2008 yılında Coğrafi İşaret tescili ile koruma altına alınmıştır.

Kayseri mantısı

Hamur için malzemeler: 3 su bardağı un, 2 tatlı kaşığı tuz, 1 yumurta, 1,5 su bardağı su.

İç harç malzemeleri: 250 gr kıyma, 2 orta boy kuru soğan, 1 çay kaşığı tuz, yarım çay kaşığı karabiber, 1 çay kaşığı kırmızı toz biber, 1 çay kaşığı reyhan.

Sos malzemeleri: 100 gr tereyağı, 2 yemek kaşığı domates ev salçası, 1 tatlı kaşığı kırmızı toz biber, yarım bardak mantı haşlama suyu.

Üzeri için: 500 gr yoğurt, 3-4 diş sarımsak, sumak.

Haşlama için: 3 litre su, 1 tatlı kaşığı tuz.

Un, geniş bir hamur yoğurma kabına elenip karıştırılır. Unun ortası açılarak tuz ve yumurta ilave edilir; elle, içten içe karıştırılarak yavaş yavaş su eklenir. Ele yapışmaz duruma gelene kadar kollarla ele ağırlık verilerek yoğrulur. Olabildiğince sert bir hâle gelene kadar iyice yoğrulan hamurun üstü bez ile kapatılarak 20-25 dakika dinlenmeye bırakılır.

Bu sırada iç harcı için, hafif yayvan ve yarı derin kabın içerisine kıyma alınır, kuru soğanlar ayrı bir kapta rendelenerek mümkünse tülbent ile soğanın suyu sıkılır ve kıymanın üzerine eklenir. Sonrasında tuz, karabiber, kırmızı toz biber ve reyhan eklenerek el ile iyice yoğrularak iç harç hazırlanır.

Yaklaşık 20-25 dakika dinlenen mantı hamuru, iki eşit parçaya ayrılır ve avuç içinde yuvarlanarak büyük bezeler elde edilir. Açma tahtasına un serpilerek bezenin biri, açmak için tahtaya alınır. Diğer bezenin üzeri yine bezle örtülür ki hamurun yüzeyi kurumasın (gaysılamasın). Tahtaya alınan beze, önce üzerine elle un serpilerek açmaya hazırlanır ve inceltilir. Sık sık un serpilerek beze, oklava yardımıyla yaklaşık 1,5-2 mm kalınlığına gelene kadar açılır (Püf noktası: Bu inceliğe yaklaşınca un serpme bırakılır, aksi hâlde hamur kesildiğinde mantının kenarları birbirine yapışmaz ya da haşlanırken açılır). Açma tahtasının üzerinde açılan hamur, ortalama 1,5 cm genişliğinde şeritler hâlinde kesilerek 1,5x1,5 cmlik kareler elde edilir. Kesilen hamur kareleri, elle harmanlanarak yayvan hâlde üst üste getirilir ve bir tepsiye alınır; üstü, yüksek bir kapakla kapatılır ki hamur kareleri kurumasın. Diğer beze de aynı şekilde açılarak artık mantı doldurma, kapatma işlemine geçilir. Kıyma harcının bir kısmı düz bir tabağa alınarak yeşil mercimekten büyük, nohuttan küçük kıyma harcı, her bir hamur karesinin ortasına konularak sağ ve sol baş parmaklar ve işaret parmakları yardımıyla dört ucu birbirine denk gelmeyecek şekilde “verev” (Hamur karesi parmakların ortasında ikiye katlanır gibi paralel tutulup sol parmaklar ile içeri, sağ parmaklar ile dışarı doğru bastırılarak yarı çapraz kapatılır.) şekilde hafifçe uçlarından bastırılarak kapatılır ve kapatılan her bir mantı, bir tepside, üst üste gelmeyecek şekilde biriktirilir. Mantı kapatma işlemi tamam-

landığında tepsi hafif sallanarak birbirine değen mantıların yapışması önlenir ve hafif kurutulur. Böylelikle Kayseri mantısı, eskilerin ölçümü ile "bir kaşığa kırk tane sığar" şekilde kapatılmış olur.

Mantıyı haşlamak için en ideal olanı, bakır tenceredir. Ancak bakır tencerenin kullanımı günümüzde fazla kalmadığı için, tercih edilen derin tencere içerisine yaklaşık 3 litre su, 1 tatlı kaşığı tuz ilave edilerek kaynatılır. Kaynayan suyun içerisine, kapatılan mantılar, el yardımıyla tepsiden dökülür. Kaynayan suya dökülen mantılar önce dibe çöker, tahta kaşık yardımı ile kenardan içe doğru bir kez karıştırılır ki yapışmasınlar. Su kaynamaya başladıktan yaklaşık 10 dakika sonra, haşlanan mantılar yavaş yavaş suyun yüzeyine çıkar ve ortada hafif köpük oluşur, istenirse yine tahta kaşık aracılığıyla bir iki kez karıştırılır. Mantıların hepsi, kaynayan suyun yüzeyine çıktığı zaman mantı haşlanmış/pişmiş demektir. Ocağın altı kapatılarak 1 su bardağı cansuyu konur ve 1 dakika bekletilir. Cansuyu sayesinde mantılar tekrar dibe çöker. Mantı suyunun hemen hemen yarısından fazlası süzülür ve hazırlanan salça sosu eklenerek karıştırılıp servis edilir.

Mantı sosunun hazırlanması için, hafif derin bir tavaya tereyağı konularak incelene kadar eritilir. Sonrasında salça ile tereyağı karıştırılıp üzerine kırmızı toz biber eklenerek birazcık kavrulur. Kavrulan salçanın üzerine mantının haşlama suyundan, yaklaşık yarım çay bardağı eklenerek sos biraz sulandırılır ama mantının, kaşıkta kıvamlı olmasına dikkat edilmelidir.

Son olarak mantının üzerine koyulacak yoğurt, bir kâse içerisinde kaşık yardımıyla özenir/çırpılır. Sonrasında ezilen sarımsaklara çeyrek çay bardağı su eklenerek karıştırılıp yoğurda eklenir ve tortusuz olacak şekilde iyice çırpılır. Sarımsaklı yoğurt da sos gibi kıvamlı olmalıdır. Mantının servisi hafif çukur tabakta yapılır. Tabağa hafif sulu mantı konur, üzerine bir daire şeklinde yoğurt eklenip sumak serpilir. Günümüzde sumak ile nane ve yaprak biber ekilerek de servis yapılmaktadır.

Şebit yağlaması (Emrah Şentürk)

Yağ mantısı

Hamuru için malzemeler: 2 yemek kaşığı sıvı yağ, yarım çay bardağı yoğurt, yarım çay bardağı su, 1 yemek kaşığı yaş maya,1 tatlı kaşığı tuz, alabildiği kadar un.

Harcı için malzemeler: 200 gr kıyma, 2 tatlı kaşığı kırmızı toz biber, 1/4 demet maydanoz, tuz.

Salçalı sos için malzemeler: 2 yemek kaşığı salça, 1 tatlı kaşığı kırmızı toz biber, 2 yemek kaşığı sıvı yağ.

Üzeri için malzemeler: 2 su bardağı yoğurt, 2 diş sarımsak.

Hazırlanışı: Un geniş bir kaba alınır, ortası açılarak sıvı yağ, yoğurt, maya, su ve tuz ilave edilerek yoğrulur ve kulak memesi yumuşaklığında hamur elde edilir. Hamur iki bezeye ayrılır ve 15-20 dakika bekletilerek mayalandırılır.

Hamur mayalanırken iç harcı için bir kapta kıyma, toz biber, ince kıyılmış maydanoz ve tuz iyice karıştırılır, yoğrulur. Mayalanan her bir beze 1,5 mm kalınlıkta açılır ve 4-6 cm büyüklükte kareler hâlinde kesilir. Kesilen kare hamurunun içine kıyma harcı konulup dört köşesi birleştirilerek bohça seklinde kapatılır. Kızgın bol ayçiçek yağında kızartılır.

Sosu için tavaya yağ konularak salça kavrulur ve kırmızı toz biber eklenir. Biraz su eklenerek sos, hafif inceltilir. Üzeri için yoğurt iyice çırpılarak soyulup ezilmiş sarımsaklara biraz su eklenerek iyice karıştırılır. Kızartılan mantılar düz servis

tabaklarına alınarak üzerine sarımsaklı yoğurt ve yoğurdun üzerine de sos eklenerek servis edilir.

Hamur İşleri

Şebit yağlaması, tandır böreği, tahinli katmer, kıymalı su böreği, peynirli su böreği, bazlama, peynirli sac böreği, patatesli sac böreği, ıspanaklı sac böreği, açma içli kete, açma kete, susamlı halka, pastırmalı börek, bişi, kıymalı pide, kuşbaşılı pide, peynirli pide, hakırdaklı pide, açma börek, kuru börek, peynirli kızartma börek, erişte makarna, kesme makarna, kesme un çorbası, yufka, şebit.

Şebit Yağlaması

Hamuru için malzemeler: Yarım kilo un, 1 çay bardağı süt veya yoğurt, 2 yemek kaşığı sıvı yağ, tuz, maya, su.
Harcı için malzemeler: 500 gr kıyma, 2 adet kuru soğan, kırmızı toz biber, kara biber, 2 orta boy domates, 2-3 yemek kaşığı sıvı yağ, 2 kaşık tereyağı, tuz, maydanoz.
Üzeri için malzemeler: 4 su bardağı yoğurt, 4-5 diş sarımsak.
Hazırlanışı: Un, yoğurt, sıvı yağ, tuz, maya ve yeterli miktardaki su ile orta sertlikte bir hamur yoğrulur ve 15-20 dakika bekletilerek mayalanmaya bırakılır. Hamur mayalanınca ceviz büyüklüğünde bezelere ayrılır. Bezeler, 1 mm kalınlığında, 20-25 cm (lahmacun gibi) çapında açılır. Sac veya geniş tavada üzerinde iki tarafı da pişirilir (Püf noktası: Açılan hamur, unlu olmamalı ve hamur, iki tarafının da kabaran gözleri yanmaya yakın olana kadar kızartılır ki şebit yağlamasının tadına, hafif yanmaya yakın ekmek aroması eklensin).
Hamurun üzerinin harcı için, bir tavada (pilav tavası gibi yarı derin tava) tereyağı, sıvıyağ küçük kıyılmış soğan eklenip hepsi karıştırılarak kavrulur. Sonrasında kıyma, karabiber eklenip etin rengi dönene kadar çevrilir. Sonrasında kırmızıbiberi, tuzu eklenip biraz daha kavrulur ve domates rendesi veya salça eklenir. Daha sonra yaklaşık bir su bardağı sıcak su eklenerek 15 dk. kadar pişirilir.
Pişirilen her bir şebitin üzerine iki üç yemek kaşığı hafif sulu harç eklenerek dağıtılır (lahmacun gibi harç yayılır). Diğer şebitlerde piştikçe aynı işlem devam eder. Üst üste dizilen arası kıymalı şebitler (ortalama sekiz adet) daha sonra artı şeklinde dörde kesilir. Üzeri için yoğurt iyice çırpılarak soyulup ezilmiş sarımsaklara biraz su eklenerek iyice çırpılır. Şebit yağlaması üzerine küçük kıyılmış maydanoz serpilerek düz servis tabaklarında sarımsaklı yoğurt eşliğinde servis edilir. Genellikle elle yenilir, çatalla yemek için, çatalın en alt aralığından şebit düz geçirilerek sağa veya sola çatala sarılır ve sarma işlemi bittiğinde çatalın ucu sarılan şebite geçirilerek yoğurda bandırılıp yenir.

Tatlılar

Nevzine, güllü baklava, açma ev baklavası, oklava tatlısı, un kurabiyesi/s kurabiye, aşure, telteli (pişmaniye), aside, pekmezli un helvası, kayısı kavurma, incir tatlısı, dolaz, kabak tatlısı, beze.

Nevzine

Yapımı için malzemeler: 3,5 su bardağı un, 1 çay bardağı pekmez, 2 su bardağı şeker, 1 su bardağı yoğurt, 2 çay bardağı tereyağı, 1 su bardağı ceviz, 4 yemek kaşığı tahin, 1 çay bardağı su.
Hazırlanışı: Su ve şeker, bir tencerede kaynatılır. Pekmezi ilave edilerek bir taşım daha kaynatıldıktan sonra soğumaya bırakılır. Yağ eritilip ılıtılır, ceviz iri iri kıyılır. Ilımış olan yağ, yoğurt, tahine un ilave edilip karıştırılır. En son olarak ceviz eklenir ve orta boy fırın tepsisine el ile veya kaşık ile bastırılarak yayılır. Üzeri, elle veya kaşıkla yine bastırılarak düzeltilir. Tepside yaklaşık 5X5 büyüklüğünde kare kare kesilir ve her bir karenin ortasına yarım ceviz yerleştirilir. Önceden ısıtılmış (yaklaşık 150 derece) fırında pembeleşinceye kadar yaklaşık 25 dakika kadar pişirilir. Piştikten hemen sonra, önceden hazırlanmış ve soğumuş şerbet, nevzine sıcakken üzerine dökülür. Soğuduktan sonra servis edilir.

İçecekler
Kadim Kayseri sofralarında bulunan içecek çeşitleri: Gilaburu suyu, gül şerbeti, hoşaf, koruk ekşisi, ekşi pekmez, limonata.

Kayseri'ye Has Lezzetler
Pastırma, parmak sucuk, çemen/çaman, Kayseri kavurması, et kurusu, sucuk içi, hakırdak, kelle, kuyruk yağı, sade yağı, kemik/ilik yağı, ceviz, badem, iğde, kavun, karaevrek üzümü, irek üzümü, buludu üzümü, parmak üzüm, gömeç fasulyesi, gilaburu, cırgalan biberi, ay çekirdeği (şemşamer), kabak çekirdeği, gül reçeli, kayısı reçeli, vişne reçeli, çilek reçeli, kayısı marmelatı, duru pekmez, ekşi pekmez, çalma pekmez, kırmızı üzüm pekmezi, kedi bacağı/cevizli sucuk, sıcak helva, tahin helvası, domates salçası, kelek turşusu, karışık turşu, tarhana, elma kurusu, armut kurusu, patlıcan kurusu, yeşil fasulye kurusu, musakkalık patlıcan kurusu, erik kurusu, dut kurusu, kayısı kurusu, üzüm kurusu, çömlek peyniri, salamura beyaz peynir, salamura yaprak.

Pastırma*
Kayseri'nin pastırma kurutmaya elverişli, gece ile gündüz arasındaki ısı farkı yüksek, rutubetsiz, her yönden esen hafif rüzgârlı havası ve pastırma imalathanelerinin bulunduğu Karpuzatan'daki yer altı sularında tespit edilen nitrat pastırmaya lezzet katmaktadır. Pastırma yapım aşamalarının her biri özel bir ustalık gerektirir; etin seçimi, sökümünden çemenlenmesine kadar baharatı, rengi, tadı, kıvamı, hatta ince ince zar gibi doğranması bile ustalık ile yapılan ayırt edici özellikleridir.
Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde Kayseri'nin yiyeceklerinin anlatıldığı bölümde, "Evvela has ve beyaz ekmeği, lavaşa yufkası, katmer çöreği, katmerli baharatlı böreği, "lahm-ı kadid" (kurutulmuş et) adıyla meşhur olan kimyonlu ve baharatlı sığır pastırması ve kokulu et sucuğu yeryüzünde yoktur. Padişahlara hediye gider." demektedir.

Kayseri'ye has tatlı nevzine (Melike Hilal Parıltı)

Kayseri Ticaret Odası tarafından 2001 yılında coğrafi işaret tescili ile koruma altına alınmıştır.

Sucuk
Kayseri sucuğunun ayırt edici özelliği, diğer sucuklara nazaran daha yağlı ve baharatlı olmasıdır. Rengi, aroması, baharatı, yağlılık oranı ve şekli (Kayseri sucuğunun saç örgüsü/parmak sucuk şekli de Kayseri sucuğuna has bir şekildir.), ayırt edici özelliktir. Sucuğun iç harcının hazırlanması, doldurulması, örülmesi ve en önemlisi de kurutulması, ustalar gözetiminde yapılır. Kayseri Ticaret Odası tarafından 2001 yılında coğrafi işaret tescili ile koruma altına alınmıştır.

Kayseri'nin Coğrafi İşaret Almış ve Almaya Aday Ürünleri
Coğrafi işaret, temel olarak benzerlerinden farklılaşmış ve bu farkı, kaynaklandığı yöreye borçlu olan bir yöresel ürün adını ifade eder. 6769 sayılı Kanun'un 34. maddesine göre coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaretlerdir. Coğrafi işaret, farkı ve ünü yöresinden kaynaklanan, kalitesi tescil ve denetimle korunan değerlerimizdir.
Coğrafi işaretli ürünler, üretildikleri yörenin ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bu ürünlerin korunması sadece millî değerlerin korunması açısından de-

Kayseri İli Coğrafi İşaret Tescili Almış Ürünler Listesi

Sıra No	Tescil No	Coğrafi İşaret	Türü	Tescil Tarihi	Tescil Ettiren
1	5	Bünyan El Halısı	Mahreç	14.11.1997	Bünyan Belediyesi
2	18	Yahyalı El Halısı	Mahreç	14.11.1997	Yahyalı Belediyesi
3	35	Kayseri Sucuğu	Menşe	25.06.2002	Kayseri Ticaret Odası
4	36	Kayseri Pastırması	Menşe	25.06.2002	Kayseri Ticaret Odası
5	64	Soğanlı Bez Bebekleri	Mahreç	05.01.2005	Yeşilhisar Kaymakamlığı
6	110	Develi Cıvıklısı	Mahreç	26.03.2009	Develi Belediyesi
7	113	Kayseri Mantısı	Mahreç	10.06.2009	Kayseri Ticaret Odası
8	138	Yamula Patlıcanı	Menşe	25.02.2010	S.S. Yemliha Tarımsal Kalkınma Koop.
9	185	Tomarza Kabak Çekirdeği	Menşe	23.09.2014	Tomarza İlçesi Kabak (Kabak Çekirdeği) Üreticiler Birliği
10	198	İncesu Karaevrek Üzümü	Menşe	26.08.2016	İncesu Belediyesi
11	389	Bünyan Gilaburusu	Menşe	22.10.2018	Bünyan Belediyesi
12	557	Cırgalan Biberi	Menşe	06.10.2020	Kocasinan Belediyesi
13	561	Erkilet Kedi Bacağı (Ceviz Sucuğu)	Mahreç	08.10.2020	Kocasinan Belediyesi
14	593	Özvatan Çiçek Balı	Menşe	16.11.2020	Kayseri Özvatan Kaymakamlığı
15	669	Akkışla Gilaburusu	Menşe	12.02.2021	Akkışla Belediyesi
16	724	Pınarbaşı Uzunyayla Çerkes Peyniri	Menşe	14.04.2021	Pınarbaşı Belediyesi
17	800	Kayseri Yağlaması	Mahreç	12.07.2021	Kayseri Ticaret Odası
18	801	Kayseri Tandır Böreği	Mahreç	12.07.2021	Kayseri Ticaret Odası
19	870	Kayseri Katmeri	Mahreç	20.08.2021	Kayseri Ticaret Odası
20	950	Kayseri Kurşunaşı Çorbası	Mahreç	22.11.2021	Kayseri Ticaret Odası
21	951	Kayseri Nevzinesi	Mahreç	22.11.2021	Kayseri Ticaret Odası
22	1005	Kayseri Yağ Mantısı	Mahreç	20.01.2022	Kayseri Ticaret Odası
23	1059	Kayseri Tepsi Mantısı	Mahreç	05.04.2022	Kayseri Ticaret Odası
24	1064	Kayseri Fırın Ağzı Kebabı	Mahreç	06.04.2022	Kayseri Ticaret Odası
25	1138	Kayseri Güllü Baklavası	Mahreç	07.06.2022	Kayseri Ticaret Odası
26	1155	Develi Gaceri	Mahreç	22.06.2022	Develi Bel. - Kayseri Üniversitesi

Kayseri İli Coğrafi İşaret Tescili İçin Başvuru Durumunda Olan Ürünler Listesi

Sıra No	Başvuru No	Ürün Adı	Tescil Türü	Açıklama
1	C2021/000432	Kayseri Börek Aşı/Böre Aşı	Mahreç	Değerlendirme aşamasında
2	C2021/000463	Gesi Cevizi	Menşe	Değerlendirme aşamasında
3	C2021/000431	Kayseri Sucuk İçi	Mahreç	Değerlendirme aşamasında
4	C2021/000433	Kayseri Çemeni	Mahreç	Değerlendirme aşamasında
5	C2021/000363	Özvatan Çömlek Peyniri	Mahreç	Değerlendirme aşamasında

ğil, aynı zamanda yörenin ve ülkenin ekonomik değerlerini korumak açısından da önemlidir. Coğrafi işaretli ürünler, piyasada aynı kategorideki diğer ürünlerden daha yüksek fiyata alıcı bulabilecek tüketici portföyüne sahiptir. Üzerinde coğrafi işaret, tescil adı ve coğrafi işaret amblemi bulunan ürünler, tüketicilerin güvenle tercih edecekleri ürünlerdir. Satın alma argümanlarını ürünün kalitesiyle kültürel boyutunun oluşturduğu ve tüketicilerin otantik ürün talepleri yönünde şekillenen bu yerel ürünler piyasası çok değerlidir. Yerel ürünler; ün ve kalitelerini, bulundukları yerin özgün, doğal koşulları ya da beşerî faktörünün bilgi, beceri, deneyim ve geleneklerinden alan ürünlerdir ve dünyada pek çok yerel ürün, coğrafi adıyla tanınmaktadır. Yerel ürünler, farklı tarihî geçmişleri, farklı yerel/bölgesel ve ulusal kültürleri, farklı gelenekleri, farklı hayat tarzları, farklı çalışma koşullarıyla her bir ürünün hikâyesini oluşturmaktadır.

Kayseri'nin coğrafi işaret tescilli ürün sayısı; 10 menşe, 9 mahreç olmak üzere toplamda 19'dur. Cİ tescilli ürünlerin kronolojik listesi yanda sunulmuştur. Tescilli ürünlerden Kayseri pastırması, Kayseri sucuğu ve Kayseri mantısının AB tescil başvuruları yapılmış ve değerlendirme aşamasındadır.

Kaynakça: İbn-i Haldun, *Mukaddime*, hzl. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, C. II, İstanbul 2004, s. 670, 741-742; S. Ünver, *Fatih Devri Yemekleri*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, İstanbul 1952; Tuğrul Şavkay, "Medeniyet ve Coğrafya Değişmeleri Çerçevesinde Türk Mutfağı", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. II, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Yayıncı Firma Ülke Yayın Haber, Ankara 1992, s. 806-816; Yunus Emre Akkor, *Geçmişten Geleceğe Kayseri Mutfağı*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2019, s. 27; M. Talas, "Tarihi Süreçte Türk Beslenme Kültürü ve Mehmet Eröz'e Göre Türk Yemekleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2005, S. 18, s. 273-283; Ö. Samancı ve S. Croxford, *XIX. Yüzyıl İstanbul Mutfağı*, Medyatik Yayınları, İstanbul 2006; M. Arlı, "Türk Mutfağına Genel Bir Bakış", *Türk Mutfağı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982, s. 19-33; A. Albayrak, "Farklı Milletlerden Turistlerin Türk Mutfağına İlişkin Görüşlerinin Saptanması Üzerine Bir Çalışma", *Journal of Yaşar University*, C. XXX, 2013, S. 8, s. 5049-5063; A. Baysal, *Beslenme Kültürümüz*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993; A. Baysal, *Türk Yemek Kültüründe Değişmeler, Beslenme ve Sağlık Yönünden Değişmeler, Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar*, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları 3, Ankara 1993, s. 12-20; A. Baysal, T. K. Merdol, H. Saçır, N. C. Taşçı ve S. Başoğlu, *Türk Mutfağından Örnekler*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1570, Ankara 1996; İ. Evci, *Kayseri ve Kayseri Sofrası*, Mazaka Yayınları, Kayseri 2007; Hayati Beşirli, *Yemek Sosyolojisi Yiyeceklere ve Mutfağa Sosyolojik Bakış*, 2012, s. 160; R. Kılıçhan, ve B. Kılıçhan, *Pastırma Sucuk ve Mantının Gölgesinde Kayseri Mutfak Kültürünün Unutulmaya Yüz Tutmuş Lezzetleri*, 2014; F. Nuhoğlu, *Türk Mutfağından Yedi Renk*, Pozitif Yayıncılık, İstanbul 2005; A. Tunç ve R. P. Şahbaz, "Türk Turizminin Gelişmesinde Alternatif Çözüm Önerisi: Bölgesel Tanıtım", *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi 1*, 1998, s. 57-69; G. H. Biçer, *Farklı Mantı Çeşitlerinde Mikrobiyolojik Kalite Üzerine Araştırmalar*, (İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011; Mustafa Özdemir, *Kayseri'de Pastırmacılık*, Kayseri Ticaret Odası Yayınları 2, Kayseri 1994, s. 8-26; Mustafa Özdemir, Mehmet Oğuztekin, "Pastırma", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. V, Kayseri 2017, s. 245; Nedim Atilla, "Kültepe'den Erciyes'e Kayseri Mutfağı" Semineri. (2012), http://www.yemeksanatlari.org/tr/etkinliklerimiz/kayseri-mutfagi-27.htm Erişim tarihi: 13.02.2014; http.//www.kulturturizm.gov.tr / portal/kultur_tr.asp?belgeno=40910 Erişim tarihi: 17.02.2014; Türk Patent Enstitüsü Resmî Sitesi, İnternet Adresi: www.tpe.gov.tr. Erişim tarihi: 25.08.2022.

Kaynak kişiler: Hatice Ersolak (1947, Kayseri/Melikgazi, görüşme: 13.11.2021); Refika Artıran (Yaş: 72, Kayseri/Melikgazi, görüşme: 20.12.2021); Serpil Kara (1968, Kayseri/Talas, görüşme: 13.11.2021) ; Aysel Tuluk (1967, Kayseri/Talas, görüşme: 13.11.2021).

BİRSEN KOCA

YEMLİHAZÂDE MUSTAFA KÂMİL EFENDİ

Kadı (? - Kayseri, 1294/1877). Aslen Elbistanlıdır. Kadılar ve müellifler zümresinden ve Mevlevi tarikatına bağlıdır.

Eserleri: Hikmetten *el-Hikmetü'l-Bâliğa ve Şerhühâ*, mantıktan *Minhâcü'l-ihticâc*, usûl-i hadisten *el-Manzûmetü'l-Aliyye fi'l-Ahbâri'n-Nebeviyye*, mantık, vazı, âdab, aruz, meâni, bedi, beyan gibi yedi fenden bahseden *Nazmü'l-Fünûn*, *Arûz-i Endülüsî Şerhi*, *Kasîde-i Mudariye*'nin şerh ve tahmisi,

akaid ve kelâmdan *Manzûme-i Râiye*, *Kasîde-i Hemziyye Tahmisi*, usûl-i fıkıh ilminden bin beyti toplayan *Elfiye ve Şerhi*, *Hüseyniyye Manzumesi* ve şerhi *el-Makalâtü'l-Hisyan alâ Kasîdeti'l-Hasan maa Tahmîs*, *Haşiye alâ Karatepeli*, mizan ve adap ilminden *Şerhun alâ Kasîde-i Nûniyye li'l-Fazıl Hasan Fehmi Efendi*, *Dîvân-ı Eş'ar*, *Talikat alâ Nuhbeti'l-Fiker fi'l-Hadîs*, üç matlab üzerine *Kasîde-i Adem Şerhi*. Eserlerin çoğu basılmıştır. Bunlardan başka risaleleri de vardır. Kayseri hâkimi iken (H 1294) vefat etti. Seyyid Burhaneddin Türbesi civarında medfundur.

Kaynakça: Bursalı, "Yemlihazade Mustafa Kamil Efendi", *OM*², C. II, s. 58.

MEHMET VURAL

YENİ CAMİ

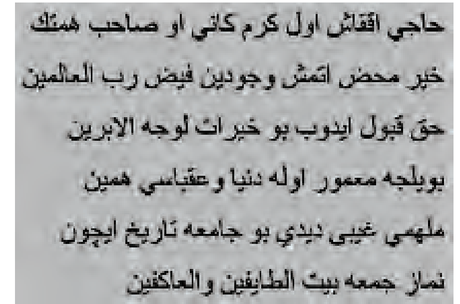
Yapı, Melikgazi ilçesi Tacettinveli Mahallesi* Büyük Bahçe Sokak'ta bulunmakta olup ibadete açıktır. Cami, kitabesine göre H 1087 (M 1676-77) tarihinde Hacı Akkaş tarafından yaptırılmıştır. 1962 yılında tamamen yıkılarak yeniden inşa edilmiş, minaresi ise 1966 yılında yapılmıştır. Cami, harim ve kuzeyindeki son cemaat mahallinden meydana gelmekte olup minaresi, harimin kuzeydoğu köşesine eklenmiştir. İnşasında moloz taş ve kesme taş kullanılmış olan yapının üstü kiremit kaplı kırma çatıyla örtülüdür. Harimin cephelerinde bulunan tüm pencere açıklıkları düz lentolu olup lento, söve ve denizliklerinin kesme taş kaplamaları hafif dışa taşırılmıştır.

Yeni Cami, kuzeybatıdan bakış – 2021 (Z. Aytekin)

Kuzey cephede bulunan avludan, betonarme tavan ile örtülü son cemaat mahalline girilmektedir. Batı ucunda kadınlar mahfiline çıkışı sağlayan kapı açıklığı, doğu ucunda ise minare bulunan mekânın güney duvarının ortasında harim giriş kapısı, kapının iki yanında birer pencere açıklığı ve batı uçta bir mihrabiye yer almaktadır. Dikdörtgen planlı ve dört sıra mukarnas kavsaralı mihrabiye nişi, meander motifleri ile bezeli silindirik sütunçelerle sınırlandırılmıştır. Harime girişi sağlayan kapı açıklığı, dikdörtgen formlu olup lento ve söveleri kenger yaprakları ve kabaralar ile bezenmiştir. Kapı açıklığının üzerinde, mermer üzerine celî sülüs hattıyla Osmanlı Türkçesiyle yazılmış inşa kitabesi bulunmaktadır.

Kitabe metni:

حاجي اقاش اول كرم كاني او صاحب همتك
خير محض اتمش وجودين فيض رب العالمين
حق قبول ايدوب بو خيرات لوجه الابرين
بويلجه معمور اوله دنيا وعقباسي همين
ملهمي غيبي ديدي بو جامعه تاريخ ايچون
نماز جمعه بيت الطايفين والعاكفين

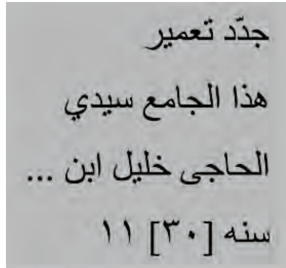
Kitabenin Okunuşu:

Hacı Akkaş ol keremkâni o sâhib-i himmetin
Hayr-ı mahz etmiş vücûdun feyz-i Rabbi'l-âlemîn
Hak kabûl idüp bu hayrâtı li-vechi'l-eberrîn
Böylece ma'mûr ola dünyâ ve ukbâsı hemîn
Mülhemi gaybî dedi bu cami'e târîh içün
Namâz-ı Cum'a beytü'l letâifin ve'l âkifîn"

Kitabenin Anlamı:

"Hacı Akkaş cömertliğine yakışır bir gayret gösterdi
Allah'ın ilhamı ile katıksız bir hayır meydana getirdi

Allah bu hayratı başkalarının yüzü için kabul etsin
Böylece onun dünya ve ahireti mamur olsun
Gaibden ilhamla bu camiye tarih söyledi
Cuma namazını huşû' ve sebat ile eda edenlerin evi olsun."
Cami, kitabesindeki ebced hesabına göre H 1087 (M 1676-77) tarihinde inşa ettirilmiştir. Kitabede, kartuşların arasındaki zeminler üzerinde siyah mürekkep ile yazılmış "Sene 1087" ifadesi de ebced hesabını doğrulamaktadır. Bunun yanı sıra "Mümin mescidde sanki bir balık gibidir." anlamına gelen yazı yer almaktadır. Diğer bir yazı ise yapının onarım kitabesidir.
Kitabe Metni:

Kitabenin Okunuşu:
Ceddede ta'mir
Haze'l-câmi' Seydi
el-Hacı Halil ibni (...)
Sene 11[30]
Kitabenin Anlamı:
"Bu cami 1717- 18 tarihinde (...) oğlu Seydi Hacı Halil tarafından yeniden tamir edilmiştir."
Harim, kare planlı olup dört adet yuvarlak kolon ile desteklenen betonarme tavan ile örtülüdür. Düz lentolu ve dikdörtgen formlu toplam on sekiz adet pencere vasıtasıyla aydınlanan mekânda mihrap, minber ve vaiz kürsüsü yakın döneme aittir. Harimin kuzeyinde kadınlar mahfili, kuzeydoğu köşesinde ise şerefeye çıkışı sağlayan kapı açıklığı yer almaktadır.
XVII. yüzyılda Kayseri'yi ziyaret etmiş olan Evliyâ Çelebi, şehirde Akkaş Çorbacı adında bir cami bulunduğunu, banisi hayatta olan caminin yeni ve çok aydınlık olduğunu kaydetmektedir. Evliyâ Çelebi'nin bahsettiği bu yapının adında geçen "Akkaş" ifadesi, Yeni Cami'nin kitabesinde de geçmektedir. "Akkaş" ibaresinin her iki yapıda da geçmesi, Akkaş Çorbacı Camii ile Yeni Cami'nin aynı yapılar olduğunun düşünülmesine sebep olmaktadır. Ayrıca kaynaklar, Yeni Cami'nin H 1265 (M 1848) yılında Sipahizade Hacı Osman Ağa tarafından mükemmel bir şekilde tamir ettirildiğini bildirmektedir.

Kaynakça: A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 40, 41; Özkeçeci, *Cami ve Mescidler*, s. 204, 205; *Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehemmed Zıllî, Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, C. III, hzl. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s. 100; Halit Erkiletlioğlu, *Kayseri Kitabeleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2001, s. 184; Özbek-Arslan, *KTKVE*, s. 150-152.

ZEYNEP AYTEKİN

YENİ DEVELİ

Gazete, başlığının altında, "Pazartesi günleri çıkar tarafsız siyasî gazete" olduğu yazılıdır. Gazetenin sahibi Cemal Yalçın ile Ali Saltık'tır. Sorumlu müdürü, Avukat Cengiz Nayman ile Avukat Halit Develioğlu'dur. 30x40 boyutundaki kâğıda beşer sütun üzerine iki sayfa olarak düzenlenmiş, Yeni Develi Basımevinde basılmıştır. Ederi on kuruştur. 5 Aralık 1955 gününde yayımına başlamış, 92 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır (1955-1957).
Yazarları; Taki Cebeci, Cengiz Nayman, Halit Develioğlu, Ahmet Akdoğan, Cemil Yalçın'dır. Güldürücü politika yazıları yanında kültür konularına da yer verilmiştir.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 95.

YAYIN KURULU

Yeni Develi gazetesinin 30 Aralık 1957 tarihli sayısı

YENİ ERCİYES DERGİSİ bk. ERCİYES (GAZETE-DERGİ)

YENİ GÜN bk. ANADOLU'DA YENİ GÜN

YENİ KAPI

Kayseri Dış Kale'sinin kapılarından birisidir. Bu kapı, şimdiki Kağnıpazarı semtinde, Hunat Külliyesi'nin karşısında, İç Kale'nin doğu kapısı ile Dış Kale surlarının İç Kale'ye yaklaşan ucu arasında, şimdiki Kaleönü ve Millet caddelerinin birleştiği yerde bulunuyordu. Bu kapı ve

Yeni Sabah

BAŞYAZI

İki yıl içinde Kayseri'ye binden fazla Renault girdi

Armağanlar

Mizah

EN GERÇEKÇİ SPOR YORUMU

Gazete!

Bekleyiniz!..

Yeni Sabah gazetesinin
27 Şubat 1974 tarihli sayısı

yakın uzantıları yıkılarak ortadan kaldırılmıştır.

Kapı küçük olduğu için Osmanlı Sultanı II. Selim zamanında 1567 tarihinde ihtiyaca binaen genişletilmiş, bu vesile ile adı "Yeni Kapı" olmuştur. Bu iş için buraya yazılmış olan Arapça kitabenin tercümesi: "Bu kapı halka dar geliyordu. Dokuz yüz yetmiş beş (1567) yılında Sultan Süleyman'ın oğlu büyük Sultan Selim Han zamanında genişletildi. Allah, onu genişletenin rızkını bol versin."

Bu kitabe bugün Kayseri Müzesindedir.

Kaynakça: H. Edhem, *Kayseri (Göde)*, s. 23, N. 13.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

YENİ KAYSERİ

Gazete başlığının altında "Günlük, siyasî, bağımsız gazete" yazısı vardır. 1 Mart 1952'de çıkmaya başlamıştır. Sahibi Mehmet Kocabay'dır. İlk sayılarında yazı işleri müdürü Mehmet Gönenç idi. Sonraki müdürleri arasında Mustafa Gümüşkaynak ve Mahmut Sabah bulunmaktadır. Kayseri İl Basımevinde basılmış, ederi beş kuruştur. 1960 yılına dek yayımına devam etmiştir. Altı sütun üzerine, çoğu zaman tek yaprak olarak çıkmıştır.

Yeni Kayseri, herhangi bir siyasi partiye bağlı olduğunu açıkça yazmamış ancak birçok benzerleri gibi Demokrat Partiyi desteklemiştir. Sahibinin Demokrat Parti İlçe Teşkilatında görev yapması ve aynı partiden İl Genel Meclisi üyesi olması, desteği açıklamaktadır.

Yeni Kayseri, haber ve yazı zenginliği bakımından göze çarpan inip çıkmalar, dalgalanmalar göstermiştir. Genel olarak orta düzeyde bir gazete olarak görülür. Yazarları arasında düşünce ve gökçeyazın alanındaki araştırmaları ile Muin Feyzioğlu, hikâyeleri ile Hilmi Z. Topaloğlu, Abdullah Satoğlu, Mustafa Gümüşkaynak ile Rasim Aydın Sancak adları sayılabilir. Kâzım Yedekçioğlu da yazarları arasındadır. A. Hilmi Güçlü'nün imzasız fakat değerli başyazıları dikkati çekmiştir.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 78; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 475; *Tarih İçinde Kayseri Basını*, 2012, s. 228.

YAYIN KURULU

Ankara Sulh Ceza Mahkemesince D.P.nin Her Türlü Faaliyeti men edildi

Partinin bütün gayrimenkulü mevduat, evrak, defterleri ve matbuası tedbir mahiyetinde muhafaza altına alındı

YENİ KAYSERİ

Cumartesi 3 Eylül 1960

Fiatı: 10 Kr.

Günlük Siyasî Bağımsız Gazete

Sayı: 2529

Dünyanın Nüfusu 2 milyar 900 milyon

Her yıl 100 milyon doğum ve 51 milyon ölüm kaydedilen dünyada nüfus 49 milyon artıyor

İlk Öğretim Kanun Tasarısı Hazırlandı

Malatya H.gücü şehrimize geldi

Misafir takım ilk maçını bugün S. Sporla yapacak

Yeni Kayseri gazetesinin
3 Eylül 1960 tarihli sayısı

YENİ SABAH GAZETESİ

Kayseri'de ilk sayısı 15 Eylül 1967'de çıkan günlük siyasi gazetedir. Mustafa Yıldırgan tarafından çıkarılan *Yeni Sabah* gazetesi, Kayseri'de yayımlanan uzun ömürlü günlük gazetelerden biridir.

Kaynakça: Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 476.

YAYIN KURULU

YENİ TOMARZA

Haftalık, siyasi, bağımsız gazetedir. Sahibi ve yazı işleri müdürü Hilmi Topaloğlu'dur. Ederi on kuruştur. 7 Şubat 1957'de çıkmaya başlamış ve 25x35 boyutundaki kâğıda dört sütun üzerine düzenlenmişti. Kayseri'de Zafer ve Hâkimiyet Basımevlerinde basılmıştır. Tomarza'da yönetilen gazete, 27 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır (1957).

Yazarları; Hilmi Topaloğlu, Alemdar Güngör, Mehmet Yüceler'di.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 95.

YAYIN KURULU

YENİ UFUKLAR DERNEĞİ

Genel merkezi Kayseri'de 03 Eylül 2002 tarihinde açılan kültür, sosyal dayanışma ve yardımlaşma derneğidir. Yeni Ufuklar Derneğinin kurucuları İbrahim Sungur (Onursal Başkan), Cuma Soysal (Başkan), Cemal Aslandağ, Ahmet Demircioğlu, İlyas Tuncer, Mehmet Sevim, Orhan Köksal, Osman Kalpaklıoğlu ve Mehmet Altıner'dir. İlk şubesi 16 Ekim 2002 tarihinde Kayseri'de açılmış, 12 Şubat 2007 tarihinde İstanbul şubesi, 27 Mart 2019 tarihinde de Ahlat şubesi faaliyete başlamıştır. Son dönemde genel başkanlık görevi Nevzat Özkan, Kayseri şube başkanlığı Orhan Köksal, Ahlat şube başkanlığı ise Alper Yaşa tarafından yürütülmektedir.

Yeni Ufuklar Derneğinin belli başlı etkinlik alanları arasında ihtiyaç sahiplerine gıda, para, giysi yardımı yapmak, öğrencilere burs vermek; konferans, sempozyum, panel gibi bilimsel, sergi, kermes, konser, folklor gösterisi gibi sanatsal ve iftar, kahvaltı, bayram kutlaması gibi sosyal amaçlı toplantılar yapmak; basın bildirileri ve toplantılarıyla sosyal, kültürel

ve millî konularda kamuoyunu bilgilendirmek, kitap ve dergi yayımlamak, kütüphane kurmak; sağlık, spor ve eğitim kurumlarına destek vermek, bu tür kurumları kurmak ve tefriş etmek; bilim, kültür, spor, sanat alanlarında teşvik edici ödüller vermek; kültür ve turizm amaçlı geziler düzenlemek; insanlarımızı okumaya teşvik etmek için kütüphane ve okuma atölyesi açmak sayılabilir.

Yeni Ufuklar Derneği, bugüne kadar binlerce kişinin, özellikle ramazanda, kurbanda ve diğer zamanlarda ihtiyaçlarını bizzat tespit edip gidermiştir. Özellikle mağdur ve işsiz kalan veya yardıma muhtaç duruma düşen ailelere sahip çıkılmıştır. Mensuplarının ve destekçilerinin katkılarıyla her öğretim yılında 5-6 yüz civarında öğrenciye burs verilmiştir.

2010 yılında Yahyalı ilçesi Taşhan Mahallesi İlkokuluna kitaplık ve bilgisayar sınıfı kurulmuştur. 25 Kasım 2011 tarihinde dokuz sınıflı Sakaltutan İlköğretim Okulu binası tamamlanarak İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağışlanmıştır. 2013 yılında Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesine bilgisayar laboratuvarı kurulmuştur. 2016 yılında Kayseri ili Felahiye ilçesinde bulunan Merkez Atatürk İlköğretim Okuluna büyük bir kütüphane yaptırılmıştır. Ayrıca yurt içi ve yurt dışında pek çok eğitim ve kültür kurumuna kitap, yayın ve bilgisayar desteği verilmiştir.

Farklı zamanlarda Erciyes Üniversitesi ve İl Kültür Müdürlüğü ile ortak programlar düzenlenmiştir. Her yıl geniş katılımlı konferanslar verdirilmektedir. Bugüne kadar bu konferanslarda Mustafa Kafalı, İlber Ortaylı, Dursun Yıldırım, Hasan Onat, Abdulkadir Sezgin, Ersan Şen, Mustafa Tatcı, Ümit Özdağ, Necmettin Nursaçan, Aytunç Altındal, Sevgi Erenerol, Ahmet Zeki Üçok, Ramazan Kağan Kurtoğlu, Cengiz Alyılmaz gibi bilim ve kültür; KKTC 3. Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu, Azerbaycan Milletvekili Ganire Paşayeva, eski CHP Genel Başkanı Deniz Baykal gibi devlet ve siyaset adamları ağırlanmıştır.

Üç ayda bir çıkan *Yeni Ufuklar* dergisi 2009 yılından beri İstanbul şubesi tarafından yayımlanmaktadır. 10 yıl basılı dergi olarak çıkan dergi, 2020 yılından itibaren de dijital olarak yayın hayatını sürdürmektedir. 2010 yılında *Türk Kültüründe Aşevleri Kayseri Örneği* adlı ortak kitap çalışması yayımlanmıştır. 2015 yılında Mustafa Aksoy'un hazırlamış olduğu *Tarihin Sessiz Dili Damgalar* adlı kitap, ilgililerin hizmetine sunulmuştur. 25-26 Mart 2011 tarihlerinde "Türk Dünyasında Son Gelişmeler ve Türkiye" Çalıştayı yapılmış, çalıştayda Türkiye'den ve Türk dünyasının değişik bölgelerinden çok sayıda bilim ve kültür adamı bildiri sunmuştur.

Yeni Ufuklar Derneği, geleneksel olarak "Türk Kültürüne Hizmet Ödülleri" vermektedir. Bugüne kadar edebiyat, kültür, sanat ve spor alanında ülkemize ve kültürümüze katkı sunmuş çok sayıda bilim, kültür, sanat ve spor adamını ödül vererek ve destek sunarak teşvik etmiştir.

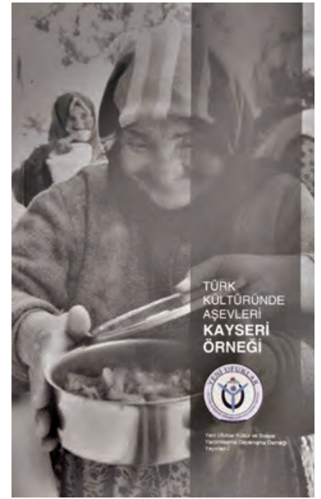
Yeni Mahalle Yeni Ufuklar Spor Kulübü desteklenmiş ve gençlerimizin spor yapması için imkân sağlanmıştır.

Yeni Ufuklar Derneği, genel merkezi ve üç şubesi ile faaliyetlerini sürdürmekte, gelecekte "kamu yararına dernek" statüsüne kavuşmak, vakfa dönüşmek ve daha geniş çaplı faaliyetlere imza atmak istemektedir. Bir vakıf üniversitesi açmak, gençlerimizi uluslararası arenada desteklemek ve teşvik etmek belli başlı hedeflerindendir.

NEVZAT ÖZKAN

Yeni Ufuklar dergisinin ilk sayısının kapağı

Yeni Ufuklar Derneğinin 1 No.lu yayını

YENİCE İSMAİL MAHALLESİ

Günümüzde aynı isimde bir mahalle yoktur. Osmanlılar zamanında Kayseri şehrinin en büyük mahallelerinden birisi olan mahalle, ilk olarak *1500 Tarihli Defter*'de "Mahalle-i Yenice tâbi-i Meydân Kapısı" adıyla kaydedilmiş olup 53 hane 12 mücerret (bekâr), 1 imam 1 fakih, 10 biruni, 1 seyyit ve 4 divane; 1520 tarihinde 64 hane 12 mücerret Müslüman nüfus ikamet etmekteydi. 1570 tarihli tahrir kayıtlarına göre "Mahalle-i Yenice" adıyla kaydedilen mahallede 201 hane Müslüman nüfus meskûndu.

1584 tarihinde Yenice Mahallesi büyük bir nüfus oranına ulaştığı için "Mahalle-i

Ön tarafta Çandır, Hacı Saki ve Yenice İsmail Mahalleleri - 1955 (Fotoğraflarda Kayseri)

Mescid-i Bozgat hâdes, müfrez an Mahalle-i Yenice, Mahalle-i Mescid-i Yaraş hâdes, müfrez an Mahalle-i Yenice, Mahalle-i Cami-i Hacı Kılıç hâdes, müfrez an Mahalle-i Yenice ve Mahalle-i Mescid-i Kalpaklı hâdes, müfrez an Mahalle-i Yenice" adlarıyla dört yeni mahalleye bölünmüştür.

Yenice Mahallesi'nde 1584 tarihinde 138 Müslüman hane vardır. Yenice'ye bağlı Mescid-i Bozgat Mahallesi'nde 98 hane, Mescid-i Yaraş Mahallesi'nde 66, Hacı Kılıç Camii Mahallesi'nde 208 hane ve Kalpaklı Mescidi Mahallesi'nde ise 77 hane ikamet etmekteydi.

XVII. yüzyılda bu mahallelerin Yenice Mahallesi'nden ayrılan mahalle olduğu için müstakil mahalleler olarak kaydedildiği görülmektedir. *1642 Tarihli Avarız Defteri*'ne "Mahalle-i Yenice" başlığı altında kaydedilen mahallede 111 hane Müslüman nüfus ikamet etmekteydi. Avarızhane sayısının yüksek olduğu mahallede Ahi Nasuh Mescidi Vakfının para vakıfları vardı. Bununla ilgili olarak şer'iye sicillerinde önemli kayıtlar vardır. XVIII. yüzyılda da önemini sürdüren mahalledeki esas değişim, XIX. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Nitekim bu dönemde 1831 tarihli nüfus kayıtlarına göre, "Yenice Mahallesi Hacı İkiz Bölgesi", tamamen Müslüman ahaliden ibaret olup 1831'de 75 hane, *1834 Temettuat Defteri*'ne göre 86 hane, 1844'te 81 ve 1846 tarihinde 74 hane meskûndu. Mahalle sakinleri arasında çiftçilik, haffaflık, kürkçülük, keçecilik, saraçlık, eskicilik, unculuk, yapıcılık, neccarlık gibi meslekleri icra edenler vardı.

Yenice Mahallesi İsmail Efendi bölgesi: Müslüman ahali meskûn olup 1831 yılında 120 hane; *Temettuat Defteri*'nde 111 hane, 1844 ve 1846'da 82 hane tespit edilmiştir. Beş talebe ve bir dersiamın bulunduğu mahallede hane reislerinin meslekleri arasında debbağlık, haffaflık, çanakçılık, muytâblık, devecilik, bahçecilik, fırıncılık, amelelik, çiftçilik, tüfenkçilik, ziraatçılık, unculuk yer almaktaydı.

Yenice Mahallesi Yaraş bölgesi: Müslümanların meskûn olduğu mahallede 1831'de 35, 1834 *Temettuat Defteri*'ne göre 34 ve 1846'da 28 hane nüfus ikamet etmekteydi. Mahalle sakinlerinin öne çıkan meslekleri simitçilik, duhancılık, arpacılık, amelelik, nalbantlık ve saraçlık idi.

Mahalle-i Yenice Çandarlı Bölgesi: 1831'de 77 hane, *1834 Tarihli Temettuat Defteri*'ne göre 62 hane, 1844'te 59 ve 1846'da 61 hane Müslüman nüfus meskûndu.

1870 tarihli nüfus kayıtlarına göre Yenice Çandır Mahallesi Boyacıkapısı Caddesi ve Çuhadaroğlu sokaklarından ibaret olup 64 hane vardı. Yenice Yaraş Mahallesi'nde Boyacıkapısı Caddesi ve Abdülhalim Sokağı'nda 53 hane, Yenice İsmail Efendi Mahallesi'nde Kalaycıoğlu, Çeşme, Hamam, Kulbak, Dip, Hüdaverdi Camii Sokakları ile Fabrika Caddesi kısımlarında 135 hane nüfus vardı. Yenice Hacı Ekiz Mahallesi'nde Abdülhalim, Yadigâr, Uzun, Çeşme, Kalaycıoğlu, Abdülhamid Sokaklarında 88 hane nüfus ikamet etmekteydi. "Orta Mahalle" olarak anılan bu bölgenin tamamı geçen yüzyıldan itibaren "Yenice İsmail Mahallesi" olarak anılmaya başlamış, resmi kayıtlara da (nüfus gibi) bu isimle geçmiştir.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 9a-9b; TTd. 33, s. 16; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 13-14; TKG. TTd. 136, vr. 21a-23a; MAD. 7063, s. 15-16; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 42; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl*

Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, s. 135-136; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri (1250/1834)*, Kayseri 1998, s. s. 92-98; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 106-108; Cömert, *19. Y. Kayseri*, s. 61-70; Çayırdağ, *KTA*, s. 367, 371-373.

MEHMET İNBAŞI

YENİDEN DİRİLİŞ

Kayseri'de ilk sayısı Ocak 2004'te çıkan aylık kültür dergisidir. Âlim Gerçel'in sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu derginin, genel yayın müdürü Nurkal Kumsuz'dur. Daha sonra Kadir Karaman, Aysel Fındık müdürlük yapmışlardır. Lâçin Yayıncılıkta 32+4 sayfa olarak 10,5x29,7 cm ebadında basılmıştır.

Türk kültür hayatı çerçevesinde Kayseri kültürüne hizmet gayesiyle yayına başlamıştır. Kayseri'de yayımlanan uzun ömürlü ulusal dergilerdendir. Derginin içeriğinde kültür, sanat, folklor vb. konularda yazılar yayımlanmıştır. Dağıtımı, abone sisteminde yapılmıştır. Sunuş yazılarını, Nurkal Kumsuz yazmıştır.

Yazarlarından bazıları şunlardır: Âlim Gerçel, Alpaslan Gerçel, Nurkal Kumsuz, Mustafa Acar, Beyhan Asma, Osman Baş, Ahmet Vehbi Ecer, Kadir Dayıoğlu, Sevil Emirzade, Dolunay Enver, Tuğrul Gerçel, Abdülkadir Güler, Kısmet Gürek, Mustafa İbakorkmaz, Yüksel Kalkan, Bedrettin Keleştimur, M. Halistin Kukul, Saim Sakaoğlu, Bekir Oğuzbaşaran, Sait Özer, Musa Tektaş, Mehmet Şahingöz, Vedat Ali Tok, Cüneyt Yılmaz, Ahmet Hakan Kaplan, Kadir Özdamarlar, Muhsin İlyas Subaşı, Hasan Tülkay, Mehmet Çayırdağ, Osman Selim Kocahanoğlu, İsmail Özmel, Âsım Yahyabeyoğlu.

Şairlerinden bazıları: Fazıl Ahmet Bahadır, Ahmet Doğan, Ali Baş (Ozan Sezinî), İbrahim Berber, Muhsin Bozkurt, Adnan Büyükbaş, Ahmet Naci Büyükeken, Dilaver Cebeci, Mehmet Cidecioğlu, Recep Çalkaner (Aslan Gayserilim), Gülsüm Çelik, Bünyamin Doğan, Aydemir Doğan, Murtaza Ekici, Abdullah Erkal, Fahri Ersavaş, Burhan Gümüş, Basri Gocul, Yunus Kara, Abidin Güneyli, Yılmaz Gürbüz, Halil Gürkan, Hasan Gürpınar, Ahmet Karaaslan, Mustafa Necati Karaer, Kadir Karaman, Rahmi Kenger, Necip Fazıl Kısakürek, Ali Rıza Navruz, Oğuz Paköz, Abdullah Satoğlu, Halil Soyuer, İsmail Âdil Şahin, Ziya Şahin (Âşık Ziya), Kemâl Ahmet Şen, Halil Temel, Nurten Ulusoy, Mustafa Yaralı, Hakan İlhan Kurt, Mustafa Ferit Yıldız, S. Burhanettin Akbaş, Mehmet Metin Karaörs, Betül Övünç.

Desenler: Saadet Otman, Hasan Gürpınar, Osman Aytekin, Arif Sami Gürpınar, Yaşar Çam.

Dergi; Coşkun Ertepınar, Alparslan Türkeş, Türkçüler Bayramı, Aydemir Doğan, Nevzat Türkten, Abdullah Satoğlu, Muin Feyzioğlu, Mehmet Akif Ersoy, Kâzım Yedekçioğlu 1-2, Mehmet Ateşoğlu, Mustafa Necati Sepetçioğlu özel sayıları yayımlamıştır.

ALİM GERÇEL

Yeniden Diriliş dergisi Ocak 2004 tarihli ilk sayısı

YENİŞEN, RIDVAN

Kayseri Valisi (İzmit/Kocaeli, 22 Şubat 1942 - Ankara, 18 Eylül 2010). Arifiye'de ilköğretim okulunu, Kocaeli'de liseyi bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1967-1968 döneminde mezun oldu. Bir süre öğretmenlik yaptı. Artvin Borçka, Konya Cihanbeyli ve Şırnak Silopi'de kaymakamlık yaptı. TRT genel sekreter yardımcılığı, SEKA genel müdür yardımcılığı, İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler genel müdür yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1985 yılında İstanbul vali yardımcılığına atandı. Sonraki görevi olan Aksaray valisi iken Kayseri valiliğine (21 Şubat 1992 - 10 Eylül 1993), ardından Bursa valiliğine atandı. 1 Kasım 1995 tarihinde İstanbul vali vekilliğine, 8 Nisan 1996'da İstanbul valiliğine getirildi. 24 Temmuz 1997 tarihine kadar bu görevde bulundu. 1997 yılında merkez valiliğine atandı. Ankara'da vefat etti.

Kaynakça: TYB, *Türkiye Kültür Sanat Yıllığı* (2011).

İBRAHİM ULVİ YAVUZ

Rıdvan Yenişen

Yusuf Yerli

Murat Yerlikhan

YERLİ, YUSUF

Araştırmacı, gazeteci (Kayseri, 1964 -). Kayseri İmam-Hatip Lisesini (1982), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi (1986). *Kayseri Gündem* (1989), *Kayseri Kent Haber* (2010), *Kayseri Haber* gibi gazetelerde kuruculuk, yayın yönetmenliği, başyazarlık, köşe yazarlığı yaptı. Birlik FM radyosunun kuruluşunda yer aldı (1993) ve yayın yönetmenliği yaptı. Medya Net Grubu (TV Kayseri, Elif TV, Kent Haber) yayın yönetmenliği yaptı (2010-12). İlim Hikmet Vakfı (1993) ve Davud el-Kayserî Derneğinin (2003) kurucuları arasında yer aldı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi basın danışmanlığı (1998-2010), başkan danışmanlığı (2014-2017) görevlerinde bulundu. Rey Yayıncılık adı altında kitap yayıncılığı (1991-1998), *Şehir* dergisi yayın danışmanlığı (2017-2020) yaptı, *Düşünen Şehir* dergisi sorumlu yazı işleri müdürlüğü (2017-) ve yayın yönetmenliği yapmaktadır (2021-), BÜSAM bünyesinde kurulan Şehir Akademi'de "Şehir Okumaları" başlığı altında seminerler verdi. BÜSAM bünyesinde "Sözlü Tarih" çalışmalarını başlattı. "Kayseri'de Göç" ve "Suriyeliler", "Kayseri Çarşıları" konulu hem nicel hem nitel anket çalışmalarını yönetti. *Düşünen Şehir* dergisinde mekân ve şehir eksenli makaleler kaleme aldı. Yerli, Büyükşehir Belediyesi Strateji Geliştirme Dairesi başkanlığı (2017-2019) ve bu başkanlığa bağlı olarak kurulan, daha sonra Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığına bağlı bir birim olarak kurumsal varlığını sürdüren, kurucusu olduğu, kısa adı BÜSAM olan Büyükşehir Stratejik Araştırmalar Merkezi genel koordinatörü olarak görevine devam etmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Yusuf Yerli, BÜSAM Şehir Akademi'nin 2017 bahar dönemi açılış konuşması yaparken

YERLİKHAN, MURAT

Yazar, serbest muhasebeci mali müşavir ve KOBİ danışmanı (Kayseri, 1953 - Malatya, 24 Ekim 2022). Ortaokulu, Kayseri Sümerde; liseyi, Kayseri Lisesinde tamamladı. Lisans öğrenimini İİTİA Maliye ve Muhasebe Yüksek Okulunda, lisansüstü öğrenimini AİTİA Kooperatifçilik Enstitüsünde tamamladı (1978). E. Maliye Başhesap Uzmanı Yılmaz Özbalcı'nın yanında muhasebe ve vergi, SPK Yönetim Kurulu Üyesi Yılmaz Ulusoy'la ticaret hukuku konularında danışmanlıklar yaptı. Kayseri Ticaret Odasında 25 yıl genel sekreterlik ve danışmanlık görevi sonrası Mayıs 2019'da Odadan ayrıldı. Eğitmen olarak Kayseri Ticaret Odasında ve Birlik Vakfı Kayseri şubesinde girişimcilik dersleri verdi. Akredite KOBİ Danışmanları Derneği üyesi ve Akredite KOBİ danışmanı eğitmenidir.

SMMM (1997), ISO 9001: 2015 Kalite Baş Tetkikçisi (2018) ve KOBİ Danışmanı-S.6 (2019) yeterlilikleri bulunmaktadır.

Üniversite yıllarında rahmetli Sedat Yenigün'ün isteğiyle haftada bir gün Cemil Meriç'le çalışmaya başladı. Daha sonraları, diğerlerinin ayrılmasıyla haftada beş gün Cemil Meriç'in yanına gitmeye devam etti. Cemil Meriç'e kitap okudu, istediğinde özetledi ve yazılarını birlikte kaleme aldılar. Bu yardımı, mezun oluşuna kadar yaklaşık iki yıl sürdü.

Evlidir, kızı ve oğlu olmak üzere iki çocuğu bulunmaktadır.

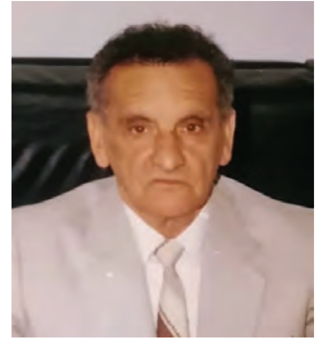
Eserleri: *Kayseri Salnamesi-Almanak* (2005); *Kayseri Meşhurları* (2006); *Kayseri'den Altın Sözler* (2009) isimli, yazarları arasında Emir Kalkan ve İrfan Birol gibi isimlerin olduğu ortak kitap çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca, *Yönetim ve Organizasyon*, *Girişimcilik*, *İletişim*, *Müzakere Teknikleri* ve *Protokol Kuralları* isimli çoğaltma eserleri vardır.

YAYIN KURULU

YERLİKHAN, MUZAFFER

Yazar, inşaat mühendisi (İstanbul, 1919 - Kayseri, 1987). İtalyanca bilen babası Halit, gemilerde çarkçıbaşılık yaptı. Altı çocuklu ailenin en büyüğü idi. Vefa Lisesinden mezun oldu (1938), İTÜ İnşaat Fakültesine girdi. Altı yıl süren eğitimini tamamlayarak fakülteden mezun oldu. Askerliğini yedek subay olarak Kayseri Devlet Demiryollarında tamamladı. Karayolları Genel Müdürlüğüne girdi (1946); yol yapım şefliği, danışmanlık, KGM 6. Bölge Müdürlüğü (1951-1959) görevlerinde bulundu. Kayseri Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğüne atandı (1965). Çalıştığı süre boyunca asli görevinin dışında ilin tamamını kapsayan kanalizasyon inşaatının (1967), yer altı çarşısının (1970-1979) ve istek üzerine kabuk mimari özellikleri taşıyan şadırvanların projesini çizdi veya uyguladı. Merkezi, İspanya Madrit'te olan "Uluslararası Kabuk Mimari Birliği"nin Türkiye temsilciliğini yaptı. Belediye başkan yardımcısı iken emekli oldu, emekliliğinde *Çok Üslü ve Çok Köklü Denklemlerin Çözümü* isimli bir kitap yazdı.

MURAT YERLİKHAN

Muzaffer Yerlikhan

YEŞİLHİSAR

Kayseri'nin ilçelerinden birisi olan Yeşilhisar, ismini, bugün ilçe merkezine 4 km mesafede bulunan, eski yerleşim yeri olan tarihî "Karahisar", "Zengibar" Kalesi'nden almıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde "Yeşilhisar"a çevrilen kazanın eski ismi olan Karahisar'a, o dönemlerde aynı ismi taşıyan başka yerlerden ayırt etmek üzere, yakınında bulunan ve çok daha geniş ve tarihî yerleşime sahip olan Develi'ye nispetle, "Develi Karahisarı" (Karahisar-ı Develi) denilmiştir. Yine o dönemlerde ilçeye, Sultan Sazlığı'na doğru ovalık alanın eski ismi olan "Yavaş" isminden dolayı, "Yavaş Karahisarı" (Karahisar-ı Yavaş) da deniliyordu. Karahisar'ın Farsça karşılığı olan Zengibar ismi, zengi/kara, baru/hisar isimlerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

İlçe, Kayseri'nin güney batısında, Kayseri-Niğde yolu üzerinde, tabii kuş cenneti olan Sultan Sazlığı'nın batısında yer almaktadır. Yeşillikleri ve meyve bahçeleri ile ünlüdür. Tarihî Karahisar (kale) yerleşim yerinde muhakkak ki milattan önceki yıllara kadar uzanmaktadır. Burasının klasik (Yunan-Roma) dönemlerinde isminin "Kbistira" veya "Siyiera" olduğu ileri sürülmüştür. Malazgirt Savaşı'ndan

Matrakçı Nasuh'un "Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn" isimli minyatürlü eserinde Develi Karahisarı (Yeşilhisar) ve Zengibar Kalesi - 1533/1536

Zengibar Kalesi genel görünümü (Hakkı Emre Bulut)

sonra Anadolu ile birlikte Bizans'tan fethedilip Türk-İslam yurdu hâline gelen Yeşilhisar, Fatih Dönemi'nde Karamanoğullarından alınarak Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Bu tarihten sonra oluşan Karaman (Konya) eyaletine bağlı yerleşim alanlarından biri hâline gelmiştir. 1476'dan 1502 yılına kadar Karaman eyaletinin Ürgüp kazasına bağlı bir nahiye merkeziyken 1502'de "Karahisar-ı Develi" ismiyle kaza merkezi hâline getirilmiştir. 1518'de bu defa yeni düzenleme ile Niğde sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuş, daha sonra kaza olarak Kayseri'ye bağlanmıştır. 1878'de nahiye olarak İncesu'ya, 1923 yılında Kayseri'ye bağlanmıştır. Nihayet 1948'de ismi "Yeşilhisar" olarak değiştirilip Kayseri'nin ilçelerinden biri hâline getirilmiştir.

Yeşilhisar sokaklarından bir görünüm

Yeşilhisar 1502 tarihinde 20 köy ve iki mezraya (ekinlik) sahipken 1518 yılında 26 köy ve 41 mezraya malik olmuştur. 1502'de 189 vergiye tabi haneye sahip olan Yeşilhisar merkezinin, "Yukarı", "Orta (Cami)", "Kadı" ve "Mescid-i Şâmi" isimli dört mahallesi bulunuyordu. En büyük mahallesi, Orta Mahalle idi. Bu tarihte kaza sınırları içinde bulunan köylerle birlikte 1465 Müslüman ve 330 Hristiyan nüfusa sahipti. Bu nüfus, 1518'de 2121 Müslüman ve 348 Hristiyana ulaşmıştır. Hristiyanlar, kaza merkezinde değil, köylerde oturmaktaydı.

1563 tarihli Niğde sancağı, Karahisar kazası tahririne göre, "Hocanın Camii" ismi ile de anılan Orta, Şeyh Mustafa Mescidi, Kadı Mescidi, Mevlana İbadi Kadı ve İbrahim Mescidi mahallelerinde vergiye tabi olarak 528 Müslüman nüfus kaydedilmiştir. Kaza merkezinde gayrimüslim yoktur. İsimlerin yanına imam, müezzin, müderris, matbah-ı âmire şakirdi (Topkapı Sarayı mutfağı görevlisi) gibi görevler de yazılmıştır. Bu tahrire göre kalede de 14 sipahi bulunmaktadır. Kazanın bu tarihte 50 köyü ve 41 mezrası bulunmaktadır ve bunların tamamının tahriri yapılmıştır.

1718 tarihli bir fermana göre, Karahisar kazası ahalisi, Kayseri kadısına dilekçe göndererek bağlı oldukları Niğde sancağı mutasarrıflarının zulümlerinin nihayeti olmadığından, perişan olmaları sebebiyle kazalarının Kayseri sancağına bağlanmasını istemişler ve bu istekleri kabul edilerek Karahisar kazası, Kayseri sancağına ilhak olunmuştur.

1724 yılında kazada doğup İstanbul'a giderek saraya intisap eden ve burada silahtarlığa kadar yükselen Hamza Paşa*, Sultan III. Mustafa'ya damat ve veziriazam olmuş, memleketi için su yollarını tamir etmek üzere bir vakıf kurmuş ve kazaya da 1757 tarihli küçük bir mescit yaptırmıştır. Mescidin, Sadrazama yakışır bir Osmanlı abidesi olmaması, caminin yapım işi havale edilen kasaba ileri gelenlerinin kusuru olarak görülmüştür. Kazada bu camiden başka Eretna

Yeşilhisar, genel görünüm (Hakkı Emre Bulut)

Devleti'nin kurucusu Alaeddin Eretna'nın, 1346 yılında yaptırmış olduğu Ulu Cami*, İdris Cami* ve şeriye sicili kayıtlarına göre, XVIII. yüzyıl ortasında kazadan Hacı Mehmed isimli bir şahsın yaptırmış olduğu hamam bulunmaktadır. Hamamın bu sırada satışında, Kayseri'deki meşhur âyandan Zennecioğlu Mehmed Ağa bulunmuştur.

İlçe ekonomisi tarım ağırlıklıdır. Yaklaşık 500.000 dekar ekilen arazinin yarıdan fazlasında sulu tarım yapılabilmektedir. Bu bölgelerde kayısı, elma gibi meyvelerle şeker pancarı ve patates yetiştirilebilmektedir.

Yeşilhisar; çevrede Ürgüp-Göreme vadisinin devamı olan Soğanlı*, Erdemli* ve Doğanlı gibi peribacalarının olduğu ve kayalara oyulmuş, freskli kilise ve yer altı iskânının bulunduğu önemli tarihî ve turistik alanlara sahiptir. Ayrıca bitişiğindeki Sultan Sazlığı Kuş Cenneti, bir doğa harikasıdır. Yine Yahyalı yolu üzerinde bulunan içmece ve maden suyu tesisleri, cazibe merkezlerini oluşturmaktadır.

İlçenin günümüzde (2021) Akköy, Araplı, Başköy, Beyleryukarı, Büğet, Camikebir, Cumhuriyet, Çadırkaya, Derbentbaşı, Doğanlı, Erdemli, Fatih, Fevzioğlu, Gülbayır, Güney, Güzelöz, İçmece, İdris, Kaleköy, Karacabey, Kavakköy, Kayadibi, Keler, Keşlik, Kovalı, Köşk, Kuşçu, Kuzey, Mahmudiye, Musahacılı, Ovaçiftlikköy, Soğanlı, Yavuz Selim, Yenişehir, Yeşilova isimlerinde 34 mahallesi vardır.

İlçenin nüfusu 2020 TÜİK verilerine göre 15.935 olup Kayseri'nin hızla gelişen beldelerinden birisidir.

Kaynakça: Ahmet Müderrisoğlu, *Yeşilhisar Tarihi*, İst. 2006; Mustafa Oflaz, "16. Yüzyıl Başlarında Karahisar-ı Develi Kazası", *KYTSB* [3], s. 355-347; Prof. Dr. Refet Yinanç - Prof. Dr. Mesut Elibüyük, *Kayseri İli Tahrir Defterleri*, C. II, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2009, s. 493-544; Metin Tuncel, "Karahisar", *DİA*, C. XXIV, s. 416; Oğuz Celiloğlu, "Yeşilhisar", *Şehir Kültür Sanat Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınını, S. 14; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

YEŞİLHİSAR BAŞKÖY İPTİDAİ MEKTEBİ

bk. BAŞKÖY İPTİDAİ MEKTEBİ

YEŞİLHİSAR BAŞKÖY KİLİSESİ

Yeşilhisar ilçesine bağlı Başköy'de bulunan ve günümüzde cami olarak kullanılan kilise, mahallenin içerisinde vadi yerleşimin üst kısmında yer almaktadır. Kilise, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Üç nefli ve üç apsislidir. Batıda narteksle sonlanmaktadır. Yapı, beşik tonozla örtülüdür. Kuzeybatıda on bir merdivenle çıkılan çan kulesi vardır.

Doğu-batı yönünden dikdörtgen planlı narteks, batı yönünde dört sütunla oluşmuş üç kemer açıklığıyla dışarı açılmaktadır. Narteksin üst kısmında, ortadaki yuvarlak, kuzey ve güneyindeki dikdörtgen olmak üzere üç pencere açıklığı yer almaktadır. Narteksin doğu duvarında düzgün dikdörtgen formlu bir kapıyla

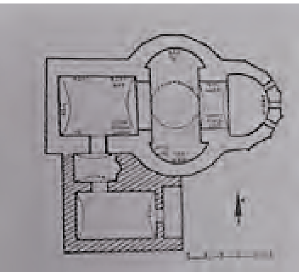

Yeşilhisar Başköy Kilisesi (D. Güneri)

naosa geçiş sağlanmaktadır. Naos, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. İki sıra sütun dizisiyle üç nefe ayrılmaktadır. Her nefte üçer sütun vardır. Kuzey ve güney yönündeki duvarlarda üçer pencere açıklığı bulunmaktadır. Naosun kuzeybatı köşesindeki merdivenle gynekaiona çıkılmaktadır. Naosun güney duvarında sonradan yapılmış mihrap nişi yer almaktadır. Naosun doğusunda her nefe denk gelecek şekilde üç apsisi vardır. Apsisler merkezî, içeride yarım yuvarlak planlıdır. Kitabesi bulunmayan yapı; plan, malzeme ve teknik özellikleri göz önünde bulundurularak XIX. yüzyıla tarihlenmektedir.

Güneybatısına sonradan minare eklenmiştir. Kuzeyinde ise kayaya oyma mekânlar vardır.

Kaynakça: Sacit Pekak,"Kappadokia Bölgesindeki (Özellikle Kayseri ve Çevresindeki) Osmanlı Dönemi Hıristiyan Dini Mimarisi", *Turkish Studies*, C. IX, 2014, S. 10, s. 885-928; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III, s. 1322-1324.

DERYA GÜNERİ

Yeşilhisar Başköy Meryem Ana Manastırı planı (Çizim: H. Rott)

Yeşilhisar Başköy Meryem Ana Manastırı içi (Özbek-Arslan, KTKVE)

YEŞİLHİSAR BAŞKÖY MERYEM ANA MANASTIRI

Yeşilhisar ilçesine bağlı Başköy'de, yerleşimin batısındaki yamaçta yer almaktadır. At sırtında tasvir edilmiş olan azizden dolayı, Jolivet Levy, Jerphanion ve Rott gibi bazı araştırmacılar, kilisenin Aziz Georgios'a; Rizos ve Levides gibi bazı tarihçiler ise Meryem'e (Theotokos) ithaf edilmiş olduğunu savunmaktadırlar. Yapı, bir manastır yerleşiminin ana kilisesini oluşturmaktadır. Kiliseye, güneyinde yer alan ve doğusundan sivri kemer açıklığıyla giriş sağlanan, doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı, batı cephesi kısmen kayaya oyulmuş bir mekânın kuzey duvarı ortasına açılan kapıdan girilmektedir. Kilise, trikonç (üç yapraklı yonca) plan tipindedir. Merkezî mekânı, pandantifle geçilen bir ana kubbe oluşturmaktadır. Merkezî mekân; doğu, güney ve kuzeyden yarım eksedralar ile genişlemekte ve üzerlerini yarım kubbeler örtmektedir. Batı ucu ise doğu-batı yönünde dikdörtgen planlıdır ve beşik tonozla örtülüdür. Apsis bölümü; dıştan yedigen, içten merkezî, içeride yarım yuvarlak plana sahiptir. Apsisin ortadaki üç cephesinde birer pencere açıklığı bulunmaktadır. Yapının bir kısmı kayadan oyma, bir kısmı ise kesme taş ile yapılmıştır.

Duvar resimleri apsis, eksedralar ve batıda yer alan giriş bölümünde bulunmaktadır. Kilisede yer alan duvar resimleri; İsa'nın Doğumu, Masumların Katli, Mabede Takdim, Vaftiz, Metamorfozis (Başkalaşım), Lazarus'un Dirilişi, Kudüs'e Giriş, Çarmıhta İsa, Anastasis (İsa'nın Cehenneme İnişi), Boş Mezar Başında Kadınlar, Son Mahkeme, Koimesis (Meryem'in Ölümü), Aziz Georgios'un Şehit Edilmesi, Teophany ve Havarilerin Komünyonu şeklindedir.

Yapıda 18 Nisan 1293 ve 31 Ağustos 1293 tarihlerinin geçtiği yazıt bulunmaktadır. Yazıtta, bu tarihlerde üç şahıs adına yapılmış bağışlardan bahsedilmektedir. Dolayısıyla girişteki üç gömü yazıtından ve duvar resimlerinden, kilisenin ve duvar resimlerinin XIII. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça: Guillaume de Jerphanion, *Les* Églises *Rupestres de Cappadoce: Une Nouvelle Province de l'art Byzantin,* C. II, Paris 1936, s. 240-245; Guillaume de Jerphanion, *Une nouvelle province de l'art byzantin: les églises rupestres de Cappadoce,* Paul Geuthner, Paris 1942; H. Rott, *Kleinsiatiche Denkmaler aus Pisidien Pamphylien Kappadokien un Lykien,* Leipzig 1908, s. 149; C. Jolivet-Lévy, *Les* églises *byzantines de Cappadoce: Le programme iconographique de l'abside et de ses abords*, Paris 1991, s. 251-253; Nikolaos Rizos, *Kapadokika, iti Dokimion istorikis perigrafis tis Arheas Kapadokias, ke idios ton eparhion Kesarias ke Ikoniu* [Kapadokika: Antik Kapadokya ve Özellikle Kayseri ve Konya Bölgelerinin Tarihsel Kılavuzu], İstanbul 1856, Anatoli Matbaası, s. 147; Anastasios Levidis, İstoria tis Kapadokias. A', Eklisiastiki Istoria [Kapadokya Tarihi. A', Kilise Tarihi], C. 1, Anastasios Feksis Yayınları, Atina 1885, s. 265; Anastasios Levidis, E en monolithis mone tis Kapadokias ke Likaonias [Kapadokya ve Likaonya'daki Tekparçalı Manastırlar], Aleksandros Nomizmatidis Matbaası, İstanbul 1889, s. 135; Özbek-Arslan, *KTKVE,* C. III, s. 1253-1255; Ermeni ve Türk Kültür Varlıklarıyla Kayseri, İstanbul 2016, s. 216-227.

NİLAY ÇORAĞAN

Yeşilhisar Başköy Meryem Ana Manastırı (Hakkı Emre Bulut)

YEŞİLHİSAR ÇARŞI HAMAMI

Yeşilhisar* ilçesi, Çarşı Mahallesi, İstasyon Caddesi üzerinde bulunan hamam, günümüzde kullanılmamaktadır. Hamamın banisi ve inşa tarihi bilinmemektedir.

Bu çalışmayı tamamladığımız 1994 yılında, büyük oranda sağlam olan hamamın, 1995 yılında içerisinde çıkan yangın söndürülürken üst örtüsü dozerlerle yıkılmıştır.

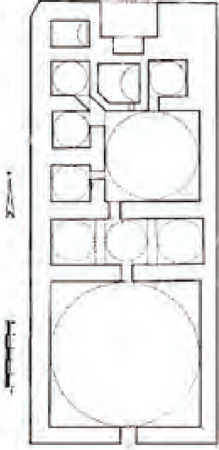
Tek hamam olarak kuzey-güney doğrultuda inşa edilen eser, ilk hâliyle günümüze ulaşamamıştır. Hamam, kare bir sıcaklık etrafında sıralanan halvet hücreli plan tipindedir. Güneyden başlayarak soyunmalık, sıcaklık, sıcaklığın batı ve kuzey cephesindeki halvetler ile su deposu ve külhan yer alır. Hamamın eyvanı olmayıp üç adet halveti mevcuttur. Hamamın doğu duvarının tamamı ile bütün üst örtüde düzgün kesme taş, batı duvarı ve külhan kısmında kaba yonu taş malzeme kullanılmıştır. Hamamda bulunan bütün bölümlerin zeminleri mozaikle kaplanmış olup duvarları ile kubbenin iç yüzleri betonla sıvanmıştır. Su deposunun üzeri sivri tonoz, diğer bütün birimlerin üzerleri kubbeyle örtülüdür. Üst örtüde sadece sıcaklığın merkezî kubbesi kare bir kasnağın üzerine oturmakta olup diğer

Yeşilhisar Çarşı Hamamı restorasyon sonrası genel görünüşü (Hakkı Emre Bulut)

Yeşilhisar Çarşı Hamamı restorasyon öncesi üst örtüsünün genel görünüşü (M. Denktaş)

kubbeler kasnaksızdır. Bütün kubbelerin üzerleri sal taşı ile kaplanmıştır. Üst örtüde kubbelerin dışında kalan alanlar toprakla örtülüdür.

Yeşilhisar Çarşı Hamamı restitüsyon planı (Çizim: M. Denktaş)

Hamamın soyunma bölümü 1949 yılında Belediye tarafından yıkılmıştır. Bu sebepten dolayı hamamın soğukluk bölümünün fonksiyonu değiştirilerek 1950 yılından sonra soyunma bölümü olarak kullanılmaya başlanmıştır. Hamamın soyunma (soğukluk) bölümüne, batı cephenin güney ucuna açılan düz lentolu kapıdan girilmektedir. Çevre kotunun yüksek olmasından dolayı soyunmalık bölümüne iki basamaklı bir merdivenle inilmektedir. Soyunma bölümü "L" şeklinde bir plan göstermektedir. Soyunmalık mekânı, giriş yönünde birbirinden farklı ölçülerdeki iki kubbe ile örtülmüştür.

Yeşilhisar Çarşı Hamamı restorasyon sonrası iç görünüşü (Hakkı Emre Bulut)

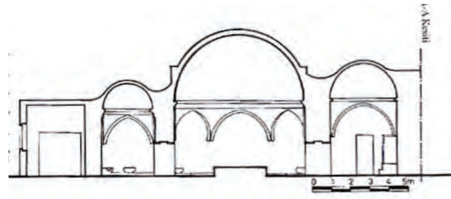
Her iki kubbeye geçiş, pandantiflerle sağlanmıştır. Bu bölüm, yuvarlak formlu ışık gözleriyle aydınlatılmıştır. Girişteki bu mekânın güney duvarı boyunca uzanan seki 0.55 m yükseklikte, 1.20 m genişlikte olup üzerinde ahşap soyunma kabinleri bulunmaktadır. Bu mekânın kuzey duvarının batı ucuna açılan kapıdan "L" planlı soyunmalığın kısa ucu olan bölüme girilir. Bu bölümün de üzeri kubbeyle örtülü olup kubbeye geçiş, pandantiflerle sağlanmıştır. Bu mekân, kubbenin tepesine açılan yuvarlak formlu ışık gözleriyle aydınlatılmıştır. Bu mekânın güneyinde yer alan ve doğu-batı doğrultuda atılan kemerin içerisi boşaltılarak soyunmalığın bu bölümü kısmen genişletilmiştir. Doğu duvarı üzerinde 0.20 m derinliğinde, 0.50 m genişliğindeki niş, dikkati çekmektedir. Doğu cephesinin güney ucundaki sıcaklığa açılan basık kemerli kapı doldurularak iptal edilmiştir. Girişteki iki kubbeli soyunmalığın doğu yönünde yer alan ve hâlen bakkal dükkânı olarak kullanılan kubbeli mekân ile soyunmalığın arası, bir duvarla örülerek kapatılmıştır. Her iki bölüm arasındaki bağlantı, sonradan örüldüğü anlaşılan bu duvar üzerindeki kapı ile sağlanmaktadır. Dükkân olarak kullanılan bu bölümün üzeri de kubbeyle örtülü olup kubbeye geçiş, köşedeki pandantiflerle sağlanmıştır. Hamamda herhangi bir süs unsuruna rastlanmamıştır.

Tek hamam olarak inşa edilen eser, orijinal planıyla günümüze ulaşamamıştır. Varlığını hem plan hem de Yeşilhisar halkından öğrendiğimiz güney yöndeki soyunma bölümü, 1949 yılında yıkılmıştır. 1955 yılında ise yıkılan soyunma bölümünün arsası üzerine Belediye binası inşa edilmiştir. Hamamın günümüze ulaşan bölümlerine ve halkın anlattığı bilgilere dayanarak hamamın restitüsyon planı çizilmiştir. Bu plana göre, yıkılan soyunma bölümünün üzerinin yaklaşık olarak 11.00 m çapında bir kubbe ile örtülü olduğu anlaşılmaktadır. Soyunma bölümünün yıkılmasından sonra hamamın soğukluk kısmının fonksiyonu değiştirilerek soyunma mekânı olarak düzen-

lenmiştir. Yeni soyunma mekânına giriş, doğu yöne açılan kapıdan sağlanmıştır. Daha sonra yapılan bir onarım esnasında doğu yöndeki kubbeli mekân bir duvarla örülerek soyunmalıkla bağlantısı kesilmiştir. Bu onarımdan sonra soyunmalığa, batı cepheye açılan düz lentolu kapı vasıtasıyla girilmektedir. Fakat yapılan bu onarımlardan sonra küçülen soyunmalık bölümü ihtiyacı karşılamadığı için sıcaklığın güneybatı köşesinde yer alan halvet hücresi de soyunmalık mekânına dâhil edilmiştir. Halvetin sıcaklığa açılan kapısı doldurularak iptal edilmiş, kuzey duvarı üzerine açılan kapı ile de soyunmalık bölümüyle irtibatlandırılmıştır. Yeşilhisar Çarşı Hamamı, planı bakımından ilginç bir örnektir. Dört halveti bulunan hamamın hiç eyvanı yoktur.

Hamamın yıkılan soyunma bölümünün üzerini örten kubbenin yüksek bir kasnağa oturuyor olmasıyla soyunmalıktan sıcaklığa geçişi sağlayan kapı üzerinde yaşmaklı bir havalandırma bacasının bulunuyor olması, büyük bir ihtimalle Osmanlı Dönemi'nde inşa edilmiş olduğunu göstermektedir. Kayseri ve çevresinde soyunma bölümleri kubbeyle örtülü olan üç örnek bulunmaktadır. Bunlardan, Kadı Hamamı* 1542, Setenönü Hamamı* XVII. yüzyıl başları ve İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi Hamamı 1670 tarihlidir. Bu örneklere dayanarak Yeşilhisar Çarşı Hamamı'nın da XVII. yüzyılın sonları ile XVIII. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olabileceği ileri sürülebilir.

1993 yılında kendisiyle görüştüğüm 58 yaşındaki İhsan Sert'in anlattıklarına göre soyunmalık bölümünün üzeri yüksek bir kasnağa oturan büyük bir kubbeyle örtülüymüş. Kubbenin tam tepesinde büyükçe bir aydınlık feneri ve bu fenerin tam altında da küçük bir havuz bulunmaktaymış. Yine aynı şahıs, soyunma bölümünde ahşap soyunma kabinlerinin bulunduğunu ve soyunmalıktan soğukluğa geçişi sağlayan kapı üzerinde yaşmaklı bir havalandırma bacası olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca diğer hiçbir hamamda karşılaşmadığımız iki adet arslan heykeli,

Yeşilhisar Çarşı Hamamı kesiti (Çizim: M. Denktaş)

soyunmalığa girişi sağlayan kapının her iki yanında bulunmaktaymış.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları.*

MUSTAFA DENKTAŞ

YEŞİLHİSAR ÇEŞMESİ

Yeşilhisar* ilçesinde yok olmuş çeşme. Çeşme nişi içerisinde bulunan kitabeye göre eser, H 1281 (M 1864) yılında inşa edilmiştir. Çeşmenin kitabesi mermerdir. Ön yüzde düzgün kesme taş, arka cephede moloz taş malzeme kullanılmıştır.

Tek kemerli eserin yüksekliği 2,00 m, genişliği 2,70 m ve derinliği de 1,50 m'dir. Çeşmenin 0,42 m derinliğindeki nişin üzerini örten basık kemeri, yanlarda kesme taştan örülmüş ayaklar üzerine oturmaktadır. Çeşme nişinin alt kısmında bulunan ayna taşının üzeri betonla sıvanmış olup orijinal delikleri iptal edilmiştir. Günümüzde çeşmenin suyu, iptal edilen orijinal deliğinin 0,30 m yukarısına bağlanan musluktan akmaktadır. Çeşme nişinin içerisinde bulunan 0,48x0,38 m ölçülerindeki yedi satırlık kitabenin sade-

Yıkılan Yeşilhisar Çeşmesi (M. Denktaş)

Yıkılan Yeşilhisar Çeşmesi kitabesi (M. Denktaş)

ce, en üst satırı ile en alt satırı okunabilmiştir.

Okunuşu:

Hüve'l-hallâku'l-bâkî

Sene 1281 / şehr (M 1864)

Çeşmenin arka kısmında 2,26x0,50 m ölçülerindeki su deposu bulunmaktadır. Sade olarak inşa edilen eserde hiçbir süs unsuru yoktur.

İnşa tarihi kesin olarak bilinen eser, orijinal hâliyle günümüze ulaşamamıştır. Birkaç kez onarım gören çeşme, en son 1980'li yılların başında elden geçirilmiştir. 2000'li yılların başında da ortadan kaldırılmıştır.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*.

MUSTAFA DENKTAŞ

Yeşilhisar Güzelöz Mahallesi Kilisesi (Agios Eustathios Kilisesi) (Hakkı Emre Bulut)

YEŞİLHİSAR GÜZELÖZ KÖYÜ CAMİİ bk. GÜZELÖZ KÖYÜ CAMİİ

YEŞİLHİSAR GÜZELÖZ MAHALLESİ KİLİSESİ (AGİOS EUSTATHİOS KİLİSESİ)

Yeşilhisar* ilçesine bağlı Güzelöz Mahallesi'nde, mahallenin merkezinde yer almaktadır. Günümüzde büyük bir kısmı yıkılmış olan kilisenin, orijinalinde kapalı Yunan haçı plan tipinde olduğu bilinmektedir. Haç kollarının birleştiği merkezî mekânda dört sütunun taşıdığı pandantif geçişli kubbesi bulunmaktadır. Yan kollar, beşik tonozlarla örtülmüştür. Haç kolları arasında köşe mekânları bulunmaktadır. Kilise, doğuda üç apsisle sonlanmaktadır. Kilise, camiye çevrildiği için, içerisinde yer alan duvar resimleri sıva ile kapatılmıştır. Kubbede "Göğe Çıkış" sahnesi bulunmaktadır.

G. de Jerphanion, XIX. yüzyılın başlarında yapının kasnağının üzerinde yer alan bir yazıttan bahsetmektedir. Jerphanion hem yapının plan tipinden hem de bahsettiği yazıtta yer alan "E" ve "C" harflerinin formlarından dolayı yapının Orta Çağ'da; Ousterhout, yapının plan tipinden ve malzemesinden dolayı XIII. yüzyılda; Zäh ise plan tipini ve malzemesini başkent ve Anadolu örnekleriyle karşılaştırarak yapının X.-XI. yüzyıllarda inşa edilmiş olabileceğini belirtmektedir. Plan tipi ve malzemesinden yola çıkarak yapının Orta Bizans Dönemi'nde inşa edilmiş olması muhtemel gözükmektedir.

Kaynakça: G. De Jerphanion, *Une Nouvelle Province de l'Art Byzantin, Les Eglises Rupestres de Cappadoce*, 5 Volume, Paris 1925-1942, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, s. 235-236; R. Ousterhout, *Visualizing Community: Art, Material Culture, and Settlement in Byzantine Cappadocia,* Washington 2017, D.C.: Dumbarton Oaks s. 152; A. Zäh, "Zwei im Grundriss Unbekannte Kreuzkuppelkirchen im Östlichen Anatolien, Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik", 52. Band, Wien 2002, *Verlag Der* Österreichischen *Akademie der Wissenschaften*, s. 294 (287-308); Altuğ Yılmaz (ed.), *Ermeni ve Kültür Varlıklarıyla Kayseri*, HD Yayınları, 2016; A. Nazlı Soykan, "Kappadokia Bölgesindeki Kapalı Yunan Haçı Planlı Kagir Kiliselerin Mimari Özellikleri Açısından İncelenmesi", *Akademik Sanat; Journal o f Art, Desing and Science* 2019, s. 47,48 (44-64).

NİLAY ÇORAĞAN

YEŞİLHİSAR HAMZA PAŞA CAMİİ

Yeşilhisar ilçesinde, Beyler Yukarı Mahallesi'nde bulunan cami, inşa kitabesine göre H 1170 (M 1756-1757) yılında Silahtar Hamza Paşa tarafından yaptırılmıştır. Eğimli arazi üzerine kuzey-güney doğrultuda inşa edilen cami, dikdörtgen plandadır. Cami, harim ve son cemaat mahalli ve sonradan eklenen giriş bölümünden oluşmaktadır. Yapının harim kısmında düzgün kesme taş kullanılmış olup son cemaat bölümü ise sıva ile kaplanmıştır. İki tür pencere uygulaması görülen yapıda alt kot pencereler, dikdörtgen formda demir parmaklıklıdır. Üst kot pencereler ise yuvarlak kemer formlu olup daha küçük boyuttadır. Caminin kuzeydoğusunda, 1956 yılında düzgün kesme taşla inşa edilmiş tek şerefeli minaresi bulunur. Minareye, son cemaat bölümünün doğusundan açılan kapı açıklığı ile çıkılmaktadır. Giriş bölümü, doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı olup doğu-batı yönünden açılan iki adet kapı açıklığı ile giriş sağlanır. Üçgen alınlıklı doğu kapısı üzerinde üç satırlık onarım kitabesi yer alır. Onarım kitabesi okunuşu:

Bu hayr-ı cemîlin mebde-i der-dest ile bu
Bâb-ı küşâda hazret-i pâdişâ
hîde müstahdem olan Hamza Paşa
Sene 1282

Anlamı:

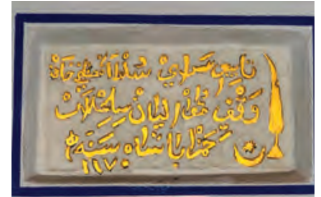

Yeşilhisar Hamza Paşa Camii üç satırlık onarım kitabesi

Yeşilhisar Hamza Paşa Camii (Hakkı Emre Bulut)

"Bu güzel hayrın kaynağı, bu kapıyı açan yüce padişahın hizmetkarı olan Hamza Paşa'dır.
Sene 1865-1866."

Bu bölümden, kapı açıklığı ile son cemaat bölümüne girilir. Son cemaat bölümü, iki dikdörtgen mekâna bölünmüş olup doğudaki bölümde mihrabiye bulunmaktadır. Harim kısmına girişi sağlayan yuvarlak kemerli ahşap kapı üzerinde üç satırlık inşa kitabesi yer alır. İnşa kitabesi okunuşu:

Tâbî-i sarây Sultân Mustafâ Hân
Vakf-i Hakk'a eyleyen Silâhdâr
Hamza Paşa
Sene 1170

Yeşilhisar Hamza Paşa Camii üç satırlık inşa kitabesi (Hakkı Emre Bulut)

Harim kısmı, ikisi serbest olmak üzere toplam altı adet ayak üzerine bağlanan sivri kemerlerle mihraba dik üç sahna ayrılmış olup üstü, ters tavan ahşapla kapatılmıştır. Batı cephesi hariç, üç cephede açılan pencerelerle ibadet mekânı aydınlatılmaktadır. Mihrap ve minber,

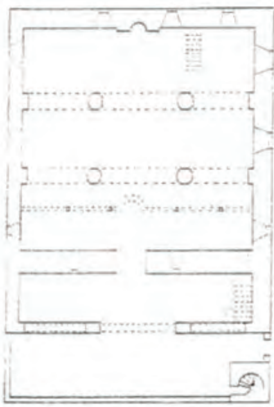

Yeşilhisar Hamza Paşa Camii içi (Hakkı Emre Bulut)

mermer malzemeden yapılmış olup yapı ile çağdaş değildir.

Kaynakça: Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III, s. 1298; Remzi Aydın, Osmanlı İmparatorluğunda Onarım Faaliyetleri (Kayseri Örneği), (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 72-74.

İSRAFİL MUTLU

Yeşilhisar Hasan Efendi Camii planı (Çizim: Fazilet Koçyiğit)

YEŞİLHİSAR HASAN EFENDİ CAMİİ

Yeşilhisar* ilçesinde Güney Mahallesi'nde bulunan cami, inşa kitabesine göre H 1311 (M 1894) yılında inşa edilmiştir. Halk arasında "Güney Camii" olarak da bilinmekte olan yapı, kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planda yapılmış, üstü, kiremitli kırma çatıyla kapatılmıştır. Cephelerde demir çubuklu dikdörtgen pencereler görülmektedir. Cami, kuzeyden-güneye avlu, son cemaat mahalli ve harim kısmından oluşmaktadır. Avlunun kuzeybatısında tek şerefeli düzgün kesme taştan yapılmış minaresi bulunmaktadır. Avluya, batı cephesinden yuvarlak kemerli kapı açıklığıyla girilir, avludan, son cemaat bölümüne geçilir. Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı olup iki serbest ayak üzerine bağlanan sivri kemerlerle üç bölüme ayrılmıştır. Batı bölümde mihrabiye nişi ve kadınlar mahfiline çıkış merdiveni bulunmaktadır. Basık kemerli kapı açıklığı ile harim kısmına giriş sağlanır. Harim kısmı, dördü serbest olmak üzere toplam sekiz adet ayak üzerine bağlanan sivri kemerlerle mihraba parelel üç sahna ayrılmış olup üstü, betonarme düz damla kapatılmıştır. Doğu, batı ve güney cephelerinde dikdörtgen formlu üçer adet, kuzey cephesinde ise iki adet şevli pencereyle harim kısmı aydınlatılmaktadır. Yapının mihrabı, mermer malzemeden olup özgün değildir. Minber, ahşap malzemeden yapılmış olup süpürgelik, aynalık ve korkulukları, kafes oyma tekniğinde yapılmıştır. Minber aynalığı panolarının ve avluya giriş kapısının üzerinde 1311 tarihi yazılıdır. Bu kitabelerden hareketle, yapı 1894 yılında inşa edilmiştir.

Yeşilhisar Hasan Efendi Camii (İ. Mutlu)

Kaynakça: Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III, s. 1307.

İSRAFİL MUTLU

YEŞİLHİSAR İDİRİS CAMİİ

Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinin İdris Mahallesi'nde bulunan cami, inşa kitabesine göre H 1181 (M 1768-1769) yılında yapılmıştır. Kuzey-güney doğrultuda düzgün olmayan dikdörtgen plana sahip yapı, son cemaat mahalli ve harim kısmından oluşmaktadır. Beden duvarlarından yükselen tek şerefeli minareye giriş, harim kısmından yapılmaktadır. Yapının inşasında düzgün kesme taş kullanılmış olup kuzeybatı cephesinden açılan sivri kemerli kapı açıklığı ile son cemaat bölümüne giriş sağlanmaktadır. Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı olan son cemaat bölümü, kuzey cephesine açılan üç sivri kemer açıklığıyla aydınlatılmakta olup kemer araları demir doğrama

camekânla kapatılmıştır. Harime giriş kapısının batısında, altı satırlık onarım kitabesi mevcuttur. Harim kısmı, altısı serbest, altısı duvara gömülü toplam on iki ayağa bağlanan sivri kemerlerle mihraba paralel dört sahna bölünmüş olup üstü, betonarme düz damla kapatılmıştır. Cami, güney cepheye açılan beş, doğu cephede altı, batı cephede üç olmak üzere toplamda on dört pencere açıklığı ile aydınlatılmaktadır. Mihrap ve minber, yapıya sonradan eklenmiştir. Minareye çıkış kapısı, kuzeybatı cephesinde açılmış olup 1957 tarihli inşa kitabesi mevcuttur. İnşa kitabesi bilgilerinden hareketle, küçük bir mescitken yapının üst örtüsü çökmüş, daha sonra Seyyid Ali Ağa tarafından 1768-1769'da onartılarak camiye çevrilmiştir. Özgün durumunda mihraba paralel iki sahnlı olduğu tespit edilen mescit, 1768-1769 yıllarında genişletilerek camiye dönüştürülmüştür. İnşa kitabesinin okunuşu:

Bârek Allâhü zehi câmi'-i cennet-unvân
Beyt-i ma'mûr-ı Hudâ Ka'be-i merfu'-ı alî
Ez-kadîm mescid-i İdiris imiş bu ma'bed
Secdeye varmış idi sakf-ı zemânla velî
Câmi'-i hayr u himem Seyyid Ali Ağa kim
Nesli bânîden olup hayr-ı halef kudret-celî
Ceddinin mescidini itdi mücedded câmi'
Oldu eltâf-ı ilâhiyeye makrûn belî
Hayr ile yâd idelim sâhibi hayr-ı yârân
Bu eserden arz-ı rahmet-i Hak mâhsalı
Geldi bâ-ta'mîr-i nişân dedi hâtif târîh
Oldu makbûl-i Hudâ câmi-i ulyâ-yı âlî
Sene 1181.

Minare İnşa Kitabesi Okunuşu:
Sâhibü'l-hayr Mustafa Küçük elli yedide
Yaptı bu minâreyi kıldı salâtı i'lâm
Hak Teâlâ ona orda mağfiret ide
Kentte Câmi-i İdris oldu âlem-i İslâm

Kaynakça: Remzi Aydın, Osmanlı İmparatorluğunda Onarım Faaliyetleri (Kayseri Örneği), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Kayseri 2013, s. 99-102; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III, s. 1301.

İSRAFİL MUTLU

Yeşilhisar İdiris Camii (İ. Mutlu)

YEŞİLHİSAR OLAYLARI

1947 yılında ilçe olan Yeşilhisar, 1960'a gelindiğinde halkının çoğunluğu çiftçilik ve işçilikle uğraşan 7.000 nüfuslu bir yerleşim yeriydi. İlçe halkı, siyasi görüşlere göre mahallelere ayrılmıştı. O yıllarda ilçe, siyasi görüş itibarıyla çoğunluğu CHP'li altı ve yine çoğunluğu DP'li olan iki mahalleden ibaretti. CHP mensupları genellikle ilçe merkezinde otururken DP'liler, kenar mahallede ikamet etmekteydi. İlçedeki halk, iki parti arasında cereyan eden en küçük olayı bile büyütmekte ve kalabalıklar oluşturmaktaydı.
1942, 1947 ve 1950 yerel seçimlerinde belediye başkanlığını kazanan Mustafa

Yeşilhisar İdiris Camii inşa kitabesi (İ. Mutlu)

Kayseri Vali Muavini Şükrü Kenanoğlu, İnönü'nün kompartımanında, durdurma emrini tebliğ ederken - 2 Nisan 1960 (M. Metin Arşivi)

Kayseri'ye trenle ulaşan İnönü'yü karşılayanlar-2.04.1960 (Sadettin Şişli Arşivi)

COP
MATRAK GAZETE
ÇARŞAMBA ve CUMARTESİ GÜNLERİ ÇIKAR

D. P. Başkanı, Savcı ve Kaymakam VUR Emri Verdi:
YEŞİLHİSARDA 3 CHP Lİ VURULDU

Bunları Biliyormusunuz

BURASI COP RADYOSU

GEÇİM LİSTESİ

SEN KİMSİN?

Tarihi Mesuliyetinize bir yenisini eklemeyiniz

Sayın İsmet İnönü 2 Nisan 1960 Cumartesi Günü Motorlu Trenle Şehrimize Gelecektir

Yeşilhisar Olayları ilgili haberin yer aldığı 26 Mart 1960 tarihli Cop gazetesi (M. Metin Arşivi)

Ünal, 1955 yerel seçimlerinde partisi CHP seçimlere katılmamasına rağmen bağımsız olarak aday oldu. Başkanlığı, 17 oy farkla DP adayı Rıza Emre'ye bırakan Mustafa Ünal'ın seçimi kaybetmesi, tabiatıyla ilçedeki siyasi gerginliği artırdı. O günlerde bazı vatandaşların evlerinin camlarının meçhul şahıslar tarafından kırılması da gerginliği artıran diğer bir unsurdu.
Metin Toker ve Ümit Özdağ'ın, dönemi anlatan kitaplarında Yeşilhisar olaylarının, İlçe Tarım Kredi Kooperatif seçimleri yüzünden çıktığı ifade edilmektedir. Ancak arşiv belgelerinden, bu seçimlere DP'lilerin iştirak etmediği, CHP'lilerin seçimi kendi kendilerine yaptıkları anlaşılmaktadır. Olayın esasını, Yeşilhisar CHP ilçe binasında kahvecilik yapan bir vatandaşın parti binası dışındaki esnaflara kahve satması, bunu diğer kahvecilerin belediye başkanına şikâyet etmesi ve belediye başkanının parti kahvecisine 30 lira ceza yazması oluşturmaktadır. Aslında Mustafa Ünal'ın, cezanın kalkması için Rıza Emre'ye ricada bulunmasıyla ceza affedildi. Ancak Rıza Emre, 17 Şubat 1960 tarihinde bir iş için Ankara'ya giderken vekâleti Salih Kürkçü'ye bıraktı. Aynı günün akşamı Mustafa Ünal, şehir kulübünde ceza meselesinden dolayı Salih Kürkçü ile münakaşaya girdi. Mustafa Ünal, evine gidip döndüğünde Kürkçü'ye hitaben "İnönü'nün dediği günler geldi." diyerek tabancasını iki el ateşledi, kurşunlar kimseye isabet etmedi. Fail, olay yerinde tevkif edildi. Bazı CHP'liler, tevkifi önlemek için tarafları barıştırmak istese de bu girişim sonuç vermedi. Bu olay, CHP'liler arasında DP'lilere karşı yeni bir husumet oluşturdu.
23 Şubat 1960 tarihinde Vilayet Makamı tarafından, ilçede bozulan asayişi temin maksadıyla görevlendirilen polis memurları Necati Soyyüce ve Abdulkadir Yücedağ, bazı vatandaşların camlarının kırıldığı şikâyeti üzerine 24 Mart 1960 tarihinde Bekir Akdeniz, Mustafa Çeçen, Ahmet Akdeniz ve Mehmet Bozkurt adlı şahısları nezaret altına aldı. Bu şahıslardan üçü derhâl, Mehmet Bozkurt ise bir müddet sonra serbest bırakıldı. Bozkurt, kendisine karakolda fena muamele yapıldığını bağırıp çağırarak anlatınca 100-150 kişilik bir kalabalık toplandı, CHP'li bir grup da kalabalığa katıldı. Oradan tesadüfen geçen DP mensubu Ahmet Arslan'ın "Ne var, ne oluyor? Memleketin büyükleri var, onlar bu işi halletsinler." sözleri üzerine kalabalık, Arslan'ı dövmeye başladı. İlçede yeni görevlendirilen polis memurları olaya müdahil oldu. Kalabalık, polisleri de tartakladı. Yere yığılan Polis Memuru Necati Soyyüce tabancasıyla iki kişiyi bacağından ve bir kişiyi de çenesinden yaraladı. Yaralılar, Ali Uğur, Mustafa Tatlı ve Şükrü Dümbek, Kayseri Hastanesine sevk edildi. Yaralama olayı üzerine öfkelenen, takriben 1.500-2.000 kişilik kalabalık, Hükûmet Konağı'nın önüne geldi. Kalabalık ile İlçe Kaymakamı Nuri Erdem arasında gerginlik yaşandı. Hükûmet Konağı'nda mahsur kalan Kaymakam, Savcı, Hâkim ve Üsteğmen, civar ilçelerden yardım istedi. Kalabalık, bir müddet sonra Mehmet Andaç isimli vatandaşın telkinleriyle dağıldı. Bu hadiseye binaen başlatılan soruşturma neticesinde 23 kişinin yargılama süreci başladı.
Dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Yeşilhisar olayları nedeniyle Kayseri vilayetinde örfi idare (sıkı yönetim) ilan etmeyi düşünse de yetkili mercilerle istişare sonrasında düşüncesinden vazgeçti. Olaylar, o yılların siyasi bölünmüşlüğü çerçevesinde ulusal ve yerel basında genişçe yer aldı. Bazı kalemler olayı hükûmete bir isyan ya da tahrik hareketi, bazıları ise İnönü'nün Kayseri gezisini engellemeye yönelik bir girişim olarak değerlendirdi.

Yeşilhisar Ulu Camii'nde (Cami-i Kebir) bir cuma namazı (Hakkı Emre Bulut)

Kayseri Valiliği, 25 Mart 1960 tarihinde olaylarla ilgili Anadolu Ajansına açıklamada bulundu. Yeşilhisar Ceza Mahkemesi, 29 Mart 1960 tarihinde basına neşir yasağı getirdiğinden bu tarihten sonra basında konu ile ilgili haberler yer almadı. Ancak İnönü'nün, bu hadiseden önce planlanan Kayseri gezisi, daha da önem kazandı. Hâliyle basının gözü bu geziye çevrildi.

2 Nisan 1960 tarihinde Kayseri'ye ulaşmak için motorlu trenle yola çıkan İnönü, Himmetdede İstasyonu'nda hükûmet yetkililerince üç saatlik bir bekletme sonucunda Kayseri'ye ulaştı. İnönü'nün olaylı Kayseri gezisinin dönüşünde, kafilenin Yeşilhisar'a gitmesine yetkililer izin vermedi, kafileyi askerî birlikler İncesu'da bir müddet alıkoydu. Nihayet İnönü, Yeşilhisar'a uğramadan Ürgüp, Nevşehir, Aksaray üzerinden Ankara'ya döndü. Bu olaylı gezi, 1960 Darbesi'nden sonra kurulan Yassıada Mahkemesinde "Kayseri Olayları Davası" adı ile yer aldı.

Kaynakça: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Yer No. 010.09.205.633.1, Belge No. 81; Yer No. 010.09.204.631.5, Belge No. 13; Mehmet Metin, *Arşiv Belgeli ve Süreli Yayınlar Işığında Kayseri Olayları (1960)*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2020, s. 49; Süleyman Kocabaş, *27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yolda Yeşilhisar-Kayseri Olayları*, Bayrak Matbaacılık ve Yayıncılık, Kayseri 2010, s. 47-48; *Son Posta* (İstanbul), S. 5034, 29 Mart 1960, s. 1,7; *Hâkimiyet* (Kayseri), S. 2793, 26 Mart 1960, s. 1; *COP* (Kayseri), S. 10, 26 Mart 1960, s. 1, 2; Metin Toker, *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları-Demokrasiden Darbeye (1957-1960)*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, s. 304; Ümit Özdağ, *Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali*, Boyut Matbaacılık, İstanbul 1997, s. 1380, 1381.

MEHMET METİN

YEŞİLHİSAR ULU CAMİİ (CAMİ-İ KEBİR)

Yeşilhisar ilçe merkezindedir. Sağlam ve ibadete açıktır. Kitabelerine göre ilk caminin Alaeddin Eratna tarafından H 747 (M 1346-1347) yılında İbrahim adında bir sanatçıya yaptırıldığı, bilinmeyen bir se-

Yeşilhisar Ulu Camii (Cami-i Kebir) içi (Hakkı Emre Bulut)

Yeşilhisar Ulu Camii (Cami-i Kebir) dış kapı üstü kitabesi (Hakkı Emre Bulut)

bepten H 1324 (M 1906-1907) yılında bütünüyle yenilendiği anlaşılmaktadır.

Mevcut cami, kesme taştan inşa edilmiş, kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen formdadır. Güneyinde üç sivri kemerli bir son cemaat mahalli, kuzeydoğu köşesinde yapıdan ayrı biraz uzağa yapılmış bir minaresi bulunmaktadır. Doğu ve batı duvarlarına altta büyük, üstte küçük olmak üzere dörder pencere açılmıştır. Çatı ile örtülen caminin son cemaat mahalli kemerleri, demir çerçeveli camekânla kapatılmıştır.

Son cemaat mahallinin ortasındaki kapı üzerinde birisi eski, iki kitabe bulunmaktadır. Caminin harimi, kemerlerle geçilen enlemesine dört sahnlıdır ve üzeri ahşap örtülüdür. Her sahnda iki olmak üzere sıra hâlinde altı sütunun taşıdığı kemerler, doğu-batı doğrultudadır. Güney duvarının ortasında hafif taşan, süslemesiz, dairesel nişli kesme taştan mihrabı bulunmaktadır. Camide süsleme yoktur.

Caminin Eretnalılar zamanında inşa edildiğini gösteren kitabesinde, "Bu mübarek mescit, H 747/M 1347 yılında yüce sultan, bilgili, adaletli, Arap ve Acem'in meliki -Allah varlığını daim kılsın- Sultan Eretna tarafından yaptırılmıştır. Mükremin Molla'nın işidir." yazılıdır.

Yeşilhisarlı şair Hacı Ali Efendi'nin Rızâ* mahlasıyla yazdığı yeniden inşa kitabesinde kayıtlı beş beyitlik tarih manzumesi şu şekildedir:

Yeşilhisar Ulu Camii'nin (Cami-i Kebir) Yeşilhisarlı şair Hacı Ali Efendi'nin "Rızâ" mahlasıyla yazdığı yeniden inşa kitabesi (Hakkı Emre Bulut)

Vîrân iken bu secdegâh himmet idüp bây u gedâ
Oldı ma'mûr bi-hamdillâh gel idelim farzı edâ

Ahâli-i Karahisâr oldılar bu dem bahtiyâr
Cennette itmez mi karâr râh-ı Hak'ta iden fedâ

Ey kerîmî! Ammâlini bezl idenleriz mâlini
Hem bâni-i evvelini itme civârından cüdâ

Bilüriz cûd u re'fetin 'âleme vâsi' rahmetin
İrdir bize 'inâyetin kıldıkça mü'ezzin nidâ

Yâ Rab bu abdin Rızâ sa'y eyledi subh u mesâ
Düşdükte bir târîh ana oldı nûr-ı beyt-i Hudâ
1324 (M 1906)

Yeniden inşa kitabesinin Türkçesi ise şöyledir:

Bu secdegâh/mescit, viran/yıkılmışken, zengin fakir, herkes himmet etti/cömertlik gösterdi de -Allah'a hamd olsun ki- yeniden mamur oldu. Biz de gel farzını eda edelim.

Karahisar/Yeşilhisar ahalisi, şimdi cümleten bahtiyar/mutlu oldu. Allah yolunda malını harcayan kişi/ler, cennette durmazlar/olmazlar mı ki?

Ey Allahım! Bizler, malını da amellerini de (hayra) harcayanlarız. Bu mescidi ilk kez yapan kişiyi de civarından/yakınından uzak tutma.

Ey Allahım! Biliriz ki senin cömertliğin, merhametin, rahmetin bütün âlemleri kaplamıştır. Müezzin, bu mescitte nida ettikçe/seslendikçe (Sen) bizlere de inayetini/yardımını eriştir.

Yâ Rab! Bu Rıza kulun, gece gündüz say eyledi/çalıştı. Buna bir tarih şöyle düştü: Allâh evinin nuru (tamam) oldu.

Sene 1324 (M 1906)

Kaynakça: M. Z. Oral, "Niğde Tarihi: Develi Karahisar", *Akpınar* (Niğde), Yıl: II, 1936, S. 19, s. 2-7; Aynı müellif, "Yeni Bulunan Kitabeler", *Belleten* (Ankara), C. XXVI, 1962, S. 101, s. 147-

150; K. Göde, "Kayseri'de Bulunan Eretna Oğulları Yapıları", *Erciyes* (Kayseri), S. 56, 1982, s. 29-31; S. Cirtil, Eratna Beyliği Mimarisi, (SÜ Sosyal Bilimler Ens. Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2001, s. 307-308; Özbek-Arslan, *KTKVE*, s. 1294; Atabey Kılıç, "Rızâ (Hacı Ali Efendi)" *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. V, s. 324.

SAİM CİRTİL

YEŞİLKENT (YALAK) İLKÖĞRETİM OKULU bk. SARIZ YEŞİLKENT MUALLİM MEKTEBİ

YEŞİLYURT bk. MANCUSUN

YETKİNER, FEVZİ

Kayseri Valisi, Belediye Başkanı (Malatya, 1928 - 17 Temmuz 1992). Malatya'da lise öğrenimini bitirdi (1947). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu (1951). Sonra sırasıyla şu görevlere tayin oldu: Malatya Maiyet Memurluğu, Akçadağ ve Arapkir Kaymakam vekillikleri ile Eski Malatya Bucağı müdürlüğü. Perşembe Kaymakamlığına atandı (1954). Banaz (Mayıs 1956), Arapkir (Ekim 1956), Bulanık (Haziran 1960), Manyas (1961), Ünye (30 Kasım 1964) kaymakamlıklarına; İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri genel müdür muavinliğine getirildi (19 Ağustos 1967). Hatay valiliği yaptı (1975-1978). Kayseri valiliği döneminde (29 Ağustos 1980 - 10 Ağustos 1983), 12 Eylül 1980 darbecilerinin belediye meclislerini feshetmesinden sonraki süreçte, görevden alınan Kayseri Belediye Başkanı Niyazi Bahçecioğlu'nun yerine vekâleten belediye başkanlığı yaptı. Erzurum (1983-1985), Balıkesir (1985-1988) ve Adana (1988-1989) valilikleri yaptı, merkez valisi olarak Ankara'ya atandı (1989).

Kayseri valiliği ve Kayseri Belediye başkanlığını birlikte yürüttüğü dönemde belediye hizmetleri, yeni binasında ifa edilmeye başlandı (1982). Niyazi Bahçecioğlu döneminde yapımına başlanan belediye binasının birinci kısmı tamamlanmış ve Kiçikapı'da bulunan eski belediye binasının yerine Belediye, günümüzde Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı binasının bulunduğu yere taşınmıştır. Onun döneminde Kayseri Elektrik Şirketinin hisselerinin büyük bir kısmı TEK'e (TEDAŞ) devredildi.

Evli ve üç çocuk babasıydı.

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, s. 3312, Çalışkan, *Kayseri Belediyesi*, s. 189.

ŞÜKRÜ ÖZTÜRK

Fevzi Yetkiner

YIKILAN ANITLAR

Kayseri şehir merkezi ile çevresinde bulunan ve günümüze ulaşamayan anıtların sadece isimlerine yer verilecektir. Mev-

Yıkılan tarihî yapılardan Sumoğlu Hanı - 1890 (Edmund Naumann)

Yıkılan tarihî yapılardan Hükûmet Dairesi - 1925 (Albüm, TBMM)

Yıkılan tarihî yapılardan, 1869 yılında mekteb-i rüşdi olarak açılan Ahmet Paşa Mektebi (N. Karakaya Arşivi)

cudiyetlerini çeşitli kaynaklardan öğrendiğimiz dış kale surları ve kale kapıları, cami, mescit, medrese, zaviye, türbe, mezarlık, mevlevihane, saray, han, hamam, çeşme ve ticaret yapıları birçok nedenden dolayı yıkılarak günümüze ulaşamamıştır. Şehir, Türklerin eline geçtikten sonra inşa edilen fakat çeşitli nedenlerle günümüze ulaşamayan anıtlarımızın bir kısmı, yapılan savaşlar ve tabii afetler; bir bölümü fonksiyonlarını kısmen ya da tamamen kaybetmeleri, büyük bir bölümü belediyelerin yol açma, yol genişletme ve benzeri imar faaliyetleri sonucu ve son olarak da anıtların bazıları ise vakıflar tarafından özel şahıslara satılması ve bu anıtları satın alan kişiler de bunları arsanın rantından dolayı satın almış olduklarından, arsa üzerindeki anıtları yıkarak yerlerine yeni binalar yapmaları nedeniyle tamamen yıkılarak ortadan kaldırılmıştır. Tabii ki aşağıda tek tek verilen isimlerin, günümüze ulaşamayan yapıların tamamını kapsadığını söylemek mümkün değildir. İleriki yıllarda yapılacak olan arşiv çalışmalarında elde edilecek belge ve bilgiler sayesinde bu sayının daha da artması ve bizim verdiğimiz bilgilerin daha da zenginleştirilmesi mümkün olacaktır. Yine aşağıda isimleri verilen toplam 327 anıttan Barsama Camii, Keykubadiye Sarayı, Hoca Hasan Medresesi, Melik Mehmet Gazi Medresesi, Tavukçu Mescidi ve Baldöktü Hanı büyük oranda yıkılmış, geriye kalan 321 anıt ise çeşitli nedenlerle tamamen ortadan kalktığı için günümüze ulaşamamıştır.

Yıkılan tarihî yapılardan Kale içindeki çeşme (Albert Gabriel)

Günümüze Ulaşamayan Anıtlarımız

Kale ve Şehir Kapıları: At Pazarı, Boyacı, Demirci, Kiçi Kapı (Aya Vasıl Kapısı), Meydan, Sivas ve Yeni Kale kapıları.

Camiler: Ahmed Ağa, Ali Çavuş, At Pazarı, Bahçecizade, Barsama, Başıbüyük Raziye Hatun, Belicek, Büyük Yadigâr, Cafer Bey, Ekinciler Şeyhi Mehmed Efendi, Emir Halife, Emir Şah, Enbiyâzade, Hacı Bulam, Hacı Hasan, Hacı Kasım, Hacı Veled, Hakırdaklı, Hikmet Dede, Hoca Hasan, Hükûmet Dairesi (Saray), İki Kapılı, Kazancılar, Kocabey, Mehmed Efendi, Mehmed Paşa, Muslu, Nizameddin Müstevfi, Osman Paşa, Serçeoğlu, Sur Atik, Şeyh Ali, Veli Ali ve Yüceoğlu camileri.

Mescitler: Adem, Alaca, Abdülnebi, Ahi, Ahi Nasuh, Aldım, Bezirci, Bayrambey,

Yıkılan tarihî yapılardan Dârü'l-Muallimîn Müze binası, 1966'da Reşadiye Karakolu olarak ayakta - 1925 (Albüm, TBMM)

Bozdavud, Cahit, Çardak, Dadı, Dalcı, Dervişağa, Derviş Bey, Derviş Mehmed Çavuş, Emir Halife, Emrem, Eskiciler, Elsem (Estan) Paşa, Giceliler, Gürcü Mahallesi, Hacet, Hacı Abdullah, Hacı Arap, Hacı Davud, Hacı İmam, Hacı İshak, Hacı İvaz Şah, Hacı İzzed, Hacı Mustafa, Hacı Osman, Hacı Mansur, Hacı Ömer, Hacı Yusuf, Halef Mescid-i Şerifi, Hamurcu, Hasan Fakı, Hasbek Kirişçi (Kitçi), Hürrem Çavuş, Hüseyin Bey, Kabak Hanifi, Kadı, Kalenderhane (Cürcürler), Katipzade, Karagürcü, Kebe İlyas Mahallesi, Kendirciler, Kulaklı, Kutluhan Mahallesi, Küçük Yadigâr, Mirzaoğlu, Molla Yusuf, Musa Gazi, Mükremin (Mahallesi), Nuh Dilaver Paşa, Otmanoğlu, Öksüz, Pervanebey, Pir Budak, Pirioğlu Ömer ve Mamure Hatun, Sahabiye, Sefer, Seyfullah Bey, Seyyid Ahmed, Seyyid Mehmed, Seyyid Kethüda, Şad Geldi, Şah Ali, Şarklar, Şeyh Taceddin, Tabaklarönü (Debbağlar), Tac-ı Kızıl, Tavukçu, Turgut, Yorgadoğlu ve Zeynel Abidin mescitleri.

Medreseler: Ahiiddin, Ahmed Paşa (Kurşunlu), Beyzade, Cafer Bey, Düvenönü, Gözübüyük, Hacı İbrahim, Hacı Ömer (Serçeönü, Serçeoğlu), Hasinli, Hoca Hasan, Hüseyin Efendi, İmam Sultan (Yenikapı), Karafakih, Koca Bey, Melik Mehmed Gazi, Medrese-i Cedid, Müfti, Nur-i Osman Paşa, Osman Paşa, Pervanebey, Sadullah Ağa, Sarı Abdullahzade, Şarapsalar, Ümmühani, Zekeriya Efendi ve Ziyaiyye medreseleri.

Mektepler: Ahmed Paşa, Hacı Abdi Bey, Hacı Mehmed Bey, Kadı Mahmud, Kapudan Ahmed Paşa, Kocaağazade Ahmed, Kömürlük ve Mustafa Bey mektepleri.

İmaretler: Babük, Cürcür Camisi, Hacı Ahmed Paşa ve Hüseyin Bey imaretleri.

Yıkılan tarihî yapılardan Mahkeme Hanı - 1940'lı yıllar (Ülgen Ailesi, SALT Arşivi)

Kömürlük mevkiinde altı dershaneli iptidai mektebi (ilkokul). Daha sonra Kayseri Ticaret Lisesi olarak kullanılan bu bina 1967 yılında yıkıldı (Albüm,TBMM).

Yıkılan tarihî yapılardan Şule Parkı İçinde, Şehzade Çeşmesi - 1930'lu yıllar (TTK Arşivi)

Yıkılan tarihî yapılardan Birlik Hamamı - 1990 (M. Denktaş Arşivi)

Türbeler: Ayan, Burhan Dede, Celile Hatun, Gürcü Melek Hatun, Serçeönü ve Sitte Hatun türbeleri.

Zaviyeler: Ahi Ali, Ahi Bedrettin, Ahi Devletkâr (Devletyâr), Ahi İsa, Alemdar, Alameddin (Kayser Ulumiddin), Ali Cafer, Ali Fakih, Belcik, Bostancı Çelebi (Ali), Çay Yurdum, Eminüddin Mikail, Emir Sultan, Hacı Bulam, Hacı Emir Davud, Hacı Kasım Ağa, Halil (İsa) Bey, Hamamaltı, Hasan Bey (Miskinler-Cüzzamhane), Hoca Devlet, Hoca Kubeyir, Hoca Kutbeddin, Hoca Münir (Mennar), Hoca Vatan, Hunad, İzzeddin Paşa, Kutb-ı Afak Şeyh Eyvancık, Mirahor, Omuzu Güçlü (Gürzlü), Osman Paşa, Pehlivan Gazi, Rayigân Şah, Saru Şeyhoğlu, Sırçalı, Seydi Şerif, Suyakanmış, Şad Geldi, Şeyh Ebubekir, Şeyh Ebu İshak Kazeruni ve Yılancık zaviyeleri.

Tekkeler: Ahi Emir Ali, Kabak, Pir Ömer, Şeyh İbrahim Tennuri ve Zeynel Abidin (Rufai) tekkeleri.

Mezarlıklar: Battal Gazi Mahallesi, Çipil, Hacı Kılıç, İyiler, Karakürkçü (Çifte Önü Mahallesi), Kurşunlu Camii ve Serçeönü mezarlıkları.

Mevlevihaneler: Bayrampaşa ve Seyyid Burhaneddin mevlevihaneleri.

Saraylar: Devlethane-Saltanat, Keykubadiye ve Osman Paşa sarayları.

Hamamlar: Ağırnas köyü, Ahmed Paşa, Birlik, Erkilet Nişancı Mehmed Paşa Külliyesi, Gürcü, Güzel Paşa, Hüseyin Paşa, Küçük Mustafa Paşa Mahallesi'nde bulunan ve Pamukçular hamamları.

Kervansaraylar: Cansuz, Karaca Bey, Mirza Bey ve Molu köyü kervansarayları.

Hanlar: Abdi Bey, Ahmed Paşa, Ali Çelebi, Baldöktü, Bedrettin Mahmud, Boğazlıyanlızâde, Çukur, Gürcü, Halil Efendi, Nasrullahzâde, Kığnamaz, Kadı, Karatay Kervansarayı vakfına gelir getiren han, Körükçü, Mahkeme, Sumoğlu ve Yeni hanları.

Çarşılar: Abacılar, Atpazarı, Bakkallar, Bakırcılar, Bostancılar, Büyük (Saraçhane), Çilingirciler, Debbağlar, Haffaflar, Kiçi Kapı, Kundaklı, Muytablar, Mushaflar, Saraçlar, Sınıkçılar, Sultan ve Şehir çarşıları.

Çeşmeler: Adsız I, Adsız II, At Pazarı

Sokağı, Bozatlı Paşa Mahallesi, Büyük Bürüngüz köyü Şerife Hanım, Caferbey, Çeşme-i Kebir, Deliktaş Caddesi üzerinde bulunan IV No.lu Çeşme, Deliktaş Caddesi üzerinde bulunan V No.lu Çeşme, Dünürcü, Eskiciler, Gömleksiz, Güdüllü, Gümli, Gümüşoğlu, Hacı Abdi Bey, Hacı Hamza, Hacı Mansur Mahallesi, Hacı Mustafa, Hacı Süleyman Efendi, Hacı Veled, Hasan Fakı Mahallesi, Hasbek Mahallesi, Hasinli Mahallesi, Hasum Bey, Hatıroğlu, Hatuniye Medresesi önünde bulunan çeşme, Havuççalar, Hisarönü, Hoca Vatan, Hüseyin Bey (Hacı Kılıç Mahallesi), Kale İçi'nde bulunan çeşme, Kalenderhane, Kazancılar Camisi, Keçeci, Kebe İlyas Mahallesi, Kiçi Kapı yakınındaki Çifte Çeşme, Kümbet, Lale Camisi, Lala Camisi'nin batısında bulunan Şadırvan, Mustafa Ağa Çeşmesi, Nalbantlar Çeşmesi, Nuriye Medresesi, Sinanönü, Şehzade Şadırvanı, Şiremenli, Talaslı Nazif Efendi, Taşkıncık Mahallesi, Ulu Cami yakınındaki sebil, Üveys Kethüda, Vezir Hanı içerisinde bulunan şadırvan, Yazı Camisi, Yoğunburç, Zekâi Bey Mahallesi I. ve Zekâi Bey Mahallesi II. çeşmeleri.

Diğer Muhtelif Binalar: Askerlik Dairesi, Askerî Kışla Binası, Belediye Binası, Darüzziyafe Binası, Kayseri Müzesi (Reşadiye Karakolu) ve Vilayet Binası.

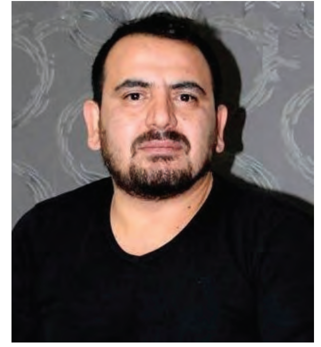
Yukarıda tek tek adları yazılı olan anıtlarımızın yıkılarak birer birer ortadan kaldırılmalarının bizce en önemli nedeni, toplumumuzun geçmişe sahip çıkma bilincinden uzak oluşu ile başımızda bulunan yöneticilerimizin ve halkımızın, çevresinde olup bitenlere karşı duyarsızlığıdır.

Kayseri'de, günümüze ulaşabilen anıtlarımızdan daha çok, bugüne erişemeyen abidelerimizin bulunduğu, yukarıda sunulan listeden anlaşılmaktadır. Çeşitli nedenlerle yıkılarak tamamen ortadan kalkan anıtlarımızın, günümüze kadar ulaşabildiğini bir an düşündüğümüz zaman, Kayseri'nin ne kadar büyük, muhteşem bir kültür ve medeniyet şehri olduğu daha da iyi anlaşılacaktır.

Kaynakça: Mustafa Denktaş, *Kayseri'de Yıkılan Anıtlarımız*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2007.

MUSTAFA DENKTAŞ

YIKILMAZ, YAVUZ

Yavuz Yıkılmaz

Gazeteci (Kayseri/Tomarza, 10 Ağustos 1980-). İlkokulu Osman Düşüngel'de, ortaokulu ise Sabahat Hıfzı Gözübüyük'te bitirdi. Ortaokul yıllarında *Kayseri Anadolu Haber* gazetesinde amatör maçlara gitmeye başladı. Kayseri Merkez Ticaret Lisesinde okurken 1996 yılında okuldan ayrılarak iş hayatına atıldı. 1997 yılında açık liseye kaydoldu ama ancak lise öğrenimine 15 yıl ara verdi. 2006 yılında, ağabeyi Yüksel Yıkılmaz ile Kayseri'nin günlük tek spor gazetesi *Kayseri Tempo* gazetesini kurdu. Ardından beş yıl boyunca aylık yayın yapan *Sportif* dergisini okurlarla buluşturdu. *Kayseri Tempo* gazetesini internete taşıyan www.kayseritempo.com sitesinin yayınına başladı. 2015 yılında liseyi bitirdi. 2017 yılında *Kulis* gazetesini kurarak haftalık olarak yayın yapmaya başladı. 2019 yılında Erciyes Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Sinema ve Televizyon Teknolojisi Ön Lisans Bölümünden mezun oldu. 2021 yılında ise Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yönetim ve Organizasyon Bölümü Spor Yönetim Programı ön lisans alanından mezun oldu. Ayrıca Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü öğrencisi olarak eğitim hayatını sürdürmektedir. www.kayseritempo.com'un yanı sıra www.TRKayseri.com ve www.royalhaber.com internet sitelerinin genel yayın yönetmenliğini yapmaktadır.

Özgür Yılmaz'la evli ve iki çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

YIKILMAZ, YÜKSEL

Gazeteci (Kayseri, 13 Nisan 1976-). Mükremin ve Sultan Yıkılmaz çiftinin ilk çocuğudur. İlkokulu Osman Düşüngel'de, ortaokulu Sebahat Hıfzı Gözübüyük'te, lise tahsilini ise Fevzi Çakmak Lisesinde tamamladı. 1994 yılında *Kayseri Anadolu Haber* gazetesinde spor muhabiri olarak göreve başladı. Yaklaşık iki sene sonra spor müdürü oldu. *Anadolu Haber* gazetesinde 4-5 yıllık süreden sonra *Akşam* gazetesinin Kayseri büro şefi oldu. Yaklaşık iki yıl boyunca *Akşam* gazetesinde görev aldı.

Yüksel Yıkılmaz

2003 yılında askerden geldikten sonra meslektaşı Orhan Gazi Başgül ile *Kayseri Güneş* gazetesini faaliyete geçirdi. 2005 yılında gazeteyi sattılar. Bu gazetede yaklaşık sekiz ay boyunca da spor müdürü olarak görev yaptı.

Kardeşi Yavuz Yıkılmaz ve birkaç muhabir arkadaşıyla birlikte *Kayseri Tempo* gazetesini 2006 yılının Ekim ayında faaliyete geçirdi. O günden sonra Kayseri'nin tek spor gazetesi oldu. 2013 yılının Mayıs ayına kadar günlük bu gazeteyi çıkardı.

2013 yılının dijital şartları içinde Mayıs ayında *Kayseri Tempo* gazetesini sosyal medyaya taşıdı. www.kayseritempo.com sitesinde gazeteciliğini sürdürdü. Bu site, Kayseri'nin ilk internet gazetesi oldu. Gazeteci Yavuz Yıkılmaz ve meslektaşları ile birlikte "Tempo Medya" çatısı altında Kayseri haberlerini servis etmektedirler. Ayrıca 2021 yılının Ocak ayında Ferhat Yağmur ile birlikte Rey Tv Basın Yayın AŞ'yi kurarak Kayseri'nin "dijital yüzü" olan Etv Kayseri televizyon kanalını faaliyete geçirdi. Kayseri'nin televizyon kanallarından birisi hâline gelen Etv Kayseri, yayın hayatını internet ortamında sürdürmektedir. Hâlen Kayseri Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

2004 yılında Ayşe Hanım'la hayatını birleştirdi. Bu evlilikten iki oğlu oldu.

YAYIN KURULU

İsmail Yıldırım

Hasan Hüseyin Yıldırım

YILDIRIM, HASAN HÜSEYİN

Yazar, şair, (Kayseri/Develi/Çöten, 1947). İlkokulu ve ortaokulu Develi'de tamamladı. Tahsiline devam etmedi. Kendi iş yerini kurdu. Fransızca öğrendi. 1970 yılında yurt dışına çıktı. Önce Fransa'da bulundu. Daha sonra Almanya'ya geçti. 1984 yılına kadar Köln şehrinde kaldıktan sonra İstanbul'a döndü ve kendi iş yerini kurdu. Hâlen Develi'de yaşamaktadır.

Basılan iki kitabı dışında yirmiye yakın eseri yayımlanmayı beklemektedir. Şiirlerinde samimiyet başta gelir. Halk dilini kullanır. Ayrıca divan tarzında yirmiye yakın şiiri bulunmaktadır.

Eserleri: *Hasaneyn-Divanı, Ağlayan Kalpler*, Kayseri (2003); *Hasaneyn Divanı-2 Gurbet*, Ankara (2006).

Kaynakça: Kadir Özdamarlar, "Develi'de Bir Aşık: Âşık Hasaneyn", *Hakimiyet* gazetesi (19 Ağustos 2008); Kadir Özdamarlar, "Hasaneyn Hakkında Bazı Değerlendirmeler", *Hakimiyet* gazetesi (20 Aralık 2017).

KADİR ÖZDAMARLAR

YILDIRIM, İSMAİL

Uluslararası voleybol hakemi (Kayseri/Pınarbaşı, 03 Aralık 1976-). Kayseri'de yetişti. 1998 yılında başladığı Kayseri 2'nci Hava Bakım Fabrika Müdürlüğünde görev yapmaktadır. 1987-2003 yılları arasında Türkiye liglerinde voleybol oynadı. 1998 yılında Voleybol aday hakemi olarak hakemlik hayatına başladı. 2016 yılında Katar'ın Doha şehrindeki FIVB (Dünya Voleybol Federasyonu) IRCC (Uluslararası Hakem Aday Kursu) birincilikle bitirerek uluslararası voleybol hakemi olmaya hak kazandı. 2020 yılına kadar CEV (Avrupa Voleybol Federasyonu) tarafından yaklaşık 50 müsabakada görev yaptı. Voleybolun her kademesinde sporcu, hakem olarak uluslararası voleybol hakemliğini devam ettirmektedir.

2003 yılında evlendi, iki kız çocuğu sahibidir. 2005 yılı doğumlu küçük kızı Ece, Gençlik ve Spor Bakanlığının Kayseri TOHM (Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi) bünyesinde Genç Millî Takımında yüzücü olarak spor hayatına devam etmektedir. Ağabeyi Bülent Yıldırım ise FİFA futbol hakemidir.

ALİM GERÇEL

Mustafa Yıldırım

YILDIRIM, MUSTAFA

Kayseri Valisi (Artvin/Ardanuç, 1945 -). Kars Lisesini bitirdi (1963). 1967 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Artvin ilinde maiyet memurluğuna başladı. 1969-1972 yıllarında Ulus, 1972-1976 yıllarında Eruh, 1976-1980 yıllarında Sultanhisar, 1980-1982 yıllarında Elbistan, 1982-1983 yıllarında Kızılcahamam ve 1983-1986 yıllarında Alaşehir kaymakamlıkları görevinde bulundu. Bitlis (1986-1988), Kırşehir (1988-1992), Çorum (1992-1997), Kayseri (09.11.1997-

24.09.1999), Malatya valiliği (1999-2003) yaptı.
Malatya valisi iken 24 Şubat 2003 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilip 2010 yılında emekli oldu. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Kaynakça: tr.wikipedia.org/wiki/MustafaYıldırım 5.11.2021;Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. VII, s. 4703.

YAYIN KURULU

YILDIRIM, MUZAFFER

Kayseri Milletvekili (Isparta/Yalvaç, 1939-). İlk ve ortaokulu Yalvaç'ta bitirdi. Lise öğrenimini Kayseri Lisesinde yaptı ve 1956-1957 döneminde mezun oldu. Yüksek tahsilini Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde tamamlayarak Sanayi İşletmesi Bölümünden mezun oldu (1962). Yedek subaylığını levazım subayı olarak Kayseri 3 No.lu Askerî Dikimevinde tamamladı. Bir yıl Kayseri Üçler Ecza Deposu müdürlüğü, üç yıl Roche Müstahzarlarının Kayseri Bölge Temsilciliği ve Bölge Müfettiş Muavinliği görevinde bulundu. Daha sonra sekiz yıl Kayseri İtimat Ecza Deposunun müdürlüğü görevini yaptı.
Halkçı Partinin kurucu üyesi olarak XVII. Dönem (24 Kasım 1983-16 Ekim 1987) Kayseri milletvekili seçildi. TBMM'de Başkanlık Divanı kâtip üyesi oldu. Orta derecede Fransızca ve İngilizce bilmektedir. Evlidir ve iki kızı vardır.

Kaynakça: TBMM Albümü, C. III, s. 1151; 25.11.1983 tarihli özgeçmiş bildirimi.

YAYIN KURULU

YILDIRIM, RİFAT

Belediye Başkanı, işletmeci (Kayseri/Tomarza/Güzelce, 01 Ocak 1960-). İlk, orta ve lise eğitimini Kayseri'de tamamladı. Erciyes Üniversitesi Meslek Yüksek Okulundan mezun oldu. İkinci üniversite olarak Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu.
1985-1986 yılları arasında askerlik görevini tamamlayarak Karayolları 6. Bölge Müdürlüğünde görev aldı. Ancak kısa bir süre sonra istifa etti. Albaraka Türk Özel Finans Kurumunda göreve başladı (1990). 2004 yılında, yerel seçimlerde Talas belediye başkanlığına aday olması nedeniyle buradaki görevinden ayrıldı.
Lise yıllarından itibaren aktif olarak ülkücü hareket içerisinde yer aldı. Büyük Ülkü Derneği, Ülkücü Gençlik Derneği ve ÜYD teşkilatlarında görev yaptı. Uzun yıllar Kayseri Gönüllü Kültür Teşekkülleri ve sivil toplum kuruluşlarında çalışmalarda bulundu.
28 Mart 2004 Yerel Seçimlerinde Talas Belediye Başkanı olarak göreve başladı. 29 Mart 2009 Yerel Seçimlerinde yeniden seçilerek Talas'ın 1907 yılından bu yana iki dönem üst üste seçilen tek belediye başkan oldu. 2014 Yerel Seçimlerine katılmadı. 2004 yılında Türk Dünyası Belediyeler Birliğinde yönetim kurulu üyeliği ve başkan yardımcılığı olmak üzere iki dönem görev yaptı.
Yamaç Paraşütü, Model Uçak olmak üzere hava sporları markasını tesis ederek uluslararası organizasyonlar başlattı.
Birçok kültür sanat yayınında araştırma ve derleme çalışmaları yaptı.
Hâlen farklı alanlarda faaliyet gösteren aile şirketi bünyesinde tıbbi meyve yetiştiriciliği yapmaktadır.

Kaynakça: https://rifatyildirim.com/# HAKKIMDA 7.08.2021.

YAYIN KURULU

YILDIZ, ALP ÖNDER

Öğretim üyesi, ziraatçı (Kayseri/ Pınarbaşı, 25 Ocak 1970-). İlkokulu, Pınarbaşı Melikgazi İlköğretim Okulunda (1980); ortaokulu, Kayseri Kadı Burhanettin Ortaokulunda (1983); liseyi ise Kayseri Lisesinde tamamladı (1986). Yükseköğrenimini, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü'nde tamamladı (1993). Aynı yıl Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü Yemler ve Hayvan Besleme Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi oldu. Aynı Üniversitede yüksek lisans (1996) ve doktora (2000) eğitimini tamamladı. Yemler ve Hayvan Besleme Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçent (2001), doçent (2006) ve profesör (2011) kadrosuna atandı. SÜ Kulu Meslek Yüksekokulu

Muzaffer Yıldırım

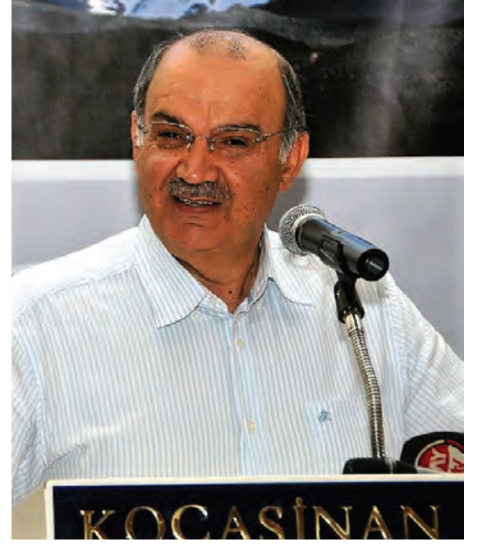

Alp Önder Yıldız

Rifat Yıldırım

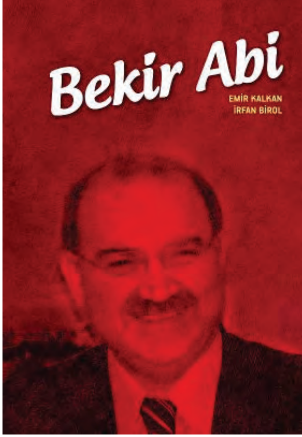
müdürlüğü (19.03.2004-02.07.2004), SÜ Karapınar Meslek Yüksekokulu müdürlüğü (05.07.2004-05.07.2013) ve SÜ Kulu Meslek Yüksekokulu müdürlüğü ile (29.07.2016-11.08.2020) tarihleri arasında Selçuk Üniversitesi Meslek Yüksekokulları koordinatörlüğü (19.08.2016-21.08.2020) görevlerinde bulundu. Evli ve iki çocuk sahibidir.

Alanında yurt içi ve yurt dışında yayımlanmış pek çok bilimsel eseri vardır. Birçok kongre ve sempozyumda konuşmacı ve oturum başkanı olarak görev almıştır.

YAYIN KURULU

Bekir Yıldız

Emir Kalkan ve İrfan Birol'un birlikte hazırladığı Bekir Abi kitabının kapağı - 2013

YILDIZ, BEKİR

Belediye Başkanı, inşaat mühendisi (Kayseri, 1951 -). Demir yolları işçisi olan babalarını küçük yaşta kaybetmiş bir ailenin çocuğu olarak Bozatlıpaşa Mahallesi'nde doğdu. Bozatlıpaşa İlkokulunu (1962), Nazmi Toker Ortaokulunu bitirdi (1965). Kayseri Lisesinden mezun oldu (1969). Çocukluk yıllarındaki geçim kaygısı ve gayretleri, kendisini yaşından evvel olgunlaştırdı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde iki yıl okuduktan sonra Yıldız Teknik Üniversitesi Mühendislik İnşaat Fakültesinden mezun oldu (1976).

Üniversiteden mezun olduktan sonra Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri 7. Bölge Müdürlüğünde "kontrol mühendisi" olarak görev yaptı. Bu süre içinde Türkiye'de meydana gelen depremleri inceleme imkânı buldu.

Askerliğini, İzmir Gaziemir'de Ulaştırma Teğmeni olarak 1978 yılında tamamladı. Askerlik dönüşü Erciyes Üniversitesi Yapı İşleri Daire Başkanlığında görev aldı. Daha sonra müteahhit ve inşaat mühendisi olarak Kayseri ve ilçeleriyle birlikte Mersin, Antalya, Ankara ve İstanbul'da birçok yapıda görev aldı.

27 Mart 1994 tarihinde yapılan Mahallî İdareler Genel Seçiminde Refah Partisinden Kocasinan Belediye Başkanı seçildi. 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan Mahallî İdareler Genel Seçiminde de Fazilet Partisinden yeniden başkan seçildi. 28 Mart 2004 tarihinde yapılan Mahallî İdareler Genel Seçimi sonucunda %70'e yakın bir oyla Adalet ve Kalkınma Partisinden üçüncü kez belediye başkanı seçildi. 29 Mart 2009 tarihinde yapılan Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde %51,6 oyla dördüncü kez Kocasinan Belediye başkanı seçildi.

Yamula Barajı'nı yaptıran Kayseri ve Civarı Elektrik Üretim AŞ'nin Yönetim Kurulu başkanlığını da yürüttü.

Bekir Yıldız'ın, Kayseri'de lise yıllarında arkadaşları ile Büyük Doğu fikir kulübüne gidişi sonrası başlayan Necip Fazıl'a olan bağlılığı, İstanbul'daki üniversite eğitimi sırasında artarak devam etti.

Millî Türk Talebe Birliği (MTTB) Yönetim Kurulunda görev aldı. 21 dalda faaliyet gösteren MTTB Spor Kulübü başkanlığını yaptı. Altı branşta Türkiye çapında müsabakalara katılarak ödül aldı. Öğrencilik yıllarında sporun yanı sıra tiyatro, sinema ve fotoğrafçılık üzerine çalışmalar yaptı.

Serbest mühendislik hizmeti sunduğu yıllarda, meslektaşları arasındaki bilgi birikimi, kesin hesaplardaki kabiliyeti herkes tarafından takdir edilerek "Bekir Ağabey" unvanı ile anılmaya başladı. Bu unvan, Emir Kalkan ve İrfan Birol'un birlikte hazırladıkları *Bekir Abi* (2013) kitabının da başlığı oldu.

1977 yılında Hikmet Hanım'la evlenen Bekir Yıldız, iki erkek ve bir kız çocuk babasıdır.

MUSTAFA FİKRİ TEKELİOĞLU

YILDIZ, HASAN HÜSEYİN

Yazar, şair, öğretmen (Kayseri/Develi, 19 Ekim 1970-). Develi Âşık Seyrani İlkokulundan, Develi İmam Hatip Lisesinden mezun oldu (1988). Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı. Hukuk Fakültesinden ayrılarak (1993) Gazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesine geçiş yaptı. Kayseri'de Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi Bölümünde yüksek lisans yapmaya başladı. Öğretmenlik görevi nedeniyle yüksek lisans çalışmasını tez döneminde bıraktı. Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak Güngören Ergenekon İlköğretim Okulunda göreve başladı (1999). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümünde yüksek lisans yaptı (2007). Güngören Mustafa Kemal İlköğretim Okuluna din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmeni olarak atandı (2003). Türkiye Satranç Federasyonu Güngören temsilcisi oldu (2006). daha önce kazanmış olduğu sınavın sonucuna göre bulunduğu kuruma müdür yardımcısı olarak atandı (Şubat 2006). 2008-2009 öğretim yılında Beşiktaş Anadolu Lisesine din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmeni olarak atandı. 2009-2010 öğretim yılında Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğünün açtığı sınavı kazanarak Bakü Türk İlköğretim Okuluna atandı. Hâlen İstanbul Bahçelievler Kemal Hasoğlu Anadolu Lisesi ve Bakırköy Oğuzkaan Kolejinde görevini sürdürmektedir.

Hasan Hüseyin Yıldız, şiir yazmaya 1987'de başladı. Araştırma, inceleme kategorilerinde ve İslami konularda kitaplar yazdı. Yıldız; çocuk edebiyatı alanında, anonim Türk masallarından örnekleri, çocukların kolayca anlayabileceği şekilde sadeleştirilerek ve yorumlayarak yayıma hazırlamıştır.

Eserleri: *Ali Baba ve Kırk Haramiler* (Masal, 1997); *Sevgi Çiçeği* (Masal, Derleme/sadeleştirme 1997); *Koşan Adam*, Gündüz Kitabevi Yayınları (Şiir, 2006); *İllüzyonlar Çemberinde İslam*, Post Yayın (2016); *Din Bu Yanılgısı*, Post Yayın (2021); *Seri*, İki Nokta Kitabevi (Polisiye roman, 2021).

Kaynakça: Ali Aksakal, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yildiz-hasan-huseyin

MUSTAFA İBAKORKMAZ

YILDIZ, MUSTAFA FERİT

Mustafa Ferit Yıldız

Yazar, şair, işletmeci (Kayseri/Amarat, 21 Nisan 1960-) İlkokula Amarat kasabasında başladı. 4. sınıfa Kayseri'de Nuri Has İlkokulunda devam etti ve buradan mezun oldu. Ortaokul ve liseyi Kayseri'de okudu. Liseden sonra ticaretle uğraştı. Tekvando siyah kuşak sahibi bir sporcudur. Uzun yıllar aktif olarak Kayseri bölgesi Tekvando bölge hakemliği yaptı. İLESAM (İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği), TYB (Türkiye Yazarlar Birliği) ve KAYSADER (Kayseri Yazarlar Şairler ve Sanatçılar Derneği) üyesidir. Kurucuları arasında yer aldığı KAYSADER'in bir dönem başkanlığını yaptı (2017-2018). Başkan sıfatıyla KAYSADER'in yayın organı olan *Çıngı* dergisinin imtiyaz sahipliğini ve yazı işleri müdürlüğünü de üstlendi.

Küçük yaşlarda şiirle tanışan Mustafa Ferit Yıldız, âşık tarzında söyleyen çağdaş bir şair kimliğine sahiptir. "Hazânî" mahlasını kullanmaktadır. Bu mahlası kendisine, Âşık Ali Çatak vermiştir.

Şiirlerinde beşerî, sosyal, millî ve dinî temaları işlemektedir. Tema çeşitliliğine rağmen şiir iklimine hâkim duygu aşktır. Aşkta belli bir sevgili tipi ve anlayışından ziyade, hayalî sevgilinin çağrışım yüklü ve duygu boyutuna bağlı izlenimlerini sanatkârane bir gerçeklik içinde dile getirmektedir. Telmih sanatıyla aşk kahramanlarına sıkça başvurur. Nazım birimi olarak dörtlükler ağırlıktadır.

Güftesi Mustafa Yıldız'a, bestesi Mustafa Uyan'a ait olan, *Bilirim Topraktan Var Ettin Beni* adlı hüseyni kaside, TRT repertuvarına girmiştir.

Çeşitli gazete ve dergilerde şiirleri yayımlandı. Hâlen otel işletmeciliği yapmaktadır. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Eserleri: *Sad-i Mezrası İmaret Köyü Amarat Kasabası* (Araştırma, 2002); *Sevda Dümenini Sana Bıraktım* (Şiir, 2004); *Unutur mu Sanıyorsun* (Şiir, 2008).

Kaynakça: Nurkal Kumsuz, *ANASAM Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Geçit Yayınları, Kayseri 2003, s. 184; a.mlf., *Bu Şehrin Işıkları*, Laçin Yayınları, Kayseri 2006, s. 137; "Mustafa Ferit Yıldız Dosyası", *Çıngı* dergisi, Yıl:1, Ocak/Şubat 2011, S. 5, s. 43-63.

NURKAL KUMSUZ

Nilüfer Açılan Yıldız

YILDIZ, AÇILAN NİLÜFER

Yazar, şair, öğretmen (Kayseri/Felahiye, 1963-) Felahiye Kanunî Sultan Süleyman İlkokulu, Kayseri Salih Avgın Paşa Ortaokulu ve Kayseri Kız Meslek Lisesini bitirdi. Yükseköğrenimini Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde tamamladı. 10 yıl branş öğretmenliği yaptı. Ardından yedi yıl serbest ticaretle meşgul oldu. Küçük yaşlarında şiir yazmaya başladı. İlk şiirlerini *Kayseri Olay*, *Kayseri Haber*, *Ülker* gazetelerinde yayımladı. TRT başta olmak üzere çeşitli özel televizyon kanallarında programlar ve söyleşiler gerçekleştirdi. *Şiir Sarnıcı*, *Mor Taka*, *Kurgan*, *Papirüs*, *Nif Sanat*, *Çıngı*, *Yenilik Press* (Azerbaycan) gibi edebiyat dergilerinde ve web sitelerinde şiirleriyle yer aldı. "Ayrımsa" adlı şiiri, Mojtaba Nahani tarafından Farsçaya çevirilerek *Honar ve Eghtesad* (Sanat ve Ekonomi) (İran, Tebriz) dergisinde yayımlandı. Ticaret hayatına son veren Nilüfer Açılan Yıldız, daha sonra tamamen yazmaya odaklandı. Şiirin yanı sıra roman yazdı. Romanlarında gözlemci yanını ortaya çıkarmayı denedi. Yedi şiir kitabı, iki romanı bulunmaktadır.

Eserleri: *Sıfır Kapıları*, İkinci Adam Yayınları (2013); *Kuantik Yaşam*, Noktürn Yayınları (Roman 2017); *Katrenin Eteğinde*, Noktürn Yayınları (2017); *İlka*, Temren Yayınevi (Şiir, 2019); *Aybeniz*, Temren Yayınları (Şiir, 2019); *Komşu Sesler*, Klaros Yayınları (2020); *Nokta*, Klaros Yayınları (Şiir, 2020); *İstasyon*, Klaros Yayınları (Roman, 2021).

MUSTAFA İBAKORKMAZ

Taner Yıldız

YILDIZ, TANER

Kayseri Milletvekili, Bakan, elektrik-elektronik mühendisi (Yozgat/Boğazlıyan, 03 Nisan 1962-). Atatürk İlkokulu, Aydınlıkevler Ortaokulunun ardından Kayseri Lisesini bitirdi. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümünden mezun oldu (1984). Sonra askerlik hizmetini tamamladı (1985-1986). Askerlik görevini müteakiben Hava Kuvvetleri Komutanlığı Uçak Hangarları, Kütahya Gümüş Arıtma Tesisleri ve bazı sanayi kuruluşlarında proses kontrolörü olarak görev yaptı.

Kayseri Organize Sanayiinde ambalaj sektörlerinde iş hayatını sürdürdü. Yaklaşık yedi yıl, Kayseri Elektrik Üretim Şirketinin ve Elektrik Dağıtım Şirketinin yönetim kurulu üyeliğini, dört yıl da genel müdürlüğünü yaptı. Bu süreçte, çalıştığı ekibiyle Türkiye'de dağıtım sisteminin özelleştirilmesine temel olacak bir model oluşturuldu.

3 Kasım 2002 seçimlerinde AK Parti Kayseri milletvekili seçildi. Plan ve Bütçe Komisyonu, Enerji Komisyonu üyeliği yaptı. XXII. Yasama Dönemi'nde 21 kanun teklifine imza koydu.

V, XXII, XXIII, XXIV, XXVI ve XXVII. Dönem Kayseri milletvekilliği, III. Dönem; 60, 61 ve 62. Dönem Hükûmetlerinde de Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlığı yaptı.

İngilizce bilen Yıldız, evli ve dört çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Kayseri Büyükşehir Belediyesi kültür sanat faaliyetleri kapsamında Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri şubesi ile birlikte açılan Yazarlık Okulunda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanı ve Kayseri Milletvekili Taner Yıldız konuşma yaparken - 7.11.2015

YILMAZ, AHMET ZEKİ

Öğretim üyesi, rektör, genel cerrahi uzmanı (Denizli, 1 Ekim 1951-). İlkokulu, Denizli Kahramanlar İlkokulunda bitirdi. Ortaokulu ve liseyi Devlet Parasız Yatılı Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesinden mezun oldu (1976). Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde genel cerrahi uzmanı (1984), genel cerrahi doçenti (1988), daha sonra aynı fakültede genel cerrahi profesörü oldu (1994). Kanada Western Ontorio Üniversitesi Transplantasyon Merkezinde (1990-1991) ve ABD Cleveland Clinic Transplantasyon Merkezinde organ nakli konusunda eğitim aldı (1992).

Başhekim yardımcısı (1992-1994), Tıp Fakültesi dekanı (1994-2000), Üniversitelerarası Kurul başkanı (2000-2001) olarak görev yaptı, Erciyes Üniversitesi rektörü oldu (2000-2004). Bu görevi süresinde, Semiha Kibar Organ Nakli ve Diyaliz Hastanesi, Mehmet Kemal Dedeman Onkoloji Hastanesi, Yılmaz-Mehmet Öztaşkın Kalp Hastanesi, Hakan Çetinsaya Deneysel ve Klinik Araştırma Merkezi ile Sait Molu Acil Servisinin Üniversiteye kazandırılmasında aktif görev yaptı.

Hâlen Nuh Naci Yazgan Üniversitesi rektör yardımcısıdır (2019-). Evli ve iki çocuk babasıdır

Bilimsel Yayınları: SCI, SCI-Expanded ve SCI- Emerging indeksleri kapsamındaki dergilerde yayımlanmış 24 bilimsel makale, uluslararası ve ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış 74 bilimsel makale, uluslararası bilimsel kongrelerde sunulan 37 bildiri; ulusal kongrelerde sunulan 153 bildiri.

Kaynakça: İsmail İçer, *Adını Kayseri'den Alanlar*, Ankara 2004, s. 423; https://www.nny.edu.tr/files/files/Icerik/profdrahmetzekiyilmaz(1).pdf 6.11.2021.

YAYIN KURULU

Ahmet Zeki Yılmaz

YILMAZ, DURMUŞ

Öğretim üyesi, tarihçi (Kayseri/Develi, 1952 - Konya, 18 Aralık, 2012). İlk ve ortaöğrenimini Kadınhanı ve Konya'da tamamladıktan sonra Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamladı. Bir süre Türkmenistan'da misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda yardımcı doçent oldu. 2002'de doçent, 2007'de profesör unvanlarını aldı. Akademisyenliği boyunca birçok idari görevde bulundu.

Eserleri: *Musul Meselesi Tarihi* (2003); *Fransa'nın Türkiye Ermenilerini Katolikleştirme Siyaseti* (2001); *Osmanlı'nın Son Yüzyılı - Cumhuriyete Giden Yol* (2001); *Mîsâk-ı Millî'ye Göre Musul* (1995); *Üniversiteler İçin Vatandaşlık Bilgisi* (2000).

Kaynakça: "Prof. Dr. Durmuş Yılmaz Vefat Etti", merhabahaber.com, 18 Aralık 2012; *Türkiye Kültür Sanat Yıllığı (2013)*, Türkiye Yazarlar Birliği; Işık, *TEKAA*, C. XII, s. 2017.

YAYIN KURULU

YILMAZ, İBRAHİM

Kayseri Milletvekili, özel sektör yöneticisi (Kayseri, 15 Ağustos 1949 -). Babasının adı Şükrü, annesinin adı Hikmet'tir. Reşadiye İlkokulunu ve Talas Ortaokulunu bitirdi. Kayseri Lisesinden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yüksek öğrenime başladı. Edebiyat Fakültesini bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesinde İktisat Pazarlama Enstitüsünde pazarlama alanında yüksek lisans yaptı. 1974 yılından itibaren çeşitli özel sektör kuruluşunda yöneticilik yapan İbrahim Yılmaz, 1982 yılında Meysuspor Kulübünü kurdu. Meysusporun Türkiye Basketbol Birinci Liginde oynadığı dönemlerde yöneticiliğini yaptı. 1983 yılında kendi özel şirketini kurdu ve özel sektörden ayrıldı. Çeşitli dernek ve sosyal kuruluşlarda yöneticilik yapan Yılmaz, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu başkan yardımcılığı ile Kayseri Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KASYÖB) Destekleme Derneği 2. başkanlığını da yürüttü.

Meysuspor Kulübü başkanıyken 24 Aralık 1995 tarihinde yapılan genel seçimlerde Anavatan Partisinden (ANAP) XX.

İbrahim Yılmaz

Durmuş Yılmaz

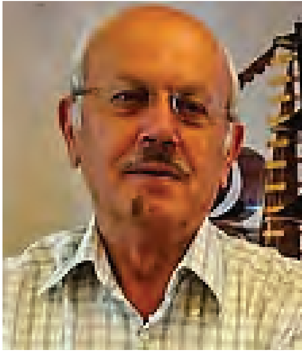
Dönem Kayseri milletvekili seçildi. Kayseri Sanayici ve İşadamları Derneği (KAYSİAD) yönetim kurulu üyeliği ve başkanlığı yaptı. Aynı zamanda, Orta Anadolu Sanayici ve İşadamları Federasyonu (ORSİFED) başkanı oldu. Hâlen kendi şirketinde toptan gıda ve perakende sektöründe ticari faaliyetine devam ediyor.

İngilizce bilen İbrahim Yılmaz, evli ve üç çocuk babasıdır.

Kaynakça: *TBMM Albümü*, C. III, s. 1350; Temuçin Faik Ertan, *TPT, TBMM XX. Dönem*, C. III, s. 712, ty.; https://turkonfed.org/tr/yonetim/30/ibrahim-yilmaz 8.08.2021.

YAYIN KURULU

YILMAZ, MUAMMER

Muammer Yılmaz

Yazar, öğretmen (Yozgat/Sarıkent, 1945-). Babası Devlet Demiryollarında çalıştığı için Yozgat'ta dünyaya geldi. Ailesinin memleketi olan Kozaklı'ya bağlı Kanlıca köyüne taşındılar (1952). Beş yaşındayken bir tren kazasında babasını kaybetti. Altı yaşında ilkokula başladı, 1958'de ilkokuldan mezun oldu. Bir yıl Boğazlıyan'da ortaokul okudu. Ardından Devlet Demiryolları hesabına orta ve lise eğitimini Haydarpaşa Lisesinde tamamladı (1965). Aynı yıl İstanbul Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. Maddi zorluklar içerisinde geçen bir öğrencilik hayatının ardından üniversiteden mezun oldu (1969). Bu dönemde eğitim enstitüleri öne çıkarıldığı için tayin beklemeden askerlik görevini yapmaya karar verdi. Askerliğini yedek subay olarak yaptı (1971). Askerlik görevini tamamladıktan sonra 1971-1972 öğretim yılında Özel TED Kayseri Kolejinde tarih ve sosyal bilgiler öğretmeni olarak öğretmenlik hayatına başladı. 1995 yılında aynı okuldan emekli oldu.

Muammer Yılmaz, yazı hayatına *Erciyes* ve Mahmut Çağlıgöncü'nün çıkardığı *Kültür ve Sanat*'la başladı. Daha sonra *Töre*, *Yeni Düşünce*, Millî Eğitim Bakanlığı'nın *Millî Kültür* ve *Gençlik* dergisi, *Türk Yurdu*, *Türk Dünyası Tarih ve Araştırma* dergisi, *Diyanet* ve *Diyanet Avrupa* dergisi, *Somuncu Baba* ve benzeri dergilerde yazıları yayımlandı. Makale ve incelemeleri, *Son Havadis* ve *Türkiye* gazetelerinde yayımlandı. Uzun süre köşe yazıları ve inceleme yazıları yazdığı *Ortadoğu* gazetesi, yazar açısından ayrı bir önem taşır. İlk kez yazılarına telif ücreti aldığı *Ortadoğu* gazetesini, kaleminin güçlenmesini sağlayan mecra olarak değerlendirir.

İlk iki kitabını 1980'de Kayseri'de kendi parasıyla bastırdı. Bu iki kitaptan sonra öğretmenlik yaptığı TED Koleji, iki çalışmasını bastı. Bu kitaplar *Tarih Terazisinde Osmanlı* ve *Fatih'in Şahsiyetinden Çizgiler*'dir.

2007 yılında arka arkaya üç kere basılan *Tarihi Aşklar ve Aşk Mektupları* isimli eseri ile "tarihçi" olarak adını duyurmaya başladı.

Eserleri: *Tarihten İnciler* (1980); *Cem Sultan* (1980); *Tarih Terazisinde Osmanlı*; *Fatih'in Şahsiyetinden Çizgiler*; *Tarihi Aşklar ve Aşk Mektupları* (2007); *Tarihimizden Altın Damlalar*; *Kırık Testi*; *Osmanlı Üzerine*; *Muhteşem Türk Zaferleri*; *Kanuni'nin Gözyaşları*; *Yirmi Beş Sene Siper Kavgası*; *İstanbul'un Fethi ve Akşemsettin*; *Dördüncü Murat*; *Bizans İmparatoriçeleri*; *Osmanlı'nın Felaket Seneleri*; *Ben Bilmem Tarih Bilir*; *Samur Kürklü Hasekiler*; *Osmanlı'da Töre Tören ve Alaylar*, Elit Kültür (2010); *Reformcu Sultan İkinci Mahmut*, Selis Kitaplar (2012); *Osmanlı'nın Manevi Mimarları*, Akçağ Yayınları (2012); *Devlerin Fazileti*, Akçağ Yayınları (2012); *Maktul Osmanlı Sadrazamları*, Akçağ Yayınları (2013); *Lale Devrinde İstanbul*, Hükümdar Yayıncılık (2013); *Babalardan Oğullarına Altın Öğütler*, Cihan Yayınları (2014); *Cihangir Sultan-Yavuz Sultan Selim*, Elit Kültür (2014); *Kösem Sultan*, Türdav Yayınları (2016); *Osmanlı'dan İlginç Notlar*, Çıra Çocuk Yayınları (2016); *Sultan Genç Osman'ın Gözyaşları*, Akçağ Yayınları (2019); *Mevlânâ*, Akçağ Yayınları (2019); *Yıldırım Bayezit ve Topal Timur*, Akçağ Yayınları (2019).

Kaynakça: *Şehir Kültür Sanat Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, S. 18, s. 50.

MUSTAFA İBAKORKMAZ

YILMAZ, ŞERAFETTİN

Yazar (Kayseri/Tomarza, 19 Kasım 1957-). İlkokul, ortaokul ve liseyi Tomarza'da okudu. Hukuk Fakültesini siyasi olaylar yüzünden bitiremedi. Erciyes Üniversitesi Yapı İşleri Daire Başkanlığında işe başladı (1990). Bilgisayar işletmeni olarak çalıştı ve 2019 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve beş çocuk babasıdır.

Şerafettin Yılmaz, çocukluğundan itibaren okuma ve yazmaya önem verdi. Siyasi, kültürel ve edebî kuruluşlarda aktif olarak görev aldı. Dönem romanlarında Türkiye'nin yakın geçmişini inceledi. Siyasi ve sosyal çalkantıları, güçlü gözleme dayanan tespitleriyle tahlil etti. Toplumun değişim çizgisini, sosyal çözülme ve aşk boyutuyla da değerlendiren yazar, akıcı bir üsluba sahiptir.

Romanlarıyla tanınan yazarın, şair bir kimliği de vardır. Serbest tarzda yazdığı şiirlerinde, ferdî ve sosyal konulara ağırlık verir. Şiirlerini sosyal medya aracılığıyla paylaşmaktadır.

Eserleri- Roman: *Köşebaşı Kan* (1990); *Geçitteki İntikam* (1996); *Firar* (2006); *Sahte Aşklar* (2017); *Sensiz Asla* (2021); *Deli Yürek* (2021).

NURKAL KUMSUZ

YILMAZ, ŞERİF

Kayseri Valisi, (Manisa/Turgutlu, 4 Mayıs 1962 -). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu (1985). Uşak kaymakam adaylığı, Banaz ve Mudurnu kaymakam vekillikleri, Azdavay, Varto kaymakamlıkları, Bitlis vali yardımcılığı, Karahallı kaymakamlığı; Kilis, Van, Çanakkale vali yardımcılıkları, İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü daire başkanlığı, Personel Genel Müdürlüğü daire başkanlığı, personel genel müdür yardımcılığı görevinde bulundu. 29 Ağustos 2009 tarih ve 2009/15395 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Tokat valisi olarak atandı. 3 Ağustos 2012 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan Valiler Kararnamesi ile Kayseri valisi oldu (23 Ağustos 2012-03 Mayıs 2013). 8 Mayıs 2013 tarihli Kararname ile Kütahya valiliğine atandı. 1 Haziran 2016 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan Valiler Kararnamesi ile Burdur valiliğine atandı. Bu görevinden, 26 Nisan 2018 tarihinde Manisa'dan milletvekili adaylığı için ayrılmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Kaynakça: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eerif_Y%C4%B1lmaz 23.06.2021;http://www.burdur.gov.tr/vali-serif-yilmaza-layik-ugurlama

YAYIN KURULU

YILMAZ, TOLGA

Tolga Yılmaz

Gazeteci (Kayseri, 6 Aralık 1978-). İlkokuldan mezun olduktan uzun bir zaman sonra ortaokul ve liseyi, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Açıköğretim Lisesinde tamamladı.

Yeni Kayseri gazetesinde mesleğe ilk adımı attı (2000). *Radikal* gazetesi (2001-2001) ve İstanbul merkezli kurulan *Birgün* gazetesinde mesleğine devam etti (2004). Kameraman/muhabir olarak Kayseri Kanal 38 televizyonunda spor müdürü ve *Haber 38* gazetesi haber müdürü olarak görev yaptı (2010). TV1 Televizyonunda 2017 yılında başladığı haber şefliği ve program yapımcılığı görevlerini yürüttü. 2017 yılı Kasım ayında kurduğu "somuthaber.com" adlı internet haber portalının genel yayın yönetmeni olarak gazetecilik mesleğine, ayrıca TV1 televizyonunda düzenli olarak program yapımcılığına devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Şerif Yılmaz

YİĞİTOĞLU, ESMA

Esma Yiğitoğlu

Heykeltıraş, ressam (Kayseri/Zincidere, 1944 - Rotterdam, 2009). Mehterzâde Yunus Ağa'nın torunudur. Babası, Prof. Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu; annesi, Servet Hanım'dır. Ankara'da ilk ve orta eğitimini tamamladıktan sonra yükseköğrenimini yapmak için 1962 yılında, mimar olan ablasının yanına Hollanda'ya gitti. Rotterdam Güzel Sanatlar Akademisinin Resim ve Heykel Bölümünden mezun oldu (1966). Hollanda içinde ve dışında çeşitli müze ve galerilerde kişisel ve grup sergilerine katıldı. Türk Kadınları Kültür

Esma Yiğitoğlu'nun Mevlevî kültüründen esinlenerek yaptığı bir çalışma

Merkezini kurdu (1982). Belediye kurumları için Türk kültürüyle ilgili çeşitli sergiler düzenledi. Türk şair ve yazarların kitaplarını Hollandacaya çevirdi. Fazıl Hüsnü Dağlarca (*Hollandalı Dörtlükler ve Başka Şiirler*, 1977), *Balina ile Mandalina* (1979), *Sanık Ayağa Kalk* (1986). Kendi yazdığı kitaplar: *Türkiye'de Bir Köy* (1985). *Kendi Gözleriyle* (Türk Kadınlarının Hollanda ve Türkiye'deki yaşamını anlatıyor, 1982). Zincidere'de bulunan Mehterzade Yunus Ağa Konağı'nı restore ettirdi (1982). Zaandam şehrinde inşa edilen Sultan Ahmet Camisi'nin çeşmesini yaptı (1992).

Ölümüne kadar Rotterdam'da görsel sanatçı olarak çalıştı, kişisel ve ortak sergilere katıldı. Sanatının yanı sıra, Hollanda'daki Türklere daha iyi bir sosyal konum sağlamak için çalıştı.

Kaynakça: Satoğlu, *Ansiklopedi*, 481; https://www.cbkrotterdam.nl/en/agenda/the-back-room-esma-yigitoglu/ 10.04.2021.

YAYIN KURULU

Yoğunburç - 1940 (N. Karakaya Arşivi)

YOĞUNBURÇ

Kayseri'de Dış Kale'nin güneydoğu köşesine inşa edilmiş kale yapısı. Kalenin diğer burçlarından büyük olduğu için bu ismi almıştır. Anadolu Selçuklu sultanlarından I. İzzeddin Keykavus tarafından yaptırıldığına dair kitabesi bulunan burç, zeminde oval bir plan şemasına sahiptir. İki katlı yapının alt katında kaleye bitişen tarafında sur önündeki hendekle birleşen bir L tonozu bulunmaktadır. Bu kısmın güneyindeki bir kapı ile büyük alt mekâna girilir. Bu mekân, içten haç planlı ve çapraz tonozlu, dıştan yarım elips planlıdır. Üç tarafta içte, dekoratif takviye kemerleri ile genişletilmiş mazgal pencereleri bulunmaktadır. Giriş kapısının doğusunda, duvar arasına yerleştirilmiş devir merdivenle ikinci kata çıkılmaktadır. İkinci kat yine haç planlı, çapraz tonozlu, mazgal ve bu kata ve dama çıkış merdivenlerinin yanında bulunan, karşılıklı geniş pencereleri ile tam bir köşk görünümündedir. Bu katın kuzeyinde batı duvarının kuzeyinde, restorasyonda kapalı olarak inşa edilen cephesinde, yine bir geniş penceresinin bulunmuş olabileceği tahmin edilebilir. Buranın kuzey duvarının sura yakın yerinden yine güzel işçilikli merdivenle dama çıkılır. Dam, yüksek bir duvarın üzerinde bulunan dendanlarla çevrilmiştir. Bina, kesme taşlarla ve iyi bir işçilikle inşa edilmiştir.

Taşları üzerinde çok miktarda usta işaretleri bulunmaktadır.
Binanın üzerinde bulunan çok bozulmuş ve kırılarak yarısı kaybolmuş mermer kitabesinin tamamlanabilecek ibarelerle tercümesi: "Keyhüsrev'in oğlu karanın ve iki denizin sultanı muazzam Galib Sultan Keykavus'un günlerinde" yazılıdır. 1211-1220 yılları arasında saltanat sürmüş olan I. İzzeddin Keykavus'un unvanı olan, para ve kitabelerinde yer alan "Galib" unvanından, yapının ona ait olduğu anlaşılmaktadır.
Binayı bugün Kayseri Büyükşehir Belediyesi, sosyal tesis olarak kullanmaktadır. Alt kat yazarlara tahsis edilip üst kat ise konferans salonu olarak düzenlenmiş ve restore ettirilmiştir.

Yoğunburç - 2021

Kaynakça: Albert Gabriel, *Monuments Turcs D'Anatolie, Kayseri-Niğde*, Paris 1931, s. 79-108; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 68,216, ek 32; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu Sarayları ve Köşkleri", *Vakıflar Dergisi*, S. 28, s. 244-246; Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Devri Binalarında Bulunan Taşçı İşaretleri", *Türk Etnoğrafya Dergisi*, 1982, S. 17, s. 79, 108.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

YÖRE, SEYİT

Öğretim üyesi, müzikolog, besteci (Kayseri, 1974-). İlkokulu Şükrü Malaz İlkokulunda okudu. Orta ve lise eğitiminden sonra lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzikoloji/Etnomüzikoloji ve Folklor Anabilim Dalında tamamladı (1997-2001). Aynı Anabilim Dalında yüksek lisans yaptı (2001-2005). Doktorasını ise Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi/Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında tamamladı (2007-2010). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Selçuk Üniversitesi Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarında öğretim görevlisi/üyesi olarak çalıştı (2003-2016). Yöre, hâlen İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü'nde (Prof. Dr.) öğretim üyesidir.
Eserleri: Hazırladığı, yayımlanmış ses kayıtları: *Alla Turca* (2001), Hülya Kazan (Soprano) ve Seyit Yöre (Ud ve Hazırlayan), Serdar Yılmaz [Kanun], İstanbul Kaf Müzik (Dijital CD, 2014 İstanbul Yenikapı Müzik) (Yöre'nin Prof. İlhan Baran'la belirlediği Osmanlı'nın Yeni Müziği'nde "Yeni Monofoni" stili eserlerinden); *Mavi Anadolu* (2017), Yeşim Gökalp (Piyano), Seyit Yöre (Danışman & Kitapçık Yazarı). İstanbul: A. K. Müzik (Yöre'nin Yeşim Gökalp'le belirlediği Türkiye'den çağdaş müzik bestecilerinin eserlerinden); *Bir Çiçeğim Adım Lâle* (2018-19), Seyit Yöre (Vokal), Ayça Aytuğ (Piyano & Vokal). İstanbul: A.K. Müzik (Yöre'nin belirlediği "Osmanlı'nın Yeni Müziği" eserlerinden).
Hazırladığı ve bölüm yazarı olduğu kitaplar: Ayça Nur Kip Akyol, *Alkış: Çocuklara Şarkılar* (Kitap+CD), Seyit Yöre (Müzik Editörü, Aranjör, Direktör) Ankara Kök Yayıncılık, 2004; Seyit Yöre (ed.), *Selçuk Üniversitesi II. Türk Müziği Etkinlikleri*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 2008; Ahmed Adnan Saygun, *Yalan-Sanat Konuşmalar,* hzl. Seyit Yöre, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2009; Seyit Yöre,"Uluslararası İlhan Baran Bibliyografyası ve Diskografyası" (Kitap Bölümü), Şefik Kahramankaptan, *Müzikte Derin Zirve: İlhan Baran* içinde, Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara 2010, s. 412-420; *Temel Besteleme Malzemeleriyle Çağdaş Müzik*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2012; "Türkiye'de

Seyit Yöre

Müzik Yazarlığının İdeolojik Boyutu", *İllüzyon: Cumhuriyet'in Klasik Müzik Serüveni* içinde, ed. Fırat Kutluk, h2o Kitap, İstanbul 2016, s. 183-212; Seyit Yöre (Haz.). *Anılarla Besteci/Eğitimci İlhan Baran*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2017; "Türk Ulusuna Müzik Arayışları: Sentez mi Kültürel Transplantasyon mu?", *Cumhuriyetin Müzik Politikaları* içinde, ed. Fırat Kutluk, h2o Kitap, İstanbul, s. 1-14; *Mesut İktu Cumhuriyet'in 50 Yıllık Sesi*, h2o Kitap, İstanbul 2020.

Seyit Yöre'nin ayrıca tamamlanmış 22 bestesi bulunmaktadır.

Kaynakça: https://avesis.istanbul.edu.tr/syore 01.02.2021; http://www.etnomuzikoloji.org/kurucu-seyit-yore 01.02.2021; https://tr.wikipedia.org/wiki/Seyit_Yöre 7.11.2021.

YAYIN KURULU

YÖRÜK, RIFAT

Rıfat Yörük

Gazeteci, yazar (Mersin/Silifke, 1959-). Hava astsubayı olan babasının tayinleri dolayısıyla çok okul değiştirdi. Sırasıyla İzmir Vali Kâzım Paşa, İzmir Yahya Kemal Beyatlı, Diyarbakır Mehmetçik ve Diyarbakır Şair Sırrı Hanım İlkokullarında okudu. Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi orta kısmında bir yıl okuduktan sonra İzmir Balçova Lisesi ortaokul bölümünü bitirdi. İzmir Karataş Lisesinden mezun oldu. Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümünün ilk mezunlarındandır. Gazeteciliğe, 1977 yılında ulusal *Bayrak* gazetesinin İzmir bürosu muhabiri olarak başladı.

Uzun yıllar çeşitli şehirlerdeki gazete, dergi, televizyon, radyo ve internet haber sitelerinde muhabirlik, istihbarat şefliği, spor şefliği, mizah yazarlığı, köşe yazarlığı, sunuculuk, editörlük, yayın koordinatörlüğü ve genel yayın yönetmenliği görevlerinde bulundu. Birçok kurum ve kuruluşta basın ve halkla ilişkiler müdürü ve basın danışmanı olarak hizmet verdi. Bir dönem TBMM'de milletvekili danışmanı olarak görev aldı. Çok sayıda dergi ve bülten yayımladı. Birçok kitabın editörlüğünü yaptı.

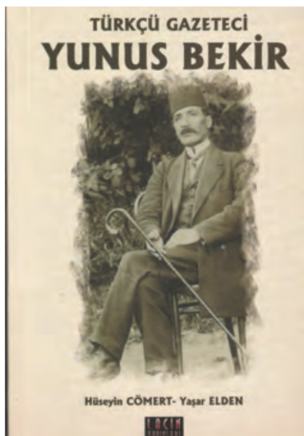
1994-1998 yılları arasında Kayseri Büyükşehir Belediyesinde Basın Yayın ve Halkla İlişkiler müdürlüğü görevini yürüttü. Bu görevinden ayrıldıktan sonra Kayseri'de çeşitli özel kurumlarda basın danışmanlıkları yaptı. *Ensar Ruhlu Muhacir*, eseri ile TYB'nin 2021 yılı biyografi ödülünü aldı.

Türkiye Yazarlar Birliği, Araştırma ve Kültür Vakfı, Kayseri Gazeteciler Cemiyeti ve Mazlum-Der Kayseri şubesi üyesidir. Sürekli basın kartı sahibi olup şimdilerde serbest gazeteci-yazar olarak çalışmakta ve çeşitli araştırmalarını kitaplaştırmaktadır. Hâlen yazdığı biyografik eserlerle Kayseri'ye olan vefa borcunu da ödemeye çalışıyor.

Eserleri: *Kasımda Kavak Kesmek*, Yediharf Yayıncılık, Kayseri 1997 (Araştırma-İnceleme); *General Motor*, Elips Yayıncılık, Ankara 2007 (Mizahi roman); *Fettan Devrim*, Cafcaf Kitap, İstanbul 2014 (Mizahi roman); *Bizim Yunus*, Çelik-İş Sendikası Yayınları, Ankara 2018 (Biyografi); *Eflatun Yıllar*, Yüzleşme Yayınları, İstanbul 2019 (Biyografi); *Demli Yıllar*, Yüzleşme Yayınları, İstanbul 2020 (Biyografi); *Sen Gelmez Oldun*, Talas Belediyesi Yayınları, Kayseri 2020 (Biyografi); *Ensar Ruhlu Muhacir*, Yüzleşme Yayınları, İstanbul 2021 (Biyografi).

YAYIN KURULU

YUNUS BEKİR

Hüseyin Cömert ve Yaşar Elden'nin yazdığı Yunus Bekir kitabının kapağı - 2010

Gazeteci, sağlıkçı, nakkaş, ressam (Kayseri/Turan 1868 - Sivas/Şarkışla 1931). Babası, Bekir Ağa; annesi, Rüveyde Hanım'dır. Ailesi "Eğrioğlu" adlı Türkmen aşiretine mensuptur. Babasının 1876'da vefatı üzerine İstanbul'a gitti. Burada akrabalarından Halim Bey'in yanında kaldı ve ilköğrenimini tamamladı. Daha sonra Haydarpaşa Cerrah Mektebinde üç yıl eğitim görüp cerrah yardımcısı diploması aldı. Sağlık alanında çalışmayıp memleketinde yaygın olan mesleklerden nakkaşlık ve ressamlık yaptı. Giritli Ziya Bey'in konağını yaptıktan sonra hakkı olan 80 lirayı almak için mahkemeye başvurması ve mahkemede haksız bulunması üzerine yönetime ve düzene karşı güveni sarsıldı ve siyasi akımlara karıştı. İttihat ve Terakki Cemiyetine girdi (1892). Bu gizli cemiyetteki

ilk görevi, Avrupa'dan gelen yasaklı/gizli yayınları postaneden alıp abonelere ulaştırmak oldu. Askerliğini yaptıktan sonra İstanbul'da çalışmaya devam etti. Fatih Camisi'nde *Mizan* ve *Meşveret* gazetelerini dağıtmasından dolayı sekiz ay hapis yattı (1896). Hapisten çıktıktan sonra Kayseri'ye sürüldü ve köyünde Zarife Hanım ile evlendi. Türk-Yunan Savaşı'na gönüllü olarak katıldı (1897). Savaştan sonra memleketine dönmedi, önce Selanik'e, oradan da İskeçe'ye geçti. Burada Ceza Reisi Ahmet Fethi Bey'in yanında kaldı. İskeçe'deyken İttihat ve Terakki Cemiyetinin Mısır ve Cenevre şubeleri ile mektuplaşması üzerine tekrar tutuklandı ancak hapisten kaçarak Filibe'ye gitti. Filibe'de *Muvazene* gazetesinin sahibi Ali Fehmi Bey'in yanında kaldı. Cenevre ile yeniden irtibata geçen Yunus Bekir, Filibe'deki faaliyetlerinden dolayı takibata alındı. Temmuz 1899'da Romanya'ya gitti. Burada İttihat ve Terakki Cemiyetinin kurucularından İbrahim Temo ile görüştü. Daha sonra İsviçre'ye geçerek aynı cemiyetin kurucularından İshak Sükûtî ve Abdullah Cevdet ile *Osmanlı* gazetesinde çalıştı. Almanya ve Fransa'da da bulunan Yunus Bekir, İttihat ve Terakki Cemiyetinin Paris şubesinde 53 numara ile kayıtlıdır. Cenevre'de kendisine verilen dört dinamit ile İstanbul'a döndü, burada yaşanan bombalı saldırı olayıyla ilişkili olarak tutuklandı ve üç buçuk yıl hapis yattı. Hapis cezasından sonra mecburi ikamet ile Kayseri'ye gönderildi. Kayseri'deyken arkadaşlarıyla Şarkışla'nın Sızır köyünde özel okul açtı. Hükûmet aleyhine yaptığı gizli çalışmalar nedeniyle sekiz ay hapis cezasına çarptırıldı. Kayseri'de yaşanan bir patlamayla ilgili yapılan tahkikat sonucunda tutuklanarak bir buçuk yıl daha hapis yattı. Muhakemesi sürerken II. Meşrutiyet'in ilanı sürecinde beraat ederek serbest kaldı. O sıralarda Kayseri mutasarrıfı olan Ahmet Muammer Bey* şehirde bir matbaa kurdu. Yunus Bekir, Muammer Bey'in teşvikiyle Kayseri'nin ilk Türk gazetesi olan *Erciyes*'i yayımlamaya başladı (1910). Bu arada Maarif Encümeni üyesi ve ilköğretim müfettişi

Yunus Bekir'in mezarı

yapılan Yunus Bekir, Kayseri Maarif Encümeni adına *Erciyes* gazetesinin imtiyaz sahibi ve mesul müdürü olarak görev yaptı. Mutasarrıf Muammer Bey'in gayretleriyle Kayseri genelinde açılan 70 ilkokulun hizmete girmesinde Yunus Bekir'in katkıları oldu. Gesi, Ağırnas ve Turan'da birer okul yapılmasına öncülük etti (1909). Kayseri'nin Gültepe semtinde, inşaatı tamamlanamayan Memleket Hastanesinin tamamlanmasını sağladı. Bu hastanede idarecilik ve cerrah yardımcılığı yaptı. Daha sonraki yıllarını köyünde tarımla uğraşarak geçiren Yunus Bekir, Dimidere* olan köyünün adının "Turan" olarak değişmesi için Sultan Reşat'tan irade çıkmasını sağladı (1916). 9 Ocak 1931'de oğlu İbrahim Hakkı'nın evinde Sivas/Şarkışla'da vefat etti. Yayımlanmamış şiirleri, anıları ve "Turan'dan Bir Ziya" (roman), "Asrın Feryadı" (düşünce), "İzmihlal" (piyes) adlı yayımlanmamış kitapları vardır.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 135-137; Hüseyin Cömert-Yaşar Elden, *Türkçü Gazeteci Yunus Bekir*, Laçin Yayınları, Kayseri 2010; Kalkan-Birol-Yerlikhan, *Meşhurlar*, s. 540-541; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 484.

RECEP KANALGA

YURDAKUL, YUNUS BEKİR

Yazar, öğretmen (Kayseri /Sarımsaklı, 1953-). İlkokulu köyünde tamamladı. Ankara Kurtuluş Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümünden mezun oldu. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öğretmen, özel kuruluşlarda yönetici,

Yunus Bekir Yurdakul

eğitim uzmanı, basın danışmanı olarak görev yaptı. 1992 yılında İzmir'e yerleştikten sonra gazeteciliğe başladı. Yerel gazeteler dışında *Yeni Asır*, *Gazete Ege* ve *Milliyet Ege*'de çalıştı. Bu gazetelerin kültür, sanat ve çocuk sayfalarını yönetti. Bir süre yayıncılık da yaptı. TRT İzmir Radyosu için kültür-sanat programları hazırlayıp sundu. 2003'te emekli oldu. İzmir'de yayımlanan *Batı Haber* gazetesinin genel yayın yönetmenliği ve sorumlu müdürlüğünün yanı sıra bir yayınevinde çocuk kitapları birimi editörlüğü yaptı. İzmir Büyükşehir Belediyesi THM Korosunun sunuculuğunu da yürüttü.

Deneme, eleştiri, değini ve söyleşileri *Yeni Asır*, *Gazete Ege*, *Siyah Gazete*, *Evrensel*, *Cumhuriyet*, *Milliyet Ege* gazeteleriyle *Varlık*, *Agora*, *İzmir İzmir*, *Anadili*, *Edebiyat Gündemi*, *Ege*, *Öğretmen Dünyası*, *Çatı*, *Damar*, *Güzel Yazışlar*, *Sanat Çevresi*, *Görünüm*, *Dayanışma*, *Edebiyat Eleştiri* dergilerinde yayımlandı. *Yeni Asır* gazetesinde "Dilden Dile", *Anadil* dergisinde "Sözün Doğru Desene" başlığıyla çıkan dil yazılarını, *Sözün Doğru Desene* (2001) adlı ilk kitabında topladı. Dil Derneği ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Evlidir.

Eserleri: Deneme: *Sözün Doğru Desene* (2001), *Ne Varsa Dilimde* (2009). Derleme: *Şiirlerde İzmir* (2003), *Öykülerde İzmir* (2003); *Kanatlı Sözler Bahçesi-Çocuklar İçin Şiir Kitabı* (2006). Anlatı: *Noktam Eksik Olmasın* (2011); *Çocuklardan Çaldığım Öyküler* (2013); *Ölmeden İyi İnsanlar Sanat İnsanlarından Güldüşün Anılar* (2016).

Kaynakça: Işık, *TEKAA.;* Dinçer Sezgin, "İmbatla Gelen", *Radikal*, 02.09.2001; Bekir Yunus Yurdakul, ("Yılbaşı Soruları'nda Bekir Yurdakul: Size bu yıldan 16 kitap önerisi", *İz Gazete*, 30 Aralık 2017 (https://www.izgazete.net).

ALİ AKSAKAL

Savaş Yurttaş (https://cagliarii.tumblr.com)

YURTTAŞ, SAVAŞ

Tiyatro ve sinema sanatçısı (Kayseri/Pınarbaşı, 1 Ocak 1944 - Ankara, 8 Nisan 2002) İstanbul Üniversitesinde eğitim gördü. Mezun olmadan önce İstanbul Üniversitesi Gençlik Tiyatrosunda Sermet Çağan'ın "*Ayak Bacak Fabrikası*" oyunu ile sanat hayatına başladı. Ulvi Uraz Tiyatrosu, Türk Öğretmenler Sendikası Tiyatrosu, Ankara Halk Oyuncuları, Ankara Sanat Tiyatrosu, Ankara Birlik Tiyatrosu ve Ankara Ekin Tiyatrosunda görev aldı. TRT'de yayımlanan "*5 Dakika*", Aziz Nesin'in romanından uyarlanan "*Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*", "*Yazlıkçılar*" ve "*Oğlum Adam Olacak*" adlı dizilerde rol aldı. TRT'de uzun süre yayımlanan "*Bizimkiler*" dizisiyle ünlü oldu. Sinema kariyerinde ise "*Sürü*","*Yılanların Öcü*", "*72. Koğuş*", "*Sarı Mersedes*" adlı filmlerde rol aldı. En son rol aldığı sinema filmi "Şelale"dir. Ankara Halk Oyuncuları Tiyatrosunda, "*Devri Süleyman*", "*141 Basamak*" ve "*Teneke*"; Ankara Sanat Tiyatrosunda, "*Durant Bulvarı*", "*403. Kilometre*", "*Heykel*" adlı oyunlardaki rolleriyle yer aldı. 1981 yılında Sinema Yazarlarının "En İyi Yardımcı Oyuncu Ödülü"nü aldı.

Kaynakça: https://www.intersinema.com/savas-yurttas-filmleri/https://www.imdb.com/name/nm0951091/

MUSTAFA İBAKORKMAZ

YÛSUF-I HAKÎKÎ

Yûsuf, Somuncu Baba adıyla anılan Hâmidüddîn-i Aksarâyî'nin oğludur. Dedesi de Hâmid b. Musa el-Kayserî* adıyla anılan meşhur bir zattır. Aslen Türkistanlı oldukları bilinmektedir. Kayseri'ye ne zaman geldikleri kaynaklarda belirtilmiyor ise de Şeyh Hâmidüddîn-i Aksarâyî'nin neslinin Yûsuf'la devam ettiği ifade edilir. Yûsuf, *Hakîkî-nâme* adlı eserinde yer alan, *Zikr-i isnâd-ı hırka* başlıklı şiirinde, ailesi ve tarikatı hakkında bilgi vermektedir. Bu şiirde dedesinin Şemseddîn Mûsâ-yı Kayserî, babasının Şeyh Hâmid, şeyhinin Hacı Paşa (Hacı Bayram-ı Velî) ve adının Yûsuf olduğunu söylemektedir.

Yûsuf-ı Hakîkî'nin *Hakîkî-nâme*'sinde, babası Şeyh Hâmid'e, Hacı Bayram-ı Velî'ye (Hacı Paşa), ayrıca 1427'de (H 831) vefat eden Hoca Ali Alaaddin-i Erdebilî'ye ve onun oğlu, 1447'de (H 851) vefat eden Şeyh-i Şâh İbrahim'e methiyelerinin bulunduğu düşünülecek olursa Yûsuf-ı Hakîkî, 1447 yılında hayattadır. Ayrıca Fatih'in Aksaray'ı Osmanlı sınırları içine kattıktan sonra H 851 (M 1476)

tarihinde yaptırdığı tahrirde, Danişmendilerden Yağıbasan'ın oğlu Melik Mahmud Hankâhı ile alâkalı olarak "Vakf-ı Hânkâh-ı Mahmud der-tasarruf-ı Halefü'l-Meşâyıh Hazret-i Baba Yûsuf der-Aksaray mukarrer bi-Berât-ı Sultan maa-mülk" kaydının düşüldüğüne bakılırsa Yûsuf'un, Aksaray'ın fetih tarihi olan H 874 (M 1469) tarihinde de hayatta olduğu anlaşılır.

Fatih Sultan Mehmed zamanında, Melik Mahmud Gazi Hankâhına Baba Yûsuf tasarruf ediyordu. Hicri 881'de (M 1476) Aksaray, Osmanlılar tarafından fethedildiği zaman, Yûsuf-ı Hakîkî bu hankâhın şeyhi idi. Kendisinden evvel hankâhın şeyhi, babası Şeyh Hâmid-i Velî idi. H 906 (M 1500-1501) yıllarında II. Bayezid adına Aksaray vakıflarını tespit eden defterde de bu hankâh vardır. Bu defterde "Hâmidüddin-zâde" Baba Yûsuf'un evlat vakfı yer alır. Evladına koyduğu isimlerle Erdebil ekolüne bağlı olduğunu gösteren, "Evhadüddin" ve "Şeyh Safiyyüddin" adlarında iki oğlu olduğu ve onlara vakfettiği yerler tafsilatlı bir şekilde yazılmıştır. Sultan III. Murad adına yazılan, *H 992 (M 1584) Tarihli Defter*'de de "Şeyh Hâmid Mahallesi" nüfusu yazılırken buradaki nüfusta 15 mükellef erkeğin Şeyh Hâmid-i Velî torunları olduğu, babalarının adlarıyla gösterilmiştir.

Yûsuf-ı Hakîkî'nin ne zaman doğduğu belli değildir fakat babasının H 815'te (M 1412) öldüğü ve oğlu Hakîkî'nin eğitimini, müridi Hacı Bayram'a havale ettiği düşünülecek olursa o sıralarda henüz bir çocuk olmalıdır. Zira *Mahabbet-nâme*'nin Manisa müstensihinin, eserin sonunda verdiği tarih de bunu göstermektedir. *Mahabbet-nâme* (M) nüshasının müstensihi, eserin sonuna ilave ettiği ve kendisine ait olan on beş beyitlik "Târih" bölümünde, yaşının 86 olduğunu söylerken kitabı temize çektiği tarihin de müellifin ölümünden bir sene sonra olduğunu ifade eder. *Mahabbet-nâme*'nin (M) nüshasının ketebe kaydı ise 894'tür. Miladi takvime göre bu da 1488'dir; bir eksiği ise Yûsuf-ı Hakîkî'nin vefat tarihidir.

Evliya Çelebi ondan "el-Hac Bayram Velî öğrencilerinden olup Ankara'da ledün ilmini tamamlayıp Aksaray'da Bayramî tarîkatinde öncü olmuştur." diye söz eder. *Osmanlı Müellifleri*'nde ilim ve irfan sahibi bir zat olduğu ve *Hakîkî-nâme* isminde iki cilt üzerine tertip edilmiş bir divanının, *Mahabbet-nâme* ve *Metâliu'l-îmân* adlı eserlerinin de olduğundan söz edilir.

Aksaray'da "Güzel Baba", "Hakîkî Baba", "Baba Yûsuf" isimleriyle de anılan ve manzumelerinde "Hakîkî" mahlasını kullanan Yûsuf-ı Hakîkî'nin mezarı; Aksaray'da, Aksaraylıların "evrak" dedikleri, babası Somuncu Baba'nın kabrinin de bulunduğu Ervah Kabristanı'na yakın, Güzel Baba Sokağı'nda olup bugün bir ziyaret mahallidir. Hakîkî, H 894'te (M 1487) vefat etmiştir.

Yûsuf-ı Hakîkî'nin *Mahabbet-name*, *Tasavvuf Risalesi* ve *Hakîkî-name* adlarında XVI. yüzyıl Bayrami Melamiliği ve tasavvufi düşünce açısından önemli olan eserleri bulunmaktadır. İlk ikisi Prof. Dr. Ali Çavuşoğlu, sonuncusu ise Prof. Dr. Erdoğan Boz tarafından akademik çalışmalar çerçevesinde yayımlanmıştır. *Mahabbet-nâme* adlı eseri *Sevgi Yolu* adıyla Prof. Dr. Ali Çavuşoğlu tarafından günümüz Türkçesine uyarlanmış ve Aksaray Belediyesi tarafından yayımlanmıştır.

Kaynakça: Ahmet Akgündüz, *Somuncu Baba*, es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayını, İstanbul 1992, s. 138-139, 149; Bursalı M. Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Meral Yayınevi, İstanbul t.y., s. 224; Evliya Çelebi, *Seyahatname*, *Üçdal Neşriyat*, C. I, İstanbul t.y., s. 845; Şahin Başer, Şeyh Hâmid-i Velî Somuncu Baba, Prestij Matbaacılık, İstanbul t.y., s. 129.

ALİ ÇAVUŞOĞLU

YUVALI, ABDULKADİR

Öğretim üyesi, tarihçi (Malatya/Darende, Şubat 1948-) İlköğrenimine Nadir İlkokulunda başladı. Ortaöğrenimini Darende Ortaokulu, Ceyhan Lisesi, Adana Erkek Lisesi ve Ankara Yıldırım Beyazıt Lisesinde tamamladı. 1967–1968 öğretim yılında girmiş olduğu Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümünden 1970-1971 öğrenim yılında mezun oldu. Öğrenciliği sürecinde, İran Kültür Merkezi ile Fransız Kültür Merkezinde Fran-

Abdülkadir Yuvalı

sızca kurslarına aralıksız devam etti. Ankara'da öğretmenlik yaptığı sırada Ankara Üniversitesi DTCF'de yüksek lisans öğrenciliğini sürdürdü. 1975 yılında yüksek lisans çalışmasını tamamladı ve Gazi Eğitim Enstitüsünde göreve başladı. 1975 yılı yaz döneminde askerlik görevini İzmir Bornova'da tamamladıktan sonra, aynı yılın sonbaharında aynı fakültede Prof. Dr. Bahaeddin Ögel hocanın danışmanlığında doktora öğrenciliğine başladı. Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda Türk inkılap tarihi derslerini okutmak üzere naklen atandı (1978). Hocası Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'in yönlendirmesiyle Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünün ilk (Dr.) asistanı olarak göreve başladı (1981). Bilahare aynı fakültede öğretim üyesi (Yrd. Doç. Dr) olarak atandı. Elazığ'da bulunduğu dönemde bölüm başkanlığı, Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı, fakülte ve enstitü yönetim kurulu üyelikleri gibi idari görevlerde bulundu. 1986-1987 öğretim yılında alanı ile ilgili çalışmalar yapmak üzere Rusya ve Doğu Avrupa tarihi uzmanı Prof. Dr. A. Benningsen'den temin ettiği davetle Paris'te bulunan "L'ecole Des Hautes Etudes En Sciences Sociales" bünyesindeki "Centre D'etudes Sur l'u.r.r.s, L'Europe Oriental et le Domain Turc" bölümünde Prof. Dr. A. Benningsen, Prof. Dr. Louis Bazin ve Doç. Dr. Chantal Quelquejay gibi bilim adamlarıyla birlikte araştırma ve incelemeler yapma ve kendisini yetiştirme fırsatı buldu. 1990 yılında doçent olduktan sonra Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı (1990-1991) ve aynı zamanda bölüm başkanlığı görevini de üstlendi. Erciyes Üniversitesi öğretim üyesi olarak gayretleri sonucunda, Kayseri tarihi araştırmaları için ana kaynak konumundaki 280 *Kayseri Kadı Sicili Defteri*'nin mikrofilmlerini temin etti. Bu çalışmalarla ilgili başta Rektör Prof. Dr. Mehmet Şahin ve o sırada Melikgazi Belediye Başkanı olan Mehmet Özhaseki'den de her türlü desteği gördü. Kayseri tarihi ile ilgili çalışmaların kurumsal manada yürütülebilmesi düşüncesiyle meslektaşı Prof. Dr. Ali Aktan ile birlikte Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezini (KAYTAM) kurdu. 1990 yılında dünyada meydana gelmiş olan değişikliklere bağlı olarak Türkiye ile Türk dünyası arasında başlayan yakınlaşmaya bağlı olarak üniversite bünyesinde Türk Dünyası Araştırmaları Merkezinin (TÜDAM) kurulmasını sağladı ve müdürlük görevini de üstlendi. Abdulkadir Yuvalı, 1996 yılında aynı üniversitede profesörlük unvan ve payesini aldıktan sonra, Üniversitedeki görevine bağlı olarak Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezinde 1996 yılında Bilim Kurulu, 1997 yılında da bu Merkezin Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. 1997 yılında Erciyes Üniversitesi Yönetim Kurulu üyeliği, Kocasinan Meslek Yüksek Okulu müdürlüğü görevine atandı. 1999-2004 öğretim yılları arasında Yükseköğretim Kurulunca beş yıl için görevlendirildiği "Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi"nde eş rektör olarak görev yaptı.

Erciyes Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptığı zaman diliminde 1993 yılında "Uluslararası Hoca Ahmed Yesevi", 1996 yılında "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş ve Gelişmesinde Emeği Geçen Türk Dünyası Aydınları" Sempozyumlarını düzenledi. 2010 yılında ise I. Uluslararası Selçuklular Sempozyumu'nu düzenledi ve bu faaliyeti Türk Tarih Kurumu tarafından yedi cilt hâlinde basılarak bilim dünyasının hizmetine sunuldu. Ayrıca Kayseri ile ilgili olarak, "bir gerdanlığın incileri" olarak nitelendirdiği, ilçe sempozyumlarını düzenledi. Bu çerçevede 2007 yılında Hacılar, 2008 yılında Tomarza, 2010 yılında İncesu ve nihayet 2012 Yahyalı Sempozyumlarını düzenleyerek sunulan bildirileri kitaplaştırdı.

Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesindeki hizmetine bağlı olarak Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nur Sultan Nazarbayev'den 2003 yılında "Takdirname" alan Abdulkadir Yuvalı,

Kazakistan Türk Cumhuriyeti'nin Çimkent Eyalet Valiliğince 2002 yılında "Yılın Adamı", Kazakistan Eğitim Bilim Bakanlığınca 2004 yılında "Üstün Hizmet Madalyası" ve "Kazakistan Hemşehrilik Kimliği" ile ödüllendirildi. Prof. Yuvalı'ya Türkiye'de ise Türksav tarafından 2003 Yılı Türk Dünyasına Hizmet Ödülü, Aydınlar Ocağı Kayseri şubesince 2005 Yılı Türk Dünyasına Hizmet Ödülü, Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri şubesince 2007 Yılı Türk Dünyası Hizmet Ödülü, Kayseri Kültür ve Turizm Derneğince "Kayseri Kültür ve Turizmine Hizmet Ödülü" verilmiştir. Yuvalı'nın başta Türk dünyası olmak üzere tarih alanında kitap, makale ve tebliğleri bulunmaktadır.

Eserleri: *Bahaeddin Ögel* (1993); *İlhanlılar Tarihi* (2017); *Türk İnkılâbı ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* (Ortak yayın, 1995); *Osmanlıdan Cumhuriyet'e Kayseri* (1999); *Cengiz Han ve XIII. Yüzyılda Orta Asya* (Kazak Türkçesiyle, 2004); *Türk Halklarının Tarihi* (Ortak yayın, 2004); *Genel Türk Tarihi* (Ortak yayın, 2004); *Atatürk, Nutuk* (Kazak Türkçesine tercüme, ortak yayın, 2006) ile *Cengiz Han* (*13. Asrın Dâhisi*), (2021).

ERHAN YOSKA

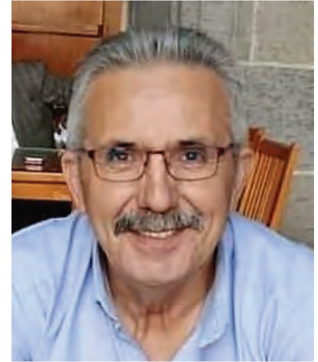
YÜCEBAŞ, ALİ HAYDAR

Kayseri Mutasarrıfı (İstanbul, 1866 - İstanbul, 1953) Kadıköy İbrahimağa ve Hacı Sabri Efendi, Fıstıklı Sıbyan Mekteplerinde ilk, Üsküdar Paşakapısı Doğancılar Rüştiyesinde orta, Mülkiyenin İdadi kısmında lise öğrenimini tamamladı, Ekim 1888'de Yüksek Kısım'dan mezun oldu. Kaymakamlık stajını tamamladı. Sırayla, Kirmastı (M. Kemalpaşa), Koçkiri (Zara-Sivas), Karesi (Balıkesir) sancağının Erdek kazası, 1898'de Gemlik kaymakamlığına getirildi. 1903'te Selanik Vilayeti İnzibat (Polis) Müfettişliğine getirildi. Bu görevde terfi ederek 1904'te Malatya, 1905'te Kayseri sancakları mutasarrıflıklarına atandı. Buradayken Dâhiliye Nezaretindeki bir şahsın, okuma yazması dahi kıt olan bir akrabasını kaymakamlığa teklif etmediği için 1906'da, Havran (Halep) sancağı mutasarrıflığına nakledildi. Benzer görevlerde bulunduktan sonra istifasının ardından 1918'de tekrar memuriyete dönerek Trabzon valiliğine tayin edildi. Bu görevdeyken İstanbul Hükûmeti ile Millî Mücadele konusunda anlaşmazlığa düştüğü için Sivas'ta bulunan müstafi 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın muvafakatiyle Ekim 1919'da valilikten ve memuriyetten istifa edip tekrar İstanbul'a döndü. Beş arkadaşı ile birlikte "İstanbul Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyetini kurdu. Saltanat ve arkasından hilafetin ilgasından sonra kurulan "Sarayların Tesellümü ve Mevcut Mallarının Tespiti Komisyonu" reisliğine getirildi. 1927'de TBMM tarafından yeniden kurulan T.C. Şûrâ-yı Devlet azalığına seçildi. 1932'de emekliye ayrıldı.

Kaynakça: Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. III, s. 350.

YAYIN KURULU

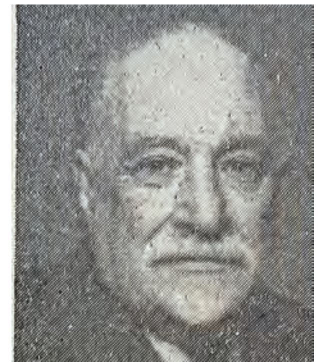
YÜCEL, METİN

Metin Yücel

Yazar, TV program yapımcısı ve sunucusu, iş adamı (Kayseri, 4 Nisan 1957-) İstiklal İlkokulu, Kadı Burhanettin Ortaokulu ve Kayseri Lisesini bitirdikten sonra, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Edebiyat Bölümünden mezun oldu. Askerlik görevini tamamladıktan sonra ticarete atıldı. Hâlen imalatçılık yapmaktadır.

Okumaya ve şiir yazmaya ortaokul sıralarında, dünya klasiklerini ve kendi klasiklerimizi okuyarak başladı. Taş Mektep Kayseri Lisesi Mezunları Derneği başkanı ve KAYLİSDER-Kayseri Liseliler Dayanışma ve Yardımlaşma Platformu kurucu başkanıdır. Merkezi İstanbul'da bulunan OKUSEV Vakfı (Ok Kuşçu Sağlık Sosyal Yardım Eğitim Vakfı) 2. başkanı, OKUSEV Vakfı Kayseri Şubesi başkanı, ANASAMDER - Anadolu Edebiyat Sanat ve Kültür Derneği Yönetim Kurulu 2. başkanıdır.

Televizyon yapımcılığına ve sunuculuğuna Yerel televizyon kanalı KayTV'de, "Bu Şehrin Işıkları" programı ile başlamıştır. Ulusal kanal İLKE TV'de "Metince Bir Gece" ve "Ozanların Telinden" programlarının yapımcılığını ve sunuculuğunu yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Ali Haydar Yücebaş

Eserleri: *Kazım Bozkırda Açan Çiçekler* (Roman, 2019); *Aşkın Kıymetince* (Şiir, 2019). Ayrıca baskıya hazır anı ve şiir kitapları da bulunmaktadır.

YAYIN KURULU

Mehmet Yüceler

YÜCELER, MEHMET

Kayseri Milletvekili, bakan, ziraat yüksek mühendisi (Kayseri/Tomarza, 1923 - Balıkesir/Burhaniye, 19 Ağustos 2010). Annesi, Zeliha Hanım; babası, Bekir Bey'dir. İlkokulu Tomarza'da okudu (1933). Beş yıl aradan sonra devlet sınavını kazandı ve parasız yatılı olarak ortaokulu Edirne (1941), liseyi Kayseri'de bitirdi (1945). Ankara Ziraat Fakültesinden mezun oldu (1949). Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde kurs gördü. Tarım Bakanlığının Aydın, Eskişehir ve Ankara olmak üzere taşra ve merkez teşkilatlarında on iki yıl çalıştı. Merkez teşkilatında çalıştığı süre içinde George Town İngilizce dil kursuna katıldı. Dil kursu sırasında sınavı kazanarak FAO'dan sağlanan bursla Kıbrıs, İtalya ve Hollanda'da sebzecilik konusunda araştırmalarda bulundu (1960). Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Beşinci Şube müdür muavinliği yaptı. Ziraat Mühendisleri Odası başkanı seçildi (1965, 1969). Adalet Partisi saflarında siyasete atıldı (1961-63). I. (XII), II. (XIII), III. (XIV), IV. (XV) ve V. (XVI) Dönemlerde (1961-80) Kayseri milletvekili seçildi. Bir süre bağımsız kaldıktan sonra 1964'te Cumhuriyet Halk Partisine girdi ve 12 Eylül 1980'e kadar bu partide kaldı. İsmet İnönü başkanlığında kurulan üçüncü koalisyon hükûmetinde Gümrük ve Tekel (25.12.1963-20.2.1965), üçüncü Bülent Ecevit hükûmetinde Gıda Tarım ve Hayvancılık (5.1.1978-15.10.1979, 30.10.1979–12.11.1979), İmar ve İskân (15.10.1979-30.10.1979) bakanlıkları görevinde bulundu. 1987'de Demokratik Sol Parti ve 1991'den itibaren Sosyal Demokrat Halkçı Partiye (SHP) katıldı. Zirai konularda broşürleri ve makaleleri vardır. İngilizce bilir, evli ve üç çocuk babasıydı.

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünün temellerine madeni para (kansız kurban) gömen kadınlar (Kayseri Uygulama ve Araştırma Merkezi - KAYHAM - Arşivi)

Kaynakça: Esat Arslan, *TPT, TBMM XVI Dönem, III. C*, t.y., s. 1, 572; Menderes Çınar, *TPT, TBMM XVI Dönem, IV. C.*, t.y., s. 1971.

YAYIN KURULU

YÜCENUR, MEHMET SAİT

Öğretim üyesi, makine yüksek mühendisi (Kayseri, 22 Mart 1948 -). İlkokulu Mimar Sinan İlkokulunda (1954-1959), ortaokul ve liseyi Kayseri Lisesinde okudu (1959-65). Üniversite eğitimini 1965-71 yıllarında İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesinde makine yüksek mühendisi olarak tamamladı. 1972 yılından itibaren aynı fakültede sırayla asistan, doktor asistan, yardımcı doçent ve doçent oldu. Çalışma alanları; makine elemanları, triboloji, konum kontrollü mekanik sistemlerdi. Konstrüksiyon Ana Bilim Dalı öğretim üyesiyken 22 Mart 2015'te emekli oldu.

Kaynakça: http://mkn.itu.edu.tr/fakulte/fakulte-hakkinda/emekli-ogretim-uyelerimiz

YAYIN KURULU

YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ

Kayseri'de açılan ilk yükseköğretim kurumu. Cumhuriyet Dönemi'nde ilk yüksek din öğretimi kurumu olarak 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi açılmıştı. Bu fakülteye öğrenci olarak düz/genel lise mezunları alınmaktaydı. On yıl sonra 1959'da İstanbul'da, imam hatip okulları mezunlarına yüksek öğrenim imkânı sağlamak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı dört yıllık bir Yüksek İslâm Enstitüsü açılmıştır. 1962 yılında Konya'da, 1965'te ise Kayseri'de Yüksek İslâm Enstitüsü eğitim ve öğre-

tim faaliyetlerine başlatılmıştır. Sonraki yıllarda ise İzmir, Erzurum, Bursa, Samsun ve Yozgat'ta aynı isim altında yenileri açılmıştır.
Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (YİE), bu ilde açılan ilk yükseköğretim kurumudur. Yüksek İslâm Enstitüsü, 1965 yılında açılmışken tıp fakültesi Ankara'da 1968'de açıldı. Erciyes Üniversitesi'nin kuruluş tarihi ise 1978'dir.

Yüksek İslâm Enstitüsünün açılış hazırlıkları ve arsa temini

Diğer Yüksek İslâm Enstitülerinin her biri, bina araç ve gerecinden yoksun olarak "bir müdür ve bir mühürle" açılırken Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünün önce binası yapılmış, sonra müdür ataması yapılarak açılışı gerçekleştirilmiştir.
Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışı ve bina yapımını, İmam Hatip Okulu Müdürü A. Celâleddin Karakılıç'tan (1963-1966) naklen, Mustafa Çuhadar* şöyle anlatır: "Yüksek İslâm Enstitüsü binalarını, halktan toplanan paralarla 'İmam-Hatip ve İlâhiyat Tedrisatına Yardım Derneği' yaptırmıştır. Mehmet Çorakçı'nın, başkanlığını yaptığı bu derneğin diğer mensupları Abdullah Saraçoğlu*, Mustafa Ömerli, Ahmet Turan, Selçuk Karakimseli, Mehmet Küçükçalık*, H. Mehmet Hamurkar, Hamdi Eskici, H. Ali Soyal ve Mustafa Mıhçı'dır. Şahsi ve fikrî gayretleriyle önemli hizmeti olanlardan biri de İmam Hatip Okulu Müdürü A. Celâleddin Karakılıç'tır. Ayrıca, İmam Hatip Okulunun ikinci müdürü olan Cemal Cebeci (1953-1963) ile Hacı Ali Çayırağası, Hâfız Recep Akyüz, Mustafa Kınaç da bu konuda hizmet edenler arasında yer almışlardır."

Yüksek İslâm Enstitüsünün Açılışıyla İlgili Gelişmeler

Celâleddin Karakılıç, *Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü'nün Yapılışı ve Açılışı Hakkındaki Hâtıralarım* isimli eserinde şöyle anlatıyor: "Din Eğitimi Müdürü Kemâl Edip Kürkçüoğlu'nu ziyaret ettim ve hazırlamış olduğum kitabı gösterdim, çok beğendi... 'Millî Eğitim Bakanı Şevket Râşit Hatipoğlu, benim Türk Ocağından arkadaşım olur. Üçüncü bir Yüksek

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünün temel atma merasimindeki ilk harcın atılış anı - Nisan ayı başları 1963
(A. Celâleddin Karakılıç Arşivi)

İslâm Enstitüsü açmak istiyor. Bu işi Kayseri yapabilir mi?' diye sordu. Ben de hiç tereddüt etmeden, 'Yapabilir, efendim!' dedim. Bunun üzerine o da, 'Hemen git, çalışmalara başla!' dedi."
Celâleddin Karakılıç, Kayseri'ye dönünce öğretmenler odasında konuyu açıklar. Herkesin haberi sevinçle karşılaması üzerine, İmam-Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği tüzüğünde bazı değişiklikler yaparak çalışmalara başlarlar. Yüksek İslâm Enstitüsü binası yapılacak bir arsa arayışı başlar. Yapılan araştırmalar neticesinde tespit edilenler arasında, Talas Caddesi üzerindeki arsa uygun bulunur. Kayseri Valisi Kazım Atakul* da bu arsayı, enstitü binası yapılması için uygun bulur.
Proje çalışması esnasında yapılan görüşme ve değerlendirmelerde derneğin bazı üyeleri basit bir bina yapılması konusunda görüş beyan ederken Celâleddin Karakılıç ve diğer bazı üyeler ise daha geniş ve kapsamlı bir proje çalışması yapılmasında ısrar ederler. Yıllarca ABD'de kalmış, tecrübeli bir maden mühendisi ve o sırada Maden ve Teknik Arama Enstitüsü müdür yardımcısı olan Ömer Eskici'nin tavsiyesine uyularak plan ve proje çalışması başlatılır. Hazırlanan taslak proje ile hadis, tefsir, fıkıh vb. alanlar için 17 (on

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışına katılan Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün öğretim üyeleri (Prof. Dr. M. Tayyip Okiç, Necati Çerçioğlu ve İbrahim Atay) ve öğrencilerinden bir grup - 25 Aralık 1965 (Kayseri Uygulama ve Araştırma Merkezi (KAYHAM) Arşivi)

yedi) fakülte ve yüksekokulu bünyesinde bulundurabilecek bir "İslâm Üniversitesi" tasarlanmıştır. Ancak Mimar Mühendis Ömer Kirazoğlu*, bu kadar fakültenin hepsinin birden açılamayacağını belirterek, "Onun yerine hiç olmazsa bu konuları ihtiva edecek dört senelik Yüksek İslâm Enstitüsü üzerine ikişer senelik bir ihtisas dönemi şeklinde yapmaya çalışalım." teklifinde bulunur ve teklif uygun görülür. Bunun için hâlen mevcut bulunan ana binanın üçüncü katı, yirmişer kişilik küçük sınıflar hâlinde düşünülür, plan ve projeler de ona göre hazırlanır.

Anlatıldığı şekilde tasarlanan Yüksek İslâm Enstitüsü için yurt içinden ve yurt dışından ehil öğretim elemanlarının temin edilmesi düşünülür. Öğretim elemanlarının resmî maaşlarına ilave olarak Vakıf tarafından kendilerini tatmin edecek ek ücret verilmesi düşüncesi de söz konusu olur. Yüksek İslâm Enstitüsü ve İlâhiyat Fakültesinden mezun olup burada araştırma görevlisi olarak çalışacaklara da benzer imkânlar sağlanarak kısa zamanda öğretim elemanları yetiştirilmesi hedeflenir.

Çalışmalar devam ederken Dernek Başkanı Mehmet Çorakçı ile Celâleddin Karakılıç zaman zaman Ankara'ya giderler. O sıralarda Kayseri milletvekili olan Hüsnü Dikeçligil ile görüşüp müşküllerin halledilmesi için çalışırlar. Ayrıca Kayseri Milletvekili ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu* ile iki kere görüşürler. İlk görüşmede Feyzioğlu'ndan gerekli ilgiyi göremezler. İkinci görüşmelerinde, "Sizin konunuzu inceledim. Memleket için faydalı olacağını gördüm. Bunun için size yardım edeceğim." der ve onları odasına götürür, Kayseri Valisi Kazım Atakul'a telefon ederek, "Yüksek İslâm Enstitüsü için her türlü yardımın yapılmasını" söyler. Kayseri'ye dönüşlerinde Belediye Başkanı Mehmet Çalık'ı da ziyaret ederek durumu anlatırlar ve yardımcı olmasını isterler. O da "Talas yolu civarında istenilen yeri hemen şehir planına alarak meclisten geçireceğini, Ankara'dan tasdikini de derneğin yaptırmasını" söyler. Bunun üzerine bugünkü İlâhiyat Fakültesinin bulunduğu, arsayı teklif ederler. Mehmet Çalık'tan olumlu cevap alınınca gerekli işlemler yapılmaya başlanır ve tamamlanır.

Yol kenarındaki ve çevredeki bazı tarlalar, sahiplerinin muvafakati ile vakıf tarafından m²si 2,5 (iki buçuk) liraya satın alınır. Arsanın ortasından geçmekte olan eski Talas yolu, Belediyenin olduğundan, Başkan Mehmet Çalık da o kısmın m²sini 10 kuruş gibi sembolik bir fiyatla derneğe satar. Bu suretle Yüksek İslâm Enstitüsünün toplam 134 dönümlük arsası temin edilmiş olur. Yüksek İslâm Enstitüsü için arsa temin edildikten sonra yapılacak olan binaların plan ve projeleri, Ankara Türk Standartları Enstitüsünün mimar-mühendisi olan bir şahsa hazırlatılarak inşaatın yapım safhasına geçilir.

Temel atma töreni

Yüksek İslâm Enstitüsü temel atma töreni, dernek başkanı vaiz Mehmet Çorakçı'nın Cami-i Kebîr'de yapmış olduğu bir vaaz ile halka duyurulur. Bir gün sonra kalabalık ve coşkulu bir insan grubu, ellerine kazma ve küreklerini alarak temel eşmek üzere gelir. O sırada mahallî seçimler yaklaştığı için üst seviyedeki devlet memuru ve bürokratlar temel atma törenine katılamazlar. 15 Ekim 1963 günü, besmele çekilerek temel kazılıp törenle inşaata başlanır.

Binanın temelleri bir metre kadar yükselir, o sırada Yüksek İslâm Enstitüsünün

açılışını sağlayan Millî Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu, bakanlıktan ayrılır, İbrahim Ökten bakan olur. Dernek mensupları, yeni Millî Eğitim Bakanına hitaben kaleme aldıkları bir yazı ile Yüksek İslâm Enstitüsü binasının durumu hakkında bilgi verirler. Enstitünün açılmasına karşı olan yeni bakan ise cevabi yazısında, "İnşaatın derhâl durdurulmasını" emreder. Ancak buna rağmen dernek mensupları Bakanın talimatını kimseye duyurmadan inşaata devam ederler. Dernek Başkanı ve Celâleddin Karakılıç Ankara'ya giderek Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'na durumu anlatır. Birkaç gün sonra Turhan Feyzioğlu'nun evinde Millî Eğitim Bakanı İbrahim Ökten dâhil hep birlikte yenen yemekte çözüm yolu bulunur. Bu şekilde inşaat, kesintiye uğratılmadan devam ettirilir. Neticede tamamı halktan toplanan paralarla 4.213.102.75 TL'ye mal olan inşaat, 1965 yılında tamamlanır.

Yüksek İslâm Enstitüsü için inşa edilen binalar

Kayseri'de ileriye dönük çok uzun vadeli ihtisaslaşma da düşünülerek geniş bir vaziyet planı yapılmış olmakla birlikte açılıştan sonra maalesef o heyecan devam etmemiş; o, ilk heyecanla yapılan dört bina ile yetinilmiştir: Eğitim-öğretim ve idare binası (üç katlı), konferans salonu ve yemekhane (iki katlı), matbaa ve teshin (ısıtma) merkezî (tek katlı), üç daireden ibaret tek lojman binası.

Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışı

10 Ekim 1965 tarihinde yapılan siyasi genel seçimler sonrasında Süleyman Demirel'in genel başkanı olduğu Adalet Partisi (AP) tek başına iktidara gelir. Demirel'in kurduğu ilk, Türkiye Cumhuriyeti'nin 30. Hükûmetinin Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz olur. Orhan Dengiz, Kayseri YİE'nin açılışı ile ilgili resmî kararın hazırlanması için Din Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Müdürler Komisyonuna talimat verir. MEB Müdürler Komisyonunun aldığı kararın Bakan Orhan Dengiz tarafından onaylanması üzerine, Türkiye'nin üçüncü Yüksek İslâm Enstitüsü, 16 Aralık 1965 günü Kayseri'de öğretime başlamıştır. 1961'de yayımlanan Yüksek İslâm Enstitüsü Yönetmeliği'nin 6. maddesi gereği, önceki yıllarda İstanbul ve Konya'da açılanlarda olduğu gibi Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde de öğrencilerin bir kısmı yatılı olarak bir kısmı ise gündüzlü olarak öğrenime başlayıp devam etmiştir.

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünün müdürleri: Soldan 3. Mustafa Çinkılıç (1965-1969), soldan 1. Ethem Ruhi Fığlalı (1969-1970), soldan 2. Sadettin Balay (1970-1972) ve Hamdi Savaş (10 Nisan 1972-1982).

Ders programı

İlk defa 1959 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü açılınca dört yıllık bir ders programı hazırlanmıştır. Sonraki zaman diliminde ihtiyaca ve şartlara göre ders programı yeniden gözden geçirilerek geliştirilmiştir. 1978'de hazırlanan bir yönetmelikle enstitüler "Tefsir-Hadis", "Fıkıh-Kelam", "İslâm Dini ve Esasları" adı altında üç bölüme ayrılmıştır. Söz konusu yönetmelik gereği bölümler esas alınarak hazırlanan ders programı, 1982'de İlâhiyat Fakültesine dönüştürülünceye kadar uygulanmıştır.

Müdürleri

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde dört müdür görev yapmıştır:
Mustafa Çinkılıç* (1965-1969), Ethem Ruhi Fığlalı (1969-1970), Sadettin Balay (1970-1972) ve Hamdi Savaş (10 Nisan 1972-1982).

Öğretim elemanları

Yüksek İslâm Enstitüsü açıldığı dönemde akademik kariyer yaparak yetişmiş öğretim elemanları yoktu. Genellikle 1949'da açılmış olan Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu olup İmam

1970-1971 yılı Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyeti Yönetim Kurulu: Ayaktakiler (soldan): Sırrı Çiçekli, Mustafa Öcal, İsmail Eliuz, Aydın Kobaş, Fahri Dursun. Oturanlar (soldan): Sıddık Paksoy, Zeki Duman, Veli Kayhan, Mustafa Kara, Halil Akbıyık - 12 Mayıs 1971 (M. Kara Arşivi)

Hatip Okullarında meslek dersleri veya ortaöğretim kurumlarında din bilgisi öğretmeni olarak görev yapanlardan bazıları Yüksek İslâm Enstitüsüne müdür, müdür muavini ve öğretim elemanı olarak atanmışlardır. Atanan öğretim elemanlarından bazıları, "asistanlık" veya "yeterlik tezi" adı altında ilmî çalışma yapmıştır. Yeterince öğretim elemanı bulunamadığı için YİE'de ilk yıllar bazı dersler boş geçmiştir. İlerleyen yıllarda yurt dışında ve yurt içinde doktora yapmış öğretim elemanları da enstitüye atanmaya başlamıştır.

Diğer enstitülerde olduğu gibi Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde de öğretim elemanlarında hem sayı ve hem kalite bakımından gelişme, Tayyar Altıkulaç'ın MEB Din Eğitimi Genel Müdürlüğü döneminde, 1977 yılında yedi Yüksek İslâm Enstitüsüne dağıtılmak üzere toplam 100 (yüz) asistanlık kadrosu verilmesiyle başlamıştır. Kadrolardan 15'i Kayseri YİE'ye tahsis edilmiştir. Asistan olarak göreve başlayanlar, yoğun bir ilmî faaliyet içerisine girmişlerdir. Enstitünün İlâhiyat Fakültesine dönüştürülüp Erciyes Üniversitesine bağlanmasından sonra, enstitü dönemi asistanlarınca yapılan tezlerin üniversiteler tarafından yeniden kurulan jürilerce değerlendirilip doktora seviyesinde kabul edilip "Dr." unvanı verilmesi üzerine fakültede ciddi bir ilmî temel oluşturulmuştur.

Öğrenci ve Mezunların Sayısı

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünün açılış tarihi olan 1965'ten, 1982'de İlâhiyat Fakültesine dönüştürülmesine kadar hep erkek öğrenciler öğrenim görmüştür. 17 yıllık enstitü döneminde toplam 1884 öğrenci kayıt yaptırmış; bunlardan, 1981-1982 öğretim yılı sonuna kadar 1333'ü, Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu olarak diploma almıştır. Bu tarihten sonra mezun olanlara, Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi diploması verilmiştir.

Yüksek İslâm Enstitülerinin İlâhiyat Fakültesine Dönüştürülmesi

12 Eylül 1980 askerî harekâtından (ihtilâlden) sonra Yüksek Öğretim Kanunu yürürlüğe konuldu. Kanun'un 2. maddesi gereğince, yükseköğretim üst kuruluşları, bütün yükseköğretim kurumları, bağlı birimleri ve bunlarla ilgili faaliyet esasları bu Kanun kapsamına alındı.

O yıllara kadar üniversiteden ayrı ve bağımsız birer yükseköğretim kurumu olan İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri ile Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademileri ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullar, "fakülte" hâline dönüştürülerek üniversitelere bağlandı.

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü de "İlahiyat Fakültesi" olarak Erciyes Üniversitesine bağlandı. Böylelikle 1982-1983 öğretim yılından itibaren diğer yedi İlâhiyat Fakültesiyle birlikte eğitim öğretim faaliyetine devam etmeye başladı.

Kaynakça: A. Celâleddin Karakılıç, *Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü'nün Yapılışı ve Açılışı Hakkındaki Hâtıralarım*, 2008, s. 3, 9-10; Mustafa Öcal, *Tanıkların Dilinden Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Dinî Hayat*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2008, C. I, s. 423-425; C. III, s. 322, 326, 329; M. Cemal Cebeci, *Doksanüç Yılın Ardından Hatıralarım*, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara 2013, s. 197; Sabit Hashalıcı, *Enstitümüzün Tarihçesi ve Geleceği*, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü 1972-1973 Mezunlar Albümü, s. 6-7; Hayrettin Karaman, *Bir Varmış Bir Yokmuş, Hayatım ve Hatıralar*, C. I, İz Yayıncılık, İstanbul 2008,

s. 440; Ömer Kirazoğlu, "Yüksek İslâm Enstitüsü Rozeti", *İslâm Medeniyeti Mecmuası*, 15 Ocak 1969, s. 28; *a.g. mecmua,* 26 Nisan 1969, s. 20.

MUSTAFA ÖCAL

YÜKSEL, ALİ OSMAN

Yazar, öğretim üyesi, ilahiyatçı (Kayseri/Felahiye/Silahdar, 1939 - 11 Ocak 2022). Üç yıllık köy okulunda okudu ancak kendisine diploma verilmedi. Taşcıoğlu Kur'an Kursundan mezun oldu. 1957'ye kadar Arapça (sarf-nahiv), Farsça, inşa (kompozisyon), fıkıh (İslam hukuku), akaid (İslamiyetin inanç ve iman esasları), mantık-meani gibi klasik İslami ilimler öğrenimi gördü. İlkokulu ve İmam-Hatip Okulunu dışarıdan sınava girerek bitirdi. Yükseköğrenimini İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde tamamladı (1973). Kayseri Müftülüğüne bağlı Kur'an-ı Kerim İhtisas Kursunu bitirip uzmanlık diploması aldı. Ayrıca DİB İstanbul Haseki Eğitim Merkezinde iki yıl mesleki uzmanlık (1976-78) kursunu bitirdi. 1978 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde asistan oldu. 1982 yılında arş. gör. kadrosuna geçti, 1984 yılında Dr. ve Yrd. Doç. oldu. 2001 yılında da emekli oldu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine dönüşen enstitünün Kıraat Odasında, 1985-86 eğitim-öğretim yılında başladığı ve 2007-2009 yılları arasında tamamlanan hafızlık çalışmalarında, erkek ve kız olmak üzere toplam 120 üniversiteli öğrenciyi hafız olarak mezun etti.

Eserleri- İnceleme: *Ulûmü'l-Kur'an Kaynaklarından Cezeri ve Tayyibesi* (1993). Şiir: *Bizim Takva Dediğimiz* (1973); *Namaz Nasihati* (1983); *Harab Etti Nefis Beni* (1986); *Ey Kur'an'ım* (1986); *Berat İster Berat Kandilinde* (1987). Çeviri: *İslâm'da Hatun Kıyafeti* (İskilipli Atıf Hoca'dan, 1997); *Muhtasar Kur'an Tarihi* (Ahmed Cevdet Paşa'dan, 1985), *Kur'an Okumanın Edepleri ve Hafız Olmanın Sorumlulukları* (Ali Muhammed ed-Dabba'dan, 1985).

Kaynakça:https://www.biyografya.com/biyografi/3814; http://hafizaliosmanyuksel.com; *İlahiyat Haber*, Bahar 2009.

YAYIN KURULU

YÜKSEL, HASAN

Araştırmacı yazar, halk oyunları usta öğreticisi (Kayseri/Bünyan, 1965-). Osman Düşüngel İlköğretim Okulu (1977), Fevzi Çakmak Ortaokulu (1980) Kayseri Fevzi Çakmak Lisesi (1984) mezunudur. Anadolu Üniversitesi Laboratuvar ve Veteriner Sağlık Bölümü'nde ön lisansını tamamladı (2009). Lise yıllarında başladığı halk oyunlarına, Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı Halk Oyunları Bölümünde devam etti (1985). Halk oyunları üzerine birçok kurs aldı. Eğitimini daha da ilerleterek MEB Halk Oyunları Usta Öğretici (Antrenörlük) Sertifikası aldı. Yine MEB'in açmış olduğu kursları başarıyla tamamlayarak C sınıf hakemlik sertifikasına hak kazandı. Birçok okulda ve Melikgazi Halk Eğitim Merkezinde uzun yıllar halk oyunları kursu verdi. Kayseri'de ve Kayseri dışında folklor üzerine araştırmalar yaptı. Bu konuda yapmış olduğu araştırmalar *Erciyes*, *Laçin*, *Şu Bizim Kayseri*, *Akın Günlük Kayseri*, *Şebinkarahisar Gazetesi* ile *Bütün Yönleriyle Develi* gibi gazete, dergi ve kitaplarda yayımlandı. "Bütün Yönleriyle Develi 2002" adlı sempozyuma katılarak "Develi düğünleri ve köy seyirlik oyunları" ile ilgili bildiri sundu. *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Ansiklopedisi*'nde araştırma maddeleri yazdı. Yine yazısı, *Kültür ve Şehir* (Kayseri 2013) dergisinde yer aldı.

Şiir üzerine yayımlanmış bir eseri olmamakla beraber, *Çemen* ve *Şu Bizim Kayseri* dergilerinde şiirleri yayımlandı. Yemeni Halk Dansları Gençlik ve Spor Kulübü ve Derneği ile Bindallı Folklor Kültür Sanat ve Eğitim Derneği kurucu üyeliği yaptı ve yönetiminde yer aldı. Bünyan Dostları Derneği üyesi olup derneğin her türlü faaliyetinde aktif olarak görev aldı. Hasan Yüksel evli olup bir kız ve bir erkek çocuk babasıdır.

Eseri: *Kayseri Halk Oyunları, Köy Seyirlik Oyunları ve Giyim Kuşam* (Saim Deligöz, Bilge Han Deligöz'le beraber) Kayseri 2020.

YAYIN KURULU

Hasan Yüksel

Ali Osman Yüksel

Z

ZAHİREDDİN MAHMUD

1333 yılında Bünyan (Sarımsaklı) Ulu Camii'ni yaptıran, İlhanlıların Anadolu valisi. İlhanlı Sultanı Ebu Said Bahadır Han tarafından 1329 yılında Anadolu valiliğine atanan Emîr Zahireddin Mahmud'un babası, yine İlhanlı sarayından önemli devlet adamlarından biri olan, Uygur asıllı Esen Kutluğ'dur. Esen Kutluğ'un aşağıda görüleceği üzere Bünyan Ulu Camii kitabesindeki ismi Tacıkızıl* olup bu isimle Kayseri'de bir mahalle* de bulunuyordu.

Ebu Said Bahadır Han, 1335 yılında vefat edince İlhanlı tahtı için hanedan arasında saltanat mücadelesi başladı. Bu hadiseler esnasında ortaya çıkan hanlardan birini destekleyen Emir Mahmud, rakipleri tarafından 1339 yılında Azerbaycan'da Mugan kışlağında öldürüldü.

Zahireddin Mahmud'un yaptırdığı kurt başlı süslemeleriyle dikkat çeken Bünyan Ulu Camii kitabesinde ondan şu şekilde bahsedilmiştir: "Bu mübarek mescidin yapımını emîrlerin emîri, adil, müeyyed, muzaffer, fasıkları kahreden, isyankârları katleden Tacıkızıl'ın oğlu Zahireddin Mahmud -Allah onun akibetini iyi eylesin- yedi yüz otuz dört- aylarının ilki olan Muharrem ayının başında (1333 Eylül ortası) emretti." O zamanki adı Sarımsaklı olan bu küçük beldeye, Anadolu Valisi Zahireddin Mahmud neden böyle bir cami yaptırmıştır, belli değildir. Mevlevi kaynaklarında onun vali olarak Konya'da oturduğu belirtilmektedir. Caminin kitabesine ayrıca binanın mimarı, Kara Bula oğlu Kaluyan'ın ismi de yazılmıştır. Bu mimar, Kayseri'deki Alaeddin Eretna'nın yaptırmış olduğu Köşk Medrese'yi ve Emir Şahap Türbesi'ni de yapmıştır.

Zahiredddin Mahmud'un, Ürgüp'ün Taşkın Paşa köyünde cami, medrese ve türbesi olan Taşkın Paşa isimli, yine kendisi gibi idareci bir oğlu ile Kayseri'de Tekgöz Kaplıcası* vakfının 1525 tarihli vakfiyesinde ismi geçen Emir Taceddin Mesud isimli diğer bir oğlu bulunmaktadır. Ailesi, Osmanlı Dönemi'ne kadar varlığını sürdürdü. Taşkın Paşa'nın, Kayseri'de ismi ile anılan bir mahallesi* de bulunmaktaydı.

Kaynakça: Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi I*, Ankara 1970, s. 85-96; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de XIV ve XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, Emir Zahiredddin Mahmud ve Emir Şeyh Çelebi", *Vakıflar Dergisi*, S. XXVII, s. 133-139; Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, C. II, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1973, s. 337, 530.

MEHMET ÇAYIRDAĞ

ZAİMOĞLU, ALİ

Ali Zaimoğlu

Öğretim üyesi, diş hekimi (Kayseri/Develi, 10 Ağustos 1944-). İlk, orta ve lise tahsilini Ankara'da tamamladı. 1963 yılında Kara Harp Okulundan uzaklaştırılan öğrencilerdendi. Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinden mezun oldu (1968). Aynı fakültede doçentliğe (1976), profesörlüğe (1982) yükseltildi. Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde dekanlık görevinde bulundu (1988-1994). Aynı fakültede öğretim üyesi olarak çalıştı. 2011 yılında emekli oldu. *Sabit Protezler* ve *Maddeler Bilgisi* isimli iki kitabı ve birçok makalesi mevcuttur. Evli ve iki oğul babasıdır.

Kaynakça: http://www.dentistry.ankara.edu.tr/protetik-dis-tedavisi-anabilim-dali-emekli-ogretim-uyeleri

YAYIN KURULU

ZAMANTI

Aylık meslek ve kültür dergisidir. İlk sayısı Şubat 1955'te çıkmıştır. Sahibi, Orta Anadolu Bölge Öğretmenleri Yardım Derneğidir. Sorumlu müdür, Asım Boran'dır. Yazı Kurulu, Dernek Ali Dündar, Tufan Doğan, Yahya Turhan'dan oluşmuştur. Ederi 30 kuruştur. Dizgi ve baskı, Yeni Basımevinde yapılmıştır. 57x82 boyutundaki kâğıdın sekizde birine 16 sayfa olarak basılmıştır. Eni, sonradan küçülmüş, Sümer Basımevinde renkli kâğıda basılmaya başlamıştır. Ancak sayfa sayısı on sekize çıkarılmıştır. İlk sayılarda derginin adı, el yazısı biçimindeyken dördüncü sayıda kitap harflerine çevrilmiştir. İlk sayısının özelliklerinden birisi, başyazısının, arka kapakta yayımlanmış olmasıdır.

Dergide, daha çok eğitim konularına yer verilmiştir. Yazarları arasında, yazı kurulu üyelerinden başka şu adlar sayılabilir: Abbas Erdoğan, M. E. Altınkanat, Nihat Işık, Sami Can, Talip Apaydın, Asım Boran, Yahya Turhan, Mim Gözcü, Hüsnü Dikeçligil, Sabri Kolçak, Kumru Durukan, Asım Yahyabeyoğlu, Servet Develioğlu, M. Ali Temel, Nazım Tuğ, Hilmi Topaloğlu, İsmail Börklü, Halil Kayhan, Rauf İnan, Basri Gocul, İzzet Erdem, Musa Altınparmak, Bekir Caner, Hacı Güner, Ziya Demir, Nebi Tümer, Dr. Nahit Esen, İbrahim Arslan, Mustafa Sarıkaya, Hatemi Senih Sarp, Arif Arslan, Muin Feyzioğlu, Yaşar Güldeste, K. Zuhal Arslan, Coşkun Ertepınar, Muharrem Uyanık, Işık.

Zamantı, devrimci Türk öğretmenlerinin değerli yazıları ile çevresine yararlı olmuştur. Ancak 1957 yılı içinde akçe darlığı yüzünden yayınına son vermiştir. Kaç sayı sürdüğü kesin olarak öğrenilmemiştir.

Kaynakça: Önder, *KBT*, s. 115.

YAYIN KURULU

ZAMANTI IRMAĞI

Kaynağını Kayseri şehrinden alan en önemli akarsudur. Seyhan Irmağı'nın iki büyük kolundan biri ve il topraklarındaki uzunluğu 230 km olan bu ırmak, Uzun-

Zamantı Irmağı (Dursun Çiçek)

yayla ortalarında, Örenşehir bucağı yakınlarında Şerefiye köyünde doğar. İlk kaynaklarını Uzunyayla'dan aldıktan sonra kabaca kuzey-güney doğrultusunda akan Zamantı, Pınarbaşı ilçesinin kuzeydoğusunda, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunu alır. Yolu boyunca dar ve derin vadiler içinde akan Zamantı Irmağı; Boran, Çermişek, Kuş, Tahtacık, Bercan, Tahtalımezar, Kuru ve Alagöz gibi çay ve dereleri de sularına katar. Menderesler çizerek akan Zamantı Irmağı, Tomarza'nın güneyinde sert bir dirsek yaparak batıya yöneldikten sonra yine sert bir dirsekle kuzey-güney doğrultusunu alır ve Yahyalı ilçesinin güneyinden il sınırları dışına çıkar. Yağış alanı yaklaşık 8.700 km^2 olan Zamantı Irmağı'nın ortalama yıllık akımı 65.603 m^3tür. Irmağın en yüksek debisi saniyede 970 m^3e bu sıradaki su derinliği 410 cm'ye kadar çıkmaktadır. Akıttığı en az su miktarı saniyede 29 m^3 olarak ölçülen Zamantı Irmağı'nın bu sıradaki su düzeyinin de 1 m düştüğü gözlenmiştir.

1926-1927 Tarihli Salnamede Zamantı Irmağı

Çiçekli Yayla civarında nebean (fışkıran) eden Zamantı Irmağı, vilayetin şark hududu boyunca imtidad ederek (uzayarak) Zamantı ve Göstere (Tomarza) ovalarını sular. Ufak tefek bir iki dere aldıktan sonra nisbet-i madeniyesi yüksek ve pek mebzul (bol) bulunduğu tahakkuk eden faraşa demir madenini geçerek Ceyhan Nehri'ne karışır.

Zamantı Irmağı'nın Kayseri Ovası'na Akıtılma Düşüncesi

Kayseri'de ziraatı canlandırmak üzere Kayseri yakınından geçen sularla araziyi sulamak üzere 14 Ağustos 1838'de bazı projeler düşünülmüştür. Bunlar arasında en önemlisi, Kayseri'ye on iki saat mesafede bulunan "Zamantı Nehr-i Kebir" suyunun Kayseri'ye akıtılma projesidir. Tarım alanında büyük katkı ve fayda sağlayacağı mülahazasıyla masrafı, ahali tarafından karşılanmak üzere daha önce birkaç kez keşif de yapılmıştır. Ancak halkın bütçesi bu teşebbüsü karşılayacak güçte olmadığı için proje sonuçsuz kalmıştır. Fakat daha sonra halk bu projeye sahip çıkarak yarı masrafının kendileri tarafından, diğer yarısının da hükûmet tarafından karşılanması şartıyla teşebbüse geçmiştir. Bunun için Müslim ve reaya (gayrimüslim halk) müştereken bu projeye katkı sunmak ve bir ihtilafa meydan vermemek üzere müzakereler yapmıştır. Reayanın kocabaşılar bir araya gelerek aralarında konuyu tartıştıktan sonra projenin yapımını desteklemişlerdir. Adı geçen projeyle ilgili herhangi bir itiraz ve şikâyet meydana gelmemesi hususunda birbirlerinden taahhüt almışlardır. Kayseri'de alınan bu kararlar Babıali'ye bildirilerek projenin tahakkuku için yardım ve ruhsat talep edilmiştir. Müteakip yıllarda sulama projesi ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Kaynakça: Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 301; Uygur Kocabaşoğlu, Murat Uluğtekin (hzl), *Salnamelerde Kayseri*, KTO Yayınları Kayseri 1998; https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-54984/zamanti-irmagi.html 09.08.2021.

YAYIN KURULU

ZAMANTI KALESİ

Zamantı Kalesi, Kayseri'nin 91 km doğusunda yer alan Pınarbaşı* ilçesine bağlı Melikgazi Mahallesi'nin kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Deniz seviyesinden 2200 m yükseklikte bulunan Zamantı Kalesi'nin batısında Köşkerli Dağı (2189 m) kuzeyinde Kocadağ yer almaktadır. Zamantı Kalesi ile Köşkerli Dağı arasında 1600 m mesafe bulunmaktadır. Zamantı Kalesi'nin bulunduğu tepe, vadiden bir anda yükselmekte olup oldukça sarp bir coğrafyaya sahiptir. Kale, Kayseri-Malatya-Elbistan yolu ile çevredeki ovaların tamamına hâkimdir. Kalenin inşa ve onarım kitabeleri yoktur.

Tarih İçinde Zamantı Kalesi

Zamantı Kalesi'nin ilk yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kale üzerinde inşa ya da onarıma dair herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Faruk Sümer Zamantı Kalesi'nin adının bilhassa Arap-Bizans mücadelesinin çok şiddetlendiği

X. yüzyılda sık sık geçtiğini belirtmektedir. Bu durum Zamantı Kalesi'nin Bizans Dönemi'nden itibaren mevcut olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Cezire (Kuzey Irak ve Güneydoğu Anadolu) ve Suriye hükümdarı Hamdanilerden Seyfüddevle, 950 yılında Bizans ülkesine yaptığı bir seferde, Elbistan bölgesinde olduğu kabul edilen Hısnü'l-uyûn ile es-Saffas ve Sanabus kalelerini aldıktan sonra Tzamandos (Samandu) yani Zamantı Kalesi'ne geldiği ifade edilmiştir. Faruk Sümer'den bu seferin Seyfüddevle'nin mağlubiyeti ile sona erdiği, Halep'e güçlükle dönebildiği ve Bizanslıların teklif ettikleri mütarekeyi reddederek ertesi yıl (951) yeniden sefere çıktığı öğrenilmektedir. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı Seyfüddevle savaşmaktan vazgeçerek Âmid'e (Diyarbakır) dönmüş, oradan Halep'e geçmiştir. Daha sonra yapılan savaşlarda Bizans Hükümdarı ağır bir yenilgiye uğratılarak Zamantı ile Likandos valileri esir alınmıştır.

Zamantı Kalesi'nin Türk Dönemi'nde de asırlar boyunca ehemmiyetini koruduğu bilinmektedir. Halk arasında "Kuş Kalesi" olarak da adlandırılmaktadır.

1071 Malazgirt Savaşı, Alparslan'ın kesin zaferi ile sonuçlanmıştır. Böylece Anadolu'ya Türkler yerleşmeye başlamıştır. Alparslan, ölümünden kısa bir süre önce Selçuklu emirlerinin her birini, fethedeceği belirli yerlere tayin ederek Anadolu'ya göndermiştir. Bunlar arasından Danişmend Ahmed Gazi'ye, Kayseri ve Zamantı'yı fethetmesini emretmiştir. Malazgirt Savaşı'ndan sonra 1074 yılında Süleyman Şah'ın dayısı Dânişmendoğlu Gümüştekin Ahmet Gazi, Kızılırmak ve Yeşilırmak havzalarının fethini tamamlayarak Sivas, Amasya, Niksar, Tokat, Çorum ve Kayseri yörelerinde hâkimiyet kurmayı başarmıştır.

Zamantı Kalesi'nin güney tarafında Dânişmendli hükümdarlarından Melik Gazi'nin türbesinin bulunması, bu bölgenin Dânişmendli Döneminde de önemli bir merkez olduğunu ortaya koymaktadır. Dânişmendli hükümdarlarından Melik Muhammed'in 1143'teki ölümünden sonra kardeşleri ve oğulları arasında taht kavgaları başlamıştır. Nizamettin Yağıbasan, kardeşinin ölümü üzerine Sivas'ta hükümdarlığını ilan etmiştir. Bu durum karşısında yeğeni Zünnûn*, Zamantı'ya kaçmış ise de sonra geri dönüp Kayseri'yi ele geçirmiş ve buraya hâkim olmuştur. Dânişmendliler bu olaydan sonra üç kısma ayrılmıştır. Sivas'ta Yağıbasan, Malatya'da kardeşi Aynüddevle, Kayseri'de yeğenleri Zünnûn hüküm sürmeye başlamıştır. Bu durum, Kayseri ile birlikte Zamantı bölgesinin de Melik Muhammed devrinden itibaren ve ondan sonra da Dânişmendlilere ait bir yer olduğunu göstermektedir. Ancak Yağıbasan'ın ölümü üzerine Sultan Kılıç Arslan 1165 yılında Elbistan, Tohma Çayı vadileri, Darende ve Gedük yörelerini zapt etmiştir. Daha sonra ise 1169'da Kayseri ve Zamantı'yı ele geçirip Danişmendlilerin buradaki hâkimiyetine son vermiştir. Bu savaştan sonra Zamantı bölgesinin tamamı ile Kale, Selçuklu hâkimiyetine girmiştir.

Zamantı Kalesi'nin kuzeydoğudan genel görünüşü (M. Denktaş)

Anadolu Selçuklu Devleti'nin 1192-1284 yılları arasındaki siyasi tarihinin temel kaynağı olan İbn Bibi'nin *Selçukname* adlı eserinde Zamantı Kalesi'yle ilgili bilgiler yer almaktadır. Eserde bu bilgiler şu şekilde ifade edilmiştir: (Sultan Alaeddin Keykubad, Devlethane'de büyük emirleri tutuklatmış, bir kısmını öldürtmüş, bir kısmını da sürgün etmiştir.)

"Emîr-i Meclis Mübarizüddin Behramşah'ı hademeleriyle birlikte Ruzbe ile Zamantı Kalesi'ne gönderdiler." "Gençliğinin ve tecrübesizliğin verdiği aşırı ahmaklık, gurur ve kibirle Sultan, onun hile ve desisesine kanarak Kayır Han'ın tutuklanması konusunda ferman verdi. Onu getirmek için adam gönderdiler. Gelince saltanat sarayı mescidinde tuttular. Akşamüzeri bağlayarak Zamantı (Pınarbaşı) Kalesi'ne götürdüler. Kayır Han, orada bir süre hapisliğin zahmetini ve zindanın azabını çektikten sonra müzmin bir hastalığa yakalanıp Hakk'ın rahmetine kavuştu." Zamantı Kalesi'nden bahsedilen bu bölümlerden anlaşıldığı kadarıyla Kale, aynı zamanda devlet adamları için bir hapis ve sürgün yeri olarak kullanılmıştır.

Aksarayî, Selçuklu emirlerinden Celaleddin Karatay'ın yaptırdığı, Karatay Hanı'nın 1240 yılında Elbistan yolu üzerindeki Zamantı vilayetinde olduğunu belirtmiştir. Kale hakkında bilgi vermemekle birlikte Zamantı isminin bu dönemde kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir.

İlhanlıların devlet adamlarından Hamdullah Müstevfi, Zamandu'yu bir şehir olarak ifade etmiştir. Faruk Sümer'in G. Le Strange'den naklettiği bilgiye göre Zamandu, orta derecede bir şehir olup İlhanlı hazinesine 14.600 dinar vergi vermektedir. Ancak Faruk Sümer, "Müellifin, Zamandu'nun bir şehir olduğuna dair sözlerini teyit edecek bir kayıt olmadığı gibi, onun bu isimle hangi şehri kastettiği hakkında da bir tahminde bulunmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu sebeple Hamdullah Müstevfi'nin vergi ile ilgili olarak verdiği rakam, Zamantı bölgesinin tamamından alınan vergi olmalıdır." şeklinde ifade etmektedir.

Sultan Baybars'ın 1277'deki Anadolu seferinde, Kayseri yakınlarında bir kervansaraya geldiği ve bu kervansarayın, Samandu Kalesi'ne yakın bir yerde olduğu ifade edilmektedir. Sultan Baybars, bu kalenin hâkimine bir elçiyle mektup göndererek Zamantı Kalesi'ni itaat altına almıştır. Daha sonra 1277 yılının Nisan ayında Sultan Baybars'ın ordusunun Zamantı (Samandû) Kalesi'nin arka yolunu dolaşarak ilerlediği anlatılmaktadır. Zamantı bölgesinin XIV. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadiroğulları'nın eline geçtiği belirtilirken hanedandan Halil Bey'in mezarının Melik Gazi Türbesi'nin yanında olduğu ifade edilmektedir. Bu durum, Selçuklulardan sonra Zamantı bölgesinin ve dolayısıyla Zamantı Kalesi'nin Dulkadiroğulları'nın eline geçtiğini göstermektedir. Faruk Sümer, tahrir defterlerinde adı geçen Dulkadir beyinin Melik Gazi Türbesi'nin yanına bir mescit ve bir zaviye yaptırdığı bilgisini vermektedir.

Dulkadiroğulları'ndan Şah Süvar Bey, Memlüklerle 1470 yılında girdiği savaş sonucunda askerleriyle birlikte Zamantı Kalesi'ne sığınmıştır. Yavuz Sultan Selim'in Dulkadirlilere karşı düzenlediği sefer dönüşünde, Elbistan'dan Kayseri'ye giderken ordusu ile Zamantı Kalesi'nin karşısındaki bir yerde konakladığı ifade edilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman Devri'nde ise Zamantı, Elbistan sancağına bağlı kazalardan biridir.

Faruk Sümer, tahrir defterlerinde yer alan bilgilere göre XVI. yüzyılda Zamantı Kalesi'nde 34 adet asker ve bunların kullanacağı çok sayıda, silah, at gemi, şayka topu, ok, yay, örme zırh, dizçek, kolçak, araba, miğfer vb. gibi teçhizat bulunduğunu belirtmektedir. Bu durum, XVI. yüzyılda Zamantı Kalesi'nin aktif olarak kullanıldığını göstermektedir.

Bu bilgilerden anlaşıldığı üzere Zamantı Kalesi, Bizans, Danişmendli, Anadolu Selçuklu, Dulkadiroğulları ve Osmanlılar dönemlerinde de kullanılmıştır.

Zamantı Kalesi'nin Mimari Tanımı

Kale, kurulduğu tepenin topografyasına uygun olarak kuzeydoğu-güneybatı yönde uzanan dikdörtgen bir alan üzerine konumlandırılmıştır. Zamantı Kalesi'nden günümüze; kale, kalenin kuzeydoğu cephesinde yer alan hisarpeçe ve yine kalenin kuzeydoğusunda, yaklaşık 300 m uzaklıktaki gözetleme kulesi ulaşabilmiştir. Kalenin anlatımı günümüze ulaşan kısımlar itibarıyla dıştan içe doğru;

gözetleme kulesi, hisarpeçe ve kale olmak üzere üç ana başlık altında yapılacaktır. Kale'de inşa malzemesi olarak moloz, kaba yonu ve düzgün kesme taş kullanılmıştır. Kale duvarlarının dış cephelerinde düzgün kesme ve kaba yonu taş, iç dolgularında ise moloz taş malzeme kullanılmıştır.

Gözetleme Kulesi: Gözetleme kulesi, kalenin kuzeydoğusunda ve kaleden yaklaşık olarak 300 m uzaklıkta, yüksek bir kaya üzerine inşa edilmiştir. Mevcut izlerden daire formunda olduğu anlaşılan kule, büyük oranda tahrip olmuştur. Özellikle güney cephesinde yoğun bir tahribat söz konusudur. Bu cephede, kulenin kaplama taşları dökülmüş ve iç kısımdaki moloz dolgu ortaya çıkmıştır. Kuzey bölümün kısmen sağlam olarak günümüze ulaşmasından hareketle kulenin beden duvarlarının düzgün kesme taş malzemeyle kaplı olduğu anlaşılmaktadır. Kulenin üst kısmı yıkılmış olup asli hâli bilinmemekle birlikte günümüze ulaşan kısımlar, 7.50 m yükseklikte ve 6.20 m çapındadır.

Kulenin inşasında, kırmızı ve siyah renkte kesme taşlarla birlikte kaba yonu ve moloz taş malzeme kullanılmıştır. Duvar örgüsü, düzgün kesme taş malzemeyle kaplanmıştır. Kulenin özellikle kalenin giriş cephesi olarak düşünülen bölümünde ve savunması zor olan alanda yer alması, dışarıdan gelecek tehditlerin erken algılanması amacıyla yapıldığını düşündürmektedir.

Hisarpeçe: (Eskiden kale kapılarını savunmak için ön tarafa yapılan küçük kale): Kaleye girişin bulunduğu düşünülen kuzeydoğu cephede, kaleye 8-10 m uzaklıkta, kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda uzanan ve kaleyi dıştan kuşatan kulelerle desteklenmiş hisarpeçe bulunmaktadır. Günümüzde kaleyle bağlantıları kopmuş olan hisarpeçenin kalan duvarları, yaklaşık 45 m uzunluğunda ve 3 m genişliğindedir. Hisarpeçeden günümüze ulaşan sur duvarlarının yüksekliği yer yer değişmekle birlikte kuzeybatı yönde 4 m, güneydoğu yönde 5 m ve orta bölümde 6,50 m ölçülerindedir. Kalıntıların dış cepheleri farklı büyüklüklerde altı adet burçla desteklenmektedir. Bu kulelerden en büyüğü, duvarın ortasına yakın bir yerde olup yaklaşık 6.50 m çapındadır. Diğer kuleler ise daha küçük boyutta, 2.30 ile 4.00 m arasında değişen ölçülere sahiptir. Hisarpeçenin kuzeybatı köşesinde yer alan kule, aynı zamanda kale ile bağlantıyı sağlayan duvarın bir parçası olmalıdır. Kale ile hisarpeçenin bağlantısını sağlayan güneydoğu duvarından ise günümüze sadece 2.70 m uzunluğunda ve 2.20 m genişliğindeki duvar bakiyesi ulaşmıştır. Hisarpeçe duvarının kale duvarından daha geniş olarak yapılmasının nedeninin, bu bölgedeki arazi yapısının çok dik olması olduğu düşünülmektedir.

Zamantı Kalesi'nin kuzeydoğusundaki hisarpeçenin genel görünüşü (M. Denktaş)

Kale: Esas kale bölümü kuzeydoğu-güneybatı yönde uzanan dikdörtgen bir alan üzerine kurulduğu için mimari tanımlaması bu yönler esas alınarak yapılacaktır.

Kuzeydoğu cephe: Yaklaşık 28 m uzunluğundaki kuzeydoğu cephe üzerinde, köşelerde birer adet kule ve bu kuleler arasında bir adet burç bulunmaktadır. Cephenin kuzeybatı ucundaki kule 10.20 m, güneydoğu ucundaki kule 12 m, iki kule arasındaki burç 11 m ve kulelerle

Zamantı Kalesi kuzeydoğu cephesi görünüşü (Çizim: M. Denktaş)

burcu birbirine bağlayan duvarların yüksekliği ise 4 ile 9.30 m arasında değişiklik göstermektedir. Köşelerde yer alan kuleler, daire planlı olup kuzey köşedeki 5.50 m ve güney köşedeki 4.70 m çapındadır. İki kule arasında 7 m çapında yarım daire planlı burç yer almaktadır. Yaklaşık 10 m yükseklikteki burcun duvar kalınlığı 2.70 m'dir. Kuleler ile burç arasındaki duvar kalınlıkları ise farklılık arz etmektedir. Kuzeyde kalan duvar 2 m, doğudaki duvar ise 1 m kalınlıktadır.

Bu cephenin inşasında, moloz, kaba yonu ve düzgün kesme taş ile ahşap malzeme de kullanılmıştır. Duvar örgüsünde, moloz ve kaba yonu taşlar ana kütleyi oluştururken dış yüzeyler ise düzgün kesme taş ile kaplanmıştır. Ayrıca duvar içerisinde görülen hatıl yuvaları, ahşap malzemenin de duvar örgüsünde kullanıldığını göstermektedir. Burç üzerinde bulanan alt-üst geçme yapan kabartmalı ve zikzak yapan tek şeridin oluşturduğu geometrik bezemenin Selçuklu Dönemi'ne ait olduğu, yine kabartma tekniğinde yapılmış iki şeritten oluşan birbirine düğümlenen madalyonlar içindeki altı yapraklı çiçek motifinin ise Bizans Dönemi'ne ait devşirme malzeme olduğu anlaşılmaktadır. Cephenin ortasında bulunan burç büyük oranda sağlamken, doğu köşede yer alan kule ve burç ile bağlantısını sağlayan duvarın kaplama taşları dökülmüştür. Bu nedenle de duvar kalınlığı azalmıştır. Kuzey köşedeki kule ve burç ile bağlantısını sağlayan duvar ile alt bölümlerindeki kaplama taşları dökülmüştür.

Kuzeybatı cephe: Yaklaşık 108 m uzunluğundaki bu cephe, doğudan güneybatı yönünde uzanmaktadır. Cephe üzerinde sur duvarlarını takviye etmek için biri yarım daire, biri üçgen, diğer ikisi beş kenarlı olmak üzere dört adet destek kulesi bulunmaktadır. Cephe kuzeydoğu yönde 9.30 m, güneybatı yönde 4.30 m ve orta kısımdaki duvar bakiyesi 4.40 m ile 6.20 m yüksekliğindedir. Cephenin kuzeydoğu ucundaki daire planlı kule ise kuzeydoğu cephede anlatıldığı için burada tekrar edilmeyecektir.

Sur duvarları büyük oranda yıkılmış olmakla birlikte destek kulelerinin bulunduğu bölümler ayakta kalmıştır. Ayakta kalan bu kısımlardan güneydoğu köşedeki dikdörtgen kulenin duvar bakiyeleri günümüze ulaşmıştır. Duvar bakiyelerinden hareketle dikdörtgen planlı bu bölümün üzerinin tonozla örtülü olabileceği ileri sürülebilir. Kulelerin yarım daire planlı olanı 2.20 m yarıçapında, çokgen planlı olanlardan doğudaki 5.60 m, batıdaki ise 7.20 m genişliğindedir. Üçgen planlı olan kule ise 1.50x1.50x2.50 m ölçülerindedir. Kuleler arasındaki sur duvarlarının kalınlıkları ise 2 m ile 3 m arasında değişiklik göstermektedir. Mevcut bakiyelerden anlaşıldığına göre kuleler ve sur duvarlarının inşasında moloz, kaba yonu ve düzgün kesme taş ile birlikte ahşap malzeme de kullanılmıştır. Duvar örgüsünde, moloz ve kaba yonu taşlar ana kütleyi oluştururken dış yüzler ise düzgün kesme taşla kaplanmıştır. Ayrıca duvar içerisinde ahşap hatıllar kullanıldığı da görülmektedir.

Güneybatı cephe: Kalenin güneybatı cephesinden günümüze fazla bir bakiye ulaşmamıştır. Kalenin bu cephesi, ulaşılması ve ele geçirilmesi çok zor, dik bir kayalık yamaç üzerinde bulunduğundan kule ve burç yapımına ihtiyaç duyulmamıştır. Yaklaşık olarak 38 m uzunluğundaki cephenin güneydoğu köşesinden 12 m, kuzeybatı köşesinden ise yaklaşık 6 m uzunluğunda duvar bakiyeleri günümüze ulaşmış olmasına rağmen her iki duvar arasında kalan 20 m uzunluğundaki duvarlar tamamen yıkılmıştır. Her iki köşede kalan duvar kalınlıkları ise 2.50 ile 3 m arasında değişiklik göstermektedir. Bu cephede yer alan mevcut bakiyelerin yükseklikleri, arazinin yapısına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Duvarların günümüze ulaşan kısımları 4.50 m yüksekliktedir.

Bu cephenin inşasında, moloz, kaba yonu ve düzgün kesme taş ile birlikte ahşap malzeme de kullanılmıştır. Duvar örgüsünde, moloz ve kaba yonu taşlar ana kütleyi oluştururken dış yüzeyler ise düzgün kesme taş ile kaplanmıştır. Ayrıca duvar içerisinde ahşap hatıllar kullanıldığı görülmektedir.

Güneydoğu cephe: Bu cephe yaklaşık 100 m uzunluğunda olup kalenin kurul-

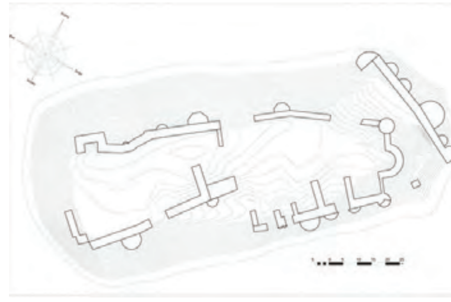
duğu arazi yapısına bağlı olarak kuzeyden itibaren 45 metreden içe doğru bir kırılma yapmaktadır. İki ayrı duvar kütlesinden oluşan bu cephenin kuzeydoğu tarafında yer alan cephede, tamamı yarım daire planlı farklı boyutlarda altı adet destek kulesi bulunmaktadır. Cephenin kuzeydoğu ucundaki daire planlı kule ise kuzeydoğu cephede anlatıldığı için burada tekrar edilmeyecektir. Güneybatı cephe üzerinde ise biri çokgen, diğeri yarım daire planlı iki destek kulesi görülmektedir. Cephenin kuzeydoğu ucu 11.60 m, güneybatı ucu 4.60 m ve aradaki sur duvarlarının yükseklikleri ise 5.60 ile 11 m arasında değişiklik göstermektedir. Her iki bloktaki yarım daire planlı kulelerin çapları 1.75 ile 7.10 m arasında farklılık göstermektedir. Çokgen planlı kule ise 4 m genişliktedir. Kuleler arasındaki sur duvarlarının kalınlıkları 2.70 ile 3 m arasında değişiklik göstermektedir.

Sur duvarları büyük oranda ayakta olmakla birlikte destek kulelerinin arasındaki bazı bölümler yıkılmıştır. Ayakta kalan sur duvarlarının iç kısmında, fonksiyonları tespit edilemeyen mekânlar mevcuttur. Bu cephenin kuzey kanadında, içeriye doğru uzanan ve kalan izlerden hareketle dikdörtgen planlı olduğu anlaşılan beş adet mekân tespit edilmiştir. Bu cephede yer alan duvar bakiyelerinin iç kısmında künkler görülmektedir. Ancak yukarıda bahsedilen bu mekânların duvarlarının büyük oranda yıkılmış olmasından dolayı planlarını çıkarmak ve işlevlerini tespit etmek mümkün olmamıştır.

Cephenin inşasında, moloz, kaba yonu ve düzgün kesme taşla birlikte ahşap malzeme de kullanılmıştır. Duvar örgüsünde, moloz ve kaba yonu taşlar ana kütleyi oluştururken dış yüzler ise düzgün kesme taş ile kaplanmıştır. Ayrıca duvar içerisinde ahşap hatıllar kullanıldığı da görülmektedir.

Zamantı Kalesi, Kayseri-Malatya-Maraş yolu üzerinde stratejik bir noktada, oldukça geniş bir alanı izlemeye müsait, yüksek bir tepe üzerine kurulmuştur.

F. Hild- Restle, Zamantı Kalesi'nin inşaatı ile ilgili olarak önemli bilgiler vermektedir. Bu bilgiler; "Tarihsel Tzamandos

Zamantı Kalesi planı (Çizim: M. Denktaş)

isminin son ekine bakıldığında ön Yunanca olarak adlandırılabilir. Fakat kaynaklara bakıldığında Ermeni Melias'ın 908 yılında Lykandos'tan Tzamandos'a giderken bir Kleisura (geçiş kalesi) inşa ettiği, bunun da Leon VI. Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmaktadır. Bunun üzerine Tzamandos, bir Kleisura kalesi olmuştur." diye bahsetmektedir.

Zamantı Kalesi'nin güneydoğu cephesindeki burç kalıntılarının duvar örgü sistemindeki malzeme kullanımı tamamen Bizans Dönemi özelliklerini taşımaktadır. Kalenin kuzeydoğu cephesindeki gözetleme kulesi ve hisarpeçenin duvarlarındaki düzgün kesme taş kullanımı ise Selçuklu Dönemi'nde burç üzerindeki devşirme taşın yüzeyinde yer alan, alt-üst geçme yapan kabartmalı ve zikzak yapan tek şeridin oluşturduğu geometrik bezemenin benzerleri, bu dönemde inşa edilmiş olan Ağzıkara Han (1231-36), Tuzhisar Sultan Hanı*, (1236) Karatay Han (1241) ve Susuz Han (1240-1250) gibi XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş örneklerde de görülmektedir. Bu tespitler Selçuklu Dönemi'nde kalenin, ciddi anlamda onarılarak büyütüldüğünü ortaya koymaktadır. Kalenin daha sonra, Eretna* ve Osmanlı dönemlerinde de pek çok defa onarıma tabi tutulduğu; duvar ve kulelerde kullanılan düzgün kesme taş malzeme ve taş işçiliği ile inşa tekniği ve üzerindeki bezemelerinden, Selçuklu Dönemi'ne ait olduğu düşünülen devşir-

Zamantı Kalesi güneydoğu cephesi görünüşü (Çizim: M. Denktaş)

me malzemelerin kullanılmış olmasından anlaşılmaktadır. Burç üzerindeki devşirme taşın yüzeyinde yer alan, alt-üst geçme yapan kabartmalı ve zikzak yapan tek şeridin oluşturduğu geometrik bezemenin benzerleri, yukarıda sayılan, Selçuklu Dönemi'nde XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş örneklerde de görülmektedir. Söz konusu devşirme malzemenin XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş bir yapıdan alınarak bu kalede kullanıldığını ortaya koymaktadır. Günümüzde ise kale, büyük oranda ayakta olmakla birlikte bazı bölümleri yıkılmıştır. Özellikle sur duvarlarında destek kulelerinin olmadığı bölümlerde ve kale içerisindeki mekânlarda tahribat olduğu gözlenmektedir. Yukarıdaki tarihî bilgiler ve kalenin sahip olduğu mimari özellikler dikkate alındığında Zamantı Kalesi'nin IX. yüzyılda inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir. Kale içerisinde bulunan mekânların planları ve işlevlerini belirleyebilmek için ayrıntılı bir bilimsel kazı yapılması gerekmektedir.

Kaynakça: Bu metin TÜBİTAK tarafından desteklenmiş olan 109K029 Numaralı "Kayseri Kaleleri" adlı projeden alınmıştır; F. Sümer, *Yabanlu Pazarı*, İstanbul 1985, s. 33-37, 39, 43-45, 79, 92; E. Kürkçüoğlu, "Kayseri'nin Türkleşmesi ve Selçuklu Hâkimiyeti", *KYTSB*[2], s. 319-320; A. Sevim, *Anadolu'nun Fethi, Selçuklular Dönemi*, Ankara 1993, s. 101; Turan, *SZT*, s. 178; H. Kayhan, "Melik Muhammed'in Ölümünden (1143) Sonra Danişmendli Tarihine Bir Bakış", *KYTSB* [3], s. 300, 307; İbn Bîbî, *el-Evâmir*, C. I, Ankara 1996, s. 288; C. II, Ankara 1996, s. 23; Kerimüddin Mahmud-i Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (terc. Nuri Gençosmanoğlu), Ankara 1943, s. 27-28; G. Le Strange, *Nüzhetu'l-Kulûb*, Leiden 1913, s. 99; D. Hasol, "Hisarpeçe", *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul 2002, s. 211; Semra Ögel, *Anadolu Selçukluları'nın Taş Tezyinatı*, Ankara 1986; M. Restle, H. Hunger, *Tabula İmperi i Byzantini (Kappadokien)*, Wien 1981, s. 300-301; Mustafa Denktaş, "Zamantı Kalesi", *Sanat Tarihi Yazıları Prof. Dr. Kerim Türkmen Armağanı*, ed. Sultan Murat Topçu-Remzi Aydın, Konya 2017, s. 333-358.

MUSTAFA DENKTAŞ

ZAMANTI KAZASI

İsmini Pınarbaşı* ilçesi sınırlarından doğan aynı isimli çaydan alan Zamantı yöresi, Tahtalı Dağları üzerindeki Soğanlı ve Gövdeli Dağları ile batıda Korumaz Dağı, kuzey ve kuzeydoğuda Uzunyayla arasında kalan bölgeyi içermektedir. XVI. yüzyılda bu bölgede tesis edilen Zamantı kazası da genel hatlarıyla bugün Kayseri iline bağlı Bünyan*, Pınarbaşı, Sarız*, Akkışla*, Sarıoğlan*, Tomarza* ve Develi* ilçelerinin yayıldığı sahayı kapsamaktaydı.

Zamantı bölgesi sırasıyla Asur, Hitit, Frig, Kimmer, Pers, Med ve Roma hâkimiyetinde kaldı. İslamiyetin Arabistan'ın dışında yayılmaya başlamasıyla bölge, 647 yılında İslam ordularınca zapt edildi. Sonraki dönemde Zamantı, Bizans ve Araplar arasında sık sık el değiştirdi. Zamantı çevresinde ilk Türk hâkimiyeti ise Selçuklu emirlerinden Afşin Bey'in 1067 yılında Kayseri'yi ele geçirmesiyle başladı. Bir müddet Danişmendli* Beyliği idaresi altında da kalan bölge, II. Kılıçarslan tarafından Anadolu Selçukluları topraklarına dâhil edildi (1171/1173).

Zamantı yöresindeki Türk hâkimiyeti, Moğol istilasının başlamasıyla kesintiye uğradı. 1243 Kösedağ Savaşı sonrasında Zamantı'nın Moğolların eline geçmesiyle buradaki Türk nüfus, Batı Anadolu'ya göç ederek bu havaliyi büyük ölçüde boşalttı. Şiddetli Moğol saldırılarıyla harap olan Kayseri ve Zamantı, Eratnalılar* zamanında kısmen yeniden mamur hâle geldiği gibi bu dönemde bir kısım Türkmen aşiretleri de yeniden bölgede yerleşmeye başladı. Bir süre sonra Kayseri ve çevresi, İlhanlılar'ın genel valisi olarak Anadolu'da bulunan ve ardından Sivas merkez olmak üzere müstakil bir devlet kuran Emîr Eretna'nın eline geçti (744/1343). Eretnalılar ile Karamanoğulları arasındaki mücadelede başlıca hedef hâline gelen Kayseri, kısa süre sonra Kadı Burhâneddin'in hükümranlığı altına girdi. Onun Karamanoğulları ile mücadele hâlinde olmasından istifade eden Dulkadirliler ise aynı dönemde Zamantı bölgesine hâkim olmayı başardılar. Zamantı havalisindeki Dulkadir Beyliği*

hâkimiyeti, beyliğin 1515 yılında Osmanlılar tarafından ortadan kaldırılmasına kadar sürdü.

Zamantı bölgesi, Dulkadirliler zamanında beyliğin merkezi olan Maraş'a bağlı bir kaza statüsündeydi. Kaza; Zamantı Kalesi*, Pınarbaşı, Çörmüşek Özü ve Hınzırî-Gömülgün olmak üzere dört nahiyeden müteşekkildi. Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne ilhakından sonra da kaza, idari durumunu muhafaza etmiştir. XVII ve XVII. yüzyıllarda da yine Maraş sancağına tabi durumda olan Zamantı kazasının Kayseri'ye bağlanması, XIX. yüzyıl başı itibarıyla taşra idaresinde yapılan düzenleme neticesinde oldu. Osmanlı Devleti'nin son döneminde bölgede Aziziye başta olmak üzere yeni kazaların teşkili ile kaza statüsünü kaybeden Zamantı, günümüzde coğrafi bir bölgeyi tarif etmektedir.

Dulkadirli Beyliği zamanında Zamantı havalisi, Dulkadirli aşiretlerinin yaylak sahasıydı. Bölgeye yaylamaya gelenler daha çok, Bertiz, Peçenek, Küşne, Dokuz, Eymirli, Anamaslı, Çağırgan, Ağcakoyunlu, Gündeşli boylarına tabi aşiretlerdi. XVI. yüzyıl başından itibaren bu aşiretlerden bazıları Zamantı boylarında yerleşmeye başlayarak bölgeyi şenlendirdi. Bu durum, bölgede tarımsal üretimi artırmanın yanı sıra hayvancılık ve buna bağlı sanayinin gelişmesini de sağladı. XVI. ve XVII. yüzyıllarda bölgede dericilik ve dokumacılık hayli gelişmiş durumdaydı. Elde edilen ham ve mamul ürünler, Kayseri ve Maraş şehirlerinde satılmaktan başka Yabanlı Pazarı* vasıtasıyla farklı bölgelere de ihraç edilmekteydi.

Kazada yer alan Yabanlı Pazarı, Orta Çağ'da Anadolu'nun uluslararası niteliğe sahip en önemli ticari merkeziydi. Yabanlı, uluslararası transit ticaret yollarının Anadolu'ya taksim edildiği bir kavşak noktası durumundaydı. İran üzerinden gelen kervanlar, Anadolu'nun muhtelif yönlerine buradan dağılmakta, İran'a hareket eden kervanlar yine burada birleşmekteydi. Yabanlı Pazarı'na ulaşan ticaret yolları üzerindeki çok sayıda kervansaray, bölgenin ekonomik canlılığını artırmaktaydı.

İktisadi ve stratejik öneme sahip olan Zamantı kazasının muhafazası, Zamantı Kalesi vasıtasıyla yapılmaktaydı. Zamantı Yaylası, Karatay Kervansarayı ve Pınarbaşı'na hâkim bir noktada bulunan ve X. yüzyıldaki Arap-Bizans mücadeleleri sırasında önemli bir askerî üs olarak kullanılan Zamantı Kalesi, sonraki dönemde de ehemmiyetini muhafaza etti. Selçuklular ve beylikler döneminde bölgenin hem savunma hem de idare merkezi olma vasfını korudu. Zamantı Kalesi, Osmanlı Devleti zamanında da kaza merkezi durumunda olmakla beraber şehir olarak tarif edilebilecek nüfusa sahip değildi. Ancak kalede çok sayıda yerel idareci görev yapmaktaydı.

Dulkadir Beyliği zamanında Zamantı kazasının imar ve iskânına önem verilmiştir. Zamantı Kalesi başta olmak üzere kaza sathında bilhassa Şehsuvar Bey ve Alaüddevle Bey zamanında cami, mescit, zaviye, medrese ve buk'a (tekke) gibi eserler inşa edilmiştir. Bu eserler, Osmanlılar Dönemi'nde ihya edilmiş ve onlara yenileri eklenmiştir.

Zamantı kazası, XVI. yüzyıldan itibaren iki farklı zamanda önemli oranda nüfus kaybetmiştir. Bunlardan ilki, Osmanlı merkezî idaresini kabul etmek istemeyen Dulkadirli sipahilerinin öncülüğünde başlayan isyanlar sonucunda olmuştur. Dulkadirli ahalisinin bir kısmı, Safevilere katılmak üzere İran'a giderken önemli bir bölümü, Maraş çevresinde bulunan asıl boylarının içine dönmüştür. Zamantı kazası, XVII. asır başlarında yeniden mamur hâle gelmeye başlamışsa da bu kez Anadolu'da başlayan halk hareketlerinin, huzur ve emniyeti sona erdirmesiyle çok sayıda köy, tekrar boşalmıştır.

II. Viyana bozgunundan sonra Anadolu'da boşalan köylerin şenlendirilmesi için aşiretlere yönelik uygulanan zorunlu iskân ile Zamantı kazası yeniden mamur hâle getirilmeye çalışılmıştır. Bilhassa Çukurova ve Halep havalisinde kışlayarak yaylamak üzere Zamantı'ya gelen

aşiretler ile Bozulus Türkmenleri, bölgeye yerleştirilmeye çalışılmıştır. Bölgede iskânın asıl yoğunlaştığı dönem, Tanzimat Devri olmuştur. Fırka-yı İslâhiye* nezaretinde yürütülen iskân ile Zamantı bölgesine bilhassa Avşar aşiretleri yerleştirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Kafkas topraklarını kaybetmesiyle Anadolu'ya yönelen Çerkezler başta olmak üzere Kafkas göçmenlerinin de Zamantı havalisine yerleştirilmesiyle bölgenin günümüzdeki demografik yapısı büyük ölçüde şekillenmiştir.

Kaynakça: BOA, TD, nr.998 (Maraş, Bozok); BOA. TD. nr. 402 (Maraş, Kars-ı Maraş); İbrahim Solak; *XVI. Yüzyılda Zamantu Kazası'nın Sosyal ve İktisadi Yapısı*, Palet Yay., Konya 2007; Arif Sarı; *XVI. Yüzyılda Dulkadirli Türkmenleri*, TTK Yay, Ankara 2018; Turan, *SZT*; İnbaşı, *16.YBKayseri*; Mehmet İpşirli, "Kayseri", *DİA*, C. XXV, Ankara 2002, s. 96-97; Tufan Gündüz, *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri Bozulus Türkmenleri 1540-1640*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2007; Yusuf Halaçoğlu, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.

ARİF SARI

ZEKAİBEY MAHALLESİ

Günümüzde bu isimde bir mahalle mevcut değildir. Bu mahalle, XIX. yüzyıla kadar "Kürtler Mahallesi" adıyla anılmakta olup Mehmet Çayırdağ'ın kaydına göre, günümüzde Orduevi'nin arkasındaki Zekaibey Mahallesi'nin bulunduğu yerde idi. Dolayısıyla şehir merkezindeki bir mahallenin birdenbire ortaya çıkması mümkün olmadığından Kürtler Mahallesi'nin daha sonradan Zekaibey Mahallesi adını aldığı tahmin edilmektedir.

1500 Tarihli Tahrir Defteri'ne göre "Mahalle-i Kürtler tâbi'-i Bâb-ı Meydân" şeklinde kaydedilen mahallede 33 hane, 4 mücerret, 2 imam, 1 hattat ve vergiden muaf üç kimse ikamet etmekteydi. 1520'de mahallede 28 hane, 11 mücerret vardı. 1570 tarihinde mahallede 63 hane meskûndu. *1584 Tarihli Defter*'de 50 civarında mücerret nüfusun yanında 3 imam, 2 müezzin ve çeşitli meslek mensubu olan 167 nefer tespit edilmiştir. Mahalleye yeni iskânların yapıldığı ve kısa sürede hane ve nefer sayısında önemli artış olduğu görülmektedir.

1642 tarihli avarız kayıtlarına göre Kürtler Mahallesi'nde orta hâlli gelirleri olan 100 hane ve 123 nefer tespit edilmiştir. Burada dikkat çeken bir kayıtta, Kayseri'deki halkın fakir olması sebebiyle, on beş neferin bir avarız hanesi kabul edilmesi için devlet merkezine kadı tarafından "...reayası ziyade fakîrü'l-hâl olmağla her on beş neferine bir hane kaydolunmak rica ider, bu babda emr-i fermân sultanım hazretlerinindir." *ş*eklinde arzda bulunulduğu ve bunun kabul edildiği belirtilmektedir. XVII. yüzyıl sicil kayıtlarına göre mahallede çeşitli vakıfların yanında para vakıfları da bulunmaktaydı.

Kürtler Mahallesi, muhtemelen XVIII. yüzyıldan itibaren diğer mahalleler gibi nüfusu arttığından "Seyfullah Efendi Bölgesi" ve "Fethullah Efendi Bölgesi" adıyla ikiye ayrılmıştı. 1831'de Seyfullah Efendi Bölgesi'nde 112 hane nüfus meskûn olup dokumacılık ve dericilik başta olmak üzere pek çok meslek mensubu bulunmaktaydı. 1834 tarihli temettuat kayıtlarına göre mahallede 87, 1844'te 92, 1846'da 80 hane Müslüman nüfus meskûndur.

Kürtler Mahallesi Fethullah Efendi Bölgesi'nde 1831'de 76, 1834'te 97, 1844'te 88 ve 1846'da 75 hane nüfus vardı. Çeşitli meslek mensuplarının ikamet ettiği mahallede dinî ve sosyal hizmetler veren kurumlar vardı.

1870 tarihli nüfus verilerine göre Kürtler Mahallesi Seyfullah Efendi Bölgesi'nde Debbağhane, Mumcu, Mektep, Cami ve Avgın Sokakları olup meskûn hane sayısı, 118 idi. Burada, Feyzizâdeler tarafından bina edilen bir de mescit vardı. Debbağhane, Avratoğlu Mustafa isimli birisi tarafından işletilmekteydi. Mumcu Sokağı'nda bir mektep, cami ve vakıf evler vardı. Kürtler Fethullah Efendi Bölgesi'nde ise Avgın, Hanlı, Kemeraltı, Daracık, Yazı ve Akkaşzade sokakları olup 109 hane ikamet etmekteydi. Burada cami, mektep ve bahçe gibi yerler de vardı. Mahallenin ne zaman Zekaibey adını aldığı maalesef tespit edilememiştir.

Kaynakça: BOA. MAD.d 20, vr. 15b; TTd. 387 s. 199; TTd. 976, s. 10; TKG. TTd. 136, vr. 12b-13a; MAD. 7063, s. 18c; İnbaşı, *16.YBKayseri*, s. 45; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1500*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *Kayseri Tapu-Tahrir Defteri /1570*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2009; *17. Yüzyıl Kayseri Avârız ve Cizye Defterleri*, hzl. Mehmet İnbaşı, Kayseri 2011; Özen Tok, *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları*, Kayseri 2008, s. 105-106; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri* (*1250/1834*), Kayseri 1998, s. 55-65; Muhammed Köse, *Kayseri Şehri; İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadi Yapısı, (1830-1860)*, Kayseri 2018, s. 126-127; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 228-233; Çayırdağ, *KTA*, s. 371-373; Mustafa Denktaş, *Kayseri'de Yıkılan Anıtlarımız*, Kayseri 2007, s. 65-66, 203-260.

MEHMET İNBAŞI

ZEKİ BEY

II. Meşrutiyet Dönemi'nde suikasta uğrayan gazeteci (Kayseri, 1869-İstanbul, 10 Temmuz 1911). Babası, II. Abdülhamid'in hünkâr çavuşlarından Ahmet Efendi'dir. Üç yaşındayken İstanbul'a getirildi. Mekteb-i Sultaniyi (Galatasaray Lisesi) aliyyülâlâ ve Mekteb-i Mülkiyeyi (Siyasal Bilgiler Fakültesi) âlâ dereceyle bitirdi. Bir süre Hariciye Nezareti Tercüme Kalemine memur oldu. *Mizan* gazetesinin sahibi Murat Bey'in Düyun-ı Umumiye Komiserliğine atanmasından sonra burada komiser muavinliğine getirildi. Ardından muhasebe müdürü oldu. Daha sonra Düyun-ı Umumiye İdaresinde Mühimme Odası III. kâtipliğine tayin edildi. Maliye alanındaki uzmanlığı sebebiyle Mühimme Odası müdürlüğüne kadar yükseldi. Bu vazifelerine ilave olarak önce Mülkiyenin İdadi kısmında sonra Mercan İdadisinde Fransızca öğretmenliği yaptı (1892-1911). 31 Mart hadisesinden sonra tevkif edilerek Divan-ı Harp'te yargılandıysa da beraat etti.

Henüz Sultani öğrencisiyken gazeteciliğe başladı. *Serbesti*, *Mizan* ve *Alemdar* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Yazılarında İttihat ve Terakki yönetimine ciddi eleştiriler getirdi. Düyun-ı Umumiye İdaresinde çalışırken edindiği bilgiler doğrultusunda dönemin idarecilerinin iktisat yönetimini eleştiren yazılar kaleme aldı. Sadrazam Tunuslu Hayreddin Paşa'nın oğulları tarafından kurulan, Hürriyet ve İtilaf Fırkasının yayın organı vazifesini gören *Şehrah* gazetesinde mali, siyasetle ilgili makaleler yazdı. Muhalif tutumu sebebiyle defalarca kapatılan ve isim değiştiren bu gazetede yazılarına devam etti. Özellikle Maliye Nazırı Cavit Bey'e yönelik ithamları dikkat çekti. Krom madenlerinin işletilmesi için alınan dış borç ve Türkiye Millî Bankasında Cavit Bey'in ortaklığı konuları üzerinde durdu. Yazılarından dolayı tehdit mektupları aldı. Kendisini bu konuda uyaranlara karşı ölümden korkmadığını, yolundan dönmeyeceğini söyledi. Yönetime karşı sert eleştirileri ile tanınan Zeki Bey, evine giderken Bakırköy'de uğradığı suikast sonucu hayatını kaybetti. Suikasta karışan Mustafa Nazım ve Çerkez Ahmet ismindeki şahıslar, olaydan hemen sonra yakalandılar ve on beş sene kürek cezası aldılar. Çok iyi derecede Fransızca bilen Zeki Bey'in Japonya hakkında basılmış bir eseri vardır.

Kaynakça: Pakalın, *SOZ* , C. XIX s. 74; Mücellidoğlu, *Mülkiyeliler*, C. III s. 407; Refik Halit Karay, *Bir Ömür Boyunca*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2009, s. 65,73, 259, 324; Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, s. 110-111; Alpay Kabacalı, *Türkiye'de Siyasal Cinayetler*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1993, s. 127-140; Mustafa Güncü, Zeki Bey Suikastı ve Basın, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 45 ve devamı.

RECEP KANALGA

Zeki Bey suikastı hakkında Mustafa Güncü'nün yazdığı kitabın kapağı

ZENGİN, CAFER

Gazeteci (Elazığ, 20 Ocak 1980-). Aslen Tuncelili. İlk ve ortaöğrenimimi Elazığ'da tamamladı. Ardından Kayseri Erciyessporda bir süre futbol oynadı. Niğde Üniversitesi Radyo TV Programcılığı Bölümü'nden mezun oldu (2002). TRT Diyarbakır Bölge Müdürlüğünde stajını tamamladıktan sonra Kayseri'de DHA'da (Doğan Haber Ajansı) gazetecilik mesleğine başladı. DHA'nın ardından kısa bir süre Kanal A Kayseri bürosunda muhabir olarak görev yaptı. Daha sonra *Kayseri Postası* gazetesi ve Kay TV'de mesleğe devam etti. Kay TV'nin el değiştirme süreci sonrası *Kayseri Olay* gazetesinin

Cafer Zengin

günlük yayın hayatına başladığı kurucu kadrosunda yer aldı. Bu arada yine Kayseri DHA'da bir süre kaşeli muhabir olarak görev yaptı. Hem çalışıp hem de bu süreçte eğitimine devam ederek Erciyes Üniversitesi (ERÜ) Radyo, TV ve Sinema Bölümünden mezun oldu. Kayseri'de gazetelerin birleşme süreci sonrasında gazetecilik mesleğine şu an www.kayseriolay.com'da internet gazeteciliği ve aynı zamanda Olay Türk TV'de ana haber sunuculuğu yaparak ve program yapımcısı olarak devam ediyor. Evlidir. Bir kız, bir erkek çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

Dursun Zengin

ZENGİN, DURSUN

Öğretim üyesi, Alman dili ve edebiyatı uzmanı (Kayseri/Sarız/Gümüşali köyü, 1962-). İlkokul dördüncü sınıfa kadar bu köyde okudu. Bünyan Çağlayan İlkokulu (1972-1979), Bünyan Ortaokulu (1973-1976) ve Bünyan Lisesinde (1976-1979) okudu. Liseden sonra Almanya'ya gitti. Münih'te Ludwig Maximillian Üniversitesi bünyesindeki yabancı dil kursuna katıldıktan (1979-1981) sonra bir yıl, aynı üniversitenin Siyasal Bilimler Bölümü'ne devam etti (1981-1982). Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'ndan mezun oldu (1981-1985). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1986). Alman Akademik Mübadele Kurumunca verilen on aylık bursu alarak Münih'te doktora tezi konusunda çalışmalar yaptı (1990). Doçent (2000), profesör (2006) unvanlarını aldı. Almış olduğu burslarla çeşitli yıllarda sık sık Almanya'da bilimsel çalışmalarda bulundu. Hâlen Ankara Üniversitesi DTCF'de görevini sürdüren ve bilimsel çalışma alanı dilbilim, çeviribilim, dil öğretimi, adbilim olan Zengin, yıllardır Almanca dil bilgisi dersleri vermektedir. Zengin, evli ve iki kız çocuğu babasıdır.

Eserleri: *Çağdaş Alman Edebiyatından Kısa Hikâyeler* (Ankara 2000); *Almancanın Temel Kuralları ve Özeti* (Ankara 2006); *Almancaya Çevrilen Türk Masallarında Çeviri Sorunları* (Ankara 2006); *Almanca Dil Hapı* (Ankara 2007); *Almanca ve Türkçede Sıfatlar ve Sıfatlara Yabancı Dil Öğretimi Yönünden Bir Yaklaşım* (Ankara 2008); *Türkçenin Tersine Sözlüğü* (Ankara 2009); *Alman Edebiyatı Başından 19. Yüzyıla Kadar Edebî Devirler, Önemli Yazarlar, Eserleri ve Eserlerden Okuma Parçaları* (Ankara 2011); *Her Yönüyle Modern Almanca* (Ankara 2013); *Edebî Çevirinin Özellikleri*, (Kayseri 2016); *Her Yönüyle Almanca İlgeçler*, Deutsche Prapositionenunterallen Aspekten, Nika Yayınevi (Ankara 2017).

HASAN YÜKSEL

ZENNECİZADE SEYYİD MUSTAFA bk. ZENNECİZADELER

ZENNECİOĞULLARI KONAĞI

Kökeni Dulkadiroğulları Beyliği'ne kadar gittiği söylenen Zennecioğulları ailesinin konağı, geleneksel ev mimarlığının görkemli örneklerinden biriydi. Ailenin daha önce depremden yıkılmış olan eski konağının biraz gerisine inşa edilmişti. Büyük bir avlu içinde yer alan binanın sofa cephesindeki kitabesi, evin haremlik bölümünün H 1001 (M 1593) tarihinde yapıldığını göstermekteydi. Konağın selamlık bölümünün 1835'teki büyük depremde yıkılması nedeniyle, 1840'lı yıllarda yeniden yapılmıştı. 1986 yılında başlayan incelemelerimiz sırasında bu bölüm tamamen yok olmuş, haremlik bölümü ise fotoğrafta görülen bir duruma düşmüştü. Selamlık bölümü, geleneksel olmayan mimari bir üslupla yani XIX. yüzyıla özgü simetrik bir plan anlayışıyla inşa edilmişti. Necibe Çakıroğlu'nun kitabında, iki katlı olduğu belirtilen bu yapının alt katı hakkında bilgi yoksa da binanın ana katına sokaktan bir merdivenle çıkıldığı belirtilir. Merkezî bir hol çevresinde planlanan ana kat, bu hol ve ona açılan yedi mekândan oluşmaktaydı. Bunlardan ortada bulunan iki mekânın birer şöminesi, köşelerdeki dört tanesinin gömme dolap, şerbetlik ve sedirleri, güneye bakan odanın da bir sediri vardı. Kuzeydoğudaki

oda bir merdivenle evin haremlik bölümüne ve bitişiğindeki yer köşküne bağlanmıştı.

Konağın dar, uzun bir kütle olarak planlanan haremlik bölümü kuzeye yönlendirilmişti. 1990'ların ortalarına doğru yıktırılan bu bölüm, kentin geleneksel evlerinde görülen plan tipine göre inşa edilmişti. Yapı kütlesinin merkezinde sofa yer almaktaydı; doğusunda tokana, batısında harem odası, bir misafir odası (veya selam odası) ve büyük bir yer köşkü bulunmaktaydı. Çakıroğlu'nun verdiği bilgiye göre misafir odasının üstüne, büyük olasılıkla XVIII. yüzyılda, "Yıldız Köşkü" olarak anılan bir oda inşa edilmişti. 1950'lerin başında konağı ve köşkü inceleyen Çakıroğlu, Yıldız Köşkü'nü şu şekilde betimler: "Odanın bütün duvarları, İstanbul manzaraları ile süslenmiştir. Oda güzel bir renk armonisi içinde insana çok iyi tesir ediyor. Tavan da ahşap oymalı ve boyalıdır. Duvarlar direk aralarında alçı sıva ve üzerleri boyalı zarif desenlerle süslüdür."

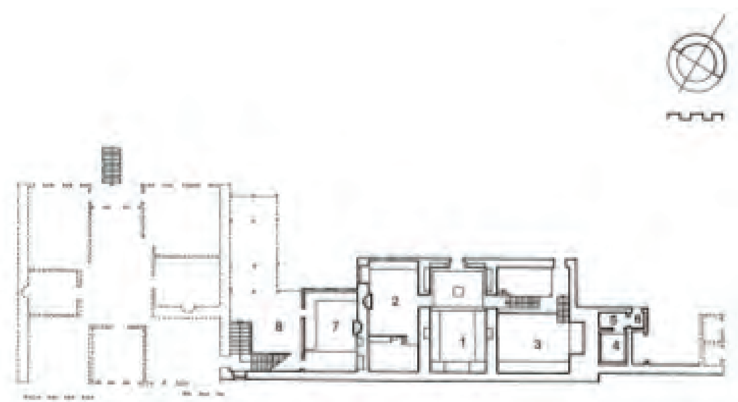
Sofanın kütlesi, harem odasından daha yüksek, tokana ile aynı düzeyde tasarlanmıştı; oymalarla süslenmiş cephesi, simetrik olarak yerleştirilmiş bir kapı, iki pencere ve onları çerçeveleyen dikdörtgenlerden oluşmaktaydı. 1986 yılında yarı yıkık durumda olan haremlik bölümündeki tüm mekânların zar, dolap, şerbetlik, tavan süslemeleri ve ahşap döşemeleri sökülmüş, bodrum ve odaların duvar ve tavanları çıplak bırakılmıştı. Sofa ve misafir odasında şömine kalıntıları vardı. Sofanın zar ve dolaplarının üzerinde kalan duvar yüzeylerini süsleyen freskler silinmek üzereydi ancak damı çökmüş olan harem odasının tavan eteklerindeki freskler hâlâ iyi durumdaydı. Bunlar "realistik-romantik" diyebileceğimiz manzara resimleriydi; ileri bir teknik kullanılarak yapılmış, olgun bir sanat anlayışını yansıtan türdendi.

Harem bölümünün en ilginç mekânlarından biri, tokanasıydı. Devasa ölçüleri (6mx10mx6m), çok büyük ocağı, mazgala benzer, asimetrik pencereleriyle tipik diyebileceğimiz bir Orta Çağ mekânıydı.

Zennecioğulları Konağı (Ülgen Ailesi, SALT Arşivi)

Tavan hezenlerini destekleyen kalın ahşap payandaları, isle kaplı kalın duvarları, pencerelerden gelen ışığın yarattığı dramatik hava, mekânın görünüşünü daha da güçlendirmekteydi. Tokananın bu şekildeki abartılı yorumu, belki köklü bir Kayseri ailesinin o günkü yaşamda üstlendiği konukseverliğin, toplumsal rol ve yükümlülük ölçülerinin bir belirtisi olarak alınabilir. Aile; kent içi veya kent dışından gelen konukları ağırlamayı, beylik dönemlerinden gelen bir görev veya sorumluluk olarak görüp mutfaklarını da bu tür ihtiyaçlarına yanıt verecek ölçülerde tutmuş, Osmanlılığın verdiği gönül zenginliği ve açıklığını konaklarına yansıtmış olabilir.

Tokananın doğusuna haremlik bölümünün hizmet alanları yerleştirilmişti. Bir giriş ve soyunma alanına sahip olan evin

Zennecioğulları Konağı zemin kat planı:
1. Sofa, 2. Harem odası, 3. Tokana, 4. Hamam, 5. Soyunma odası, 6. Hamam girişi, 7. Misafir odası, 8. Merdiven ve köşk
(Çizim: N. Çakıroğlu)

Zennecioğullarına ait, yıkılmış olan konak (Çizim: N. Çakıroğlu)

hamamı, tokanaya bitişik olarak yapılmıştı. Doğusunda, önünde iki dikmesi olan, büyücek, açık bir mutfak, en uçta da doğuya bakan iki tuvalet bulunmaktaydı.

Yıkılmaya yakın dönemde konağın ferah, büyük boyutlardaki avlusu bakımsız kalmış, yeşilliği yok edilmişti. Haremdeki misafir odasının bitişiğinde bulunan ve avluya bakan gösterişli yer köşkünün belli belirsiz izleri vardı. Avluyu süsleyen mermer havuz, tanınmaz hâldeydi. İstanbul Yıldız Sarayı'ndakilere benzerlik gösteren, zarif görünüşlü mermer bir selsebil ise 1970'li yıllarda avludan alınıp aile bireylerinden birinin bağ evine nakledilmiş, avlu onsuz bırakılmıştı.

Kaynakça: N. Çakıroğlu, *Kayseri Evleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952; İmamoğlu, *Geleneksel Kayseri Evleri*, Halkbank Yayınları, 1992.

VACİT İMAMOĞLU

ZENNECİDAZE SEYYİD MEHMED AĞA
bk. ZENNECİZADELER

ZENNECİZADELER

Zennecizadeler, Kalaycızadeler ve daha sonra akrabalık bağı kuracakları Emîr Ağazadelerle beraber XVIII. yüzyılda Kayseri'nin önde gelen ayan ailesidirler. Ailenin bilinen ilk üyesi Seyyid Ahmed Ağa'dır. Ahmed Ağa'nın iki oğlu Seyyid Mustafa ve Seyyid Osman'la beraber Kayseri ve çevredeki sancak ve eyaletlerde birtakım vergi toplama görevlerini elde etmek için mücadelelere giriştikleri ve bazı kanunsuz işlerle anıldıkları görülmektedir. Hatta zaman zaman mutasarrıflarla sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bir ara haksız vergi toplama suçundan Nevşehir'de görülen dava sonucunda Emir Ağa ve onunla birlikte hareket ettiği anlaşılan Zennecizade Mustafa Ağa'nın Kayseri'de ikamet etmeleri ve sancakla ilgili işlere karışmaları yasaklanmıştır. Zennecizade kardeşlerin 1730'lu yıllardan itibaren Kayseri sancağı mütesellimliği görevine atanmaları, ailenin sancağın yönetiminde güç kazanmasını sağlamıştır. Belgelerden anlaşıldığına göre Seyyid Mustafa'nın çocuğu yoktur. Seyyid Osman'ın ise Seyyid Mehmed ve Seyyid Ali isminde iki oğlu bulunmaktadır. Ölüm tarihi bilinmeyen Mustafa'nın vârisinin doğal olarak yeğenleri olduğu, ancak bunlardan Ali'nin belgelerde adının bir süre sonra hiç anılmamasına bakarak amcasından sonra vâris bırakmadan vefat ettiği ve Seyyid Mehmed'in, ailenin tek erkek vârisi durumuna geldiği tahmin edilmektedir.

Yaklaşık olarak 1750 senesinden itibaren Mehmed Ağa'nın Kayseri sancağında etkin olduğu görülmektedir. Bu tarihten itibaren defalarca mütesellimliğe atanırken birçok vergi toplama görevini de yerine getirmiştir. Örneğin, Eşkun mukataası eminliği ve İstanbullu bir tüccarla ortaklaşa olarak Köşk ve Ergun mukataalarının malikâneciliğini elde etmiştir. Bir yandan da sancakta otoritesini sağlamak için adımlar atmıştır. Zamantı* ve Palas kazalarında rahat durmayan Avşar aşiretlerini zapt ederek bunları nezre bağlamıştır. Böylece sükûneti sağlamayı başarmıştır.

Mehmet Ağa, diğer büyük âyanlar gibi İstanbul'da kethüda bulundurarak hem merkezle ilişkilerini sıkı tutmaya çalışmış hem de İstanbul'da işlerini yürütmüştür.

Nitekim 1764 senesinde dönemin reisülküttabına yazdığı bir mektuptan, Mehmed Ağa'nın Kayseri'ye atanacak müftünün belirlenmesi sürecinde girişimlerde bulunarak İstanbul'daki bağlantılarını kullandığı anlaşılmaktadır. Takip eden sene Kayseri mutasarrıfı atanan Abaza Mehmed Paşa'nın yol üzerinde halktan zorla iaşe temin etmesi üzerine Emir Ağa ile birlikte halk desteğini de alarak Paşa'nın konağını basmıştır. Olayda, Paşa'nın 15 adamı öldürülmüştür.

Böylece, kendisinin ve ailesinin güç, itibar ve servetini artıran ama aynı zamanda kirli işlere de bulaşan Mehmed Ağa, Osmanlı Devleti'nin de dikkatini çekmiştir. 1768 senesinde Rus Çarlığı'na karşı başlatılan savaşta askere olan ihtiyaçtan dolayı Mehmed Ağa'nın 1772 senesinde masrafları kendisi tarafından karşılanmak üzere cepheye 150 asker getirmesi emredilmiştir. Aynı sene içerisinde prestijli bir unvan olan "Dergâh-ı Mualla Kapıcıbaşılığı" unvanına layık görülmüştür.

Bununla beraber, Mehmed Ağa'nın savaşın başından itibaren cephede bulunduğu tahmin edilmektedir. Nitekim bu tarihe kadar çeşitli yıllarda mütesellimlik yapmışken savaşın başladığı 1768 senesinden itibaren bu göreve Zennecizadelerden biri atanacaksa oğlu Seyyid Mustafa'nın tercih edildiği görülmektedir.

Seyyid Mehmet Ağa, 1773 senesinde cephede Hacıoğlu, nüzul eminliği görevini yürütürken vefat etmiştir. 15 Ağustos 1760 tarihli vakfiyesinde hayatta olduğu sürece kendisini vakfa mütevelli tayin etmiştir. Vefatının ardından ise en büyük oğlunun yerine mütevelli atanmasını ve Hunad Mahallesi'ndeki konağında ikamet etmesini şart koşmuştur. Böylece, üç oğlundan (Seyyid Mustafa, Seyyid Ahmet ve Seyyid Sadık) en büyükleri olan Mustafa'yı kendisinden sonra ailenin lideri olarak seçmiştir.

Çapanoğlu Mustafa Bey'in 1773 senesinde Kayseri mütesellimi atanması, Zennecizadelerin tarihinde olumsuz bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten sonra her ne kadar ailenin üyeleri vergi toplama görevi almaya devam etseler, zaman zaman mütesellimliğe getirilseler ve 1783 ve 1786 yıllarında devletin asker talebine cevap verseler de sancağın idaresinde merkezî hükûmetin birinci dereceden muhatap olarak kabul ettiği aile olmaktan çıkmışlardır. Dahası aile, Karaosmanoğulları, Çapanoğulları ve Caniklizadeler gibi büyük bir âyan ailesi olma imkânını da kaybetmiştir.

XIX. yüzyılda Zennecizade Mustafa, Tanzimat'tan sonra ülke çapında oluşturulan yerel meclislerden Kayseri Meclisine aza olarak seçilmiştir. Hüseyin Cömert'in belirttiğine göre bu yüzyılda ailenin ismiyle anılan bir çarşı bile bulunmaktadır. Buna rağmen, Seyyid Mehmet Ağa dönemindeki güçlerine tekrar ulaşamamışlardır.

Bununla beraber Zennecizadeler, günümüze kadar varlıklarını devam ettirerek Kayseri tarihi, kültürü ve edebiyatının bir parçası olmuşlardır. Güç ve zenginlikleri, Kayseri halk edebiyatına da yansımış ve "Zennecioğlu'nun hamam parasını verecek adam mıyım?" şeklindeki deyim, halk arasında sıkça kullanılır hâle gelmiştir.

Kaynakça: TS. MA.e 1155/40; İE. ML. 106/10029; AE. SAMD. III. 194/18753; AE. SAMD. III. 116/11390; C. ADL. 41/2485; AE. SAMD. III. 116/11390; AE. SMHD. I. 93/6449; C. ML. 640/26295; AE. SOSM. III. 4/260; C. DH. 155/7745; C. ML. 640/26295; AE. SMST. III. 72/5316; AE. SMST. III. 361/28862; Hamit Karasu, "Osmanlı Devleti'nde Ayanlık: Kayseri Sancağı Örneği (1730-1774)", *YL*, Ankara 2014; Cömert, *19.Y.Kayseri*; Nejla Doğan, "18. Yüzyılda Merkez-Taşra İlişkileri Çerçevesinde Kayseri Ayanları", *DT*, Karabük 2020; Yücel Özkaya, "XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Ayanlıkları Ele Geçirişleri ve Büyük Hanedanlıkların Kuruluşu", *Belleten*, XLII/168, Ankara 1978.

HAMİT KARASU

ZEVALÎ

Kayseri âşıklarından. (Kayseri/Kıranardı, 1855 - ?). *Fahri Bilge Mecmuaları* sayesinde haberdar olduğumuz Âşık Zevalî'nin mecmuada, mensup olduğu aile, baba adı ve asıl adı hatırlanamadığı

için boş bırakılmıştır. Yine *Mecmua*'da 16 dörtlükten oluşan bir yaş destanı bulunmaktadır. Ahmet Şükrü Esen defterlerinde ise bir adet koşması yer almaktadır. Âşık Zevalî'nin âşık tarzı şiir söyleme geleneğinin icaplarından hangilerine sahip olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, destan ve koşmasından anladığımız kadarıyla bu geleneğe mensup bir halk şairi olduğunu ifade edebiliriz. Hece ölçüsünü, koşma ve destan nazım şekillerini tercih etmiştir. Oldukça açık ve yalın bir dile sahip olan âşığın aşağıdaki lirik söyleyişine bakılırsa "Karac'oğlan mektebi"ne bağlı bir halk ozanı olduğu düşünülebilir.

Onun da gülleri yeter
Müşterinin işi biter
Yavru kumru gibi öter
Dil ağzında bülbüllenir

On birinde mahbup bakar
Bakışı bağrımı yakar
Yeni ay buluttan çıkar
Gününe gün güzellenir

On ikide göz mestine
Her bakmada can kastına
Deste kâkülün üstüne
Hilal kaşlar kemerlenir

On üçte çağlar durulur
Kaşları cenge kurulur
Hüsnünü gören vurulur
Hem sevdikçe dilberlenir

Der Zevalî'm kötü alma
Son sonunda derde kalma
Çabucağın ölür sanma
Kötü senlen temellenir

Destan, âşık tarzı destanlarda en çok tercih edilen biçim olan düz koşma şeklinde söylenmiştir. Ayrıca destanda anlatım tutumu bakımından övmemeye yönelik işleyiş tarzının ön planda olduğu görülmektedir.

Kaynakça: Erhan Çapraz, *Fahri Bilge Derlemeleri / Kayseri ve Yöresi Halk Şairleri*, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2014, s. 124, 334-335; Ahmet Emin Gücen, "Kayserili İki Şairimizi Daha Tanıyalım", *Erciyes Dergisi*, S. 318 (Haziran 2004) s. 23.

ERHAN ÇAPRAZ

ZEYNEL ÂBİDÎN (İMAM SULTAN)

Âlim, Rufai tarikatının ileri gelen şeyhlerinden (Medine, 1349 - Kayseri, 1444). Babası Ahmed Şemseddin Efendi (ö. 1369), anası Şerife Sadi'dir. Peygamberimizin, Hz. Ali soyundan torunudur. Soyu, Şeyh Rufai'ye, 29. kuşakta Hz. Fatıma'ya dayanır. "İmam Sultan" olarak da bilinir.

Çocukluk ve gençliği Medine'de geçti. Babasının ölümü üzerine çıktığı yolculuk sonrasında, 1397 tarihinde Kayseri'ye geldi. Kayseri'ye gelişi, kalışı Kadı Burhaneddin* Dönemi, ölümü ise Kayseri'nin Karamanoğullarına bağlı olduğu bir dönemdir. Zeynel Âbidîn'in Kayseri'de yaşadığı dönem, Yıldırım Bayezid Han'ın saltanatı zamanına denk gelmektedir. Kayseri'nin Osmanlı'ya bağlanmasının ise Fatih Sultan Mehmed Devri'nde, 1467'de Gedik Ahmed Paşa eliyle olduğu bilinmektedir.

Onun Kayseri'yi, Kayserililerin onu sevmesi sonucunda, kendisine ev ve tekke binası tahsis edildi, Kayseri'ye yerleşti. Yine Kayseri'de kalan Seyyid Ahmed Burhaneddin'in kızı Şerife Fatıma ile evlendi. Ahmed, Musa ve Eyyub adında üç oğlu dünyaya geldi.

1444 yılında, Kayseri'de vefat etti. Böylece 17 yıl boyunca halkın eğitim öğretimiyle uğraşmış oldu. Halk, kendisini çok sevdiği için mezarının üstüne türbe bina etti.

Yıllık konumundaki "salname"lere baktığımızda, türbesi 1871'de şehirdeki ziyaret yerlerinden biri olarak anılmaktadır. Ahmed Nazif Efendi* (ö. 1914), 1900'lerde *Kayseriyye Meşahiri*'nde "Bugün, seçkinlerin ve halkın ziyaret yeridir." demektedir. Son Mevlevi şeyhlerinden Ahmed Remzi Akyürek* (ö. 1944), Zeynel Âbidîn Hazretleri'nin hayatını *Mir'at-i Zeyne'l-Abidîn* adıyla, manzum olarak hikâye eder.

Tasavvuf geleneğinden gelen eğitimciler, söz sultanıdırlar. Söylediklerini yazma geleneği olmadığı için, yazılı eseri yoktur ancak hâlâ yaşamaya devam etmektedirler.

Türbesi, İç Kale'nin doğusunda, Ok Burcu'nun yanındaki tarihî binadır.

Yeni binanın yapılışı, II. Abdülhamid* Dönemi'ndeki Kayseri'deki imar faaliyetleri içindedir. O sırada Kayseri, Ankara sancağına bağlıdır. Kayseri mutasarrıfı ise Mehmed Nazım Paşa'dır (ö. 1926). Ankara Valisi Abidin Paşa'nın (ö. 1908) emriyle Vakıflar tarafından, 1886 yılında yeniden yaptırılmıştır.

O dönemde mezarı, Rufai Tekkesi'ne yakın olup çevresi mezarlıktır. Pencere üstlerine yazılan beyitler, zamanın Kayseri Kadısı Mehmed Fevzi Efendi* (ö. 1900) tarafından yazılmıştır. Kendisi, Edirne müftüsü olarak da bilinir.

Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması Kanunu'nun 1925'te çıkarılması sonrası Cumhuriyet Dönemi'nde, Türbe'nin "spor salonu" olarak kullanılmasına karar verilmesi üzerine müftü Hacı Hüseyin Aksakal* (ö. 1952) tarafından (15 Mart 1950) Zeynel Âbidîn Hazretleri'nin cesedinin Seyyid Burhaneddin Türbesi'ne taşındığı belirtilmekteydi. Aksakal'la tarihe gömüldüğünü sandığımız bu sırrı, 2012'de yayımlanan eseri, *Keşkül*'ünden öğreniyoruz, "Türkiye'de, Cumhuriyet'ten sonra Seyyid'in Türbesi içinde bulunan sanduka kaldırılmış ve kabri kazılarak içinde bulunan şerefli parçaları Hunat Cami-i hariminde bulunan tanınmış bilginlerden Hacı Torun Efendi* merhumun kabri içerisine konulmuştur. Şimdi adı geçen Seyyid'in türbesi, geceleri gençler kulübüne ayrılmıştır. Daha sonra Hacı Torun Efendi'nin kabri üzerindeki sanduka da kaldırılmış, parmakçalık arkasında yerde, kabir kalmıştır. Hariçte bir alamet bırakılmamıştır." Bu tip mezarlıklara "hazire" denilmektedir.

Zeynel Âbidîn türbesindeki sandukanın taşınması, tek parti döneminin, "bir ölüye bir binayı fazla görerek başka amaçla kullanma kararı vermiş olmalarını" akla getirmektedir. İçerideki "Allah-Muhammed" benzeri hüsnühatların badanayla kapatılması, dış kitabede mermer Abdülhamid tuğrasının kazınması da bu yıllarda olmalıdır.

Bu bina, 1970'li yıllarda, yanına dikilen İl Halk Kütüphanesinin iâre (ödünç kitap verme) yeri olarak kullanılıyordu. 1994 yılında türbe, tekrar görevine döndürüldü. Çevresindeki binalar yıkılıp Cumhuriyet Meydanı'nın ortaya çıktığı 2003 yılında ise esaslı bir şekilde restore edildi.

Zeynel Âbidîn (İmam Sultan) Türbesi iç mekân ve sanduka genel görünümü (Remzi Aydın)

Kaynakça: A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 115; A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler), s. 8-12; Hacı Hüseyin Aksakal, *Keşkül (Dağarcık)*, Sadeleştirenler: M. Çuhadar-M. Türkmen-A. Kabdan, Kitabe Yayınları, Ankara 2012, s. 494-498; Yusuf Akyurt, "Türk Asar-ı Atikası Binalarına Aid Tarihi Mecmua- Osmanlı Devri" - Kısım: 3; C. VII, Ankara 1947, s. 73 [yazma]; H. Edhem, *Kayseri (Göde)*, s. 145-146; Mustafa Işık, *Âlimler Merkezi Kayseri*, Kayseri 2020, s. 83-86; Mustafa Işık, *Kayseri'de Mimari Eserlerde Geçen Ayet ve Hadisler*, TDV Kayseri Şubesi Yay., Ankara 2003, s. 38-39, 124; Karabulut, *KMM*,, s.172-180; U. Kocabaşoğlu-M. Uluğtekin (hzl), *Salnamelerde Kayseri*, Kayseri 1998, s. 19, 168; M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*; MEB, İst. 1993, 1/794; Aslı Sağıroğlu, "Kayseri'de Eski Mezarlıklar", *VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu*, Kayseri 2002, s. 83; Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 489.

MUSTAFA IŞIK

Ahmed Remzi Dede'nin Mir'ât-ı Zeynelâbidîn Başlıklı Manzumesinden

Ehlullahın hâline vâkıf olan eshâb-ı din,
Feyz alıp fi'l-hâl elde eder irfân ve yakîn.
Arzulanan en üst menzile kavuşur şüp hesiz,
Bende-i dergâh-ı ehlullâh olan merd-i güzîn.

Zeynel Âbidîn (İmam Sultan)Türbesi (Pierre de Gigord, Ankara - Kayseri Albümü 1890-1910, İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi)

Allah ehlinin hâllerine vâkıf olan dindaşlar derhâl feyiz alıp irfanı ve şüpheden uzak kanaati elde ederler. Allah adamlarının dergâhına bende olan seçkin kişiler şüphesiz arzu edilen en üst dereceye kavuşurlar.

Ey muhibb-î evliyâ! Ey teşne-i feyz-i Hudâ,
Coşar deryâ-yı rahmet zikredilirse sâlihîn.
Gel ziyâretgâhın olsun kabr-i Zeynel âbidîn,
Hâzihi Cennâtü Adnin fedhulûhâ hâlidîn.

Ey velîlerin sevgisiyle dolu ve Allah'ın feyzine susamış bulunan kişi, salih kimseler zikredildiğinde rahmet deryası coşar. Gel, "İşte bu Adn cennetidir; ebedî olarak girin ona." kabilinden Zeynelâbidin'in kabri ziyaretgâhın olsun.

Kaynakça: Ahmed Remzi Dede, *Mir'ât-ı Zeynelâbidîn*, Kayseri'de medfun mutasavvıflardan Zeynelâbidin'in müseddes biçiminde yazılmış on bendden meydana gelen manzum menâkıbı (Sivas 1317); Manzume açıklamaları: Y. Turan Günaydın.

YAYIN KURULU

ZEYNEL ÂBİDÎN (İMAM SULTAN) TÜRBESİ

Yapı, şehir merkezinde, Ok Burcu'nun güneydoğusunda yer almaktadır. Kesme taştan inşa edilen türbe, kare bir plana sahip olup kare bir gövde üzerinde yükselen, onikigen kasnağa oturtulmuş kubbe ile örtülüdür. Yapı, kitabesine göre 1886 yılında inşa edilmiştir.

Türbenin doğu, batı ve güney cephelerinin alt sıralarına üçer adet, kuzey cephenin alt sırasına iki adet dikdörtgen pencere, tüm cephelerin üst seviyesinin ortasına ise birer adet oval pencere yerleştirilmiştir. Cephe duvarlarının üst kısmı, kornişle sınırlanmış üçgen bir alınlıkla sonlanmaktadır. Beden duvarlarının her köşesinde yüzeyi ve uç kısmı akantus yaprağıyla bezenmiş, "S" şeklinde taş konsollar bulunmaktadır. Kasnak ve beden duvarları arasında kalan kısım, taş kaplamalı bir çatı ile örtülüdür. Köşeleri pilasterlerle vurgulanmış olan onikigen kubbe kasnağının her cephesinde yuvarlak kemerli pencereler yer almaktadır. Kubbe, kaplama taşlarının üst üste bindirilmesi ve kasnak köşelerini dik kesecek şekilde ikinci bir taş kaplama dizisinin oluşturulmasıyla, on iki dilimli bir görünüm kazanmıştır. Kubbe eteğine, pilasterlerle aynı hizada, vazo biçimli akroterler yerleştirilmiştir. Kubbenin üzerinde, merkezde, ay-yıldız motifli pirinçten yapılmış alem yükselmektedir.

Dikdörtgen pencerelerin üzerinde bulunan, vazo şeklinde tasarlanmış taş konsollara oturan ve yüzeyi kare tabanlı piramitlerle bezenmiş olan sağır kemerlerle cephelerdeki yalınlık giderilmeye çalışılmıştır. Bu kompozisyon, kuzey ve doğu cephede tam olarak uygulanmışken güney ve batı cephelerde yarım bırakılmıştır. Sağır kemerlerin iç kısımlarında dikdörtgen formlu birer kitabelik yer almaktadır. Kuzey cephenin batısındaki pencere üzerinde yer alan kitabeden başlayarak doğu cephede devam edip güney cephede ortadaki pencere üzerinde sonlanacak şekilde bu kitabeliklerin yedisi üzerine, İslam Peygamberi'ni öven kaside yazılmıştır. Celi-sülüs hatla Osmanlı Türkçesi ile yazılmış kitabe üzerinde şu beyitler yer almaktadır:

Kitabe Metni:

Şehinşâh-ı risâlet bâis-i sernâme-i hilkat
Nebî-yi nûr-ı vahdet mülteca-yı cümle mahlûkat
Husûsâ bunda zâhir oldu Zeynelâbidîn-i nûr

Zeynel Âbidîn (İmam Sultan) Türbesi'nin inşa kitabesi ve tuğra (R. Aydın)

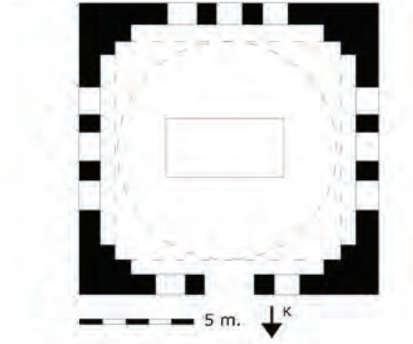
İmâmü'l- müslimîn hem kutbü'l-a'zam fahr-i mevlûdât
Hudâ-yı a'zam ü Hallâk olmuşken sana âşık
Sezâ olmaz mı Ehl-i Beyt'in olsa nûr-ı mahsûsât
Bihâr-ı rahmetinden katre olmuştur şefâat-sâz
Kul oldu bâbına her demde her bir ferd-i makdûrât
Me leklerle felekler cân verir bir kere takbîle
Gubâr-ı hâk-i pâyin sürmeyi her çeşm-i meşhûdât
Resûl-i müctebâ vü Rahmeten lil'âlemî el-hak
İmâmü'l-enbiyâ ve Seyyidü's-sâdât-ı mevcûdât
Bu bâb'a yüz sürüp kıl ilticâ nûr-ı tazarru'la
Olur, cümle ma'âsî senden elbet mahv u mevhûmât

Anlamı:
Peygamberlerin şahının şahı, yaratışın baş sebebi
Birlik ışığının peygamberi, cümle yaratılanların sığındığı yer
Özellikle bu eserde Zeynelabidin'in ışığı göründü.
O hem Müslümanların imamı idi hem de muayyen bir zamanda doğanların merkezi idi.
Büyük ve var eden Allah'ım sana âşık oldum.
Uygun olmaz mı Peygamber'in akrabası senin nurundan olsa
Senin şefaatin rahmet denizinden bir damladır
Yaratılan her bir fert bir anda kapında kul oldu
Melekler ve bütün senin etrafında dönenler, bir öpüş için canlarını verdiler
Ama her bilinen göz, ayak toprağının tozuna sürülmez.
Âlemlerin Rabbi, seçkin Peygamber'i için rahmetini esirgemez
O (Zeynelabidin) Peygamberlerin önderinin ve Hazret-i Hasan'ın soyundan gelmiştir.
Bu kapıya yüz sürüp yalvararak o nura katıl
Cümle günahlar ve kuruntular senden uzaklaşır.

Kuzey cephede, iki pencere arasında, taç kapı görünümü kazanmış giriş kapısı yer almaktadır. Söve, kemer, köşelik ve kitabelik bölümleri mermerden olan kapı açıklığı yuvarlak kemerli olup kemer kilit taşı, "S" şeklinde kıvrılan akantus yaprağı ile bezenmiştir. Sade bırakılmış kemer köşeliklerinin üst kısmına ince silmelerle çevrelenmiş ve yüzeyi boş bırakılmış kitabelik yerleştirilmiştir. Kapı açıklığının iki yanında yüzeyi yivli pilasterler yükselmekte olup pilasterler, akantus yapraklarıyla bezeli ve kare kesitli başlıklarla sonlanmaktadır. Kapı açıklığı, bu başlıklara oturan yuvarlak formlu kuşatma kemeri ile çevrelenmiştir. Profilli silmelerle ha-

Zeynel Âbidîn (İmam Sultan) Türbesi'nin inşasına ilişkin Başbakanlık Devlet Arşivlerinde yer alan belgelerden biri (R. Aydın Arşivi)

Zeynel Âbidîn (İmam Sultan) Türbesi'nin planı (Çizim: Ayşe Nur Kaya Demir'den işlenerek)

reketlendirilmiş olan yuvarlak kemerin kilit taşı, kapı kemer kilit taşı gibi, "S" şeklinde kıvrılan akantus yaprağı ile tezyin edilmiştir. Kapı kemeri ile kuşatma kemerinin arasında kalan mermer yüzeyde ise herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Kuşatma kemerinin üst kısmına, dikdörtgen levha üzerine altı satır ve üç sütun hâlinde, celi-sülüs hatla, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış inşa kitabesi yerleştirilmiştir.

Kitabe Metni:
Hazretü'l-gazi Hamid Han diyânet perverin
Mâlikü'l-mülk mülkünü ma'mûr buyursun ta kıyâm
Ömrünü ikbâlini hem şevket ü iclâlini
Ân-be-ân müzdâd u mevfûr ide Hayyu'l-enâm
Çün o şâh hep türbe-i saâdetle ma'bedleri
Kıldı imârât u tezyînâtla dârü's-selâm
İşte bak bu türbeyi pîr-i zeyni Zeynelâbidîn
Emr ü fermân-ı şerîfi ile buldu hoş hitâm
Ola dârında hem muîni hem şefî' ol şehin
Cedd-i pâki hazret-i dost Hüdâ hayrü'l-enâm
Fevzi gāibden iki zât çıktı yazdı târîhin /
Kabr-i Zeynelâbidîn cennet gibi a'lâ makām
Mâşâllah / 7 Rebî'ü'l-âhir sene 1303
Harrerehu Mehmedü'l-Hilmi bin Zilelizâde

Anlamı:
Dine ve diyanete bağlı Gazi Abdülhamid Han Hazretleri'nin mülkünü Allah kıyamete kadar mamur etsin.
Nimetleri veren Allah, ömrünü, bahtını, padişahlığını, yüceliğini her daim artırsın, çoğaltsın.
Çünkü o padişah, türbe ve mabetleri mutlulukla cennet gibi süsleyerek imar etti.
İşte, Zeynel Abidin'in türbesi de onun emri ile güzelce tamamlandı.
Temiz soylu, Allah dostu, varlıkların hayırlısı, dar gününde o padişaha yardımcı olsun.
Fevzi yazdı tarihi, Zeynel Âbidîn'in kabri cennet gibi ulu bir makamdı.
Allah Korusun, 13 Ocak 1886, yazan Zilelizade oğlu Mehmed Hilmi.

Kitabeden, yapının II. Abdülhamid Han Dönemi'nde, 13 Ocak 1886'da Rufai tarikatının ileri gelenlerinden olan Zeynel Âbidîn'in kabrinin yerine yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır. Kitabede ayrıca kitabe metninin Şair Fevzi Efendi* tarafından kaleme alındığı, mermer üzerine ise Zilelizade oğlu Mehmed Hilmi tarafından işlendiği bilgisi yer almaktadır.
İnşa kitabesinin üst kısmında, II. Abdülhamid Han'ın tuğrasının yer aldığı, mermerden oval kitabe bulunmaktadır. Üzeri tahrip edilen tuğranın sağ üst kısmına bir yaprak motifi işlenmiş, tuğranın altına ise sene 1303 (M 1886) tarihi yazılmıştır.
Kuzey cephenin ortasında yer alan yuvarlak kemerli kapı açıklığından türbeye girilmektedir. Kare planlı türbe, onikigen kasnağa oturtulmuş kubbe ile örtülüdür. Kasnağa geçiş pandantifle sağlanmış olup kasnak, yaklaşık olarak 1 m yüksekliğindeki "L" planlı duvar payelerine oturan sivri kemerlerle desteklenmektedir. Mekânın aydınlatması, dış cepheden dikdörtgen, iç cepheden ise yuvarlak kemerli görünüş arz eden on bir adet alt sıra penceresi, oval formlu dört adet üst sıra penceresi ve kasnağın her yüzüne açılmış yuvarlak kemerli on iki adet pencere olmak üzere toplam yirmi yedi adet pencere vasıtasıyla sağlanmaktadır. Mekânın ortasında, mermer bir kaide üzerine, doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiş orijinal olmayan sanduka bulunmaktadır.

Mekânın duvarlarını süsleyen kalem işi bezemeler, orijinal olmayıp restorasyonlar sırasında yapılmıştır.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan belgeler, yapının hem ilk inşasına hem de yeniden inşasına dair bilgiler sunmaktadır. H 29 Cemaziyelahir 1232 (M 16 Mayıs 1817) tarihli arşiv belgesinden Boyacı Üstad Abdi adlı kişinin Zeynel Âbidîn'in türbesini tamir ettirip civarına bir cami inşa ederek 1544 yılında bazı emlak ve akarını türbenin tamirine ve caminin görevlilerine vakfettiği öğrenilmektedir. Bu bilgiden, mevcut türbenin inşasından önce burada yine bir türbe bulunduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı Arşivinde bulunan 1886 tarihli başka bir belgeden ise Kayseri'de bulunan Zeynel Âbidîn Türbesi'nin inşasına, halktan toplanan yardımlarla başlanıldığı ancak toplanan para yeterli gelmediği için devrin sultanı II. Abdülhamid Han'dan yardım istendiği öğrenilmektedir. Belgede, Sultan II. Abdülhamid Han'ın bu isteği reddetmeyerek Hazine-i Hassa'dan türbenin inşasının tamamlanması ve iç mekânın donatılması için yirmi bin kuruş para tahsis ettiği ifade edilmektedir. Belgede ayrıca, tahsis edilen paranın harcama kalemleri de belirtilmektedir. Gönderilen parayla, sandukayı örtmek için puşide ve şal, aydınlatma için avize satın alınmış, ayrıca sanduka ve inşa kitabesi tezyin edilmiştir. Belgede, kitabe metninde ne yazıldığı da ifade edilmektedir. Belgede yer alan kitabe metni ile türbe üzerindeki inşa kitabesi küçük farklılıklar dışında örtüşmektedir. Arşiv belgelerinden, yapıyla ilgili edinilen başka bir bilgi de türbenin Kayseri Kalesi'nin dış sur duvarlarının yıkımı sonrasında elde edilen taşlarla inşa edildiğidir. Belgede; Kayseri Kalesi'nin yıkılarak taşlarının satıldığı, eski eserlerin korunmadığı ve millî emlake önem verilmediği, yıkım sonrası yapılan satışlardan elde edilen nizam gereği seraskerliğe gönderilmesi gereken paranın gönderilmediğine yönelik iddialara karşılık, Kayseri Belediyesince, "Kiçi Kapu" adlı yerde ve Ermeni Kilisesi karşısında bulunan ve zamanla birçok yeri harap olan surun, halkın zarar görmesini engellemek amacıyla yıktırıldığı belirtilmektedir. Yıkılan surdan, 1174 adet kullanılabilir kesme taş ortaya çıkmış, bu taşlardan 1100 adedi, tanesi 5 kuruştan satın alınarak Zeynel Âbidîn Türbesi'nin inşasında kullanılmıştır.

Zeynel Âbidîn (İmam Sultan) Türbesi (R. Aydın)

Kaynakça: B.O.A., C. EV., Dosya No: 283, Gömlek No: 14442; B.O.A., Y.PRK., HH., Dosya No: 17, Gömlek No: 58-1,2; B.O.A., DH.MKT., Dosya No: 1405, Gömlek No: 73-1, 2; B.O.A., Y.PRK., HH., Dosya No: 17, Gömlek No: 58-1; A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler), s. 81; Mehmet Çayırdağ, "Abdülhamid (II.) Döneminde Kayseri'de İmar Faaliyetleri", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. I, İstanbul 2009, s. 22; Sadi Bayram, "Anadolu'daki İlk Rufailer ve Zeynel Abidin Ali er-Rufai el-Abdali Soyu Hakkında Yeni Hipotezler", *KYTSB[1]*, s. 27-34; Ayşe Nur Kaya Demir, "II. Abdülhamit Dönemi Kayseri Yapıları", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2006, s. 84-90, 94-97; *KTKVE*, C. I, Kayseri 2008, s. 463-466, 467-469; Atabey Kılıç, "Fevzi (Mehmed Fevzi Efendi)", *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. II, Kayseri 2010, s. 298–300; Remzi Aydın, "Kayseri'de II. Abdülhamid Han Dönemi'nde İnşa Edilmiş İki Yapı: Zeynel Abidin ve Seyyid Burhaneddin Türbesi", *Journal of World of Turks/Zeitschriftfürdie Welt der Türken*, C. III, S. 3, s. 287-309.

REMZİ AYDIN

ZEYNELİBÂD EFENDİ

Müderris, müftü (? - Amasya, Şevvâl 984/Ocak 1577). İbrahim Tennûrî evlâdındandır. İlk eğitimini Maraş'ta Bektutiye Medresesi Müderrisi Şeyh Şemseddin'den aldı. Daha sonra tahsilini tamamlamak için İstanbul'a geldi ve burada Şeyhülislâm Sa'dî Efendi'nin talebesi oldu fakat onun 945 Şevval'inde (Şubat-Mart 1539) ölümü üzerine, halefi Şeyhülislâm Çivizâde Mehmed Efendi'nin talebesi oldu. Sırasıyla Başçı İbrahim, Murad Paşa, Hacı Hasanzâde Osman, Şâh Validesi Hatice Sultan (Kızıl Musluk), Mahmud Paşa, Sahn-ı Semân medreselerinde müderrislik yapan İbad Çelebi 975'te (1566-7) Amasya müftüsü olmuş, görevde iken ölmüştür. Fıkıh ve kavâide (gramer) aşina idi. Oğlu, Ali Şerif Efendi'dir. Onun da oğlu genç yaşta vefat ettiği için sülalesi devam etmedi.

Kaynakça: M. Süreyya, *SO*², C. V, s. 1712; Abdülkadir Özcan, "Osmanlı Dönemi Kayseri Ulemasından Birkaç Sima", *KYTSB* ², s. 337.

YAYIN KURULU

ZILLÎZÂDE HACI MEHMED EFENDİ

Âlim, müftü (? - 22 Temmuz 1873). Bildiğimiz kadarıyla, Hacı Mehmed Efendi'nin hayatı hakkında, Kayseri'yle ilgili biyografik eserlerde bilgi bulunmamaktadır.

Eski Kayseri'de "zade" olmak bir ayrıcalıktır. "Zıllîzâdeler" de bir sülaledir. Mesela, 1815 yılında Tuna boylarında bir kalenin tamiri için Kayseri sancağından para istenmiş; müderris, ağa ve şeyhlerden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Yedi kişilik ileri gelenler içinde Zıllîzâde Abdullah Efendi de bulunmaktadır.

Müftü Zıllîzâde Hacı Mehmed Efendi, Mehmed İlmî Efendi'nin (ö. 1834) icazetli talebelerindendir.

Kayseri müftüleri listesinde, Zillîzâde Hacı Mehmet Efendi'nin 1848 yılında müftü olduğu geçmektedir.

Zillîzâde Hacı Mehmet Efendi Kurşunlu Camii haziresine gömülmüştür. Ancak hazirelerin kaldırılmasından sonra (1930'lu yıllar) hakkında bilgi Müzeye taşınan envanter içinde bulunmamaktadır.

Oğlu Hacı Emin Efendi (ö. 1905), ölümüne tarih düşürmüştür:

Âh, bir fâzıl cihândan eyledi azm sefer
Zâd-ı ukbâ içün âlemde sa'y u ekid
Dâver-i kenz-i kanâat, şâh-ı mülk-i mah viyet
Mâsivâ terk-i tarikında gezüb sâl-i medîd
Nâmdaş-ı Fahr-i âlem yani Zıllîzâde kim
İlmini teslim eder allâme, zühdin Bâyezîd
"İrciî" emrine "Lebbeyk" deyince nâgehân
Vâsıl-ı kurb-ı Allah'a olup hâhiş mezîd
Katre-i eşkimle tahrir oldu târîh-i Emîn
Câyını Adn eylesin mağfûr idüp Rabb-i Mecîd

9 Temmuz 1289; 26 Cemaziyelevvel 1290.

Kayseri müftüleri listesinde, 9 Cemaziyelahir 1290'da öldüğü yazılmıştır. Ancak biz, oğlu Emin'in düştüğü tarihi daha emin buluyoruz.

Açıklaması:
Ah, erdemli bir kişi dünyadan gitti
Ahiret azığı için dünyada çok çalıştı
"Kanaat, tükenmez bir hazinedir" diyen anlayışın hâkimi, alçakgönüllülük ülkesinin şahı
Evrenin övünç kaynağı Muhammed'in adaşı Zıllîzâde'nin ilmini âlimler (onaylar), dünyalığı boş vermesini Bayezid onaylar.
"Dön bana" (Fecr, 89/ 25) buyruğuna ansızın "Buyur!" cevabını verdi.

Zillîzâde Hacı Mehmet Efendi'nin mezarı Kurşunlu Camii haziresindeydi. (M. Işık Arşivi)

Yüce Allah'a kavuşma arzusu, çok arttı. (Ben, oğlu) Emin, gözyaşlarımla vefat tarihi düştüm.
Yüce Allah rahmet ederek makamını cennet etsin.
1834 tarihli, vergi mükellefleri anlamına gelen *Temettuat Defteri* kayıtlarında, Cami-i Kebir Mahallesi'nde, Dersiâm Zıllîzâde Mehmed Efendi üzerinde bir ev kaydı vardır. Bize göre buradaki "Zıllîzâde" kelimesi sehven "Zilelizâde" okunmuş olmalıdır. Bu kayıttan müderris olduğu ve Cami-i Kebir Mahallesi'nde oturduğu anlaşılmaktadır.
1872 tarihli *Kayseri Vergi Defteri* kayıtlarında, Cami-i Kebir Mahallesi, Yeni Çıkmaz Sokağı'nda, Esbak/Eski Müftü Zıllîzâde Hacı Mehmet Efendi kerimesi Hava Hanım ve Müftü Çıkmazı'nda mahdumu/oğlu Hacı Emin Efendi'nin adı geçmektedir. Bu kayıtta müftü olduğu yinelenmekte, oğlunun Emin ve kızının Hava olduğunu ayrıntılı bir şekilde ortaya konmaktadır. Ölümü ise bu kayıttan bir yıl sonradır.

Kaynakça: A. Nazif, *Meşâhir* (Diriöz'ler), s. 112; A. Nazif, *Mir'ât* (Palamutoğlu), s. 44, 169; Cömert, *19.Y.Kayseri*, s. 165-166; İsmet Demir, *Kayseri Temettuat Defteri*, C. I-III, Kayseri 1998, s. 215; A. Emin Güven, *Zıllîzâde Hacı Emin Efendi*, Kayseri 1994, s. 124.

MUSTAFA IŞIK

ZIRHA KALESİ

Felahiye* ilçesinin Silahtar köyü ile Özvatan* ilçesi arasında, Kızılırmak Vadisi'ne yakın, kayalar içine oyularak yapılmış bir mekândır. Burası ismini, eski adı Çukur olup sonradan Özvatan olan ilçenin en eski ismi olan "Sariha"nın halk arasındaki söyleniş şeklinden almıştır. Yakınında bulunan tarihî Horsanos Kalesi'ne beş yüz metre kadar mesafede olan yapıyla bu kale arasında bir geçit olduğunu, halk ifade etmektedir. Sarp bir kayalığın yüzünde, yüksekçe bir kapı ile girilen yapının, kaya içinde uzun mağaralar ve geçitlerden meydana geldiğini, buraya girenler ifade etmektedir. Zor ulaşılabilen kapısının önünde hâlen mevcut kesme taşla yapılmış bir burç kalıntısı bulunmaktadır. Belki burada mağaraya çıkacak merdivenler de bulunuyordu. Bu kapı ve burcun etrafında Roma Dönemi'ne ait mermer sütun ve sütun başlıkları bulunmaktadır. Bunlardan o dönemde mağara önünde önemli bir yapının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Zırha Kalesi

MEHMET ÇAYIRDAĞ

ZİHNÎ

Divan şairi (XIX. yüzyıl). Hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Kayserili Zihnî'nin, elimizde, Ahmet Emin Güven'den tarafımıza intikal eden, babası Başkâtibzâde Râgıb Bey'in *Muhtasar Mecmûası*'nda 119b varağında kayıtlı aşağıya aldığımız 5 beyitlik gazeli ile Talas Harman Camii* girişinde yer alan ta-

Talas Harman Camii'nin tamir kitabesindeki Zihnî'ye ait tarih manzumesi - 2021 (Atabey Kılıç)

mir kitabesindeki 5 beyitlik tarih manzumesi bulunmaktadır. *Mecmûa*'da kayıtlı bulunan gazel şu şekildedir:

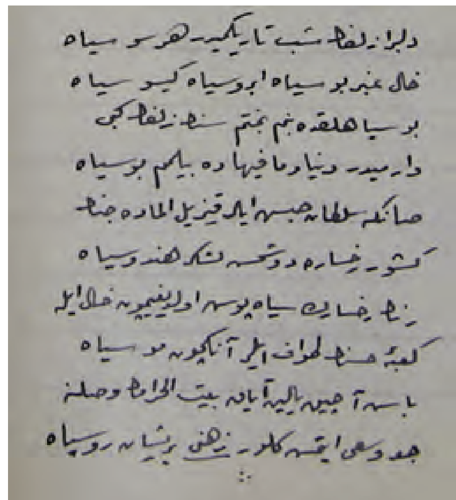
Dil-berâ zülfiñ şeb-i târik midür her sû siyâh
Hâl-i 'anber-bû siyâh ebrû siyâh gîsû siyâh

Bu siyahlıkta benim bahtım senün zülfün gibi
Var mıdur dünyâ vü mâfîhâda bilmem bu siyâh

Sanki Sultân-ı Habeş eyler Kızıl Elma'da ceng
Kişver-i ruhsâra düşmüş leşker-i Hindû siyâh

Reng-i ruhsârun siyeh-pûş oldıgıçün hâl ile
Ka'be-yi hüsnün tavâf eyler anunçün mû-siyâh
Baş açık yalın ayak Beytü'l-Harâm'un vaslına
Cidd ü sa'y itmiş gelür Zihnî perîşân rû-siyâh
(*Muhtasar Mecmûa*, 119b vr.)

XVI. yüzyılda yaptırıldığı tahmin edilen Talas Harman Camii'nin tamir kitabesindeki Zihnî'ye ait tarih manzumesi ise şöyledir:

Talas Harman Camii girişinde yer alan tamir kitabesindeki beş beyitlik tarih manzumesinin Muhtasar Mecmûa'nın 119b varağındaki bölümü (Atabey Kılıç hususi kütüphanesi)

Pâdişâh-ı rûh-ı 'âlem Hazret-i Sultân Mecîd
Nâ'ib-i fahr-i cihân zıll-ı cenâb-ı Zü'l-minen

Sâyesinde sâkinân-ı Kayserî bu Şâh 'Alî
Câmi'in ta'mîre himmet eylediler kîseden

Şöyle tezyîn oldı kim döndi bihişte her yirin
Reşk iderdi görse tâkın tâvus-ı bâğ-ı 'Aden

Ey cemâat vâcib oldı sizlere itmek du'â
Bâ-husus böyle mu'allâ ma'bed-i hub var iken

Ben de Zihnî hâme-i cevherle yazdım târîhin
İt edâ beş vaktini bu câmi'-i vâlâda sen
1277

Noktalı harflerin hesaplanması ile oluşturulan bu tarih metninde gördüğümüz aruz kusurlarından hareketle, Zihnî'nin şiirde başarılı bir şair olduğunu söylememiz mümkün değildir. Vezin gereği, Şâh 'Alî şeklinde düzelttiğimiz ibâre, kitabede "Şâh 'âlî" yazılmış olup aruz bakımından çok büyük bir hatayı da işaret eder. Keza, "husus", "hûb" ve" târîh" kelimelerinde yapılan zihaf da vasat bir şairde bile göremeyeceğimiz kusur sayılan aruz tasarruflarındandır. Tarih manzumesinin 1860-61 yılını göstermesinden hareket edecek olursak Zihnî'nin XIX. yüzyıl şairlerimizden olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Başkâtibzâde Râgıb Bey, *Muhtasar Mecmûası*'nda bulunan beş beyitlik Zihnî mahlaslı gazelle yukarıdaki beş beyitlik "kıt'a-i kebîre" nazım şeklindeki tarih manzumesini mukayese ettiğimizde, gazeldeki, nispeten usta tavır, tarz ve söyleyişini, tarihte -başka etkenler de göz önünde bulundurulmak şartıyla- göremediğimizi, bu sebeple her iki metnin aynı şaire ait olup olamayacağı hususunda ihtiyat kaydıyla tereddütlü davranmamız gerektiğini de ifade etmeliyiz.

Kaynakça: Köksal, *KDŞ*, s. 196; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zihni; Atabey Kılıç-Şeyda Göllü-Nur Süyrüğe, *Başkâtib-zâde*

Râgıb Bey Muhtasar Mecmûası I (İnceleme-Metin-Sözlük), Kayseri 2020, s. 343; Atabey Kılıç-Şeyda Göllü-Nur Süyrüğe, *Başkâtib-zâde Râgıb Bey Muhtasar Mecmûası II (Tıpkıbasım)*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2020.

ATABEY KILIÇ

ZİLE EFENDİAĞA CAMİİ bk. EFENDİAĞA CAMİİ

ZİLE EFENDİAĞA ÇEŞMESİ bk. EFENDİAĞA ÇEŞMESİ

ZİLE HANÖNÜ CAMİİ bk. HANÖNÜ CAMİİ

ZİLE HOCALAR CAMİİ bk. HOCALAR CAMİİ

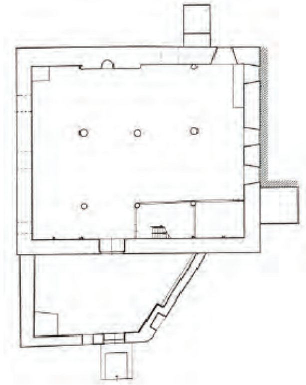

Zile Ulu Camii (E. Polat)

ZİLE ULU CAMİİ

Cami, Develi* ilçesi Zile kasabası Camii Kebir Mahallesi'nde yer almaktadır. Yapı, düzgün kesme taş ve moloz taş birlikte kullanılarak inşa edilmiştir. Yapı, üzerinde yer alan kitabeye göre 1737 yılında inşa edilmiştir. Kitabeden anlaşıldığı üzere yapının banisi, Develioğlu Mustafa; mimarı ise yine Mustafa adında bir ustadır. Cami, kareye yakın dikdörtgen bir plan şemasında inşa edilmiştir. Caminin kuzeybatı köşesinde, buraya sonradan eklendiği anlaşılan minare yer almaktadır. Yapının ana giriş kapısının da yer aldığı kuzey cepheye, sonradan bir giriş bölümü daha eklenmiştir. Burada yer alan düz atkılı kapıdan, caminin harim kısmına ulaşılmaktadır. Harim giriş kapısı üzerinde, caminin dört satırlık inşa kitabesi yer almaktadır.

Harim bölümünde on üç ahşap direğin taşıdığı kirişlemeli ahşap bir üst örtüsü bulunmaktadır. Ahşap direkler ile cami, mihraba dik, dört sahna ayrılmıştır. Harimin duvarları, bir metre yüksekliğe kadar, dört yönden ahşap kaplamalarla kaplanmıştır. Harimin güney ve batı duvarında ikişer adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Doğu duvarında ise üç adet pencere açıklığı ile harim kısmı aydınlatılmaktadır. Harime giriş kapısının da yer aldığı kuzey duvarının üzerinde kadınlar mahfili bulunmaktadır. Kadınlar mahfilinin mihraba bakan cephesinde, ahşap korkuluklar yer almaktadır. Harimin güney duvarında caminin mihrabı bulunmaktadır. Sonradan eklenmiş olan ahşap mihrap ve harimin güneybatı köşesinde bulunan ahşap minber orijinal değildir.

Zile Ulu Camii içi (E. Polat)

Zile Ulu Camii planı (Çizim: Hülya Güley)

Yapıda, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Cami, günümüzde ibadete açık durumdadır.

Kaynakça: Hülya Güley, "Zile Kasabasında Bulunan Türk Anıtları", Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (Lisans Tezi), Kayseri 2003, s. 3-6.

EYÜP POLAT

ZİLE YENİPINAR ÇEŞMESİ

Yapı, Develi* ilçesi Zile kasabasında yer almaktadır. Çeşmenin inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte üzerinde, 1821 tarihli bir onarım kitabesi bulun-

Zile Yenipınar Çeşmesi (E. Polat)

Turgut Zileli

maktadır. Yapı, kaba yontu taş ile inşa edilmiştir.
Tek kemerli olarak inşa edilmiş olan çeşme, bağımsız ve depolu bir planda yapılmıştır. Çeşme nişini örten yuvarlak kemer, duvarlar üzerine oturtulmuştur. Çeşme yalağı, çeşme nişinin içerisinde kalmıştır. Bu yalaktan sonra yapılmış olan daha büyük bir yalak içerisine çeşme oluğundan su aktarılmaktadır. Yapının ayna taşı ve seki bölümleri bulunmamaktadır. Çeşme nişinin tam ortasında yer alan mermer üzerine yazılmış olan onarım kitabesinde:

Kerbelâ'da şâh-ı şehîdân aşkına
Müceddeden bi-aynihi ihyâ iden o taşta
Kovanoğlu Hacı Hüseyin Ağa'nın dâmâdı
Sâhibü'l-hayr es-Seyyid Ali Mahmud Ağa'nın hayratıdır 1237"
yazmaktadır.

Zile Yenipınar Çeşmesi kitabe (E. Polat)

Kitabeden anlaşıldığı üzere çeşme, bir dönem kullanılmaz hâle gelmiş ve Seyyid Ali Mahmud Ağa tarafından onartılmıştır.
Çeşme üzerinde dikkate değer bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Yapı, günümüzde sağlam vaziyettedir ve kullanılmaktadır.

Kaynakça: Remzi Aydın, "Osmanlı İmparatorluğunda Onarım Faaliyetleri: Kayseri Örneği", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı Türk İslam Sanatları Bilim Dalı (Doktora Tezi), Kayseri 2013, s. 391-392.

EYÜP POLAT

ZİLELİ, TURGUT

Öğretim üyesi, nöroloji uzmanı (Kayseri/Develi, 1926 - Ankara, 22 Mart 2021). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde nöroloji ihtisası yaptı. ABD'ye giderek 1957-59 yılları arasında Kansas Üniversitesinde, 1959-61 yıllarında da The New York Hospital ve Cornell'de Medical Center'da çalıştı. 1962 yılında Türkiye'ye dönerek Hacettepe Üniversitesi bünyesindeki Nöroloji Ana Bilim Dalı'nı kuran heyet arasında yer aldı ve 1963'te doçent oldu. 1968'de Kansas Üniversitesine gitti ve bir yıl sonra döndüğü Hacettepe Üniversitesinde profesör oldu. Klinik nöroloji konusunda çeşitli makale ve tercüme eserleri bulunan Prof. Dr. Turgut Zileli, 1991 yılında emekliye ayrıldıktan sonra, Başkent Üniversitesinde görev aldı ve bu kuruluşun nöroloji bölümünü hizmete soktu. Başbakan Bülent Ecevit'in doktorlarından oldu. Türk nöroloji camiasında "Hocaların Hocası" olarak anılan Zileli, Başkent Üniversitesi Hastanesinde vefat etti.

Kaynakça: Satoğlu, *Ansiklopedi*, s. 491.

YAYIN KURULU

ZİNCİDERE

Kayseri Talas ilçesine bağlı olan Zincidere, şehir merkezine 12 km uzaklıktadır. Yaklaşık olarak 1400 metre yükseklikte bir platoda, Erciyes'in eteklerinde kurulmuş olan ve tarihi çok eskilere dayanan Zincidere'nin yerleşim merkezi olarak

Zincidere genel görünümü - 2021

kullanılmaya başlanması ve kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir.
İsmi, Farsça "kara" anlamına gelen "zengi, zenci" kelimesi ile "dere" kelimesinin birleşmesinden meydana gelen "karadere"nin eski söylenişidir. Bir benzerlik de "Karahisar"ın eski söylenişi, "Zengibar"-da görülmektedir.
Bazı kayıtlarda, buradaki manastır inşa edilmeden önce de bulunduğu yerin putperestler tarafından ibadethane olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Bu tespitlere göre Zincidere'nin kuruluşu, Milattan öncesine dayanmaktadır. Bazı farklı kayıtlarda bu yerleşim yeri, "Flaviana" adıyla da anılmaktadır.
Hititlerin Orta Anadolu'daki ticaret yollarından Boğazköy-Malatya yolunun Zincidere, Başakpınar Zerezek, Ekrek ve Torosları aşarak buradan geçmesi de buranın önemli olduğunu göstermektedir. MS III. yüzyılda Bizans İmparatorluğu'nun burayı ele geçirerek bir ibadethane inşa etmesi, bu önemi daha da artırmıştır.
Türklerin Anadolu'ya yerleşmesinden çok önce, akıncı grupların buraya gelerek yerleştiği ve zamanla Hristiyanlık dinini kabul ettiği düşünülmektedir. Akıncı güç olarak Anadolu'ya yerleşen ve Hristiyan olan Peçeneklerden ve Kumanlardan Ortodoks olanlar Rumlarla, Gregoryen olanlar ise Ermenilerle karıştı. Daha sonra Müslüman Türklerin Anadolu'ya gelişlerinde Peçeneklerden, Kumanlardan bazıları Müslüman oldu.
Tarihçi Fahrettin Kırzıoğlu, 1064 tarihinde Selçukluların Kars ve Ani şehirlerini almalarıyla birlikte Kuzey Kafkaslarda bulunan Hristiyan Farsak Yörüklerinin Bizans tarafından göç ettirilerek Orta Toroslara yerleştirildiği yazmaktadır. Bu köydeki Farsakların da bu tarihte gelerek bölgeye yerleşmiş olduğu düşünülmektedir.
Bunun en önemli delili, burada yaşayan ve Hristiyan olan ahalinin tamamının Türkçeden başka bir dil kullanmıyor olmasıdır.
Zincidere'nin, Selçuklular Dönemi'nde I. Alâeddin Keykubad'ın hanımı Hunat Hatun'un vakfı olduğu ve Erciyes eteklerinden özel kanallar vasıtasıyla suyu, şehirde yaptırdığı külliyesine getirttiği, vakıf kayıtlarından anlaşılmaktadır.
1515'ten sonra Karamanoğulları Beyliği'-nin ortadan kaldırılmasıyla Osmanlı idaresinde olan Zincidere Kayseri sancağı, Cebel-i Erciyes* (Erciyes Dağı) nahiyesine bağlandı. Osmanlı yönetimine geçen bölgede Zincidere'nin yazılı olan ilk durumu, *XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri*nde şu şekilde geçmektedir:
Meskûn halkın %95'i gayrimüslim olan köyde, 1500'de 1 Müslim hane, 20 gebran hane; 1520'de 3 Müslim hane, 28 gebran hane bulunuyordu. Başlıca mahsulleri arpa, buğday, bağ, bostan, meyve, ceviz ve keten olan köyden alınan cizye, 1500'de 884 akçe, 1520'de 1.128 akçe vergi hasılı ise 1500'de 3.814 akçe, 1520'de 4.276 akçeydi. Zincidere köyünün nüfus oranı 1490-1500 arasında %34, 1500-1523 arasında %26, 1523-1550 arasında %7 artmıştır.
*1843 Yılı Cizye Defterleri*ne göre, Kay-

seri'de gayrimüslimlerin ağırlıklı olarak yaşadığı yerlerden biri olarak Zincidere'de hem nüfus yapısı, hem de ekonomik ve ticari hayatın varlığı, diğer birçok köye göre daha canlı ve güçlü bir şekilde hissedilmektedir.

1873 yılında, yerleşimdeki 473 hanede, 1114 erkek nüfusun yaşadığı belirtilmiştir. İoannidis zamanında 500 kadar hanenin 430'u Rum, 15'i Protestan, kalanı Müslümandır. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan bir belgeye göre, 1883'te köydeki 32 hanede erkek ve kadın 151 Protestan nüfus olduğu kayıtlıdır. Yine aynı yüzyılda yerleşimin 11 mahallesinde Rumların, bir mahallesinde de Müslümanların yaşadığı belirtilmiştir. Levidis ise birkaç yıl öncesine dek 400 olan Rum hane sayısının 320'ye inmesini, iş için başka yerlere göç edilmesine bağlamış, gidenlerin çoğunun tüccar, taş ustası ya da mimar olduğunu belirtmiştir.

1899 yılında Roman Oberhummer ve Heinrich Zımmerer, yaptıkları ziyaretle ilgili olarak Zincidere hakkında ayrıntılı bilgi vermişlerdir. Anlattıklarına göre o dönemde Zincidere'de, çoğunluğu bahçe duvarlı 800 ev mevcuttur. Köyde ilk karşılaştıkları yer ise kırmızı tuğladan örülmüş Protestan kilisesidir. Seyyahlar bu gezilerinde Zincidere'nin eğitim ve ekonomik durumundan da bahsetmişlerdir. Seyyahlar yine köyde beş sınıflı, kale görünümlü, tarihî değere sahip, doksan öğrencili bir okul, kız lisesi, yetimhane ve eski bir sandukası olan bir yer altı mezarlığından bahsetmişlerdir.

Millî Mücadele Dönemi'nde Zincidere'de yaşayan Ortodoks Türkler, doğrudan Fener Patrikliğine bağlanmak istenmişti. Fakat burada yaşayan Hrıstiyanlar, öncelikle Türk oluşlarını öne sürerek buna karşı çıkmışlardır. Fener Rum Patrikhanesinin tutumunu protesto etmişlerdir. Papa Eftim*, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'ne Tâbî Umum Anadolu Türk Ortodokslarının Kilise Kongresi" ismi verilen kongreyi Zincidere Manastırı'nda düzenlemiştir. Kongre, 22 Temmuz 1922'de ilk toplantısını yapmıştır. Bu Kongre ile birlikte "Müstakil Türk Ortodoksluk Patrikhanesi" de burada yine Papa Eftim öncülüğünde kurulmuştur. Bu kuruluş, Ankara Hükûmeti'nin yanında yer almıştı. Bu kuruluş, bu faaliyetleri desteklemek ve tanıtmak amacıyla, aynı tarihli Kayseri Vilayet Matbaasında basılan *Anadolu'da Ortodoksluk Sadası** isimli Türkçe gazete yayımladı. Bu gazete, 32 sayfa, 16 sayı olarak 8 Nisan 1923 tarihine kadar yayınını sürdürdü. Bu yayınla birlikte burada 1835 yılında kurulan matbaada, Millî Mücadele'yi destekleyen Yunan harfli birçok yayın çıkarılmıştır.

1911 yılına kadar Zincidere, doğrudan Ankara vilayetine dâhil olan Kayseri mutasarrıflığına bağlıydı. Daha sonra bu yerleşim yeri Talas Nahiye Müdürlüğüne bağlandı. Cumhuriyet kurulduktan sonra 1925'te alınan mübadele kararları gereği, Zincidere'de yaşayan bir kısım halk, Yunanistan'a göç etmiştir. Bu tarihlere kadar 1500 olan nüfus, bu göç sonrası hane bazında ve nüfus bazında oldukça azalmıştır. Bu göç, daha sonraki yıllarda da iş ve geçim kaygısı nedeniyle devam etmiştir. Resmî olarak görünen kayıtlara göre 2007'de Zincidere'nin nüfusu 816 kişidir. Cumhuriyet kurulduktan sonra ilk olarak 1954 yılında Reşadiye, Akçakaya ve Zincidere bir araya gelerek bir çatı altında toplandı ve Erciyes Belediyesi adını aldı. İmzalanan birtakım haklar yerine getirilmeyince ilk olarak 1982 yılında Akçakaya, daha sonra da Zincidere, Erciyes Belediyesinden ayrıldı. Resmî olarak Zincidere, 12 Kasım 1992 tarihinde yeniden belediye olmuş, 2012 yılında TBMM'de kabul edilen yerel yönetimlerle ilgili yasa gereği Talas'a bağlı bir mahalle hâline dönüştürülmüştür. 2020 yılı TUİK verilerine göre nüfusu 1202'dir.

Ekonomi Kültür Eğitim

1831 nüfus sayımı tahrirlerine göre Zincidere'de Hekim Manik, Hekim Simon ve yedi adet aktar yer almaktadır. Zincidere'de bulunan aktarların bir kısmı seyyar olarak çalışmaktadır. Bu tarihten sonraki yıllarda 52'si pamuk tüccarı, 8'i fırın olmak üzere toplamda 72 tüccarın olduğu belirtilmektedir. I. Dünya Savaşı sonra-

sında ise bu sayı giderek azalmıştır. Bölgede yaşanan savaş hâli ve güvensizlik, çok sayıda insanın İstanbul, Adana gibi şehirlere göç etmesine yol açmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'ne kadar burada, Hristiyan Türklerin çoğunluğu oluşturması nedeniyle üç adet Ortodoks kilisesi, bir adet Protestan kilisesi ve birçok kır şapeli faaliyet göstermekteydi. Müslümanlara ait ise 1857 yılında yapılmış Zincidere Camii mevcuttur. Bu cami, 1887 senesinde tamir geçirmiştir. Bugün, Komando Tugayı'nın içindeki Mehmetçik Camii ile birlikte iki cami mevcuttur.

Kışların çok ağır geçtiği ve yaz döneminin geç geldiği, yayla havasının hâkim olduğu Zincidere'de, alanının dağlık olması ve ekilebilir arazi miktarının az olması nedeniyle daha çok, bağ ve bahçe tarımına yönelik, kısıtlı sayıda ürünler ekilmektedir. Küçük ölçekli hayvancılıkla da daha çok ev içi ihtiyaçlar giderilmektedir. Halkın çoğunluğu, geçimini küçük el sanatları, duvarcılık, taş işçiliği, inşaat, demircilik, marangozluk vb. iş kollarıyla ve kamu iş kollarıyla sağlamaktadır. Geçmişten gelen taş işleme tekniğinin babadan oğula aktarılmasıyla burada yaşayan birçok kişi, Türkiye çapında önemli işlerde çalışmıştır. Anıtkabir'in inşasında bile Zincidereli taş ustalarından faydalanılmıştır. Bir döneme kadar giderek azalan halı işçiliği de Zincidere'de kendisini göstermiştir.

Eğitim açısından da Zincidere oldukça önemli bir merkez vazifesi görmüştür. İlk olarak 1804 yılında, burada bulunan bir manastıra bağlı olarak manastırla aynı adı taşıyan ilahiyat okulu kurulmuştur. Metropolit İncesulu Ioannis Anastasiadis tarafından XIX. yüzyılın sonlarında erkek ortaokul ve lisesi, kız ortaokulu, erkek ve kız yetimleri için ilkokul olmak üzere üç okul kurulmuştur. Atinalı öğretmenlerin ders verdiği bu okullar, 1918'de kapatılmış ve ayinler yasaklanmıştır.

Köy Muallim Mekteplerinin ilki de Zincidere'de açılmıştır. 22 Mart 1926 tarihli "Maarif Teşkilat Kanunu" gereğince 1927 yılında, biri Kayseri Zincidere, diğeri Denizli'de olmak üzere üçer yıl süreli iki "köy muallim mektebi" açılmıştır. Ayrıca burada bir ara, gedikli (astubay) okulu da açılmıştı.

Zincidere sokaklarından bir görünüm - 2021

1891 yılında manastır bünyesinde açılan "Orfanotrofion Arrenon"dan (Çocuk Öksüzhanesi) sonra Kayseri'de ikinci yetimler yurdu yine Zincidere'de açılmıştır. Alman Yahudilerinden Zion isimli bir bayan tarafından 1908 yılında başlatılıp 1909'da hizmete açılan ve cephelerde şehit düşen Türk askerlerinin yetim ve öksüz çocuklarının alındığı, günümüzde metruk bir hâlde bulunan Zincidere Öksüzler Yurdu açılmıştır. Bu yurt, Cumhuriyet Dönemi'nde de kullanılmaya devam etmiştir. Yetiştirme Yurdunun yapılışından üç yıl sonra 1912 yılında, imtiyazı Vahram Tasmisyan'a ait olan bir matbaanın, bu binanın bünyesinde kurulduğu bilinmektedir. Bu matbaada *Rehber* adlı bir dergi de çıkarılmıştır.

Kayseri Metropoliti Paisios'un tavsiye ve himayesi üzerine bazı papazlar ve muallimler tarafından ilk Yunan harfli matbaa, 1835 yılında Zincidere Manastırı'-

Millî Mücadele'yi desteklemek için Papa Eftim'in Zincidere Manastırı'nda düzenlediği kongreyi tanıtmak amacıyla yayımlanan Türkçe "Anadolu'da Ortodoksluk Sadası" (Önder, KBT)

27 Haziran 1914'te 44. Alay Komutanı Albay Reşit, 1871-? (Komutanların Biyografileri C. II.)

nda kurulmuştur. *Aşık Garip*, *Nasrettin Hoca*, *Karacaoğlan* gibi eserler, Karamanlıca yayımlanmış hatta Zincidereli Stavros Stavridis, *Anadolu Türküleri* adlı çalışmayı yaparak 1896 senesinde, içinde 123 adet türkü bulunan kitabı İstanbul'da bastırmıştır. Ayrıca pek çok Karamanlıca kitap ve dergi basılıp yayımlanmıştır.

44. Alay (Kasap Alayı)

Bu alaydan ilk olarak söz edenlerden biri Tümgeneral Şükrü Kanatlı'dır (Orgeneral). 1 Haziran 1945'te 137 sayılı *Askerî Mecmua*'da yayımlanan hatıralarında, bu alayın kahramanlıklarına ve akıbetine yer vermiştir. Daha sonra bu alayda Tabur komutanı olarak görev alan Tavlusunlu hukukçu Fuat Erciyes, Kayseri'de yayımlanan *İstiklal* gazetesinin 28-29 Nisan 1954 tarihlerindeki 532-533'ncü sayılarında bu alayın I. Dünya Harbi'nde Irak Cephesi'nde yaşanan kahramanlıklarını anlatmıştır. Resmî kayıtlarda ise 44. Alay ismi ve kahramanlıkları Genelkurmay Başkanlığı yayını *Birinci Dünyâ Hârbi'nde Türk Harbi Irak-İran Cephesi 1914-1918 3'üncü Cilt 2'nci Kısım* kitabında yer almaktadır.

Çanakkale Savaşı'nda da birçok şehit vermiş olan Alay'ın konuşlanmış olduğu yer, Zincidere'dir. Bugünkü Kayseri Zincidere Hava İndirme Tugayı'nın bulunduğu yerde, I. Dünya Savaşı'ndan önce 44. Alay (Kasap Alayı) vardı. Birinci Dünya Harbi esnasında devrin Genelkurmay Başkan Vekili Enver Paşa da burada bulunan askerî birliği ziyaret etmiştir.

Albay Reşit (1871-?) komutasındaki 51. Tümen'e bağlı olan, 44. Piyade Alayı'nın, 29 Nisan 1916'da Türk ordusunun zaferiyle sonuçlanan Kûtü'l Amare Savaşı'ndaki kahramanlığını Fuat Erciyes, hatıralarında şu şekilde anlatmaktadır: "Biz Irak Cephesi'ndeyiz. Gece toplandığımız Selmanpak'ta ertesi günü, ana yurttan daha evvelce oraya gelmiş olan Türk çocuklarından terekküp eden kıtalarla karşılaşıyoruz. Teçhizat, intizam ve sıhhatli görünüşleriyle bizi hayran bırakan bu Anadolu yavrularından rast geldiğimizin boynuna sarılıyoruz. Selmanpak Muharebesi'nden sonra anlıyoruz, o kanlı harpte İngilizler on bini mütecaviz ölü ve yaralı vermişler. Son gece, sol cenahımızı çevirmek isteyen düşmana karşı o öldürücü müdafaa ve taarruzu yapan da 44. Kayseri Alayı imiş. Bu Alay, Birinci Dünya Harbi'nin devamında girdiği bütün harplerde düşmanı mağlup ederek mutlaka zafer kazanmasının ifadesi olarak (Kasap Alayı) diye de şöhret almıştır."

Harbi gözlemleyen askerî tarihçi F. Moberly (1889-1945), *Irak Seferi* adlı ünlü eserinde, "Selmanpak, Decile ve Sanaiyat'ta (Felahiye) mümtaz rol oynamış bulunan 44. Türk Alayı, bilinen par-

Enver Paşa, Kayseri'ye gelişi sırasında Zincidere'deki askerî birliği de ziyaret etmişti - 30 Eylül 1914

Kûtü'l Amâre'de İngilizlere karşı kazanılan büyük zaferin kahramanları olan Osmanlı ordusundan bir birlik (AA Arşivi)

lak şöhretini daha da arttırmak için olağanüstü gayret gösterdi ve birçok subay ile yüzlerce erini kaybetti." tespitiyle 44. Alay'dan övgü ile bahsetmektedir. Bu karşı taarruzda 44. Alay, 400 yaralı ile 50 şehit vermişti. 2. Tabur Komutanı Mehmet Ali Bey ile bir yüzbaşı da şehitler arasında bulunuyordu. Tümgeneral Şükrü Kanatlı'nın hatıralarında, "Irak muharebelerinde 51. Tümen'in 7, 9, 44. Alaylarıyla 52. Tümen'in 37, 40 ve 43. Alayları, Felahiye Muharebelerinde özellikle üstünlük göstermişlerdir. Ayrıca 13. Kolordu birliklerinin kahramanlık ve fedakârlıkları da övülmeye değerdir. Kûtü'l Amare, Felahiye ve Sabis Muharebelerinin eşsiz kahramanları olan komutan, subay ve erleri saygıyla anarım." şeklinde övgüyle söz etmektedir. Şehidi ve yaralısı çok olan 44. Alay'ın akıbeti hakkında da Tümgeneral Şükrü Kanatlı, "25 Mayıs 1918'de 3. ve 37. Alaylar ile 51. Tümen'in 44. Alayı lağvedilmiştir." bilgisini vermektedir.

Zincidere'de günümüzde komando taburunun bulunduğu yerde 1959 yılında bir polis okulu kurulmuştur. Bu polis okulu, 1970'e kadar burada eğitim verdikten sonra burası komando taburuna devredilmiştir. 1965 yılında kuruluş çalışmaları, Edirne'de başlayan ve 1971 yılında Zincidere'ye taşınan Tugay, Türkiye'nin Komando Tugayı olma özelliğini taşımaktadır. 1972 yılında adı, "Hava İndirme Tugayı" olan tugayın adı, 1992 yılında "1. Komando Tugayı" olarak değiştirilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde iki altın madalyaya sahip olan Kayseri 1. Komando Tugayı, aynı zamanda Türkiye tarihinde de ilk ve tek hava indirme harekâtını gerçekleştiren birliktir.

Kaynakça: M. Fahrettin Kırzıoğlu, II. Bölüm Gomer/Kimmer/Bulgarlar ve Saka/ Oğuzlardan Kalma Coğrafya Adları ve Kayseri ile Çevresindekilerin Geniş Tanımı, *KYTSB* [2], s. 315; Hüseyin Cömert, "1873 Yılında Zincidere", *KYTSB* [3], s. 111-124; Cömert, *19.Y.Kayseri*; Hüseyin Cömert, "Kayseri Kasap Alayı", *Şehir Kültür Sanat*, Nisan 2017, S. 4, s. 48; Hasan Yüksel, "Kayseri'de İlk Matbaanın Hikâyesi ve Vaftizci Yahya Kilisesinin Kayseri Açısından Önemi", *Şehir Kültür Sanat*, S. 36, 2020; Ioannis Kalfoğlus, *Zincidere Karyesinde Bulunan Ioannıs Prodromos Monastırı Yahud Monı Flavianon*

Zincidere Komando Tugayı (Nilgün Tur)

1898, çev. Selma Kara-Zahit Cündübeyoğlu-Yasin Temizel, Konya, Kasım 2019; Ioannis Karachristos, “Zincidere”, *Encyclopedia of the Hellenic World Orta Asya*, terc. Veletzas Georgios, Atina 2005; Mustafa Balcıoğlu-Şayan Ulusan, “Türk Ortodoksları ve Millî Mücadele Döneminde Türk Ortodoks Patrikhanesinin Kurulması”, *Askerî Tarih Bülteni* (Ankara), Yıl: 25, 2000, S. 49; İnbaşı, *16.YBKayseri*; Doğan Yörük, *H. 1259 / M. 1843 Tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri’de Rum ve Ermeniler*, Ankara 2013; Ş. Açıkgöz Güngör, “Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler”, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi), İstanbul 2007; Eravşar, *SKayseri*; Tarık Barboros Plevne, “Köy Enstitüleri Üzerine Bir Araştırma”, *Orman ve Av*, S. 3, 2020; Zübeyr Kars, Kayseri Ortodokslarının Türklüğü Üzerine Bir Deneme, *KYTSB* [2], s. 279; Erhan Yoska, “Anadolu’da Ortodoksluk Sadası”, *KBB Kayseri Ansiklopedisi*, C. I, İstanbul 2009, s. 128; Aynı yayın, Zübeyr (Kars) Saltuklu, “Millî Mücadele Dönemi”, C. IV, Kayseri 2015, s. 420; Aynı yayın, Mehmet Çayırdağ, “Papa Eftim (Pavli Eftim Erenerol) ve Kayseri Patrikhanesi”, C. V, Kayseri 2017, s. 234; *Irak Muharebelerinde 3’ncü Piyade Alayı Hatıraları Tümgeneral Şükrü Kanatlı*, yay. haz. Tar. Uzm. Fatma İlhan, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006, s. 7, 17, 22, 24, 41, 42, 58, 66; *Birinci Dünyâ Hârbi’nde Türk Harbi Irak-İrân Cephesi 1914-1918 3’üncü Cilt 2’nci Kısım*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları Ankara Genelkurmay Basım Evi, 2002, s. 174, 176, 177, 221, 224, 227, 290, 298, 299, 301, 304, 307, 308, 309; kaynak kişi: Mustafa Aksu, Zincidere Belediye Başkanı, 1941 Zincidere doğumlu, Hava Sanat Okulu mezunu.

HASAN YÜKSEL

1900’lü yılların başında bir gayrimüslim tarafından Yetimhane olarak inşa edilip Erken Cumhuriyet Dönemi’nde (1926-1927) Zincidere’de Köy Muallim Mektebi olarak hizmet ettiği anlaşılan yapı, günümüzde Talas Belediyesi tarafından restorasyon okulu yapılmak üzere hazırlanmaktadır. (Hasan Yüksel Arşivi)

ZİNCİDERE KÖY MUALLİM MEKTEBİ

Talas ilçesine bağlı Zincidere Mahallesi’nde yer almaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Kaynaklardan, 1900’lü yılların başında bir gayrimüslim tarafından yetimhane olarak inşa edilip Erken Cumhuriyet Dönemi’nde (1926-1927) Köy Muallim Mektebi olarak hizmet ettiği anlaşılan yapı, günümüzde kullanılmamaktadır. Bina, doğu-batı doğrultuda eğimli bir arazi üzerine kuzey-güney doğrultuda tamamen kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Kurulduğu eğimli arazi ile uyumlu olarak doğu cephede bodrum dâhil üç katlı, batı cephede ise iki katlı bir düzene sahiptir. Bodrum kat bulunmayan batı cephe, zemin ve birinci katlara ait basık kemerli pencere açıklıkları ile hareketlendirilmiştir. Doğu cephe ise zemin ve birinci katlarda yer alan basık kemerli pencere açıklıklarına ek olarak düz lentolu bodrum kat pencerelerine sahiptir. Yapının kuzey cephesi, doğu ucunda yer alan bodrum kat hariç, simetrik bir tasarıma sahiptir. Zemin kat seviyesinde yer alan giriş kapısı, merkezde bir adet yuvarlak kemerli kapı açıklığının iki yanına eklenmiş ince formlu ve yuvarlak kemerli pencere açıklıkları ile oldukça estetik bir görünüme sahiptir. Cephenin doğu ve batısına ise ikişer adet basık kemerli pencere açıklığı yerleştirilmiştir. Zemin kat seviyesinde oluşturulan bu düzen, birinci katta, giriş kapısı düz lentolu pencere açıklığına dönüştürülerek aynen tekrarlanmıştır. Yapının ana giriş kapısını ihtiva eden güney cephesi ise kuzey cephe ile simetrik tasarlanmakla birlikte daha hareketli bir girişe sahiptir. Kuzey cephedeki giriş düzeni aynı şekilde devam ettirilmiş ancak bu kez, giriş kapısı iki adet serbest sütunun taşıdığı bir sahanlık içerisine alınmıştır. Birinci kat seviyesine de zeminini sahanlığın üst örtüsünün oluşturduğu bir balkon eklenmiştir. Binanın kuzey ve güney cephelerinde kapı açıklıkları ile aynı aksta olmak üzere üst örtünün üzerine yerleştirilen ikişer pencereli ve beşik çatılı küçük mekânlar, yapıya kademeli bir görüntü vererek hareketi

artırmıştır. Bu mekânların doğu ve batı köşelerindeki volütler arasına yerleştirilmiş yaprak motiflerinden oluşan taş konsolları, yapıda görülen yegâne bezeme unsurlarını oluşturmaktadır. Kuzey ve güney giriş açıklıklarından geçilerek ulaşılan yapı, çeşitli dönemlerde birçok farklı amaç için kullanıldığından çok sayıda müdahaleye maruz kalmıştır. Bu sebeple kuzey-güney doğrultuda bir koridorun doğu ve batısında sıralanmış mekânları ihtiva eden ana şema orijinal olmakla birlikte koridora açılan mekânların sayı ve boyutları, asli planı yansıtmamaktadır.

Kaynakça: Savaş Karagöz, "Kayseri-Zincidere Köy Muallim Mektebinin (1926-1932) Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Tarihi İçindeki Yeri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2005.

ESRA GÜNDOĞAN BALDIK

ZİNCİDERE LOANNİS PRODROMOS MANASTIRI (VAFTİZCİ YAHYA KİLİSESİ)

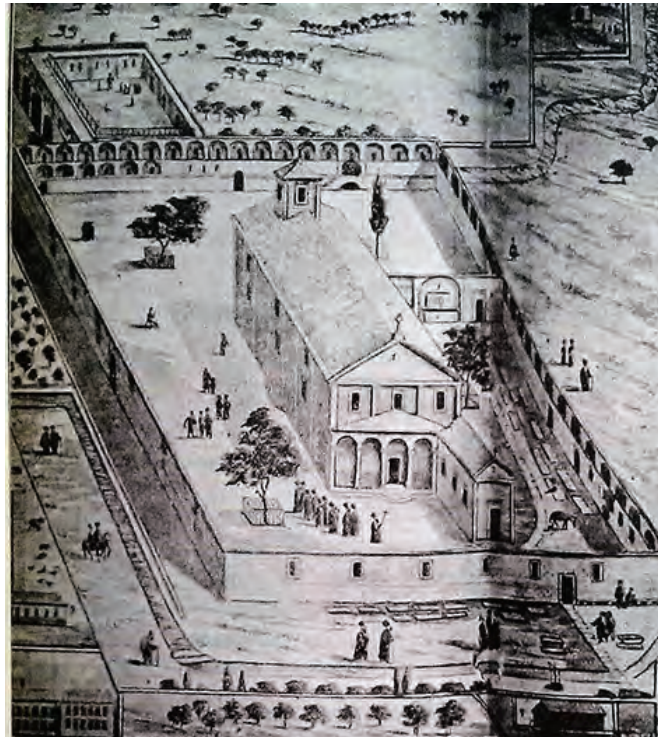
Talas ilçesi, Zincidere Mahallesi'ndeki askerî tugayın içinde bulunmaktadır. Sağlam durumdaki bina, askerî tugay tarafından eğitim salonu olarak kullanılmaktadır.

Hangi tarihte yapıldığına dair bir bilgi bulunmamakla beraber eski Rumca ile yazılmış bir eserden alınarak Yunanistan'da yayımlanan bir kitapta, "Kaiserie eyaletinde manastırlar, İsa Hıristos'tan 400 sene sonra tesis ve inşa olunduğu anlaşılsa gerektir." denilerek 1600 yıldan fazla bir geçmişe sahip olduğu belirtilmektedir. Yine aynı kaynakta manastırın kurulduğu tarihten önce, bulunduğu yerin putperestlere ait bir puthane olduğu, Bizans imparatorlarının burayı ele geçirmesiyle putperestler tarafından Hristiyanlara terk edildiği bilgisi bulunmaktadır.

Manastır, adını Hz. İsa'nın doğumundan kısa bir süre önce Meryem Ana ile akraba olan Elisavet ve kocası Zaharias'tan doğan "İoanni"den almaktadır. İoannis, birçok ruhsal özelliklere sahip olan ve Hz. İsa'nın geleceğini bildiren son kişidir. Aynı zamanda Hz. İsa'yı vaftiz eden İoannis, kafası kesilerek öldürülmüştür. Halk arasında aziz sayılan İoannis'in adına birçok kilise ve manastır yaptırılmıştır. Zincidere'de yaptırılan bu manastır, onlardan biridir.

Zincidere Loannis Prodromos Manastırı'nın genel görünüşü (Şeyda Güngör)

Şimdiki manastır, Sultan III. Ahmed'in damadı ve veziri olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın 1724 yılında verdiği ruhsatla yaptırılmıştır. O dönemde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Kayseri ve Konya eyaletleri dâhilinde bulunan köy, kasaba ve şehirlerde pek çok kilisenin inşasını emir buyurmuştur. Loannis Promodos Manastırı'nın inşası, üzerinde bulunan levhadan anlaşıldığına göre, 1724'te

Zincidere Loannis Prodromos Manastırı'nın görünümü - 1845
(Çizime nezaret eden: Arhimandritis Leontios)

başlayıp 1728'de tamamlanmıştır. Manastırın güneyinde bulunan ve Karaman Türkçesiyle yazılmış levhasında bu tamirat işi şu cümlelerle ortaya konmaktadır: "Temelinden yenilendi tamir oldu, bu aziz ve mükerrem manastır. Ol kıymetli I'oannis O Prodromosvekianı, Sultan Ahmed'in eyyamında ve vezir azametli İbrahim Paşa Hazretleri'nin zamanında. Ve başpapaz dahi ol başrahip mitropolit Kaisery Kappadokianın Neofitos Efendi ve bu azametli mükerrem mitropolitin kayetten yardımı ve vergisi ile yapıldı."

1803 yılında Kayseri Despotu Filiteos, Ortodoksluğa mensup milletin vekillerinden oluşan 150 kişilik bir grubu bir araya toplamış; bu grup, manastırı yıkarak yeniden inşa etmeye karar vermiştir.

Manastırın tamamı, o dönemde 500.000 kuruşa mal olmuş bulunup Kayseri, Zincidere, Germir, Tavlusun, Talas, Endürlük, Molu ve Erkilet halkından dört defaya mahsus olmak üzere yardım toplanmış; 300.000 kuruşa yakın kısmı da faizli, faizsiz olmak üzere İslam ve Hristiyanlardan borç alınmıştır. Bu tarihlerde manastırın kuzeydoğu köşesine iki katlı bir mektep dairesi inşa edilmiştir. Aziz İoannes Prodromos Manastırı'nın güneybatı köşesine 1840 yılında daha küçük bir kilise olan Aziz Haralampos Kilisesi inşa edilmiştir. Bu kilise tek nefli olup bema, naostan iki basamakla yükseltilmiştir. Apsis, içten yuvarlak, dıştan düz duvarla sınırlandırılmıştır.

Kilisenin Aziz Panteleimon namına yapılmış karanlık bir ayazma olduğu, kayıtlarda yer almaktadır.

Manastıra 1864 yılında Zincidereli Uzun Kosmo tarafından 13 m yükseklikte, 78 cm genişlikte çan kulesi inşa edilmiştir. Kule üzerindeki çanın İzmir'den getirilmiş olduğu söylenmektedir.

Manastırın içinde bir hayli mezara rastlanır. En yüksek mezar, metropolit (1726 -1732) II. Paisios'a aittir. Mezarların adedi 26 tanedir.

Manastırda birçok oda, daire, kiler bulunmakla birlikte, alt katında, ambarlar, fırınlar ve aşhane vardır. İkinci katta misafir odaları bulunur. İlk yapıldığı dönemde dışarıda hiçbir pencere yokken seneler sonra birinci ve ikinci katların birçok yerine pencere açılmıştır. Bugün birbirine paralel 12 pencere, içten dışa doğru daralan, yuvarlak kemerli dikdörtgen vaziyettedir.

Manastır avlusunun sonunda büyük bir su mahzeni bulunur. Bunun giderini Ankaralı Hacı Smarayda (Zümrüt) namında bir kadın üstlenmiş ve Hacı Anton Ağa, işin takibini yapmıştır. Bu mahzen 1806 yılında arızalanmış olup yeniden ustabaşı Moisi Ağa tarafından tamir edilmiştir. Bu mahzenin musluğunun üzerinde mermer taşta nazman şu sözler yazılıdır:

Bu hayratı yaptıran, oku bunu ve bil ahâlî
Hacı Zümrüt'tür yaptıran ve susuzları kandıran
Hacı Ağa'yı ulu eden, Hacı Anton'u mesud iden
Susuzu serin iden, iç ve bunu rahmetlendir.

1882 yılında Zincidere Manastırı'na bağlı bir papaz mektebi yapılmıştır. Bu mektep, "Rodokanakiosleratiki Sholi", "Kappadokikileratiki Sholi" veya "Kata Kaserianleratiki Sholi" olarak adlandırılmıştır. Bu mektebin kurulmasındaki amaç vatana, millete ve devlete yararlı gençler yetiştirmek olmuştur. Papaz Mektebi, 1906 yılına kadar manastır binasının tamir olan dairesindeymiş. 1906 yılında üç katlı yeni bina yapılmış. Bu mektep, öğretim derslerini üstlenmiş ve "Gymnasion" değerinde bulunmuştur. Bu mektep, Anadolu Rum Ortodoks Hristiyanlarına hizmet vermiştir.

1885 yılında manastırın karşısında iki katlı ve 12 odalı "Kentrikan Kappadokikon Partenagogion" (Kapadokya Merkez Kız Mektebi) adıyla kızlar için yeni bir mektep yapılmıştır.

1891 yılında manastır bünyesine "Orfanotrofion Arrenon" (Çocuk Öksüzhanesi) yapılmıştır. Civar köylerden fakir ve öksüz çocuklar gelerek Manastırın bir dairesinde kalmışlar ve 1897 yılında iki katlı yeni bir bina yapıldıktan sonra bu binaya geçmişlerdir. 1892 yılında da Kız

Zincidere Loannis Prodromos Manastırı'nın içi (Şeyda Güngör)

Öksüzhanesi yapılmıştır.

Millî Mücadele yıllarında Fener Rum Patrikhanesinin tutumunu protesto ederek "Müstakil Türk Ortodoksluk Patrikhanesi"ni kuran Papa Eftim öncülüğünde "Türk Ortodoksluk Kongresi" bu Manastırda toplanmıştır. 1922 yılında *Anadolu Ortodoksluk Sadası** adındaki gazete, haftalık olarak yine bu manastırda yayın hayatına başlamıştır.

Mimari Özellikleri

Kilise, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Bazilikal planda inşa edilen kilise, üç nefli olup doğusunda neflerin hizasında üç yarım yuvarlak apsise sahiptir. Apsisler, dıştan düz duvarla sınırlandırılmıştır. Batıda kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planlı narteks yer almaktadır. Narteks, dışta tek yüzlü çatı, içte beşik tonozla örtülüdür. Naosta neflerin ayrımı beşerden on ayakla sağlanmıştır. Nef ayrımı, ayaklara kuzey-güney ve doğu-batı doğrultuda atılmış kemerlerle sağlanmıştır. Kilisenin örtü sistemi yan neflerde ve orta nefte tekne tonoz, apsis önünde kubbe, apsisler ise içte yarım kubbelidir. Kilisenin naosa açılan üç girişi vardır. Biri eksende, diğer ikisi kuzeybatı ve güneybatıdadır. Yapının kuzey ve güneyinde karşılıklı iki kat pencere uygulaması görülmektedir. Birbirine simetrik olarak yerleştirilmiş toplam 12 pencere, içten dışa doğru daralmakta olup dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerlidir. Yapının doğu ve batısında karşılıklı üçer pencere vardır. Biri eksende, diğer ikisi yan neflerde olan bu pencereler, içten dışa doğru daralan yuvarlak kemerli açıklıklardır. Naosta kuzey nef apsisinde iki niş, güney nef apsisinde tek niş, orta eksendeki apsiste ise iki niş bulunmaktadır. Doğuda birinci ayaklar hizasında beliren bema, neflerden iki basamak yüksektir. Kilisede duvarlar ve direkler üzerinde Hz. İsa'nın hayatını konu alan resimler yer almaktaymış. Fakat çoğu günümüze gelememiştir. Güney duvarında bitkisel bezeme bulunur. Kubbede pantakrato İsa, kubbe eteğinde Meryem ve havariler resmedilmiştir. Kubbe önündeki tekne tonozun merkezinde sarı ve kahverengi renkte rozet yer alır.

Yapının kubbesi ve tonoz eteklerinde Hz. İsa'nın hayatından alınmış resimler ve bezeyici desenler olduğu bilinmektedir ancak günümüze tam olarak gelememiştir. Yapının tümünde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kaynakça: Ellinika Ekpedeftiria, *Ke Ortdoksi Kinotites Cis Periferias Keserias, Emmanuil I. Çalikoğlu, Ekdosis Kentru Mikrasiatikon Spudon*, Atina 1976; Farasopulos Vasilios tara-

Zincidere Protestan Kilisesi'nin eski hâli (Şeyda Güngör Arşivi)

fından yazılarak 24 Mart 2003 tarihinde Zincidere Belediye Başkanı Mustafa Aksu'ya gönderilen bir mektuptan aktırılan bilgiler; Şeyda Güngör Açıkgöz, Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler, (İTÜ Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2007, s. 106-107; Özbek-Arslan, *KTKVE*, C. III s. 1208.

HASAN YÜKSEL

ZİNCİDERE PROTESTAN KİLİSESİ

Kilise, İstiklal Caddesi üzerinde düz bir alanda, duvarlarla çevrili bir bahçe içinde yer almaktadır. Kiliseye, bahçe seviyesinden yükseltilen terastan geçilerek ulaşılmaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan bir belgeye göre, Zincidereli Protestanlar, ibadet ettikleri evin harabiyeti nedeniyle 1883'te Babıali'ye başvurarak uzunluğu 20, genişliği 12 ve yüksekliği 10 zira (Osmanlı Dönemi'nde kullanılan uzunluk ölçüsü birimi) olacak ve masrafları, yardımlardan elde edilen 300 Osmanlı lirası ile karşılanacak kilisenin inşası için izin istemişlerdir. 1892'de, başvuru kabul edilerek iki öneri çizimi sunulan kilisenin yapımına izin verilmiştir.

Yapı, işlevini yitirdikten sonra kahvehane, okul, PTT ve lojmanı, 60'larda belediye binası ve -yerleşimdeki cami onarılırken- cami olarak kullanılmıştır. Mülkiyeti Zincidere Belediyesine ait olan Kilise, 2003'te Koruma Kurulu kararıyla tescil edilmiştir. Bugün, üst katı Zincidere'nin geçmişi ile ilgili fotoğraf ve eşyaların sergilendiği müze işleviyle, alt katın bazı odaları ise depo olarak kullanılmaktadır.

Yapı, Kayseri'de bugüne ulaşabilmiş bir Protestan kilisesi olması nedeniyle önemlidir. Karşılaştırmalı değerlendirme imkânı sınırlı olduğundan, bölgedeki Ortodoks ve Gregoryen kiliselerinden farklı mimarisi, yapının ünik bir örnek olarak ele alınmasını gerektirir.

İki katlı kilisenin ibadet mekânı, üst kattadır. Bu mekâna, güneyindeki terasa yerleştirilen çan kulesinin altından geçilerek girilmektedir. Arşivdeki çizimlerle karşılaştırıldığında, bugünkü giriş terasının önerilen projelerden farklı olduğu görülmektedir. Eski fotoğrafına göre bugünkünden küçük olan terasın, duvarda görülen korkuluk izlerine kadar devam ettiği ve sonradan değişiklik yapıldığı anlaşılmaktadır. Terasa çıkan özgün taş merdiven de üzerine beton dökülerek ya da kaldırılıp betonarme yapılarak değiştirilmiştir.

Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı, beşik tonoz örtülü ibadet mekânında apsis (kiliselerde ibadet için yönelimi belirleyen çoğunlukla yarım daire planlı bölüm) bulunmamaktadır. Kuzey duvarında -alttaki sonradan açılmıştır- göz seviyesinden yüksekte bir, doğu ve batıda karşılıklı üçer pencere, güneyde kapı ile yanlardaki iki pencere, mekândaki açıklıklardır.

Alt kata, doğudaki iki kapıyla girilmekte-

dir. Padişaha sunulan projelerde dikdörtgen planlı olduğu görülen kat, bugün beş oda ve bir koridordan oluşmaktadır. Kilisenin projelere uygun inşa edilmediği bilinmekle birlikte bu katın, yapının yüklendiği farklı işlevler sırasında eklenen duvarlarla bugünkü durumuna ulaştığı düşünülmektedir. Alt kat, kuzeyde iki, doğu ve batı duvarlarında karşılıklı üçer pencereyle aydınlanmaktadır.

Yalın geometrik bir kurguya ve sade cephelere sahip olan yapı, taşların kırmızı rengi ve girişteki çan kulesiyle, bölge kiliselerinden farklı bir cephe karakteri taşımaktadır. Son kademesi bugün mevcut olmayan çan kulesi, altta, kemerlerle girişe imkân verirken üst kademede lentolar ve eski fotoğrafında görülen parapetlerle sınırlanan dörtgen açıklıklardan oluşmaktadır. Arşivdeki çizimlerle cepheler arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Silmeler ve kulenin ikinci katındaki taşıyıcıların başlıkları ile sınırlı olan bezeme, yapıya estetik değer kazandırmaktadır.

Yapı, yığma teknikle, yöresel malzeme olan volkanik taşla inşa edilmiştir. Alt kat duvarları, cephelerde kesme taş, iç yüzeylerde kaba yonu örgüdür. Üstte ise yanaşık derz tekniğinde ve tek cidarlı kesme taş örgü görülmektedir. İç yüzeyi bugün ahşap kaplı olan tonoz, bölgedeki tüm örnekler gibi taşla örülmüş olmalıdır. Avluda yer yer kaplama taşları görülmekle birlikte, içteki özgün döşemeler mevcut değildir. Bugün sac kaplanan çatının, oluklu taşlardan oluştuğunu hatırlayanlar bulunmaktadır.

Cami olarak kullanımı sırasında üst katın güney duvarının mihraba dönüştürülmesi nedeniyle, bu yöndeki asıl giriş kullanılamamış ve batı duvarının kuzey ucundaki pencere açıklığı büyütülerek kapı yapılmıştır. Bugünse bu açıklık, tuğla duvar örülerek kapatılmıştır.

Yapının eski fotoğrafına göre, bahçe duvarlarının yükselen kısımları ve çan kulesinin ikinci kademesindeki parapetler bugün mevcut değildir. Günümüzde ahşap pano ile kapatılan kapı, bu kademeye içeriden, güney duvarına bitişik bir merdivenle ulaşıldığını düşündürmektedir. Ancak sonradan boyanan yüzeyler nedeniyle merdivenin izi görülememiştir.

Zincidere Protestan Kilisesi - 2021

Kaynakça: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Adl. Mzhp. 76/5 1310 M 5-10; Ş. Açıkgöz Güngör, "Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler", İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi), İstanbul 2007.

ŞEYDA GÜNGÖR

Zincidere Sarnıcı, genel görünümü (Mustafa Denktaş)

ZİNCİDERE PROTESTAN MEKTEBİ bk. ZİNCİDERE KÖY MUALLİM MEKTEBİ

ZİNCİDERE SARNICI

Askerî kışla içerisinde bulunan ve incelenmesine izin verilmeyen sarnıç, Kayseri ve çevresinde bulunan sarnıçlar içerisinde tespit edilebilen en büyük sarnıçtır. Hâlihazırda kullanılmamaktadır. Büyük bir kısmının toprak üzerinde olduğu görünen sarnıcın zeminine merdivenle inilmektedir. Bu özelliği, sarnıcı diğer sarnıçlardan ayırmaktadır. Tamamen kesme taştan yapılmıştır. Yapıyı tarihlendirmeye imkân verecek kitabeye veya yazılı belgeye rastlanmamıştır.

Kaynakça: Denktaş, *Su Yapıları*, s. 13.

YAYIN KURULU

ZİYARET YERLERİ bk. ADAK VE ZİYARET YERLERİ

ZORLU, AHMET

Ahmet Zorlu

Gazeteci (Yozgat/Boğazlıyan/Poyrazlı köyü, 23 Mart 1958-). Lise mezunudur. Gazeteciliğe sigortalı başladığı tarih, 1 Temmuz 1977'dir. *Kayseri* gazetesinde göreve başladı. Daha sonra *Günaydın* gazetesinin Kayseri'de çıkardığı *Kayseri Haber* gazetesine transfer oldu. Her iki yayın kurumunda polis-adliye muhabiri olarak görev yaptı.

Hürriyet Haber Ajansı Kayseri bürosunda göreve başladı (1979). Askerlik dönüşü, Hürriyet Haber Ajansı Kayseri bürosunda yeniden göreve başladı (1983). Kadrolu olarak 1994 sonuna kadar burada görevini sürdürdü. Özel ve yerel TV'lerin oluşmaya başlamasıyla birlikte, Hürriyet Grubundan ayrılarak Kay-TV'nin kurucu kadrosunda yer aldı. *Büyük Kayseri* gazetesinden 1998 yılında emekli oldu.

Kanal 38'in el değiştirmesi üzerine bu yayın kurumunun yayın yönetmenliğine getirildi.

Uzun süre burada görev yaptıktan sonra istifa ederek Hasan Sami Bolak'a ait yerel gazeteyi satın aldı, *Kayseri Postası* gazetesini kurdu. Genel yayın yönetmeni olarak kendi işini yürüttü.

Gazete ile birlikte aylık olarak *Kayseri Vizyon* dergisini yayımladı. Dergi, 36 ay aralıksız sürdürdükten sonra yayın hayatına son verdi.

Daha sonra *Deniz Postası*, *Ülker* ve *Kayseri Olay* gazetelerinde köşe yazıları yazdı.

Yerel gazetelerin birleşmesi sonrası kendisine ait internet platformları ile bazı internet yayınlarında günlük köşe yazılarını devam ettiriyor.

Aktif muhabirlik dönemlerinde üç yıl üst üste "en iyi haber" iki yıl üst üste "en iyi haber fotoğrafı" dallarında ödüller aldı.

Zorlu Yıllar (2014), *Fetözedeler-Fetözadeler* (2018) ve *Karanlık İstila* (2023) isimli üç kitabı yayımlandı.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Kayseri Gazeteciler Cemiyeti başta olmak üzere, Türk Hava Kurumu gibi sosyal amaçlı bazı dernek ve kurumlarda yöneticilik yaptı.

Ahmet Zorlu evli ve bir çocuk babasıdır.

YAYIN KURULU

ZÜHDÎ (HASAN)

Âşık (Kayseri, M 1860-1861/H 1277 - Kayseri, 25 Eylül 1938). Fahri Bilge'nin derlemelerine göre Kayseri'nin merkez mahallelerinden Hallaçoğlu Mahallesi'nde dünyaya gelen âşık, "Hallaçoğullarından Bekir Lütfi Efendi'nin doğan ilk oğludur." Hoca Atıf Efendi, Zühdî'yi yetiştirdikten sonra ona icazet verdi. M 1893-1898 (H 1310-1314) yılları arasında hukuk okudu. Çeşitli yerlerde adliye memurluğu görevinde bulundu ve 1926 yılında İstanbul'da hukuk azası olarak emekli oldu. Bilge'nin verdiği bilgiye göre Zühdî ile "Eski Matbaa Müdürü Cemal Bey" kardeştir.

Kaynakça: Erhan Çapraz, *Fahri Bilge Derlemeleri Kayseri ve Yöresi Şairleri*, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2014.

ERHAN ÇAPRAZ

ZÜHRÎ AHMED EFENDİ

Mutasavvıf, şeyh (?, Selanik, H 1165/M 1751). Halvetî tarikatının Sinaniye kolu şeyhlerinin büyüklerinden, mücahit bir zat olup Nevrekopludur. Haririzade Seyyid Kemal Efendi merhumun *Tıbyan*'ın-

da Kayserili oldukları yazılıdır. H 1165'te Selanik'te vefat ederek kendisinin yaptırmış olduğu ve hâlen Pazar Tekkesi denilen dergâha defnedildi. Mürşidi, Selanik'te Yakup Paşa Dergâhı'nda yatan Selanikli Süleyman Efendi'dir. Yüksek menkıbeleri, şairler faslında anılan Salih Lutfi Efendi tarafından *Gülşen-i Keramet*, ismiyle kaleme alınmıştır. İlahilerinden:

Tarîk-ı Hakk'a girdinse azimet râhı ya bandır.
Gönül şehrine erdinse ganîmet hadd-ü pâyândır.
Talepkârsan dil-ârâya nazar kıl şer'i garrâya
Cehd kıl hükmün icrâya şerîat bahr u ummândır.

Kaynakça: Bursalı, *OM*[2], C. 1, s. 234.

YAYIN KURULU

ZÜNNUN (el-MELİK ZÜNNUN b. MUHAMMED)

Dânişmendliler'in Kayseri kolunun kurucusu (?, 1172/1175). Dânişmendoğlu Gümüştekin Ahmed Gazi tarafından 1080 yılında Sivas merkez olmak üzere Dânişmendli Türk beyliği kurulmuştu. Beyliğin sınırları zamanla Kayseri, Elbistan, Amasya, Çankırı, Tokat, Niksar, Çorum, Kastamonu ve Malatya illerini içine alacak şekilde genişledi. Yarım asır boyunca Anadolu'da en büyük güç olmak için mücadele veren ve bunda da başarılı olarak Selçuklu Devleti'ne, üstünlüğünü kabul ettiren Dânişmendliler Devleti, Dânimendli Melik Muhammed'in ölümünden sonra (6 Aralık 1143) kardeşleri ve oğulları arasında başlayan taht kavgaları sebebiyle sarsılmaya başladı.

Dânişmendli Melik Muhammed, ölmeden önce her ne kadar büyük oğlu Zünnun'u yerine veliaht tayin ettiyse de diğer oğulları Yunus ve İbrahim ile kardeşi Sivas Valisi Nizameddin Yağıbasan ve daha sonra taht iddiasıyla ortaya çıkan Aynüddevle arasında büyük mücadeleler başladı. Bu durum, devlet içerisinde bölünmelere ve bir fetret devrinin başlamasına yol açtı.

Selçuklu Sultanı I. Mesud*, kızını Dânişmendlilerin güçlü emîri Melik Muhammed'in oğlu Melik Zünnun ile evlendirdi (1142). Melik Muhammed'in ölümünden sonra patlak veren taht kavgalarına, görünürde damadı Melik Zünnun'un hakkını savunmak amacıyla ama gerçekte ise Dânişmendli topraklarından pay almak ve bu rakip Türk beyliğini zayıflatmak için Sultan I. Mesud da dâhil oldu.

Sultan I. Mesud, Nizameddin Yağıbasan ve Aynüddevle'nin kendisine karşı ittifak kurmasına sinirlendi ve ordusuyla birlikte, Nizameddin Yağıbasan'ın hâkimiyet sahası olan Sivas üzerine yürüdü (1143). Bunun üzerine Sultan I. Mesud'dan korkan Nizameddin Yağıbasan dağlara çekildi. Yağıbasan, Aynüddevle'ye bir elçi heyeti gönderdi ve birçok vaatle, kendisine tabi olmaya davet etti. I. Mesud, önce Sivas'ı tahrip etti, ardından Malatya'da hâkim olan Aynüddevle'nin üzerine yürüdü. Kendisini affetmesi için, karısını I. Mesud'a gönderen Aynüddevle, bu konuda başarı sağlayamadı. Bundan sonra I. Mesud, Ankara, Kastamonu ve Çankırı'ya vali olarak oğlu Şahinşah'ı atadı. O sırada Zamantı bölgesine kaçmış olan Sultan'ın damadı Zünnun, onun desteğiyle Kayseri'ye gelerek burada hâkimiyetini kurdu. Aynüddevle, Malatya'da; Zünnun, Kayseri'de ve Nizameddin Yağıbasan ise Sivas'ta hâkimiyet kurdu. Bu şekilde Dânişmendliler, üç kola ayrılmış oldu (1143).

Selçuklu Sultanı I. Mesud'un Dolat (Devlet), Şahinşah ve Kılıç Arslan adında üç oğlu vardı. Bunların dışında çeşitli idarecilerle evli dört kızı bulunmaktaydı. Kızları; Nizameddin Yağıbasan, Bizans İmparatoru'nun kuzeni Ioannes, Atabeg Nureddin Mahmud ve Zünnun ile evliydiler. Selçuklu Sultanı 1155 yılında vefat etmeden önce ülkeyi iki damadı ve üç oğlu arasında paylaştırmıştı. Niketas Khoniates, eserinde Selçuklu-Dânişmendli münasebetlerinden bahsederken şunları söylemektedir: "Türklerin hükümdarı Mesud'un birçok oğlu ve bunlardan daha az sayıda olmayan kızı vardı. Artık öleceğini anlayınca daha

önce Bizanslılara tabi olan fakat şimdi kendi egemenliği altında bulunan şehir ve yöreleri çocukları arasında paylaştırmıştı (1152 veya 1155). Başşehir Konya ile buraya bağlı olan bölgeyi oğlu Kılıç Arslan'a vermişti. Damadı Yagupasan'a bütün o Tanrı'nın kutladığı Kapadokya ve bütün civar yöreleriyle birlikte Amasya ve Ankara'yı, diğer damadı Dadunes'e (Zünnun) ise büyük ve zengin Kayseri ve Sivas şehirlerini vermişti. Diğer çocuklarına ise miras olarak başka şeyler bırakmıştı."

I. Mesud'un oğlu Dolat'a hangi şehirlerin bırakıldığına dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Sultan I. Mesud, vefat etmeden önce yerine, oğlu II. Kılıç Arslan'ı tahta çıkardı. Devletin bütün emîrleri, II. Kılıç Arslan'ın cülus merasimine katılarak onun hükümdarlığını tanıdı. Netice itibarıyla tahtı II. Kılıç Arslan'a devreden I. Mesud, hayattayken oğulları ve damatlarına bu taht değişikliğini kabul ettirdi.

Selçuklu tahtına böylece, Sultan I. Mesud'un ölümüyle, oğlu II. Kılıç Arslan geçti. Sultan Kılıç Arslan, zayıf düşen Dânişmendlilerin ülkesine göz dikti. Dânişmendliler, Kılıç Arslan ile savaşmak için bütün şartları hazırladılar. Erzurum Meliki İzzeddin Saltuk Bey'in kızı ile Sultan Kılıç Arslan nikâhlandı (1161). Erzurum'dan yola çıkan gelin alayına saldıran Dânişmendliler alıkoyarak gelinin çeyizlerini yağmaladı. Yağıbasan, Saltuk Bey'in kızını Zünnun ile nikâhlamak için önce kızı İslamiyetten irtidat ettirip sonra tekrar İslam dinine döndürdü. Neticede Saltuk Bey'in kızı, Zünnun ile nikâhlandı. Bu olaylar ve hakaret karşısında Sultan Kılıç Arslan, Yağıbasan üzerine sefere çıktı. Yağıbasan her ne kadar Bizans'tan ve diğer müttefiklerinden destek alsa da mağlup oldu.

II. Kılıç Arslan'ın yerine Şahinşah'ı Selçuk tahtına çıkarmak isteyen Yağıbasan, ilk önce Kılıç Arslan'ın tarafına geçmiş olan Kayseri emiri Dânişmendli Zünnun'u ve Malatya Emîri Zülkarneyn'i bu ittifaka dâhil etti. Durumdan haberdar olan Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan, Bitinya Emîri Sülayman'ı, barış teklif etmek için İmparatora gönderdiyse de olumsuz cevap aldı. Buna karşın 1160'ta Elbistan ve çevresini Yağıbasan'a terk ederek onunla barış yapmak zorunda kaldı, İmparatora da daha fazla ödünler vererek yeni bir barış teklifinde bulundu. Bu olayların vuku bulduğu sırada, Yağıbasan'ın, Saltuklu ailesinden Erzurum Meliki Saltuk b. Ali'nin II. Kılıç Arslan'a nikâhlanan kızını getirmekte olan gelin alayına hücum etmesi ve akabinde gelişen olaylar vuku buldu. Sultan Kılıç Arslan, İmparator ile bizzat anlaşmak üzere, İstanbul'a gitmeye karar verdi. Zira bütün siyasi faaliyet ve entrikaların mihveri olarak İmparatoru görmekteydi.

Sultan II. Kılıç Arslan, Nizameddin Yağıbasan'ın vefatından sonra Dânişmendli topraklarını ele geçirme faaliyetlerine hız verdi. Öncelikle kardeşi Şahinşah'a ait olan Çankırı ve Ankara'yı ele geçirdi. Ardında Kayseri ve Zamantı* bölgesini de Zünnun'un elinden aldı. Selçuklu Sultanının, topraklarını ele geçirdiği kardeşi Şahinşah ve Zünnun, Suriye'ye giderek bölgenin hâkimi Atabeg Nureddin Mahmud'a sığındılar ve onunla bir ittifak kurdular. Nureddin Mahmud, Sultan II. Kılıç Arslan'a haber göndererek Şahinşah ve Zünnun'a ait olan toprakları geri vermesini istedi. Fakat Selçuklu Sultanı, Nureddin Mahmud'un elçilerini bir süre oyaladıktan sonra bu teklifi kabul etmedi. Bundan sonra müttefik kuvvetler, Dânişmendli İsmail'in etrafında bir araya geldi. Bu olaylar vuku bulurken Kayseri'de ikamet eden Sultan, yaz boyu onları oyaladı. Sultanın kendilerini oyaladığının farkına varan Dânişmendli kuvvetleri, Kayseri'ye doğru yola çıktı. Fakat Sultana isteklerini kabul ettiremediler. Atabeg Nureddin Mahmud, Anadolu'daki faaliyetlerini devam ettirerek Türkiye Selçuklu toprakları olan Behisni, Maraş ve Keysun gibi bölgeleri istila etti ve ardından Sivas'a yöneldi. Atabeg Nureddin Mahmud, Selçuklu topraklarında faaliyetlerine devam ederken Dânişmendli İsmail, Sivas'ta çıkan isyan sonucunda öldürüldü. Zünnun ise

şehrin ileri gelenlerinin daveti üzerine Sivas'a gelerek Dânişmendli tahtına oturdu. Fakat bir süre sonra Sultan, onun üzerine yürüyünce Zünnun, Niksar'a kaçtı ve tekrar Nureddin Mahmud'dan yardım istemek durumunda kaldı. Nureddin Mahmud'un Türkiye Selçuklu topraklarını istila ettiğini öğrenen Sultan, Kayseri yakınlarında Haziran 1173 tarihinde Nureddin Mahmud'un ordusuyla karşı karşıya geldi. Ancak erzak yetersizliği, şiddetli kış, ortaya çıkan hastalıklar ve Nureddin Mahmud'un ülkesine Haçlı güçlerinin saldırması üzerine savaş yapılmadı, taraflar arasında anlaşma yapıldı. Zünnun'un Sivas'taki hâkimiyeti, Sultan II. Kılıç Arslan tarafından tanındı. Atabeg Nureddin Mahmud da bu durum üzerine Sivas'ta Abdü'l-Mesih komutasında üç bin kişilik bir kuvvet bulundurdu ancak bu durum fazla uzun sürmedi. Zira Nureddin Mahmud, 15 Mayıs 1174 tarihinde Şam'da "hunnak illetinden" vefat etti. Nureddin Mahmud'un ölümü üzerine yerine oğlu Melik Salih İsmail geçti. Sultan II. Kılıç Arslan, Nureddin Mahmud'un ölümüyle birlikte, aradığı fırsatı da yakalamış oldu. Sivas'ta bulunan, Nureddin Mahmud'a ait garnizonun Suriye'ye dönmesini fırsat bilerek 1175 yılında Niksar, Sivas, Tokat ve Amasya'yı ele geçirdi ve bu şekilde Dânişmendlilerin Sivas koluna, son vermiş oldu. Sivas kolunun Selçuklu toprağı hâline dönüşmesi üzerine Zünnun, İmparator Manuel Komnenos'a sığınmak mecburiyetinde kaldı. Bizans'a daha önce sığınmış olan Şahinşah ve Zünnun, Bizans İmparatorunu, Sultana karşı kışkırtarak, kaybettikleri toprakları tekrar ele geçirmek için mücadele ettiler. İmparator Manuel, Dânişmendlilerin, kaybettikleri toprakları tekrar ele geçirmelerini istemekteydi. Zira bu şekilde Selçuklulara karşı bir ittifak oluşturmuş olacaktı.

1176 yılının başlarında sefer hazırlıkları yapan Bizans İmparatorunu bu düşüncesinden vazgeçirmek isteyen Selçuklu Sultanı, İstanbul'a bir elçi gönderdi. Ancak bu isteği kabul görmedi. Fazla zaman geçmeden Konya üzerine doğru hareket eden İmparator Manuel'e, Selçuklu Sultanı iki defa daha elçilik heyeti gönderdi. Fakat İmparator, Selçuklu Sultanından gelen barış teklifini reddederek cevabını Konya'da vereceğini söyledi. Bunun yanı sıra İmparator, otuz bin kişilik bir birliği de kız kardeşi Eudokia'nın oğlu Andronikos Batatzes'in komutasında Dânişmendli Zünnun ile birlikte Niksar'a gönderdi. Bizans ordusu, Niksar'ın önünde karargâhını kurduğu sırada Selçuklular, bir hileye başvurarak Hıristiyanlar tarafından yazılmış süsü verdikleri mektubu bir okun ucuna geçirip Andronikos Batatzes'in karargâhına doğru attılar. Bu mektupta, "Beraberinizde getirdiğiniz Zünnun adlı bu emir gerçekte size ihanet ediyor. O, ırkdaşları olan Türklerle haberleşmektedir. Sizi mahvetmeye hazırlanıyor." diye yazmaktaydı. Bizanslılar bu mektubu alır almaz korku içinde geri dönmeye kalktılar ancak onları takip eden Türkler, "İmparator Manuel öldü." diyerek onların morallerini bozdular ve iki taraf arasında meydana gelen savaşta birçok Bizans askeri öldürüldü. Niksar'ı geri alamayacağını anlayan Zünnun, kuzeye doğru kaçtı ve İmparator Manuel ile buluştu.

Melik Zünnun'un ne zaman vefat ettiği ile ilgili farklı rivayetler bulunmaktadır. Aksarâyî; Melik Zünnun'un, ülkesinin Sultan II. Kılıç Arslan'ın eline geçmesi üzerine felç geçirdiğini ve Niksar'a giderek orada vefat ettiğini kaydetmektedir. Müneccimbaşı, Zünnun'un, ecdadının yanına defnedildiğini yazmıştır. Ahmed b. Mahmûd, *Selçukname* isimli eserinde Nureddin ile II. Kılıç Arslan arasında imzalanan 1172 anlaşmasının üzerinden çok zaman geçmeden Nureddin ve Melik Zünnun'un öldüğünü yazmaktadır. 1175 yılında II. Kılıç Arslan'ın emriyle Bizans hapishanelerinden birinde zehirlenerek öldürüldüğü de rivayet edilmektedir.

Melik Zünnun'a ait, basıldığı yer ve tarihi bulunmayan birçok bakır sikke mevcuttur. Bunların birisinin ön yüzünde "*el-Meliku'l-Âlem el-Âdil Ebu'l-Muzaffer*", arkasında ise "*Nasıru'd-dünyâ ve'd-dîn Zünnun b. Melik Muhammed*"

Melik Zünnun'a ait, basıldığı yer ve tarihi bulunmayan bakır sikkeler. Bunların birisinin ön yüzünde "el-Melikü'l-Âlem el-Âdil Ebü'l-Muzaffer", arkasında ise "Nâsırü'd-dünyâ ve'd-dîn Zünnûn b. Melik Muhammed" ibaresi vardır. Bir başka paranın ön yüzünde noktalardan oluşan bir daire içerisinde elinde silahıyla aslana binmiş, onu sağa doğru koşturmakta olan bir süvari tasviri ve bu resmin çevresinde "el-Emîrü'l-İsfehsalâr el-Ecel es-Seyyid el-Kebîr İmâdeddin" ibaresi mevcuttur. Arkasında ise "el-Melik Zünnûn b. Muhammed el-Kebîr Seyf Emîrü'l-Mü'minîn" ibaresi mevcuttur. (Y. İzmirlier Arşivi)

ibaresi vardır. Bir başka paranın ön yüzünde, noktalardan oluşan bir daire içerisinde, elinde silahıyla aslana binmiş, onu sağa doğru koşturmakta olan bir süvari tasviri ve bu resmin çevresinde, *"el-Emîrü'l-İsfehsalar el-Ecel es-Seyyid el-Kebîr İmâdeddin"* ibaresi mevcuttur. Arkasında ise *"el-Melik Zünnun b. Muhammed el-Kebîr Seyf Emîru'l-Mü'minîn"* ibaresi mevcuttur. *Anonim Selçukname* isimli eserde, Melik Zünnun'un zalim bir adam olduğu ve vaktini şarap içmekle geçirdiği kaydedilmiştir. Aynı eserde Melik Zünnun'un Kayseri'de yaptığı zulümlerin, haddini aştığı ifade edilmiştir. Melik Zünnun hem I. Mesud'un kızı hem de hile ile Erzurum Meliki İzzeddin Saltuk Bey'in kızı ile evlilik gerçekleştirmiştir.

Kaynakça: Ali Sevim-Yaşar Yücel, *Türkiye Tarihi, Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi,* TTK. Yayını, Ankara 1989, s. 208; *Anonim Selçuk-name (Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi-III)*, Feridun Nafiz Uzluk, Ankara 1952, s. 25-26; Esra Çeçen, *Türkiye Selçuklu Devleti ve Danişmendli Beyliği Arasındaki Askerî, Siyasi ve Sosyal İlişkiler (1092-1178)*, Süleyman Demirel Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2017, s. 166-167, 180-181, 197-199, 200-201; Hüseyin Kayhan, "Melik Muhammed'in Ölümünden (1143) Sonra Danişmendli Tarihine Kısa Bir Bakış", *KYTSB[3]*, s. 299, 312; Muharrem Kesik, "Türkiye Selçukluları-Danişmendliler İlişkilerinde Siyasi Evlilikler ve Hatunların İdaresindeki Rolleri", *Uluslararası Selçuklu Sempozyumu, Selçuklu Siyasi Tarihi, 27-30 Eylül 2010,* TTK Yayını, Ankara 2014, s. 393; Muharrem Kesik, "Zünnun", *DİA, Ek-2,* Ankara 2019, s. 694-696; Osman Turan, "Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan", *Türkler Ansiklopedisi,* C. VI, s. 568; Ali Üremiş, *Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Politikası*, Ankara 2005, s. 85-87; Niketas Khoniates, *Historia,* çev. Fikret Işıltan, TTK Ankara 1995, s. 79-80; Kerimüddin Mahmud-ı Aksarâyî, *Müsameretü'l-Ahbâr,* çev. Mürsel Öztürk, TTK, Ankara 2000, s. 23.

HAVA SELÇUK